

Zliya Yəwən kwəma
wəzə naa dzəkən
Yesəw Kəristəw

ana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw Ne
Testament

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw
Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw New Testament
Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3

Contents

Matiye	1
Markə	110
Ləwka	173
Zhaŋ	286
Sləni ka kwal	
Yesəw	363
Rəm	464
1 Kwərintə	513
2 Kwərintə	559
Galatə	591
Efesə	609
Filipə	626
Kwələsə	638
1 Tesalənikə	650
2 Tesalənikə	660
1 Timəte	666
2 Timəte	679
Titə	689
Fəlemən	695
Ebərə	698
Zhakə	734
1 Piyer	747
2 Piyer	761
1 Zhaŋ	770
2 Zhaŋ	782
3 Zhaŋ	784
Zhəwdə	786
Shi nashi Zhaŋ	790

**Zliya Yəwən
kwəma wəzə naa
dzəkən
Yesəw Kəristəw
njasa tsasliti
Matiye
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma Matiye tsaa tsasliti zliya nay, ntsa ta səfa Yesəw na. Ghala vəghwə tsaa niy nza Matiye mbə ghəra sləni mbə ciki birəw dəwan niy harvə Yesəw, ta nəw ghəci (nza ghwəy nighə mbə vəh 9:9). Ma ləy hwəm shi va kiy, war njasa səəmə vici niy dza kar Yesəw ghəshi lə Matiye. Tsahwəti slən tsa Matiye dibay, Levi na (nza ghwəy nighə mbə Markə 2:14).

Ma kə mbəzliy niy, kaa ka Zhəwifə tsasliti Matiye zliya Yəwən kwəma wəzə na va, kə ghəshiy ni. Ava va tsəgha ka naa gəzə kwəmaa niy gəzəkə məndi mbə zliya kwa taña jakəva tsa Hyala lə mbəzli. Sa gəzə na kwəma vay, ta mbə ka Zhəwifəə sənay, kwəmaa gəzəkəvata na sa fə Yesəw vaa dzəghwa, kə ghəshi, mba'a ghəshi sənay, Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 4:1-11 Kwəmaa dzəkən ya Yesəw, lə dzəkən Zhan tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən hərə tsa dzəghəhwə ndə jaka tsa Hyala hərə Yesəw.

Vəh 4:12 pa' tə vəh 18:1-35 Sləni ghərahwə Yesəw tə hidfi ka Galile ghəngəhən ghəngəhən. Mbəbay, ta kəsata kwəma dza ghwəmməə dzəkən kwəmaa niy bənəhwə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci mə kəlan (vəh 5-7). Dibay ta kəsashi firhi bələhwə Yesəw dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli dza ghwəmməə mbəba (vəh 13). Mba'a kwəma gəzanshi na kaa mbəzli ta səfa ciy dzəkən nəzəy tsa shi kwa jipə shi (vəh 18).

Vəh 19 pa' tə vəh 20 Njasa kafəy Yesəw tə hidfi ka Galile ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 21 pa' tə vəh 25 Tsəhə tsa Yesəw mbə Zherəwzalem, mba'a kwa kərnə bəni kwəma ci kaa mbəzli.

Vəh 26 pa' tə vəh 28 Njasa bəsanakən məndi ngwəvə kaa Yesəw, lə məti ci, mba'a zhakati tsa ci mbə məti, lə kwa kərnə kwəma gəzə na kaa mbəzli ta səfa ci.

*Hwəlfə jijihiy Yesəw pa' ti
də'wə ghən tsa ci
(Lk 3:23-38)*

1 Avanay njasa nza hwəlfə jijihiy Yesəw *Kəristəw, ntsaa səvəri mbə kar *Davitə ghəshi lə *Abərahām.

2 Tə kwatanay, baw Abərahām yakə *Izakə, mba'a Izakə yakə *Zhakwapə, mba'a Zhakwapə yayakə kar Zhəwda, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy gwa'a. 3 Mba'a Zhəwda yakə kar Peresə lə Zara. Tamar na mbəghəshi kar Peresə lə Zara. Mba'a Peresə yakə Esərəm, baw Esərəm yakə Ram, 4 baw Ram yakə Aminadabə, mba'a Aminadabə yakə Nashən, mba'a Nashən yakə Salmən. 5 Dzəghwa Salmən baw yakə Bəwazə. *Rahabə na mbəghəy Bəwazə tsa va. Dzəghwa Bəwazə baw yakə 'Wəbetə. Mbəghəy 'Wəbetə na Rətə. Mba'a 'Wəbetə yakə *Zhese, 6 mba'a Zhese yakə mazə *Davitə ki.

Dzəghwa baw mazə Davitə yakə *Saləmanjw. Mbəghəy Saləmanjw na mali 'Wəri va niy nza ki. 7 Mba'a Saləmanjw yakə Rəbəwam, baw Rəbəwam yakə Abiya, baw Abiya yakə Asafə, 8 baw Asafə yakə Zhəzafatə, baw Zhəzafatə yakə Zhəwram, baw Zhəwram yakə 'Waziyasə, 9 baw 'Waziyasə yakə Yətam, baw Yətam yakə Ahazə, baw

Ahazə yakə Ezhekiasə. 10 Mba'a Ezhekiasə yakə Manase, mba'a Manase yakə Amanjw, baw Amanjw yakə Zhəshiyasə, 11 baw Zhəshiyasə yakə Yekwəniya, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy, ge'i ghala pətsaa niy kəəsəhwəshi mbəzli ka *Babilanjw dzəti hidfi shi.

12 Ma ləy hwəm sa kəəsəhwə məndi mbəzli ka *Izərayel dzəti hidfi ka Babilanjw ki na, dzəghwa Yekwəniya mba'a yakə Salatiyel, baw Salatiyel yakə Zərəbabel, 13 baw Zərəbabel yakə Abiyədə, baw Abiyədə yakə Eliyakim, baw Eliyakim yakə Azər, 14 baw Azər yakə Sadəse, baw Sadəse yakə Ahim, mba'a Ahim yakə Eliyədə, 15 baw Eliyədə yakə Eli'azar, mba'a Eli'azar yakə Matan, baw Matan yakə Zhakwapə, 16 Dzəghwa ki baw Zhakwapə yakə *Zhezhefə, ntsaa məəti Marəy, mbəghəy Yesəw tsa har məndi vaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala ki.

17 Ma mbəzli yakə məndi va kwətinj kwətinj, ka 'wava tə Abərahām pa' tə Davitəy, mən lə fadə na jijihī. Dzəghwa mbəzli yakə məndi kwətinj kwətinj ka 'wava tə mazə Davitə pa' ghala vici kəəsəhwə ka

1:1 1:1 Rm 1:3-4; 2Tim 2:8; Mt 20:30-31 **1:2** 1:2 Ghava 21:2-3; 25:26; 29:32-30:24 **1:3** 1:3 Ghava 38:29-30; Rətə 4:18-22 **1:5** 1:5 Rahabə: Zhə 2:1-24; kar Rətə lə Bəwazə: Rətə 1:4 **1:6** 1:6 mbəghəy Saləmanjw: 2Sam 11-12 **1:7** 1:7 2NəMezh 11:31-13:23 **1:8** 1:8 2NəMezh 13:23-21:20; 26:1 **1:9** 1:9 1NəMezh 26:1-28:27 **1:10** 1:10 2NəMezh 29:1-33:25 **1:11** 1:11 2NəMezh 34:1-36:21 **1:16** 1:16 Lk 1:27

Babilanɔw ka Izərayel na, mənɔ lə fadə jijihɔ dɪba. Ge'i səkəkə tə tsava vəghwə ka sar pa' tə vəghwə tsa yakə məndi Kəristəw na, gar jijihɔ mənɔ lə fadə dɪba. Ava tsəgha na.

*Njasa yakə məndi Yesəw *Kəristəw (Lk 2:1-7)*

¹⁸ Avanay njasa yakə məndi Yesəw Kəristəw: A tsahwəti ndə niy nza tɪba, *Zhezhefə, kə məndi slən tsa ciy, ghəci niy mə na Marəy, mbəghəy Yesəw. Ma ghəshi ghwəla ta bəvay, dza Marəy mba'a bəvə hwər lə bərɔi *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. ¹⁹ Ma Zhezhefə, ghəci bazhata Marəy tsa va kiy, ntsa wəzə tsa ghəci, ka nəw kwəma Hyala tərənɔw. Kala dɪ ghəciy pəli kwəma hwər tsa Marəy vaa səvəriy dzəti ngwəla kaa nihwəti mbəzli. Dza na mba'a tarəkə ndaniy səvəri mbə, kala gar sənay mbəzli gwa'a. ²⁰ Ma ghəci ghwəlay mbə təkə kwəma va tsəgha na, dzəghwa vaɔ ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy ngəci tsəgha kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə jijiy mazə *Davitə, ka hazlənɔ gha va bə makwa gha Marəy ta nza ghənzə ka mali gha ma, sa nzana, ma hwər tsa bəvə na vay, Hyala mənɔti na dzar kwa bərɔi Safə tsa nzə dəwdəw tsa. ²¹ Ava ta yakə zəghwəə zal dza na, ma nza gha fanati

slən Yesəw ngəci, sa nzanay, ghəci dza naa mbəli mbəzli mbə hwəlfə ci səvəri mbə jikir tsa shi» kə.

²² Ma kwəmaa mənɔta va gwanata tsəghay, war ta mbə kwəma gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəghwata kwa na, a kə niy niy:

²³ Ava ta bəvə hwər dza zha kwa cikita, mba'a dzaa yakə zəghwəə zal.

Mba'a məndi dzaa fanati slən Emanəwel ngəci, kə niy ni.

Ma slən Emanəwel tsa va kiy, lə ghwəmmə na Hyala, dɪ naa gəzə.

²⁴ Dzəghwa Zhezhefə sa fərghəy na ki na, mba'a dzaa bəvə makwa ci ka mali ci, njasa gəzanakə ndə kwal tsa Ndə sləkəpə va ki. ²⁵ Ma sa bətəvashi ghəshi ki na, mba'a ghəshi nzəyshi kala hənɔ ma pa' va vəghwə tsa yakə Marəy va zəghwə nzə. Mba'a Zhezhefə fanati slən Yesəw ki.

2

Gəzə kwəmaa dzəkən səəkəkə tsa mbəzliy sənata kwəma ta nighə Yesəw

¹ Mbə məlmə Betəlehem tə hidɪ ka Zhəwde niy yakə məndi Yesəw ki. Ghala vəghwə tsa vay, *Erədə niy nza mazə tsaa sləkə hidɪ va. Ma ləy hwəm sa yakə mənɔdiy, mba'a mbəzliy nighə sasərkwə ta

sənashi shiy dzaa məniva
 tə hidfi səkəshi kwa
 ghwəmə, ta dzəmbə məlmə
 Zherəwzalem. ² Ma sa
 tsəhəshi ghəshi na, tapə
 ghəshi ta dəw, a kə ghəshi
 na: «A ghəy nata yəwən
 sasərkwə tsahwəta kwa
 ghwəmə, ghənzə citəjəy na
 a mazə tsa *ka Zhəwifə yay,
 kə. Va tsəgha səkə ghəy
 ta tsəfəkwə kwa kwəma ci
 lə ta pəra'wanci dividivi.
 Citəjəyəm nda dzəghwa
 tima na məlmə yay zəghwə
 va va mbə» kə ghəshi.

³ Ma sa favə mazə Erədə
 nava kwəma tsəgha na,
 mba'a her ci dzashi tərəjw
 tərəjw. Mbəzli mbə məlmə
 Zherəwzalem na, tərəjw
 her shi dzashi kwərakwə.
⁴ Nza'jəw Erədə bəsəti
 mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
 ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy
 bənipə kwəma pəhəti Hyala
 gwa'a gwa'a. Tapə ghəci
 ta dəw və shi, a kə na:
 «Kwəma niy dza məndiy ya
 *Ntsa tivə Hyala va ta mbəli
 mbəzli shama?» kə. ⁵ Ma
 kə ghəshi ngəci na: «Waa
 mbə məlmə Betəlehem tə
 hidfi ka Zhəwde dza məndiy
 ya. Sa nzanay, vanta kwəma
 tsasliti *ndə gəzə kwəma
 Hyalaa dzəkən, ma kəy:

⁶ Ma ghay məlmə
 Betəleheməy,
 mənina ghaa məlmə gəmta
 na
 mbə məlməhi tə hidfi ka
 Zhəwde teepəw!
 Sa nzanay, mbə Betəlehem
 dza məndiy ya mazə
 tsa

dzaa sləkə hwəlfə mbəzlee
 ka *Izərayel, kə»
 kə ghəshi.

⁷ Dzəghwa sa favə Erədə
 kwəma va tsəgha ki na,
 da' harvə mbəzliy sənata
 kwəma va tsəgha tə mbə.
 A kə ngəshi na: «Hwəm
 gha ghwəy nata yəwən
 sasərkwə vaa?» kə. ⁸ Ma sa
 gəzanci ghəshi vəghwə tsa
 va, a kə na: «Ma pə ghwəy
 məntiy, mbalam dzəmbə
 məlmə Betəlehem, a ghwəy
 pəla zəghwə va mbəba
 lə məhərli. Sa ka ghwəy
 kəsəyəy nza ghwəy səkəə
 gəzara. Nzee mbəə dza ta
 pəra'wanci nee dəvə ngəci
 kwərakwə» kə.

⁹⁻¹⁰ Ma sa favə mbəzli va
 kwəma gəzanəkəshi mazə
 va tsəgha na, kafə ghəshi
 kafəshi ka dzashi. Ma
 ghəshi mbə dzashi, tsa'
 kə ghəshi na, sasərkwəə
 citəvata va ngəshi səkəə
 kwa ghwəmə mbə 'wanshi
 kwəma, mba'a ghəshi
 vəshishi tərəjw ki. Ka
 nəw ghəshi. Ma sa tsəhəta
 na ge'i ge'i lə pətsa nza
 zəghwə va dzəghwa ti na,
 mba'a garəta. ¹¹ Dzəghwa
 ghəshi irətsə ghəshi dzashiy
 dzəmbə ciki tsa va. Mba'a
 ghəshi kəsəy zəghwə va,
 lə mbəghəy Marəy. Dza
 gəgələbə, ghəshi gələbəshi,
 ka pəra'wanci dividivi shi.
 Tapə ghəshi mbə pəəli
 mbəledemer shi, ka bəbə
 shi dza ghəshi ta vəlanci
 ngəci səəmə kwa shi, ka
 bənci tsahi mbəzə, lə 'wərdi,

mba'a dimə fəə zən wəzə, *Mirə, kə məndi kaa slən tsa nʒə.

¹² Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Dza Hyala mba'a gəzanakəshi kwa shiw: «Ən-taa ghwəy taa zhiniy dza zhar kwa mazə Erədə ghala pətsa ka ghwəy zhəghəva ta dzaŋwəy ma» kə ngəshi. Ma sa gəzanshi Hyala tsəgha na, mba'a ghəshi bəvə tsahwəti kwal ta dzashiy jighi.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kafə tsa kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw dzəti hidī *Ezhipətə*

¹³ Ma ləy hwəm sa dzashi mbəzliy sənata kwəma va na, dzəghwa ndəs ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy va Zhezhefə kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə, sati pəmə mali gha Marəy lə zəghwə nʒə va, a ghwəy hwəŋwəy dzəti hidī ka Ezhipətə lə zəghwə va. Mbala nʒəyŋa ti shi, pa' tə vici dzee zhiniy gəzəŋa zhəghəvaa səəkə. Sa nzanay, ta pala zəghwə va dza mazə *Erədə ta paslamti» kə. ¹⁴ Ma sa favə Zhezhefə tsəgha na, dzəghwa na pəm, pəməvə mali ci va tsəgha lə zəghwə nʒə, war ka dzashiy dzəti hidī ka Ezhipətə həvir va. ¹⁵ Mba'a dzaa nʒəyəy tə hidī va, ka dzar pa' ghala vəghwə tsa mətiy Erədə ki.

Ma shiy mənishi vay, war ta mbə kwəmaa gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa *ndə

gəzə kwəma Hyala tsa ciy dzəghwata mənishi ghəshi. Ma kə niy niy: «Ma yənəy, e harkəvəri zəghwee səvəri mbə hidī ka Ezhipətə» kə niy ni.

*Njasa bəkwə mazə *Erədə ndərazhi*

¹⁶ Ghala vəghwə tsaa niy gəzanci Hyala va hwəy dzəmbə *Ezhipətə kaa Zhezhefə kiy, war mbə ndəghə səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma va niy nza mazə Erədə naci ki. Dzəghwa sa nay na kala tsahwə mbəzli va na, mba'a sənay dakəə dakəti ghəshi, kə, tərəŋw nəfə tsa ci satiy. Dzəghwa na tsəgha ghwəni ghwənashi mbəzliy dzəmbə məlmə Betəlehem lə nihwəti məlməhi dzar vəgha. A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlməhi va a ghwəy dzaa bakwamti ndərazhi yakəm ndatsə pa' tə niy mənti piya bakə ghala yakəshim» kə. Ma kwəma gəzəkə Erədə va tsəghay, sa nzana 'wava na tə vəghwə tsaa nata mbəzliy sənata kwəma va sasərkwə pa' tə vici ghwəni na va mbəzli ta bəkwə ndərazhiy, niy mənti piya bakəw. ¹⁷ Ma sa bakwamti Erədə ndərazhi ki na, mba'a kwəma va dzəghwataa dzəghwa kwəmaa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va niy nə na:

¹⁸ Ava lalaa gakata mbə məlmə Rama!

Tihwəniy tihwəni məndi,
war ka ndibə ghən
tərəjw tərəjw.

*Rashal təhwəni na ta
ndərazhi nʒə,
zləbati ya jəw nʒə məndiy
gəzanta kwəmaa
dəpanta nəfə tsa nʒə,
sa nzana mba'a ndərazhi
nʒə va bəkwəshiw!
kə.

*Zhəghəva tsa *Zhezhefəə
dzəmbə hidī ka Izərayel lə
ghi tsa ci*

¹⁹ Dzəghwa mba'a *Erədə
mətiy ki. Ma sa mətiy Erədə
ki na, dzəghwa ndəs ndə
kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy
kwa shiw kaa Zhezhefə, tə
hidī ka *Ezhipətə. ²⁰ A kə
ngəci na: «Zhezhefə, sati
madī, pəmə mali gha ghəshi
lə zəghwə nʒə, zhəghəvaa
zhəti hidī ka *Izərayel li
shi. Sa nzanay, a mbəzliy
niy pala kwal tsaa pəəsli
zəghwə va va bəkwəshi» kə.

²¹ Dzəghwa Zhezhefə tsəgha
mba'a madiy, pəm pəməvə
kar zəghwə va ghəshi lə
mbəghəy, ka zhikəshi zhəti
hidī ka Izərayel. ²² Ma
tsəhə na na, mba'a favə,
Arkiləwəsə zəhwə na ghi
ta mazə tsa Erədə tə hidī
ka Zhəwde, kə məndi.
Dzəghwa na mba'a hazləniy
va nʒəy tə hidī va ki,
sa nzana zəghwə Erədə
Arkiləwəsə tsa va niy nza.
Dzəghwa Hyala mba'a cinti
kwa shiw dība njasa ka na
məni. Ləy hwəm ki na,
mba'a dzaa nʒəyəy mbə
nahwəti məlmə tə hidī ka

Galile, ²³ Nazaretə, kə məndi
slən tsa nʒə. Ma mbə
kwəma va tsəgha kiy, mba'a
kwəmaa gəzəkə *ndə gəzə
kwəma Hyala va mbəradzə
dzəghwata kwa. Ma kə
niy ni na: «Ghəciy, ndə ka
Nazaretə dza məndiy har»
kə niy ni.

3

*Gəzə kwəma Hyala Zhan
ndə məni *batem*

*(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Zhy
1:19-28)*

¹ Ma ghala vəghwə tsaa
nza Yesəw mbə Nazaretə
kiy, mba'a Zhan tsaa məni
batem kaa mbəzli tsahwəy
kwamti, tə gamba ka
Zhəwde ki. Dza na mba'a
ghati gəzəpə kwəma Hyala,
² ma kə na: «Ghwəyəy, tsam
titihwə kwa kwəma Hyala,
zhəghantim nʒəy tsa ghwəy,
sa nzanay, ndəkwə ndəkwə
na vəghwə ta səəkə Hyala
ta sləkə mbəzli» kə.

³ Ghala kwatarjatay, a
*Ezay ndə gəzə kwəma
Hyala niy gəzəkə kwəmaa
dzəkən Zhan tsa va. Ma kə
niy ni na:

Ava məli ndəə gaka mbə
zlapə mbə gamba, ma
kəy:

«Gwəmantim nefer ghwəy
ta ka'wə Ndə sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti
kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti
nefer ghwəy wəzə
wəzə» kə,

kə niy ni.

4 Ma kwəbaŋ tsa dza Zhaŋ li kən ghən ci ghalaba ki na, lə shiti ngaləwba niy tsati məndi, dzəghwa biyakə pəhətəvay lə kanda hwətəbə dzəvəri mbə hwər ci. Ni ci shi zəmə zəmə na na, war hayer lə mbəzəkəwə tsa kwamti. ⁵ Dzəghwa ki, ka basəva mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbəzli mbə nihwəti məlməhi tə hidī ka Zhəwde, lə ni mbə məlməhi dzəy miy həl Zhərdeŋ gwanashiy dzəvəgha. ⁶ Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhaŋ ka mananshi batem kwa həl Zhərdeŋ ki.

⁷ Dzəghwa ki dfaŋ *ka Farisahi, lə *ka Sadəsehi səkəshiy dzəvəgha Zhaŋ ta mananshi batem ghəci kwərakwə. Ma sa nashi Zhaŋ na, dza na ka gəzanshi, a kə na: «Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəlinəy dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səkə sa ka məndi məntəjəy batem nə ghwəy. Wa ntsaa gəzəŋwəy tsəgha na kəa? ⁸ Mba'a pə ghwəy dī mbəlinəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na, gar sənay məndi a ghwəy zhəghanti nžəy tsa ghwəy katan katan, kə məndi. ⁹ Nəghətəa ghwəy taa zəzəti

na: “A ghəy dzaa mbəlinəy, sa nza *Abəraham vaa jijinəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzəŋwəyəy, a bərce və ta zhəghəti ya hərəzli nashi ghwəy ni ka ndərəzhi Abəraham. ¹⁰ A gəzəŋwəy ya, ndəkəwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi.

¹¹ Ma yən na neyey, lə yam ngəri məninqəy ya batem, ta mbə məndiy sənay a ghwəy zhəghanti nžəy tsa ghwəy ka tsati titihwə, kə məndi. A tsahwəti ndə dzaa səkə ləy hwəm tsee kiy, a tanətəra tə dikə. Məniree gar gələbee ta tədanci kwakwahə tsa mbə səfa ciw. Na na ciy, lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səkə ta məninqəy batem. ¹² Sa ka na səkəyəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha dza naa məni, lə kwakwa gaga ta dəvə ci. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na, mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa mətī ma ya pa' hwəmba» kə.

*Njasa məni Zhaŋ *batem
kaa Yesəw*

(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)

¹³ Dzəghwa ki, mba'a Yesəw kafəy mbə hidī

ka Galile, mba'a sөөkөy dzөmөy hөл Zhөrdөң. Ma sa tsөhөy na miyба na, mba'a kөтөghөvay dzөvөgha Zhaң ta mananci batem Zhaң. ¹⁴ Ma Zhaң na, kala dī zlөba mananci batem. A kө ngөci na: «Tawa tsөgha nө gha kia? Avanay sanay, gha niy tөbө naa mөнira batem, zhini ба na, ka sөөkө vөya ta mөнiңa batemee, pө gha shөkөna?» kө. ¹⁵ Ma kө Yesөw ngөci na: «A Zhaң, wa yaң pө gha na gha. Sa nzanay, war tsөgha dza ghwөm mөnti, nza ghwөm mbөө faghwa kwөma kwa kwөma dī Hyala» kө. Dza Zhaң tsөgha mba'a zlөbati ki, mba'a mananati batem. ¹⁶ War sa mananamti Zhaң tsөgha ki na, mba'a Yesөw sөөmөy kwa yam. War ghwөla na, бөң ghwөmө ghwөнita, nighө Yesөw na, *Safө tsa Hyalaa sөөkө mө ghwөmө ndөba ghөrpөpө, pө gha, ka pa'wөө dzөkөн. ¹⁷ Ma fa na ба na, gaka mөli ndөө gөzө kwөma sөөkө mөba, ma kө na: «Ava ghөci na Zөghwee dee tөрөңw, mbө vөshi nzee ti dalala» kө.

4

*Kar Yesөw lө *ndө jaka tsa Hyala*

(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

¹ Ma lөy hwөm ki na, mba'a *Safө tsa Hyala

pөmөghө Yesөw dzөmbө gamba, ta mbө ndө jaka tsa Hyalaa hөөрө. ² Dzөghwa na fadө mөtsөkө ghөci mөnti vici mbө gamba va. Shaң ghөci ta ngөmiy ya wa'a havөghwө lө hөvir gwa'a. Mba'a ma 'wati ghөranci lөy hwөm. ³ 'Wakөvө ndө jaka tsa Hyala ki, kөт kөtikөvay dzөvөgha Yesөw. Ma kө kaa ngөci na: «Ndata Zөghwө Hyala nza ghay, gөzanshi kaa hөrezli ni a ghөshi zhөghөshi ka shi zөmө, a gha zөmөshi» kө. ⁴ Ma kө Yesөw kaa zlөbanci na: «Ma kө kwөma tsasliti mөndi mbө Zliya Hyalay: "Ka nzөyөy ndө tө hidi kwataka lө shi zөmө gwa'a tsөghaw, kwөma gөzөkө Hyala lө miy tsa nzөy, ghөnzө na saa dzaa kөsөti piy tsa ndө" kө» kө Yesөw.

⁵ Ma sa nay ndө jaka tsa Hyala shaң ghөci ta mbay Yesөw dza kwa nava bөla na, dza na mba'a pөmөghө dzөmbө mөlmө Zherөwzalem dewdew na, mba'a pөmөghө dzөmө ghөн *ciki Hyala. ⁶ Ma kө kaa ngөci na: «Ndata Zөghwө Hyala nza ghay, ndөbөvaa dzөghwaa dzөti hidi, sa nzanay, a mөndi tsasliti kwa Zliya Hyala: "Ta ghwөнikө ka kwal nzө dza Hyalaa dza ngөңa, nza ghөshi ka'wөtөңa lө dividivi shi, va nөghөtaa hakwө

3:15 3:15 5:17; 28:19 **3:16** 3:16 ghwөmө ghwөнita: Ezay 63:19; Ezhek 1:1-3; Zhj 1:51; SlөniKY 7:56 **3:17** 3:17 Ezay 42:1; Cem 2:7; Mt 12:18; 17:5 **4:1** 4:1 Ebr 2:18; 4:15 **4:2** 4:2 Sөvөri 34:28; Mt 6:16-17 **4:4** 4:4 Nөw 8:3 **4:6** 4:6 Cem 91:11-12 **4:7** 4:7 Nөw 6:16

gwələhantaa tə səda gha”
kə məndi» kə. ⁷ Ma kə
Yesəw na: «A məndi tsasliti
kwa Zliya Hyala, ma kə
məndiy: “Əntaa gha dzəghə
nighə kwəma Hyala gha
Sləkəŋa ma” kə məndi» kə.

⁸ Ma sa nay ndə jaka tsa
Hyala shaŋ ghəci ta mbay
Yesəw dza kwa nava bəla
diba na, mba'a bəghə dzəmə
ghən dəlagwaa gwəramti
yakəyakə. Garə ghəshi

garəshi mə, mba'a canamti
pətsa sləsləkəm tə hidī
gwa'a gwa'a, lə njasa nza
dibədibə tsa mbə shi gwa'a.

⁹ Ma kə ngəci na: «Nay
gha tsəy, shi nashi gha
va gwanashiy, ta ndaŋashi
dzee mbə dəvə gha, war
tsəfəkwəŋa ma gha kwa
kwəmee gwa'a tsəgha, ka
pəra'wəra dəvə gha» kə.

¹⁰ Ma kə Yesəw ngəci tə kwa
kərnī kwəma va ki na: «Gha
gha ndə jaka tsa Hyala tsa,
barvaŋa vəghee! A məndi
tsasliti kwa Zliya Hyala:
“War kwa kwəma Hyala
gha sləkəŋa, pə gha dzaa
tsəfəkwə, war kaa ngəta pə
gha dzaa ghəra sləni kwətita
ya hwəmba” kə məndi» kə.

¹¹ Dza ndə jaka mba'a
barvay vəgha Yesəw
ghalaba, mba'a zlay ka dzay
ki. Mba'a *ka kwal Hyala
səəkəshi, tapə ghəshi mbə
kəti ci ki.

*Zhəghəva tsa Yesəw dzəti
hidī ka Galile
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)*

¹² Dzəghwa mba'a məndi
kəsəti Zhaŋ tsa mənī
*batem va kaa mbəzli,
mba'am faghwa kwa
fərshina. Ma sa favə Yesəw
kwəma va na, dzəghwa na
mba'a kafəy, ka dzay dzəti
hidī ka Galile. ¹³ Ma sa
tsəhəy na na, kala nzəy
ghəci mbə məlmə Nazaretə,
mba'a dzaa nzəyəy mbə
Kapernahwəm, məlmə lati
məndi miy kwəfa ka Galile.
Ma pətsa nzəyəy na va
tiy, mbə tsa sləkə ka
Zabəlanjw lə ka Nefətali pi
na. ¹⁴ Ma mənta kwəma
va tsəgha kiy, war ta mbə
kwəmaa niy gəzəkə *Ezay
ndə gəzə kwəma Hyala vaa
dzəghwata kwa na. A kə niy
niy:

¹⁵ A ghwəy ghwəy mbəzli tə
hidī ka Zabəlanjw lə
shi ka Nefətali,
hidī kwa kwal tsa səəkə
dzəməy kwəfa,
pəriβa pəriβa tə miy həl
Zhərdenj,

hidī nzəyshi mbəzliy sənata
ma Hyala katanj na
ti shi tə hidī ka Galile,

¹⁶ ghwəy ghwəy mbəzli mbə
kwəslinjwəy niy,
ta nay waŋ tsa dzaa məniva
tərəŋjw tsa dza ghwəy.
Mba'a waŋ tsa va dzaa
səəkəy
dzəkən mbəzliy nzəyshi
mbə zhəkəwətə, tə
pətsa nza məti,

kə niy ni.

¹⁷ Ma ghalaba ki na,
mba'a Yesəw ghati gəzəpə

kwəma Hyala, a kə na: «A pə ghwəy məntiy, tsatim titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, a ghwəy zlashi shiy niy məni ghwəy kwatana. Sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli» kə.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi fadə

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

¹⁸ Tə nahwəti vici Yesəw mbə dza dzar miy kwəfa Galile na, mba'a nashi mbəzli bakə, kar ndə lə zəmbəghəy, ghəshi mbə bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. Mbəzli vay, kar Shimanjw tsa nə məndi slən tsa ci Piyer, kə məndi, mba'a Andəre zəmbəghəy niy nza ghəshi. ¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi tsəgha ki na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa məntəjwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səəkə ta nəwra» kə. ²⁰ Ma sa favə ghəshi tsəgha na, nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi nəwhwə.

²¹ Zhini sa dzay na kwa kwəma ba na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli bakə, ng-warməmə ghəshi, kar Zhakə lə Zhan, ndərazhi Zhebede. Gwanashi ghəshi tifa kwa kwambəwal lə dəshi gwa'a, ghəshi mbə gwəma zlekwer shi. Dzəghwa sa nashi Yesəw na, mba'a harhwəshi.

²² Dza nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata kwambəwal

tifa, lə dəshi Zhebede gwa'a, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Sləni Yesəw mbə Galile
(Lk 6:17-19)

²³ Dza Yesəw mba'a kafəy təwramti təwrə mbə məlməhi tə hidī ka Galile gwanashi. Mba'a bananavəshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə vədəvəder shi gwa'a.

²⁴ War slən tsa ci məndiy gəzə gwa'a tə hidī ka Shiri ki. Ma sa favə məndi tsəgha na, dza məndi, basə basə məndi basanakə mbəzli sanshi zəleghwer ghəngən ghəngən ngəra'wə gwanashi tsəgha ki, mbəzli ghəranshi gəzlaka, ka bashakə, lə mbəzli məəti məəti vəgha ni. Dza na mba'a mbəlantishi. ²⁵ Ma ghəci mbə dza dza ci va kiy, tərəjw mbəzli səəkəshi ta nəw tə hidī ghəngən ghəngən. Ka tsahwə tə hidī Galile, lə səəkə tə hidī nə məndi, Hidī Məlməhi Məj, kə məndi, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə tə hidī ka Zhəwde, mba'a mbəzli mbə məlməhi tə hidī pəriəba pəriəba tan həl Zhərdej gwa'a.

5

Kwəma bənipə Yesəw mə ghən kəlanj Vəh 5-7

¹ Dzəghwa ki, sa nashi Yesəw mbəzli daŋ ni va mbə səkəə dzəvəgha tsəghay, dza na mba'a dzəməy mə ghən kəlaŋ. Dza das nzəyəy, mba'a mbəzli ta səda ci səkəshiy dzəvəgha kwərakwə. ² Dzəghwa Yesəw mba'a ghati bananshi kwəma ghəngən ghəngən kaa mbəzli.

Kwəma wahə tsaə gwəramti ta mbəzliy nəw Hyala

(Lk 6:20-23)

³ A kə Yesəw na:
«Vəshi na ta mbəzliy sənay daw nza ghəy,
a ghəy mawti Hyala mbə nəfə ghəy ta kətiŋəy, kə ghəshi.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.
⁴ Vəshi na ta mbəzliy wahə.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta dəpanatishi nefer shi.
⁵ Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi wəzə.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta bananshi hidfi, njasa niy gəzanakəshi na va.
⁶ Vəshi na ta mbəzliy pəla mənə war kwəma dfi Hyala lə nəfə tsa shi gwa'a gwa'a.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta kəti lə mənə kwəma dfi ghəshi va.
⁷ Vəshi na ta mbəzli zhan-shi hwər tsa shi ta nihwəti mbəzli.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta zhəhwər ti shi kwərakwə.

⁸ Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi dəwdew kwa kwəma Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nata Hyala lə mətsə shi.

⁹ Vəshi na ta mbəzliy mbəə sləkati nihwəti mbəzli kwa jipə shi.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyalaa har ka ndərazhi nzə.

¹⁰ Vəshi na ta mbəzli sanshi mənə ngəra'wə,

war tə sa mənə ghəshi kwəma dfi Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.

¹¹ Ghwəyəy, vəshi na tə ghwəy, kama na, war ə mənədiy tsətsəərəŋwəy, ka saŋwəy ngəra'wə, ka slasla dzərvəə dzəkən ghwəy tə gəm, sa nza ghwəy mbəzli ta sədeə. ¹² Ghalabay, vəshi pə ghwəy taa vəshi tərəŋw. Sa nzanay, ta ngavəŋwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. Ava war tsəgha niy sanshi ghəshi ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyalaa niy 'waa səkə» kə Yesəw.

*Nja waŋ pi ghəshi lə pəsər tsaə tərə məzli na *mbəzli ta səda Yesəw tikə tə hidfi*

(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

¹³ Dzəghwa ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli

ta sədəe ni kiy, nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hidiy, nja məzliir ta gwəma er na. Ma fəca ka ndezhekiy kərəy mbə məzliir kiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia? Ka gwəmati er niva məzliir ghwəla tepəw. War ka shəkati pəsər tsa va dzəy tə ngwəla gwa'a tsəgha na kwəma ci. Ma nza mbəzli dza dzar ti.

¹⁴ Nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hidiy dibay, njasa ka waŋ pi vaa nza na. Mba'a kə məndi ngati məlmə dikə na mə ghən dal piy, ka mbay məndiy mbələy kala nata ndə ghwəlaw. ¹⁵ Zhini dibay, səkə məndiy tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa ta dzəbakən tasaw kənəw. War pətsaa gwəramti dal ka məndiy pəla ta fə ti mbə ciki, ta mbə ghənzəə mbərə kaa mbəzli mbəba gwanashi. ¹⁶ Ava war tsəgha kə nzəy tsa ghwəy məniiy, nja gərkəwaa məni waŋ pi va kaa mbəzli. Məni pə ghwəy məni na wəzə na kwəma ta mbə məndiy nata. Ma nza məndi fal slən tsa Dəŋwəy tsa mə ghwəmə tsəgha ki» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən *kwəma pəhəti Hyala*

¹⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «Nəghətaa ghwəy zəzəti ta sawavəri kwəma pəhəti Hyala lə kwemer gəzəkə ka gəzə kwəma

Hyalə səkəe, pə ghwəy ma. Əhən, səkəree ta sawa nzəw. Ma səkə tsee tsay, war ta mbəə faghwa kwəma kwemer va kwa, lə ta pəraslikəvəriŋwəyshi səkəree. ¹⁸ Favəm ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya war hwəmba dza naa nza, pa' ghala ka ghwəmə nata ghwəy na, lə hidiy nashi ghwəy ni kədishi, shiy tifa ya ni jəw ni, mba'a ghəshi dzaa tamtəvashi səvəri mbə kwəma pəhəti Hyalaw. ¹⁹ Va tsəgha nzana kiy, ma ntsaa di ma fəti va ta kwəma va, ya naa gwəramti jəw na mbə, mba'a bananavə kaa nihwəti mbəzli tsəgha a ghəshi di ma fəti tiy, tsava ndə dza naa kərəy tə shigə mbəzli sləkə Hyala. Ma ntsaa kəsəvə kwəma va va wəzə, ka di fəti ti, dzəghwa tsəgha bananavə kaa nihwəti mbəzli a ghəshi di fəti ta kwəma vay, ntsa dikə tsa mbə mbəzli sləkə Hyala dza tsava ndəə nza. ²⁰ Ə gəzəŋwəy ya sana, mba'a pə ghwəy di dzəmbə mbəzli sləkə Hyalay, di pə ghwəy di fəti ta kwəma nza. Tərəŋwəba ghwəy kəə di fəti kaa *ka bənipə kwəma, ghəshi lə *ka Farisahi» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən bə nəfəə dzəkən ndə

²¹ Ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy sənay, a *kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə

niy gəzəkə: “Ka pəəsli ndə gha ma! Ya wa ntsaa dzaa pəəsli ti ndəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə” kə niy ni. ²² Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war nəfəə bəti ndəə dzəkən zəmbəghəyəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə ti. War mba'a kə ndə ni kaa tsahwəti ndə: “Ma ghay, ndə mbə ghaw” kəy, ta dzəti ngwəvə dza tsava ndə kwa kwəma ka sləka mbəzli. Ma ntsaa ni kaa zəmbəghəy: “Hil tsa” kəy, dzəti ghwə Hyala kədi ma dza tsava ndə.

²³ Mba'a pə gha bəvə shiy ta dza ta vəlantashi kaa Hyala, dzəghwa mba'a gha zəzəvə nahwəti kwəma mənti gha kaa tsahwəti zəmənə tibay, ²⁴ ə pə gha zlashi shi tarəkə gha va bə kaa Hyala tifa kwa kwəma Hyala di. Mbala a ghwəy dzaa jakəŋwəy sləkamti kwəma kwa jipə ghwəy lə zəmənə tsa va. Ma nza gha zhəghəvaa səkə ta banta shi gha va kaa Hyala ghalaba.

²⁵ War mba'a kə ntsa həerəva ghwəy liy harŋaa dzəti ngwəvəy, ditəvanə tanŋan a ghwəy sləkamtim kwəma va li ghala ghwəy ghwəlanwəy kwa kwal ta tsəhə vəgha ndə sla ngwəvə. Kala tsəghay, ta pəmanaghəŋa dza na kaa ndə sla ngwəvə, ka

ndə sla ngwəvə dza na, mba'a pəmanaghəŋa kaa ka sawji, dzəghwa mba'a ka sawji dzaa kalayŋa mbə ciki fərshina ki. ²⁶ E gəzəŋee, ta na navay, tsəgha na, ghalabay ka dza məndiy pəlanə tepə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a, njasa dza məndiy slavəŋaw» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma ghwərghwər

²⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Əntaa gha məni ghwərghwər ma!” kə niy ni. ²⁸ Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war kwataka lə mətse nata ndə mali tsahwəti ndə, dza ka səkwa nzəghə ci tiy, a tsava ndə manamti ghwərghwər gwa'a tsəgha lə mali va mbə nəfə tsa ci. ²⁹ Va tsəgha nzana ki, war mba'a kə nahwəti mətse ghaa ngədiŋaa dzəmbə məni *kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə lə gha. Sa nzanay, wəzəba nza gha lə mətse kwətiŋta na, kən na dza vəgha gha gwanataa ndita mbə ghwə. ³⁰ Ya dəvə kwa bəzəmə gha fəŋa naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba nzəyŋa gha

læ dævə kwətɪŋta na, kæn dzæmbə ghwəə kədi ma læ vəgha gha gwanata» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma təhəva tsa kar zal læ mali

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

³¹ Ma kə Yesəw diba na: «Zhini bay, a *kwəma pəhəti Hyala gəzəkə: “Mba'a kə ndə təhamti mali ciy, ə kə tsaslanavə zliyaa banavə, ta mbəə cipə kwəma təhə tsa təhamti na va” kə niy ni. ³² Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya wa ntsaa təhamti mali ci, kala mənti ghwərghwər ghənzəy, tsava ndə fambə na mali va mbə məni ghwərghwər, sa ka na dza mba'a dzaa bəhwə tsahwəti zal. Dzəghwa ma zal tsaa dzaa bə mali təhəvərivay tsahwəti zal li kwərakwə fa na, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma zəmə fəla

³³ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy favə njasa gəzanakə *kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy nza diba: “Mba'a pə gha zəmanti fəla ta məni kwəmay, ka zhini miy gha ti ma. Mənti kwəma zəmanti gha va fəla ta məni nzə kwa kwəma Ndə sləkəpə” kə niy ni. ³⁴ Ma nə ya

ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, əntaa ghwəy zəmə fəla tepə ma. Ka zəmə fəla ghwəy, yən læ pətsa mə ghwəmə, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghwəmə va na gəzli nzəy Hyala mbə Mazə tsa nzə kwa. ³⁵ Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy læ hidī ni, pə ghwəy ma. Sa nzanay, hidī va na shi kədi Hyala səfa nzə ti shi. Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy læ məlmə Zherəwzalem, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghənzə na məlmə Hyala, mazə tsa dikə tsa. ³⁶ Əntaa ghwəy dzaa zəmə fəla tepə, ya ghəy læ ghən tsa ghəy, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ka mbay ghwəy zhəghanti səti mbə ghən ghwəy payta, ya ngəritaw. ³⁷ War ma kwəma ka ghwəy gəzəy: “Yi” ka ghwəy ni, kwəma kə tsəgha katanj. Kala tsəgha kə na: “Awə” pə ghwəy. Sa nzana, mba'a pə gha mətsahakən zəmə fəlay, səkə va *ndə jaka tsa Hyala səkə nava kwəma tsəgha» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən wa shiy tə ndə

(Lk 6:29-30)

³⁸ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasaa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Mba'a kə ndə yahwamti mətsə ghay, yahwamti naci kwərakwə. Bəkwə kə ndə tədəmti slini ghay, dza

bəkwə gha tədamti na ci kwərakwə” kə niy ni. ³⁹ Ma nə ya ngənwəy ta na tsee ghən nee kiy, mba'a kə ndə məntənwəy *kwəma jikir nay, ka nə ghwəy war ghəy wati shi ghəy ti lə kwəma jikir na kwərakwə pə ghwəy ma. Mba'a kə ndə sləvantəna vəgha ghən gha tar bəla kwa bəzəmə ghay, zhəghanavə na tarkə bəla tar kwa zlebi, a ghəci zhiniy ləkantəna vəgha nava bəla diba. ⁴⁰ Mba'a kə ndə pəla kəsənaa dzəti ngwəvə sa dī na zləghwəhwə kwəban dānkəci tsa kən ghən ghay, zlatanavə kwal a ghəci bə ya lə ləkwəsa kən ghata gwa'a fəlgən. ⁴¹ Mba'a kə ndə mbə mbəzli sləkə hidi ni kaa ngəna, war gha bəghəra shi ya niy dzəti pi gar kiləwmetər kwətiŋ, kəy, ə pə gha zhiniy mətsəhə bānci shi gar kiləwmetər bakə. ⁴² Mba'a kə ndə dəw shiy va ghay, bə pə ghaa bānci shi. Mba'a kə ndə səkəy ta dəw təm va ghay, ka ini gha ti ma, bānavə» kə Yesəw.

Dim ka jaka ghwəy
(Lk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy favə njasa gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Di pə ghaa dī tsa gha ndə, ka pa jaka lə ndə mbəz tsa gha” kə niy ni. ⁴⁴ Ma nə ya ngənwəy

ta na tsee ghən nee kiy, ə pə ghwəy dī kwəma ka jaka ghwəy, ka cə'wə wəzə hwər tsa Hyala ta mbəzli sənəwəy ngəra'wə. ⁴⁵ Mba'a pə ghwəy məni tsəghay, ndərazhi Dənwəy Hyala mə ghwəmə nza ghwəy. Sa nzanay, war yəmyəm ka naa kədi piy dzəkən ka ndərəm mbəzli, lə mbəzli wəzə hwər ni gwa'a. Ka nzmə van dzəkən shi mbəzli məni kwəma wəzə na, lə dzəkən ni mbəzli məni *kwəma jikir na gwa'a. ⁴⁶ Mba'a pə ghwəy dī war mbəzli dī kwəma ghwəy gwa'a tsəgha, kala dī ma nihwətiy, ka dza Hyalaa ngavənwəy zhəmə ghwəy ki na? Tibaw, ka ngavənwəyəw, ya mbəzli nja ka *dəwan, ghəshi ka zləghwəy, kar ghəshiy dī kwəma mbəzli dī kwəma shi kwərakwə. ⁴⁷ Mba'a pə ghwəy səkəw war ngwardəhiŋwəy ja' ja' kiy, wa na nahwəti kwəma ghakə ghwəy mbə pərtəa? Sənay ghwəy, ya mbəzli nəw ma Hyala na kar ghəshiy səkəw ngwardəshi kwərakwə, pə ghwəy sa? ⁴⁸ Ava va tsəgha, ghwəy mbəzli ta sədēe ni kiy, a pə ghwəy məni kwəma wəzə na kaa mbəzli gwa'a, nza ghwəy nza ka mbəzli kama fəti tar kabaka shi ya jəw nzmə, njasa nza Dənwəy Hyala va mə ghwəmə, kala kama fəti və»

5:40 5:40 1Kwər 6:7; Ebr 10:34 **5:43** 5:43 SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Mk 12:31; Lk 10:27 **5:44** 5:44Səvəri 23:4-5; Rm 12:20; 1Pi 2:20-23; cə'wə ta ka jaka Lk 6:28; 23:34; SləniKY 7:60; Rm 12:14; 1Kwər 4:12; 1Pi 3:9 **5:45** 5:45 Ef 5:1 **5:48** 5:48 SləniTaH 19:2

kə Yesəw.

6

*Bənipə kwəmaa dzəkən
nga shiy kaa ka cicikwə*

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «Mba'a pə ghwəy di ghəratı sləni wəzə na kwa kwəma Hyalay, ka nə ghwəy, war mbəzli nanjwəy gwa'a gwa'a ta faljwəy, pə ghwəy ma. War mba'a pə ghwəy məni sləni ta faljwəy mbəzliy, ka dza ghwəy kwəməvə zhəmə ghwəy va Dəjwəy Hyala mə ghwəmə tsəgha teepəw.

² Mba'a pə ghaa di nga shiy kaa ndə cicikwə kiy, ka nə gha war gha zlanata kwəma ta nganci shi va, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa məni, pə gha ma. Na nashiy, war kwa kwəma mbəzli kala zlanə kwəma dzar mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, lə kwa kwal ka ghəshiy di nga ni shi shiy kaa ka cicikwə, war ta mbə məndiy falshi. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi kwəməvə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va. ³ Na na gha, mba'a pə ghaa di nga shiy kaa ndə cicikwəy, tə mbə pə ghaa bəncishi. Kala sənivə ndə ya madiganja tsaa gwəramti. ⁴ Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta ngavənja zhəmə gha dza dənja tsaa nashi shi ka gha vaa məni tə mbə» kə Yesəw.

*Bənipə kwəmaa dzəkən
cə'wə Hyala
(Lk 11:2-4)*

⁵ Ma kə Yesəw diba na: «Mba'a pə ghwəy di cə'wə Hyala dibay, əntaa ghwəy məni nja mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla ma. Na nashi mba'a kə shiy di cə'wəy, mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə ka ghəshiy garəshi lə tə pətsa jakəshi kweler, ta mbə mbəzli gwa'aa nashi, ka falshi. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi kwəməvə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va. ⁶ Na na gha mba'a pə ghaa di cə'wə Hyalay, dzəmbə ciki tsa gha pə gha dzaa dzəmbənja, dzəghwa disl gha kalakən ciki kən ghən gha. Ghalaba kiy nza gha cə'wə Dənja Hyala kwətiņa, sa nzanay, mbəba na Hyala vəgha gha. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, Dənja tsaa nashi shi ka gha vaa məni tə mbə dza naa nganja na gha zhəmə.

⁷ Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy dzaa nzati nza ndimndim ka bala kwəma dənanj, njasa ka ka ta mbəri vaa məni ma. Ma ka gəla niva mbəzliy bərkəti ta na nashiy, ta zləbavə cə'wə ghəy va dza Hyala sa ka ghəy balanakə kwəma dənanj, ka ghəshiy ni. ⁸ Əntaa ghwəy məməni nja sa shi va na ghwəy ma. Sa nzanay, ghala ghwəy ghwəla ta

gha cə'wəy, cəke' sənamti
Dəŋwəy Hyala kwəmaa
gaganwəy, di ghwəy cə'wə ti
gwa'a. ⁹ Mba'a pə ghwəy di
cə'wə Hyalay, avanay njasa
ka ghwəy cə'wə:

“A Dəŋəy tsa mə ghwəmə,
ə cə'wəŋa ghəy nza mbəzli
mbəə sənay Hyala
dewdew na
nza gha, kə ghəshi, ka fal
slən tsa gha.

¹⁰ Mazə nza gha, səəkə
sləkəŋəy.

Njasa məniva kwəma di gha
va mə ghwəməy,
tsəgha kəə məniva tikə tə
hidfi kwərakwə.

¹¹ Bəŋəy shi zəmə gar
məkəŋəy ndatsə.

¹² Pəlataŋəy kwəma ghəy
jikir na məniti ghəy,
njasa pəlanshi ghəy va
na mbəzliy məniniy
*kwəma jikir na
kwərakwə.

¹³ Ndəghwətəŋəy van-
taa ndə jaka dzaa
həərətəŋəy

ta məniti kwəma jikir na,
bəkəvəriŋəy mbə dəvə ci.

[Sa nzanay, gha na saa məniti
mazə, lə bərçi,
mba'a shəndəkə, ya
pa hwəmba nzə.
*Amin”]

pə ghwəy ta ni.

¹⁴ A gəzanwəy yay, war
mba'a pə ghwəy mbə
pəlanshi kwəma jikir na
məniniy wəy nihwəti mbəzli

mbə nəfə tsa ghwəyəy, war
ta pəlataŋwəy na ghwəy dza
Dəŋwəy tsa mə ghwəməə
dza mbə nəfə tsa ci ghalaba
kwərakwə. ¹⁵ Kala pəlanshi
kwəma mənitiŋwəy mbəzli
jikir na pə ghwəy mbə
nefer ghwəy kwərakwəy, ka
dza Dəŋwəy pəlataŋwəy na
ghwəy kwəma jikir na man-
anci ghwəy kwərakwəw» kə
Yesəw.

*Bəniyə kwəmaa dzəkən
səwmay*

¹⁶ Ma kə Yesəw diba na:
«Mba'a pə ghwəy mbə
səwmay ta cə'wə Hyalay,
əntaa ghwəy məniniy wəy
war barciəkəwə, njasa ka
mbəzliy dakə mbəzli va lə
kwəma pərikə tə ngwəlaa
məniti ma. Ka ghəshiy dzay
ni'wə ni'wə, ghəshi məniti
pətsa mbə kwəma shi, ta
mbə mənidiy sənivəshi, ka
mbəzli ka məniti səwmay. Ə
gəzanwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, ma gəla mbəzli
vay, a ghəshi kwəmavə na
shi va zhəmə pəla ghəshi
tikəta gwa'a. ¹⁷ Na na
gha mba'a pə ghaa məniti
səwmayəy, pəshi pə gha
pəshi pətsa mbə kwəma
gha, dza mba'a gha vərəti
shəti mbə ghən tsa gha wəzə
lə in, ¹⁸ əntaa mənidi sənay
mbə məniti səwmay nza gha,
kə mənidi. War Dəŋə tsa
mə ghwəmə saa dzaa sənay,

6:9 6:9 Ezhek 36:23 **6:10** 6:10 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mk 3:35; 14:36; Lk 22:42; Zhj 4:34; 6:38-40; SləniKY 21:14 **6:11** 6:11 6:24-34
6:12 6:12 6:15 **6:13** 6:13 10:16-25; 24:3-28; Zhk 1:12-15; Zhj 17:15; 2Tes 3:3; 2Tim 4:18 **6:14** 6:14-15 5:24; Lk 6:37; Ef 4:32 **6:15** 6:15 18:35 **6:16** 6:16-17 Ezay 58:5; Mt 4:2; 9:14-15; 17:21; Mk 2:18; 9:29; Lk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; SləniKY 13:2-3; 14:23; 2Kwər 6:5; 11:27

ghəci saa nashi shi məni gha mbə mbə ni gwa'a, ghəci dza naa waŋa zhəmə gha ki» kə Yesəw.

Ti ghəra sləni, ta shi mə ghwəmə, lə shi tə hidfi

(Lk 12:33-34)

¹⁹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci na: «Ka kəslibmə ghən ghwəy mbə ghəra sləni ta basə shiy tikə tə hidfi ni, tə pətsa dza ləmaa nza gar ndəbəhwəshi, ya limir na, gar yədfamtishi, ya ka ghəli na, mba'a ghəshi pələdfamti cikiy pahwəshi lə ghəli ma. ²⁰ Wəzəba ta shiy gwəramti, basəti Hyala mə ghwəmə, pə ghwəy ghəra sləni, tə pətsa dza limir mbay ma yədfamtishi, kala ndəbamtishi ya ləma nzə. Ya ka ghəli na, kala dza ghəshiy mbay pələdfamti cikiy ghələhwəshi. ²¹ Tawa gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay, sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tifa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə Yesəw.

(Lk 11:34-36)

²² Ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy sənay, mətsəhi ghwəmmə na gərkəwa tə vəgha ghwəmmə. Mba'a kə mətsəhi ghaa nay pi diwəŋ diwəŋəy, mbə waŋ pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaba ki. ²³ Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi diwəŋ diwəŋəy, mbə kwəsli na vəgha gha. Tsəgha na diba, ma waŋ pətsa katan tsa va Hyalay, sa mbə nəfə tsa

ndə ngəri na. Mba'a kə waŋ pətsa mbə gha va məniy zhəkwətəy, mbə kwəsli nza gha gwananə ghalaba ki» kə Yesəw.

(Lk 16:13)

²⁴ Zhini ma kə Yesəw diba na: «A ghwəy sənay, ndə tifa mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Baŋ dza naa di kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na, kala məni ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy banavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanashi kaa Hyala

(Lk 12:22-32)

²⁵ A kə Yesəw diba na: «Ava va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslibmə ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma. A piy tsa ndə taŋəti shi zəmə, a vəgha ndə taŋəti shi pa naa dzəkən ghən ci diba, pən. Tsəgha ghənzə sa? ²⁶ Nighətim ya 'yegwer tə ghwəmə di. Ka za ghəshiw, ka məni shiy ghəshi səəkə kwamtiw, ka basə shi zəmə ghəshi kwa taməw. Ya tsəgha nzə kiy,

Dəŋwəy tsa mə ghwəmə zəmanshi na shiy. Njana nzana tsəgha kiy, a Hyala dzaa bəŋwəy shi zəmə, sa nzana diməba tə ghwəy kaa 'yegwer. ²⁷ Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghwəy mbay mətəsakən viciy dzəkən na slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay ghwəy tēpəw.

²⁸ A nava nə ghwəy kəslimbə ghwəy ghən mbə təkə kwəma shiy dzəkən ghən ghwəy gəma? Nighətim njasa ka fəhi kwamtiy mbərəti ghwə wəzə. Kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbənər ghəshiw. ²⁹ Ya tsəgha nzə, e gəzəŋwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmanjw ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəbanj ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw. ³⁰ A ghwəy sənay mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw. Ka ndə nata ndatsə na, kwəma gagaw, ma tə həzlimə na, ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Kwa nzana tsəgha Hyalaa təbəti shi ka mbərə ghwə wəzə kiy. Kala ghwəy ghənzə dzaa gwəraa pakəŋwəy niy gwəramti wəzə ni shiy, ghwəy mbəzli ki na. A gəzəŋwəy yay, banavə nefer tsa ghwəy ghwəy kaa Hyala

gwanashiw.

³¹ Ka təkə ghwəy, wa shi dza ghwəmməə zəməə? Wa shi dza ghwəmməə saa? Wa shi dza ghwəmməə paa dzəkən ghən ghwəmməə? pə ghwəy ma. ³² Ma mbəzliy tasəva lə pala niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala na ghəshi. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a Dəŋwəy tsa mə ghwəmə sənashi niy kama va ghwəy shiy gwa'a. ³³ Wəzəba banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghənzə sləkəŋwəy. Mənim naa təbanta kwəma. Ma nza Hyala ndəŋwəy niva shiy gwanashi. ³⁴ Ka tsə tsəva ghwəy mbə təkəə dzəkən vici həzlimə ma. A vici həzlimə va sənay tsəva ta tsa nzə ghən kwərakwə. Ya namaba vici gwa'ay, war mək na ngəra'wə tsa sa na, ta tsa nzə ghən» kə Yesəw.

7

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma

(Lk 6:37-38, 41-42)

¹ A kə Yesəw difa na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma. Mba'a pə ghwəy ndərə nihwəti mbəzliy, a Hyala dzaa ndərəŋwəy kwərakwə. ² Sa nzanay, war njasa ndərə ghwəy va nihwəti mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa ndərəŋwəy kwərakwə. Njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa

nihwæti mbæzliy, tsægha dza Hyalaa bærkæti ta mæniŋwøy kwærakwæ. ³ Sa wana nighæ gha kwashebi mæzadi jøw ni tæ mætsæ zømæŋa, kala nighævæ tsæm tsa dikæ tsa va gha tæ na gha mætsæa?

⁴ Njaa njaa gha mbay ni: "A zømæ, kadiw di e bantæŋa kwashebi mæzadi jøw ni ni tæ mætsæ gha" pæ gha, war zlanjæløy tsæm tæ na gha mætsæ kia? ⁵ Ma gha gha ntsaa bæti ghæn tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pæ gha banti pærba tsæm tsa dikæ tsa va tæ na gha va mætsæ di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diweŋ diweŋ, ta bananti kwashebi mæzadi tæ na zømæŋa mætsæ.

⁶ Ka bænshi shi wæzæ ni dewdew ni ghwøy kaa kireketi ma. Vantaa ghæshi dzaa zhiniy zhæghækævashi ta hæciŋwøy. Ka ndæghænøy ja'wa mbæzæ ghwøy ghwøy kaa ngæreder ma, vantaa ghæshi dzaa kadambæ mbæ hidfi læ shidshid shi» kæ Yesæw.

Cæ'wæm shiy va Hyala a ghwøy dzaa kwæmavæshi
(Lk 11:9-13)

⁷ Ma kæ Yesæw diba na: «Cæ'wæm shiy va Hyala, ta ndaŋwøyshi dza na. Pælam shiy vø, ta kwæmavæshi dza ghwøy. A pæ ghwøy har, ta zlæbanwøy kwæma dza na.

⁸ Sa nzanay, ya wa ntsaa cæ'wæ shiyøy, ta banavæshi dza mændi. Ya wa ntsaa

pæla shiyøy, ta kwæmavæshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakæ ghiy, ta zlæbanci kwæma dza mændi.

⁹ Ndæ tifa mbæ ghwøy, ka dæw dafa zæghwæ ci vø na, dza tsan, bævæ hakwæ ka banci na? ¹⁰ Naa ka dæw kælipæ zæghwæ ci vø na, dza hæŋ, banavæ shishi diba na? Tsava ndæ tibaw. ¹¹ Ma ghwøy ghwøy mbæzli gæmgæm ni, mba'a ghwøy sænay bænshi shi wæzæ ni kaa ndærazhi ghwøy na, hanaba Dæŋwøy Hyala mæ ghwæmæ ki, pæ ghwøy, ka na mbay ma bænshi shiy gwæramti wæzæ kaa mbæzliy cæ'wæ shækæna?

¹² Njasa di ghwøy va mændiy mæniŋwøy kwæma wæzæ nay, war tsægha pæ ghwøy mananshi kaa mbæzli kwærakwæ. Ava ghæn zæ na na gæzækæ *kwæma pæhæti Hyala, læ kwæma gæzækæ Zliya ka gæzæ kwæma Hyala» kæ Yesæw.

Gæzæ kwæmaa dzækæn miy dægha te'wæ na læ na bæŋw na

(Lk 13:24)

¹³ Ma kæ Yesæw diba na: «Ghwøy ghwøy shiy næw kwal tseyey, kwa na te'wæ na miy dægha pæ ghwøy dzakæ ghi. Ma miy dægha bæŋw nay, bæŋw na kwal tsa nzæ. Mbæzli dan ka naa dza kwa kwal tsa va. Ma mbæzliy dza kwa kwal tsa vay, ta zashi dza ghæshi.

¹⁴ Ma na miy dægha te'wæ

7:7 7:7 Zher 29:12-14; Mt 18:19; 21:22; Mk 11:24; Zhj 14:13-14; 15:7; 16:24; Zhk 1:5; 1Zhj 5:14-15 7:11 7:11 Zhk 1:17 7:12 7:12 5:17; Rm 13:8-10; Gal 5:14

7:14 7:14 SlæniKY 14:22

na vay, kwal tsa dza mbəzliy mbay dzəvəgha Hyala ta kwəmvə piy tsa kədi ma ghəshi na. Ma kwal tsa te'wə tsa vay, ngahə ngahə na dza kwa. 'Dan dza mbəzli kwa kwal tsa va kiw» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mbay təhəvəri dənjw fə wəzə na lə dənjw fə gəmgəm na
(Lk 6:43-44)

¹⁵ Zhini ma kə Yesəw dība na: «Ə pə ghwəy ya ghən tsa ghwəy va ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa ka ghəshiy səəkəshi dzəvəgha ghwəyəy, mba'a ghəshi zhəghəti ghən tsa shi war nja tenkesliy təvə ma kwəma. Mbalaa mbəba mbəba mbə nəfə tsa shi na, dəghwava jezl tsa ghyanakə tsa ghəshi.

¹⁶ Mba'a kə ghəshi tsəhəshi vəgha ghwəyəy, gwa'a dza ghwəy mbay tihəvərishi tə sləni dza ghəshiy ghəra. A ghwəy sənay kiy, ka mbay mbəzakwaa yati hikəniw, ka mbay gwəvidiy yati bəzakəw. Tsəgha na. ¹⁷ Ma fə wəzə nay, ya fə wəzə na ka naa ya. Fə gəmgəm na na, ya gəmgəm na ka naa yati kwərakwə ba. ¹⁸ Na navay, a ghwəmmə sənay ka mbə dənjw fə wəzə naa yati ya fə gəmgəm naw. Ka mbə tsa gəmgəm tsa dənjw fə yati ya wəzə na kwərakwə baw, tsəgha. ¹⁹ Ma fəə ya ma ya wəzə na va, ya

nama fə na kiy, a ka məndiy kəslamti, mba'am pəhamti ghwə ti. ²⁰ Ava tsəgha pə ghwəy sənay tihəvəri ka gəzə kwəma Hyala, tə sləni ghəra ghəshi, ta sənay niy nza ghəshiy ka gəzə kwəma Hyala katanj ni, ya ka slasla dzərvə na ghəshi» kə Yesəw.

War mbəzliy mənti kwəma di Hyala, na shiy dzaa tsəhəshi, mbə mbəzli sləkə Hyala
(Lk 13:25-27)

²¹ Ma kə Yesəw dība na: «A gəzanwəy ya, mbəzliy harda: "A Ndə sləkənjəy, a Ndə sləkənjəy" kə ghəshiy, gwanashi dza ghəshiy tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyalaw, war mbəzliy dzaa mənti shi gəzəkə Dirə tsa mə ghwəmə na shiy dzaa tsəhəshi. ²² Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzliy, dan dza mbəzliy ni kaa ngəra, "A Ndə sləkənjəy, a Ndə sləkənjəy, ghəyəy tərənjw gəzəhwə ghəy kwəma gəzanəy Hyala kaa mbəzli mbə slən tsa gha. A ghəy tatahamti hyeler mbə ghən tsa mbəzli mbə slən tsa gha. Zhəghwa dan ghəy mənəhwə shi madəna madəna ni mbə slən tsa gha dība" kə ghəshi. ²³ Ma dzee ni kaa mbəzli vay: "Sənənjwəy yaw. Ghwəy ghwəy mbəzliy mənə va war kwəma jikir jikir nay, satim,

7:15 7:15 Nəw 13:2-4; Mt 24:11, 24; SləniKY 20:29; 2Kwər 11:13-15; 2Pi 2:1; 1Zhj 4:1 **7:16** 7:16-18 12:33 **7:16** 7:16 Zhk 3:12 **7:17** 7:17 Gal 5:19-23 **7:19** 7:19 3:10; Lk 3:9; Zhj 15:2, 6 **7:21** 7:21 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Rm 2:13; Zhk 1:22-25; 2:14-26 **7:23** 7:23 25:12; 2Tim 2:19

barvaŋwəyəm vəghee” dzee ni ngəshi» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə

(Lk 6:47-49)

²⁴ Ma kə Yesəw ki na: «A gəzaŋwəyee, ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va, ka mənishi ghəci njasa favəshi na vay, yəmyəm na ntsa va lə ndə məhərli tsaa ngati ciki tsa ci tə kəlba. ²⁵ Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərəŋw tərəŋw, dza paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzlamti ciki tsa va na, shaŋ ghəci vəgha ngəzlamti, sa nzana tərəŋw səda ciki tsa va fəəta səkə kwaba tə kəlba. ²⁶ Ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va, kala mənı kwəma favə na mbə shi ghəciy, yəmyəm na tsava ndə lə ntsa kama məhərli və ngati ciki tsa ci vəgha həl dzəy tə ndarghə. ²⁷ Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərəŋw tərəŋw, paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzlamti ciki tsa va, dzəghwa nza'jəw, gərip ciki tsa va ngəzlay gwanay ki» kə Yesəw.

²⁸ Ma sa kəfiy Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli na, mba'a shi bənipə na va səəvəri məhərli mbəzliy basəshi tə pətsa va, ²⁹ sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma bənipə na, nja bəni kwəma *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə

bama ti niy nza na ci va kwəma bəni na kaa mbəzli.

8

Kar Yesəw lə ndə dərna (Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

¹ Ma sa səkway Yesəw mə ghən kəlaŋ ki na, mba'a mbəzli daf nəwvə. ² Dzəghwa tsahwəti ndə dərna mba'a səkəy dzəvəgha Yesəw, tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dı sənəzvay, a ghaa mbəlantəra dəwdəw va dərna kənee na» kə.

³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E dı ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ» kə. Nza'jəw dərna va kərəta mba'a mbəliy. ⁴ A kə Yesəw ngəci sa mbəliy na ki na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzaŋa wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəliŋa gha tsa kaa mbəzli ma. A pə ghaa madı a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliŋa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha, njasa gəzəkə *Məyizə va. Nza mbəzli mbəə sənay gwanashi a gha mbəliŋa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkəwə (Lk 7:1-10)*

⁵ Dza Yesəw ki, mađ mađiy, ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa tsəhəy na na, dza tsahwəti ndə məlmə, dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə ghəci, kət kətikəvay, tapə ghəci ta cə'wə Yesəw, ⁶ a kə na: «A Ndə sləkəpə, ndə ghəra sləni tsee gwərapəy. War məhəni ghəci kə ghi, məti məti vəgha ci kala mbay kafə. War ka sa ngəra'wə dalala» kə. ⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Tsəgha na, ta dza dzee mbəlanti» kə. ⁸⁻⁹ Ma kə dikə tsa ka sawji tsa va na: «A Ndə sləkəpə, yənəy, məndee ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. Avānay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee, ka sləkəra. Dzəghwa yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkəe tifa. Yən kəə điy, e ni: "Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa" pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na, "ndi" pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci. E ni: "Məntəra sləni tsa' na" pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. A cə'wəŋee, gəzəkə kwəma kwataka lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy» kə.

¹⁰ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə ntsa va na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va, a kə kaa mbəzli kwasəbə va na:

«Ə gəzanwəyee, ta na navay, tsəgha na, ya mbə ghwəy ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee kəsay ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw. ¹¹ A gəzanwəy ya, đan dza mbəzliy səsəəkəshi dzəghwa kwa ghwəmə, lə dzəghwa kwa məkwi, ta nzəy ka zəmə shi zəmə ghəshi lə kar *Abəraham, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə tə pətsa sləkə Hyala. ¹² Ma mbəzli nzə va niy tərati Hyala niy nza, ta nza ghəshi mbə mbəzli sləkə nay, sa điti ma ghəshi fəti na, ka dza ghəshiy tsəhəshiw. Ta kihwashi dza naa dzəti ngwəla, dzəmbə kwəsli. Ma nza ghəshi wahə, ka pəpərə sli'i shi ki» kə Yesəw.

¹³ Zhəghwa ma kə kaa dikə tsa ka sawji tsa va ki na: «Mbalaa jighi, ta məntəŋa shi gəzəkə gha va dzee, sa nzana mba'a gha ndara nəfə tsa gha gwanay» kə. 'Wakəvə ndə ghəra sləni tsa ndə ka sawji tsa va va, pəlis mbəliy ghalaba ki.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə đan

(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

¹⁴ Dza Yesəw pəkə dzay dzakə ghi tsa Piyer. Ma dzakə na na, shiy Piyer məhəni, gwərapəta ghənzə tərəŋw dalala, nja ghwə vəgha nzə. ¹⁵ 'Wakəvə Yesəw sa nata na tsəgha

na, dap dapəti tə dəvə nzo. Dzəghwa nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na pəlhəm satita ka dza ta bānci shi zəmə.

¹⁶ Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a mbəzli bānakə mbəzli ghəranshi gezelekiki dāŋ, ta mbalamtishi ghəshi. Dza Yesəw mba'a tahamti hyeler mbə vəgha shi lə gəzə kwəma mbə miy tsa ci, mba'a mbalamti mbəzli va nihwəti zəleghwer ghəngħən ghəngħən gwa'a gwa'a ki. ¹⁷ Ma mənti Yesəw kwəma va tsəgha kiy, nza kwəma gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa nə na. Saa ni va: «Mba'a bəhwə ngirghwə tsa kən ghwəmmə, zhini mba'a bəhwə zəlghwə tsa kən ghwəmmə dzəkən ghən ci» kə.

Kar Yesəw lə mbəzliy dī nəw ci
(Lk 9:57-62)

¹⁸ Dza Yesəw sa nashi na mbəzliy bāsəshi va dalala, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay na, mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tanəghəvashi dzəvəri tə kwəfa, dzəti tsa pəriba həlbə. ¹⁹ 'Wakəvə ndə bənipə *kwəma pəhəti Hyala kət, kətikəvay dzəvəgha, a kə ngəci na: «A Metər, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmafa dza għaa dza» kə. ²⁰ Ma kə Yesəw na: «A pə għa zəzəvə kwəma wəzə di,

a għa sənay, ma kənkidiy, a ghi tsa shi və shi mbə hidī. 'Yegwer bə na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, tsee ghi tība gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. ²¹ Zhəghwa ma kə tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəwvə va ngəci bə na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal e dzaa lamti dirə di, kee għa səkə ta nəwŋa» kə. ²² Dzəghwa, ma kə Yesəw ngəci na: «War nəw pə għaa nəwra dzam. Zlashi mbəreketi tība, a ghəshi lala ghən tsa shi» kə.

A bərqi va Yesəw ta garəti kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

²³ Dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ki, ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ka dzashi. ²⁴ Nza'jəw səpapəli 'yahə'yahə na għati viy tərəŋw pa' ka di dzəghwa kwambəwal yam tərəŋw va bərqi safə. Ma Yesəw għalaba naci ki na, ghəci tə hi. ²⁵ Dza mbəzli ta səfa ci va, mba'a ghəshi madfishiy dzəvəgha, ka fərghə, ma kə ghəshi ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, a Ntsaa sləkəŋəy, wa mbəlītəŋəy, gwa'a ghəy» kə ghəshi. ²⁶ Nza'jəw Yesəw fərghəy. Ma kə kaa ngəshi na: «Tawa hazləni ghwəy tsətsə nanzəa? Mbəzliy zləbavə ma Hyala lə nəfə tsa shi gwanay nza ghwəy» kə.

Dza na pølhøem kaføy, dza naβ naβ nabøti kar safø tsa va ghøshi læ kwøfa, vantaa ghøshi kwøføghø ghwøla. Dekødefekø pi møniy. ²⁷ Ma sa nashi mbøzli ta søfa ci shi va na, mba'a nava kwøma mananatishi maɔaŋa. Ma kə ghøshi na: «A ya, wa tsatsa ndø kia? Ya safø læ kwøfa na ka ɔanci føti» kə ghøshi.

Kar Yesøw læ ka gezlekiki bakø

(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Mba'a Yesøw tsøhøy pøri hølbø, tø hidfi ka Gadarene. Nza'jøw ka gezlekiki bakø tsahwøshi dzar mbø kwølihi tifa tsøgha, bam bam ghøshi kwømay læ Yesøw. Ka gezlekiki ghyanakø ni, ka hazløni møndi vø shi dalala. Kala mbø møndiy dzar kwa kwal tsa va vø shi. ²⁹ War sa nay ghøshi Yesøw tsøgha na, tapø ghøshi ta ngwømə lala, a kə ghøshi na: «Gha gha Zøghwø Hyala tsa, ta njaa ɔi gha læ ghøya? Ə søkøŋa gha ta saŋøy ngøra'wø ghwøla vici basø ngwøvø ghøy søkø na?» kə ghøshi.

³⁰ Ma vøri, kørakø læ pøtsa va na, mba'a garøwa ngøreder tərøŋw niy nza tifa mbø pala shi zømə shi. ³¹ Tapø hyeler mbø ghøn mbøzli va va ta cø'wø Yesøw, a kə ghøshi na: «Mba'a pø ghaa ɔi tahantøŋøy mbø ghøn mbøzli niy, ndaŋøy kwal

a ghøy dzømbøŋøy mbø garøwa ngøreder pøriβa va» kə ghøshi. ³² Ma kə Yesøw ngøshi na: «Mbalam, cam, avee zlatavøŋwøy kwal» kə. Shaa, ghøshi søvøri shi mbø ghøn mbøzli bakø ni va, shøbøtø ghøshi dzashi gwanashiy dzømbø ghøn ngøreder va ki. Dzøghwa ki, gøgøgøgø, ngøreder va kaføshi søkø mø kølan tsa va, søkø ghøshi na'i shøkatøvashiy dzøti kwøfa. Bøtø ghøshi zashi kwøfa.

³³ Ma sa nashi ka makø ngøreder shi va tsøgha na, mba'a ghøshi hwøshiy dzømbø mølmø. Mba'a ghøshi dzaa gøzanshi kaa mbøzli dzøkøn shiy mønishi va gwanashi læ ngøreder, læ kwøma mananati Yesøw va kaa ka gezlekiki bakø ni va ki. ³⁴ Ma sa favø mbøzli mbø mølmø gwanashi na, mba'a ghøshi kaføshi ta dza ta nighø Yesøw. Ma sa nay ghøshi, a kə ghøshi na: «A cø'wøŋa ghøy, ɔarvaŋa tø hidfi ghøy» kə ghøshi.

9

Kar Yesøw læ ntsa møtita nahwøti bøla vøgha ci

(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

¹ Dza Yesøw ki, ka dzay dzøghwa kwambøwal, mba'a taŋøy søvøri tø kwøfa, ka zhøkøy dzømbø mølmø ci. ² Dzøghwa nihwøti mbøzli mbø mølmø ci va, mba'a ghøshi ɔanakø ntsa møti møti vøgha tsa tø pi høni tsa ci kaa Yesøw. Ma

sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, ka hazləni gha ma! A *kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

³ Sa gəzəkə Yesəw tsəghay, ma kə nihwəti *ka bənipe kwəma pəhəti Hyala, mbə təkə kwəma shi na: «Hyalaa sawa ntsa» kə ghəshi.

⁴ Mba'a Yesəw sənata kwəma təkə ghəshi va tsəgha na gwa'a. A kə ngəshi na: «Tawa nza ghwəy lə tətəkə kwemerəy kama ni wəzə ni mbə nefer ghwəy tsətsəa?» ⁵ Nama kwəma gwəra na bəlan, ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəlita» kə, lə ndə kə ni kaa ndə zəlghwə: «Sati garəna a gha dzaña» kəa? ⁶ Ma kiy, e dī ghwəy sənay, a bərçi vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidī ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzəna sənzenva, sati madi, bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə. ⁷ Dzəghwa ntsa va mba'a sati, ka dzay jighi, sa mbəliy na kwəriŋ.

⁸ Ma sa nay mbəzliy basəshi tə pətsa va gəla nava kwəma tsəgha na, dzəghwa gwa'a gwa'a nefer shi hazlənishī va kwəma va. Kə ghəshi ka fal slən tsa Hyala sa banavə na bərçi kaa ndə ngəri ta mənti

kwəma madəna madəna na va.

Kar Yesəw lə Matiye

(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹ Dzəghwa Yesəw mba'a bərvay tə tsava pi, ka dzay kwa kwəma. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay ndə mənəzəy mbə ciki *dəwan, Matiye, kə məndi slən tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam!» kə. Mba'a Matiye tsa va sati, ka nəw.

¹⁰ Ma ləy hwəm shi va kiy, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci basəshi ta zəmə shi zəmə kəghi tsa Matiye. Dzəghwa dən nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy mənī sləni jikir na səkəshi, jakə ghəshi ka zəmə shiy lə kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci. ¹¹ Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi nashi ghəshi mbə zəmə shi zəmə jakəjakə tsəgha. Ma sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka dəw va *mbəzli ta səfa Yesəw, a kə ghəshi na: «Wa shiy mənishi zəmə ntsa ghwəy tsa dikə tsa shi zəmə jakəjakə lə ka dəwan mba'a mbəzliy mənī sləni jikir naa?» kə ghəshi. ¹² Dzəghwa mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, səkəke nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. ¹³ Ava va tsəgha na kiy, yən na neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səkə

yaw, ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree. A pə ghwəy zəzətiy dzəkən kwəmaa niy gəzəkə Hyala va mbə Zliya nzə. Ma kə niy niy: "Zhəhwər na sa dfe ghwəy məni kaa mbəzli, kaa na ka ghwəy slaslara dəbəkə" kə Hyala niy ni" kə Yesəw.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw*
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

¹⁴ Dzəghwa mbəzli ta səda Zhan tsa məni *batem kaa mbəzli, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ma ghəy lə mbəzli ka Farisahiy, kar ghəy titi nahwəti vici ta məni səwmay, ka cə'wə Hyala. Ma mbəzli ta səda gha ni na, kala məni ma ghəshi tsəgha kiy, a shiy mənishia?» kə ghəshi. ¹⁵ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzanwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na ka dza mbəzli vaa nza tifəmmə ntsa va ghwəlay mbə shi di na? Ka mbə ghəshiy nzəyshi, tifəmməw. A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ma ghala pətsa dza məndiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaba

dza ghəshiy məni səwmay ki» kə.

¹⁶ Dza Yesəw ka zhiniy gəzanshi kwəma kwa fir ba, ma kə na: «Ndə tifaa bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəban tsa haliyəw. Sa nzanay, tələsə'wə dza tsa yəwən tsa vaa mbahəhwə tsa haliy va. Mba'a kwal dzaa mətəshəy dzəti.

¹⁷ A ghwəy sənay, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa dzəghwa ghwəlpə hali hali naw. Ma sa dza tay tsa vaa madiy ta pəsliy, ta wənəhəta dza ghwəlpə vaa dza. Mba'a tay dzaa shəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. A ghwəy sənay wəzə, dzəghwa yəwən ghwəlpə ka məndiy 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa. Ma tsəgha kiy, ka dza ghwəlpə vaa pəslita ta yidamti tayəw» kə.*

*Kar Yesəw lə tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə*
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli va ki na, dzəghwa ndəs tsahwəti ntsa dikə tsa mbə mbəzli ka Zhəwifə səəkəy dzəvəgha. Dza na tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «Kətitərə, zhee mətita

9:14 9:14 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **9:15** 9:15 22:2; 25:10; Zhj 2:1-12;

3:29; ShiZhj 19:7 * **9:17** 9:17 Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madi ta pəslī kwa shi.

na sənzənva, səəkə a gha fanakən dövə gha, a ghənzə zhakatita» kə. ¹⁹ «Əṅkwa» kə Yesəw. Mba'a ghəshi madishi ghəshi lə mbəzli ta səfa ci ka nəw.

²⁰⁻²¹ Dzəghwa, mba'a nahwəti mali tifa, gwərapəta ghənzə. Piya nze mən lə bakə war mbə səkwa miymiy kwa hwər nze. Mba'a təkəti tsəgha mbə ghən tsa nze: «War mərshi mee kwəfaghay, ya kwataka tə kwəbaṅ tsa kən na, gwa'a, war ta mbəlira dzee» kə. Ma sa nza Yesəw mbə dza tsəgha na, dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha, zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə ghənzə dapay mətəni kwəbaṅ tsa ci.

²² 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəd, zhəghətəvay nje'wə kə kaa pətsa lə hwəm ci na, mba'a nata. Dza, ma kə ngəta na: «A zhee, ka dza her gha ma. A gha mbəlīṅa tə sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Nza'jəw miymiy mali va va slashi tibata.

²³ Dzəghwa Yesəw ki, ndəs tsəhəy kəghi tsa ntsa dikə tsa va mbə ka Zhəwifə. Ma dzakə na na, mba'a kəsashi mbəzli mbə tsa tsa shiy, ka hərsli wahə hərdzə nihwəti. ²⁴ Ma kə ngəshi na: «Barəvaṅwəyəm tikə, ləvərim pəriḃa, mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə.

Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ci ghəshiy nighə. ²⁵ Dza mbəzli mba'a ghəshi səvərishi tə ngwəla tsəgha. Ma sa səvərishi məndi na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə ciki tsa nza mbəri zha va mbə. Dza na tasl kəsəvə tə dövə nze, mba'a zha va satita. ²⁶ Dzəghwa nava kwəma ki mba'a dzamtəvata pa' tə pətsa kəray ghala hidī va gwa'a gwa'a.

Yesəw lə ghwəlefesli bakə

²⁷ Dza Yesəw ki mba'a madiy tə tsava pi ta dzay. Ma ghəci kwa kwal mbə dza na, kə ghwəlefesli bakə ka nəw, ka zlanə kwəma, a kə ghəshi na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi. Ka nəw pəkw kəghi. ²⁸ Ma sa tsəhəy Yesəw kəghi na, mba'a ghəshi kəsay, dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. A kə Yesəw ngəshi na: «A sənay ghwəy a bərçi vəya gar mbəlītəṅwəy, pə ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Yə ntsa ghəy dikə tsa, a ghəy sənay, a gha taa mbay» kə ghəshi.

²⁹ Dzəghwa Yesəw dapə dapəti mətəsi shi. A kə na: «Sa nzana mba'a ghwəy ndara nefer ghwəyəy, ta mbəlītəṅwəy dzee» kə. ³⁰ War nza'jəw

tsəgha na, dīwerj dīwerj mətəshi shi ghwənishi, ka nay pi ghəshi ki. Mba'a Yesəw damətishi, a kə na: «Favəm wəzə, əntaa ghwəy dzaa gəzə shi məntəjwəy ya ni kaa nihwəti mbəzli ma» kə.

³¹ Ma sa dzashi ghəshi na, mbə ghəshiy zhiniy mbələy shi manamtishi Yesəw va ghwəlaw. Dza ghəshi ka gəzə nəwər tsa Yesəw dzar təhidi va gwa'a gwa'a nashi.

Yesəw lə ntsa pəhəta ghani ci

³² Ma sa dzashi mbəzli va na, mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə kaa Yesəw. Kala mbay ma gəzə kwəma ghəci, sa pəhanti *hil ghani ci. ³³ Dzəghwa Yesəw ki mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Nza'jəw ntsa va ghati gəzə kwəma. Ma mbəzli dafj ni va basəshi tə pətsa vay. Ka mananshi madafja nava kwəma ki. A kə ghəshi na: «A nana kwəma kia! Kay, səəkə ndəə nashi gəla ni tsətə ni ni shiy mənishi mbə ka *Izərayel ghala nza məndi teepəw!» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə *ka Farisahi na: «Waa, mazə tsa mbə hyeler bānci na bərçi titihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

Yesəw lə vərəm ndə ngəri tsa basəy

³⁵ Dza Yesəw mba'a kafəy ka təwrə dzar mbə məlməhi dikə dikə ni lə ni jəw jəw ni gwa'a gwa'a. Ka bānanshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni lə vədəvər gwa'a.

³⁶ Sa nə na, nighə kə kaa mbəzli basə basə ni va tə pətsa va dafj ni na, tapə hwər tsa ci ta zhānci ta mbəzli va ki. Sa nzana mba'a mbəzli va niy dalishi gwa'a gwa'a, mba'a hazlani kəəsəvəshi nja tenkesli kama ntsaa ndəghwəshi tifa. ³⁷ Ma kə kwa fir kaa mbəzli ta səfa ci na: «A mbəzlee, dafj shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta basəshi səəkə tə vəhəə jighi. ³⁸ Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətəshə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta manānci shi ci vaa səəkə» kə.

10

Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni, lə njasa ghwənashi na

(Mk 3:13-19; 6:7-13; Lk 6:12-16; 9:1-6)

¹ Ma tə nahwəti viciy, mba'a Yesəw harvə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni. Dza na mba'a bānavəshi bərçi ta tihə

hyeler sǝvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli mbəzli va nihwəti zəleghwer, lə ta mbəli vədēvəder gwa'a. ² Avānashi slənēfemer *ka kwal Yesəw va mən lə bakə ni: Kwatanay, Shimanjw, ntsa nə mēndi Piyer, kə mēndi slən tsa ci, ghəshi lə Andəre, zəmbəghəy. Kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhan, ndərazhi Zhebede ghəshi bakanashi. ³ Mba'a kar Fəlipə lə Bartelemi, Təmasə lə Matiye ndə *dəwan. Zhakə zəghwə Alfe, lə Tade, ⁴ mba'a Shimanjw ndə pərslə ta hidī shi, ghəshi lə Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati dafa ta Yesəw.

⁵ Dzəghwa Yesəw mba'a ghwənashi ka kwal ci va mən lə bakə ni, ta dza va mbəzli ki. Ma kə kaa ngəshi ghəshi dzaa madi na: «Əntaa ghwəy dzaa dzəti hidī *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ma. Əntaa ghwəy dzaa dzəmbə məlməhi tə hidī mbəzli ka *Samari fa ma. ⁶ Mbalam va ka *Izərayel, nja tenkesliy zashi na ghəshi. ⁷ Gazanshim kwa kwal ghwəy mbə dza: "Ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzli" pə ghwəy ngəshi. ⁸ Mbəlim ka zəlghwə, zhinim mbəzliy bəkwəshi sati mbə məti, mbəlim mbəzli nza dərna ti shi, ka titihə hyeler sǝvəri mbə ghən mbəzli. War njasa kwəməvə ghwəy va bərçi

mbəli mbəzli tə gəməy, tsəgha pə ghwəy kəəti mbəzli, əntaa ghwəy dəw shiy ma. ⁹ Ma ghwəy madi ta dza vay, əntaa ghwəy bə ya tsahi mbəzə, ya gəna nzə, ta faghwa kwa zlipa ghwəy ma. ¹⁰ Əntaa ghwəy bə mbəl tsa ka ghwəy dza ta wə li ma, əntaa ghwəy bə za kwəbənər bakə, ya kwakwahə tsa ghwəy, ya gəta ghwəy nzə ta dəvə ma. Va sa nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, a təbə mēndiy nganci shi zəmə mbə sləni ghəra na va.

¹¹ Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhənwəy mbə məlmə dikə na, ya mbə na jəw nay, pəlam ghi tsa ntsaa dzaa zləbavə ka'wənwəy bekir dəvə kəghi tsa ci. Mba'a ghwəy nzəywwəy kəyfa, pa' fəca ka ghwəy kafənwəy ta dzanwəy. ¹² Ma ghala pətsa ka ghwəy dzakə ghi tsa dzakə ghwəy gwa'ay, gəzə tə ghwəy kaa mbəzli kəyfa: "Zərkə kə mēndi kəghi tsa!" pə ghwəy taa ni. ¹³ War mba'a kə mbəzli kə ghi tsa va va zləbavə yashi tsa ghwəy va lə vəshiy, ka nza yashi tsa ghwəy va gəməy ti shiw. Ma kala zləbati kə ghəshi na, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw. ¹⁴ Mba'a pə ghwəy dzanwəy dzəmbə məlmə, kala zləba ka'wənwəy mēndi, kala fa

10:2 10:2-4 Zhj 1:40-44; SləniKY 1:13 Lk 10:33

10:6 10:6 Zher 50:6; Mt

10:10 10:10 1Kwər 9:14; 1Tim 5:18

SləniKY 13:51

10:5 10:5-15 Lk 10:4-12

10:5 10:5

15:24; SləniKY 13:46

10:7 10:7 4:17

10:13 10:13 Lk 2:14

10:14 10:14

ma kwəma gəzə ghwəyəy, səvəriŋwəyəm mbə nava məlmə, ka dzaŋwəy, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shidshid' ghwəy. Ma tsəgha kiy, a mbəzli mbə məlmə va dzaa sənata, njasa mənti ghəshi *kwəma jikir na kaa ngəŋwəy. ¹⁵ A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa basə ngwəwəə dzəkən mbəzliy, tərəŋwəba ngwəwə kən mbəzliy zləba ma kwəma ghwəy va dza naa nza, kən na mbəzli jikir jikir ni va mbə məlməhi *Sədəm lə *Gwəmər» kə Yesəw.

*Njasa dza məndiy sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw*
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)

¹⁶ Zhini ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ba na: «Favə tə ghwəy, ava ghwəniy ghwəniŋwəy ya ta dzaa dzəmbə mbəzli ghyanakə ni, nja tenkesli ka ndə vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlihi. Ma kiy, ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni pə ghwəy məniniŋwəy, nja shishi, kala pəla ma kwəma tə mbəzli, njasa ka ghərpəpə vaa nza. ¹⁷ Ndəghwəm ghən tsa ghwəy wəzə, sa nzanay, ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dzaa dzəti pi ngwəwə. Ka didi'wəŋwəy taa nza lə kwərpə mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. ¹⁸ Ta kəkəsəŋwəy dza

məndiy dzaa dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a sa zləbavə ghwəy kwəmee. Ghalafa kiy ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi lə kwa kwəma *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ¹⁹ Ghala pətsa dza məndiy kasatəŋwəy tə ngwəwə va kiy, əntaa ghwəy dzaa tsətsəva, ka təkə na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?" pə ghwəy ma. Ma fəcavay ta səkəta dza kwəma dza ghwəy gəzanshiy dzəghwa miy tsa ghwəy. ²⁰ Səkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səkəw. Safə tsa Dəŋwəy dza naa gəzə kwəma va mbə ghwəy.

²¹ Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga dəfa ta ngwarmbəghəshi ta mbə məndiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa mənini lə ndərazhi shi kwərakwə ba. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi difa ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi. ²² Mbəzli gwanashiy ka dza ghəshiy dī mətə ghwəy, tə sa nəwra ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliiti tsava ndə dza Hyala. ²³ Mba'a kə məndi ghati saŋwəy ngəra'wə

10:15 10:15 Ghava 18:20; 19:1-29; Mt 11:24 **10:16** 10:16 Lk 10:3 **10:17** 10:17-22 24:9-14; Mk 13:9-13; Lk 21:12-19; Zhŋ 16:1-4 **10:17** 10:17 SləniKY 5:40; 2Kwər 11:24 **10:18** 10:18 SləniKY 24:1-26 **10:19** 10:19-20 Lk 12:11-12 **10:21** 10:21 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **10:22** 10:22 5:11; Zhŋ 15:18 **10:23** 10:23 16:28; SləniKY 8:1

mbə nahwəti məlməy, hwəŋwəyəm səvəri mbə nava məlməə dzəmbə nahwəti. A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza ghwəy hati nəw məlməhi tə hidfi ka *Izərayel gwanashi, dza ghwəy nayma, ndəs yən səəkəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriw.

²⁴ A ghwəy sənay kiy, ka mbə ndə bəni shiy tanəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiyəw. Ka mbə ndə ghəra sləniy tanəti ntsa gheranci na sləni tə dikəw. ²⁵ Ə ka ntsa bananci məndi shiy zləbavə sə'wa kwəma, ma nza ghəci nza nja ntsaa bananci shiy. Tsəgha ndə ghəra sləni zləbavə sə'wa kwəma, nza ghəci nza nja ntsa gheranci na va sləni ba. Əhətim, yən ndə ghi sana kiy, a məndi fatəra slən tsa mazə hyeler, Belzhebəl, kə məndi. Tsəgha kə kiy, kala tərəŋwəba ghwəy ghwəy mbəzli kəghi tsee məndi dzaa tsəərə shəkəna?» kə Yesəw.

Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni

(Lk 12:2-9)

²⁶ Ma kə Yesəw diba na: «A gəzanwəy ya, əntaa ghwəy hazləni va mbəzli ma. Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay, ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi. ²⁷ Ma kwəma

ghələvəŋwəy ya gəzə nzə mbə kwəsliy, cikəvərim kwəma va tə ngwəla havəghwə kaa mbəzli gwa'a. Ya dāhwə dāhwə gəzanwəy ya kwəma mba'a ghwəy favəy, garəŋwəyəm mə dāl pi, a ghwəy zlapə gəzə kwəma va nza mbəzli mbəə favə. ²⁸ Ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəsliti vəgha ghwəy ma, ma na nashiy, ka mbə ghəshiy pəsliti piy tsa ndəw. Hazlənim va Hyala ghənzə sa dzaa mbay pəsliti vəgha ndə, ka zamti lə piy tsa ndəta gwa'a, ka ndəghambə mbə ghwə. ²⁹ A ghwəy sənay, a ndə mbəə pavə 'yegwer tiytiyhi bakə tə dala kwətīŋ, va jəw jəw tsa shi bay. Ma ya tsəgha ghəshi jəw jəwəy, ka tərəy dzəti hidfi ya kwətīŋ kala zləbavə dəŋwəy Hyalaw. ³⁰ Ma ghwəy kwərakwə kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na, mbəra mbəra na ghəshi, kwətīŋ kwətīŋ tsa shi gwa'a va Hyala. ³¹ Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy teepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer dāŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətīŋəw, hanaba ghwəy, ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə Yesəw.

³² Ma kə Yesəw diba na: «A gəzanwəy yay, ya wa ntsaa dzaa ni "Ndə nəw Yesəw nzee nee" kə,

kwa kwəma mbəzli, yən kwərakwə na, ta gəzə dzee kwa kwəma Dirə mə ghwəmə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. ³³ Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw neyew” kə kwa kwəma mbəzli, ava tsəgha dzee ni: “Sənay tsava ndə yaw” pən, ta nza kwa kwəma Dirə mə ghwəmə kwərakwə» kə Yesəw.

*Həərəva na sa bəkə
Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Lk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Ma kə Yesəw na: «Ma bərkə ghwəy səəkə tsee tsaa dzəti hidī na, zərkə bəkee nə ghwəy na? Am awə, səəkəree ta nza zərkə kwa jipə mbəzliw. War pa jaka na sa bəkee dzəghwa jipə mbəzli. ³⁵ A səəkəree ta həərəvəri kar zəghwə ghəshi lə dəy, ta həərəvəri zha ghəshi lə mbəghəta, ta həərəvəri makwa ghəshi lə shəta kəghi. ³⁶ A gəzanwəy ya, ma ntsaa nəw kwal tsa yay, ka jaka ci dza mbəzli kəghi tsa ciy nza.

³⁷ Ma ntsaa diti dība dəy lə mbəghəy kaa ngəray, məniy na gar nəwraw. Ya ntsaa diti dība ndərazhi ci kaa ngəray, məniy na gar nəwraw. ³⁸ Kala kafəy kə ndə ta nəwra mba'a zləbavə lə mətītay, ka nza na ka ntseyew. ³⁹ A gəzanwəy ya, ma ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tə hidīy, ta zamti piy tsa

ci dza na va Hyala. Ma ntsaa zamti piy tsa ci ta nəwray, ta kwəməvə piy tsa ci dza na va Hyala» kə Yesəw.

*Ta kwəməvə zhəmə dza
gha va Hyala, tə mbərkə
sləni mənti gha*

(Mk 9:41; Lk 10:16)

⁴⁰ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ma ntsaa ka'wətənwəy lə nəfə kwətīnəy, yən na sa ka'wəti na va. Ntsaa ka'wətəra va bə na, Dirə tsaa ghwənara va na sa ka'wəti na kwərakwə. ⁴¹ Ntsaa ka'wəti *ndə gəzə kwəma Hyala lə nəfə kwətīn, sa nza ntsa ka'wəti na va ka ndə gəzə kwəma Hyalay, ta kwəməvə zhəmə dza na, nja ndə gəzə kwəma Hyala tsa va kwərakwə. Ntsaa ka'wəti ntsa slar tsa kwa kwəma Hyala lə nəfə kwətīn, sa nzanā ntsa slar tsa va Hyalay, ta kwəməvə zhəmə dza na nja ntsa slar tsa va ka'wəti na kwərakwə. ⁴² Ya wa ntsaa tivə yam sa rəniki niy bənavəshi kaa ntsa kwa tsa ci kwal tsa mbə mbəzli ta sədfe, sa nza ntsa tanavə na va yam ka ntsa ta sədfe kəy, a gəzanwəy ya ta na navay, tsəgha na, ta kwəməvə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

11

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a kəramti bənanshi shiy kaa mbəzli ta sədfa ci va mənə lə

bakə ni ki. Ma sa kədfamtishi na na, mba'a kafəy tə tsava pi, ka dzay ta bananshi shiy lə ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə məlməhi tə hidī va.

*Gəzə kwəmaa dzəkən Zhan̄ tsaa mənipə *batem (Lk 7:18-35)*

² Ma ghala pətsa va na, Zhan̄ tsaa mənipə batem kəli kəli kwa fərshina. Dza na mba'a favə gaka sləni ghəra *Kəristəw ki. 'Wakəvə na, bəŋ ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli ta səfa ci va Yesəw. ³ A kə ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va, ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkə ta naa? Naa a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhan̄" pə ghwəy ngəci» kə.

⁴ Mba'a mbəzli va dzaa dəwti kwəma va va Yesəw tsəgha. Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Mbalam, a ghwəy gəzanci kwəma favə ghwəy sana, lə shi nashi ghwəy lə mətsəhi ghwəy gwa'a kaa Zhan̄. ⁵ A ghwəy nay, a mətsəhi ghwələfesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədəvəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi. Dza mba'a slimim mədeŋesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkəwəshi na, ka zhakatishi mbə məti, zhini mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim mbəzli ka cicikwə. ⁶ Vəshi

na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhan̄ va ki, ka dzashi.

⁷ Ma sa dzashi ghəshi ki na, tapə Yesəw mbə gəzə kwəma Zhan̄ kaa ləkw ndə ngəri tsaa basəy va tifa ki, a kə na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhan̄əy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ba na? ⁸ Wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbənəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə ba na? Ta na mbəzliy dza lə kwəbənəy gwəramtiy, war dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. ⁹ Əy, war wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə bay? Yan̄ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhan̄ katan̄. Ghəciy, aa tan̄əti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala. ¹⁰ Sa nzanay, Zhan̄ na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsaslitə mən̄di va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee,

a ghæci 'watəŋa kwal,
nza ghæci gwəmantəŋa
kwal tsa dza ghaa dza kwa,
kə.

¹¹ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tifa tə hidfi mbə mbəzli yakəghwa məndi kwa hwər baw, ka yəməva lə Zhan ndə məni batem tsa vaw. Ya tsəgha nžə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləbavə kwəmee ta sləkə yay, dikəba ghæci na kaa Zhan. ¹² Sa ghava na tə vəghwə tsa gha Zhan gəzəpə kwəma Hyala pa' tə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə bərçi mbə tərəŋw gəzəva kwəma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Dzəghwa tərəŋw mbəzli jahambəvashi lə bərçi mbə pəla kwal, ta nza mbə mbəzli dza Hyala vaa sləkə. ¹³ Ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, lə zliya *kwəma pəhəti Hyala gwa'ay, a ghəshi gəzəkə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyala vaa sləkə mbəzli, pa' tə vəghwə tsa tsahwə Zhan ti. ¹⁴ E mbay gəzə sana, ghwəy gar dzaa zləba kwəma yay, Zhan tsay, ghæci na *Eli tsa niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ta zhəkə dza na, kə məndi, pən. ¹⁵ Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzanwəy ya na wəzə. Niy nza məhərliy fə ghən ta kwəma va ghwəy. ¹⁶ Ə gəzanwəy yay, mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə

tsay yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tə bəghə ta tsabana, dzəghwa ka 'wanjanshi 'wanə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: ¹⁷ "Tawa məni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə pə ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'wanwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyəw!" kə ghəshi. ¹⁸ Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhi va. Ndəs səkəy Zhan, dzəghwa na mbə nžəy tsa ciy, kala zəmə shi wəzə ni, kala sa ma tay ghæci. Dzəghwa ma pə ghwəy na: "A, waa ndə gazlaka na tsatsa ndə" pə ghwəy, kala zləba kwəma ci ghwəy. ¹⁹ Ma sa səkəree yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: "Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə. War shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha. Ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan, lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni" pə ghwəy. Kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. Əy ma ki ya tsəgha nžəy, war mbə civa na sənata kwəma Hyala səvəri mbə sləni ghəra ghəy lə Zhan» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsa dzaa dzəkən mbəzliy zləba ma kwəma Yesəw
(Lk 10:13-15)*

11:14 11:14 1Mez 17:1; Mala 3:23; Mt 17:12-13; Mk 9:13 **11:15** 11:15 13:9, 43; Mk 4:9, 23; 7:16; Lk 8:8; 14:35 **11:18** 11:18-19 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33

11:19 11:19 9:10; 11:2

²⁰ Dzəghwa Yesəw tapə ta nabə mbəzli mbə məlməhi gwəra naa mənəhwə sləni madəŋa madəŋa na mbə shi, sa nzana, kala dī zhəghanti nzəy tsa shi mbəzli dzar mbə məlməhi va kwa kwəma Hyala, ma kə na: ²¹ «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziŋ, lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana, mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidaŋw pən niy mənəhwə shi madəŋa madəŋa ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. ²² Va tsəgha nə ya sanay: Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəwə dzəkən mbəzli na, tərəŋwba na ghwəy ngwəwə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidaŋw, pən. ²³ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy kafashi dzəta ghwəwə nza ghəy na ghəy ki, nə ghwəy na. Nava tifa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi. Sa nzana, war mbə mbəzli mbə məlmə *Sədəm pən niy mənəhwə kwəma madəŋa mənəhwee na mbə ghwəy nzay, ci mbəzli va zhəghanti nzəy

tsa shi kwa kwəma Hyala nza. Ka dza Hyalaa ndamti məlmə shi va nzaw, ci ghənzə ghwəlata pa' ndatse nza. ²⁴ Va tsəgha nə yaa ni sana ngəŋwəyəy: Ma fəca dza vici basə ngwəwə kədi tsa hidiy mənivay, tərəŋwba na ghwəy ngwəwə dza naa nza kaa na mbəzli mbə məlmə Sədəm pən» kə.

Səəkəm dzəvəghee e bəŋwəy dəkəva
(Lk 10:21-22)

²⁵ Zhəghwa tapə Yesəw ta zhiniy gəzə kwəma difa, a kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəwə lə hidī, 'wəsa nə ya ngəŋa. Sa nzana, ma kwəmaa niy mbələy gha va mbəzliy sənata kwəma, ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. ²⁶ A Di, a falŋee, sa nzana tsəgha gha dī» kə. ²⁷ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənara kala war Dirəw. Ndə tifa mba'a sənay Dirə, kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya, e dī canati Dirə pənəw.

²⁸ Səəkəm dzəvəghee gwanəŋwəy, ghwəy mbəzliy daliŋwəy ni va shi shəndəkə ni, e bəbantəŋwəyshi, nza ghwəy dəkəva vəghee. ²⁹ Zləbavəram, e nza ka Ndə sləkəŋwəy, nzee bəniŋwəy ni ya shiy. Sa nzanay,

11:21 11:21 Tirə lə Shidaŋw: Ezay 23:1-16 **11:23** 11:23 Ezay 14:13, 15

11:24 11:24 10:15; Lk 10:12 **11:25** 11:25 Ezay 29:14; 1Kwər 1:18-29 **11:27**

11:27 28:18; Zhj 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2 **11:28** 11:28-30 Ezay 28:12

11:29 11:29 Zher 6:16

ntsa kwəɔf nəfə tsa nzee, ka kəli ghən tsee yaw. Mba'a pə ghwəy səəkəŋwəy dzəvəgha yay, ta kwəməvə dəkəva dza ghwəy ta ghən tsa ghwəy. ³⁰ Sa dza naa nza, kwəma dzee gəzanwəy mənī nɔy, kwəma bəlan dza naa nza va ghwəy. Ma nə ya shi dzee bəniŋwəy na, ka dza ghəshiy taŋətəŋwəy bərciw» kə Yesəw.

12

*Gəzə kwəmaa dzəkən
*vici dəkəva ka Zhəwifə
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)*

¹ Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va, ge'i lə *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw madishi lə *mbəzli ta səɔa ci. Dza ghəshi ka taŋə dzar mbə vəh alkamari. Ka ghəranshi ma kaa mbəzli ta səɔa Yesəw. Dzəghwa tapə ghəshi dzəmbəshi mbə slərbə alkamari va tsəgha, ka mbəliy dzəghwa miy shi, ka pərə. ² Mba'a *ka Farisahi nashi. Ma kə ghəshi Kaa Yesəw ki na: «A nava dzəmbəshi mbəzli ta səɔa gha ni, mbə mənī shi makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.

³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa səəkə ghwəy jangəhwə kwəmaa niy mənī kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə kwa Zliya Hyala bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may,

⁴ təhwə, niy dzəmbəy naa dzəmbə *ciki Hyala, dza na, hən bəvə pən tsa ka mənīdiy ta Hyala li, mba'a ghəshi zəməhwə lə mbəzli niy nza kwasəbə. Ya tsəgha niy bənavəshi ma kwəma pəhəti Hyala kwal kaa kar Davitə lə mbəzli kwasəbə va ta zəmə pən tsa va, war kwataka *ka ta Hyala shiy niy nza kwal və shi ta zəməy, niy nabəti Davitə Hyalaw. ⁵ Naa kala səəkə ghwəy jangəhwə nahwəti kwəma mbə zliya kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən gəla kwəma va difa na? Ya *ka ta Hyalay, mbə ghəra sləni mbə ciki Hyala ka ghəshiy nza, ya fəca vici dəkəva. Nəwti kwəma pəhəti Hyala dzar kwa vici dəkəva ghəshi tsəgha kiw. Ya tsəgha nɔə bə na, ka bənsi fəti Hyalaw. ⁶ E gəzanwəy sana, yən tsa nay ghwəy tsay, e taŋamti ciki Hyala. ⁷ Fəti ghən ghwəy ta kwəma nə Hyala vaa ni:

Həhəəni shiy ta taray, ka təbara niva shiyəw.

Mənī zhəhwər ta nihwəti mbəzli na kwəma dee, kəw.

War mba'a pə ghwəy fəti ghən ti nɔy, ka dza ghwəy bə fəti kaa mbəzli kama fəti və shi tsətsə nɔaw. ⁸ Sənay tə ghwəy kiy, yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Yesəw lə ntsa məti məti

dəvə tsa

(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Dza Yesəw mba'a madīy tē pətsa va, ka dzay dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. ¹⁰ Ma sa dzəmbəy na na, mba'a kəsay tsahwəti ndə mbəba, mēti mēti dəvə ci. 'Wakəvə *ka Farisahi va, tapə ta dəw kwəma va Yesəw, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bānci fəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Ndammə kwal tsa mbəli ndə *kwəma pəhəti Hyala fəca vici dəkəva ta naa, naa njaa?» kə ghəshi.

¹¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a kə təmbəkə va ndə mbə ghwəy kwətīnəy, dza təmbəkə tsa ci va mba'a tərəy dzəghwa kə'wə fəca vici dəkəva na, ka dza ntsa vaa dza ta bəə səmə sa? ¹² Hanaba ndə ngəri ki ka mēndi zlay nə ghwəy, mba'a ghwəy sənay, diməba tē ndə ngəri na tərənəw kən saa dza səfa, pə ghwəy shəkəna. Ta na kwəma pəhəti Hyalay, ka damə ndə na ta mēni wəzə fəca vici dəkəvaw?» kə Yesəw.

¹³ Ma kə Yesəw kaa ntsa mēti mēti dəvə tsa va tsəgha ki na: «A ntsa, tēdī dəvə gha va!» kə. Dzəghwa ntsa va, mba'a tēditi sa ci, kwərīn dəvə ci va mbəlita tsəgha, njasa nza nahwəti dəvə ci. ¹⁴ Ma sa nata ka Farisahi nava kwəma na, mba'a ghəshi səvərishiy basəti ghən tsa shi, ka sləka kwəma kwa jipə shi, njasa

dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw.

Yesəw na Ntsa tivə Hyala ta ghəranta sləni

¹⁵ Ma ləy hwəm jəw ki na, mba'a Yesəw zləwanəvə kwəma sləkahwə ghəshi vaa dzəkən. Sa zləwanəvə na na, dza na kaf kafəy tē tsava pi, ka dzay. Dza mbəzli tərənəw, mba'a ghəshi kafəshi tē səəbə ci, ka nəw. Dzəghwa na mba'a mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni mbəzli mbə shi gwanashi. ¹⁶ Sa mbəlantishi na, ma kə kaa ngəshi na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma. Əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

¹⁷ Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:

¹⁸ A kə Hyalay: «Avanay tsee ndə ghərada sləni tsa tivee.

Tsee ntsa dəe, ka vəshee ti tərənəw.

Ta fanambə Safə tsee dzee mbə nəfə tsa ci,

ma nza ghəci canshi njasa dzee sla ngwəvə lə kwal tsa nəzə

kaa hwəlfə mbəzli tē hidī gwanashi.

¹⁹ Ka dza naa ya miy ghəshi lə ndəw,

ka dza naa ngwəmə lalaw, ka dza naa gəzə kwemer dzar kwa kwaləw,

20 ka dza naa kørnamti bəli
dzəvətiy gwərshitaw,
ka dza naa kørni shirkwamti
ghwəə di mətita kwa
gərkəwaw.

War tsəgha dza naa məni pa'
tə vici dza məndiy gha
sənay,

lə kwal tsa nzə na kwəmaa
niy məni na va, kə
məndi.

21 Dzəghwa ya namaba
hwəlfə
mbəzli tə hidī gwa'a taa nza
ki na,

war ta kwəma ci ghəshi dzaa
fə ghən» kə Hyala,

kə niy ni.

*Dza kwa pətsa səəkə
bərçi tihə Yesəw hyeler li shi
(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)*

22 Dzəghwa məndi ki
mba'am pəmanakə tsahwəti
ndə kaa Yesəw tifa:
Ghwəlfə ghəci, zhini fa
na, kala mbə ghəciy gəzə
kwəma, sa niy mananci *hil.
Dzəghwa Yesəw kaa ntsa va,
kwəriñ mbəlanti, ka gəzə
kwəma ghəci, ka nighə pi
wəzə.

23 'Wakəvə nava
madəna kwəma, mba'a
səəvəri məhərli ləkw ndə
ngəri tsaasəy va tə pətsa
va tsəgha ki. Dzəghwa ma
kə ghəshi na: «Aya, jijiy
mazə *Davitə tsa va na sasa
bərkee?» kə ghəshi. 24 Ma
kə *ka Farisahi nashi ki sa
favə ghəshi gəzə kwəma va
na: «A mbəzli ni, ma ntsa
nay ghwəy tsay, Belzhebəl,
mazə tsa mbə hyeler bānci
na bərçi va ta tihə nihwəti

hyeler səvəri mbə ghən
mbəzli li shi» kə ghəshi.

25 Ma na Yesəw naci ki na,
gwa'a gwa'a ghəci sənata
kwəma mbə ghən shi.
Dzəghwa ma kə kaa ngəshi
na: «A mbəzli ni, tawa zəzə
ghwəy gəla kwəma tsəgha
na tay? A ghwəy sənay
mba'a kə mbəzli dikə dikə ni
zəmə hidī dzəmbəshi mbə
pa jaka kwa jipə tsa shiy,
ta zamti ghən tsa shi dza
ghəshi. Mba'a kə mbəzli
mbə məlmə kwətiñ na, ya
mbəzli kəghi tsa kwətiñ tsa
pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta
ndanivərivashi dza ghəshi.

26 Mba'a kə *ndə jaka tsa
Hyala zhiniy dzəmbəy mbə
bānci bərçi kaa ndə, ta tihə
nihwəti mbəzli ci hyeler
sana kiy, jaka ghəci pa lə
ghən tsa ci tsəgha basa. Ta
ndanivərivay dza mazə tsa
ci va ghalaba ki. 27 Mba'a
pən tihə hyeler lə bərçi
ndara Belzhebəl kiy, ya
nihwəti mbəzli ghwəy va
tihə hyeler va na, wa ntsaa
bānsi ni shi va bərçi kia?
Sləni ghəra mbəzli ghwəy
vay, ti ghwəy sənata a fəti
va ghwəy pə ghwəy, mbə
kwəma gəzəkə ghwəy na.

28 Ma na nee na katanay,
lə bərçi *Safə tsa Hyala
dewdew tsa tihee hyeler
səvəri mbə mbəzli. Ma
di kwəma nata ghwəy na
ciñwəyəy, waa na Hyala
ghati sləkəñwəy, di naa
gəzə. 29 Ya dzakə ghi tsa ndə
bərçi kiy, ndə tifa mba'a

dzaa dzakəy ta pa shi ci bəlanəw. War ndə pəhati na ndə bərçi tsa va tə zə'wə kwatanata, dza ndəə mbay pa shi kəghi tsa ci.

³⁰ A na neyey, ma ntsaa ni, ghwəm na lə gha na yaw kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidi na. ³¹ Ava va tsəgha nə ya kaa ngənwəy, ya namaba hwəlfə *kwəma jikir naa mənti ndə ngəri, ya njaa tsəərəti na Hyalay, a Hyala dzaa pəlata kwəma ci va jikir na gwa'a mbə nəfə tsa nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən Safə tsa Hyala dəwdew tsay, ka pəlata kwəma tsava ndə jikir na Hyala mbə nəfə tsa nzə tepəw! ³² Mba'a kə ndə gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə tsa nzə. War dza ndə mba'a gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkən Safə tsa Hyala dəwdew tsa kiy, ka dza Hyalaa pəlay jikir tsa tsava ndə mbə nəfə tsa nzə ya pa' hwəmbaw, ya sənzenva, ya ka na nza ghwəla naci kiw!» kə Yesəw.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa

(Lk 6:43-45)

³³ Ma kə Yesəw kaa nahwəti kwəma kwa fir

ba na: «Mba'a kə ndəə dī ngəliviə ya fə wəzə nay, dəŋw fə wəzə na dza ndəə ngwəbəti kwərakwə. Mba'a kə ndə ngwəbəti dəŋw fə gəmgəm nay, ya fə gəmgəm na dza ndəə ngəli kwərakwə. Sa nzanay, tə ya nzə ka məndiy sənata dəŋw fə wəzə na. ³⁴ Ghwəy ghwəy *ka Farisahiy, nja kwara jigəzlihi ndərəm ghwəy. Va tsəgha mbay ma ghwəy gəzə na wəzə na kwəma səvəri mbə miy tsa ghwəy. Sa nzanay, war kwəma təkəti ndə mbə nəfə tsa ci na sa ka miy tsa ciy gəzəə səvəri. ³⁵ Ma ntsa wəzə tsay, shi mbə nəfə tsa ci va wəzə tsa ka naa gəzəə səvəri. Ma tsa gəmgəm tsa ndə na, shi mbə nəfə tsa ci va gəmgəm ni ghəciy gəzəə səvəri kwərakwə. ³⁶ Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli, e gəzanwəyəy, ta dəw kwəma dza naa dza va mbəzli gwanashiy dzəkən kwemerəy niy gəgəzəhwə ghəshi gəmgəm ni ghalaa nza ghəshi tə hidi. ³⁷ War ge'i ge'i lə kwəma gəzəhwə gha dza Hyalaa sləna ngwəvə gha. Ta gəzana dza na nda fəti va gha, nda kala fəti va gha» kə Yesəw.

**Ka Farisahi lə ka bənipə shiy dəw a Yesəw mananatishi shi madəna madəna ni*

(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

³⁸ Dza nihwæti *ka ðænipe kwæma pæhæti Hyala, ghæshi læ nihwæti ka Farisahi, tapæ ta dæw kwæma va Yesæw, a kə ghæshi na: «A Metær; a ghøy di ghaa mænti shi madana madana ni kwætij kwa kwæma ghøy» kə ghæshi.

³⁹ A kə Yesæw ki na: «Ma ghwøy ghwøy mbæzli mbə vøghwə tsa ndatsə tsay, mbæzli jikirkir ni nza ghwøy, ka di fæti ghwøy va Hyalaw. “Mænti shi madana madana ni” pə ghwøy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwæti shi madana madana ni dzee mæntənwøy tibaw. Mək na shi madana madana ni va niy mænəhwə Hyala, læ *Zhəwnasə ndə gəzə kwəma Hyala. ⁴⁰ Sa nzanay, war njasa niy mænti Zhəwnasə va vici mahkan, læ vərđi mahkan kwa hwər tsa kəlipə dikə nay, war tsəgha dzee mænəhwə vici læ vərđi yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa kwəli kwərakwə. ⁴¹ A gəzanwøy yay, fəca vici dza Hyalaa mæni ngwəwə dzəkən mbæzliy, ta sækə dza mbæzli mbə mælmə ka *Ninivə dzæti ngwəwə ghæshi læ mbæzli mbə vøghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza ghæshi tə ngwəwə. Ghæshi na nashi sa niy favə ghæshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghæshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzøy

tsa shi. Dzəghwa ghwøy na ghwøy kiy, kala di fa kwæmee ghwøy. Yən sa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki. ⁴² Zhini bay, ta sækə dza mazə maliy niy sækəta va tə hidfi ka Sabaa dzæti ngwəwə, ghæshi læ mbæzli mbə vøghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəwə sa nzana, mba'a niy sækəta tə hidfi gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmanjw, sa nzana tərənjw ghæci sənata kwəma. Dzəghwa ghwøy na ghwøy ki na, kala di zləba kwæmee ghwøy. Yən sa dikə tsa kən Saləmanjw ngar ki» kə Yesæw.

Njasa ka gazlakaa mætsəhəvaa dzəmbə ndə (Lk 11:24-26)

⁴³ Ma kə Yesæw ða na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba ta pala pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəmavə pi ghənzøy ⁴⁴ ka na dza na: “Ma ghənzə tsəgha kiy, wəzəba zharee naa zhəmbə ciki tsee va səvərifee mbə” kə dzaa ni. Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsəy ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dēwdēw, kala ndə mbə. ⁴⁵ Sa ka gazlaka va nay pətsa mbəba tsəgha kiy, mba'a dzaa hakakə nihwæti gezlekikiy tanjəti tə mæni ndərəm, mbərfəj,

13

ta nzøy mbø ciki tsa va kwasøbø. Sa ka ghøshi sækø ki na shirbite dzashiy dzømbø ntsa va gwanashi. Dzøghwa tərəjw gazlaka dzaa mətšəhøta va ntsa va, taŋ na kwataŋa va. Ava war tsøgha dza kwøma kən ghwøy nza ghwøy mbözli ndatsə ni jikirkir kwøma ni kwərakwø ki» kə.

Mbözliy nəw kwøma Hyalay, niva mbözli na ngwarmøhiy, lə mbøghøy Yesəw
(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

⁴⁶ Ma Yesəw mbø gəzø kwøma kaa ləkw ndø ngəri tsaa basøy tə pətsa va ki na, mba'a kar mbøghøy ghøshi lə ngwarmøhiy sækøshiy garøshi tə ngwøla. Ka dī gəzanci kwøma ghøshi kaa Yesəw. ⁴⁷ Ma sa nashi mändi na, mba'a tsahwəti ndø dzaa gəzanci kaa Yesəw, ma kə na: «A Metər, ava kar məŋa, lə ngwarmøhiŋa pəriŋa tə ngwøla mbø dəwŋa, ta gəzaŋa kwøma» kə. ⁴⁸ Dzøghwa ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Kadiw e citəŋa nee mərə, lə ngwarmøhira» kə. ⁴⁹ Dzøghwa na ci cati dəvø tə *mbözli ta səda ci. A kə na: «Avanashi mbözli niy, ghøshi na nee mərə, lə ni ya ngwarmøhira. ⁵⁰ Sa nzanay: Ya wa ntsaa məni kwøma dī Dirə tsa mə ghwəmøy, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə, gwa'a tsøgha» kə.

Bəli fir lə kwøma ndø sløka ha
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Ma fəcava ki na, mba'a Yesəw səvəriy kəghi, mba'a dzaa nzøyøy miy kwøfa kwa həl Galile. ² Dza mbözli mba'a ghøshi basəkəvashiy dzəvøgha dalala. Ma sa nashi na mbözli dāŋshi tsøgha na, dza na mba'a dzay dzøghwa kwambəwal nzøyøy. Dzøghwa mbözliy basøshi va, mba'a ghøshi gagarøshi miy kwøfa va ki.

³ Dza na ka gazanashi kwe-mer ghəngħən ghəngħən kaa mbözli dzar kwa fir kwa fir, ma kə na: «Tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndø za niy madfiy ta dza ta sløka ha ci. ⁴ Ma ghəci mbø kihwø ha va ki na, dzøghwa pəriŋ, nahwəti ha pəpəriŋətaa dzøghwa kwal. Dza 'yegwer mba'a ghøshi sækøə iməhwø nava. ⁵ Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətaa dzəti kwərħə, war ghwøla na, nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana, kala hidfi kən dāŋ. ⁶ Ma war sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki. Sa kama hidfi kən dāŋ gar tsəhəvø hililiŋə ghənzə. ⁷ Dza nahwəti diba mba'a pəpəriŋəta dzøghwa mbø tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən. Kala bərçi vø gar kəli ghwøla. ⁸ Ma dzøghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a məta tə hidfi wəzə ni, dza na mba'a pəsəta, ka kəlita

wəzə. Sa madi na ta fə ghən na, dikə dikə nahwəti fəti, bahwə bahwə nahwəti, nahwəti ba na ge'i ge'i» kə.
 9 Zhini ma kə ba na: «Ma ntsa nza sləmə vøy, fə tə ghəci ghən ta kwəma va wəzə» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
 (Mk 4:8-12; Lk 8:9-10)

10 Dzəghwa *mbəzli ta səda Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A nava nzana war kwa fir kwa fir ghaa dī gəzanshi kwəmaa?» kə ghəshi. 11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, a Hyala ndanwəy məhərli ta sənay njasa dza naa sləkə mbəzli nə. Ma na mbəzli kiy, kwəmavə kwal tsa va ghəshiw. 12 Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na, ta mətsahanavə nihwəti shiy dzam, nza ghəshi mbəə mətsəhəva və dən tərəjw. Ma na ntsa kama shiy vøy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və. 13 Ava va tsəgha nza na war dzar kwa fir yən dī gəzanshi kwəma. Sa nzanay, mba'a mətsəhi və shi ta nay pi na, a ka nay pi ghəshiw. Mbə favə kwəma slimim shi na, zhini ka favə kwəma fa ghəshi va ghəshiw, tsəgha. 14 Ma mbə kwəma shi va tsəgha na kiy, kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə na sava faghwa

ghəshi gəra'i kwa. Sa niy nə na va:

Ma ghwəyəy,
 mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza lə slimim ghwəy ngar na,
 a ka dza ghwəy favə shi dī kwəma vaa gəzəw.

Mbə nighə pi ghwəy dzaa nza lə mətsəhi ghwəy ngar na,

a ka dza ghwəy nashi shiyəw.

15 Sa nzanay, kwəmaa tsə'wə mbə nefer mbəzli ni tifa ya jəwəw.

Nə'wə nə'wə na na'way ghəshi slimim shi,

vantaa ghəshi dzaa zləwanəvə kwəma.

Dzəghwa, disl disl disl ghəshi kakalay

mətsəhi shi
 vantaa ghəshi dzaa nashi shiy.

Mba'a ghəshi mənti nefer shi caslakə caslakə

vantaa kwəmee tsə'wə mbə nefer shi.

Ma mənti ghəshi kwəma va tsəghay,

va nəghətaa ghəshi
 zhəghəvaa zhikəə

zhəvəghee,
 ta mbalamtishee, nə ghəshi,

kə Hyala,
 kə niy ni.

16 Ma na na ghwəy ghwəy mbəzli ta sədēe kiy, vəshi na tə ghwəy. Sa nzana, mbə nay pi ghwəy lə mətsəhi ghwəy, dzəghwa mbə favə kwəma ghwəy lə slimim ghwəy na ghwəy.

17 E gəzanwəyee, ta na navay, tsəgha na, ka gəzə kwəma Hyala dən, mba'a mbəzliy nəw Hyala dən səkə na mbə maw nashi shi nashi mətəhi ghəwəy ni sana. Kalaa niy kwəməvə nashi ghəshi, mbə maw fa kwəma favə ghəwəy na sənzenva ghəshi niy nza na, a kwəməvə fa nza ghəshiw» kə.

Njasa ka kwəma Hyalaa dzəmbə nefer mbəzli

(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

18 Zhini ma kə Yesəw diba na: «Əy ma kiy, favəm bazhə tsa kwəma dī fir tsa bəlee va lə ndə sləka haa gəzə. 19 Avana, fa' dza nihwəti mbəzliy favə gəzə kwəmaa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli, dzəghwa kala dza ghəshiy favə sləkar tsa kwəma va. Ka *ndə jaka tsa Hyala səkəy, zəkəwə jəw banti kwəma va mbə nəfə shi. Niva mbəzliy, yəmyəm ghəshi lə kwal tsa pəriŋəta hwəlfə ha vaa dzəghwa. 20 Nəfə tsa nihwəti mbəzli ba na, yəmyəm na lə kwərəhə tsa pəriŋəta nahwəti ha vaa dzəti. Sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, zəkəwə jəw ghəshiy zləbavə lə vəshi.

21 Zhini diba na, ka nza y nza ghəshi lə kwəma va mbə nəfə tsa shi, sa mbay ma kwəma vaa tsəhə hililinjə wəzə wəzə mbə shiw. War nə ma ngəra'wə ndəs kə kəsashi, ya ə ghəzlishi

məndi tə mbərkə kwəma Hyala na, ka ghəshi dza nza'jəw, mbərkə ghəshi zlatə nəw kwəma Hyala tsəgha ki. 22 Nəfə tsa nihwəti mbəzli diba na, yəmyəm na lə pətsa nza tekesli va ti dzəghwata nahwəti ha va mbə. Gəla niva mbəzli bay, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə. Ka ghəshi dza diba na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hidī, ka mənī mətə ta shi tə hidī ni ngədipə. Ma sa ka shi va təhay nəfə tsa shi ki na, ka ghəshi dza mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer mbəzli va. 23 Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, yəmyəm na lə hidī wəzə ni va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, kar ghəshiy fəti ghən ti wəzə. Ka ghəshi dza na, ka ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərənjw ghəshi jahambəvashi mbə, nihwəti na, bərkə, ma nihwəti ba na ge'i ge'i. Tsəgha» kə.

Bəli fir dzəkən hwəlfə ha wəzə na, lə ka girfi

24 Zhəghwa Yesəw diba, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ghala mbə lə kwəma dzee na ta gəzanwəyəw: Tsənjw niy tsənjwəti tsahwəti ndə

hwölfə ha wəzə naa dzəti za ci. ²⁵ Ma tə nahwəti vərđi, mbəzli tə hi na, mba'a ndə jaka tsa ci səkəkə tsanwanambə ka girfiy dzəmbə ha ci va, ka dzay. ²⁶ Mba'a ka girfi va pəpəsəshi kwasəbə ha va, ka kəli yəmyəm li. Ma sa madita ha ta pasə na, dza ka girfi ka pasə kwərakwə. ²⁷ Ma sa səkəkə gwəlaa ghəranči sləni kaa ntsa vaa nashi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanci kaa ndə za tsa va, a kə ghəshi ngəci na: "A ntsa ghəy dikə tsa, wa hwölfə ha sa niy tsanwati gha va tə za gha va sham tsəy? Əy, war njaa zhəkə na, zhini ka girfiy təzlishi dzar mbə shiki?" kə ghəshi. ²⁸ Ma kə ndə za tsa va na: "Waa ntsaa dī ma mətsee tsanwambəshi na" kə. Ma kə gwəla va na: "Ghənzə tsəgha na, zləbati gha, a ghəy dza ta tadamtishi tsəna?" kə ghəshi. ²⁹ Ma kə ndə za tsa va na: "Əhəŋ, sana sənzenva, war mba'a pə ghwəy tidishiy, a ghwəy dzaa karəhwə lə ha ta. ³⁰ Va tsəgha kiy, wəzəba zlashi ghwəy na, a ghəshi nakə gwanashi pa' tə vəghwə tsa dza məndiy sla ha ti. Ma ghalaba ki na, ma nzee gəzanshi kaa mbəzliy dzaa sla ha. Ma pən taa ni ngəshi na: Slantim ka girfi, a ghwəy pəhətishi, nza ghwəy ndamtishi lə ghwə. Ma na

ha yay, paghəram jighiy dzəghwa tamə, pən dzaa ni" kə» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri

(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)

³¹ Zhəghwa Yesəw diba mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, yəm na lə kwəma cizlə gwəbiri ka ndə vaa bəvə, mba'a ndə tsəŋwətishi kwa tsa ci. ³² Ghəshi na cizləy gwəramti jəw jəw mbə hwölfə shi ka ndə ngəriy tsəŋwə gwa'a gwa'a. Ma sa ka ghəshi pəsəshi kiy, ka ghəshi dza na, ka kəli dikə tərəŋw, taŋ fəhi gwanashi ni. Pa' ka səkəkə 'yegwer ghəngəhən ghəngəhən lala ghyeghyer shi mə» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*

(Lk 13:20-21)

³³ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir diba, ma kə na: «Sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nze dibay, yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətəkə cifəti, ka gha nighə na, pifpirif ghənzə pəkəmövata gwanata» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma war lə fira?

(Mk 4:33-34)

³⁴ Ava tsəgha gəzanamti Yesəw kwemer va kaa mbəzliy basəshi va gwanashi, war dzar kwa fir.

Nahwəti kwəma tifa mba'a gəzanakəshi kala dzar kwa firiw. ³⁵ Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbə ghənzəə dzəghwata kwa kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va niy nza. Ma kə niy niy: «Ma kə Hyalay:

Yənəy, kwa fir dzee gəzanshi kwəma kaa mbəzli.

Ta canatishi shiy niy nza mbəmbə ni ghala ngatee ghwəmə lə hidfi dzee, kə»

kə niy ni.

Bazhə tsa kwəma dī Yesəw gəzə lə fir tsa bəli na va lə ka girfi

³⁶ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a zlashi mbəzliy basəshi va tərənw ni, mba'a dzay dzakə ghi ghəshi lə mbəzli ta səda ci. Dza mbəzli ta səda ci va kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, citənjəy bazhə tsa kwəma dī ghaa gəzə lə fir tsa bəlikə gha va lə ka girfiy təzlishi mbə ha shi» kə ghəshi.

³⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A dī naa gəzəy: Ma ndə za tsaa tsənwati hwəlfə ha wəzə na va tə za ciy, ghəci nzee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ³⁸ Ma zay, ghəshi na hidfi nza ghwəmə ni ti shi. Hwəlfə ha wəzə na va na, mbəzli sləkə Hyala ghəshi. Ma ka girfi nashi ki na, mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala niva.

³⁹ Ma ntsaa dī ma mətsee va səkəkə tsənwambəra ka girfi mbə hee na, ghəci na ndə jaka tsa Hyala. Vici dza məndiy sla ha ti kiy, ghənzə na vici basə ngwəvə fəca dza hidfiy kədi. Ma gwəla ka sla ha va ki na, ghəshi na ka kwal Hyala ki. ⁴⁰ War njasa ka məndi vaa tərəmti ka girfi səvəri mbə ha, mba'am ndamtishi lə ghwə məndi mbə sla hay, war tsəgha dza məndiy məni fəca dza hidfiy kədi. ⁴¹ Mba'a dzee ghwənashi ka kwalee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi iməkəvəri hwəlfə mbəzliy shikə nihwəti mbəzli vaa dzəmbə məni *kwəma jikir na, ghəshi lə mbəzliy məni shi jikirkir ni gwanashi səvəri mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁴² Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi shakambəshi mbə ghwə ngad ngad ngad na, nza ghəshi tihwəni mbə, ka pəpərə sli'i shi. ⁴³ Ma na mbəzliy dī fəti ta məni na dī Hyala kwəma nashi kiy, war mbərə dza ghəshi mbərə ghalaba, ghəy ghəy ghəy ndəba vici, tə pətsa sləkə dəshi tsa mə ghwəmə. Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzee va wəzə, niy nza məhərli va ghwəy» kə.

Bəli fir dzəkən shi mbəmbə ni nza dimə ti shi, mba'a dzəkən tsahi mbəzə

44 Zhini ma kə Yesəw ƒa na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy nzəy, ghala mbə lə kwəma shiy nza va mbəmbə ni mbə vəh, tərəŋw dimə ti shiw. Mba'a tsahwəti ndə səkəkə kəsashi. Ma sa nashi na na, tərəŋw ghəci vəshiy, mba'a zhinij gwəmati mbəliy shi va wəzə. Dza na mba'a dzaa dəlanti shi və gwanashi, ta səkəkə ta pahwə vəh tsa va, va ndə vəh tsa va.

45 Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nzə dibay, ghala mbə lə kwəma ndə zhəghə dəvə tsaa nza va, ka pala tsahi mbəzə ta pa shiw. 46 Ma sa kwəmvə na niy gwəramti na, dza na mba'a dəlanti shi və gwanashi, ta səkəkə ta pahwə tsahi mbəzə va» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma zləkwə

47 Zhini ma kə Yesəw ƒa na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, ghala mbə lə kwəma zləkwə tsa ka mbəzliy kəsə kərpi vaa bəzlaghwa kwa kwəfa, ta ka ya nimaba kərpi liw. Mba'a kərpi dzəghwashi ghəngħən ghəngħən daf tərəŋw. 48 Dzəghwa ghəshi sa təhəy na na, mba'a ghəshi mbahəkəməə dzəti həlbə. Mba'a ghəshi shəkəkəmə kərpi kwa zləkwə, dza tas ghəshi nzəyshi, ka tərashi. Dza ghəshi kaa ni wəzə wəzə ni kərpi, fəyik fəyik ghəshi bazlaghwashi kwa ghwanin shi. Dzəghwa kaa niy kama wəzə ni, mba'a ghəshi shashakamtishi.

49 Ava tsəgha dza naa məniva fəca dza hidiy kədi ki. Təhwə dza ka kwal Hyalaa səkəkəshi. Sa ghəshi səkəkə na, mba'a ghəshi tihəvəri mbəzliy mənə kwəma wəzə na, lə niy mənə *kwəma jikir na. 50 Ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi shakambə ni jikirkir ni va mbəzliy dzəmbə ghwəə tsə ngad ngad ngad na. Ma nza ghəshi titihwəni, ka pəpərə sli'i shi mbə ghwə va ghalaba ki» kə.

Kwa kərni kwəma Yesəw dzəkən sləkəpə tsa Hyala

51 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «Favə kwemer gəzəkəe va ghwəy gwanashi na?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Yə, a ghəy favəshi» kə ghəshi.

52 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Va tsəgha na kiy, ya wa ndə bənipə kwəma tsaa zləbavə Hyalaa sləkəy, ta mbay dza naa bənipə *kwəma pəhəti Hyala mbəradzə, mba'a yəwən kwəma bənijwəy ya na sana» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

53 Dza Yesəw sa kədiy na lə bəli firhi va kaa mbəzli gwa'a, mba'a ƒarvay tə tsava pi, 54 ka dzay dzəmbə məlmə Nazaretə kəli na va mbə. Dza na təhwə dzəmbəy mbə *ciki ƒasəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na na, dza na ka ƒananshi shiy kaa mbəzli

mbəba. Ma mbəzli tə pətsa va gwanashi ki na, war hahashi ghəshi hashishi va gəla nava kwəma. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, səəkə kwəma kwəməvə na gəla na ci na sənata kwəma tsətsəa? Kwəma kwəmakə na nici ni bərçi ta mənī shi maɖaŋa maɖaŋa ni ni tsətsəa? ⁵⁵ Ghəci zəghwə ndə fədi shəghwə tsa va, Marəy mbəghəyəy yakə nanzə sa. Kar Zhakə lə *Zhezhefə mba'a Shimanjw mba'a Zhəwdə ngwarməhiy yakə məndi li shi sham sa. ⁵⁶ Ya ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə sa. War kwəma kwəməvə na nici ni bərçi mənī na shini li shia?» kə ghəshi.

⁵⁷ 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a makətishi ta zləba kwəma Yesəw. Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «A katanəy, a məndiy fə bamaa dzəti *ndə gəzə kwəma Hyala, ya pa' kwəmaɖa. Ma mbə məlmə yakə məndi lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.

⁵⁸ Ma sa nzana kala dī banavə nefer shi mbəzli mbə məlmə Nazaretə ki na, kəray jəwə tsətsə Yesəw mənəhwə kwəma maɖaŋa maɖaŋa na mbə məlmə va gwa'a tsəgha.

14

*Məti Zhanj tsaa mənīpə *batem*
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a *Erədə mazə tsa tə hidī ka Galile favə ghəpə tsa kwəma Yesəw. ² Ma sa favə na, ma kə kaa ka ghəra sləni ci na: «Ma Yesəw tsa gəzə məndi va kwəma ciy, Zhanj tsaa mənīpə batem va na, ə zhəkəməy na kwa kwəli, va tsəgha nza bərçi və ta mənī shi maɖaŋa maɖaŋa ni va tsəgha» kə. ³⁻⁴ Ma gəzə Erədə kwəma va tsəghay, sa zəzəvə na shiy niy mənī na lə Zhanj na. Ghala pətsa vay, ə niy bələhwə na mali Fəlipə, zədəy. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Sa niy bələhwə nay, ma kə Zhanj niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədəŋa va bələhwə ghaw» kə niy ni kaa ngəci. Ma sa niy gəzanakə Zhanj kwəma va tsəgha na, dza Erədə mba'a niy tsaghwa kwa dəŋw, mba'a faghwa kwa fərshina. ⁵ Mbə dī paslamti Zhanj ghəci niy nza na, ka ghərançi hazləni niy nza va mbəzli. Sa nzana mba'a mbəzli gwanashi niy bəti Zhanj ka *ndə gəzə kwəma Hyala.

⁶ Ma sa niy bərkəta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shiy. Kə mba'a niy hakakə mbəzli ta zəmə shiy fəcava

ki. Mba'a zha Erədiyadə niy səkəkə tsəti tsə kwa kwəma mbəzliy niy nza va tība harkə na gwanashi. Mba'a tsə va təbanati kaa mazə Erədə tərəŋw. ⁷ Dzəghwa na tə mbərkə ta tsə va, hwa' hwa', zəmanakə fəla kaa zha va. Ma kə niy ni ngəta na: «Ya wa shi dəw gha vəyay, ta ndaŋashi dzee» kə niy ni. ⁸ Sa niy gəzəkə na tsəgha na, dza zha va del niy dzata, mba'a niy dzaa kəsata mbəghəta. Ma kə niy ni kaa ngəta na: «Wa shi kee dəw va mazəa mə?» kə niy ni kaa ngəta. Ma kə mbəghəta niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: Slaghwara ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa tasaw, pə gha ngəci» kə niy ni. Dzəghwa zha va mba'a niy səkəkətaa dəwhwə tsəgha va mazə ki.

⁹ Ma sa niy dəw zha va shi va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma. Ka zhanci ghənzə niy nza mbə nəfə tsa ci tərəŋw ngar na, a niy mbay naa zhiniy bashamti, sa nzana mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla kwa kwəma mbəzliy niy basəshi va kiw. Dza na niy nza tsəgha ki na, bəŋ niy ghwənay ndə sawji ta mananta kwəma dəw na va. ¹⁰ A kə niy ni ngəci na: «Mbalaa dzəghwa fərshina a gha dzaa kəsəvə Zhaŋ tsaa mənipə batem va, nza gha slanakəvə ghən tsa ci kaa zha na» kə niy ni. ¹¹ Mba'a ntsa va niy

dzaa kəsəvə Zhaŋ, piyən slahwə ghən ti. Mba'a niy faghwa ghən tsa va kwa tasaw, mba'a niy səkəkə banavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəə, mba'a niy dzaa banavə kaa mbəghəta. ¹² Dzəghwa mba'a mbəzli ta səfa Zhaŋ niy favə bar tsa va ki. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi niy səkəkə bəvə mbəri tsa Zhaŋ, mba'a ghəshi dzaa lamti. Sa niy lamti ghəshi na, mba'a ghəshi niy dzaa slanati kwəmaa niy mənta va gwa'a kaa Yesəw. Ava tsəgha niy mətiiy Zhaŋ ndə mənə batem.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə

(Mk 6:30-44; Lk 9:10, 17; Zhj 6:1-14)

¹³ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə *Erədə va ki na, dza na mba'a barvay tə pətsa va, ka dzay dzəghwa kwambəwal ta dzay dzəmbə gamba, ta dzaa nzəyəy kwətiiy vəgha bəla. Dzəghwa nza'jəw mbəzli favə kwəma dza ci va. Mba'a mbəzli madishi səkəkə dzar mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən, war ka nəw dzəy vəgha həlbə vəgha həlbə lə shidshid shi. ¹⁴ Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa bərkəti na va ki na, mba'a səəməy kwa kwambəwal. Sa nə na tsa' kə na, mbəzli basə basə tə pətsa va dəŋ. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki, mba'a mbalamti ni gwərapə

gwərapəshi ni va zəleghwer mbə shi.

¹⁵ Ma sa mənta tihwer na, mba'a *mbəzli ta səda Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, sana sənzenva kiy, a vici dzata, mbə gamba pətsa. Va tsəgha nə ghəy wəzəba banavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi, pə ghəy» kə ghəshi. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Sa wana ka məndi gəzanshi dzashia? Bānshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. ¹⁷ Ma kə ghəshi ngəci na: «Sana sənzenvay, kwataka peŋ cifə dəvə, mba'a kərpi bakəshi na shi tikə va ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw na: «Ndakashim tikə na ghwəy» kə. Dzəghwa mba'a məndi banakəvəshi.

¹⁹ Ma sa banakəvəshi məndi na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənəy. Dza na həŋ bəvə peŋ tsa cifə tsa va, mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səda ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli dāŋ ni va. ²⁰ Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi,

bəhə, bəhə, bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza mbəzli ta səda ci va, basə, basə, ghəshi basəti mbəvəli va, gyadə gyadə ghwani məŋ lə bakə. ²¹ Mbə mbəzliy zəməhwə shiy va bəhə bəhə ghəshiy, a zhər mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə, mbərəkəshi mi'i lə ndərazhi.

Njasa dza Yesəw lə səda ci dzar tə ghən yam

(Mk 6:45-52; Zhŋ 6:15-21)

²² War ghwəla, ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə. Kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səda ci va dzəghwashi, ka dzashi. ²³ Ma sa səkwamti Yesəw mbəzli ka dzashi ghəshi ki na, dza na mba'a dzəməy mə kəlan kwətiiy, ta cə'wə. Pa' ka mənta vərđi war ghəci məba kwətiiy. ²⁴ Ma ghalaba ki na, mbəzli ta səda ci kətivə dzaa dzashi kərakə lə həlbə. Dza safə ka viy səəkə dəmbə kwəma shi, ka gwanəzə kwambəwal yam. ²⁵ Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səda ci ta kəsashi mbəzli ta səda ci. ²⁶ Ma sa nay mbəzli ta səda ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səda na, mba'a her shi dzashi tərəŋw. Ma kə ghəshi na: «Aya, anay

*hil dʒanəmmə» kə ghəshi. Ka ngwəmə lala ghəshi va hazləni. ²⁷ War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə.

²⁸ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ndata gha na katanəy, gəzara e dzar lə sədee tə yam vaa dzəvəgha gha kwərakwə» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Sar» kə. Dza Piyer fakatsa'wə mađiy səəmə kwa kwambəwal, ka dza ghəci tə ghən yam va lə səfa ciy dzar dzəvəgha Yesəw ki. ³⁰ Zhini sa nay na safə mbə viy na, mba'a hazləni ghati ghəranshi tifa. War ghwəla tsəgha na, səfakwə Piyer ghati yipəvaa dzəghwa kwəfa. Dzəghwa na tapə ta ngwəmə lala, a kə na «A Ndə sləkəpə, mbəlītəra» kə. ³¹ Dzəghwa nza'jəw Yesəw vələnəvə dəvə ciy ka'wəti. Ma kə kaa ngəci sa ka'wəkəmmə na na: «A Piyer ndara nəfə tsa gha gha gwanayəw. Tawa mənti gha ghən tsa gha bakə bakəa?» kə. ³² Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal bakanashi. Dzəghwa gar safə tsa va garəti viy. ³³ Dzəghwa niy nza kwa kwambəwal shi ni mbəzli ta səfa

Yesəw gwanashi, tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, ka pəra'wanci dividivi shi kaa Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Wa Zəghwə Hyala nza gha katanəy» kə ghəshi.

*Yesəw lə ka zəlghwə tə hidfi ka *Zhenezaretə (Mk 6:53-56)*

³⁴ Ma sa tanamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hidfi ka Zhenezaretə. ³⁵ War sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a mbəzli tə hidfi va sənivə Yesəw. Nza'jəw, zləy məlmə, ghəshi gəzanti səəkə tsa Yesəw kaa mbəzli tə hidfi va. Mba'a ghəshi basanakə ka zəlghwə ngəci ki. ³⁶ Tapə ghəshi ta cə'wə Yesəw, a ghəci banəvəshi kwal tsaa dapəvə ya kwataka mətsəni kwəbanə tsa kən ghən ci. Ya tsamaba ndə zəlghwə tsaa ndəŋway ki na, mba'a mbəliy kwəriŋ.

15

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə (Mk 7:1-13)*

¹ Dza *ka Farisahi ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəvəgha Yesəw. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ² a kə ghəshi na: «A Metə, a kwəma jiji ghwəmmə gəzəkə, ka ndə gha zəmə shiyəy, mba'a ndə pishamti dəvə ci, kə. Ava

ghaa nashi mbəzli ta səða gha ni mbə zəmə shiy kala pi ma dəvə. Tawa nəw ma ghəshi kwəma jiji va kia?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Wa shiy mənishi di ma ghwəy fəti ta kwəma pəhəti Hyala, dzaŋwəy ghwəy ta nəw war kwəma jijihŋwəy na ghwəy shəka? ⁴ Njasa nzana va sənzənva, mba'a Hyala gəzəkə: “Ə pə ghaa ha'wə tə kar dənja lə mənja” kə. Zhini ma kə ba na: “Ya wa ntsaa tsəərəti dəy ya mbəghəyəy, mba'a məndi paslamti tsava ndə” kə diba. ⁵ Ma pə ghwəy na ghwəy ki, mbə kwəma bənipe ghwəy na: “War nə ma ndə kaa dəy, ya kaa mbəghəy: A di, a mə, ma shiy niy nza vəya gar bəŋwəyshee ta kəətiŋwəyəy, kaa Hyala bəhwəshee, kəy, ya kala zhini tsava ndəə kəəti kar dəy lə mbəghəy na, gwa'a tsəgha” pə ghwəy. ⁶ War tsəgha pəəsliti ghwəy na Hyala va kwəma pəhəti na, ta mbəə nəw na ghwəy va kwəma jiji! ⁷ Ma kwəma ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla niy, katan na kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy. A kə niy niy:

⁸ A kə Hyalay: “Ma mbəzli niy,

war kwataka lə miy gəzə ghəshi

ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.

Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.

⁹ Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi va kwa kwəmee,

sa nzanay, war kwəma jiji shi gwa'a tsəgha

na shi bananshi ghəshi kaa mbəzli,

njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti” kə Hyala,

kə Ezay niy ni» kə Yesəw.

Shiy dzaa yadamtı ndə kwa kwəma Hyala

(Mk 7:14-23)

¹⁰ Dzəghwa Yesəw mba'a harvə mbəzliy basəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Fam kwəma dee na gəzə, nza ghwəy fə ghən ti. ¹¹ Ma na shi zəməhwə ndəə dzəghwa hwər ciy, ka mbay ghəshiy yadamtı ndə kwa kwəma Hyalaw. Naa səvəri kwəma mbə miy tsa ci na saa yidi ndə kwa kwəma Hyala» kə.

¹² Dzəghwa mbəzli ta səða ci kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. A kə ghəshi ngəci na: «Sənay gha tərəŋw satiy nəfə tsa *ka Farisahi va kwəma gəzəkə gha va tsəgha na, pə gha tsəna?» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Nay ghwəy tsəy, ya tsamaba dənŋw fə na, kala Dirə tsa mə ghwəmə kə ngwəbətıy, war tədi tədi dza naa nza. ¹⁴ Zlashim lə

kwəma shi. Ghwəlefesli y canshi kwal kaa nihwəti ghwəlefesli na ghəshi. A ghwəy sənay, war mba'a kə ghwəlfəə kəsə tsahwəti ghwəlfə tə dəvə ci, ta canci kwaləy, ta shikəshi dza ghəshiy dzəghwa kə'wə bakanavashi» kə Yesəw. ¹⁵ Dzəghwa ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, citənjəy bazhə tsa kwəma dī fir tsa vaa gəzə» kə. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəci na: «Waa lə ghwəyɲwəyshi mbə ma naa favə kwəma kwərakwə ɓa na? ¹⁷ Ə sənay ma ghwəy, ma na shi zəməhwə ndəy, dzəghwa hwər tsa ci ka niva shiy dza, ka ndə dza na, mba'a təhəkəghwashi, pə ghwəy shəkəna? ¹⁸ Əy ma na kwəmaa səvəri mbə miy ndə nanzə kiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka navaa səəkə. Ava niva shiy na shiy dzaa laɗamti ndə kwa kwəma Hyala. ¹⁹ Sa nzanay, war səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə təkə *kwəma jikir na. Ma ka gha nighə na, vbəpə təkə kwəma va fambə ndə mbə pəəsli ndə, ka pəəsli mi'i mbəzli, ka məməni ghwərghwər, ka ghəli, ka təbə dzərvəə dzəkən mbəzli, ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli. ²⁰ Ava shiy mənī ndə ka ntsa lidī lidī tsa kwa kwəma Hyala. Ma na nə jijihimmə va, mba'a kə ndə zəməhwə shiy kala pishə dəvə na, ntsa lidī lidī tsa na kwa kwəma Hyala, kə

ghəshiy, tsəgha naw. Ka mbay niva shiy laɗamti ndəw» kə Yesəw.

*Kar Yesəw lə maliy səəkə tə hidī ka *Kanana (Mk 7:24-30)*

²¹ Dza Yesəw mba'a ɓarvay tə tsava pi, ka dzay dzəti hidī vəgha məlmə Tir lə məlmə Shidanjw. ²² Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa nahwəti mali mbə hwəlfə ka Kanana, tə hidī va, ndəs səəkətəa dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, jijiy mazə *Davitə, titihwə mənīti zhəhwər tə ya. Gazlaka kəsəvə na zhee, war ə ghənzəə sa ngəra'wə tərəjw tərəjw və» kə. ²³ Dzəghwa Yesəw tərəm, nzəyəy kala zləbanta kwəma, ya kwətɪɲ nə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci səəkəshiy dzəvəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, mananati kwəma dəw na va, a ghənzə zlamməə dzata. Sa nzanay, ka dza naa zlay nəwəmmə war tsəgha lə lala nɛə vaw» kə ghəshi. ²⁴ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yənəy, war kwataka ta hwəlfə ka *Izərayel, ghəshi shiy mənishi nja tenkesli zaza ni ghwənīkəra Hyala» kə.

²⁵ Ma sa favə mali va tsəgha na, səəkə na gələbə gələbətə tə shinin nɛə kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, titihwə kətitərə na gha» kə.

²⁶ Dzəghwa ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa

wəzə na ndə bəvə shi zəmə ndərazhi, ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. * 27 Ma kə mali va na: «Yan, tsəgha na nava nanzə katan Ndə sləkəpə. Ma nanzə ya tsəgha nzəy, ya kireketi na, kar ghəshiy kwəməvə imə memiriy shikə səkwa tə tabəl tsa ndə shiy, ghəci mbə zəmə shiy» kə. 28 Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A mali na, a gha ndara nəfə tsa gha gwanay. Nana kiy, ta məntəna kwəma gha va dzee njasa di nəfə tsa gha va» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw, pəlis zha mali va va mbəlita va gazlaka va ghala pətsa gəzə Yesəw va kwəma va.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə daf

29 Dzəghwa Yesəw mba'a madiy tifa, ka dzay dzəməy kwəfa har məndiy kwəfa Galile. Dza na mba'a dzəməy mə tsahwəti kəlan tifa, mba'a nzəyəy mə. 30 Dzəghwa mbəzli daf, mba'a ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni: Vədevəder, lə ghwəlefesli, mba'a mbəzli məti məti vəgha ni, mba'a mbəzli pəhəta ghani shi mbay ma gəzə kwəma, mba'a nihwəti mbəzli mananshi zəleghwer ghəngən ghəngən ni daf. Basə ghəshi basəyshi kwa kwəma Yesəw. Dza na mba'a mbalamtishi gwa'a.

31 Ma sa mbalamtishi na na, mba'a nava kwəma mananatishi madəna kaa mbəzli. Ma kə ghəshi na: «Kay, 'yahə'yahəy na tsatsa ndə» kə ghəshi. Sa nata ghəshi hwəlfə nava madəna kwəma. Sa nzana mbə mbata gəzə kwəma mbəzliy niy pəhəta ghani shi va, mbəli mbəli mbəzli məti məti vəgha ni, mbə dza dzashi vədevəder, mbə nay pi ghwəlefesli dīwən dīwən. Dzəghwa ghəshi ki tapə ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala ka *Izərayel.

Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətsəkə (Mk 8:1-10)

32 Dzəghwa Yesəw ki da' harvə mbəzli ta səfa ci, ma kə ngəshi na: «Ma mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi na sana, war ghəshi tikə vəghee, shi zəmə tifa. Sana kiy, ka dee ghəshiy dzashi kala nganavəshi shi zəmə yaw, va nəghətaa ghəshi dzaa shikəshi, kwa kwal va ma» kə. 33 Ma kə mbəzli ta səfa ci kaa ngəci na: «Əy, kwəma ka ghwəmmə pəlakə shi zəmə sana kwamti na gar məkanshi kaa gəla mbəzli daf ni ni tsətsə kia?» kə ghəshi. 34 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Hwəm na pən va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na: «Mbərfeŋ na pən

* 15:26 15:26 Kəreketi ka ka Zhəwifə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va. 15:28 15:28 8:13

15:29 15:29 5:1 15:32 15:32-39 14:13-21 15:32 15:32 9:36

va ghøy, mba'a kærpi jøw jøw ni, jøwə» kə ghəshi. «Ndakashim tikə» kə.

³⁵ Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi nzəyshi mənəy.

³⁶ Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ bəvə peŋ tsa mbərfəŋ tsa va, lə kærpi va ta dəvə ci. Kə ka mənəi 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga' ngangavəri shi va gwanashi, mba'a banavəshi kaa mbəzli ta səfa ci. Dza mbəzli ta səfa ci va mba'a ghəshi bəvə shi vaa tahanavəshi kaa mbəzli va ki. ³⁷ Dzəghwa mbəzli tə pətsa va gwanashi, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Dzəghwa mba'a mənədi basəti naa tərmbə mbəvəli, gyadə gyadə ghwani mbərfəŋ. ³⁸ Mbə mbəzliy zəməhwə shi va vaa bəhəshiy, a zhər mənəti bələkwə bələkwə fadə mətəkə. Mbərəkəshi kar mi'i ghəshi lə ndərazhi.

³⁹ Ma ləy hwəm ki na, dzəghwa Yesəw mba'a banavə kwal kaa mbəzli va, ka dzashi ghəshi. Ma sa dzashi ghəshi na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ka dzay dzəti hidī ka Magadan.

16

**Ka Farisahi lə *ka Sadəsehi mbə dəw kwəma madəŋa madəŋa na va Yesəw*

(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

¹ Ma tə nahwəti vici na, mba'a ka Farisahi lə ka Sadəsehi səkəshi va Yesəw. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa dī ghəshi ngali ci na: «Mənəti shi madəŋa madəŋa ni kwa kwəma ghəy. Ti dza ghəy sənay səkə va Hyala səkə kwəma gha na katan, pə ghəy» kə ghəshi.

² Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nata ma ghwəy ghwəmə ghəmmə vici mbə pəkəwəy, cəkə' ka ghwəy sənay dīwəŋ dza piy nza həzlimə, pə ghwəy.

³ Dzəghwa mekəshi ba, sa ka ghwəy nata ghwəmə ləvəta ngərəjəkəjəkə va kwələbi na, cəkə' ka ghwəy sənay, ta nzəmə dza van ndatsə, pə ghwəy, tsəgha ghənzə. A ghwəy sənay tihəvəri shiy dzaa məniva lə nighə pətsa mə ghwəmə. Ma niy məniva shiy sənənzəva mbə ghwəy na, kala sənay tihəvəri shi ghwəy. ⁴ Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka dī fəti ghwəy va Hyalaw. «Mənəti shi madəŋa madəŋa ni» pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi madəŋa madəŋa ni dzee mənəŋwəy tībaw. Mək na shi madəŋa madəŋa ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə» kə. Sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a zlashi tība ka dzay.

*Yesəw yəmə shi bənəpə *ka Farisahi ghəshi lə *ka*

*Sadəsehi lə *is*
(Mk 8:14-21)

⁵ Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi kafəshiy tanəshi dzəvəri tə kwəfa vaa dzəti tsahwəti həlbə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va niy zamti ghən ta bə peŋ.

⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a madiy ta gəzanshi kwəma, ma kə na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, va is tsa ka Farisahi va lə sa ka Sadəsehi» kə.

⁷ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci va kwəma va tsəgha na, kə ghəshi ka gəzə kwəma kwa jipə shiy, ma kə ghəshi na: «Va sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta bə peŋ gəzəmmə na kwəma va tsəgha bay?» kə ghəshi.

⁸ Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «A navam kia? Tawa gəzə ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy: “Va sa bəvə ma ghwəmmə peŋ” pə ghwəya? Ndarə nefer ghwəy ghwəy gwanashiw.

⁹ Wa ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? Ə zay ghən tsa ghwəy, ta mbəzli bahay ya va gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə ni tə nahwəti vici lə peŋ cifəy na? Ləy hwəm sa niy ngəslishi ghəshiy, ghwani hwəm niy təhay ghwəy lə kwa tərəmbəa? ¹⁰ Zhini tsəghee ngaslay mbəzli gar bələkwə bələkwə fadə mətəkə, lə peŋ mbərfəŋ

dəvə, ghwani hwəm niy nza kwa tərmbə tsaa niy basəti ghwəya? ¹¹ Ghala pətsa nə ya va ngəŋwəy, ndəghwəm ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə sa ka Sadəsehi pənəy, njaa sənay ma ghwəy, kwəma peŋ na sa dee va gəzanwəyəw, pə ghwəya?» kə.

¹² Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci madiy fəti ghən ta kwəma va ki. «Ma kwəma gəzə Yesəw vay, dzəkən is tsaa pəsli shiy di naa gəzəw. Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va shi bənipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi, di naa gəzə» kə ghəshi.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə*
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)

¹³ Dzəghwa Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi madišiy dzəti nihwəti hidi, ndəkwə vəgha hidi Shezare Filipə. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a madiy ta dəw kwəma va *mbəzli ta səfa ci, ma kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni yən Zəghwə yakə ndə ngəri baya?» kə. ¹⁴ Ma kə mbəzli ta səfa ci na: «Zhan tsaa mənipə *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Kala *Zhereməy pə ghay, tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi.

15 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. 16 Ma kə Shimanjw Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, zhini gha Zəghwə Hyala kwa bəpə piy» kə. 17 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha, ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, zəghwə Zhanj, vəshi pə ghaa vəshi. Sa nzanay, ma kwəma katanj na na gəzəkəvəri ghay, kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw. Dirə tsa mə ghwəmə citəja na kwəma va. 18 Ma nə ya ngəja kiy: Piyer nza gha. Ma Piyer tsa vay, kəlba dī naa gəzə. Tə kəlba va dzee basəy mbəzliy nəwra. Ka dza bərciy nza va məti gar mbashiw. 19 Avee taa ndanja shiy ghwəni miy dəgha ta dzəti pətsa sləkə Hyala mbə dəvə gha. Ma shi dza ghaa pəhəti, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni dza ghaa pəhəti shiy, ka mənishi məndiw, pə gha dība na, war tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə» kə.

20 Sa gəzəmti na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a makəti mbəzli ta səfa ci, vantaa ghəshi dzaa gəzə kaa nihwəti mbəzli, ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Yesəw gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti

(Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27)

21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a Yesəw ghəti gəzanshi bazhə bazhə kaa mbəzli ta səfa ci, a kə kaa ngəshi na: «A nana ki, ya njaabay, ta dza dzee dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa kee tsəhəray, ta sara ngəra'wə dalala dza mətikwəkwer mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ta paslantəra dza məndi. Ma sa kee mətiray, ta satira dzee mbə məti tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. 22 Ma sa favə Piyer nava kwəma na, mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla. Ma kə kaa ngəci na: «A Ndə sləkəpə, əhəj, ka dəe nava kwəmaa kəsanaw. Makəti gəla na tsəgha na va kwəma Hyala va dzəkən gha» kə.

23 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəd zhəghəghəvay dzar kwa Piyer. Ma kə ngəci na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Ə dī gha hərəfə, ta tərəmbəraa dzəmbə *kwəma jikir na. Sa nzanay, na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

24 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli ta səfa ci na: «Mba'a

16:16 16:16 14:33; Zhj 1:49; 11:27 16:18 16:18 Lk 22:32; Zhj 1:42; 21:15-17; Ef 2:20 16:19 16:19 Lk 11:52; Mt 18:18; Zhj 21:15-17 16:20 16:20 17:9 16:21 16:21 17:22-23; 20:17-19; 26:2 16:24 16:24-25 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhj 12:25-26; 1P1 2:21

kə ndəə dī nəwray, ə
 kə tsava ndə zlay zəzəə
 dzəkən tsa ci ghən, mba'a
 zləbavə sa ngəra'wə, lə
 mətita gwa'a, ma nza ghəci
 nəwra. ²⁵ Sa nzana, ya
 wa ntsaa dī mbəlitī piy tsa
 ci tikə tē hidīy, ta zamti
 tsa mə ghwəmē piy tsa ci
 dza na. Ma ntsaa dzaa
 zamti piy tsa ci tikə tē hidī
 tē mbərkə kwəma yay, ta
 mbəlitī tsa mə ghwəmē
 piy tsa ci dza na. ²⁶ Nay
 ghwəy na, ya shi tē hidī
 gwa'a gwa'aa kwəmavə
 ndə, mba'a piy tsa ci mə
 ghwəmē zayəy, shiy tība
 ndəə 'wəy ti mbə kwəma va
 tsəghaw. Tsahwəti sə tība
 teepə gar dza ndəə mbəərətī
 piy tsa ci ti mə ghwəmē va
 Hyalaw. ²⁷ E gəzanwəy yay,
 ta səəkə dzee yən Zəghwə
 yakə ndə ngəri lə shəndəkə
 tsa Dirə, ghəy lə ka kwal
 Hyala ci. Sa kee səəkəray,
 kee dza na mba'ee wanati
 zhəmə ndə, ya tsamaba ci
 gwa'a, war ge'i ge'i lə na
 ci sləni ghərahwə na mbə
 nzəy tsa ci tikə tē hidī.
²⁸ Ə gəzanwəyee, na navay
 tsəgha na, a nihwəti mbə
 ghwəy ghwəy mbəzli tikə
 niy, ka ghəshi gha bəkwə
 na ta nara dza ghəshi, yən
 Zəghwə yakə ndə ngəri, yən
 mbə səəkə ta mənī mazə
 tsee» kə.

17

*Yesəw mə kəlan lə
 nihwəti mbəzli ta səfa ci
 (Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)*

¹ Dzəghwa sa mənta vici
 kwan ləy hwəm shi va
 na, dza Yesəw kaa kar
 Piyer lə Zhakə, mba'a Zhan
 zəmbəghəy Zhakə, pəm
 pəməvəshi kwasəbə ci, ka
 dzashiy dzəmə ghən kəlan
 tsa bitī tsa, ta nza kwətishi
 məba. ² Ma sa tsəhəshi
 ghəshi məba na, dzəghwa
 Yesəw mba'a zhəghanakəshi
 nahwəti pa kaa mbəzli ta
 səfa ci va mahkan ni. Ka
 mbərə pətsa mbə kwəma ci
 ghəy ghəy ghəy, ndəba vici
 pə gha. Ma kwəbənər kən
 ghən ci na, mba'a ghəshi
 zhəghəshi tezlezlezlezi, war
 ka baməpə. ³ Ma zhini
 ghəshiy nighə ba na, kar
 *Məyizə lə *Eli tība mbə
 gəzə kwəma li. ⁴ Ma kə
 Piyer kaa Yesəw tsəgha ki
 na: «A Ndə sləkəpə, jəw na
 wəzə ghwəmmə nzəyəmmə
 tē pətsaw. Mba'a pə gha
 zləbatīy, kadiw e danjəti
 ceker mahkan, kwətīn tsa
 gha, mba'a tsa Məyizə,
 mba'a tsa Eli» kə.

⁵ Ma war ghəci ghwəlay
 mbə kərnī gəzə kwəma gəzə
 na vaa səkwa tsəgha na,
 dzəghwa zləlahə, kwələbi
 səəkəshi tē ghwəmə, ka
 mbərə, səəkə zhəmakə
 məcakwə va kəələhwəshi.
 Fa ghəshi na, məli Hyala
 mbə gəzanshi kwəmaa
 dzəkən Yesəw səəkə mbə

kwələfi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zhəghwee dee, tərəŋw yən vəshi ti, fam kwəma və» kə.

⁶ Ma sa favə *mbəzli ta səfa Yesəw va mahkan ni məli va tsəgha na, mba'a ghəshi hazlənishi tərəŋw. Tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, nərəŋw nərəŋw kwəma shi mbə hidi. ⁷ Dza Yesəw, kət kətəghəvay dzəvəgha shi, mba'a dapashi. Ma kə ngəshi na: «Satinwəyəm məgarə, ka dza her ghwəy ma» kə.

⁸ Dzəghwa mbəzli ta səfa ci va kafə, ghəshi kafata kwəma shi. Ma sa nə ghəshi njə'wə kə ghəshi na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw. War Yesəw kwətiy. Mba'a ghəshi madishi ta səkwashi mə kəlan ki.

⁹ Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə səkwa səkə mə kəlan tsa va na: «Ma shi nashi ghwəy ni mənishiy, əntaa ghwəy taa gəzəshi ya kaa tsamaba ndə di ma. Ndəghətim, pa' tə vici dzee zhakatira mbə məti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə. ¹⁰ Dzəghwa mbəzli ta səfa ci va ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər, sa wana niy nə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala na: "Pərbə Eli dza naa səəkəy, ka *Kəristəw gha səəkə" kə ghəshia?» kə ghəshi.

¹¹ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yan tsəgha na nava

nanzə, katan na. Eli dza naa 'wa kwal səəkə, ta gəzanshi zhəghə nefer shi kaa mbəzli ta nəw kwəma Hyala.

¹² Ma ki e gəzanwəyəy, a Eli 'wakə kwal səəkəy ghala mbəradzəy. Dzəghwa mbəzli na, kala sənivə ghəshi. Mba'a ghəshi mənti *kwəma jikir na li njasa di ghəshi. Njasa sanamiy ghəshi va ngərə'wəy, tsəgha dza ghəshi ta samiyra, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə» kə. ¹³ Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci va fəti ghən tsəgha, dzəkən Zhan tsaa mənipə *batem gəzə na kwəma va, kə ghəshi.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və

(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)

¹⁴ Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci ki mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha mbəzli dəŋ ni. Dza tsahwəti ndə mba'a madiy, ka səəkə dzəvəgha Yesəw. Səəkə na gələbə gələbəy tə shinin ci kwa səfa Yesəw. ¹⁵ Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, mənti zhəhwər ta zəghwee ghəci gwərapəy va zəlghwə bashakə, war mbə sa ngərə'wə ghəci və tərəŋw. Dəŋ səfa ci səəkə zəlghwə tsa va mbə ndəghaa dzəti ghwə, lə dzəmbə yam. ¹⁶ Dzəghwa mba'ee niy pəmanakəshi kaa mbəzli ta səfa gha na, shan ghəshi shanay mbəli

ci» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəmgəm niy, banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm dī ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Pa' hwəm dzee nza mbə sə'wa kwəma ghwəy dība kia? Bəram zəghwə vaa sar tikə» kə ¹⁸ Dza mba'a mēndi banakə zəghwə va. Sa bəkəm na, mba'a gəzanakə kwəma lə bərçi kaa bashakə tsa va tərənʷ tərənʷ a ghəci səvəriy mbə zəghwə va. Dzəghwa nza'jəw bashakə tsa vaa səvəriy mbə zəghwə va ki. Pəlis ghəci mbəliy tībata kwəriŋ.

¹⁹ Ma sa nata *mbəzli ta sədā Yesəw kwəma va mēnta tsəgha na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa shiy mənishi niy mbə ma ghəy təkəkəvəri bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi. ²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa banavə nefer ghwəy ghwəy gwanashi kaa Hyalaw, va tsəgha mbay ma ghwəy təkəkəvəri. Ə gəzajwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala ya jəwə tsətse nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy ni, ya kaa dəlagwa na sana: "Tədəmtəvaŋa tikə, mbalaa dzarba!" pə ghwəy, ka na

dza na, mba'a bərvata. Ma tsəgha kiy, nihwəti shiy tība mba'a dzaa zhəntənʷwəy ghən tēpəw. [²¹ Ma gəla bashakə tsay, ka mbay mēndiy təkəkəvəri mbə ndə, kala lə mēni səwmay mba'a cə'wə Hyalaw» kə.]

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən mēti ci, lə zhakati tsa ci mbə mēti ba (Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

²² Ma tə nahwəti vici sa basəshi kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta sədā ci gwanashi tə hidī ka Galile na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma, a kə na: «Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza mēndi mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli. ²³ Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na ta zhakatira dzee mbə mēti» kə. Ma sa favə mbəzli ta sədā ci gəla nava kwəma tsəgha na, gwa'a, kwəshay vəgha shi mēnta tsəgha.

*Gəzə kwəmaa dzəkən tsəhə ghən mbə *ciki Hyala*

²⁴ Dza kar Yesəw lə mbəzli ta sədā ci mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa səəkəshi ghəshi na, mba'a mbəzliy tsəhə ghən va mbəzli mbə ciki Hyala səəkəshiy dzəvəgha Piyer. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Piyer, kar ntsa ghwəy tsa dikə tsaa tsəhə ghən tsa mbə ciki Hyala sa?» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə Piyer na: «Yaŋ, kar

naa tsəhə» kə. Ma Piyer mbə dzakə ghi na, mba'a Yesəw 'wati dəw kwəma və pərba ghəci, ma kə ngəci na: «A Piyer, njaa na va gha tay? Va nima mbəzli ka mezhizhə tə hidiy tsəhə ghən tay? Va ka səəkə səəkə ta naa, naa va ka ya ya?» kə. ²⁶ Ma kə Piyer na: «Va ka səəkə səəkə ka ghəshiy tsəhə» kə. Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəgha na, ka tsəhə ghən ka ya ya na nashi fa na? ²⁷ Əy, ma ki ya tsəgha nzə, vantaa nefer ka tsəhə ghən va taa satiy, mbala bəvə gwəvbej, a gha dzaa dzəməy kwəfa, ta kəəsə kərpi. Ma kəlipə dza ghaa 'wa kəsəvəy, nza gha bəvəə ghwənamti miy tsa nzə. Sa ka gha ghwənamtiy, ta kəsəy səlay dza gha mbəba. Nza gha bəvə, nza gha dzaa banavəshi. Mək dza naa nzaa dzəti tsee ghən lə dzəti tsa gha gwa'a» kə.

18

Tsama ndə gwəra na dikə mbə mbəzli sləkə Hyalaa?
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

¹ Ghala pətsa va ki na, dza *mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ka dəw kwəma ghəshi və, ma kə ghəshi na: «A Metər, tsama ndə na ntsaa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala tay?» kə ghəshi. ² Dzəghwa Yesəw da' haray zəghwə jəwə tifa, mba'a garəy kwa

kwəma shi. ³ A kə ngəshi na: «A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zhəghəti ghən tsa ghwəy pə ghwəy nja ndərazhi jəw jəw niy, ka dza ghwəy mbəə tsəhənjwəy mbə mbəzli sləkə Hyalaw. ⁴ Ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə nja zəghwə nay, ghəci dza naa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁵ Ya wa ntsaa dzaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha» kə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərə ndə, ta mənə *kwəma jikir na*

(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

⁶ Ma kə Yesəw fa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənəti shiy ngədi mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə mənə kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəba pəhanaghwa mənədi vəna kwa wəri ci, mba'am tsəkəwati tə hwər kwəfa, mba'a mətəy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən. ⁷ Katəj nanzə kiy mbəzliyay, mbə kwəma na mbəzli tə hidī. Va sa nzanay, ya hwəmba nzə na, war lə shiy həərəpə dzəmbə mənə kwəma jikir na na tifa. Ta na niva shiyəy, ka bashi nza ghəshi tifa ya hwəmbaw. Ma nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərənjw kən ntsaa dza vaa titəvay ta mənə

shiy ngədi mbəzliy dzəmbə kwəma jikir na» kə.

⁸ Ma kə kwa fir na: «War mba'a kə dəvə gha, ya nahwəti səfa ghaa fənaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə dəvə gha kwətiŋ na, ya lə səfa kwətiŋ na, kən na dza mənədiy ndəghambəŋa mbə ghwəə kədi ma, lə shi gha bakanashi. ⁹ Mba'a kə nahwəti mətse ghaa ngədiŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə mətse kwətiŋ na, kən na dza mənədiy ndəghaŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma, lə mətsehi gha bakanashi» kə Yesəw.

*Bəli fir lə təmbəkə tsa
niy zay, mba'a ndə pəlavə sa
ci*

(Lk 15:3-7)

¹⁰ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci difa na: «Məni tə ghwəy məhərli, vantaa ghwəy dzaa fə ndərəə dzəti tsahwəti ya kwətiŋ mbə mbəzli daw daw bərzi ni. A gəzanwəyee, mbə ndəghwəshi na ka kwal Hyalahi shi kwa kwəma Dirə tsa mə ghwəmə ya hwəmba nzə. ¹¹ [Sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy,

ta mbəli niy zashi mbəzli səəkəree tikə tə hidfi.]

¹² A nə yay, njaa na va ghwəya? Ya ndə nza mba'a tənkesli ci və bələkwə, dza tsahwəti mba'a zay kwətiŋ mbə shi na, nza zlashi ni məslidə mətse kə məslidəti ni va tibashi ni mə dal pi, ka dzay ta pala tsa zay va kwətiŋ tsa sa? ¹³ E gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma sa ka na dza, mba'a kəsay sa ciy, tərən w dza naa vəshiy, ta təmbəkə tsa ci va kwətiŋ tsa. Tərən wba ti kaa ni dən ni va niy zashi ma. ¹⁴ Ava tsəgha di ma Dən wəy Hyala mə ghwəmə tsahwətiy zay ya kwətiŋ ta mbəzli daw daw bərzi ni va nəwvə kwəma ci ki» kə.

*Kwəma ka ndə məni,
ghəci kə nay zəmbəghəy
mbə məni *kwəma jikir na*

¹⁵ Zhini ma kə difa na: «Mba'a kə zəmənə tsa mbə nəw Yesəw mənənə *kwəma jikir nay, mbala harvə a gha gəzanci dzəkən kwəma va, ghwəy bakə bakən wəy li. Ma sa ka na dza mba'a yivə, "Tsəgha na katan, vəya na fəti" kəy, a gha zhəghəkəə dzəghwa kwal Hyala tsəgha. ¹⁶ Ma mba'a kə kala di fəti ta kwəma gəzanci gha vay, mbala harvə, ya ndə kwətiŋ, ya mbəzli bakə kwasəbə gha. Nza ghwəy zhiniy gəzanci kwəma li shi. A ghənzə mbəə nza

nja kwəma gəzəkə Zliya Hyala va. Sa nə na va: “Mba'a kə kwəma dzətita dzəti ngwəwəy, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaa ndəghakə fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma va, ka məndi gha zləba” kə. ¹⁷ Ma sa ka na dī ma fəti ta na dza niva va mbəzliy gəzə kwəma bay, basəŋwəyəm lə mbəzliy nəw Yesəw, a ghwəy gəzanci. Kala dza kəə dī fəti ta kwəma dza basəva tsa mbəzliy nəw Yesəw gəzanci dība kiy, mba'a gha zlay, ka nighə war lə mətse. Njasa nza naa ndə ta mbəri lə nja ndə *dəwan gha bəti ghalaba. ¹⁸ E gəzanwəy na katanəy, mba'a pə ghwəy pəhəti shiy, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni pəhəti ghwəy, ka mənishi məndiw, pə ghwəy dība na, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.

¹⁹ Zhini ba, e gəzanwəyəy, war dzəghwa mbəzli bakə mbə ghwəy tə hidī, mba'a ghəshi yəməti miy tsa shi kwətiŋ ta kwəma dī ghəshi dəw mbə cə'wəy, ta banavəshi shi dəw ghəshi va dza Dirə tsa mə ghwəmə. ²⁰ Va sa nzanay, war tə pətsa basəshi mbəzli va gar bakə, ya mahkan mbə slən tseyey, war tība nzee mbə shi» kə.

Bəli fir lə kwəma

tsahwəti ndə ghəra sləni tsa dī ma pəli ndə mbə nəfə ci

²¹ 'Wakəvə Piyer mba'a kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka dəw kwəma və, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, ya zəmərə dza, mba'a bəliti mənira *kwəma jikir na, war ka mənira, war ka mənira, gar dən səday, gar hwəm sədee təbə na yən pəlanay kwəma jikir na mənira na va mbə nəfə tsee tay? Gar mbərfəŋ sədee ta naa, naa njaa?» kə. ²² Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Əŋ, əhəŋ, gar mbərfəŋ səda dza naa nza gwa'a tsəghaw, mbərfəŋ mətsekə, gar mbərfəŋ səda ghaa pəlay mbə nəfə gha. ²³ Vanda taa gəzanə kwəma va njasa məniva na mbə mbəzli sləkə Hyala. Yəm na lə kwəma tsahwəti mazə, lə ka ghəra sləni ci, mba'a niy banavəshi gəna kaa mbəzli va ta sləni. Dza na tə nahwəti vici na, mba'a harashi mbəzli va ta bəlanati gəna ci ghəra ghəshi sləni li. ²⁴ Dzəghwa sa ghati na bəla gəna va na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ntsa nza gəna ci və gar mələyanw dən. ²⁵ Ma ntsa va na, shiy və gar wati gəna vaw. Dəghwa ma kə ntsa ghəranci na va sləni na: “Ma ghənzə tsəghay, wəzəba dza məndiy pamti səkəm na tə ntsa, ghəshi lə mali ci, lə ndərazhi ci,

mba'a ni ci shi vø gwanashi. Ghalabay, aa dzaa mbay watëra tøm tsee va" kè. ²⁶ Ma sa gèzækè ntsa va tsøgha na, dza zal tsa va, gëlèb gëlèbøy tø shinin ci kwa sèda ndø gøna tsa ghèranci na va sløni, ka cø'wø vø. Ma kè na: "A ntsee dikè tsa, titihwø, yan pø gha na gha, kadiw ndøghëtëra. Ta wavønja sa gha dzee dza gwanata" kè. ²⁷ Dzøghwa ntsa ghèranci na va sløni mba'a zhèti hwør ti, mba'a pølay mbø nøfè ci, mbèrækè zlatanavø gøna va gwanata.

²⁸ Ma dzøghwa ndø sløni tsa pølay møndi va sa søvèriy na tø ngwøla na, bøgøm ghøshi lø tsahwøti ntsa ka ghøshiy ghøra sløni li. Ma ntsa va na mba'a niy bøvø tøm vø, gar mbøl bølèkwø kwøtiñ. Dza na tasl kësøti ntsa va ta na ci va gøna, ka møtsèrdi ta wøri tsa ci. Ma kè ngøci na: "Ø pø gha wavøra gønee va sènzønva" kè. ²⁹ Dzøghwa tsava ndø sløni kwørakwø ki, gëlèbø gëlèbøy tø shinin ci kwa kwøma ci. Ka cø'wø vø, a kè na: "A ntsee, titihwø yan pø gha na gha kadiw ndøghëtëra. Ta wavønja gøna gha va dzee" kè. ³⁰ "Awø, war sènzønva dèe ghaa wavøra see" kè. Dza na, na naci mba'a dzaa kalaghwa ntsa va kwa fèrshina, pa' føca vici dza naa wanavø gøna ci va.

³¹ Ma sa nata nihwøti mbøzli ka sløniy tømbo kwømaa mønta va tsøgha na, mba'a nøfø tsa shi satiy tøरणw tøरणw dzækøn ntsaa zhøhwør ma va. Dza ghøshi cøke' ghøshi dzaa slanækø kwøma va kaa ntsa ghèranci ghøshi va sløni. ³² Sa favø ndø gøna tsa ghèranci ghøshi va sløni ki na, dza na da' ghøci haray ndø ghøra sløni ndø ndrøm tsa va. A kè ngøci na: "A ta gha gha tsatsa ndøy, ndø ndrøm ndø nza gha. A gha nay, sa pøra'wøra gha døvøy, gwanata zlatanjèe gønee va niy nza va gha. ³³ Sana kiy, a gha niy tøbøø mønti zhøhwør ta ntsa nza ghwøy tsa li kwa zøre kwøtiñ na, njasa møntønèe va kwørakwø" kè kaa ngøci. ³⁴ Dza na tøरणw ghøci bøti nøføø dzækøn ntsa va, tø mbèrkø kwøma mønti na va. Mba'a kèsaghwa kwa fèrshina, nza ghøci nza kwa kwørakwø, pa' føca vici dza naa wanamti na ci va gøna gwanata» kè Yesøw.

³⁵ Zhini ma kè Yesøw diba ki na: «Favø tø ghwøy! Kala dza pø ghwøy pøli mbøzli mbø nøfø tsa ghwøy lø nøfø kwøtiñ, ghøshi kø møntønøywøy kwøma jikir nay, ava war tsøgha dza Dirø tsa mø ghwømøø mønijnwøy kwørakwø ki, njasa mønti ndø gøna tsa va va kaa ndø ghøra sløni tsa ci va» kè.

19

Yesəw bənipə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci

(Mk 10:1-12)

¹ Ma sa kədfanti Yesəw bəni shi va kaa mbəzli ki na, dza na mba'a bərvay tə hidī ka Galile, ka dzay dzəti hidī ka Zhəwde, pəri na pəriβa bəla həl Zhərdeŋ.

² Mba'a mbəzli daŋ nəwvə. Dza na mba'a mbalamtishi gwanashi va zəleghwer shi.

³ Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ta nighə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «Bənavə kwal *kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci, ghənzə kə mananati kwəma ya namaba na?» kə ghəshi.

⁴ Ma kə Yesəw na: «Njaa na kwəma gəzəkə məndi mbə zliyaa dzəkən kwəma vaa, səkə ghwəy jangəhwə sa? Ma kəy: "Kwa taŋ taŋəy, nga' ngati Hyala zal ghəshi lə mali" kə. ⁵ Dzəghwa, a kə dīβa na: "Ava va tsəgha dza zal bərvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka vəgha kwətiŋ" kə. ⁶ Mba'a kə tsəgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətiŋ na sa shi. Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw.

⁷ Ma sa favə ka Farisahi tsəgha, ma kə ghəshi na: «Yaŋ, ya sa nzana tsəghay, tawa nə Məyizə, mba'a kə ndəə dī tihə mali ciy, a kwal va ndə, tsaslanavə ma ndə zliya kaa ngəta ta dəvə nzə, kə shiki?» kə ghəshi.

⁸ Ma kə Yesəw na: «Wa ma kwəma bəŋwəy Məyizə kwal ti ta tihə mi'i ghwəy ghwəy lə zliyay, sa nzana caslakə ghən tsa ghwəy, kala zləβa dī fəti ghwəy ta nəw kwəmaa gəzəkəvata na. Ma ghala kwatəŋatay, niy nza gəla nava kwəma tīβa tēpəw. ⁹ Na nee nee e gəzəŋwəyəy: War mba'a kə ndə təhamti mali ci, kala mənti ghwərghwər ghənzə, dza mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

¹⁰ Ma sa favə mbəzli ta səda ci kwəma va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, ma ghənzə tsəgha, war tsəgha kə kwəma kən nzəy tsa kar zal lə mali na, wəzəβa maw ma məndiy bəva na» kə ghəshi.

¹¹ Ma kə Yesəw na: «Ma gəla nana kwəmay, mbəzli gwa'a dza naa mbay favəw. War mbəzli ghwənanamtishi Hyala məhərli shi, na shiy dzaa mbay favə. ¹² Ta na nava e gəzəŋwəyəy, shiy ghəngəhən ghəngəhən na shiy makə zhər va bə mi'i. Nihwəti zhərəy, ghala yakəshi məndi na məti məti kwala shi, va

tsəgha bə ma ghəshi mi'i. Nihwəti na, va sa nzana mba'a məndi tsa'wamtishi, nihwəti bə na, kala dī bəva ghəshi, sa dī ghəshi ghəra sləni kaa Hyala lə nəfə tsa shi kwətiŋ, nza Hyala sləkə mbəzli tikə tə hidī. Ma ntsaa dī zləbavə kwəma vay, nza ghəci zləba» kə Yesəw.

Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni

(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

¹³ Dzəghwa nihwəti mbəzli mba'a ghəshi banakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən dividivi ci kən shi, ta cə'wə Hyala ti shi, dza *mbəzli ta səfa Yesəw, ka makə mbəzli va. ¹⁴ Ma kə Yesəw sa nashi na ghəshiy makəshi na: «Ka makəshi ghwəy ma, zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala» kə.

¹⁵ Dza na mba'a fanakənsi dividivi ci, ta təfanshi miy. Ləy hwəm ki na mba'a barvay tə tsava pi, ka dzay.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəŋw tsa

(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

¹⁶ Ma tə nahwəti vici na, ndəs tsahwəti ndə səəkəy dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Metər, wa shi dzee mən̄ti wəzə ni kee kwəmavə piy tsa kədi ma tay?» kə. ¹⁷ Ma kə Yesəw

ngəci na: «A nava dəw gha kwəma wəzə na, ta mən̄i vəya? Ma ntsa wəzə tsay war Hyala na kwətita. Mba'a pə ghaa dī kwəmavə piy tsa kədi may, nəw pə ghaa nəw kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala» kə Yesəw. ¹⁸ Ma kə ntsa va kaa Yesəw na: «Gəla nama hwəlfə kwəma pəhəti Hyala kee nəw kia?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni vay, ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ¹⁹ ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə mən̄ja, ka dī nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə, kə» kə Yesəw.

²⁰ Ma sa favə məgəla ndə shiy tsa va kwəma va, ma kə na: «A Metər shi bələkə gha niy, gwanashi nəwamtishee. Nana kiy wa shi kee zhiniy mən̄i dība kia?» kə. ²¹ «Mba'a pə ghaa dī mən̄ja ka ntsaa kərkamti kwəmay, mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəmavə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw ngəci. ²² War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.

²³ Dzəghwa ma kə Yesəw

kaa mbəzli ta səfa ci ki na: «E gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngahə na va ndə shiy ta tsəhə ghəci tə pətsa sləkə Hyala. ²⁴ Vanta nahwəti kwəma gəzanwəyee difa: Bəlanba ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

²⁵ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci nava kwəma na, mba'a səvəri məhərli shi. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə dəfəw kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. ²⁶ Dzəghwa Yesəw naci, tsa' nighətishi. A kə kaa ngəshi na: «Kwəma vay, ka mbay mbəzliy məntiw, ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tibiaa tananati bərca kaa Hyalaw» kə.

²⁷ A kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy mba'a ghəy nəwvəja. Ya sa nzana tsəgha kiy, zhəmə njaa na dza ghəy kwəməvə na ghəy kia?» kə. ²⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa mənti yəwən hidiy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa gəzli mazə difədifə na. Ma fəca vay, ghwəy ghwəy mbəzli mən lə bakə ni ni nəwvəra

na, ta nzəy dza ghwəy dza kwərakwə kwa gəzli gəzli mezhizhə mən lə bakə. Nza ghwəy sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel. ²⁹ E gəzanwəyəy, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a, war ta ghəradfa sləniy, kwa kwəma jəw na ta kwəməvə shi ci va dza na tsəgha, gar bələkwə səfa. Zhini mba'a dzaa kwəməvə piy tsa kədi ma difa. ³⁰ Mbəzli dən mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

20

Bəli fir lə kwəma mbəzli ka sləni harvə ndə ta ghəra sləni mbə za ci

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw fa na: «Avee dzaa gəzanwəy shi yəməva sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi» kə. Ma kə na: «Yəmyəm na lə kwəma tsahwəti ndə za niy madiy na mekəshi mekəshi, ta pala ka sləni ta ghəranca sləni mbə za ci. ² Dza na mba'a kwəməvə mbəzli. Ma sa kwəməvəshi na na, "Mbəl mbəl dza ghaa wanəy mbə vəghwə, njasa ka məndi vaa wa ndimndim kaa ka sləni" kə mbəzli va

ngöci, “tsəgha na, e zləbavə wəŋwəy tsəgha” kə kaa nghəshi. Sa sləkamti ghəshi na, dza na mba'a pəmashiy dzəmbə za ci ta ghəra sləni ghəshi ki. ³ Zhini ndə za tsa va ba, mba'a zhəkəvəriy ta pala nihwəti mbəzli ge'i lə tsahi məslidə. Ma dza na na, nihwəti mbəzli garə garə dzar tə ləwma gəmshi, kala shi məni ghəshi tifa. ⁴ Ma sa nashi na, a kə kaa ngəshi na: “A mbəzli ni, ndim dzamməm, a ghwəy dzaa ghəradə sləni mbə zee kwərakwə. E taa wəvəŋwəy zhəmə ghwəy njasa dza naa təbə” kə. ⁵ Tsəgha na, kə mbəzli va, ka madi tsəgha ta ghəranci sləni ci va. Zhini na difa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i vici kwa ghen. Səvəri na na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli gəm shi difa. Dza na mba'a zhiniy pəmashiy dzəmbə za ci va. Zhini na difa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i lə tsahi mahkan, mba'a zhiniy kəsashi nihwəti mbəzli ba, mba'a pəmashiy dzəmbə za ci va. ⁶ Zhəghwa na difa ki, mba'a zhəkəvəriy ge'i lə tsahi cifə. Dza na mba'a kəsashi nihwəti mbəzli garə garə tə ləwma difa, war gəmshi kala shi məni ghəshi tifa. Ma sa nashi na na, dza na tapə ta dəw kwəma və shi, ma kə na: “Wa navam, vəghwə ghwəy tikə gəmŋwəy kala sləni ghəra ghwəy tifa shəka?” kə ngəshi. ⁷ Ma kə mbəzli

va na: “Waa ndə tifa dəwhwəŋəy ta sləniw, va tsəgha vəghwə ghəy tifa tsəgha” kə ghəshi. Ma kə ndə za tsa va na: “Ndim dzamməm a ghwəy dzaa ghəradə sləni mbə zee” kə. Mba'a mbəzli va nəwvə ta ghəranci sləni ci va.

⁸ Dzəghwa vici ki mba'a pəkwəta. Sa pəkwəta vici na, dza ndə za tsa va, da' harvə ntsaa ghəranci sləni kəghi tsa ci. A kə kaa ngəci na: “Harkə mbəzliy ghəra sləni va, a gha wanshi gəna tə sləni shi. Kaa mbəzliy kəray vaa dza ta sləni pə gha taa gha wa shiy, nza gha kəray tə niy 'wa vaa ghəra sləni va” kə. ⁹ Dzəghwa ka sləni va mba'a ghəshi basəshi ki. Tapə məndi mbə wanshi gəna shi. Dza niy kəray va mbəzliy dza ta sləni ge'i ge'i lə tsahi cifə, təhwə ghəshi səəkəshi, mba'a məndi wanatishi gəna shi. Ya wa ndə mbə shi na, mbəl mbəl məndi wanavə. ¹⁰ Dzəghwa niy 'wa vaa dza ta sləni mbəzli ghala mekəshi, ndəs ghəshi səəkəshi. Ma kə ghen tsa shi na: “Dan dza ghəy kwəmavə shiy ka tanəti mbəzli ni ghəy niy vəghwə mbə sləni basə” kə. Ma dzəghwa məndi na, mbəl mbəl məndi wanavəshi kwərakwə. ¹¹ Ma sa bəvə ghəshi gəna va mba'a ghəshi nata na, tapə ghəshi ta ngwəzliməə dzəkən ndə za tsa va, ¹² a kə ghəshi na: “Shi ka wa na gəla

ni mēntəŋəy gha ni shiy shəkaa ntsa ghəy dikə tsa? Mbəzli niy, ghəshi kəray naa səkə ta sləni, war ler kwətīŋshi ghərahwə ghəshi sləni gwa'a tsəgha. Na na ghəy kiy, ghala mekəshi 'wati ghəy sləni, vəghwamti ghəy mbə vici vici vici, war ə viciy ndindīŋəy, kwəp kwəp ghəy dalantəvanəy. Njaa njaa ka gha wanəy gəna yəmyəm li shi kia?" kə ghəshi. ¹³ Dzəghwa ma kə ndə za tsa va kaa zləbanci kaa tsahwəti ndə mbə shi kwətīŋ na: "A madiga, a madiga, na na yay, ngədītəŋa yaw. Niy 'wa ghaa ghəradə sləniy, a ghwəm niy sləkamti kwəma, mba'a gha niy zləbavə yən bəŋa mbəl tə vəghwə tsa gha mbə sləni. ¹⁴ Njanaa niy sləkati ghwəm tsəghay, ə pə ghaa bə zhəmə gha, a gha dzaa jighi. Wa yən dī na wanavə shiy tsəgha kaa ntsaa kəray vaa səkə ta sləni yəmyəm lə gha. ¹⁵ Ə nzana kala kwal vəya ta məni shi dēe lə gənee ki shəkəna? Naa ə ghəraŋa hərəhə sa mənēe wəzə hwər na pən?" kə» kə Yesəw.

¹⁶ Zhəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ava war tsəgha dza naa nza kwərakwə ki, ni ləy hwəm shi ni mbəzliy, ka mbəzli tə kwəma dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni tə kwəma mbəzli na, ka mbəzli ləy hwəm ghəshi taa zhəghəshi» kə Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti kwa mahkana səda
(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

¹⁷ Dzəghwa Yesəw mba'a kafəy ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, dza na mba'a harvə mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni ja' ja' vəgha bəla. Kə ka gəzanshi kwəma, ghəci mbə dza li shi, a kə na: ¹⁸ «Favə tə ghwəy, e gəzarŋwəy kwəma: Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fambəra, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basakənda ngwəvəə pəəslira. ¹⁹ Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ka ghəshi dza na, ka tsəərəda, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza danwə danwəvəghara vəgha tsəm, mba'ee dzaa mətira. Ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee dza mbə məti tə kwa mahkana vici» kə.

Yesəw ghəshi lə mbəghəshi kar Zhakə lə Zhan

(Mk 10:35-45)

²⁰ Dza mali Zhebēde kət kətikəvataa dzəvəgha Yesəw ghəshi lə ndərazhi

nzə, kar Zhakə lə Zhan. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw, ta cə'wə kwəma və. ²¹ Ma kə Yesəw ngəta na: «A shi di gha vəya?» kə. Ma kə mali va na: «Ghala vəghwə tsa dza ghaa nza mbə sləkə mbəzliy, nza gha bəvə ndərazhee ni, ta nzəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zlebi gha. Ghənzə na kwəma dee ghaa zləbavə» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi dəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wəti ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa na?» kə. «Ta mbay dza ghəy sə'wəti» kə ghəshi. ²³ Ma kə Yesəw na: «Yaŋ, tsəghaa nava nanzə katan. Ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə. Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zlebee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Dirə va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə.

²⁴ Ma sa favə niy tərmbə va mən ni *mbəzli ta səfa Yesəw kwəma va na, gha ghəshi ghati bə nəfəə dzəkən kar Zhakə ghəshi lə Zhan. ²⁵ Dzəghwa Yesəw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay, mezhizhə tə hidiy, lə

gwəlanj sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə ba na, ka mənəi kwəma lə bərciy dzəkən shi. ²⁶ Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. [Ə gəzanjwəy ya, mba'a kə ndəə di mənəiy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ghəranjwəy sləni tsa mbə ghwəy]. ²⁷ Mba'a kə ndəə di mənəiy ka ntsaa 'wa kwəma ngəy wəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy. ²⁸ Ava tsəgha nzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri sana. Sa səəkəree na, nza mbəzli ghəradə sləni səəkə yaw. Ta ghəranshi sləni kaa mbəzli səəkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee, ka mətira, ta mbəərə mbəzli dəŋ, nza ghəshi kwəmavə piy tsaa kədi ma» kə Yesəw.

Yesəw lə ghwəlefelesli bakə
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

²⁹ Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi madishi ta səvərishi mbə məlmə Zherikwə. Ma ghəshi mbə səvəri na, dza mbəzli dəŋ ka nəw Yesəw. ³⁰ Ghalaḃa na, mba'a nihwəti ghwəlefelesli niy nza tifa bakə, mənəy vəgha kwal. Dzəghwa mba'a ghəshi favə gaka. Ma sa favə ghəshi gaka na, dza ghəshi

20:22 20:22 26:39; Mk 14:36; Lk 22:42; Zhŋ 18:11 **20:23** 20:23 SləniKY 12:2
20:26 20:26-27 23:11; Mk 9:35; Lk 9:48 **20:28** 20:28 Ezay 53:12; 1Kwər 6:20;
 7:23; Gal 1:4; 1Tim 2:5-6; 1Pi 1:18-19 **20:29** 20:29-34 9:27-30 **20:30** 20:30-31
 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mk 10:47-48; 11:10; Lk 1:32, 69; 2:11;
 18:38-39; Zhŋ 7:42

ka d̄əw kwəmaa m̄ənta. Ma k̄ə m̄əndi nḡəshi na: «Wa Yesəw na saa dzar» k̄ə m̄əndi. Dza gh̄əshi tsəgha ki, ka zlapanci kwəma, a k̄ə gh̄əshi na: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə *Davitə, m̄ənti zhəhwər t̄ə gh̄əy» k̄ə gh̄əshi.

³¹ Dzəghwa mbəzliy basəshi va, ka nabəshi, a k̄ə gh̄əshi na: «A ghwəlefesli ni, kalayəm miy tsa ghwəy va» k̄ə gh̄əshi. Zhəghwa ghwəlefesli nashi ki, m̄ətsəhə gh̄əshi zhiniy m̄ətsahata zlapə kwəma: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə Davitə, m̄ənti zhəhwər t̄ə gh̄əy na gha» k̄ə gh̄əshi.

³² 'Wakəvə Yesəw tsəgha gar garəy, dza na da' harashi, mba'a gh̄əshi səkəshi. Sa səkəshi gh̄əshi, ma k̄ə Yesəw nḡəshi na: «A shi d̄i ghwəy yən m̄əntənwəya?» k̄ə.

³³ Ma k̄ə ghwəlefesli na: «A Ndə sləkəpə, war mərshi ma ghaa d̄iwenjamtəjəy m̄ətsəhi gh̄əy, nza gh̄əy nay pi, na sa d̄i gh̄əy» k̄ə gh̄əshi.

³⁴ Dza Yesəw mba'a mərshi li shi, k̄ə dapə dapə dadapashi m̄ətsəhi shi. Dzəghwa nza'jəw m̄ətsəhi zhər bakə ni va d̄iwenjəshi tsəgha, ka mbə gh̄əshiy nay pi ki. Dza gh̄əshi ka nəw Yesəw.

21

Yesəw mbə dzəmbə m̄əlmə Zherəwzalem
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Zhrj 12:12-19)

¹ Ma kar Yesəw lə mbəzli ta s̄əda ci ndəkəwə ndəkəwə lə m̄əlmə Zherəwzalem na, mba'a gh̄əshi tsəhəshi ndəkəwə lə nahwəti m̄əlmə, Betəfazhe slən tsa nzə. Ndəkəwə gh̄ənzə vəgha kəlan tsa har m̄əndiy kəlan *'Wəlivə. Dza Yesəw mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta s̄əda ci.

² A k̄ə nḡəshi na: «Mbalam dzəmbə m̄əlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəjwəy mbəy, ta kəsata kwantəmca dza ghwəy dza pəhəpəhə t̄ə zə'wə, gh̄əshi lə zəghwə nzə. Sa ghwəy dzay, nza ghwəy pəlikəvərashi.

³ Mba'a k̄ə ndəə d̄əw va ghwəy: "Tawa pəlishi ghwəya?" k̄əy, "waa Ndə sləkəpə d̄əwshi na" pə ghwəy dzaa ni. Nza'jəw dza naa zlatavəjwəyshi» k̄ə.

⁴ Ma mənishi shi va tsəghay, war ta mbə kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va mbəradzəə dzəghwata kwa. Ma k̄ə niy niy:

⁵ Gəzanshim kaa mbəzli mbə m̄əlmə *Shiyanjw: Ava Mazə tsa ghwəy səkə, jəwə zhəghəti ghən tsa ci, d̄allə m̄ə kwantəmca, ma d̄i naa gəzəy, zəghwə kwantəmca, k̄ə niy ni.

⁶ Ma sa gəzanakə Yesəw kwəma va kaa mbəzli ta s̄əda ci va ki na, mba'a gh̄əshi dzashi. Mba'a gh̄əshi dzaa m̄ənti war njasa gəzanakəshi na va.

⁷ Mba'a gh̄əshi pəlanakəvə

kwantəmca va lə zəghwə
nzə va. Sa pəlikəshi
ghəshi na, dza ghəshi
pəli' pəli' ghəshi palati
kwəbejer kən ghən shi
tə hwəm kwantəmcici va.
Dzəghwa Yesəw mba'a
dzəməə nzəyey ti shi.

⁸ Mba'a mbəzli niy nza tifa
təreŋw. Dzəghwa ghəshi,
pəli' pəli' ghəshi pə pələnəy
kwəbejer shi kwa kwal. Ka
bəbəli kəslifi nihwəti, ka
sləkashiy dzəghwa kwal, a
ghəci dza ti shi. Ta fal, nja
mazə tsa dikə tsa mənti
mbəzli va shi va tsəgha.

⁹ Dzəghwa mbəzli mbə nəw
Yesəw va lə niy 'wa kwal
ngəci gwanashi, tapə ghəshi
dzəmbəshi mbə ngwəmə
lala, a kə ghəshi na:

«'Wəsa kaa Hyala,
ntsa dikə tsa na jijiy mazə
*Davitə.

Təfanati miy tsa nzə Hyalaa
sləkəpə

kaa ntsaa səəkəy tsa mbə
slən tsa nzə.

'Wəsa kaa Hyala dikə na mə
ghwəmə» kə ghəshi.

¹⁰ Ma Yesəw mbə dzəmbə
məlmə Zherəwzaleməy,
pəlan pəlan pəlan niy
səvərishi mbəzli dzəti
ngwəla. Dza ghəshi ka
gəgəzə kwemer, a kə ghəshi
na: «Wa slən tsa tsatsa ndə
kia?» kə ghəshi. ¹¹ Ma
kə məndi ngəshi na: «Waa
*ndə gəzə kwəma Hyala tsa
har məndi vaa Yesəw na.
Səəkə mbə məlmə Nazaretə,

tə hidī ka Galile səəkə na»
kə məndi.

*Kwəma Yesəw lə mbəzli
dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mk 11:15-19; Lk 19:45-
48; Zhj 2:13-22)

¹² Dza Yesəw ka dzay
dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə
na na, mba'a kəsashi ka dəl
shiy, lə ka pa shiy mbəba.
Dza na cəke' tihəkəvərishiy
dzəti ngwəla, kə dzəpə
dzəpə dzədzəpamti tebel-
erhi mbəzli mbəərə gəna,
mba'a gəzli gəzli nzəy
mbəzli dəl kwəkwər
palayhi gwa'a gwa'a. ¹³ Ma
kə kaa ngəshi na: «Ma kə
məndi mbə Zliya Hyalay:
"Ciki tseyey, ciki tsa dza
mbəzli cə'wəra mbə na"
kə məndi. Ma dza ghwəy na
ghwəy ki na, mba'a ghwəy
zhəghəti ka ləgwə ka ka
ghəliy nzəy mbə» kə.

¹⁴ Dzəghwa ghwəlefesli
lə vədəvəder mba'a ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha
Yesəw mbə ciki Hyala.
Dza na mba'a mbalamtishi.
¹⁵ Ma sa nata mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala lə
*ka bənipə kwəma pəhəti
Hyala kwəma mənti Yesəw
va madaŋa madaŋa na na,
mba'a nəfə tsa shi satiy.
Dzəghwa ndərazhi ka gəzə
kwəma mbəba zlanzlan
diba, ma kə ghəshi na: «Jijiy
mazə *Davitə na ntsa dikə
tsa, jijiy mazə Davitə na ntsa
dikə tsa» kə ghəshi. Mba'a
nəfə tsa mbəzli va zhiniy

satiy diba. ¹⁶ Ma kə ghəshi kaa Yesəw ki na: «Ca ki, favə gəla shi pə'wə ghəshi va gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yə, gwa'a gwa'a favəshee. Ə səkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nza shəkəna? Ma kəy: "Ma ghay, gwa'a gwa'a bananavəshi gha fal slən tsa gha kaa ndərazhi, lə kaa vərənje'werta gwa'a" kə» kə Yesəw. ¹⁷ Sa gəzamti na kwəma va na, dza na mba'a zlashi, ka səvəriy mbə ciki tsa va. Səvəri tsa səvəri na na, mba'a barvay mbə məlmə Zherəwzalem, ka dzay dzəmbə məlmə Betani, hi na mbəfa.

*Yesəw lə dənjw bəzakə
(Mk 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Ma way pi tə mekəshi na, mba'a Yesəw madiy ta zhəghəvaa zhəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, ka ghəranci ma. ¹⁹ Dza na mba'a nay dənjw bəzakə. Sa nay na na, kə ka kətivaa dzəvəgha, ta ngəli ya ti, ta zəmə. Tsəhə na na, kwataka kəslifi ghəci kəsashi gwa'a tsəgha, kala ya fə məfa. Sa nata na tsəgha, ma kə kaa fə va na: «Gha na na ghay fə nay, gwa'a na na gha kwəma, ka zhini ghaa yahwə ya ghwəla ka gha nzaw!» kə. War sa gəzəkə na tsəgha na, hyan dənjw bəzakə tsa va ghwəliy. ²⁰ Ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw nava kwəma

na, ka mananshi madəna ghənzə. Ma kə ghəshi na: «njaa na nana kwəma tsətsə, ghwəliy dənjw bəzakə tsa war nza'jəw tsəghaa?» kə ghəshi.

²¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən tsa ghwəy ghwəy bakə bakəy, a ghwəy dzaa mbay mənti njasa məntee tsa lə fə na. Ya pa' ka tanəti na məntee nay, ta mbay dza ghwəy. Ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa: "Barvanə tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!" pə ghwəy, ka ghwəy nighə na, dəlagwa va mənti war tsəgha. ²² War banavə ma ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ya wa shi cə'wə ghwəy na, ta kwəmavəshi dza ghwəy gwa'a» kə Yesəw.

*Səkə kwəma səkə
bərci ghəra Yesəw va sləni
li shia?*

(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

²³ Dzəghwa Yesəw ka dzay dzəmbə *ciki Hyala. Sa dzəmbəy na na, dza na ka bananshi shiy kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə mətikwəkwər *ka Zhəwifə, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Metər, gəzanjəy, kwəma səkə ni gha ni

bərçi ghəra gha sləni gha na li shi tay? Wa ntsaa ndaṇa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. 24 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwəy kwətiṇ. Mba'a pə ghwəy zləbakəra kwəmee vay, ma nzee gəzanwəy səəkə tə pətsa səəkə bərçi ghəree va slənee na li shi. 25 A nə ya kwərakwə kiy: Wa ntsaa ghwənay Zhaṇ ta mənipe *batema? Hyala shəkənaa, naa mbəzli?» kə.

Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: "Hyala ghwənay na Zhaṇ" pə ghwəmməy, "ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?" dza naa ni ngəmmə. 26 Mba'a pə ghwəmmə ni: "Mbəzli ghwənay na" pə ghwəmmə diba na, a hazləni ghwəmmə va ni gwa'a ni mbəzli. Sa nzanay, mbəzli gwanashi sənay na, Zhaṇ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi.

27 Ma kə ghəshi kaa zləbanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanwəyee nda kwəma

səəkə bərçi ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ndərazhi ndə bakə

28 Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci naci ki, ma kə na: «Avee taa bəlīkənwəy fir, nza ghwəy təkəə dzəkən: A tsahwəti ndə tifa, bakə ndərazhi və. Ma kə kaa tsa dikə tsa zəghwə ci na: "A zəghwee, dzəmti dza gha ta za ndatsə" kə. 29 Ma kə zəghwə va na: "A di, ka tsəhəree kwamtiw" kə. Zhini na ləy hwəm mba'a zhəghanti zəzə kwəma, pəlhəm madiy, mba'a dzay dzəmti va, ta za. 30 Dzəghwa didi tsa va mba'a dzaa gəzanci kaa tsa jəw tsa zəghwə ci, war njasa gəzanakə na va kaa tsa dikə tsa va. Ma kə tsava na: "Wa yikwa, tsəgha na, ta dza dzee di" kə. Dzəghwa na dighevə nzəyəy, kala dza. 31 Sana sənəzənvə yən kəə dəw va ghwəyəy, mbə ndərazhi bakə ni va na, tsama zəghwə na tsaa ghəranati sləni dī dəshia?» kə Yesəw. «Tsa kwa taja va kia» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghəci na katan. Ə gəzanwəy ya ki, ta na navay, tsəgha na: Pərba ka *dəwan, lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər nashi ghwəy va dza naa tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyala kən ghwəy. 32 Sa wanay: Ndəs niy səəkəy Zhaṇ tsaa mənipe *batem ta ciṇwəy kwal Hyala, dzəghwa ghwəy

na, kala dī ghwøy zləba na ci va kwəma. Ma ka dəwan, ghəshi lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər va nashi ki na, mba'a ghəshi zləbavə, ka nəw kwəma ci va. Ya tsəgha niy nashi ghwøy mbəzli va zləbavə, mba'a ghəshi tsati titihwə tsa shi kwa kwəma Hyala na, kalaa niy dī zhəghanti nefer ghwøy ghwøy na na ghwøy, ta zləba kwəma ci va» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm

(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

³³ Zhini ma kə dība na: «Fam tsahwəti fir dība, a tsahwəti ndə ghi niy nza tibay, dza na ngwəbə ngwəbə ngwəbati fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na dəzlətsəbə hayshi. Kə kaa kə'wə kwəba la' lati, ta bəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə. ³⁴ Ma sa mənəy vəghwə tsaa ngəli ya fəhi ki na, dza ndə tsa tsa va, bəy ghwənashi mbəzli mbə ka sləni ci, ta dza ghəshi va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, nza ghəshi banakə na ci bəla ya fə. ³⁵ Ma sa tsəhəshi mbəzli va na, dza mbəzliy ndəghwə tsa va nashi ki, mba'a ghəshi pəlishi ti shi, tasl ghəshi kəsəvə tsahwəti mbə shi, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mbəh

ghəshi paslamti tsahwəti. Ma kwa mahkana ndə na, mba'a ghəshi pə'wəy lə hərəzli ka mbəri. ³⁶ Dza ndə tsa tsa va kaa nihwəti mbəzli daf tərəyw, ka tanəti ni kwa taja va, mba'a ghwənəghəshi ngəshi dība. Zhəghwa war tsəgha mbəzli ka sləni kwa tsa va zhiniy sanamiy shi ngəra'wə kaa niva mbəzli dība, njasa niy sanamiy ghəshi va kaa ni kwa taja va mbəzli.

³⁷ Dza ndə tsa tsa va tə kwa kəni, mba'a ghwənanaghəshi zəghwə ci də'wə ghən tsa ci. Ma kə mbə ghən ci na: "Sa ka ghəshi nay zəghwə yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti" kə. ³⁸ Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki. Ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti, nza ghwəmmə mbəərəhwə tsa ka sa ghwəmmə!" kə ghəshi. ³⁹ Dzəghwa ghəshi tasl, ghəshi dzaa kəsəti, ka mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla. Sa mbahəkəmə ghəshi na, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

⁴⁰ Ma sa kədfamti Yesəw fir ki, ma kə kaa mbəzli va na: «Njaa dza ndə tsa tsa vaa mənə lə gəla mbəzliy ndəghwə tsa va tsəgha ni sa ka na səkəya?» kə. ⁴¹ Ma

kə ghəshi ngəci na: «Sa ka na səəkəyəy, rapə dza naa bakwamti ka ndərəm va, kala mənī ma zhəhwər ti shi ya jəw nzə. Ka na dza na mba'a fanambəshi tsa ci va mbə dəvə nihwəti ka ndəghwə tsaa dzaa mbay fanavə na ci bəla shiy, mbə shi dza ghəshiy ngəliti, sa ka na dəwshi, ghala pətsa dza vəghwə tsaa ngəli fəhiy mənīy» kə ghəshi.

⁴² Ma kə Yesəw ki na: «Səəkə ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nzə sa? Ma kəy:

Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay

ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki.

Hyala kwa sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa məniti

ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.

Dzəghwa mbər ka kwəma maɗaɗa maɗaɗa na

ghənzə mənita kwa mətse ghwəmmə, kə Zliya Hyala» kə Yesəw.

⁴³⁻⁴⁴ Ma kə Yesəw diba na: «Ntsaa dzaa bati tərə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəlīvərīvay dza ntsa va. Ghəci kə tərakənvay kən ndə ba na, mba'a zlərəvəri ndə. Ava va tsəgha zhi-nee gəzanwəy, ka dza ghwəy nza mbə mbəzli sləkə Hyala ghwəlaw, hwəlfə nihwəti mbəzli dza naa sləkə. Niva

mbəzliy, ta dī fəti dza ghəshi ta kwəma nzə» kə Yesəw.

⁴⁵ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka Farisahi, pəɗw ghəshi famti fir tsa bəli Yesəw va. Mba'a ghəshi fəti ghən: «Dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va» kə ghəshi.

⁴⁶ Tapə ghəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw na, ka hazləni ghəshi va nihwəti mbəzliy basəshi va. Sa nzana ka *ndə gəzə kwəma Hyala mbəzli va bəti Yesəw.

22

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə bə mali

(Lk 14:15-24)

¹ Dzəghwa Yesəw diba, ka bəlanshi tsahwəti fir kaa mbəzli, ma kə na: ² «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, ghala mbə lə kwəma dzee na ta gəzanwəyəw: A tsahwəti mazə niy nza tifa, dza na mba'a tati shi zəmə tərəɗw, ta zəməshi, mbə pəhə mali kaa zəghwə ci.

³ Ma sa gwəmantəvay na na, mba'a ghwənashi nihwəti ka sləni ci, ta haka mbəzliy niy gəzanshi na səəkə ta zəmə shi va. Ma dza mbəzli haka na va nashi ki na, kala dī səəkə ghəshi. ⁴ Zhini na da' harvə nihwəti ka sləni ci, ta ghwənishi ba. A kə kaa ngəshi na: "Mbalam va mbəzliy niy gəzanshee va səəkə, a ghwəy harashi. E hanamti slay, lə gemim

kəli kəli ni, mba'am tamti shi zəmə gwa'a, tərə na war zəməshi, səkəm, kə, pə ghwəy kaa ngəshi" kə. ⁵ Tsəgha na, kə mbəzli va, ka dzashi. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli va war tsəgha. Ma mbəzli haka mazə tsa va va nashi ki na, kwəmaa shashanshi tifa mbə niva shiy ya jəwəw. Mba'a ghəshi dzadzashi ta sləni shi. Ka dzay tsa dza ta za za ci, ka dzay tsahwəti ta pala shi zhəghə dəvə ci. ⁶ Dza nihwəti niy tərmbə mbəzli, mba'a ghəshi kəəsəti ka sləni mazə va, sa' sa' ghəshi sanamiy shi ngəra'wə, mba'a ghəshi bakwamtishi. ⁷ Ma sa favə mazə tsa va kwəma va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəjw. Dza na mba'a ghwənashi ka sawji ci, ta dza ghəshiy bakwamti mbəzliy bakwamti ka sləni ci va, ka ndamti lə məlmə shi ta gwa'a.

⁸ Zhini ləy hwəm ki, ma kə kaa nihwəti ka sləni ci na: "A mbəzlee, avanay sənzənva kiy, gwa'a gwa'a niy mbəlītee tamti shi zəmə ta zəməshi mbə pəhə makwa zəghwee na. Sana kiy, mbəzliy niy haree va na, ka dza ghəshiy 'wati shi zəmə ni ghwəlaw. Sa nzanay, a ghəshi dzadzashi ta na shi sləni. ⁹ Ghənzə tsəgha kiy, ləvərim dzəti ngwəla, a ghwəy dzaa təwrə dzar mbə məlmə. Ya wa ntsa dza ghwəy kəsəyəy, nza ghwəy har səkə, ta zəmə

shi zəmə ni" kə mazə tsa va. ¹⁰ Dza ka sləni ci va, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəghwa kweler. Mba'a ghəshi haharashi ni kəsashi ghəshi mbəzli dzar mbə məlmə, ta zəmə shi zəmə va. Mbəzli jikir kwəma ni, lə ni wəzə ni gwanashi. Dzəghwa ki, paf ciki təhəy va mbəzli.

¹¹ Ma sa bəsəshi məndi gwa'a tsəgha na, dza mazə də'wə ghən tsa ci mba'a dzəmbəy ta nighə mbəzli harashi na ta zəmə shiy gwa'a ki. Ma dzəmbə na, sa nə na nighə kə na, kar mətse ci tə tsahwəti ndə. Ntsa va na, kala kwəbəj tsə kən ghən ci. ¹² Dza ma kə kaa ntsa va na: "A madiga, njaa 'wa ghaa səmbəjəa dzəmbə ciki tsa kala kwəbəj tsə kən ghən ghaa?" Kə. Hash ntsa va hashiy, kala mbəə zləbanci kwəma kaa mazə. ¹³ Ma kə mazə tsa va kaa ka sləni ci na: "Satim, kəsəm a ghwəy pahati tə zə'wə, kwa shidshid' ci, lə kwa dividivi ci gwa'a. Nza ghwəy dzaa ndəghəy pərība tə ngwəla mbə kwəsli va. A ghəci wawahə, ka pərə sli'i ci pərība" kə» kə Yesəw. ¹⁴ Ma sa bəlamti Yesəw fir tsa va, ma kə ba na: «Sa nzanay, dəj tərəjw na mbəzli harashi Hyala, ə na na nzanay, dəj na ni təravə na mbəzli mbə shiw» kə.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsa sləkə hid'i ka *Rəm*

gwanashi

(*Mk 12:13-17; Lk 20:20-26*)

15 Dza *ka Farisahi, mba'a ghēshi dzashi, mba'a ghēshi dzaa sləkati kwōma tsəhwəli, ta mbəə ngalivə Yesəw, ta kəsəti, tə kwōma dza naa zləbakə. 16 Ma sa sləkamti ghēshi kwōma ki na, dza ghēshi, mba'a ghēshi ghwənanashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli kwasəbə shi, ghēshi lə nihwəti mbəzli mazə *Erədə ta gəzə kwōma kaa Yesəw. Ma sa tsəhəshi ghēshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghēshi ngəci na «A Metər, a ghəy sənay kwōma katan na ka ghaa gəzə. War kwōma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ka hazləni gha va kwemer gəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. 17 Ma kwōma dī ghəy sanay, ə dī ghəy ghaa gəzanəy kwōma təkə ghaa dzəkən kwōma dza ghəy na ta gəzanə: Kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən ghwəmmə kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi ta naa, na njaa?» kə ghēshi.

18 Ma Yesəw naci ki na, cəkə' ghəci sənata kwōma shi va gəmgəm na təkəti ghēshi. Ma kə kaa zləbanshi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwōma pərikə tə ngwəlay, tawa

dī ghwəy ngalira kia? 19 Citəram gəna tsəhə məndi va ghən tsa va li di» kə. Dzəghwa ghēshi mba'a ghēshi bəvə dala cinti. 20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. 21 Ma kə ghēshi ngəci na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va diba» kə ghēshi. Dzəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy banavə shi Hyala njasa təbə ghēshi kwərakwə» kə Yesəw.

22 Ma sa favə ghēshi kwōma zləbakə na va na, mba'a səti məhərli shi, mbərəkə ghēshi zlay, ka dzashi.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə mətī
(*Mk 12:18-27; Lk 20:27-40*)

23 A nihwəti mbəzli tibay, *ka Sadəsehi, kə məndi kaa ngəshi. Ma kə mbəzli vaa niy: «Ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətīw» kə shiy ni. Dzəghwa fəcavata ki na, ndəs ghēshi tsəhəshi va Yesəw. Dza ghēshi ka dəw kwōma və, 24 a kə ghēshi na: «A Metər, ma kə *Məyizə niy niy: "Mba'a kə ndə mətīy kala yavə zəghwə ghəci kwa mali ciy, zəmbəghəy dza naa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəcīy yanakə

hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaə mətīy va” kə niy ni. ²⁵ A nihwəti mbəzli niy nza tifa va ghəyəy, mbərfəŋ ghəshi ka ndərazhi ndə kwətīŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi, mba'a bəvə mali ci. Dza na mba'a mətīy kala yakə zəghwə ghəshi li. ²⁶ Sa mətīy na na, dza Zəra həŋ bəhwə mali mbəri ti. Zhini Zəra mba'a mətīy kala yakə zəghwə ghəshi lə mali va fa. Dzəghwa Takwa mba'a mbəərəhwə difa. Sar na kwərakwə mba'a mətīy, dzəghwa ndərazhi va mbərfanavashi, mbəərəvə tsava, mətīy, mbəərəvə tsava, mətīy, war tsəgha. Cəke' ghəshi hati mali va, nək tsaə yavə zəghwə kwa mbə shi. ²⁷ Ma ləy hwəm shi gwanashi ki na, dza mali va kwərakwə mba'a mətita. ²⁸ Sana sənzenva kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə mətī kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətīŋ kia?» kə ghəshi.

²⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma dī kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya nzə ghwəyəw. Zhini dibay, sənata bərçi Hyala ghwəyəw. ³⁰ A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə mətī e gəzanwəyəy, ka bə mi'i

zhərəw, ka bə zhər mi'iw dza ghəshiy nza. Ghalabay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza. ³¹ Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbəzli mbə mətī kiy, ə səkə ma ghwəy jəghəwə kwəma gəzanwəy Hyala shəkən na. Ma kəy: ³² “Yənəy Hyala kar *Abəraham, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə nzee” kə. Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw. Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə» kə Yesəw. ³³ Ma sa favə mbəzliy basəshi va kwəma gəzəkə Yesəw va na, ka mananshi maɸaŋa ghənzə.

Kwəmaa gwəramti dikə mbə kwəma pəhəti Hyala
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə, a Yesəw kəsəy *ka Sadəsehi lə gəzə kwəma, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, dza ghəshi basə ghəshi basayvashi. ³⁵ Dzəghwa tsahwəti *ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə shi, ka dəw kwəma va Yesəw, sa dī na ngali ci, a kə ngəci na: ³⁶ «A Metər, nama *kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dikə mbə Zliya nzə tay?» kə.

³⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni va: “Di pə ghaa dī Hyala gha sləkəŋa, lə

nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha banavə ghən tsa gha gwanay" kəy, ³⁸ ghənzə na kwəma gəzəkə Hyala ta mənī gwəramti tə dibədibə, lə dikə gwa'a. ³⁹ Vanta nahwəti kwa baka kwəma pəhəti Hyala dibədibə na: Saa ni va: "Di nihwəti mbəzli gwanashi, njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə" kə. ⁴⁰ Mbə kwəma gəzəkə na va bakə na səvərishi kar zliya kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a gwa'a» kə Yesəw.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹ Dzəghwa Yesəw tapə ta dəw kwəma va *ka Farisahiy basəshi va tə pətsa va. Ma kə na: ⁴² «A mbəzli ni, njaa ka ghwəy təkəə dzəkən Kəristəw Ntsa tivə Hyala tay? Zəghwə wa na ka ghwəy nia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Jijiy mazə Davitə na, ka ghəy ni» kə ghəshi. ⁴³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ndata tsəgha na kiy, njaa zhəkə na niy zhini mazə Davitə har Kəristəw: "Ndə sləkəra" kə, sa cinti *Safə tsa Hyalaa? A mazə Davitə niy gəzəkə, ma kə niy niy:

⁴⁴ A kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:

"Ndi nzəyja tə kwa bəzəmee, pa' fəca dzee məniti ka mbəz gha ka mbəzli tə dəvə gha!" kə, kə niy ni.

⁴⁵ Ya sa nzana, Ndə sləkəra, kə mazə Davitə kaa har Kəristəw kiy, zhəkə dza njaa ka Kəristəw zhiniy nza ka jijiy mazə Davitə nə ghwəy kia?» kə.

⁴⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, tərəh ntsaa zhiniy mbay zləbanakə kwəma mbə shi. Dzəghwa ghala fəcava ki na, ndə tifa mba'a zhiniy təkə dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

23

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma mənī *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi*

(Mk 12:38-39; Lk 11:43-46; 20:45-46)

¹ Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa mbəzliy basəshi tə pətsa va ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a na: ² «Kwəma pəhanavə Hyala va kaa *Məyizəy, a ghwəmmə sənay, sləni *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na bəni nzə kaa mbəzli. ³ Njana nzana tsəghay, ə pə ghwəy di fəti və shi, ka mənī kwəma bəniwəy ghəshi va gwa'a. Nanzə kiy, əntaa ghwəy

dzaa mæni kwøma njasa mæni ghøshi tepø ma. Sa nzanay, na nashi na, ka mæni shi bønipø ghøshi va ghøshiw. ⁴ Ghøshi na nashiy, shiy tanjanatishi bærçi kaa mbøzli ka ghøshiy gøzanshi mæni. Njasa ka mændi vaa fanaghwa shi shøndøkø ni kwa ghøn ndø. Ma ghøshi dø'wø ghøn tsa shi na, kala dī ma kanshi døvø kaa mbøzli ya jøw tsø tsø. ⁵ Na shi kwøma ka ghøshiy mæni gwanatay, war ta mbø mbøzliy falshi gwa'a tsøgha, ka ghøshiy mæni. Hwøpør tsa jøw jøw tsa va ka mændiy fø kwøma Hyala kway, dikø dikø ka ghøshi mænivø tsa shi. Ka ghøshi dza difa na, ka pøehø shiy tøरणw tøरणw dzar ta mætsæni kwøbejer shi. ⁶ Ya tø pøtsa basøshi mændi ta zømø shiy tsøhøshi ghøshiy, war pøtsa nzøy mbøzli tø sløn va ti ka ghøshiy pala ta nzøy. Ya mbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø difa na, war tø kwøma ka ghøshiy dī nzøy. ⁷ Jøw dī ghøshi mændiy tsøfækwø mbø sækwøshi, dzar tø løwmaw, jøw dī ghøshi mændiy harshiy mbøzli dikø dikø niw. ⁸ Na na ghwøy ghwøy mbøzli ta sødefe kiy, øntaa ghwøy zløba mændiy hakanwøy, mbøzli dikø dikø ni ma. Sa nzanay, ghwøy gwananwøy na, ngwarmømə mbø nøwraa

gø ghwøy. Kwøtinjøy na tsa ghwøy ntsa dikø tsa. ⁹ Ka har ndø ghwøy "Didi" tikø tø hidī ni ya tsamaba ma. Sa nzanay, Hyala mø ghwømə kwøtita na tsa ghwøy Didi. ¹⁰ Ka zløba ghwøy mændiy hakanwøy mezhizhø ma. Sa nzanay, kwøtinjøy na mazø tsa ghwøy. Ghøci na *Køristøw Ntsa tivø Hyala. ¹¹ Tsaa gwøra dikø ndø mbø ghwøyøy, ghøci kø dzaa nza ka ndø ghøranwøy sløni. ¹² Ø gøzanwøyee: Ntsaa dzaa køli ghøn tsa ciy, ta zhøghøti dza Hyala jøwø tsøtsø. Tsaa dzaa zhøghøti ghøn tsa ci ndø, nja ntsa jøw tsay, tsava ndø na saa dzaa mænīy ka ntsa dikø tsa va Hyala» kø Yesøw.

*Yesøw lø *mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala, mba'a *ka Farisahi*
(Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Dzøghwa ma kø Yesøw kaa mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala, ghøshi lø ka Farisahi na: «Ghwøy ghwøy mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi, mbø sækø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni lø kwøma pørikø tø ngwøla. Dza ghwøy disl ghwøy kalay miy kwal tsaa dzøti pøtsa sløkø Hyala va nihwøti mbøzli. A dī ghwøy dzømbø dø'wø ghøn tsa ghwøyøw,

23:5 23:5 Søvøri 13:9; Nøw 6:8; Bøla 15:38-39; Mt 6:1

23:8 23:8 Zhj 13:13

23:11 23:11 20:26-27; Mk 9:35; 10:43-44; Lk 9:48; 22:26

23:12 23:12 Cem

75:8; Mt 18:4; Lk 1:52; 14:11; 18:14

a zlanay kwal ghwøy kaa niy di dzəmbə mbəzli, a ghəshi dzəmbə faw. [¹⁴ Ghwøy ghwøy mbəzli bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwøy. Ghwøy ghwøy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwøy dza, me' me' ghwøy pamti shiy va mi'i mbəreketi gwa'a gwa'a na, zhini ka garə, pə ghwøy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghwøy dza na, nza' nza' nza' ghwøy nzati nza tə cə'wə va. Tə mbərkə kwəma vay, ta mənə ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwøy, taŋ na nihwəti mbəzli.]

¹⁵ Ghwøy ghwøy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwøy. Ghwøy ghwøy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwøy dzay, ka dzaŋwəy ta tətəwrə kərakə, lə shidshid ghwøy, ka dzəy tə yam, lə kwəmbəwal. War ta dzaa pəlavə ntsaa dzaa nəw kwəma ghwøy. Ma sa ka ghwøy kwəmavə na, ka ghwøy dza mba'a ghwøy bananavəshi ghwøy va. Ka shi dza ghwøy vaa bananaghə dza na, mba'a ghəshi mənəti ka ntsaa dzaa dzəmbə ghwə, sa ka ghəshi zhəghanti məhərli ci ta mənə *kwəma jikir na taŋ kaa na ghwøy va.

¹⁶ Ghwøy ghwøy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwøy. Ghwəyəy, ghala mbə ghwøy lə ghwəlefesliy ci kwal va kaa mbəzliw. Ma pə ghwøy niy: "Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə *ciki Hyalay, shiy tibaa mananciw. Ma mba'a kə zəməkə fəla lə tsahi mbəzə mbə ciki tsa vay, ta kəsə dza fəla va" pə ghwøy ni. ¹⁷ Hyeler ni, ghwəlefesli ni. Pərba nima shiy na mbə shi bakə ni va nə mənədi ngəŋwəya? Pərba tsahi mbəzə shəkənaa, naa pərba *ciki Hyala, ghəci tsaa mənəti tsahi va ka shi dəwdew ni kwa kwəma Hyala? Pərba ciki Hyala na, e gəzaŋwəy nee ki. ¹⁸ Ma pə ghwøy ni dibay: "Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa ka mənədiy fə shiy ti ta ta Hyalay, shiy tibaa mananciw. Ma mba'a kə ndə zəməkə fəla lə shi fanati mənədi va tə pətsa va kaa Hyalay, ta kəsə dza fəla va" pə ghwøy ni. ¹⁹ Ghwəlefesli ni. Pərba nima shiy na ta shi bakə ni va nə mənədi ngəŋwəya? Pərba shi bə mənədi va kaa Hyala shəkənaa, naa pərba pətsa fanta mənədi va shi va ti ghəci saa zhəghəti shi va ka shi dəwdew ni kwa kwəma Hyala? Pərba pətsa fəmə va shi va ti na e gəzaŋwəy nee ki ²⁰ Favə tə ghwøy e gəzaŋwəy: Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa

fə məndi shiy ti ta ta Hyalay, lə shi fati məndi va tə pətsa va ta gwa'a zəməkə ntsa va fəla, di naa gəzə. ²¹ Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə ciki Hyalay, lə Hyalaa nzəy va mbə ciki tsa va ta gwa'a zəməkə ndə fəla li, di naa gəzə. ²² Mba'a kə ndə zəməkə fəla lə pətsa mə ghwəməy, lə gəzli Mazə Hyala ta gwa'a, mba'a lə Hyalaa nzəy va kwa gəzli va ta gwa'a zəməkə ndə fəla li, di naa gəzə.

²³ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghwəy kiy, kar ghwəy bə shiy kwətiŋ mbə shiy mənə ta bəshi kaa Hyala. Tsəgha ka ghwəy ti nihwəti kəslifi jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta. Ma shi gwəramti Hyalaa di ghwəy mənə mbə kwəma pəhəti na na, kala di mənə niva ghwəy. Shi di ma ghwəy va mənə gwəramti Hyalaa diy, avanashi: Mənə zhəhwər ta mbəzli, mba'a mənə kwəma lə kwal tsa nzə, mba'a nəw Hyala lə nəfə kwətiŋ. Tsəgha na shi ka ghwəy mənə nza ki, kala za ma ghən ta bə shiy kwətiŋ kaa Hyala, səvəri mbə shiy

mənə diba. ²⁴ Ma ghwəyəy, ghwəlefesliy ci kwal kaa nihwəti mbəzli nza ghwəy. Ka ghwəy dzay, nashi ma ghwəy məcenekwesli tə shi sa ghwəy na, mba'a ghwəy nzəlamtishi. Ma mba'a kə ngaləwba dzətita dzəti shi na, kip ghwəy sahwə nava. *

²⁵ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla, mbalaa paf paf na nefer ghwəy va ghəli, lə va maw mənə kwəma jikir na. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yabə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi dəwdew pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. ²⁶ A ka Farisahi, ghwəlefesli ni. Ma pə ghwəy mənə e gəzanwəyəy, pərba pətsa kwa hwər devərehi ghwəy lə kwekwer ghwəy pə ghwəy yabanti. Ma ghalabay, dəwdew dza ghəshiy nza pa' pərikə tə hwəm shi.

²⁷ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy,

23:21 23:21 1Mezh 8:13 **23:23** 23:23 SləniTaH 27:30; Mishe 6:8; Lk 18:12

23:24 23:24 15:14 * **23:24** 23:24 Di kwəma vaa gəzəy: Mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə ka Farisahi, ə ka ghəshiy dzashi ta cimsli nəw na jəw jəw na kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala. Ma na di bədibə na kwəma gwəramti Hyalaa di na, kala di ghəshiy nəw. **23:25** 23:25 Mk 7:4 **23:26** 23:26 Zhj 9:40

ghwøy ghwøy mbözliy dakə mbözli ni læ kwəma pərikə tə ngwəla. Ghala mbə ghwøy læ kwəli ka mändi vaa hwəti tezlezl na, ka mbərə kwa kwəma mbözliw. Mbalaa ma kwaba kwaba nzə ki na, paf təhəta va 'yesler læ va shi ghwabə ghwabə ni. ²⁸ Ghwøy kwərakwə kiy, war tsəgha nza ghwøy sana sənzenva. Nja mbözli wəzə wəzə ni ghwøy pəzli kwa kwəma mbözli na, mbalaa paf təhəy pətsa mbə nefer ghwøy va dakə mbözli, læ va ndərəm gwa'a» kə Yesəw.

Yesəw gəzə ngwəvə Hyala

(Lk 11:47-51)

²⁹ Zhini ma kə Yesəw ba na: «Ghwøy ghwøy *mbözliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy *ka Farisahiy, mbə səkə na ngərə'wə dzəkən ghwøy. Ghwøy ghwøy mbözliy dakə mbözli ni læ kwəma pərikə tə ngwəla. A ghwøy ngangamti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyalaa niy bakwamti jijihiñwəy mbərədzə wəzə wəzə. Mba'a ghwøy ghaslamti ni mbözliy niy mənti kwəma di Hyala. ³⁰ Zhini ma pə ghwøy na: "Mba'a pə ghwəmmə niy nza tifa ghala vəghwə tsaa niy nza jijihimmə va tə ghwəmə nzay, ka dza ghwəmmə zləba jakə miy tsa ghwəmmə li shi, ta

bəkwə ka gəzə kwəma Hyala va nzaw" pə ghwøy ba! ³¹ Ma di kwəma va gəzəy, mbə gəzə kwəma ghwøy va tsəgha nay, a ghwøy sənay də'wə ghən tsa ghwøy, jijihñwəy niy bakwaməti na ka gəzə kwəma Hyala, pə ghwøy, di naa gəzə. ³² Ghənzə tsəghay, war nəw pə ghwøy nəw məni kwəmaa niy 'watəñwəy jijihñwəy kwal tsaa məni nzə gwa'a tsəgha, nza ghwøy kərnəmti sləni shi. ³³ Ghwøy ghwøy mbözliy ndərəm ni nja kwara jigəzlihi niy, njaa njaa dza ghwøy mbay waslamti ghən tsa ghwøy va ngwəvə dzəti ghwə kia?

³⁴ Ava va tsəgha, kadiwəm, favəm: Ta ghwəniñwəy ka gəzə kwəma Hyala, læ ka sənata kwəma, mba'a mbözliy bəni kwəma kaa mbözli dzee. Sa ka ghəshi səkəshiy, ka ghwøy dza na, mba'a ghwøy bakwaməti nihwəti, dzəghwa kaa nihwəti danwə danwə dzəvəgha tsəm. Ka didi'wə nihwəti læ kwərpə dzar mbə ceker basəvahi ghwøy. Ka nəwshi ta titihəshi dzar mbə məlməhi, mbə məlməhi. ³⁵ Va tsəgha ki, ma ngwəvə dza Hyala vaa slaa dzəkən mbözli tə sa bakwaməti ghəshi mbözli nzə va slar slar ni kwatanay, dzəkən ghwøy dza naa dza. Mbözli ghəngəhən ghəngəhən bakwamti ghəshi, tə *Abel,

ntsa slar tsa va Hyala gha mändiy pæslī ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari, zəghwə Barashi. Dzar kwa jipə pətsa ka mändiy fə shiy ti, ta ta Hyala, lə *ciki Hyala niy pæslī ghwəy tsava. ³⁶ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngwəvə dza Hyalaa slaa dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli va gwanashiy, dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə ni dza ngwəvə vaa dza» kə Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Lk 13:34-35)

³⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw dzəkən mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərezli ka bakwamtishi. Daŋ sədee mbə pəla basətəwəy ta ndəghwəwəy, njasa ka kwəkwlə vaa basambə kwərtiti nžə mbə bəkəbəkə nžəy, kala zləba ghwəy. ³⁸ Ə gəzanwəy ya, nana kiy, ta banti dəvə nžə dza Hyala tə məlmə ghwəy, war ka kwəfi dza naa mbəərətə. ³⁹ Ə gəzanwəy ya, ka zhiniy ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzə dzəkənee: "Təfanati miy tsa nžə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə slən tsa nžə, ghənžə

kwa sləkəpə" pə ghwəy» kə Yesəw.

24

Ngəra'wə tsa ghəngħən ghəngħən tsa dzaa səəkə, ka hidfi gha kərə

(Mk 13:1-23; Lk 21:5-24)

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a madiy mbə *ciki Hyala kaa səvəriy dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a mbəzli ta səfa ci səəkə kəsay. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Nighətima njasa ngay ciki Hyala tsa va wəzə tsa ci» kə ghəshi. ² Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Yə, e nay. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa vay, ta ba'wamti dza məndi. Ka dza ghwəy nashi hərezli tsənəzli tsənəzli, ya kwətīŋ ghwəlaw» kə Yesəw.

³ Ləy hwəm jəw ki na, dza Yesəw mba'a dzaa nžəyəy mə ghən kəlan tsa har mändiy «Kəlan *'Wəlivə». Dza mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi basəkəvashi kwətishiy dzəvəgha. Mba'a ghəshi nžəyshi ja'ja' məfa. Dzəghwa mba'a ghəshi ghakə dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Ntsa ghəy dikə tsa, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza mändiy sənay ndal tərə gha ta səəkəw, ndal tərmbə hidfi ta kədiw, kə məndi tay? Gəzanəy di» kə ghəshi.

4 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədiŋwəy ma. 5 Sa nzanay, daŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dzay: “Yən na *Kəristəw tsa tivə Hyala va” kə, ka tsahwəti dza dība na “yən na” kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli daŋ tərəŋw dza ghəshiy ngəfiti. 6 Ta fa favə gaka mbəz dza ghwəy dza mbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni lə ghwəy. Zhini dibay, ta fa favə nəwər tsa mbəz dza ghwəy mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Ya njaay ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidiy kəfi diw. 7 Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Dzar tə nihwəti hidfi ghəŋghən ghəŋghənəy, ta mənta dza ma, ka gərgərəva hidfi dzar tə tsahwəti pi ghəŋghən ghəŋghən. 8 Shi va gwanashiy, ngəra'wə tsa dzaa gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.

9 Ka məndi dza na, ka kəkəsəŋwəy kaa nihwəti mbəzli, ta saŋwəy ngəra'wə ghəshi, ka bəkwəŋwəy. Hwəlfəhi mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy di mətse ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. 10 Ghala vəghwə tsa va kiy, daŋ dza mbəzliy nəwraa zlay nəwra. Ka ghəshi dza na, ka nga dafa ta nihwəti, ghəshi ka ghən tsa shi, ka ndərəva kwa jipə shi. 11 Daŋ dza ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi. Ka ghəshi səəkə na mba'a ghəshi ngəfəhwə nihwəti mbəzli daŋ ta nəwshi. 12 Tərəŋw dza mənə *kwəma jikir naa vəŋəta tə hidfi. Ka gha nighə war va kwəma vay, mbəzli daŋ zlay dīva kwa jipə shi. 13 Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəlitə tsava ndə dza Hyala. 14 Ma sa ka məndi gəzamtə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli kaa mbəzli tə hidfi gwanashi, ta mbə hwəlfəhi tə hidfi gwanashiy favəy, ma nza hidfi madfi ta kəfi ki.

15 Ta nashi shi rəfa rəfa ni va jikirkir ni, niy gəzəkə Daniyal *ndə gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən shi kwa zliya dza ghwəy garəshi mbə *ciki Hyala, (ntsaa jangətə kwəma vay,

24:5 24:5 24:24; 2Tes 2:9-10; 1Zhn 2:18 24:7 24:7 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2
 24:9 24:9-14 10:17-22; Zhn 16:1-4 24:9 24:9 5:11 24:10 24:10 10:35; Lk
 12:52-53 24:11 24:11 7:15 24:12 24:12 2Tim 3:1-5 24:13 24:13 ShiZhn
 13:10 24:14 24:14 28:19 24:15 24:15 Dani 9:27; 11:31; 12:11 * 24:15
 24:15 Kwəma dzəghwa tikə nay, Matiye də'wə ghən tsa ci gəzə na kaa mbəzliy
 dzaa jangə zliya ci na.

favə tə ghəci wəzə).^{*}
¹⁶ Ghalaba kiy, mbəzli tə hidfi ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlan ta mbəə mbəlishi. ¹⁷ Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərey, əntaa ghəci dzaa ni na: "Kadiw, e dzaa basəvə shi ya mbə ciki tsee" kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. ¹⁸ Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: "Kadiw, e zhəghəvaa jighi ta bəvə kwəbenjeree" kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. ¹⁹ Ngəra'wə tərənəw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi tə hwəm. ²⁰ Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala əntaa bali va taa məniva ge'i ge'i lə tir tasli, lə nəghətaa dzaa nza fəca *vici dəkəva. ²¹ Sa dza naa nzay, ma ngəra'wə tsaa dza vaa nza tə hidfi ge'i lə vici va na, dikəy tərənəw dza naa nza. Səəkə gəla hwəlfə ngəra'wə tsa tsəgha tsa vaa kəsashi mbəzli ghala ngati Hyala hidfi, ka sar pa' tə vəghwə tsa ndatsəw. Ka dza naa zhiniy səəkə kən mbəzli difa ka məndi nzaw. ²² Kala sa nzana mba'a Hyala tamti dən tsa vici ngəra'wə tsa va tə mbərkə mbəzli nzə təravə nay, ka dza ndəə tərmbə tə ghwəməy nzaw. Əy ma dza na ki na, mba'a tamti dən tsa vici va tə mbərkə mbəzli nzə təravə na.

Səəkə tsa Zəghwə yakə

ndə ngəri

(Mk 13:24-31; Lk 21:25-33)

²³ Ma sa ka vəghwə tsa va mənivyəy, mba'a kə ndə taa ni ngənəwəy: "A mbəzli ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə" kə, ya "avaci tarba" nə nay, əntaa ghwəy zləba kwəma ci va tepə ma. ²⁴ Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa vay, dən dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi tə hidfi. Ka ghəshi dza na, ka məməni shi madənə madənə ni tərənəw, lə shi dimədime ni, ta mbəə ngədi mbəzli. Mba'a kə ghəshi dzaa mbatay, ta dzəghə ngədi dza ghəshi ya mbəzli təravə Hyala. ²⁵ Ə gəzamtənəwəy ya kwəma va kwaghwətsata, ta mbə ghwəy sənashi shiy dzaa məniva. ²⁶ Mba'a kə məndi taa ni ngənəwəy: "Avam Kəristəw pəriəba tə gamba" kə məndiy, əntaa ghwəy dzəvəri ma. Ya: "Anay tikə mbəy na" nə məndiy, əntaa ghwəy taa zləba ma. ²⁷ Sa kee səəkə, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka wampidi van vaa dzəy tə ghwəmə, ka səəkə kwa ghwəmə pa' kwa məkwi, tsəgha dza naa nza. ²⁸ A ghwəy sənay, dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy, tifa ka

24:17 24:17-18 Lk 17:31 **24:21** 24:21 Dani 12:1; ShiZhj 7:14 **24:23** 24:23-25 Lk 17:23-24 **24:24** 24:24 24:5; 7:15; ShiZhj 13:13-14 **24:27** 24:27 24:30, 37; 25:31; 1Kwər 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Zhk 5:7-8; 2Pi 3:4; 1Zhj 2:28 **24:28** 24:28 Zhəwbə 39:30; ShiZhj 19:17-18

zliņiņ basəva» kə Yesəw.

²⁹ «Ləy hwəm ngəra'wə tsa va kiy, nza'jəw shərkwə dza viciy shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə, ka sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka shikəvaa səkwa, ka shi nza bərçi vəshi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. ³⁰ Ghalaḃa kiy, a shiy dzaa tsahwəshi səkə mə ghwəmə, shiy dzaa ci səkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri. Ma hwehwer mbəzli tə hidī gwanashi ta nza ghala pətsa va ki na, war ə dza ghəshiy ngəngəlvə, ka tihwəni. Ka Zəghwə yakə ndə ngəri dza na, tsahwə tsahwəy war ka nay mbəzli lə mətə shi səkə mbə kwələbi tə ghwəmə, lə bərçi və tərəḃw, mba'a shəndəkə ti dība. ³¹ Ka məndi dzay, mba'am viyata təlimə dikə na tərəḃw tərəḃw. Sa ka məndi viyata na, ma nza ghwənashi ka kwal ci, ta dza ghəshiy basəkə mbəzli təravə na tə bəlahi tə hidī fadanavashi səkə tə pətsa kəray ghala hidī gwa'a.

³² Avee taa bəliḃwəy fir lə kwəma daskway, favə tə ghwəy shi dī na bəniḃwəy. A ghwəy sənay, mba'a kə kəsliḃi daskwa shikəshi, dza na mba'a ḃakə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. ³³ Ava tsəgha na ki, war nashi ma ghwəy gəla shi

bəlakəḃwəy ya va gwanashi ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə ndə ngəri ta səkəw, miy dəgha na ki, pə ghwəy. ³⁴ A gəzaḃwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa bəkəwəshi ka shi gəzaḃwəy ya ni gwanashi mənivaw. ³⁵ Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na, ghəshi lə hidī gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

War Hyala kwətita na saa sənata vici dza Yesəw zhəkə ti

(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)

³⁶ Ma kə Yesəw dība na: «Ndə tība ya kwətiḃ mba'a sənata vici dza shi vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy, sənata ghəshiw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici lə ler va gwa'a. ³⁷ War njasaa niy məniva shiy va ge'i ghala vəghwə tsa *Nəwey, tsəgha dza shiy zhiniy məniva, sa ka vici dzee səkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvata. ³⁸ Ma niy nza kwataḃa, ghala vəghwə tsa Nəwe va, Hyala ghwəla ta za mbəzli lə yaməy, ə niy zəmə mbəzli shi zəmə, ka sa sa shiy, ka bə bə mi'i. Mbəzli nza ghyehi

24:29 24:29 Ezay 13:10; 34:4; Azh 2:6, 21; 2Pi 3:10, 12; ShiZhnj 6:12-14 **24:30**
24:30 Zak 12:10-14; Dani 7:13-14; Mt 24:27; 26:64; Mk 14:62; ShiZhnj 1:7 **24:31**
24:31 13:41; təlimə: 1Kwər 15:52; 1Tes 4:16 **24:34** 24:34 16:28 **24:36** 24:36
SləniKY 1:7 **24:37** 24:37-39 Ghava 6:11-13; 7:7-13; 2Pi 3:6

və shi na, ka bəshi kaa zhər, war tsəgha. Pa' fəca vici dzəmbə Nəwe dzəmbə kwambəwal ti na, war mbə məməni shi va ghəshi niy nza tsəgha. ³⁹ Ghalaba nashi kiy, niy shashanshi shiy ya jəwəw. War sa nighə ghəshi na, van ghati nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidfi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. Njasa niy shashanshi ma shiy va kaa mbəzli vay, war tsəgha dza shiy shashanshi ma kaa mbəzli sa ka vəghwə tsa dzee səəkə ti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvay kwərakwə ki. ⁴⁰ Ma sa kee səəkə ghala pətsa va kiy, mbəzli bakə dza naa nza tə za, ka məndi dza na mba'am bəhwə tsahwəti, mbərəkə zlay tsahwəti tifa. ⁴¹ Ta kəsashi mi'i dza məndi bakə kwa vəna mbə hə, ka məndi dza na mba'am bəhwə nahwəti, mbərəkə zlata nahwəti. ⁴² Ava va tsəgha, ə pə ghwəy mənti məhərli, sa nzanay, sənata vici dzee səəkə ti yən Ndə sləkənwəy ghwəyəw. ⁴³ Favə tə ghwəy kwəma dee na gəzanwəy wəzə, a ghwəy sənay, mba'a kə ndə ghi sənay nza, fəca vici tsa' nay, ta səəkə dza ndə ghəliy dzakə ghi tsee kəy, ka dza naa bə hi fəcavaw, war tsəmtsəmmə dza naa nzəyəy, ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. ⁴⁴ Va tsəgha,

ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanwəyəw ya hwəmba nzə, ta ndəghə vici va. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə Yesəw.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və

(Lk 12:41-48)

⁴⁵ Ma kə Yesəw diba na: «Favəm e gəzanwəy kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni tsa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərli. Kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənta. ⁴⁶ Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsay ndə sləni tsa ci va ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. ⁴⁷ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. ⁴⁸ Ma mba'a kə ndə sləni tsa vaa ntsa gəmgəm tsay, vanta kwəma dza naa təkəti mbə nəfə tsa ci: "Ka dza ntsee tsa dikə tsa zhi kə bəlanəw" dza naa ni, ⁴⁹ ka na dza na, tapə dzəmbəy mbə di di'wə nihwəti mbəzli ghəra ghəshi sləni li shi, ka zəzəmə shi zəmə ci, ka sa sa shiy, ghəshi lə mbəzliy nza

war ghi ghi ni. ⁵⁰ War ghæci mbæ mæni shi ci va tsægha ki na, ka ntsa ghærançi na va slæni dza vætæghæ sæækæy, fæca viciy niy bærkæti ma ndæ slæni tsa va sæækæ tsa ci, ge'i læ leri y niy bærkæti ma na difa. ⁵¹ Sa naa sæækæ na, sa' sa' sanamiy ngæra'wæ kaa ndæ slæni tsa va tæræw, mba'a dzaa jakayshi tæ na shi kwæma læ mbæzliy dakæ mbæzli va læ kwæma pærikæ tæ ngwæla. Nza ghæci wahæ war wahæ, ka pæræ sli'i ci tæ pætsa va» kæ Yesæw.

25

Bæli fir læ kwæma degheghir mæj

¹ Zhini ma kæ Yesæw ða na: «Ma kwæma slækæ tsa slækæ Hyala mbæzliy, yæm dza naa nza læ kwæma degheghir mæj ni ni dzee ta gæzanwæy kwæma shi: Sa dza ghæshiy, mba'a ghæshi bæbævæ gærkæwahi shi, ka dzashiy dzæti pætsa nza zal mali ti. ² Nihwæti cifæ mbæ degheghir vay, niy tsæhwælishi ghæshiw. Ma nihwæti cifæ nashi ki na, tsæhwæli tsæhwæli niva. ³ Dzæghwa niy tsæhwælishi ma va cifæ ni, mba'a ghæshi madishi, war sa bævæ ghæshi gærkæwahi shi tsægha, tæræh tsaa bævæ hwæpær tsa ciy tivæ in gærkæwa kwa mbæ shi. ⁴ Ma ni tsæhwæli tsæhwæli ni va degheghir cifæ ni na, læj læj ghæshi bæbævæ gærkæwahi shi, mba'a hwæpæhwæper. Ya

wa ndæ na, mba'a tivæ in kwa tsa ci hwæpær ghæciy kafæ. ⁵ Ma sa tsæhæshi ghæshi na, dza ghæshi ka ndæghæ sæækæ tsa zal mali. Ndæghæ ndæghæ, kæ ghæshi na, shaj, kala tsahwæy ghæci. Dzæghwa hi mba'a dænavæ degheghir mæj ni va gwanashi, færi j færi j ghæshi bæbæhwæ hi ki.

⁶ Ma mbæ dankala værdi ki na, dzam ka færg hæshi læ zlapæ, ma kæ mændi na: “Waa, a zal mali tsahwæy naci, sæværim a ghwæy dza ta ka'wæ” kæ mændi. ⁷ Dzæghwa degheghir mæj ni va ki, mba'a ghæshi sasatishi gwanashi. Tapæ ghæshi mbæ gwæmava, ka tsætsæræ ghwæ dzæghwa gærkæwahi shi. ⁸ Ma kæ niy tsæhwælishi ma va degheghir cifæ ni kaa ni tsæhwæli tsæhwæli ni va na: “A ya, tihwæti hwæm jadaghwanæyæm in tsa ghwæy vaa dzæghwa ni ghæy ni gærkæwahi, ghwæ ka shishirkwæ kwa shi di” kæ ghæshi. ⁹ Ma kæ degheghir tsæhwæli tsæhwæli ni va kaa ngæshi na: “Am, awæ, ka dza naa mænti mæk kaa ngæmmæ gwanammæw. Wæzæba dza ghwæy dzaa pavæ tsa ghwæy va mbæzliy dæl in na” kæ ghæshi. ¹⁰ Ma sa gæzanakæshi mændi tsægha na, dza niy tsæhwælishi ma va degheghir ka dzashi ta pala in ta pa ki. Ma ghala pætsa dzashi ghæshi va ta pala in ki na, ndæs zal mali sæækæy. Dza

niy niy gwəmantəvashi va degheghir lə in tsa shi nashi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi kwasəbə zal mali. Disl məndi kalay dəgha. ¹¹ Ma ləy hwəm ki na, ndəs nihwəti degheghir va səkəshi. Səkə ghəshi na, ka zlapə kwəma zlanzlan: "A Ndə sləkəpə, a Ndə sləkəpə, ndi ghwənamtəjəy dəgha" kə ghəshi. ¹² Ma kə zal mali kaa zləbanshi na: "A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, sənənwəy ya tepəw" kə Yesəw.

¹³ Ma sa kərəy Yesəw lə bəli fir tsa va, ma kə na: «Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy fə ghən, sa nzana, kala sənay vəghwə, ya vici dza kwəma vaa məniva ti ghwəy» kə Yesəw.

Ka ghəra sləni banavəshi məndi gəna ta zhəghə dəvə li

(Lk 19:11-27)

¹⁴ Ma kə Yesəw ba na: «Kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma tsahwəti ntsaa niy dī vaa dzay ta wə. Ma fəca dza na ta kafə na, mba'a harvə ka sləni ci mahkan ta tahanshi gəna ci ngəshi ghəci taa dzay, nza ghəshi zhəghə dəvə li. ¹⁵ Ma sa basəshi ghəshi na, dza na mba'a tahananəshi. Ya wa ndə na ge'i lə bərçi ci ghəci banaghə gəna. Mbəl bələkwə cifə ghəci banavə kaa tsahwəti. Ma kaa tsahwəti na, mbəl bələkwə

bakə. Kaa kwa mahkana ndə na, mbəl bələkwə. Sa tahananəshi na gəna ki na, dza na pəkw dzay.

¹⁶ Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə cifə, nza'jəw dzay ta zhəghə dəvə lə gəna va. Dza na mba'a zhəghəvə dəvə, mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə cifə zhəkən tsaa niy banavə məndi va.

¹⁷ Dza ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə bakə, mba'a dzay ta zhəghə dəvə kwərakwə. Mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə bakə dzəkən tsa banavə məndi va. ¹⁸ Ma dza tsa banavə məndi va mbəl bələkwə naci ki na, la' lati kə'wə, dza slid mbəliy na ci va gəna banavə Ntsa ci va dikə tsa kwa kə'wə. Dza na das nzəyəy.

¹⁹ Ma ləy hwəm sa nzay ntsa shi va dikə tsa nza ki na, dza na mba'a zhəghəkəvay mbə wə ci va. Sa səkəy na na, dza na har harashi ka sləni ci va, ta dəw njasa mənti ghəshi lə gəna ci va. ²⁰ Ma sa basəshi ghəshi ki na, kə ntsa banavə məndi va mbəl bələkwə cifə kət kətəghəvay dzəvəgha dikə tsa ci va.

Ma kə kaa ngəci na: "A Ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə cifə tsaa niy ndara gha va. Avənanay tsahwəti mbəl bələkwə cifə dīfa, sa zəməvee mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va" kə.

²¹ Ma kə dikə tsa ci va na: "Wəzə mənti gha, ndə

slēni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwətīŋ ghərati gha slēni gha. Wəzə ghərati gha slēni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na slēni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə. ²² Dza ntsa banavə mēndi va mbəl bələkwə bakə, kət kətikəvay kwərakwə. Ma kə na: “A ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə bakə tsaa niy ndara gha va. Avana tsahwəti mbəl bələkwə bakə difa, sa zəməvee, mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va” kə. ²³ Ma kə ndə gəna tsa va ngəci na: “Wəzə mēnti gha, ndə slēni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwətīŋ ghərati gha slēni gha. Wəzə ghərati gha slēni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na slēni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə.

²⁴ Dza ntsa banavə mēndi va mbəl bələkwə kət kətikəvay kwərakwə ki. Ma kə na: “A Ntsee dikə tsa, ta na tsee ghənəy, e sənəŋa, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Ghay, ya kala tsəŋwəhwə hwəlfə gha tə za na, kar ghaa slahwə shiy tə za va, ya kala ghərahwə slēni gha na, mbə pəla kwəmavə shiy ghaa nza. ²⁵ Ava va tsəgha ghəratəra hazlēni nee. Ma dzee na mba'ee lati kə'wə, pən slid yən mbələyŋa gəna gha va kwəba. Avanta, ava

sa gha” kə. ²⁶ Ma kə dikə tsa ci va ngəci na: “Ndə mar tsa kwamətsəni tsa, ndə ghəra slēni tsa gəmgəm tsa nza gha. A gha sənay, mbə sla shiy kee nza, ya tə za tsəŋwəti mee hwəlfə, ka pəla kwəmavə shiy, ya kala ghərahwə slēnee, pə gha. ²⁷ Ghənzə tsəgha kiy, mba'a pə gha niy sənay nza, ka zhəghə dəvee liw pə ghay, ə ka gha banavə gənee va kaa tsahwəti ndə nza, ma nza ghəci zhəghə dəvə li. Sa kee səəkə na, nzee basə see və, lə yam ti nza” kə kaa ntsa va. ²⁸ A kə kaa mbəzli na: “A mbəzli ni, bantim mbəl tsa bələkwə tsa va və ta dəvə ci, a ghwəy zhiniy banavə kaa ntsaa zəməvə mbəl bələkwə cifə vaa dzəkən tsa ci. ²⁹ Sa nzanay, ma ntsaa kwəmavə shiy, dza na ka ghəra slēni ghəci li shiy, ta mətsahanavə shiy dza mēndiy dzəkən shi. Ghalaba kiy, tərəŋw dza shiy nza və. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza mēndi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. ³⁰ Ta na ndə slēni tsaa mbata ma tsa ya namaba kwəmay, bəvəm a ghwəy bəzlakevəriy dzəti ngwəla dzəmbə kwəsli, a ghəci sa ngəra'wə, ka wawahə, ka pəpərə sli'i ci pəriβa” kə» kə Yesəw.

Mba'a pə gha mananati kwəma wəzə na kaa ndə tikə tə hidiy, kaa Yesəw mēnti gha kwəma va kwərakwə

³¹ Dzəghwa ma kə Yesəw diba na: «Ma fəca dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri mbə shəndəkə tsee, lə ka kwal Hyala kwasəbee gwanashiy, ta nzəyra dzee kwa gəzli mazə. ³² Ka hwəlfəhi mbəzli tə hidī gwanashi dzay, basə basə ghəshi basəshi kwa kwəmee. Kee dza ki na, ka təra nihwəti mbəzli səvəri mbə nihwəti, njasa ka ndə makə shiy vaa təra tənkesli səvəri mbə kwəy. ³³ Sa kee dzay, mba'ee təraghə mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyalaa dzar bəla kwa bəzəmee. Ma niy dzaa tərə na, tə kwa zlebee niva. ³⁴ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ni təraghee va mbəzli dzar bəla kwa bəzəmee ki na: “Na na ghwəy ghwəy mbəzli dərniiti Dirə niy, səəkəm a ghwəy dzəmbə pətsa sləkə Hyala tsa gwəmatənwəy məndi mbəradzəy, ghala ngati na hidī! ³⁵ Sa nzanay, niy nza na, e niy nza lə mara, dza ghwəy mba'a ghwəy niy ngavəra shi zəmə, ka ghəradə ndir niy nza, mba'a ghwəy niy samiyra yam. Ghala saa niy nzee ndə məlməy, a ghwəy niy ka'wətəra wəzə wəzə. ³⁶ Sa niy nzee dirinjəy, a ghwəy niy ndara kwəbənjer dzəkən ghən tsee. Sa niy nzee gwərapəray, a ghwəy niy tsəva kənee. Sa niy

kəsaghwara məndi kwa fərshinay, a ghwəy niy səəkə mbə nighəra” pən taa ni ngəshi. ³⁷ Ma kə mbəzli slar slar ni va kwa kwəma Hyala dzaa ni ngəra ki na: “A Ndə sləkəpə, hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha lə maŋa, mba'a ghəy ngavəŋa shi zəmə? Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha lə ndir, mba'a ghəy niy samiyŋa yama? ³⁸ Hwəm niy səəkə ghaa kəsəŋəy ghaa ndə məlmə, mba'a ghəy ka'wətəŋaa? Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha dirinjə, mba'a ghəy niy ndaŋa kwəbənjer dzəkən ghən ghaa? ³⁹ Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha gwərapəŋa, ya gha kwa fərshina, mba'a ghəy niy dzaa nighətəŋaa?” kə ghəshi dzaa ni ngəra. ⁴⁰ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi ki na: “A gəzənwəy ya, ta na navay, tsəgha na. Ya hwəm niy mananati ghwəy kwəma wəzə na kaa ya tsamaba ndə ta ngwərməhira daw daw bərçi ni niy, kaa ngəra də'wə ghən tsee məniti ghwəy kwəma va tsəgha” kə.

⁴¹ Dzəghwa, ma pən dzaa ni yən mazə kaa niy dzar kwa bəla kwa zlebee va mbəzli ki na: “Ghwəy na na ghwəyəy, katantəvanwəyəm kərakə vəghee. Ghwəy ghwəy mbəzli bazlamti Hyala ni.

Mbalam dzəti ghwə ngad ngad na məti ma. Ghwə vay, ta fə *ndə jaka tsa Hyala ghəshi lə ni ci ka kwal dzəmbə gwəmati məndi ghala kwatanata. ⁴² Sa wana gəzarwəy ya tsəghay, sa nzana mba'ee niy nza lə mara kala niy ngara shi zəmə ghwəy. Ka ghərada ndir niy nza na, kalaa niy tira yam ghwəy. ⁴³ Mba'ee niy tsəhəra ka ndə məlmə va ghwəy na, kalaa niy ka'wəra ghwəy, dirinjəe niy nza na, kalaa niy bəra shiy ghwəy dzəkən ghən tsee. Mba'ee niy nza gwərapəra, zhini mba'am niy kalagh-wara kwa fərshina na, kalaa niy tsəva ghwəy kənee" pən taa ni ngəshi na nashi. ⁴⁴ Dzəghwa ma kə ghəshi dzaa ni ngəra na: "A Ndə sləkəpə, hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha ya lə maŋa, ya gha lə ndir, ya ghaa ndə məlmə, ya gha dirinjaa, ya gha gwərapəŋa, ya gha kəəli kəəli kwa fərshina na, dzəghwa mbə shi va gwanashi na, kalaa niy kəətiŋa ghəya?" kə ghəshi dzaa ni. ⁴⁵ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi na: "A gəzarwəy ya, ta na navay tsəgha na: Ya hwəmba niy məni ma ghwəy kwəma wəzə na kaa ndə ya kwətiŋ mbə mbəzli daw daw bərzi ni ni mbə nəwray, kaa ngəra də'wə ghən tsee niy məni ma ghwəy kwəma va tsəgha kwərakwə" pən

dzaa ni ngəshi. ⁴⁶ Ma gəla niva mbəzli nashi kiy, dzəti pi tsa nza ngəra'wə kala kədi ma, pa' kwa ndimndim dza ghəshiy dza. Ma na mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyala nashi ki na, ta kwəmavə piy tsa kədi ma dza ghəshi» kə Yesəw.

26

Məndi mbə pəla kwal tsa kəsə Yesəw
(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Zhj 11:45-53)

¹ Ma sa kədiy Yesəw lə bəni shi va gwanashi kaa mbəzli ki na, dza na ka gəzə kwəma kaa *mbəzli ta səfa ci, a kə na: ² «A ghwəy sənay kiy, vici bakə tərə na ta məni makwaghwa *Pakə. Ghala tsə vay, ta kəsəra dza məndi yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Sa ka məndi kəsəvəra na, ka məndi dza mba'a məndi banavəra kaa nihwəti mbəzli, nza ghəshi danwəraa dzəvəgha tsəm» kə.

³ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ki, mba'a ghəshi basətəvashi kəghi tsa Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala.

⁴ Dza ghəshi, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi, ta kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta paslamti. ⁵ Ma kə ghəshi na: «Ma nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici Pakə ma, Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghəwəmmə» kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw

(*Mk 14:3-9; Zhj 12:1-8*)

⁶ Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimanjw kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa vay, ndə dərna niy nza na kwatəŋa. ⁷ Ma Yesəw mbə zəmə shiy kəyfa ki na, mba'a nahwəti mali kətəghəvataa dzəvəgha, lə təlimə paf 'wərđi kwa ta dəvə nzə. Gəna đan məndiy pa 'wərđi va. Dza na mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw. ⁸ Ma sa nata *mbəzli ta səđa Yesəw nava kwəma na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw. Ma kə ghəshi na: «Tawa lidi mali na 'wərđi na kia? ⁹ Ə ka na zlata lidi nzə nza, nza ghwəmmə đəlamti tə gəna đan. Ma nza ghwəmmə tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nza» kə ghəshi.

¹⁰ Dzəghwa mba'a Yesəw fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va tsəgha na. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa səsə ghwəy məhərli mali na tay? Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya! ¹¹ Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tifa dza ghwəy nza li shi ya hwəmba. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmmə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw. ¹² Ma 'wərđi baslatəra na nay, mbəri tsee na sa gwəmanti na vaa varamti, ta dza ta lara! ¹³ A gəzanwəy ya ta

na navay, tsəgha na, ya pa' kwəmaba dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidī gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

Zhəwdasə mbə đi nga đafa ta Yesəw

(*Mk 14:10-11; Lk 22:3-6*)

¹⁴ Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səđa Yesəw mən lə bakə ni, mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala. ¹⁵ Ma kə kaa ngəshi na: «Ya yən ngati đafa ta kəsəŋwəy Yesəw na, wantsa shi dza ghwəy ngavəraa?» kə. Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi mbəranavə mbəl mahkan mətəkə ngəci. ¹⁶ War sa kwəmavə Zhəwdasə gəna va tsəgha ki na, mba'a 'wati pəla kwal tsa nga đafa ta kəsə Yesəw ghəshi.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səđa ci*

(*Mk 14:12-26; Lk 22:7-23; Zhj 13:21-30; 1Kwər 11:23-25*)

¹⁷ Dzəghwa kwa tənə vici ka məndiy zəmə pən tsa kama *is ti mbə, mba'a səkəta. Dza *mbəzli ta səđa Yesəw mba'a ghəshi tsəhəshi və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, kwəma đi gha ghəy tatəŋa shi zəmə

dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakaa?» kə ghəshi.

¹⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə, dzakə ghi tsa zana. A pə ghwəy taa ni ngəci sa ghwəy tsəhənjwəy kəybay: “Metər tsa ghəy ghwənikənjəy na va gha. A kəy: Waa vəghwə tsee mənəy na, ma dee dzakə ghi tsa gha, ta zəmə shi Pakə, ghəy lə mbəzli ta sədee, kə” pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.

¹⁹ Dzəghwa mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi dzaa mənəti njasa gəzanakəshi Yesəw va, mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə makwaghwa Pakə.

²⁰ Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci va mənə lə bakə ni nzəyshi ta zəmə shi zəmə ki. ²¹ Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a gəzanəwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətinjəy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra mənədi» kə.

²² Ma sa favə mbəzli ta səfa Yesəw tsəgha na, ka zhanshi kwəma va tərənəw, gwanashi. Ya wa ndə na, tapə dzəmbəy mbə dəw kwəma va Yesəw: «A Ntsaa sləkənjəy, yən na nanzə bərkee ba na?» kə tsava, tsəgha tsahwəti dəw difa, war tsəgha ghəshiy dəfəw.

²³ Ma kə Yesəw ngəshi

na: «Ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətinj tsay, ghəci na saa dza va ta nga dafa tə ya, ta kəsəra mənədi. ²⁴ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliiti mənədi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərənəw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va. Wəzəbaa niy maw ma mənədiy yakə dza naa nza və» kə.

²⁵ Ma kə Zhəwdasə ntsaa nga dafa va ta Yesəw na: «A Metər, yən na nanzə bərkee ba na?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Wa gha na» kə.

²⁶ Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw hənə bəvə penə. Dza na mba'a mananati 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri penə tsa vaa banavə kaa mbəzli ta səfa ci. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee, bəm zəməm» kə.

²⁷ Ma ləy hwəm na, dza na hənə bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, dza na mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na hənə banavəshi. A kə na: «Sashim gwanənjwəy!

²⁸ Sa nzanay, ghəshi na miymiy ya, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli. Ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli dənj, ta mbə Hyalaa pəlata kwəma shi jikir na mbə nəfə nzə. ²⁹ Ə gəzanəwəy ya: Ghava na tə

ndatsøy, ka zhinee sahwø shi sa ni kala war fəca vici dza ghwəmməə zhiniy sashi ka yəwən jakəjakə lə ghwəy, tə pətsa sləkə Dirə mə ghwəməw» kə.

³⁰ Dza ghəshi ka ha ce-mer, ka fal Hyala. Ma løy hwəm ki na, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəmə kəlanj *'Wəlivə.

Yesəw gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə

(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)

³¹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «Nay ghwəy na, mbə vərđi ndatsə nay, ta zlara dza ghwəy kwətiraa hwənjwəy gwanənjwəy. Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:

Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee,

ka tenkesli ci dzay,

mba'a ghəshi zləzlənjərəshi ka dza kwəba, ka dza kwəba, kə.

³² Løy hwəm sa kee zhakatira mbə məti kiy, ta 'watənjwəy kwal dzee dzaa dzəti hidī ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəba» kə.

³³ Ma kə Piyer kaa zləbanci na: «A Ndə sləkəpə, na nee neyey, ya gwa'a gwa'a zlanə mbəzliy, ka dzee zlanə tepəw» kə.

³⁴ Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, a gəzanee ta na navay, mbə vərđi ndatsə na, ka ngələkə gha way, gha

zhinti gəzə mahkan səda gha: «Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw» pə gha» kə Yesəw. ³⁵ Ma kə Piyer na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənanə yaw, pən tepəw» kə. Dza nihwəti *mbəzli ta səda Yesəw va tərmbə, tsəgha ghəshi gəzəkə kwərakwə ki.

Njasa cə'wə Yesəw Hyala kwa Getəsemane

(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəti tsahwəti pi. «Getəsemane» kə məndi kaa slən tsa pətsa va. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyñwəyəm tikə, e katayvaraa dzarba, ta cə'wə Hyala» kə. ³⁷ Dza na mba'a pəməvə kar Piyer ghəshi lə ndərəzhi Zhebede va bakə ni kwasəbə ci. Ma ghəshi mbə dza tsəgha na, mba'a her Yesəw ghati dza, ka sla nəfə tsa ci dība. ³⁸ Ma kə kaa ngəshi ki na: «Tərənjwəy slay nəfə tsee, ka dī pəəslira. Nzəyñwəyəm tikə kwasəbe, əntaa ghwəy bə hi ma» kə. ³⁹ Dza na mba'a kətivə dza bələkə jəw. 'Wakəvə na, mba'a 'yambə kwəma ci mbə hidī. Dza na ka cə'wə, a kə na: «A Di, War mba'a kə tsahwəti kwal tibay, bashamti ngərə'wə tsa va səəkə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha mənī war tə

26:30 26:30 Lk 22:39; Zhj 18:1 **26:31** 26:31 Zak 13:7; Mt 26:56; Zhj 16:32
26:32 26:32 28:7, 16 **26:34** 26:34-35 Lk 22:33-34; Zhj 13:36-38 **26:34**
 26:34 26:75 **26:36** 26:36-46 Lk 5:16; Ebr 5:7-8 **26:39** 26:39 6:10; 20:22; Zhj
 18:11; Ebr 10:9

sa dee ma, war njasa tɔbɔɔna na ka gha mɔni» kɔ.

⁴⁰ Dza na tɔrɔf zhɔghɔkɔvay dzɔvɔgha mbɔzli ta sɔfa ci va mahkan ni. Sɔkɔ na na, ghɔshi banti hi. Ma kɔ kaa Piyer ki na: «A nava mbɔ ma ghwɔy nzaynza lɔmɔciɔwɔy kwasɔbee ya gar tsahi kwɔtiɔaa. ⁴¹ Ɛ pɔ ghwɔy nzɔyɔwɔy lɔmɔciɔwɔy, ka cɔ'wɔ Hyala ta mbɔ ghɔnzɔɔ ndɔghwɔɔwɔy, vantaa *ndɔ jaka tsa nzɔ ngadambɔɔwɔy mbɔ mɔni *kwɔma jikir na. Ka di mɔni kwɔma wɔzɔ na ndɔ ngɔri kwa kwɔma Hyala mbɔ nɔfɔ tsa ci ngar ki na, daw bɔrci vɔgha ci ta mɔni nzɔ» kɔ.

⁴² Zhini na, mba'a katantɔvay diba kwa baka sɔfa ci, ka cɔ'wɔ Hyala ghɔci, a kɔ na: «A Di, kala tsahwɔti kwal tifa gar banti ngɔra'wɔ tsa kɔn yay, war ta sɔ'wa dzee. War njasa tɔbɔɔna na kɔɔ mɔniva» kɔ.

⁴³ Ma sa kɔdiɔ na lɔ cɔ'wɔ Hyala na, zhini na mba'a zhɔkɔy zhɔvɔgha mbɔzli ta sɔfa ci va. Zhɔkɔ na fa na, ghɔshi tɔ hi, shaɔ ghɔshi ta mbay nzɔyshi lɔmɔciɔshi.

⁴⁴ Zhini na mbɔrɔkɔ zlashi, mba'a katamtɔvay diba. Dza na mba'a zhiniɔy cɔ'wɔti Hyala kwa mahkana sɔfa, war njasa mɔcana va.

⁴⁵ Dzɔghwa mba'a zhɔkɔy zhɔvɔgha mbɔzli ta sɔfa ci ki. Ma kɔ kaa ngɔshi na: «A mbɔzli ni, him hi tsa ghwɔy, ka dɔkɔ vɔgha ghwɔy na

ghwɔy. Ava ghwɔy nay vɔghwɔ tsee kɔtikɔvay, ta kɔsɔra mɔndiy dzɔmbɔ dividivi ka mɔni kwɔma jikir na, yɔn Zɔghwɔ yakɔ ndɔ ngɔri. ⁴⁶ Ava ghwɔy nay ntsaa ngati dafa va tɔ ya sɔkɔy, satim a ghwɔmmɔ dzar dzɔvɔgha» kɔ.

Njasa kɔsɔ mɔndi Yesɔw
(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Zhɔ 18:3-12)

⁴⁷ Ma Yesɔw mbɔ kɔrni gɔzɔ kwɔma vaa sɔkwa na, ndɔs Zhɔwdasɔ, tsahwɔti ntsa mbɔ mbɔzli ta sɔfa ci va mɔɔ lɔ bakɔ ni sɔkɔy. Mba'a mbɔzli dafɔ tɔrɔɔw kwasɔbɔ, lɔ kafa'ihɔ nihwɔti, lɔ ghɔdemesli nihwɔti. Mbɔzli vay, mbɔzli dikɔ dikɔ ni mbɔ *ka ta Hyala ghɔshi lɔ mɔtikwɔkwɔr mbɔ *ka Zhɔwifɔ niy ghwɔnashi na ta kɔsɔ Yesɔw. ⁴⁸ Ma kɔ Zhɔwdasɔ tsaa ngati dafa va ta Yesɔw niy ni kaa mbɔzli va ghɔshi dzaa kafɔ ki na: «Sa ka ghwɔmmɔ tsɔhɔmmɔy, ntsa dza ghwɔy vaa nara mbɔ sɔkwɔ njasa ka ndɔɔ sɔkwɔ madigayɔy, ghɔci na. Nza ghwɔy kɔsɔ ki» kɔ niy ni kaa ngɔshi. ⁴⁹ Tsɔhɔ tsa tsɔhɔ ghɔshi ki na, karɔ Zhɔwdasɔ dzay dzɔvɔgha Yesɔw. Ma kɔ kaa ngɔci na: «'Wɔsa Metɔr» kɔ, mba'a sɔkwɔti njasa ka ndɔ vaa sɔkwɔ madigay. ⁵⁰ Ma kɔ Yesɔw ngɔci na: «A madiga, ɔ pɔ ghaa mɔni kwɔma sɔkɔ gha ta mɔni di» kɔ. War

ghwəla ki na, dza mbəzli va basə basakənvashiy dzəkən Yesəw, tasl ghəshi kəsəti tsəgha. ⁵¹ 'Wakəvə tsahwəti ntsa tə səəbə Yesəw fəkwatə tədikəvəri kafa'i ci, pətsə kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. ⁵² Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsee, zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəbək tsa ci. Sa nzanay, ma mbəzli nashi ghwəy va mbə dza lə kafa'ihī ta dividivi shiy, War kafa'i dza naa zamtishi kwərakwə. ⁵³ Favə gha na, yən kə niy dī mənī tsəgha nzay, e haray Dirə ta kəətira ghəci nza. Ka na dza tibata nza na, mba'a ghwənikəra ka kwal ci dāŋ tərəŋw ta kəətira. ⁵⁴ Kwəma nata ghwəy naa məniva sanay, kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalaa dzəkənee na. Mba'a pən niy ni e har Dirə ta kəətira ghəci pən nzay, ka dza kwəma tsasliti məndi vaa mənta nzaw» kə.

⁵⁵ Zhini ma kə kaa mbəzliy kəsə va na: «A mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka bəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalaba nanzə sa? ⁵⁶ Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbəə dzəghwata kwa kwəmaa niy tsasliti ka gəzə kwəma Hyala va mbə zliya, mənta na tsəgha» kə.

Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va ki na, 'wakəvə mbəzli ta sədā ci kwərec ghəshi hwəshi gwanashi, mbərəkə ghəshi zlay tiba kwətiy.

*Yesəw kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*

(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Zhŋ 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dzəghwa mbəzliy kəsəvə Yesəw va mba'a ghəshi bəghə Yesəw dzəkə ghi tsa Kayifə, dikə tsa *ka ta Hyala. Ghalabay, kəghi tsa va niy nza *ka bənīpə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə. ⁵⁸ Ma məndi mbə dza lə Yesəw dzəkə ghi tsa va na, dza Piyer ka nəwshi kərakə kərakə, pa' kwa tipə dikə tsa ka ta Hyala tsa dikə tsa va. Ma sa tsəhəy na kwa tipə va na, dza na mba'a nzəyəy mbə mbəzliy ndəghwə ghi tsa va, ta mbə ghəciy nashi shi dza məndi ta mənī lə Yesəw.

⁵⁹ Ma kəyba ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy sləka ka Zhəwifə gwanashi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy banavə fəti ti kaa Yesəw, ya dzərvə dza ghəshiy təbanakən, ta mbə ghəshiy paslamti. ⁶⁰ Dāŋ tərəŋw mbəzli tətəbanakən dzərvə na, shaŋ ghəshi ta kwəmavə kwəma ka ghəshi banavə fəti kaa Yesəw li. Ma ləy hwəm jəw ki na,

'wakəvə nihwəti mbəzli tifa bakə, mba'a ghəshi kafəshi. ⁶¹ A kə ghəshi na: «Aya, a kə ntsa niy niy: "Ma yənəy, e mbay ngəzlamti *ciki Hyala tsa, mba'ee zhiniy ngakati mbə vici mahkan" kə niy ni» kə ghəshi.

⁶² Ma sa gəzəkə mbəzli va tsəgha na, dza dikə tsa ka ta Hyala pəlhəm satiy, ma kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləbā ma gha kwemer gəəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə. ⁶³ Dzəghwa Yesəw naci dighevə catavay, zhini ma kə dikə tsa ka ta Hyala tsa va ngəci na: «Avee dzaa dəw kwəma va gha, nza gha zləbakəjəy. Lə slən tsa Hyalaa bəka piy dəwee va gha, mba'a pə ghaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyalay, mba'a gha gəzanəy» kə.

⁶⁴ Ma kə Yesəw na: «Yə, tsəgha na njasa gəzə gha va. Ə gəzanəwəy ya, ghala ndatsəy, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwa'a dza ghwəy nara mənəzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini dibəy, ta nara dza ghwəy yən mbə səkə mbə kwələbi mə ghwəmə» kə.

⁶⁵ Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kwəban tsa kən ghən ci, kwəyah kwəyah ghəci

slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə na: «Ava ntsa va sawanti Hyala. Wəkə na nava tsəgha, ka dī mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəy favə njasa sawa na Hyala dəwə ghən tsa ghwəy. ⁶⁶ Naa njaa na na təkə ghwəy dzəkən baya?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «A gəzəkə *kwəma jikir na, gar pəəsli na» kə ghəshi.

⁶⁷ Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəmbə kwəma ci, ka ndəkəwə lə dəvə. Ma nihwəti na, ka sləva dəvəə dzəvəgha ghən ci. ⁶⁸ Ma kə ghəshi na: «Gha na Kəristəw, ca a Hyala cətəjə, a gha gəzanəy sana di, nda wa ntsaa ləkəjə va» kə ghəshi.

Vəraslə tsa Piyer

(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Zhj 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma Piyer mənəzəy kwa tipə tifa kəghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa va ki na, dzəghwa nahwəti maliy ghəra sləni kəyba, kət kətəghəvataa dzəvəgha. A kə kaa Piyer na: «Ghay ntsay, tsahwəti ntsa kwasəbə Yesəw ndə ka Galile tsa va nza gha» kə. ⁷⁰ Dzəghwa Piyer ka vəraslə kwa kwəma mbəzli gwanashi ki, a kə na: «Sənata gəla kwəma dī gha na gəzee sana nee kiw»

26:61 26:61 27:40; Zhj 2:19; SləniKY 6:14 **26:63** 26:63 Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mt 27:12-14; Zəghwə Hyala: Mt 14:33; 27:40, 43; Lk 22:70

26:64 26:64 Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **26:65** 26:65

Mba'a slakwanti kwəban tsa kən ghən ci: Bəla 14:6; Esd 9:3; A tsəərəti Hyala: SləniTaH 24:16; Zhj 19:7 **26:67** 26:67 Ezay 50:6; 53:5 **26:68** 26:68 21:11

kə. ⁷¹ Dza na mba'a kafəy dzaa nzəyəy vəgha miy dəgha. Dzəghwa nahwəti mali kwa ghəra sləni fə mba'a nighəvə. Ma kə kaa mbəzli tə pətsa va na: «Ma ntsa nanzəy, ntsaa niy nza kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə na» kə. ⁷² Ma sa favə Piyer tsəgha na, ka zhini ghəciy vərəslə, ma kə na: «Yən na neyey, e zəməkə ya fəla, sənay ntsa vee tepəw» kə.

⁷³ Dza war ghwəla jəw difa na, kət mbəzli tifa kətəghəvashiy dzəvəgha Piyer. A kə ghəshi ngəci na: «A ntsa, na katan katan nay, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Ghala mbə gəzə kwəma gha liw» kə ghəshi. ⁷⁴ Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tifa tepəw, tsamtəra Hyala yən kəə sla dzərvə, sənay ntsavee na yaw!» kə.

War sa gəzəkə Piyer tsəgha ki na, 'wakəvə ngələkə tsəgha, mba'a way tibata ki. ⁷⁵ Ma sa favə Piyer wa ngələkə tsa va na, nza'jəw ghəci zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va. Ma kə Yesəw niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səfə gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw niy ni ngəci. Ma sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka

wahə ghəci tərənjw tərənjw.

27

¹ Ma pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basətəvashi, mba'a ghəshi sləkati basanakən ngwəvə kaa Yesəw ta paslamti. ² Dza pəhə ghəshi pəhəti, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə, ta basə ngwəvəə dzəkən.

Məti Zhəwdasə Isəkariyətə (SləniKY 1:18-19)

³ Dzəghwa ki, mba'a Zhəwdasə tsaa dələnəvə Yesəw va kaa mbəzli favə: «A məndi basanakən ngwəvə dza ta pəəsli ci kaa Yesəw» kə məndi. Ma sa favə na na: «Yən sənay nza» kə. Dza na hən bəvə mbəl tsa mahkan mətəkə tsa va niy banəvə məndi tə Yesəw. Kə mba'a zhananakəvə sa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. ⁴ A kə ngəshi na: «A ya, avam gəna ghwəy va. Kwəma jikir naa sava məntee, sa nzana, mba'ee ngati dafa ta ntsaa təvəti ma kwəma, ta pəəsli məndi» kə. Ma kə mbəzli va ngəci nashi ki na: «Əh, əndaw shiy, war gha sənay nay, wa kwəma ghəy mbə na na ghəya?» kə ghəshi. ⁵ Ma sa favə Zhəwdasə tsəgha na, dza kihwə, kihwəy gəna va mbə *ciki Hyala. Kə war

ka sævəriy tsəgha, mba'a dzaa bərtamti ghən tsa ci læ zə'wə.

⁶ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala mba'a ghəshi pati gəna va. Ma sa pati ghəshi, a kə ghəshi kwa jipə shi na: «A ghwəmmə sənay, kwal va ghwəmmə ta jakə gəna tsətsə naa dzəmbə gəna fə ghwəmmə ta sləni Hyalaw. Sa wanay, sa nzana gəna kwəməvə məndi tə miymiy ndə ghənzə» kə ghəshi. ⁷ Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi ki, a kə ghəshi na: «Pavə za ghwəmmə tə gəna va, ta la ka məlməə dza bəkwəshi» kə ghəshi. Sa sləkati ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi pavə za, va tsahwəti ndə nga ghəni. ⁸ Va tsəgha nzana, ya pa' sana na «za miymiy» məndiy har slən tsa za va. ⁹ Shi vay, war njasa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va mənishi ghəshi. Ma kə niy niy:

Mbəl tsa mahkan mətsəkə tsa vay,

tsəgha niy zləbavə ka *Izərayel waa dzəti ntsa va.

Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi bəvə gəna va,

¹⁰ mba'a ghəshi dzaa pavə za ti va ndə nga ghəni, war njasa niy gəzəkəra Ndə sləkəpə vay,

tsəgha mənti ghəshi, kə niy ni.

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmma Pilatə

(Mk 15:2-15; Lk 23:3-5, 13-23; Zhj 18:33-40; 19:1-16)

¹¹ Ma sa pəməghə məndi Yesəw dzəghwa kwəma ngwəmma Pilatə ki na, dza məndi mba'am garəy kwa kwəma ci, tapə ngwəmma ta dəw kwəma və, a kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə.

Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə. ¹² Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi læ mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi kafəshi ta bə fəti kaa Yesəw. Tərəm Yesəw nzəyəy kala zləba ma kwəma. ¹³ Ma kə ngwəmma ngəci ki na: «A favə ma gha fəti bəbəŋa ghəshi va ghəngəhən ghəngəhən na shəkəna?» kə ¹⁴ Ma Yesəw naci ki na dighevə catavay ghalaba, kala zhiniy zləba kwəma ya kwətiŋ nzə. Tərəŋw nava kwəma mananati maŋaŋa kaa ngwəmma ki.

¹⁵ Njasa sənabəy ngwəmma mbə məni nzəy, ya hwəmba war səkəta ma vici *makwaghwa Pakəy, kar naa pəlanayshi tsa dī mbəzli ndə kwətiŋ, mbə mbəzli kwa fərshina. ¹⁶ Ma ghala pətsa kəsə məndi va Yesəw ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa

kæli kæli kwa fêrshina. «Yesêw Barabasê» kê mândi kaa slên tsa ci. Ndê rêda tsa têrêw tsa ghêci niy nza. ¹⁷ Dzêghwa ngwêmma Pilatê ki, ka dêw va mbêzliy basêshi va tê pêtasa va, a kê na: «A nê ya ngêwêy kiy, wêzêba tsama ndê dî ghwêy yê pêlaynêwêy mbê mbêzli bakê ni nia? Yesêw Barabasê shêkênaa, naa wêzêba Yesêw tsa har mândiy *Kêristêw?» kê. ¹⁸ Na na Pilatêy, aa niy sênay, ê hêrhê mbêzli dikê dikê ni mbê ka ta Hyala ghêshi lê mêtikwêkwêr mbê ka Zhêwifê va Yesêw, va tsêgha kêsanaghê ghêshi, kê.

¹⁹ Ma ngwêmma Pilatê mênzêy tê pêtasa ka mândiy sla ngwêvê ki na, ndê tsahwêti ndê sêkêy sa ghwênikê mali ci. Ma kê ntsa va ngêci na: «A kê mali ghay ngwamênay: "Ntsa vay, êntaa gha dzaa mananci *kwêma jikir na ma. Fêti vêw, ntsa slar tsa na. Ndatê hêvirêy têrêw shiwêhwee shiw li ka dza heree" kê» kê ntsa va.

²⁰ Dza mbêzli dikê dikê ni mbê ka ta Hyala, ghêshi lê mêtikwêkwêr mbê ka Zhêwifê, cêkê' ghêshi hêrêvêri mbêzli. «Pêlaynêy Barabasê, mba'am pêsliti Yesêw, pê ghwêy taa ni ngêci» kê ghêshi. ²¹ Zhini ngwêmma ki, ka dêw vê shi, a kê na: «A nê yay, tsama

ndê na sa dî ghwêy mbê mbêzli bakê ni ni yê pêlaynêwêy? Gêzaram» kê. Ma kê ghêshi ngêci na: «Pêlaynêy Barabasê» kê ghêshi. ²² Dzêghwa ma kê ngêshi na: «Ya Yesêw tsa har mândiy Kêristêw naci kiy, njaa kee mânti lia?» kê. Ma kê ghêshi ngêci gwanashi na: «Na nacy, war danwê pê gha danwavêgha vêgha tsêm» kê ghêshi. ²³ Zhini ma kê ngwêmma Pilatê ngêshi fa na: «Ëy, wa na kwêma têvêti ntsa gar danwê mândiy dzêvêgha tsêm kia?» kê. Zhini ghêshi mêtêhê, ghêshi mêtêhêti zlapê gêzê nzê zlanzlan dîba: «War danwê pê gha danwavêgha vêgha tsêm» kê ghêshi.

²⁴ Dzêghwa mba'a Pilatê nighêti, shi dzee mânti tîba lê gêzê kwêmee naw, kê. Sa nzana, war 'wanê saa mêtêhêva. Sa nighêti na tsêgha na, dza na ti tivê yam, kê pi' pemêti dêvê ci tîba kwa kwêma mbêzli gwanashi. A kê na: «Avam ghwêy nata dêvee. Yê mbê kwêma pêsliti ntsa na na yaw, war kê n ghên tsa ghwêy kê sa ghwêy taa nza» kê. ²⁵ Ma kê mbêzli va gwanashi na: «Tsêgha na, a ghêy zlêbavê. War va ghêy, lê va ndêrazhi ghêy gwa'a kê Hyala dzaa dêw kêslî kêrhîy dzêghwa ntsa va» kê ghêshi. ²⁶ Dzêghwa Pilatê

wərət pəlanayshi Barabasə, mba'a gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, ləy hwəm na, nza ghəshi banavəshi mbə dəvə shi, nza ghəshi dzaa danjwə dzəvəgha tsəm.

*Ka sawji lə Yesəw
(Mk 15:6-20; Zhj 19:2-3)*

²⁷ Dza ka sawji ki, mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi, dzəti pi sla ngwəvə tsa ngwəmna. Sa dzakə ghəshi na, mba'a ghəshi basakənvashiy dzəkən lə nihwəti ka sawjiy tərmbə gwanashi. ²⁸ Dza ghəshi kwərat kwərat ghəshi saramti nici kwəbejer kən ghən ci, kwəp ghəshi panakən kwəbanj tsa ghəm tsa, nja sa mazə. ²⁹ Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəerə ghən mazə, sərə ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə gətaa fanambə mbə dəvə kwa bəzəmə ci. Dzəghwa ghəshi ki tsətsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi kwa kwəma ci, ka sawa sa shi. Ma kə ghəshi ngəci na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəna» kə ghəshi. ³⁰ Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəti, dzəghwa laj, ghəshi bəhwə gəta ta dəvə ci va, ta də'wə li kwa ghən ci. War tsəgha ghəshiy mənī. ³¹ Dzəghwa sa kədishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi

səramti kwəbanj tsa kən va, mba'a ghəshi zhananakən kwəbejer ci. Dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə ta dza ta danjwə dzəvəgha tsəm ki.

*Yesəw vəgha tsəm
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Zhj 19:17-27)*

³² Ma ghəshi mbə səvəri mbə məlmə na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə ka Shiren, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza mba'a ghəshi mbaranavə bə tsəm tsa dza məndi va ta danjwə Yesəw dzəvəgha kaa ntsa va. ³³ Dza Shimanjw həj ghəci bəvə tsəm tsa va. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata». Gwalgwata vay, pi nja pa ghən ndə ngəri dī naa gəzə. ³⁴ Ma sa tsəhəshi ghəshi tə pətsa va ki na, mba'a ghəshi bəvə tay tsa dzavədi dzavədi tsa lə shi 'yaghwakəghwak ni. Həj ghəshi banavə kaa Yesəw, ta sa ghəci. Ma sa nə Yesəw gwərətə kə dzəghəti na, kala dī ghəci.

³⁵ Dza ghəshi ki danjwə ghəshi danjavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi tihəhwə kwəbejer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə. ³⁶ Sa tihəhwə ghəshi kwəbejer ci va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi nzəyshi tifa vəgha, ta ndəghwə ci. ³⁷ Dzəghwa mba'a ghəshi bəvə shiy tsaslati kwəma banavə

məndi fəti ti. Ma kə ghəshi kaa kwəma va na: «Ntsay, ghəci na Yesəw, mazə tsa *ka Zhəwifə» kə ghəshi. Dza mba'a ghəshi sərəy shi tə ghən tsa ci. ³⁸ Mba'a məndi danwəvəgha nihwəti mbəzli ka ghərapə bakə tə ni shi shəghwə tifa vəgha Yesəw. Ya wa ndə na, tə tsa ci tsəm, tar bəla kwa bəzəmə tsahwəti, mba'a tsahwəti tar kwa zlebi ci məndi fəyshi vəgha Yesəw.

³⁹ Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar vəgha pətsa va, ka sawa Yesəw, ka tsəərə, ⁴⁰ a kə ghəshi na: «Awə pə gha bay, gha gha saa niy di tsa ngəzlamti *ciki Hyala, zhini ka ngakati mbə vici mahkanta pə gha niy niy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana di. Ndata Zəghwə Hyala nza gha katanəy, səkwanə tə tsəm tsa di!» kə ghəshi. ⁴¹ Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə sawa difa, a kə ghəshi na: ⁴² «Ma nihwəti mbəzli mba'a ghəci mbəlamtishi na, kala dza ghəci mbə mbəlanti tsa ci ghən kwərakwə shəkəna. Mazə ka *Izərayel gee kə bay, səkwa kə səkway tə tsəm tsa va sənənva di. War mba'a kə səkwayəy, ta banavə nefer ghwəmmə

dza ghwəmmə. ⁴³ War kaa Hyala banavə na nəfə tsa ci, “Zəghwə Hyala nzee” kə. Eh yan, wəzə tsəgha, war nighə pə ghwəmmə nighə di na ghwəy, nda nza Hyalaa di va mbəlanti sənənva di» kə ghəshi. ⁴⁴ Mbəzli ka ghərapə bakə ni va danwəy məndi vəgha Yesəw na, tsəgha ghəshi zhiniy sawa kwərakwə difa.

Məti Yesəw
(*Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Zhj 19:28-30*)

⁴⁵ Ma sa mənəta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniiy, ya pa' kwəmaba tə hidī gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. ⁴⁶ Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesəw ka zlapə kwəma zlanzlan, a kə na: «*Eli, Eli, lama sabakətani?*» kə. Ma di kwəma vaa gəzəy: «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?» di naa gəzə.

⁴⁷ Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nza tə pətsa va favə kwəma gəzəkə na va, a kə ghəshi na: «Aya, wa avacim haka *Eli» kə ghəshi. ⁴⁸ Ghavə tsahwəti ndə tifa kwətinj mba'a kəsəlgəhə bali, mba'a dzaa bəvə shiy nja səwsə, kə yəkwə yəkwəmbəshi mbə tay tsa ndalakwəlakwə tsa, səəkə na pəərə tə gəta ka bənci, a ghəci sa. ⁴⁹ Dzəghwa ma kə nihwəti mbəzli tifa kaa ntsa

va na: «Zlay, a ghwømmə nighə di, nda katan̄ dza Eli tsa vaa sækə mbəlanti» kə ghəshi.

⁵⁰ Zhini Yesəw difa mba'a ngwəmata lala zlan̄zlan̄, mba'a mət̄iy ki. ⁵¹ Ghala pətsa mət̄i na va na, 'wakəvə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay, ghala səkə mə ghən tsa ci pa' kwakə tə mətsəni. Dza hid̄i ka gərgərəva, ka wəwəred̄i kələbahi. ⁵² Dzəghwa kwəlihi mba'a ghəshi ghwəghwənishi. Mbəzliy niy bəbəkəwəshi mbə mbəzliy nəw kwəma Hyala na, dān̄ ghəshi satishi mbə mət̄i. ⁵³ Sa satishi ghəshi mbə mət̄i na, mba'a ghəshi səsəməshi kwa kwəli. Ma ləy hwəm sa sati Yesəw mbə mət̄i ci na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə Zherəwzalem məlmə Hyala. Ma mbə məlmə va ki na, mbəzli dān̄ tərənjw niy nashi.

⁵⁴ Ghala pətsa gərgərəshi hid̄i va kiy, tifa niy nza dikə tsa ka sawji bələkwə, ghəshi lə ka sawjiy niy nza kwasəbə mbə ndəghwə Yesəw, ya namaba kwəmaa mənta gwa'a na, cəke' ghəshi nata. Sa nata ghəshi tsəgha na, tərənjw ghəshi hazlənishi. A kə ghəshi na: «Na katan̄ nay, Zəghwə Hyala na ntsa» kə ghəshi.

⁵⁵ Ghala vəghwə tsa va

ki na, mba'a mi'i niy nza tə pətsa va dān̄, nja vəri kərəkəshi, ka nighə kwəmaa məniva lə Yesəw. Mi'i vay, səkə mbə hid̄i ka Galile niy nəwvə ghəshi Yesəw, ta kəəti. ⁵⁶ Ma mbə mi'i va ki na, mbə shi niy nza kar Marəy mbə məlmə Magədala, lə Marəy mbəghəshi kar Zhakə lə *Zhezhefə, mba'a mbəghəshi ndərazhi Zhebede.

**Zhezhefə ndə ka Arimate mbə la Yesəw*
(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Zhj 19:38-42)

⁵⁷ Ma hetihwer ki na, mba'a tsahwəti ndə ka Arimate səkəy, Zhezhefə kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa nza gəna və tərənjw ghəci. Ghəci kwərakwə ki na, ntsaa nəw Yesəw ghəci. ⁵⁸ Ma sa mət̄iy Yesəw na, dza na mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsa dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. Dza Pilatə mba'a gəzanci kaa ndə sawji ta bānci. ⁵⁹ Ma sa bānavə Pilatə ki na, dza Zhezhefə ki, mba'a dzaa bəvə mbəri tsa Yesəw, mba'a dzaa harambə mbə bahəta wəzə na. ⁶⁰ Ma sa harəti na na, mba'a faghwa kwa kwəli ci niy lati na kaa ghən tsa ci. Kwəli vay 'war la niy nza na, mbə hakwə niy lati na. Ma sa faghwa na mbəri tsa Yesəw va ki na, dza na mba'a tsəkəwə hərəmbəzli dikə naa kalamiy miy kwəli va, ka dzay. ⁶¹ Məniva

shi va gwanashiy, tifa niy nza kar Marøy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marøy va mənəzəy vəgha kwəli.

Ka sawji mbə ndəghwə kwəli Yesəw

⁶² Ma way pi tə həzlimə, fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə ki na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi madishi, ka dza va ngwəmna Pilatə. ⁶³ Ma sa tsəhəshi ghəshi, a kə ghəshi ngəci na: «A ngwəmna tsa ghəy dikə tsa. Yan pə gha na gha, a ghəy zəzəvə nahwəti kwəmaa niy gəgəzə Yesəw, ghala pətsaa niy nza na tə ghwəməy. A kə ndə dzərvə tsa va niy niy: "Tə kwa mahkana vicee kwa kwəliy, ta zhakatira dzee mbə məti" kə niy ni. ⁶⁴ Va tsəgha, wəzəba gəzanshi gha na kaa mbəzli, a ghəshi ndəghwə kwəli ci va wəzə, ka vici mahkan na va gəzə na dzar. Kala tsəghay, ta səəkə dza mbəzli ta səfa ciy ghələhwə mbəri tsa ci kwa kwəli va. Ka ghəshi gwəravə kaa mbəzli na: "Aa zhakatiy mbə məti, tə ghwəməy na" kə ghəshi taa ni. Ghalaba kiy tərəŋw dza dzərvə shi vaa kwəməvə bərci tan kaa na kwa taja» kə ghəshi. ⁶⁵ Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha, ma kə ngəshi na: «Avam ka sawji va, pəməshim a ghəshi dza ta ndəghwə kwəli va ge'i njasa dza ghwəy mbay ndəghwə wəzə wəzə»

kə. ⁶⁶ Dzəghwa ghəshi pəm ghəshi pəməvəshi ka dzashi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi zlərbə ghəshi zlərbəkən shiy kən hərəmbəzli miy kwəli va va, ka nahay wəzə. Sa zlərbay ghəshi na, mba'a ghəshi garøy ka sawji tifa kən, ta ndəghwə nzo ki.

28

Zhakati tsa Yesəw mbə məti

(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Zhy 20:1-10)

¹ Ma tə way pi ləy hwəm *vici dəkəva, mekəshi mekəshi tə kədi pi, fəca ləwma Dəmasə ki na, mba'a kar Marøy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marøy va kafəshi, mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha kwəli Yesəw, ta nighəti. ² Ghavə hidfi tsəgha ka gərgərə tərəŋw tərəŋw. Dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala kwa Sləkəpə mba'a tsahwəy səəkə mə ghwəmə. Səəkə na tsəkwə tsəkwamti hərəmbəzliy niy kalamiy məndi va miy kwəli Yesəw. Mba'a fəy vəgha bəla tsarakə, dzəghwa das nzoəyə ti. ³ Ndəba wampidfi van, pə gha ghəciy mbərə. Ma kwəbənər kən ghən ci ba na ndəba ghwəpə məgapa pə gha tezlezl tsa shi. ⁴ Ma sa nata ka sawjiy ndəghwə kwəli va va gəla nava kwəmaa mənta va na, kwəp ghəshi tashi va hazləni, war ə ghəshiy gwərgwərə tsəgha, war

ndəba mbəzli bəkwə bəkwə ni pə gha ghəshi zhəghəshi. ⁵ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa mi'i nashi ki na: «A mi'i, ma ghwəy na na ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. E sənay, Yesəw tsa danwəvəgha məndi va vəgha tsəm na sa pəla ghwəy. ⁶ Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti, njasa niy gəzəkə na va. Ndim a ghwəy nighəti pətsaa niy nza na va kwa məhəni lə mətsə ghwəy! ⁷ Mbalam tantan, a ghwəy dzaa gəzanshi kaa mbəzli ta səda ci, a pə ghwəy kaa ngəshiy: "A Ndə sləkəmmə zhakatiy mbə məti. Pərba ghəci dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy tə hidī ka Galile. Tiba dza ghwəy dzaa nay" pə ghwəy. Ghənzə na kwəma gəzanwəy ya» kə.

⁸ Ma sa favə mi'i va kwəma va na, tərənjw ghəshi hazlənishi, tərənjw ghəshi vəshishi diba. Dza ghəshi, kyanwkyanjw ghəshi madīshi, ka kəsli bali ta dza ta gəzanshi kwəmaa mənta va kaa *mbəzli ta səda Yesəw. ⁹ Ma ghəshi mbə bali va tsəgha na, vətəghə Yesəw tsahwəy kwa kwəma shi. A kə ngəshi na: «A mi'i, e səkwtənjwəy» kə. Dzəghwa mi'i va kət kətəghəvashiy dzəvəgha, mba'a ghəshi tsəfəkwəshi ka fal, tasl tasl, ghəshi kəsəvə dzar mbə ngələr ci. ¹⁰ A kə Yesəw ngəshi ki na: «A mi'i, ka

hazləni ghwəy ma. Divam, mbalam a ghwəy dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, a ghəshi madīy dzəti hidī ka Galile. Tiba dza ghəy kwəmə li shi» kə.

Kwəmaa dzəkən ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw

¹¹ Ma mi'i va kwa kwal ghwəlashi mbə dza ki na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw va səkəshiy dzəmbə məlmə. Dza ghəshi mba'a ghəshi slanəkə kwəmaa mənta va gwa'a gwa'a kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala. ¹² Ma sa favə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala kwəma va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi basətəvashi ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Sa basəshi ghəshi na, mba'a ghəshi sləkəhwə kwəmaa dzəkən shiy mənishi va. Ma sa sləkəti ghəshi na, mba'a ghəshi banavəshi gəna tərənjw kaa ka sawji. ¹³ A kə ghəshi ngəshi na: «Ava ghəy ndanjwəy gəna. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzliy: "Wa mbəzli ta səda ci səkəkə naa ghələhwə həvir va ghəy, ghəy tə hi" ka ghwəy ni gwa'a tsəgha. ¹⁴ Ya ə dza ngwəmmaa favə, mba'a kə dzaa gəzanwəy kwəmay, war a ghəy taa sənay njasa dza ghəy zhiniy dəpəti lə kwəma ba, ta mbə mbəlantənjwəy mbə kwəma va» kə ghəshi.

15 Dzəghwa ka sawjiy niy ndəghwə kwəli Yesəw va, həŋ ghəshi bəvə gəna va. Mba'a ghəshi nəwti gəzə kwemer va war njasa gəzanshi mbəzli dikə dikə ni va ki. 'Wakəvə nava dzərvə mba'a zləlivərivata dzar mbə mbəzli ka Zhəwifə. 'Wava na ghalaba, ka sar pa' ndatsə.

*Yesəw canshi ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səda ci*
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Zhj 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

16 Dza mbəzli ta səda Yesəw va mən lə taŋ ni ki, mba'a ghəshi madishi, ka dzashiy dzəti hidī ka Galile. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy, dzəmə bahwaa niy gəzanshi Yesəw va. 17 Ma sa tsəhəshi ghəshi məba na, mba'a ghəshi nay ki. War sa nay ghəshi na, dza ghəshi tsəfəkwə tsəfəkwə, ghəshi tsəfəkwəshi. Tapə ghəshi ka pəra'wanci dividivi shi, ta fal. Ma nihwəti mbəzli mbə shi na lə kə ghən. 18 Dza Yesəw ki, kət kətəghəvay dzəvəgha shi. Ma kə ngəshi na: «A Hyala ndara bərciy mənī mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə, lə shi tə hidī gwa'a. 19 Ava va tsəgha, mbalam a ghwəy dzar mbə hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi ta gəzanshi

kwəmaa dzəkənee, nza ghəshi mənishi ka mbəzliy nəwra! Nza ghwəy mananshi *batem lə slən tsa Didi, mba'a lə slən tsa Zəghwə nzə, mba'a lə slən tsa Safə tsa nzə dewdew tsa. 20 Bananshim dī fəti ta kwəmee gwanata, njasa gəzəŋwəy ya va gwa'a! Ə gəzəŋwəy ya, sənay tə ghwəy, war kwasəbə ghwəy dzee nza, njasa səmə vici va gwa'a, pa' fəca dza hidīy kədishi» kə Yesəw.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, njasa tsasliti Matiye ki.

28:16 28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 28:17 14:31 **28:18** 28:18 Dani 7:14; Mt 11:27 **28:19** 28:19hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi: 10:5-6; 24:14; Mk 16:15; Lk 24:47; mənī batem: Mt 3:15; Mk 16:16; SləniKY 2:38; 8:36; 1Kwər 1:13-16; Ef 4:5; Zhj 3:22; 4:1-2; Rm 6:3-4; mbə slən tsa Didi lə sa Zəghwə nzə mba'a sa Safə tsa nzə: 2Kwər 13:13 **28:20** 28:20 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

**Zliya Yəwən
kwəma wəzə naa
dzəkən Yesəw
Kəristəw njasa
tsasliti
Markə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Markə tsa tsasliti zliya na tsay, tsasliti slən tsa ci na mbəw. Ya tsəgha n zə kiy, mbə gəzə na nihwəti mbəzli, dzəkən Markə tsa va: «Ghəci na məgəla tsa niy pəlatanavəshi gwədəwri tsa ci va kaa mbəzli fəcaa niy kəsə məndi va Yesəw kwa Getəsemane» kə ghəshi (vəh 14:51-51). Ma kə nihwəti mbəzli dība na: «Ghəci na Zhaŋ Markə tsa niy təwrə va ghəshi lə Pəl mba'a Barnabasə» kə ghəshi (Sləni ka kwal Yesəw 12:25; 13:5, 13; 15:37-39; Kwələsə 4:10; 2 Timəte 4:11). A Piyer ntsa ta səda Yesəw niy sənay ghi tsa Markə wəzə wəzə (Sləni ka kwal Yesəw 12:12). Dība na mba'a kar Markə nzəyəhwə nzəy lə Piyer (1 Piyer 5:13). Zhini ma kə nihwəti dība na: «Kwəma tsasliti Markə na mbə zliya nay, Piyer slanəkə na» kə ghəshi.

Ma kə nihwəti mbəzli ba na: «Pərba Markə tsa tsasliti na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa kar Matiye lə Ləwka mba'a Zhaŋ» kə ghəshi. «Kaa

mbəzli Kəristəw kamaa ka Zhəwifə tsasliti na, mbəzliy sa ngəra'wə tə sa nəw ghəshi Yesəw tə hidfi ka Rəm» kə ghəshi. A di Markə canshi kaa mbəzli va njasa nza bərqi va Yesəw, sa nzana Zəghwə Hyala, nza mbəzli va mbəə sə'wa kwəma, kala hazləni ma. Mba'a ghəshi sənay, a bərqi və ta mbəli mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ta tahamti hyeler mbə vəgha mbəzli, lə ta pəli kwəma mbəzli jikir na gwa'a, zhini ka bananshi shiy kaa mbəzli lə bərqi, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 9 Nzəy tsa Yesəw tə hidfi ka Galile, lə sləni ci ghərahwə na mbə.

Vəh 10 Yesəw mbə kwal ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 11 pa' tə vəh 16:1-8 Nzəy tsa Yesəw mbə Zherəwzalem pa' tə vici məti ci, lə səəmə tsa ci kwa kwəli.

Vəh 16:9-20 Njasa citi Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ci, sa satiy na mbə məti, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta nzəy vəgha Dəy. Ma kə mbəzliy: «Markə tsasli na niva kwəshalahiw» kə ghəshi.

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)

1-2 Ma kwəma mbə zliya nay, Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, Zəghwə Hyala na. Njasa tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vay, tsəgha ghatəvata na. Ma kə Hyalaa dzəkən zəghwə nzəy: «Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee a ghəci 'watəna kwal, ta gwəmantəna kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə Hyala» kə Ezay. 3 Zhini ma kə Ezay dibay: «Ava məli ntsa vaa gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy: “Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə” kə məli va» kə Ezay.

4 Njasa gəzəkə Ezay va kiy, tsəgha səkəy Zhan tsaa məni batem mbə gamba. Dza na ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, a kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, ma nza məndi məntənwəy batem, nza Hyala pəlaynwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə» kə.

5 Dza mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem lə nihwəti mbəzli tə hidī ka Zhəwde gwanashi mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha. Ma sa favə ghəshi kwəma ci va na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti

ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhan ka mananshi batem kwa həl Zhərdeŋ ki.

6 Zhan tsa vay, kwəban tsa tsati məndi tə shəti ngaləwba niy nza na kən ghən ci, mba'a pəhətəvay səvəri mbə hwər ci lə kanda hwətəbə. War kar hayer lə mbəzəkəwə tsa kwamti ni ci shi zəmə na. 7 Ma kə kaa mbəzli mbə gəzə kwəma ci va na: «A tsahwəti ndə taa səkə ləy hwəmee, tsava ndəy, aa tanətəra tə dikə. Məniree gar gələbə kwa səfa ci ta pəli yidi mbə kwakwahə tsa mbə səfa ciw. 8 Yən na neyey, lə yam ngəri mənijnwəy ya batem. Na nacyi, lə *Safə tsa Hyala dza naa mənijnwəy batem» kə.

*Njasa mənim *batem kaa Yesəw lə njasa həərə *ndə jaka tsa Hyala*

(Mt 3:13-4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)

9 Ghala vici va ki na, mba'a Yesəw kafəy mbə məlmə Nazaretə tə hidī Galile ta dzaa dzəvəgha Zhan, dza Zhan mba'a mananati batem kwa həl Zhərdeŋ. 10 Ma sa səməy Yesəw kwa yam na, nza'jəw ghwəmə ghwənita, ka səkwa Safə tsa Hyalaa dzəkən ndəba ghərpəpə pə gha. 11 Ma fa na na, məli ndəə gaka, ka gəzanci kwəma səkə mə ghwəmə, a kə ngəci na: «Gha na Zəghwee, tərənw dīŋee,

mbə vəshi nzee dalala tə gha!» kə.

¹² War ghwəla tsəgha ləy hwəm batem tsa mananati Zhan va na, mbahə Safə tsa Hyala mbahəghə dzəmbə gamba. ¹³ Dzəghwa vici fadə mətsəkə ghəci mənti tə gamba va. War mbə hərə ndə jaka tsa Hyala ka nighə kwəma ci. War ghəshi lə shəkwadəshi ka naa nza gwa'a tsəgha, Ka kəti ka kwal Hyala.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi fadə

(Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Dza məndi ki, mba'a məndi kalambə Zhan tsa məni *batem mbə ciki fərshina. Ma ləy hwəm sa kalay məndi Zhan na, mba'a Yesəw səəkəy dzəti hidī ka Galile, ka gəzəpə Yəwən kwəma Hyala wəzə na. ¹⁵ A kə kaa mbəzli na: «A vəghwə bərkəy nana, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli. Tsam titihwə kaa Hyala a ghwəy zhəghanti nžəy tsa ghwəy kwatəna, mba'a ghwəy zləbavə Yəwən kwəma wəzə na» kə.

¹⁶ Dza mad Yesəw madfiy, ka dza dzəy miy kwəfa Galile. Ma dza na na, mba'a kəsashi kar Shimənjw ghəshi lə zəmbəghəy Andəre, ghəshi mbə bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəshi sa kəsashi na na:

«A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa məntənjwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səəkə ta nəwra» kə. ¹⁸ Dza nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi nəwhwə.

¹⁹ Ma sa nə na kət, kə kaa dza kwa kwəma jəw na, mba'a kəsashi kar tsahwəti ndə lə zəmbəghəy, kar Zhakə lə Zhan, ndərəzhi Zhebede ghəshi kwa kwəmbəwal, ka gwama zlekwer shi. ²⁰ Da' Yesəw harhwəshi ba, mba'a ghəshi zlay dəshi ghəshi lə mbəzli ka ghəra sləni ci tifa kwa kwəmbəwal, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Kar Yesəw ghəshi lə ndə gazlaka

(Lk 4:31-37)

²¹ 'Wakəvə Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci va ki, mba'a ghəshi madishi ka dzashiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma ghəshi mbəba, sa mənta *vici dəkəva na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, tapə ghəci ta bananishi kwəma. ²² Ma mbəzli tifa ki na, mba'a shi bananavəshi na va səəvəri məhərli shi. Sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma bənipə na, nja bəni kwəma *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma bəni na kaa mbəzli.

²³ Ma ge'i ghala pətsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə ciki basəva

tša va, læ gazlaka ghæci niy nza vø. ²⁴ Ka 'wanø, a kə na: «A Yesəw, ndə ka Nazaretø, ta njaa di gha læ ghøya? Ta zamtənjəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənəŋa wəzə. Ghay, ntsa dəwdəw tša ghwənay Hyala nza gha!» kə. ²⁵ Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dekədəkə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tša, mbala kərakə!» kə. ²⁶ Dza gazlaka va mba'a kəsəy ntsa vaa gwanzəti læ bərci tərəŋw, mba'a səvərta læ 'wanø zlanzlan zlay ntsa va. ²⁷ Mba'a mbəzliy nza tifa gwanashi hashishi va nava kwəma, ka dədfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A na tsətsə na na kwəma kia? Kwəmaa bənipə nahwəti yəwən kwəma ki naa, njaa? Gwəravə, mba'a gəzanakə kwəma læ bərci kaa gazlaka na, ka di fəti ghənzə vø!» kə ghəshi.

²⁸ War ghwəla tsəgha na, nza'jəw kwəma Yesəw pəlita, war ka sla məndi gwa'a gwa'a dzar mbə məlməhi tə hidī ka Galile.

Kar Yesəw læ ka zəlghwə daf
(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)

²⁹ Dzəghwa Yesəw ki mba'a səvəriy mbə ciki basəva tša va, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi tša kar Shimanjw læ Andəre. Mba'a kar Zhakə ghəshi læ Zhan

nəwvø. ³⁰ Ma ghala pətsa va na, mba'a shiy Shimanjw məhəni ndəba ghwə, pə gha vəgha nzə. War sa tsəhəshi kar Yesəw na, mba'a məndi gəzanci kwəma zəlghwə tša mali va va. ³¹ Dza Yesəw mba'a dzəvəghay, dza na tasl kəsəvə dəvə nzə, kafə kafakati tə pi həni. Nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na ka dza ta bənsi shi zəmø.

³² Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a mbəzli basanakə nihwəti ka zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən, mba'a ka gezkiki kaa Yesəw. ³³ Te' te' mbəzli mbə məlmə va gwanashi basəshi kwa dəgha va. ³⁴ Dzəghwa Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə daf ni va va zəlghwə tša shi va ghəngəhən ghəngəhən tša gwa'a. Mba'a tahamti læ gezkiki shi daf tərəŋw. Kala bənavəshi kwal Yesəw kaa gezkiki va ta gəzə kwəma. Sa nzana, mba'a ghəshi niy sənay Yesəw.

Yesəw tə hidī ka Galile
(Lk 4:42-44)

³⁵ Ma tə həzlimə va mekəshi pəətə, pi ghwəlay həvir ki na, dza Yesəw mba'a kafəy kəghi, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba. Dza na ka cə'wə Hyala tə gamba va ki. ³⁶ Dzəghwa kar Shimanjw læ nihwəti mbəzli ka ghəshiy nza li shi ka pala ki. ³⁷ Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsəy. A kə ghəshi ngəci sa kəsəy ghəshi na: «Ava mbəzli

mbə pəlanja gwa'a gwa'a» kə ghəshi. ³⁸ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Dzammə ghwəmmə dzəti tsahwəti pi, dzar mbə məlməhi jəw jəw ni ni ndəkwə ndəkwə ni, ta mbee gəzanshi kwəma Hyala kaa ni mbə shi mbəzli kwərakwə. Sa nzanay ghənzə na kwəma səəkee ta məni» kə.

³⁹ Dza na ki, ka dzay dzar mbə məlməhi tə hidfi ka Galile gwanashi, ka gazanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki basəva tsa shi, ka titihə hyeler.

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰ Dzəghwa tsahwəti ndə dərna tiba, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw. 'Wakəvə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka cə'wə kwəma və, a kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa di sənəzvay a ghaa mbəlantəra dēwdēw va dərna kənee na» kə. ⁴¹ Dza tapə hwər tsa Yesəw ta zhanci ti tsəgha, kaf kafəti dəvə ci mba'a dapay. A kə ngəci na: «E di ghaa mbəlija, mbəlija kwəriñ!» kə. ⁴² Nza'jəw dərna va sərəbətə ti, mba'a mbəliy kwəriñ. ⁴³ Dzəghwa Yesəw mba'a nabəti ki, mba'a gəzanci dzay jighi kyanwkyanw. ⁴⁴ A kə kaa ngəci na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzanja wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəlija

gha tsa kaa mbəzli ya jəw nzə ma. A pə ghaa madfi, a gha dzaa canamti ghən tsa gha, njasa mbəlija gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəlija va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

⁴⁵ Ma ghəci naci ki, war sa dzay na na, mba'a ghati gəzə bar tsa va kaa mbəzli ya pa' kwəmafa. Kala zhini Yesəw mbəə dzavə dza gh-wazhə ghwazhə dzar mbə məlmə ghwəla. Ma sa nzana tsəgha ki na, 'wakəvə na mba'a dza nzəyəy kwamti mbə gamba kama mbəzli ti. Zhini mbəzli war ka səəkə və ya dza kwəmafa diba.

2

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

¹ Dzəghwa ləy hwəm hi jəw ki, mba'a Yesəw zhəghəkəvay səəkə mbə məlmə Kapernahwəm, mba'a nzəyəy kəghi. Ma sa favə məndi: «Kəghi na Yesəw» kə məndi na, ² 'wakəvə mbəzli mba'a ghəshi basəshi dən tərənəw, kala tərə ma ngwəla gar nzəy ya kwa dəgha nzə gwa'a. Tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli va.

³ Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma Hyala va tsəgha, mba'a nihwəti mbəzli fəcə

səəkəshi lə ntsa mətita bəla vəgha ci, bəbə kwa ghən shi. ⁴ Dzəghwa ki na, mbə ghəshiy tsəhəshi li vəgha Yesəw va dən tsa ntsa tifa. 'Wakəvə ghəshi taram, dzəməshi mə ghən ciki tsa va li mba'a ghəshi ghwənivə kwal ge'i ge'i dzəghwa tə pətsa nza Yesəw va. Dza mba'a ghəshi vələghə ntsa va dzəghwa kwa kwal tsa va lə pi həni tsa ci vay gwa'a dzəghwa kwəma Yesəw ki.

⁵ Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, a *kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

⁶ Ma ghalaba ki na, mba'a nihwəti *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza tifa mənəy. Tapə ghəshi ta zəzə kwəma mbə nefer shi, a kə ghəshi na: ⁷ «Njaa ka ntsa va gəzə gəla kwəma tsəgha naa, Hyalaa sawa na. A tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətita?» kə ghəshi. ⁸ Gwa'a gwa'a Yesəw sənata kwəma zəzə ghəshi va tsəgha na mbə nefer shi. Dza na ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, sa wana tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya?» ⁹ Nama kwəma gwəra na bəlan, ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəlita» kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: «Sati garəna, bə pi həni tsa gha, a

gha dza» kə? ¹⁰ Ma kiy, e di ghwəy sənay, a bərci vəya, yən Zəghwə yakə ndə ngəri ta pəlanishi jikir tsa mbəzli tə hidfi pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: ¹¹ «A ntsa, avee gəzəna, sati madi bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə. ¹² War nza'jəw tsəgha, tsər kwətin, ntsa va kafəy, sati na kaa pi həni tsa ci va cimbəy bəkən, ka dzay tifa kwa mətsə mbəzli gwanashi. War nja madəna nava kwəmaa mananishi kaa mbəzli tə pətsa va gwanashi. Tapə ghəshi mbə fal Hyala, a kə ghəshi na: «Ghala nza ghwəmməy, səəkə ghwəmməə nata gəla nana kwəma!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

¹³ Zhini Yesəw mba'a zhəghəghəvay njasaa dzəy kwəfa Galile. Dzəghwa dən mbəzli səəkəshiy dzəvəgha, mba'a ghəci bananavəshi shiy. ¹⁴ Dza na ki, ka dzay. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay tsahwəti ndə, Levi, zəghwə Alfe, ghəci mənəy mbə ciki *dəwan. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. Mba'a Levi tsa va satiy ka nəw.

¹⁵ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw tsəhəy kəghi tsa Levi ta zəmə shiy. Dən nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy məni sləni jikir na nza tifa mbə nəw Yesəw. Dza ghəshi gwanashi

mba'a ghəshi basəshi, ka zəmə shiy tə pətsa kwətiŋ tsa lə kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci ki. ¹⁶ Dzəghwa nihwəti *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə *ka Farisahi mba'a ghəshi nay Yesəw lə mbəzli ta səfa ci, ghəshi mbə zəmə shi zəmə va jakə lə mbəzli jikir kwəma ni va. Dza ghəshi ka dəw va *mbəzli ta səfa Yesəw, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəmə na shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy mənə sləni jikir naa?» kə ghəshi. ¹⁷ Dza mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi sa favə na tsəgha na: «A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. Va tsəgha na kiy, yən na nee na, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy mənə *kwəma jikir na səəkəree» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw*
(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

¹⁸ Ma ghalabay, ka mənə səwmay mbəzli ta səfa Zhaŋ lə *ka Farisahi niy nza. Ma ni ta səfa Yesəw na, kala mənə ma. Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi səəkəshi ta dəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma va ki, a kə ghəshi na: «Tawa tivə ma ni gha

ni mbəzli ta səfa gha vici səwmay kwərakwə, njasa mənə ni ta səfa Zhaŋ va lə ni ka Farisahi va mbəzlia?» kə ghəshi. ¹⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzanwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa kiy, nza mbəzli va zhiniy tivə vici va ka viciy mənə səwmay shəkəna? Ka dza ghəshiy mənə səwmay kama na war ghwəlay zal mali tsa va mbə shiw. ²⁰ A vəghwə tsa va dzaa səəkəy, sa dza məndiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaba dza ghəshiy mənə səwmay ki» kə Yesəw.

²¹ Ma kə ngəshi kwa fir ba na: «Ndə tifa bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəbaŋ tsa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənəti tsəghay, ta sləkwakar ghən tsa shi dza ni 'war'war ni va yar, mba'a kwal dzaa mətəhəy dzəti pəhal kwəbaŋ tsa va.

²² Ava tsəgha na difa, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənəti tsəghay, sa ka tay tsa va madiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. Dzəghwa yəwən ghwəlpə təbə na məndiy i tay tsa

njəm njəm tsa kwə rakwə ki»
kə. *

Gəzə kwəmaa dzəkən
**vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

²³ Ma tə nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci madishi ka dza dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza dza va tsəgha na, dza mbəzli ta səfa ci va ka slərbə alkamari. ²⁴ Dza *ka Farisahi ki, ka dəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «Nighə dia Yesəw, tawa mənəi mbəzli ta səfa gha ni shi makəmmə Zliya Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi. ²⁵⁻²⁶ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Səəkə ghwəy jangəhwə mbə zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənəti *Davitə va, ghala vəghwə tsa niy nza Abiyatar vaa dikə tsa *ka ta Hyala bay sa? Saa niy kəsəvə ma kar Davitə lə mbəzli kwasəbə, ka dī zəmə shiy ghəshiy, dza na təhwə dzəmbəy dzəmbə *ciki Hyala mba'a bəhwə pej tsa ka məndiy ta Hyala li, mba'a zəməhwə. Ya tsəgha niy nə *kwəma pəhəti Hyala ka zəmə pej tsa va mənədi, kala war ka ta Hyalaw kəy, a Davitə niy dzaa bəvə, mba'a zəhwə, mba'a tahanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va

kwə rakwə. Niy nabəti Davitə Hyalaw» kə Yesəw.

²⁷ Zhini ma kə ngəshi na: «Talay, ta wəzə tsa ndə ngəri mənəta vici dəkəva. Mənəy ndə ngəri ta nzaa mava tsa vici dəkəvaw. ²⁸ Sa nzana va tsəgha kiy, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sləkə na vici dəkəva» kə.

3

Kar Yesəw lə ntsa məti
məti dəvə tsa

(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

¹ Dza Yesəw mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə dība. Dzəmbə na na, tsahwəti ndə mbəba məti məti dəvə ci. ² War sa dzəmbəy Yesəw na, dzəghwa nihwəti mbəzli tība, ka fə ghən ti, nda nza naa mbəli ntsa va fəca *vici dəkəva va, sa dī ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bānci fəti. ³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaa ntsa məti məti dəvə tsa va: «A ntsa, sati a gha garəᅇa tība tə jipə mbəzli!» kə. ⁴ Zhini na tapə, ta dəw kwəma va mbəzli tība va, a kə na: «Njaa nə kwəma mbə Zliya Hyalaa? Mənəim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkənaa? Naa mənəim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa

* **2:22** 2:22 Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madī ta pəsli kwa shi. **2:23** 2:23 Nəw 23:25-26 **2:24** 2:24 Səvəri 20:8-10 **2:25-26** 2:25-26 1Sam 21:2-7; 22:20; SləniTaH 24:5-9 **2:27** 2:27 Nəw 5:14 **2:27** 2:27-28 Mt 12:1-14; Lk 13:10-17; 14:1-6; Zhj 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16 **3:1** 3:1-6 2:27-28

tsaa zamti piy tsa ci na?» kə. Dzəghwa dighevəshi ghəshi kala zləbançi.

⁵ Dzəghwa Yesəw mba'a fati mətse ci ti shi, ka nighəshi lə nəfə lə nəfə, va kwəma caslakə ghen tsa məni ghəshi va tsəgha tsa. Ma kə kaa ntsa mēti mēti dəvə tsa va ki na: «A ntsa, tēdi dəvə gha va!» kə. Dza ntsa va mba'a tēditi sa ci, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwəriŋ tsəgha.

⁶ 'Wakəvə *ka Farisahi tə pətsa va, ka dzashi, nza'jəw ghəshi dzaa basəshi lə nihwəti mbəzli mbə mbəzli *Erədə, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw ki.

Mbəzli vəgha Yesəw miy kwəfa Galile

(Mt 4:23-25; 12:15-21; Lk 6:17-19)

⁷ Dza Yesəw kaf kafəy lə mbəzli ta səfa ci, ka dzay dzəy vəgha kwəfa Galile. Mba'a vərəm tsa mbəzli tē hidī ghəngħən ghəngħən gwa'a nəwvəshi. Mbəzliy səəkə tē hidī ka Galile, lə tē hidī Zhəwde, ⁸ lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə ni tē hidī Idəme, lə niy səəkə pəriŋba tē miy həl Zhərdenj, lə səəkə tē hidī Tir lə Shidanjw. Gwa'a gwa'a mbəzli va səəkəshiy dzəvəgha, sa nzana mba'a ghəshi favə sləni ghərati na.

⁹ Dza Yesəw ki mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci a ghəshi katanakə

kwambəwal, vanta mbəzli dāŋ ni va 'yapamti mbə tsəəkwəva. ¹⁰ Ma sa nzana mbə mbəli mbəzli dāŋ ki na, dzəghwa ka zəlghwə gwa'a gwa'a ka zlighwəva ta səəkəə dzəvəgha, ta dapə. ¹¹ Ma mbəzli nza gazlaka mbə ghen shi kwərakwə ki, war sa nay ghəshi Yesəw na, dza ghəshi ka ndibəvaa dzəti pi tifa kwa kwəma ci. Ka ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «A Yesəw, waa gha na Zəghwə Hyala!» kə ghəshi. ¹² Dza Yesəw mba'a nabətishi, a kə kaa ngəshi lə bərçi na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma, əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mən lə bakə

(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³ Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməy mə kəlanj, tapə ghəci ta haka mbəzli dī naa dzəməə dzəvəgha. Dza mbəzli va mba'a ghəshi dzəməshiy dzəvəgha ki. ¹⁴ Mba'a təravə mbəzli mən lə bakə tsəgha ki. Ma kə ngəshi na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy. Ə təravəŋwəy ya, ta nza ghwəy kwasəbee, nzee ghwəniŋwəy ta dza ghwəy gəzə kwəma kaa mbəzli. ¹⁵ Ta ndaŋwəy bərçi dzee dzəkən hyeler ta tihəshi ghwəy» kə. ¹⁶ Avanasli slənedemer mbəzli mən lə bakə ni va təravə na: Shimanjw, zhini mba'a Yesəw fanati slən Piyer,

17 mba'a kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhan, ndərazhi Zhebede. Dza Yesəw mba'a fanatishi slən Bəwanergezə, ma di slən tsa va gəzəy «ndərazhi dərāzli van» di na gəzə. 18 Mba'a Andəre, mba'a Fəlipə, mba'a Bartelemi, mba'a Matiye, mba'a Təmasə, mba'a Zhakə tsa Alfe, mba'a Tade, mba'a Shimanjw ndə pərslə ta hidī ci, 19 mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati dafa va ta Yesəw.

*Kwal tsa jakəti *ndə jaka tsa Hyala lə Yesəw tibaw*

(Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)

20 Dza Yesəw mba'a dzay dzakə ghi ki. Zhini mbəzli dībā ngwərfə ghəshi ngwərfəkəvashi. Pa' lə shi zəməshi ta kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci kala kwəmayə kwal zəməhwəshi. 21 Ma sa favə manhiy kwəma va na, mba'a ghəshi səkəshi ta pəməhwə. Sa nə ghəshi: «Ndə gazlaka na» kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi.

22 Ma kə *mbəzliy bənipe kwəma pəhəti Hyala, shiy səkəshi səkə mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli ni, waa na Belzhebəl, ndə jaka tsa Hyala mbə ghən tsa ntsa va. Belzhebəl tsa va ghəci mazə tsa mbə hyeler bānci na bərci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi!» kə ghəshi. 23 Dzəghwa Yesəw mba'a harashi mbəzli ka

gəzanshi kwəma kwa fir ta mbə ghəshiy favə, a kə na: «Njaa njaa ka ndə jaka tsa Hyala gay tahamti ghən tsa cia? 24 Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidī dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanishi dza hidī shi. 25 Mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətinj tsa pa jaka kwa jipə shiy, ta ndaniy dza tsava ghi. 26 Tsəgha na lə ndə jaka tsa Hyala kwərakwə ki. Mba'a kə təhəvərivay bakə mbə, ka pa jaka kwa jipə ci lə nahwəti bəla ciy, ta ndaniy dza tsa ci va mazə, gwa'a kwəma ci kərkəta tsəgha. 27 A ghwəy sənay, ka mbay ndəə pahwə shiy kəghi tsa ndə bərci bəlanəw. War ndə pəhəti na ndə bərci tsa va lə zə'wə kwatanjata dza ndəə mbay pahwə shi kəghi tsa ci. 28 Ə gəzanwəyee, na navay tsəgha na, ma kwəma mənti mbəzli jikir na gwanata, lə kwəma sawa gəzəkə ghəshi gwa'ay, a Hyala dzaa pəlashi mbə nəfə nżə. 29 Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala dēwdew tsay, ka dza Hyalaa pəlata nava kwəma mbə nəfə tsa nżə ya hwəmbaw, *kwəma jikir naa dzaa kədi ma na nava ya pa hwəmba» kə Yesəw. 30 Ma gəzə Yesəw kwəma va tsəghay, va sa niy gəzə nihwəti mbəzli: «A *hil mbə ghən ci!» kə ghəshi.

Mbəzliy nəw kwəma

Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy lə mbəghəy Yesəw

(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

³¹ 'Wakəvə kar ngwarməhiy Yesəw mba'a mbəghəy ndəs tsəhəshi ki. Dza ghəshi mba'a ghəshi gagarəshi kwa dəgha, dza bəj ghəshi ghwənəghə ndə ta dzaa haranayshi Yesəw. ³² Ma ghalaba ki na, vərəm ndə ngəri tsaa basəy va tifa, dəzlətsəbə məndi tsəbay Yesəw mənəy. Ma kə məndi kaa Yesəw ki na: «A Metər, ava kar mənə ghəshi lə ngwarməhiya pəriəba tə ngwəla ka dəwəna» kə məndi. ³³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Kadiw e citəjwəy nee mərə lə ngwarməhira» kə. ³⁴ Dza na kaa mbəzliy dəzlay va tifa njə'wə nighəti shi, a kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə lə ni ya ngwarməhira!» ³⁵ Sa nzanay, ya wa ntsaa məni kwəma di Hyalay, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə. Gwa'a tsəgha» kə.

4

Bəli fir lə kwəma Ndə sləka ha

(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Zhini Yesəw diba, mba'a ghati bəni kwəma kaa mbəzli miy kwəfa Galile. Dzəghwa tərəjw vərəm ndə ngəri basəy vəgha. Ma sa nashi na mbəzli dənshi tsəgha na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal

nzəyəy tə kwəfa va. Mba'a mbəzliy basəshi va məkə tə həlbə. ² Dza na mba'a bananavə kwemer kaa ngəshi dən ghəngəhən ghəngəhən dzar kwa fir. Ma kə mbə kwəma ci va bənipə na na: ³ «Favə ta ghwəy, ma tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za madiy ta dza ta sləka ha ci. ⁴ Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, pərij nahwəti ha pəpərijətəa dzəghwa kwal. Mba'a 'yegwer səkəkə iməhwə nava. ⁵ Dza nahwəti mba'a pəpərijətəa dzəti kwərəhə. War ghwəla na nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana kala hidfi kən dən. ⁶ War sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki, sa kama hidfi kən dən gar tsəhəvə hililijə ghənzə. ⁷ Dza nahwəti hwəlfə diba mba'a pəpərijətəa dzəmbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən, kala mbə ghənzəə fə ya ghən nzə. ⁸ Ma dza nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hidfi wəzə ni. Dza na mba'a pəsəta, ka kəli, mba'a bəvə hwər pasəta, mba'a fəti ghən, nahwəti na dikə dikə fəti ghən, bahwə bahwə nahwəti, nahwəti na ge'i ge'i» kə Yesəw. ⁹ Dza ma kə ngəshi ki na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw

kwøma kaa mbøzli kwa fira?
(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)

¹⁰ Ma sa tərømbøshi kar Yesøw kwøtishi lø nihwøti mbøzli kwasøbø mba'a mbøzli ta søða ci ki na, mba'a ghøshi madishi ka døw sløkar tsa kwøma fir tsa bølikø Yesøw va vø. ¹¹ Dza na mba'a zløbanakøshi, a kø na: «Ta na na ghwøyøy, a Hyala ndanwøy møhørlø ta sønashi shiy dzøkøn sløkø tsa dza na ta sløkø mbøzli. Ma na nihwøti niy tərmbø mbøzli nashi kiy, war kwa fir dza møndiy gøzanshi kwøma. ¹² Ta mbøø nza:

Mbø nay pi ghøshi lø møtsøhi shi na,
kala nashi shi nighø ghøshi va ghøshi.

Mbø favø kwøma ghøshi lø slimim shi na,
kala sønashi shi dø kwøma fa ghøshi vaa gøzø ghøshi.

Kala tsøgha nza,
a ghøshi taa pøla zhøghøvaa dzøvøgha Hyala nza.
Ma nza Hyala pølanayshi jikir tsa shi mbø nøfø nzø ghalaba nza» kø.

Yesøw ci bazhø tsa fir tsa bølikø na va lø sløka ha
(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)

¹³ A kø Yesøw ngøshi na: «Ya sa favø ma ghwøy kwøma dø fir tsa bølikee tsaa gøzø kiy, njaa dza ghwøy favø tsa gwanay tsa fir kia?

¹⁴ Avana bazhø tsa kwøma va ki: Ma ndø za tsaa kihwø ha vay, ntsaa gøzø kwøma Hyala kaa mbøzli na.

¹⁵ Nøfø tsa nihwøti mbøzliy, nja kwal tsa pøriñøta nahwøti hwølfø ha vaa dzøti na. War sa favø ghøshi gøzø kwøma Hyala na, mba'a ghøshi zløbavø, war ghwøla na nza'jøw, *ndø jaka tsa Hyala søøkøy banti kwøma va mbø nøfø tsa shi.

¹⁶ Nøfø tsa nihwøti mbøzli ba na, nja kwørhø tsa pøriñøta nahwøti hwølfø ha vaa dzøti na. Sa ka ghøshiy favø kwøma Hyala na, nza'jøw, ghøshiy zløbavø lø vøshi. ¹⁷ Zhini døba na, ka nzay nza ghøshi lø kwøma va mbø nøfø tsa shi sa mbay ma kwøma vaa tsøhø hililijø wøzø wøzø mbø shiw. War nø ma ngøra'wø ndøs kø køsashi, ya ø ghøzlishi møndi tø mbørkø kwøma Hyala na, ka ghøshiy dza, nza'jøw, mbørukø ghøshi zlata nøw kwøma Hyala.

¹⁸ Ma nøfø tsa nihwøti døba na, nja pi ndø tekesli tsa dzøghwata nahwøti ha va mbø ghøci. Gøla niva mbøzli bay, sa ka ghøshiy favø kwøma Hyala na, mba'a ghøshi zløbavø. ¹⁹ Ka ghøshi dza døba na mba'a ghøshi dzømbøshi mbø zøzø kwøma tø hidø, ka møni møtsø ta shi tø hidø ni ngødipø lø nihwøti shi maw vøgha gwa'a. Ma sa ka shi va tøhay nefer shi ki na, ka ghøshi dza mba'a ghøshi makøti kwøma Hyala va køli, lø va ghøra sløni mbø nefer shi.

²⁰ Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidfi wəzə ni va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi na. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na kar ghəshiy zləbavə, ka ghəshiy dza na, ka ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərənjw ghəshi jahambəvashi mbə, nihwəti na bərəkə, ma nihwəti na ge'i ge'i, tsəgha» kə.

Bəli fir lə kwəma gərkəwa dzəbay məndi
(Lk 8:16-18)

²¹ Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci va, a kə na: «Kar ndəə tsə'wə ghwəə dzəghwa gərkəwa ta dzəbakən tasaw kən, ya ta mbələy ta pi həni na? A ghwəy sənay, tə pətsa dal tsa ka məndiy fə. ²² Ya nimaba shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla. Ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata zləj məlmə. ²³ Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!» kə. ²⁴ Zhini ma kə Yesəw ngəshi ba na: «Mənti tə ghwəy məhərli wəzə mbə fa kwəma fa ghwəy. Va sa nzanay, njasa dza ghwəy məni kwəmay, tsəgha dza Hyalaa mənijnwəy kwərakwə. Pa' ka mətəhata na ghwəy bəla. ²⁵ Sa nzanay, ma ntsa

nza nihwəti shiy vəy, ta mətəhənavə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və» kə.

Fir dzəkən kwəma hwəlfə shiy njasa ghəshiy pəsə, ka kəli ghən tsa shi

²⁶ Zhini ma kə Yesəw kaa tsəhwəti fir diba na: «Yəmyəm na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə kwəma ntsaa səvəriy dzay dzəmti, mba'a tsənjwəti za ci. ²⁷ Sa tsənjwəmti na za ci na, ka hi, ka vəghwə, ka hi, ka vəghwə ghəci, mba'a ha ci pəsəta ka kəli, kala nahwəti sləni məni na mbə. ²⁸ War ə haa kəli kwətita ka məni dəghəslə, ka bə hwər, dza pas pasəta, mba'a fəti mətə. ²⁹ Dzəghwa sa ka ha nakəta ki na, ma ka nza ndə ha madiy dzəmbə sləni, ka bə mbetə ta kəsli ha ki. Sa məniny vəghwə kəsli nzə» kə.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri

(Mt 13:31-34; Lk 13:18-19)

³⁰ Zhini ma kə Yesəw ba na: «A shiy tifa gar yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli ghwəmmə li shi. A shiy tifa gar bəli fir ghwəmmə li shiy dzəkən. ³¹ Lə cizlə gwəbiri dza naa yəməva. Ghəshi gwəramti na tə jəw mbə cizlə shiy gwa'a gwa'a. Tsənjwətishi ma məndi mba'a ghəshi pəsəshiy, ³² ka naa dza

mba'a kəliy dikə, ka tanəti fəhi tə hidfi gwa'a difa. Sa ka na hati dividivi na, dikə dikə dikə, pa' ka lala ghyeghyer shi 'yegwer tə dividivi ci» kə.

³³ Ava tsəgha gazanshi Yesəw kwəma bananshi na kaa mbəzli, war dzar kwa fir kwa fir dən, ge'i ge'i lə kwal tsa dza ghəshiy mbay favə. ³⁴ Nahwəti kwəma gəzanshi na tifa ngəshi, kala dzar kwa firiw. Dzəghwa sa ka ghəshiy nza kwətishi lə mbəzli ta səfa ci ki na. Ka naa dza mba'a gəzanakəvərishi kwəma gəzə na va kwa fir bazhə bazhə.

A bərçi va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa, lə kwəfa

(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

³⁵ Ma fəcava hetihwer na, dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səfa ci, a kə na: «A mbəzli ni, tanəmmə ghwəmmə dzəvəri tsa pərifa pərifa həlbə» kə. ³⁶ Mba'a ghəshi zlashi mbəzli dən ni va tifa, ka dzashiy dzəghwa kwambəwal nza Yesəw va kwa. Ma nihwəti kwambəwalerəy niy nza tifa vəgha na, ka dzashi kwasəbə ki. ³⁷ Ma ghəshi mbə tanə dzəvəri na, mba'a safə tsa dikə tsa kafəy ta viy. Ka banzla'wə kwəfa va dalala, ka dzəghwa kwambəwal va yam, pa' ka di təhay. ³⁸ Ma ghalaba na Yesəw məhəni ləyfa ləy mətəni kwambəwal tə hi

cinj cinj cinj, mba'a saa fə ghən ta ghən tsa ci. Dza mbəzli ta səfa ci ki, fərghe ghəshi fərghakati. A kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gwa'a ghəy! A nava təkə ma ghaa dzəkən shəka?» kə ghəshi. ³⁹ Dza Yesəw pəlhəm satiy, nab nab nabəti safə, dəkədəkə pə gha, kə kaa kwəfa va. Mba'a safə garəti viy, mba'a kwəfa dəkəta, dəkədəkə pi mənuy. ⁴⁰ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Tawa hazləniwəy ghwəy tsəghaa? Ka mbə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala sa?» kə. ⁴¹ Ma na mbəzli ta səfa ci na nashi ki na. Təranjw hazləni ghəratishi. A kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətuy gəla tsatsa ndə ki! Ya safə lə kwəfa na ka danci fəti!» kə ghəshi.

5

Yesəw lə ndə gazlaka
(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

¹ Dza Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci ki ndəs ghəshi tsəhəshi pərifa tə həlbə kwəfa tə hidfi ka Gerazeni. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi, war sa səməy Yesəw kwa kwambəwal tsəgha na, wəf tsahwəti ndə gazlaka tsahwəy dzar mbə kwəlihi tifa tsəgha. ³ Ntsa vay, mbə kwəlihi niy nza nzəy tsa ci. Ndə tifa niy mbay zhiniy kəsəvə ta tsaghwa ya kwa dənjw tsahiw. ⁴ Dən səfa niy səəkəm tsaghwa kwa dənjw

tsahi, mba'a niy ghwagh-wanamti dəŋw tsahi tsa va kwa dividivi ci, mba'a balamti tsa kwa shidshid' ci gwa'a. Mba'a tajanati bər̄ci kaa mbəzli gwanashi. ⁵ War kwa kwəlihi lə dzar mbə dəlegwigwi gwa'a tsəgha tsa ci pətsaa niy nzəy na ti, havəghwə lə həvir gwa'a. Ka ngwəmə lala, ka nzanarə vəgha ci gwa'a gwa'a lə hərezli kwacakasla.

⁶ War sa nay na Yesəw ghəci kərakəy ki na, bəvbəpə ghavə bali, səəkə tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma Yesəw. ⁷ Ka ngwəmə lala ghəci zlan'zlan', a kə na: «A Yesəw, Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa dī gha lə ya? Ə cə'wəŋee, ka pəra'wəŋa dəvə lə slən tsa Hyala, ka sara ngəra'wə gha ma» kə. ⁸ Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw nabəti gazlaka va: «Səvəriŋa mbə ghən tsa ntsa, gha gha gazlaka na!» kə niy ni kaa ngəta. ⁹ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dāŋ, na slən tsee. Sa nzanay, dāŋ nza ghəy» kə. ¹⁰ Dzəghwa ghəshi ka cə'wə Yesəw, əntaa dzaa tahashiy dzəti nihwəti hidī.

¹¹ Tə pətsa va ki na, mba'a garəwa ngəreder tərəŋw niy nza tifa dzar mbə kəlan' mbə pala shi zəmə shi. ¹² 'Wakəvə hyeler va tapə mbə cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Ndanəy kwal a

ghəy dzəmbəŋəy mbə ghən ngəreder va» kə ghəshi. ¹³ Dza Yesəw mba'a zlanavəshi kwal. Dza ghəshi mba'a ghəshi səvəriŋi gwanashi mbə ghən zal tsa va. Shəbətə, ghəshi shəbətəmbəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi mbə kəlan' tsa va, səəkə na'i shəkətəvashiy dzəti kwəfa, bətə ghəshi zashi kwəfa. Ngəreder gar bələkwə bələkwə bakə mətsəkə dāŋ tsa shi.

¹⁴ Dzəghwa kwərec mbəzliy makə ngəreder va hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dāŋ tərəŋw ki, mba'a ghəshi basəkəvashi ta nashi niva gəla shiy mənishi va. ¹⁵ Ma səəkə mbəzli va, ndəs tsa shi vəgha Yesəw na, mba'a ghəshi kəsay ntsaa niy nza hyeler va dāŋ mbə ghən ci mənəzəy tifa vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəban' kən ghən ci, lə məhərli ci wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazlənī. ¹⁶ Dza niy nata kwəma va va mbəzli lə mətsə shi, mba'a ghəshi slanəkəshi kwəmaa mənəta lə ndə gazlaka tsa va, mba'a ngəreder va. ¹⁷ Dza mbəzli mbə məlmə va ka cə'wə va Yesəw, a ghəci barvay dzay tə hidī shi.

¹⁸ Ma sa dzay Yesəw dzəghwa kwəmbəwal ta

madıy dzay na, tapə ntsaa niy ghəranı gazlaka va mbə cə'wə kwal va Yesəw, a ghəci nəwhwə ta dzashi li. ¹⁹ Kala zləbati Yesəw, ma kə kaa ngəci na: «Awə, mbalaa jighi a gha dzaa gəzanshi kaa mbəzli ghaa dzəkən kwəma məntəna Ndə sləkəpə na, lə zhəhwər tsa məntəna na gwa'a!» kə. ²⁰ Madi ntsa va madıy tsəgha naci ki, ka təwrə dzar tə hidfi nə məndi «Hidfi Məlməhi Məj» kə məndi. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli. Ya wa ntsaa favə nava hwəlfə kwəma ki na, war ka mananci madəna ghənzə.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə

(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Dza Yesəw ki, mba'a zhəghəkəvay zhəkə pəri tsa va həlbə kwa kwəmbəwal zhəvəri tsahwəti. Ma sa tsəhəy na na, dza mbəzli dəj tərəjw mba'a ghəshi basəshi vəgha tifa, tə miy kwəfa. ²² Dzəghwa tsahwəti ndə kwətij ta mbəzli dikə dikə ni mbə *ciki basə va tsa ka Zhəwifə, Zhayrəsə, kə məndi slən tsa ci, ndəs səəkəy tifa kwərakwə. Ma sa nay na Yesəw na, dza na tsəfəkwə kwa səfa Yesəw, ²³ ka pəra'wanci dividivi, ka cə'wə, a kə na: «Zhee nza na gwərapəta, ka di mətita ghənzə. Ndi fanakən dividivi, a ghənzə mbəlita, əntaa mətita» kə. ²⁴ «Tsəgha

na» kə Yesəw, mba'a madıy kwasəbə. Takwəs mbəzli dəj madishi kwasəbə ki, war ə ghəshiy dzədzərdi Yesəw.

²⁵ Ghalaba na, mba'a nahwəti mali niy nza tə pətsa va, gwərapəta ghənzə gar piya nzə mən lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. ²⁶ Tərəjw ghənzə sahwə ngəra'wə mbə dzadzaa dzəti shibiti. Pəjw ghənzə ladamti gəna ta dəvə nzə, shağ ghənzə ta kwəməvə mbəlita. War mətsəhə na mətsəhə zəlghwə naci. ²⁷⁻²⁸ Ma sa favə na məndiy gəzə kwəma Yesəw na, mba'a təkəti mbə ghən tsa nzə: «War mərshi mee dapay tə kwəban tsa kən ghən ciy, war gwa'a, ta mbəlira dzee» kə. Səəkə na mba'a dzəmbəta mbə mbəzliy basəshi va. Dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, dapə dapay kwəban tsa ci. ²⁹ War sa dapay na tsəgha ki na, nza'jəw hatsə miymiyəy səkwa va kwa hwər nzə slashi lə səkwa. Dza na mba'a favə mbə vəgha nzə: «Ma nana kiy, gwa'a nee mbəlira!» kə.

³⁰ Ghala pətsa va kwərakwə ki na, mba'a Yesəw sənay a bərıci səvərishi mbə vəghee, kə. 'Wəkəvə na, tərəd zhəghətəvay zhəy ləy hwəm ci, tə jipəjipə mbəzli kwasəbə va. Dza na ka dəw və shi: «A ntsaa dapay

kwəban tsee ya mbəzli ni?» kə. ³¹ Ma kə mbəzli ta səda ci kaa zləbanci na: «Əy, njaa ghaa ni: "Wa ntsaa daparaa?" pə gha, kala nashi mbəzli ghaa dzərđiŋa ya dza kwamaba kia?» kə ghəshi. ³² Ma na Yesəw naci ki na, war ə ghəciy pəla ntsaa dapay va lə mətə. ³³ Dza mali va ki mba'a madfita, kala gwərgwərə va hazləni. Sa sənata na kwəmaa mənta li, səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səda Yesəw. Dza na mba'a gəzanakəvəri kwəmaa mənta li gwanata, kala mbələy ma ya kwətiŋ. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbəli mbəli pə gha va kwəma ngərə'wə tsa nza kən gha. Mbala lə zərəkə mbə nəfə tsa gha» kə.

³⁵ War Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs nihwəti mbəzli səəkəshi səəkə kəghi tsa Zhayrəsə, ntsa dikə tsa va. Ma kə ghəshi kaa Zhayrəsə na: «Ka maw ghaa tasə ghən tsa gha lə har Metər səəkə gəm ma, a zha gha va mətita» kə ghəshi. ³⁶ Ma na Yesəw naci ki na, kala shashanci kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, banavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha!» kə. ³⁷ Dza Yesəw kaf kafəy, mba'a harvə Piyer ghəshi lə Zhakə mba'a Zhan,

zəmbəghəy Zhakə, kwasəbə ci gwa'a tsəgha. Kala di ghəci nihwəti mbəzliy nəw.

³⁸ Ma sa tsəhəy na vəgha ghi tsa Zhayrəsə na, mba'a kəsashi mbəzli gədi gədi gədi ka wahə, ka həhərsli wahə nihwəti tərəŋw tərəŋw. ³⁹ Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa va. Tapə ghəci ta dəw kwəma va mbəzli tifa: «A mbəzli ni, tawa wahə ghwəy gədi gədi shəka? Wa mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə. ⁴⁰ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. 'Wakəvə Yesəw mba'a tihəkəvəriŋi gwanashiy dzəti ngwəla. Tərə ghəshi kəyba lə mbəzliy yakə zha va mba'a mbəzli ta səda ci va mahkan ni niy nəwvə gwa'a tsəgha. Dza ghəshi irətsə ghəshi dzəmbəshi mbə ciki tsa nza zha va va tsəgha ki. ⁴¹ Dza na, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə, a kə ngəta na: «*Talita kwəma!*» kə. Ma di kwəma gəzəkə na va gəzəy «A zha na, satiŋa, yən gəzaŋa na!» di naa gəzə. ⁴² Nza'jəw pəlhəm, zha va satita tsəgha, ka dza ghənzə. Zha vay, məŋ lə bakə niy nza piya nzə. Mba'a gəla nava kwəma mananatishi madəŋa kaa mbəzli tifa tərəŋw ki.

⁴³ Dzəghwa Yesəw mba'a damətishi lə gəzə kwəma tərəŋw, vantaa ghəshi dzaa

gəzə kwəma va kaa tsahwəti ndə pəmta pəmta. Zhini ma kə ngəshi na: «Divam mbalam bantam shi zəmə kaa zha na, a ghənzə zəməshi!» kə.

6

*Kar Yesəw lə mbəzli mbə
məlmə Nazaretə
(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)*

¹ Dza Yesəw mba'a zhəghəkəvay tə tsava pi ki, səkəkə dzəmbə məlmə Nazaretə, na ci məlmə kəli na mbə. Mba'a mbəzli ta səfa ci kwasəbə. ² Dzəghwa *vici dəkəva mba'a səkəta. Dza Yesəw ka bananshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ma sa favə mbəzliy basəshi va dəŋ ni tifa shi bananshi na va na, hahashi ghəshi hashishi va gəla nava kwəma. Tapə ghəshi mbə gəgəzə kwəma kwa jipə shiy dzəkən, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, kwəma səkəkə na ci na kwəma gəzəpə ntsa na tay? A ntsaa banavə məhərli tsətsə ta bəni shi nia? Wa ntsaa banavə bərçi ta mənə gəla kwəma madəŋa madəŋa na na tsətsə na naci baya? ³ Ghəci ndə fədi shəghwə tsa va, zəghwə Marəy va, lə ngwarməhiy tifa, ndərazhiy zhər, kar Zhakə lə Zhezhesə, lə Zhəwdə, mba'a Shimarŋw sa? Ya ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə sa?» kə ghəshi. 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va,

mba'a makətishi ta bə nefer shi kaa Yesəw.

⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A katanəy, a məndiy fə bamaa dzəti *ndə gəzə kwəma Hyala ya pa' kwəmafa. Ma mbə məlmə yakə məndi lə mbə ni ci mbəzli, lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.

⁵ Dzəghwa kala mbə Yesəw zhiniy mənəti nahwəti kwəma madəŋa madəŋa na tifa. War kəray dividivi shi fanəkən na kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, mba'a mbəzli va mbəlishi. ⁶ War hash Yesəw hashiy va kwəma mbəzli va, sa di ma ghəshi bənci nefer shi.

*Njasa ghwəni Yesəw
*mbəzli ta səfa ci məŋ lə
bakə ni*

(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

Ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dza dzamti dza dzar mbə məlməhi tə hidī va. Mba'a bananavə kwəma ci kaa mbəzli. ⁷ Dza na kaa mbəzli ta səfa ci va məŋ lə bakə ni mba'a basətishi. Dza na mba'a banavəshi bərçi ta tihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli. Mba'a ghwənashi bakə bakə bakə kwa zəərə shi, ta dza ghəshiy gəzə kwəma ci kaa mbəzli. ⁸ Dza ma kə ngəshi ki na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya shi zəmə nzə, ya mbəl ta bə shiy, ya gəna kwa zlipa ghwəy, əntaa ghwəy

bə ma. War gəta ka ghwəy bəvə ta dəvə ghwəy gwa'a tsəgha. ⁹ Pambə tə ghwəy kwekweher mbə səfa ghwəy, dibay əntaa ghwəy dzaa sərakən kwəbenjer bakə bakə kən ghən ghwəy ghwəy dza ma!» kə. ¹⁰ Zhini ma kə ngəshi bə na: «Ma sa ka ghwəy tsəhənjwəy mbə məlmə ya namabay, mba'a kə ndə ka'wətənjwəy mbə na, kəy ntsa va pə ghwəy taa nzənjwəy, pa' fəca dza ghwəy barva mbə məlmə va. ¹¹ Mba'a pə ghwəy tsəhənjwəy mbə məlmə, kala zləba ka'wənjwəy məndi, kala fa ma kwəma gəzə ghwəy məndiy, barvanjwəy tə ghwəy mbə nava məlmə, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shidshid' ghwəy. War tsəgha pə ghwəy dzaa məni ta mbə ghəshiy sənay, a ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi» kə Yesəw. ¹² Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha ki na, mba'a mbəzli ta səda ci va madishi, ta dzaa gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli nza ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi ki. ¹³ Dza mba'a ghəshi tahamti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli dən. Mba'a ghəshi vavaranati in kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni dən diba, mba'a mbəzli va mbəlishi.

Məti Zhan ndə mənipə

**batem*

(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)

¹⁴⁻¹⁵ Dzəghwa gwa'a gwa'a slən tsa Yesəw dzay ya pa' kwəmaba ki, ka gəzə məndi: «Waa Zhan tsa niy mənipə batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli! Va tsəgha nza bərzi və ta məni shi madəna madəna ni va tsəgha» kə məndi. Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti bə na: «*Ndə gəzə kwəma Hyala na, nja ka gəzə kwəma Hyalaa niy nza va tifa mbəradzə» kə ghəshi.

Dzəghwa mba'a mazə *Erədə favə ghəpə tsa kwəma Yesəw va. ¹⁶ Ma sa favə na tsəgha ki na: «Waa Zhan tsa mənipə batem va niy slantee ghən ti na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə. ¹⁷⁻¹⁸ Sa nzanay, ə niy bələhwə na mali zədəy Fəlipə ghəci ghəci mazə Erədə tsa va. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Ma kə Zhan niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədəna va bələhwə ghaw» kə. Sa niy gəzəkə na tsəgha ki na, dza Erədə mba'a niy kəsəvəə tsaghwa kwa dən, mba'a niy faghwa kwa fərshina. ¹⁹ Mba'a nəfə tsa Erədiyadə niy satiy dzəkən Zhan tərənəw va kwəma va. Mbə dī pəsli ghənzə niy nza na, niy mbay na va mazə Erədəw. ²⁰ Sa nzanay, mbə ghəranci niy nza hazləni

kaa Erədə va kwəma Zhaŋ, sa nzana mba'a niy sənay ndə gəzə kwəma katan naa Zhaŋ, dəwdew nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, kə. Dza na ka ndəghwə Zhaŋ niy nza wəzə wəzə, war fa kwəma ka Zhaŋ gəzə ghəci niy maw. Ma sa ka naa favə ki na, ka səəva məhərli ci.

²¹ Dzəghwa vəghwə tsa wəzə wəzə tsa va Erədiyadə nanzə ki, ndəs səəkəy. Sa niy mənta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shi zəmə tərəŋw, ta makwaghwa mbə zəzə vici ya məndi va ti. Mba'a niy haharashi mbəzli dikə dikə ni tə hidī ka Galile, lə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji shi gwa'a.

²² Dzəghwa zha Erədiyadə irətse niy dzəmbəta mbə pətsaa niy bəsəshi kar mazə Erədə va lə mbəzli niy harkə na va ta zəmə shiy. Mba'a niy tsəti tsə ka təbanshi kaa kar Erədə lə mbəzli niy nza va tifa gwanashi. Ma kə mazə niy ni ki na: «A zhee, ya wa shi dī gha yən ndaŋay, dəwshi, ta ndaŋashi dzee!» kə niy ni.

²³ Dzəghwa mazə hwa' hwa' niy zəməkə fəla: «Yən kala dzaa ndaŋa shi dza ghaa dəw vəya, ya war təhəvəri hidī sləkə gha ni bakə mbə, a gha ndara nahwəti bəla dza ghaa ni!» kə niy ni.

²⁴ Dza zha va tsəgha del niy səvərta, ndəs niy dzaa kəsata mbəghəta. A kə niy ni ngəta na: «A mə, a kə

mazə ngəray: “Dəw ya wa shi dī gha vəya” kə. A shi kee dəw vəa?» kə niy ni. Ma kə mbəghəta va niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: “Slavəra ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem!” pə gha ngəci» kə niy ni. ²⁵ Nza'jəw zha va niy zhəghəkəvata lə diva, ta dəw va mazə ki, a kə niy ni kaa mazə na: «Ə dee gha slaghwara ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa tasaw!» kə niy ni.

²⁶ War sa niy gəzəkə zha va kwəma va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma, sa niy dī ma na tsəgha, niy mbay naa zhiniy bashamti ghwəla, sa nzana, mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla tifa kwa kwəma mbəzliy bəsəshi va kiw.

²⁷ Dzəghwa nza'jəw niy gəzanci kaa tsahwəti ndə sawji kwətiŋ mbə ka sawjiy ndəghwə, a ghəci dzaa sləkəvə ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem tanŋaŋ. Dza ndə sawji tsa va, mba'a niy dzay dzəghwa fərshina, mba'a niy dzaa slavə ghən tsa Zhaŋ faghwa kwa tasaw ki, ²⁸ mba'a niy dzaa bənavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəə bənavə kaa mbəghəta kwərakwə ki.

²⁹ Ma sa niy favə mbəzli ta səfa Zhaŋ, a məndi paslamti Zhaŋ, kə məndi na, mba'a ghəshi niy səəkəə bəvə mbəri tsa Zhaŋ. Mba'a ghəshi dzaa laghwa kwa

kwəli. Tsəgha niy mətiy Zhanj ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə

(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Zhj 6:1-14)

³⁰ Dzəghwa *ka kwal Yesəw va niy ghwənashi Yesəw, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dza shi va ki. Səkəkə ghəshi basə ghəshi basəshi, ka ndanci kwəma mənəhwə ghəshi gwa'a, lə shi bananavə ghəshi kaa mbəzli gwa'a.

³¹ Ma ghala pətsa basəshi mbəzli va tə pətsa nza Yesəw va ki na, ka dzashi niy dzashi, ka zhəkə nihwəti, war tsəgha. Shanj kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ta kwəməvə ya kwal tsaa zəhwə shiy nza. Va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «A mbəzli ni, dzammə ghwəmmə ta pəlavə pətsa kama ndə ti di, a ghwəmmə dzaa dəkayvammə ti ya jəw nza» kə.

³² Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal ta dzashiy dzəmbə gamba ta nzəyshi kwətishi vəgha bəla.

³³ Ma ghəshi mbə dzashi ki na, mbalaa na mbəzli dən nighəvəshi, mba'a məndi sənashi, kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci na shi va, kə məndi. Mba'a mbəzli madishi ya mbə namaba məlmə, mba'a ghəshi kəsəlgə bali lə səfaa tsəhəshi tə pətsa va

pərba ghəshi kaa kar Yesəw. ³⁴ Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa va ki na, mba'a səməy kwa kwambəwal, sa nə na tsa' kə na, mbəzli basə basə tə pətsa va dən. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki. Sa nashi na mbəzli va nja tənkesli kama ntsaa ndəghwəshi tifa. Dza na mba'a bananavəshi shiy tərənəw.

³⁵ Ma sa məniy tihwer, ma kə mbəzli ta səfa ci kaa Yesəw na: «A Metər, avanay sənənəvay, a vici dzata, dzəghwa tə gambay pətsa.

³⁶ Wəzəba banavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi lə mbə nihwəti giwahi ndəkəwə ndəkəwə ni» kə ghəshi. ³⁷ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghəwəy a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Zləbati gha, a ghəy dzaa bəvə mbəl bələkwə bakə ta dza ta pəlanshi shi zəmə na?» kə ghəshi.

³⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Pən hwəm na sa va ghəwəy tifa sana nanzəy? Mbalam nighətım di» kə. Dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa nighəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa cifəy na pən tikə, mba'a kərpi bakə» kə ghəshi. ³⁹ Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci va, a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli tifa va gwanashi, a ghəshi tihəvərivashiy

nzəyshi dzar tə gwəzən tsa nebekə tsa. ⁴⁰ Dza mbəzli va mba'a ghəshi nzəyshi ki, bələkwə bələkwə nihwəti, ma nihwəti na cifə mətsekə cifə mətsekə. ⁴¹ Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw həj bəvə pej tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri pej tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səda ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli dən ni va. Zhini tsəgha ghəci tahanavəshi kərpi bakə ni va gwanashi dība. ⁴² Mba'a mbəzli va gwanashi zəməhwə shi va, bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. ⁴³ Dza məndi basə basəti naa tərmbə va mbəvəli pej tsa va lə kəripe va, paf paf ghwani mən lə bakə. ⁴⁴ Ma dən tsa mbəzliy zəhwə shi zəmə va va na, zhər bələkwə bələkwə cifə mətsekə ghəshi.

Njasa dza Yesəw lə səda ci dzəy tə ghən yam

(Mt 14:22-33; Zhj 6:15-21)

⁴⁵ War ghwəla ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə pərifa pəri məlmə Betəsayda, kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy

dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səda ci va dzəghwashi ka dzashi. ⁴⁶ Ləy hwəm sa təhəvəriyay na lə mbəzli ki na, mba'a kafəy dzay dzəmə kəlanj ta cə'wə.

⁴⁷ Ma hetihwer sa pəkwəta vici na na, ava mbəzli ta səda ci kətivə dza ka tsəhəshi tə jipəjipə kwəfa, mba'ay ghəci pərikey tə həlbə kwətiy naci ki. ⁴⁸ Dzəghwa mba'a nashi mbəzli ta səda ci war mbə təməva lə kabə kwambəwal ngahə ngahə ngahə, sa nzana səəkəə dzəmbə kwəma shi safə niy viy. Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səda ci, ta kəsashi mbəzli ta səda ci. Ma sa tsəhəy na ndəkəwə vəgha shi na, njasa dī na tarəshi ghəci mənti. ⁴⁹ Ma sa nay mbəzli ta səda ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səda na, ndəba *hil, kə ghən tsa shi. Ka ngwəmə lala ghəshi. ⁵⁰ Sa nzana, ghəshi njasa nza ghəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nay ghəci mbə dza dzəy tə ghən yam va, mba'a her shi dzashi. War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə. ⁵¹ Dza na kwərəhw dzəghway kwa kwambəwal va kwasəbə shi ki, gar safə garəti viy kwərəkəwə.

Dzəghwa tərənw məhərli *mbəzli ta səda Yesəw səəta va nava kwəma. ⁵² Sa nzana, kalaa niy favə ghən tsa kwəma madanə madanə na va niy mənti Yesəw lə peŋ ghəshi. War caslakəy nəfə tsa shi niy məniy.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə tə hidī ka *Zhenezaretə (Mt 14:34-36)*

⁵³ Ma sa tanamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hidī ka Zhenezaretə ki. Dza ghəshi kaa kwambəwal shi mba'a ghəshi pəhəy vəgha həlbə tsa va. ⁵⁴ Sa pəhəy ghəshi na, mba'a ghəshi səəməshi kwa ki, nza'jəw məndi nighəvə Yesəw mba'am sənay. ⁵⁵ Dza məndi ki ka kəkəsli bali ta dzaa gəzə kaa mbəzli tə hidī va gwanashi. Ya kwəma favə məndi a səəkəy, kə məndi na, war ə məndiy bānci ka zəlghwə səəkə tə pi həni tsa shi. ⁵⁶ Ya kwamaba dza na, ya dzar mbə məlmə dikə na, ya dzar mbə giwa, ya dzar mbə ni bəla bəla ni ghyeghyer na, war ə məndiy bānci ka zəlghwə dzəti ləwma. Ka cə'wə, a ghəci banavəshi kwal tsaa dapəvə ya kwataka mətsəni kwəban tsa kən ghən ci. Ya tsamaba ndə zəlghwə tsaa ndəŋway na, mba'a mbəliy.

7

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə (Mt 15:1-9)*

¹ Dzəghwa *ka Farisahi ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha Yesəw. ² Nighə ghəshi na, nihwəti mbəzli mbə *mbəzli ta səda Yesəw mbə zəmə shi zəmə lə rəda tə dividivi shi. Di naa gəzəy, yabanti dividivi shi ghəshi ta zəmə shiy njasa ka ka Zhəwifə məni mbə kwəma jiji shiw. ³ Na na ka Farisahi lə ka Zhəwifəy, tərənw ka ghəshiy məni məhərli ta məni kwəma jijihishi. Ka ghəshiy gha zəmə shi zəməy, ghəshi yabanti dividivi shi wəzə wəzə. ⁴ Sa ka ghəshiy səəkəshi mbə ləwmay, ka zəmə shiy ghəshi kala pəshamtəvashi ghəshiw. Zhini dəŋ nihwəti shi gazanakəshi jijihishi ta mənishi ghəshi tsəgha. Ya dzəkən njasa ka ndə yabə shi sa ndə shiy kwa shi, lə yabə tsaghwa, lə shekiki vasəti məndi tə mbəzə, ya pətsa həni ndə ti gwa'a. ⁵ Sa zəmə mbəzli ta səda Yesəw va shiy kala yabanti dividivi shi kiy, va tsəgha dəw ka Farisahi, lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala va Yesəw: «Tawa dī ma mbəzli ta səda gha ni fəti ta kwəma banavəka jijihī, zəmə ghəshi shi zəmə lə rəda tə dividivi shia?» kə ghəshi. ⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalaa katanə na kwəmaa niy gəzəkə

*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy! Ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla ni. A kə niy niy: “A kə Hyalay:

Ma mbəzli niy,
war kwataka lə miy gəzə
ghəshi

ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya
gwa'a tsəgha.

Ma mbə nefer shi na, kərakə
kərakə ghəshi lə ya.

⁷ Gəmta na tsəfəkwə
tsəfəkwə ghəshi kwa
kwəmee.

Sa nzanay, war kwəma jiji
shi

na shi bənanashi ghəshi kaa
mbəzli,

njasa nzanaa kwəmee
ghəshi zhəghəti, kə
Hyala”

kə Ezay niy ni.

⁸ Dza ghwəy na, mba'a
ghwəy zlata nəw kwəma
pəhəti Hyala, ka dzaŋwəy
ta nəw war kwəma jiji ke
ngəri» kə Yesəw. ⁹ Zhini
ma kə bə na: «Kay, tsəghaa
nava katan, a ghwəy zlata
*kwəma pəhəti Hyala ta
nəw, mba'a ghwəy dzaŋwəy
ta bənipə na ghwəy va
kwəma jijihinwəy. ¹⁰ A

*Məyizə niy gəzəkə nahwəti
kwəma, a kə niy niy: “Ə
pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa
lə məŋa” kə niy ni. Zhini
ma kə bə na: “Ya wa ntsaa
tsəərəti dəy, ya mbəghəyəy,
mba'a məndi paslamti tsava
ndə” kə. ¹¹ Ma pə ghwəy
na ghwəy ki mbə kwəma
bənipə ghwəy na, mba'a

kə shiy va ndə ta kəəti
kar dəy lə mbəghəyəy, a
ndəə mbay gəzə: “A di,
a mə, ma shiy niy nza
vəya gar bəŋwəyshee ta
kəətinwəyəy, kwərbən na
ghəshi” kə, (ma di kwərbən
gəzəy, shi bənavə məndi
kaa Hyala), ¹² gwa'a, ka
zhini tsava ndəə kəəti kar
dəy lə mbəghəy ghwəla ma,
pə ghwəy. War ə ghwəy
makə mbəzliy tsəgha va
kəəti mbəzli shi. ¹³ Tsəgha
pəəsliti ghwəy na Hyala va
*kwəma pəhəti na, war ta
mbəə nəw na ghwəy va
kwəma jiji pəhəti ghwəy.
Zhini lə nihwəti shi məməni
ghwəy tifa dəŋ war tsəgha
tsəgha difa» kə Yesəw.

*Shiy dzaa laɖamti ndə
kwa kwəma Hyala
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Dzəghwa Yesəw mba'a
zhiniy harvə mbəzliy
basəshi va. Ma kə ngəshi na:
«Fam kwəma deə na gəzə
gwanəŋwəy, fə tə ghwəy
ghən ti. ¹⁵ Ma na shi bəvə
ndəə zəhwəshiy dzəghwa
hwər ciy, ka yidamti ndə
ghəshi kwa kwəma Hyalaw.
Shiy səvəri mbə nəfə tsa
ndə na shiy dzaa yaɖamti
ndə kwa kwəma Hyala. ¹⁶ Fə
tə ghwəy ghən ta kwəma va,
niy nza sləmə va ghwəy ta
fa kwəma!» kə.

¹⁷ Ma sa təhəvərivay
Yesəw lə mbəzliy niy
basəshi va na, mba'a dzay
dzəmbə ciki. Ma mbəba
na, maɖ mbəzli ta səɖa

ci madishi ta dōw bazhø tsa fir tsa bølikø na va tsøgha tsa. ¹⁸ Ma kø ngøshi na: «Wa ø favø ma ghwøy kwøma di kwøma vaa gøzø læ ghwøyñwøyshi kwørakwø ba na? Ø sønay ma ghwøy, shi bøvø ndøø zømøhwøshiy dzøghwa hwør tsa ci na ka yadamti ndø ghøshiw pø ghwøy shøkøna? ¹⁹ Sa nzanay, dzømbø næfø tsa ndø ka ghøshiy dzaw, dzøghwa hwør ka ghøshiy dza, ka ndø dza na mba'a tøkøkøghwashi» kø Yesøw. Ma di Yesøw gøzø mbø kwøma ci va gøzøkø na tsøghay, ya war nimaba shi zømø gwa'ay, a møndiy mbay zømøshi, nø na. ²⁰ Zhini ma kø difa na: «Njasa gøzee vay, war kwømaa søkø mbø næfø tsa ndø na saa dzaa mbay ladamti ndø kwa kwøma Hyala. ²¹ Sa nzanay, søkø mbø næfø tsa ndø ka tøkø *kwøma jikir naa søkø, læ ghwørghwør, læ ghøli, læ bøkøwø mbøzli, ²² læ pøesli mi'i mbøzli, læ di gøna, læ zliy, læ dakø mbøzli, læ møni kwøma rødfa rødfa na, læ søl va ndø, læ gøzø kwøma jikir naa dzøkøn mbøzli, læ køli ghøn, mba'a gøzø kwøma kama ghøn ti. ²³ Niva shi jikir ni gwanashiy, søkø mbø næfø tsa ndø søkø ghøshi. Ghøshi na shiy dzaa ladamti ndø kwa kwøma Hyala» kø Yesøw.

Kar Yesøw læ mali ka

Shirøfiniki

(Mt 15:21-28)

²⁴ Dzøghwa Yesøw mba'a madiy barvay tø pøtsa va, ka dzay dzøti hidí ndøkøwø ndøkøwø ni vøgha mølmø Tir tø hidí ka Shirøfiniki. Dza na mba'a dzakøy dzakø tsahwøti ndø tifa, kala di ma ghøci møndiy sønay, tifa na, kø møndi. Ya tsøgha nzø ki na, shañ ghøci ta mbay mbøløy ghøn tsa ci. ²⁵ A nahwøti mali niy nza tifa gwørapøta zha nzø va zølghwø gazlaka tøरणw, mba'a favø tifa na Yesøw, kø møndi. Ma sa favø na tsøgha na, nza'jøw ghønzø madita, søkø na tsøføkøwø tsøføkøwøta kwa kwøma Yesøw. ²⁶ Dza na ka cø'wø Yesøw, a ghøci tahananamti gazlaka søvøri mbø ghøn tsa zha nzø va. Mali vay, mali *ka Zhøwifø niy nza naw, zha mbøzli ka Shirøfiniki niy nza na. ²⁷ Ma kø Yesøw ngøta na: «A mali na, waa wøzø na ndø bøvø shi zømø ndørazhi ka ndøghashi kaa kireketiw» kø. * ²⁸ A kø mali va ki na: «Tsøgha na nava nanzø katan Ndø sløkøpø. Ya tsøgha na nanzø kiy, ya kireketi na kar ghøshiy dzar ta tabøl, ka imø shiy shikø va ndørazhi» kø. ²⁹ Ma kø Yesøw ngøta ki na: «A mali, ya kwataka tø kwøma gha na zløbakø ghay, gwa'a! Mbala, a gazlaka va søvørita mbø ghøn zha gha va» kø. ³⁰ Dzøghwa mali va mba'a

7:21 7:21-22 Gal 5:19-21 * **7:27** 7:27 Køreketi ka ka Zhøwifø har mbøzliy kamaa ka Zhøwifø, va tsøgha niy gøzø Yesøw kwøma va tsøgha kaa mali va.

dzata. Ma tsəhə na katar
na, zha nzə va məhəni tə pi
həni tsa nzə lə məhərli nzə
wəzə, səvəri səvəri gazlaka
mbə ghən nzə.

*Kar Yesəw ghəshi lə
mədəŋ tsa pəhəta ghani ci,
kala mbay ma gəzə kwəma*

³¹ Dza Yesəw ki mba'a
barvay tə hidī ka Tir ka
dzar tə hidī ka Shidanjw,
ka dzar tə hidī har məndiy
hidī Məlməhi Məŋ, ta
zhəghəkəvay zhəməy kwəfa
Galile. ³² Ma sa tsəhəy na
na, mba'a məndi pəmanakə
tsahwəti ndə tifa, mədəŋ
ghəci, pəhəpəhə ghani ci,
kala mbay ma gəzə kwəma.
Dza məndi ka cə'wə a ghəci
fanakən dəvə ci ta mbəlanti.
³³ Dza Yesəw ki, pəm
pəməkəvəri ntsa va səvəri
mbə mbəzli. Mba'a ghəshi
garəshi tsarakə, bakəshi
li. Dza na mba'a 'yaghwa
dividiviy dzəghwa sləmə ci,
mba'a təfati ndighwər tə
dəvə ciy dapata ghani ci va li
shi. ³⁴ Dza na kaa kwəma ci,
kafə kafataa dzəta ghwəmə,
mba'a piyaghwa piy lə
bərçi. A kə kaa ntsa va na:
«Efata!» kə. «Di kwəma
vaa gəzəy: «Ghwəniŋa!».
³⁵ Dzəghwa nza'jəw paŋ,
slimim ci ghwənishi, mba'a
ghani ci va niy pəhəta pəlita,
mba'a ghəci ghati gəzə
kwəma wəzə wəzə ki.

³⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a
gəzanshi kaa mbəzli tifa
gwanashi, əntaa ghəshi

gəzə kwəma mənti na va.
Ya war tsəgha gəzanshi na
kaa mbəzli, əntaa ghəshi
gəzə kwəma kən ki na, war
ə mbəzliy mətsəhə gəzə
kwəma ci tərəŋw tərəŋw.
³⁷ Ma kə mbəzli ki na: «Kay,
sləni wəzə na sa ci gwanata!
Ya mədəŋesliy favə ma
kwəmay, aa mbəlantishi,
mbə favə kwəma ghəshi,
mbəzli pəhəta ghani shi
na, mba'a pəlanti, ka
gəzə kwəma ghəshi!» kə
shi. Tərəŋw nava kwəma
mananatishi madəŋa.

8

*Kar Yesəw lə mbəzli
bələkwə bələkwə fađə
mətsəkə*

(Mt 15:32-39)

¹ Zhini mbəzli dəŋ tərəŋw
mba'a ghəshi basəshi ghala
pətsa va vəgha Yesəw difa.
Kala shi zəmə və shi. Ma sa
nay Yesəw kala shi zəmə və
shi na, dza na da' harashi
*mbəzli ta səfa ci. Ma
kə ngəshi na: ² «Mbəzli
niy, dalalay zhəra hwər
tsee ti shi. Sa nzanay, kwa
mahkana vici shi na sana,
war ghəshi tikə vəghee, kala
shi zəmə tifa! ³ Mba'a pən
ni sana: «Mbalam jighi» pən
ngəshi, kala nganavəshi shi
zəmə pənəy, ta shikəshi dza
ghəshi kwa kwal va ma.
Sa nzanay, kərakə səəkə
nihwəti mbəzli mbə shi
sana» kə. ⁴ Ma kə mbəzli
ta səfa ci ngəci na: «Əy,
kwəma ka ndə palakə shi

zəmə sana tikə mbə gamba na gar zəhwəshi mbəzli ni nə gha kia?» kə ghəshi. ⁵ Ma kə Yesəw na: «Hwəm na peŋ va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na: «Mbərfeŋəy na peŋ va ghəy» kə ghəshi. «Ndakam tikə» kə. ⁶ Dza Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi nzəyshi mənəy. Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ bəvə peŋ tsa mbərfeŋ tsa va ta dəvə ci, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga' nga ngavəri, mba'a banavə kaa mbəzli ta səda ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. Dzəghwa mbəzli ta səda ci va mba'a ghəshi tahanavəshi ki. ⁷ Zhini mba'a kərpi və shi tifa jəw tsətsə difa. Dza Yesəw mba'a zhiniy mənti 'wəsa ti shi kaa Hyala difa, mba'a banavəshi mbəzli ta səda ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. ⁸⁻⁹ Dzəghwa mbəzli tə pətsa va va, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətsəkə na ghəshi daŋ tsa shi. Dzəghwa mba'a məndi basəti naa tərmbə mbəvəli gyadə gyadə ghwani mbərfeŋ. Ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw səkwamtəvay lə mbəzli va, mba'a banavəshi kwal a ghəshi dzashi ki.

¹⁰ Dza ghəshi nza'jəw tsəgha, mba'a ghəshi dza-

shi dzəghwa kwambəwal, ghəshi lə mbəzli ta səda ci, war ka dzashiy dzəti hidfi Dalmanəta.

**Ka Farisahiy dəw a Yesəw mananatishi shi madaŋa madaŋa ni*
(Mt 16:1-4)

¹¹ Dza nihwəti **ka* Farisahi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə kanci ghəpə kaa Yesəw, a kə ghəshi na: «Mənti shi madaŋa madaŋa ni tə pətsa va, ti dza ghəy sənay, səəkə va Hyala səəkə kwəma gha na katan, pə ghəy» kə ghəshi, sa dī ghəshi ngali ta mbə ghəshiy kəsəti. ¹² Dza Yesəw mba'a piyaghwa piy tərəŋw. Ma kə ngəshi na: «A shiy ghəranshi ni kaa mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə, nzana war shi madaŋa madaŋa ni ghəshiy pala tay? Ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nee nee kiy, shi madaŋa madaŋa ni dzee məntəŋwəy tifa» kə Yesəw. ¹³ Dza na mba'a zhay zhəghwa kwambəwal, mbərəkə zlashi tə pətsa va, mba'a taŋəy dzay zhəvəri tsahwəti həlbə tsa həl tsa va.

*Yesəw yəmə *is lə shi bəniyə *ka Farisahi mba'a *Erədə*
(Mt 16:5-12)

¹⁴ Dzəghwa **mbəzli* ta səda Yesəw va ghəshiy madiy dzashi, mba'a ghəshi zamti ghən ta mətsəhə peŋ, war kərəy peŋ kwətiŋəy

gwa'a tsəgha sa və shi kwa kwambəwal. ¹⁵ Ma ghəshi mbə dza na, tapə Yesəw ta canshi nahwəti kwəma, a kə ngəshi na: «Favə ghwəy na, mənı tə ghwəy məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə is tsa Erədəl!» kə. ¹⁶ Sa gəzəkə na tsəgha na, dza mbəzli ta səda ci ka gəzə kwəma kwa jipə shi tsəgha ki, a kə ghəshi na: «Wa sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta bə peŋ, va tsəgha gəzəmmə na kwəma va tsəgha» kə ghəshi. ¹⁷ Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, ta waa nə ghwəy ni, sa bəvə ma ghwəmmə peŋ, ma gəzəmmə na kwəma va, pə ghwəya? Ə sənata ma ghwəy kwəma shəkəna? Ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? War ghwəlay na ghən tsa ghwəy caslakə slakə pa' sana na? ¹⁸ Mba'a mətəhi kwa ghən ghwəy nanzə ki na, ka nay pi ghwəy li shiw? Lə slimim vəgha ghən ghwəy na, ka favə kwəma ghwəy li shiw? Ə zay ghən tsa ghwəy ¹⁹ ta peŋ tsa cifə tsa va niy ngangavəree ta təhə kaa mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətəəkə shəkəna? Gambal hwəm niy tahay ghwəy lə kwa tərmbə peŋa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Məŋ lə bakə» kə ghəshi. ²⁰ A kə dıba na:

«Ya ghala pətsaa ndaŋwəyee va ta tahanshi kaa mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətəəkə bay, ghwani hwəm niy tahay ghwəy lə tsaa niy tərāa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Gambal mbərfəŋ» kə ghəshi. ²¹ Ma kə Yesəw ki na: «Ya sa nzana tsəgha kiy, wa shiy mənishi mbə ma ghwəy favə kwəmaa?» kə.

Kar Yesəw lə ghwəlfə mbə məlmə Betəsayda

²² Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Betəsayda ki, mba'a mənđi pəmanakə ghwəlfə tıfa. Dza mənđi ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəə dapay ntsa va lə dəvə ci ta mbəliti. ²³ Dzəghwa Yesəw kaa ghwəlfə tsa va tasl kəsəvə tə dəvə ci, mba'a kəsəkəvəri səvəri mbə məlmə. Dza na kaa ndighwər, pe' pe' tafanatishi tə mətəhi ci, kə mba'a fakən dəvə ci kən. Dza na ka dəw va ghwəlfə tsa va, a kə na: «Ka nay pi gha na?» kə. ²⁴ Dza ghwəlfə tsa va ka nıghə pi. A kə na: «Yə mbə nashi mbəzli nzee, ma yən nıghəshiy nja fəhi mbə dza» kə. ²⁵ Zhini Yesəw dıfa mba'a fanati dəvə tə mətəhi ci. Ma sa nə ghwəlfə vərəghə kə na, dıweŋ ghəciy nay pi. ²⁶ Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Mbalaa jıghı karə ki, əntaa gha zhiniy dzar mbə məlmə ma!» kə.

*Piyer gəzə «Yesəw na *Kərıstəw» kə (Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)*

²⁷ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci madfishi ta dzashiy dzəmbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni vəgha məlmə Shezare Filipə. Ma ghəshi mbə kwal na, dza Yesəw ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə. ²⁸ Ma kə mbəzli ta səfa ci kaa zləbanci na: «Zhanj tsaa mənipə batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi. ²⁹ Ma kə Yesəw ki na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala» kə. ³⁰ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantage ghəshi taa gəzə kwəma kən ya kaa waba.

Yesəw gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti

(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

³¹ Dzəghwa Yesəw ka gəzanshi kwəma kaa *mbəzli ta səfa ci ki, a kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy di mətə yaw.

Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ³² Dzəghwa na mba'a gəzanakəshi kwəma va, pa'i pa'i gwanata tsa nza. Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla: «Wəzə na nava kwəmaa kəsənjaw» kə ngəci. ³³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəd zhəghətəvay zhar kwa mbəzli ta səfa ci gwanashi, ka nighəshi. Dza na ka nabə Piyer, a kə na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

³⁴ Dza Yesəw kaa mbəzliy basəshi va tifa, da' harashi ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ma kə ngəshi na: «Mba'a kə ndəə di nəwray, ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, ma nza ghəci nəwra. ³⁵ Sa nzana ya wa ntsaa di mbəliti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidī tə mbərəkə kwəmee lə Yəwən kwəma wəzə nay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. ³⁶ Nay ghwəy na, ya shi tə hidī ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə, mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zayəy,

8:28 8:28 6:14-15; 9:11-13; Lk 7:16

8:29 8:29 Mt 16:16

8:30 8:30 9:9

8:31 8:31 9:30-32; 10:32-34

8:34 8:34-35 Mt 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhnj

12:25

8:34 8:34 1Pi 2:21

shiy tifa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. ³⁷ Sa nzanay, tsahwəti sə tifa tepə gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti mə ghwəmə va Hyalaw.

³⁸ Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa fa ma kwəma Hyala, ka məməni war *kwəma jikir nay, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsa Dirə, ghəy lə ka kwal Hyala dəwdəw ni» kə Yesəw.

9

¹ Zhini ma kə Yesəw fa na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa səəkə ta sləkə mbəzli lə bərci nzə» kə.

Yesəw mə kəlan lə nihwəti mbəzli ta səda ci
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

² Dzəghwa sa mənta vici kwan ləy hwəm shi va na, dza Yesəw kaa kar Piyer lə Zhakə mba'a Zhan, pəm pəməvəshi kwasəbə. Ka dzashiy dzəmə ghən kəlan tsa biti tsa, ta nza ghəshi li məbə kwətishi. Ma sa tsəhəshi ghəshi məbə na, mba'a Yesəw zhəghanakəshi nahwəti pa. ³ Tsa' pə

gha kaa kwəbenjer kən ghən ci na, ka mbərə tezlezlezlezl, kala shiy tifa gar mənti payshi tsəgha tə hidfi. ⁴ Nighə ghəshi diba na, kar *Eli lə *Məyizə tsahwəshi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw. ⁵ Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw. Kadiw a ghəy danəti ceker mahkan, kwətinj tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. ⁶ Kwəma gəzə na va tsəghay, ə sənata ma na kwəma ka na gəzə, sa səta məhərli ci. Sa nzana tərənwhi her shi dzashi va hazləni mahkanashi. ⁷ Ghavə kwələbi zlələhə ghəshi səəkə pəlakənvashi kən shi tsəgha. Ma fa ghəshi ki na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə kwələbi va, a kə na: «Ava ghəci na Zəghwee dəe tərənwhi, fam kwəma və!» kə. ⁸ War ghwəla ki, njə'wə kə ghəshi dzar tifa na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw. War Yesəw sa tifa vəgha shi kwətiy. Mba'a ghəshi madishi ta səkwashi mə kəlan ki.

⁹ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ghəshi mbə səkwa səəkə mə kəlan tsa va na: «Əntaa ghwəy dzaa gəzə shi nashi ghwəy va ya kaa tsamaba ndə ma! War gwənənwhi pə ghwəy taa nza, pa' ghala pətsa ka Zəghwə yakə ndə ngəri mətiy, zhini mba'a

zhakatiy mbə məti» kə.
¹⁰ Mba'a ghəshi dīvə fəti ta kwəma gəzanakəshi Yesəw va nanzə ngar na, war mbə dəfəw kwəma ghəshi kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A na gəla na zhini na naa gəzəmmə kwəma, nə na "Pa' ghala pətsa kee mətira mba'ee zhakatira mbə məti" kə kia?» kə ghəshi.

¹¹ Dza ghəshi ka dəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «A Metər, sa wana niy nə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala na, "Pərba Eli dza naa səkəy ka *Kəristəw gha səkə" kə ghəshia?» kə ghəshi.
¹² Ma kə kaa zləbanshi na: «Yaŋ tsəghaa nava nanzə, na katanəy Eli dza naa 'wa kwal səkə ta gəzanshi zhəghə nefer shi kaa mbəzli, ta nəw kwəma Hyala. A zliyahı Hyala niy gəzəkə kwərakwə: "War ta sahwə ngəra'wə dza Zəghwə yakə ndə ngəri tərəŋw. Ka ghəzliti məndi, ka zhəghəti nja sa kama viri ti" kə ghəshi.
¹³ Ma ki e gəzanwəyəy, a Eli səkəy. Dza mbəzli mba'a ghəshi mənti *kwəma jikir na li njasa dī ghəshi, njasa niy gəzəkə zliyahı Hyalaa dzəkən kwərakwə» kə.

Yesəw ghəshi lə zəghwə ghəra bashakə

(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

¹⁴ Ma kar Yesəw lə mbəzli mahkan ni vaa dza ta tsəhə vəgha niy niy tərmbə va

tifa mbəzli ta səda ci na, mba'a ghəshi nashi mbəzli tifa dən, mba'a mbəzli ta səda ci va tə jipə shi. War ka ngərə ghəpə nihwəti mbəzli mbə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala li shi.
¹⁵ War sa nay mbəzli tifa va Yesəw na, kwəma vətəghə ghənzə mənta və shi tsəgha. Dza ghəshi ka kəsli baliy dzəvəgha ta səkəw.
¹⁶ Dzəghwa Yesəw ka dəw kwəma va mbəzli ta səda ci ki, a kə na: «Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə li shi shəka?» kə.
¹⁷ Ma kə tsahwəti ndə kwətın mbə mbəzliy basəshi va na: «A Metər, wa zəghwee niy pəməkəe ngəŋa, nza na gwərapəy va zəlghwə bashakə, kala mbə ghəciy gəzə kwəma.
¹⁸ War nə ma zəlghwə tsa va, kafə kə ti ya kwəməbay, ka naa dza bəripə fati tə hidı. War gwıfgwıfı ghaa nıghəmaa nza ta miy ci, ka pərə sli'i ci. Tsa' pə gha kaa vəgha ciy nza na, hyan hyan hyan mətita. Naa niy səkəree ka cə'wə *mbəzli ta səda gha ni, a ghəshi tahaŋtəra bashakə tsa va mbə ghən zəghwee va pən na. Kala mbay ghəshiy tahamti» kə.

¹⁹ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa dı ma banavə nefer ghwəy kaa Hyalay! Pa' hwəm dı ghwəy yən nzəyra lə ghwəy

kia? Pa' hwəm dzee nza mbə sə'wa kwəma ghwəy dība kia? Pəmərəm zəghwə vaa səəkə!» kə. ²⁰ Dza pəm məndi pəmanakə zəghwə va. War sa nay zəghwə va Yesəw tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a gwanəzay, bəripə ghəci məy tə pi. War ka mərmərə tsəgha. War gwifgwifi ghaa nighəma sar kwa miy ci. ²¹ Ma kə Yesəw ka dəy na: «A ntsa, gar hwəm na piya zəghwə na lə zəlghwə tsa tsətsə ghala kəsəvə naa?» kə. Ma kə dəy zəghwə va na: «Ghala ghəci jəwəy ghati na tsəgha. ²² Daŋ səfa səəkə zəlghwə tsa va mbə pəla paslamti. Ndəghambəə dzəmbə ghwə fəcahwəti, ndəghati tə kwəfa fəcahwəti, war tsəgha. Mərshi lə ghəy na gha, a gha mbəlītəjəy zəghwə ghəy na, gha gar mbay mbəli» kə. ²³ Ma kə Yesəw ngəci na: «“Gha gar mbay mbəli”, pə gha. Ə sənay ma gha tsahwəti sə tība kala mbay məniva kaa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalaw, pə gha na?» kə. ²⁴ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, ghavə ntsa va zlanzlanj: «Wa nee banavə nəfə tsee kaa Hyala, ə pə ghaa kəətira ta mbee banavə nəfə tsee wəzə wəzəl!» kə.

²⁵ Tsa' kə Yesəw na, mbəzli dafŋ mbə basəvaa səəkəə dzəvəgha shi lə bali. Dza na ka gəzə kwəma lə

bərçi tərəjwəy kaa zəlghwə bashakə tsa va. Ma kə na: «A bashakə tsaa pəhə ghani ndə tsa, ka zhəghə ndə ka mədəj, yən gəzəna na, səvəri mbə ghən zəghwə na sənənva! Əntaa gha zhiniy zhəmbə ghən ci ghwəla ya hwəmba ma!» kə. ²⁶ 'Wakəvə zəlghwə bashakə tsa va kaa lala zlanzlanj, kyak ngwəmaghwa ghəciy səvəriy mbə ghən ci. Tsa' pə gha kaa zəghwə va tība na, war nja ntsaa mətiy. Pa' ka gəzə nihwəti mbəzli: «Aa mətiy» kə ghəshi. ²⁷ Dza Yesəw, tasl kəsəvə tə dəvə ci, zaŋ kafakati zəghwə va, mba'a zəghwə va garəy məgarə.

²⁸ Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə ciki. Ma sa dzəmbəy na mbə ciki tsa va kwətishi ghəshi mbəba lə mbəzli ta səfa ci na, tapə mbəzli ta səfa ci va ta dəw və, a kə ghəshi na: «Tawa niy mbay ma ghəy tihəkəvəri bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi. ²⁹ A kə Yesəw ngəshi na: «Gəla hwəlfə bashakə tsa vay, ka təhəva na səvəri mbə ndə kala war lə cə'wəw» kə.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti ba
(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)

³⁰ Dza ghəshi mba'a ghəshi bərvashi tə pətsa va, mba'a ghəshi dzarshi tə hidi ka Galile ki. Niy dī Yesəw məndiy sənay pətsa nza na tiw. ³¹ Sa nzanay,

mbə dī bananshi shiy niy nza na kaa mbəzli ta səfa ci. A kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli. Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na, ta zhakatira dzee mbə mətī» kə. ³² Ma mbəzli ta səfa ci nashi ki na, favə shi dī Yesəw gəzə ghəshiw, zhini ba na, ka ghəranshi hazləni va dəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsa?

(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

³³ Dza ghəshi ndəs ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Kaper-nahwəm, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ciki. Dza Yesəw ka dəw kwəma və shi, a kə na: «Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə ghwəy kwa kwal baya?» kə. ³⁴ Gwəjəshi ghəshi nzəyshi kala zləba, sa sənay ghəshi dzəkən kwəma ntsaa gwəra dikə tsa mbə shi ngərəhwə ghəshi ghəpə kwa kwal, kə ghəshi. ³⁵ Dzəghwa Yesəw ki, das nzəyəy mənəy, dza na kaa mbəzli ta səfa ci va mənəy lə bakə ni, mba'a harashi. A kə kaa ngəshi na: «War mba'a kə ndə dī ghəciy mənəy ka ntsaa 'wa kwəma kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci ka ntsaa kəray ləykə tə mətəni, ka ndə ghəranshi sləni kaa niy tərmbə va mbəzli» kə.

³⁶ Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə tə pətsa va pəm pəməkə, mba'a garəy kwa kwəma shi tifa. Dza na mba'a hwətəməvə, a kə ngəshi na: ³⁷ «Ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa, war tə mbərəkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, kwataka yən ka'wəti na gwa'a tsəghaw, aa ka'wəti ntsaa ghwənəkəra va kwərakwə» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə

(Lk 9:49-50)

³⁸ Dzəghwa Zhan mba'a səkəkə gəzanci ka Yesəw, a kə na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə. ³⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm ka makə ghwəy ma, sa nzanay, ndə tifa mba'a dzaa mənəti shi madəna madəna ni lə slən tsee, zhini war ghwəla na, ka gəzə kwəma gəmgəm na ghəciy dzəkən yaw. ⁴⁰ Ntsaa kama mbə jaka lə ghwəmməy, tsa ghwəmmə ndə na tsava. ⁴¹ Ntsaa dza vaa tavənwəy ya yam jəwə, sa nza ghwəy mbəzliy nəwra, yən *Kəristəwəy, ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta kwəməvə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

*Gözø kwømaa dzækən
shiy hæørəpəə dzəmbə
*kwøma jikir na
(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)*

⁴² Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngədi mbəzliy təhəshi ma ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni kwøma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəba pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa mba'a mətiy dza naa favə kən kwømaa dzaa nza kən. ⁴³ Ava va tsəgha nzana ki, war mba'a kə sə, ya nja dəvə ghaa fəɗa dzəmbə məni kwøma jikir nay, sla pə gha slanti, wəzəba kwəmavə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala lə dəvə kwətɨj na, kən na dza ghaa dzaɗaa dzəmbə ghwəə kədi ma lə dividivi gha bakanashi. [⁴⁴ Tə tsava piy, ka məti ləhwəə zəmə vəgha ndə ngəriw, ka məti ghwəw, kə Zliya Hyala.] ⁴⁵ Ya səfa gha fəɗa naa dzəmbə məni kwøma jikir nay, sla pə gha slakəghwa tə gha! Wəzəba kwəmavə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala, ya kwətɨjta na səfa va gha na, kən na dza ghaa nza lə shidshid gha bakanashi mba'am bəzlambəɗaa dzəmbə ghwəə kədi ma, [⁴⁶ ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya

Hyala va, ka məti ləhwə tibaw, ka məti ghwə tibaw, kə.] ⁴⁷ Tsəgha na difa, mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngədiɗaa dzəmbə məni kwøma jikir nay, ə pə gha lamti kwa ghən gha! Wəzəba tsəhəɗa gha tə pətsa sləkə Hyala ya kwətɨjta na mətsə va gha na, kən na dza ghaa nza lə mətsəhi gha bakanashi, mba'am bəzlambəɗaa dzəmbə ghwəə kədi ma, [⁴⁸ ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tibaw, ka məti ghwə tibaw, kə.]

⁴⁹ Ya wa ntsaa dza ta sla shiy kaa Hyalay, a dza naa manati ghwəni tə shi va, ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwøma Hyala. Ma ghwəy kwərakwəy, ta sa ngəra'wə dza ghwəy, ta nza ghwəy wəzə kwa kwøma Hyala. * ⁵⁰ A ghwəy sənay kiy, shiy wəzə na ghwəni. Ma mba'a kə ghwənghwən tsa mbə kədiyəy, lə wa ka ndə mbəə zhiniy zhanambə ghwənəghwən tsa vaa? Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy məniɗwəy ka mbəzli wəzə ni nja ghwəni, lə zərkə pə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə ghwəy» kə.

10

*Yesəw ɓəniɗə kwømaa
dzækən təhəva tsa kar zal lə*

9:43 9:43 Mt 5:30 **9:47** 9:47 Mt 5:29 **9:48** 9:48 Ezay 66:24 **9:49** 9:49

SləniTaH 2:13 * **9:49** 9:49 Shi di kwøma naa gəzə lə kwøma ka Gərekəy, a ghwə taa zhəghəti ya wa ndə wəzə nja ghwəni. **9:50** 9:50 zərkə: Lk 2:14; 1Tes 5:13; Rm 12:18 **10:1** 10:1 Lk 9:51

mali ci

(Mt 19:1-12; Lk 16:18)

¹ Dza Yesəw ki, mba'a mađiy ɓarvay tə tsa va pi, ka dzay dzəti hiđi ka Zhəwde, pəri na pəriɓa bəla həl Zhərdeŋ. Zhini mbəzli diba ngwərfə ghəshi zhiniy ɓasəkəvashiy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati ɓananshi kwəma ki, njasa ka na vaa mənini ndimndim.

² Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha ta dəw kwəma və, ta niğhə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, ɓanavə kwal kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tiğhə mali ci ta na?» kə ghəshi. ³ Dza Yesəw ka zləɓanshi lə dəw kwəma, a kə na: «A pənəy, njaa niy nə Məyizə ngəŋwəy baya?» kə. ⁴ A kə ghəshi na: «A Məyizə niy ɓanavə kwal kaa zal ta tiğhə mali ci, tsasl kaa zliya kwasəbə, kə» kə ghəshi. ⁵ Ma kə Yesəw na: «Sa nza ghən tsa ghwəy caslakəy, va tsəgha niy gəzanwəy Məyizə kwəma va tsəgha. ⁶ Ə gəzanwəyee nee ki, ta na na kwataŋa sa niy ngamti Hyala shiy gwanashiy, dzəghwa na mba'a ngati zal ghəshi lə mali, kə Zliya Hyala. ⁷ Ma kə diba na: "Ava va tsəgha dza zal ɓarvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. ⁸ Ma nza ghəshi ɓakanashi mənishi ka vəgha kwətini» kə. Mba'a

kə tsəgha kiy, mbəzli ɓakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətini na sa shi. ⁹ Ghənze tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw. ¹⁰ Dza kar Yesəw mba'a ghəshi dzakəshiy dzakə ghi.

Ma ghəshi kəghi tsa va na, dza mbəzli ta səda ci ka zhiniy dəw kwəma va və diba. ¹¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «War mba'a kə ndə təhamti mali ci, dza mba'a ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va məniti ghwərghwər va na kwa taŋa va mali. ¹² Tsəgha na lə mali kwərakwə ɓa, mba'a kə mali ɓarvata va zata, mba'a dzaa ɓəhwə tsahwəti zaləy, aa məniti ghwərghwər» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni

(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

¹³ Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi ɓanakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Kala di *mbəzli ta səda ci tsəgha, dza ghəshi ka makə mbəzli va. ¹⁴ Ma sa nashi Yesəw ghəshi mbə makə mbəzli va na, mba'a nəfə tsa ci satiy dzəkən mbəzli ta səda ci. A kə ngəshi na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala. ¹⁵ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha

na, kala zləbavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəməvə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.
 16 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na hwətəm hwətəm, hwəhwətəməvə ndərazhi va, mba'a fafanakənshi dividivi ciy təfanatishi miy.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəjw tsa

(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

17 Dza Yesəw mba'a madfiy ka dzay. Ma ghəci mbə kwal na, dza tsahwəti ndə mba'a səkəy lə bali. Səkə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə na: «A Metər tsa wəzə tsa! Wa shi dzee mənti kee kwəməvə piy tsaa kədi ma tay?» kə.
 18 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tifa wəzə ghəci kala war Hyala kwətintaw. 19 Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala bəsa. Ma kəy: “Ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ka məni tsəhwəli gha ta shi ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəja lə məja” kə» kə Yesəw. 20 Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi bələkə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə.
 21 Dzəghwa Yesəw ka nighə, mba'a diti ntsa va mbə nəfə ci. A kə ngəci ki na: «Ma

ghənzə tsəghay, shiy kwətinj tərə na va gha nana, ta mənishishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəməvə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw.
 22 War sa favə ntsa va Yesəw gəzanakə kwəma va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəjw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəci.

23 Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səda ci. Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy» kə. 24 Dza kwəma va mba'a səəvəri məhərli mbəzli ta səda ci tərəjw, kala sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Zhini ma kə Yesəw bə na: «A ndərazhee, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala. 25 Bəlanjba ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə. 26 Dzəghwa kwəma va, mba'a zhiniy səəvəri məhərli shi, tapə ghəshi mbə dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. 27 Dza Yesəw njə'wə nighəti shi. A kə na: «Ma kwəma vay, ka mbay mbəzliy məntiw. Ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tifa

tanjanati bərçi kaa Hyalaw!»
kø.

²⁸ Ma kø Piyer ngəci na: «A Metər, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shiy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kø. ²⁹ Ma kø Yesəw ngəci na: «Ə gəzarwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a war tə mbərkə kwəmee, lə Yəwən kwəma wəzə nay, ³⁰ kwa kwəma jəw na ta kwəməvə shi ci va dza na tsəgha gar bələkwə səda tikə tə hidī nza ghwəmmə ni, ya ghi na, ya ngwarməmə, ya didi, ya məmə, ya ndərazhi, ya veher, zhini ta sahwə ngəra'wə ghəci dza. Ma ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə dība na, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma ghəci dza. ³¹ Mbəzli dāŋ mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kø Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səda

(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

³² Dzəghwa Yesəw mba'a madīy ta dzəmə məlmə Zherəwzalem lə *mbəzli ta

səda ci, ka 'wanshi kwal ghəci. Mbəzli ta səda ci va na mbə ghəranshi hazləni tərəŋw. Zhini tsəgha nihwəti mbəzli kwasəbəshi va hazlənishi kwərakwə. Zhəghwa Yesəw səda da' harashi mbəzli ta səda ci va mən lə bakə niy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati gəzanshi shiy dzaa məniva li kwa kwəma jəw, ³³ a kø kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fambəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basakənda ngwəvəə pəəslira. Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ³⁴ Sa ka mbəzli va dza kwərakwə ki na, ka tsəərəda, ka tifə ndighwər dzəkənee, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslantəra. Mətira mee, sa kee mənti vici bakə kwa kwəliy, tə kwa mahkana vici na, ta zhikəməra dzee kwa kwəli» kø.

Kar Yesəw lə Zhakə mba'a Zhaŋ

(Mt 20:20-28)

³⁵ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Zhakə lə Zhaŋ, ndərazhi Zhebēde kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, ta dəw kwəma

və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, ə di ghəy gha məntənjəy kwəma dza ghəy na ta dəw va gha!» kə ghəshi. ³⁶ Ma kə Yesəw na: «Wa na di ghwəy va kwəma yən məntənjəy kia?» kə. ³⁷ A kə ghəshi na: «Ma di ghəyəy, ghala pətsa dza ghaa nzəy kwa gəzli mazə tsa gha dikə tsay, nza gha ndanjəy kwal ta dza ghəy nzəyənəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zlebi gha» kə ghəshi. ³⁸ Ma kə Yesəw na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi dəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati ngəra'wə tsa dzee va ta sa na? Nza ghwəy zləbavə *batem tsa dza məndi va ta mənira na?» kə. ³⁹ Ma kə ghəshi na: «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yan, tsəgha na nava nanzə katan, ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə, ta mənijnəy batəm tsa dza məndi va ta mənira dza məndi. ⁴⁰ Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zlebee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Hyala va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə Yesəw.

⁴¹ Ma sa favə niy tərmbə mən ni *mbəzli ta səfa Yesəw kwəma va na, mba'a

ghəshi ghati bə nəfəə dzəkən kar Zhakə lə Zhan tsəgha. ⁴² 'Wakəvə Yesəw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay, mbəzli nə məndi ka mazə, kə məndi tə hidiy, lə gwəlan sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə fa na, ka mənəi kwəma lə bərciy dzəkən shi. ⁴³ Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. Ə gəzanəwəy ya, mba'a kə ndəə di mənəiy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ghəranəwəy sləni tsa mbə ghwəy. ⁴⁴ Mba'a kə ndəə di mənəiy ka ntsaa 'wa kwəma ngənjəwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy. ⁴⁵ Va sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sanay, sa səəkəree na, nza mbəzli ghəradə sləni səəkə yaw. Ta ghəranshi sləni kaa mbəzli səəkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee ka mətira, ta mbəərə mbəzli dən, nza ghəshi kwəməvə piy tsaa kədi ma» kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə, Bartime, kə məndi slən tsa ci (Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

⁴⁶ Dza kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherikwə ki, zhini mba'a ghəshi məfishi ta səvərishi. Ma ghəshi mbə səvəri na,

mba'a vørøm mbəzli dafj nəwvəshi. Mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ghwəlfə mənəzəy vəgha kwal ka cə'wə cə'wə ci. Bartime, kə məndi slən tsa ci, zəghwə Time ghəci. ⁴⁷ Ma fa ghwəlfə tsa va na, məndiy gaka. Dza na tapə ta dəw shiy mənishi: «Waa Yesəw, ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə məndi ngəci. Dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ya!» kə. ⁴⁸ Dza mbəzli dafj ni va ka nabə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. Dzəghwa na, na naci ki na, mətəhə zhiniy mətəhata zlapə kwəma: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha!» kə. ⁴⁹ Dza Yesəw garə garəy, a kə na: «Harayəm a ghəci sar!» kə. Dza məndi mba'am dzaa haray ghwəlfə tsa va, a kə məndi ngəci na: «Ca ki, sati, ndahwə nəfə tsa gha! Avaci mbə harja!» kə məndi ngəci. ⁵⁰ Kə, fakatsa'wə satiy tə pətsa va, dza na fiyəkə ndəghamti kwəmtə tsa kən ghən ci, ka səkəkə dzəvəgha Yesəw. ⁵¹ Ma sa tsəhəy na na, dza Yesəw ka dəw kwəma və, a kə na: «A shi di gha yən məntəjaa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Metər, mətəhəe ni deə ghaa ghwənantəra ta mbee nay pi!» kə. ⁵² Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Sati mbala, a mətəhi gha ghwənishi, sa

ndara gha nəfə tsa gha» kə. Dzəghwa nza'jəw mətəhi ci va ghwənishi tsəgha, ka mbə ghəci nay pi ki. Dza na ka nəw Yesəw kwa kwal tsa dza na tsəgha.

11

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Zhj 12:12-19)

¹ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem, njasaa dzəvəgha bəla məlmə Betəfazhe lə Betani na, ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha kəlan tsa har məndi vaa kəlan *Wəlivə. Dza Yesəw bəj ghwənashi mbəzli bakə mbə *mbəzli ta səda ci. ² A kə kaa ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəjwəy mbəy, ta kəsay zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səkəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvəra. ³ Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: "Wa shi dza ghwəy ta məni li pəli ghwəya?" kəy, "waa Ndə sləkəpə dəw na" pə ghwəy dzaa ni ngəci. Nza'jəw dza naa zlatavəjwəy» kə.

⁴ Dza mbəzli bakə ni va mba'a ghəshi dzashi. Dza ghəshi na, mba'a ghəshi kəsay zəghwə kwantəmca tifa vəgha kwal pəhəpəhə tə zə'wə miy tsahwəti ciki. Tapə ghəshi mbə pəli ci. Ma ghəshi mbə pəli ki na, ⁵ dza nihwəti mbəzli tifa məgarə

ka dōw vø shi, a kə ghøshi na: «A shi mēni ghwøy vaa mbəzli ni? Tawa pəli ghwøy zəghwə kwantəmca tsa vaa?» kə ghøshi. ⁶ Dzəghwa mbəzli va mba'a ghøshi zləbakə kwəma va njasa niy gəzanakəshi Yesəw va ki. Əŋkwa, kə mbəzli va mba'a ghøshi zlatanavøshi. ⁷ Mba'a mbəzli bakə ni va kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw ki. Dza pəli ghøshi pəlati kwəbənər shi tə hwəm kwantəmca va. Dza Yesəw ki dəl dzəməy. ⁸ Gar dənə nihwəti mbəzli pəpələnəy kwəbənər shi dzar kwa kwal, ka dza nihwəti ka bəəli kəslifi dzar kwamti ka səkəkə pəlancishiy dzəghwa kwal. ⁹ Dzəghwa tapə mbəzli gwanashi, shiy 'wanci kwal, lə ni ləy hwəm ci dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghøshi na:

«'Wəsa kaa Hyala!

Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə

kaa ntsaa səkəkəy tsa mbə slən tsa nzəl

¹⁰ Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa dzaa mēni mazə

dzəghwa sa jijimmə *Davitə! 'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə!» kə ghøshi.

¹¹ Dzəghwa ndəs Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherəwzalem ki. Dza na mba'a dzəmbəy mbə *ciki Hyala. Dzəmbə na njə'wə njə'wə naghanti pətsa mbəba gwa'a gwa'a. Ma sa

nzana ki mba'a vərđi mənta na, dza ghøshi mba'a ghøshi dzashi lə mbəzli ta səda ci va mənə lə bakə niy dzəmbə məlmə Betani.

Yesəw lə dənəw bəzakə

(Mt 21:18-19)

¹² Ma way pi tə həzlimə va ki, sa səvərishi ghøshi mbə məlmə Betani na, dza ma ka ghəranci kaa Yesəw. ¹³ Sa nə na tsa' kə na, ka pəzli dənəw bəzakə kərakə, zləngwəvə kəslifi ti. Dza Yesəw mba'a madiy ka dzaa dzəta dənəw bəzakə tsa va, nda kee dzaa ngəlivə ya ti, kə. Ma sa tsəhəy na, tsa' kə na, war kəslifi zləngwəvə bəzakə va, kala ya ti, sa nzana ghwəla vəghwə tsa ka bəzakəy ya ti. ¹⁴ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa bəzakə va na: «Gha gha bəzakə nay, ka dza ndəə zhiniy zəhwə ya tə gha ghwəla na gha ka gha nzaw!» kə. Mba'a mbəzli ta səda ci va favə kwəma va.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Zhy 2:13-22)

¹⁵ Dza ghøshi ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a Yesəw dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na ka tihə mbəzli ka dəl shiy, lə niy pashi gwa'a səvəri mbəba. Dza na dzəpə dzəpə dzədzəpanti tebelerhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli nzəy mbəzliy dədəl kwəkwer

palayhi. ¹⁶ Zləbavə na ndəə bə shiy ta tanə dzar mbə ciki Hyala tsa va ya kwətiŋəw. ¹⁷ Dza na ki, ka bananshi kwəma, a kə na: «Favə tə ghwəy, ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashiy cə'wəra mbə na” kə məndi. Ma dza ghwəy na na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

¹⁸ Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, gwa'a ghəshi favə kwəma gəzəkə na va. Dza ghəshi tapə ta pəla kwal tsa paslamti. Zhini kala hazləni ghəshi va kwəma tifa, sa nzana mba'a kwəma bananshi Yesəw va kaa mbəzli tsə'wəta mbə nefer shi gwanashi.

¹⁹ Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci sa mənta tihwer, mba'a ghəshi səvərishi mbə məlmə va.

Yesəw pəghə kwəma lə dəŋw bəzakə
(Mt 21:20-22)

²⁰ Ma həzlimə mekəshi ghəshi mbə zhəghəva zhar kwa kwal tsa va difa, tsa' kə ghəshi na, bəzakəə niy nata ghəshi va lə kəslifi ti tərəŋw ghwəlita lə hililinə nzə ta gwa'a. ²¹ Dza Piyer mba'a zəzəvə kwəmaa niy gəzəhwə Yesəw va. Ma kə kaa ngəci ki na: «A Metər, eh, ava ghaa nata

bəzakəə niy bazlamti gha va ghwəlita katanəy!» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəshi na: «A pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala! ²³ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən ghwəy bakə bakə, kwəma gəzəkə ghəy vay, ta mənta dza na katan, pə ghwəyəy; ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa na: “Barvanja tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!” pə ghwəy, ka na dza na mba'a barvata katan. ²⁴ Va tsəgha nə ya ki, ya wa shi di ghwəy cə'wə va Hyala gwa'ay, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala njasa nzana mba'a ghwəy kwəmavə shi cə'wə ghwəy va. Ma ghalaba kiy, a ghwəy dzaa kwəmavəshi.

²⁵ Ya hwəmbə garəŋwəy ghwəy ta cə'wə Hyala, mba'a kə tsahwəti ndə niy məntəŋwəy kwəma, mba'a ghwəy kəsəti mbə nəfə tsa ghwəyəy, pəlatam kwəma ci va mbə nəfə tsa ghwəy, ta mbə Dəŋwəy Hyala mə ghwəməmə pəlatanwəy na ghwəy *kwəma jikir na kwərakwə. ²⁶ [Kala pəlanishi kwəma məntəŋwəy mbəzli jikir na, pə ghwəy mbə nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy Hyala mə ghwəməmə pəlatanwəy na ghwəy kwəma jikir na man-anta ghwəy kwərakwəw]»

kə Yesəw.

Səəkə kwəma səəkə bərçi ghəra Yesəw sləni li shia?

(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)

²⁷ Dza kar Yesəw mba'a ghəshi zhəkəshiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem dība. Dza na mba'a dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka təwrə ghəci mbəba. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. ²⁸ Tapə ghəshi ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanəy nda kwəma səəkə ni gha ni bərçi ghəra gha sləni ghəra gha na li shi di, wa ntsaa ndanə kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwəy kwətiŋ. Ma sa ka ghwəy zləbakəray, nzee gəzanəwəy səəkə tə pətsa səəkə bərçi ghəree va slənee na li shi. ³⁰ Ma nə ya kwərakwə kiy, Hyala ghwənay na Zhan ta məni *batem ta naa, naa mbəzli? Cam zləbakəram di!» kə. ³¹ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi. Ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: "Hyala ghwənay na Zhan" pə ghwəmməy, "za sa nzana Hyala ghwənay na, tawa

niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?" dza naa ni. ³² Mba'a pə ghwəmmə ni dība: "Mbəzli ghwənay na" pə ghwəmmə na, əndaw» kə ghəshi. Sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli, sa sənay məndi Zhan gwa'a gwa'a ka *ndə gəzə kwəma Hyala ghəci slar slar. ³³ Ma kə ghəshi kaa zləbanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanəwəyee nda kwəma səəkə bərçi ghəree ni sləni li shiw» kə.

12

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm

(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

¹ Dza Yesəw tapə ta gəzanshi kwəma dzar kwa fir, a kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, dza na ngwəbə ngwəbati fəhiy zəmə tə za ci. Dza na dəzlətsəbə hayshi, kə kaa kə'wə kwaba la' la' lati ta bəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə. ² Ma sa mənta vici ngəli ya fəhi ki na, mba'a ndə tsa tsa va ghwənay ndə sləni tsa ci va ka ndəghwə tsa va, ta mbə ghəshiy banakəvə na ci bəla ya fə dza ghəshiy banci kwərakwə ki. ³ Ma sa tsəhəy

ndø sløni tsa va na, dzøghwa mbøzliy ndøghwø tsa va tasl kəsəti ntsa ghwənikə məndi va, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mba'a ghəshi pəlay dzay tsəghay. ⁴ Ənkwa kə ndø tsa tsa va, kə kaa tsahwəti ndø sløni tsa ci, bəj ghwənanaghəshi kaa ka ndøghwø tsa va dība. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndø dība tasl kəsəti, mba'a ghəshi də'wəti mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti. ⁵ War yaŋ, kə ndø tsa tsa va, dza bəj ghwənanaghəshi tsahwəti ndø sløni tsa ci dība. Dza ka ndøghwø tsa va kaa tsava ndø nana ki, mbəh ghəshi paslamti. War tsəgha, war tsəgha ghəshi məmənti lə nihwəti mbəzliy ghwənanaghəshi məndi, ka didi'wə nihwəti, ka bəbəkəwə nihwəti.

⁶ War zəghwø ci kwətiŋ gwa'a tsəgha, saa niy tərmbə va ndø tsa tsa va. Dza na kaa zəghwø ci va dī na tərəjw, bəj ghwənanaghəshi tsəgha kaa mbəzliy ndøghwø tsa ci va. Ma kwəmaa niy zəzəti nay: "Sa ka ghəshi nay zəghwø yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti" niy nə na. ⁷ Dza zəghwø va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndøghwø tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwø va na: "Yawaa, avanay ndø zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti, nza

tsa na mbəə nza ka sa ghwəmmə kwa vələm ki!" kə ghəshi. ⁸ Dza tasl, ghəshi kəsəti zəghwø ntsa va va, mba'a ghəshi paslamti, fəyik ghəshi bəzlakəmə mbəri tsa ci səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla.

⁹ Ya sa dza ndø tsa tsa vaa tsəhəy kiy, njaa dza naa məni lə mbəzliy vaa? Ta səkə dza naa bakwamti ka ndøghwø tsa va, ka na dza na mba'a bənavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndøghwø tsa mbə dəvə shi. ¹⁰ Shi va gwanashiy, war nja shiy tsaslishi va mbə Zliya Hyala mənishi ghəshi. E sənay a ghwəy səkəə jəngəhwə kwəma va. A kəy:

Ma hakwə tsaa niy ndøghamti ka ndəbə shiy vay,
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki.

¹¹ Hyala kwa sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa mənti ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.

Dzøghwa mbər ka kwəma mafaŋa mafaŋa na ghənzə mənta kwa mətsə ghwəmmə,
kə Zliya Hyala» kə Yesəw.

¹² Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəkə' *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə mbəzliy dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala fəti ghən, dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa kəsə ci. Zhini dība na, ka hazləni

ghøshi va mbözli dfañ ni va. Dzøghwa mbørekø ghøshi zlay tifa, ka dzashi.

*Tsøhø ghøn kaa mazø tsaa sløkø hidfi ka *Røm gwanashi*

(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³ Dzøghwa mbözli dikø dikø ni mbø *ka Zhøwifø mba'a ghøshi ghwønashi nihwøti mbözli mbø *ka Farisahi, ghøshi lø mbözli *Erødø ta dza ghøshiy ngali Yesøw lø døw kwøma. Ma nza ghøshi mbøø kəsøti tø kwøma dza naa zløbakø. ¹⁴ A kø ghøshi ngæci sa tsøhøshi ghøshi na: «A Metø, a ghøy sønay kwøma katan, na ka ghaa gøzø, ka hazløni gha va kwemer gøzø mbözliw. Sa nzanay, ka nø gha, kar ntsa dikø tsa na tsatsa ndø, tsa jøw tsa na tsatsa ndø, pø gha, ka tøra ghalaa dzømbø mbözliw. Na na ghay kwøma Hyala na sa ka ghaa ðanashi kaa mbözli lø kwal tsa nzø. Ava va tsøgha dfi ghøy ghaa gøzanøy nda kwal va ghwømmø ta tsøhanci ghøn kaa mazø tsaa sløkø hidfi ka Røm gwanashi, nda kala kwal va ghwømmø? A ghwømmø tsøhanci shøkønaa, naa a ghwømmø nzøyømmø na?» kø ghøshi. ¹⁵ Mbalaa ma Yesøw naci ki na, gwa'a gwa'a sønata na kwøma mbøløy ghøshi mbø nefer shi. A kø ngøshi na: «A mbözli ni, tawa dfi ghwøy ngalira kia? Taram dala va

ghwøy tø pøtsa va e nighøti di» kø. ¹⁶ Dzøghwa høn møndi ðanakø. A kø na: «Føtø tø dala na na sanay, føtø wa naa? Ya sløn tsa tsaslati møndi tsa tiy, sløn tsa wa naa?» kø. Ma kø ghøshi na: «Føtø mazø tsaa sløkø hidfi ka Røm gwanashi na, sløn tsa ci sava difa» kø ghøshi. ¹⁷ Ma kø Yesøw ngøshi ki na: «Ghønzø tsøgha kiy, tsøhancim ghøn tsa ci kaa mazø tsa va njasa tøbø na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwøy ðanavø shi Hyala njasa tøbø ghøshi kwørakwø» kø Yesøw. Ma sa favø mbözli va kwøma zløbakø na va na, mba'a søti møhørlø shi.

Ta zhakati dza mbözliy bøkøwøshi mbø møti

(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

¹⁸ *Ka Sadøsehi, kø møndi kaa nihwøti mbözliy: «Ka zhakati mbözliy bøkøwøshi mbø møtiw» kø ghøshiy ni. Dza ghøshi ndø ghøshi søkøshiy dzøvøgha Yesøw, ta døw kwøma vø, ma kø ghøshi kaa ngæci na: ¹⁹ «A Metø, a kø *Møyizø niy ni kaa kwøma tsaslitønyø na ta møni ghøyø: "Mba'a kø ndø bøvø mali, dza na mba'a møtiy zlata mali ci va, kala yakø zøghwø ghøshi liy, ø kø zømbøghøy dzaa bø mali mbøri tø mali ci va, ta mbø ghøciy yanakø hwølfø kaa zømbøghøy tsaa møtiy va" kø niy ni. ²⁰ Dzøghwa ki na, mba'a nihwøti mbözli niy nza va ghøy, mbørføn

ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a bəvə mali. Dza na mba'a mətii, kala yakə zəghwə ghəshi li. ²¹ Dza Zəra mba'a bəvə mali mbəri tə mali va. Dza na kwərakwə bəlahə mətii, nək ghəci ta yakə zəghwə kwa mali va. Zhini tsəgha lə Takwa kwərakwə diba. ²² War tsəgha, war tsəgha, pərw ndərazhi mbərfəŋ ni va hati bə mali mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfənanavashi, nək tsa yakə zəghwə kwa. Dza mali va kwərakwə ləy hwəm shi gwanashi, mba'a mətita. ²³ Sana sənzənva kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə mətii kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiŋ kia?» kə ghəshi.

²⁴ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma di kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya nza ghwəyəw. Zhini dibay, sənata bərçi Hyala ghwəyəw. ²⁵ A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə mətii e gəzanwəyəy, ka bə mi'i zhərəw, ka bə zhər mi'iw dza ghəshiy nza. Ghalabay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza.

²⁶ Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbəzli mbə mətii kiy, ə səkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə

Hyala mbə zliya Məyizə ghala vəghwə tsa gəzə na va kwəmaa dzəkən ghwə mbə zhəghwə shəkəna? A kə Hyala niy niy: “Yənəy, Hyala kar *Abəraham lə *Izakə mba'a *Zhakwapə nzee” kə niy ni. ²⁷ Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə. Ava va tsəgha nə ya, a ghwəy sənwəy mbə kwəma zhakati tsa mbəzli mbə mətii, pən» kə Yesəw.

*Kwəmaa gwəramti dikə mbə *kwəma pəhəti Hyala*
(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)

²⁸ Ghala vəghwə tsa niy kəhwə kar Yesəw va ghəpə lə ka Sadəsehiy, a tsahwəti ntsaa bənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza tifa, mba'a niy favə ghəpə tsa shi va. Wəzə ghəci niy nay Yesəw zləbanakəshi kwəma kaa mbəzli va. Dza na ki mba'a səkəy ta dəw kwəma va Yesəw, a kə na: «A Metər, nama kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dibədibə tay?» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Avanta kwəma pəhəti Hyala gwəramti tə dibədibə, saa ni va: “A hwəlfə mbəzli ka *Izərayel, favə tə ghwəy! War Hyala ghwəmmə va sləkəmmə na Ndə sləkəpə kwətiŋ! ³⁰ Di pə ghaa di Hyala gha sləkəna, lə nəfə tsa gha gwanay, lə

məhərli gha gwanata, lə bərçi gha gwanashi, mba'a gha banavə ghən tsa gha gwanay" kə. ³¹ Zhini ma kə kwa baka kwəmaa dzəkən ba na: "Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə" kə. Nahwəti kwəma pəhəti Hyala tifa mba'a tanamti sa bakə na va tə dikəw» kə Yesəw.

³² Ma kə ndə bənipə kwəma tsa va kaa Yesəw na: «Tsəgha na Metər, kwəma gəzə gha vay, katan na. Kwətinqtaa Hyala, nahwəti Hyala tifa ghwəla dzəghwakənəw. ³³ War di kə ndəə di Hyala lə nəfə tsa ci gwanay, lə məhərli ci gwanata, mba'a lə bərçi ci gwanashi. Zhini ka di nihwəti mbəzli njasa di na ghən tsa ci kwərakwə. Mba'a kə ndəə di fəti ta kwəma pəhəti Hyala bakə na vay, aa tanəti shiy dza səfa ka mənđi vaa şlasla kaa Hyala lə nihwəti shi ka mənđiy banta gwanashi» kə. ³⁴ Mba'a Yesəw nighəti, a ntsa va fəti ghən ta kwəma va, mba'a zləbakə wəzə, kə. Ma kə ngəci ki na: «A ntsa, ma ghay, dikə tərə na gha taa tsəhə tə pətsa mənđi Hyala mazəw» kə. Ləy hwəm shi va ki na, ndə tifa mba'a zhiniy kwəmavə bərçi ta dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

*Dikəba *Kəristəw na kaa*

*mazə *Davitə*

(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

³⁵ Ma Yesəw mbə bənipə shiy mbə *ciki Hyala na, dza na ka dəw kwəma, a kə na: «A pənəy, njaa njaa ka *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni: "Jijiy mazə Davitə na Kəristəw Ntsa tivə Hyala" kə ghəshia? ³⁶ Mazə Davitə də'wə ghən tsa ciy, aa gəzəkə lə bərçi *Safə tsa Hyala, a key:

Ma kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:

"Ndi nzəyña tə kwa bəzəmee, pa' fəca dzee mənđi ka mbəz gha,

ka mbəzli tə dəvə gha!" kə.

³⁷ Davitə də'wə ghən tsa ci kiy: "Ndə sləkəra" kə kaa har slən tsa Kəristəw, njaa njaa ka na mbəə nza ka jijiy Davitə difa kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma mənđi *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)

Dzəghwa mbəzliy basəshi va tə pətsa va dən ni ki, war ka fa kwəma gəzə Yesəw va lə vəshi. ³⁸ Ma kə kaa mbəzli mbə kwəma bananshi na va na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma mənđi ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy, war lə kwəbənjer dikə dikə ni ka ghəshiy di dza kən ghən, ta ci dikə tsa

shi. Jøw dī ghøshi mændiy sækwøshi mætsefækwø dzar tø læwmaw. ³⁹ War tø kwøma ka ghøshiy dī nzøy mbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø. Mba'a kø mændi harvøshi ta zømø shiyøy, war pøtsa nzøy mbøzli tø sløn va ti ka ghøshiy pala ta nzøy ti. ⁴⁰ Ghøshi difay, me' me' ka ghøshiy pamti shiy va mi'i mbøreketi, zhini ka garø kø ghøshiy ni ta cø'wø Hyala. Ka ghøshi dza na nza' nza' ghøshi nzati nza tø cø'wø va, ta mbø mændiy ni: «Ka nøw Hyala tøरणw ni ghøshi» kø mændi. Na nashiy, ta bønshi føti dza Hyala tan na nihwøti mbøzli» kø Yesøw.

*Mali mbøri kwa ndøрма
(Lk 21:1-4)*

⁴¹ Dza Yesøw mba'a nzøyøy vøgha sərndøkø tsa shikø mændi gøna vøli mændi kaa Hyala kwa mbø *ciki Hyala. Dza na mba'a mønti møhørlī ta nighø njasa søøkø mændi ta shikø gønaa dzøghwa sərndøkø tsa va ki. Dzøghwa dān mbøzli nza gøna vø shi tøरणw səsøækøshiy shakaghwa gøna kwa sərndøkø tsa va, dān, dān, dān. ⁴² Dzøghwa nahwøti mali mbøri, kwa ndøрма ghønzø tøरणw, mba'a faghwa dala bakøta kwa sərndøkø tsa va. ⁴³ Kø Yesøw kaa mbøzli ta søfa ci ki, da' harashi, a kø kaa ngøshi na: «Ə gøzānwøy ya, ta na navay, tsøgha na, mali mbøri kwa

ndøрма nata ghwøy nay, tøरणwba ghønzø faghwa na gøna kwa sərndøkø tsa kaa mbøzliy føhwø gøna va gwanashi. ⁴⁴ Sa nzanay, ma na nihwøti mbøzli vay, war jøwø tsøtsø tivø ghøshi gøna bøkø ghøshi dān na, søvøri mbø nahwøti na dān na tørmbo vø shi. Ma na mali na nanzø kiy, ya tsøgha na mbø ndøрма na, dza na mba'a basanavø gønaa niy nza vø gwanata kaa Hyala, gwanata tsa nzø njasa niy nza na vø ta pa shiy dzøghwa hwøer nzø» kø Yesøw.

13

*«Ta ngazlamti *ciki Hyala
dza mændi» kø Yesøw
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)*

¹ Ma sa søvøriy Yesøw mbø ciki Hyala ki na, dza tsahwøti ndø kwøtinj mbø mbøzli ta søfa ci ka gøzanci kwøma, ma kø na: «A Metø, nashi niva hørezli njasa tøbø ghøshi, nay tsava ciki njasa ngatim li shi, ka tøbø» kø. ² Ma kø Yesøw ngøci na: «Njasa nay gha va ciki tsa va dikø tsa ci sənzønvey, tø nahwøti vici na, ka dza ghaa nayøw, ta ba'wamti dza mændi, ka dza ghaa nashi hørezli tsønøzli tsønøzli ni ni ya kwøtinjøw» kø Yesøw.

*Ngøra'wø tsa dzaa
søøkø ghønghøn ghønghøn
dzøti hidī, ka ghøshi gha
kørø
(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)*

³ Dza Yesəw mba'a nzəyəy mə kəlan *'Wəlivə, mba'a zhəghanavə kwəma ci kaa ciki Hyala, ghəshi kwətishi lə kar Piyer, Zhakə, Zhan mba'a Andəre. Dzəghwa tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: ⁴ «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay ndal tərə shi va gwanashi ta kərkəvaw, kə məndia? Gəzanəy di» kə ghəshi. ⁵ Dza Yesəw ka gəzanshi ki, a kə na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngəđinjwəy ma. ⁶ Sa nzanay, dəŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: "Yən na *Kəristəw!" kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli dəŋ tərənjw dza ghəshiy ngəđiti. ⁷ Ta favə gaka mbəz dza ghwəy dzar mbə məlməhi ndəkəwə ndəkəwə ni lə ghwəy, zhini ka favə nəwər mbəz mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Sa nzana, ya njaabay, ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidiy kərə diw. ⁸ Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Ka gərgərəva

hidfi dzar tə tsahwəti pi ghəngən ghəngən, zhini mba'a ma dzaa nza tə hidfi. Shi vay, ngərə'wə tsa dzaa gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.

⁹ Ma ghwəy na na ghwəy kiy, məhərli pə ghwəy dzaa məniva ta ghən tsa ghwəy. Sa nzanay, ta kəəsənjwəy dza məndiy dzaa dzəti pi ngwəvə, ka didi'wənjwəy dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifə basəva. Ta kəəsənjwəy dza məndiy dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhihə gwa'a, sa zləbavə ghwəy kwəmee. Ghalaba kiy, ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi. ¹⁰ Ava tsəgha dza naa nza, war pərba Yəwən kwəma wəzə na dza məndiy gəzanshi kaa hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi. ¹¹ Ghala pətsa dza məndi vaa kəəsəvənjwəy, ka bəghənjwəy dzəti ngwəvəy, əntaa ghwəy tsətsəva lə tikə kwemer na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?" pə ghwəy ma. War naa dzaa kaghwavata kwəma kwa miy ghwəy ta gəzə ghwəy ghalabay, ghənzə pə ghwəy dzaa gəzə. Sa dza naa nzay, səəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səəkəw, səəkə va *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa dza naa səəkə. ¹² Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti

13:8 13:8 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2

13:9 13:9-13 Mt 10:17-22; Zhj 16:1-4

13:11 13:11 Lk 12:11-12

13:12 13:12 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53

mbəzli dza na, ka nga dafa ta ngwarmbəghəshi, ta mbə məndiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa mənī lə ndərazhi shi kwərakwə bə. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi dībā ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi. ¹³ Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dī mətse ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ngəra'wə tsa dzaa səəkə dzəkən mbəzli

(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

¹⁴ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ta nashi shi rəfa rəfa ni va jikirkir ni dza ghwəy garəshi tə pətsaa niy təbə ma ghəshiy garə, (ntsaa jangəti kwəma vay, favə tə ghəci wəzə), ghalaba kiy, mbəzli tə hidī ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlanj ta mbə mbəlīshi. ¹⁵ Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərey, əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw, e dzəghwaraa dzəmbə ciki tsee, ta bəvə ya nimaba shiy” kə ma. ¹⁶ Ya kwamti dza ndə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e zhəghəvaa jighi ta bəvə kwəbənere” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. ¹⁷ Ngəra'wə tərənw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər, lə mi'i ka ndərazhi tə

hwəm. ¹⁸ Cə'wə pə ghwəy cə'wə va Hyala, əntaa bali va taa mənivə ge'i ge'i lə tir tasli. ¹⁹ Va sa dza naa nza fəcavay, ngəra'wə tərənwəy dza naa nza tə hidī. Gəla hwəlfə ngəra'wə tsa səəkə ma məndiy favə gaka ci ghala ghava hidī lə ghala ngati Hyala shiy gwa'a, ka sar pa' tə vəghwə tsa ndatsə. Ka dza naa zhiniy səəkə kən mbəzli dībā ka mənī nzaw. ²⁰ Kala sa nzana, mba'a Ndə sləkəpə Hyala tamti dənj tsa vici ngəra'wə tsa vay, ka dza ndə tərmbə tə ghwəməy nzaw. Ma dza na ki na, mba'a tamti dənj tsa vici va tə mbərəkə mbəzli nze təravə na. ²¹ Ma sa ka vəghwə tsa va mənīyəy, mba'a kə ndə taa ni ngənwəy: “A mbəzli ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə” kə, ya “avaci tarba” nə nay, əntaa ghwəy zləba kwəma ci va tepə ma. ²² Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa vay, dənj dza Kəristəwhi ka dzərvə lə ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə tsahwəshi tə hidī. Ka ghəshi dza na, ka mənī shi madəna madəna ni, lə shi dimədīmə ni, ta mbə ngədī mbəzli təravə Hyala, ghəshi gar dzaa mbay. ²³ Əy ma ki, avee gəzamtənwəy kwəma va nee ki kwaghwətsata gwa'a gwa'a, nza ghwəy mbə mənī məhərli wəzə!» kə.

Səəkə tsa Zəghwə yakə

ndø ngøri

(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²⁴ Ma kø Yesøw diba na: «Ghala vøghwø tsa va ki, løy hwøm ngøra'wø tsa vay, shørkwø dza viciy shørkwøta, ka tir dza na, mba'a zlay mbøre. ²⁵ Ka sasørkwøhi tø ghwømø dza na, ka shikøvaa sækwa, ka shi nza børci vø shi mø ghwømø dza na, ka kwøføghø. ²⁶ Ghalaða kiy, nza Zøghwø yakø ndø ngøri tsahwø, ka nay mbøzli læ møtsø shi søøkø mbø kwølefi tø ghwømø læ børci vø tøरणw, tsøgha shøndøkø diba. ²⁷ Sa ka na dzay mba'a ghwønashi ka kwal Hyala ta dza ta basanci mbøzli ci tøрати na, tø bøla hidfi fadanashi, søøkø tø pøtsa køray ghala hidfi gwa'a» kø.

Yesøw bøli fir læ daskwa

(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸ Ma kø Yesøw diba na «Avee taa bøliणwøy fir læ kwøma daskway, favø tø ghwøy shi di na bøliणwøy. A ghwøy sønay, mba'a kø køslifi daskwa shikøshi, dza na mba'a ðakø nihwøtiy, a vøghwø tsaa dzømti køtikøvay, pø ghwøy. ²⁹ Ava tsøgha na ki, nashi ma ghwøy gøla shi bølakøणwøy ya va ghati mønivay, sønay tø ghwøy ndal tørmø Zøghwø yakø ndø ngøri ta søøkøw, miy døgha na ki, pø ghwøy. ³⁰ ð gøzayणwøy ya, ta na navay, tsøgha na, ka dza

mbøzli mbø vøghwø tsa ndatse tsaa bøkøwøshi ka shi gøzayणwøy ya ni gwanashi mønivaw. ³¹ Nay ghwøy na, kar ghwømø nata ghwøy na ghøshi læ hidfi gwa'ay, køरण dza ghøshiy zashi. Ma na kwømee na nanzø kiy, ka køरण naw» kø Yesøw.

War Hyala kwøtita na saa sønata vici dza Yesøw zhøkø ti

(Mt 24:36-44)

³² Ma kø Yesøw diba na: «Ndø tifa ya kwøtiण, mba'a sønata vici dza shi vaa møniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zøghwø Hyala dø'wø ghøn tsa ciy, ndø tifaa sønataw. War Didi Hyala mø ghwømø kwøtita na saa sønata vici va læ ler va gwa'a. ³³ ð pø ghwøy møni møhørlø tøरणw, ka ndøghø vici va kala bø ma hi. Sa nzana, kala sønay ma vøghwø tsa dza na vaa søøkø ti ghwøy. ³⁴ Ma kwøma vay, njasa ka ndø vaa møni ghøciy dzay ta wø dza naa nza. Mba'a zlay ghi tsa ci, bøm fanambø mbø dövø ka sløni ci nza ghøshi nighøø dzøkøn. Ka na dza na, mba'a tahanavøshi sløni køyða, mba'a gøzanci kaa ntsaa nzøy miy døgha, a ghøci fø ghøn tø ndøghwø ghi tsa va. ³⁵ Ghwøy kwørakwø kiy, ø pø ghwøy fø ghøn ta ndøghø vici va. Sa nzanay, sønata vici dza ndø ghi tsa vaa zhøghøvaa søøkø ti ghwøy, nda hetihwøer ka

na səkə, nda mbə dan̄kala vərđi, nda tə kwa taŋa wa ngələkə, nda mekəshi, sənay ghwəyəw. ³⁶ Ya ə dza naa səkə vətəghəy, ka na səkə na mba'a kəsaŋwəy ləməcinqwəy. ³⁷ Kwəma gəzaŋwəy ya nay, ghənzə na sa gəzee kaa mbəzli gwanashi, ə pə ghwəy fə ghən» kə Yesəw.

14

Məndi mbə pəla kwal tsaə kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Zhj 11:45-53)

¹ Tərəmbə vici bakə, məndi dzaa mađi ta *makwaghwa Pakə ki. Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza *is mbəw. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi mađishi ta pəla kwal tsaə kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta dza ghəshiy paslamti. ² Ma kə ghəshi na: «Nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici makwaghwa Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mt 26:6-13; Zhj 12:1-8)

³ Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw mbə zəmə shiy kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimanjw, kə məndi slən tsa ci. Ntsa

vay ndə dərna niy nza na kwatanja.

Dza nahwəti mali mba'a səkəta lə təlimə paf 'wərđi kwa, «*Nardə» kə məndi kaa 'wərđi va, gəna dan̄ məndiy pa. Dza na mba'a bələmti təlimə 'wərđi va, mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw. ⁴ Dza nihwəti mbəzli tifa, kala di ma kwəma mənti mali va va ghəshi, war ə ghəshiy gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A ni mənti mali na ni shiy kia? Tawa gwəravə naa ladamti 'wərđi na gəmta kia? ⁵ A shiy ti məndi dələmti 'wərđi vaa kwəməvə gəna gar mbəl bələkwə mahkan, mba'a məndi tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nzaa» kə ghəshi, ka ngwəzliməə dzəkən mali va tərəŋw. ⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, zlatam mali va! Ka sə məhərli nzə ghwəy ma! Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya. ⁷ Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tifa dza ghwəy nza li shi ya hwəmba, gar dza ghwəy mbay mananatishi kwəma wəzə na ya hwəmba di ghwəy. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmməə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw. ⁸ Nanzə kwəma dza naa nza gar mənti fəca dza məndiy lara na sa manamti na va, baslakənra na 'wərđi ghala vici va ghwəlaa səkə. ⁹ Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya war pa'

kwəmaɓa dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidi gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

Zhəwdasə mbə nga dafa ta Yesəw

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰ Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ndə mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw va mən lə bakə ni, mba'a dzaa gəzanshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala: «Ta ngatəŋwəy dafa dzee ta Yesəw» kə. ¹¹ Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi vəshishi. Mba'a ghəshi gəzanci njasa dza ghəshiy nganci səɗa ci. Ava ghala vəghwə tsa va gha Zhəwdasəə pəla kwal tsaə nga dafa ta kəsə Yesəw ki.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci*

(Mt 26:17-30; Lk 22:7-23; Zhj 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

¹² Dzəghwa kwa tənə vici ka məndiy zəmə peŋ tsa kama is mbə, mba'a səəkəta. Vici vay, fəcava ka məndiy həəni gemim jəw jəw ni ta makwaghwa Pakə. Ma fəcava ki na, dza *mbəzli ta səɗa Yesəw ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər, kwəma di gha ghəy dza ta tatənə shi zəmə dza ghaə zəmə mbə makwaghwa Pakəa?» kə ghəshi. ¹³ Dza Yesəw ki mba'a ghwənashi

mbəzli bakə mbə shi, a kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə. War tsəhəŋwəy ma ghwəyəy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw. ¹⁴ Dzakə ghi tsa dza naa dzay, nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, a pə ghwəy taa niy: «Ma kə Metərəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta səɗee mbə, mbə Pakə, kə» pə ghwəy taa ni. ¹⁵ Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə, mə ghən tsahwəti ciki, cəke' məndi gwəmanti, mba'a shiy nzəy mbəɓa. Ava mbəɓa ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

¹⁶ Dza mbəzli ta səɗa ci va bakə ni mba'a ghəshi maɗishi, ka dzaa dzəmbə məlmə ki. Ma dzəmbə ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

¹⁷ Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw səəkəshi, ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci va mən lə bakə ni. ¹⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəshi, ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋ, ntsa zəmə ghəy shiy liy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə. ¹⁹ Dza kwəma

va ka zhanshi kaa mbəzli ta səda ci tərəŋw tərəŋw. Ga' ghəshi ta dəfəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Yən na nanzə ba naa Ndə sləkəpə? Yən na ba na? Yən na ba na?» kə ghəshi. ²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa ndə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ta sədee va mən lə bakə ni na, ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsa. ²¹ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasli ti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va. Wəzəbaa niy maw ma məndiy yakə dza naa nza və» kə. ²² Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw həŋ bəvə peŋ, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa vaa banavəshi. Ma kə ngəshi na: «Vəghee na sana, bəm zəməm!» kə ²³ Ma ləy hwəm na, dza na həŋ bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wəsa na, dza na həŋ banavəshi. Dzəghwa mbəzli va gwanashi mba'a ghəshi sahwə shi sa va. ²⁴ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Miy miy ya na shi ni, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli, ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli dən. ²⁵ Ə gəzanwəy ya, ta na navay,

tsəgha na, ka dzee zhiniy sahwə shi sa ni, kala war fəca vici dzee zhiniy sashi tə pətsa sləkə Hyalaw» kə.

²⁶ Dza ghəshi ka ha ce-mer, ka fal Hyala. Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi səvərişi ka dzashiy dzəmə kəlanj *'Wəlivə.

Yesəw mbə gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə

(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)

²⁷ Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Nay ghwəy na, ta zlara dza ghwəy kwətiraa hwəŋwəy gwanəŋwəy. Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy: "Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee, ka tənkesli ci dzay, mba'a ghəshi zləzləŋərəshi ka dza kwaba, ka dza kwaba" kə. ²⁸ Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə mətə kiy, ta 'watəŋwəy kwal dzee dzaa dzəti hidī ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəba» kə.

²⁹ Ma kə Piyer ki na: «A Ndə sləkəpə, na nee, ya mbəzli gwanashi dza naa zlanay, ka dzee zlanə na neyew» kə. ³⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, ə gəzanjəe, ta na navay, mbə vərđi ndatsə na, ka ngələkə gha wa kwa bakay, gha zhənti gəzə mahkan səda gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw.

³¹ Dzəghwa ma kə Piyer lə

bərçi na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənəna yaw, pən tepəw» kə. Tsəgha nihwəti niy tərmbə va gəzəkə gwanashi kwərakwə ki.

Yesəw cə'wə Hyala kwa Getəsemane

(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

³² Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi tsəhəshi, tə pətsa nə məndi va Getəsemane, kə məndi. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci tifa na: «Nzəyhwəyəm tikə, e dza ta cə'wə Hyala» kə. ³³ Dza na kaa kar Piyer, ghəshi lə Zhakə, mba'a Zhan, pəm pəməvəshi kwasəbə ci. Dzəghwa her ci mba'a ghəshi ghati dza, mba'a nəfə tsa ci slay. ³⁴ Ma kə kaa ngəshi na: «Tərənw slay nəfə tsee ka di pəslira. Nzəyhwəyəm tikə, əntaa ghwəy bə hi ma!» kə. ³⁵ Dza na mba'a kətivə dza bəlakə jəw. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəy tə hidī ka cə'wə Hyala, a ngəra'wə tsa dza na va ta sa bashamti səəkəə dzəkən tə nava vici, ghənzə gar mənta. ³⁶ Ma kə mbə cə'wə ci va na: «A Di, gha kiy Didiy, nihwəti shiy tifa kala mbay ghaa məntiw! Va tsəgha cə'wəne, bashamti ngəra'wə tsa va səəkəə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha məni war tə sa dəe ma, war njasa təbənə na ka gha məni» kə Yesəw.

³⁷ Dza na tərəd zhəghəkəvay dzəvəgha

mbəzli ta səda ci va mahkan ni. Səəkə na na, ghəshi banti hi. Ma kə kaa Piyer ki na: «A Shimanw Piyer, wa hiy hi gha na? A shiy mənishi mbə ma ghaa nza-ynza ləməciņa ya ta tsahi kwətiņ nzəa? ³⁸ Ə pə ghwəy nzəyhwəy ləməciņwəy, ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə ndəghwəhwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngadambəhwəy mbə məni *kwəma jikir na. Ka di məni kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərçi vəgha ci ta məni nzə» kə.

³⁹ Zhini na mba'a katantəvay vəgha shi difa, mba'a zhaa cə'wəti Hyala war njasa kwa taņa va. ⁴⁰ Ma sa kədiy na lə cə'wə Hyala na, mba'a zhikəy zhəvəgha shi. Zhəkə na bə na, ghəshi tə hi, shan ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi. Kala sənata kwəma ka ghəshi zləbanci ghəshi. ⁴¹ Zhini na ndəs zhəkəy dzəvəgha shi kwa mahkan səda difa ki. A kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy na ghwəy. Gwa'aa kwəma, a vəghwə məniiy. Ava məndi dzaa kəsəraa dzəmbə dividivi ka məni kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ⁴² Ava ghwəy nay ntsaa ngati dafa va tə ya səəkəy, satim a ghwəmmə dzaa dzəvəgha!» kə Yesəw.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53;
Zħj 18:3-12)

43 War ghwəla tsəgha ki, Yesəw mbə kəni gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni tsahwəy. Mba'a mbəzli dən kwasəbə, lə kafa'ihı nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy ghwənashi na ta kəsə Yesəw. 44 Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy, ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkwe njasa ka ndəə səkwe madigayəy, ghəci na. Nza ghwəy kəsə, ka ndəghwə wəzə va mbəliy ki» kə niy ni ngəshi. 45 Dza Zhəwdasə war sa tsəhəy na tsəgha ki, karə dzay dzəvəgha Yesəw, a kə ngəci na: «A Metər» kə, mba'a səkwe ti njasa ka ndə vaa səkwe madigay. 46 Gwa'a, kahə mbəzli va sənay Yesəw tsəgha ki, basə ghəshi basəkənvashi kən, tasl ghəshi kəsəti.

47 'Wakəvə tsahwəti ndə tifa mbə mbəzliy nza lə Yesəw, fat tədikəvəri kafa'i tsa ci, dza na pətsə kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa *ka ta Hyala.

48 Ma kə Yesəw kaa vərəm mbəzliy basəkəvashi va tsəgha ni na: «A mbəzli ni, tawa səkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? 49 Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka bəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalaba nanzə sa? Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbə kwəmaa niy tsaslitim va mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa na» kə Yesəw.

50 Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw gwanashi kwərec ghəshi hwəshi, mba'a ghəshi zlay Yesəw tifa ki. 51 Dza tsahwəti məgəla kwətin, ka nəw kar mbəzli va lə Yesəw tə səəbə tə səəbə. War gwədəwri sa kən ghən ci gwa'a tsəgha zlabə zlabə. Dza məndi ka dı kəsə. 52 Sa nə məndi, a məndi kəsə, kə məndi na, dza na mba'a pəlatanavəshi gwədəwri tsa va tsəgha kaa mbəli va, ka hwəy dirənəy.

Yesəw kwa kwəma mbəzli
**ka Zhəwifə dikə dikə ni*

(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55,
63-71; Zħj 18:13-14, 19-24)

53 Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi pəmanaghə Yesəw kaa dikə tsa *ka ta Hyala ki. Ghala pətsa va na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, lə mətikwəkwər ka Zhəwifə, mba'a *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ka basəvaa səkəə dzakə ghi tsa va.

⁵⁴ Dza Piyer, ka nəwshi kərakə kərakə, pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala tsa va. Dzakə na das nzəyəy vəgha gwəlaa ndəghwə ghi tsa ntsa va, ka bəghəzli ghwə kwasəbə shi. ⁵⁵ Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala ghəshi lə *mbəzliy sləka ka Zhəwifə gwanashi, tapə dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy banavə fəti ti kaa Yesəw ta mbə ghəshiy paslamti. Shan ghəshi ta kwəmavə kwəma ka ghəshi banavə fəti ti kaa Yesəw. ⁵⁶ Mbəzli dən tərənəw səəkəshi, ka təbançi dzərvə kaa Yesəw na, kala jakəshi kwemer shi va gəzə ghəshiy dzəkən, gar nə məndi: «Tsəgha na katan» kə məndi.

⁵⁷ Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi satishi ta təbançi na shi kwəma dzərvə, ma kə ghəshi na: ⁵⁸ «Wa ma kə niy ni mbə kwəma ciy: "Yənəy, ta ngəzlamti *ciki Hyala tsa ngati ndə ngəri tsa lə dəvə ci dzee. Ma mbə vici mahkanəy, mba'ee zhiniy ngakati, kala səəkə dəvə ndə mbə" kə niy ni» kə ghəshi. ⁵⁹ Ya tsəgha təbanaghə ghəshi dzərvə tsəgha na va kaa Yesəw ki na, dzatəvata kwa kwal tsa kwətiŋ tsaw.

⁶⁰ 'Wakəvə dikə tsa ka ta Hyala tsa va tsəgha fakatsa'wə satiy, gar garəy

mbə mbəzli tifa va. A kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləba ma gha kwemer gəəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə. ⁶¹ Dzəghwa Yesəw dighevə catavay, kala maw zləba kwəma ya jəw nzə. Zhini dikə tsa ka ta Hyala tsa va, ka zhiniy dəw kwəma və, a kə ngəci na: «Gha na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyala ka məndi vaa fal na pən?» kə. ⁶² Ma kə Yesəw ngəci na: «Yə, yən na! Ghwəy gwanəwəy sanay, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwanashi dza ghwəy nara mənəzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini dibay, ta nara dza ghwəy yən mbə səəkə mbə kwəlefi mə ghwəmə» kə. ⁶³ Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kaa kwəban tsa kən ghən ci, kwəyah kwəyah slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə na: «Wəkə na nava tsəgha, ka dī mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. ⁶⁴ A ghwəy favə njasa sawa na Hyala də'wə ghən tsa ghwəy. Njaa na kwəma təkə ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi gwanashi ki na: «Aa gəzəkə *kwəma jikir na, gar pəəsli na!» kə ghəshi.

⁶⁵ Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi mba'a ghəshi madishi, ka tifa

ndighwær dzækøn Yesøw. Ka ghøshiy dza mbøkwø mbøkwøti kwøma ci na, ka ghøeni døvøø ndøkwø li, ma kø ghøshiy ni ngøci sa ka ghøshi ndøkwømti na: «Ca a Hyala cøtøña, a gha gøzanøy, nda tsama ndø ndøkwøña na?» kø ghøshiy ni. Dza døwgerhi pøm ghøshi pømøvø Yesøw, war ka tsatsanci dividivi dzøghwa slimim ci.

Vøraslø tsa Piyer

(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Zhj 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ma Piyer war ghwølay kwa tipø køghi tsa va ki na, dzøghwa mali kwa ghøra sløni køghi tsa dikø tsa *ka ta Hyala ndøs sækøta. ⁶⁷ Ma sa sækø na, tsa' kø na, Piyer ta ghwø tifa mbø bøghøzli, dza na vøreghe vøreghøti. A kø kaa Piyer na: «A ntsa, ghay ntsa kwasøbø Yesøw ndø ka Nazaretø nza gha kwørakwø» kø. ⁶⁸ Tapø Piyer dzømbøy mbø vøraslø, a ka na: «Am, sønay ya na neyew, sønata gøla kwøma dī gha na gøzee sana nee kiw» kø. Dza na mba'a ðarvay tifa kwa tipø va ka dzay dzømbø jøwler. [‘Wakøvø kwa taja ngølakø mba'a way ki.] ⁶⁹ Zhini maliy ghøra sløni va køyba mba'a nay ghøci mbø jøwler tsa va difa, ma kø kaa mbøzli mbøða war sa nay na na: «A mbøzlia, ntsay, tsahwøti ntsa mbøzli va na» kø. ⁷⁰ Zhini Piyer ka

vøraslø difa. War ghwøla na, dza mbøzliy nza va tifa ka gøzanci kwøma kaa Piyer, a kø ghøshi na: «A ntsa, na katanj nay, tsahwøti ntsa mbø mbøzli ntsa ni nza gha. Sa nzana, ghay, ndø ka Galile nza gha» kø ghøshi. ⁷¹ Dzøghwa Piyer tapø ta zømø læ følata ki, a kø na: «Tifa tepøw, tsamtøra Hyala yøn køø sla dzørvø! Sønay ntsa gøzø ghwøy vee, ya søni søni na neyew!» kø. ⁷² ‘Wakøvø ngølakø kwa bakø søða ki, mba'a zhiniy way. Dza Piyer nza'jøw zøzøvø kwømaa niy gøzanakø Yesøw va. Sa niy nø na va: «Ka ngølakø gha wa kwa bakø søðay, gha zhønti gøzø mahkan søða gha: “Sønay tsava ndø yaw, sønay tsava ndø yaw” pø gha» kø niy ni ngøci. Mba'a sækøta mbø ghøn ci. Dzøghwa ki tapø dzømbøy mbø wahø tsøgha.

15

Yesøw tø ngwøvø kwa kwøma ngwømna Pilatø

(Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Zhj 18:28-38)

¹ Pøetø mekøshi na, mba'a mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala ghati sløka kwømaa dzækøn Yesøw kwa jipø shi, læ møtikwøkwøw *ka Zhøwifø, læ *ka ðønipø kwøma pøhøti Hyala, mba'a *mbøzliy sløka ka Zhøwifø. Dza pøhø ghøshi pøhøti Yesøw, mba'a ghøshi pømøghø kaa ngwømna

Pilatø ta basø ngwøwø dzækən. ² Dza Pilatø ki, tapø ta døw kwøma va Yesøw, a kə na: «Mazø tsa ka Zhøwifø nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesøw ngøci na: «Njasa gøzø gha va na» kə.

³ Dzøghwa mbøzli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala ka gøzø kwemer dafj dzækən Yesøw, ta mbøø banci føti. ⁴ Zhini Pilatø ka døw kwøma va Yesøw difa: «A ntsa, ka zløba kwøma gha sa? Favø gha njasa gøzøkø ghøshi kwømaa bønja føti dafj tsa nzø sa?» kə. ⁵ Dighevø Yesøw nzøyøy kala zløba kwøma difa. Dza nava kwøma, mba'a søøvøri møhørlø Pilatø.

Ngwøwø møti kən Yesøw
(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25;
Zhj 18:38-19:16)

⁶ Njasa søkø vici *makwaghwa Pakø vay, tsøgha ka ngwømna Pilatøø pølanayshi tsa dø *ka Zhøwifø ndø kwøtiñ mbø mbøzli kwa førshina. ⁷ Dzøghwa ghala pøtsa va ki na, mba'a ntsa nø møndi Barabasø, kə møndi sløn tsa ci kwa førshina. Ghøshi lø nihwøti mbøzli ka zhini ghøn, pøkw ka pøøsliti ndø ghøshi mbø zhini ghøn tsa shi va.

⁸ Dza vørem tsa mbøzli va tsøgha, takwøø ghøshi madishi ta døw va ngwømna Pilatø a ghøci møni kwøma sønabøy na va mbø mananshi ndimndim. ⁹ Ma kə Pilatø ngøshi na:

«Wa ntsa dø ghwøy yøn pølayñwøya? E pølavønñwøy mazø ka Zhøwifø na?» kə. ¹⁰ Tawa gøzø ngwømna tsøghay, sa sønay na lø katanj, sa hørhø mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala va Yesøw, va tsøgha kəsanağhø ghøshi, kə. ¹¹ Dza mbøzli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala va, tapø dzømbøshi mbø høerø ni tifa mbøzli, nza ghøshi mbøø døw va Pilatø, a ghøci pølanayshi Barabasø. Dza mbøzli va ka døw tsøgha. ¹² Zhini ma kə Pilatø kaa mbøzli tifa va gwanashi na: «Ya tsa nø ghwøy tsa ndø mazø tsa ka Zhøwifø na, pø ghwøy naci kiy, njaa kee mønti lia?» kə. ¹³ Ma kə ghøshi gwanashi zlanjlanj na: «Na naci, ø pø gha danjavøgha vøgha tsøm!» kə ghøshi. ¹⁴ Ma kə Pilatø kaa ngøshi na: «Øy, wa kwøma tøvøti na gar danjwø møndiy dzøvøgha tsøm shøka?» kə. Zhini ghøshi møtsøhø ghøshi møtsøhøti zlanj kwøma difa: «War ø pø gha danjavøgha vøgha tsøm!» kə ghøshi. ¹⁵ Dzøghwa Pilatø, sa dø na nøw møni naa dzaa tøbanshi kwøma kaa mbøzliy basøshi va tifa ki, mba'a pølanayshi Barabasø. Dza na mba'a gøzanshi kaa ka sawji a ghøshi dø'wøvø Yesøw lø kwørpø, nza ghøshi dzaa danjavøgha vøgha tsøm ki.

Njasa sawa ka sawji

Yesaw

(Mt 27:27-31; Zhj 19:2-3)

16 Dza ka sawji ki mba'a ghøshi pømøghø Yesaw dzakø ghi dzøghwa hwør tipø, tø pi sla ngwøvø tsa ngwømna Pilatø. Mba'a ghøshi dzaa basøkø nihwøti ka sawjiy tørmøbø gwa'aa dzakø. 17 Dzøghwa ghøshi ki, mba'a ghøshi panakøn lækwøsa ghømta nja sa mazø kaa Yesaw. Mba'a ghøshi mbørøti tekesli nja møgapa pøerø ghøn mazø, sørø ghøshi sèranambøshi mbø ghøn tsa ci. 18 Dza ghøshi ka sækwø kwa kwøma sawa ki: «A mazø *ka Zhøwifø, ava ghøy sækwøtøŋa» kø ghøshi. 19 Dza ghøshi ka dø'wø dzøghwa mbø ghøn ci lø gøta, ka tifø ndighwør dzækøn, ka gøløbø kwa kwøma ci. 20 Ma sa kødishi ghøshi lø sawa ci tsøgha ki na, mba'a ghøshi sèramti lækwøsa ghøm na va køn, mba'a ghøshi zhananakøn kwøbønør ci. Dza ghøshi mba'a ghøshi pømækøvøri søvøri mbø mølmøø dzøti ngwøla, ta dza ta danjwø dzøvøgha tsøm ki.

Yesaw vøgha tsøm

(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Zhj 19:17-27)

21 Ma ka sawjiy pømø Yesaw va mbø dza kwa kwal na, mba'a tsahwøti ndø ka Shiren sækøy kwamti tifa, Shimanjw, kø møndi kaa sløn tsa ci. Døshi kar

Alekøsandørø lø Røføsø. Dza ka sawji va mba'a ghøshi tsækwambø lø gwølanj mbø bø tsøm tsa dza møndi va ta danjwø Yesaw dzøvøgha.

22 Kø ghøshi ki, mba'a ghøshi bøghø Yesaw dzøti pøtsa nø møndi «Gwalgwata» kø møndi. Gwalgwata vay, pi nja pa ghøn ndø ngøri, di naa gøzø. 23 Ma sa tsøhøshi ghøshi na, dza ghøshi ka di sancitay dzavødfø lø nihwøti shi har møndiy *Mirø kaa Yesaw. Kala zløba sa ci Yesaw. 24 Dza ghøshi ki danjwø ghøshi danjavøgha vøgha tsøm. Mba'a ghøshi tihøhwø kwøbønør køn ghøn ci kwa jipø shi lø ti dandørdø. 25 Ma vici ghala pøtsa danjwø møndi va Yesaw dzøti tsøm ki na, ge'i lø tsahi møslidø.

26 Dza ghøshi mba'a ghøshi tsaslititay shi bønävø møndi føti ti. Ma shi tsaslititay ghøshi vay: «Mazø tsa *ka Zhøwifø» kø møndi. 27 Dza ghøshi mba'a ghøshi danjavøgha ka ghørapø bakø vøgha shøghwø kwasøbø Yesaw ki. Mba'a ghøshi garøyshi, ya wa ndø na, tø tsa ci tsøm, mba'a tsahwøti tar kwa bözømø ci, mba'a tsahwøti tar kwa zlebici. [28 Kwømaa niy gøzøkø møndi va mbø Zliya Hyala, niy nø møndi: «Ta mbørambø dza møndi mbø ka møni jikir» kø møndiy, mba'a dzøghwata kwa tsøgha ki.]

29 Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar vəgha pətsa va ka sawa Yesəw, ka tsəərə. A kə ghəshi na: «Awə pə gha bay, gha saa niy ni va, e ngəzlamti *ciki Hyala, zhini ka ngakati mbə vici mahkanta, pə gha sa? 30 Ə ka gha mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana bay! Səkwəna tə tsəm tsa di!» kə ghəshi. 31 Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala gəzanci kwəma sawa kwa jipə shi diba, a kə ghəshi na: «Ma nihwəti mbəzli mba'a ghəci mbalamtishi na, kala dza ghəci mbəə mbəlanti tsa ci ghən kwərakwə shəkəna! 32 *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, mazə tsa ka *Izərayel gee kə bay, səkwa kə səkway tə tsəm tsa va sənənva di! Ma sa ka ghwəmmə nay ghəci səkway kiy, ta banavə nefer ghwəmmə dza ghwəmmə» kə ghəshi. Tsəgha mbəzli danwəy məndi va vəgha sawa kwərakwə.

Njasa mətiy Yesəw

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Zhj 19:28-30)

33 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi mənii, ya pa' kwəmaba tə hidii gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. 34 Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na, dza

Yesəw ka zlapə kwəma zlanzlan, a kə na: «*Eləwy Eləwylama sabakətani?*» kə. Ma di kwəma vaa gəzəy «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?» di naa gəzə. 35 Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nza tə pətsa va, sa favə ghəshi kwəma gəzə Yesəw va na: «Aya, avaci mbə haka *Eli» kə ghəshi. 36 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi bəvbəpə ta bali. Dza na tsan bəvə shiy nja səwsə, kə yəkwə yəkwəmbəshi mbə tay tsa ndalakwə tsa, səəkə na mba'a haslivəshi lə gəta, ka bənci, a ghəci sa. A kə na: «Zlayəm, a ghwəmmə nighə di, nda katan dza Eli tsa vaa səəkəə pəlamti səkwa tə tsəm tsa va!» kə.

37 Dzəghwa Yesəw mba'a ngwəmata lala zlanzlan, mba'a mətiy. 38 Dzəghwa kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, mba'a sləkwəy bakə mbə, sa 'wava na səəkə mə ghən tsa ci pa' kwəkə tə mətsəni.

39 Ma kə dikə tsa ka sawji bələkwə, sa nata na məti Yesəw va, ghəci tifa ki na: «Ma ntsa katanəy, Zəghwə Hyala na!» kə.

40 Ma ghala pətsaa məti Yesəw va ki na, tifa niy nza nihwəti mi'i ka nighə kwəma va vəri kərakə. Mbə mi'i va kar Marəy

ka Magødala, læ Marøy mbøghøy kar Zhakø tsa jøw tsa, læ Zhæzesø, mba'a Salømøy niy nza. ⁴¹ Sa niy nøy ghøshi Yesøw ghala ghøci ghwølay tøy hidfi ka Galile, ka kækøæti ghøshiy nza læ shiy ghønghøn ghønghøn. Danj tøy røyw nihwøti mi'i tifa difa, sa søsøækøshi ghøshi kwasøbø Yesøw dzømbø mølmø Zherøwzalem.

Njasa lamti møndi Yesøw
(Mt 27:57-61; Lk 23:50-56;
Zhj 19:38-42)

⁴² Ma vici møyti Yesøw va ti kiy, føyca vici ka møndiy gwømava ta ndøghø *vici døkøva tøy høzlimø niy nza na. Ma sa møytiy pi hetihwer na, ⁴³ dza *Zhezheføy, ntsa mbø mølmø Arimate mba'a søkøy. [Ghøciy, ntsa fa møndi kwøma vøy mbø mbøzliy sløka *ka Zhøwiføy niy nza na. Mbø ndøghø vici dza Hyalaa søkøy ta sløkø mbøzli ti ghøci niy nza kwørakwø.] Dza na kaa nøyføy tsa ci, mba'a ndahwø, mba'a tsøhøy vøgha ngwømna Pilatø ta cøywø kwal tsa dza ta bøy mbøri tsa Yesøw ta dzaa ta lamti. ⁴⁴ War sa favøy Pilatø a Yesøw møytiy, køy møndi na, mba'a møyhørli ci søyta, sa møytiy Yesøw va kyanjwkyanjw. Dza na da' harvøy dikøy tsa ka sawji bøyøkwø ka døyw vøy, a køy na: «A Yesøw møytiy køy møndiy, nzay nza na ghala møytiy na na?» køy. ⁴⁵ Ma sa gøzanci ndøy sawji tsa va kwøma døyw na va vøy gwa'a kaa Pilatø ki na, mba'a bøynavøy kwal

kaa Zhezheføy ta bøy mbøri tsa Yesøw.

⁴⁶ Dza Zhezheføy kaa bahta wøyzø na, mba'a pavøy ta harøy Yesøw mbøy. Dza na mba'a dzaa bøykøghwa mbøri tsa Yesøw søkwa vøgha tsøy tsa va, mba'a dzaa harambøy mbøy. Mba'a dzaa faghwa kwa kwøli lati møndi mbøy hakwøy. Dza na mba'a tsøkwyøkøy hørambøzliy kalamiy miy kwøli va.

⁴⁷ Kar Marøy ka Magødala ghøshi læ Marøy mbøghøy Zhwøzesøy ki na, mba'a ghøshi niy nay dzøghwa tøy pøtsa løy møndi Yesøw.

16

Zhakati tsa Yesøw mbøy møyti
(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12;
Zhj 20:1-10)

¹ Ma sa dzøyvørita *vici døkøva ki na, dza kar Marøy ka Magødala, læ Marøy mbøghøy Zhakøy, mba'a Salømøy, pa' ghøshi pavøy 'wørdi, ta dza ta møytiy dzøyti mbøri tsa Yesøw kwa kwøli va. ² Dza ghøshi føyca løywma Dømasøy mekøshi, pøyøtøy ghøshi madfishi, dza ndøy ghøshi tsøhøshi tøy kwøli viciy søyømøy. ³ Ma køy ghøshi kwa jipøy shi sa tsøhøshi ghøshi na: «A ntsaa dzaa tsøkwantømmøy hørambøzli møy kwøli va va nanzøy kia?» køy ghøshi. ⁴ Va sa nzana, hørambøzli dikøy sa va tøy røyw gøyzøy ghøshi tsøgha. Sa nøy ghøshi njøy'wøy, køy ghøshi kaa pøtsa møy kwøli na, bøywøta kwøli, mba'a hørambøzli tsarakøy

dzar kwa tsa nzø pi. ⁵ Dza ghøshi tøhwø dzømbøshi mbø kwøli va. Ma dzømbø ghøshi na, tsahwøti mægøla ndø mønzyø mbøba, ge'i tar bøla kwa bøzømə kwøli va, lø kwøbanj tsa tezezl tsa køn ghøn ci. Mba'a mi'i va hazlønishi dalala. ⁶ Ma kø kaa mi'i va na: «A mi'i, ka hazløn ghwøy ma! E sønay Yesøw ndø ka Nazaretø tsa danjwävøgha møndi va vøgha tsøm na sa pala ghwøy. Ghøci tikø kwa kwøli naw. Aa zhakatiy mbø møti. Vanay pøtsaa niy føy møndi ti. ⁷ Madim gøzanshim bar tsa kwøma va kaa mbøzli ta sødä ci, lø kaa Piyer gwa'a. A pø ghwøy ngøshiy: "Pørbä ghøci dza naa 'waa tsøhøy køn ghwøy tø hidì ka Galile. Tiba dza ghwøy dzaa nay, nja kwømaa niy gøzanjwøy na va" pø ghwøy ngøshi» kø.

⁸ 'Wakøvø mi'i va mba'a ghøshi søømøshi kwa kwøli va, kwøsha' ghøshi ta bali, ka hwøshiy dzashi kørakø vøgha kwøli va, kala gwørgwørø, sa søøta møhørlì shi. Dza ghøshi kala maw gøzø kwøma va ya kaa tsamaða ndø va hazlønì.

Yesøw ghøshi lø Marøy ka Magødala

(Mt 28:9-10; Zhj 20:11-18)

[⁹ Ma sa zhakatiy Yesøw mbø møti mekøshi mekøshi føca løwma dømase na, dza na mba'a canati ghøn tsa ci pørbä kaa Marøy ka Magødala. Marøy ka

Magødalaa niy tihøkøvøri Yesøw va hyeler mbørføn mbø ghøn nzø. ¹⁰ Dza Marøy mba'a dzaa gøzanshi bar tsa kwøma va kaa mbøzliy niy nza lø Yesøw. Ma ghøshi ghala pøtsa va na, war cøcølikwø, lø wahø kwa møtsø shi. ¹¹ A kø Marøy ngøshi na: «Mbø piy na Yesøw sønzanva! E nay lø møtsee!» kø Marøy. Ma mbøzli va na kala zløbati ma kwøma nzø va ghøshi.

Yesøw ghøshi lø mbøzli ta sødä ci

(Mt 28:16-20; Lk 24:13-49; Zhj 20:19-23; SløniKY 1:6-8)

¹² Zhini mba'a Yesøw zhøghøvø nahwøti pa ta canati ghøn tsa ci kaa nihwøti mbøzli ci bakø, mbøzli va kwa kwal mbø dza ta dzøti nahwøti giwa. ¹³ Mba'a ghøshi zhøghøkøvøshiy dzøvøgha nihwøti mbøzli ci va, mba'a ghøshi gøzanshi kwømaa mønata. Dza ni va kwørakwø ßa na, kala zløba ma kwøma va ghøshi.

¹⁴ Dzøghwa, løy hwøm kiy, mba'a Yesøw canati ghøn tsa ci kaa mbøzli ta sødä ci va møn lø tanj ni gwanashi, ghøshi mbø zømə shi zømə ghala vøghwø tsa va. Dza na nabø nabø nabøtishi, sa dī ma ghøshi zløba kwøma gøzøkø Hyala lø sa nza nefer shi caslakøslakø, mba'a tø sa dī ma ghøshi va yi kwøma gøzanakøshi mbøzliy niy nay va ghøci zhakatiy mbø møti.

15 A kə kaa ngəshi diba ki na: «Mbalam ya pa' kwəmafa tē pətsa kərke hidī, a ghwəy dzaa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli gwanashi. 16 Ma ntsaa dzaa zləbavə kwəma dza ghwəy vaa gəzə, dzəghwa mba'a mēndi mananati *bateməy, ta mbəliy dza tsava ndə. Ma ntsaa dzaa zləbati may, ta slanakən ngwəvə dza Hyala.

17 Mbəzliy dzaa zləbavə kwəma vay, avanta kwəma maɖaɖa maɖaɖa na dza ghəshiy mēni: Ta tihə hyeler dza ghəshiy dza mbə mbəzli, lə slən tsee. Ta gəzə kwəma dza ghəshi lə ghani səəkə ma ghəshiy gəzəhwə. 18 Ya shishiy kəsəvə ghəshi lə dəvə shi, ya ghwə'y pəesli ndəə sahwə ghəshiy, kwəmaa dzaa mananshi tifa tepəw. Ka ghəshi dzay ka fə dividivi shiy dzəkən mbəzli shaw shaw ni, fanakənsi ma ghəshi na, mba'a mbəzli va mbəli shi» kə Yesəw.

Njasa dzay Yesəw dzəvəgha Hyala mə ghwəmə (Lk 24:50-53; SləniKY 1:9-11)

19 Ma ləy hwəm sa kəɖiy Ndə sləkəpə Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli ta səɖa ci ki na, dza Hyala mba'a bəhwəə dzəmə ghwəmə, mba'a dzaa nzəyəy tē kwa bəzəmə Hyala məba.

20 Dzəghwa mbəzli ta səɖa ci mba'a ghəshi maɖishi ta dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va, ya pa' kwəmafa tē hidī gwa'a. Dzəghwa Ndə sləkəpə mba'a kəətītishi. Tərəɖw ghəshi mēnti kwəma maɖaɖa maɖaɖa na. Ma sa nata mbəzli kwəma va na, mba'a ghəshi sənay, kwəma katanə na sa gəzə ghəshi va, kə ghəshi.]

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə na dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasliti Markø ki.

16:16 16:16 SləniKY 2:38 **16:17** 16:17 SləniKY 8:7; 16:17; ghani: SləniKY 2:4; 10:46; 19:6; 1Kwər 14 **16:18** 16:18 shishi: Lk 10:19; SləniKY 28:3-6; Ta mbəli mbəzli dza ghəshi: SləniKY 4:30; 5:16; 8:7; Zhk 5:14-15 **16:19** 16:19 Mt 22:44 **16:20** 16:20 Ebr 2:4

Zliya Yøwøn
kwøma wøzø naa
dzækøn Yesøw
Køristøw njasa
tsasli
Løwka
Kwøma dza
ghwømmøø gha
sønataa dzækøn
zliya na

Ma Løwka tsaa tsasli zliya na tsay, ghøshi lø Pøl niy tøwrø na ghala vøghwø tsaa niy wø Pøl dzar mbø mølmøhi ghønghøn ghønghøn, mba'a ghøshi niy nzøyøhwø nzøy li tø hidī ka Røm. Ghøci dibay, døkwtøtø tsaa mbøzli ka zølghwø niy nza na. (Nza ghwøy nighø mbø Kwøløse 4:14). A døwhwø nzøy tsa Yesøw va mbøzli ghønghøn ghønghøn madī na ta tsasli zliya na. Va Marøy mbøghøy Yesøw døwvø na kwømaa dzækøn ya Yesøw, kø møndi. A kø møndi dibay, ghala pøtsa tsasli na zliya nay, Pøl kwa fərshina tø hidī ka Shezare na, kø møndi.

Kaa madigay Tiyøwfiløse tsasli Løwka zliya na. Ma ntsa vay, ntsa mbø hwølfø ka Zhøwifø naw. Zhini Løwka dø'wø ghøn tsa ci dibay, hwølfø ka Zhøwifø naw. Løwkay, ntsa slanci hwøtø tsa ci ta mbøzli na. Tøtøw ka naa gøzø kwømaa dzækøn mbøzli kwa tsa shi kwal ni, lø dzækøn ka ndørma, lø mbøzli gwørapø

gwørapøshi ni, lø ndørazhi, mba'a mi'i. Bazhø bazhø gøzø na kwømaa dzækøn søkø tsa Yesøw dzøti hidī ta mbøzli nja ghøshi ni.

Avanay njasa nøwva
kwøma mbø zliya na:

Vøh 1 pa' tø vøh 2
 Nøwøtø tsaa dzækøn
 shiy mønishi ghønghøn
 ghønghøn Yesøw
 ghwøla ta ya, mba'a
 dzækøn ya Yesøw.

Vøh 3 pa' vøh 4:1-13
 Kwømaa dzækøn Zhan
 tsaa møni batem kaa
 mbøzli, mba'a dzækøn
 høerø tsa høerøhwø
 ndø jakø tsa Hyala
 Yesøw.

Vøh 4:14 pa' vøh 9:1-50
 Njasa 'wa Yesøw sløni
 ci mbø hidī ka Galile. Sa
 ghanay, mba'a dzømbøy
 mbø ciki basøva tsa ka
 Zhøwifø, dza na mba'a
 jangøti kwøma mbø
 Zliya Hyala, dzækøn
 sløni dza na ta møni,
 njasa dza na ta canshi
 Yøwøn kwøma wøzø
 na kaa mbøzli kwa tsa
 shi kwal ni, lø kaa
 mbøzli mbø døvø ndø
 jaka, lø njasa dza na
 ta mbøli mbøzli nza
 ngøra'wø køn shi (4:17-
 19). Dza Yesøw ki,
 war tsøgha ghøci mønti
 njasa jangøti na va.

Vøh 9:51 pa' tø vøh
 19:1-27 Yesøw kaføy
 tø hidī ka Galile ta
 dzaa dzømbø mølmø
 Zherøwzalem. Ghøci
 mbø dza kwa kwal na,
 mba'a bananavø shiy

kaa mbəzli ghəngħən
ghəngħən.

Vəh 19:28 pa' tə vəh 23:1-
56 Nəwər dzəkən shiy
dzaa səəkə dzəkən
Yesəw ghala vəghwə
tsa nzana mbə məlmə
Zherəwzalem, pa' va
məti ci.

Vəh 24 Nəwər dzəkən
səmə tsa Yesəw kwa
kwəli, lə njasa cinti
Yesəw ghən tsa ci
kaa mbəzli ghəngħən
ghəngħən, lə njasa dzay
naa dzəmə ghwəmə ta
dzaa nzəyəy vəgha dəy.

*Kwəma gəzə Ləwka kaa
Tiyəwfiləsə*

¹⁻² A Tiyəwfiləsə ntsa dikə
tsa, a gha sənay ghəngħən
ghəngħən mənəhwə Hyala
shiy mbə ghəy. A nihwəti
mbəzli tibay, mba'a ghəshi
nashi shi mənəhwə Hyala
va lə mətə shi ghala ghava
ghəshi. Dzəghwa Hyala ki
mba'a ghwənashi mbəzli
va, ta dza ta gəzə kwəma
nzə va kaa mbəzli. Ma
sa dza nihwəti mbəzli ki
na, mba'a ghəshi tsatsaslati
shi va tə zliya, war njasa
sləkəshi mbəzliy nashi va.

³ Sa dzee kwərakwə kiy,
mba'ee njədīvə shi va wəzə
va mbəzli, njasa ghava
ghəshi gwanashi. Ma sa
njədīvəshee ki na, wəzə
na yən tsasləghənashi,
gha ntsee dikə tsa njasa
ghakəvashi ghəshi lə njasa
nəwva ghəshi, pən na sana
nay gha. ⁴ Ma kwəma

tsasliñee va shi va tiy, ta
mbə ghaa sənay katanj na
shi banavəña məndi va, pə
gha, nə ya.

**Ndə kwal tsa Hyalaa
gəzəpə ya tsa Zhanj ndə
mənipə *batem*

⁵ Ghala vəghwə tsa nza
*Erədə mbə məni mazə tə
hidi ka Zhəwdey, a tsahwəti
ndə ta Hyala niy nza tifa,
Zakari, kə məndi kaa slən
tsa ci. Zakari tsa vay, ndə
ta Hyala tsa kwa zəərə *ka
ta Hyala sləkə Abiya niy
nzana. Ma mali ci na,
mbə hwəhwə tsa *Aranjw,
ntsa dikə tsa mbə ka ta
Hyala, Elizabetə, kə məndi
kaa slən tsa nzə. ⁶ Kar
Zakari ghəshi lə mali ci va
bakanashiy, mbəzliy məni
kwəma di Hyala niy nza
ghəshi, ka di fəti ta *kwəma
pəhəti Hyala lə nəfə tsa shi
gwanay. ⁷ Niy nza ndərazhi
və shiw. Sa nzanay, jəña
niy nza Elizabetə. Zhini
difa ghala vəghwə tsa va na,
təranjwshi ghəshi niy halishi
bakanashi.

⁸⁻⁹ Dzəghwa vəghwə tsa
dza kar Zakari kwa zəərə
shi, ta ghəra sləni mbə *ciki
Hyala ti, mba'a səəkəy. Dza
ghəshi, ta'wə ta'wə ta'wə
ghəshi slaslati dandərdə,
njasa sənabəshi ghəshi mbə
məni, ta ti ntsa dza Hyalaa
tsəhavə ta məni sləni mbə
ciki tsa nzə, ge'i lə tsava
vəghwə. Ma sa ti ghəshi
dandərdə tsa va ki na,
mba'a tivə Zakari ta dza
ta ndi shiy zən wəzə mbə

ciki Hyala. Sa sənata Zakari tə ya na ghəra sləni va kə ki na, mba'a dzay dzəmbə ciki Hyala ta ghəra sləni va. ¹⁰ Ma ghəci mbə ndi shiy zən va wəzə mbəba na, ka cə'wə Hyala mbəzli gwanashi ni pərikə tə ngwəla.

¹¹ War Zakari mbəba ki na, vətəghə ndə kwal tsa Hyala tsahwəy kwa kwəma ci. Dza gar garəy vəgha bəla kwa bəzəmə pətsa ka məndi vaa, ndi shiy zən wəzə ni kaa Hyala ti. ¹² War sa nay Zakari tsəgha na, mba'a məhərli ci səəta, ka gwərgwərə ghəci va hazləni. ¹³ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəci na: «A Zakari, ka hazləni gha ma. A Hyala zləbati cə'wə gha. Avanay, ta bə hwər dza mali gha Elizabetə, ta yaņa zəghwə. Sa ka na yakə zəghwə vay, Zhanj pə gha taa ni kaa slən tsa ci. ¹⁴ Ta vəshinja dza gha dalala ta kwəma ci. Mbəzli dən dza naa nza mbə vəshi, sa ka məndi yakə. ¹⁵ Zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza mbə sləni Hyala. Ka dza naa sa ya mbezli, ya nimaba shi saa ghipəw. Ghala ghəci kwa hwərəy dza *Safə tsa Hyala dəwdew tsaa təhay nəfə tsa ci. ¹⁶ Dən dza naa zhəghəkə məhərli ka *Izərayel, lə kwəma dza naa gəzanshi, ta zhini ghəshiy nəw Hyala kwa sləkəshi. ¹⁷ Ndə kwal tsa Ndə sləkəpə

dza naa nza. Məhərli ci lə bərçi ci gwa'ay, war nja sa *ndə gəzə kwəma Hyala *Eli va mbəradzə dza naa nza. Sa ka na dzay, mba'a sləkamti kwəma kwa jipə kar didihi lə ndərazhi shi, mba'a jakətishi. Sa ka na dza kaa mbəzliy zhini ghən kaa Hyalay, mba'a zhəghanti məhərli shi, nza ghəshi nza ka mbəzliy mənı kwəma di Hyala. Ava tsəgha dza naa gwəmanti nefer mbəzli wəzə wəzə ta zləba Ndə sləkəpə ghəshi sa naa səkəy» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

¹⁸ Ma sa favə Zakari kwəma va tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «Kay, njaa njaa dzee gha sənay katanj na kwəma va pən kia? Ava ghaa nay sənəzvay, pəhal nzee dalala, zhini tsəgha malee kwərakwə ba» kə. ¹⁹ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «Yənəy, yən na ndə kwal tsa Hyala tsa har mənıdiy Gabəriyel. Kwa kwəma Hyala kee nza, ka ghəranta sləni. Sanay, Hyala ghwənıkəra na ta gəzanja kwəma, lə ta gəzanja Yəwən nəwər tsa wəzə tsa tsa. ²⁰ Ma kwəma gəzanjee vay, ta mənıva dza na, sa ka vəghwə tsa va səkəy. Ma nja na zləbati ma gha kwəma vay, ta pəhəta dza ghani gha. Kala mbata ma gəzə kwəma gha, pa' fəca vici dza məndi vaa yakə

zəghwə gəzanee na» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

²¹ Ma ghala pətsa va ki na, war mbə ndəghə Zakari mbəzliy basəshi va, ta cə'wə Hyala pərikə. «Wa shiy mənishi nzəyəy Zakari rikərik mbə ciki tsa tsətsə shəka?» kə ghəshi. ²² Dza Zakari ki, mba'a səvəriy. Ma sa səvəriy na, dzəghə kə kaa gəzanshi kwəma na, kala mbay ghəciy gəzanshi. Dza na ka paghanshi kwəma lə dividivi. Ma sa paghanshi na kwəma lə dəvə na, mba'a ghəshi sənay tsəgha, shi madəna madəna ni səkə va Hyalaa nashi na, kə ghəshi.

²³ Ma sa kəfiy vəghwə tsa slanavə məndi kaa Zakari ta ghəra sləni mbə ciki Hyala ki na, mba'a dzay jighi.

²⁴ Ləy hwəm hi jəw ki na, mba'a mali ci Elizabetə bəvə hwər. Ma sa nay na ghənzə bəvə hwər na, mba'a nzəyta kəghi tsa nzə mbə tir cifə, kala dzəti ma ngwəla. Ma kə kaa kwəma gəzə na na: ²⁵ «Hyala məntəda na tsava wəzə hwər. Aa banti ha'wə tsa tə ya, va kwəma jija kənee na» kə.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Yesəw*

²⁶ Ma tə kwa kwanja tir tsa Elizabetə lə hwər na, dza Hyala tə nahwəti vici, mba'a ghwənay ndə kwal tsa nzə Gabəriyel dzəmbə məlmə Nazaretə tə hidī ka Galile.

²⁷ Ndə kwal tsa vay, kaa nahwəti zha ghwənəghə na, Marəy, kə məndi kaa slən tsa nzə. Makwa tsahwəti ndə ghənzə, *Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə ghəci. ²⁸ Ma sa tsəhəy ndə kwal tsa Hyala tsa va kəghi tsa kar Marəy ki, ma kə kaa ngəta na: «Avee səkəwətəna kwajin, vəshi pə ghaa vəshi, sa nzanay, a Hyala dərnitəna. Kwasəbə gha na Ndə sləkəpə» kə.

²⁹ Sa favə Marəy kwəma va na, mba'a məhərli nzə səta. Ma kə mbə ghən tsa nzə na: «Njaa di gəla tsatsa səkəwəpə gəzə kia mbəzlia!» kə. ³⁰ Ma ghənzə mbə təkə tsəgha, ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəta na: «A Marəy, ka hazləni gha ma! Hyala məntəna na wəzə hwər tsa nzə.

³¹ Avənay, ta dzəghwa hwər dza gha, ta ya zəghwəə zal. Sa ka gha yakəy, Yesəw pə gha taa ni kaa slən tsa ci. ³² Ma zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala ta ghwəmə dza məndiy har. Ta fəy dza Hyala kwa sləkəpə ka mazə, njasaa niy nza jijiy Davitə va niy nza. ³³ Ghəci dza naa sləkə hwəlfə ka *Izərayel pa' kwa ndimndim. Ka dza sləkəpə tsa ciy kədi ka na nzaw» kə. ³⁴ Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na:

«njaa kee mbay bəvə tsava hwər ki, kala səəkə ghəy nza lə zal ghala nzee kia?» kə. ³⁵ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəta na: «*Safə tsa Hyala dəwdew tsa dza naa səəkəy dzəkən gha, mba'a bərçi nžə dzaa səəkəə ləma'wakənvashi kən gha nja məcakwə. Ava tsəgha dza ghaa bəvə hwər. Ma zəghwə dza gha va ta yay, ntsa dəwdew tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala dza məndi har. ³⁶ Avanay sanay, zhadəŋa Elizabetə ghənzə sa niy nə məndi va, jija na, ka yakə zəghwə naw, kə məndiy, lə hwər na sənženva. Kwa kwanja tir tsa nžə na, ya tsəgha naa pəhal. ³⁷ A gəzanee, na na Hyalay, shiy tifa kala mbay ghənzəə məntishiw» kə. ³⁸ Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə na: «Yənəy, sa kwa sləkəpə nzee. Məniva kwəma nžə vaa dzəkənee lə kwal tsa bərkəti na va, njasa gəzə gha va» kə. Ma sa zləbakə Marəy tsəgha ki na, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a dzay, zlata.

Kar Marəy lə Elizabetə

³⁹ Ma ləy hwəm sa gəzəkə *ndə kwal tsa Hyala va kwəma kaa Marəy ki na, dza na mba'a madita kyanwkyanw ta wə vəgha Elizabetə, mbə məlmə nza kar Zakari mbə. Məlmə vay, dzar mbə kəleŋer tə hidfi ka Zhəwde niy nza na. ⁴⁰ Ma sa tsəhəta na mbəba na,

mba'a dzakətaa dzakə ghi tsa Zakari, dza na ka səkwə Elizabetə ghənzə. ⁴¹ War sa səkwəti Marəy Elizabetə na, mba'a zəghwə nžə kafəy ta kwəfəghə kwa hwər nžə. Dzəghwa *Safə tsa Hyala dəwdew tsa paf təhay nəfə tsa Elizabetə tsəgha. ⁴² Dza na ka gəzanta kwəma kaa Marəy zlanzlan, ma kə na: «A Hyala dərnitəŋa na gha ki Marəy. Təreŋwba ghaa dərniti na kaa nihwəti mi'i gwanashi. Zəghwə dza gha va ta ya bay, a Hyala təfanati miy. ⁴³ Wa slən tsee mbə mbəzli kwərakwə kia mbəzlee səəkəta mbəghəy Ntsaa sləkəra ta wəra wə? ⁴⁴ Sənay gha na Marəy, ghala pətsa səkwəra gha vay, madf, zəghwə madfiy ta kwəfəghə va vəshi tsəgha kwa hwər tsee. ⁴⁵ A Marəy, vəshi na tə gha, sa nzana, mba'a gha zləbavə kwəma gəzəkəŋa Ndə sləkəpə, mba'a gha sənay, ta məniva dza na, pə gha» kə.

Marəy fal Hyala kwa cəm

⁴⁶ Ləy hwəm sa gəzəkə Elizabetə tsəgha na, dza Marəy ka fal Hyala kwa cəm, ma kə na:

«A falee dikə tsa Hyala kwa sləkəpə.

⁴⁷ Paf təhəy nəfə tsee va vəshi, tə mbərkə Hyalaa mbəlira.

⁴⁸ Sa nzanay, aa fakən məhərli nžə kənee,

yən yən kwa ghəranta
sləniy zhəghəti ghən
tsee jəwə.

Va tsəgha kiy, ghava na sana,
pa' kwa ndimndiməy,
mali dərniti Hyala dza
məndiy harda.

49 Sa nzanay, a Hyalaa
gwəranti tə bərçi
dewdew na
məntəra shi wəzə ni tərəjw.
Ntsa dēwdēw tsa, na slən tsa
nzə.

50 Ya hwəmbay, war mbə
məni wəzə hwər na
kaa mbəzliy danta fəti.

51 Aa mənti sləni dikə na
tərəjw lə bərçi mbə
dəvə nzə,

mba'a ndanivəri zəzə
kwəma mbəzli nza
kəli ghən mbə nefer
shi,

52 mba'a tsəkwəkəghwa
mezhihə kwa gəzli
mazə shi,

mba'a parambə mbəzliy
zhəghəti ghən tsa shi
jəw jəw

mbə mazə tə pətsa shi.

53 Aa ngangaslay mbəzli
mbə mashi ni paf paf
lə shi wəzə ni.

Mba'a tihəti ka shiy paw di-
vidivi shi.

54 Aa kəətītəmmə ghwəmmə
hwəlfə ka *Izərayel,
ghwəmmə ka sləni nzə.

Zamti ghən na ta məni wəzə
hwər tsa nzə

55 kaa *Abəraham, lə kaa
ngəmmə ghwəmmə
jijihiy ya hwəmbaw.

Njasa niy gəzəkə na va məni
kaa jijihimməy,

tsəgha mənimmə na wəzə
hwər tsa va»

kə Marəy kaa cəm tsa nzə
va.

56 Dza Marəy mba'a
nzəyta kəghi tsa kar Eliz-
abetə, mba'a mənti tir gar
mahkan kəyba. Ləy hwəm
ki na, mba'a zhataa jighi.

Ya Zhan tsa mənipə
*batem

57 Dzəghwa ki, mba'a tir
tsa dza Elizabetə ta ya ti
səkəy. Dza na baw yakə
zəghwə zal. 58 Ma sa yata
na na, mba'a ka ghalahita,
lə manhita gwa'a favə: «A
Hyala mananati wəzə hwər
tsa nzə kaa Elizabetə, mba'a
banavə zəghwə» kə məndi,
dza mba'a ghəshi vəshishi
tərəjw li.

59 Ma sa mənti zəghwə
ləwma kwətij ghala yakə
məndi ki na, mba'a məndi
basəshi ta *slanci fə'yasa lə
ta fanci slən. Dza məndi
ka di fanci slən Zakari, nja
dəy kwərakwə. 60 Ma kə
mbəghəy na: «Awə, tsəgha
dza slən tsa ciy nzaw, Zhan
ka məndi har» a kə. 61 Ma
kə mbəzliy basəshi va kaa
ngəta na: «Səkə slən tsa
tsəgha tsa nza tə tsahwəti
ndə mbə takə tsa ghwəy ya
kwətijəw Elizabetəw» kə
ghəshi. 62 Dzəghwa ghəshi
ka paghanci kwəma lə dəvə
kaa Zakari, dəy zəghwə va
ta mbə sənay slən tsa di na

məndiy fanci kaa zəghwə ci. ⁶³ Dza Zakari, mba'a dəwvə tsem tsa fəditi məndi ta tsasli shiy dzəti və shi. Sa banavə məndi na, dza na mba'a tsaslati slən tsa zəghwə va ti. «Zhanj na slən tsa ci» kə. Sa jangəvə mbəzli va shi tsaslati na va na, mba'a məhərli shi səəta va nava kwəma. ⁶⁴ War ghwəla ki na, wərət ghani Zakari va niy pəhəta pəlita, nighəm na, ghəciy mbata gəzə kwəma wəzə. Dza na ka fal Hyala zlanjlanj. ⁶⁵ Ma sa nata ka ghalahiy Zakari nava kwəma tsəgha na, mba'a her shi dzashi. War ə məndiy slasla kwəma zəghwə va dzar mbə məlməhi mbə kələner tə hidī ka Zhəwde. ⁶⁶ Ya wa ntsaa favə nava kwəma na, mba'a banavə təkə kwəma mbə nəfə tsa ci. A kə ndəə ni na: «Ta njaa dza kwəma tsava zəghwəə nza kia?» kəə ni. Ta na nava katanəy, a Hyala fakən dəvə nzə kən zəghwə va.

Zakariy fal Hyala kwa cəm

⁶⁷ Dzəghwa Hyala lə Safə tsa nzə dəwdew tsa paf təhay nəfə tsa Zakari, dəy Zhanj, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa səəkə va Hyala, ⁶⁸ ma kə na:
«'Wəsa nə ya kaa Hyalaa sləkəra, kaa Hyala ka *Izərayel,

sa nzana mba'a fakən məhərli nzə kən shi, ghəshi mbəzli nzə, dza na mba'a mbəlitishi.

⁶⁹ Aa ghwənəkəmmə ndə mbəlimmə lə bərci və tərənəw.

Ndə mbəlimmə tsa vay, jijiy mazə *Davitə, ndə ghəra sləni tsa Hyala mbəradzə na.

⁷⁰ Kwəma mənti Hyala vay, aa niy gəzəkə

lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə dəwdew ni mbəradzə.

⁷¹ Aa niy gəzəkə: “Ta mbəlitənəwəy dzee mbə dəvə ka mbəz ghwəy,

lə mbə dəvə mbəzliy di ma kwəma ghwəy gwanashi” kə niy ni.

⁷² Zhini dība, mba'a niy gəzəkə: “Ta məntənəwəy wəzə hwər dzee”

kə niy ni kaa jijihimmə niy nza.

“Ka dzee zamti ghən ta kiri tsa slati ghwəmmə tsaw”

kə niy ni kaa ngəshi.

⁷³ Gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana,

mba'a Hyala niy zəmanakə fəla kaa jijimmə *Abəraham,

⁷⁴ ta mbəlikəvərimmə mbə dəvə ka mbəz ghwəmmə,

lə ta ndammə kwal tsa gheranta sləni nzə,

kala hazləni mbə nəfə ghwəmmə.

75 Mba'a ta mbə ghwəmmə
 nza ka mbəzli
 dəwdew ni,
 ka nəw kwəma lə kwal
 tsa nzə, dəwdew
 ghwəmmə
 kwa kwəma nzə ya pa'
 hwəmba.

76 Ta na na gha kiy, zəghwə
 yay,

*Ndə gəzə kwəma Hyala
 ta ghwəmə dza ghaa
 nza,

kwa kwəma Ndə sləkəpə
 dza ghaa dza,

ta gwəmanci kwal tsa dza
 naa səəkə kwa.

77 Gha dza naa gəzanshi kaa
 mbəzli ci:

“Ta pəlaynwəy jikir tsa
 ghwəy dza Hyala mbə
 nəfə tsa nzə,
 ta mbə ghwəy mbəlinwəy”
 pə gha.

78 Sa nzanay, tərənw na
 wəzə hwər va Hyala
 ghwəmmə,

tərənw hwər tsa nzə zhanta
 ta mbəzli difa.

Ava va tsəgha dza waŋ pi tsa
 nzəə səəkə

mə ghwəmmə kaa ngəmmə,
 nja waŋ tsa ka vici vaa mənə
 ghenzə mbə səəmə.

79 Waŋ pi tsa vay, ghəci dza
 naa mbərə kaa mbəzli
 mbə kwəli,

lə kaa mbəzliy hazləni va
 məti.

Ghəci dza naa cimmə kwal
 tsaa dzəvəgha Hyala,
 ta mbə zərkəə nza kwa jipə
 ghwəmmə li»

kə Zakari kaa cəm tsa ci va.

80 Ma Zhaŋ naci ki na,
 war mbə kəli ghəci, ka
 mətəhəva məhərli ci. Dza
 na mba'a dzaa nzəyəy mbə
 gamba, kərakə lə mbəzli, pa'
 fəca vici gha naa səəkə ta ci
 ghən tsa ci kaa ka Izərayel ta
 'wa sləni ci.

2

Ya tsa Yesəw
(Mt 1:18-25)

1-2 Ghala vəghwə tsa vay,
 a tsahwəti ndə niy nza
 tifə, Agwəstə kə mənədi
 kaa slən tsa ci. Ghəci niy
 nza naa mazə tsaa sləkə
 hidī ka *Rəm gwanashi.
 Dzəghwa na mba'a fəy
 Kiriniyəsə ka ngwəmma tə
 hidī ka Shiri. Ghala vəghwə
 tsaa nza Kiriniyəsə vaa
 ngwəmma ki na, dza mazə
 Agwəstə tə nahwəti vici,
 mba'a gəzanshi tsasli slən
 tsa mbəzli tə hidī ka Rəm
 gwanashi kaa mezhizhə.
 Ghənzə na kwa taŋa tsasli
 'wa mənədiy tsasli tə hidī
 va. ³ Ma sa gəzəkə mazə
 Agwəstə tsəgha ki na, dza
 mbəzli gwanashi ka dzashi
 ta tsasli slən tsa shi ki. Ya
 tsamafa ndə na, ka dzaa
 dzəmbə məlmə jijihiy.

4-5 A tsahwəti ndə niy
 nza tifəy, *Zhezhefə, kə
 mənədi kaa slən tsa ci. Dza
 na kwərakwə ki, ghəshi
 lə makwa ci Marəy, mba'a
 ghəshi kafəshi mbə məlmə
 Nazaretə tə hidī ka Galile, ta
 dzəmbə məlmə Betəlehem
 tə hidī ka Zhəwde. Məlmə

vay, mbə niy yakə məndi mazə *Davitə mbəradzə. Sa nzana jijiy Davitə Zhezhefə ki na, na dza ghəshi ta tsasli tsa shi slən mbəba. Ma Marəy ghala vici va ki na, lə hwər ghənzə niy nza.

⁶ Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə Betəlehem va ki na, mba'a vici ya Marəy mənta. ⁷ Dzəghwa baw yakə zəghwəə zal, Cikwa tsa nzə. Sa yakə na na, dza na mba'a parambə mbə kadibəl faghwa kwa pətsa ngati məndi ta shəkə gwəzən kaa gədəw. Ma kwəma faghwa na kwa pətsa va tiy, sa kama ngwəla mək mbə ciki tsa ka ka məlmə nza mbə.

Hyalaa ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta gəzə kwəma kaa ka garəwa mbə makə shiy

⁸ Ma ghala vici va ki na, mba'a ka garəwa niy nza kwamti vəgha məlmə Betəlehem va mbə makə shiy həvir. ⁹ Dza *ndə kwal tsa Hyalaa sləkəpə, vətəghə səkəy dzəghwa kwəma shi. Dza shəndəkə tsa Ndə sləkəpə mba'a səkəy dzəkən shi, ka mbərə waj pi tsa nzəə dzəkən shi. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, mba'a hazləni kəsəvəshi tərəjw tərəjw. ¹⁰ Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəshi na: «Ka hazləni ghwəy ma, sa nzanay, nəwər tsa wəzə tsa na sa bəkəjwəy ya. Nəwər tsa vay, saa dzaa banavəshi

vəshi tərəjw kaa hwəlfə mbəzli tə hidī gwa'a na. ¹¹ Favə tə ghwəy, ndatsə tə vərđi nay, a ndə mbəlipə yay tə ghwəy mbə məlmə Betəlehem, məlmə mazə Davitə. Ghəci na Ndə sləkəpə, ghəci *Kəristəw, ntsa təravə Hyala va ta mbəli mbəzli. ¹² Mbalam, a ghwəy dzaa nighəti. War kəsay ma ghwəy vərñjə'wə pəərə pəərə mbə kadibəl, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzənəy, ghəci na ki» kə.

¹³ War sa gəzəkə ndə kwal tsa Hyala tsa va tsəgha na, nza'jəw vərəm ka kwal Hyala mə ghwəmə mətsəhəkəvashiy dzəvəgha tsava ndə kwal tsa Hyala. Ka fal Hyala ghəshi, ma kə ghəshi na:

¹⁴ «Hyala shəndəkə na na Hyala ta ghwəmə, fal ghwəmmə, aa banəkəshi zərkə kaa mbəzli dī na tikə tə hidī» kə ghəshi.

Ka garəwa

¹⁵ Sa falamti ka kwal Hyala va Hyala ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi kafəshi vəgha ka garəwa va, ka zhashiy zhimə ghwəmə. Ma sa zhashi ghəshi na, dza ka garəwa va, ka gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ndata tsəgha na kwəma vay, dzamməm dzəmbə məlmə Betəlehem va, a ghwəmmə

dzaa nashi shiy mənishi va gəzammə Ndə sləkəpə lə mətse ghwəmmə» kə ghəshi. ¹⁶ Dza ghəshi tsəgha, kafə ghəshi kafəshi, ka dza, lə diva lə diva. Dza mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Betəlehem. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi kar Marəy lə Zhezhefə mba'a vərñjə'wə tsa va, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzən. ¹⁷ Ma sa nay ghəshi vərñjə'wə tsa va na, tapə ghəshi ta slanshi kwəma gəzanakəshi *ndə kwal tsa Hyala vaa dzəkən zəghwə va. ¹⁸ Ya wa ntsaa favə kwəma gəzəkə ka garəwa va va na, nja madəña ghəci nata nava kwəma. ¹⁹ Ma Marəy nanzə ki na, war ka fə kwəma va gwanataa dzəmbə ghən nə, ka təkə kwəmaa dzəkən wəzə. ²⁰ Ghavə ka garəwa va, mba'a ghəshi kafəshi, ka zhashiy jighi. Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy fal dikə tsa Hyala ta shi favə ghəshi va lə shi nashi ghəshi va. Sa nzana tsəgha mətse shi nashi shi va, njasaa niy gəzanakəshi ndə kwal tsa Hyala va.

*Kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw mbə *ciki Hyala*

²¹ Ma sa mənta ləwma kwətij ghala yata Marəy ki na, mba'a vici *slanci fə'yasa kaa zəghwə nə mənta. Sa slananti məndi na, mba'a məndi fanati slən Yesəw.

Slən tsa vay, ghəci na saa niy gəzanci *ndə kwal tsa Hyala kaa mbəghəy ta fanci ghala ghənzə ghwəla ta bə hwər.

²² Dza Marəy mba'a mənti vici fadə mətsekə mbə pi yam ghwə məwti, njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa ka *Izərayel. Ma sa kədamti na pi yam ghwə ki na, mba'a ghəshi bəvə zəghwə shi va, ka dzashiy dzəmbə ciki Hyala mbə məlmə Zherəwzalem ta fəə dzəghwa kwəma Hyala. ²³ Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi fəy kwa kwəma Hyala, sa nzana tsəgha məndi tsasliti mbə *kwəma pəhəti Hyala. Ma kə məndi na: «Yakə ma mali kwa taña zəghwə nə, zəghwəə zal kəy, tsa Hyalaa sləkəpə dza tsavaa nza» kə məndi. ²⁴ Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə shiy vələnəvəshi kaa Hyala, sa nzana tsəgha kwəma pəhəti Məyizə gəzəkə: «Mba'a kə mali kədita lə pi yam ghwə məwtiy, nza ghənzə dzaa banəvə ya ghərpəpəhi bakə, ya kwəkwər palayhi bakə kaa Hyala» kə.

Shimeyanw gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

²⁵ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə məlmə Zherəwzalem, Shimeyanw, kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə wəzə ghəci niy nza, ntsa slar tsa, ka nəw

kwəl Hyala lə nəfə kwətiŋ.
 War mbə ndəghə səəkə
 tsa ntsaa dzaa mbəli ka
 *Izərayel ghəci. Lə *Safə
 tsa Hyala dəwdew tsa
 mbə nəfə ci. ²⁶ Mba'a
 Safə tsa Hyala va niy
 gəzanci, ka dza ghaa mətija
 kala dza mətse ghaa nay
 *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaw,
 kə niy ni ngəci. ²⁷ Dza
 Safə tsa Hyala va, mba'a
 kakə Shimeyanw dzəmbə
 *ciki Hyala. Ma ghala
 vəghwə tsa va na, mba'a
 kar dəy lə mbəghəy bəkə
 Yesəw dzəmbə ciki Hyala,
 ta fəə dzəghwa kwəma
 Hyala, njasa gəzəkə kwəma
 pəhəti *Məyizə. ²⁸ Sa nay
 Shimeyanw zəghwə va ki
 na, mba'a bəvə vəgha hwər
 tsa ci. Dza na ka mənəi 'wəsa
 kaa Hyala, ma kə na:

²⁹⁻³⁰ «A Ndə sləkəpə, 'wəsa
 dalala, nana kiy,
 a kwəmaa niy gəzəkə miy
 tsa gha va niy nza
 mənəi,
 a mətsee nay ndə mbəlipə
 tsa ghwənikə gha.

Nana kiy, a ghaa mbəə zlay
 ndə sləni tsa gha
 a ghəci mətij lə wəzə.

³¹ *Ndə mbəlipə tsa va na sa
 garəy gha
 ta mbəzli tə hidfi gwanashi.

³² Ghəci na wəŋ pi tsa dzaa
 canshi kwal
 tsa nəwŋa kaa hwəlfə
 mbəzli tə hidfi
 gwanashi.

Ghəci dza naa fə shəndəkə
 dzəti ka *Izərayel
 ghəshi mbəzli gha» kə.

³³ Ma sa favə kar dəy
 Yesəw ghəshi lə mbəghəy
 kwəma gəzə Shimeyanw
 va na, nja madəŋa
 ghəshiy nata nava kwəma.

³⁴ Dzəghwa Shimeyanw
 mba'a təfanatishi miy. Zhini
 ma kə kaa Marəy mbəghəy
 Yesəw na: «Avanay zəghwə
 nay, Hyala təravə na
 ta sənay nəfə tsa ka
 Izərayel ghənzə. Nihwəti
 mbəzliy zəghwə va dza naa
 mbəlitishi, nihwətiy difa
 na, ra'i ghəshi dzaa zashi,
 sa ka ghəshi zləba ma nəw
 ci. Zəghwə va dza naa ci
 shi dfi Hyala mbəzliy mənəi.
 Ə na na nzanay, ka dza
 mbəzliy zləbaw. ³⁵ Ghəciy,
 ta cikəvəri kwəma mbəmbə
 na dzar mbə nefer mbəzli
 dəŋ dza naa dzəti ngwəla.
 Ma gha na na ghay Marəyəy,
 ta sa ngəra'wə dza ghaa dza
 tə kwəma zəghwə gha na.
 Njasa dzəramtəŋa mənəi
 miy nəfə tsa gha lə gwapa
 dza ngəra'wə tsa tə ghaa
 zhəŋa» kə.

*Anaa gəzə kwəmaa
 səəkə va Hyalaa dzəkən
 Yesəw*

³⁶ Ma ghalafa difa ki
 na, mba'a nahwəti mali
 niy nza tifa mbə məlmə
 Zherəwzalem. Kwa gəzə
 kwəmaa səəkə va Hyala
 ghənzə. Ana slən tsa
 mali va, zha Penəwel mbə
 hwəlfə kar Aser ghənzə.
 Təŋəw ghənzə niy halita.
 Ghənzə kiy, piya mbərfəŋ
 niy mənəhwə ghəshi lə zal

tsaa niy bəvə na, ghənzə zha. Dzəghwa mba'a zata tsa va mətiy. ³⁷ Ma sa mətiy zata na, dza na mba'a nzəyta ka məgwəmba. Ghala vəghwə tsa vay, piya dəghəsə mətsəkə fadəti niy nza sa nzə. Kalaa niy səvəri ghənzə mbə *ciki Hyala, war sləni Hyala ghənzə məni havəghwə lə həvir gwa'a. Ka məni səwmay, ka cə'wə Hyala.

³⁸ Dza na ki ndəs səəkəta tıbaa dzəvəgha kar Marəy lə zata ge'i lə vəghwə tsa va. Sa səəkəta na na, tapə ghənzə ta mananta 'wəsa kaa Hyala kwərakwə, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw kaa mbəzliy ndəghə vici dza Hyalaa mbəli mbəzli mbə Zherəwzalem ti.

*Kar *Zhezhefə lə zəghwə shi mbə məlmə Nazaretə*

³⁹ Dza kar Zhezhefə ghəshi lə Marəy ki, mba'a ghəshi kədamti məni *kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən zəghwə shi. Ma sa kədamti ghəshi məni nzə na, dza ghəshi ka zhashi lə zəghwə shiy jighi, zhimbə məlmə Nazaretə tə hidfi ka Galile. ⁴⁰ Ma zəghwə shi va naci ki na, war mbə mətsəhə kəli dikə, kwəriŋ kwəriŋ vəgha ci. Mba'a Hyala fanambə məhərliy sənata kwəma tərəŋw dzəmbə ghən tsa ci. Bəm Hyala fakən dəvə nzə kən.

*Yesəw mbə *ciki Hyala, ghəci lə piya mən lə bakə*

⁴¹ Njasa səəkə piya vay, mbə dza niy nza kar dəy lə mbəghəy Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta *makwaghwa Pakə. ⁴² Ma sa mənti Yesəw piya mən lə bakə ki na, dza ghəshi pəm ghəshi pəməvə, ka dza ta makwaghwa va li njasa sənabəshi ghəshi mbə məni. ⁴³ Sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, ka məni makwaghwa Pakə ghəshi. Dza ki mba'a Pakə kəfita. Ma sa kəfita Pakə na, mba'a kar *Zhezhefə lə Marəy kafəshi ka zhashiy jighi nashi ki. Mbalaa mba'ay na Yesəw ləy hwəməy mbə məlmə Zherəwzalem. Kalaa niy fəti ghən ghəshi ta nava kwəma. ⁴⁴ War dza ghəshiy dza. Ma kə ghən tsa shi na: «Dzar mbə nihwəti mbəzli nza ghəy mbə dza li shi kwa zəərə kwətiŋ na na zəghwə» kə ghəshi nashi ki. Vəghwamti ghəshi mbə dza. Ma hetihwer ki na, mba'a ghəshi madishi ta pala dzar mbə manhiy, lə dzar mbə madigahishi. ⁴⁵ Pəla' pəla' kə ghəshi na, shaŋ ghəshi ta nay. Ma sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka zhəghəvaa zhimbə Zherəwzalem ta pəla mbəba. ⁴⁶ Vəghwamti ghəshi mbə pəla ci. Ma tə kwa mahkana vici na, zhini ndəs ghəshi tsəhəshi mbə Zherəwzalem. Dza ghəshi na, Yesəw mənəy mbə ciki Hyala, tə jipəjipə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə *ka Zhəwifə. Ka fa kwemer

bənipə ghəshi va, ka dəfəw nahwəti kwəma mbə və shi ghəci. ⁴⁷ Ya wa ntsaa favə gəla kwemer gəzə na va na, ka mananci madəŋa va na ci va hwəlfə məhərli, lə va gəla kwəma ka naa zləbakə gwa'a.

⁴⁸ Ma sa səəkə kar Zhezhefə lə Marəy nay na, ka mananshi madəŋa nava kwəma. Ma kə mbəghəy ngəci na: «A zəghwee, tawa məntəŋəy gha nana kwəma tsətsəa, tawa gwəravə ghaa dzamtəŋəy her ghəy lə dəŋa, kwəp kwəp kwəp ghəy mbə pəlaŋa kia?» kə. ⁴⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanta na: «Wa shi pələra ghwəy ti tsəghaa? Ə sənay ma ghwəy mbə ciki tsa Dırə dzee nza ta ghəranci sləni ci pə ghwəy shəkəna?» kə. ⁵⁰ Kwəma gəzəkə na va ki na, mba'a səəti məhərli kar dəy ghəshi lə mbəghəy.

⁵¹ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a nəwvəshi, ka zhashi ghəshiy zhimbə məlmə Nazaretə kwa zəərə shi. Ka yə fəti ghəci kaa mbəzliy yakə va, njasa dī ghəshi. Ma na mbəghəy nanzə ki na, war mbə fə ghən ghənzə ta shiy məniva va gwanashi. ⁵² Yesəw ki na ka mətsəhə kəli vəgha ci, ka mətsəhəva məhərliy sənata kwəmaa dzəmbə ghən tsa ci gwa'a. Ka təbanta kwəma ci kaa Hyala, tsəgha kaa mbəzli kwərakwə.

3

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Zhŋ 1:19-28)

¹ Ləy hwəm sa mətiy Agwəstə, mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi na, mba'a məndi pəərəti tsahwəti ndəə dzəghwa pətsa ci. Tiber, kə məndi kaa slən tsa ci. Ma Tiber mbə məni kwa məŋ lə cifə piya ci mbə mazəy, Paŋwəsə Pilatə niy nza naa ngwəmna tə hidī ka Zhəwde. Ma *Erədə na, ka məni ngwəmna tə hidī ka Galile. Fəlipə, zədəy Erədə na, tə hidī ka Itərə lə ni ka Terakwanitə, mba'a Lizaniyasə ka məni tə ni ka Abilen. ² Ghala vici vay, bakə niy nza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka *Izərayel. Anə, kə məndi kaa slən tsa tsahwəti, Kayifə tsahwəti.

Ge'i ge'i lə vəghwə tsa va ki na, dza Hyala mba'a gəzanta kwəma nzə kaa Zhaŋ zəghwə Zakari ghəci ghwəlay mbə gamba. ³ Ma sa favə Zhaŋ kwəma gəzanakə Hyala va na, dza na mba'a madīy ka dza dzar mbə məlməhi dzar miy həl Zhərdeŋ gwanashi ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ma kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, ma nza məndi məntəŋwəy batem, nza Hyala pəlayŋwəy jikir tsa

ghwəy mbə nəfə tsa nzə»
kə. ⁴ Kwəma gəzə na vay,
kərasl dzəghwata na kwa
kwəmaa niy tsasliti *Ezay
ndə gəzə kwəma Hyala va
niy nza mbə zliya ciy dzəkən
Zhaŋ. Ma kə niy niy:

Ava məli ndəə gaka mbə
zlapə mbə gamba. Ma
kəy:

«Gwəmantim nefer ghwəy
ta ka'wə Ndə sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti
kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti
nefer ghwəy wəzə
wəzə.

⁵ Pətsa dəbaŋ dəbaŋ tsa
gwa'ay, ta yəməy dza
na,

cəke' dza məndiy həlbanti
kar dəlegwigwi lə
hwəmer pi gwa'a.

Tə pətsa nza kweler
hwəfanə hwəfanəy,
tidid dza məndiy gəŋətishi.
Kweleriy yidishi gwa'ay,
ta yəmantishi dza
məndi.

⁶ Ya wa ndə ghalaba kiy, ta
nay ntsa ghwənikə
Hyala ta mbəlipə dza na» kə
mali va, kə niy ni.

⁷ Ma Zhaŋ mbə gəzə
kwəma ci va tsəgha ki
na, dza mbəzli mba'a
ghəshi basəkəvashi dalala
ta mbə ghəciy mananshi
batem. Ma kə Zhaŋ kaa
ngəshi na: «Ghwəyəy, nja
shesher ndərəm ghwəy.
Mbə təkə kwəma ghwəyəy,
ta mbəliŋəy dza ghəy

va ngwəvə Hyala va
dzaa səəkə, sa ka məndi
məntəŋəy batem, nə ghwəy.
A ntsaa gəzanwəy tsəgha
na kə kia? ⁸ Mba'a pə
ghwəy dī mbəliŋwəyəy, ə pə
ghwəy məni sləni wəzə na
gar sənay məndi a ghwəy
zhəghanti nzəy tsa ghwəy
katan katan, kə məndi.
Nəghətaa ghwəy taa zəzəti
na: «A ghəy dzaa mbəliŋəy
sa nza *Abəraham vaa
jijinəy» pə ghwəy ma. Ma na
Hyala nanzə e gəzanwəyəy,
a bərçi və ta zhəghəti ya
hərezli nashi ghwəy ni ka
ndərəzhi Abəraham. ⁹ Ə
gəzanwəy ya, ndəkwə na
ngwəvə Hyala nanzə ki,
njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə
mbəzə ta kəsli fəhiy dzaa
ya ma ya wəzə na gwanashi,
ta ndəti ghwə ti shi» kə.
¹⁰ Ma sa gəzəkə Zhaŋ tsəgha,
ma kə mbəzliy basəkəvashi
va kaa ngəci na: «Njaa
dza ghəy məni sana kia
Zhaŋ?» kə ghəshi. ¹¹ Ma
kə Zhaŋ ngəshi na: «Ma
pə ghwəy məntiy, ntsa nza
kwəbənər və bakəy, ə kə
tanavə tsahwəti kwətin kaa
ntsa kama na və. Ntsa
nza shi zəmə və ba na,
ka təhəshi ghəci lə mbəzli
kama ghəshi və shi» kə.

¹² Dzəghwa ka *dəwan
kwərakwə mba'a ghəshi
səkəshi ta mbə Zhaŋ man-
anshi batem. Sa səkəshi
ghəshi na, dza ghəshi ka
dəw kwəma va Zhaŋ, ma
kə ghəshi na: «A Mətər, njaa

ka ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Zhan kaa ngəshi na: «Ghwəy mbə sləni ghwəyəy, əntaa ghwəy papa shiy va mbəzli ma, war njasa gəzanwəy ngwəmna tsəhə shiy va mbəzli pə ghwəy dzaa tsəhəshi» kə kaa ngəshi.

¹⁴ Dza ka sawji kwərakwə, mba'a ghəshi səkəshi, ka dəw və tsəgha ba, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. Ma kə Zhan ngəshi na: «Əntaa ghwəy zlighwə gəna va mbəzli lə bərçi ma, əntaa ghwəy dzaa slasla dzərvəə dzəkən mbəzli ma. Ta na ghwəy va zhəmə wanwəy məndi pə ghwəy vəshi» kə.

¹⁵ Ya wa ndəy, mbə ndəghə səkə tsa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala niy nzana. Ma sa nata məndi kwəma məni Zhan ki na, ghəci dza Kəristəw tsa vaa nza bərkee, kə mbəzli kaa kwəma təkə ghəshi mbə ghən shi. ¹⁶ Ma kə Zhan kaa ngəshi gwanashi ki na: «Yən na neyey, lə yam ngəri məninqwəy ya batem. A tsahwəti ntsaa tanətəra tə dikə tifa dzaa səkə. Ntsa vay, məniree gar gələbə ta pəli yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw. Na nacy, lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səkə ta məninqwəy batem. ¹⁷ Sa ka na səkəyəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən

mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha lə kwakwa gaga ta dəvə ci dza naa məni. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmba» kə Zhan.

¹⁸ Ava tsəgha niy gəzanshi Zhan Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka tsəhanshi sətəiy dzəghwa sləmə shi lə kwəma ghəngən ghəngən ta mbə ghəshiy zhəghanti nzəy tsa shi. ¹⁹ Dza Zhan tə nahwəti vici mba'a gəzanakə kwəma kaa ngwəmna Erədəə dzəkən kwəma mənti na gəmgəm na. Ə niy bəhwə Erədə mali zədəy, Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Zhini mba'a niy mənti nihwəti shi gəmgəm ni dən diba. Va tsəgha niy nə Zhan, shi wəzə ni na shi mənti gha vaw, kə kaa ngəci. ²⁰ Ma sa gəzanakə Zhan kwəma va kaa Erədə tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy, dza na mba'a faghwa Zhan kwa fərshina. Zhini mətəhə mətəhəti lidi kwəma tsəgha ki.

*Zhan mbə məni *batem
kaa Yesəw
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)*

²¹ Zhan ghwəla ta dzəghwa fərshinay, mbəzli dən niy səkə na və, ka mananshi batem ghəci. Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a səkəy va

Zhaŋ, mba'a Zhaŋ mananati batem kwərakwə. Ma Yesəw mbə cə'wə na, gwəravə ghwəmə tsəgha bəŋ ghwənita. ²² Dza *Safə tsa Hyala dəwdew tsa ka səkə mə ghwəməə dzəkən, njə'wə pə gha na, ndəba vəgha ghərpəpə, pə gha. Fa məndi na, məli ndəə gəzə kwəma səkə mə ghwəmə, a kə na: «Gha na Zəghwee, tərəŋw dīŋee, mbə vəshi nzee dalala tə gha» kə.

Jijihiy Yesəw
(Mt 1:1-17)

²³ Ma gha Yesəw gha sləni Hyalay, mahkan mətəkə niy nza piya ci. Ma dəy tə bərkə nzəy, *Zhezhefə na, ma Zhezhefə na, zəghwə Eli, ²⁴ Eli na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, Levi na, zəghwə Meləki, Meləki na, zəghwə Zhanay, Zhanay na, zəghwə *Zhezhefə, ²⁵ Zhezhefə na, zəghwə Matatiasə, Matatiasə na, zəghwə Aməsə, Aməsə na, zəghwə Nahwəm, Nahwəm na, zəghwə Ezəli, Ezəli na, zəghwə Nagay. ²⁶ Nagay na, zəghwə Matə, Matə na, zəghwə Matatiasə, Matatiasə na, zəghwə Sheməŋ, Sheməŋ na, zəghwə Zhəsəkə, Zhəsəkə na, zəghwə Zhəda, ²⁷ Zhəda na, zəghwə Zhəwanan, Zhəwanan na, zəghwə Resa, Resa na, zəghwə

Zhərəbabel, Zhərəbabel na, zəghwə Salatiyel, Salatiyel na, zəghwə Neri, Neri na, zəghwə Meləki, ²⁸ Meləki na, zəghwə Adi, Adi na, zəghwə Kwasam, Kwasam na, zəghwə Eləmadam, Eləmadam na, zəghwə Er, ²⁹ Er na, zəghwə Yesəw, Yesəw na, zəghwə Eliyezer, Eliyezer na, zəghwə Zhewrim, Zhewrim na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, ³⁰ Levi na, zəghwə Shimeyaŋw, Shimeyaŋw na, zəghwə Zhəwda, Zhəwda na, zəghwə *Zhezhefə, Zhezhefə na, zəghwə Zhənam, Zhənam na, zəghwə Eliyakim, ³¹ Eliyakim na, zəghwə Meleya, Meleya na, zəghwə Mena, Mena na, zəghwə Matata, Matata na, zəghwə Natan, Natan na, zəghwə *Davitə, ³² Davitə na, zəghwə *Zhesə, Zhesə na, zəghwə 'Wəbetə, 'Wəbetə na, zəghwə Bəwazə, Bəwazə na, zəghwə Sala, Sala na, zəghwə Nashən, ³³ Nashən na, zəghwə Aminadabə, Aminadabə na, zəghwə Adəmin, Adəmin na, zəghwə Arni, Arni na, zəghwə Esərəm, Esərəm na, zəghwə Peresə, Peresə na, zəghwə Zhəwda, ³⁴ Zhəwda na, zəghwə *Zhakwapə, Zhakwapə na, zəghwə *Izakə, Izakə na, zəghwə

3:22 3:22 4:18; Zəghwee: Cem 2:7; Ezay 42:1; Lk 9:35; 20:13 **3:27** 3:27 Salatiyel: 1NəMezh 3:17; Esd 3:2 **3:30** 3:30-33 Rətə 4:18-22; 1NəMezh 2:1-14 **3:31** 3:31 Natan: 2Sam 5:14 **3:33** 3:33-38 Ghava 29:35; 25:19-26; 11:10-20; 5:1-32

*Abərahəm, Abərahəm na, zəghwə Tera, Tera na, zəghwə Nahwər, ³⁵ Nahwər na, zəghwə Serəgwə, Serəgwə na, zəghwə Rewə, Rewə na, zəghwə Pelegə, Pelegə na, zəghwə Eber, Eber na, zəghwə Shela, ³⁶ Shela na, zəghwə Kaynan, Kaynan na, zəghwə Arfakəsadə, Arfakəsadə na, zəghwə Shem, Shem na, zəghwə *Nəwe, Nəwe na, zəghwə Lamekə, ³⁷ Lamekə na, zəghwə Matəsalem, Matəsalem na, zəghwə Henəkwə, Henəkwə na, zəghwə Zharet, Zharet na, zəghwə Malelelə, Malelelə na, zəghwə Kaynan, ³⁸ Kaynan na, zəghwə Enəsə, Enəsə na, zəghwə Setə, Setə na, zəghwə *Adam, Adam na, Zəghwə Hyala. Ava tsəgha na jijihiy Yesəw njasa nza ghəshi.

4

Yesəw lə ndə jaka tsa Hyalaa

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Ma ləy hwəm sa mananati məndi *batem kaa Yesəw kwa həl Zhərden ki na, mba'a zhəghəkəvay, paf nəfə tsa ci təhəy va *Safə tsa Hyala dəwdew tsa. Dza Safə tsa va, mba'a pəməghə dzəmbə gamba. ² Hi fadə mətəkə ghəci mənti mbə gamba va, war mbə hərə *ndə jaka tsa Hyala. Səəkə shi zəmə kwa

miy ci nehem mbə hi tsa va gwanayəw. Ma lə hwəm sa kərətə vici fadə mətəkə na va ki na, mba'a ma 'wati ghəranci. ³ Ma kə ndə jaka tsa Hyala kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanci kaa hakwə tsa, a ghəci zhəghəy ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. ⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasli məndi mbə Zliya Hyalay: "Ka nəyəy ndə tə hidfi kwataka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw" kə» kə Yesəw.

⁵ Sa nay ndə jaka tsa Hyala shan ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na pəm pəməghə dzəmə pətsaa gwəramti yakəyakə. Sa pəməghə na na dza na nza'jəw, canamti məlməhi tə hidfi gwa'a gwa'a lə mezhihəy sləkəshi. ⁶⁻⁷ Ma kə ngəci na: «War mba'a pə gha tsəfəkwəŋa kwa kwəma yay, ta ndaŋa kwal tsaa sləkə məlməhi va, lə shi mbə shi va dzee, mbə dəvə gha dza ghəshiy nza gwa'a gwa'a. Sa nzana shi va gwanashiy, kaa ngəra ndarashi məndi mbə dəvee. Yən kwərakwəy, e mbay banavəshi kaa ntsa dəe banci shi» kə. ⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Ma kə kwəma tsasli məndi kwa Zliya Hyalay: "War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə gha dza tsəfəkwə, war kaa ngəta pə ghaa ghəra sləni kwətita ya hwəmba" kə məndi» kə Yesəw.

⁹ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shəŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla difa na, dza na mba'a pəməghə Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem, mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. Ma kə kaa Yesəw na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəbəvaa dzəghwaa dzəti hidī. ¹⁰ Sa nzanay a məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: "Ta ghwənikə ka kwal nzə dza Hyala ta səəkə ta ndəghwəŋa" kə məndi. ¹¹ Ma kə məndi dibay: "Ma nza ghəshi ka'wəŋa lə dividivi shi va nəghətaa hakwə gwələhantaa tə səfa gha" kə məndi» kə. ¹² Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zliya Hyala gəzəkə difa, a kəy: "Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha sləkəŋa ma" kə məndi» kə Yesəw. ¹³ Ma sa kədəmti ndə jaka tsa Hyala dzəghə həerə Yesəw lə tsəhwəli ghəngən ghəngən dəŋ tsəgha ki na, dza na, mba'a dzay tə nava vici di, ta ndəghə nahwəti vici.

Yesəw gha sləni ci tə hidī ka Galile

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwə Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhiti hidī ka Galile. Paf nəfə tsa ci təhəy lə bərci bənavə *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. Dzəghwə zləŋ məlmə slən

tsa ci dzay. ¹⁵ War ə ghəciy bəni kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker bəsevə *ka Zhəwifə, ka fal mbəzli gwanashi.

Zləbati kwəma Yesəw mbəzli ka Nazaretəw

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

¹⁶ Dzəghwə Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Nazaretə, məlmə kəli na mbə. Ma sa səəkəta *vici dəkəva ka Zhəwifə na, dza na mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki bəsevə tsa shi va, njasa sənəbəy na mbə dzəmbə. Ma sa tsəhəy na, mba'a garəy ta jəngə Zliya Hyala. ¹⁷ Dzəghwə mba'a məndi vələnavə zliya tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala. Ma sa bəvə na na, mba'a palamti, dza na mba'a kəsata kwəma mbəfa tsasli tsasli naa dzəkən ghən tsa ci. Kə ka jəngə kwəma va, ma kə na:

¹⁸ «A *Safə tsa Hyala kənee, ə tsəhavəra na ta gəzanshi

Yəwən kwəma wəzə na kaa ka ndərma.

Ə ghwənara na ta gəzanshi pəli tsa shi kaa mbəzli kwa fərshina,

lə ta ghwənanamti mətəshi ghwələfesli.

Zhini mba'a ghwənara ta mbalamti mbəzli san-shim ngəra'wə.

¹⁹ Mba'a ta gəzanshi kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə sənay,

4:10 4:10-11 Cem 91:11-12 **4:12** 4:12 Nəw 6:16 **4:13** 4:13 22:3, 31 **4:14** 4:14 4:18 **4:18** 4:18-21 1:68 **4:18** 4:18-19 Ezay 61:1-2; Mt 11:5; Lk 7:22 **4:18** 4:18 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mt 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mk 1:8, 10, 12; 3:29; SləniKY 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18 **4:19** 4:19 SləniTaH 25:10

a vəghwə tsa dza Hyalaa mbəlishi ti səəkəy» kə.

²⁰ Ma sa jangamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza na mba'a zhiniy paray zliya va. Mba'a banavə kaa ntsaa ghəra sləni mbə ciki basəva tsa va. Ma sa banavə na na, das nzəyəy mənəyəy ta bananshi shiy. Mbəzli tifa ghalaba mbə ciki basəva tsa va gwanashi na issə, ghəshi fati mətse tə Yesəw, ka nighə. Ka ndəghə kwəma dza na ta gəzanshi. ²¹ Dzəghwa ki, ma kə Yesəw ngəshi na: «Kwəshala tə zliya na na jangəhwee sənəzvay, a nava kwəma mənta ndatsə. Ghala pətsaa fa ghwəy va yən mbə jangə məniva na» kə. ²² Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na, tərənəw ghənzə təbanatishi gwanashi. Ma kə ghəshi na: «Kay, kwəma gagaa nava kwəma wəzə tsa nzəw, zəghwə *Zhezhefə va sasa tsəy?» kə ghəshi.

²³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ka dza ghwəy bashəhwə gəzəkəra kwəma nja kwa fir taa nzaw. Ma dza ghwəy niy: “A ndə mbəlipə, ca mbəlitə ghən tsa gha kwərakwə kəshi” dza ghwəy ni. Zhini a pə ghwəy taa ni ngəra difa na: “Ya gəla shiy mənəhwə gha va tə hidī ka Kapernahwəm, favə ghəyəy, məntishi tsəgha tikə mbə na

gha na məlmə kwərakwə di” dza ghwəy ni» a kə Yesəw. ²⁴ Zhəghwa, ma kə ngəshi difa na: «Ə gəzənəwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tifa ya kwətinə mbə ka gəzə kwəma Hyala mba'a mənədi zləbati kwəma ci, ka fə bamaa dzəti mbə məlmə yakə mənədiw. ²⁵ Zhini difa e gəzənəwəy kwagwa'ay, mbəradzə ghala vəghwə tsa *Eli ndə gəzə kwəma Hyalay, dənə niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ka *Izərayel. Ghalabay, tərənəw niy nza ma tə hidī va, sa niy nzəməy ma van mbə piya mahkan mba'a tir kwanə. ²⁶ Ya tsəgha niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ci va dənə mbə may, niy ghwənəghə Eli Hyalaa dzəkə ghi tsa nahwəti ya kwətinə ti shi, ta kəəti ghəciw. War dzəkə ghi tsa nahwəti mali mbəriy kama tə hidī shi, niy ghwənəghə na Eli. Mali vay, mbə məlmə Sərepəta niy nza na, tə hidī ka Shidanəw. ²⁷ Ya ghala vəghwə tsa ndə Hyala Elizhe kiy, dənə niy nza ka dərna tə hidī ka Izərayel ghəshi ni ci hidī. Ya tsəgha niy nza ka dərna dənə tə hidī ci vay, niy mbəlantə tsahwəti Elizhe ti shi ya kwətinəw. War *Naaman, tsahwəti ndə dərna tsaa səəkə tə hidī Shiri na saa niy mbəlantə na» kə.

²⁸ Ma sa favə mbəzliy basəshi va mbə ciki basəva tsa va kwəma gəzə Yesəw va tsəgha na, mba'a ne-

fer shi satishi gwanashi mbəba. ²⁹ Dza ghəshi rəərə ghəshi satishi, tasl ghəshi kəsəvə Yesəw, ka mbahəə səvəri mbə məlmə, sa mbahəkəvəri ghəshi na, mba'a ghəshi dzəməshi liy dzəti d'al pətsa ləy ghəshi va məlmə shi va ti. Ta mbə ghəshiy tsəkway səəkə mə pətsa vaa dzəti ngwəla, ta məti ghəci. ³⁰ Ma dza Yesəw naci ki na, liwed' səvəriy mbə shi, ka dzay.

Yesəw ghəshi lə ntsa sancı gazlaka ngəra'wə (Mk 1:21-28)

³¹ Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Kaper-nahwəm, tə hidı ka Galile. Sa tsəhəy na mbəba na, dza na ka bəni shiy ghəci kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə fəca *vici dəkəva. ³² Ma mbəzli tıba ki na, mba'a shi bənanshi na va səvəri məhərli shi. Sa nzana lə bama ti ghəci gəzə kwəma kaa mbəzli.

³³ Mba'a tsahwəti ndə niy nza tıba mbə ciki basəva tsa va, lə gazlaka 'yahə'yahə na mbə ghən ci. 'Wəkəvə ntsa va tsəgha tapə ta 'wanə, zlanzlan, ma kə na: ³⁴ «A Yesəw, ndə ka Nazaretə tsa, ta njaa dı gha lə ghəya? Ta zantəjəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənəna wəzə. Ghay, ntsa dəwdəw tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə. ³⁵ Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dəkədəkə

pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərəkə» kə. Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wəkəvə gazlaka va tsəgha, mbəriv fati zal tsa va tə pi tıba kwa kwəma mbəzli gwa'a. Mba'a səvərıtə mbə ghən ntsa va. Shan ta mananati shiy kaa ntsa va gar zhanci ghənzə mbə səvəri mbə ghən ci.

³⁶ Ma sa nata mbəzliy nza tıba gwanashi nava kwəma ki na, mba'a mananatishi madəna. Dza ghəshi ka gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa slən tsa na tsətsə na na kwəma kia? Njaa mbay tsatsa ndəə gəzanakə kwəma kaa gazlaka lə gwəlan, dza mba'a hwəta səvəri mbə ghən ndəə zlayaa?» kə ghəshi. ³⁷ Dzəghwa ki war kwəma Yesəw məndiy sla tə hidı va gwa'a gwa'a.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə d'an

(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Ma sa dza Yesəw na, mba'a səvəriy ghalaba mbə ciki basəva tsa va, mba'a dzay dzakə ghi tsa Shımanw. Dzakə na na, shiy Shımanw tıba gwərapəta dalala məhəni, ndəba ghwə, pə gha vəgha nzə. Dza mbəzli ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəlanti. ³⁹ 'Wəkəvə Yesəw ki, gəlan gəlanəy kən mali va. Dza na ka gəzanci kwəma ghəci kaa zəlghwə tsa va lə gwəlan, a ghəci səvəriy mbə vəgha mali va.

Sa gəzanakə Yesəw kwəma tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a səvəriy mbə vəgha mali va. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw ghənzə kafəta ka dza ta bənsi shi zəmə.

⁴⁰ Ma sa pəkəwəta vici ki na, dzəghwa məndi basə basə məndi basanakə nihwəti ka zəleghwer ghəngən ghəngən. Dzəghwa Yesəw, mba'a fafanakənsi dividivi ci kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a. Dza ghəshi, kwəriŋ kwəriŋ ghəshi mbəlishi gwanashi.

⁴¹ Daŋ gezekiki səvəriŋi mbə ghən ka gezekiki daŋaŋ mbə mbəzli va, kala ngwəmə lala ghəshi mbə səvəri. Ma kə ghəshiy ni na: «Gha na Zəghwə Hyala. Gha na Zəghwə Hyala» kə ghəshiy ni. Ka Yesəw dza na, ka nabəshi lə gwəlaŋ. A ghəshi catavashi kala gəzə ma kwəma. Sa nzana, ma gezekiki va na nashiy, a ghəshi sənay ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, kə ghəshi.

*Yesəw tə hid'i ka Zhəwde
(Mk 1:35-39)*

⁴² Ma tə way pi mekəshi na, mba'a Yesəw kafəy səvəriy mbə məlmə Kaper-nahwəm, ka dzay dzəti gamba kərakə lə mbəzli. Dza mbəzli daŋaŋ, mba'a ghəshi kafəshi, ka papala, dza ghəshi ndəs ghəshi kəsəy. Ma sa kəsəy ghəshi tsəgha na, kala zhini ghəshiy di ghəciy zlashi

ta dzay ghwəla. ⁴³ Ma kə Yesəw kaa ngəshi naci ki na: «Wəzəbə dzee na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, kaa mbəzli mbə nihwəti məlməhi kwərakwə. Sa nzanay, ghənzə na kwəma ghwənikəra Hyala ti» kə.

⁴⁴ Dza na mba'a dzay, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifəw basəva tə hid'i ka Zhəwde.

5

*Kwa taŋa *mbəzli ta səda
Yesəw
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)*

¹ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw səvəriy garəy tə həlbə tsa miy kwəfa *Zhenezaretə. Dza mbəzli, daŋ ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka tsətsəkəwəva ta nza ndəkəwə vəgha, ta fa kwəma Hyala gəzə na va. ² Tsa' kə Yesəw na, mba'a nashi kwambəwaler bakə tə pətsa va vəgha həlbə. Ə niy səməshi ka kəsə kərpi kwa shi, mba'a ghəshi niy dzashi ta yabə zlekwer shi. ³ Dza Yesəw ki, mba'a dzay dzəghwa nahwəti kwambəwal va, sa Shimaŋw ghənzə. Ma kə ngəci na: «A Shimaŋw, katata kwambəwal gha naa jəw dzar dzəti yam di» kə kaa ngəci. Dza Shimaŋw mba'a dzəghwaa katata. Mba'a Yesəw nzəyəy kwa, dza

na mba'a ghati gəzanshi kwəma kaa mbəzli ki.

⁴ Ma lə hwəm sa kədiy na lə gəzə kwəma kaa mbəzli ki, ma kə kaa Shimanjw na: «Ca mbala, kətəghə kwambəwal gha naa dzar dzəti hwər kwəfa, nza ghwəy pəəli zlekwer ghwəy, a ghwəy ndaghashiy dzəghwa kwəfa, ta ka kərpi njasa nza ghwəy va kwa zəərə ghwəy» kə.

⁵ Ma kə Shimanjw ngəci na: «A Metər, ava ghaa nay mbə ka kərpi hi ghəy virvirvir, kəsəvə sə ghəy ya wabaw. E ma njana nzana gha gəzəkəray, kadiw a ghəy zhiniy pəli zlekwer ghəy zhimbə kwəfa» kə.

⁶ Dza ghəshi ki mba'a ghəshi katatavashiy dzəti hwər, ka pəpəli zlekwer shiy dzəmbə kwəfa, ka ka kərpi. Dzəghwa tərənəw ghəshi kavə kərpi, pa' ka dī slikwə zlekwer shi va dən tsa kərpi. ⁷ Sa nashi ghəshi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi təhwafashi nihwəti madigahishi kwa nahwəti kwambəwal ta kəətishi. Ndəs niva mbəzli səəkəshi. Dza ghəshi tifa ki ka pa kərpiy dzəghwa kwambəwaler bakə ni va. Paf paf ghəshi tahayshi lə kərpi bakanashi, pa' ka dī ndava kwambəwaler vaa dzəmbə yam, va shəndəkə tsa kərpi, gwa'a tsəgha.

⁸ Ma sa nay Shimanjw Piyer tsəgha na, dza na gələb gələbəy shinin ci mbə

hidfi kwa kwəma Yesəw. Ma kə kaa ghəci na: «A Ntsaa sləkəra, katantəvanə vəghəe, sa nzanay, ndə mənəi *kwəma jikir na nzee» kə.

⁹ Ma Shimanjw kiy, tərənəw niy dzashi her ci, lə mbəzli va ta gwa'a, va kwəma kərpi kəsəvə ghəshi va dən ni tsəgha. ¹⁰ Ndərazhi Zhebəde, kar Zhakə lə Zhan kwərakwə na, tsəgha her shi dzashi. Mbəzli bakə ni vay, ghəshi lə kar Shimanjw niy nza na mbə sləni shi kwa zəərə kwətiy na. Ma kə Yesəw kaa Shimanjw ki na: «A Shimanjw, ka dza her gha ma. Ghala ndatsə e gəzanəy, ka zhini ghaa nzaa ndə kəsə kərpiw. Ndə dza ta haka mbəzli səəkə ta nəwra dza ghaa nza» kə. ¹¹ Ma sa favə ghəshi tsəgha ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi pakəmə kwambəwaler shiy dzəti həlbə. Mbərəkə ghəshi zlashi tifa, lə shi və shi gwa'a. Mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

*Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)*

¹² Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw tsəhəy mbə nahwəti məlmə. 'Wakəvə tsahwəti ndə tifa mba'a tsahwəy, war dərna vəgha ci. Dza na mba'a nay Yesəw. Ma sa nay na Yesəw tsəgha na, dza na, mba'a səəkə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, lə kwəma ci mbə hidfi, ka pəra'wanci dəvə. Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dī sənənəvay,

a ghaa mbəlantəra dewdew va dərna kənee na» kə. ¹³ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza Yesəw, kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E di ghaa mbəliņa, mbəliņa kwəriņ» kə. Nza'jəw dərna va sərəbətə ti. ¹⁴ A kə Yesəw kaa ngəci sa mbəliy na na: «Əntaa gha gəzə kwəma məntəneə na ya kaa wa ma. Mbala tsərə, a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliņa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəliņa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

¹⁵ Ma ghalabə ki na, war ə mbəzliy mətsəhə sla kwəma Yesəw dza kwa kwəma kwa kwəma dzar mbə mbəzli gwa'a. Ka mbəzliy dza na, ka basəvaa səkə dəņ, ta fa kwəma bənipə na, lə ta mbə ghəciy mbəlitishi va zəleghwer shi. ¹⁶ Ka Yesəw dza na, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba kərəkə vəgha mbəzli, ta cə'wə Hyala.

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci

(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka bənanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə tsahwəti ciki. Dza *ka Farisahi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə

*ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basəkəvashi səkə dzar mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən tə hidi ka Galile, lə tə hidi ka Zhəwde, mba'a səkə mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a. Sa səkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nzəyshi vəgha Yesəw. Bərzi Hyala ki na kwasəbə Yesəw ghənzə niy nza, ka mbəli ka zəlgəwə ghəci lə bərzi va. ¹⁸ Ma ləy hwəm jəw na mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə tə pi həni tsa ci, sa nza nahwəti bəla vəgha ci məti məti. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaə bəghə dzəmbə ciki tsa va ta mbay ghəshiy fəy kwa kwəma Yesəw. ¹⁹ Shan ghəshi ta kwəməvə kwal gar dzəmbəshi ghəshi li, va dəņ tsa mbəzliy basəshi tə pətsa va. 'Wəkəvə ghəshi tsəgha tsəņ ghəshi bəvə, dza taram ghəshi dzəməshi li mə ghən ciki tsa va, sa tsəti məndi nja beela. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsahwəti kwal ti. Sa tsahwəti ghəshi kwal na, mba'a ghəshi vələghə ntsa va tə pi həni tsa ci dzəghwa tə jipəjipə mbəzli dzəghwa səda Yesəw. ²⁰ Ma sa sənay Yesəw a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa shaw tsa va ki na: «A madiga, a kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

²¹ War sa favə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə ka Farisahi nava kwəma tsəgha

na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə təkə kwəma, ma kə ghəshi mbə ghən shi na «A tsatsa ntsaa sawa Hyala tsa shəka? Wa tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətita?» kə ghəshi. ²² Ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata təkə kwəma mbə ghən shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa tətəkə ghwəy kwe-mer tsətsə ni mbə nefer ghwəya?» ²³ Nama kwəma gwəra na bəlan, ta ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəlita» kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: «Sati garəna a gha dzaŋa» kəa? ²⁴ Ma kiy, e dī ghwəy sənay, a bərçi vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidī ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzenva, sati, madi bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi» kə. ²⁵ War sa gəzəkə Yesəw kwəma va na, dza ntsa va tsəgha, nza'jəw satiy tə hidī tibata, kwa kwəma mbəzli va gwa'a. Tsəŋ bəvə pi həni tsa ci, ka dzay jighi. War ə ghəciy fal Hyala ghəci mbə dzay. ²⁶ Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, ka mananshi madəŋa ghənzə. Dza ghəshi ka fal Hyala, mba'a hazləni təhay nefer shi. Ma kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi na:

«Ndatsəy, a ghwəmmə nata kwəma madəŋa madəŋa na, nanzə» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Ma ləy hwəm shi va ki na, dza Yesəw mba'a kafəy ta dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a nay ndə *dəwan mənəzəy mbə ciki sləni tsa ci. Levi, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Ma sa nay Yesəw ki, ma kə kaa ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. ²⁸ War sa gəzanakə Yesəw tsəgha na, dza Levi pəlhəm satiy, mbərəkə zlashi shiy tifa gwa'a, ka nəw Yesəw.

²⁹ Dzəghwa Levi mba'a pəməghə Yesəw dzakə ghi tsa ci, mba'a tanati shiy tərəŋw. Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzli niy səəkəshi ta zəmə shi va. Ka zəmə shiy ghəshi jakə lə kar Yesəw ki. ³⁰ Ma *ka Farisahi lə mbəzliy bəananshi *kwəma pəhəti Hyala mbə shi ki na, tsarakə ghəshi niy nza tə na shi bəla. Ma sa nashi ghəshi kar Yesəw tsəgha mbə zəmə shiy lə mbəzli va na, mba'a zhanatishi kwa hwər shi. Ma kə ghəshi kaa *mbəzli ta səfa Yesəw na: «Tawa zəmə ghwəy shiy ka sa shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy məni sləni jikir naa?» kə ghəshi. ³¹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A mbəzli ni, səəkəe nashi mbəzli kwərīŋ kwərīŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw,

war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. ³² Ava va tsəgha na kiy, yən neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree, ta mbay ghəshiy tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw*
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Ma ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki, ma kə nihwəti mbəzli mbə shi kaa Yesəw na: «Mbəzli ta səda Zhan ghəshi lə mbəzli ta səda *ka Farisahiy, kar ghəshiy tivə vici, ka məni səwmay ka cə'wə Hyala. Ya ni gha ni *mbəzli ta səda gha kiy, wa shiy mənishi məni ma ghəshi tsəgha, nza na war shiy ghəshiy zəmə, ka sa shiy ya hwəmbaa?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzanwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na, mba'a mbəzli va dzaa tivə vici va ka vici məni səwmay shəkəna? Ka dza ghwəy mbay makətishi va zəmə shiy, kama zal mali tsa va ghwəlay mbə shiw. ³⁵ Ma kiy, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ghala pətsa dza məndi vaa banti ndə mətəpa kwa jipə shiy,

ghalaba dza ghəshiy məni səwmay ki» kə.

³⁶ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir diba, ma kə na: «Ndə tibiaa sləkwə kwəban tsa yəwən tsa, ta dza ta mbəghəə dzəti tsa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, lidiy ladamti ndə tsa yəwən tsa va kwəban gəməy. Zhini diba na, ka dza kəjer tsa yəwən tsa jakəshi, lə tsa halihali tsaw, ta slikwəshi dza ni halihali ni shiy.

³⁷ Ava tsəgha na diba, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, sa ka tay tsa va madiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy dzəti hidfi gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. ³⁸ Va tsəgha, ma təbə na kiy, dzəghwa yəwən ghwəlpə təbə na məndiy i tay tsa njəm njəm tsa kwərakwə ki.

* ³⁹ Ndə tifa dzaa zləba sa tay tsa njəm njəm tsa, sahwə ma na tsa pəslipəsli tsaw. Ta na navay, kar məndiy gəzə: «Wəzəba tay tsa pəslipəsli tsa na kaa tsa njəm njəm tsa» kə məndiy ni» kə.

6

Gəzə kwəmaa dzəkən

5:32 5:32 19:10 5:33 5:33 Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 5:34 5:34

Mt 9:15 * 5:38 5:38 Ka *Izərayəlay, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipyi, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madfi ta pəsli kwa shi.

**vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

1 Ma tə nahwəti vici, fəca vici dəkəva ka Zhəwifə na, ka tanə kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza va na, dza mbəzli ta səfa ci va ka slərbə alkamari va, ka zəmə. ² Ma sa nashi nihwəti mbəzli mbə *ka Farisahi mbə məni tsəgha, ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Tawa dzəmbəŋwəy ghwəy mbə məni shi makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va məni ghwəmmə fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Wa səəkə ghwəy jangəhwə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənti kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may, ⁴ təhwə niy dzəmbəy Davitə mbə *ciki Hyala, dza həŋ bəvə peŋ tsa ka məndi ta Hyala li, mba'a zəməhwə, mba'a tatahanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va, mba'a ghəshi zəməhwə kwərakwə. Ya tsəgha niy nə kwəma pəhəti Hyala, ka zəmə peŋ tsa va məndi kala war *ka ta Hyalaw kəy, niy nabəti Davitə Hyalaw» kə. ⁵ Zhini ma kə Yesəw ngəshi bə na: «Yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Kar Yesəw lə ntsa məti

məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

6 Ma fəca nahwəti *vici dəkəva difa na, mba'a Yesəw kafəy, dzay dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na na, dza na ka bənanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə mbəzli va məti məti dəvə kwa bəzəmə ci. ⁷ Dza *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə *ka Farisahi ki, war ka fə ghən ta Yesəw, ta nighə nda nza naa mbəli ntsa va fəca vici dəkəva, sa di ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bənci fəti. ⁸ Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a sənata na kwəma təkə ghəshi. Dza na ki, ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha na: «Satiŋa, a gha garəŋa tifa tə jipə mbəzli» kə. Pəlhəm ntsa va satiy, mba'a garəy məgarə tifa. ⁹ Ma sa garəy ntsa va ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli tə pətsa va na: «A pənəy, njaa nə *kwəma pəhəti Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkəna? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsaa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa zamti piy tsa ci na?» kə. ¹⁰ Sa gəzəkə na tsəgha na, dza na mba'a fati mətəsə ci ti shi gwanashi ka nighəshi. Dzəghwa ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa tədi dəvə gha va» kə. Dzəghwa ntsa va mba'a

tədata, war sa tədata na na, dza dəvə ci mba'a mbəliṭa kwəriṅ tsəgha. ¹¹ Ma sa nata nihwəti mbəzli kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərənṭwəy. Dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shiy dzəkən shi dza ghəshiy məni lə Yesəw.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mən lə bakə ni

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Dza Yesəw ge'i ghala vəghwə tsa va, mba'a dzəməy mə kəlan ta cə'wə. Dzəghwa na virvirvir key pi ghəci hyamti mbə cə'wə Hyala. ¹³ Ma sa kərəy pi na, dza na da' harvə

*mbəzli ta səfa ci. Dzəghwa na tərə', tərə' tərə' ghəci təravə mbəzli mən lə bakə mbə shi. Ma kə kaa ni təravə na va na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy na ghwəy» kə kaa ngəshi.

¹⁴ Avanashi slənedfemer mbəzli va: Shimanṭw tsa fanati na slən Piyer ghəshi lə Andəre zəmbəghəy, Zhakə, Zhan, Fəlipə ghəshi lə Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Təmasə, Zhakə zəghwə Alfe mba'a Shimanṭw tsa har məndi: «Ndə pərslə ta hidfi ci» ¹⁶ Zhəwdə zəghwə Zhakə, mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa dzaa nga dafa ta Yesəw. Ava tsəgha ghəshi.

Yesəw lə mbəzli dən, mba'a ka zəghwə
(Mt 4:23-25)

¹⁷ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a səkway lə mbəzli təravə na va səkə mə kəlan tsa va, mba'a ghəshi səkwaə garəshi tə ngwəla. Tə pətsa va, mbəzliy nəwvə kwəma ci niy nza dən. Tiba nihwəti mbəzli niy basəshi difa. Mbəzliy səkə tə hidfi ka Zhəwde, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbə məlməhi tə miy həl, lə ni tə hidfi ka Tir lə Shidanṭw. ¹⁸ Gwa'a niy səkə ghəshi. Ta fa kwəma bənipə Yesəw, mba'a ta mbəə kwəməvə mbəlishi va zəleghwer shi niy basətəvashi mbəzli va gwanashi. Lə mbəzli man-anishi gazlakata niy səkəshi na, mba'a ghəshi mbəlishi kwərakwə. ¹⁹ Dzəghwa ya tsamaṭa ndə mbə mbəzliy basəshi va na, war ka pəla kwal tsaa dapay, sa nzana, mbə səvəri bərzi niy nza mbə vəgha ci ka mbəlishi gwanashi.

Mbəzli mbə vəshi, lə ni tə ngərə'wə

(Mt 5:1-12)

²⁰ Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi na:

«Vəshi na tə ghwəy, ghwəy ka ndərma.

Sa nzanay, ghəy na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala

tə pi kwəti mbə mazə tsa nzə.

²¹ Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli mbə ma sənzənva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa ngəslinwəy tərəñw.

Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli nza wahə kwa mətəshi ghwəy sənzənva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa 'wəshi.

²² Mba'a kə mbəzli kala dī mətəse ghwəy, mba'am ndəghamtəñwəy, ka tsəerəñwəy, ka ndərəñwəy, war tə sa nəwra ghwəy yən Zəghwə yakə Ndə ngəriy, vəshi na tə ghwəy. ²³ War mba'a pə ghwəy nata nava kwəma mənta tsəghay, ə pə ghwəy taa vəshi ghalaba, ka bərmə dzəta ghwəmə va nava vəshi. Sa nzanay, ta ngavəñwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. War tsəgha niy sanshi jijihishi ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə kwərakwə.

²⁴ Ta səkə dza ngəra'wə dzəkən ghwəy, ghwəy ka shiy.

Sa nzanay a ghwəy kwəmavə tsa ghwəy wahə tikə tə hidi.

²⁵ A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzli bəhəbəhə ni sənzənva.

Sa nzanay, ta dzəkən ghwəy dza maa dza.

A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzliy 'wəshi sənzənva.

Sa nzanay, barcicəkwə dza ghwəy nza,

war lə wahə kwa mətəse ghwəy.

²⁶ Ngəra'wə dza naa nza kən ghwəy, mbəzli kə gəzə war kwəma wəzə wəzə naa dzar kabaka ghwəy. Sa nzanay, war tsəgha niy gəzə jijihishi kwəma wəzə wəzə na dzar kwa kabaka ka Hyala ka dzərvə mbəradzə kwərakwə» kə.

Dim ka jaka ghwəy
(Mt 5:38-48; 7:12)

²⁷ Zhini ma kə Yesəw diba na: «Na na ghwəy, ghwəy mbəzliy fa kwəma gəzee nay, ə pə ghwəy dī kwəma ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na kaa mbəzliy dī ma mətəse ghwəy. ²⁸ Mba'a kə mbəzliy bazlanwəyəy, ə pə ghwəy təfanshi miy tsa wəzə tsa na na ghwəy. Mba'a kə mbəzliy tsəerəñwəyəy, ə pə ghwəy cə'wə wəzə hwər tsa Hyalaa dzəkən shi. ²⁹ Mba'a kə ndə ləkavəghana dəvə vəgha ghən ghay, ə pə gha zhəghanavə nahwəti bəlaa tərmbə, a ghəci ləkəña vəgha diba. Mba'a kə ndə sərəhwə ləkəsa kən ghən tsa ghay, zlay a ghəci zhiniy sərəhwə lə dāñkəci tsa kən ghay ta gwa'a. ³⁰ Ya tsamaba ndə dəw na shiy va ghay, bə pə ghaa bəncishi. Mba'a kə ndə bəhwəña shi ghay, ka nə gha war gha zhanavəra shi ya, pə gha ngəci ma. ³¹ Njasa dī ghwəy va məndiy mənəñwəy kwəma

wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə.

³² Ma kala tsəgha, mba'a pə ghwəy dī war mbəzli dī kwəma ghwəy gwa'a tsəghay, zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay ya mbəzliyə mənī *kwəma jikir nay, a ghəshiy dī mbəzliyə dī kwəma shi kwərakwə.

³³ Mba'a pə ghwəy mananshi kwəma wəzə na, war kwataka kaa mbəzliyə mənīnwəy wəzəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyala kia? A ghwəy sənay, ya mbəzli jikir niy, tsəgha mənī ghəshi kwərakwə.

³⁴ Mba'a pə ghwəy bənsi təm war kwataka kaa mbəzli sənashi ghwəy a ghəshi dzaa wəwənwəy sa ghwəy, pə ghwəyəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay, ya mbəzliyə mənī kwəma jikir nay, war kaa nihwəti mbəzliyə mənī kwəma jikir na nja ghəshi, ka ghəshiy bə təm tsa shi, ta mbay mbəzli vaa wənsi sa shi kwərakwə.

³⁵ Ma na na ghwəy, ghwəy mbəzliyə nəwray, ə pə ghwəy dī ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na, bənsim təm kaa mbəzli bərkəti ma ghwəy gar kwəməvə təm və shi. Ma ghalabay, ta kwəməvə zhəmə dikə na dza ghwəy va Hyala ta ghwəmə, ka mənīnwəy ndərazhi nza. Sa nzanay,

Hyala na nanzə na, aa mənī wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kaa ka ndərəm lə kaa ka vini'wə shiy gwa'a. ³⁶ Ə pə ghwəy mənī wəzə hwər kaa mbəzli tərənw, njasa nza Dənwəy Hyala va mbə mənī wəzə hwər tərənw kaa mbəzli kwərakwə» kə.

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma

(Mt 7:1-5)

³⁷ Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi bə na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma, ghalabay, ka dza Hyalaa ndərənwəyəw. Ka bə fəti ghwəy kaa nihwəti mbəzli ma, ghalabay, ka dza Hyalaa bənwəy fətiw. Mba'a kə ndə mənənwəy *kwəma jikir nay, ə pə ghwəy pəlay mbə nəfə tsa ghwəy, ghalabay, ta pələnwəy kwəma ghwəy jikir na dza Hyala mbə nəfə nza kwərakwə. ³⁸ Ngənsim shiy kaa nihwəti mbəzli, ghalabay ta ngənwəy shiy dza Hyala kwərakwə. Mba'a pə ghwəy nga shiy kaa nihwəti mbəzliyə, tsəgha dza Hyala ngənwəy shiy, paf, ka shikə bəratatə njasa ka ha vaa shikə tə tasaw. Sa nzanay, war njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliyə, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta mənīnwəy kwərakwə» kə.

³⁹ Dza Yesəw dība, mba'a bəlanakəshi fir, ma kə na: «Ya wa ndəy aa sənay, ka mbay ghwəlfə kəsəvə tsəhwəti ghwəlfə nja ghəci

ta canci kwaləw. Mba'a kə kəsəvəy, bakanashi dza ghəshiy shakaghwavashi kwa kə'wə. ⁴⁰ Ndə bəni shiy tība mba'a tənəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiw. Nanzə ki, mba'a kə bənəhwə shi va wəzə gwa'ay, yəmə dza naa nza lə ndə bananci shiy tsa va.

⁴¹ Sa wana nighə gha kwashebi məzadı jəw ni tə mətse zəmənə, kala nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə mətse ghaa? ⁴² Njaa dza ghaa mbay ni kaa zəmənə na: «A zəmə, kadiw di e bantənə kwashebi məzadı tə mətse gha ni jəw ni» pə gha, mba'a gha zlay tsəm tsa dikə tsa va tə mətse ghaa? Ma gha gha ntsaa bəti ghən tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha banti pərba tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətse di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diwen diwen ta bananti kwashebi məzadı tə mətse zəmənə» kə.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa

(Mt 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ba na: «Ka mbay dənəw fə wəzə naa yati ya gəmgəm naw. Ka mbay dənəw fə gəmgəm naa yati ya wəzə naw. ⁴⁴ Ya tsamaba dənəw fəy, war tə ya ci ka məndiy sənay sa wəzə tsa na, kə məndi. Sənzənvay, ka mbay məndiy ngəlivə

ya bəzakə tə gwəvidiw. Zhini bay, ka mbay məndiy ngəlivə ya shəkən tə dənəw mbəzakwaw. ⁴⁵ Ava tsəgha na, ma ntsa wəzə tsay, sləni wəzə na ka naa məni, sa nzana shi wəzə ni shi mbə nəfə tsa ci. Ma tsa gəmgəm tsa ndəy, sləni gəmgəm na ghəciy məni, sa nza shi mbə nəfə tsa ciy shi gəmgəm ni. Sənay tə ghwəy, kwəmaa təhay nəfə tsa ndə na sa ka ndəə gəzə səkwa tə miy ci» kə.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ba na: «Tawa harda ghwəy, «A Ndə sləkənəy, a Ndə sləkənəy» pə ghwəy, kala məni kwəma ghwəy, njasa gəzanwəy ya? ⁴⁷ Ya wa ntsaa səəkəy dzəvəghee mba'a favə kwəma gəzəkee, dzəghwa na ka məni njasa gəzəkee vay, avanashi shi yəməva na li shi: ⁴⁸ Yəmyəm na lə ntsaa di nga ciki, la' la' la' lati pərba kə'wə tədəm, mba'a fəti səfa ciki tsa ci tə kəlba səəkə kwa hidī. Ma sa ngamti na na, mba'a ghərakwəli səəkəta tə nahwəti vici, pəya' həl təhəy ka dəzlay ciki tsa ci va, shən ghənzə ta ngəzlamti, sa ngay na wəzə tə kəlba. ⁴⁹ Ma na ntsaa favə kwəma gəzee, kala məni kwəma favə na vay, yəmyəm na lə ntsaa ghəvə vaa fəti səfa ciki tsa ci dzəy tə hidī gəmshī, kala lay ya kə'wə jəwə,

mba'a ngati. Ma sa kərəy na lə ngaci, tə nahwəti viciy mba'a għərakwəli səəkəta pəya' həl təhəy, ka dəzlay ciki tsa ci va, nza'jəw, gərip, ghəci ngəzlay. Kala zhiniy tərmbə ya jəw tsətsə» kə Yesəw.

7

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə (Mt 8:5-13)*

¹ Sa kədamti Yesəw gəzə kwəma va gwanata tsəgha kaa mbəzli ki na, dza na mba'a madiy ka dzay dzəmbə məlmə Kaper-nahwəm. ² Ma mbə məlmə va na, mba'a tsahwəti dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə niy nza tifa, mba'a ntsaa ghəranci sləni tifa, tərənw ghəci dī. Dzəghwa mba'a zəlghwə kəsəvə ndə ghəranci sləni tsa va dalala, tərmbə war miy nəfə ta məti.

³ Ma sa tsəhəy Yesəw mbə məlmə va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va favə məndiy gəzə kwəma Yesəw. Dza na nza'jəw harvə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghwənəghəshi kaa Yesəw ta dza ghəshiy cə'wə, a ghəci səəkə ta mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci va.

⁴ Dzəghwa mətikwəkwər va, mba'a ghəshi madishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi tapə ta cə'wə Yesəw dalala, ma kə ghəshi ngəci na: «Dikə tsa ka sawji

ka Rəm ghwənəkənyəy na ta cə'wənjə, a gha mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci. Ntsa vay, jəw na wəzəw, aa təbə ghaa kəətiti. ⁵ Sa nzanay, tərənw dīti na hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə. Sanay, ghəci ngatəmmə na ciki basəva tsa ghwəmmə tsa» kə ghəshi.

⁶ Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dza na kaf kafəy, mba'a nəwvəshi. Ma ghəshi kwa kwalshi, ghəshi ndəkwə lə ghi tsa ntsa va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va ghwənəkə madigahiy kaa Yesəw. Bəgəm ghəshi mbə kwal lə mbəzli va. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ma kə dikə tsa ka sawjiy: Ka tasə ghən tsa gha gha ma. Yənəy, mənđee ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. ⁷⁻⁸ Sa kamee va mək, dīmee tsəhə kwa kwəma gha də'wə ghən tsee. Avanay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee ka sləkəra, yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkəe tifa. Yən kəə diy, e ni: "Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa" pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na: "Ndi" pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci. E ni: "Məntəra sləni tsa' na" pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka mənī ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. Ə cə'wənjee, gəzəkə kwəma lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka

satiy, kə» kə ghəshi.

⁹ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə dikə tsa ka sawji tsa va va tsəgha na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va. Dza na, tərəd zhəghəghəvay dza kwa vərəm tsa kwasəbə va. A kə kaa ngəshi na: «Ya mbə ghwəy, ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee kəsay ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw» kə. ¹⁰ Ma ləy hwəm ki na, mba'a mbəzli ghwənəghə dikə tsa ka sawji tsa va va zhəghəghəvashiy jighi ki. Dza ghəshi na, ndə ghəra sləni tsa ci va mbəliy kwərinj.

Yesəw zhanakati zəghwə nahwəti mali mbəri mbə məti

¹¹ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw kafəy, ka dzay dzəmbə nahwəti məlmə, Nayin, kə məndi slən tsa məlmə va. Mba'a mbəzli ta səda ci kwasəbə, ghəshi lə nihwəti mbəzli danəy. ¹² Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə mbə məlmə va na, bəgəm ghəshi lə mbəri, məndiy dza ta la. Ntsaa mətiy vay, zəghwə nahwəti mali mbəri niy nza na. War kwətinjəy niy yakə na. Danə mbəzli mbə məlmə va niy nza kwasəbə mali va mbə bə mbəri tsa va. ¹³ War sa nata Yesəw mali va tsəgha na, tapə hwər tsa ci ta zhanci ti. Ma kə kaa ngəta na: «A mali, ka wahə gha

ma» kə. ¹⁴ Dzəghwa na, kət kətəghəvay dzəvəgha mbəri tsa va, dapə dapashi shəghwə bə məndi mbəri tsa va ti shi. Sa dapətishi na na, dza ka bə mbəri, gar ghəshi garəshi. A kə Yesəw kaa mbəri tsa va na: «A mägəla, yən gəzəna na, satija» kə. ¹⁵ Pəlhəm, zəghwə va satiy, das nzəyəy mənəy, dza na ka gha gəzə kwəma tsəgha. Dza Yesəw ki, mba'a banavə kaa mbəghəy. ¹⁶ Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, mba'a her shi dzashi tərənw. Dza ghəshi ka fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Kay, par nava kwəma ki. Avanay *ndə gəzə kwəma Hyala tsa dikə tsa tsəhwəy dzəmbə ghwəmmə ndatsə. Hyala səəkəta na ta kəəti mbəzli nzə» kə ghəshi. ¹⁷ Dza kwəma mənti Yesəw va tsəgha na, mba'a pəlivərivata gwa'a gwa'a tə hidī ka Zhəwde, lə tə nihwəti hidī dzar vəgha shi gwa'a ki.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səda Zhanə tsaa mənipə *batem*

(Mt 11:2-19)

¹⁸ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a mbəzli ta səda Zhanə tsaa mənipə batem dzaa zhananavə shi mənəhwə Yesəw va gwanashi kaa ngəci ghəci kwa fərshina. Ma sa favə Zhanə kwəma va tsəgha na,

dza na da' harvə mbəzli bakə mbə mbəzli ta səfa ci va. ¹⁹ Kə ka ghwənishi kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va. Ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhanj" pə ghwəy ngəci» kə. ²⁰ Dza mbəzli va kaf ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa kəsəy Yesəw. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Waa Zhanj, ndə mənipə batem ghwənikənyəy na va gha. Ma kəy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti na?" kə» kə ghəshi.

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma na, dza Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə dəŋ, mbəli' kaa vədevəder, mbəli' kaa ka gezlekiki, zhini mba'a ghwənamti mətəhi ghwəlefesli dəŋ. ²² Dzəghwa, ma kə kaa mbəzli ghwənikə Zhanj va ki na: «Mbalam, a ghwəy dzaa gəzanci shi nashi ghwəy lə mətəhi ghwəy, lə kwəma favə ghwəy lə slimim ghwəy kaa Zhanj. A ghwəy nay, aa mətəhi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədevəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi, dza mba'a slimim mədəŋesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi.

Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə mətə. Zhini, mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim ka cicikwə. ²³ Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səəkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhanj va ki, ka dzashi.

²⁴ Ma sa dzashi ghəshi na, tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Zhanj kaa niy basəshi va mbəzli tə pətəsa va, a kə kaa ngəshi na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhanjəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvətə kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ba na? ²⁵ Naa wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbənəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə dibaw? Ta na ka pa kwəbənəy gwəramti wəzə lə mbəzli tə wahəy, dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzyə nzyə tsa shi. ²⁶ War wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighətə *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə bay? Yan tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhanj katanj. Ghəciy aa tanətə nihwətə ka gəzə kwəma Hyala. ²⁷ Sa nzanay, Zhanj na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasli mənədi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə

naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee, a ghəci 'watəŋa kwal,

nza ghəci gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə niy ni.

²⁸ Ə gəzanwəy ya, ndə tifa tə hidfi məndi yakə ka yəməva lə Zhaŋ tə dikəw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləbavə kwəmee, ta sləkə Hyalay, dikəba ghəci na kaa Zhaŋ.

²⁹ A ghwəy na, ya tsamaba ntsaa favə kwəma gəzəkə Zhaŋ ndə mənipə batem va, lə ka dəwanshi gwa'ay, mba'a ghəshi zləbavə Hyalaa sləkəshi, sa nzana lə kwal ghənzə mənə kwəma nzə. Mba'a Zhaŋ mananatishi batem.

³⁰ Ma *ka Farisahi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala nashi ki na, mba'a ghəshi ndəghamti kwəma taranakəshi Hyala, kala zləba mənə batem va Zhaŋ» kə Yesəw.

³¹ Zhini ma kə diba na: «Mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə wa yəməva ghəshi tay? ³² Yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tə bəghə ta tsabana. Dzəghwa ka

'wanjanshi 'wanjə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: "Tawa mənə ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə, pə ghəy na,

a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'wanwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyəw!" kə ghəshi.

³³ Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhiy səəvəri nihwəti va. Sa nzanay, ndəs səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə batem, ma mbə nzəy tsa ci na, kala zəmə ma shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Ma pə ghwəy na: "Waa ndə gazlaka na tsatsa ndə" pə ghwəy, kala zləba kwəma Zhaŋ ghwəy. ³⁴ Dzəghwa sa səəkəree, yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: "Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə, war shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha, ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni" pə ghwəy, kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. ³⁵ Ya tsəgha nzə kiy, nihwəti mbəzliy zləbavə kwəmee na a ghəshi sənay, kwəma mənəti Hyala va lə sənata kwəma nzəy, kwəma lə kwal na, kə ghəshi» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə Shimanjw *ndə Farisa*

³⁶ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə Farisa, Shimanjw kə məndi kaa slən tsa ci, da' haray Yesəw dzəkə ghi tsa ci ta zəmə shiy ghəshi li. Dza Yesəw mba'a dzəkəy dzəkə ghi tsa ntsa va,

dza das nzəyəy ta zəmə shi zəmə.

³⁷ Ma mbə məlmə va na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa, kwa məni *kwəma jikir na ghənzə tərəjw. Ma sa favə mali va kəghi tsa *ndə Farisa tsa va na Yesəw mbə zəmə shiy, kə məndi na, pəlhəm kafəta, kə laj bəvə təlimə paf 'wərdi kwa, ka dzata liy dzakə ghi tsa va. ³⁸ Tsəhə tsa tsəhə na na, mba'a nzəyta lə hwəm Yesəw ndəkwə vəgha səfa ci. Dza na ka wahə tsəgha. Bəbēbēbēb ghaa nighə ma wahə kwa mətse nze, ka səkwaa dzəti səfa Yesəw, cəke' baslamti shidshid Yesəw lə wahə. Kə difa ka sadishi lə shiti mbə ghən nze. Sa sadamtishi na na, hwətəm hwətəmövəshi. Ləy hwəm ki na, dza na na'i na'i baslati 'wərdi ti shi.

³⁹ Ma sa nata Shimanjw tsaa haray Yesəw va ta zəmə shiy kwəma va tsəgha na, dza na ka təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, a kə na: «Ntsay, *ndə gəzə kwəma Hyala naw. Sa nzana war mba'a kə niy nzaa ndə gəzə kwəma Hyala nza katanəy, ka dza naa bashi sənata maliy dapə na nzaw. Cəke' niy dza naa sənay, mali kwa məni kwəma jikir na na, kə nza» kə. ⁴⁰ Dzəghwa Yesəw tsəgha ki, mba'a madiy ta gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Shimanjw, e dī gəzəna nahwəti kwəma» kə. Ma kə Shimanjw na: «Gəzə shaa,

Metər» kə.

⁴¹ Ma kə Yesəw na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa kwatəna lə temer ci va mbəzli bakə. Mbəl bələkwə bələkwə cifə va tsahwəti. Ma va tsahwəti na, mbəl cifə mətse kə. ⁴² Ma mbəzli va bakanashi na, daw bərce shi ta wa təm tsa va. Sa nay ntsa va bərce shi daw tsəgha na, mba'a zlatanavəshi gəna va, kala zhiniy dəw və shi bakanashi. Mbə mbəzli bakə ni va sanay, tsama ndə dza naa gwəraa dī kwəma ndə gəna tsa va məndi kəə dəw va ghaa?» kə Yesəw kaa ngəci. ⁴³ Ma kə Shimanjw kaa zləbanci na: «Difa ntsa zlatanavə na va gəna dənba ngəci dza naa dī kwəma ntsa va bərkee nee» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «A gha sənata katanj» kə.

⁴⁴ Dzəghwa na dzar kwa bəla mali va, tərəd zhəghəghə kwəma ci. Ma kə kaa Shimanjw na: «A Shimanjw, nata mali na gha na. Avəna sanay, ndəs səəkəree dzakə ghi tsa gha, dza na nanzə ki, basl basl baslamti shidshidee lə wahə kwa mətse nze, dza na mba'a sadamtishi lə shəti mbə ghən nze. Ma gha na na ghay, tara gha ya yam ta pi shidshid yaw. ⁴⁵ Zhini dibay hwətəməhwəra gha ghala səəkəra yaw. Na nanzəy, ghala səəkəree dzakə ghi tsa gha tsa na, war mbə hwətəmə shidshidee na. ⁴⁶ Gha na na gha dibay, varambərə in gha mbə

ghen tsee ta ci ka'wə tsa ka'wətəra ghaw. Na nanzə, nanzə ki na, aa baslati 'wərđi tə shidshidee. Nata kwəma va gha sa. ⁴⁷ Va tsəgha gəzənee, ma shi mənti mali na niy, aa ci ghəshi dī tsa dītəra na tərənw. Aa ci ghəshi pəli tsa pəlay Hyala jikir tsa nżə va tərənw tsa dība. Ma na ntsa pəlanay Hyala jikir tsa ci jəwə tsətsəy, daw dza naa dīra kwərakwə» kə Yesəw.

⁴⁸ Sa gəzəkə na kwəma va tsəgha ki na, dza na ka gəzanta kwəma kaa mali va, ma kə na: «A mali, avee pəlayna kwəma mənəhwə gha jikir na kwa hwər tsee» kə. ⁴⁹ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mbəzli zəmə ghəshi va shiy li shi, tapə ghəshi ta təkə kwəma mbə ghen shi, ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Wa slən tsa gəla tsatsa ndə dza naa mbay pəlanay lə kwəma ndə jikir na taa?» kə ghəshi. ⁵⁰ Ma kə Yesəw kaa mali va naci ki na: «A mali, sa ndara gha tsa nəfə tsa gha gwanayəy, a gha mbəliņa, mbala kwəriņ» kə.

8

Nihwəti mi'i kwasəbə Yesəw

¹ Dzəghwa, ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw madīy ka dza dzar mbə məlməhi dikə dikə ni, lə dzar mbə ni jəw jəw ni gwa'a. Mba'a gəzanavəshi

Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Ma ghalaba na, kwasəbə mbəzli ta səda ci va məņ lə bakə ni niy nza, ² ghəshi lə nihwəti mi'iy niy mbəlantī na va gazlaka, mba'a va nihwəti zəleghwer ghənghən ghənghən gwa'a. Avānay slən tsa mi'i va: Marəy ka Magədala, mbərfəņ niy tihəkəvəri Yesəw hyeler mbə ghen nżə. ³ Mba'a Zhanə, mali Shəwza ndə ghəra sləni kaa mazə *Erədə, mba'a Səwzanə, mba'a nihwəti mi'i ghənghən ghənghən. Shi və shi niy bəvə ghəshi ta kəkəkəti kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci. Tsəgha niy nza ghəshi.

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Dza mbəzli tə nahwəti vici ba, dan ghəshi basəkəvashi, səkəkə mbə məlməhi ghənghən ghənghən dzəvəgha Yesəw. Ma sa nashi na mbəzli basəshi tsəgha na, dza na tapə ta bəlanshi fir. ⁵ Ma kə na: «Tə nahwəti viciy mba'a tsahwəti ndə za madīy dzəmti ta sləka ha. Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa na tapə ghəci ta kihwə ha va kihwə kihwə. Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriņ nahwəti ha pəpəriņətəa dzəghwa kwal. Ma mbəzli mbə dza kwa kwal tsa va

na, mba'a ghəshi kadamti, zhini 'yegwer ba, im im im ghəshi səkəə iməhwə.

⁶ Dzəghwa nahwəti ba, mba'a pəpəriŋəta dzəti kwərħə. War sa pəsəta na na, nza'jəw ghənzə ghwə ghwəlita, sa nzəy ma yam mbə kwərħə.

⁷ Dza nahwəti dıba mba'a pəpəriŋəta dzəghwambə jipə tekesli. Ma sa pəsəta na na, tapə ghəshi ka kəli lə tekesli gwanashi, dzəghwa tekesli tisl ghəshi kəələhwə ha va kala mbə ghənzəə zhiniy kəli. ⁸ Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hidı wəzə ni, dzəghwa na, mba'a pəsəta, ka kəli kəli nzə. Ma sa kəlita na na, mba'a bəvə hwər, mba'a fəti mətə wəzə wəzə» kə Yesəw.

Ma sa kədamti Yesəw gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha, ma kə kaa ngəshi na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Dzəghwa *mbəzli ta səda Yesəw tapə ghəshi ta dəw sləkar tsa fir tsa bəli na va kaa mbəzli. ¹⁰ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndanjwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na kaa nihwəti mbəzliy, kwa fir gəzanshee kwəma. Sa nzana, ghəshi na nashiy,

lə mətəshi və shi ta nighə pi na,

a ka nay pi ghəshiw.

Mba'a slimim vəshi ta favə kwəma na,

a ka favə kwəma ghəshiw, tsəgha» kə.

Yesəw ci sləkar tsa fir tsa bəli na va lə sləka ha

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «Avanda taa gəzanwəy kwəma dı fir tsee vaa gəzə: Ma hwəlfə vay, ghənzə na kwəma Hyala.

¹² Nefer nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəghwa na. Sa ka ghəshiy favə gəzə kwəma Hyalay, ka *ndə jaka tsa Hyala səkə mba'a banti kwəma va mbə nefer shi, va nəghətaa ghəshi dzaa mbəlishi, sa ka ghəshi banavə nefer shi kaa kwəma va.

¹³ Ma nefer nihwəti mbəzli bay, nja kwərħə tsa pəriŋətəvata nahwəti ha va ti na ghəshi. Gəla mbəzli vay, war favə ma ghəshi kwəma Hyala tsəgha na, nza'jəw ka ghəshiy banavə nefer shi lə vəshi. Ma ləy hwəm ba ki na, ka zlata kwəma va ghəshiy nza gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə wəzə mbə nefer shiw, war ta vici jəwə ka ghəshiy zləbavə gwa'a tsəgha. War səkəy ma ngəra'wəə dzəkən shiy, ka ghəshiy dza, mbərəkə ghəshi zlata kwəmaa niy zləbavə ghəshi va. ¹⁴ Ma nefer nihwəti mbəzli dıba na, nja pi ndə tekesli tsa

dzəghwata nahwəti ha va mbə. Niva mbəzliy, sa ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə, ka ghəshi dza dība na mba'a ghəshi ghati zəzə kwəmaa kən shi, lə kwəma shi tə hidfi, mba'a wəzə tsa nzəy tsa tə hidfi. Ka niva shiy dza ki na, mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala kala zhini ghənzəə ghəra sləni mbə nefer shi. ¹⁵ Ma nefer nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidfi wəzə ni va dzəmbəta hwəlfə haa dzəmbə shi na. Sa favə ghəshi kwəma Hyalay, mba'a ghəshi zləbavə, dza tasl, ghəshi kəsəvə kwəma va mbə nefer shi wəzə wəzə. Ka nəw kwəma Hyala ghəshi lə kwal, ghəshi na shiy ghəra sləni wəzə na dī Hyala kala zlata» kə.

Bəli fir lə ghwə kwa gərkəwa
(Mk 4:21-25)

¹⁶ Zhəghwa ma kə Yesəw ba na: «A ghwəmmə sənay, ndə tība, mba'a tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwa na, zhini dzəbə dzəbakən tasaw bərkə shiy kən, awə kə bay na, mba'a mbələy dzəy ta pi həni tsa ciw. Mba'a kə məndi pəhaghwa ghwə kwa gərkəway, tə pətsa dāl tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ. ¹⁷ Tsəgha na ki, ya wa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy

dzəti ngwəla, ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata, zləŋ məlmə. ¹⁸ Va tsəgha ki, a nə ya ngəŋwəyəy, mənim məhərliy dzəkən kwəma fa ghwəy. Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na ta mətsahanavə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsələhwə ya ni jəw ni va shiy niy fə na ghən ti shi» kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay niva mbəzli na ngwarməhiy Yesəw lə mbəghəy
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Dza kar mbəghəy Yesəw lə ngwarməhiy, mba'a ghəshi madfishi ta dza ta nighə ci. Dza ghəshi ndəs tsəhəshi tə pətsa nza na va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala mbə ghəshiy dzar dzəvəgha Yesəw sa nza mbəzli dāŋshi. ²⁰ Ma sa nashi mbəzli na, mba'a ghəshi dzaa kəsəy Yesəw. A kə məndi ngəci na: «Ava kar məŋa lə ngwarməhiŋa pərikə tə ngwəla ka dəwŋa ta nighətəŋa, kə ghəshi» kə məndi ngəci. ²¹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Na neyey, mbəzliy fa kwəma Hyala va, ka nəw ghəshi njasa gəzəkə nay, ghəshi na ni ya ngwarməhira, zhini ghəshi nee mərə» kə.

A bərçi va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a

dzay dzəghwa kwambəwal ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci. Ma sa dzəghwashi ghəshi, a kə kaa ngəshi na: «Tanəmmə ghwəmmə dzəvəri tsahwəti həlbə» kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi kafəshi, ka dza-shi. ²³ Ma ghəshi mbə dza kwa kwambəwal na, mba'a Yesəw bəhwə hi. War dzəghwa safə tsəgha vətəghə ghava viy lə bərçi mbə tərəjw tə yam va. Dza yam paf ghəshi təhay kwambəwal, ka ndava ghənzəə dzəmbə yam, jəw ghəshi tərmbə ta yəpəshi. ²⁴ Nza'jəw mbəzli ta səfa Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Mba'a ghəshi fərghay tə hi. Ma kə ghəshi ngəci naa: «A Metər, a Metər, gwa'a ghəy!» kə ghəshi. Dza Yesəw pəlhəm satiy, sa satiy na na, nabə nabəti kar safə, lə legweper dzəy tə ghən yam va lə bərçi. Sa gəzanakəshi na kwəma na, mba'a safə tsa va zlay viy, mba'a yam va dəkəshi, dəkədəkə pi məniy tsəgha. ²⁵ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci ki na: «Wa shiy ghəranjəwəya? Kwəma kəray ni ghwəy nefer banavə ghwəy kaa Hyalaa?» kə.

Sa nata mbəzli ta səfa ci kwəma mənti Yesəw va nashi ki na, mba'a hazləni ghəratishi. Ka mananshi madəna nava kwəma gwa'a tsəgha. Ma kə ghəshi kwa

jipə shi na: «Kay, kwətiy gəla tsatsa ndə ki! Ya kar safə lə yam na a ghəshi danati fəti sa gəzanakəshi na kwəma lə bərçi ni!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə gazlaka (Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Ma ləy hwəm shi va ki na, dza kar Yesəw mba'a ghəshi kafəshi tə hidī ka Galilee tanəshi dzəvəri tə kwəfa ka Galile. Mba'a ghəshi dzətishi tə hidī ka Gerazeni. ²⁷⁻²⁹ Mbə məlmə vay, mba'a tsahwəti ndə gazlaka niy nza tifa. Tərəjw ghəci niy hiy mbə gazlaka ci va. Kala dza ma ghəci lə kwəbejer. Kala hi ma kəghi, war dzar mbə kwəlihi nžəy tsa ci gwa'a tsəgha. Ka sancı ngəra'wə ghənzə. Sa ka məndiy dza, tsa məndi tsaghwa dividivi ci lə shidshid ci kwa dəjw tsahi, ta mbay məndiy ndəghwəti na, ka na ghavə cəke' ngəəlivəri niva shiy na naci. Sa ka gazlaka vaa dza na, zləjər zləjərəghə dzar mbə gamba, war tsəgha.

Ma sa səkway Yesəw kwa kwambəwal na, mba'a ndə gazlaka tsa va nay. Dza na mba'a ngwəmata lala, kə ka dzar dzəmbə kwəma Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy, ka gəzə kwəma kaa Yesəw zlanjlan, a kə na: «A Yesəw Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa dī gha lə ya?» kə. Dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa hyeler va lə bərçi, a kə na: «Səvərijwəyəm mbə

ntsa» kə. Ma kə ndə gazlaka tsa va ki na: «A cə'wənee, ka sara ngəra'wə gha na gha ma» kə. ³⁰ Sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dən» kə. Dən tərənəw niy basambəvashi hyeler mbə ghən ci, va tsəgha niy gəzə na kwəma va tsəgha. ³¹ Dzəghwa hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə ghəshi na: «Titihwə ka tihənəy gha səvəri mbə ghən ntsa, ta dza ta kalaghwanəy kwa kə'wə tsa hwərhwər tsa va ma» kə ghəshi.

³² Ge'i tə pətsa məniva shi va vay, a garəwa ngəreder tərənəw niy nza tifa. Mbə pala shi zəmə shi dzəghwa vəgha kəlan. Dza hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw difa, a kə ghəshi na: «Ndanəy kwal, a ghəy səvərinəy dzanəy dzəmbə ngəreder ni» kə ghəshi. Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. ³³ Sa zlatanavəshi Yesəw kwal ki na, dza hyeler va shaa ghəshi səvərishi mbə ghən ntsa va, shəbətə shəbətəmbəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi səəkə mə kəlan tsa va, səəkə ghəshi na'i ghəshi shakatəvashi tə kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwəfa.

³⁴ Mbəzliy niy makə ngəreder va na, tifa ghəshi niy nza ka nata kwəmaa məniva. Ma sa nata ghəshi na, bəvbəpə ghəshi

hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli. ³⁵ Sa favə mbəzli nava kwəma na, kəram ghəshi madishi, ta dzaa nata kwəmaa mənəta va. Ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha Yesəw. Mba'a ghəshi kəsəy zal tsa səvəritya gazlaka va mbə ghən ci mənəzəy vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəban kən ghən ci, lə məhərli ci və wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazlənə. ³⁶ Dzəghwa mbəzliy niy nashi shi va va gwanashi njasa mənishi ghəshi, mba'a ghəshi slanakəshi kaa mbəzliy səəkəshi va, njasa gha gazlaka vaa səvəritya mbə ghən ntsa va. ³⁷ Ma sa favə ghəshi kwəma va na, dza mbəzli mbə məlmə va gwanashi, ka cə'wə Yesəw a ghəci barvay tə hidī shi, sa nzana tərənəw ghəshi hazlənishi va nava kwəma. Mba'a Yesəw zhay zhəghwa kwəmbəwal, ka dzay.

³⁸⁻³⁹ Dza ntsa səvəritya gazlaka va mbə ghən ci, tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə na: «Yən pə gha, e nəwvənə» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Awə, mbalaa jighi, a gha dzaa gəzanshi kwəma mənətənə Hyala na gwanata kaa nihwəti mbəzli» kə. Sa gəzanakə Yesəw tsəgha ki na, dza ntsa va ka dzay jighi. Jighi na na, ka gəzanshi kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli mbə məlmə gwanashi.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Dzəghwa ki sa zhəghəkəvay Yesəw səkə pəri tsahwəti həlbə na, mba'a mbəzli bəsəshi tərəjw, sa nzana mbə ndəghə ghəshi niy nza gwanashi. Dza mba'a ghəshi ka'wəti ki. ⁴¹⁻⁴² Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa, ntsa dikə tsa ghəci mbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. Zhayrəsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a zha və kwətinqta, məj lə bakə piya nzə.

Dza na mba'a tərəta gwərapəta tərəjw, tərə na war miy nəfə. Dza ntsa va ndəs səkəy dzəvəgha Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci kwa kwəma Yesəw ta cə'wə, a kə kaa ngəci na: «Titihwə dzam dzakə ghi tsee, a gha dzaa mbəlītəta zhee nza na gwərapəta» kə. Dza Yesəw mba'a zləbavə. Kafə ghəci kafəy ta dzaa dzakə ghi tsa va. Ma ghəci mbə kwal na, war a mbəzliy nəw dishi, rəf rəf rəf ghəshi kwasəbə.

⁴³ Mbə mbəzli va na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa, gwərapəta ghənzə. Piya nzə məj lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Pəjw pəjw ghənzə danəramti shi ta dəvə nzə kaa ka ciki ghwə'i, ta pəla mbəli ghən tsa nzə. Tərəh ntsaa mbay

mbəliti. ⁴⁴ Dza na ki, kət kətəghəvatəta dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə, ghənzə dapay mətəni kwəbañ tsa ci. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw miymiy nzə va slashi lə səkwa, mba'a mbəlita. ⁴⁵ Ma sa ndəjway mali va Yesəw na, dza Yesəw ka dəw va mbəzli, ma kə na: «Wa ntsaa daparaa?» kə. Ya wa ndə mbə mbəzli kwasəbə va na: «Am, yən na na yaw, am, yən na na yaw, am, yən na na yaw» ghəshiy gəzə. Ma kə Piyer na: «A ntsa ghəy dikə tsa, a nava kia? Mba'a gha nashi mbəzli dishi rəf rəf rəf kwasəbə gha na, zhini gha ka dəw, wa ntsaa daparaa, pə gha shəkəna?» kə. ⁴⁶ Ma kə Yesəw na: «Yañ war a ndə dapara, sa nzanay, e favə bərçi tikəvərivashi mbə ya» kə.

⁴⁷ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa mali va mba'a sənay, a məndi sənara, ka mbələyvara yaw, kə. Dza na shələhwə shələhwə səkətaa dzəvəgha Yesəw kala gwərgwərə. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səda ci. Dza na cəke' gəzanakə kwəma dapə na ti kaa Yesəw, tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi. Mba'a gəzanakə njasa mbəlita na va zəlghwə tsa nzə ghala dapay na va. ⁴⁸ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliña tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbala lə zərəkə

mbə nəfə tsa gha» kə.

⁴⁹ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs ntsa kəghi tsa Zhayrəsə səəkəy. A kə kaa Zhayrəsə na: «A zha gha va mətita, ka maw ghaa gagay Metər ma» kə. ⁵⁰ Mba'a Yesəw favə kwəma gəzə ntsa va va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, banavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha, ta mbəlita dza zha gha va» kə. War a ghəshiy nəw lə kwal tsa shi.

⁵¹ Dza ndəs ghəshi tsəhəshi miy dəgha Zhayrəsə ki. Dza Yesəw mba'a makəti mbəzli gwanashi ni va dzakə ghi tsa va kwasəbə. Kwataka Piyer, ghəshi lə kar Zhan lə Zhakə, mba'a kar dəta zha va lə mbəghəta shi pəməvə na gwa'a tsəgha. ⁵² Ma sa dzakəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi nihwəti mbəzli, war a ghəshiy wahə, ka tihwəniy dzəkən zha va. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Kadiwəm, ka wahə ghwəy ma. Mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə. ⁵³ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. Sa sənay ghəshi a zha va məti ta, kə ghəshi. ⁵⁴ Dzəghwa Yesəw naci ki, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə. Ma kə kaa ngəta zlanzlan na: «A zhee, satıŋa!» kə ⁵⁵ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na,

nza'jəw piy tsa nzə zhəkəy zhəmbə. Kə pəlhəm satita. Ma kə Yesəw kaa mbəzli, sa satita na na: «Bantam shi zəmə a ghənzə zəmə shi» kə. ⁵⁶ Dza nava kwəma, mba'a mananatishi madanə kaa kar dəta zha va, lə mbəghəta. Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Əntaa ghwəy dzaa gəzə kwəma na ya kaa waba ma» kə.

9

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni*
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a basəti mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni. Dza na mba'a banavəshi bərçi ta tihə hyeler gwanashi səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə. ² Dzəghwa na ki, mba'a ghwənashi ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə, ³ ma kə ngəshi na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya gəta, ya mbəl ta bə shiy, ya shi zəmə, ya gənay, əntaa ghwəy bə ma. Zhini bay, ya tsama ndə mbə ghwəy na, əntaa ghəci bə kwəbenər bakə ta dza va ma. ⁴ Ya mbə namaba məlmə dza ghwəy tsəhəŋwəyəy, mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy kəghi tsa ci na, əntaa ghwəy mbəərə ghi ma. War kəghi tsa kwətin tsa pə ghwəy taa nzəy pa'

fəca dza ghwəy səvəriŋwəy mbə nava məlmə.

⁵ Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, kala zləba fəŋwəy gwəci tsa ghwəy mbəzli mbəy, səvəriŋwəy tə ghwəy mbə nava məlmə. Ghwəy səvəriy, nza ghwəy batamti kwərbi mbə məlmə shi tə shidshid' ghwəy, ta mbə ghəshiy sənay a ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi» kə.

⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci va kafəshi. Dza ghəshi ka dzar mbə məlməhi gwanashi, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka mbəmbəli ka zəlghwə ya kwəma kəsashi ghəshi gwa'a.

*Njasa səy *Erədə*
(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

⁷ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, cəke' ngwəmna Erədə favə kwəma məməni Yesəw va. Dzəghwa ra'i ghəci zay va nava kwəma tsəgha. Sa nzana, ma nihwəti mbəzliy: «Wa Zhan' tsaay niy mənipə *batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi niy ni. ⁸ Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na sava tsahwəy na» kə niva. Ma kə nihwəti fa na: «Waa ndə gəzə kwəma Hyala tsa mbəradzə na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi. ⁹ Ma kə Erədə na naci ki na: «Ya gar nə ya

Zhan' na sava pənəy, e niy slanti ghən tə Zhan'. Əy wa ndə na, tsatsa ntsa gəzə məndi tsa kwəmaa dzəkən tsətə diba kia?» kə. Dza tapə ghəci mbə pəla kwal tsaay nay Yesəw də'wə ghən tsa ci ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Zhj 6:1-14)

¹⁰ Ma sa dza *ka kwal Yesəw mənikə sləniy niy ghwənashi Yesəw va ti ki na, mba'a ghəshi zhəkəshi. Cəke' ghəshi gəzanakə shi məmənəhwə ghəshi kaa Yesəw. Dza Yesəw mba'a pəməvəshi ka dzay li shiy dzəti pətsa kama mbəzli ti, ta dza nzəyshi kwətishi. Pətsa dza-shi ghəshi vaa dzəti na, ndəkəwə ghəci vəgha məlmə Betəsayda. ¹¹ Nza'jəw mbəzli dan' sənivəshi, mba'a ghəshi nəwghəshi tə səbə. Dzəghwa sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw na, mba'a ka'wətishi lə nəfə kwətiŋ. Dza na mba'a gəzanavəshi kwəma njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlamti niy səəkəshi ta mbəli ghən tsa shi va zəlghwə.

¹² Dzəghwa mba'a tihwer 'wəti məniva, ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw va mən' lə bakə ni vici ndəkəwə ndəkəwə ta pəkəw na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzəba bənavə gha

kwəl kaa mbəzli ni, a ghəshi ndanivaa dzashi dzar mbə məlməhi lə mbə giwahi ndəkwə ndəkwə ni, ta pala shi zəmə shi, lə pətsa dza ghəshiy hi ti gwa'a. Sa nzanay, gamba na pətsa nza ghwəmmə tsa ti tikə» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «Banshim shi zəmə dəwə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nihwəti shiy va ghəy tikə, kala war peŋ cifəy mba'a kərpi bakəshiw. Mba'a pə ghaa dī ghəy dza ta pa shi zəmə, ta bānshi kaa mbəzli tikə ni gwanashiy, mbə nava» kə ghəshi. ¹⁴ Zhərəy niy nza tə pətsa vay, a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Tihəvərim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə» kə. ¹⁵ Dza mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi tihəvərihi njasa gəzəkə na va, mba'a mbəzli va nzəyshi gwanashi.

¹⁶ Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw tsəgha, həŋ bəvə peŋ tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a bānavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi

kaa mbəzli dəŋ ni va. Dza mbəzli ta səfa ci həŋ həŋ ghəshi bəvə, ka tahanshi kaa mbəzli. ¹⁷ Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza məndi kaa naa tərmbəta mbəvəli bəsə bəsə məndi bəsəti, gyadə gyadə ghwani məŋ lə bakə.

Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-30)

¹⁸ Ma tə nahwəti vici ki na, mba'a Yesəw dzaa nzəyəy kwətiy ka cəwə Hyala. Dza mbəzli ta səfa ci ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə.

¹⁹ Ma kə ghəshi ngəci na: «Zhaŋ tsaa mənipə *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti bə na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə zhakatiy na mbə məti nza gha, kə shi» kə mbəzli ta səfa ci. ²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə.

²¹ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi dzaa gəzə kwəma va, ya kaa waba.

*Yesəw gəzə kwəma məti
ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 16:20-28; Mk 8:30-
9:1)*

²² Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci diba na: «Yən yən, Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipe kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy di mətsə yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ²³ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi ki na: «Mba'a kə ndəə di nəwray, a kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, njasa səəmə vici, ma nza ghəci nəwra. ²⁴ Sa nzana, ya wa ntsaa di mbəłiti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidiy tə mbərkə kwəma yay, ta mbəłiti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza tsava ndə. ²⁵ Nay ghwəy na, ya shi tə hidiy ni gwa'a gwa'aa kwəməvə ndə mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zay, awə na mba'a yadfamti ghən tsa ciy, shiy tifa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. ²⁶ Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha

fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzliy, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsee lə mbə shəndəkə tsa Dirə, mba'a sa ka kwal ci dəwdew ni mə ghwəmə. ²⁷ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli» kə.

*Yesəw mə kəlan lə
nihwəti *mbəzli ta səfa ci
(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)*

²⁸ Ma sa məniy hi gar dəghəsə ləy hwəm kwəma gəzəkə Yesəw va ki na, dza na mba'a pəməvə kar Piyer, lə Zhan mba'a Zhakə. Mba'a dzay li shiy dzəmə kəlan ta cə'wə Hyala. ²⁹ Sa tsəhəshi ghəshi ki na, mba'a 'wəti cə'wə. Ma ghəci mbə cə'wə na, dza pətsa mbə kwəma ci mba'a zhəghəkə nahwəti pa. Ma kwəbənər kən ghən ci na, tezlezlezlezl ghəshi zhəghəshi, ka mbərə. ³⁰⁻³¹ Dzəghwa, vətəghə zhər bakə təzlishi tifa lə shəndəkə tsa mə ghwəmə kən shi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw dzəkən məti dza na va ta məti mbə məlmə Zherəwzalem, ta kərkə sləni ci niy ghwənəkə Hyala ti. Zhər yay kar

*Məyizə lə *Eli niy nza ghəshi. ³² Ma kar Piyer lə nihwəti mbəzli va ghalaba nashi ki na, ciŋ ciŋ ciŋ ghəshi bə banti hi. Dzəghwa mba'a ghəshi fərghəshi. Sa fərghəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nay shəndəkə tsa Yesəw, lə zhər bakə ni va nza na li shi. ³³ Dza mbəzli bakə ni va ki, mba'a ghəshi kafəshi ta zhashi. Ma ghəshi mbə tihəva lə Yesəw ki, ma kə Piyer kaa Yesəw na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw, kadiw a ghəy danəti ceker mahkan. Kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. Ma na Piyerəy, niy sənay ghən tsa kwəma dī na va gəzə naw. ³⁴ Ma ghəci mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə kwələbi tə ghwəmə zlələhə səkəshi, zhəmakə məkəkwə shi dzəkənshi kən kar Yesəw lə mbəzli bakə ni va. Ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a her shi dzashi. ³⁵ Fa ghəshi na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səkə mbə kwələbi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, avə ghəci na Zəghwee təravee, fam kwəma və» kə. ³⁶ War sa gəzamti məli Hyala kwəma na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw, war Yesəw kwətiy. Ləy hwəm kwəma va na, gwəŋəshi mbəzli ta səfa Yesəw niy nzəyshi, kala gəzə ma kwəma nata ghəshi va, ya kaa waba nzə.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)

³⁷ Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci va mahkan ni səkwasshi mə kəlan tsa va. Ma sa səkwasshi ghəshi na, dza mbəzli dan, mba'a ghəshi səkəshiy dzəghwa kwəma Yesəw. ³⁸ Dza tsahwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, ka zlanə kwəma, ma kə na: «A ntsa dikə tsa, ə cə'wəŋee, nighətima zəghwee na, war kwətiŋəy na tsəgha vəya. ³⁹ Sana kiy ndə bashakə na. Kafəy ma bashakə tsa va tiy, war ə ka naa ngwəmə lala, ka mərmərə lə bərçi. Ka gha nighə na tsəkəwəf kwəf kwəf gwifgwifi ta miy ci. Tərəŋw ka naa sanamiy ngərə'wə. 'Yahə'yahə ka naa gha dəkə mbə ghən ci kafəy ma na ti. ⁴⁰ Naa niy səkəree, ka cə'wə mbəzli ta səfa gha nee, a ghəshi təhamtəra bashakə tsa va mbə ghən ci, pən na, kala mbay ghəshiy tahamti» kə.

⁴¹ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəmgəm niy, banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm dī ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Hwəm dzee kərə lə sə'wa kwəma ghwəy kia?» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, a kə kaa dəy zəghwə va na: «Pəmərə zəghwə gha vaa

sækə tikə» kə. ⁴² Dza məndi ka dza ta pəmə zəghwə va. Ma ghəci mbə sækə na, dza bashakə tsa va, mbeḑ fati tə pi. War a ghəciy mərmərə lə bərçi. Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzanakə kwəma lə bərçi kaa bashakə tsa va, mba'a tahamti. Dza na kwəriŋ mbəlanti zəghwə va, mba'a pəmanavə kaa dəy. ⁴³ Ma sa nashi mbəzli tifa gwanashi shi va na, ka mananashi maḑaŋa, sa nata ghəshi bərçi Hyala.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Ya wa ndə na, war mbə mananci maḑaŋa kwəma mənti Yesəw va ki. Ma kə kaa mbəzli ta səḑa ci na: ⁴⁴ «Kwəma dzee na ta gəzanwəy sanay, fə tə ghwəy ghən ti wəzə. Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi, mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli» kə. ⁴⁵ Ma mbəzli ta səḑa ci nashi ki na, favə shi di Yesəw gəzə ghəshiw. Mbəmbə niy nza sləkar tsa kwəma va və shi, va nəghətaa ghəshi favə shi di naa gəzə. Mbə ghəranashi hazləni niy nza ta dəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsa?
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Dzəghwa *mbəzli ta səḑa Yesəw, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ngərə

ghəpə kwa jipə shi, ta mbə sənay, nda a ntsaa gwəra dikə mbə shi. ⁴⁷ Mbalaa cəke' sənata Yesəw kwəma təkə ghəshi mbə nefer shi, naci ki. Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə pəm pəməvə, dza na mba'a garəy kwa kwəma ci. ⁴⁸ Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, a gəzanwəy ya, ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, aa ka'wəti ntsaa ghwənəkəra va kwərakwə. Sa nzanay ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə mbə ghwəy gwanəwəyəy, ghəci na ntsa dikə tsa» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə
(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Ma sa gəzamti Yesəw kwəma, ma kə Zhaŋ kaa ngəci na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə. ⁵⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm, ka makə ghwəy ma. Sa nzana, ma ntsaa kama mbə jaka lə ghwəyəy, ntsa ghwəy na tsava ndə» kə.

*Mbəzli mbə nahwəti məlmə tə hidī ka *Samari kala zləba ma ka'wə Yesəw*

⁵¹ Dzəghwa vici dza Yesəw ta dzay dzəmə ghwəmə ti, mba'a kətikəvata. Ghala vəghwə tsa vay, dza na mba'a pəhəti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem mbə nəfə tsa ci. ⁵² Sa pəhəti na tsəgha na, dza na, mba'a ghwənashi ka ghwəni miy tə kwəma ci. Dza mbəzli va pəkw ghəshi dzashi, ndəs ghəshi tsəhəshi mbə nahwəti məlmə tə hidī ka Samari ta dzaa gwəmanati pi fə gwəci tsa Yesəw mbə. ⁵³ Ma mbəzli mbə məlmə va na, kala zləba ka'wə ci ghəshi, sa nzana va dzəmbə məlmə Zherəwzalem ghəci dza. * ⁵⁴ Ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw, kar Zhakə ghəshi lə Zhan nava kwəma tsəgha, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ka dī gha ghəy cə'wə Hyala a ghənzə ghwənəkəghwa ghwə səəkə mə ghwəmə ndamtishi na?» kə ghəshi. ⁵⁵ 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəd, zhəghətəvay, dza kwa shi, ka nabəshi. Ma kə ngəshi na: «A ntsaa fambənwəy gəla nana zəzə kwəma mbə ghən tsa ghwəya? Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta zamti piy tsa mbəzli səəkə yaw, ta mbəlishi səəkə» kə. ⁵⁶ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə nahwəti məlmə.

Kar Yesəw lə mbəzliy dī

nəw ci
(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Ma kar Yesəw kwa kwal mbə dza ki na, dza tsahwəti ndə tifa, mba'a ghavə gəzanci kwəma. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta nəwnja dzee, ya pa' kwəmaba dza ghaa dza» kə.

⁵⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma kənkidiy a ghi tsa shi və shi mbə hidī. 'Yegwer ba na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. ⁵⁹ Ma kə kaa tsahwəti ndə na: «Nəwra dzam» kə. Ma kə ntsa va na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal, e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwnja» kə. ⁶⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlashi mbəreketi tifa a ghəshi lala ghən tsa shi. Na na ghay, mbala ta gəzə njasa sləkə Hyala mbəzli» kə. ⁶¹ Ma kə tsahwəti ndə kaa Yesəw ba na: «Yən neyey, ta nəwnja dzee Ntsee dikə tsa. Ma nanzə kiy, ndara kwal e dzaa səkwamti mbəzli kəghi tsee, ma nzee səəkə ta nəwnja» kə. ⁶² Ma kə Yesəw ngəci na: «Mba'a kə ndə kəsəvə ngwər slay ta za, zhini mba'a dzay ta nighə pətsa zhəy ləy hwəməy, ta dzay dza ngwər tsa vaa dzəvəgha bəla. Tsəgha na lə ntsaa dī nəwra kwərakwə, mba'a kə zhiniy dzay ta

9:52 9:52 10:33 * **9:53** 9:53 Niy dzar ghən tsa *ka Zhəwifə lə ka Samariw. Va tsəgha niy ka'wə ma ka Samari mbəzliy dzar mbə hidī shi ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. **9:54** 9:54 2Mezh 1:10, 12 **9:61** 9:61 1Mezh 19:20 **9:62** 9:62 11:2; Flp 3:13

zəzə shi dzəy lə hwəməy, dzəkwətəvay tsava ndə ta gəzə sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzliw» kə.

Yesəw mbə ghwəni mbəzli mbərfəj mətəkə bakəti ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli

10

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza Yesəw Ntsaa sləkəpə mba'a təravə nihwəti mbəzli mbərfəj mətəkə bakəti. Dza na mba'a ghwənashi, bakə bakə bakə kwa zəərə shi, a ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma ci, dzar mbə məlməhi gwa'a gwa'a lə dzəti pətsa dza naa dza də'wə ghən tsa ci. ² Dzəghwa, ma kə kaa ngəshi kwa fir na: «A mbəzlee, dəj shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta basəshi səəkə tə vəhəə jighi. Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə. ³ Ma kə dība na: «Nana kiy satim, mbalam, aa ghwənişwəy ya, nja ndərazhi tenkesli ka məndi vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezli. ⁴ Əntaa ghwəy dzaa bə ya mbəl pas tsaa bə gəna kwa, ya mbəl ndə dza ta wə, ya kwekweher nşə ma. Ghwəy

mbə kwaləy, əntaa ghwəy səkwə mbəzli ma.

⁵ Ya tsama ghi dza ghwəy dzəkəşwəyəy: “Ndaşwəy zərkə Hyala mbə nşəy tsa ghwəy kəykə” pə ghwəy taa ni kaa mbəzli kəyba ghwəy dzəkə. ⁶ Ma ghalaba, mba'a kə ntsa zərkə nəfə tsa kəghi tsa vay, ta dzəkən dza zərkə tsa bəghə ghwəy va. Ma kala gəla tsava ndə kəybay, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghəlaw. ⁷ Mba'a kə ndə ka'wətəşwəy kəghi tsa ciy, nşəyşwəy tə ghwəy kəyba. Ka zəmə shi zəmə bəşwəy məndi kəyba, ka sa shi sa bəşwəy məndi kəyba dība. Sa nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, aa təbə məndiy nganci shi zəmə ci. Əntaa ghwəy dzaa tədi ghi kəy pətsa gha ghwəy nşəy kəy, ta dzəkə tsahwəti ghi, mbə məlmə kwətəj na ma.

⁸ Mba'a pə ghwəy tsəhəşwəy mbə məlmə, dza mba'a məndi ka'wətəşwəy mbəy, a pə ghwəy taa zəmə shi dza məndiy bəşwəy mbəba. ⁹ Ka zəlghwə dza ghwəy kəsashi mbəbay, ka mbəlishi. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzli mbə məlmə vay: “Ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səəkə ta sləkəşwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi. ¹⁰ Ma mba'a pə ghwəy tsəhəşwəy mbə məlmə, kala zləba ka'wəşwəy məndi mbəy. Səvərişwəy tə ghwəy dzəti

pətsa ka məndiy bəsəva mbəba. Tsa' pə ghwəy taa ni ngəshiy: ¹¹ "Ava ghəy batəyñwəy lə kwərbi mbə məlmə ghwəy ta niy dzətishi tə shidshid' ghəy, ta mbə ghwəy sənay a ghwəy mənti *kwəma jikir na, pə ghwəy. Nanzə kiy, sənay tə ghwəy wəzə, ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səəkə ta sləkəñwəy" pə ghwəy taa ni ngəshi. ¹² A gəzanwəyee, fəca dza Hyalaa məni ngwəwəə dzəkən mbəzliy, tərəñwəba ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə nava məlmə dza naa nza kən ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə məlmə *Sədəm» kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy di ma zləba kwəma Yesəw
(Mt 11:20-24)

¹³ Dzəghwa, ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziñ lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidanw pən niy mənəhwə shi madəña madəña ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. ¹⁴ Va tsəgha kiy, fəca dza Hyalaa məni ngwəwəə dzəkən

mbəzli na, tərəñwəba na ghwəy ngwəwə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidanw. ¹⁵ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy kafashiy dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki nə ghwəy na, nava tifa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi» kə Yesəw.

¹⁶ Ma kə kaa mbəzli ta səda ci difa ki na: «Ya wa ntsaa fa kwəma ghwəyəy, kwəmee fa na kwərakwə. Ya wa ntsaa di ma fa kwəma ghwəyəy, kwəmee di ma na fa kwərakwə. Ya wa ntsaa di ma fa kwəmee kwərakwə difa na, kwəma ntsaa ghwənara na sa di ma na va fa tsəgha» kə.

Mbəzli ghwənashi Yesəw va mbərfəñ mətəkə bakəti ni

¹⁷ Dzəghwa mbəzli mbərfəñ mətəkə bakəti ni va niy ghwənashi Yesəw ki, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dzashi va lə vəshi. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa səkəshi ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, lə hyelershi dītəñəy na fəti. Sa ka ghəy tihəshi səvəri mbə ghən mbəzli lə slən tsa ghay, ka səvəri ghəshi» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Tsəgha na, mbə nay *ndə jaka tsa Hyala niy nzee ghəci mbə tərə səkə mə ghwəmə, wampid', kə,

nja wampidi van. ¹⁹ Favə tə ghwəy: Avee ndaŋwəy bərçi ta dza ghwəy dzar tə shesher lə dzar tə yətihi, zhini ka təfanakən bərçi kaa ndə jaka tsa Hyala. Shiy tifa dzaa mbanjwəyəw. ²⁰ Nanzə kiy, ka vəshi ghwəy war tə sa dītəŋəy hyeler fəti ma, tə sa nzana mba'a Hyala tsasliti slən tsa ghwəy mə ghwəmə pə ghwəy vəshi» kə Yesəw.

Yesəw vəshiy

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa səəkəshi mbəzli vaa gəzanci kwəma kaa Yesəw ki na, mba'a safə tsa Hyala dewdew tsa təhanay nəfə tsa Yesəw lə vəshi. Ma kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hidi, 'wəsa nə ya ngəŋa, sa nzana ma kwəmaa niy mbələy gha na va mbəzliy sənata kwəma ghəshi lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. A Di a falŋee, sa nzana tsəgha gha di» kə.

²² Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənata kwəmee kala war Dirəw. Ndə tifa sənata kwəma Dirə kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya e di canati Dirə pənəw» kə.

²³ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki na, dza na, tərəf zhəghəghəvay dzar kwa mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi kwətishi na: «Vəshi

na va ghwəy, sa kwəmavə ghwəy nashi shi mənti Hyala lə mətsəhi ghwəy. ²⁴ Sa nzana e gəzanjwəyəy, ka gəzə kwəma Hyala daŋ, lə mezhizhə daŋ niy di na nashi shi nashi mətsəhi ghwəy ni sənənva, kalaa niy kwəmavə nashi ghəshi. Mbə di fa kwəma favə ghwəy na sənənva ghəshi niy nza na, a kwəmavə fa nzə ghəshiw» kə.

Bəli fir dzəkən ndə ka

**Samari tsaa məni kwəma wəzə na*

²⁵ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti *ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw ta ngali lə kwəma. Ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, wa shi dzee mənti, kee kwəmavə piy tsaa kədi maa?» kə. ²⁶ Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa nə məndi kaa kwəma tsasliti məndi mbə kwəma pəhətəmmə Hyala ta mənia? Njaa na kwəma ka ghaa favə gha mbə jangə nzəa?» kə.

²⁷ Ma kə ntsa va na: «A kə məndi mbə kwəma pəhəti Hyalay: “Di pə ghaa di Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay, lə bərçi gha gwanashi, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha banavə ghən tsa gha gwanay. Zhini dibay, di nihwəti mbəzli gwanashi njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə məndi» kə.

10:20 10:20 Səvəri 32:32; Flp 4:3; ShiZhnj 3:5 **10:21** 10:21 4:18; Mt 11:25

10:22 10:22 Mt 11:27 **10:24** 10:24 1Pi 1:10-12 **10:25** 10:25 18:18; Mt 19:16; Mk 10:17 **10:27** 10:27 Mt 22:37, 39 **10:28** 10:28 SləniTaH 18:5; Rm 10:5; Gal 3:12; Zhj 13:17

28 Ma sa zləbakə ntsa va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Kay, wəzə zləbati gha kwəma va. Mbala məni war tsəgha, ta kwəmavə piy tsa kədi ma dza gha» kə.

29 Ma ntsa va na, kala dī ghəci kwəma vaa kəray və. Ma kə kaa Yesəw ki na: «Yaŋ, tsəgha na, sana kiy, wa na tsee ndə ghalaraa?» kə. 30 Ma kə Yesəw kaa zləbanci kwa fir na: «Tə nahwəti viciy, mba'a kafəy tsahwəti ndə Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem ta dzaa dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci mbə kwal na, mba'a ka ghəli pəlishi ti. Dza də'wə də'wə ghəshi də'wəti. Kwərat kwərat ghəshi səsərəhwə shiy kən ghən ci. Mba'a ghəshi pahwə shi və gwanashi, ka dzashi. Tərə na war miy nəfə ta məti. 31 Ma kwa kwəma jəw na, dza tsahwəti ndə ta Hyala tsa mbə hwəlfə kwətiŋ na li mba'a dzakə dza ci kwa kwal tsa va. Mba'a kəsay ntsa də'wəvə ka ghəli va bəzhehə tifa kwa kwal. Ma sa nay na na, dza na, wəsl wəslivə kwal tsa ci, mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. 32 Ma kwa kwəma jəw ba na, zhəghwa tsahwəti ndə mbə hwəlfə Levi ba, ntsa nza ghəshi mbə hwəlfə kwətiŋ na li, mba'a zhəkəy kwa kwal tsa va. Səəkə na na, mba'a kəsay ntsa va war tə pətsa va bəzhehə. Ma

sa nay na kwərakwə na, dza na wəsl wəslivə kwal tsa ci. Mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. 33 Ma kwa kwəma jəw difa kiy, dza tsahwəti ndə ka Samari, ndə məlmə kala kama mbə hwəlfə ci, mba'a dzakə dza ci kwərakwə. Səəkə na ndəs tsəhəy vəgha ntsa va. War sa nay na naci ki na, mba'a hwər tsa ci zhanati tərəŋw ti. 34 Dzəghwa na kət kətəghəvay dzəvəgha ntsa va. Dza na kaa zheher ti njə'wə njə'wə naghəmtishi, dza na mba'a mananati ghwə'i tə zheher va, kə ki pəərə pəərə pəərətishi. Ma sa paramtishi na na, dza na tsəŋ bəvə, dāl famə mə kwantəmca ci səəkə na li. Dza na mba'a dzaa fəy mbə ciki tsa ka ka məlməə nzəy mbə tə gəna, ka zəlghwə ntsa va mbəba. 35 Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kafəy ta dzay. Dza na mba'a bəvə gəna gar mbəl bakə, mba'a bənavə kaa ndə ciki tsa va. Ma kə kaa ngəci na: "A dzaree ta dza, ndi gəna na, nza gha nighəə dzəkən ntsa va. Ya ə dza gəna dza ghaa zamti mbə kwəma ciy təŋəti nanay, sa kee zhəghəkəvara mbə dzee na e taa zhanavəŋa sa gha" kə» kə Yesəw.

36 Ma sa kəfamti Yesəw bəlanci fir tsa va kaa ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala va ki, ma kə kaa ngəci na: «Mbə mbəzli mahkan ni va sana kiy, tsama na ndə ghəlay ntsa də'wəvə ka ghəli

vaa?» kə ngəci. ³⁷ Ma kə ntsa va na: «Vəya na neyey, ntsaa pəərəti zheher ci va na» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Tsəgha na, gha kwərakwə kiy, mbala, gha dzaa məni tsəgha» kə.

Yesəw kəghi tsa kar Martə lə Marəy

³⁸ Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi kafəshi ta dza. Ma ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi kəsata nahwəti məlmə. Mba'a nahwəti mali niy nza mbə məlmə va, Martə, kə məndi kaa slən tsa nzə. Dza na mba'a ka'wətishi kəghi tsa nzə. ³⁹ Martə vay, a zhaməmmə niy nza və, Marəy, kə məndi kaa slən tsa nzə. Dza Marəy nanzə kiy, pa' pavə pətsa nzə vəgha Ndə sləkəpə. Dərasə nzəyta war ka fa kwəma gəzə Yesəw. ⁴⁰ Ma Martə nanzə ki na, war a ghənzəə tsəva lə ghəra sləni ghəngən ghəngən kwətita. Dzəghwa na, kaf kafəta, dza ndəs tsəhəta vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwəmaa shashaņa tiba mbə kwəma zhaməre na, sa zlara na tsa mbə sləni, war e tsəva mbə kwətira tsəy? Gəzanta a ghənzə kəətira» kə. ⁴¹ Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A Martə, wa nava dzaņa gha ta təra kwəma tsəgha daņaņa, ka tasə ghən tsa

gha tərənjw tay? ⁴² Shiy kwətij na shiy gwəramti e gəzaņa nee ki. Na na Marəyəy, a təravə bəlaa gwəramti wəzə. Zlata a ghənzə fa kwəmee» kə.

11

*Njasa bəni Yesəw cə'wə Hyala kaa *mbəzli ta səda ci (Mt 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka cə'wə Hyala dzəghwa tə tsahwəti pi. Ma sa kədiy na lə cə'wə na, dza tsahwəti ndə kwətij mbə mbəzli ta səda ci ka gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Ntsaa sləkənjəy, banavənjəy cə'wə Hyala kwərakwə, njasa bananavə Zhaņ va kaa mbəzli ta səda ci» kə. ² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay. Vanta kwəma ka ghwəy gəzə:

A Dənjəy,

a cə'wəņa ghəy nza mbəzli mbəə sənay Hyala dəwdəw na nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha. Mazə nza gha, səəkə sləkənjəy.

³ Bənjəy shi zəmə gar məkənjəy vici va vici va.

⁴ Pəlatanəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy.

Sa nzanay, kar ghəy pəlata na mbəzliy məniņəy *kwəma jikir na kwərakwə.

Ndəghwətənjəy vantaa *ndə
jaka dzaa həərətənjəy
ta məni kwəma jikir na.
Ava tsəgha ka ghwəy ni» kə
Yesəw.

⁵ Zhini ma kə kaa ngəshi
fa na: «Sənzənvay ava ndə
mbə ghwəy, mba'a madi-
gay və, dzəghwa na mbə
dan̄kala vərđi pəkw dzay
dzakə ghi tsa madigay tsa
va. Ma kə kaa ngəci sa
tsəhəy na na: "A madiga, va
gha səəkee, a gha ngavəra
shi zəmə nzee watəja shi
gha. ⁶ A səəkəy tsahwəti
madigara ta wə kəghi tsee,
kala shi zəmə vəya ta ngan-
cishi" kə. ⁷ A kə madigay
tsa məhəni va kaa ngəci
na: "Am, am, am! Kaa
gagara gha ma! Kəəli
kəəli na dəghee məcanata,
məhəni ghəy lə ndərazhee
gwanənjəy. Ka mbay ya
satira tə pi həni sənznəva
ta ndəja shi vaw" kə ⁸ Ya
tsəgha gəzəkə na na, war
ə madigay tsa vaa gagay lə
cə'wə va ki. Mba'a madigay
tsa va satiy banavə shi dəw
na va gwa'a, sa gagay na,
kala kama tə sa nza ghəshiy
madiga. ⁹ A gəzanwəy
ya kiy, cə'wəm shiy va
Hyalə, ta ndənwəyshi dza
na. Pəlam shiy və, ta
kwəməvəshi dza ghwəy. A
pə ghwəy har, ta zləbanwəy
kwəma dza na. ¹⁰ Sa nzana,
ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta
banavəshi dza məndi. Ya
wa ntsaa pəla shiyəy, ta
kwəməvəshi dza na. Ya

wa ntsaa tsa yashiy dzakə
ghiy, ta zləbanci kwəma
dza məndi. ¹¹ Didi tifa
mbə ghwəy, ka dəw dəfa
zəghwə ci və na, dza tsəj
bəvə hakwə ka banci na?
Ka dəw kəlipə ghəci və
na, nza naa banavə shishi
ka məjə'a kəlipə va na?
¹² Ya zəghwə ciy cə'wə slisli
kwəkwəla və na, nza naa
banci yiti na? ¹³ Ma ghwəy
ghwəy mbəzli gəmgəm ni
mba'a ghwəy sənay bənsi
shi wəzə ni kaa ndərazhi
ghwəy na, hanabə Dənjwəy
tsa mə ghwəmə ka na mbay
ma banavə Safə tsa nze
dəwdew tsa kaa mbəzliy
cə'wə və shəkəna?» kə.

*Dza kwa pətsa səəkə
bərci tihə Yesəw hyeler li shi
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)*

¹⁴ A tsahwəti ndə niy nza
tifa, mba'a *hil niy pəhəti
ghani ci, kala mbə ghəciy
gəzə kwəma. Dzəghwa
Yesəw tə nahwəti vici,
mba'a tihəkəvəri hil tsa va
mbə ntsa va. Ma sa səvəriy
hil tsa va mbə na, ka gəzə
kwəma ntsa va. Sa nata
mbəzli dəj ni va bəsəshi tə
pətsa va nava kwəma na, ka
mananshi madəja ghənzə.
¹⁵ Ma kə nihwəti mbəzli
nashi ki na: «Belzhebəl,
mazə tsa mbə hyeler bənci
na bərci tihə na va nihwəti
hyeler səvəri mbə ghən
mbəzli li shi» kə ghəshi.

¹⁶ Dza nihwəti bə, ka
pəla ngali ci lə kwəma.
Ma kə ghəshi kaa Yesəw
na: «Mənti shi madəja

madana ni, ti dza ghəy gha sənay Hyala ghwənikəna na katan, pə ghəy» kə ghəshi. ¹⁷ Na na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Ma kə ngəshi na: «Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidfi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Ka ceker shi dzay, ka ngangazlavaa dzəkən nihwəti. ¹⁸ Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala dzəmbəy mbə pa lə mbəzli ciy, ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va. Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy, lə bərçi ndara Belzhebəl tihee hyeler mbə ghən mbəzli, pə ghwəy. ¹⁹ Mba'a pən tihə hyeler lə bərçi ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa bənsi ni shi va bərçi kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənay, a fəti va ghwəy, pə ghwəy mbə kwəma gəzəkə ghwəy na. ²⁰ Ma na nee na katan nay, lə bərçi Hyala tihee hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma dfi kwəma nata ghwəy na cinwəyəy: Wa na Hyala ghati sləkənwəy, dfi naa gəzə» kə.

²¹ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Mba'a kə ndə bərçi pəhətəvay wəzə lə shi mbəzə ci, ka ndəghwə ghi tsa ciy, ndə tifa dzaa ndənwashi shi ciw. ²² Ma mba'a kə tsahwəti ntsaa tanjəti tə

bərçi səəkəy dzəkən, mba'a təfanakənəy, ta pahwə shi mbəz ci va niy vəshi na ti shi dza ntsa va. Shi dza na vaa pahwə və na, mba'a tatahamtishi.

²³ A na neyey, ma ntsaa ni ghwəm na lə gha na yaw, kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidfi na» kə Yesəw.

Njasa ka gazlakaa zhəghəvaa zhəmbə ndə (Mt 12:43-45)

²⁴ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba, ta pəla pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəməvə pi ghənzəy, ka na dza mbə zəzə kwəma nzəy: "Ma ghənzə tsəgha na, wəzəba zharee zhəmbə ciki tsee vaa səvəri dəe mbə" dza naa ni. ²⁵ Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsay ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dəwdew. ²⁶ Ma sa ka gazlaka va nay pətsa mbəba tsəgha ki na, mba'a dzaa hakakə nihwəti gezlekikiy gwəramti məni ndərəm kən mbərfəy, ta nzəy mbə ciki tsa va. Ma sa ka ghəshi səəkə ki na, shirbitə dzashiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa tərənw gazlaka dzaa mətəhəta va ntsa va, tanj na kwatəna va ki» kə.

Vəshi katan na

27 Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va na, mba'a nahwəti mali madīta mbə jipə mbəzli tifa, ka gəzə kwəma zlanzlan. Ma kə na: «Vəshi na ta mali səkwa gha kwa hwər n̄zə, mba'a gha sah̄wə 'wa tə hati n̄zə!» kə. 28 Ma kə Yesəw kaa zləbanta na: «Aw kiw, mbəzliy fa kwəma Hyala va, dza ghəshi ka dī fəti tiy, ghəshi na shi mbə vəshi» kə.

*Məndiy dəw shi madāna
madāna ni va Yesəw
(Mt 12:38-42)*

29 Ma sa basətəvashi mbəzli vəgha Yesəw, a kə na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy. "Mənti shi madāna madāna ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi madāna madāna ni dzee məntənjwəy tifa. Mək na shi madāna madāna ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə. 30 A Hyala mənti shi madāna madāna ni lə Zhəwnasə, ta mbə ka *Ninivə sənay, Hyala ghwənikə na, kə ghəshi. Ta mənti shi madāna madāna ni dza Hyala lə ya kwərakwə, ta mbə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa sənay, Hyala ghwənikəra na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, pə ghwəy. 31 Nay ghwəy na, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta dza dza

mazə maliy niy səkəta va tə hidī ka Sabaa dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə, sa nzana mba'a niy səkəta tə hidiy gwərəmti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmanjw, sa nzana tərənjw ghəci sənata kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na, kala dī zləba kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Saləmanjw ngar ki. 32 Fəca vici dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta səkə dza mbəzli mbə məlmə ka Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa, ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti n̄zəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala dī fa kwəmee ghwəy, yən tsa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki» kə Yesəw.

*Nzəy tsa mbəzliy nəw
Yesəw *Kəristəw mbə wan pi
(Mt 5:15; 6:22-23)*

33 Zhini ma kə Yesəw ba na: «Ndə tifa tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, sa tsəraghwa na na, mba'a mbələy, aw bay na, mba'a dzəbakən tasaw kənəw. Mə pətsa dāl tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma

nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ. ³⁴ Məcihi ghay, nja gərkəwa tə vəgha gha na ghəshi. Mba'a kə mətəshi ghaa nay pi diweŋ diweŋəy, mbə waŋ pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaba ki. Mba'a kə mətəshi gha kala nay pi diweŋ diweŋəy, mbə kwəsli na vəgha gha. ³⁵ Ghənzə tsəgha kiy, məni tə gha məhərli, vantaa waŋ pi tsa mbə nəfə tsa gha dzaa nzaa kwəsli. ³⁶ Waŋ kə pətəsa mbə vəgha gha gwanay, kala tərmbə nahwəti bəla nə mbə kwəsliy, ghalaba na, mbə waŋ pi dza naa nza gwanata, njasa ka gərkəwa vaa mbərəŋa waŋ tsa nə kwərakwə» kə.

*Yesəw lə *ka Farisahi mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

³⁷ Ma sa kədfamti Yesəw gəzə kwəma ki na, dzəghwa tsahwəti ndə Farisa mba'a harvə ta zəmə shiy kəghi tsa ci. Dzəghwa Yesəw mba'a tsəhəy kəghi tsa ci va. Mba'a ghəshi ghati zəmə shiy kala yabə dəvə Yesəw. ³⁸ Ma sa nay ndə Farisa tsa va Yesəw ghati zəmə shiy, kala yabəhwə dəvə ghəci ta zəməshi na, mba'a məhərli ci sətə va nava kwəma. ³⁹ Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci ki na: «Ghwəy ghwəy ka Farisahi, paf paf təhəshi nefer ghwəy va ndərəm lə va ghəli. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yabə dəvəre sa

shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi dəwdew pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngerjəkəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. ⁴⁰ Ghwəyəy, mbəzli kama məhərli mbə ghən shi nza ghwəy. Ma Hyalaa mənti pətəsa pərikə va tə ngwəla na, kala ghənzə mənti tsa mbəba mbəba pi nə ghwəy kwərakwə shəkəna? ⁴¹ Wəzəba banavə ghwəy shi kwa dəvəre sa yam tsa ghwəy lə shi kwa kwa zəndafa tsa ghwəy kaa ka ndərma. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay dəwdew dza nefer ghwəy nza kwa kwəma Hyala.

⁴² A gəzanwəy ya, ghwəy ghwəy ka Farisahi, mbə səkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy kiy, kar ghwəy bə shiy kwətij mbə shiy mən ta bəshi kaa Hyala. Ka bə shiy kwətij mbə shiy mən, ya səvəri mbə kəslifi er jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta ghəngən ghəngən ni. Ma na nza bama ti *kwəma pəhəti Hyala na, kala di nəw ghwəy. Shi di kwəma pəhəti Hyalay: Ka di Hyala lə nəfə kwətij, ka məni kwəma lə kwal tsa nə, ava ghənzə na kwəma nza bama ti va Hyala. Tsəgha na shi ka ghwəy məni nza ki, kala za ma ghən ta bə shiy kwətij səvəri mbə shiy mən kaa Hyala difa. ⁴³ Ghwəy ghwəy ka Farisahi, mbə

səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa nzanay, war tsa kwa kwəma pi nzəy ka ghwəy pəla ta nzəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə nza mbəzli mbəə nanjwəy. Jəw di ghwəy məndiy səkwənjwəy mətsefəkwə dzar tə ləwmaw. ⁴⁴ Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Sa nzanay, yəmyəm nza ghwəy lə kwəli mbə hidī, kala mbə məndiy nata, war dza məndiy dza dzar kən kala sənata məndi» kə.

⁴⁵ Ma kə tsahwəti ndə mbə ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, mbə kwəma gəzə gha va tsəgha nay, lə ghəynəyta tsəərə gha mbə kwəma va» kə.

⁴⁶ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy kwərakwə, ghwəy ghwəy ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Sa nzanay, kwəma shəndəkə na tanəti bərçi mbəzli ka ghwəy di ghəshiy məni. Ma ghwəy na, ka ka dəvə ghwəy kaa mbəzli ya jəw mbə nəw kwəma ghwəy vaw. ⁴⁷ Ghwəy ghwəy shiy gwəmanti nga kwəlihi ni wəzəə dzəkən ka gəzə kwəma Hyala bakwamti jijihinjwəyəy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. ⁴⁸ Sa gwəmanti ghwəy va kwəlihi vay, a ghwəy zləbavə kwəma mənti jijihinjwəy va di na gəzə. Sa nzanay, bəkwə

bakwamti jijihinjwəy ka gəzə kwəma Hyala, sa dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy gwəmanti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyala va. ⁴⁹ Va tsəgha niy nə Hyala ghənzə kwa sənata kwəma: «Ta ghwənanakəvəshi ka gəzə kwəmee dzee lə ka kwalee, ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi bakwamti nihwəti mbə shi, nihwəti na, mba'a ghəshi sanamiyshi ngəra'wə» kə. ⁵⁰ Ka gəzə kwəma Hyala bakwamti məndi ghala ghava hidī kiy, tə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa dza Hyalaa kəsli kərhi tsa shi. ⁵¹ Tə *Abel gha məndiy pəəsli ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari tsa pəəsli məndi va kwa jipə pətsa ka məndi fə shiy ti ta ta Hyala lə ciki tsa nzə. Njasa gəzanjwəy ya va na, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəy, ghwəy mbəzli ndatsə ni, tə mbərkə mbəzli bakwamti məndi va gwanashi.

⁵² Ghwəy ghwəy ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy bəhwə sənata kwəma Hyalaa dzəmbə dəvə ghwəy, mba'a ghwəy kalay kwal va mbəzliy di sənata kwəma va, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na sənata ghwəyəw» kə.

⁵³ Ma sa gəzanti Yesəw

kwəma va ki na, dza na mba'a barvay tifa. Dza ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi ka ghwərvəə dzəkən tərəjw, ka dədəw nihwəti shiy və ghəngən ghəngən, ⁵⁴ ka pəla ngali ci, nda nza naa mbəlikəvəri *kwəma jikir na tə miy ci, ta mbə ghəshiy kwəməvə kwəma dza ghəshiy kəsə ti.

12

*Yesəw yəmə shi bənipə
*ka Farisahi lə *is
(Mt 10:26-27)*

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli gar diwəy diwəy, basəshi, ka dza tə ndə tə ndə va dənshi. Dza Yesəw mba'a ghati gəzə kwəma pərba kaa mbəzli ta səfa ci, ma kə na: «Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi va. Di naa gəzəy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va ngədipə tsa bəni ghəshi va kaa mbəzli. Sa ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi bəti ghən tsa shi ka mbəzli slar slar ni, a tsəgha na ghəshiw. ² Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi. ³ Va tsəgha, ya wa kwəma dza ghwəy gəzəhwə taa nza mbə kwəsliy, ta favə dza məndi havəghwə tə ngwəla. Ya wa kwəma dza ghwəy

dəhwəhwə kaa ndə mbə ciki kəəli kəəliy, ta zlapata kwəma va dza məndi mə d'al pi pərikə tə ngwəla, ka favə məndi» kə.

*Ka hazləni ghwəy va ndə
ngəri ma, va Hyala pə ghwəy
hazləni
(Mt 10:28-31)*

⁴ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ma nə ya kaa ngəjwəyəy madigahiray, ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma. Na niva mbəzliy, nihwəti shiy tifa ghəshi dzaa mbay mənti dzəghwakən shi vaw. ⁵ Kadiwəm, e citəjwəy ntsa təbə na ghwəy hazləni və. Va Hyala pə ghwəy hazləni. Ghənzə na ntsaa dzaa mbay pəəsliti ndə, zhini mba'a bərçi və ta zhiniy ndəghambə ntsa va mbə ghwə difa. Ə gəzəjwəy ya, gəla tsava ndə na sa təbə ghwəy hazləni və.

⁶ A ghwəmmə sənay, cifə ka məndiy tanavə 'yegwer tiytiyhi kaa ndə tə dala bakə. Ya tsəgha nzə kiy, ka zamti ghən Hyala ta tsəhwəti mbə shi ya kwətəjəw! ⁷ Ghwəy kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na mbəra mbəra na ghəshi, kwətəjəw kwətəjəw tsa shi gwa'a va Hyala. Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy tēpə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer dən tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətəjəw, hanaba ghwəy

ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə Yesəw.

Ka ha'wə ghwəy lə gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzli ma (Mt 10:32-33; 12:32)

⁸ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ə gəzanwəyee, ya wa ntsaa dzaa ni: “Ndə nəw Yesəw nzee nee” kə kwa kwəma mbəzliy, ta gəzə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri, kwa kwəma ka kwal Hyala kwərakwə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. ⁹ Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw na yaw” kə kwa kwəma mbəzliy, tsəgha dzee gəzə yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə kwa kwəma ka kwal Hyala: “Sənay tsava ndə yaw” pən.

¹⁰ Ya wa ntsaa dzaa gəzəkə kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala dəwdew tsay, ka dza Hyalaa pəlay tsava ndə mbə nəfə tsa nzə teepəw.

¹¹ Mba'a kə məndi dzaa kəəsəghənwəy dzəti ngwəvə mbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə, ya dzəghwa kwəma mezhizhə, ya va nihwəti mbəzli dikə dikə ni ta slənwəy ngwəvəy, sa ka ghwəy tsəhənwəy na, əntaa ghwəy taa zəzə njasa dza ghwəy mənti ta mbəlinwəy, ya kwəma dza ghwəy gəzə ma. ¹² Sa nzanay, gwa'a dza Safə tsa Hyala dəwdew tsa

citənwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghala vici va» kə.

Fir dzəkən ndə gəna tsa kama məhərli və

¹³ 'Wakəvə tsahwəti ndə mbə mbəzliy bəsəshi va, mba'a madiy, ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, gəzanci kaa zədərə a ghəci zləba ghəy təhə shi zəmə ghi tsa dənjəy» kə. ¹⁴ Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, wa ntsaa fəyra ta sləka kwəma kən ghwəy, ya ta təhənwəy shi ghwəya?» kə. ¹⁵ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi na: «Mənim məhərli, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va nəghətəa ghwəy mənirwəy ka mbəzli ka di gəna. Sa nzana, ya njaa na gəna dənj tsa nzə va ndəy, ka bənavə piy gəna va kaa ndəw» kə.

¹⁶ Sa gəzəkə na kwəma va ki na, dza na mba'a bəlanakəshi fir. Ma kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, ndə gəna ghəci tərənw. Mba'a veher və. Ma sa zati na za ti shi na, tərənw shiy mənishi tə veher va. ¹⁷ Ma sa nashi na shiy mənishi və tsəgha ki na, dza na mba'a dzay dzəmbə təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, ma kə na: “Njaa dzee məni tay? Sanay, daw na pi vəya ta shikə shi zakee ni gwanashi” kə, war ka zəzə kwəma, war ka zəzə kwəma. Ma kə ki na: ¹⁸ “Yawa kadiw na gha ki. E sənay njasa dzee mənti

nana ki. A dzee bakwamti gəzhemer ya ni gwanashi, kee dza na mba'ee zhiniy nga ngati ni dikə dikə ni. Kee dza ki na basə basə basaghwa shi zakee kwa shi, lə nihwəti shi vəya gwa'a. ¹⁹ Sa kee mənti tsəgha ki, ma pən taa ni kaa ghən tsee na, a ghən tsee! A shiy mənishi va gha dalala nana ki, dən gəna, lə shi zəmə paf paf paf, məkəŋa ta piya gar dən. Nana kiy, a pə ghaa dəkəva, ka zəmə shiy, ka sa shi sa, ka vəshi" kə. ²⁰ Ma kə Hyala kaa ngəci na: "Gha niy ya, sa kama məhərli tsa ya jəw tsətsə mbə ghən ci! Avana, ndatsə ndatsə, tə vərđi ndatsə nay, ta mətija dza gha. Sa ka gha mətija kiy, ya shi gha ni gwanashi basəti gha kaa ghən tsa gha na, wa ntsaa dza zəməshia?" kə» kə Yesəw. ²¹ Ma sa kədəmti Yesəw bəli fir tsa va, zhəghwa ma kə na: «Ava tsəgha dza naa nza lə ntsaa kəslibə ghən va war mbə tsəni shiy kaa ghən tsa ci, ma dza kwa kwəma Hyala na, ndə ndərma ghəci» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanay kaa Hyala
(Mt 6:25-34)

²² Ma ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Ava va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslibə ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəməə dzəghwa hwər

ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma. ²³ Sa nzanay, a piy tsa ndə tanəti shi zəmə ndə. A vəgha ndə tanəti shi pa naa dzəkən ghən ci difa, pən. ²⁴ Nashim ghaməkəhi, njasa ka ghəshiy zəmə shiy di. Ka za ghəshiw, ka məni shiy ghəshi səkə kwamtiw, tamə və shiw, gəzəm və shiw. Ya tsəgha nze kiy, Hyala zəmənshi na shiy. Ghwəy kiy, diməba tə ghwəy na kwa kwəma Hyala kən 'yegwer. ²⁵ Mba'a pə ghwəy kəslibə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghwəy mbay mətəhakən viciy dzəkən na slavəŋwəy Hyala ya jəw nze na? Ka mbay ghwəy tepəw. ²⁶ Njana nzana kala mbay ghwəy mənti na jəw na kwəma kiy, wa shiy mənishi zəzə ghwəy kwəma tərəŋw dzəkən niy tərmbə shiya? ²⁷ Nashim fəhiy mbərə ghwə tə gamba njasa ka ghəshiy təbə kyasə tsa shi. Ghəshiy, kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbənər ghəshiw. Ya tsəgha nze e gəzəŋwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmanjw, ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səkə naa pakən kwəban ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw. ²⁸ A ghwəy sənay, mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw, ka ndə nata ndatsə na kwəma gagaw, həzliməy ghənze

shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Ya tsəgha nze kiy, kar Hyalaa ghasləti, ka təbə wəzə. Hanaba ghwəy ghwəy mbəzli dza naa pakəñwəy ma kwəbeñerəy gwəramti wəzə ki na. Ma ghwəyəy banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashiw. ²⁹ Ka tasə ghən tsa ghwəy ghwəy lə papala shi dza ghwəy zəmə, lə shi dza ghwəy sa, ka zəzə, war ka zəzəə dzəkən shi ma. ³⁰ Ma na gəla niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala məni shi tikə tə hidī na shiy tasəva lə pala niva shiy. Na na ghwəyəy, a Didi va ghwəy. Gwa'a sənashi na niy kama va ghwəy shiy. ³¹ Wəzəba banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghənzə sləkəñwəy. Ma nza Hyala ndañwəy niva shiy» kə.

Ghəra sləni ta shi wəzə ni mə ghwəmə
(Mt 6:19-21)

³² Ma kə Yesəw difa na: «A mbəzlee ni, ya kala dāñ nza ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. Sa nzanay, a Dəñwəy tsa mə ghwəmə vəshiy ta bəñwəy dzəti pətsa dza naa sləkə mə ghwəmə. ³³ A gəzəñwəy ya, mbalam pamtim səkəm tə shi va ghwəy, nza ghwəy tahañavə gəna dza ghwəy kwəməvə ti shi kaa ka ndərma. Pavəm mbəl tsa hali ma. Di naa gəzəy, ghəra

sləni ta shi mə ghwəmə. Sa nzana məbay, ka dza shi va kərəshiw, ka mbə ndə ghəliy kətəghəvay dzəvəgha shiw, ka mbə ləmaa ndəbəhwəshiw. ³⁴ Sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tifa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə.

Ka ghəra sləniy bə ma hi mbə ndəghə ntsa ghəranici ghəshi sləni

³⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw ba na: «Pəhətəvañwəyəm ta ghəra sləni ya hwəmba, mba'a ghwəy tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwahi ghwəy, kala hi ma ghwəy. ³⁶ Məniñwəyəm nja ka ghəra sləniy ndəghə ntsa ghəranici ghəshi sləni, dzaa zhəkə mbə bə mali. Ya vici hwəmə səəkə nay, war favə ma ghəshi har tsa ci na, ka ghwənanci dəgha. ³⁷ Sa dza ntsa ghəranici ghəshi va sləniy zhəghəkəvay kəsashiy, vəshi na va ka sləni va, sa nzana mbə ndəghə səəkə tsa ci ghəshi niy nza, kala hi ma. A gəzəñwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta pakən kwəbeñer sləni ci dza ntsa va, mba'a pəhantəvay ta ghəra sləni. Ka na dza na, ka harshi a ghəshi nzəyshi. Sa ghəshi nzəyshi na, ka təhanshi shi zəmə ghəci. ³⁸ Mba'a kə ntsa va zhəghəkəvay ya mbə dāñkala vərđi, ya tə kwa

taña ngələkə, səəkə na ghəshi mbə ndəghə kala bəhwə ma hiy, vəshi na ta niva ka sləni. ³⁹ Favə tə ghwəy kwəma dəe na gəzanwəy wəzə. A ghwəy sənay mba'a kə ndə ghi sənay vəghwə tsa dza ndə ghəliy səəkəə dzakə ghi tsa ciy, ta fə ghən dza na ti. Ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. ⁴⁰ Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanwəyəm ya hwəmba. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və
(Mt 24:45-51)

⁴¹ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwataka kaa ngəjəy bəli gha fir tsa ta naa, naa kaa mbəzli gwanashi?» kə.

⁴² Ma kə Yesəw zləbanci na: «Favə tə ghwəy, e gəzanwəy kwəmaa dzəkən ntsa fəy məndi ta nighəə dzəkən sləni nihwəti mbəzli. Ntsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərliy, kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənta. ⁴³ Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa

vaa səəkə, mba'a kə kəsəy ndə sləni tsa ci va, ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. ⁴⁴ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. ⁴⁵ Ma mba'a kə ndə sləni tsa va ghavə təkə mbə nəfə tsa ci: «Ka dza ntsee tsa dikə tsaa zhikə bəlanəw» kə, dza na tapə, dzəmbəy mbə didi'wə nihwəti ka ghəra sləni tiba, shiy zhər lə mi'i gwa'a, war ka zəmə shi zəmə ci, ka sa shi sa, ka ghyi, ⁴⁶ war ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səəkə tsa ci, ge'i lə leri y niy bərkəti ma na diba. Sa naa səəkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəjw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy kəsəvə ma sləni ci va bekir divi.

⁴⁷ Ma ndə sləni tsaa sənashi shi di ntsa ghəranci na sləni, dza na kala gwəmava ghəci ta sləni va, kala məni ma shi di ntsa ghəranci na va sləni ghəciy, tərəjw dza məndiy də'wəti. ⁴⁸ Ma na ndə sləni tsaa sənashi ma shi di ntsa ghəranci na sləni, dza na mba'a təvəti kwəma gar də'wə məndi tiy, jəwə dza məndiy də'wəvə. Ava tsəgha dza naa nza, ma ntsa bənavə Hyala shiy dəjəy,

shiy dən dza naa dəw və. Ma ntsa zlanay na sləni dikə nay, tərənwbə və dza naa dəw sləni» kə.

Tihəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Mt 10:34-36; 16:2-3)

49 Zhəghwa ma kə Yesəw bə na: «Ma səəkə tsee tsay, ghwə na sa bəkee dzəti hidī. Ma tə dī tsee kə nzay, tsətsə na ghənzə pəhəpəhə. 50 Ta sa ngəra'wə dzee ya njaa'a. Mbə hazləni na nəfə tsee tərənw, pa' fəca dza naa səəkəy dzəkənee. 51 Zərkəə bəkee kaa mbəzli nə ghwəy bay na? Awə, a gəzanwəy ya, waa tihə mbəzli na sa bəkee dzəti hidī. 52 Ghala ndatsə, mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətin tsa cifəy, ta tihəvərivashi dza ghəshi. Mahkan nihwəti kwa na shi bəla, ka bə nəfəə dzəkən ni bakə ni va, bakə nihwəti kwa na shi bəla, ka bə nəfəə dzəkən ni mahkan ni va. 53 Ka bə nəfə didiy dzəkən zəghwə ci, zəghwə kwərakwə na, ka bə nəfəə dzəkən dəy. Məməy, ka bə nəfəə dzəkən zha nzə, zha kwərakwə na, ka bə nəfəə dzəkən mbəghəta. Ma mashiy mali na, ka bə nəfəə dzəkən makwa nzə, makwa na, ka bə nəfəə dzəkən shəta» kə.

54 Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa vərəm tsa tifa va kwərakwə na: «Sa ka ghwəy nashi kwəlebi kwa ghwəməy, ta səəkə dza van, pə ghwəy ni, war ghwəla ka

gha nighə na, van səəkəy katan. 55 Dzəghwa bə, mba'a pə ghwəy nay safə zhəghəkəvay səəkə ləykə ka viy dzatikəy, a fəghwə səəkəta, pə ghwəy ni, ka gha nighə na məndi mbə fəghwə katan. 56 Ghwəy kiy, ka ngədi mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Mba'a ghwəy sənay nighə pətsa mə ghwəmə lə pətsa tə hidī ta gəzə shiy dzaa məniva kiy, sa wana mbay ma ghwəy sənashi shi dī shiy məniva ni sanaa gəzəa?» kə.

Sləkatim kwəma kwa jipə ghwəy lə ndə mbəz tsa gha
(Mt 5:25-26)

57 Ma kə Yesəw bə na: «Wa slən tsa shiy mənishi, mbay ma ghwəy təra na təbə məndiy mənī kwəma də'wə ghən tsa ghwəya? 58 Mba'a kə ntsa nza ghwəy mbə hərəva liy harjaa dzəti ngwəvəy, dzəghə tə gha sləka kwəma va ghwəy li kwa kwalnəwəy, vantaa ghəci dzaa pəmanavəna kaa ka sla ngwəvə, vantaa ka sla ngwəvə dzaa pəmanavəna kaa ka sawji, vantaa ka sawji dzaa kalaghwanə kwa fərshina. 59 Ghalabə kiy, ka dza məndiy pəlanə tərə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a njasa dza məndiy slavənaw» kə.

13

Kala zhəghanti nzəy tsa ci

kə ndəy, ta zamti piy tsa ci dza na

¹ Ghala vəghwə tsa va ki na, dzəghwa nihwəti mbəzliy nza tə pətsa va mba'a ghəshi gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A ghəy favə, a Pilatə niy bakwamti ka Galile ghəshi mbə həəni shiy kaa Hyala, dzavəfə miymiy mbəzli va dzavəfishi lə miymiy shi həəni ghəshi va kaa Hyala, kə məndi» kə ghəshi. ² Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Tərənwəba ka Galile bakwamti məndi va mənti na rəfa kən nihwəti ka Galile, va tsəgha bakwamtishim, nə ghwəy sa bərkə ghwəy na?» ³ Tifaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzanwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanəwəy nja ghəshi kwərakwə. ⁴ A ghwəy niy favə, a ciki Shiləwe niy ngəzlay dzəkən mbəzli mən lə dəghəsə, mba'a ghəshi bəkwəshi, kə məndi niy ni. Tərənwəba ghəshi mənti na *kwəma jikir na kən nihwəti mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi, va tsəgha bəkwəshi ghəshi, nə ghwəy sa bərkəti ghwəy na?» ⁵ Tifaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzanwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanəwəy nja ghəshi kwərakwə» kə.

Bəli fir lə bəzakə

⁶ Ma ləy hwəm ki na, dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa, a kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, lə tsa və. Dza na ngwəbə ngwəbəti bəzakə kwa tsa ci va. Ma sa kəlita fə va na, dza na tə nahwəti vici mba'a madiy ta ngəli nzə, tsəhə na na, kala kəsata ya ti. ⁷ Ma kə kaa ntsaa ghəra sləni kwa tsa ci va na: "Nata fə na ghay, ndatsə mənta na gar yaw. Kwa mahkana piyee na sana mbə səkə ta ngəli ya nzə, shan ghənzə ta yati ya. Ghənzə tsəghay bə tsə'i gha kəslamti. A nava ka na nzəyta war ka kəli, ka makamti ngwəla tə za gəmta?" kə. ⁸ Ma kə ndə ghəra sləni tsa va ngəci na: "A ntsee dikə tsa, kadiw, zлата tə piya na na gha difa, e lamti pətsa dzar ta mətsəni nzə, ma nzee tənti məlbə. ⁹ Ghalabəy aa ta yati ya mbə piya zhəkə va bərkee. Kala dza kəə yay, nza gha kəslamti ghalabə ki"» kə.

*Yesəw lə nahwəti mali fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə*

¹⁰ Ma tə nahwəti vici dəkəva na, dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Dza na ka bananshi kwəma Hyala kaa mbəzli. ¹¹ Mba'a nahwəti mali niy nza tifa gwərapəta va *hil. Piya nzə mən lə dəghəsə niy mənti na lə hil tsa va mbə vəgha nzə. Cəke' hil tsa va zhəghəvəri, war mə dəməhwə ghənzəy

dza, kala mbay ma garə.
 12 Ma sa nata Yesəw mali va na, dza na mba'a harata, ma kə ngəta na: «A mali, a gha mbəliŋa va zəlghwə tsa zhəghəŋa gha tsa və» kə. 13 Dza na bəm fati dividivi ci tə mali va, war ghwəla tsəgha na nza'jəw tidid, mali va garəta. Tapə ghənzə mbə fal Hyala.

14 Ma sa nata ntsaa sləwa ciki basəva tsa va nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənɣ, sa mbəliŋi Yesəw va mali va fəca vici dəkəva. Ma kə kaa mbəzliy basəshi va tə pətsa va ki na: «Vici kwan na sa ka məndiy ghəra sləni ti mbə ləwma kwətɨŋ. Mba'a pə ghwəy dī mbəliŋwəy va zəlghwə tsa ghwəyəy, mbə vici kwan na va ka ghwəy səəkə. Ma na vici dəkəvay, mbəli mbəzli tifa fəca nava viciw» kə.

15 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Ghwəyəy, mbəzliy dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Ya tsamafa ndə mbə ghwəy na, kar pəli məcar tsa ci, ya kwantəmca ci, ta dza ta santa yam fəca vici dəkəva sa? 16 Mali na kiy, jijiy *Abəraham na, kwa mənɣ lə dəghəsə na piya nza ghala zhəghəvəri *ndə jaka tsa Hyala, shan ghənzə ta mbay garə. Ya sa nzana mbə pəli dəbəkə tsa ghwəy ghwəy fəca vici dəkəva ta sancı

yam kiy, hanaba mali na ka məndi zlata mbəli nza fəca vici dəkəva nə ghwəy na?» kə. 17 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ha'wə kəəsəvə mbəzliy niy kanci ghəpə va. Ma mbəzli gwanashi ni nashi ki na, tərənɣ ghəshi vəshishi ta slənihi wəzə wəzə ni va ghəratı Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri

(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

18 Zhəghwa ma kə Yesəw fa na: «A shiy tifa, nja sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi ghəshi, 19 lə cizlə gwəbiri dzee yəməti. A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mənivə cizlə gwəbiri, mba'a tsənɣwəyshi mbə za ciy, ta pəsəshi dza ghəshi, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kəlishi ka fə dikə na. Ka 'yegwer səəkə ki na, ka la ghyeghyer shi mə. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*
(Mt 13:33)

20 Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir fa na: «A shiy tifa dzee yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə shi difa. 21 Yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətsəkə cifəti, ka gha nighə na pifpirif ghənzə pəkəməvata

gwanata. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki, jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw tanəhwə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən, ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza dza ci vay, kala gəzə kwəma Hyala niy nza na kaa mbəzli.

²³ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə ka dəw kwəma və, a kə na: «A Metər, kwataka mbəzli jəwə na shiy dzaa mbəlishi ta naa, njaa?» kə. Ma kə Yesəw ngəshi na: ²⁴ «Ə pə ghwəy jihəva ta dzakə kwa miy dəgha te'wə na. Sa nzanay dən na mbəzliy dzaa dzəghə dzakə kwa miy dəgha va, kala dza ghəshiy mbay dzakə, e gəzanwəy nee ki.

²⁵ Kala dza pə ghwəy jihəva ta dzakə kwa miy dəgha vay, sa ka ndə ghi dza na, disl dza naa kalay dəgha ci, mba'a kwəbəlay kəyba kəyba. Ma ghwəy na ghwəy ki na, pərikənwəy ghwəy taa nza tə ngwəla. Ka ghwəy ghavə na, ka dəmdəmə gəzli miy dəgha. Ma pə ghwəy taa ni na: «A Metər, ghwənamtəjəy dəgha» pə ghwəy taa ni. Ma kə taa ni ngənwəy naci ki na: «Ka ghwəni yaw, sənay ya nda dza kwama tsahwə

ghwəyəw» kə taa ni. ²⁶ Ma pə ghwəy dzaa ni ngəci ki na: «A ghəy niy zəməhwə shiy jakə lə gha, ka sa shiy lə gha. A gha niy bənəhwə shiy kaa mbəzli dzar kwa kweler mbə məlmə ghəy» pə ghwəy taa ni. ²⁷ Zhəghwa ma kə ndə ghi tsa va dzaa ni ngənwəy diba na: «Waa sənay ya nda dza kwama tsahwə ghwəyəw, satim bərvanwəyəw vəghee gwanaŋwəy, ghwəy mbəzli ka məni kwəma jikir na ni» kə dzaa ni. ²⁸ Sa ka ghwəy nashi kar Abəraham lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə, mba'a ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, ghəshi mbə Mazə tsa Hyala, ma ghwəy na, mbəzli bazlakəvəri məndiy dzəti ngwəla, e gəzanwəyəy, war ə dza ghwəy wahə, ka pərə sli'i ghwəy. ²⁹ Ta səkə dza mbəzliy dza ya pa' səkə kwa ghwəmə lə njasaa dzəghwa məkwi, lə səkə kwa həci, lə zhəkə dzati kwa məw, ta nzəy ka zəmə shiy tə pətsa sləkə Hyala. ³⁰ Ghalaba kiy, nihwəti mbəzli mbə mbəzliy 'wa kwəma nanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma nihwəti mbə mbəzli ləy hwəm sana na, ka mbəzli kwa kwəma ghəshi taa zhəghəshi ghalaba» kə Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə

Zherəwzalem
(Mt 23:37-39)

³¹ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Barvaŋa tikə, a gha dzaŋaa dzəti tsahwəti pi, sa nzanay, mbə pəla pəəsliŋa na mazə *Erədə» kə ghəshi ngəci.

³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, gəzancim kaa saa tsəhwəliy va tərəŋw tsa. Ma pə ghwəy ngəciy: "Avanara mbə tihə hyeler səvəri mbə mbəzli, ka mbəli ka zəlghwə, ndatsə lə həzlimə. Ma tə kwa mahkana viciy, gwa'a dza slənee nza, kə ntsa va" pə ghwəy kaa ngəci» kə.

³³ «Ya njaa nay, war ta nəw kwal tsee dzee, ndatsə, lə həzlimə, lə vəghwə tsa həzlimə gwa'a. Sa nzanay, ka təbə na məndiy pəəsli *ndə gəzə kwəma Hyala tə tsahwəti pi kala war mbə məlmə Zherəwzaleməw» kə.

³⁴ Dzəghwa ma kə Yesəw na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərezli, ka bakwamtishi. Daŋ na sədee mbə pəla basətəŋwəy, ta ndəghwəŋwəy, njasa ka kwəkwəla vaa basambə kwərtiti nzə mbə bəkəbəkə nzə. Dzəghwa kala zləba ma ghwəy. ³⁵ Ə gəzəŋwəy ya

nana kiy, ta banti dəvə nzə dza Hyala tə məlmə ghwəy. Ə gəzəŋwəy ya, ka zhini ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə dzəkənee: "Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə slən tsa nzə ghənzə kwa sləkəpə" pə ghwəy» kə Yesəw.

14

Yesəw lə ndə zəlghwə

¹⁻² Ma fəca nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a Yesəw dzəkəy dzəkə ghi tsa tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Farisahi ta zəmə shiy. Dzəghwa tsahwəti ndə gwərapəy ghəci va zəlghwə pəpə, mba'a səəkəə garəy vəgha. Ma mbəzli kəyfa na, war ə ghəshiy fə ghən ta Yesəw, ta nighə shi dza naa məni fəcava. ³ Ma sa nay Yesəw tsəgha na, dza na ka dəw kwəma va *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, lə va ka Farisahi, ma kə ngəshi na: «Ndapə kwal kwəma pəhəti ghwəmmə ta mbəli mbəzli fəca vici dəkəva ta naa, na kala ndapə na?» kə ngəshi. ⁴ Dza mbəzli va shalal ghəshi nzəyshi, kala di ma zləbanci kwəma. Dza Yesəw ki mba'a fakən dividivi ci kən ghən zal tsa va, mba'a mbəlanti. Sa mbəlanti na na, mbalaa jighi, kə kaa ngəci, ka dzay ntsa va.

⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli va ki na: «Mba'a kə ndə mbə ghwəy sana

lə zəghwə və, ya məcar na sa və, dzəghwa na mba'a bəghwa tərə kwa wawərə fəca vici dəkəvay, nza ghwəy dza ta bəə səmə tibata sa?» kə kaa ngəshi. ⁶ Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, şaŋ ghəshi ta mbay zləbanakə kwəmaa dzəkən kwəma va, şalal, ghəshi nzəyshi.

Njasa ka gha har mbəzli ta zəmə shiy

⁷ Mbəzli harashim vaa dzəkə ghi tsa va ta zəmə shiy na, war pətsa wəzə tsa ghəshiy tərə ta nzəy ti, mbalaa na Yesəw fəti ghən ti shi. Dza na tapə dzəmbəy mbə bəlanshi fir ki, ma kə ngəshi na: ⁸ «Mba'a kə ndə harvəŋa ta zəmə shiy mbə bə maliy, əntaa gha dzaa nza, tsəhəŋa ma gha na, ka nzəy tə pətsaa gwəra wəzə tsa ma. Sənay gha nda tsahwəti ndə tifa mbə mbəzli harashi ntsa va tərəŋwəba ti bama kaa ngəŋaw. ⁹ Ka gha nighə na ntsaa haraŋwəy va ta zəmə shiy səəkə kəsəŋa, a kə taa ni ngəŋa na: "Satiŋa zlanay tsava pi kaa ntsa" kə taa ni. Ghalaba ki na, lə ha'wə lə ha'wə dza ghaa dza ta zhiniy nzəy zhəkə ləy hwəm mbəzli ki. ¹⁰ A ka gha mənə ndə kə harvəŋa ta zəmə shiyəy, tsəhəŋa ma ghay, mba'a gha dzaa nzəyŋa tə pətsaa kəray. Ma sa ka ntsa haraŋwəy va səəkə ki, ma kə dzaa ni ngəŋa

na: "A madiga, satiŋa tikəə dzəghwa pi nzəy tsa wəzə tsa tsa" kə dzaa ni. Ma tsəgha ghalaba kiy, bama tərəŋw dza naa nza tə gha kwa kwəma mbəzli dza ghwəy zəmə shiy li shi gwanashi. ¹¹ Sa nzanay, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala ka ntsa jəw tsa. Ma ntsaa zhəghəti ghən tsa ci ka ntsa jəw tsay, ta mənəti dza Hyala ka ntsa dikə tsa» kə Yesəw.

¹² Dzəghwa, ma kə kaa *ndə Farisa tsaa harvə va ki na: «Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzliy, əntaa gha haka madigahiŋa, lə ngwarməhiŋa, mba'a manhiŋa, mba'a ka ghalahiŋa nza shiy və shi ma. Sa nzana, mba'a pə gha harvəshiy, ta harŋa dza ghəshiy dza ta zəmə shiy fəcahwəti kwərakwə. Ghalabay shi gha va dza ghəshiy zhanavəŋa. ¹³ Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzli ta zəmə shi mbə makwaghwa ghay, ka cicikwə, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə vədəvəder, mba'a ghwəlefesli, pə gha dzaa har. ¹⁴ Ghalaba kiy, ta vəshi dza ghaa dza, sa nzana kala dza ghəshiy mbəə zhanavəŋa shi gha va. Ma nza Hyala də'wə ghən tsa nə zhanavəŋashi ge'i lə vici dza mbəzliy mənə kwəma dī Hyalaa zhikəmə kwa kwəli» kə.

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə makwaghwa

(Mt 22:1-10)

¹⁵ Ma sa favə mbəzli tifa va mbə zəmə shiy kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə tsahwəti ndə mbə shi kaa Yesəw na: «Vəshi na ta ntsaa dzaa zəmə shi zəmə tə pətsa sləkə Hyala sa» kə. ¹⁶ Ma kə Yesəw kaa zləbanci kwəma va lə fir na: «Favə tə gha, a tsahwəti ndə niy nza tifa, dza na mba'a tati shi zəmə dən tərən, ta haka mbəzli dənən tərən ta zəməshi. ¹⁷ Ma sa mənta vici zəmə shi zəmə va na, da' haray ntsaa ghəranci sləni, mba'a ghwənay kaa mbəzli har na va. Ma kə ngəci na: "Mbala, ma pə gha kaa mbəzli haree va ta zəmə shiyəy: Səəkəm, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə, pə gha ngəshi" kə. Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa gəzanshi tsəgha. ¹⁸ Ya wa ndə mbə shi gwanashi na, war kwal vəya na yaw, kwal vəya na yaw, kə ghəshi gwanashi. Ma kə kwa taja ndə na: "Wa e pavə za, 'war'war tifa, ta dza ta nighəti za va dəe, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəne, yan pə gha na gha!" kə. ¹⁹ Ma kə tsahwəti fa na: "E pavə slay ka zee, ngwər cifə, ta dza ta dzəghəshi dəe, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəne, yan pə gha na gha!" kə. ²⁰ Ma kə tsahwəti

fa na: "Yənəy, 'war bə mali nzee, va tsəghay, ka dzee tsəhəraw" kə.

²¹ Sa favə ndə sləni tsa va kwemer shi va gwanashi na, ənkwa kə. Dza na mba'a zhəghəkəvay dzəvəgha ntsa ci va dikə tsa. Səəkə na cəke' zhananavə kwemer gəgəzəkə mbəzli va va kaa ngəci. Ma sa favə ndə ghi tsa va kwəma gəzəkə mbəzli va va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənəy. Ma kə kaa məgəla tsa ci va na: "Mbala dzar tə ləwmahi, lə dzar kwa kweler dzar mbə məlmə, a gha harshidə ka ndərma, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə ghwəlefesli, mba'a vədəvəder" kə. ²² Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa mənti tsəgha. Dzəghwa na mba'a zhikəy. Ma kə kaa ntsa ci dikə tsa na: "A ntsee dikə tsa, e harshi mbəzli va njasa gəzəkəra gha va nee, dən səəkəshi mbəzli. Ya tsəgha nəy, a tsahwəti pi nəy tərmbə" kə. ²³ Ma kə ndə ghi tsa va kaa ndə sləni tsa ci va na: "Mbalaa dzəghwa kweleriy dzəmti, lə dzar kwa kweler slehə slehə ni, a gha dzaa cə'wə mbəzli kəsashi gha gwa'a, ta səəkə ghəshi, ta mbə ghi tsee təhəy va mbəzli. ²⁴ A na mbəzliy niy ghee vaa har, kala səəkə ghəshi nashi, e gəzanəy, ndə mbə shi ya kwətin mba'a dzaa tsəhəməy shi zəmee vaw" kə» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mənti

ghəci kəə dī məniy ka ntsa ta səfa Yesəw
(Mt 10:37-38)

25 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw kafəy ta dza, lə mbəzli dən kwasəbə. Ma ghəshi mbə kwal tsəgha na, 'wakəvə na, tərəd zhəghətəvay ləy hwəm, ma kə kaa ngəshi na: 26 «Mba'a kə ndəə səəkə ta nəwray, tərənwbə yən kə ndə dzaa dī kən kar dəy, lə mbəghəy, lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ngwarməhiy. Tərənwbə yən kə taa dī ya kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci. Kala tsəghay, ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səfa yaw. 27 Kala kafəy kə ndə ta nəwra, mba'a zləbavə lə mətityay, ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səfa yaw.

28 A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mbə ghwəy dī nga ciki tsa ci sanay, a dza naa nzəyəy di, ka na dza na, mba'a təkamti gəna dza naa zamti ta nga ci. Ka na dza mba'a nighəti nda wəkə na gəna və ta kəfamti sləni va. 29 Vantaa dzaa nza, mba'a dzaa ghati fə səfa ciki na, dza walwal kwəma gəna mananati kala dzaa mbay kərnəmti. Ma sa ka mbəzli nashi niva shiy ki na, ka ghəshiy dza tapə mbə 'wəshi ci. Ma kə ghəshi dzaa ni na: 30 «Nayəm tsava ndə dia mbəzli ni, mba'a niy ghati fə səfa ciki ndəndəta na, dzəghwa kala

mbay ghəciy kərnəmti!» kə ghəshi dzaa ni.

31 A ghwəy sənay tsəgha na lə mazə diba. Mba'a kə tsahwəti mazə dī dza ta mbəz lə tsahwəti mazə nja ghəci sanay, das dza naa nzəyəy di, ka na dza mba'a təkəti wəzə, nda nza naa nza gar kafəy lə ka sawji bələkwə bələkwə mən, ta dza ta mbəz lə mazə tsaa səəkə va lə ni ci ka sawji bələkwə bələkwə bakə mətəkə. 32 Ma sa ka na nighəti, kala gar mbay ghəciy dza ta mbəz lə mazə tsa vay, ta ghwənəghə mbəzli dza naa dza kaa mazə tsa dī na va mbəz li ghəci kərakəy, ta cə'wə zərkə və, ta dəpanti mbəz tsa va. 33 Nay ghwəy kiy, tsəgha dza naa nza lə ghwəy kwərakwə. Ya tsamaba ndə mbə ghwəy, kala zlashi shi və gwanashi kəy, ka dza naa mbay məniy ka ntsa ta səfeyew» kə Yesəw.

Bəli fir lə məzlır kama məəli mbə shi
(Mt 5:13; Mk 9:50)

34 Ma kə Yesəw diba na: «Məzlır nashiy, wəzə jəw na ghəshiy, ma mba'a kə ndəzhekə kərey mbə shiy, njaa dza mənədiy zhiniy zhanambə ndəzhekə tsa va ghwəla kia? 35 Naa tərbəmbə kiy, war a ka mənədiy shəkəy pəsər tsa va dzəy tə ngwəla. Sa nzanay, ka gwəmati er ghwəlaw, wəzə na ta dzəmbə zaw. Zhini

diba na, məniy naa məlbəw, tsəgha.

Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə Yesəw.

15

Bəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay mba'a ndə pəlavə sa ci

(Mt 18:12-14)

¹ Dzəghwa ka *dəwan ghəshi lə nihwəti mbəzliy məni *kwəma jikir na, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta fa kwəma gəzə na va. ² Ma sa nashi *ka Farisahi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na, tapə ghəshi ta ngwəzlimə kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ntsay, mbə ka'wə mbəzli jikir ni na, ka zəmə shi zəmə li shi» kə ghəshi.

³ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa ki, ma kə na: ⁴ «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzə. Sənzənvay, ya ndə mbə ghwəy lə tenkesli və bələkwə, dza tsahwəti mbə shi kwətiñ mba'a zay na, nza'jəw ghəci dzaa zlashi ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tifa kaa ntsa makə ghəshi shiy li, kaf kafəy ta pəla tsaa zay va kwətiñ tsa, ka pəla, ka pəla, pa' sa ka na kəsay sa ci sa. ⁵ Sa ka na kəsay sa ci kiy, tərəñw dza naa vəshiy. Ka na dza tsəñ bəvə sa ci, bəm fati tə wəri, ⁶ ka dzay jighi. Sa ka na tsəhəy kəghiy, ka na dza da' da' harashi

madigahiy lə ka ghalahiy. Ma kə dzaa ni kaa ngəshi na: “A mbəzlee, vəshim kwasəbee, sa nzanay, e kwəmavə təmbəkə tsee va niy zay” kə dzaa ni» kə Yesəw.

⁷ Ma sa kərəmti Yesəw bəli fir tsa va, ma kə na: «War tsəgha dza məndiy vəshi mə ghwəmə ta ntsa jikir tsa kwətiñ, ghəci tsati titihwə kwa kwəma Hyala. Tərəñwba ti dza məndiy vəshishi kən ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tərmbə bərkəti ghən tsa shi ka mbəzli slar ni, kala təkə ma tsanta titihwə ghəshi kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma gənaa niy zata, zhini mba'a məndi kwəmavə

⁸ Zhini Yesəw ba, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «A nahwəti mali niy nza lə mbəl mən, dzəghwa tsahwəti kwətiñ mba'a zay. Nza'jəw ghənzə tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, ta pəla pətsa mbə ciki tsa nzwə wəzə, ka pəla, ka pəla, mba'a kəsay sa nzwə. ⁹ Ma sa kəsay nay, dza na da' da' harashi madigahita, lə ka ghalahita. Ma kə kaa ngəshi na: “A mbəzlee, vəshim kwasəbee, sa nzanay, e kwəmavə mbəl tsee va niy zay” kə» kə Yesəw. ¹⁰ Ma sa kəfəmti Yesəw bəli fir tsa va, ma kə diba na: «Ə gəzəñwəy ya, ta vəshi dza ka kwal Hyala ta ntsa jikir tsa kwətiñ, ghəci

kə tsati titihwə kaa Hyala»
kə Yesəw.

*Bəli fir dzəkən zəghwə
niy zay, mba'am kwəməvə*

¹¹ Zhəghwa ma kə Yesəw
kaa tsahwəti fir ɸa na:
«A tsahwəti ndə niy nza
tibay, bakə ndərazhi və.

¹² Dzəghwa ma kə tsa jəw
tsa kaa dəy tsa va na: “A
di, ndara ni ya shi zəmə
ghiy niy dzee zəmə mbə
ghi tsa gha” kə. “Tsəgha
na” kə didi tsa va, dza na
mba'a təhanavərishi shi və
kaa ndərazhi ci va bakə ni.

¹³ Ma ləy hwəm hi jəw ki
na, dza zəghwə jəw na va,
mba'a papamti səkəm tə ni
ci shi zəmə ghi gwanashi.
Dza na pəkəw dzay lə gəna
ci vaa dzəti nihwəti hidī
kərakə. Ma sa tsəhəy na tə
pətsa va na, dza na ka lidī
gəna va, war ka lidī, war ka
lidī. Kə pəŋw ladamti gəna
va mbə məni badaway.

¹⁴ Ma sa kədīta gəna ci va
gwa'a ki na, dzəghwa ma
mba'a mənta tərəŋw tə hidī
nza na va. Mba'a ndərma
ghati dzəkən ki. ¹⁵ Dzəghwa
na, mba'a dzay dzakə
tsahwəti ndə mbə məlmə
va, ta dəw sləni və. Mba'a
ntsa va ghwənay ta makə
ngəreder ci kwamti. ¹⁶ Ma
ghəci mbə makəshi ki na, ka
ghəranci maa nza tərəŋw.
Ka dī kwəməvə ghəcīy nza
ya fəhi ka məndiy shakanshi
kaa ngəreder va dzəghwa
miy tsa ci na, a ka dī banci
shi məndiw.

¹⁷ Dza na tə nahwəti vici,
mba'a dzəmbəy mbə təkə
kwəmaa dzəkən nzəy tsa
ci, ma kə na: “Sənzənvay,
ka ghəra sləni kəghi tsa
dirəy, dəŋshi na shi zəmə
və shi, ka mbay ghəshiy
zəmantishiw. Ma yən nee
ki na, war ka məti va ma
tikə. Əm, awə. ¹⁸ Wəzəba
zhəghəvee zhəvəgha dirə
na. Ma pən dzaa ni ngəci
sa kee tsəhəra vəghay, a
Di, e mananati *kwəma jikir
na kaa Hyala, lə kaa ngəŋa
gwa'a. ¹⁹ Nanay, məndee
gar zhini ghaa harda ka
zəghwə gha ghwəlaw. War
mərsi ma ghaa məntəra,
nja tsahwəti ndə ghəraŋa
sləni gwa'a tsəgha, pən,
dzaa ni” kə. ²⁰ Ma sa təkamti
na tsəgha na, dza na mba'a
madīy ta dzay dzəvəgha dəy.

Ka dza, ka dza, ka dza
ghəci. Ma ghwəla ghəci mbə
kwəlakə vəgha ghi na,
mba'a dəy tsa va nighəvə
tsəgha. Dza hwər tsa ci ka
zhanci ti. Kə ka kəsli bali ta
dza ta kwəməli. Sa kwəməti
ghəshi na, dza na hwətəm
hwətəməvə zəghwə ci va.
²¹ Ma kə zəghwə va ngəci
ki na: “A di, e mananati
kwəma jikir na kaa Hyala, lə
kaa ngəŋa gwa'a. Məndee
gar zhini ghaa harda ka
zəghwə gha ghwəlaw” kə.
²² Ma kə didi tsa va kaa
ka sləni ci na: “Mbalam
kyəŋwkyəŋw a ghwəy
bəkə ləkəwəsaa gwəramti
wəzə, nza ghwəy panakən,
mba'a ghwəy pəlakə shi

kwa dəvəə səranaghwashı
kwa dəvə ci, pəla' kaa
kwekweher, pa' mbə səfa
ci. ²³ Mbalam kəsəkəm
kəbə ghwəmmə va kəliti
ghwəmmə, a ghwəy slanti,
a ghwəmmə ta, ta zəmə
ngəslə ngəslə ghwəmmə,
ka vəshi tərəjw. ²⁴ Sa
nzana, ma zəghwee na
nay ghwəyəy, nja ntsaa
mətiy mba'a zhiniy zhakatiy
mbə məti na. Ra'i niy
zay na, dzəghwa mba'ee
zhiniy kwəməvə see" kə. Sa
gəzəkə na tsəgha na, mba'a
ka sləni ci manamti kwəma
va gwa'a. Dza tsə mba'a
ghatəvata tərəjw lə vəshi
tsəgha ki.

²⁵ Məniya shi va
gwanashiy, kwamti niy nza
tsa dikə tsa va zəghwə. Ma
ghəci mbə səəkə, war sa
kətikəvay na ndəkəwə lə ghi
tsa shi na, mba'a favə tsa
shiy, lə cəm, ka tsə məndi.
²⁶ Ma sa tsəhəy na kəghi na,
dza na da' harvə tsahwəti
ndə mbə ka sləni dəy va,
ka dəw kwəma və: "A
shiy mənishi shəka?" kə.
²⁷ Ma kə ntsa va ngəci na:
"Waa zəmənə zhəkəy na,
ma slanti dənə kəbə kəliti
ghwəmmə va, sa nzana
mba'a zhiniy kwəməvə sa
ci kwəriy, va tsəgha tsə
məndi, ka vəshi tərəjw" kə.

²⁸ Ma sa favə tsa dikə tsa
va zəghwə kwəma va tsəgha
na, mba'a nəfə tsa ci satiy,
kala zləba dzəkə ghi ghəci.
Dzəghwa dəy mba'a səvəriy,
kə ka cə'wə zəghwə ci va, a

ghəci dzəkə ghi. ²⁹ Ma kə
kaa dəy na: "A di, nighətiy
piya dəj na ghala nza
ghwəm, war mbə məniya
slənee, səəkəe tənəti kwəma
gəzara gha ya namabaw.
Ya tsəgha nzə kiy, səəkə
ghaa kəsəvəra ya 'wəgə
ta zəməhwə shi zəməe lə
vəshi ghəy lə madigahiraw.
³⁰ Ma war sa səəkəy zəghwə
gha na dənərəmtənə gəna
gha mbə ghwərghwər na,
mba'a gha kəsəvə kəbə
kəliti ghwəmmə na, pəf gha
hənənəy" kə.

³¹ Ma kə dəy ngəci ki
na: "A zəghwee, gha na na
ghay, ghwəm na lə gha ya
hwəmba. Ya wa shi vəya
gwa'ay, shi gha na ghəshi
kwərəkəwə. ³² Nanzə kiy, aa
təbə ghwəm tsə, ka vəshi
tərəjw ta zəmənə tsa. Sa
nzanay, nja ntsaa mətiy va,
zhini mba'a zhakatiy mbə
məti na. Sa nzanay, aa
niy zay, dza mba'ee zhiniy
kwəməvə, sana" kə» kə
Yesəw.

16

*Fir dzəkən ndə fə shiy tsa
tsəhwəli tsəhwəli tsa*

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw
kaa *mbəzli ta səfa ci na:
«A tsahwəti ndə gəna niy
nza tifa, lə ntsa ka naa
fə shi ci və ta ndəghwəshi
tifa. Ma tə nahwəti vici
na, ndəs məndi səəkəshiy
gəzanci, ma kə məndi ngəci
na: "A ntsa fə gha va shi
gha və liliđi shi gha va" kə
məndi kaa ngəci. ² Ma sa

favə na tsəgha na, dza na da' harvə ntsa va. Ma kə kaa ngəci na: "E favə məndiy gəgəzə kwəma dzar kwa kabaka gha. Ca cikəvərīda njasa mənəhwə gha sləni gha. Na neyey, ka zhini ghaa ndəghwəra shi ya ghwəlaw" kə.

³ Ma sa favə ndə fə shiy tsa va kwəma va tsəgha na, dza na ka zəzə kwəma dza naa məni, ma kə na: "Vanay ta bantəra dī ntsee tsa dikə tsa mbə fə shi ci ni. Sana kiy, njaa dzee ta məni kee ghaa kwəmavə shi zəmə kia? E dza ta za, pən na, bərce vəya gar zaw. E cə'wə shiy va mbəzli, pən bə na, kwəma ha'wə ha'wə na na tərəjw dība" kə. ⁴ Dza na mba'a təkəvə nahwəti kwəma. Ma kə na: "E sənay njasa dzee mənti, madiga dzee məni tə mbəzli, ma sa ka ntsee dikə tsa bantəra mbə sləniy, nza mbəzli va kəsəvəra bekir dəvə taa nza kəghi tsa shi" kə. ⁵ Dzəghwa na, da' da' haharashi mbəzliy niy bə bəhwə temer va ntsa ghəranci na va sləni gwanashi. Sa səkəshi ghəshi na, dza na ka harshi kwətīj kwətīj. Ma kə kaa kwa taŋa ndə na: "A pənəy, shiy hwəm na təm tsa ntsee dikə tsa va ghaa?" kə. ⁶ Ma kə ntsa va ngəci na: "Təm in gwanjwanj tsa dikə tsa diwəy na sa ci vəya" kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va tsəgha ki na: "Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti. Ca taŋtaŋ nzəyŋa tsasliti,

gwanjwanj cifə mətsəkə na sa ci vəya pə gha" kə. ⁷ "Ya ghay təm shiy hwəm nəwŋa ntsee dikə tsaa?" kə. Ma kə tsa va na: "Təm bəhwə ha diwəy cifə na sa ci vəya" kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va ngəci na: "Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti. Ca tsasliti bəhwə ha diwəy fadə na sa ci vəya pə gha" kə.

⁸ Ma sa favə ndə shiy tsa va kwəma mənti ndə fə shiy tsa ci va gəmgəm tsay, mba'a falti, sa nzana mba'a mənti tsəhwəli mbə sləni ci va» kə Yesəw. «E gəzanjwəyəy, a mbəzli tikə tə hidī taŋəti mbəzli mbə wanj pi tsa Hyala tə tsəhwəli mbə sləni kwa jipə shi» kə.

⁹ Ma kə Yesəw dība na: «E gəzanjwəy nee kiy, ma gənay, shi tikə tə hidī na, ə pə ghwəy tahanavə gəna va ghwəy kaa mbəzli, ka məni madiga ti shi. Ma sa ka gəna ghwəy kərətay, a Hyala dzaa zləbavəjwəy kwa kwəma nzə mə ghwəmə.

¹⁰ Ma ntsaa kəsəvə ghəra sləni jəw na bekir diviy, tsəgha dza naa mbay ghərati na dikə na sləni kwərakwə. Ma ntsa ghərati sləni jəw na lə gwəfəy, tsəgha dza naa ghəra na dikə na sləni kwərakwə. ¹¹ Kala mbay pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə gəna tikə tə hidī ni sənəzənva kiy, njaa dza ghwəy mbay ghərati sləni lə naa gwəranti gəna dza Hyala bəjwəy kia? ¹² Kala

mbə pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə ni ndə shiy ndanwəy na kiy, ka dza Hyalaa ndanwəy ni di na bənwəy shiy ka shi ghwəy ki na?

¹³ Ndə ghəra sləni tifa, mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Baŋ dza naa di kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na kala mənī ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy banavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə Yesəw.

*Yesəw lə *ka Farisahi*
(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

¹⁴ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va ki na, cəke' ka Farisahi favə. Dza ghəshi ka 'wəshi Yesəw, sa nza ghəshiy ka di gəna. ¹⁵ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghwəyəy, a ka ghwəy kəli ghən tsa ghwəy kwa kwəma mbəzli nzam mbəə ni, mbəzli slar slar ni nza ghwəy, kə məndi. Na Hyalay, aa sənashi nefer ghwəy njasa nza ghəshi. Sa nzana, shi ka ndə ngəriy nighəti nja shi dibədibə niy, shi gəmgəm ni tərəjw na ghəshi va Hyala.

¹⁶ Kwatanaj a kwəma pəhəti *Məyizə, lə zliyahi ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə niy nza tifa,

ghənzə na sa niy nəw mbəzli, ka sar pa' tə vəghwə tsa səkəy Zhaŋ tsa mənipe *batem. Ma sa səkəy Zhaŋ kiy, mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli nza məndi pa' ndatsə. Ya wa ndə ki na, mbə jihəva ghəci lə bərki ta tsəhə mbə mbəzli sləkə Hyala va. ¹⁷ Ya tsəgha nze e gəzanwəyəy, tifa na *kwəma pəhəti Hyala ghwəlata, tanjanba ghwəmə nata ghwəy na lə hidī nashi ghwəy ni dza naa kədfishi kən tamti shiy gwəra jəw ni mbə kwəma pəhəti Hyala.

¹⁸ Ə zhinee gəzanwəy diba, ya wa ntsaa təhamti mali ci, dza na mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər. Ma ntsaa dzaa bəhwə mali təhamti zata va dibay, a ntsa va mənti ghwərghwər kwərakwə» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəshi lə Lazar

¹⁹ Ma kə Yesəw ba na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəci niy nza. Ka dza ləkwəsahi, mba'a nihwəti kwəbənjer ka gəna tərəjw tərəjw ni kən ghən, ka zəmə shi zəməə gwəramti wəzə ni tə hidī. Ya hwəmba na, war tə wahə nzəy tsa ci.

²⁰⁻²¹ Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ndərma niy nza tifa, Lazar, kə məndi kaa slən tsa ci. Vəgha ciy, war zheher ghənzə niy nza

gwa'a gwa'a. Ka kireketiy dza na, ka sækəə dərni zheher ci va, war tsəgha. Ka Lazar tsa vaa dza na, takwəl sækəə həniy kwa dəgha ndə shiy tsa va, ta mbəə iməvə memir shi zəməə dzaa shikə ta miy ndə shiy tsa va.

²² Ma tə nahwəti vici ki na, dzəghwa Lazar bəlahə mətiy. Ma sa mətiy na na, səkə ka kwal Hyala, tsəḡ ghəshi bəhwə ka dzashi liy dzəmə ghwəmə dzəti pətsa nza *Abərahām. Ma tə nahwəti vici bə na, dza ndə shiy tsa va bəlahə mətiy kwərakwə, mba'a məndi lamti. ²³ Ka sa ngəra'wə ghəci tərəḡw tə pətsa nza mbəzliy bəkwəshi. Sa nə na kafə kə kaa kwəma ci na, kar mətə ci tə kar Abərahām lə Lazar, kərakə ghəci li shi. ²⁴ Ma sa nashi na na, dza na ka zlapə kwəma, a kə na: "A Didi Abərahām, mənti zhəhwər tə ya, ghwəḡnay Lazar a ghəci tsaməvə yam tə zəghwə dəvə ci, nza ghəci sækəə tekwaterashi tə ghane nda nza naa məntəra rəniki jəwə. Sa nzanay, tərəḡwəy see ngəra'wə mbə ghwə na" kə. ²⁵ Ma kə Abərahām kaa ngəci na: "A zəghwee, təkəvə nzəy tsa gha ghalaa niy nza gha tə ghwəməḡa di. Ghay, ndə gəna tsa tərəḡw tsa niy nza gha, ma Lazar na naci ghalaba na, war ngəra'wə ghəci niy sa. Nana kiy, a Hyala bəkəə dzətikə ta dəkə nəfə tsa ci.

Ma gha nana na gha ki na, mbə sa ngəra'wə gha. ²⁶ Ya kala na va talay, a zleha tədəm na kwa jipə ghəy lə ghwəy. Ya ə dī ndə kafə tikə mbə ghəy ta dzaa dzəvəgha ghwəy sanay, ka mbay ndəə taḡəyəw. Ya mbə ghwəy dī ndə səvəriy dzəmbə ghəy dība na, ka mbay naa taḡəyəw" kə. ²⁷ Zhəghwa ma kə ndə shiy tsa va na: "A Di, ghənzə tsəghay, titihwə ə cə'wəḡee a gha ghwəḡnay Lazar dzakə ghi tsa dirə. ²⁸ Sa nzanay, a ngwarməhira tība cifə tə ghwəməshi. Sa ka na tsəhəyəy, nza ghəci dzaa gəzanshi ngəra'wə tsa see tsa tikə, vantaa ghəshi dzaa zhikəə dzəti pətsa nzee tsa mbə sa ngəra'wə kwərakwə" kə. ²⁹ Ma kə Abərahām ngəci na: "A na ngwarməhiḡay, a zliya kar *Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala məba ta itishi, ə kə ghəshiy jangəshi ka fa kwəma gəzə ghəshi" kə. ³⁰ Ma kə ndə shiy tsa va na: "Awə didi Abərahām, ka nza na wəkə tsəgha na ghaw. War mba'a kə ntsaa niy mətiy zhəməy, mba'a dzaa gəzanshiy, ta zhəghəti nzəy tsa shi dza ghəshi" kə. ³¹ Ma kə Abərahām ngəci ki na: "Kala zləba kwəma gəzanshi kar Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala kə ghəshiy, ya səkə kwa kwəli səkəy ndə ta gəzanshi na ka dza ghəshi zləbaw" kə» kə Yesəw.

17

*Pəlay tə gha ntsaa məntəŋa *kwəma jikir na mbə nəfə gha*

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci na: «Ya hwəmba nanzəy, a shiy dzaa ngəđiti mbəzli ta məni kwəma jikir na tifa. Nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərəŋw kən ntsaa ngəđi mbəzli ta məni kwəma jikir na. ² Ma ntsaa taa ngəđi tsahwəti kwətiŋ ta mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi ta məni kwəma jikir nay, wəzəba pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa dza naa nza. Sa nzana, mba'a kə ngəđiti ndə ta zlay kwal tseyey, ngəra'wə dza naa nza kən. ³ A gəzanwəy ya, məni tə ghwəy məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy.

Mba'a kə zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw məntəŋa kwəma jikir nay, mbala harvə a ghaa gəzanci kwəma sahə lə məhərli. Mba'a kə ni: "Titihwə pəlara mbə nəfə tsa gha" kəy, pəlay tə gha mbə nəfə tsa gha. ⁴ Ya a məniŋa na kwəma jikir na gar mbərfəŋ səda mbə vici kwətiŋ, kama na war mbə səəkə ghəci gar mbərfəŋ səda, ka gəzaŋa: "Titihwə pəlara mbə nəfə tsa gha" kəy, war ə pə gha dzaa pəli mbə nəfə tsa gha» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala

⁵ Ma kə *ka kwal ci kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, kəətitəŋəy, a ghəy mbəə banavə nefer ghəy gwanashi kaa Hyala shi» kə ghəshi. ⁶ Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəshi na: «War mba'a pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala ya jəw tsətsə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy gəzə kaa dəŋw kwəkəwə tsa: "Təđamtəvəŋa tifa, a gha dzaa ngwəbəyvanja kwa kwəfa" pə ghwəy, ta yə fəti dza na ta kwəma ghwəy» kə.

Kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni kaa Hyala kala zhəmə tifa

⁷ Zhini ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci fa na: «Favə tə ghwəy, ya ndə mbə ghwəy sana, lə ndə ghəra sləni və kəghi tsa ci, ka zanci za ntsa va, ka ndəghwanci shiy kaa ntsa va. Sa ka ndə ghəra sləni tsa va səəkəy kwamti kiy, ka dza ntsa ghəranci na va sləniy ni ngəci na, sar tikə tanŋan zəmə shi zəmə, kə na? ⁸ Awə, ka gəzanci na tsəgha tēpəw. Ma dza naa ni ngəciy: "Səramti ni kən gha ni kwəbənər, mbala tatəra shi zəmə, sa ghaa tatishiy, nza gha bəkəra shi. Ma sa kee zəhwə ni ya shi zəmə ki na na, nza gha zəmə shiy, ka sa ni gha shi sa" dza naa ni. ⁹ Sa ka ntsa va manamti sləni gəzanakə na va gwanata na, nza ntsa ci va

dikə tsa mananci 'wəsa na? Tibaw.

¹⁰ Ava war tsəgha na lə ghwəy ghwəy mbəzli ta sədeə kwərakwə ki. Mba'a pə ghwəy ghəramti sləni gəzəkəjwəy Hyala ta məni n zə gwanatay, "Ka ghəra sləni gəmshi ni nza ghəy gwa'a tsəgha, sləniy niy dza ghəy ghəra na sa ghəratı ghəy va" pə ghwəy dzaa ni" kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ka dərna məj

¹¹ Mba'a Yesəw madıy ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma tə nahwəti vici na, dza na ka dzar kwa ghala hidı ka *Samari lə hidı ka Galile. ¹² Ma ghəci mbə dzəmbə nahwəti məlmə na, mba'a ka dərna məj nay, ka səəkə ghəshi ta kwəmə li. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi garəshi vəri kərakə li, ¹³ ka zlapanci kwəma zlanzlanj. Ma kə ghəshi na: «A Yesəw, a metər, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

¹⁴ Ma sa nashi Yesəw, ma kə ngəshi na: «Mbalam, a ghwəy dzaa canati vəgha ghwəy kaa *ka ta Hyala» kə. Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza ka dərna va kəram ghəshi madıshi ka dzashi. Ma ghəshi mbə kwalshi na, mba'a dərna shi va kərəta.

¹⁵ Ma sa nay tsahwəti mbə shi ghəci mbəliy na, kə ka fal Hyala zlanzlanj,

dza na tərəd zhəghətəvay va Yesəw. ¹⁶ Səəkə na gələb gələbəy, lə kwəma ci mbə hidı kwa kwəma Yesəw, mba'a mananati 'wəsa. Ntsa vay, ndə məlmə na, mbə hwəhwə tsa ka Samari ghəci. ¹⁷ Ma kə Yesəw ki na: «Gwanashi mbəzli məj ni va mbəlishi nanzə sa? Əy, kwəma dzashi ni məslidə ni va tərmbə shiki? ¹⁸ Tərəh tsaə zəzəti səəkə ta mananta 'wəsa kaa Hyala mbə ghwəy war gha, gha ndə məlmə na?» kə. ¹⁹ «Sati mbala, a gha mbəlija tə sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala» kə.

Shiy dzaa cipə səəkə tsa Yesəw

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰ Dza *ka Farisahi tapə ta dəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «Hwəm dza Hyalaa sləkə mbəzli?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzliy, ka dza məndiy nay njasa dza naa səəkəw. ²¹ Ka dza naa nza gar gəzə məndi: "Avanayəm pətsa sləkə Hyala mbəzli ti tikə" aw na: "Avamcim tarba" kə məndiw. Awə, ə gəzanəwəy ya, ya sana sənəvay, mbə sləkə mbəzli na Hyala» kə.

²² Ma kə kaa *mbəzli ta səfa ci ki na: «A tsahwəti vəghwə dzaə səəkəy, ka dzee nza mbə ghwəyəw. Ghalabəy, tərənəw dza ghwəy mawti nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri,

ya ta vici kwətiŋ nɔə, ka dza ghwəy mbəə nara diw.

²³ Ma dza məndiy ni kaa ngəŋwəyəy: “A mbəzli ni, anay *Kəristəw tikə, ya avaci tarba” dza məndiy ni, sa ka məndi gəzanwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa kəsli bali, ka dza kwakə, ka dza kwakə ta nighəra ma.

²⁴ Sa kee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka van vaa wampidi dzəy tə ghwəmə, ka səkə kwa ghwəmə pa' dzəghwa kwa məkwiyy, tsəgha dzee səkə. ²⁵ Ma kiy, war pərba ngəra'wə dzee sahwə tərəŋw di, ka shi va məniva. Ka mbəzli ndatsə ni dza na, mba'a ghəshi ndərantəra.

²⁶ Njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Nəwey, war tsəgha dza ghəshiy məniva ge'i lə vəghwə tsa dzee səkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə. ²⁷ Ghala vəghwə tsa vay, shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shi sa, ka bəbəli mi'i, ka bə ghyehi shi kaa zhər, war tsəgha, pa' fəca vici dzəmbəy *Nəwe dzəmbə kwambəwal. Ma sa dzəmbəy na na, dza van mba'a ghati nzəmə, ka nzəmə, war ka nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidiy va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. War kar Nəwe lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a

tsəgha shiy mbəlishi.

²⁸ War njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Ləwtə bay, tsəgha dza ghəshiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səkə. Ghala vəghwə tsa vay, war shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shiy, ka dəfəl shiy, ka papa nihwəti, ka za shiy, ka nganga ceker, war tsəgha.

²⁹ Ma tə nahwəti vici, fəca səvəri Ləwtə mbə məlmə *Sədəm ki na, dza ghwə lə barəwdəw, mba'a ghəshi nzəməkəvashi səkə mə ghwəmə. Kərəp ghəshi zamti niy niy tərmbə mbəzli mbə məlmə va gwanashi. ³⁰ E gəzanwəyəy, ava war tsəgha dza shiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri.

³¹ Ma fəcava, mba'a kə ndə mə jəba mbə tifər, mba'a shi ci mbə cikiy, əntaa ghəci dzəmbə ciki tsa va ta bəshi ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e zhəghəvaa jighi ta bəvə shi ya kəghi” kə ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. ³² Zəzətim dzəkən kwəma mali Ləwtə va. Sa niy naghay na pətsa ləy hwəm na, mba'a niy mətita.

³³ Va tsəgha nə ya ngəŋwəy, ntsaa dī mbəlanti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy

tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta kwəməvə tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na, pən. ³⁴ Ə gəzanwəy ya, tə vərđi dzee vaa səəkəy, mbəzli bakə dza naa nza tə pi həni tsa kwətiŋ tsa, ka məndi dzay, mba'am səəkəə bəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma tsahwəti na, mbərəkə məndi zlay. ³⁵ Mi'i bakə dza naa nza mbə hə tə vəna, ka məndi dzay, mba'am səəkəə bəhwə nahwəti kwətiŋ ti shi, ma nahwəti na mbərəkə məndi zlata. ³⁶ [Mbəzli bakə dza naa nza mbə za kwamti na, ka məndi dza na tsəŋ mənə səəkə bəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma tsahwəti na mbərəkə məndi zlay]» kə Yesəw.

³⁷ Ma sa favə mbəzli ta səda ci kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Dzəghwa tima dza niva shiy məniva kia Ndə sləkəpə?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy tifa ka zliŋiŋ basəva» kə.

18

Fir dzəkən mali mbəri ghəshi lə ndə sla ngwəvə

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa kaa *mbəzli ta səda ci, ta mbə ghəshiy cə'wə Hyala war ka cə'wə, kala dali ma va cə'wə nzo. ² Ma kə kaa ngəshi na: «A tsahwəti ndə sla ngwəvə niy nza tifa mbə nahwəti məlməy, kala hazləni ma

ghəci va Hyala ya jəw nzo. Na nacy, ka nighə mbəzli na nja mbəzliw. ³ Dzəghwa, mba'a nahwəti mali mbəri niy nza mbə məlmə va kwərakwə. War ka səəkə ghənzəə nza zhevi va ntsa va, a ghəci mananati ngwəvə nzo. Ma kəə ni ngəci na: «Ndəghatəŋəy fəti kwa jipə ghəy lə ndə jaka tsee tsa, nza gha mbəlītəra va kwəma va» kəə ni. ⁴ Ndimndim mali va war mbə səəkə tsəgha, gwəŋəy ndə sla ngwəvə tsa va kala kəəti ma. Ma tə nahwəti vici na, dza na, mba'a ghavə təkə kwəma mbə ghən ci, ma kə na «Ya tsəgha, hazləni mee va Hyala, kala nighə mbəzlee nja mbəzliy, ⁵ ta mananati ngwəvə mali na na dzee. Sa nzanay, war ə gagara na. Kala dza pən kəətitiy, ta səsə məhərlee dza na» kə» kə Yesəw.

⁶ Ma sa kədamti Yesəw gəzanshi kwəma kwa fir ki, ma kə ngəshi ba na: «Favəm kwəma gəzəkə ndə sla ngwəvə ndə ndərəm tsa va di. Ya tsəghaa ntsa va kala nighə ndə nja ndəy, sa nzana war mbə səəkə mali va, war ka səəkə, war ka səəkə na, nay ntsa va ghwəy kəətiti sa. ⁷ Ma Hyala nanzə ki na, kala dzaa kəətiti mbəzli nzo tsəhavə na, ghəshi kəə tsanta titihwə ka pəra'wanta dividivi, həvir lə havəghwə nə ghwəy shəkəna? Aa dzaa nzay nza ta kəətishi nə ghwəy na?»

⁸ Ə gəzanwəy ya, tanıtan dza naa zləbavə kəətishi. Ghala vəghwə tsa dzee zhəkəə dzəti hidı, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, nza ya kəsashi mbəzliy banavə nefer shi katan kaa Hyala ki na?» kə.

*Fir dzəkən *ndə Farisa ghəshi lə ndə *dəwan*

⁹ Dzəghwa Yesəw ka bəli fir kaa mbəzliy bəti ghən tsa shi va ka mbəzli dəwdew ni kwa kwəma Hyala. Kala nighə ma nihwəti mbəzli nja mbəzli. ¹⁰ Ma kə na: «Tə nahwəti viciy, təhwə dzashi nihwəti mbəzli bakə dzəmbə *ciki Hyala ta cə'wə Hyala. Mbəzli vay, ndə Farisa tsahwəti, ndə dəwan tsahwəti. ¹¹ Ma sa dzəmbəshi ghəshi na, dza ndə Farisa gar garəy, ka cə'wə Hyala ki, ma kə na: "A Hyala, 'wəsa nə ya kaa ngəna, sa kamee nja nihwəti mbəzli gwanashi ni, mbəzli nja ka ghəli, ka vərəslə, lə ka ghwərghwər, ya nja ndə dəwan tsa tikə tsa sənzenva. ¹² Yən na neyey, vici bakə kee tivə mbə ləwma kwətin, ka məni səwmay. Ya nimaba shi vəyay, məj mbə kee təhəvərişi mba'ee ndəna nihwəti kwətin" kə.

¹³ Ma ndə dəwan tsa va naci ki na, dza na gar garəy kərakə, kala kafə kwəma ciy dzəta ghwəmə. Kə mbəkwə mbəkwəti nəfə tsa ci, ma kə na: "A Hyalee, titihwə mənti zhəhwər tə ya, yənəy, ntsa jikir tsa nzee" kə» kə Yesəw.

¹⁴ Ma sa kədamti Yesəw bəli fir ki, ma kə na: «Nay ghwəy e gəzanwəyəy, ma sa dzay naa jighiy, a Hyala zləbavə cə'wə ci mba'a pələta kwəma ci jikir na. Ma na ndə Farisa na naciy, zləbati na ci va kwəma Hyalaw. Sa nzana, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsə tsə. Ya wa ntsaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə bay, ta kafakati dza Hyala» kə.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi banakə lə ndərazhi jəw jəw ni ta kaa Yesəw ta mbə ghəcıy fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Ma sa nashi *mbəzli ta səda Yesəw tsəgha na, dza ghəshi ka makə mbəzli va. ¹⁶ Dzəghwa Yesəw naci ki na, mba'a harashi ndərazhi vaa dzəmbə hwər ci, ma kə kaa mbəzli ta səda ci na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala. ¹⁷ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləbavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəmavə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərənjw tsa

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə ndəs səəkəy va Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə na: «A Metər tsa wəzə tsa, wa shi dzee mənti kee kwəməvə piy tsa kədi ma tay?» kə.

19 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tifa wəzə ghəci kala war Hyala kwətəntaw.

20 Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala bəsa. Ma kəy: «Ka pəla mali ndə gha ma, ka pəəsli ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dənja lə mənja» kə» kə Yesəw.

21 Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi bələkə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə.

22 Ma sa favə Yesəw kwəma zləbakə na va, ma kə kaa ngəci na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətəntə tərə na va gha nana ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha gwanashi, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghaləba kiy, ta kwəməvə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə.

23 War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va

tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərənjw, sa nzana ndə shiy tsa tərənjw tsa ghəci.

24 Dzəghwa mba'a Yesəw nay njasa zhanci nəfə tsa ci. Ma kə ki na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy. 25 Bəlanba ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

26 Ma sa favə mbəzli kwəma ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi.

27 Ma kə Yesəw na: «Ma shi mbashi ma mbəzli vaa məntiy, kar Hyala mbay məntishi na nanzə» kə.

28 Ma kə Piyer na: «Ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy, mba'a ghəy nəwvənja» kə.

29 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya mali ci, ya ngwarməhiy, ya mbəzliy yakə, ya ndərazhi yakə na, war ta sləkə Hyala njasa dza Hyala sləkə mbəzliy, 30 ta kwəməvə shiy dza na tərənjwəba ghəshi, kaa shi zlashi na va, mbə vəghwə tsa sənzenva tsa. Ghala vəghwə tsa dzaa zhikə difay, ta kwəməvə piy tsa kədi ma dza na» kə.

Yesəw mbə zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə

dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səda
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a harvə *mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni, ma kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzələməy, mbəba dza kwemerəy niy tsasli ti ka Hyala mbəradzə gwanashiy dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy məniva. ³² Ta fambəra dza mən di mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka ghəshi dza na, ka 'wəshira, ka tsəərəda, ka tifə ndighwər dzətəe. ³³ Ka ghəshi dza dibay, ka də'wəra lə kwərəpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslamtəra. Mənti mee vici bakə kwa kwəli, tə kwa mahkana viciy, tə zhikəmərə dzee kwa kwəli» kə.

³⁴ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəghay, shən mbəzli ta səda ci ta favə kwəma dī naa gəzə, sa nzana mba'a mahəzladə tsa kwəma va niy mbələyvata və shi. Kala sənata ma ghəshi nda dzəkən wa gəzə Yesəw kwəma va.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw mədiy ta dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə na, mba'a tsahwəti ghwəlfə

niy nza mən zəy vəgha kwal mbə cə'wə shiy. ³⁶ Ka dzar mbəzli dən vəgha ghwəlfə tsa va. Ma sa favə na gaka səda mbəzli ghəshi mbə dza na, kə ka dəw kwəmaa mənta va mbəzli. ³⁷ Ma kə mən di ngəci na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə mən di. ³⁸ War sa favə na tsəgha na, dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ya» kə.

³⁹ Dzəghwa mbəzliy niy nza kwa kwəma na, ka nabə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. War ə ghəciy mətsəhə zlapə kwəma, a kə na: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha» kə.

⁴⁰ Ma sa favə Yesəw tsəgha na, dza na gar garəy. Ma kə kaa mbəzli na: «Kəsəram ghwəlfə tsa vaa sar» kə. Dza mbəzli ka kəsə dzəvəgha Yesəw. Sa kəsəghəm na, dza Yesəw ka dəw kwəma və, ma kə ngəci na: ⁴¹ «A ntsa, a shi dī gha yən məntəna?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Ndə sləkəpə, ə dəe ghaa ghwənantəra mətsəhee ni, ta mbee nay pi» kə. ⁴² Ma kə Yesəw ngəci na: «A mətsəhi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. ⁴³ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mətsəhi ghwəlfə tsa va, mba'a ghəshi ghwənishi tibata ka nay pi ghəci ki. Dza na ka nəw Yesəw, war fal

ghəciy fal Hyala. Mbəzliy basəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nata kwəma va. Dza ghəshi ka fal Hyala kwərakwə.

19

Kar Yesəw lə Zashə

¹ Mba'a Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherikwə, ka dza ghəci mbəba. ² Mba'a tsahwəti ndə gəna niy nza tifa mbə məlmə va, Zashə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dikə tsa ka *dəwan ghəci. ³ Dza na ka di pəla nay Yesəw ghəci ta mbəə sənay. Kaf kafəy ta nighə, shəŋ ghəci ta nay, sa nzana dəŋshi mbəzli, dəkwəy ghəci. ⁴ Dzəghwa na bəvbəpə ghavə bali, ka dzay kwa kwəma. Dza na taram dzəməy mə fə dikə na ta mbə ghəciy nay Yesəw, sa dza na ta dzar ta fə va.

⁵ Ma sa tsəhəy Yesəw ta fə va na, dza na kafə kafata kwəma ci, mba'a nay Zashə məba. Ma kə ngəci na: «A Zashə, mbata gha, səkwa mə fə va tanjan. Ndatsey kəghi tsa gha dzee ta fə gwəci tsee» kə. ⁶ Dza Zashə ka səkwa kyanwkyanw mə fə va, mba'a pəməghə dzakə ghi tsa ci, mba'a ka'wəvə lə vəshi.

⁷ Ma sa nata mbəzli tifa gwanashi nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi mbə

ngwəzlimə, ma kə ghəshi na: «Ntsay, kəghi tsa ndə məni *kwəma jikir na dza na ta hi» kə ghəshi. ⁸ Əy, ma na Zashə naci ki na, dza na gar garəy kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta təhəvəri shi vəya dzee bakə mbə, nzee banavə nahwəti bəla kaa ka ndərma. Ya ə niy ngəfəhwee shiy va ndə ghala pətsaa mənəe dəwanəy, ta wanati gəna ci va niy bəhwee dzee fəfə səfə» kə. ⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndatsey a Hyala mbəlītəŋa lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi. Sa nzana, mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala nja *Abərahəam, va tsəgha nza ghaa jijiy kwərakwə. ¹⁰ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəla mbəzliy zashi, ta mbəlishi səəkəree» kə.

Fir dzəkən gənaa niy banavə ndə kaa ka sləni ci ta zhəghə dəvə

(Mt 25:14-30)

¹¹ Ma mbə zəzə kwəma mbəzliy, ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw, niy nə ghəshi. Sa nzana ndəkəwə Yesəw niy nza ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. * Dzəghwa Yesəw ki na, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir kaa

19:7 19:7 Mt 9:10 **19:8** 19:8 Səvəri 21:37; Ezhek 33:14-16 **19:9** 19:9 13:16; SləniKY 16:31 **19:10** 19:10 Ezhek 34:16; Mt 9:13; Mk 2:17; Lk 5:32; 1Tim 1:15

19:11 19:11 11:2; SləniKY 1:6 * **19:11** 19:11 Ya tsama mazə tsaa sləkə ka zhəwifəy, mbə məlmə Zherəwzalem niy məni na mazə. Va tsəgha na ki, sa niy nza Yesəw va ndəkəwə ta dzəmbə məlmə vay, sa naa tsəhəy na ta məni mazə dza na niy nə ka zhəwifə. **19:12** 19:12-13 Mk 13:34; SləniKY 1:11; 2:33-36

mbəzliy favə kwəma gəzəkə na va, ¹² ma kə ngəshi na: «A tsahwəti ntsa dikə tsa niy nza tibay, dza na mba'a madiy ta dzaa dzəti hidī kərakə ni ta pəla mazə. Ma sa naa kwəmvəy nza ghəci zhəkəy ta nza. ¹³ Dzəghwa na ghəci taa madi, da' da' harashi mbəzli mənəy mbə ka sləni ci. Sa basəshi ghəshi na, dza na kaa gəna, mbəl diwəy diwəy diwəy tahanavəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: "Mbalam zhəghəm dəvə lə gəna va pa' fəca vici dzee zhəkə ti" kə. Dza na pəlhəm madiy ka dzay. ¹⁴ Mbalaa niy dī mətse ci mbəzli mbə məlmə ci vaw. Ma sa dzay na na, dza ghəshi, bənəy ghəshi ghwənashi mbəzli ləy hwəm ci, ta dza ghəshiy gəzanshi kaa mbəzli dza ntsa va va ta pəla mazə və shi. Ma kə mbəzli va taa ni na: "Ghəy na na ghəyəy, ka dī ghəy ntsa vaa mənəi mazəə dzəkən ghəyəw" kə ghəshi taa ni.

¹⁵ Ya tsəgha nzə na, dza mənədi mba'am banavə mazə tsa ci kaa ntsaa va naci. Mba'a zhəkəy dzəti hidī ci ta mənəi mazə ki. Dza na mba'a basəkə ka sləni ci va tahanavəshi na gəna ghəciy dzay, ta sənashi shi mətshakən ghəshi kən gəna va ki. ¹⁶ Ma sa basəshi ghəshi na, dzəghwa kwa tənəy ndə, təhwə səəkəy, ma kə na: "A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a mbəl

diwəy diwəy mənəy mətshəy dzəkən" kə. ¹⁷ Ma kə ntsa ci va dikə tsa ngəci na: "Wəzə tsəgha! Ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha. Sa nzana, mba'a gha ghəratī sləni jəw na lə nəfə kwətīy. Avee ndənəy mənəi mazə dzəkən məlməhi mənəy" kə. ¹⁸ Dza kwa baka mba'a madiy ta gəzə kwəma, ma kə na: "A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a a mbəl diwəy diwəy cifə mətshəy dzəkən" kə. ¹⁹ Ma kə kaa tsava ba na: "Gha kwərakwəy, avee ndənəy mənəi mazəə dzəkən məlməhi cifə" kə. ²⁰ Dza tsahwəti mba'a kafəy, ma kə na: "A Ndə sləkəra, avanay mbəl tsa gha diwəy tsa nee, mbə kəjer niy parambee mbələy. ²¹ Ə niy ghəratəra hazləni va gha tərənəw, sa nzanay, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Na na ghay, shiy kamaa shi gha na, tsənəy ka ghaa bəhwəshi. Shi zati ma gha na, mba'a ghaa lahwəshiy nza" kə. ²² Ma kə mazə ngəci na: "Ghay ndə sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. Tə kwəma gəzəkə miy tsa gha dzee ta mənənəy ngwəvə sənənəva. Ya sa sənəy gha ntsa ghyanakə tsa nzee, shiy kama ka shi ya na, tsənəy kee bəhwə shi, shi zati mee na karee lahwəshi, pə gha kiy, ²³ wa shiy mənishi niy banavə ma gha gənəe va kaa tsahwəti ndə, a ghəci zhəghə dəvə li, ya ə dzee

zhəghəkəvara tsətsə na, ma nzee bə see lə yam kən nzaa?" kə. ²⁴ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə kaa mbəzli tifa na: "Bantim mbəl tsa diwəy tsa va və, a ghwəy jakanakən kaa ntsa nza mbəl diwəy diwəy mənə va və!" kə. ²⁵ Ma kə məndi ngəci na: "A Ndə sləkəpə, lə tsahwəti mbəl diwəy diwəy mənə və kiy, tawa lə tsava və difaa?" kə məndi. ²⁶ Ma kə ntsa dikə tsa va na: "Favə tə ghwəy, e gəzanəwəy, ntsaa kwəməvə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi. Ma ntsaa kwəməvə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. ²⁷ Ta na ka jakee va niy dī ma yən məni mazə dzəkən shiy, kəəsəkəshim a ghwəy bakwamtishi tikə kwa kwəmee" kə ntsa dikə tsa va» kə Yesəw.

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11;
Zhj 12:12-19)

²⁸ Ma sa gəzanti Yesəw kwəma va tsəgha ki na, dza na mba'a dzətiy tə kwəma mbəzli, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ²⁹ Dza na mba'a tsəhəy ndəkəwə vəgha məlmə Betəfazhe mba'a vəgha məlmə Betani, vəgha kəlan tsa har məndiy kəlan *Wəlivə. Kə tifa mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda

ci kwa kwəma. Ma kə ngəshi na: ³⁰ «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy, sa ka ghwəy tsəhəy wəy mbəy, ta kəsay zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvə. ³¹ Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: "Tawa pəli ghwəya?" kəy, "Waa Ndə sləkəpə dəw na" pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.

³² Sa gəzanəkəshi Yesəw tsəgha na, dza mbəzli va mba'a ghəshi dzashi. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsata kwəma va njasa gəzanəkəshi Yesəw va. ³³ Dza ghəshi ka pəli kwantəmca va ki. Ma ghəshi mbə pəli, ma kə ka kwantəmca va ngəshi na: «Tawa pəli ghwəy kwantəmca va shika mbəzli ni?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə mbəzli va ngəshi na: «Waa Ndə sləkəpə dəw na» kə ghəshi. Mba'a ka kwantəmca banavəshi kwal ta pəli nə.

³⁵ Dza mbəzli va ki, mba'a ghəshi kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi fəfati kwəbənər shi tə hwəm kwantəmca va. Kə ghəshi dal ghəshi famə Yesəw mə, ³⁶ ka dza ghənzə liy dzəmbə Zherəwzalem. War ə mbəzli pəpəəli kwəbənər shi dzar kwa kwal, ta mbə ghəciy dza dzar ti shi. ³⁷ Ka səkwa ghəci kwa kwal tsaa

səəkə va mə kəlanj *'Wəlivə, mba'a tsəhəy ndəkwə vəgha Zherəwzalem. Dza mbəzli kwasəbə va daŋ ni gwanashi ki, ka vəshi, ka fal Hyala zlanjlanj, ta kwəma maɖaŋa maɖaŋa na va nata ghəshi daŋ na. ³⁸ Ma kə ghəshi na: «Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səəkəy tsa, Mazə mbə slən tsa nzə! A zərkə səəkəy mə ghwəmə, tə shəndəkə ghwəmmə dzəti Hyala dikə na!» kə ghəshi.

³⁹ A nihwəti *ka Farisahi niy nza mbə mbəzli va. Ma sa favə ghəshi tsəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gəzanshi kaa mbəzliy nəwŋa ni, a ghəshi nzəyshi gwəŋəshi!» kə ghəshi. ⁴⁰ Ma kə Yesəw na: «Nay ghwəy e gəzaŋwəy na, mba'a kə ghəshi nzəyshi gwəŋəshi sənzenvay, ta ngwəmə lala dza hərezliy dza ta falɖa!» kə.

Yesəw gəzə njasa dza məndi ta zanti məlmə Zherəwzalem

⁴¹ Dza Yesəw mba'a tsəhəy vəgha məlmə Zherəwzalem. Ma sa nata na na, tapə ghəci mbə wahəə dzəkən mbəzli mbəɖa. ⁴² Ma kə na: «A mbəzli ni, mba'a pə ghwəy taa nza gar zləba zərkə tsa dī Hyala bəŋwəy ndatsəy, a ghwəy taa mbəliŋwəy! Vanay sana kiy, mbəmbə na kwəma va

va ghwəy, ka mbay ghwəy sənataw. ⁴³ A gəzaŋwəy ya, a nahwəti vici ngəra'wə tifa taa səəkəə dzəkən ghwəy, ta dəzlay məlmə ghwəy dza ka mbəz ghwəy, lə shi mbəz tərəŋw ni və shi. Ka ghəshi dza na təpələ'wə basakənvashiy dzəkən ghwəy, ka ghəraŋwəy gwanəŋwəy. ⁴⁴ Kərəp dza ghəshiy zantəŋwəy, lə məlmə ghwəy ta gwa'a. Ka dza ghəshiy zlay ya hakwə tsa tsənzlaməm mə tsahwəti manəy mbə məlmə vaw. Dza kwəma vaa məniva tsəghay, sa nzana ghala vəghwə tsaa niy səəkəta Hyala ta mbəliŋwəy na, kalaa niy zləba ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Zhŋ 2:13-22)

⁴⁵ Dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma sa nashi na ka zhəghə dəvə na, kə ka tihəshi səvəri mbəɖa. ⁴⁶ Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: "Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə dza naa nza" kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

⁴⁷ Njasa səəkə vici va na, war tsəgha Yesəw niy nza mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki tsa nzə.

Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war mbə pəla kwal tsaa pəəsli ci ghəshi. ⁴⁸ Shaṅ ghəshi ta sənay njasa ka ghəshi mbəə kwəməvə kwal pəəsli ci. Va sa nzana, mbə fa kwəma bənipə na va mbəzli niy nza lə nəfə kwətiṅ.

20

Kwəma səəkə bərçi ghəra Yesəw va sləni li shia?

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Tə nahwəti viciy, dza Yesəw ka bəni Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə *ciki Hyala. Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə tsəgha, ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw. ² Ka dəw kwəma ghəshi, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanəy, kwəma səəkə ni gha ni bərçi ghəra gha sləni ghəra gha na li shi tay? Wa ntsaa ndəna kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee va ghwəy kwətiṅ. E dī ghwəy gəzara, ⁴ Hyala ghwənay na Zhaṅ ta mənipə *batem ta naa, naa mbəzli?» kə. ⁵ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi

ka sləka kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: “Hyala ghwənay na Zhaṅ” pə ghwəmməy, “Ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləfa ma ghwəy kwəma ci shiki?” dza naa ni. ⁶ Mba'a pə ghwəmmə ni diba: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmmə na, ka mbəzli gwanashi dza fa na, ka pə'wəmmə lə hərəzli ta bəkwəmmə. Sa nzanay, gwanashi sənay məndi Zhaṅ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi. ⁷ Ma sa hashishi ghəshi ki na, 'wakəvə ghəshi tsəgha: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanwəyee nda kwəma səəkə bərçi ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm

(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Dzəghwa Yesəw ləy hwəm kwəma va, mba'a madiy ta bəli fir lə kwəma na, ma kə kaa mbəzli tifa va na: «A tsahwəti ndə niy nza tibay, dza na ngwəbə, ngwəbə ngwəbə ngwəbəti fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zлата mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə, kə dalala ghəci hiy mbə wə va. ¹⁰ Mba'a vici

ngəli ya fəhi mənta, dza na bəŋ ghwənay ndə sləni tsa ci va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, a ghəci dzaa banakə na ci bəla ya fə. Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dza ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti ntsa va, mba'a ghəshi pəlay dzay jighi tsəghay. ¹¹ Ənkwa, kə ndə tsa tsa va, zhəghwa na bəŋ ghwənay tsahwəti ndə sləni tsa ci ba. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə ba tasl ghəshi kəsəti. Zhəghwa ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti tsava dība, tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti. Mba'a ghəshi təhay jighi tsəghay. ¹² Yan, kə ntsa va, zhini na dība bəŋ ghwənay kwa mahkana ndə. Sa tsəhəy na na, dza ghəshi mba'a ghəshi paslanati zheher, mba'a ghəshi təhamti. ¹³ Ma sa nata ndə tsa tsa va kwəma va tsəgha, ma kə na: "Njaa dzee mənti tay? Kadiw, e ghwənay zəghwee na dee tərəŋw. Sa ka ghəshi nayəy, a ghəshi dzaa ha'wə ti" kə. Dza na bəŋ ghwənay. ¹⁴ Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki! Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti! A tsa mbəə nza ka sa ghwəmmə kwagwa'a ki" kə ghəshi. ¹⁵ Dza ghəshi tasl ghəshi kəsəvə, ka mbahə səəmə

kwa tsa vaa dzəti ngwəla, mba'a ghəshi pəsliti» kə Yesəw.

Ma sa kəfəmti Yesəw fir tsa va, ma kə dība na: «Sana kiy, njaa dza ndə tsa tsa vaa məni lə mbəzli vaa? ¹⁶ Ə gəzanwəy ya, ta səkə dza naa bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a banavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi» kə Yesəw.

Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Kay, ka məniva gəla nava kwəma tsəgha teepəw» kə ghəshi. ¹⁷ 'Wakəvə Yesəw njə'wə nighətishi, ma kə ngəshi na: «Kwəma tsasli ti məndi na mbə Zliya Hyalay, wa slən tsa shi dī na gəzəa? Ma kə məndi kwəma vay:

Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay,

ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki,

kə məndi mbə zliya. ¹⁸ Ya wa ntsaa bəti tərə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəliverivay dza ntsa va. Ghəci kə tərəkənvay kən ndə bə na, mba'a zlərəvəri ndə» kə Yesəw.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi*

(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

¹⁹ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəke' *ka bənipə kwəma pəhəti

Hyalə lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyalə fəti ghən, dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsa kəsə Yesəw tibatə. Kala mbə ghəshiy kəsə, sa hazləni ghəshi va mbəzli. ²⁰ Ghalabay dza ghəshi ki mba'a ghəshi ghati ndəghwə Yesəw ta kəsə. Kə ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy taa məntəvashi nja mbəzli tərəjw tərəjw ni. Nza ghəshi dəfəw kwemer va Yesəw, ta mbə ghəshiy ngaliti, ta kəsəti mbə kwəma dza naa zləbakə. Ə di ghəshi kwəməvə kwal tsa kəsəti ta banaghə kaa ngwəmna. ²¹ Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi kaa dəw kwəma shi na: «A Metər, a ghəy sənay, shi bənipə gha ni lə kwəma gəzə gha gwanatay, war kwəma lə kwal na. Sa nzanay, ka nə gha kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, ntsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. Ma ghay, kwəma Hyalə na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nze. ²² Va tsəgha di ghəy ghaa gəzanəy, kwal va ghwəmmə ta tsəhə ghən kaa mazə tsa sləkə hidī ka Rəm gwanashi ta naa njaa?» kə ghəshi.

²³ Ma Yesəw na naci ki na, mba'a sənəmti tsəhwəli shi va, ma kə ngəshi na: ²⁴ «Citəram dala va ghwəy

tə pətsa va di. Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə mazə tsa sləkə hidī ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va dība» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyalə shiy na, mba'a ghwəy banavə shi Hyalə njasa təbə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.

²⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, mba'a gəla nava kwəma səti məhərli shi, mba'a ghəshi catavashi. Shaḡ ghəshi ta favə, kwəma gəmgəm na gəzəkə na tība kwa kwəma mbəzli gar kəsəti ghəshi ti.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə *ka Sadəsehi ndəs ghəshi səkəkə kəsəy Yesəw. Ka Sadəsehi vay, ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətiv, ka ghəshiy ni na nashi. Sa səkəkəshi ghəshiy dzəvəgha Yesəw ki na, dza ghəshi ka dəw kwəma və, ²⁸ ma kə ghəshi na: «A Metər, a kə *Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitəjəy na ta mənə ghəyəy: “Mba'a kə ndə bəvə mali, dza na mba'a mətiv zlatə mali ci va, kala yakə zəghwə ghəshi

liy, ə kə zəmbəghəy dzaa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə niy ni. ²⁹ A nihwəti mbəzli niy nza tifa, mbərfəñ ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiñ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a bəvə mali, dza na mba'a mətiy, kala yakə zəghwə ghəshi li. ³⁰ Dza Zəra mba'a bəvə mali mbəri tə mali va, kə mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi li kwərakwə. Zhini Takwa bə tsəgha. ³¹ War tsəgha, war tsəgha, pəñw ndərazhi mbərfəñ ni va hati bə mali mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfəñanavashi, nək tsaa yakə zəghwə kwa. ³² Ma ləy hwəm ki na, mba'a mali va mətita kwərakwə ki. ³³ Sana kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiñ kia?» kə ghəshi.

³⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Tikə tə hidi sənzənvay, mbə bəbəva na kar zhər lə mi'i. ³⁵ Ma na zhər lə mi'i dza Hyalaa ni, gar zhakati na nini mbəzli mbə məti ta piy mbə vəghwə tsaa dza səəkə kwa kwəma, kəy, ka dza niva mbəzliy bəva ghwəlaw. ³⁶ Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, yəmyəm

dza ghəshiy nza lə ka kwal Hyala. Ndərazhi Hyala dza ghəshiy nza, sa nzanay, a ghəshi zhakatishi mbə məti.

³⁷ Ma na kwəmaa dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətiy, a Məyizə niy gəzəkə, mbəzliy bəkwəshiy, ta zhakatishi dza ghəshi mbə məti, kə. Mbə zliya ciy, aa niy tsasliiy dzəkən ghwə mbə zhəghwə, ma mbəbay: “Hyala kar *Abəraham, lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə” kə niy ni kaa har Hyala. ³⁸ Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə. Ti piy mbəzli gwanashi» kə Yesəw.

³⁹ Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə nihwəti mbəzli mbə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, a gha gəzəkə kwəma wəzə na» kə ghəshi. ⁴⁰ Dzəghwa mba'a ghəshi hazlənishi va zhiniy dəw nahwəti kwəma və.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Njaa njaa ka məndi ni “Kəristəw Ntsa tivə Hyala na, jijiy mazə Davitə na” kə məndia? ⁴² Ya Davitə də'wə ghən tsa ci kiy, aa gəzəkə mbə *zliya cəm tsa ci, ma kəy:

Ma kə Hyala kwa sləkəpə,
kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyɲa tə kwa
bəzəmee,

43 pa' fəca dzee mənti ka
mbəz gha ka mbəzli tə
dəvə gha!” kə,

kə Davitə niy ni.

44 Nighətim Davitə də'wə
ghən tsa ci, “Ndə sləkəra”
kə kaa har slən tsa Kəristəw
kiy, njaa njaa ka na zhiniy
nza ka jijiy kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən
tsa ghwəy va yəmə kwəma
*ka bənipə kwəma pəhəti
Hyala*

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

45 Dzəghwa Yesəw ka gəzə
kwəma kaa mbəzli ta səda ci
kwa kwəma mbəzli dən, ma
kə kaa ngəshi na: 46 «Avee
gəzanwəy, ya tə ghwəy
ghən tsa ghwəy va yəmə
kwəma məni *ka bənipə
kwəma pəhəti Hyala! Na
nashiy war lə kwəbənər
dikə dikə ni ka ghəshiy di
dza kən ghən, ta ci dikə tsa
shi. Jəw di ghəshi məndiy
səkwəshi mətsəfəkwə dzar
tə ləwmaw. War tə kwəma
ka ghəshiy di nzəy mbə
*ciki basəva tsa ka Zhəwifə.
Mba'a kə məndi harvəshi
ta zəmə shiyəy, war pətsa
nzəy mbəzli tə slən va ti
ka ghəshiy pala ta nzəy ti.

47 Ghəshi dibay, me' me' ka
ghəshiy pamti shiy va mi'i
mbəreketi, zhini ka garə kə
ghəshiy ni ta cə'wə Hyala,
ka ghəshi dza na, nza' nza'
nza' ghəshi nzati nza tə

cə'wə va, ta mbə məndiy
ni, ka nəw Hyala tərənɲ
ni ghəshi, kə məndi. Na
nashiy, ta məni ngwəvə dza
Hyalaa dzəkən shi, taɲ na
nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

21

*Mali mbəri kwa ndərma
(Mk 12:41-44)*

1 Ma Yesəw mbə *ciki
Hyala na, dza na ka nighə
njasa shəkə ka gəna shiy kaa
Hyalaa dzəghwa sərndəkə.

2 Mba'a nighəvə njasa
səkəta nahwəti mali mbəri
kwa ndərma kwərakwə,
mba'a faghwa dala bakə
kwa sərndəkə tsa va. 3 Ma
sa naghamti Yesəw kwəma
va tsəgha, ma kə ki na:
«Ə gəzanwəy ya lə katanɲ,
mali mbəri kwa ndərma
nata ghwəy nay, tərənɲbfa
ghənzə faghwa na gəna
kaa mbəzli tifa gwanashi.

4 Sa nzanay, nihwəti mbəzli
gwanashiy, war jəwə tsətsə
tivə ghəshi gəna bəkə
ghəshi səvəri mbə nahwəti
na dən na tərmbə və shi.
Ma na mali na nanzə kiy, ya
tsəgha na mbə ndərma na,
dza na mba'a basanavə shiy
niy dza naa pa shiy dzəghwa
hwər nzə ti shi gwanashi
kaa Hyala» kə.

*Ngəra'wə tsaa dzaa
səkə ghəngən ghəngən
dzəti hid'i ka ghəshi gha kərə
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)*

5 Dzəghwa nihwəti
mbəzli ka gəzə kwəmaa
dzəkən *ciki Hyala tsa

mbə Zherəwzalem, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Kay, jəw təbə hərezli ndəbəti məndi ni ciki tsa li shiw, jəw ghaslamti məndi tsava cikiw, zhini mba'a shi wəzə wəzə ni mbəba, shi bəkə məndi kaa Hyala ta fanta shəndəkə» kə ghəshi. Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə kwəma va tsəgha, ma kə na: ⁶ «Ə gəzanwəy ya, mbə səkə na tsahwəti vəghwə, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa va ghaslə ghaslə tsəghay, ta ba'wamti dza məndi, ka dza ghwəy nashi hərezli tsənjəzli tsənjəzli ya kwətiŋ ghwəlaw» kə Yesəw.

⁷ Dza ghəshi ki, ka dəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay, ndal tərə shi va ta mənivaw kə məndia? Gəzanəy di» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba məndiy ngədiŋwəy ma. Sa nzanay, dən dza nihwəti mbəzliy səkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: “Yən na *Kəristəw, a vəghwə səkəy” kə. Mba'a kə ndə gəzəkəŋwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa zləba kwəma gəla tsava ndə ma.

⁹ Ma sa ka ghwəy favə gaka mbəz dzar mbə məlməhi, ka zhini ghən mbəzli, kala dī ma fəti ta kwəma gəzə mbəzli dikə dikə ni sləkə hidiy, əntaa

ghwəy dzaa gwərgwərə ma. Ya njaay pərba niva shiy dza naa gha manamtəvashi di, ta na hidiy, ka dza ghəshiy kərəshi tanŋən ləy hwəm shi vaw. ¹⁰ Ə zhinee gəzanwəy, ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz ta nza. ¹¹ Ta gərgərə dza hidiy dza tərəŋw, nza zəlghwə biyambə tsa dikə tsa shəkəy mbəzli. Tərəŋw ma dzaa nza tə nihwəti hidiy ghəŋghən ghəŋghən. Ta məniva dza shiy, ka dza her mbəzli və shi tərəŋw, zhini ka tsahwəva shiy cipə kwəma tərəŋw dzəy tə ghwəmə. ¹² Ma ya tsəgha nze, ka shi va mənivay, ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dza, ta saŋwəy ngərə'wə. Ka məndi dzay hən banavəŋwəy kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə ta basə ngwəvəə dzəkən ghwəy. Ka məndi dza na, mba'am kalaghwanwəy kwa fərshina. Ka məndi dza dibay, ka kəkəsəŋwəy dzəghwa kwəma mezhizhə, lə dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni tə hidiy, ta mənə ngwəvə. Sa wana dza məndiy saŋwəy ngərə'wə tsa va tsəghay, sa nəwra ghwəy. ¹³ Ma na na ghwəy ghalabay, kwal na sava dza ghwəy kwəmavə ta

mbə ghwəy ndəgha fəti dzəkənee. ¹⁴ Fambə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzanwəy wəzə mbə məhərli ghwəy. Əntaa ghwəy tatasə ghən tsa ghwəy lə tətəkə: “Njaa dza ghəy mənti dza ghəy mbəliŋəya?” pə ghwəy ma. ¹⁵ Sa nzanay, yən dza naa ndanwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghalaba, lə məhərli sənata kwəma gwa'a. Sa ka ghwəy bəkəvəri na ghwəy gəzə kwəmay, ka dza ka mbəz ghwəy mbay zləbakəŋwəy kwəma gar mbanwəyəw. ¹⁶ Ya mbəzliy yakəŋwəy, ya ngwarməhiŋwəy, ya madigahiŋwəyəy ta kəkəkəŋwəy dza mbəzli va gwanashi ta fambəŋwəy mbə dəvə mbəzli dikə dikə ni, dəŋ dza məndiy bakwamti nihwəti mbəzli mbə ghwəy. ¹⁷ Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dī mətse ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. ¹⁸ Ya tsəgha nze kiy, əntaa ghwəy hazləni ma. Ya səti mbə ghən ghwəy kwətiŋəy, ka dza naa zataw. ¹⁹ Va tsəgha, jihəkəvanwəyəm wəzə. Ma tsəghay, ta mbəlivə piy tsa ghwəy dza ghwəy» kə Yesəw.

Yesəw gəzə njasa dza məndiy ngazlamti məlmə Zherəwzalem

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Zhəghwa ma kə Yesəw diba na: «Ma sa ka ghwəy nata məlmə Zherəwzalem dəzlətsəbə mbəzli tsəbay lə shi mbəz və shiy, sənay tə ghwəy ghalaba na, ndal tərə məndi ta ngazlamtiw, pə ghwəy. ²¹ Ghalaba kiy, ma mbəzli tə hidfi ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlan ta mbəə mbəlishi. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzaleməy, hwəshi tə ghəshi. Ni dzar kwamtiy, əntaa ghəshi dzaa zhimbə məlmə va ma. ²² Sa dza naa nza, ma vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli ti na. Ghalaba dza shi tsasli ti məndi mbə zliya gwanashiy məniva. ²³ Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərəzhi tə hwəm. Sa nzanay, tərəŋw dza ngəra'wə ta səəkəə dzəti hidfi. Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzli mbə məlmə va, sa satiy nəfə tsa nze. ²⁴ Ta bakwamtishi dza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə kafa'i. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kakasamtishi, ta nza ghəshi ka mevivi dzar mbə hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta zləghwəhwə məlmə Zherəwzalem dza ghəshi ka sa shi, pa' fəca vici dza Hyalaa bəhwə və shi, mba'a banavə kaa nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

Səəkə tsa Zəghwə yakə

ndə ngəri

(Mt 24:29-31; Mk 13:14-27)

²⁵ Ma kə Yesəw dıba na: «Sa ka hıdı nza ndəkəwə ta kərəy, ta mənıva dza shıy cıpə kwəma ka pəghəva tə vıcı, kə pəghəva tə tır, ka pəghəva tə sasərkəwəhi gwa'a. Tərənw dza her hwəlfəhi mbəzlı tə hıdıy dzashi, kala dza ghəshıy sənashi ma shı ka ghəshi mənı va gaka yam kwa həl lə va kwəfəghə tsa shı.

²⁶ Ka shı nza bərці və shı mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. Ka mbəzlı dzay, ka hazləni, sa ka ghəshi zəzəti kwəmaa dzaa səəkəə dzəkən mbəzlı tə hıdı. ²⁷ Ghalaba kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, war ka nay mbəzlı lə mətə shı səəkə mbə kwələbı tə ghwəmə, lə bərці və tərənw, tsəgha shəndəkə dıba. ²⁸ Ma sa ka ghwəy nashi gəla shı tsəgha ni va ghati mənıvay, hedehefe kə nəfə tsa ghwəy taa nza, mba'a ghwəy jihətəvənwəy. Sa nzanay, ndal tərə ghwəy ta mbəlınwəy ghalabaw» kə Yesəw.

Yesəw bəli fırlə kwəma daskwa

(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

²⁹ Ma ləy hwəm kwəma va na, dzəghwa Yesəw dıba ka bəlanshi fırlə. Ma kə na: «Nıghəvə tə ghwəy daskwa, lə nıhwəti fəhi gwa'a. ³⁰ War nashi ma ghwəy ghəshi

ghati dıay. Gwa'a ka ghwəy sənay na, a vəghwə tsa dzəmıti kətıkəvay, pə ghwəy. ³¹ Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy gəla shı bələkənwəy ya va ghati mənıvay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzlıw, pə ghwəy. ³² A gəzənwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzlı mbə vəghwə tsa ndatsə tsa bəkəwəhi ka shı gəzənwəy ya ni gwanashi mənıvaw. ³³ Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na ghəshi lə hıdı gwa'ay, kərəp dza ghəshıy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

Mənim məhərli!

³⁴ Ma kə Yesəw bə na: «Mənı tə ghwəy məhərli tərənw. Əntaa ghwəy dzaa zlatanavə məhərli ghwəy kaa zəzəmə shıy lə kaa sasa shıy ghipə lə kaa mənı mətə ta mbəə kwəmavə shı tə hıdı ma. Mba'a pə ghwəy dzaa kəslımbə ghən kən nıva shıyəy, vətəghə dza vıcı dzee vaa səəkə tıy kəsənwəy. ³⁵ Njasa ka məndı vaa kaghwa kərpi vətəghə dzəghwa zləkwəy, ava tsəgha dzee səəkə vətəghəə dzəkən mbəzlı tə hıdı gwanashi. ³⁶ Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy bə hi ma, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba. Ta mbə ghwəy kwəmavə bərці ta mbəlınwəy va shıy dza vaa səəkə gwanashi. Ma nza ghwəy mbə kwəmavə

garəŋwəy, kwa kwəmee, yən Zəghwə yakə ndə nğeri» kə.

³⁷ Ava tsəgha niy bənipə Yesəw shiy havəghwə mbə *ciki Hyala. Ma hetihwer sa ka vərđiy mənta na, ka dzay ta hi mə kəlan tsa har məndiy kəlan *'Wəlivə.

³⁸ Ka mbəzli gwanashiy dza ki na, ka səəkə pəətə mekəshi mekəshi ta fa kwəma gəzə na va kaa mbəzli mbə ciki Hyala.

22

Mbəzli dikə dikə ni mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Zhj 11:45-53)

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a vici *makwaghwa Pakə kətikəvata. Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza *is mbəw.

² Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi madishi ta pəla kwal tsaa kəsə Yesəw, ta pəəsli ci. Mbə hazləni ghəshi va mbəzli, kala mbə ma ghəshiy kəsə ci.

Zhəwdasə mbə dī nga dafa ta Yesəw

(Mt 26:14-16; Mk 1:10-11)

³ Dzəghwa *ndə jaka tsa Hyala mba'a dzay dzəmbə nəfə tsa Zhəwdasə, tsa har məndiy Isəkariyətə. Ndə mbə *mbəzli ta səfa Yesəw va mən lə bakə ni.

⁴ Dza Zhəwdasə mba'a dzaa kəsəshi mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni sləwa ka ndəghwə *ciki Hyala. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli va. Njasa dza naa mbay kwəməvə ngati dafa ta kəsə Yesəw. ⁵ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi Zhəwdasə va na, mba'a ghəshi vəshishi. «Ta ngavəŋa səfa gha dza ghəy gha kə kwəməvəŋəy kwal tsaa kəsə ci» kə ghəshi.

⁶ Tsəgha na, e zləbavə, kə Zhəwdasə ka dzay. Dza na ka pəla kwal tsaa nga dafa ta kəsə Yesəw nja kwa mbəmbə kala dza nihwəti mbəzli gwanashi niy fəti ghən.

*Yesəw mbə ghwəni *mbəzli ta səfa ci ta ta shi dza naa zəmə mbə *makwaghwa Pakə*

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Zhj 13:21-30)

⁷ Dzəghwa vici makwaghwa ka məndiy zəmə ma peŋ tsa nza *is mbə, mba'a mənta. Ma mbə vici vay, kar məndiy həni zəghwə təmbəkə ta tsə Pakə.

⁸ Dza Yesəw da' harvə kar Piyer lə Zhan. Ma kə ngəshi na: «Mbalam a ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmmə zəmə mbə makwaghwa Pakə» kə. ⁹ Ma kə kar Piyer ngəci na: «Kwəma dī gha ghəy dzaa tatəmmə shi zəmə vaa?» kə ghəshi.

10 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlməy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsəghwa yam və. Nza ghwəy nəw dzakə ghi tsa dza naa dza. 11 Ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy kəyɸay, ma nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, ma pə ghwəy taa niy: “Mətər tsa ghəy ghwənəkəŋəy na. A kəy, ndara ciki tsa dza ghəy səkəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta sədəe mbə Pakə, kə” pə ghwəy taa ni ngəci. 12 Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə mə ghən tsahwəti ciki, gwəma gwəma ghəci. Ava mbəba ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmmə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

13 Tsəgha na, kə kar Piyer, mba'a ghəshi mədishi ka dzashi. Mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə *mbəzli ta səda ci*
(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Kwər 11:23-25)

14 Ma sa mənta tihwer ki na, dza kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi səkəkəshiy nzəyshi, ka zəmə shiy ghəshi. 15 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va, ma kə kaa mbəzli ta səda ci va na: «Yən kiy, kwəma jəw

səkəkə mbə maw zəmə shi zəmə mbə Pakə ni lə ghwəy gwanəŋwəy, ka məndi gha sara ngəra'wəw. 16 Sa gəzəŋwəy ya va tsəghay, ka dzee zhiniy zəhwə shi zəmə mbə Pakə ghwəlaw. War shi di Pakə vaa gəzə cikəvərivashi gwa'a gwa'a. Ma ghalaba kiy, ta zəmə shi zəmə va dzee dza tə pətsa sləkə Hyala» kə. 17 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na həŋ bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma kə kaa mbəzli ta səda ci na: «Ndim shi sa ni a ghwəy sa shi. 18 Sa nzana, e gəzəŋwəyəy, ka zhinee sahəwə shiy ghwəla kala fəca dza Hyalaa səkəkə tə sləkə mbəzliw» kə.

19 Zhini na ləy hwəm kwəma va, həŋ bəvə pəŋ, dza na, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa mananati na 'wəsa na, mba'a ngangavəri pəŋ tsa vaa bənavəshi. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghəe va zlatəe kaa məti tə ghwəy. Tsəgha pə ghwəy taa məni ta zəzəə dzəkən mətəe» kə.

20 Zhini na kaa hwəpər tsa nza shi sa kwa, tsəgha ghəci mənti li sa zəməhwə ghəshi shi zəmə. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala, ta zhiniy jakəva lə mbəzli lə miymiy ya ni shəkəshi tə ghwəy. 21 Ə gəzəŋwəy ya, avanayəm

ntsaa ngati dafa tə ya mbə zəmə shiy kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsa lə ya. ²² Ta na navay, yən yən Zəghwə ndə ngəri nee kiy, ta pəəslitəra dza məndi war njasa tarəkə Hyala vaa dzəkənee. Ə na na nzana nanzə kiy, tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va» kə. ²³ Ghalaba tsəgha ki na, dza mbəzli ta səfa ci ka dəfəw kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa tsaa dza va ta məni gəla nava kwəma mbə ghwəmmə kia? Tsama kia? Tsama kia?» kə ghəshi.

A ntsa dikə tsaa?

²⁴ Dza *mbəzli ta səfa Yesəw, mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay ntsaa dzaa nza dikə tsa mbə shi. ²⁵ Mba'a Yesəw favə ghəpə tsa shi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə ghwəy na, a ghwəmmə sənay mbə məni mazə tsa shi na mezhizhəy dzəkən mbəzli tə hidī. Mbəzli dikə dikə niy, a ghəshiy dī mbəzli sləwa ghəshi vaa falshi: “Mbəzli wəzə ni nza ghwəy” kə ghəshi. ²⁶ Na na ghwəy na ghwəy kiy, tsəgha dza naa nzaw. Ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, nja ntsa jəw tsa kə taa zhəghəy. Ma ntsaa sləkəŋwəy na, mba'a zhəghəy nja ndə sləni tsa ghwəy. ²⁷ Tsama ndə gwəra na dikə mbə kar ntsaa nzəyəy dərəsə ka ndəghə shi zəmə, ghəshi lə

tsaa bançi shiy ta zəməshi ghəcia? A ghwəmmə sənay, tsaa nzəyəy va ndə ta zəmə shiyəy, ghəci na sa dikə tsa. Avana sana kiy, yən na ntsa dikə tsa mbə ghwəy. Ya tsəgha nzee ntsa dikə tsay, ndə ghəraŋwəy sləni zhəghəree. Mən tə ghwəy tsəgha kwərakwə.

²⁸ Ghwəy kiy, war kwasəbee nza ghwəy ya hwəmba mbə ngəra'wə tsa see tsa. ²⁹ Yən kwərakwəy ta ndaŋwəy məni mazə dzee, njasa ndara Dirə va məni ci. ³⁰ Ka zəmə shi zəmə, ka sa shi sa dza ghwəy nza kwasəbee tə pətsa kwətiŋ tsa, tə pətsa sləkəe. Ka ghwəy dza na das das nzəyŋwəy kwa gəzligəzli mezhizhə, ka sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi məŋ lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel» kə Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Zhŋ 13:36-38)

³¹ Ləy hwəm kwəma va, ma kə Yesəw ka Shimaŋw na: «A Shimaŋw, a Shimaŋw, a *ndə jaka tsa Hyala niy dəw kwal ta mbə tanəshamətəŋwəy, njasa ka ndə vaa pəhəkəvəri davəna mbə ha. ³² Sa nighətee tsəghay dzee, mba'ee cə'wəti Hyala tə gha əntaa gha zlay nəwra. E sənay, a gha taa zlay nəwra,

ma sa ka gha zhakatiŋay, nza gha mətshanshi bərçi kaa nihwəti ngwarməhiŋa mbə nəwra» kə. ³³ Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, e pəhamtəvara ta zləba dza kwasəbə gha, ya pa' kwa fərshina, ya pa' ka məti kwasəbə gha na nee» kə. ³⁴ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Piyer, ə gəzamtənee avanay ndatsə, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzəə dzəkənee: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha mahkan səfa» kə.

Kwəmaa dzəkən mbəl pas, lə mbəl tsaa dza ta wə mba'a kafa'i

³⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala pətsaa niy ghwənaŋwəy ya vay, e niy gəzaŋwəy, əntaa ghwəy bə mbəl pas, lə mbəl wə, lə kwekweher ma, pən, niy shaŋashi shiy ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Awə, niy shaŋashi shiy ghəyəw» kə ghəshi ngəci.

³⁶ Zhəghwa, ma kə ngəshi na: «Nana kiy, ntsa nza mbəl pas vəy, bəvə tə ghəci sa ci ta dza li. Mba'a kə mbəl wə va ndə na, ka dza ghəci li difa. Kala kafa'i va ndəy, ə kə dzaa dələmti kwəbaŋ tsa ci ta pa kafa'i. ³⁷ Sa nzana kwəmaa niy tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala ghala mbəradzəy, war ghənzə mənta na. Ma kə məndi niy niy: “Mbə ka

məni rəda niy mbərambə məndi” kə məndi niy ni. Tsəgha na, ta na navay, shi tsasliti məndi vaa dzəkənee na ta məniva dza ghəshi tsəgha» kə Yesəw.

³⁸ Ma sa favə mbəzli ta səda ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkəŋəy, avanashi kafa'ihı tikə bakə va ghəy» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gwa'a ki, wəkə na tsəgha» kə.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala mə kəlaŋ *Wəlivə*

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Yesəw mba'a madfiy dzəmə kəlaŋ 'Wəlivə njasa sənabəy na mbə məni ndimndim. Mba'a *mbəzli ta səda ci madfihi kwasəbə kwərakwə. ⁴⁰ Ma sa tsəhəshi ghəshi mə kəlaŋ ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci va na: «Cə'wəm Hyala a ghənzə ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngadambəŋwəy mbə məni *kwəma jikir na» kə.

⁴¹ War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a katantəvay vəgha shi ge'i ge'i gar bəzlaghə hakwə ndəə dzəti pətsa nza na va ti li shi. Dzəghwa na ki, tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci, ma kə na: ⁴² «A Di mba'a pə gha zləbatiy, bashamti ngəra'wə

22:34 22:34 22:61; Mt 26:75; Mk 14:72

Ezay 53:12 22:39 22:39-46 5:16

Zhj 18:1

22:42 22:42 Mt 6:10; 20:22; Mk 10:38; Zhj 12:27-28

22:35 22:35 9:2-3; 10:4 22:37 22:37

22:39 22:39 21:37; Mt 26:30; Mk 14:26;

tsa va sækəə dzəkənee. Ma nanzə kiy, a ghənzə məniva war njasa dee nə yaw. War kwəmaa təbana mbə nəfə tsa gha kə taa məniva» kə. [⁴³ Ghalaba tsəgha ki na, dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala mba'a sækəy mə ghwəmə dzəvəgha ta mətsahanci bərçi. ⁴⁴ Yesəw kiy, mba'a hazləniy va ngəra'wə tsa va ka gwərgwərə, sa nzana tsəgha ki na, dza na ka zhiniy mətsəhə cə'wə Hyala tərəjw tərəjw. Capə capə capə ghaa nay ma ghwətəghwətə və, war ka njərəməə dzəti hidfi nja miymiy.]

⁴⁵ Ma sa kəramti na cə'wə Hyala ki na, dzəghwa na pəlhəm kafəy, mba'a sækəy dzəvəgha mbəzli ta səfa ci. Səəkə na na, ghəshi tə hi va dali təkə ngəra'wə. ⁴⁶ Səəkə na, mba'a fərghashi. Ma kə ka ngəshi na: «Wa navam bəhwə ghwəy hi kia? Satiŋwəyəm, a ghwəy cə'wə Hyala a ghənzə ndəghwəjwəy, vantaa ndə jaka tsa nzə ngadambəjwəy mbə mənī kwəma jikir na» kə.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Zhj 18:3-11)

⁴⁷ War Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, gidəfdə mbəzli səkəshi. Mba'a Zhəwdasə tsəhwəti ndə kwətiŋ mbə *mbəzli ta səfa Yesəw va mənə lə bakə ni tə kwəma shi, ka 'wanshi

kwal. Ma sa sækəy na na, karə ka dzar dzəvəgha Yesəw, ta səkəwə njasa ka ndə vaa səkəwə madigay. ⁴⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Zhəwdasə, wa nava səkəwəra ghaa nja madiganə sa di gha nga dafa tə ya yən Zəghwə yakə ndə ngəri kia?» kə. ⁴⁹ Ma sa nashi mbəzli kwasəbə Yesəw shiy dzaa məniva tsəgha, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Ntsaa sləkəjəy, zləbati gha a ghəy kəəslivərishi lə kafa'ihī ghəy ni na?» kə ghəshi. ⁵⁰ War ghwəla tsəgha na, dza tsəhwəti kwətiŋ mbə shi pətə sə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa *ka ta Hyala. ⁵¹ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ka mənī ghwəy tsəgha ma, zlashim» kə. Dza na dap dapata sləmə zal tsa va va, mba'a mbəlanamti sa ci.

⁵² Ma sa mbəliiti Yesəw ntsa va, ma kə kaa mbəzli dikə dikə ni va mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni ndəghwə *ciki Hyala, mba'a mətikwəkwər na: «A mbəzli ni, tawa səkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'ihī mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? ⁵³ Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə ciki Hyala na, a kar ghwəy kəsəra ghalabaw. Sənay tə ghwəy, tsatsa vəghwəy, tsa ghwəy na sækəy na ta kəsəra, vəghwə tsa dza ntsaa ghəra

sləni mbə kwəsliy ci ni ci bərciy səvəri na» kə.

Vəraslə tsa Piyer

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Zhj 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ma sa gəzanti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza ghəshi tasl ghəshi kəsəti. Ka pəməə dzakə ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala. Ghəshi mbə pəmə na, war ə Piyer nəwshi kərakə kərakə pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala va ghəci nəwghəshi. ⁵⁵ Mba'a məndi niy pəhəy ghwə kwa tipə va, tazəl mbəzli ta ghwə va ka bəghəzli. Dza Piyer kwərakwə ki, das nzəyəy mbə shi.

⁵⁶ Dza nahwəti mali kwa ghəra sləni kəghi tsa va, mba'a fati mətə tə Piyer ghəci mənəy ta ghwə va, war ə ghənzəə nighə. Ma kə kaa mbəzli tifa na: «Ma zal tsay, ntsaa nza kwasəbə ntsa va na» kə. ⁵⁷ Dzəghwa Piyer ka vəraslə, a kə na:

«Əm, sənay tsava ndee na neyew mali naw» kə.

⁵⁸ Ma ləy hwəm jəw fa na, dza tsahwəti ndə mba'a nighəvə, ma kə ngəci fa na: «Gha kwərakwəy ntsay, ntsa kwasəbə mbəzli va nza gha» kə. Ma kə Piyer fa na: «Tibaw, na neyey dzar kwasəbə nzee neyew, pən bəsa» kə. ⁵⁹ Ma ləy hwəm sa nzay məndi nza gar tsahi kwətij difa na, dza tsahwəti ndə ka gəzə kwəma difa,

a kə na: «A ntsa nanzə na katanj katanj nay, kwasəbə ntsa va niy nza na. Sa nzanay, ndə ka Galile na kwərakwə» kə. ⁶⁰ Ma kə Piyer difa na: «A zal tsa, sənashi gəla ni di gha ni gəzə shiyee na neyew» kə.

War ghwəla Piyer kərnı gəzə kwəma va səvəri tə miy ci na, mba'a ngələkə way tsəgha ki. ⁶¹ Sa way ngələkə ki na, dza Ndə sləkəpə, tərəd' zhəghəghə kwəma ci dzar kwa Piyer, ka nighə ghəci. Ghalaba ki na mba'a Piyer zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Ndə sləkəpə va, ma kə niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha wa ndatsəy gha zhinti gəzə mahkan səda gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə niy ni kaa ngəci. ⁶² Sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərənjw tərənjw.

Məndiy sawa Yesəw, ka də'wə

(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Ma Yesəw kwa hwər tipə dikə tsa *ka ta Hyala ki na, dza mbəzliy ndəghwə va, ka sawa, ka də'wə.

⁶⁴ Ka ghəshiy dza, mbəkəwə mbəkəway kwəma ci, ka də'wə. Ka ghəshi dza na ka dəw və, ma kə ghəshiy ni na: «Ca gəzanəy ntsaa ləkəja di?» kə ghəshiy ni. ⁶⁵ Dzəghwa ghəshi, war ə

ghəshi gagay ka tsətsəərə
təranjw tərənɟw.

*Yesəw kwa kwəma ka
sləkə kwəma mbə *ka
Zhəwifə*

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-
64; Zhj 18:19-24)

⁶⁶ Ma sa kərəy pi ki na,
dzəghwa mətikwəkwər mbə
ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, mba'a *ka bənipə
kwəma pəhəti Hyala basə
ghəshi basətəvashi. Mba'a
ghəshi dzaa pəməkə Yesəw
dzəkwa kwəma mbəzliy
sləka ka Zhəwifə. ⁶⁷ Dza
ghəshi ka dəw kwəma və,
ma kə ghəshi ngəci na:
«Ə dī ghəy gha gəzanəy,
nda gha na *Kəristəw tsa
tivə Hyala» kə ghəshi. Ma
kə Yesəw ngəshi na: «Ya
ə gəzanjwəy ya sanay, ka
dza ghwəy ni katanj na pə
ghwəyəw. ⁶⁸ Mba'a pən
ni, kadiw e dəw kwəma
va ghwəy pən ba na, a
ka zləbara kwəma dəwee
va ghwəyəw. ⁶⁹ Ghava
na tə ndatsəy, ta nzəy
dzee, yən Zəghwə yakə ndə
ngəri tə dəvə kwa bəzəmə
Hyalaa kwa bərciy sləkə
shiy gwa'a» kə. ⁷⁰ Ma sa favə
ghəshi Yesəw gəzəkə tsəgha,
ma kə ghəshi gwanashi na:
«Zəghwə Hyala nza gha
tsəna?» kə ghəshi. Ma kə
Yesəw na: «Njasa gəzanjwəy
ya va na, zəghwə nzə nzee»
kə.

⁷¹ Ma kə ghəshi na: «Wəkə
na nava tsəgha, ka dī mbəzli

ghwəmmə, ta ndəgha fəti ta
kwəma mənti na ghwəlaw.
A ghwəmmə favə kwəma
zləbakəmmə na lə miy
tsa ci, də'wə ghən tsa
ghwəmmə basə. Mək na
tsəgha» kə ghəshi.

23

*Yesəw tə ngwəvə kwa
kwəma ngwəmna Pilatə*

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk
15:1-5; Zhj 18:28-38)

¹ 'Wakəvə mbəzliy basəshi
va gwanashi, takwəs
ghəshi satishi ka dzashi lə
Yesəw, mba'a ghəshi dzaa
pəmanaghə kaa ngwəmna
Pilatə. ² Ma sa tsəhəshi
ghəshi na, dza ghəshi ka
pə'wə kwəma mənti na
ka Pilatə ki, ma kə ghəshi
na: «Ma ntsay, a ngədi na
mbəzli ghəy ta zhini ghən. A
kə kaa ngəshiy, ka tsəhənci
ghən ghwəy kaa mazə
tsaa sləkə hidī ka *Rəm
gwanashi ma, kə. Ma kə
mbə gəzə kwəma ci ba na:
"Yən na *Kəristəw. Yən na
mazə" kə» kə ghəshi. ³ Ma
sa gəzəkə ghəshi tsəgha na,
dza Pilatə ka dəw kwəma
va Yesəw, ma kə na: «Mazə
tsa *ka Zhəwifə nza gha na
ntsa?» kə. Ma kə Yesəw
ngəci na: «Njasa gəzə gha
va na» kə. ⁴ Ma kə Pilatə kaa
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
ta Hyala lə mbəzliy basəshi
va tə pətsa va gwanashi na:
«A mbəzli ni, a na na yay
kəsata kwəma jikir nee va
ntsa gar bənci fəti məndiw»

kə. ⁵ Zhəghwa mbəzli va mətəhə, ghəshi mətəhata gəzə kwəma va lə bərçi, ma kə ghəshi na: «Ə fananshi na zhini ghən kaa mbəzli lə shi bənipə na va, səəkə tə hidī ka Galile ghati na shi ci va, ka dzar mbə hidī ka Zhəwde gwanashi, avanay tsəhəy tikə sana» kə ghəshi.

*Yesəw ta ngwəvə kwa kwəma mazə *Erədə*

⁶ Ma sa favə Pilatə mbəzli va haməykə kwəma hidī ka Galile na, dza na ka dəw və shi, ma kə na: «Ndə ka Galile na ntsa na?» kə. ⁷ Ma kə mbəzli ngəci na: «Ndə ka Galile na» kə ghəshi. Ma sa favə Pilatə tsəgha na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a ghəshi pəməghə kaa mazə Erədə. Sa nzanay, ghəci niy məni na mazə tə hidī ka Galile. Ghala vəghwə tsa va ki na, tifa ghəci niy nza mbə məlmə Zherəwzalem.

⁸ Ma sa tsəhəshi məndi lə Yesəw kwa kwəma Erədə ki na, mba'a Erədə vəshiy tərənw. Sa niy nzana mbəradzəy ghəci niy nza mbə pəla kwal tsaə nay Yesəw, sa ka naə favə kwəma ka məndi gəzəə dzəkən. Ma kwəmaa niy bərkəti na mbə ghən ciy, nay Yesəw ghəci mbə məni kwəma mađanə mađanə na, niy di na. ⁹ Dza na ki ka dədəw kwemer ghəci dən dən va Yesəw. Kala zləba kwəma Yesəw ngəci ya kwətin. ¹⁰ Ma ghala pətsa va na, tifa mbəzli

dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza, war ka pə'wə kwəma ghəshi tərənw kaa Yesəw. ¹¹ Dza kar Erədə lə ka sawji ci tapə mbə sawa Yesəw, ka sawa, ka 'wəshiy dzəkən. Ghavə ghəshi mba'a ghəshi panakən kwəban tsa tə dimə. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəməghə kaa Pilatə difa.

¹² Ma kwatanəy ka jaka niy nza kar Pilatə lə Erədə. Ma fəcava na dza nava kwəma, mba'a jakayshi, mba'a ghəshi mənishi ka madigahi tərənw ni.

*Ngwəvə məti kən Yesəw
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15;
Zhj 18:39-19:16)*

¹³ Ma sa pəmanaghəm Yesəw kaa ngwəmna Pilatə ki na, dza na mba'a bəseti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzli dikə dikə ni, mba'a nihwəti mbəzli. ¹⁴ Ma kə ngəshi na: «A ghwəy kəsəkə ntsa, ma pə ghwəyəy: “a ngədi na mbəzli ta zhini ghən” pə ghwəy. Dzəghwee kiy, mba'ee dəwhwə kwəma va və tifa kwa kwəma ghwəy. Kəsata fətee və ya kwətin dzar kwa gəla shi gəzəkə ghwəy vaa dzar kabaka ciw. ¹⁵ Zhini tsəgha *Erədə bə, shan ta kəsata fəti və. Va tsəgha zhinikəvə na tikə, ma zal tsay, fəti və gar pəəslī məndiw. ¹⁶ Ghənzə tsəghay,

ə dzee kəkəđiti lə ghwəda, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.

[¹⁷ Ndimndim tsa shiy nzay, səəkəta ma tsə Pakə njasa nza ghəshi va mbə sanay, kwətiŋ ka ngwəmna Pilatə pəlanayshi ndə mbə mbəzli kwa fərshina.]¹⁸ Sa gəzəkə Pilatə tsəgha na, dza mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zlanjə kwəma lə bərçi gwanashi gwanashi, ma kə ghəshi na: «Pəəsliti ntsa va, a gha pəlayŋəy Barabasə» kə ghəshi.¹⁹ Barabasə tsa dī ghəshi va məndiy pəlanayshiy, ə niy ngadambə na mbəzliy dzəmbə zhini ghən, mba'a niy pəəsliti ndə. Va tsəgha niy kəsaghwa məndi kwa fərshina.²⁰ Sa mawti Pilatə pəlay Yesəw na, zhəghwa na dība ka gəzanshi kwəma.²¹ Ma mbəzli va nashi ki na, zləba na Pilatə va kwəma ghəshiw. Kə ghəshi ka zlapə zlanzlanj, ma kə ghəshi na: «Wa danjavəgha, danjavəgha vəgha tsəm, a ghəci mətīy» kə ghəshi.

²² Ma kə Pilatə kaa ngəshi kwa mahkana gəzə kwəma ci ba na: «Əy wa na kwəma tətəti ntsa gar dəŋw məndiy dzəvəgha tsəm kia? Nata kwəma yəđamti nee ya jəw gar pəəslī məndiw. Ə na na dzee də'wəvə lə ghwəda nee, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.²³ Ma sa favə ghəshi Pilatə zləbanakəshi tsəgha na, zhəghwa ghəshi mətəhə, ghəshi mətəhata gəzə kwəma zlanzlanj: «War

danjwə pə gha danjavəgha Yesəw tsa va vəgha tsəm» kə ghəshi. Dzəghwa na shi va kwəma tsəgha, mba'a zəhwə na ngwəmna Pilatə kwəma ki.²⁴ Dza na mba'a zləbati mananshi njasa dī ghəshi va.²⁵ Mba'a banavəshi Yesəw, a ghəshi məni shi dī ghəshi va li, kə mba'a pəlanayshi ntsa va ki. Ntsaa niy kəsaghwa məndi va kwa fərshina, sa niy ngadambə mbəzli mbə zhini ghən lə sa pəəsliti na ndə.

Yesəw vəgha tsəm

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Zhj 19:17-27)

²⁶ Ma sa banavəshi məndi Yesəw ki na, dza ghəshi ka dzashi li ta danjwə dzəvəgha tsəm. Ma ghəshi mbə kwal na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə ka Shiren ghəci. Ntsa vay mbə za za ci niy səəkə na kwamti. Sa kwəmay ghəshi li na, dza ka sawji, tasl ghəshi kəsəvə, bərəđə ghəshi bərdanakən tsəm tsa dza ghəshi va ta danjwə Yesəw dzəti, a ghəci bə ta nəw Yesəw li.

²⁷ Dzəghwa danj mbəzli basəshi, bəlidin ghaa nashi ma kwasəbə Yesəw. Mba'a mi'i kwasəbə dība, war ə ghəshiy tihwəni, ka pəəslī ghən tsa shi lə wahə.²⁸ Dza Yesəw tərəd, zhəghəghə kwəma ci dzar kwa mi'i va, ma kə kaa ngəshi na: «A mi'i ka Zherəwzalem, ka

wahə ghwəy tə ya na nee ma. Ta tsa ghwəy ghən lə ta ndərazhi ghwəy, pə ghəy wahə! ²⁹ Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə taa səəkə, vəghwə tsa vay, tərəjw dza ngəra'wəə nza mbə. Ma dza məndiy ni ghala vəghwə tsa vay: "Wahə na kən jinə maliy yakə ma zəghwə, kala səəkə zəghwə sahəwə 'wa tə hati nzə sa!" dza məndiy ni. ³⁰ Ma dza mbəzliy ni kaa dəlagwigwi ghalabay: "A dəlagwa, ngəzlakənvəja kən ghəy" va tsatsa ngəra'wə, dza ghəshiy ni. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa hwəm pi fa na: "A hwəm pi, mbələyñəy va tsatsa ngəra'wə shi" dza ghəshiy ni. ³¹ Nighətimam kiy, kwa vəghwə tsa nzana yən tsa mənə shi dī Hyala ka sa ngəra'wee tsətsə kiy, njaa dza naa nza kən mbəzliy zləba ma kwəma Hyala kia?» kə Yesəw. *

³² Ghala pətsaa pəmə məndi va Yesəw ta pəəsliy, a məndi niy pəməvə nihwəti zhər bakə ta bəkwəshi kwasəbə Yesəw, sa hwəti niva mbəzli rəda tərəjw na. ³³ Ma sa tsəhəshi məndi li shi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata», pi nja pa ghən ndə ngəri na, dza ghəshi mba'a ghəshi danwavəgha Yesəw vəgha

tsəm tifa ki. Dzəghwa danwə ghəshi danwavəgha ka hwə rəda bakə ni va, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm kwərakwə. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na, tə kwa zləbi ci.

³⁴ Dzəghwa Yesəw ghəci vəgha tsəm tsa va, tapə ta cə'wə Hyala ta mbəzliy sanamiy ngəra'wə va: «A Di, yan pə gha na gha, pəlashi mbə nəfə tsa gha. Sa nzanay, sənashi shi mənə ghəshi ni ghəshiw» kə. Ma sa danwamti mbəzli va nashi ki na, mba'a ghəshi tihəhwə kwəbenjer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə.

³⁵ Mbəzliy basəkəvashi nashi kiy, war tifa ghəshi ka nighə kwəmaa məniva. Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war kwəma sənə ghəshiy gəzanci. Ma kə ghəshi na: «Ndata *Kəristəw tsa, tivə Hyala na katanəy, ə kə mbəliti tsa ci ghən njasa mbəlanti na va nihwəti mbəzli ki!» kə ghəshi. ³⁶ Zhini tsəgha ka sawji gəzanci kwəma sənə kwərakwə fa, ka sawa. Dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, mba'a ghəshi banavə shi sa ndalakwə niy dzəta miy ci. Ma kə ghəshi na: ³⁷ «Ndata mazə ka Zhəwifə nza gha katanəy,

23:29 23:29 21:23 **23:30** 23:30 'Wəzh 10:8; ShiZhy 6:16 **23:31** 23:31 1Pi

4:17 * **23:31** 23:31 Lə kwəma ka Gərekəy, vanay njasa gəzəti məndi kwəma va: Ya sa nzana tsəgha məndi mənə lə fə nəbekəta na kiy, njaa dza naa nza lə fə ghwəli ghwəli na kia? kə məndi. **23:33** 23:33 Ezay 53:12 **23:34** 23:34 Cem 22:19; Mt 5:44; Lk 6:28; SləniKY 7:60 **23:35** 23:35-39, 39 Cem 22:8; 109:35

23:36 23:36 Cem 69:22 **23:37** 23:37-38 Mt 27:11

ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana di» kə ghəshi.

³⁸ Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shiy tə tsəm tə ghən Yesəw. Ma shi tsasliti ghəshi vay: «Ntsay mazə ka Zhəwifə na» kə ghəshi.

³⁹ Dzəghwa tsahwəti ndə mbə ka rəda bakə ni va daŋwəy məndi vəgha Yesəw mba'a ghavə sawa ci kwərakwə fa. Ma kə na: «Ə kama ghaa Kəristəw Ntsa tivə Hyala shəkəna? Ca mbəlanti ghən tsa gha, nza gha mbəlantəjəy kwərakwə» kə.

⁴⁰ Ma sa gəzəkə tsahwəti ndə rəda tsa va kwəma tsəgha, ma kə tsahwəti tsa va kaa ngəci na: «Tawa gəzə gha kwəma tsəgha tay. Ə hazləni ma gha va Hyala ta na. Ghwəm na na ghwəm sənzanvay, ka rəda nza ghwəm. Sanay fəti kwətin na ndammə məndi lə ntsa. ⁴¹ Ta na na ghwəməy, kwaakwa na ngəra'wə tsa ghwəm tsa, sa nzanay, a ghwəm hwəti rəda, va tsəgha sam məndi ngəra'wə. Na naci kiy, rəda mənti na tifa ya jəwəw, war təgəm tsəgha sa na ngəra'wə» kə. ⁴² Ma sa gəzamti na kwəma va tsəgha kaa ntsa va ki, ma kə kaa Yesəw na: «A Yesəw, ma na nee neyey, zəzə tə ghaa dzəkənee fəca dza ghaa səəkə ta sləkə mbəzli

gha» kə. ⁴³ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Nay gha na, kwa gwa'a gəzanjəe, ndatse ndatse nay ghwəm dza naa nza lə gha tə pətsa wəzə tsa mə ghwəmə!» kə.

Njasa məti Yesəw

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Zhj 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniiy ya pa' kwəmaba tə hidī gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsəgha pi. 'Wakəvə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay. ⁴⁶ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzəy kwəma zlanzlan, ma kə na: «A Didi, avee zlatavəna piy tsee mbə dəvə gha» kə. Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mətiiy ki.

⁴⁷ Ghala pətsa va na, tifa dikə tsa ka sawji bələkwə niy nza, gwa'a gwa'a nashi shiy mənishi va. Sa nashi na na mba'a dzəmbəy mbə fal Hyala. Ma kə na: «Katan katan niy nza zal tsaa ntsa wəzə tsa» kə.

⁴⁸ Mbəzliy niy basəkəvashi va daŋ ni gwanashi ta nighə kwəma dzaa məniva na, mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va. Ma sa nashi ghəshi na, dza ghəshi ka dzashiy jighi, ya wa ndə mbə shi na, war lə dəvə miy nəfə ci, sa zhanshi nəfə tsa shi va nava kwəma.

49 Ghala vəghwə tsa məniva shi va vay, tifa niy nza madigahiy Yesəw gwanashiy, vəri kərakə, ghəshi lə mi'iy niy nəwvə va ghala madı na səəkə mbə məlmə Galile. Mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va gwanashi.

Njasa lamti məndi Yesəw
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Zhj 19:38-42)

50-51 A tsahwəti ndə niy nza tifa ghala vici vay, Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa mbə məlmə Arimate tə hidı *ka Zhəwifə ghəci niy nza. Ntsa vay ntsa wəzə tsa, ka nəw kwal Hyala wəzə, niy nza na, mbə ndəghə səəkə tsa Hyala ta sləkə mbəzli ghəci niy nza. Ntsa va dibay, mbə ka sləka ka Zhəwifə niy nza na. Ghala pətsaa sla mbəzli nza na va mbə shi ngwəvəə dzəkən Yesəwəy, niy zləbavə kwəmaa niy garəti nihwəti ka sla ngwəvə va na na naciw. Niy zləbavə shi məni ghəshi va na dibaw. 52 Ma sa mətiy Yesəw na, mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsaə dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. 53 Mba'a Pilatə banavə kwal. Dza na mba'a dzaa bəkəghwa səkwa mə tsəm tsa danwəvəgha məndi va. Dza na, laj bəvə, mba'a harambə mbə bahəta wəzə na, mba'a fəghwa kwa kwəli niy lati məndi mbə hakwə. Kwəli vay, niy səəkə

məndiy lahəwə ndə kwa ya kwətinqəw.

54 Ma ghala vəghwə tsa la na va Yesəwəy, hetihwer fəca vici ka məndiy, gwəmava ta ndəghə *vici dəkəva ka Zhəwifə niy nza na. 55 Dza mi'iy niy səəkəshi va kwasəbə Yesəw ghala səəkə tə hidı ka Galile, mba'a ghəshi pəhay *Zhezhefə. Mba'a ghəshi nata kwəli Yesəw tə pətsa nza na, lə njasa laghwa Zhezhefə mbəri tsa va kwəba gwa'a. 56 Ma sa lamtim mbəri ki na, dza mi'i va tərəf ghəshi zhəghəghəvashiy jighi. Ma sa tsəhəshi ghəshi kəghi na, dza ghəshi mba'a ghəshi pəlati in mba'a wərđi, ta dza ta məsəə dzəti mbəri. Dzəghwa ghəshi fəca vici dəkəva ka Zhəwifə ki, das ghəshi nzəyshi, ka dəkəva njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə.

24

Njasa zhakatiy Yesəw
kwa kwəli
(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Zhj 20:1-10)

1 Ma fəca ləwmə dəmasə pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mi'i va pəlhəm ghəshi madishi, mba'a ghəshi bəvə shiy niy gwəmanti ghəshi va, 'wərđi, mba'a in, ta məsəə dzəti mbəri. Dza ghəshi pəkəw ghəshi dzashiy dzəti kwəli Yesəw va. 2 Ma sa tsəhəshi ghəshi tsəgha,

tša' kə ghəshi na, kwəli ghwəni ghwəni, kərakə məndi tsəkwəy hərəmbəzliy niy kalay məndi va kwəli li. ³ Dza ghəshi təhwə ghəshi dzəmbəshiy dzəmbə kwəli va, njə'wə njə'wə kə ghəshi na, a nay mbəri tsa Yesəw Ndə sləkəpə ghəshiw. ⁴ Ra'i ghəshi zashi va nava kwəma. War ghəshi hahashi tifa tsəgha na, ghavə zhər bakə vətəghə ghəshi tsahwəshi vəgha shi tsəgha, lə kwəbenjer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi, ka mbərə. ⁵ War sa nashi mi'i va mbəzli va tsəgha na, mba'a hazləni kəəsəvəshi, nzəŋw nzəŋw nzəŋw ghəshi nzəŋwambə kwəma shi mbə hidfi gwanashi. Ma kə zhər va ngəshi na: «A mi'i, tawa pala ghwəy ntsa tə ghwəməy tsa mbə mbəzli bəkəwə bəkəwə ni shəka? ⁶ Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti. Zəzəvəm kwəmaa niy gəzanəwəy na va niy nza, ghəci ghwəlay tə hidfi ka Galile. ⁷ Ma kə niy niy: "Ta banavəra dza məndi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kaa ka məni *kwəma jikir na, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi danwəvəghara vəgha tsəm. Ta mətira dzee dza, ma tə kwa mahkana vicee kwa kwəli kiy, ma nzee zhakatira mbə məti" kə niy ni» kə ghəshi.

⁸ Ma sa gəzanakəshi zhər va kwəma va tsəgha kaa mi'i va na, mba'a ghəshi zəzəvə

kwəmaa niy gəzanakəshi Yesəw va. ⁹⁻¹⁰ Dzəghwa mba'a ghəshi bərvashi tə kwəli va, ka dzashi. Avana y slən tsa mi'i va, kar Marəy ka Magədala, Zhanə, mba'a Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a nihwəti mi'iy nza kwasəbə shi, tsəgha niy nza ghəshi.

Ma sa bərvashi ghəshi tə kwəli va na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəmaa mənta va gwanata kaa *mbəzli ta səda Yesəw va tərmbə mənə lə tan ni, mba'a kaa nihwəti mbəzli gwa'a. ¹¹ Ma sa favə *ka kwal Yesəw va mənə lə tan ni kwəma va na, njasa gəzəkə mi'i va kwəma kama ghən ti ghəshi favə niva shiy. Kala yə kwəma mi'i va va ghəshi.

¹² Ya tsəgha nzə ki na, dza Piyer fakatsa'wə satiy də'wə ghən tsa ci, dza na bəvbəpə bəvə bali, ka dzay dzəti kwəli va. Dzəghwa na ndəs tsəhəy miy kwəli, gələb gələbəy, njə'wə nighəti pətsa kwəba. War məgapaa niy gapəti məndi mbəri li gwa'a tsəgha sa nata na kwəba tə hidfi, kala nay mbəri ghəci. Sa nata na nava kwəma tsəgha na, 'wakəvə na tərəf zhəghətəvay, mba'a dzay jighi. Tərəŋw nava kwəma mananati madəŋa kaa ngəci.

Kwəmaa mənta kwa kwal tsa dzəmbə məlmə Emawəsə
(Mk 16:12-13)

13 Ma fəcavata, fəca dəmasə na, mba'a nihwəti *mbəzli ta səda Yesəw bakə madishi ta dza ta wə mbə nahwəti məlmə, Emawəsə kə məndi kaa slən tsa nzə. Ma ngwəla kwa jipə məlmə va lə məlmə Zherəwzaleməy, gar kiləwmetər mən lə taŋ na. 14 Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy sla kwəmaa mənta va gwanata. 15 Ma ghəshi mbə sla kwəma shi va tsəgha na, dzəghwa ndəs Yesəw kəsashi. Kə ka dza ghəci li shi kwa zəərə kwətij na. 16 Mbə nay Yesəw ghəshi nanzə ki na, mba'a shiy makətishi ta sənay ghəshi Yesəw na, kə ghəshi. 17 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa kwəma sla ghwəy mbə kwal shəka?» kə. Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, 'wakəvə mbəzli va tsəgha, ghərən ghəshi ghərənəshi. 18 Ma kə ntsa har məndiy Kəleyəwpasə ta mbəzli bakə ni va kaa zləbanci na: «Kwətija nza gha mbə Zherəwzalem, gha gha tsaa sənashi ma shiy mənishi ni mbəba 'war'war na?» kə. 19 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa shiy mənishi baya mbəzlia?» kə. Ma kə ghəshi na: «Ə sənashi ma gha shi mananati məndi va kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə shəkəna? Ghəciy, *ndə gəzə kwəma Hyala lə bərçi nza na, mba'a mənəhwə shi dikə dikə ni ghəngən ghəngən. Kwəma wəzə

na ghənzə tərənɣ. Hyala lə mbəzli gwa'ay, a ghəshi sənata kwəma va. 20-21 Ma sa niy nashi ghəy bərçi ci va tsəghay, ghəci na sa ghwənikə Hyala va ta mbəli ka *Izərayel niy nə ghəy. Ma dza *ka ta Hyala ghəy dikə dikə ni, ghəshi lə mbəzli ghəy dikə dikə ni na, mba'a ghəshi kəsəghə dzəghwa kwəma ngwəmna, mba'a ghəshi slanakən ngwəvə məti. Dza ghəshi danwə ghəshi danwəvəgha vəgha tsəm, mba'a ghəshi pəəsliti. Avanta kwa mahkana vici na sana ndatsə ghala mənishi shi va. 22 Ma kwəmaa gwəramti vaa səəvəriŋəy kiy. A nihwəti mi'i ka ghəy nza li shi kwa zəərə kwətij na li shi kafəshi ndatsə pəətə mekəshi. Mba'a ghəshi tsəhəshi tə kwəli Yesəw va ta nighə. 23 Ma dza ghəshiy, kala kəsay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwa kwəli va. Mba'a ghəshi zhəghəkəvashi. Ma kə ghəshi kaa ngənəy sa səəkəshi ghəshi na: «A ka kwal Hyala tsahwəshi ghəy miy kwəli va mba'a ghəshi gəzanəy, aa zhakatiy mbə məti, mbə piy na, kə ghəshi» kə mi'i va kaa ngənəy. 24 Ma sa favə ghəy tsəgha na, dza nihwəti mbəzli mbə ghəy, mba'a ghəshi dzaa nighəkə kwəli va. Ma dza ghəshi na, war njasa gəzəkə mi'i va va ghəshi kəsata. Kala nay mbəri tsa Yesəw ghəshi

kwaba» kə ghəshi.

²⁵ Sa famti Yesəw kwəma shi gwanata ki, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəyəy mbəzli kama məhərli və shi gar fə ghən ta kwəma nza ghwəy. Bakə bakə na nefer ghwəy ta kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala mbə zliya gwanata. ²⁶ Tsəgha kwəma va niy gəzəta nanzə sa? Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka shəndəkə gha dzəti, kə məndi niy ni nanzə sa?» kə. ²⁷ Dzəghwa na tapə, ta canshi kwəmaa gəzəkəvataa dzəkən mbə Zliya Hyala gwanata. Sa ghati na tə zliyahı *Məyizə ka sar pa' tə zliyahı nihwəti ka gəzə kwəma Hyala gwa'a.

²⁸ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkəwə vəgha məlmə Emawəsə na, dza ghəshi vaa dzəmbə na, dza Yesəw mba'a mənti njasa dı na dzay kərakə kən shi. ²⁹ Dzəghwa mbəzli va, mba'a ghəshi tətə'wəvə, a ghəci hi. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nzəyŋa lə ghəy, sa nzanay, a vici dzata, ndal tərmbə vərđi ta mənivaw» kə ghəshi. «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a dzəkəy dzəkə ghi ta nzəy lə shi. ³⁰ Dza ghəshi das ghəshi nzəyshi ta zəmə shiy, kə Yesəw mba'a bəvə peŋ, mba'a mənti 'wəsa kaa Hyala. Dza na mba'a ngangavəri mba'a bənavəshi. ³¹ War sa bənavəshi na peŋ tsa va

tsəgha na, mba'a məhərli shi ghwənita. Kar ghəshi sənay na, Yesəw na sasa, kə ghəshi. Dza Yesəw ki mba'a zanavəshi za tıba. ³² Tapə ghəshi ta gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ghala sa gəzam na va kwəma ka cim kwəma mbə zliya kwa kwal na, paf nefer ghwəm niy nza va vəshi sa?» kə ghəshi.

³³ Dza ghəshi nza'jəw ghəshi madishi tsəgha, ka zhəghəvaa zhəmbə Zherəwzalem. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi, mba'a ghəshi kəsashi mbəzli ta səda Yesəw va mən lə tan ni basə basə lə nihwəti mbəzli kwasəbə shi. ³⁴ Ma kə mbəzliy basəshi va kaa mbəzli bakə ni va tsəhəshi vəgha shi na: «A mbəzli ghəy ni, katan katan zhakatıy Ndə sləkəpə mbə məti. A Shımanjw nay lə mətsə ci» kə ghəshi. ³⁵ Dzəghwa, ni bakə ni va mbəzli tapə ta gəzanshi shiy mənishi li shi, ma kə ghəshi na: «Ma ghəy mbə dzaa dzəmbə məlmə Emawəsəy, a ghəy kwəmay lə Yesəw kwa kwaləy, kalaa niy sənay ghəy. Ma hetıhwer sa təhavəŋəy na peŋəy, mba'a ghəy sənay ghalaba ki» kə ghəshi.

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səda ci (Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)*

36 War ghwəla mbəzli bakə ni va mbə gəgəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Yesəw də'wə ghən tsa ci tsəgha, tsahwə tsahwəy kwa jipə tsa shi. Ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. 37 Dzəghwa mbəzli gwanashi ka gwərgwərə va hazləni, «Ndəba məcakwə ndə dzanakənshi na dza» a kə ghən tsa shi. 38 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Wa shiy mənishi hazləniwəy ghwəy shəka? Wa nava mənti ghwəy nefer ghwəy bakə bakə tsəgha nanzəa? 39 Waa yən na, cam nighətimam dividivee lə shidshidəe gwa'a. Cam daparam tə vəghee nza ghwəy mbəə sənay məcakwə ndə nza yaw pə ghwəy. Sa nzanay, ya 'yesler, ya sliw na ghəshi mbə məcakwəw. Na nee kiy, a shi va mbə ya» kə. 40 Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma va na, dza na mba'a cintishi dividivi ci lə shidshid' ci. 41 Dza mbəzli va ka vəshi tərəjw tərəjw. Ka mananshi madəja nava kwəma tərəjw. Kala mbə ghəshiy zləbavə gəla nava kwəma di. Ma sa nighəti Yesəw tsəgha, ma kə ngəshi na: «Shi zəmə va ghwəy tikə ta na?» kə. 42 Dza

mbəzli va mba'a ghəshi banakə kəlipə səli səli na. 43 Dza Yesəw laj bəvə, mba'a zəməhwə tifa kwa kwəma shi.

44 Ma kə kaa ngəshi na: «Ghala vəghwə tsaə niy nzee kwa jipə ghwəy diy, e niy gəzamtəwəy, shi tsasli ti məndi vaa dzəkənee mbə zliya *Məyizə, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala, mba'a mbə zliya cəməy, ya njaabay, cəke' dza ghəshiy mənishi lə ya, pən niy ni ka ngəjwəy» kə Yesəw. 45 Dza na ki, mba'a kəətitihi nza məhərli shi mbəə ghwənita ta mbə ghəshiy sənashi shiy tsaslihi mbə Zliya Hyala. 46 Ma kə ngəshi na: «Avantam kwəma tsasli ti məndiy dzəkənee: Ya njaabay ta sa ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka mətuy. Ma tə kwa mahkana viciy, nza zhakatiy mbə mətuy.

47 Difa kiy, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na dza məndi kaa hwəlfə mbəzli ghəngəhən ghəngəhən gwa'a tikə tə hid'i. Tawa dza məndiy gəzanshiy, nza ghəshi mbəə zhəghanti nzəy tsa shi. Ma nza Hyala pəlatanashi kwəma shi jikir na mbə slən tsa ci. Ma nəwər tsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem dza məndiy gha gəzə, ka

24:37 24:37 Mt 14:26; Mk 6:49 24:41 24:41-43 Zhj 21:5, 10; SləniKY 10:41
 24:44 24:44 24:27; Zhj 5:39; Məyizə: SləniKY 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Zhj 5:46; ka gəzə kwəma Hyala: Ezay 52:13-53:12; 'Wəzh 6:2; Cemer: Cem 22:69
 24:45 24:45 24:25-27, 32; Zhj 20:9 24:46 24:46 9:21-22; Mt 26:56; Mk 14:49; 1Kwər 15:3-4; SləniKY 17:2-3; 28:23 24:47 24:47 3:3; SləniKY 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Rm 15:19 24:48 24:48-49 SləniKY 5:32; Zhj 15:26-27 24:48 24:48 SləniKY 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31

nəw pa' tə pətsa kəray
hidfi, kə məndi. ⁴⁸ Ava
ghwəy na ka ndəgha fətiy
dzəkən shi va kaa mbəzli.
⁴⁹ Sa kee dzay, mba'ee
ghwənikəvəŋwəy *Safə tsa
Hyalaa va niy gəzəkəŋwəy
Dirə bəŋwəy. Ma nana diy,
nzəyŋwəyəm mbə məlmə
Zherəwzalem, pa' fəca
dza Hyalaa ghwənikəŋwəy
Safə tsa nzə, nza ghwəy
kwəməvə bərçi ta gəzə
kwəmee kaa mbəzli» kə.

Yesəw *Kəristəw njasa
tsasliti Ləwka ki.

*Njasa kafə Yesəw dzəmə
ghwəmə*

(Mk 16:19-20; SləniKY 1:9-11)

⁵⁰ Ma sa gəzanamtishi
Yesəw kwəmə va tsəgha
*kaa mbəzli ta səfə ci va na,
dza na pəm pəməkəvəriishi
mbə məlmə va, mba'a dzay
li shi ndəkwə dzəvəgha
məlmə Betani. Ma sa
tsəhəshi ghəshi tifa na,
mba'a Yesəw kafashi di-
vidivi ci mba'a təfanatishi
miy. ⁵¹ Ma ghəci mbə
təfanshi miy tsa va na, dza
na mba'a təhəvəriyay li shi,
mba'a Hyala bəhwəə dzəmə
ghwəmə.

⁵² Dzəghwa ghəshi nashi
ki na, ka fal Hyala ghəshi
mba'a ghəshi məfishi ka
zhashiy zhəmbə məlmə
Zherəwzalem lə vəshi mbə
nefer shi tərəŋw tərəŋw.
⁵³ Ya hwəmbə na, war ka
basəva ghəshiy nza mbə
*ciki Hyala, ka fal Hyala.

Ava tsəgha na Yəwən
kwəmə wəzə naa dzəkən

**Zliya Yəwən
kwəma wəzə naa
dzəkən
Yesəw Kəristəw
njasa tsasliti
Zhañ
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Zhañ zəghwə Zhebede tsasliti na zliya na. Ghəciy, ntsa ta səda Yesəw na. Ma kə mbəzliy, ghala vəghwə tsa tsasli Zhañ zliya nay, ghəci haliy nza na. Piya ka tanəti məslidə mətsəkə ləy hwəm ya tsa Yesəw tsasli na, kə ghəshi. Ma di naa gəzəy, Matiye, Markə mba'a Ləwkay, pərba ghəshi tsasliti na ni shi zliyahi kən Zhañ.

Mbə zliya nay, kar Zhañ gəzə kwəmaa dzəkən tsahwəti ntsa ta səda Yesəw va niy di Yesəw tərənw tsa. Ma di naa gəzəy, dzəkən ghən tsa ci ka naa gəzə.

Ma kwəma tsasli Zhañ zliya na tiy, ta kəəti mbəzli nza ghəshi mbə sənay Yesəw ka Zəghwə Hyala, lə ta mbə ghəshiy sənay diba ghəci na ndə mbəlipə, kə ghəshi. Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw tsa vay, ka dzaa zayəw, ta kwəməvə piy tsa kədi ma dza na (vəh 20:31).

Mba'a kə Zhañ tsasliti kwəma mənəhwə Yesəw

madəna madəna nay, kar naa tsasliti kwəma bənipe Yesəw dzəkən madəna mənti na va. A ghwəmməə nighəvə ya tə sa ngaslay Yesəw va mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə lə pən cifə. Ləy hwəməy, dza na ka bananshi kaa mbəzli, ma kə ngəshi na: «Yən na pən tsa bə piy kaa mbəzli» kə (vəh 6). Dzəghwa na dibay mba'a zhinikəmə Lazar kwa kwəli, zhini na mba'a bananavəshi kaa mbəzli, a ka na: «Yən na ntsaa zhini mbəzli səməə kwa kwəli, zhini ka bənsi piy diba» kə (vəh 11). Ma kə Yesəw diba na: «Yən na wəñ pi tsa mbəzli tikə tə hidı» kə (vəh 8:12). «Yən na miy ciki» kə (vəh 10:9). «Yən na ndə mbəli shiy tsa katan tsa» kə (vəh 10:11). «Yən na kwal tsa tidıf tsa, zhini mba'a saa kwəma piy tsa kədi ma» kə (vəh 14:6). Zhini «Yən dəñw fə, ma dividivi ti na, ghwəy» kə (vəh 15:5).

Ma sa ka Yesəw bananshi shiy kaa mbəzli tsəgha ki na, mbə zləbashi nihwəti mbəzliy nza, ma nihwəti na, kala zləbashi ma.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 12 Nəwər dzəkən nəy tsa Yesəw Kəristəw kwa jipə mbəzli, lə njasa bananavə na shiy kaa mbəzli, ta mbə məndi sənay, nda a ndə na.

Vəh 13 pa' tə vəh 17 Nəwər dzəkən shiy ghəngən ghəngən, shi bananavə Yesəw

Kəristəw kaa mbəzli ta səda ci, lə njasa dītishi na, mba'a dzəkən cə'wə tsa cə'wəhwə na dəy.

Vəh 18 pa' tə vəh 21 Nəwər tsaa dzəkən məti Yesəw Kəristəw lə zhakati tsa ci mbə məti, lə njasa zhini naa təzliy kwa kwəma mbəzli ci.

Ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» na Yesəw Kəristəw

¹ Ghala kwatanata,

Hyala ghwəla ta nga shi tə hidī lə shi mə ghwəmə gwa'ay,

ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» tifa.

«Kwəma gəzə Hyala» vay, ghəshi niy nza na lə Hyala, niy təhəvərivashi ghəshiw.

«Kwəma gəzə Hyala» va na, Hyala va ghənzə.

² Ma «Kwəma gəzə Hyala» va kiy,

ghəshi niy nza na lə Hyala ghala kwatanata.

³ Ya wa shi ngati Hyala gwa'ay, war lə Kwəma va ngatishi na.

Tsahwəti sə tifa ya kwətiŋ, mba'a mənəy kala lə Kwəma vaw.

⁴ «Kwəma gəzə Hyala» va kiy, səəkə mbə səəkə piy.

Dza piy tsa va, ka mbərə ka mənipə waŋ pi,

ta mbə mbəzli tə hidiy sənata kwəma katan na.

⁵ Ma waŋ pi tsa va ki na, ka mbərə, ka mənipə waŋ pi mbə kwəsli,

kala mbay kwəsliy shərkwamti ya jəw nzə.

⁶ Mba'a Hyala ghwənikə tsahwəti ndə, Zhanj, kə məndi slən tsa ci, ta nza ghəciy ndə kwal tsa nzə.

⁷ Ghəci na ntsaa səəkəy ta cipə kwəma kən kwəma waŋ pi tsa va. Ma nza məndi favə kwəma kən, nza məndi mbəə zləbavə gwanashi ki.

⁸ Ma na Zhanj nacy, ghəci na waŋ pi tsa vaw. A səəkəy na ta ndəgha fətiy dzəkən kwəma kən waŋ pi tsa va.

⁹ Ma ntsa nza slən tsa ci vaa «Kwəma gəzə Hyala» kiy,

ghəci naa mbərə waŋ pi tsa katan katan tsa.

Mba'a səəkəy dzəti hidī tikə, dzəghwa ka mbərə kaa nfer mbəzli gwa'a.

¹⁰ «Kwəma gəzə Hyala» vay, tifa niy nza na tə hidī, lə kwəma nzə va ngati Hyala shi ngati na tə hidī gwanashi.

Ma na ntsa tə hidī naci ki na, sənivə kwəma va naw.

¹¹ Mba'a «Kwəma gəzə Hyala» va səkwata mba'a nzəyta tə hidī nzə.

Ma dza mbəzli nzə na, kala zləbati ka'wəvə ghəshi.

12 Ma nihwəti mbəzli na,
mba'a ghəshi ka'wəvə, ka
banavə nefer shi.
Dzəghwa na kaa niy banavə
nefer shi va,
mba'a banavəshi bərçi
ta mbə ghəshiy mənishi ka
ndərazhi Hyala.

13 Nza tsa nza ghəshi va ka
ndərazhi Hyala ba na, tə
sa yakəshi məndi njasa ka
məndi vaa yapə kwa hwər
naw, tə sa di ndə ngəri
na baw, əhəŋ, sa nzana,
mba'a Hyala banavəshi piy
tsa 'war'war tsa na.

14 Ma dza «Kwəma gəzə
Hyala» va kiy,
mba'a zhəghəta ka ndə, lə
vəgha ti,
mba'a səəkətaa nzəyta mbə
ghwəmmə.
Mba'a ghəy nay dikə tsa
məni na,
ma dikə tsa nzə va na, nja
dikə tsa ka Didi vaa
fanati kaa zəkəwəti zəghwə
ci ghəci kwətinjəy və.
Ava tə kwəma nzə va sənay
ghwəmmə nza tsa nza
Hyala

ka ntsa wəzə hwər tsa, lə ka
ntsa slar tsa ki.

15 Dzəghwa Zhanj tsa
məni *batem ki, ka gəzəpə
kwəmaa dzəkən ntsa va
zlanjzlanj njasa nza na, ma kə
na: «A ghwəy niy favə yən
gəzəŋwəy kwəmaa dzəkən
ndə bay, ava ghəci na ntsa
va ki, saa niy nə ya va: “A
ndə tifa taa səəkə lə hwəm
yay, a ntsa va tanjətəra tə

dikə. Sa nzana, ghəci na
naciy, ghala məndi ghwəla
ta yara na tifa” pən niy ni”
kə.

16 Ghwəmmə gwanamməy,
a ghwəmmə kwəmavə bəla
mbə shi sləkə na
gwanashi,
sa nzana, mbə təfəmmə miy
tsa nzə ghənzə

ghəŋghən ghəŋghən
həzlimə həzlimə.

17 Kwatanja kiy, a Hyala
niy pəhəti kwəma ta nəw
məndi, mba'a niy banavə
kaa *Məyizə ta bəmmə.
Ma kwəma wəzə hwər
tsa Hyala tə ghwəmmə, lə
kwəma nzə katanj na kiy, lə
Yesəw *Kəristəw kwəmavə
ghwəmmə. 18 A ghwəmmə
sənay, tsahwəti ndə tifa
mba'a səəkəə nata Hyala
njasa nza na tepəw. Zəghwə
nzə va, zəkəwəti tsa va, saa
niy nza va ka ntsa kwətinj
tsa ghəshi lə Dəy kiy, ghəci
citəmmə na njasa nza Hyala.

*Zhanj ci tsa ci ghən njasa
nzana kaa mbəzli*
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk
3:1-18)

19 Ma dza mbəzli dikə dikə
ni mbə hwəlfə *ka Zhəwifə
mbə məlmə Zherəwzalem
na, mba'a ghəshi ghwənashi
mbəzli mbə *ka ta Hyala
ghəshi lə mbəzli Levi, ta
dzaa dəw kwəma va Zhanj,
a kə ghəshi taa ni na: «A
Zhanj, a kə məndiy: “Wa
ndə nza gha na ghaa?”

1:13 1:13 3:3, 5-6; 1Pi 1:23; 1Zhj 3:9

Ebr 2:14; 1Zhj 4:2; a ghwəy nay dikə tsa məni na: Mt 17:2; Zhj 2:11; 1Zhj 1:1-3

1:15 1:15 1:24-27, 30; 5:31-34, 36 1:17 1:17 7:19; Səvəri 31:18 1:18 1:18

6:46; 14:8-9; Səvəri 33:20; Mt 11:27; 1Tim 6:16; 1Zhj 4:12 1:19 1:19-27 5:33

1:20 1:20 3:28

kə məndi» kə ghəshi taa ni. ²⁰ Sa tsəhəshi ghəshi, mba'a ghəshi dəwti kwəma va tsəgha ki, ma kə Zhanj naci kaa zləbanshi, kala mbə maa dzəkən na: «Ma na nee yən Zhanjəy, yən na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala na neyew» kə. ²¹ Ma kə ghəshi ngəci ki na: «Əy wa ndə nza gha na gha kia? *Eli na?» kə ghəshi. «Əm, əhən, ghəci nzeyew» kə. «Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va nza gha na?» kə ghəshi. «Wa awə baw» kə. ²² Ma kə ghəshi ki na: «War wa ndə nza gha nə gha nana kia? Gəzanjəy, ta mbə ghəy dzaa zhananshi kaa mbəzliy ghwənanjəy» kə ghəshi. ²³ Ma kə Zhanj ki na: «Favə tə ghwəy, yənəy, yən na ntsaa gaka va mbə gamba, njasa niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay va, niy nə na: Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba, a kəy: “Zanamtim kwal tsa dza Ndə sləkəpəə dza kwa bənjw wəzə wəzə, ka gənjəti tidid” kə, kə niy ni» kə.

²⁴ Mba'a nihwəti *ka Farisahi mbə mbəzli ghwənikə məndi va ta dəw kwəma va Zhanj ki. ²⁵ Ma kə ghəshi na: «Ya sa nzana, nza ghaa Kəristəwəw, a nza ghaa Eliw, zhini nza gha ka Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy fa kiwəy, war njaa njaa mananshi gha *batem kaa mbəzlia?» kə ghəshi.

²⁶ Ma kə Zhanj kaa zləbanshi na: «Yən ta na tsee ghənəy, batem tsa məninjwəyee tsa na, kwataka lə yam gwa'a tsəgha məninjwəyee. A tsahwəti ndə tifa, mbə ghwəy ghəci na, kala sənay ghwəy. ²⁷ Ma ghəci na naci kiy, ləy hwəmee dza naa səkə. Daw nzee ta pəli ya kwataka yidi mbə kwakwahə tsa mbə səfa ci» kə.

²⁸ Ma shi va gwanashi kiy, pəriba tə miy həl Zhərdenj ge'i lə məlmə Betani, tə pətsa mənə Zhanj batem məniva ghəshi.

*Yesəw na *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala*

²⁹ Ma way pi tə həzlimə ki na, mba'a Zhanj nay Yesəw ghəci mbə səkəə dzəvəgha. Ma kə war sa nay na tsəgha na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala, ghəci dza na ta banti kwəmashi jikir na kən mbəzli tə hidid. ³⁰ Ghəci na ntsaa niy gəzənjwəy ya va kwəma ci niy nə ya: “A ndə tifa taa səkə ləy hwəm yay, aa dzaa tanjətəra tə dikə. Sa nzanay, ghəci na naci, ghala məndi ghwəla ta yara na tifa” pən niy ni. ³¹ Yən yən Zhanjəy, niy sənay ya dibaw. War a səkəree ta mənə *batem lə yam kaa hwəlfə ka *Izərayel, ta mbə ghəshiy sənay ntsa va gwa'a tsəgha» kə.

³² A kə Zhanj dīfa na: «Mba'ee nay *Safə tsa Hyalaa səəkə mə ghwəmə nja ghərpəpə, ka səkwaa pa'wəə dzəkən ntsa va ki. ³³ Kwatanay, niy sənay yaw. Mba'a Hyala ghənzə saa ghwənara va ta mənī batem niy gəzara, a kə niy niy: "A Zhanj, ma ta nza, sa ka gha nay Safə tsee səkwa mə ghwəmə, ka səəkəə pa'wəə dzəkən tsahwəti ndəy, ava ntsa va dza naa mənīnwəy batem lə Safə tsee dəwdew tsa" kə Hyala niy ni ngəra. ³⁴ Dzəghwa sa nay ya tsəgha ki na, mba'ee garəda tə kwəma va lə bərēci katanj katanj, ava war ghəci na Zəghwə Hyala ki, pən» kə Zhanj.

*Kwa tana *mbəzli ta səda Yesəw*

³⁵ Ma way pi tə həzlimə kiy, mba'a kar Zhanj ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səda ci bakə tə pətsa va dīfa. ³⁶ Mba'a Yesəw səəkəy kwərakwə ki, ka dzar ghəci vəgha shi. Ma sa nay Zhanj Yesəw dzar vəgha shi ki, ma kə na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala va» kə. ³⁷ Sa favə mbəzli ta səda ci va bakə ni kwəma gəzəkə na va na, mba'a ghəshi kafəshi ka nəw Yesəw tsəgha. ³⁸ Tərəd kə Yesəw na, mbəzli ta səda Zhanj va bakə ni mbə nəw. Tapə ghəci ta dəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli

ni, a shi pəla ghwəy shəka?» kə. Ma kə ghəshi na: «A Rabi, kwəma nza gha lə nzəy tsa ghaa?» kə ghəshi. (Ma dī slən Rabi tsa va gəzəy «Metər».) ³⁹ Ma kə ki na: «Ndim, səəkəm a ghwəy nay!» kə. Mba'a ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa nay pətsa nza na ti. Ma ghala pətsa va na, vici ge'i ge'i lə səəkə tsa mbəzli kwamti. Pəkw va hetihwer ghəshi li.

⁴⁰ Tsahwəti mbə mbəzli bakə ni va favə kwəma gəzə Zhanj niy nəwvə Yesəwəy, Andəre, zəmbəghəy Shimanjw Piyer niy nza na. ⁴¹ Ma sa dzashi ghəshi ki na, dza Andəre mba'a ghəshi 'wa kwəmay lə zəmbəghəy Shimanjw Piyer di. A kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A Shimanjw, a ghəy kəsay ntsa har məndi vaa Meshi» kə. (Ma dī slən Meshi tsa va gəzəy *Kərīstəw Ntsa tivə Hyala.) ⁴² Dza na pəm pəməghə zəmbəghəy tsa va kaa Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza Yesəw ka nighə Shimanjw, ma kə kaa ngəci na: «Shimanjw zəghwə Zhanj nza gha bay, dzaa nza kwa kwəmay, Kefasə, dza məndiy ni kaa slən tsa gha» kə. (Ma dī slən Kefasə tsa va gəzəy, Kəlba.)

Njasa harvə Yesəw kar Fəlipə lə Natanayel

⁴³ Ma tə həzlimə ki na, mba'a Yesəw madiy ta

zhəghəvaa zhəti hidī ka Galile. Dza mba'a ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Fəlipə, kə məndi slən tsa ci. Ma kə kaa ngəci na: «A Fəlipə, nəwra dzam!» kə. ⁴⁴ Ma Fəlipə tsa va kiy, ntsa mbə məlmə Betəsayda niy nza na, mbə məlmə kwətiŋ na ghəshi lə kar Andəre lə zəmbəghəy Piyer.

⁴⁵ Ləy hwəm jəw ki na, mba'a kar Fəlipə kwəmay ghəshi lə Natanayel kwərakwə. A kə ngəci na: «A Natanayel, a ghəy kəsay Ntsa gəzə *Məyizə va kwəmaa dzəkən kwəma ci mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala, zhini tsəgha nihwəti mbəzli ka Hyala gəzəpə kwəmaa dzəkən kwəma ci dība. Ma ntsa vay, Yesəw zəghwə *Zhezhefə, ndə ka Nazaretə na» kə. ⁴⁶ Ma kə Natanayel na: «Mbə məlmə ka Nazaretə na, ka nza shi wəzə ni tsahwəshi tsəgha kiy?» kə. Ma kə Fəlipə na: «E yaŋ, ndi nighəti na gha bə shi!» kə. Əŋkwa kə, mba'a madīy ta dzaa nighəti.

⁴⁷ Ma sa nay Yesəw Natanayel mbə sar dzəvəgha na, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa dzəkən, a kə na: «Ava ndə ka *Izərayel tsa karkar tsaa sar. Məni kwəma gwəfə gwəfə na mbə nəfə ciw» kə. ⁴⁸ Dza Natanayel ka dəw və, a kə na: «Njaa gha ghaa sənara shəkara ntsa?» kə. Ma kə

Yesəw na: «Ghala pətsaa nza gha va ta daskwa, Fəlipə ghwəla ta harŋay, cəke' niy nanjəe» kə Yesəw. ⁴⁹ Ma kə Natanayel ki na: «A Metər, waa ni yaw, gha na Zəghwə Hyala! Gha na mazə tsa hwəlfə ka *Izərayel!» kə. ⁵⁰ Ma kə Yesəw na: «Wər tə sa nə ya ngəŋa: "Ya ghala pətsaa nza gha va ta daskway cəke' nanjəe" pən na, mba'a gha zləbavə kwəmee na. Ghwəla gha ta nashi niy dzaa tanjəmti nini shiy tə dikə dība sa» kə. ⁵¹ Zhini ma kə bə na: «Nay ghwəy tsəy, ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta nata ghwəmə dza ghwəy ghwənita, ka ghwəy nighəy, ka kwal Hyala ka dzəmə, ka səkwa, ka dzəmə, ka səkwa dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

2

Pəhə makwa tə hidī ka Kana

¹ Ma sa mənəta vici mahkan ləy hwəm nava kwəma ki na, mba'a məndi harashi mbəzli ta zəmə shiy mbə pəhə makwa mbə məlmə Kana tə hidī ka Galile. Mba'a mbəghəy Yesəw tība kwərakwə ki. ² Dza mba'a məndi harashi kar Yesəw lə *mbəzli ta səfə ci ta zəmə shi va.

³ Ma ghəshi mbə sa shiy na, mba'a shi sa kəfishi. Ma sa nay mbəghəy Yesəw shi sa va kəfishi tsəgha, a kə na: «A zəghwee, gwa'a na

shi sa vø shi» kə. ⁴ Ma kə Yesəw na: «A mə, wa kwəma gha na mbə kwəmee tay, səəkəy tsee vəghwə nee diw» kə. ⁵ Ma kə mbəghəy kaa mbəzliy ghəra sləni va mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, ya wa kwəma dza naa gəzanjwəy gwa'ay, məni tə ghwəy» kə.

⁶ Dzəghwa mba'a ce'wer niy nza tifa kwanj, nja tsəham nja tsəham, shi ka mbəzli *ka Zhəwifə ga yam dzəti shi ta ga'wəva li shi, ta nza dəwdew njasa ka ghəshiy məni mbə kwəma jiji shi ndimndim. Ma dikə dikə tsa ce'wer vay, kwətiŋ tsa ci na, kar naa bəhwə yam gar ləytər dəghəsə mətəkə, tsahwəti na gar bələkwə bakə mətəkə ghən kən.

⁷ Ma kə Yesəw kaa mbəzliy ghəra sləni mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, gatim yam pəya' pəya' tə deghwer va dibiy» kə. Dza mba'a məndi gatishi. ⁸ Ma kə sa gamtishi məndi ki na: «Nana kiy tishim, a ghwəy bənsi kaa ntsaa nighəə dzəkən zəmə shiy ki» kə. Dza mba'a məndi bənavəshi njasa gəzəkə na va. ⁹ Dzəghwa ntsa va ki, gwərətə, hwətəmiyshi. Fa na na, ka shi sa wəzə ni ghəshi, a sənay tə pətsa səəkə ghəshiw, war mbəzliy ghəra sləni va gati yam va shiy sənata kwəma va gwa'a tsəgha. 'Wakəvə ntsa va

da' harvə zal makwa tsa va. ¹⁰ Ma kə ngəci na: «Ni wəzə ni shi saa gwərəmti 'yaghwakə ni ka məndiy 'wa bənsi kaa mbəzli harvə məndi ta zəmə gəzləbə, dza sa ka ghəshiy ghyamtəvashi ki na, ma ka nza məndi bənsi, ya ni ndalakwə ni nza. Mbalaa a gha mbələy shiy gwərəmti 'yaghwakə ghala məcana pəkəw nana na gha ki na» kə.

¹¹ Ava tsəgha mənta kwa taŋa kwəma maɗaŋa gha Yesəw məni, mbə məlmə Kana tə hidfi ka Galile. Mba'a cinti kaa mbəzli ta səɗa ci njasa nza dikə tsa məni na tsəgha ki. Mba'a ghəshi zləbati kwəma ci.

¹² Dzəghwa ghəshi ləy hwəm kwəma va, ghəshi lə kar mbəghəy lə ng-warməhiy, lə mbəzli ta səɗa ci gwa'a, ka dzashiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm, mba'a ghəshi nzəyshi mbə gar vici jəwə.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

¹³ Ma vici *makwaghwa Pakə ka Zhəwifə ndəkəwə ndəkəwə na, mba'a Yesəw maɗiy dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ¹⁴ Sa tsəhəy na na, mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma dzəmbə na na, mbəzliy dədəl shiy mbəba. Ka dəl slay, lə tenkesli, lə

kwækwær palayhi. Mba'a ka mbæərə gəna mbəba mənəy mənəy kwa kwəma tebler shi difa. ¹⁵ 'Wakəvə na tsəgha kaa zhi'wə'wə mba'a jakətishiy mbərətishi bəlbəl, nja kwərəpə. Mba'a dzəmbəy mbə shi, ka tihəshiy səvəri lə shi shi va gwa'a, kar tenkesli, lə slay shi, mba'a kikhwəvəri gəna shi va, ka dzədzəpati teblerhi shi va tə hidī. ¹⁶ Ma kə kaa mbəzliy dəl kwækwær palay va na: «Katamtim shi ghwəy va tə pətsa va, ka zhəghəra ciki tsa Dirə tsa ghwəy ka ciki ka zhəghə dəvə ma» kə. ¹⁷ Dzəghwa kwəma va, mba'a banavəshi zəzə kwəma kaa mbəzli ta səfa ciy dzəkən kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyala, saa ni va: «A Hyala, tərəjwəfa ditee ghi tsa gha tsa gar mətira ti» kə.

¹⁸ Ma sa nay mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə Yesəw tihə mbəzli ki, ma kə ghəshi ngəci na: «A Yesəw, a kwəma madəja dza ghaa mənti, ta mbə ghəy sənay, katanəy, a Hyala ndəja kwal ta məni tsəgha, pə ghəya?» kə ghəshi. ¹⁹ Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəghay, ngəzla pə ghwəy ngəzlamti ciki Hyala tsa, a ghwəy nay ma yən zhiniy ngakati war tsəgha mbə vici mahkan» kə. ²⁰ Ma kə ka Zhəwifə na: «Piya fadə mətəkə kwanji

məndi mənti mbə nga ciki tsa na, ma gha na, war gwa'a gha taa ngakati mbə vici mahkanta na?» kə ghəshi.

²¹ Ma na Yesəwəy, vəgha ci na sa bəti na va nja ciki Hyala. ²² Ma ləy hwəm sa pəəsliti məndi Yesəw, mba'a zhakatiy mbə məti ləy hwəm vici mahkan ki na, dza mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi madiy zəzəvə kwəma va njasa niy gəzanakəshi na va. Dzəghwa mba'a ghəshi zləbavə kwəma tsatsasliti məndi mbə Zliya Hyala lə kwemerəy niy gazanshi Yesəw ngəshi gwa'a, ka shi katanj ni ki.

Gwa'a sənata Yesəw təkə kwəma mbə nəfə tsa ndə ngəri

²³ Ma Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem, ge'i lə *makwaghwa Pakə na, mba'a mbəzli dən tərəjwə nata kwəma madəja mənti na, mba'a nefer shi hənishi ta kwəma ci. ²⁴ Ma Yesəw naci ki na, banavəshi nəfə tsa ci na, sa nzana gwa'a gwa'a ghəci niy sənashi gwanashiw. ²⁵ Difa na, di tsahwəti ndə na ta canci kwəma təkə ndə ngəri mbə nəfə tsa ciw, sa nzanay, gwa'a gwa'a sənashi na ke ngəri.

3

Gəzə kwəma kar Yesəw lə Nikwədem

¹ Mba'a tsahwəti *ndə Farisa niy nza tifa, Nikwədem, kə məndi slən tsa ci, ndə dikə ghəci mbə *ka Zhəwifə. ² Dza ntsa va tə nahwəti vici həvir, ndəs tsəhəy vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Metər, a ghəy sənay, gha na ntsa ghwənikə Hyala ta ciñəy kwəma. Sa nzanay, tsahwəti ndə tifa mbay mənti kwəma madəna na nja sa məni gha na, kala war ntsa nza Hyala liw» kə. ³ Ma kə Yesəw na: «A gəzanee, ta na navay, tsəgha na, kala zhini kə ndəə yay kwa baka səday, ka kwəməvə tsəhə ndə mbə mbəzli sləkə Hyalaw» kə. ⁴ Ma kə Nikwədem na: «A Metər, ya ntsaa halantəvay kiy, njaa dza naa yay kwa baka səfa cia? Njaa dza naa zhiniy mbay zhay zhəghwa hwər mbəghəya?» kə. ⁵ Ma kə Yesəw ngəci na: «A gəzanee, ta na navay, tsəgha na, kala yay kə ndə lə yam, mba'a lə *Safə tsa Hyalay, ka kwəməvə tsəhəy ndə mbə mbəzli sləkə Hyala tepəw. ⁶ Sa nzanay, ma vəgha yakəm ndə ngəri li tikə tə hidiy, war vəgha ndə ngəri tsa va vay na gwa'a tsəgha. Ma naa yata va vəgha lə Safə tsa dəwdəw tsay, vəgha lə piy tsa Safə tsa dəwdəw tsa na. ⁷ Əntaa

kwəma nə ya va: "War ghwəy yanwəy 'war'war" pən, mənija nja madəna ma. ⁸ Kar ghaa nay, mba'a kə safəə viyəy, səkə dza kwa pətsa di na ka naa viy, war ka favə gaka ci ghaa nza. Ma ki na, ka sənay gha tə pətsa ghava na, ya dzəti pətsa dza naw. Ava war tsəgha na lə kwəma ntsaa yay səkə dzar kwa Safə tsa Hyala kwərakwə ki» kə. ⁹ Ma kə Nikwədem na: «Njaa njaa ka nava kwəma mbay məntəvata tsəgha kia?» kə. ¹⁰ Ma kə Yesəw na: «Gha ndə bənipə kwəma tsa dikə tsa mbə ka *Izərayel na, kala sənata kwəma tsəgha na gha na? ¹¹ A gəzanee, ta na navay, tsəgha na, ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, kwəma gəzənwəy ghəyəy, kwəma sənata ghəy na, ka gəzənwəy kwəmaa dzəkən shi nashi ghəy lə mətəhi ghəy. Ma ghwəy ki na, a di ghwəy zləba kwəma gəzənwəy ghəyəw. ¹² Ya sa nzana ki, kala di zləba ghwəy, ghala pətsa gəzənwəyee kwəma shi tə hidiy, njaa dza ghwəy mbay zləba kwəmee ghala pətsa dzee madī ta gəzənwəy kwəma ni mə ghwəmə shia? ¹³ Tsahwəti ndə tifa mba'a səkəə nza mə ghwəmə kala war yən yən ntsaa səkə va səkə məba, yən Zəghwə yakə ndə ngəri

3:1 3:1 Nikwədem: 7:50; 19:39

3:2 3:2 Mt 22:16; Zhj 2:11

3:3 3:3 1:13

3:5 3:5 Tit 3:5

3:6 3:6 6:63

3:8 3:8 NdəSən 11:5

3:11 3:11 3:32; 8:26

3:12 3:12 12:32; 14:1-3; 17:5

3:13 3:13 Fir 30:4; Rm 10:6

3:14 3:14 Bəla

21:9; Zhj 8:28; 12:32-34; 18:32

kiw. ¹⁴ Niy nza kwamti mbə gambay, a *Məyizə ni vasəti *shishi, mba'a zlanəlati tə tsəm. Njasa niy mənti Məyizə vay, ava war tsəgha dza məndiy favəghara, yən Zəghwə yakə ndə ngəri vəgha tsəm kwərakwə. ¹⁵ Ta way, ta mbə ya tsamaba ntsaa ndara nəfə tsa ciy kwəməvə piy tsa kədi ma. ¹⁶ Sa nzanay, tərənwtə diti Hyala mbəzli tə hidī, dza na mba'a banakəshi Zəghwə nzə, zəkəwəti ghəci və. Ta mbəə nza, ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə nzə vay, kala dza ghəciy zay ma, mba'a kwəməvə piy tsa kədi ma.

¹⁷ Ma na Hyalay, ghəwənikə Zəghwə nzə na tikə tə hidī ta basə ngwəvəə dzəkən mbəzliw. War ta mbə ghəshiy kwəməvə mbəlishi tə mbərkə ghəci gwa'a tsəgha. ¹⁸ Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyala vay, ka dza ngwəvəə nza kənəw. Ntsaa banavə ma nəfə tsa ci na, kəsə kəsə tsava ndə va ngwəvə Hyala. Sa nzana, kala dī ghəciy bə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyala va, zəkəwəti tsa nzə. ¹⁹ Tə wa kəsəy ngwəvə Hyala va mbəzliy, tə sa nzana mba'a pətsa wanj tsa səkəy va Hyala kaa mbəzli tə hidī, dzəghwa mbəzli dīfa na, nzəy tsa shi va mbə kwəshiy ghəshi dī kən nza mbə pətsa

wanj tsa. Sa nzana, war *kwəma jikir na ghəshiy mənī. ²⁰ Ya wa ntsaa dī mənī kwəma jikir nay, ka dī nzəy na tə pətsa wanj tsa ya jəwəw, war tə pətsa zhəkəwətə tsa ka naa dī. Sa nzanay, mbə hazləni ghəci vantaa kwəma ci va jikir na ghəvəə citaa dzəti ngwəla. ²¹ Ma na ntsaa mənī na slar na kwəma kiy, war pətsa wanj tsa ka naa dī, ta mbə mbəzli gwanashiy nata na ci va sləni mənī na. Sa nzana mba'a ghəratī lə dī fəti ci va Hyala» kə Yesəw.

*Kwəma kən Zhanj tsa mənī *batem lə kwəma kən Yesəw*

²² Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci madishi ka dzashiy dzəti hidī ka Zhəwde. Dza na mba'a hyayvay tə pətsa va li shi, ka mənī batem ghəci kaa mbəzli. ²³ Ma ghala pətsa va kwərakwə ba na, mbə mənī batem Zhanj mbə məlmə Ayənən, ndəkəwə ndəkəwə vəgha məlmə Salem. Sa nza yam dān kwa həl tsa va gar mənī batem. War ka səkə mbəzliy nza və tə pətsa va ki, ka mananshi batem ghəci. ²⁴ Ghala pətsa va na, məndi ghwəla ta kəsə Zhanj dzəghwa fərshina dī.

²⁵ Dza nihwəti mbəzli ta səfa Zhanj mba'a ghəshi ghəvə ngərə ghəpə kwa jipə shi lə tsahwəti ndə *ka

3:15 3:15 20:31 **3:16** 3:16 3:36; 5:24; Rm 8:32; 1Zhj 3:1; 4:9-10; 5:11, 13

3:17 3:17 12:47 **3:18** 3:18 5:22 **3:19** 3:19 8:12 **3:20** 3:20 Ef 5:11-13

3:21 3:21 1Zhj 2:4 **3:22** 3:22 4:1-2 **3:24** 3:24 Mt 4:12; 14:3 **3:26** 3:26

Zhəwifəə dzəkən kwəma yabə vəgha dəwdew, njasa nza kwəma jiji shi. ²⁶ Ma kə ghəshi kaa Zhanj na: «A Metər, zəzəvə ntsaa niy nza ghwəy va li gha pərifa pərifa tə miy həl Zhərdenj, ntsaa niy gəzanjəy gha va kwəma ci. Ma ghəci kiy, batem mənı na kaa mbəzli kwərakwə, mbəzli gwa'a gwa'a dza na və» kə ghəshi. ²⁷ Ma kə Zhanj na: «Nay ghwəy tsəy, ndə tıbaa mənı shiy, kala war shi kanavə Hyala ghəshiw. ²⁸ Ma ghənzə nja tsee ghən kiy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ndəgha fəti tə ya, sa nzana, mba'a ghwəy niy favə njasa niy gəzəkəe: "Ma yən ta na tsee ghənəy, *Kərıstəw Ntsa tivə Hyala nzeyew! Ə na na ghwənıkerə mənı ta 'wancı kwal" pən niy ni. ²⁹ Kwəma va sanay, njasa ka ndə vaa nza ghəciy dı bə mali ci, mba'a madıgay tıba, ma ntsaa bə mali vay, ghəci ka naa nzaa ndə mali. Ma na madıgay tsa vay, war ta nzəyəy ghəci vəgha madıgay, ka fa kwəma gəzə na, ka nacı kwəmaa nza. Ma sa ka na favə gəzə kwəma ntsaa bə mali va ki na, ka vəshi ghəci tərənıw. Ava tsəgha nzee sana kwərakwə ki, tərənıw təhəree va vəshi, sa favəe gaka ci. ³⁰ War mətəsəhə kə tsa ci dikəə mətəsəhə kəli dza

kwa kwəma, ka zhəy tsee ləy hwəm» kə Zhanj.

Ntsaa səəkəy mə ghwəmə sləwa na shiy gwa'a

³¹ Ma ntsaa səəkəy mə ghwəməy, ghəci na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a. Ma tsaa yay ndə tikə tə hidı kwərakwə na, ntsa hidı va na tsava ndə. Ya kwəma gəzə na na, war kwəma tıba tə hidı va ghənzə bə. Ma na ntsaa səəkəy mə ghwəmə kiy, ghəci na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a. ³² Ya kwəma gəzə na na war kwəma shi nashi na, lə ni favə na gwa'a tsəgha. Ya tsəgha nzə ki na, ndə tıba ya kwətıj yivə kwəma ci vaw. ³³ Ya wa ntsaa zləbavə kwəma gəzə na vay, a tsava ndə sənay: «Katanj na kwəma gəzə Hyala» kə. ³⁴ Ma ntsa ghwənay Hyalay, war kwəma Hyala ka naa gəzə. Sa nzana, mba'a Hyala va təhay lə Safə tsa nzə. ³⁵ A Didi dıti Zəghwə ci, dza na mba'a banavə bərıci ngəciy dzəkən shiy gwanashi. ³⁶ Ya wa ntsaa zləbati kwəma Zəghwə ci vay, a tsava ndə kwəmavə piy tsaa kədı ma. Ma na ntsaa dzaa dı ma fəti ta kwəma gəzə Zəghwə vay, ka kwəmavə piy tsaa kədı maw. War ngwəvə sati nəfə tsa Hyala na saa dzaa nza kən ya hwəmba.

3:27 3:27 19:11; 1Kwər 4:7; Ebr 5:4

3:28 3:28 1:20; Mala 3:1; Mt 11:10

3:29 3:29 Mt 9:15

3:31 3:31 8:23; 15:19; 1Zhnj 4:5

3:32 3:32 3:11

3:35

3:35 5:20; 10:17; 13:3;

14:10; 17:2;

Mt 11:27; 28:18

3:36 3:36 3:16

4

Yesəw lə mali ka *Samari

¹ Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə məndiy gəzə: «Mbə məni *batem na Yesəw, dən tərənəw mbəzli ka səkə və, dənba nici mbəzliy nəw mənishi kən ni Zhanj» kə məndi ngəshi.

² Na Yesəw də'wə ghən tsa ci kiy, niy mənəhwə batem na kaa ndəw, mbəzli ta səfa ci niy məni na.

³ Dza Yesəw sa favə na kwemer gəzə məndi va tsəgha, mba'a barvay tə hidī ka Zhəwde ta zhay zhəti hidī ka Galile. ⁴ Ta dzaa zhəmbə Galile va ki na, dzəvəri tə hidī ka Samari ghəci dzaa tanj.

⁵ Ma ghəci mbə tanj dzəvəri tə hidī ka Samari va ki na, mba'a tsəhəy mbə nahwəti məlmə tə hidī va, Shikar, kə məndi slən tsa nza. Məlmə va na, vəgha vəh tsa niy bənavə *Zhakwapə va kaa zəghwə ci *Zhezhefə ghənzə. ⁶ Ma mbə vəh tsa va kiy, mba'a Zhakwapə niy lati yam. Sa daliy Yesəw va dza ki na, mba'a nza'yəy ka dəkəva miy yam va, ge'i lə vici kwa ghən.

⁷ 'Wəkəvə nahwəti mali ka Samari ndəs səkəta ta ga yam ghala vici va ki. Ma sa səkəta na na, dza Yesəw ka gəzanta kwəma: «A mali, samiyra yam va di» kə. ⁸ Ma ghala pətsa va kiy, *mbəzli ta səfa Yesəw dzashi ta papa

shi zəmə dzar mbə məlmə niy nza na. ⁹ Ma kə mali va kaa Yesəw na: «A ntsa, ndə *ka Zhəwifə gha, mali ka Samari yən kiy, tawa dəw gha yam vəya ta sashi kia?» kə. Ma kwəma gəzə na vay, sa nzana, kalaa niy tsəbə ghən tsa ka Zhəwifə ghəshi lə ka Samari ghala pətsa va ya jəw nza, va tsəgha gəzə na tsəgha. ¹⁰ Ma kə Yesəw zləbanta na: «A mali na, mbala na gha sənay gəla ni dī Hyala vəlipə shiy nza, mba'a gha sənay, nda wa ntsaa dəw yam tsa va gha nzay, gha na saa niy dzaa təbəə dəw yam və. Ma nza ghəci bəna yaməə bəpə piy tsa kədi ma nza» kə.

¹¹ Ma kə mali va na: «A Metər, kərakə yam kwəba, zhini saa ga yam va ghaw na, kwəma dza ghaa bəkə niva yaməə bəpə piy tifa sənzenva kia? ¹² Yam nashi gha niy, jijimmə *Zhakwapə latənəyshi na. Ghəci də'wə ghən tsa ci, lə ndərazhi ci, mba'a dəbəkə tsa ci gwa'ay, yam ni niy sa ghəshi. Naa ə nzana mba'a gha tanjəti jijimmə Zhakwapə tə dikə nə gha ki shəkəna?» kə.

¹³ Ma kə Yesəw na: «A mali, ya wa ntsaa sahwə nini yaməy, war ta zhini dza ndir ghəranci ba. ¹⁴ Ma ni dzee vaa bənsi yam kaa mbəzli kiy, ntsaa dzaa sahwə shi na, ka zhini ndir ghəranci kaa tsava ndə

ghwəla tepəw. Yam dzee vaa banavəy, mbər ka shənifə yam dza ghəshiy nza mbə, ta bānci piy tsa kədi ma ghəshi» kə.

15 Ma sa favə mali va tsəgha, ma kə kaa Yesəw ki na: «A Metər, gavəra gəla niva yam di, e sahwəshi, nda kee mbəlira va zhini ndir ghəradā kala dzee zhiniy zhəkə tikə ta ga yam ghwəla» kə. 16 Ma kə Yesəw na: «Tsəgha na, mbala harkə zaŋa, a ghwəy səkəkə li tikə» kə. 17 Ma kə mali va na: «Zal vəyaw» kə. Ma kə Yesəw na: «Ge'i ge'i na kwəma nə gha va: "Zal vəyaw" pə gha. 18 Sa nzanay, cifə na zhər səkəkə gha ti shi ghənghən ghənghən. Tsa nza gha tsa və zal sənzanvanay, zaŋa tsa slar tsa naw, dzərvə mbə kwəma gəzəkəra gha vaw» kə. 19 Dzəghwa ma kə mali va ki na: «A Metər, wa nee sənay nana ki, ndə Hyala nza gha. 20 Ghəy ghəy ka Samariy, tikə mə ghən dəlagwa niy va jijihinjəy tsəfəkwə ta pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala. Ma pə ghwəy ghwəy ka Zhəwifə na ghwəy ki na: "War mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a tsəgha na pətsa ka məndi pəra'wanta dəvə ti kaa Hyala" pə ghwəy» kə. 21 A kə Yesəw ngəta na: «A mali, zləbavə kwəma dzee na ta gəzəŋa: Mbə

səkəkə na tsahwəti vəghwə, mbə vəghwə tsa vay, ka dza ghwəy pəra'wanci dividivi ghwəy kaa Didi Hyala ya tikə mə dəlagwa na, ya mbə məlmə Zherəwzaleməw. 22 Ghwəy ghwəy ka Samari talay, sənay ntsa pəra'wanci ghwəy dividivi ghwəy ghwəyəw. Əy, ma na ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, a ghəy sənay ntsa pəra'wanci ghəy dividivi ghəy. Sa nzanay, səkəkə mbə hwəlfə ka Zhəwifə dza ntsaa dzaa mbəlipəə tsahwə. 23-24 A tsahwəti vəghwə dzaa səkəkə, ya sana nzəy, aa mənuy. Ghalabay, lə *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa, mba'a lə nəfə tsa katanj tsa dza ka pəra'wə dəvə slar niy pəra'wanci dəvə kaa Didi. Sa nzanay Safə na Hyala. Mbəzliy di pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala kwərakwə kiy, lə bərce Safə tsa nzə, mba'a lə nəfə tsa katanj tsa dza ghəshiy pəra'wanta dividivi shi. Sa nzanay, gəla mbəzliy pəra'wanta dividivi tsəgha na shi di Hyala» kə Yesəw.

25 Ma kə mali va ki na: «Talay, e sənay, ta səkəkə dza Ntsa tivə Hyala, ntsa nə məndi va, *Kəristəw, kə məndi. Sa ka na səkəkəyəy, ta pəraslavənjəy kwəma Hyala dza naa dza gwa'a gwa'a» kə. 26 Ma kə Yesəw ngəta na: «Ava yən na ki, yən ntsaa gəzəŋa kwəma tsa

sənzənva» kə.

²⁷ Ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli ta səfa Yesəw zhəghəkəvashi mbə məlmə. Ma səəkə ghəshi na, Yesəw mbə gəzə kwəma lə mali, mba'a nava kwəma səəti məhərli shi. Ya tsəgha nʒə ki na, ndə tifa mbə shiy dəw: «A mali na, wa shi di gha və shəka?» kəw. Ya ka dəw va Yesəw na: «Gha kiy, a kwəma gəzə ghwəy lia?» kə baw.

²⁸ 'Wakəvə mali va tsəgha, mbərəkə zlata tsaghwa nʒə tifa miy yam, ka zhəghəvaa jighi ta dzaa gəzanshi mbəzli. A kə kaa mbəzli sa tsəhəta na na: ²⁹ «A mbəzlia, wa ndim nighətimam tsahwəti ndə tikə, mba'a gəzəkəra shi mənəhwee ghala mbəradzə gwa'a gwa'a. Nda ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala vay? Əndaw» kə. ³⁰ 'Wakəvə mbəzli mbə məlmə va tsəgha takwəs madishi ta dza ta nighə Yesəw ki.

³¹ Ləy hwəm sa dzata mali vaa dzəmbə məlmə ki na, mba'a mbəzli ta səfa Yesəw madishi ta cə'wə Yesəw, a ghəci zəməhwə shi zəmə di, ma kə ghəshi na: «A Metər, zəhwə shi zəmə» kə ghəshi. ³² Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Kadiwəm na ghwəy di, a ni ya shi zəmə vəya zəməshee, shi zəmə sənashi ma ghwəy» kə. ³³ Tapə mbəzli ta səfa ci va dzəmbəshi mbə dəwdew

kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ə nzana mba'a tsahwəti ndə banakə shi zəmə shəkəna?» kə ghəshi.

³⁴ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma na ni ya shi zəmə gəzəŋwəy yay, ghəshi na di fəti ta kwəma gəzəkə ntsaa ghwənara, mba'a kəramti sləni ndara na ta məni nʒə. ³⁵ Tir fadə tərə na məndi dzaa məni shi zəmə səəkə kwamti, pə ghwəy sana bay? A gəzəŋwəy ya nee ki, nighətim njasa nza pətsa kwamti, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə. Tərə na war mənishiy jighi.

³⁶ Ndə məni shiy jighi kiy, mbə kwəma zhəmə ci na, ka na dza kaa hwəlfə shi vay, basə basə basətishi, mba'a dzaa gwəmaghwashi kwa gəzəm, ta kwəma piy tsaa kədi ma ghəshi. Ta mbə kar ntsaa zati shi va ghəshi lə tsaa mənəkəshi vaa jighi nza lə vəshi bakanashi. ³⁷ A kwəma va mbəə nza nja kwəma fir tsaa niy gəzə va, ma kə na: «Kwətiy ndə tsəŋwə shiy na, kwətiy tsaa mənishiy jighi» kə. ³⁸ Sa nzanay, ghwəniy ghwəniŋwəy ya sana, ta dza ghwəy məni shi zəmə tsəŋwəti ma ghwəy jighi. Kwətishi na mbəzliy, zati shi va. Mba'ee ghwənaŋwəy kwərakwə ki tə mbərəkə sləni shi va» kə.

³⁹⁻⁴⁰ Ma sa tsəhəshi mbəzli mbə məlmə ka Samari va vəgha Yesəw na, dāŋ mbəzli mbəba banavə nefer shi ki, tə mbərəkə kwəma

gəzanshi mali va va, nə na: «Gwa'a gəzara na kwəmaa niy mənəhwee ghala mbəradzə» kə. Dza ghəshi ka cə'wə Yesəw, a ghəci hyayvay mbə shi. Dza Yesəw mba'a zləbati mba'a hiy mbə shi gar vici ci bakə. ⁴¹ Sa favə ghəshi kwəma gəzanshi na lə miy tsa ci də'wə ghən tsa shi na, dzəghwa mətsəhə nihwəti mbəzliy banavə nefer shi zhiniy mətsəhə shi ki. ⁴² Ma kə ghəshi kaa maliy harashi va ki na: «A mali, kwataka tə sa gəzanjəy gha va gwa'a tsəgha banavə ghəy nefer ghəy kaa Yesəw nana kiw. Sa nzana, mba'a ghəy favə kwəma gəzə na lə miy tsa ci ngəjəy də'wə ghən tsa ghəy. Dzəghwa mbə kwəma va na, mba'a ghəy sənay katanj katanj, ghəci na Ndə mbəli mbəzli tə hidfi, pə ghəy, va tsəgha banavə ghəy nefer ghəy diba» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa

⁴³ Ləy hwəm vici mənti Yesəw va bakə na mbə məlmə *Samari kiy, dza na mba'a zlay tsava piy səvəriy, ka dzay dzəti nici hidfi, hidfi ka Galile. ⁴⁴ Kwatanjəy aa niy gəzəkə, a kə niy niy: «Ka fati dikə məndiy dzəti ndə Hyala njasa təbə na mbə məlmə ciw» kə niy ni. ⁴⁵ Ya tsəgha nzə kiy, ma sa tsəhəy na tə hidfi ka Galile na, dzəghwa mbəzli tə hidfi

va mba'a ghəshi ka'wəwə wəzə wəzə tərənəw. Sa nzana mba'a ghəshi səəkə mbə məlmə Zherəwzalem ta *makwaghwa Pakə, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Yesəw mbə makwaghwa va lə mətse shi njasa mənishi na gwa'a.

⁴⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhimbə məlmə Kana, tə hidfi ka Galile. Mbə pətsaa niy zhəghəti na va yam gəmshini ka tay. Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa tifa mbə məlmə Kaper-nahwəm gwərapəy zəghwəci. ⁴⁷ Ma sa favə na, a Yesəw zhəghəkəvay tə hidfi ka Zhəwde dzəti hidfi ka Galile, kə məndi na, dza na mba'a dzaa kəsəy ta cə'wə, a kə na: «A Metər, titihwə dzam a gha dzaa mbəlitəra zəghwee ghəci gwərapəy mbə məlmə Kapernahwəm, tərə na jəw sana ta məti» kə. ⁴⁸ Ma kə Yesəw ngəci na: «Yanj tsəgha na, ghwəy di na bəra nefer ghwəy kala war ghwəy nay na yən mənti shi madəna madəna ni, lə shiy cipə kwəma ba na.» kə. ⁴⁹ Ma kə ndə sləni ngwəmna tsa va ngəci na: «A Metər, yanj pə gha, ndi mbata ghaa dzəkə ghi tsee di na gha, əntaa zəghwee va mətij» kə. ⁵⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «A pə gha mətij, mbalaa jighi, mbəli mbəli na zəghwə gha» kə. Dza na:

«Yan» kə zləbavə kwəma gəzanci Yesəw va, war ka dzay.

⁵¹ Ma war ghəci ghwəlay kwa kwal mbə jighəy, mba'a mbəzliy ghəra sləni kəghi tsa ci səkəshi ta ka'wə, ka gəzanci: «A zəghwə gha va mbəliy bay» kə shi. ⁵² Ma kə na: «Ge'i ge'i lə vici njaa gha naa mənti gəja' baya?» kə. Ma kə mbəzli va na: «Mbəra sa səkwaata vici kwa ghən gha naa kwəmavə gəja'a» kə ghəshi. ⁵³ Dzəghwa ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va mba'a sənay tsəgha, war ge'i ge'i ghala vici gəzanci Yesəw va nə naa ni: «Mbala, mbəli mbəli na zəghwə gha va» kə, zəghwə ci va kwəmavə gəja'a. Dzəghwa na, ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw ki.

⁵⁴ Ava, ghənzə na kwa baka kwəma madəna madəna na mənti Yesəw tə hidī ka Galile, ghala pətsaa səvəriy na mbə hidī ka Zhəwde dzətīy ti shi.

5

Yesəw ghəshi lə ntsa məti məti vəgha tsa mbə məlmə Zherəwzalem

¹ Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a nahwəti vici makwaghwa *ka Zhəwifə mənta, mba'a Yesəw dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta makwaghwa va kwərakwə ki. ² Ma mbə məlmə va na, mba'a kwəfa lati məndi

tifa ndəkwə ghənzə vəgha miy dəgha ka tenkesliy dzəmbə məlmə va kwa. Slən tsa kwəfa va lə kwəma ka *Ebərə na: «Betizata.» Cifə məndi lalati geshikiki vəgha. ³ Ma mbə geshikiki va na, mba'a mbəzli gwərapə gwərapəshi ni niy basəyvashi dən tərənəw, ghwələfesli, lə vədəvəder, mba'a mbəzli məti məti vəgha ni gwa'a. [Ka ndəghə dazləbə tsa dza yam vaa dazləbayvashi. ⁴ Sa ka naa nzay, bərkəti ma *ndə kwal tsa Hyala na, kar naa səkway dzəghwa kwəfa vaa dazləbata. Ma ndə zəlghwə tsaa dzaa 'waa dzəghway dzəghwa kwəfa va, ya zəlghwə ka wa niy nza sa ci na, mbəli mbəli ghəci.]

⁵ Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa məhəni mbə gaska va, gwərapəy gar piya ci, mahkan mətsəkə dəghəsəti. ⁶ Sa nay Yesəw tsəgha məhəni, mba'a niy sənay gwərapəy na ghala ndimndim kə na, dza na ka dəw kwəma və, a kə na: «Ka dī ghaa mbəlija na?» kə. ⁷ Ma kə ntsa gwərapəy tsa va na: «A Ndə sləkəpə, ava war tsəgha kee nza tifa. Tsee ndə tə ya gar bəvəraa fambəra mbə yam tanjan, ghala pətsa ka ghəshiy dazləbəshiw. Sa kee dza kaf kafəra, ka dza ta dzəghə dzəmbəshiy, kee madiy tsəhə na, tsahwəti ndə 'wati kwal dzəghway kənee» kə. ⁸ Ma kə Yesəw na: «Sati,

pæərə kəshədə tsa gha, mbala» kə. ⁹ Nza'jəw tsəgha, kwəriŋ, ntsa va mbəliy. Dza na mba'a pæərəvə kəshədə tsa ci, ka dza.

Ma vici məniva shi va ti kiy, fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə. ¹⁰ Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə kaa ntsaa mbəliy va na: «Gha kiy, kwal va gha ta bə kəshədə tsa gha tsa, njana nzana mahalakə ghəra sləni va ghwəmmə ndatsə nzaw» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə kaa zləbanshi na: «Waa ntsaa mbəlītəra va, nə naa ni: "Sati pæərə kəshədə tsa gha a gha dzaa" kə sa» kə. ¹² Zhini ma kə ghəshi ngəci ba na: «Yaŋ, wa slən tsa tsava ntsaa gəzanja va tsəgha nacy?» kə ghəshi. ¹³ Ma na ntsa mbəlitim va naci kiy, niy sənay ntsaa mbəliti va naw. Sa nzanay, a Yesəw niy barvay tə pətsa va, mba'a dzay sa nza mbəzli dāŋshi tifa.

¹⁴ Dzəghwa ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw dzaa kəsay ghəci mbə *ciki Hyala. Ma sa kəsay na tsəgha ki na, dza na mba'a gəzanci, ma kə ngəci na: «A ntsa, avanay sənəzvay, a gha mbəlija, nana kiy, ya tə gha ghən tsa gha va zhiniy mənī *kwəma jikir na. Van-taa nahwəti kwəma zhataa dzəkən gha, taŋ kaa na

kwatana va» kə. ¹⁵ Dzəghwa ntsa va mba'a dzaa gəzanshi ka mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə: «Wa Yesəw mbəlītəra na ki» kə.

¹⁶ Tə kwəma va di ma mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə ni mətəsə Yesəw ki, sa mbəliti na va ntsa va fəca vici dəkəva shi. Mba'a ghəshi ghati ghəzli ci tsəgha. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, Dirəy, vici va vici va na mbə ghəra sləni. Yən kwərakwə kiy, war tsəgha ghəree» kə. ¹⁸ Tə mbərəkə kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na gwəra mbəzli dikə dikə niy bəti nəfəə dzəkən Yesəw tərəjw ka pəla kwal pəəsli ci. Kwataka va ntsa mbəliti na va fəca vici dəkəva naw, əhəŋ, gaw tə sa nə na va: «Dirə na Hyala» kə, ka zhəghəti ghən tsa ci yəm lə Hyala na.

Bərçi banavə Hyala kaa Zəghwə nzə

¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «A mbəzli ni, a gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa shi nashi ghwəy va Zəghwə mənitiy, shi məniti na də'wə ghən tsa ci ghəshiw. Shi nashi na Dəy mbə mənishi na, shi va məniti na. Ya nimaba shiy na shi mənī Didi va gwa'ay, ghəshi na shi mənī Zəghwə ci kwərakwə. ²⁰ Sa nza mba'a Didi diti Zəghwə ciy, dza na mba'a cinti mənī shi

5:9 5:9 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mk 2:27-28 5:10 5:10 Səvəri 20:8-10; Zher 17:21-22 5:13 5:13 6:15; 11:54; 12:36; Mt 8:18; 13:36 5:14 5:14 Mt 9:2; Zhk 5:16 5:15 5:15 9:11 5:18 5:18 ka pəla pəəsli ci: Mt 14:5; Zhj 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; Dirə na Hyala: 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; vəh. 17 5:19 5:19 1:34 5:20 5:20 3:35

ka naa mēni gwa'a ngēci. Ta zhini dza naa canci ghēra slēniy tanamti nana tē dikē tērējw dība, nza Zēghwē ci mbēē ghēra, ma nza ghwēy nighē nava kwēma, nja kwēma dimēdimē na ki. ²¹ Sa nzanay, njasa mbay Didi vaa zhanakati mbēzliy bēkwēshi zhakati mbē mēti, ka zhanambē piy tsa shiy, tsēgha dza Zēghwē ciy mbay bānci piy tsa kēdī ma kaa ya tsama ntsa dza naa dī gwa'a kwērakwē ki. ²² Na Didiy, ka bāsē ngwēvē naa dzēkēn ndē ya kwētīn naciw. War kaa Zēghwē ci bānavē na kwal bāsē ngwēvē. ²³ Ta mbē ndē ya tsamāba ciy fal Zēghwē ci va, njasa fal ghēshi va Didi kwērakwē. Ntsaa dzaa dī ma fal Zēghwē ci vay, ava tsēgha dza naa fal ma Dēy tsa ghwēnay va kwērakwē.

²⁴ Avānay sēnzēnvay, ē gēzānjwēy ya, ta na nāvay, tsēgha na, ya tsamāba ndē favē na kwēma gēzee, dza na mba'a zlēbavē kwēma ntsaa ghwēnaray, a tsava ndē kwēmavē piy tsa kēdī ma. Ka kēsēy tsava ndē ngwēvēw. A tanjēy dzēghwa kēn mēti, mba'a dzay dzēmbē piy tsa kēdī ma. ²⁵ ē gēzānjwēy ya, ta na nāvay, tsēgha na, a tsahwēti vēghwē tība dzaa sēkē, ya sēnzēnvay, aa sēkēy, vēghwē tsa vay, vēghwē tsa

dza mbēzliy bēkwē bēkwē niy favē gaka mēli Zēghwē Hyala ti na. Mbēzliy dzaa favē gaka mēli ci va kiy, ta piy dza ghēshi. ²⁶ Sa nzanay, njasa nza Didi va lē bērci vē ta bē piy kaa ndē na, tsēgha bānavē na bērci va kaa Zēghwē ci a ghēci bānshi piy kaa mbēzliy kwērakwē. ²⁷ Mba'a bānavē kwal tsa bāsē ngwēvē dzēkēn mbēzliy gwa'a kaa ngēci, sa nzana Zēghwē yakē ndē ngēri ghēci. ²⁸ ēntaa ghwēy dzaa nighē nja madāna sa ka tsahwēti vēghwē sēkēy ma. Ghala vēghwē tsa vay, mbēzliy kwa kwēli gwa'a gwa'a dza naa favē mēli ci, ²⁹ ka ghēshi dza na, mba'a ghēshi zhikēmēshi kwa kwēli. Ma mbēzliy niy nza mbē mēni kwēma wēzē nay, sēmē tsa shi na, ta kwēmavē piy tsa kēdī ma, ma niy niy mēni war *kwēma jikir na na, ka sēmē ta dzēti ngwēvē.

³⁰ Na neyey, sa mbay ya mēni dē'wē ghēn tsee, njasa tarēvē tībaw. Ya ngwēvē njasa sleetay, njasa gēzara Hyala sleetay. Ngwēvē sleetay sa tsērtsēr na na, sa nzana, kala pēla fāmbē nee kwēma dēe yēn dzēmbē, war njasa dī ntsaa ghwēnara yēn mēni» kē.

Shiy ndēgha fēti ta bērci

va *Yesəw mbə sləni ci*

³¹ Ma kə Yesəw dība na: «Na neyey, mba'a pən ni, e ndəgha fəti ta ghən tsee, pənəy, fəti katanj na naw dza mbəzliy ni. ³² Nanzə kiy, a ndə tība, ntsaa dzaa ndəgha fəti tə ya. E sənay, fəti ndəgha ntsa vaa dzəkən yay, ndəgha fəti lə kwal tsa katanj tsa na. ³³ A ghwəy niy ghwənashi mbəzli kaa Zhanj tsaa məni *batem ta dəw kwəma və. Dza Zhanj mba'a ndəghamti fəti ta kwəma katanj na va. ³⁴ Ma na nee ta na tsee ghən kiy, dəw ndee a ghəci mbəə ndəghatəra fəti, pənəw. War tə mbərkə ghwəy gəzee kwəma ndəgha fəti Zhanj, ta mbə ghwəy zləba, ma nza ghwəy mbəliŋwəy. ³⁵ Sa nzana Zhanjəy, nja gərkəwa ka ghwə vaa nza wanjə kwa, ka mbərə kaa mbəzli ghəci niy nza. Dzəghwa mba'a ghwəy niy vəshijwəy ge'i lə tsava vəghwə gar jəwə tsətsə, ta kwəma wanj tsa mən na va.

³⁶ Na nee dibay, a nihwəti shiy dzaa ndəgha fətiy dzəkənee tība, tərənwbə na shi va ndəgha fəti kən na Zhanj. Sləni gəzara Dirə va, ta ghəray, ghənzə ndəgha na fəti tə ya. Sləni mənəe vay, ti dza mbəzliy sənay, Dirə tsa mə ghwəmə ghwənəkəra na, kə ghəshi. ³⁷ Dzəghwa Dirə tsaa ghwənəkəra va ba na, mbə ndəgha fəti

ghəci də'wə ghən tsa ci tə ya. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən ki na, səəkə ghwəy favə gaka məli ciw, səəkə ghwəy nata mətsə ciw, tsəgha. ³⁸ Njana dī ma ghwəy zləba kwəma ntsaa ghwənəray, kwəma ci mbə nəfə ghwəyəw dī naa gəzə.

³⁹ Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy jahambəvanjwəy tərənwbə dzəmbə jangə zliyahī Hyala, sa bərkəti ghwəy: "Ta kəsata kwəmaa cipə njasa dza mənđiy kwəməvə piy tsaa kədi ma dza ghəy mbə" pə ghwəy. Mbalaa dzəkənee gəzə kwəmer mbə zliyahī va va kwəma nashi ki. ⁴⁰ A ka dī ghwəy səəkə vəya ta kwəməvə tsa katanj tsa piyəw.

⁴¹ Ma na nee, ta na tsee ghənəy, nə yaa ni, war ndə ngəri faltəra, pənəw. ⁴² E sənənjwəy, ka dī Hyala ghwəy ya jəw mbə nefer ghwəyəw. ⁴³ Vanay sanay, e səəkəra tikə, ta kwəma ghwənəkəra Dirə, dzəghwa ghwəy na, a dī ka'wəra ghwəyəw. Ka ghwəy nighə taa nza kiy, mba'a kə tsahwəti ndə səəkəy lə kwəma tarəkə na, də'wə ghən tsa ci na, ka ghwəy dza, ka'wə ka'wəvə tsava ndə tsəgha. ⁴⁴ War fal tsa dza ndə ngəri, nja ghwəy faltənjwəy sa pala ghwəy gwa'a tsəgha, kala pəla

fal tsa dza Hyala kwətitaaw faltəŋwəy. Njaa dza ghwəy zləbavə kwəmee nə ghwəy kia? ⁴⁵ Əntaa ghwəy təkə na, nja yən dza naa hakanwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma Dirə, pə ghwəy nee ki ma. *Məyizə tsa sənay ghwəy va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy tiy, ghəci dza naa harnwəy dzəti ngwəvə. ⁴⁶ War mba'a pə ghwəy niy zləbavə kwəma Məyizə lə nəfə tsa karkar tsa nzay, a ghwəy niy dzaa zləbavə nee va kwəma nza kwərakwə ki, sa nzanay, kwəmaa dzəkənee na sa niy tsasliti Məyizə va. ⁴⁷ Kwa vəghwə tsa njana, kala zləbavə na Məyizə va kwəma ghwəy kiy, njaa dza ghwəy ghaa zləbavə nee kwəma nee paraa?» kə Yesəw.

6

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44;
Lk 9:10-17)

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw kafəy tanəy dzəvəri na pəriβα pəriβα bəla həl Galile tsa har məndi vaa həl *Tiberiyadə. ² Ma sa nay məndi ghəci dzay na, tapə vərəm ndə ngəri mbə nəw ci, sa nay məndi kwəma maɖaŋa maɖaŋa na mbə mbəli tsa mbalamti na va mbəzli gwərapə gwərapəshi ni.

³ Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɖa ci mba'a ghəshi dzəməshi mə kəlanj tifaa nzəyshi mə. ⁴ Ma ghala pətsa va ki na, *makwaghwa Pakə ka Zhəwifə ndəkəwə ndəkəwə ta məniva.

⁵ Sa nə Yesəw njə'wə, kə na, ndə ngəri ɖaŋ tərəŋwə bəsəkəvay, ka səəkəə dzəvəgha. Sa nashi na mbəzli va, ma kə kaa Fəlipə na: «A Fəlipə, kwəma dza ghwəm pakə shi zəmə tə pətsa sana gar bənsi kaa mbəzli ni gwanashia?» kə.

⁶ Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbəə favə na dza Fəlipəə zləbanci kwəma gwa'a tsəgha. Ma ghəci na nacyi, gwa'a sənata na njasa dza naa mən.

⁷ Ma kə Fəlipə na: «A Metər, ya war mbəl gar bələkwə bələkwə bakəə bəvə ghwəm pavə shi zəmə tiy, daw dza ghəshiy nza ta kwəmavə ngəmiy shi mbəzli ni jəw jəw gwanashi» kə.

⁸ Ma kə tsahwəti mbə mbəzli ta səɖa ci, Andərə, zəmbəghəy Shimanjw Piyer na: ⁹ «Avanay tsahwəti zəghwə tikə jəwə lə peŋ cifə mba'a kərpi bakə və. Nanzə kiy, wa shi dza niva shiy ghakə ta gəla mbəzli ɖaŋ ni ni tsətsə kia?» kə. ¹⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gəzanshim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənəy na ghwəy» kə. Ma pətsa vay, lə gwəzən ti gar

nzøyshi mbözli. Mbözli va ki na, mba'a ghöshi mänti gar bälökwö bälökwö cifö mätsökö. Dza ghöshi mba'a ghöshi nzøyshi ki. ¹¹ Sa nashi Yesöw mbözli va nzøyshi gwa'a na, dza na tsanj bövö pej, ka mäni 'wösa kaa Hyalaa dzökön. Sa manamti na 'wösa na, mba'a fanavöshi kaa mbözliy nzøyshi va gwanashi a ghöshi zömö. Tsögha mänti lö körpi va äa. Ya wa dö mbö shi na, mba'a kwämavö shiy zöhwöshi gar mäkanci. ¹² Ma löy hwöm sa zöhwö mbözli va shi zömö gwanashi böhö böhö kiy, mba'a Yesöw gözanshi mbözli ta söfa ci, a kö ngöshi na: «A pö ghwöy mänti kiy, basötim tsaa törmbö va va mbözli va, öntaa tsahwöti dzaa danjöröy mbö» kö. ¹³ Dzöghwa mändi basö basö mändi basöti tsaa törmbö pej mbö sa cifö tsa va sa zömövö mändi, ghwani mäj lö bakö mändi töhay li gyadö gyadö.

¹⁴ Mba'a ghöshi nata njasa mänti Yesöw kwöma dimödime na va gwanashi tsögha, a kö ghöshi ki na: «Ntsa na ndö Hyala tsa gözö mändi va dzaa sököö dzöti hidö» kö ghöshi. ¹⁵ Mba'a Yesöw sönay tsögha, «Ndal törmbö ghöshi ta sökö ta kösöra lö börci ta pöeröfa ka mazöw» kö. Mba'a zhiniy zhay zhime kölanj tsa va kwötüy, mba'a dzaa nzöyöy

mö difa.

Njasa dza Yesöw dzöy tö ghön yam lö söfa ci

(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Sa mäniy tihwer na, mba'a *mbözli ta söfa Yesöw dzashiy dzömöy höl. ¹⁷ Mba'a ghöshi dzöghwashi kwa kwamböwal, ka tanj dzövöri tö höl tsa va ta dzömbö mälmö Kaper-nahwöm. Pa' ka mänta vördi war ghöshi mbö tanj, kala sököy Yesöw kösashi. ¹⁸ Mba'a safö mädiy ta viy dzöy tö kwöfa va lö börci töröjw. War pasla'wö yam pasla'wöva dalala tsögha ki. ¹⁹ Ma sa kabö ghöshi kwamböwal tsögha, mba'a ghöshi köativö dza gar kilöwmetör cifö, ya gar kwanj kiy, nighö ghöshi na Yesöw sököy ndökwö ndökwö lö kwamböwal, ka dza lö söfa ci dzöy tö yam. Dzöghwa mba'a her shi dzashi vö. ²⁰ Ma kö Yesöw ngöshi ki na: «Waa yän na, ka hazlöni ghwöy ma» kö. ²¹ «Önkwa» kö ghöshi. Dza ghöshi ka di ka'wö dzöghwa kwamböwal, war ghwöla tsögha na, ndös kwamböwal kösashi hidö pöri hölbö tsa di ghöshi va dzaa dzöti.

Vöröm mbözli lö Yesöw

²² Ma way pi tö hözlime na, gha' mbözliy niy basöshi va ghati zözö kwöma Yesöw tö pötsa nza na. Sa nzana mba'a ghöshi sönay, mböray war kwötinjta kwamböwal

niy nza tē pōtsa va, mba'a *mbēzli ta sēfa Yesēw niy dzēghwashi kwa. Ma ghala pōtsa dzēghwa ghēshi va na, niy nay Yesēw ghēshi dzēghway li shiw, war mbēzli ta sēfa ci va shiy niy dzashi ja'ja'a.

²³ Ma ghēshi mbē zēzē kwēma Yesēw tsēgha ki na, mba'a nihwēti kwambēwalerē sēkē mbē mēlmē *Tiberiyadē dzakē dzashi tē pōtsa va, tība ndēkwē lē pōtsa zēmē mēndi va pej tsa mēnti Yesēw va 'wēsa kaa Hyala mēndiy zēmē.

²⁴ Sa nay ghēshi, kala Yesēw tība, zhini kala mbēzli ta sēfa ci tība kwērakwēy, mba'a ghēshi dzēghwashi kwa kwambēwaler va, ka dzashiy dzēvēri mēlmē Kapernahwēm ta pala Yesēw.

Yesēw na dafaa bēpē piy

²⁵ Dza ghēshi ndēs ghēshi kēsai Yesēw pēriβa ki. Ma sa kēsai ghēshi na: «A Metēr, hwēm sēkēṇa gha tikēa?» kē ghēshi. ²⁶ Ma kē Yesēw na: «Ə gēzāṇwēy ya, ta na navay, tsēgha na, sa nzana mba'a ghwēy favē kwēma dī shi madāṇa mēntē va ciṇwēy palara ghwēyēw. Sa nzana, mba'a ghwēy kwēmavē shi zēmē vēya, ka zēhwēshi bēhē ghwēy, va tsēgha palara ghwēy. ²⁷ Ka kēslibē ghēn ghwēy war kēn ghēra slēni

ta shi zēmēē dzaa gwēravē yidishi gēm ki ma. Ta niy dzaa nza ndimndim ni shi zēmē ka bānci piy tsaa kēdī ma kaa ndē pē ghwēy ghēra slēni. Shi zēmē vay, yēn Zēghwē yakē ndē ngēri, yēn sa fati Dirē Hyala lamba nzē tē ya, dza naa bēṇwēyshi» kē Yesēw.

²⁸ Tapē mbēzli va ta dēw kwēma vē ki, a kē ghēshi na: «War njaa njaa dza ghēy mēnti dza ghēy mbay ghērati slēniy dzaa tēbanta kaa Hyalaa?» kē ghēshi. ²⁹ Ma kē Yesēw zlēbānshi na: «War ndara ma ghwēy nefēr ghwēy, yēn ntsa ghwēnāy nay, ghēnzē na ghēra slēni wēzē na dī na va ghwēy» kē. ³⁰ Zhini ma kē ghēshi na: «A kwēma madāṇa mēnti gha gar nata ghēy, ta mbē ghēy ndāṇa nefēr ghēya? Naa a slēni mēnti ghaa? ³¹ A gha sēnāy ghala pōtsaa nza jijihimmē kwamti mbē gambay, a ghēshi niy kwēmavē shi zēmē nē mēndi *manē, kē mēndi, mba'a ghēshi zēhwēshi, njasa gēzēkē kwēma mbē Zliya Hyala, ma kē na: "Mba'a bānakēshi na shi zēmē sēkē mē ghwēmē" kē» kē ghēshi.

³² Ma kē Yesēw na: «Ə gēzāṇwēy ya, ta na navay tsēgha, *Mēyizē ndāṇwēy na shi zēmēē sēkē mē ghwēmēw, Dirē na saa dzaa bēṇwēy ni katanj katanj ni shi zēmēē sēkē mē ghwēmē. ³³ Sa nzanay, ma

ni bəkə Hyala shi zəmə mə ghwəməy, shi ka bānshi piy kaa mbəzli tə hidī na ghəshi» kə. ³⁴ Ma kə mbəzli va na: «A ntsa dikə tsa, bəŋəy niva gəla shi zəmə həzlimə həzlimə di» kə ghəshi. ³⁵ Ma kə Yesəw na: «Yənəy, yən na shi zəmə bəpə piy. Ya tsamaba ndə səkəy na vəyay, ka dza maa ghəranciw. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ka ghəranci ndir ghwəlaw.

³⁶ Nanzəy, e niy gəzəkəŋwəy: A ghwəy nara ngar na, a ndara nəfə tsa ghwəy ghwəyəw, pən niy ni. ³⁷ Ya tsama ndə na mbə ni ndara Dirə va mbəzliy, ta səkə dza naa dzəmbə dəvee, ka tihəti tsaa dzaa səkəy va ndə dzəmbə dəvee ya tepə kiw. ³⁸ Sa nzanay, səkəree mə ghwəmə ta mənī kwəma war njasa di yaw, ta mənī kwəma di ntsaa ghwənara səkəe. ³⁹ Kwəma di ntsaa ghwənara vay, war mba'ee ndəghwəti mbəzli ndara na va mbə dəvee gwanashi. Kala zay ndə mbə shi ya kwətīŋ nze. Mba'ee dzaa zhanakatishi mbə mətī gwanashi, fəca dza hidīy kərə. ⁴⁰ Ma kwəma di Dirəy, ya wa ntsaa nara, yən Zəghwə ci, dza na mba'a ndara nəfə tsa ciy, mba'a tsava ndə kwəməvə piy tsaa kədi ma, zhini mba'ee dzaa

zhanakati mbə mətī fəca dza hidīy kərə» kə Yesəw.

⁴¹ 'Wakəvə *ka Zhəwifə ga' ta ngwəzlimə dzəkən Yesəw, sa nə na va: «Yən na shi zəmə səkəshi mə ghwəmə» kə. ⁴² Ma kə ghəshi na: «Yesəw sasa tsəy? Ghəci zəghwə *Zhezhefə va tsəy. Ntsa sənay ghwəmmə kar dəy lə mbəghəy ghəci ki na. Njaa njaa naa ni: "Mə ghwəmə səkəe" kə?» kə ghəshi. ⁴³ Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, ka ngwəzlimə ghwəy kwa jipə ghwəy gəm ma. ⁴⁴ Ndə tifa mba'a dzaa mbay səkəy dzəvəghee, kala war ntsa haray Didi tsaa ghwənīkərəw. Yən kiy, ta zhanakati dzee mbə mətī fəca dza hidīy kərə. ⁴⁵ A mbəzliy gəzə kwəma Hyala niy tsasli ti kwəma mbə Zliya Hyala, a kə ghəshi niy niy: "Ta bānanavəshi kwəma dza Hyala kaa mbəzli gwanashi" kə ghəshi niy ni. Ntsaa dzaa fəti ghən ta kwəma dza Didiy bānanci, dza mba'a zləbavə kwəma bənīpə na va kiy, ta səkə dza tsava ndə dza vəya. ⁴⁶ Mbə gəzə kwəma vay, ə nə ya: A tsahwəti ndə tifa, mba'a səkəə nay Didi, pənəw. War yən kwətira yən saa səkə va mə Hyala na saa nay Didi.

⁴⁷ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa

6:34 6:34 4:15; Mt 6:11 **6:35** 6:35 4:13-14; 6:48-58; 7:37 **6:36** 6:36 16:9; 20:29 **6:37** 6:37 17:2, 24 **6:38** 6:38 4:34; Mt 26:39 **6:39** 6:39 10:28; 17:12; 18:9 **6:40** 6:40 5:24; 6:44, 54; 11:24 **6:42** 6:42 Mt 13:55 **6:45** 6:45 Ezay 54:13 **6:46** 6:46 1:18 **6:48** 6:48-50 6:35; ShiZhnj 2:17

ntsaa ndara na nɛfə tsa ciy, aa kwɛmavə piy tsa kɛdɪ ma. ⁴⁸ Yən na shi zɛmɛə bɛpə piy. ⁴⁹ Njasa gɛzə ghwəy vay, a jijihɪwəy niy zəhwə shi har mɛndiy manə kwamti mbə gamba, ya tsəgha nzə kiy, gwanashi bɛkwəshi ghəshi. ⁵⁰ Ma na shi zɛmɛə sɛkə mə ghwɛmə nashi kiy, ya wa ntsaa dzaa zəhwəshiy, ka mɛti tsava ndəw. ⁵¹ Yən na shi zɛmɛə sɛkə mə ghwɛmə, ka bɛpə piy. Zəhwə ma ndə niva shi zɛmɛy, ta nza dza na lə piy ta kwa ndimndim jiji. Vəghee də'wə ghən tsee na shi zɛmɛ dzee vaa bānci kaa ntsa va. Ta zlatanavə vəghee va dzee kaa mɛti, tɛ mbərkə mbəzli tɛ hidɪ, ta mbə ghəshiy kwɛmavə piy» kə Yesəw.

⁵² Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma gɛzəkə Yesəw va tsəgha na, mba'a kafəkə ghəpə kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Njaa njaa ka ntsa mbay ndammə vəgha ci, ta zɛmɛ ghwɛmmə nə na kia?» kə ghəshi. ⁵³ Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «A mbəzli ni, a gɛzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war dza ghwəy kala zəhwə vəghee ghwəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, kala sahəwə miymiy ya ghwəyəy, ka dza ghwəy kwɛmavə piyəw. ⁵⁴ Ma na ntsaa zəhwə vəghee, mba'a sahəwə miymiy yay, aa kwɛmavə piy tsa kɛdɪ ma. Ta

zhanakati dzee mbə mɛti ci fəca dza hidɪy kɛdɪ. ⁵⁵ Sa nzanay, vəghee va na ni katanɪ ni shi zɛmɛ, zhini miymiy ya na, ni katanɪ ni shi sa. ⁵⁶ Ma ntsaa zəhwə vəghee va, mba'a sahəwə miymiy yay, jakəjakə nza ghəy li. Mbə ya na, mbee piy kwərakwə. ⁵⁷ Dirə tsa ghwənaray ghəci bɛpə na piy. Tɛ mbərkə ghəci piyee sana. Ava tsəgha dza ntsaa zəhwə vəghee nza lə piy tɛ mbərkee kwərakwə ki. ⁵⁸ Ma na shi zɛmɛ mə ghwɛmə nashi kiy, yəm na ghəshi lə niy niy zəhwə jijihɪwəy va shi zɛmɛ mbəradzə kwamtiw. Ya tsəgha niy zɛməhwəshi ghəshiy, a ghəshi niy bɛkwəshi na nashi. Ma ntsaa dzaa zəhwə nini shi zɛmɛy, ta nza dza na lə piy tsa ci, ta kwa ndimndim jiji» kə Yesəw.

⁵⁹ Yesəw mbə bānanshi kwəma kaa mbəzli mbə ciki basə va tsa ka Zhəwifə, mbə mɛlmə Kapernahwəm, gɛzəkə na kwəma na.

Mbəzliy zləbavə nəw Yesəw lə mbəzliy zləbavə ma

⁶⁰ Ma sa favə mbəzliy nəw Yesəw va kwemer gɛzəkə na va tsəghay, dāɪ nihwəti mbəzli ghati ngwəzlimə, a kə ghəshi na: «Kay, ata gəla nana kwəmay, caslakəta na. Ka dza ndəə mbay nəwtiw» kə ghəshi. ⁶¹ Mbalaa gwa'a sənay Yesəw njasa ngwəzlimə ghəshiy dzəkən.

Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, njaa baya ə zhənwəy kwəma na na?»⁶² Ya sa dza ghwəy nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən madiy dzara dzəmə ghwəməə zhəti pətsaa niy nzee kwatanja kiy, njaa dza ghwəy təkə ghalabaa?⁶³ *Safə tsa Hyala naa bə piy kaa ndə, tsahwəti sa mbay ndə ngəriy ghakə tifa ya wabaw. Ma kwemer gəzanjwəy ya niy, Safə tsa Hyala na ghəshi, piy ghəshi difa.⁶⁴ Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kala di ghəshiy zləba kwəma va» kə. Sa gəzə Yesəw va tsəghay, aa niy sənashi mbəzliy dzaa zləba ma kwəma ci ghala kwatanjata, lə ntsaa dzaa nga dafa ti gwa'a.⁶⁵ Ma kə Yesəw ba na: «Va tsəgha niy nə ya ngənwəy kiy: Ndə tifa mba'a taa səkəy dzəvəghee, kala ntsa pəməvə Dirəw, pən» kə.⁶⁶ Ma sa favə mbəzliy nəw va kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a nihwəti mbəzli dfaŋ mbə mbəzliy nəw zlay dzashi.⁶⁷ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni ki na: «A mbəzli ni, njaamə shəka, ə di ghwəy zlaraa dzanjwəy kwərakwə na?» kə.⁶⁸ Ma kə Shimanjw Piyer na: «A Ndə sləkənjəy, va wa ghəy dza kia? A ghəy sənay, kwəma gha na saa bəpə piy tsaa kədi ma.

⁶⁹ A ghəy zləbavə kwəma gha, mba'a ghəy sənay gha na ntsa Hyala dēwdēw tsa ghwənikə na, pə ghəy» kə.⁷⁰ Ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta səfee ni mən lə bakə ni na, yən təravənjwəy tsəy? Ya tsəgha nzə kiy, *ndə jaka tsa Hyala na tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətij» kə.⁷¹ Kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən Zhəwdasə zəghwə Shimanjw Isəkariyətə gəzə na. Sa nzana, ya tsəgha na Zhəwdasə mbə mbəzli ta səda ci va mən lə bakə niy, ghəci dza na ta nga dafa ta Yesəw.

7

Kar Yesəw lə ngwarməhiy

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dzay ta təwrə mbə məlməhi tə hidfi ka Galile. Kalaa niy di dza ghəciy dzəti hidfi ka Zhəwde, sa nzana mbə di pəsli ci mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə niy nza.

² Ma sa nza vici *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska ndəkwə na,³ dza ngwarməhiy ka gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Yesəw, barvanja tikə, mbalaa dzəti hidfi ka Zhəwde, a gha dzaa ghəratl sləni madfaŋa na, ta mbə mbəzli ta səda ghaa nata kwərakwə.⁴ Sa nzana, mba'a kə ndəə di mbəzli gwa'aa sənayəy, kar ndəə mənə kwəma tə

mbəw. Ma njana nzana, mba'a ghaa mbata ghəra sləni tsəgha na naghay, war ghəra pə gha dzaa ghəratı kwa mət sə mbəzli gwanashi!» kə ghəshi. ⁵ Ya ngwarmbəghəyshi kiy, niy banavə nefer shi ghəshiw, va tsəgha gəzə ghəshi tsəgha. ⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ta na neyey, səəkəy tsee vəghwə nee diw. E sənay, na na ghwəy na ghwəyəy, ya hwəmba na, war yəməy na vəghwə va ghwəy. ⁷ Sa nzana, ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a mbəzli tə hidiy dı mət sə ghwəy. Na nee nee kiy, ka dı mətsee ghəshiw. Sa nzana, mbə gəzanshee sləni jikir naa məni ghwəy, pən ngəshi. ⁸ Zlaram, mbalam ta makwaghwa ghwəy na ghwəy, na neyey, ka dzee tsəhəra mbə diw, sa nzanay, ghwəla na tsee vəghwə» kə Yesəw. ⁹ Ma sa gəzanakəshi na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a nzəyəy tə hidı ka Galile.

*Yesəw mbə *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska*

¹⁰ Ma sa dzashi ngwarməhiy Yesəw ta tsə makwaghwa Gaska va ki na, mba'a Yesəw madiy ləy hwəm shi, ta dza ta tsə va kwərakwə nja mbəmbə, kala ci ghən tsa ci kaa mbəzli.

¹¹ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə ka papala dzar mbə mbəzli mbə tsə va. A kə ghəshi na: «Kwəma na kia nə ghwəmməy?» kə ghəshi. ¹² Ma vərəm ntsaa basəy ta tsə makwaghwa naci ki na, bakə mbə təhəvərivay tə mbərkə kwəma ci, ka ngwəngwəliva kwa jipə shi. Ma kə nihwəti na: «Kay, ma ntsa vay, wəzə na kwəma ci tərənw» kə ghəshi. A kə nihwəti ba na: «Kay, tibaw, ndə mbə tepəw. Mbəzli na ni dakə na» kə niva ba. ¹³ Ya tsəgha nzə ki na, a mbə ghəshiy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i dzəti ngwəla, sa hazlənı ghəshi va mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə niw.

¹⁴ Ma sa mənta vici məntim mbə tsə va yəmyəm lə naa tərmbə ki na, 'wakəvə Yesəw irətsə dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka bananshi shiy kaa mbəzli mbəba. ¹⁵ Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma bənıpə na va na, mba'a nava kwəma səəvəri məhərli shi. A kə ghəshi na: «Aya, njaa sənata tsatsa ndə kwəma mbə zliya kala səəkə ghəci mbə bəni nzə kia?» kə ghəshi. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nay ghwəy na, kwəma bənıjwəy ya nay, kwəmaa səəkə vəya də'wə ghən tsee naw. Kwəmaa səəkə va Hyalaa ghwənara va na. ¹⁷ Ma ntsaa tarəti məni kwəma dı Hyala mbə

nəfə ciy, ta mbay dza tsava ndəə sənata, niy nza kwəma gəzee na, ka kwəmaa səəkə va Hyala karkar, ya ka kwəmaa səəkə vəya də'wə ghən tsee na. ¹⁸ War mba'a pə ghwəy nay ndə dzətiy tə gəzə kwəmaa səəkə və də'wə ghən tsa ciy, fal tsa ciy pəla tsava ndə kaa ghən tsa ci. Ma na ntsaa pəlanci fal kaa ntsaa ghwənikəy, ava ntsa katanj tsa, dzərvə mbə kwəma ci tepəw.

¹⁹ A *Məyizə niy ndanwəy *kwəma pəhəti Hyala. Ya ndə kwətinəy ntsaa nəwti kwəma pəhəti na va mbə ghwəyəw. Wa shiy mənishi pəla ghwəy kwal tsa pəəslira kia?» kə Yesəw. ²⁰ Dzəghwa, ma kə vərəm tsaə bəsəy va tə pətsa va ngəci na: «Gazlaka kəsəvəŋa na shəkəna? Wa ntsaa pəla pəəslira tibiaa?» kə ghəshi. ²¹ Ma kə Yesəw na: «A ghwəy nay war sa məntee sləni kwətinj gwa'a tsəghay, mba'a səəvərinwəy məhərli ghwəy. ²² Sa gəzanwəy Məyizə *slanishi fə'yasa kaa ndərazhiy zhər ghwəy mənti ma ghəshi hi dəghəsə ghala yakəshi məndiy, ya fəca *vici dəkəva məniva kwa dəghasa vici va na, kar ghwəy slanishi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy. Mbalaa kwəma ghakə Məyizə na sava tala

naci kiw, kwəma gəzəkə Hyala kaa jijihinwəy ghala mbəradzə na. ²³ Ya sa nzana mbə slanishi fə'yasa ghwəy nza kaa ndərazhi ghwəy ya pa' fəca vici dəkəva, sa di ma ghwəy dzəghwanwəy kən kwəma gəzəkə Məyizə kiy, war tawa bə ghwəy nəfə dzəkənee, sa mbəlantee ndə fəca vici dəkəva mbə ngəra'wə tsa kən, nza vəgha ci mbəə nza kwərinj kia? ²⁴ A pə ghwəy məntiy, ka bə fəti ghwəy kaa ndə, war tə shi nashi ghwəy ghəci mənti kwa mətsə ghwəy gwa'a tsəgha ma. Sənay tə ghwəy kwal tsa kwəma, ka ghwəy madi ta bə fəti kaa ndə» kə Yesəw.

*Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli*

²⁵ Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem sa nay ghəshi Yesəw mbə gəzə kwəma na: «Aya, wa ntsa sa pala məndi va ta pəəslī ci sham sa? ²⁶ Avānay mbə gəzə kwəma tə ngwəla parahwə kala ntsaa gəzanci ya kwəma tifa ni? Naa ə nzana mba'a mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni sənay "Ghəci na Kəristəw ntsa tivə Hyala va" kə ghəshi shəkəna? ²⁷ Sa ka Kəristəw səəkəy na nacy, ka dza məndiy sənay nda ndə ka wa naw. A na tsatsa ndə naci kiy, a ghwəmmə sənay tə pətsa səəkə na» kə ghəshi.

7:18 7:18 5:41; 8:50; 12:43 **7:19** 7:19 1:17; SləniKY 7:53; Rm 2:17-24 **7:20** 7:20 8:48 **7:21** 7:21-23 5:9 **7:22** 7:22 Ghava 17:9-14; SləniTaH 12:3 **7:23** 7:23 5:9 **7:24** 7:24 8:15 **7:25** 7:25 5:18 **7:26** 7:26 4:25; 18:20 **7:27** 7:27 9:29 **7:28** 7:28-29 8:55; 17:8, 21, 25

28 Ghala vøghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma vay, Yesəw mbə bəni shiy kaa mbəzli mbə *ciki Hyala na. Dza na, ka zlapə kwəma zlanzlan, a kə na: «Njaa pə ghwəya? A ghwəy sənara, ka sənay ya tə pətsa səəkee, pə ghwəy? Katanj sənara ghwəy na? Yən nee ki e gəzanjwəyəy, səəkə tsee tsa na, yən səəkəra na lə dee də'wə ghən tseyew, ndə ghwənara na. Ntsa va kiy, ntsa slar tsa na, ghwəy na na ghwəyəy, sənay ntsaa ghwənara va ghwəyəw. 29 Na nee nee kiy, e sənay, sa nzanay, ghəy li niy nza na. Dza na mba'a ghwənəkəra sana ki» kə Yesəw. 30 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə ci. Kala ntsaa mbay dapati dəvə ti tifa ya jəw nžə. Sa nzana, ghwəla tsa ci vøghwə niy nzaa səəkə. 31 Danj mbəzliy zləbavə kwəma ci mənishi mbə mbəzliy basəshi va. Ma kə ghəshi na: «Sa ka Kəristəw tsa va səəkəy na, war pərba ghəci dzaa mənti kwəma madanja madanja na kən ntsa ki shəkəna?» kə ghəshi.

*Mbəzliy ndəghwə *ciki Hyala lə Yesəw*

32 Ma sa favə *ka Farisahi mbəzli tifa dāhwə dāhwə gəzə kwəma Yesəw na, dza ghəshi mba'a ghəshi jakəti

miy tsa shi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy ndəghwə ciki Hyala, ta dza ghəshiy kəsəti Yesəw. 33 Ma sa tsəhəshi ghəshi, ma kə Yesəw na: «Vici danj tərmbə nžəy tsa ghwəmmə lə ghwəy yən dzaa madī ta dzaraa dzəvəgha ntsaa ghwənəkəraw. 34 Ta palara dza ghwəy dza, kala dza ghwəy nara. Ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzee nza dibaw» kə Yesəw. 35 Ma kə *ka Zhəwifə kaa dəw kwəma kwa jipə shi na: «Wa slən tsa nana kwəma kia? Kwəma dza na ta dzay, nə na: “Ka dza ghwəy naraw” kəa? Ə nzana ta dzay ghəci dzaa dzəmbə hwəlfə mbəzli ghwəmmə ka Zhəwifə va dzashiy dzəmbə hidī ka *Gəkə, ta dza ta bananshi kwəma kaa ka Gəkə shəkənaa njaa? 36 Wantsa hwəlfə gəla kwəma gəzəkə na na, nə na: “Ta palara dza ghwəy dza kala dza ghwəy nara, ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzee nzaw” kəa? Am, sənata hwəlfə gəla kwəma dī na na gəzə ghwəmməw» kə ghəshi.

Mətsə yaməə bə piy kaa mbəzli na Yesəw

37 Mbə makwaghwa vay, tə kwa kəni vici nžə ka bamaa gwəramti. Dzəghwa Yesəw fəca kwa kəni vici va ki, gar garəy kwa kwəma

vərəm tsaa basəy va tə pətsa va gwanay, dza na ka gəzə kwəma zlanjlanj, a kə na: «Mba'a kə ndir ghəranci kaa ndəy, səəkə ghəci vəya, a ghəci sa yam. ³⁸ Ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, a nəfə tsa ci taa zhəghəy ka mətə yam danj ni bəpə piy, njasa gəzəkə məndi va mbə zliy Hyala» kə Yesəw. ³⁹ Ma kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən *Safə tsa Hyala dəwdew tsa dza mbəzliy banavə nəfə tsa shiy kwəmavə ta nza, gəzə na. Ghala pətsa va di na, kalaa niy kwəmavə ghəshi, sa nzana, ghwəla Yesəw niy nza ta dzəmbə dikə tsa ci.

Tihəva tə mbərkə kwəma Yesəw

⁴⁰ Ma kə nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaa basəy va sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na: «Ma ntsa katanəy, ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va na» kə ghəshi. ⁴¹ Ma kə nihwəti na: «Əhən, *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ba na: «Am awə, Kəristəw kə na, ka səəkə na tə hidfi ka Galile nzaw. ⁴² Niy favə ghwəy njasa gəzəkə Zliya Hyala sa: “Mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə dza Kəristəw səəkə, mbə məlmə Betəlehem, tə pətsaa niy nza mazə Davitə tsa va va” kə sa» kə ghəshi ⁴³ Mba'a mbəzliy basəshi va tərənəw ni tihəvərivashi

tsəgha ki, tə mbərkə kwəma Yesəw.

⁴⁴ Mbə dī kəsə ci nihwəti mbəzli niy nza mbə shi na, ndə tifa mbə shiy dapati dəvə ci tiw.

*Caslakə ghən tsa mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni*

⁴⁵ Dzəghwa ka ndəghwə *ciki Hyalaa niy ghwənashi məndi va ta kəsə Yesəw, ndəs ghəshi zhəkəshiy dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka Farisahi niy ghwənashi va ki, kala səəkəshi ghəshi li. Ma kə ghəshi kaa mbəzli va sa nay ma ghəshi Yesəw na: «Kwəma zhini ghwəy zlay, kəsə ma ghwəy səəkə baa?» kə ghəshi. ⁴⁶ Ma kə ka ndəghwə ciki Hyala ngəshi na: «Ghala nza məndi na səəkə tsahwəti ndəə gəzəkə kwəma nja sa ci vaw» kə ghəshi. ⁴⁷ Ma kə ka Farisahi ki na: «Waa ə ngədəhwənwəy na kwərakwə ba lə ghwəyənəwəyshi na? ⁴⁸ Nay ndə ghwəy ya kwətinj mbə mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni, ya mbə ka Farisahi yivə nəw kwəma ci va na? ⁴⁹ Nay ghwəy, kəray mbəzliy sənata ma kwəma pəhəti *Məyizə va shiy yivə nəw kwəma ci va sa? Mbəzli bəzla bəzla ni na niva mbəzli» kə ghəshi.

⁵⁰ Ma mbə ka Farisahi vay, Nikwədəm, kə məndi niy ni kaa tsahwəti. Saa niy səəkə va həvir mbə

dəw kwəma va Yesəw niy nza, ⁵¹ ma ka na naci ki na: «Nanzəy, ndammə kwal tsa a bə fəti kaa ndə kwəma pəhəti ghwəmmə, kala sa ka ghwəmmə famti kwəma gəzəkə ndə gwa'a, mba'a ghwəmmə sənata kwəma məniti naw» kə. ⁵² Ma kə ghəshi ngəci na: «Ə nza ghaa ndə ka Galile kwərakwə shəkəna? Mbala bəvə Zliya Hyala, a gha jangəti di, ndata dza ghaa kəsəy slən tsa ndə Hyala tsa a təzliy səkəkə mbə mbəzli ka Galile mbəba ya kwətij» kə ghəshi. ⁵³ [Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi ndanivərivashi, kwətij kwətij, ka dzashiy jighi.

8

Yesəw lə ka Fairsa mba'a mali kəsəvə məniti mbə məniti ghwərghwər

¹ Ma dza Yesəw naci ki na, mba'a dzay dzəmə kəlanj *'Wəlivə nzəyəy. ² Way pi tə həzlimə va pəətə ki na, mba'a Yesəw səkway məbaa dzay dzəmbə *ciki Hyala. 'Wakəvə vərəm ndə ngəri tərənjw, mba'a bəsəkəvay dzəvəgha mbəba ki. Dza na das nzəyəy mənəzəy, mba'a ghati bananshi shiy.

³ Ma sa ghati na bananshi shi va na, dza *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi, ndəs ghəshi səkəkəshi tə pətsa va lə mali

sa kəsəvə ghəshi ghənzə mbə məniti ghwərghwər. Səkəkə ghəshi, gar ghəshi garəy tə jipəjipə mbəzli gwanashi. ⁴ Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Metər, mali nay, ə kəsata ghəy ghənzə mbə həniti lə tsahwəti zal, ka məniti ghwərghwər. ⁵ Tə kwəma gəzəkənjəy *Məyizə mbə zliya kwəma pəhəti Hyalay, gəla mali tsətsə na na, war ka pə'wamti ka mbəri lə hərəzli gwa'a tsəgha na kwəma nzə. Nda njaa na va gha na gha kiy, əndaw?» kə ghəshi. ⁶ Ma kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, kəlanj na sava ngənəy ghəshi kaa Yesəw ta mbəə kəsəy lə fəti tə kwəma dza naa zləbakə.

Ma sa famti Yesəw kwəma shi va na, nzənjw nzənjwəy, ka tsasli shiy dzar tə hidi lə dəvə ci. ⁷ Dza ghəshi ka dəw kwəma va və tsəgha zhənti zhənti ki. 'Wakəvə Yesəw mba'a kafəti kwəma ci, ma kə ngəshi na: «Ghənzə tsəghay, ə kə ntsaa səkəkə maa məniti *kwəma jikir na mbə ghwəy ghati pə'wə mali va lə hakwə» kə. ⁸ Zhini na nzənjw nzənjwəy diba, war ka tsasli shi ci va məcana lə dəvə ci dzar tə hidi. ⁹ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va na, kwətij, kwətij, kwətij ghəshi 'wati ghəliva səvəri, ka dzashi, pərba mətikwəkwər 'wati kwal, ka kəray niy tərmbə. Tərə na war mali va tifa didij məgarə kwa kwəma

Yesəw bakəshi ghəshi li.

¹⁰ 'Wakəvə Yesəw kafə kafəti kwəma ci, ma kə kaa mali va na: «A mali, kwəma dzashi mbəzli ni shəka? A kama ntsaa kəsəyja tifa mbə shi lə ngwəvə shəkəna?» kə. ¹¹ Ma kə mali va na: «Am, ndə tifa ya kwətiŋəw Metərəw» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Yən kwərakwə kiy, ka basə ngwəvee dzəkən ghaw. Mbala, əntaa gha zhiniy məni kwəma jikir na ghwəla ma» kə Yesəw ngəta.]

Yesəw na wəŋ pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidī

¹² Zhini Yesəw ka gəzə kwəma kaa vərən tsaa basəy va. Ma kə na: «Favə tə ghwəy, waa yən na wəŋ pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidī gwanashi. Ntsaa nəwvəray, ka dza naa nza mbə kwəsliw. Ta kwəməvə wəŋ tsaa dzaa canci kwal, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma dza na» kə. ¹³ Ma kə *ka Farisahi ngəci na: «Ava ghaa ndəgha fəti ta kwəma gəzə gha də'wə ghən tsa gha sana, kwəma mbə kwəma gəzə gha vaw» kə ghəshi. ¹⁴ Ma kə Yesəw na: «Ya ə ndəghee fətiy dzəkən kwəma gəzee də'wə ghən tseyey, war kwəma katan na na sa gəzee. Sa nzanay, e sənay tə pətsa səkee, zhini mba'ee sənay zhəti pətsa dzee zha fa. Na na ghwəy

na ghwəy kiy, sənay ghwəy tə pətsa səkə yaw, sənay ghwəy nda kwəma dzee dibaw. ¹⁵ Na na ghwəyəy, dza kwa zəzə kwəma ke ngəri sla ghwəy na ghwəy ngwəvə. Na nee ta na tsee ghən nee kiy, ka basə ngwəvee kaa ndəw. ¹⁶ Ya ə niy nzana, mba'ee harati ndə tə ngwəvə, mba'ee banavə fətiy, fəti lə kwal tsa nzə na, tə kwəma mənti na. Sa nzanay, war yən kwətira dza naa nza mbə sla ngwəvə vaw. Bakanəŋəy dza ghəy nza mbə sla nzə ghəy lə Dirə tsaa ghwənəkəra. ¹⁷ Njasa nzana va tsəgha kwəma va tsaslita mbə zliya pəhəti ghwəy: «War mba'a kə mbəzli bakə ndəghakən fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəmay, ndəgha fəti katan na dza nava ndəgha fətiy nza» kə. ¹⁸ Tsəgha na, fətiy ndəghee ta kwəmee də'wə ghən tsee, mbə ndəgha na Dirə tsaa ghwənəra vaa dzəkənee kwərakwə difa» kə. ¹⁹ Ma kə ka Farisahi na: «Kwəmaa Dəjaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Sənara ghwəyəw, sənay Dirə ghwəy baw. Ava tsəgha na. Mbala a ghwəy sənara nzay, a ghwəy dza sənay Dirə nza kwərakwə» kə Yesəw.

²⁰ Yesəw mbə ciki Hyala mbə bəni shiy kaa mbəzli gəzə na kwemer ni gwanashi. Ghəci tə pətsa ka

8:11 8:11 5:14 **8:12** 8:12 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Ezay 49:6; Mt 5:14; Lk 2:32; 2Kwər 4:4, 6; Ef 5:8-14; 1Zhn 1:5-7; 2:8; 3:14 **8:13** 8:13 5:31-32 **8:14** 8:14 3:2; 7:28-29, 33-36; 8:21-22, 42; 13:1, 33; 16:5, 10, 28; 17:8; 20:17 **8:15** 8:15 7:24 **8:17** 8:17 Nəw 19:15 **8:18** 8:18 5:36; 1Zhn 5:9
8:19 8:19 5:18; 16:3 **8:20** 8:20 2:4

məndiy fə gəna kaa Hyala ti. Ghala pətsa vay, ndə tifa niy mbay kəsəti, sa nzana, ghwəla vəghwə tsa ci niy nzaa səəkəw.

Ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzee nzaw

²¹ Zhini ma kə Yesəw kaa ngəshi difa na: «Nay ghwəy na, ta dzara dzee. Ka ghwəy dzay, ka palara. Ka dza ghwəy mbəə tsəhənjwəy tə pətsa dzee va nzaw. Ta bəkwə dza ghwəy tifa lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw. ²² Ma kə *ka Zhəwifə kwa jipə shi ki na: «Əy kwəma dza na ta dzay shəka? Ta dzaa pəəsliti ghən tsa ci dza na shəkəna? Njaa na nava kwəma, nə na: “Ka dza ghwəy mbəə tsəhənjwəy tə pətsa dzee nzaw” kəa?» kə ghəshi.

²³ Ma kə Yesəw sa favə na kwəma təkə ghəshi ki na: «A mbəzli ni, ma ghwəyəy mbəzli tə hidfi nza ghwəy. Yən nee kiy, mə ghwəmə səəkəe. Ghwəyəy, mbəzli tə hidfi ni tikə nza ghwəy. Yən nee kiy, ntsa tikə nzeyew. ²⁴ Va tsəgha nə ya ngənjwəy kiy, tifa dza ghwəy nza, ka bəkwə lə kwəma ghwəy jikir na, pən. Kala zləbati pə ghwəy mbə nefer ghwəy, yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəyəy. Ta bəkwə dza ghwəy lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw.

²⁵ A kə ghəshi na: «A ndə nza ghaa?» kə ghəshi.

Ma kə Yesəw na: «Yən na sa kee vaa gəzanjwəy ndimndim ghala ghatee gəzanjwəy basa. ²⁶ Nay ghwəy na, yənəy, daŋ na kwemer vəya gar gəzəshee, ya gar basənjwəy ngwəvə nza. Ma ki na, mba'ee sənay, ntsaa ghwənara vay, kwəma kataŋ na na sa ci, pən. Ə dzee gəzanshi kwəma gəzara na gwa'a tsəgha kaa mbəzli tə hidfi» kə Yesəw. ²⁷ Mbəzli va nashi ki na, sənay ghəshiy dzəkən Dəy Hyala gəzanjwəy Yesəw kwəma na, kə ghəshiw. ²⁸ Ma kə ngəshi ki na: «Ghala pətsa dza ghwəy kafakatəra yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ghalaba dza ghwəy sənay, yən na Ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. Ta sənay dza ghwəy difa, shiy tifa mba'ee mənə lə di tsee njasa di yaw, ya namaba kwəma na sa gəzə yay, war kwəma banavəra Dirə na, pə ghwəy. ²⁹ War ghəy na kwa zəərə lə ntsaa ghwənara va, ka zlara na kwətiraw. Sa nzanay, ya hwəmba na, war kwəmaa təbanci kee mənə» kə Yesəw. ³⁰ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha ki na, daŋ nihwəti banavə nefer shi.

Ndərazhi yaya ni lə mevivi

³¹ Ma kə Yesəw kaa *ka Zhəwifə banavə nefer shi va ki na: «Ghwəy na ghwəy kiy mbəzli niy, mba'a

pə ghwəy kəsəvə kwəma bəniŋwəy ya na mbə nefer ghwəy katanj katanjəy, ka ni ya mbəzli ta sədeə dza ghwəy nza katanj katanj.³² Ta sənata na katanj na kwəma dza ghwəy. Ka kwəma katanj na va dzay, mba'a pəlantəŋwəy səvəri mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy» kə.³³ Ma kə ka Zhəwifə ngəci na: «A Metər, ghəy kiy, jijihiy *Abəraham nza ghəy, səəkə ndəə mənəhwə mava tə ghəy ghala nza ghəyəw. Njaa njaa ka gha ni na: “A kwəma katanj na va dzaa pəlantəŋwəy mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy” pə ghaa?» Kə ghəshi.³⁴ Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa mənəi *kwəma jikir na ya hwəmbay, mava tsa kwəma jikir na va mənəiy na.³⁵ A ghwəmmə sənay, ya hwəm kiy, ka mbay mənədiy bəlati mava, ka zəghwə kəghi mbə ndərazhi yaya niw. Ma tsa yakə mənədiy yaya tsa zəghwəy, ntsa kəghi na tsava ya hwəmba naci.³⁶ Va tsəgha na ki, mba'a pən yən Zəghwə kəghi pəlantəŋwəyəy, ghalaba na mbəzliy gwəra ghən tsa shi dza ghwəy nza kwagwa'a kwagwa'a ki.

³⁷ E sənay jijihiy
Abəraham nza ghwəy

nanzə. Ya tsəgha nzə ki na, mbə pəla pəəslira ghwəy. Sa nzana, kala zləbavə kwəma bəniŋwəy ya ghwəy.³⁸ Yən nee kiy, dzəkən shi citəra Dirə gəzee kwəma. Ghwəy kwərakwə na, kwəma gəzanjwəy dəŋwəy ghwəy mənəi» kə Yesəw.³⁹ Ma kə ghəshi zləbanci na: «Wa Abəraham na jijinjəy sa» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Mba'a pə ghwəy niy nzaa jijihiy Abəraham katanj nzay, ta ghəra sləni niy dza ghwəy njasa niy ghərahwə Abəraham va nza.⁴⁰ Vanay sana, ya tsəgha bəniŋwəy ya kwəma katanj na, njasa banavəra Hyala kwagwa'ay, mbə zhini nza ghwəy pəla kwal tsaa pəəslira fa. Gəla kwəma vay, səəkə Abəraham mənəhwə ghala nza naw.⁴¹ Ghwəyəy, sləni ghəra dəŋwəy na sa ghəra ghwəy va» kə Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Ghəyəy, ndərazhi yakə mənədiy kwa ciki kala sənay dəshim nza ghəyəw. Hyala na tsa ghəy Dənjəy kwətinj» kə ghəshi.

⁴² Ma kə Yesəw na: «E gəzanjwəy kwəma na, dəŋwəy kə Hyala nza katanj katanjəy, ta dīra niy dza ghwəy nza, sa nzana, va Hyala yən madi səəkəe tikə. Ə tarəvee səəkəra sana də'wə ghən tseyew, ghənzə ghwənəkəra na.⁴³ Sənzənva kiy, wa shiy mənishi favə ma ghwəy kwəma dəe na

8:33 8:33 Mt 3:9; Rm 4:12 **8:34** 8:34 Rm 6:16, 20; 2Pi 2:19 **8:35** 8:35 Səvəri 21:2 **8:36** 8:36 Gal 5:1 **8:37** 8:37 5:18 **8:39** 8:39 8:33 **8:41** 8:41 Nəw 32:6; Ezay 63:16 **8:42** 8:42 1Zhj 5:1

gəzanwəy sanaa? Sa nzana, kala mbay ghwəy fa kwəma gəzanwəy ya. ⁴⁴ Sa nza ghwəy ndərazhi *ndə jaka tsa Hyala. Dzəghwa ka dī mənī shi dī dənwəy ghwəy ki. Dənwəy tsa vay, ndə bəkwəpə na ghala kwatanata na naci. Səəkə naa gəzəkəvəri na katan na kwəma səvəri mbə miy tsa ci ghala nza na ya kwətinəw. Sa nzanay gəzə na katan na kwəma vəw. Na dzərvə dzərvə na va kwəmay, ghənzə na naci gəzə kwəma sənabəy na mbə, sa nzana didi dzərvə ghəci. ⁴⁵ Na nee kiy, kwəma katan naa na gəzee. Va tsəgha zləba ma ghwəy nee va kwəma. ⁴⁶ Wa ntsaa kəsara mbə ghwəy yən mbə mənī kwəma jikir na, gar nə ghəci na: “Ava tə pətsa tsa' tsa nanjəe mbə mənī kwəma jikir na nee” kəa? Əy kala tsəgha, war kwəma katan na kə sa gəzee nay, tawa dī ma ghwəy zləba kwəmee kia? ⁴⁷ A na tsa Hyala ndəy, ta fa kwəma nžə va dza na. Sa nzana kala mbəzli Hyala ghwəy, va tsəgha fa ma ghwəy kwəma va» kə Yesəw.

Gha məndiyə Abərahəməy, Yesəw tifa na

⁴⁸ Ma kə *ka Zhəwifə kaa Yesəw na: «Nay gha katan kwəma gəzanə ghəy va, nə ghəy: “Ndə ka *Samari nza gha, zhini ndə gazlaka gha”

pə ghəy kəsə» kə ghəshi. ⁴⁹ Ma kə Yesəw na: «Ndə gazlaka nzeyew. Yənəy, dikə na sa fee dzəti Dirə, ma ghwəy na, kala dī ghwəy fə dikəə dzətee. ⁵⁰ Pəla dikee kaa ghən tsee na na yaw, a ntsaa pəlara tsee dikə tifa. Ntsa vay, ghəci dza naa sla ngwəvə kən mbəzli difa. ⁵¹ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a kə ndə kəsəvə kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciy, ka nata mətī tsava ndə naciw» kə.

⁵² Ma kə ka Zhəwifə ngəci ki na: «Yawaa, nana kiy, a ghəy sənay karkar, ndə gazlaka nza gha, pə ghəy. Ma kar *Abərahəmə ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə, mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a na, ka nata mətī ntsaa kəsəvə kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciw, pə gha na. ⁵³ Ma Abərahəmə ghəci jijinəy naci ki, mba'a mətīy na, war tərənwbə tsa gha va dikə tsa mənī gha kən tsa ci va na? Ya ka gəzə kwəma Hyala mbəradzəy pənəw bəkwəshi ghəshi. Ndə ka wa bəti gha ghən tsa gha na gha kia?» kə ghəshi. ⁵⁴ Ma kə Yesəw na: «War mba'a pən fal ghən tsee də'wə ghən tseyey, ka dza bamaa nza tə kwəma fal tsa vaw. Dirə tsa mə ghwəmə falra na tsee fal. Dirə tsa nə ghwəy va: “Hyala ghəy na” pə ghwəy. ⁵⁵ Zhini kala sənay

8:44 8:44 Ghava 3:1-5; 1Zhn 2:4; 3:8

3:5 **8:47** 8:47 10:27; 18:37

8:50 7:18

8:51 8:51 5:24

8:48 8:48 4:9;

7:20; 10:20; Mk 3:21-22

8:53 8:53 4:12

8:55 8:55 4:34;

7:28-29

8:46 8:46 2Kwər 5:21; 1Pi 2:22; 1Zhn

8:50

ghwəy fa. Yən nee kiy, e sənay. Mba'a pən ni, sənay yaw, pənəy, ndə dzərvə dzee zhəghəra kwərakwə ki, njasa nza ghwəy va. E sənay ta na tsee ghən, mba'ee kəsəvə kwəma ci mbə nəfə tsee. ⁵⁶ Ndə nja jijjwəy Abərahām tsa gəzə ghwəy tsa sanay, dalala niy vəshiy na, ta nata vici dzee təzli ti. Ma sa tsəhəy vəghwə tsa va mba'a nayəy, dza na mba'a vəshiy dalala» kə. ⁵⁷ Ma kə ka Zhəwifə na: «Ghaa wa nə gha, shaŋ gha ta mən̄ti ya piya cifə mətəkə ghala yakəŋa mən̄di na, hwəm nay gha Abərahamaa?» kə ghəshi. ⁵⁸ Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ghala mən̄di ghwəla ta ya Abərahəməy, yən tifa na» kə.

⁵⁹ Ma sa favə ghəshi Yesəw zləbakə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy. Tapə ghəshi mbə basə hərəzli, ta pə'wə li shi. Dza Yesəw naci mba'a mbəy və shi. Mba'a ghəlikəvərivay səvəri mbə *ciki Hyala.

9

Kar Yesəw lə ntsa yakə mən̄di ka ghwəlfə

¹ Ma sa tsəhəy Yesəw ge'i lə tsahwəti pi ghəci mbə dza na, mba'a nay tsahwəti ndə, ghwəlfə ghəci, ghala yakə mən̄di. ² Ma kə *mbəzli ta səfa ci na: «A Metər, wa

shiy mən̄ishi yakə mən̄di ntsa tsətsə ka ghwəlfə tay? Va na ci *kwəma jikir na ghwəlfəy na tanaa? Naa va na mən̄ti mbəzliy yakə na?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Mən̄iy ghwəlfə tsa kən ntsa tsa va kwəma ci jikir na, ya va na mən̄ti mbəzliy yakəw. War ə yakə mən̄di tsəgha, ta mbə bərci Hyalaa civaa dzəti ngwəla kaa mbəzli, tə mbərkə kwəma ci. ⁴ Nay ghwəy na, ghala nza pi ghwəlay havəghwə, ka mbərə viciy, ghəra pə ghwəmmə ghəra sləni ntsaa ghwən̄ikəra. Sa ka vərđi səəkətay, ka dza ndəə mbay ghəra sləniw. ⁵ Ghala pətsa nzee tsa tikə tə hidfi diy, yən na waŋ pi ta mbəzli tə hidfi» kə Yesəw.

⁶ Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na, dza na pe' təfati ndighwər tə hidfi, dza hwəf hwədivəshi lə dəvə ci jəwə, mba'a safatishi tə mətəhi ghwəlfə tsa va. ⁷ Ma kə ngəci ki na: «Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa nə mən̄di va Shiləwe, kə mən̄di slən tsa nzə» kə. (Ma dī slən Shiləwe tsa vaa gəzəy, ntsa ghwənay mən̄di.) Mba'a ghwəlfə dzay dzəghwa kwəfa va, mba'a pishə kwəma ci. Ma zhəghəva naa səəkə na, ghəci mbə nay pi dīwəŋ dīwəŋ.

⁸ Ka ghalahiy, lə nihwəti mbəzliy niy nay ghəci mbə

cə'wə shiy nza na, mba'a ghəshi nay mbə nay pi. Sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ntsa sa ka ghwəmmə vaa nay mənəy vəgha kwal ka cə'wə shiy tsəy?» kə ghəshi. ⁹ Dzəghwa bakə mbə mbəzli təhəvərivashi ta zləba kwəmaa dzəkən: «Ghəci na» kə nihwəti. «Awə, ghəci naw, tsahwəti ndə na sava nzana wa'i ghəci» kə ghəshi. Ma kə də'wə ghən tsa ci ki na: «Waa yən na» kə. ¹⁰ Ma kə məndi ngəci ki na: «njaa njaa səkə na, ghwənishi mətəhi gha, ka nay pi gha nana shiki?» kə məndi. ¹¹ Ma kə na: «Waa ntsa nə məndi va, Yesəw, kə məndi slən tsa ci hwadivə na hidī lə dəvə ci jəwə, mba'a manatərashi tə mətəhee, ma kə ngəra na: «Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa Shiləwe» kə. Ənkwa pən, mba'ee dzaa pishə. Ma sa pishə ya, tsa' pən na, yən mbə nay pi tsəgha» kə. ¹² Ma kə ghəshi na: «Kwəmaa ntsa va sənəvə tsəy?» kə ghəshi. «A' sənay ya nda kwəma naw» kə ntsa va.

**Ka Farisahi lə ghwəlfə tsa ghwənita mətə ci*

¹³⁻¹⁴ Ma fəca vici hwadivə Yesəw va hidī jəwə, mba'a sadatishi tə mətə ghwəlfə tsa va mba'a mbəliyəy, fəca *vici dəkəva niy nza na. Dza məndi mba'am pəmanakəshi ntsa va kaa *ka Farisahi. ¹⁵ Dzəghwa

ka Farisahi kwərakwə ki, ka dəw kwəma va ghwəlfə tsa va, a kə ghəshi na: «A ntsa, ya sa niy nzana ghwəlfə gha niy nza kala nay piy, njaa njaa səkə na zhini ghaa nay pi nanaa?» kə ghəshi. A kə ghwəlfə tsa va na: «Waa hidiy sadati na tə mətəhee jəwə. «Mbala pishamtishi» kə. Ma sa dzee pishishi na, mba'a mətəhee ghwənishi dīwən, ka nay pee» kə. ¹⁶ 'Wakəvə nava kwəma bakə mbə tihəvəri ka Farisahi kwa jipə shi ki. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Ma ntsaa ghərati sləni vay, ntsa Hyala naw, mba'a kə ntsa Hyala nzay, ka dza naa məni sləni tsəgha na fəca vici dəkəva nzaw» kə ghəshi. Ma kə nihwəti na: «njaa njaa ka ntsaa kamaa ntsa Hyala mbay mənti sləni madəna madəna na va tsəghaa?» kə ghəshi.

¹⁷ Dzəghwa ka Farisahi va ka zhiniy dəw kwəma va ntsa ghwənita mətə ci va difa, a kə ghəshi na: «A ntsa, njaa na kwəma gəzə ghaa dzəkən ntsaa ghwənantəja mətəhi gha ni naghāa?» kə ghəshi. A kə ntsa va na: «Ma ta vəyay, ndə Hyala na, nə ya na nee» kə. ¹⁸ Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə nashi ghalaba na, dī zləba ghəshi, katanj niy nza ntsa vaa ghwəlfə na ghwənishi mətəhi ci, kə ghəshi, kala war sa ghəshi

dəwti va mbəzliy yakəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi harashi mbəzliy yakə ki. ¹⁹ Ma sa səkəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta dəw və shi, a kə ghəshi na: «Zəghwə ghwəy na sasa katan na mbəzli ni? Katan katan sənay ghwəy, ka ghwəlfə ghwəy yakə na? Ya sa nzana tsəghay, njaa mənti na madi naa nay pi sana kia?» kə ghəshi. ²⁰ Ma kə mbəzli va na: «A na na ghəyəy, a ghəy sənay zəghwə ghəy na, ka ghwəlfə ghəy yakə. ²¹ Ma ghwəni tsa ghwənishi mətəhi ci, madi na ta nay pi sanay, nda wantsaa ghwənamtishi na, sənata nava ghəyəw. Dəwəm nava və, dikə na gar zləba kwəma ghəci də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi. ²² Va wa gəzə ghəshi kwəma va tsəghay, sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli dikə dikə ni va mbə ka Zhəwifə. Sa nzana, mba'a ghəshi niy gəzəti kwa jipə shi: «Ntsaa dzaa ni: “*Kəristəw Ntsa tivə Hyala na Yesəw” kəy, ta banti dzam səvəri mbə ciki basə va tsa ka Zhəwifə» kə ghəshi niy niy. ²³ Va tsəgha nə mbəzliy yakə zəghwə va va: «Dəwəm və, aa kəliy gar zləba kwəma də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.

²⁴ Zhini ka Farisahi da' ghəshi harvə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə, ka zhiniy dəw kwəma və kwa baka səda difa, a kə ghəshi na: «Ntsa, sənənzəy, kwa kwəma

Hyala nza ghwəmmə, gəzə pə gha gəzəkəvəri kwəma tsərtsər. A ghəy sənay, ndə məni *kwəma jikir naa ntsa va, pə ghəy» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Am, a na neyey, sənay ya nee, nda ndə məni kwəma jikir na na, nda kala tsəgha naw. Ma na neyey, shiy kwətinə na shi sənashēe, ghwəlfə niy yakəram, ma nanay, mbə nay pee» kə. ²⁶ Ma kə ghəshi ngəci na: «njaa məntəna na tay? A shi mənti na madi mətə gha vaa ghwənita?» kə ghəshi. ²⁷ Ma kə ntsa va na: «A mbəzli ni, e gəzanwəy kwəma na ngar nanzə məcanata gwa'a bay? A shi di ghwəy ni mbə kwəma va, zhini ghwəy dəw bayaa? Naa, ə di ghwəy məniwəy ka mbəzli ta səda ci kwərakwə shəkəna?» kə. ²⁸ Sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza ghəshi ka tsəərə, a kə ghəshi na: «Nighəvənyəy tə gha wəzə. Gha ka na nzaa ntsa ta səda tsava ndə, pə gha. Lə ghəyənəyshi na ghəyəw. Ghəy na na ghəyəy, mbəzli ta səda *Məyizə nza ghəy. ²⁹ A ghəy sənay, a Hyala niy gəzanci kwəma kaa Məyizə. A na tsatsa ndəy, sənay ghəy nda dzəghwa tima təzlikəvay naw» kə ghəshi.

³⁰ Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Kwəma madəna madəna naa nava ki, sa nzana va kala sənay

pøtsa sækə na ti ghwəy, zhini mba'a ghwənanterə mətsehee? ³¹ Nanzə ki, a ghwəmmə sənay, kar Hyalaa yəmanshi kwəma mbəzliy mənī kwəma jikir naw, war ntsaa ha'wə ti, ka mənī kwəma dī na, na sa ka naa mananci kwəma dəw na. ³² Ghala nza ghwəmmə sana tə hidiy, sækə ghwəmmə favə məndiy gəzə tsahwəti ntsaa ghwənanamti mətse ntsa yakəm ka ghwəlfəw. ³³ Kala va Hyala kə ntsa sækə nzay, shi dza naa mbay mənī tība ya jəw nzw» kə. ³⁴ «Gha sa yakəm mbə kwəma jikir na, mba'ana gha mbə pa' ndatsə na, zhini gha saa dzaa banavənyə kwəma na?» kə ghəshi. Mba'a ghəshi banti mbə ciki basəva tsa shi ki.

*Yesəw yəmə mbəzli
caslakə nəfə ni lə ghwəlfə*

³⁵ Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə, a ghəshi banti ntsa mbəliti na va mbə ciki basəva, kə mənī na, mba'a ghəshi kwəmay li. Ma kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A ntsa, banavə nəfə tsa gha gha kaa Zəghwə yakə ndə ngəri na?» kə. ³⁶ Ma kə ntsa va na: «A Ntsaa sləkəra, gəzara nda wa ndə na, nzee mbəə banavə nəfə tsee» kə. ³⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Ava ghəci na saa gəzəna kwəma tsa sənzənva, yən yən sa nighə gha tsa» kə. ³⁸ Ma sa favə na tsəgha, a kə na: «A Ntsaa

sləkəra, e ndəna nəfə tsee» kə. Tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa səda Yesəw.

³⁹ Ma kə Yesəw ki na: «Ta mbə shiy zhəghəshi səkəree dzəti hidi, a mbəzli ghwəlfə ghwəlfə ni nay ma pi mbəə nay pi, ma ka mətseə nay pi na, mbər niva ka ghwəlefesliy nay ma pi» kə. ⁴⁰ Ma sa favə nihwəti *ka Farisahi tība vəgha Yesəw, ghəci mbə gəzə kwəma va na, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Ghwəlefesli nza ghəy sana sənzənva kwərakwə tsəna?» kə ghəshi. ⁴¹ Ma kə Yesəw na: «War mba'a pə ghwəy: “Ghwəlefesli nzay” ka dza fətiy nza kən ghwəy nzaw. Sa nə ghwəy va ki: “Mbəzliy nay piy gə ghəy na ghəy” pə ghwəyəy, va tsəgha nza fəti kən ghwəy» kə Yesəw.

10

*Fir dzəkən ndə lə tenkesli
ci*

¹ Dza Yesəw mba'a gəzəkə kwəma kwa fir, a kə na: «Ə gəzənyəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa dza maa dzəghwa səəmə tenkesli kwa miy pətsaa dzəghwa səəmə, dza na mba'a dzəghway tə kələm dzəghwa səəməy, ndə ghəli na tsava ndə, zhini ndə zləghwə ghəci dība. ² Ma na ntsaa dzəkə kwa miy pətsaa dzəghwa səəməy, ghəci na ndə tenkesli tsa

slar tsa. ³ Ta ghwənanamti səmə dza ntsaa ndəghwə ghi tsa va. Ka na dza na, ka haka tenkesli ci vaa səvəriy dzəti ngwəla, lə slən lə slən ki. Sa nzana gwa'a gwa'a tenkesli va sənata məli ci na, war ka d'anci fəti ghəshiy səvəri. ⁴ Ka na dza, sa ka na harkəvərihi gwanashiy dzəti ngwəla na, ka 'wanshi kwal, ka nəw ghəshiy dzəmti. Sa nzana, gwa'a ghəshi sənabəhwə məli ci. ⁵ Ma na ntsa sənabəshi ma ghəshi liy, ka dī ghəshiy nəwəw. A ka ghəshiy hwəhwəshi və, sa sənabəshi ma ghəshi li» kə.

⁶ Tsəgha bəlanakəshi Yesəw fir tsa va. Ma ki na, favə kwəma va ghəshi nda dzəkən wa dī Yesəw gəzanshiw.

Yesəw na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa

⁷ Zhini ma kə Yesəw fa na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, yən na miy pətsaa dzəghwa səmə kəli məndi tenkesli kwa.

⁸ Mbəzliy 'wakə kwal vaa səəkəshi pərba ghəshi kaa ngəra gwanashiy, ka ghəli na ghəshi, zhini ka zləghwə ghəshi dība. Sa səəkəshi ghəshi na, kala fa kwəma tenkesli və shi. ⁹ Yən na miy dəgha. Mba'a kə ndə dzəkəy kwayay, a tsava ndə

taa mbəliy. Ta mbə dza naa dza, ka dzəkə, ka səvəriy, ka kwəməvə shi zəmə ci. ¹⁰ A na ndə ghəli naci kiy, nay gha ghəci səəkəy na, war ta ghəli shiy, ka bəkwə shiy, ka ladamtishi gwa'a tsəgha ka naa səəkə. Yən na nee kiy, ta mbə mbəzliy kwəməvə piy səəkəree. Piy tsa va na, ta kwa ndimndim, kala kədī ma.

¹¹ Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsay, kar naa zlay piy tsa ci tə mbərkə tenkesli ci. ¹² Ma na ndə ndəghwə shiy tsaa ndəghwə shiy war ta kwəməvə gəna ci, kala ndə ndəghwə shiy tsa katanj tsa ghəci, zhini kala shi ci tenkesliy, war nay ma na dəghwava jezl tsahwəy mbə tenkesli na, bəvbəpə ka naa hwəy zlashi tenkesli tība. Ka dəghwava jezl dza na, ka zliy dzəmbə shi, mba'a zlərhəvəri tenkesli ki. ¹³ Va wa hwəy na tsəgha zlashi tenkesli va kiy, sa nzana war ta gəna ghəci ndəghwə shiy gwa'a tsəgha, kala kwəmaa shashanci tība ta tenkesli. ¹⁴⁻¹⁵ Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Njasa nzana va, mba'a Dirə sənara, mba'ee sənay kwərakwəy, tsəgha sənashēe tenkeslee, mba'a ghəshi sənara kwərakwə.

10:4 10:4 10:27; ShiZhnj 14:4 **10:6** 10:6 16:25 **10:8** 10:8 Zher 23:1-2; Ezhek 34:2-3 **10:9** 10:9 14:6; Cem 23:2; Ezhek 34:14 **10:11** 10:11 ndə tenkesli: Cem 23:1; Ezhek 34:11-16; Zher 23:3; Mt 18:12-14; Ebr 13:20; ShiZhnj 7:17; zləbavə məti: 15:13; Rm 5:8; 1Zhnj 3:16 **10:12** 10:12 SləniKY 20:29 **10:14-15** 10:14 10:27; 2Tim 2:19 **10:14-15** 10:15 Mt 11:27 **10:16** 10:16 11:52; Ezay 56:8; Ezhek 34:23-24; 1Pi 2:25

Ta zlay piy tsee dzee tē mbērke ti shi. ¹⁶ A nihwēti tenkeslee tifa tē ngwēlashi, kala tsēhēshi kwa sēmē dība. Ta dza dzee basəkēshiy dzēghwa sēmē, nza ghēshi favē gaka mēlee, nza ghēshi jakēshi ka garēwa tenkesli kwētīj. Nzee nzaa ndē ndēghwēshi kwētira ki.

¹⁷ Tērējw diti Dirē kwēmee sana, sa nzana mba'ee zlēbati zlanay ghēn tsee kaa mēti, ma nzee zhiniy zhakatira taa nza dība. ¹⁸ Ndē tifa ka mbay bēhwē piy tseyew. Yēn lē dī tsee zlēbati na zlanay ghēn tsee kaa mēti. A bērciy zlanay ghēn tsee kaa mēti vōya, zhini lē bērciy zhakatira mbē mēti vōya dība. Ava tsēgha na kwēma ndara Dirē ta mēnee» kē.

¹⁹ Sa gēzəkē Yesēw tsēgha na, dza bakē mbē *ka Zhēwifē zhiniy tēhēshi, tē mbērke kwēma ci va gēzəkē na. ²⁰ Ma kē nihwēti mbēzli dāj mbē shi na: «A shiy mbē ghēn ci, ndē gazlaka na, tawa fafa ghwēy kwēma ci va tay» kē ghēshi. ²¹ Ma kē nihwēti na: «Ka mbay ndē shi mbē ghēn gēzəkē kwēma tsētē naw. Ndē gazlaka na, mba'a mbay ghwēnamti mētsēhi ghwēlfē na?» kē ghēshi.

Ka Zhēwifē kala dī ma kwēma Yesēw

²² Dza *ka Zhēwifē mba'a ghēshi mēnti makwaghwa zēzē dzəkēn ghwēni *ciki Hyala tsa mbē mēlmē Zherēwzalem, sa mēnta vici va ki. Kēghēli, ghala tir tasli ka makwaghwa vaa nza.

²³ Dza Yesēw mba'a tsēhēy mbē tsē va. Dza na ka tēwrē dzar mbē gērka nē mēndi va «Gērka *Salēmanj» kē mēndi mbē ciki Hyala tsa va. ²⁴ 'Wakēvē ka Zhēwifē basē ghēshi basəkēvashi, dēzlētsēbē ghēshi tsēbay Yesēw. Ga' ghēshi ta dēw kwēma vē, a kē ghēshi na: «A Yesēw, pa' hwēm dza ghaa nza mbē sēnjēy mēhērli ghēy tay, wēzēba kēslatēnjēy gha na slēn tē kwēma na, niy nza ghaa *Kēristēw ntsaa tivē Hyala va sa» kē ghēshi. ²⁵ Ma kē Yesēw ngēshi na: «Ghala ndatē gēzanjwēy ya kwēma vaw, ghwēy na shiy dī ma zlēba. Ya kwataka slēni ghēree na madāja madāja na lē bērci bēra Dirēy, mbē ndēgha fēti naa dzəkēnee. ²⁶ Ya tsēgha nzē kiy, ndara nēfer ghwēy ghwēy, sa kama ghwēy mbē tenkesliy yaw. ²⁷ Ma ni ya va tenkesliy, a ghēshi sēnabēhwē nēe mēli. Ka nēwra tē sēbēe. Mba'ee sēnashi shi ya kwērakwē. ²⁸ Ta banavēshi piy tsaa kēdī ma dzee, ka dza ghēshiy zashi tēpēw. Tsahwēti ndē tifa dzaa mbay zlēghwēhwēshi mbē

dəvə yaw. ²⁹ A Dirə tsaa ndarashi va mbə dəvee taŋəti shiy gwa'a gwa'a tə dikə. Tsahwəti ndə tifa mba'a dzaa mbay zləghwəhwə shi mbə dəvə ciw. ³⁰ Na na ghəy ghəy lə Dirə kiy, ndə kwətiŋ nza ghəy» kə Yesəw.

³¹ Dza ka Zhəwifə ka zhiniy imə hərezli ta pə'wə Yesəw li shi difa. ³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa nzana sləni wəzə na yən ghəratı kwa kwəma ghwəy lə bərçi ndara dirə, mba'a ghwəy nata kiy, ta nama mbə kwəma va dī ghwəy zhiniy pə'wəra lə hərezli kia?» kə.

³³ Ma kə ka Zhəwifə na: «Va sləni wəzə na mən̄ti gha dī ghəy pə'wəŋa lə hərezliw. Ma kwəma pə'wəŋa ghəy tiy, sa dzəmbəŋa gha va mbə gəzə kwəma sawaa dzəkən Hyala. Ndə ngəri gha na, dza gha ka dī zhəghə ghən tsa gha ka Hyala» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mən̄di tsasliti mbə zliya kwəma pəhəti ghwəy, ma kə Hyalay: "Ghwəy na hyalahi" kə. ³⁵ Zhini difa kiy, a ghwəmmə sənay, ma kwəmaa gəzəkəvata mbə Zliya Hyalay, ka mbay ndəə bashamtiw. A Hyala fanati slən gwa'a kaa mbəzli bānakəshi na va kwəma nzə: "Ghwəy na hyalahi" kə ngəshi. ³⁶ Yən sana kiy,

Hyala təravəra na mba'a ghwənəkəra tikə tə hidi ni. Njaa njaa ka ghwəy ni ba na: "Kwəma sawaa gəzəe dzəkən Hyala" pə ghwəy ki, yən patsəŋwəy kwəmaa dzəti ngwəla: "Zəghwə Hyala nzee" pən kia? ³⁷ Mba'a kə sləni ghəratee, kala sləni Dirəy, ghalaba na ka bəra nefer ghwəy ghwəy ma. ³⁸ War sləni Dirə karkar kə sa ghəree vay, ya kala bəra nefer ghwəy ghwəy na, zləbatim sləni ghəratee va gwa'a tsəgha. Ghalabay, ta sənay dza ghwəy njasa nza Dirə mbə ya, yən kwərakwə na, mbee» kə Yesəw.

³⁹ Zhini ka Zhəwifə tapə zhimbəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə ci difa, dza na mba'a mbəliy və shi. ⁴⁰ Mba'a dzaa taŋəy dzəvəri tsahwəti həlbə tsa həl Zhərden, ge'i tə pətsaa niy mən̄i Zhaŋ va *batem. Dza na mba'a nzəyəy. ⁴¹ Dzəghwa dāŋ nihwəti mbəzli səkəshiy dzəvəgha. A kə ghəshi na: «A ghwəmmə sənay, mənəhwə kwəma mađaŋa mađaŋa na Zhaŋ ya kwətiŋəw. Nanzə kiy, ya namaba kwəma gəzəkə naa dzar ntsa gwanata na, tsəgha ghənzə» kə ghəshi. ⁴² Dāŋ mbəzli tə pətsa va bānavə nefer shi kaa Yesəw.

11

Məti Lazar

¹ Dza zəlghwə mba'a kəsəvə tsahwəti ndə mbə məlmə Betani, Lazar, kə məndi slən tsa ci. Betani vay, məlmə nza kar Marəy va, ghəshi lə zhambəghəta Martə mbə na. ² Ma Marəy vay, ghənzə na maliy niy basliti shidshid Ndə sləkəpə va lə 'wərdi, zhini mba'a niy sadamtishi lə shiti mbə ghən n zə. Zəmbəghəta Lazar na sa gwərapəy tsa va.

³ Dza ghəshi lə zhambəghəta bakanashi ki, ghwəni ghəshi ghwənay ndə ta dza ghəciy gəzə kaa Yesəw. A kə taa ni na: «A Ndə sləkəpə, wa vanay madiganja tərəy gwərapəy, kə məndi» kə taa ni. ⁴ Ma sa favə Yesəw bar tsa zəlghwə tsa Lazar va ki, a kə na: «Nay kwəma zəlghwə tsa Lazar va ghwəy na, məniiy zəlghwə tsa vaa zəlghwə ta mətiy ghəci və bətəw. Zəlghwə tsaa dzaa ci dikə tsa Hyala tərən w tsa ci, lə ta mbə məndiy fə bamaa dzəti dikə tsa Zəghwə Hyala na» kə.

⁵ Yesəw kiy, tərən w niy dī na kar Martə lə Marəy mba'a zəmbəghəshi Lazar. ⁶ Ya tsəgha n zə, ləy hwəm sa favə na zəlghwə tsa Lazar va na, mba'a mənti vici bakə dība tə pətsa nza na va.

⁷ Ma kə kaa *mbəzli ta səda ci lə hwəm vici bakə na va ki na: «A mbəzli ni, zhəghəva ghwəmməə zhəti

hidī ka Zhəwde» kə. ⁸ Ma kə ghəshi na: «A Metər, a gha nay nanzə hiy hi dan ghala səkə *ka Zhəwifə mbə pəla pəeslija lə hərəzliw, zhini a ghwəmmə zhaa zhəmbə ba, pə gha na?» kə ghəshi. ⁹ Ma kə Yesəw na: «A ghwəy sənay tsahi mən lə bakə na wan pi mbə vici kwətiŋ. Mba'a kə ndəə dza havəghwəy, ka tsati təhwəni tə səda ciw. Sa nzanay, mbə nay pi na, va wan tsa havəghwə. ¹⁰ Ma mba'a kə ndəə dza həvirəy, ta tsa dza təhwəni tə səda ci ghalaba. Sa ka na nay ma pi, sa nzana kala wan pi və» kə.

¹¹ Tsəgha gəzanakəshi Yesəw kwemer va, zha ma kə ləy hwəm ki na: «A madigammə Lazar bəti hi, nanzəy, ta dza dzee fərghakati» kə. ¹² Ma kə mbəzli ta səda ci na: «Əy, a Ndə sləkənəy, ma ghənzə tsəgha tə hi kəy, ta mbəliy dza na» kə ghəshi. ¹³ Ma na Yesəw naciy, a Lazar mətiy, na kwəma dī na gəzanshi. Ma mbəzli ta səda ci na, favə kwəma va ghəshiw, hiy bəhwə na katan, kə ghəshi. ¹⁴ Zhini ma kə Yesəw bazhə bazhə ngəshi na: «Wa mətiy mətiy Lazar. ¹⁵ Dalala vəshiree ta kwəma kən ghwəy sa mətiy na va, kala tsəhəree vəgha, nza ghwəy mbəə ndara nefer ghwəy. Nana kiy, dzamməm dzəvəgha!» kə.

16 Ma kə Təmasə tsa har məndi vaa ihwəli kaa nihwəti *mbəzli ta səfa Yesəw na: «Dza ghwəmmə kwərakwə, a ghwəmmə dza ta bəkwə kwasəbə Ndə sləkəmmə» kə.

Yesəw na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə məti, ka bānsi piy tsa kədi ma kaa mbəzliy bəkwəshi

17 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ki ndəs tsəhəshi mbə məlmə Betani. Ma madi ghəshiy tsəhə na, məndi lamti Lazar, ka mənti vici ghəci fadə kwa kwəli. 18 Məlmə Betani vay, ndəkwə ndəkwə na lə Zherəwzalem, gar kiləwmetər mahkanəy na kwa jipə shi gwa'a tsəgha. 19 Dza *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səkəshi tifa dāj, ta səkwe kar Martə lə zhambəghəta Marəy, lə ta dəpanshi nefer shi va kwəma məti zəmbəghəshi va ki.

20 Ma kə məndi kaa Martə na: «A Yesəw səkəy, mbə səkə na» kə məndi. Ma sa favə na na, dza na pəlhəm kafəta, ka dza ta ka'wə kwa kwal. Ma Marəy nanzə ki na, gwəjəta mənəy kəghi. 21 Ma sa kə 'wəvə Martə Yesəw ki, ma kə na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tifa nza na, ka mətuy zəmərə tsa nzaw. 22 Ya tsəgha nze kiy, e sənay, ya sana nze dəw gha shiy, ya nimaba va Hyalay, ka zlay bəjashiw» kə. 23 Ma kə Yesəw ngəta na:

«Ta zhəkəməy dza zəmənə kwa kwəli pəra Martə, e gəzəjə» kə. 24 Ma kə Martə na: «Yan, e sənay ta zhəkəməy dza na kwa kwəli fəca dza nihwəti mbəreketiy səmə kwa kwəli, fəca dza hidiy kərə» kə. 25 Ma kə Yesəw na: «Martə, yən na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə məti, ka bānsi piy tsa kədi ma kaa mbəzliy bəkwəshi. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, tə ghwəməy dza naa nza, ya ə mətuy na. 26 Ntsa tə ghwəməy tsa dibay, mba'a kə ndara nəfə tsa na, ka məti na bətə teepəw. Zləbavə kwəma va gha tsəgha na, pə gha sa?» kə Yesəw. 27 Ma kə Martə na: «Yə tsəgha na Ndə sləkəra, e zləbavə, gha na *Kəristəw Zəghwə Hyala, saa niy gəzəm va dzaa səkəə dzəti hidiy» kə.

Yesəw wahə

28 Ma sa gəzəkə Martə kwəma va tsəgha na, mba'a dzaa kəsata zhambəghəta Marəy. A kə ngəta dāhwə dāhwə na: «A Marəy, a Metər tsa ghwəmmə səkəy, mbə harjə na» kə. 29 Ma sa favə Marəy kwəma va tsəgha na, pəlhəm kafəta, ka diva ta dzəvəgha Yesəw. 30 Ghala pətsa va na, Yesəw ghwəla ta tsəhə mbə məlmə di, ghəci war tibay tə pətsa kwəmə Martə va li.

31 Ma sa nata *ka Zhəwifə niy nza va vəgha Marəy ta dəpanta nəfə tsa

nzə ghənzəə səvəri lə diva na, dza ghəshi ka nəw tə səəbə. «Nda dzəti kwəli dza na ta wahə» kə ghəshi.

³² Ma sa tsəhəta Marəy tə pətsa nza Yesəw va, mba'a nay na, dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta tifa kwa səfa Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tifa nzay, ka mətīy zəmərə tsa nzaw» kə.

³³ Ma sa nay Yesəw ghənzə mbə wahə, zhini tsəgha ka Zhəwifəə səəkəshi va kwasəbə mbə wawahə kwərakwə ɸa na, dza hwər tsa ci ka maɸi ta slanci ti shi tərəɲw tərəɲw, gar taɲamti bərɸi. ³⁴ Dza na ka dəw və shi, a kə na: «Kwəma lamti ghwəy sənzenva tsəy?» kə. Ma kə məndi ngəci na: «A Ndə sləkəpə, vanta kwəli ci tikə, ndi natama» kə məndi.

³⁵ Dzəghwa Yesəw ka wahə.

³⁶ Ma kə ka Zhəwifəə tifa sa nata ghəshi nava kwəma na: «Kay, nighətim njasa ɸiti Yesəw ntsa di» kə ghəshi.

³⁷ Ma kə nihwəti mbə shi na: «Ya sa nzana mba'a ghəciy mbay ghwənamti mətəhi ghwəlfə kiy, tawa niy daməti ma na məti va ɸə Lazara?» kə ghəshi.

Yesəw ghəshi lə Lazar

³⁸ Zhini mətəhə hwər tsa Yesəw mətəhəti slanci ta Lazar tifa tərəɲw tərəɲw, pəkw dzay dzəti kwəli. Mbə ləgwə niy nza kwəli va, mba'a məndi kalay lə hərəmbəzli. ³⁹ Ma sa tsəhəy Yesəw ki, a

kə kaa mbəzli tifa na: «Kafantim hərəmbəzli va mbəzli ni» kə. Ma kə Martə, zhambəghəy Lazar tsaa mətīy va na: «A Ndə sləkəpə, tawa kia! Mbə zən dza naa nza sənzenva. Sa nzanay, kwa fadə vici ci na ndatsə ghala lamti məndi» kə. ⁴⁰ Ma kə Yesəw na: «A Martə, niy gəzanee: “War ndara ma gha nəfə tsa ghay, ta nay dikə tsa Hyala dza gha?” pən sa» kə. ⁴¹ Mba'a məndi ɸanti hərəmbəzli va ki. Ma sa ɸanti məndi na, 'wakəvə Yesəw kaa kwəma ciy dzəta ghwəmə mba'a kafata, tapə ta cə'wə Hyala, a kə na: «A Didi, 'wəsa nə ya ngəɲa, sa nzana, mbə fəra kwəma dəwee ghaa dzəghwa. ⁴² E sənay, mbə fəra nza ghaa dzəghwa, ya hwəm ɸifa. Va wa gəzee tsəghay, ta mbə mbəzliy tsəbayra ni tikəə favə, mba'a ghəshi zləbati tsərtsər, gha ghwənikəra na, kə ghəshi» kə Yesəw. ⁴³ War sa gəzəkə na kwəma va tsəgha, a kə zlanzlan na: «Lazar, səmə!» kə. ⁴⁴ 'Wakəvə mbəri mba'a səməy, pəərə pəərə shid'šid' ci lə ɸividivi ci lə məgapa, mba'a gəjer mbə kwəma ci. Ma kə Yesəw kaa mbəzli tifa na: «Palamtim shi va ti a ghwəy zlay dzay!» kə.

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

45 Mbə *ka Zhəwifəə niy səkəshi va ta nighə kar Marəyəy, mba'a nihwəti dān banavə nefer shi kaa Yesəw sa nata ghəshi kwəma mənti na va madāna madāna na. 46 Ma nihwəti mbəzli mbə shi na mba'a ghəshi dzaa gəzanshi shi mənti Yesəw va gwa'a kaa *ka Farisahi. 47 Dza ka Farisahi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala basə ghəshi basətəvashi lə *ka sləka kwəma mbə ka Zhəwifə, ta sləka kwəmaa dzəkən Yesəw. A kə ghəshi na: «njaa njaa dza ghwəmmə məni sana kia? Avānay mbə ghəra sləni madāna madāna naa ntsa tərənjw sana. 48 Mba'a pə ghwəmmə ni, zlay ghwəmmə, a ghəci məni sa ci tsəgha pə ghwəmmə na, mbəzli gwanashi dza naa banavə nefer shi. Ma sa ka mbəzliy sləkəmmə dikə dikə ni mbə *Rəm favəy, ta səkə dza ghəshiy dzashiy dzəmbə kwəma va, ka ghəshi dza na mba'a ngəzlamti *ciki Hyala tsa ghwəmmə, kərəp zamti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə» kə ghəshi.

49 Ma kə ndə mbə shi, Kayifə, kə məndi slən tsa ci, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va na: «A navam tay, ka dī ghwəy fə ghən ta kwəma nanzə tepəw. 50 Ə təkə ma ghwəy, wəzəba mətīy ndə kwətīn tə mbərkə mbəzli gwanashi

na, kən na ka məndi səkəə zamti hwəlfə ghwəmmə, pə ghwəy na?» kə 51 Ma kwəma gəzəkə na va tsəgha nay, lə sənata kwəma ci tarəvə na gəzə nzəw. Sa nzana, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va, na kanambə Hyala kwəma gəzə na vaa səvəri, nja kwəma ghyaghyā nzə. Va tsəgha gəzə naa dzəkən mətī dza Yesəw ta mətīy tə mbərkə hwəlfə ka Zhəwifə gwanashi. 52 Ta mbərkə hwəlfə ka Zhəwifə lə ndərazhi Hyala tihəvərivashi gwa'a mətīy na, ta basətishi ta nza ghəshiy mbəzli kwətīn ni.

53 Ma sa gəzəkə Kayifə tsəgha ki na, dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi sləkati kwəmaa dza ta pəəsli Yesəw fəcava ki. 54 Va tsəgha zhini ma Yesəw ci ghən tsa ci dzar mbə ka Zhəwifə ghwəla. Dza na mba'a dza nzəyəy mbə nahwəti məlmə ndəkəwə vəgha gamba, ghəshi lə mbəzli ta səda ci, Efərayim, kə məndi slən tsa məlmə va.

55 Dzəghwa vici *makwaghwa ka Zhəwifə va ka məndiy har Pakə, mba'a kətikəvata. Dza mbəzliy səkə dzar mbə məlməhi ghəngən ghəngən, mba'a ghəshi basəkəvashi dān dzəmbə məlmə Zherəwzalem, vici tsə va ghwəlaa tsəhə, ta mbə ghəshiy gwamamti vəgha

shi njasa ka mëndiy mēni mbə kwəma jiji shi.

⁵⁶ Dza mbəzli va ka pala Yesəw mbə mbəzli. Ma ghəshi mbə ciki Hyala ki, sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «njaa na kwəma təkə ghwəmmə tay, ta səəkə dza na ta tsə na tanaa, naa kala dzaa səəkə?» kə ghəshi.

⁵⁷ Mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə ka Farisahi niy gəzəy kaa mbəzli: «Nza ndə səəkə gəzanshi, sa ka na nay Yesəw tə pətsa nza na, ma nza mēndi dza kəsəhwə» kə ghəshi niy ni.

12

Marəy ghəshi lə Yesəw
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Tərəmbə vici kwanj ta *makwaghwa Pakə ki. Dza Yesəw mba'a 'wati kwal dzəy dzəmbə məlmə Betani, dzəmbə məlmə Lazar tsaa zhinikəmə na va kwa kwəli. ² Mba'a mēndi tanati shi zəmə ghəngħən ghəngħən ngəci mbəba. Tiba Lazar ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə zəmə shi zəmə tanati mēndi va kaa Yesəw ki. Ma ghala pətsa va ki na, Martə saa tsəva mbə babanshi shi zəmə ngəshi.

³ Ma ghəshi mbə zəmə shi va tsəgha na, mba'a Marəy bəvə 'wərdi tə dimə, sa tati mēndi tə *Nardə dəwdəw, gar paf kwa magwaji ti

kən, mba'a dzaa baslanati tə shidshid Yesəw. Ləy hwəm sa baslamtishi na na, mba'a sadanamti shidshid ci va lə shiti mbə ghən nza. Dza ciki tsa nza ghəshi va mbə gwanay ki, ka zən war 'wərdi va ja' ja'a.

⁴ Ma kə Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta sədā Yesəw va, saa dza va ta nga dafa ti na: ⁵ «A is, tawa niy dəlamti ma ghwəmmə 'wərdi naa, pavə gəna ti gar mbəl bələkwə bələkwə mahkan, mba'a ghwəmmə tahanavə kaa ka ndərma nza kia?» kə. ⁶ Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana, mbə shashanci kwəma kən ka ndərma naw. Sa nzana va, və mēndiy fə gənay, nza ghəli sa ci, njasa sənabəy na mbə ghəli nza nə na. ⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsa, zlata mali va, ka gəzanta kwəma gha ma. Sləni dza mēndiy mēni, sa ka mēndi laraa dzəghwa kwəli na sa 'wati na va mēni, e gəzəna. ⁸ Ma na ka ndərmay, tifa nza ghəwəy li shi gar nganavəshi shiy ghəwəy ya hwəmba. Na tsee ghən nee kiy, ka dza ghwəmmə nza ndimndim tikə lə ghəwəyəw» kə Yesəw.

⁹ Dza vərəm *ka Zhəwifə tərənjw, mba'a madiy ta dzaa dzəmbə məlmə Betani sa favə ghəshi: «Mbə məlmə va na Yesəw» kə mēndi. Kwataka ta Yesəw gwa'a tsəgha madishi ghəshi

dibaw, lə ta dza ghəshiy nay Lazar tsa zhanakati Yesəw va mbə məti gəzə məndi na diba.

¹⁰ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ki, mba'a ghəshi tarəkə paslamti Lazar kwərakwə.

¹¹ Sa nzana, daŋ mbəzli mbə ka Zhəwifə zlashi mbə na shi va kwəma, ka dzashi ta nəw Yesəw, mba'a ghəshi banavə nefer shi ngəci tə mbərkə zhəkəmə tsa Lazar va kwa kwəli.

Njasa ka'wəti məndi Yesəw mbə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹² Ma way pi tə həzlimə va, sa favə vərəm tsa daŋ tsa va niy basəy mbə Zherəwzalem ta tsə *makwaghwa Pakə: «Ava Yesəw mbə səkəkə dzəmbə Zherəwzalem» kə məndi na, ¹³ 'wakəvə ghəshi tsəgha ka kəsli bali, ta slikwə dividivi slərpə ta dəvə shi, ka dzashi ta ka'wə Yesəw kwa kwal. Dza ghəshi ka ngwəmə lala zlanzlan, a kə ghəshi na: «'Wəsa kaa Hyala! Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səkəkəy tsa mbə slən tsa nzə! Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa mazə tsa ka *Izərayel tsa!» kə ghəshi.

¹⁴ Dza Yesəw ndəs kəsata kwantəmca, taram dzəməy mə, ka dzaa dzəmbə Zherəwzalem, nja kwəma gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən, a kə məndi na:

¹⁵ A mbəzli mbə məlmə *Shiyanjw, əntaa ghəy hazləni ma!

Ava ghwəy nay mazə tsa ghwəy,

dallə mə zəghwə kwantəmca mbə səkəkə, kə məndi.

¹⁶ Ghala pətsa məniva shi vay, niy favə kwəma di ghəshi gəzə mbəzli ta səda ci diw. Ma ləy hwəm sa dzay Yesəw dzəmbə dikə tsa ci va Hyala mə ghwəmə ki na, mba'a ghəshi zəzəvə. A kə ghəshi na: «Ma shiy niy mənə mbəzli va kaa Yesəwəy, a məndi niy gəzəkəshi tsəghaa dzəkən mbə Zliya Hyala va sham» kə ghəshi.

¹⁷ Ghala pətsaa har Yesəw va Lazar səəmə kwa kwəli, mba'a zhanakati mbə məti kiy, vərəm daŋ niy nza na tifa. Mba'a ghəshi niy slanəkəshi shiy niy nashi ghəshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə ki. ¹⁸ Va tsəgha basəkəvay ndə ngəri daŋ tsəgha ta ka'wə Yesəw ki. Sa nzana mba'a ghəshi favə kwəma madəŋa madəŋa na mənə na. ¹⁹ Ma kə *ka Farisahi kwa jipə shi ki na: «Njaa dza ghwəmmə mənə kia? Shi dza ghwəmmə ghakə tifa ghwəla ya jəw nəw. Ava mbəzli gwanashi madiy dzashi ta nəw kwəma ci» kə ghəshi.

*Nihwəti ka *Gərekə mbə dəw kwəma Yesəw*

²⁰ Mbə mbəzliy niy basəkəvashi vaa dzəmbə

məlmə Zherəwzalem ta pəra'wə dividivi shi kaa Hyala ge'i lə vici *makwaghwa Pakəy, a nihwəti ka Gərekə niy nza na mbə shi. ²¹ Ghavə ghəshi, ghəshi ka Gərekə va, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Fəlipə, ndə ka Betəsayda tə hidfi ka Galile, ma kə ghəshi ngəci na: «A ntsa dikə tsa, a ghəy dī kwəmay lə Yesəw» kə ghəshi. ²² Dza Fəlipə mba'a dzaa gəzanci kaa Andəre. Dza ghəshi bakanashi mba'a ghəshi dzaa gəzanci kaa Yesəw: «Ava məndiy dəwŋa» kə ghəshi ki. ²³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Nana kiy, a vəghwə tsa va mənuy, ta fəva dikə dzətē, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ²⁴ Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala bəvə hwəlfə ha kə ndə, mba'a tsanjwambə mbə hidfiy, kwətinja ka naa nza, ka mətəshəw. War məndi tsanjwambə na mbə hidfi, mba'a pəsəta ka naa gha səghəta dŋa. ²⁵ Tsəgha na lə ke ngəri kwərakwə. Ntsaa njədī piy tsa ci tikə tə hidfiy, ta zay dza piy tsa tsava ndə. Ma ntsaa njədī ma piy tsa ci tikə tə hidfi na, ta kwəmay piy tsaa kədī ma dza na. ²⁶ War mba'a kə ndə dī nza ka ndə ghəradā sləniy, nəw kə ntsa vaa nəwra. Nza ndə ghəra sləni tsee nzəy tə

pətsa dzee nza kwərakwə. Ma ntsaa ghəradā sləni kiy, ta falti kwəma ci dza Dirə tərənjw diba» kə Yesəw.

Yesəw gəzəpə kwəma məti dza na ta məti

²⁷ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Sanay, a məhərlee sətə. Wəzəba njaa mənTEE bay tay? Wəzəba nə ya kaa Dirə: «A Di, mbəlantəra səvəri mbə ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa” pən ta na? Tibaw, war ta sa ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa səkəree. ²⁸ “A Di, fə bamaa dzəti slən tsa gha” nə ya» kə.

Dzəghwa, ma kə gaka məli ndə kaa zləbanci kwəma səkə mə ghwəmə ki na: «E fati bama ti, ta zhini dzee mətəshə fə dzəti ka yəwən diba» kə. ²⁹ Ma kə vərəm tsa tə pətsa va gwa'a sa favə na gaka məli va na: «Fam məli van sa gərgərey na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbə shi na: «Am, awə, məli *ndə kwal tsa Hyala na sava gəzanci na kwəma» kə ghəshi. ³⁰ Ma kə Yesəw na: «Ma gaka məli favə ghwəy vay, ta kwəmee səkəta naw, əhən, war tə ghwəy na.

³¹ Avanay vəghwə tsa dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidfi ti ki. War sənzenva dza na ta banti mazə tsa tə hidfi ni tsa. ³² Ghala pətsa dza məndi vaa kafara vəgha tsəməy, ta harəhwə mbəzli dzee dza gwa'a gwa'aa dzəvəghē» kə

12:21 12:21 1:44; Lk 19:3; 23:8 **12:23** 12:23 2:4; 12:16 **12:24** 12:24-25 Mt 10:39; 16:24-25; 1Kwər 15:36 **12:26** 12:26 14:3; 17:24 **12:27** 12:27 12:23; Mt 26:38 **12:28** 12:28 17:1; Mt 3:17; 17:5 **12:31** 12:31 5:22; 14:30; 16:11 **12:32** 12:32-34 3:14 **12:33** 12:33 18:32

Yesəw. ³³ Ma mbə kwəma gəzəkə na va tsəgha na kiy, ciy citəpə na gəla məti dza na ta məti.

³⁴ Ma kə vərəm tsa tifa va ngəci na: «Sa ka *Kəristəw Ntsa tivə Hyala səkəyəy, war tifa dza naa nza tə ghwəmə ta kwa ndimndim, kə kwəma bənivə ghəy mbə zliyahı kwəma ghəy pəhəpəhə na. Zhini ma pə gha ba na: "Ghala pətsa dza məndiy kafay Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəvəgha tsəm" pə gha. A ndə na Zəghwə yakə ndə ngəri tsa va difa kia?» kə ghəshi. ³⁵ Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, nana diy, ghwəlay na wan pi mbə ghwəy ta vici jəw. Mbatsəm dza ta wan pi tsa va, vantaa kwəsli səkəkə kəələhwəwəy. Sa nzanay, ntsaa dza mbə kwəsli na, ka sənay na dzəghwa tə pətsa kədi na səfa ciw. ³⁶ Va tsəgha kiy, wəzəba zləbavə ghwəy wan pi tsa va ghala pətsa nza na tsa ghwəlay lə ghwəy di. Ta mbə ghwəy zhəghəwəy ka mbəzli mbə wan pi» kə Yesəw.

Ma sa gəzanti Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a dzay kərakə, dzaa mbəy və shi.

*Zləbavə kwəma Yesəw mbəzli *ka Zhəwifəw*

³⁷ Di ghəshiy banavə nefer shi kaa Yesəw, ya tsəgha nzana, mba'a ghəci məmənəhwə shi dimədime

ni daj kwa kwəma shiw. ³⁸ Ma mənti ghəshi tsəghay, ta mbə kwəma niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay va mbə zliyaa dzəghwata kwa, a kə niy niy:

A Hyala kwa sləkəpə, wa ntsaa zləba kwəma gəzə ghəy kia?

Kaa wa cinti gha bərci kəətipə gha li kia Ndə sləkəpə?

kə Ezay niy ni.

³⁹ Zhini ba mba'a Ezay gəzəkə nda sa wana banavə ma ghəshi nefer shi kaa Yesəw, a kəy:

⁴⁰ A Hyala ghwəlfay mətəshi shi, mba'a dəndəy məhərli shi.

Tawa ghwəlfay na mətəshi shiy, əntaa ghəshi nay pi.

Tawa dəndəy ma məhərli shiy, vantaa ghəshi sənata kwəma,

«Zhini əntaa ghəshi zhiniy zhəghəvaa səkəkə dzəvəghee,

gar mbayee zhiniy mbəlantishi difa» kə Hyala,

kə Ezay.

⁴¹ Sa wana gəzə Ezay kwəma va tsəghay, sa nzana, mba'a ghəci nay dikə tsa mənı Yesəw. Na gəzə na kwəmaa dzəkən tsəgha.

⁴² Ya tsəgha nzə kiy, daj niy nza nihwəti mbə mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw.

Kala di ci ghen tsa shi gheshiy savori bazhe bazhe. Sa hazlani gheshi va *ka Farisahi, vantaa gheshi bantishi savori mbə ciki basova tsa shi. ⁴³ Sa nzana diba fal tsa falshi ke ngəri gheshi niy di kaa fal tsa Hyala.

Kwəma gəzə Yesəw dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli

⁴⁴ Dza Yesəw ka gəzə kwəma zlanjlanj, a kə na: «Favə tə ghwəy, ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, kaa ngəra kwətira ndara na nəfə tsa ciw. Aa banavə nəfə tsa ci kaa ntsaa ghwənikəra kwərakwə. ⁴⁵ Mba'a kə ndə naray, a ntsa va nay ntsaa ghwənikəra kwərakwə ba. ⁴⁶ Yənəy, nja waŋ tsa mbərə kaa mbəzli səəkəree tikə tə hidī. Vantaa ntsaa ndara nəfə tsa ci nzəy mbə kwəsli. ⁴⁷ War mba'a ndə favə kwəma gəzee, dza na kala di fəti ghəci tiy, yən dza naa bānci fəti na tsee ghənəw. Sa nzanay, səəkəree ta basə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidī niw, war ta mbəlishi səəkəree. ⁴⁸ Ma ntsaa zhinida ghen kala di zləba kwəmee ghəciy, a ntsaa dzaa basə ngwəvəə dzəkən tifa. Kwəma gəzee na dza naa sla ngwəvəə dzəkən ndə fəca dza hidīy kərə. ⁴⁹ Sa nzanay, nahwəti kwəma tarəvee gəzəkə lə bərcee

tifaw. War kwəma Dirə tsa ghwənikəra va na sava. Ghəci ka naa gəzara kwəma, ma kee gəzə ya na kee canshi kaa mbəzli nzə gwa'a. ⁵⁰ Kwəma gəzanwəy na va mənī nzəy, e sənay, kwəmaa dzaa bəŋwəy piy tsa kədi ma na. War kwəma gəzəkəra Dirə dzee gəzə gwa'a tsəgha» kə Yesəw.

13

Yesəw yabanshi shidshid mbəzli ta səfa ci

¹ Dzəghwa ki, sa tərə hi kwətij ta vici *makwaghwa Pakə ki na, mba'a Yesəw sənay tsəgha, vəghwə tsa ci na sava səəkəy na ta bərvay ghəcīy zlashi hidī ni, ta dzay dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dəy, kə. War mbə di mbəzli ci tikə tə hidī ni ghəci niy nza ki, war tsəgha ghəci mbə dīshi pa' tə kwa kərni vici.

² Ma hetihwer va na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci basəshi ta zəmə shiy, ghalabay *ndə jaka tsa Hyala fanambə kwəma nga dafa ta Yesəw mbə nəfə tsa Zhəwdasə, zəghwə Shimanjw Isəkariyətə na naci ki.

³ Ma na Yesəw na, aa sənay naci, sa nzana, ntsaa səəkə vəgha Hyala ghəci, zhini ta zhəghəva ghəci dzaa zhəvəgha diba. Aa sənay a Hyala zlatanavə shiy

gwanashi ngəci mbə dəvə ci, kə.

⁴ 'Wakəvə na kaf kafəy sati tə pi zəmə shiy, dza na kwərat səranti tsahwəti kwəbaŋ kən ghən ci laŋ bəvə kadibəl, mba'a pəhəti təti ci. ⁵ Dza na nganə tivə yam kwa tasaw, mba'a ghati yabanshi shidshid mbəzli ta səda ci li shi. Sadamtishi sadamtishi ghəci kaa shidshid shi va lə kadibəl tsa titi ci va.

⁶ Ma sa tsəhəy na tə Shimanjw Piyer ki, tsa' kə ta yabanci shidshid ci na: «A Ndə sləkəra, a gha yabəra shidshidee, pə gha na? Əm, tibaw!» kə Shimanjw.

⁷ Ma kə Yesəw na: «A Piyer, kadiw na gha di. Ma kwəma nata gha na yən mənəi sənzənvay, ka dza ghaa mbay favə nana diw. Ma kwa kwəma jəwəy, ta favə dza gha» kə Yesəw.

⁸ Ma kə Piyer na: «Am, awə, ya tsəgha nzəy, zləbatee na nee ghaa yabəra shidshid yaw» kə. Ma kə Yesəw na: «Ma ghənzə tsəgha, gha kala zləbati yən yabəŋa shidshid ghay, ə dī ma gha kwəmavə ya nimaba shiy vəya» kə. ⁹ Ma kə Shimanjw Piyer sa gəzəkə Yesəw tsəgha na: «Ma ghənzə tsəghay Ndə sləkəray, ka dza naa nza war shidshidee shi dza ghaa yabəra gwa'a tsəghaw, wəzəba yabəra gha lə dividivishi, lə ghən tseyey gwa'a na» kə. ¹⁰ Ma

kə Yesəw na: «Na ntsaa pishivay gwanata vəgha ci dēwdewəy, ka maw mənədiy pi ghwəla gwanata vəgha ciw. War pəshanamti ma mənədi shidshid ciy, mək na tsəgha. Ghwəyəy, dēwdew nza ghwəy. Nanzə kiy, ghwəy gwanəwəy na dēwdewəw» kə Yesəw. ¹¹ Sa nzana, mba'a sənay lə ntsaa dzaa nga dafa ti tifa mbə shi, va tsəgha gəzə na: «Ghwəy gwanəwəy na dēwdewəw» kə.

¹² Dza Yesəw sa kədiy na lə pi shidshid mbəzli ta səda ci, mba'a zhanakən kwəbaŋ tsa ci, das nzəyəy tə pi zəmə shiy. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə gəla kwəma mənətwəy ya na ghwəy na? ¹³ Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy ka naa ni: "A Metər" pə ghwəy, zhini "A Ndə sləkəŋəy" pə ghwəy ni ngəra. Tsəgha ghənzə kataŋ ba, sa nzana, Metər tsa ghwəy yən, zhini Ndə sləkəŋwəy yən ba. ¹⁴ Njana nzana, yən Ndə sləkəŋwəy, zhini yən Metər tsa ghwəy, dzəghwa ka yabəŋwəy shidshid ghwəyee kiy, tsəgha ka ghwəy məmənəi kwa jipə ghwəy kwərakwə ki, ka yayabə shidshid ghwəy. ¹⁵ Kwəla na sava citəŋwəy ya, ma nza ghwəy mbəə mənəi tsəgha kaa ghən tsa ghwəy njasa mənətwəy ya va kwərakwə. ¹⁶ Ə gəzəŋwəy

ya, ta na navay, tsəgha na, ndə ghəra sləni tsaə tanəti ntsa ghəranči na va sləni tifa tə dikəw, ka mbə ntsa ghwəni mēndiy tanəti ntsaa ghwəni tə dikəw, ava tsəgha na. ¹⁷ Sana sənzənvay, a ghwəy sənata kwəma va gwa'a. Mbəzli təfanatishi Hyala miy dza ghwəy nza, ghwəy kə fəti ghən ta mənī nzə.

¹⁸ Ya tsəgha nzəy dzəkən ghwəy gwananwəy gəzee kwəma vaw. E sənashi nefer ni tərətē va mbəzli. Əy ma difa na, wəzəba nza na mba'a kwəmaa gəzəva va mbə zliya dzəghwata kwa na. Saa ni va: "Ntsaa zəmə ghəy dafa li kwa kwakwa tsa kwətij tsa zhiniy mənīy ka ndə ghəra tsee" kə, kə mēndi. ¹⁹ Ə gəzanwəy ya sənzənvānata ghala vici va ghwəla ta məniva. Sa ka shi va mənishi kiy, ma nza ghwəy mbəə sənay, yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. ²⁰ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma ntsaa zləbavə ntsa ghwənay yay, yən də'wə ghən tsee na sa zləbavə na va kwərakwə. Ntsaa zləbavəra na, ntsaa ghwənīkəra va na sa zləbavə na kwərakwə ɸa» kə.

Yesəw lə Zhəwdasə tsaə dza vaa nga dafa ti
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

²¹ Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha

na, mba'a məhərli ci səəta. Ga' ghəci ta gəzə kwəma, a kə na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətijəy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra mēndi» kə. ²² Mba'a mbəzli ta səfa ci ghati nighəva kwa jipə shi, ka dəfəw kwa jipə shi nda dzəkən tsama mbə shi gəzə Yesəw kwəma va.

²³ Mbə mbəzli ta səfa ci va kiy, a ntsa dī na niy nza tifa vəgha. ²⁴ Ga' Shimanjw Piyer ta mələ'wə gəzānči kaa ntsa dī Yesəw va lə mətse, a ghəci dəw kwəma va və, nda dzəkən tsama ndə mbə shi gəzə na kwəma va. ²⁵ Dza ntsa va kwərakwə ki, kət kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka dəw, a kə na: «A Ndə sləkənjəy, tsama ndə na savaa?» kə. ²⁶ Ma kə Yesəw na: «Kadiw, avee taa nga penj ta mbəzə er dzəti ta bānči kaa ndəy, ntsa dzee vaa bānčiy, ghəci na» kə. 'Wakəvə na, ba'wə ngavə penj ki, dza bəkə mbəzəvə er ti, tsānj bānavə kaa Zhəwdasə, zəghwə Shimanjw Isəkariyətə. ²⁷ War sa bəvə Zhəwdasə penj tsa va tsəgha na, gwa'a, mba'a ndə jaka tsa Hyala dzay dzəmbə nəfə tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci ki na: «A Zhəwdasə, ca mbata gha tanjan, mənī kwəma tarə gha va mənī nzə!» kə. ²⁸ Dzəghwa hashi, mbəzli nza ghəshi li shi mbə zəmə shiy hashishi,

ntsaa sənay tifa nda tawa gəzanci na kwəma va tsəgha ngəciw. ²⁹ Ma kə zəzə kwəma nihwəti mbəzli mbə shi na: «Nda sa nzana va, Zhəwdasə ntsa fə ghəshi gəna və, na gəzanci Yesəw a ghəci dza ta pa shi di ghəshi ta kwəma *makwaghwa Pakə, aw na, a Zhəwdasə bānshi nihwəti shiy kaa mbəzli ka ndərma bərkee shiki» kə ghəshi. ³⁰ Ma Zhəwdasə naci ki, war sa bəvə na peŋ tsa nganati Yesəw vaa dzəti dəvə ci tsəgha na, nza'jəw del səvəriy. Pi həvir na ghalaba.

Yesəw gəzanshi nahwəti kwəma 'war'war na kaa mbəzli ci ta nəw ghəshi

³¹ Ma sa səvəriy Zhəwdasə ki, ma kə Yesəw kaa niy tərmbə mbəzli tifa ki na: «Nana kiy, a dikə tsa mənəe yən Zəghwə yakə ndə ngəri cikəvərivay tə ngwəla, mba'a məndi sənay dikə tsa Hyalaa səvəri mbə ya difa. ³² Njana nzana mba'a dikə tsa Hyala citəvay səvəri mbə ya tsəgha kiy, ta citəpə dikə tsee yən Zəghwə nzə dza Hyalaa dzaa səvəri mbə də'wə ghən tsa nzə, sənəzənvānata, ka dzaa nzay nzaw. ³³ A ndərazhi ya, vəghwə jəwə tsətsə tərə nzəy tsa ghwəmmə lə ghwəy. Ma ləy hwəm jəwəy ta palara dza ghwəy. Avee taa zhiniy gəzəŋwəy kwəma nja kwəmaa niy gəzəhwee

va kaa *ka Zhəwifə difa, sa niy nə ya va ngəshi: «Ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee vaa dzaw» pən.

³⁴ Sana sənəzənvay, avee taa gəzəŋwəy nahwəti kwəma 'war'war na, nza ghwəy mənī: Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Njasa diŋwəy ya vay, tsəgha pə ghwəy di ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwərakwə. ³⁵ Mba'a a pə ghwəy di ghən tsa ghwəy tsəghay, ghalaba na ta sənay dza məndi, mbəzli ta səfəe nza ghwəy, kə məndi» kə Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶ Dzəghwa Shimanj Piyer ka dəw kwəma va Yesəw, a kə na: «A Ndə sləkəŋəy, kwəma dza gha ta dzaŋa baya?» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Ta dzara dzee, pətsa dzee va ta dzətiy, ka dza gha nəwvəraa dzəti nana diw. War kwa kwəma dzaa nza» kə Yesəw. ³⁷ Ma kə Piyer na: «Wa shiy mənishi nə gha: «Ka dza gha nəwvəra nana diw!» pə gha kia? Gwa'a gwa'a gwəmantəvaree ta ndəghə ya kwəma gar məti ndə mbə na na, war yan, pən taa ni, tə mbərkə kwəma gha» kə. ³⁸ Ma kə Yesəw na: «Zlata nava kwəma di! Katanj gwəmantəvaŋa gha sana ta zləba ya məti tə mbərkə

kwəmee na? Ə gəzanee, ta na navay, tsəgha na, ndatsə ka ngələkə gha way, gha zhənti vərəslə: «Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw» pə gha, mahkan səfa» kə.

14

Yesəw na kwal tsa dzaa bəghə ndəə dzəvəgha Hyala

¹ A kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ka dza her ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy ndara nefer ghwəy diba. ² Ma mə ghwəmə kəghi tsa Dirəy, danj na pi nzəy məba. Ta dzara dzee dzəmə ta gwəmantənjwəy pi nzəy. Mee kala pi məba tsəgha nzay, ka dzee gəzanjwəy na: «Ta dza dzee ta gwəmantənjwəy pi» pənəw. ³ Ma sa kee dza mba'ee dzəmə gwəmantənjwəy pi gwa'a kiy, ma nzee zhəghəvaa zhəkə ki, ta pəmənjwəy dzəməə dzəti pətsa dzee vaa nza. Ta mbə ghwəy nzəy kwərakwə vəghee tə pətsa nzee. ⁴ A ghwəy sənay kwal tsa dzaa dzəti pətsa dzee va kwərakwə» kə Yesəw.

⁵ Ma kə Təmasə na: «A Ndə sləkəpə, a sənay ghəy dzəti pətsa dza ghaw na, njaa njaa ka ghəy sənay kwal nə gha shəka?» kə.

⁶ Ma kə Yesəw na: «Yən na kwal tsa katanj tsa, sa dza mbəzliy kwəməvə piy tsa kədi ma kwa. Tsahwəti ndə

tifa dzaa tsəhə vəgha Dirə Hyala mə ghwəmə, kala war dzar kweyew. ⁷ Mba'a pə ghwəy sənara kiy, ta sənay Dirə dza ghwəy dza ghalaba kwərakwə ki. Ya sana sənənvanata tala na, a ghwəy nay, mba'a ghwəy sənay» kə Yesəw.

⁸ Ma kə Fəlipə na: «A Ndə sləkənjəy, citənjəy Didi tsa va, war məkənjəy dza navaa nza tsəgha» kə. ⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa pə ghaa Fəlipəə? Mbəradsəmmə ghwəmmə lə ghwəy na, kala sənara gha na? A sənay ma gha, ntsaa nara na, aa nay Didi, pə gha shəkəna? Njaa njaa ka gha zhiniy gəzə na: «Citənjəy Didi tsa va» pə gha diba kia? ¹⁰ Wa ə zləbati ma gha kwəma nza tsa nza na, yən na mbə Dirə, Dirə kwərakwə na, mbə ya ghəci na? Kwəma nja sa kee naa gəzanjwəyəy, vəya də'wə ghən tsee səəkə naw. Ma shi mənəe vay, Dirə mənishi na mbə ya, sa nzana mbə ya ghəci. ¹¹ Zləbatim kwəma gəzanjwəy ya va, sa nə ya va: «Ka ndə kwətij məninjəy ghəy lə Dirə, mbəya ghəci, dzəghwa mbee kwərakwə» pən. Kala tsəgha na, mba'a ghwəy zləbati tə mbərkə sləni ghəree na tala tala.

¹² Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ta ghəra sləni dza na njasa ghəree na. Zhini tərənjwəba na ci

va slēni dza naa ghərahwə dzaa nza difa. Sa nzanay, ta dzara dzee dzəvəgha Dirə. ¹³ Ghalaba ki ya nimaβa shiy dza ghwəy di dəw lə slən tseyey, ta ndaŋwəy shi dzee dza. Ta mbee cinti njasa nza dikə tsa Dirə kaa mbəzli. ¹⁴ War mba'a pə ghwəy dəw shiy vəya mbə slən tseyey, ta mənɪŋwəy shi dzee» kə Yesəw.

*Yesəw gəzəpə kwəma *Safə tsa Hyala tsa dza naa ghwəni səəkə kaa mbəzli*

¹⁵ Ma kə Yesəw difa na: «War mba'a pə ghwəy dɪtəra tsərtsərey, ta dɪ fəti dza ghwəy ta kwəma gəzaŋwəy ya. ¹⁶ Ta cə'wə dzee dza va Dirə a ghəci ghwənikəvəŋwəy tsahwəti ndə ta kəətɪŋwəy, Safə tsa ci dɛwdɛw tsa. Ma nza ghəci nzəy tifa lə ghwəy ya pa hwəmba. ¹⁷ Safə tsaa cipə na katanj na kwəma. Ma na mbəzli tə hidɪ na nashi kiy, ka kwəməvə ghəshi, sa nay ma ghəshi mba'a sa sənay ma ghəshiw. Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən kiy, a ghwəy sənay wəzə. Sa nzana ntsa mbə ghwəy ghəci, mbə nzəy ghəci jakəjakə lə ghwəy.

¹⁸ Ya tsəgha nzəy, ka dzee dzaraa zlanjwəy kwətɪŋwəy nja məzhɪtitiw. Ta zhəghəva dzee zhikəə zhəvəgha ghwəy. ¹⁹ Kwa kwəma jəwəy, ka dza mbəzli tikə

tə hidɪy naraw. Ghwəy na na ghwəy kiy, ta nara dza ghwəy dza. Sa nzanay, mbə piy nzee. Dzəghwa mbə piy ghwəy taa nza kwərakwə. ²⁰ Ghala pətsa va sa ka vəghwə tsa va tsəhəyəy, ta sənay dza ghwəy mbə Dirə nzee, mba'a ghwəy mbə ya, zhini yən na mbə ghwəy, pə ghwəy.

²¹ Ma ntsaa fəti ghən ta kwəma gəzəkee, dza na mba'a kəsəvə ka dɪ fəti tiy, tsava ndə na saa dɪra. Ta dɪ ntsaa dɪra dza Dirə kwərakwə ki, zhini tsəghee dzaa dɪ βa. Ghalaba ki na, ta cinti ghən tsee dzee kaa tsava ndə» kə.

²² Ma kə tsahwəti ntsa har məndiy Zhəwdə, mbərəkəy Zhəwdasə Isəkariyətə na: «A Ndə sləkəpə, njaa njaa dza nava kwəmaa məniva dza ghaa citi ghən tsa gha kaa ngəŋəy, ma nihwəti mbəzli tə hidɪ na, kala dza ghəshiy mbay naja nashi kia?» kə. ²³ Ma kə Yesəw na: «Ma ntsaa dɪray, a ta kəsəvə kwəma gəzəkee, ka dɪ fəti ti. Ta dɪ ntsa va dza Dirə. Ghəy lə Dirəy, ta səəkə dza ghəy və, ta nzəy ghəy lə kar ntsa va gwa'a. ²⁴ Ma na ntsaa dɪra may, ka dɪ fəti na ta kwəma gəzə yaw. Kwəma nja kwəma nzee na mbə gəzə nzə sana favə ghwəyəy, kwəma gəzee də'wə ghən tsee naw, kwəma gəzə Dirə

14:13 14:13 15:16; 17:1 **14:15** 14:15 14:21, 23; 15:10; 1Zhnj 5:3; 2Zhnj 6
14:16 14:16 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; 1Zhnj 3:24; 4:13; SləniKY 1:4; 2:4
14:17 14:17 1Kwər 2:10-16 **14:19** 14:19 16:16; 8:14 **14:20** 14:20 5:18
14:21 14:21 14:15 **14:23** 14:23 ShiZhnj 3:20 **14:24** 14:24 7:16

tsaa ghwënikëra va tikë na sava.

²⁵ Ə gëzanjwëy ya shi va gwanashi, ghala vëghwë tsa nzee ghwëlara mbë ghwëy.

²⁶ Lëy hwëm shi vay, a Dirë dzaa ghwënikënjwëy Safë tsa ci dëwdëw tsa ta këtijnwëy. Ma nza ghëci bënijnwëy kwëma va gwanata, ka zëzënjwëy nahwëti kwëma gëzanjwëy ya gwanata. ²⁷ Avee zlanjwëy mbë zërkë, zërkë tsee na sa ndanjwëy ya va. Njasa ka mbëzli të hidï vaa bë kaa mbëzli bënjwëy ya tsee zërkëw. Ka dza her ghwëy ma, ka hazlëni ghwëy ma.

²⁸ Njasa niy favë ghwëy va yën gëzanjwëy: “Ta madï dzee dzara, nanzë kiy, ta zhini dzee zhëghëvaa zhëkëë dzëvëgha ghwëy” pën niy niy, mba'a pë ghwëy dïra na, ta vëshi dza ghwëy tërënjw, sa dzee ta dzaa dzëvëgha Dirë. Sa nzanay, a Dirë tanjëtëra të dikë.

²⁹ Ə gëzanjwëy ya kwëma va sana ghala nanata di. Ma sa ka na mënta ki na, nza ghwëy mbëë zlëbavë kwëma va. ³⁰ Ka zhinëe gëzëhwë kwëmer lë ghwëy ghwëla dënj dënjëw, sa nzanay, mbë sëkë na mazë tsaa slëkë hidï ni. Bërci vëë dzëkën yaw. ³¹ Ya tsëgha nzë kiy, wëzëba sënay mbëzli të hidï gwanashi, e dï Dirë tërënjw, mbë mëni

shi gëzëra na nzee gwa'a, kë ghëshi.

Satim dzammëm tikë!» kë Yesëw.

15

Yesëw na dënjw fë tsa katanj tsa

¹ Ma kë Yesëw b'a na: «Yën na dënjw fë tsa katanj tsa. Dirë na, ndë za tsaa slëkë vëh fëhi va. ² Ma dëvëë dzaa yati ma ya, mbë dividiviy dzaa hashi të ya gwa'ay, ta kësłamtishi dza Dirë sëkwa të ya. Ma naa dzaa yati ya dëvë na, ka na dza mba'a gwëmati slahë nava dëvë wëzë ki, nza ghënzë mbëë gwëmavë ya na wëzë na ya, tanj na kwa tanja va. ³ Ma ghwëy sana kiy, mbëzli gaga ni, gwëma gwëma ni, nza ghwëy gwananjwëy, të mbërkë kwëma banavënjwëy ya na. ⁴ Jakënjwëyëm wëzë lë ya, njasa nzee va jakëjakë lë ghwëy. A ghwëy sënay kiy, ka mbë dëvë fëë yati ya kwëtita, kala ghënzë të dënjw tsa pësëta na va tiw. Ava tsëgha nza ghwëy kwërakwë ki, ka dza ghwëy mbëë mënti shiy dzaa fë shëndëkëë dzëti Hyala, ghwëy kala jakëjakë lë yaw.

⁵ Yënëy, yën na dënjw fë, ghwëy na, dividivi të ya. Ma ntsa jakëy lë yay, tsëgha nzee jakëjakë li kwërakwë, ta yati ya dza na dënj.

Kala jakəŋwəy pə ghwəy lə yay, ka dza ghwəy mbay mənti ya namaba kwəməw. ⁶ Ntsaa kama jakəjakə lə yay, ta ndəghamti tsava ndə dza məndiy dza, njasa ka məndi vaa ndəghamti dəvə tə fə, sa ka məndiy slanti, nza ghwəlita. Ma gəla niva shəghwə dəvə fəə nza kiy, nahwəti kwəma shi tifa, kala basəshi ta pəhə ghwə li shiw. ⁷ Mba'a pə ghwəy jakəŋwəy lə ya, mba'a kwəmee nzəyta mbə ghwəy wəzəy, ghalaba na, dəwəm shiy ya nimaba shiy na shi dī ghwəy vəya gwa'a, ta kwəməvəshi dza ghwəy. ⁸ Sa ka ghwəy cikəvəri kwəma wəzə na məni ghwəyəy, ghalaba dza ghwəy nza ka mbəzli ta sədee karkar ni. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, a mbəzli dzaa nay dikə tsa Dirə kwərakwə ki. ⁹ Ma yənəy, mbə dīŋwəy nzee njasa dīra Dirə va kwərakwə. Garəŋwəyəm tə dī tsa dīŋwəy ya va ya hwəmba. ¹⁰ Mba'a pə ghwəy dī fəti ta kwəma gəzəkəŋwəy ya məni nzəy, a ghwəy garəŋwəy tə dī tsa dīŋwəy ya va ya hwəmba dī naa gəzə. Njasa dee va fəti ta kwəma gəzara Dirə məni nzə, mba'ee garəfa tə dī tsa Dirə va ya hwəmba.

¹¹ Ma gəzəŋwəy ya kwəma va tsəghay, ta mbə vəshee təhayŋwəy nefer

ghwəy. Ma nza na ghwəy vəshi kərnij yəmayvata kwərakwə ki. ¹² Ma nə ya kaa nee kwəma gəzəŋwəy ya, ta məni ghwəyəy: Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa dīŋwəy ya va kwərakwə. ¹³ A ghwəy sənay, tsahwəti dī tifa ndəə cikəvəri ka tanəti məti zləbati ndə tə mbərkə madigahiyəw. ¹⁴ Ma ghwəy ki, mba'a pə ghwəy məni kwəma njasa gəzəkəŋwəy ya vay, madigahiraa gə ghwəy. ¹⁵ Ka dzee harŋwəy ka ghərafə sləni ghwəlaw. Madigahira dzee harŋwəy. Sa nzanay, ndə ghəra sləni tsa ndə na kar naa sənashi shi ka Ntsaa sləkəə məniw. Ma ghwəy na na ghwəyəy, cəke' banavəŋwəy ya shi citəra Dirə, va tsəgha harŋwəy ya ka madigahira. ¹⁶ Sanay, ghwəy təravəra naw. Yən na saa təravəŋwəy, ta nza ghwəy ka mbəzlee. A ndəŋwəyee sləni, nza ghwəy dza ta ghəra, nza sləni va mbəə dza kwa kwəma kwa kwəma ka kəəti mbəzli ta kwəməvə piy tsaa kədī ma. Ghalaba ki na, nza Dirə bəŋwəy ya nimaba shi dza ghwəy dəw və mbə slən tsee ki. ¹⁷ A nə ya kaa kwəma gəzəŋwəy ya ta məni ghwəy kiy: Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, nə ya» kə Yesəw.

15:6 15:6 Mt 7:19 **15:7** 15:7 15:16 **15:8** 15:8 14:13; 17:1 **15:9** 15:9 13:1; 5:18 **15:10** 15:10 14:15 **15:11** 15:11 16:22, 24; 17:13; 1Zhnj 1:4 **15:12** 15:12 13:34; 1Zhnj 4:11 **15:13** 15:13 10:11 **15:16** 15:16 14:13; 15:7; 16:23-24; Mt 18:19; 1Zhnj 3:22; 5:14-15; təra: Zhnj 6:70; 13:18 **15:17** 15:17 13:34

*Ka di mætsə kar Yesəw lə
*mbəzli ta səda ci mbəzli tə
hidiw*

18 Ma kə Yesəw ɓa na:
«Mba'a pə ghwəy nay kala
di mætsə ghwəy mbəzli tə
hidiy, sənay tə ghwəy nee
mætsə na sa 'wa ghəshiy di
ma, pə ghwəy. 19 Mba'a pə
ghwəy niy nza jakəjakə lə
mbəzli tə hidī ni nzay, ta di
mætsə ghwəy niy dza ghəshi
nza, sa ka ghwəy nza ka
mbəzli shi. Ma sa nzana
ki, mba'ee təravəjwəy,
harkəvəriŋwəy səvəri mbə
mbəzli tə hidī, mba'a ghwəy
məniŋwəy ka shi ya nana,
kala kama ghwəy jakəjakə li
shiy, va tsəgha di ma ghəshi
mætsə ghwəy. 20 Talay, njaa
niy nə ya kaa ngəŋwəy
shəka? E niy gəzanjwəy:
“Ndə ghəra sləni tsaa tanjəti
ntsa ghəran ci na va sləni
tifa tə dikəw” pən ɓasa.
War mba'a kə ghəshi niy
di fəti ta kwəma gəzanshee
nzay, tsəgha dza ghəshiy
di fəti ta na ghwəy nza
kwərakwə. Njasa niy
sara ghəshi va ngəra'wəy,
tsəgha dza ghəshiy sanjwəy
kwərakwə ɓa. 21 Kwəma
dza ghəshi vaa məməni
tsəgha na lə ghwəy gwa'a
kiy, war tə mbərkee dza naa
nza. Sa sənay ma ghəshi
ntsaa ghwənikəra. 22 Kalaa
niy səəkəree nza, kalaa
niy gəzanakəshi kwəmee
nzay, ka nza fəti və shi

nzaw. Njana nzana mba'ee
gəzanakəshiy, kwal və shi
ta ɓanti fəti kən ghən shi
mbə kwəma va ghwəlaw.
23 Ya wa ntsaa di ma mætsə
yay, mætsə Dirə na sa di
ma na kwərakwə. 24 Mbala
kalaa səəkəe mən ti sləni
dimədimə na mbə shi,
sa səəkə ma ghəshiy nay
tsahwəti ndəə mbata mən ti
nzay, ka nza fəti və shi ya
jəw nzaw. Njana nzana
nana ki, mba'ee ghərat i sləni
va tsəgha, mba'a ghəshi
nata njasa nzana, zhini tapə
ghəshi ta di ma kwəma
ghəy lə Dirəy, a fəti və shi.
25 A mən ta nava kwəma
tsəgha, ta mbə kwəmaa niy
tsasliti mən di va mbə zliya
kwəma shi pəhəpəhə naa
dzəghwata kwa. Ma kə
mən di niy niy: “A kwəma
mən tee tifa na, gwəravə
mən di kala di ma mətsee,
kə” kə mən di niy niy.

26 Ta səəkə dza ndə
kətiŋwəy tsa va, səəkə va
Didi dzee vəliŋwəy. Ghəci
na Safə tsaa cipə na katar
na kwəma, vəgha Didi səəkə
na. Sa ka na səəkəyəy, ta
ndəgha fəti dza na tə ya.
27 Ghwəy kwərakwə kiy, ta
ndəgha fəti dza ghwəy tə ya.
Sa nzana, kwasəbee ghwəy
niy nza ghala ghava kwəmee
pa' sən zənva.

16

1 A gəzanjwəy ya kwəma
va, vantaa təhwəni

tsatəŋwəy, mba'a ghwəy zлата nəw kwəmee taa nza. ² Ghalabay, ta bantəŋwəy dza *ka Zhəwifə səvəri mbə ciki basəva tsa shi. Mbə zəzə kwəma shiy, sləniy gwəraa təbə kwa kwəma Hyalaa mənti ghəy, dza ghəshiy ni, sa ka ghəshi bəkwəŋwəy. ³ Va wa dza ghəshiy məni shi va tsəgha kiy, sa nzana, kala sənay Dirə ghəshi, kala sənara ghəshi na. ⁴ Avee gəzamtəŋwəy shi va sanata, ma sa ka ghəshi madishi ta məni kwəma tsəgha na va ki na, nza ghwəy zəzəvə: "Wa a Yesəw niy gəzəŋəy kwəma shi ni sham" pə ghwəy taa ni» kə Yesəw.

*Sləni dza *Safə tsa Hyala ta ghəra*

«Va wa niy gəzəŋwəy mee kwəma va ghala kwatanatay, sa niy nzana ghwəlaree tikə mbə ghwəy di. ⁵ Nana kiy, ta madi dzee dzaraa dzəvəgha ntsaa ghwənəkəra. Ndə mbə ghwəy dəw na: "Kwəma dza gha ta dzaa?" kəw. ⁶ War nefer ghwəy shiy slashi va kwəma va, sa gəzəkəŋwəyee tsəgha. ⁷ Na katanə naa gəzəŋwəy ya, va ghwəyəy, wəzəba dzaree na. Kala dzara pənəy, ka dza ntsaa dza vaa kəətəŋwəy səəkəyəw. Mba'a pən dzaray, ta ghwənəkəŋwəy dzee. ⁸ Ma sa ka na səəkəy

kiy, ta cintishi kwəma məni ghəshi jikir na dza na kaa mbəzli tə hidfi, mba'a cintishi na tidif na kwəma, zhini mba'a cintishi ngwəvə Hyala. ⁹ A *Safə tsa Hyala dzaa cintishi kwəma məni ghəshi jikir na, sa nzana kala ndara nəfə tsa shi ghəshi. ¹⁰ A Safə tsa Hyala dzaa cintishi na tidif na kwəma, sa nzana mba'ee dzaa dzaraa dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dirə, kala dza ghwəy nara ghwəla. ¹¹ A dzaa cintishi ngwəvə Hyala, sa nzana, a Hyala kəsəy mazə tsaa sləkə hidfi ni lə fəti tə ngwəvə nza.

¹² Dəŋ na nihwəti kwemer vəya ta gəzəŋwəyshi nanzə kiy, nana di na ka gəzəŋwəyshi yaw. Ka dza ghwəy mbəə favəshi nana diw. ¹³ Ma dzaa nza ghala pətsa dza Safə tsa Hyala va cipə na katanə na kwəma səəkəyəy, nza bəniŋwəy sənata na katanə na kwəma gwanata. Sa nzana, kwəma di na njasa təkəti na dza naa səəkə ta gəzəw. Gwanata tsa kwəma favə na dza naa gəzəŋwəy, ka gəzəŋwəy kwəma shiy dzaa səəkə ta məniva kwa kwəma. ¹⁴ Ta ci dikə tsee dza na njasa nzana. Sa nzana, kwəmee dza naa bəvə ta səəkə ghəciy gəzəŋwəy. ¹⁵ Ya nimaba shiy na shi va Dirə gwa'ay, shi ya na ghəshi. Va tsəgha nə ya

16:3 16:3 15:21 16:4 16:4 13:19 16:5 16:5 8:14 16:6 16:6 16:22 16:7 16:7 14:16 16:8 16:8 SləniKY 24:25 16:9 16:9 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26; 12:37 16:11 16:11 12:31 16:13 16:13 14:16; 15:26; SləniKY 16:6-10; 12hŋ 2:27 16:14 16:14 17:1 16:15 16:15 17:10

kiy, kwəmee na sa dza Safə tsa Hyala vaa bəvə ta səəkə ghəcıy gəzanjwəy, pən» kə Yesəw.

Mbəzli tifəmmə ni

¹⁶ Ma kə Yesəw diba na: «Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm hi jəw dibay ta zhini dza ghwəy nara» kə Yesəw. ¹⁷ Dza nava kwəma mba'a səəti nihwəti mbəzli mbə *mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi 'wati dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Kwəma ka waa na di ntsa na gəzəmmə nə na: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm jəw dibay, ta zhini dza ghwəy nara” a kəa? Zhini ba na: “Sa wanay, sa dzee dzaraa dzəvəgha Dirə” a kə. ¹⁸ Njaa di “Ləy hwəm jəw” tsa vaa gəzəa? Favə gəla kwəma va ghwəmmə, nda njaa di na gəzəw» kə ghəshi.

¹⁹ Mba'a Yesəw sənay mbə di dəw kwəma na ghəshi və, kə. Ma kə kaa ngəshi na: «Kwəma gəzanjwəy ya va nə ya: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm dibay, ta zhini dza ghwəy nara” pən. Va tsəgha dəfəw ghwəy, kwa jipə ghwəy na? ²⁰ Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a ghwəy dzaa nay ma, ghwəy mbə tihwəni, ka ngəlvə. Ma va mbəzli tə hidfi nashi ki na, mbər nava vici dzaa mbəərətə ka vici kwa vəshi. Ma ghwəy na ghwəy ki na, war tifəmmə.

Ma taa nza ki na, mbər ka vəshi nzəy tifəm tsa ghwəy va dzaa mbəərəy. ²¹ Nay ghwəy tsəy, mba'a kə vici ya mali lə hwər kətikəvata ndəkwə ndəkwəy, kar imbə 'wəshiy nza tə miy nzəw. War tifəmmə ka naa nza, va zəzə vici ngəra'wə tsaa dza vaa səəkəə dzəkən. Ma sa ka na dza baw, yata kiy, gwa'a nza'jəw dənjwəzl, ka naa zamti ghən ta ngəra'wə tsaa səəkə va kən, kwataka va vəshi mbə nəfə nzə ta zəghwə yakəghwa na vaa dzəti hidfi. ²² Ava tsəgha nza ghwəy sana sənəzənva kwərakwə ki, war titifəmmə. Ə na na nzana kiy, ta zhini dzee səəkəə nanjwəy. Ghalabay, ta təhəshi dza nefer ghwəy va vəshi tərənəw tərənəw. Ndə tifa dzaa mbay bəhwə nava vəshi mbə nefer ghwəy ghwəla tepəw.

²³ Sa dza vəghwə tsa gəzanjwəyee tsaa mənıy kiy, shi dza ghwəy zhiniy dəw vəya tifa ghwəlaw. Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war ta bənəwəy shi dəw ghwəy dza Dirə dza ya nimaba shiy na ghəshi, dəwshı ma ghwəy lə slən tsee. ²⁴ Pa' sanay, dəwhwə shiy ghwəy lə slən tsee diw. Dəwshım və, ta ndanjwəy shi dza ghwəy vaa dəw və dza na. Nza vəshi ghwəy mbəə kərkəta» kə Yesəw.

Mıydala na Yesəw dzəkən shi tə hidfi

25 Ma kə Yesəw dība na: «Ma kwemer gazaŋwəy ya va gwanashiy, war dzar kwa fir kwa fir gazaŋwəyshee. Ma ta nza ki, sa dza tsahwəti vəghwə tsa vaa səəkəyəy, ka dzee zhiniy gəzaŋwəy kwəma dzar kwa fir ghwəla teepəw. Kwəma kən Dirə dzee gəzaŋwəy səvəri bazhə bazhə. 26 Ghala tsava vəghwə sa ka na səəkəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa dəw shi dī ghwəy va Dirə mbə slən tsee. Ka nə ya, e dzaa cə'wəŋwəy shiy və, pənəw. 27 Sa nzanay, mbə dīŋwəy na Dirə də'wə ghən tsa ci. Mbə dīŋwəy na sa nzana mba'a ghwəy dītəra, ka zləbati səəkə və səəkee, pə ghwəy. 28 Vəgha Didi kafee, mba'ee səəkəraa dzəti hidī. Sənzənva kiy, ta madī dzee tə hidī, ta dzaraa dzəvəgha Didi» kə Yesəw.

29 Ma kə mbəzli ta səd'a ci na: «A Ndə sləkəŋəy, nana kiy, kwəmaa na gəzaŋəy gha na bazhə bazhə, kala kwəma lə fir mbə. 30 Nana gha ghəy sənay, nahwəti kwəma tība kala sənata ghaw, pə ghəy. Ya ə dī ndə dəw kwəma va ghay, ka ndə gha madī ta dəw kwəma va na, gha sənanti kwəma dī na va dəw. Va tsəgha zləbati ghəy vəgha Hyala səəkə gha katanj, pə ghəy» kə ghəshi. 31 Ma kə Yesəw na: «Əy zləbati ghwəy nana kiw?

32 Ə gəzaŋwəyee, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkə, ya tsəgha nzəy, a vəghwə tsa va tsəhəy. Ta ndaniŋwəy dza ghwəy kwətīŋ kwətīŋ gwananwəy ka dzaŋwəy dzakə ghyeghyer ghwəy, mbərəkə ghwəy zlara kwətira. Nanzəy e sənay kwətira dzee nzaw. Ghəy lə Dirə dza naa nza. 33 Ma kwəma gəzaŋwəy ya va gwanatay, ta mbə ghwəy nza lə zərkə mbə nefer ghwəy, sa jakəŋwəy ghwəy lə ya nə ya. E sənay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy va mbəzli tə hidī. Ya tsəgha nzə kiy, dīkəvaŋwəy tə ghwəy tərəŋw. Na nee ta na tsee ghən kiy, e tədanakən kaa shi tə hidī gwa'a gwa'a, miydalaa mənəe» kə Yesəw.

17

Njasa cə'wə Yesəw ta mbəzli ta səd'a ci

1 Ma ləy hwəm sa gəzanti Yesəw kwemer va gwa'a gwa'a tsəgha ki na, dza na kaf kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə. A kə na: «A Di, nana kiy, a vəghwə tsee tsəhəy. Citi njasa nza dikə tsa mənəe, yən Zəghwə gha, ta mbee ci tsa gha dikə njasa nzana kwərakwə. 2 Gha kiy, a gha ndara bərciy dzəkən mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbee bənsi piy tsaa kədī ma kaa mbəzli fambəra gha mbə

døvee gwanashi. ³ Ma piy tsa kədi ma tsa kwəməvə ghəshi vay, sa sənəŋa ghəshi ka Hyala kwətɪŋa, katanj, mba'a ghəshi sənay, Yesəw *Kəristəw na ntsa ghwənikə gha, kə ghəshi. ⁴ Gwa'a cintee dikə tsa gha njasa nza na kaa mbəzli tə hidfi. Dza mba'ee kədamti ghəra sləni ndara gha ta ghəra nzə tikə gwa'a. ⁵ Nana kiy Diy, zhanavəra dikə tsee va niy nzee mbə kwa kwəma gha, ghala pətsaa niy nza ghwəm ghwəlam lə gha hidfi ghwəla ta 'wa ngava.

⁶ Gwa'a cantəŋee kaa mbəzli tərəkəvəri gha va səvəri mbə mbəzli tə hidfi, mba'a gha ndarashi. Mbəzli gha niy nza ghəshi ka shi gha, dza mba'a gha ndarashi mbə døvee. Mba'a ghəshi diti fəti, ka məni kwəma gha ki. ⁷ Sənzənva kiy, gwa'a sənay ghəshi, ya nimaba shiy na ni ya shi kwəməvee na, va gha səkə ghəshi, kə ghəshi. ⁸ Sa nzana mba'ee gəzanshi kwəma gəzara gha ngəshi, mba'a ghəshi zləbavə kwərakwə. Mba'a ghəshi sənay katanj, vəgha gha madəe ta səkə tikə, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləbati ghwəni tsa ghwənikəra gha va mbə nefer shi.

⁹ Va tsəgha cə'wəŋee ti shi, a gha kətishi. Cə'wəŋee ta na mbəzli tə hidfi gwanashiw, war ta ni ndara gha va mbəzli

mbə døvee cə'wəŋee, sa nzana mbəzli gha ka shi gha ghəshi. ¹⁰ Ya wa ni ya shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi. Ni gha shiy gwanashi kwərakwə ba na, shi ya ghəshi. Səvəri mbə kwəma shi sənay məndi dikə tsee. ¹¹ Yən kiy, ntsa tikə tə hidfi ni nzee ghwəlaw, ta dzaraa dzəvəgha gha dzee sana. Ma ghəshi na nashi kiy, tikə na ghəshi lə nzəy tsa shi. A Didi tsa dəwdəw tsa, ndəghwətishi wəzə lə bərçi mbə slən tsa gha va ndara gha. A ghəshi mbəə jakəti ghən tsa shi lə miy tsa shi, ta nza ka mbəzli kwətɪŋ ni, njasa nza ghwəm va sənənva kwərakwə. ¹² Ma yən mbə nzəy tsa nzəyŋəy ghəy li shiy, ndəghwə niy ndəghwəshee lə bərçi slən tsa gha va niy ndara gha. E ndəghwətishi, tsahwəti ndə tifa mbə shi mba'a zay ya kwətɪŋəw. War tsa niy dza vaa zay, ta mbə kwəmaa niy tsaliti məndi va mbə Zliya gha mbəradzəə mənta. ¹³ Sana kiy, ta dzara dzee dzəvəgha gha. Ə gəzamtee kwəma va gwa'a ghala yən tikəra tə hidfi ni. A nefer shi mbəə tihəshi paf lə vəshee. ¹⁴ E gəzanshi kwəma gha. Dzəghwa kiy, kala di ma mətəsə shi mbəzli tə hidfi ni, sa kama ghəshi jakəjakə li shi, njasa nzee va kwərakwə, kala jakəva

ma læ mbözli tē hidī ni.
¹⁵ Cə'wəŋee a gha səəkəə
 bantishi tikə tē hidīw. Ta
 mbə gha ndəghwətishi va
 *ndə jaka tsa shi cə'wəŋee.
¹⁶ Njasa nzee va, kala jakəva
 ma læ mbözli tikə tē hidīy,
 tsəgha ghəshi kwərakwə.
¹⁷ Ə pə gha zhəghətishi,
 ka mbözli gha katanj katanj
 ni, læ kwəma gha va katanj
 na. ¹⁸ Ə ghwənashee
 dzəmbə mbözli tē hidī,
 njasa ghwənikəra gha vaa
 dzəti hidī kwərakwə. ¹⁹ Lanj
 bəvee ghən tsee mba'ee
 ndaŋa ti shi, ta mbə ghəshiy
 nza ka mbözli gha katanj ni
 kwərakwə.

²⁰ Mbə cə'wə cə'wəŋee
 na dibay Didiy, war ti
 shi kwətishi gwa'a tsəgha
 cə'wəŋeyew, læ ta nihwəti
 mbözliy dzaa ndara nəfə tsa
 shi tē mbərkə kwəma dza
 ghəshiy gəzanshi cə'wəŋee
 gwa'a. ²¹ A Di, ə cə'wəŋee,
 məntishi ka mbözli kwətinj.
 Mba'a ghəshi jakəshi læ
 ghwəm, njasa nza gha va
 jakəjakə læ ya, tsəghee læ
 gha kwərakwə. Kəətitishi a
 ghəshi jakəti ghən tsa shi,
 nza mbözli tē hidī mbəə
 sənay, gha ghwənikəra na,
 kə ghəshi. ²² E banavəshi
 dikə tsa ndara gha va
 kwərakwə, a ghəshi mbəə
 nza ka ndə kwətinj, njasa
 nza ghwəm va læ gha sana
 ka ndə kwətinj. ²³ Yən na,
 mbə shi, gha na mbə ya,
 tsəgha. A ghəshi mbəə

mənishi ka ndə kwətinj
 tsəgha slar slar. Ma tsəghay,
 a mbözli tē hidī dzaa sənay,
 gha ghwənikəra na. Ava gha
 mbə dīshi, njasa dīra gha va,
 kə ghəshi taa ni.

²⁴ A Didi, mbözli niy, gha
 ndarashi na, e dī ghəshiy
 nza vəghee, tē pətsa dzee
 ta nza kwərakwə, ta mbə
 ghəshiy nay dikə tsee. Dikə
 tsa ndara gha, sa nzana
 mba'a gha dītəra ghala hidī
 ghwəla ta gha ngava. ²⁵ A
 Didi tsaa nəw kwəma læ
 kwal tsa nze, gha sənəzvay
 sənəŋa mbözli tē hidīw.
 Yən na nee kiy, e sənəŋa.
 Dzəghwa mba'a mbözlee ni
 sənay, gha ghwənikəra na,
 kə ghəshi. ²⁶ E citəŋa
 kaa ngəshi, ta zhini dzee
 mətsəhə ciŋa ngəshi dība.
 Ta mbə dī tsa dīra gha
 vaa tahanayshi nefer shi paf
 kwərakwə. Mbə shee taa
 nza də'wə ghən tsee ghalaba
 kwərakwə ki» kə Yesəw.

18

Njasa kəsə məndi Yesəw

¹ Ma sa cə'wəti Yesəw
 cə'wə va kiy, mba'a ghəshi
 mədishi læ *mbözli ta səfa
 ci, ka tanjə dzəvəri tē həl tsa
 har məndiy Kedərən. Ma
 pəriŋa tanj həl tsa va na,
 mba'a tsa pəriŋa. Dza kar
 Yesəw læ mbözli ta səfa
 ci mba'a ghəshi dzəghwashi
 kwa tsa va. ² Ma Zhəwdasə,
 ntsaa ngati dafa va ta kəsə
 Yesəw kwərakwə na, mba'a

sənay pətsa va, sa sənabəshi ghəshi mbə dzəghwa.

³ 'Wakəvə kar Zhəwdasə lə ka sawji mba'a ghəshi madishi lə mbəzliy ndəghwə *ciki Hyala ghwənashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi. War pəhəpəhə ghaa nashima lə shi mbəz shi, mba'a gərkəwahi lə shehwer, gi'wə gi'wə ghwə ti shi və shi ta dividivi shi. ⁴ Ma Yesəw naci ki na, mba'a sənata kwəmaa dzaa mənivaa dzəkən ghala kwatanjata. War sa tsəhəshi ghəshi kwa tsa va na, dza Yesəw kət kətəghəvay dzəvəgha shi, ka dəw və shi, a kə na: «A ntsa pəla ghwəya?» kə. ⁵ Ma kə ghəshi na: «Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Ane, yən na sava» kə.

Tifa Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta kəsə Yesəw kwasəbə shi ki. ⁶ Ma sa gəzəkə Yesəw: «Ane, yən na sava» kə na, 'wakəvə ghəshi zhəy lə hwəm lə hwəm tsəgha, dididi səyshi, na'i ghəshi shəkətəvashi tə hidī. ⁷ Zhini Yesəw ka dəw və shi difa: «A mbəzli ni, a ntsa pəla ghwəy, pə ghwəya?» kə. A kə ghəshi na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw ngəshi fa na: «E gəzanwəy nanzə ghala məcanata, avanaram, yən na sava, pən sa? Ma

ghənzə tsəgha, yən kə sa pəla ghwəy katanjəy, ə pə ghwəy zlashi nini mbəzli, a ghəshi dzashi» kə. ⁹ Ma sa gəzə na va tsəghay, ta mbə kwəma gəzəkə na va kaa Didiy dzəməyta. Sa niy nə na va: «A Didi, ma mbəzli ndara gha va mbə dəvə yay, zamti ndee mbə shi ya kwətijəw» kə. ¹⁰ Dzəghwa Shimanjw Piyer kaa kafa'i sa nzana və tə pətsa va bəkwə tədikəvəri, pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. Malkwəsə, kə məndi kaa slən tsa ndə ghəra sləni tsa va. ¹¹ Ma kə Yesəw kaa Piyer na: «A Piyer, zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəbək tsa ci tanjan. Ka dzee sa ngəra'wə tsa ndara Dirə ta saw nə gha mbə zəzə kwəma gha shəkəna?» kə.

*Yesəw kwa kwəma Anə, dikə tsa *ka ta Hyala*

¹² Dza ka sawji tifa ghəshi lə ntsaa sləkə shi, mba'a ka ndəghwə *ciki Hyala mbə *ka Zhəwifə, pay ghəshi kəsəti Yesəw, mba'a ghəshi pəhəti. ¹³ Dza ghəshi pəm pəmanaghə kaa Anə, kwa tanja di. Ma Anə tsa vay, shiy Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala tə nava piya na. ¹⁴ Kayifə tsa va na saa niy gəzanshi va kaa mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə ni, ma kə na: «Aya, wəzəba mətijə ndə

kwətɪŋ na tɔ mbærkə hwɛlfə
ghwəmmə» kə niy ni.

*Kwa tana vərastə tsa
Piyer*

¹⁵ Ma ghala pətsa pəmə
məndi va Yesəw ta dzakə
ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala
tsa vay, mba'a Piyer ghəshi
lə tsahwəti ntsa ta səda
Yesəw nja ghəci nəwvə. Ma
ntsa vay, a dikə tsa ka ta
Hyala tsa va niy sənay. Va
tsəgha kwəməvə na dzakə
ghi tsa va kwasəbə Yesəw.
¹⁶ Mba'a Piyer garəy pərikəy
kwa dəgha naci ki. Mba'a
ntsa ta səda Yesəw va, ntsa
sənay dikə tsa ka ta Hyala va
səvəriy gəzanta kwəma kaa
mali kwa ndəghwə dəgha
va. Mba'a ntsa va pəməghə
Piyer dzakə ghi ki. ¹⁷ Dza
maliy ndəghwə dəgha va,
tapə ta dəw kwəma va Piyer
kəyfa ki, a kə na: «A ntsa,
tsahwəti ntsa ta səda ntsa
gha tsəy?» kə. Ma kə Piyer
na: «Am, əhəŋ, ntsa ta səda
ci nzee neyew» kə.

¹⁸ Ghalaba ki na, mba'a
tasli mənta. Dzəghwa
mbəzliy ndəghwə pətsa
kəghi lə nihwəti ka sləni
kəyfa bəkə ghəshi pəhəy
ghwə. Ka bəghəzli ghwə va
Piyer kwərakwə.

*Anə, dikə tsa *ka ta Hyala
mbə dəw kwəma va Yesəw*

¹⁹ Dza dikə tsa ka ta
Hyala va, ka dəw kwəma
va Yesəw dzəkən kwəma
mbəzli ta səda ci, lə dzəkən
shi bənɪpə na va. ²⁰ Ma

kə Yesəw kaa zləbanci
na: «Yən kiy, mbə gəzə
kwəma va niy nzee kaa
mbəzli dan, pa'i pa'i tɔ
ngwəla. Ka bananshee
kaa mbəzli dzar mbə *ciki
basəva tsa ka Zhəwifə,
pa' mbə *ciki Hyala, tɔ
pətsa basəva *ka Zhəwifə
gwa'a gwa'a. Kwəma tifa
mba'ee gəzəhwə tɔ mbə ya
kwətɪŋəw. ²¹ Wa shi zhini
ghaa dəw vəya difaa? Ə
pə ghaa dəw va mbəzliy niy
gəzanshee va, a ghəshi ciŋa
njasa niy favə ghəshi yən
gəzanshi. A ghəshi sənata
gwa'a gwa'a» kə. ²² Ma sa
gəzəkə Yesəw kwəma va
tsəgha na, 'wakəvə tsahwəti
ndə ndəghwə ciki Hyala
tifa pa'wə tsavəgha dəvə
vəgha ghən ci. A kə na:
«Tsəgha ghaa zhananci
kwəma kaa dikə tsa ka ta
Hyala nee?» kə. ²³ Ma kə
Yesəw na: «Tawa ləkəra gha
kia? Kwəma jikir na kə sa
gəzəkəe vay, ka gəzə gha!
Kwəma wəzə na pən gəzəkə
kiy, tawa ləkəra gha kia?»
kə.

²⁴ Dzəghwa Anə mba'a
zhiniy vələghə Yesəw kaa
Kayifə dikə tsa ka ta Hyala,
war ghwəlay pəhəpəhə tɔ
zə'wə va tsəgha ki.

*Kwa bakə vərastə tsa
Piyer*

²⁵ Ma ghala pətsa va
ki na, war tifa Shimanjw
Piyer vəgha mbəzli va mbə
bəghəzli ghwə ci va naci ki.

Dza tapə məndi madishi ta dəw kwəma və, a kə məndi na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səfa ntsa gha tsəy?» kə məndi. Ma kə Piyer na: «Ntsa ta səfa ci nzeyew» kə, ka vəraslə. ²⁶ Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə ka ghəra sləni dikə tsa *ka ta Hyala va, ngwardidi ghəshi lə ntsa kəslamti Piyer va sləmə ci na: «Niy nanjēe kwasəbə ntsa ghala pətsaa nza ghwəy va kwa tsa tsəy?» kə. ²⁷ Zhini Piyer mba'a vərasləti vəraslə difa. 'Wakəvə ngələkə ghala pətsa va ki, mba'a way.

*Yesəw kwa kwəma Pilatə, ngwəmna tsa ka *Rəm*

²⁸ Dza məndi tē həzlimə pəətə mekəshi ki, pəm məndi pəməkə Yesəw kəghi tsa Kayifə, ka dzakə ghi tsa ngwəmna ka Rəm li. Ma *ka Zhəwifə nashi ka ghən tsa shi na, kala dzakə ma ghi tsa ngwəmna ghəshi. Sa naa nza mahalakə dzakə ghi tsa ndə ka Rəm və shi, ndə kə gwəmantəvay ta zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə. ²⁹ Ma sa mbə ma ka Zhəwifə dzakə na, dza ngwəmna Pilatə, mba'a səvəriy kəsashi pərikə kwa dəgha. Dza na ka dəw və shi: «Wa shi mənti ntsa kəsəti ghwəya?» kə. ³⁰ Ma kə ghəshi ngəci na: «War mba'a kə kala ndə lidi kwəma nzay, ka dza ghəy səəkə li ngəŋaw» kə ghəshi.

³¹ Ma kə ngwəmna Pilatə kaa ngəshi na: «Mbalam li, a ghwəy dzaa sla ngwəvəə dzəkən də'wə ghən tsa ghwəy njasa gəzəkə kwəma ghwəy pəhəpəhə na» kə. Ma kə ka Zhəwifə na: «Kwal va ghəy ta sla ngwəvəə mətiiy dzəkən ndəw» kə ghəshi. ³² Mba'a nava kwəma mənta tsəgha, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va, ghala pətsa cipə na kwəma mətii dza na ta *mətii vəgha tsəm dzəghwata kwa.

³³ Mba'a Pilatə zhay zhakə ghi tsa ci fa, da' harvə Yesəw. Ka dəw kwəma ghəci və, a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. ³⁴ Ma kə Yesəw na: «A ngwəmna tsee, kwəma təkəti gha də'wə ghən tsa gha, ta dəw tsətsə na sana shəkənaa, naa kə ndə kaa ngəŋa na?» kə. ³⁵ Ma kə ngwəmna Pilatə na: «Waa yən fa, pə gha, ndə kaa Zhəwifə nzee na? Mbəzli ghwəy ka hwəlfə ghwəy, lə *ka ta Hyala ghwəy dikə dikə ni kəsəkəŋa na ngəra. Va tsəgha dəwee, wa shi mənti gha kəsəŋa məndia? pən» kə. ³⁶ Ma kə Yesəw ki na: «Mazə tseyey, sa tikə tē hidii ni naw. Mba'a kə niy nzay sa tikə tē hidii niy nzay, ci gwəla ta sədēe ndəghwətəra, va nəghətaa ka Zhəwifə kwəfaghəti dəvə shi tē ya nza. Ma ki na, məniiy naa mazə tsa tē hidii

ni kiw» kə Yesəw. ³⁷ Ma kə Pilatə ki na: «Mazə nza gha, ghənzə tsəgha bay?» kə. Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzə gha va na, mazə nzee. Ya tsa yakəram lə səəkə tsa səəkəree tikə tə hidiy, ta canshi kwəma katanj na kaa mbəzli na. Ya wa ntsaa dzaa dī fa na katanj na kwəma kiy, ta fa nee va kwəma dzee gəzə dza na» kə Yesəw. ³⁸ Ma kə Pilatə na: «A shiy na kwəma katanj naa?» kə.

Ka Zhəwifə dəw pəəsli Yesəw va Pilatə

Ma ləy hwəm shi va na mba'a zhəkəvəriy dzəghwa kwəma ka Zhəwifə. A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, na neyey, kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar bānci fəti mēndiw. ³⁹ Nanzə kiy, a ghwəy sənay, njasa sənabəjwəy ghwəy mbə mənī mbə makwaghwa Pakə. Mbə pəlaynjwəy ndə kee nza kwətīj kwa fərshina, ge'i lə vici va. Ka dī ghwəy ki, yən pəlaynjwəy mazə *ka Zhəwifə na?» kə. ⁴⁰ Ma kə ghəshi zlanjlanj na: «Awə! Zləbati ghəyəw. Barabasə na sa dī ghəy ghaa pəlaynjəy!» kə ghəshi.

Ma Barabasə tsa vay ndə rəda tsa dikə tsa niy nza na.

19

¹ «Əjkwə» kə ngwəmna Pilatə ki, dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji, a ghəshi pəmə Yesəw ta dzaa də'wəti lə kwərpə. ² Dza

ka sawji va pəmə ghəshi pəməvə Yesəw ki, mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəərə ghən mazə sərāmbə mbə ghən ci. Mba'a ghəshi sərānakən kwəbanj ghəməy nja sa mazə. ³ Ka ghəshiy dza na ka kətivaa dzəvəgha ta sawa ci, ma kə ghəshiy ni na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəja» kə ghəshiy ni. Ka ləkə dəvəə dzəvəgha ghən ci.

⁴ Dzəghwa Pilatə mba'a zhəkəvəriy. A kə kaa ka Zhəwifə va na: «Fəvəm, na neyey, avee dzaa pəməkəvərijwəy Yesəw dzəti ngwəla sənənva, ti ghwəy sənay, kəsata kwəma jikir nee və gar bāsə ngwəvəə dzəkənəw, pə ghwəy» kə. ⁵ Dzəghwa pəm mēndi pəməkəvəri Yesəw tə ngwəla ki, lə daghwəba tsa tsatim tə tekesli mbə ghən tsa ci, mba'a kwəbanj ghəməy kən ghən ci. Ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Avanayəm ntsa va ki» kə. ⁶ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə dəwgerhi shi, mba'a ghəshi nay Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə ghəshi zlanjlanj na: «Danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm. Danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm» kə ghəshi. Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Bəm a ghwəy danjwə sa ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy. Na

neyey, kəsata kwəma jikir nee və gar pəəsliw» kə. ⁷ A kə ghəshi kaa ngwəmna na: «A kwəma pəhəti ghəy tifa, mba'a gəzəkə, war ka pəəsliti kə, sa gəzəkə na "Zəghwə Hyala nzee" kə» kə ghəshi.

⁸ Sa favə Pilatə kwəma gəzəkə mbəzli va va tsəgha na, mba'a hazləniy tərəjw. ⁹ Zhini na mba'a pəməvə Yesəw zhakə ghi difa. Dza na ka dəw kwəma və, a kə na: «Kwəma tsahwə ghaa?» kə. Dighevə Yesəw nzəyəy, kala zləbanci kwəma. ¹⁰ Ma kə Pilatə ngəci na: «Wa ə zləbara ma gha kwəma kia? Ə sənay ma gha, a kwal vəya ta pəlanja, zhini lə kwal vəya ta gəzanshi kaa mbəzli ta danjavəghana vəgha tsəm, pə gha na?» kə. ¹¹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Kwal va gha ya jəw ta məntəra shiy gha, kala ndanja kwal Hyala səəkə mə ghwəməw. Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa bəvəra vaa fambəra mbə dəvə ghay, tərəjwba na ci *kwəma jikir na na kən na gha» kə. ¹² Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, dza na ka pəla kwal tsa pəlay Yesəw. Dza ka Zhəwifə gwanashi ka 'wanə zlanzlan, a kə ghəshi na: «War mba'a pə gha pəlay ntsay, ka zhini ghaa nzaa madiga lə mazə tsaa sləkə hidfi ka *Rəm gwanashi ghwəlaw. A gha sənay, ya wa ntsaa mənti

ghən tsa ci nja mazəy, ndə gabə tsa mazə tsa va na» kə ghəshi.

¹³ Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəmə Yesəw səvəriy dzəti ngwəla difa. Dza na das nzəyəy kwa gəzli ka naa nzəy ta sla ngwəvə kwa. Pətsa nzəyəy na va tiy, «Gabata» kə məndi kwa kwəma ka *Ebərə. A dfi na gəzəy «pətsa ndəbətım lə hərəzli» ta basə ngwəvə ti. ¹⁴ Fəca məniva shi va vay, gar vici kwa ghən niy nza na, məndi taa səvəri ta gha *makwaghwa Pakə. Ma kə Pilatə kaa ka Zhəwifə na: «Avam mazə tsa ghwəy» kə. ¹⁵ Ma kə ghəshi zlanzlan na: «Ayaw, pəəsli pə gha paslanti. Danjavəgha vəgha tsəm, a ghəci məti» kə ghəshi. Ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Ə dfi ghwəy, yən danjavəgha mazə tsa ghwəy vəgha tsəm na?» kə. Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala na: «Tsahwəti mazə tifa va ghəy na ghəy, kala war mazə tsaa sləkə hidfi ka Rəm gwanashiw» kə ghəshi. ¹⁶ Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki mba'a pəlanavəshi Yesəw ta dza ta danjwəə dzəvəgha tsəm.

Yesəw vəgha tsəm

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

Dzəghwa ka sawji va ki, pəm ghəshi pəməti Yesəw,

ka sǝvəri mbə mǝlmǝə dzəti ngwǝla. ¹⁷ Dza mǝndi mba'a mǝndi ǝanakǝn tsǝm tsa dza mǝndi va ta danjwǝ dzǝvǝgha, a ghǝci bǝ dǝ'wǝ ghǝn tsa ci. Mba'a ghǝshi dzashi liy dzəti pǝtsa nǝ mǝndi «Gwalgwata» kǝ mǝndi kwa kwǝma ka *Ebǝrǝ. A di Gwalgwata tsa vaa gǝzǝy, pi nja ghǝn ndǝ ngəri.

¹⁸ Ma sa tsǝhǝshi ghǝshi na, dza ka sawji va mba'a ghǝshi danjwavǝgha Yesǝw vǝgha tsǝm tǝ pǝtsa va ki. Mba'a ghǝshi danjwavǝgha nihwǝti mbǝzli bakǝ vǝgha tsemǝr, ya wa ndǝ na tǝ tsa ci tsǝm. Tsahwǝti na, tǝ kwa bǝzǝmǝ Yesǝw, tsahwǝti na tǝ kwa zleǝbi ci, mba'a Yesǝw kwa jipǝ shi ki.

¹⁹ Dza Pilatǝ mba'a gǝzanshi kaa mbǝzli a mǝndi tsaslati kwǝmaa dzəti shiy, mba'am nahati tǝ tsǝm tsa danjwǝ mǝndi vaa dzəti, a kǝ kwǝma va na: «Yesǝw ndǝ ka Nazaretǝ, mazǝ tsa *ka Zhǝwifǝ» kǝ. ²⁰ Kwǝma tsaslati mǝndi vay, ka Zhǝwifǝ danj jangǝhwǝ na, sa nzana ndǝkwǝ ndǝkwǝ pǝtsa danjwavǝgha mǝndi va Yesǝw vǝgha tsǝm lǝ mǝlmǝ Zherǝwzalem. Lǝ kwǝma ka Ebǝrǝ, mba'a sa ka *Rǝm, mba'a sa ka *Gǝrekǝ niy tsaslati mǝndi kwǝma va. ²¹ Dza mbǝzli dikǝ dikǝ ni mbǝ *ka ta Hyala mbǝ ka Zhǝwifǝ mba'a ghǝshi dzaa kǝsay Pilatǝ. Ma kǝ ghǝshi kaa ngǝci na: «Ma kwǝma vay, ǝ pǝ gha zhǝghanti,

ka nǝ gha “Mazǝ tsa ka Zhǝwifǝ” pǝ gha ma. Ma ka gha tsaslatiy: “Yǝn na mazǝ tsa ka Zhǝwifǝ” kǝ ntsa pǝ gha» kǝ ghǝshi. ²² Ma kǝ Pilatǝ ngǝshi na: «Na tsaslitee va kwǝma na neyey, tsǝgha dza naa nza» kǝ.

²³ Ma sa danjwamti ka sawji Yesǝw dzǝvǝgha tsǝm na, mba'a ghǝshi ǝasǝva kwǝbǝnjǝr ci, mba'a ghǝshi tihǝhwǝshi kwa jipǝ shi fadanashe, ya wa ndǝ mbǝ shi na lǝ ni ci. Kwataka gee kǝn ghǝn ci saa niy tǝrǝ. Gee vay, gǝvbaw niy nza na kala cisli ti, ka sǝǝkǝ mǝ ghǝn pa' kwakǝ mbǝ hidfi.

²⁴ Dza ghǝshi slǝka ghǝshi slǝkati kwa jipǝ shi, ma kǝ ghǝshi na: «Ka slǝkwǝ gee na ghwǝmmǝ ma, ǝ pǝ ghwǝmmǝ ti dandǝrdǝ, ta nighǝ ntsaa dzaa bǝ mbǝ ghwǝmmǝ» kǝ ghǝshi. Kwǝma mǝnti ghǝshi va tsǝghay, kwǝmaa niy tsaslati va mbǝ Zliya Hyalaa faghwa ghǝshi kwa. Ma kǝ niy niy: «A ghǝshi tihǝhwǝ kwǝbǝnjǝr kǝn ghǝn tsee kwa jipǝ shi. Mba'a ghǝshi slati dandǝrdǝ ta sǝnay ntsaa dzaa bǝ gee ya» kǝ niy ni. Ava ghǝnzǝ na kwǝma mǝnti ka sawji va ki.

²⁵ Tiba niy nza kar mbǝghǝy Yesǝw garǝ vǝgha tsǝm tsa danjwavǝgha mǝndi va, ghǝshi lǝ zhambǝghǝta, mba'a Marǝy, mali Kǝleyǝwpasǝ, mba'a

Marøy ka Magødala.
²⁶ Mba'a Yesəw nata mbəghəy tifa vəgha, mba'a ntsa ta səda ci va di na tərənjw kwərakwə ba. Dza ma kə kaa mbəghəy na: «A mə, avanay ntsaa zəghwə gha» kə. ²⁷ Zhini ma kə kaa ntsa ta səda ci va ba na: «Avanta mənja» kə. Dzəghwa ntsa va pəm pəməhwə Marøy ghala fəcavataa dzakə ghi tsa ci ki.

Njasa məti Yesəw

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Ləy hwəm shi va kiy, a Yesəw sənay gwa'a gwa'a kədita kwəma njasa dī Hyala nana, kə. Ma kə na: «A ndir ghəradfa» kə. Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, ta mbə kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyalaa dzəkən dzəghwata kwəla' kwa. ²⁹ Ma tə pətsa va na, mba'a ghwəlpə tifa paf shi sa tati məndi tə shi ndalakwə ni kwa. Dza ka sawji va tsan ghəshi bəvə səwsə tifa, mba'a ghəshi parati tə gəta. Dza ghəshi yəkwə ghəshi yəkwambə mbə shi sa va, ka fancy dzəghwa miy tsa Yesəw. ³⁰ Ma sa nə Yesəw, bəsə kə bəsəvə shi ndalakwə ni va lə miy tsa ci ki, ma kə na: «Nana kiy, gwa'a mənishi shiy njasa dī Hyala» kə. Dzəghwa kwəshənjw ghən tsa ci mənij, mba'a mətij.

Gwapa mbə slərpə Yesəw

³¹ Məniva shi vay, fəca ləwma Bərha. Səvəri way pi na, *vici dəkəva ka Zhəwifə. Kala dī *ka Zhəwifə mbəzli danjwəvəgha məndi va vəgha shəghwə nza war ghwəlashi danjwə danjwə fəca vici dəkəva. Sa nzana, nava vici dəkəva na, vici tərənjw na ghənzə niy nza və shi. Va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta dəw, a ghəci gəzanshi kaa mbəzli, a məndi balamti shidshid tə mbəzli danjwəy məndi va vəgha shəghwə, nza ghəshi mbəə bəkwəshi tantan. Nza məndi mbəə pələkəghwa mbəreketi shi tə shəghwə. ³² Dzəghwa Pilatə ki mba'a gəzanshi kaa ka sawji. Sa madī ghəshi ki na, mba'a ghəshi balamti shidshid pərba tə tsahwəti mbə mbəzli danjwəvəgha məndi va vəgha tsəm vəgha Yesəw, zhini bəli tə kwa baka tsa va ba. ³³ Ma madī ghəshi ta tsəhə vəgha Yesəw naci, njə'wə kə ghəshi na, ghəci mətij. Va tsəgha bəlamti ma ghəshi səda Yesəw. ³⁴ Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi kwətin, mba'a 'yanti Yesəw mbə slərpə ci lə gwapa. Ka səmə miymiy lə yam kwa pətsa va tibata.

³⁵ Ntsaa gəzə kwəma tsaa dzəkən shiniy, lə mətse ci nashi na shi va, kwəma gəzə na va na, sa katan na ghənzə. Aa sənata də'wə ghən tsa ci,

kwəma katarj na sa gəzee na, kə. Ta mbə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Yesəw gəzə na kwəma va. ³⁶ Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy tsasliti mēndi va mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy: «Ka dza mēndiy bəlamti isl tsa ci ya kwətiŋəw» kə. ³⁷ Zhini ma kə ge'i kwa nahwəti kwəshala ɓa na: «Ta zhini dza ghəshi nay ntsa 'yamti ghəshi va lə gwapa» kə.

Məni kwəma kən mbəri tsa Yesəw

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸ Ma ləy hwəm sa mətiy Yesəw ki na, mba'a *Zhezhefə ndə ka Arimate madīy, ka dza ta dəw kwal ta ɓə mbəri tsa Yesəw va ngwəmnə Pilatə. Mba'a Pilatə banavə kwal ta ɓə ghəci. Dza Zhezhefə mba'a səkəkə pələkəghwa mbəri tsa Yesəw vəgha tsəm ki, ta dza ta la. Zhezhefə tsa va kiy, tsahwəti ntsa ta səda Yesəw niy nza na. Kwa mbəmbə ghəci niy nəw Yesəw va hazləni va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni. ³⁹ Dza Nikwədem, tsahwəti ntsaa niy səkəkəy vaa dzəvəgha Yesəw həvir, ndəs səkəkəy kwərakwə, mba'a ɓəkə in ta la Yesəw. In tsa wəzə tsa, sa kabəti mēndi lə *mirə mba'a *Aləye, ka zən nja 'wərdi. In tsa vay, gar kiləw mahkan mətsəkə na shəndəkə tsa ci. ⁴⁰ Dzəghwa

ghəshi bakanashi ki, tsan ghəshi ɓəvə mbəri tsa Yesəw, ka harə lə məgapa, ka shikə in tsa wəzə tsa va ghəshi mbə harə, njasa sənabəshi ka Zhəwifə mbə harə mbəri. ⁴¹ Ma tifa vəgha pətsa danwəvəgha mēndi va Yesəw vəgha tsəm na, mba'a tsa tifa. Dzəghwa mba'a mēndi lati kwəli kwa tsa va 'war'war, kala səkəkə mēndiy laghwa mbəri kwa. ⁴² Dzəghwa mba'a ghəshi laghwa Yesəw kwa kwəli va, sa nzana ndəkwə ghənzə tifa ki. Ma sa lamti ghəshi va ndəkwə tsəghay, sa nza vici ndəkwə ta pəkəw, sa nzana tə way pi həzlimə na, *vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.

20

Zhakati tsa Yesəw mbə məti

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

¹ Ma pətətə fəca dəmasə, pi ghwəlaa wali ki na, mba'a Marəy ka Magədala kafətə, ka dzaa dzəti kwəli Yesəw. Tsəhə na, sa nə na njə'wə kə na, kwəli va bəŋwəta, tsarakə hakwə tsaa niy nza va miyɓa dzar kwa nahwəti bəla. ² 'Wakəvə na bəvbəpə madita lə bali. Mba'a dzaa kəsashi kar Shimanjw Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səda Yesəw va dī na. Ma kə na: «A kar Piyer, ava mēndi ɓəhwə Ntsaa sləkəmmə kwa kwəli, sənay ghəy kwa pətsa dzashi

19:36 19:36 Cem 34:20-21; Səvəri 12:46

19:38 19:38 9:22 19:39 19:39 3:1-2

19:37 19:37 Zak 12:10; ShiZhnj 1:7

19:40 19:40 12:7 20:2 20:2 13:23

məndi liw» kə. ³ Ma sa favə kar Piyer lə tsahwəti ntsa ta səda Yesəw va kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi madishi ka dzaa dzəti kwəli va ki. ⁴ Kə ghəshi ka kəsli bali bakanashi, mba'a tsahwəti ntsa ta səda Yesəw va tanjəti Piyer tə bali. Dza na ndəs tsəhəy pərba ghəci tə kwəli va. ⁵ Tsəhə tsa tsəhə na na, ka kədanjə pətsaa dzəmbə kwəli va, kala dzəmbə ma, njə'wə njə'wə kə na, nashi shiy na kwabaw war məgapaa niy harə məndi va Yesəw li sa kwaba tə hidfi. ⁶ Dza Piyer kwərakwə ndəs tsəhəy ki, səəkə lətə dzəmbəy mbə kwəli va. Sa nə na njə'wə kə na, war məgapa harə məndi va li sa mbəba tə hidfi. ⁷ Ma məgapa pəərə məndi miy tsa Yesəw li ki na, tsarakə kwətita pəərə pəərə vəgha nahwəti bəla kwəli. ⁸ Dza tsahwəti ntsaa gha vaa tsəhə, lətə dzəmbəy mbə kwəli va kwərakwə, mba'a nashi shi va war tsəgha lə mətse ci, mba'a zləbavə kwəma va ki. ⁹ Kwəmaa niy nə Zliya Hyala va: «Ta zhakatiy dza Yesəw mbə məti» kəy, pa' ghala pətsa va na, niy favə ghən tsa kwəma va mbəzli ta səda ciw. ¹⁰ Dza *mbəzli ta səda Yesəw va bakə ni, mba'a ghəshi zhəghətəvashiy jigghi ki.

Magədala

(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

¹¹ Ma sa zhəghəkəvata Marəy ka Magədala ki na, mba'a dzaa garəta miy kwəli va, ka wahə. Ma ghənzə mbə wahə va na, dza na ka kədanjə pətsaa dzəghwa kwəli va. ¹² Nighə na na, ka kwal Hyala bakə lə kwəbənər tezlezl tezlezl ni kən shi, mənəy tə pətsaa niy nza Yesəw va məhəni. Mba'a tsahwəti lati ghən, mba'a tsahwəti ləy mətse ni. ¹³ Ma sa nata mbəzli va ghənzəə nighəshi tsəgha, a kə ghəshi ngəta na: «A mali na, a shiy mənishi wahə gha shəka?» kə ghəshi. Ma kə Marəy na: «Wa ə bəhwə məndi Ntsaa sləkəra kwa kwəli tikə, kala sənayee tə pətsa fəy məndi» kə. ¹⁴ War sa zləbakə na kwəma va na, tərəd' zhəghətəvata, nighə na na Yesəw tiba məgarə, sənay na Yesəw na sava, kəw. ¹⁵ Dza Yesəw ka dəw və, a kə na: «A mali, a shi wahə gha ti shəka? A ntsa pala ghaa?» kə. Ndəba ndə ghəra sləni kwa tsa va na, kə ghən tsa nza. Va tsəgha, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, gha kə bəhwəy, gəzara tə pətsa fəy gha, e dza ta bə» kə. ¹⁶ Dzəghwa Yesəw ka har lə slən tsa nza ki, a kə na: «A Marəy» kə. Dza Marəy nza'jəw tərəd' zhəghəghə kwəma nza dzar kwa. Ma kə lə kwəma ka *Ebərə na: «Rabəni» kə.

Yesəw ghəshi lə Marəy ka

Rabēni tsa vay: «Ndə bəni shiy kaa mbəzli» di na gəzə. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəta na: «Kadiw, ka dapəra gha di ma, sa nzanay ghwəla nzee ta dzəməə dzəvəgha Dirə. Mbala a gha dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, “Avee dzəməə dzəvəgha Dirə, Dəjwəy ghəci kwərakwə, dzəməə dzəvəgha Hyala, Hyala ghwəy kwərakwə ba” kə, pə gha ngəshi» kə Yesəw. ¹⁸ Sa gəzəkə na tsəgha na, dza Marəy ka Magədala mba'a madita ka dza ta gəzanshi kaa *mbəzli ta səfa Yesəw, a kə na: «Ndatsəy e nay Ntsaa sləkəmmə, ka gəzəhwə kwəma ghəy li» kə. Dza na mba'a slanəkəshi kwəma gəzanakə Yesəw va kaa ngəshi.

*Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹ Ma fəca dəmasə va vata hetihwer na, dza mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi basambəvashi mbə ciki. Bəsl ghəshi kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti sa hazləni ghəshi va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni. Dzəghwa Yesəw wəd tsahwəy, mba'a garəy kwa jipə shi. A kə ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. ²⁰ Ma sa gəzanəkəshi na tsəgha na, dza na mba'a canatishi veviyerhi

mbə hwər dividivi ci, lə ni mbə slərpə ci ngəshi. Sa nay mbəzli ta səfa ci Ndə sləkəshi ki na, dza ghəshi ka vəshi tərəjw tsəgha ki. ²¹ Zhini ma kə Yesəw ngəshi ba na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy. Nanay ta ghwəniwəy dzee, njasa niy ghwənara Dirə va kwərakwə» kə. ²² War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a viyanəkənsi *Safə tsa Hyala. A kə na: «Bəm Safə tsa dəwdew tsa. ²³ Ma mbəzli pələta ghwəy kwəma shi jikir na kwa hwər tsa ghwəyəy, a Hyala dzaa pələta kwəma shi jikir na kwərakwə. Ma ni pələtanashi ma ghwəy kwəma shi jikir nay, ka dza Hyala pəla kwərakwəw» kə.

Kwəma kar Təmasə lə Yesəw

²⁴ Ghala pətsaa səkə Yesəw vaa dzəvəgha *mbəzli ta səfa ciy, niy nza tsahwəti ntsa nza slən tsa ci vaa Təmasə, zhini ihwəli, kə məndi tifa kwasəbə nihwəti mbəzli ta səfa ciw. ²⁵ Dzəghwa ma kə niy nza va tifa *mbəzli ta səfa Yesəw ngəci sa səkəy na na: «Təmasə, a ghəy nay Ntsaa sləkəmmə ndatsə» kə ghəshi. Ma kə Təmasə na: «Kala nashi vaviyer danwə məndi va pən mbə dəvə ci, mba'ee dapashi lə dəvee, mba'ee dapəti ni mbə slərpə ci va lə dəvə yay, ka zləba yaw» kə.

26 Ma løy hwəm ləwma kwətɪŋ ki na, mba'a mbəzli ta səda Yesəw zhiniy basəshi mbə ciki difa. Fəca va ki na, mba'a Təmasə tifa. Dza bəsl ghəshi kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti. Mba'a Yesəw səkəy garəy kwa jipə shi. Ma kə ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. 27 Ma kə kaa Təmasə na: «A Təmasə, nighəvə dividivee ni, ndaka dəvə gha va, a gha tɪbəti vaviyer mbə dividivee ni, dapəti ni vəgha slərpee ni, ka mən̄ti ghən tsa gha gha bakə bakə ma, ndara nəfə tsa gha» kə. 28 Ma kə Təmasə na: «A Ntsaa sləkəra, a Hyalee» kə. 29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa nara gha nana ndara gha nəfə tsa gha ki na? Vəshi na va mbəzliy ndara nefer shi ya kala nara ghəshi» kə Yesəw.

Ntsaa tsasliti zliya nay, tawa tsasli naa?

30 A Yesəw məmənəhwə nihwəti shi dimədime ni dən ghəngən kwa kwəma mbəzli ta səda ci. Kala tsaslambəshi mən̄di mbə zliya na gwanashi. 31 Ma shi tsasliti mən̄di ni mbə zliya nay, nza ghwəy mbə sənay katanj katanj, Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, pə ghwəy, va tsəgha tsaslitishi mən̄di. Ghəci kiy Zəghwə Hyala na. Nza ghwəy mbə bənavə nefer ghwəy kaa Yesəw tsa va, ma ghalaba ki na, nza ghwəy kwəməvə piy tsaa kəfi ma

mbə slən tsa ci, va tsəgha tsasliti mən̄di shi ni difa.

21

Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səda ci mbərfəŋ

1 Ma løy hwəm ki na, mba'a Yesəw cinti ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ta səda ci miy kwəfa *Tiberiyadə. Avana y njasa canatishi na ghən tsa ci. 2 Kar Shimanjw Piyer, ghəshi lə Təmasə ntsa har mən̄diy ihwəli, mba'a Natanayel, ndə ka Kana tə hid̄i ka Galile, mba'a ndərazhi Zhebede, mba'a nihwəti *mbəzli ta səda Yesəw bakə difa, tsəgha niy basəshi ghəshi. 3 Ma kə Shimanjw Piyer ngəshi na: «A mbəzli ni, e dzara ta kəsə kərpi nee» kə. Ma kə nihwəti mbəzli va na: «Tsəgha na, ta nəwŋa dza ghəy kwərakwə» kə ghəshi. Mba'a ghəshi madishi, ka dzashi, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal. Hi ghəshi virvir mbə ka kərpi, shanj ghəshi ta kəsəvə kəlipə ya kwətɪŋ.

4 Ma mekəshi sa kəfiy pi ki na, mba'a Yesəw təzliy tifa tə həlbə tsa miy kwəfa va. Sənay mbəzli ta səda ci na, ghəci na sava, kə ghəshiw. 5 Ma kə kaa ngəshi na: «Kəsəvə kərpi va ghwəy tsəna ndərazhee ni?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Əhəŋ, kəsəvəshi ghəyəw» kə ghəshi. 6 Ma

kə ngəshi na: «A pə ghwəy məntiy, bəm zləkwə tsa ghwəy va, a ghwəy kashi li tar bəla kwa bəzəmə kwambəwal va, a ghwəy nayma ghwəy kəəsəvə kərpi» kə. «Əŋkwa» kə ghəshi, dza ghəshi ka ka kərpi dzar kwa bəla va ki. Mba'a ghəshi kəəsəvə kərpi dən tərənɟw. Paf zləkwə tsa shi təhəy kala mbə ghəshiy mbahə səvəri mbə yam va ghwəla. ⁷ Ma kə tsahwəti ntsa ta səda Yesəw va dī na kaa Shimanɟw Piyer na: «Ndə sləkəpə na sasa» kə. War sa favə Shimanɟw Piyer: «Ndə sləkəpə na sava» kə məndi na, hən bəvə kwəban tsa ci, sa niy sərəmti na kən ghən ci, pa' pakən, zhidə zliy dzəti yam ta dzar dzəvəgha Yesəw.

⁸ Ma nihwəti mbəzli ta səda ci va na, ka mbahə zləkwə tsa təhəy va paf tsa va kərpi, ka səəkəə dzəvəgha həlbə. Niy nza ghəshi kərakə lə həlbə tərənɟwəw, war gar bəlakə səda bələkwə gwa'a tsəgha. ⁹ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi səkwashiy dzəti həlbə. Mba'a ghəshi nata ladi ghwə tifa, mba'a kəlipə ti, mba'a pən tə pətsa va. ¹⁰ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Taram kərpi, mbə ni kəəsəvə ghwəy va sənənva» kə. ¹¹ Dza Shimanɟw Piyer mba'a dzəghway kwa kwambəwal,

mba'a mbahəkəmə zləkwə tsa va mbə yam dzəti həlbə, paf kərpi dikə dikə ni kwa, bələkwə mba'a cifə mətsəkə mahkan ti. Ya tsəgha na kərpi va dən tərənɟw ki na, sləkəwəy zləkwə tsa va, və shiw. ¹² Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Səəkəm zəməm shi zəmə ki» kə. Ghalaba ki na, ndə tifa mbə mbəzli ta səda Yesəw maw dəw: «Wa ndə nza ghaa?» kəw. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, Ndə Sləkəpə na sava, kə ghəshi. ¹³ Dzəghwa Yesəw kət kətəghəvay dzəvəgha shi, kə hən bəvə pən tsa va, mba'a banavəshi, zhini mba'a banavəshi kərpi ba.

¹⁴ Ghala zhakatiy Yesəw mbə mətiy, ghənzə na kwa mahkana səda ci mbə ci ghən tsa ci kaa mbəzli ta səda ci.

Gəzə kwəma Yesəw kaa Shimanɟw Piyer

¹⁵ Ləy hwəm sa zəhwə ghəshi shi zəmə ki na, dza Yesəw ka dəw kwəma va Shimanɟw Piyer, a kə na: «Shimanɟw Piyer, zəghwə Zhanj, ka dīra gha lə nəfə kwətiŋ ka tanəti nihwəti mbəzli ni na?» kə. Ma kə Piyer ngəci na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay, e dīna» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja ndərazhi tenkesli» kə. ¹⁶ Zhini kwa baka səda dība tapə ta gəzanci: «A Shimanɟw, zəghwə Zhanj, ka dīra gha

lə nəfə kwətij na?» kə. Ma kə na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay e dīja» kə. Ma kə Yesəw na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja tenkesli» kə. ¹⁷ Dzəghwa tapə Yesəw ta zhiniy dəw və kwa mahkana səfa dīfa: «A Shimanjw, zəghwə Zhanj, ka dīra gha na?» kə. Dzəghwa kwəshay Piyer mənīy, sa zhini Yesəw vaa dəw və: «Ka dīra gha na?» kə kwa mahkana səfa. A kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, gwa'a sənashi gha shiy. A gha sənay, e dīja» kə. A kə Yesəw ngəci ki na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja tenkesli. ¹⁸ Ə gəzanee, ta na navay, tsəgha na, ghala pətsaa nza ghaa məgəlay, gha də'wə ghən tsa gha niy va naa pəhə kanda gha, ka dzaŋa kwa pətsa dī gha. Sa ka gha halinjay, ta kafə dividivi gha dza gha, nza tsahwəti ndə pəhəŋa kanda gha, ka na dza na mba'a pəməghəŋaa dzəti pətsa dī ma gha» kə. ¹⁹ Ma kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha nay, a cipə na njasa dza Shimanjw Piyer ta məti, mba'a dzaa fanati bama kaa Hyala lə məti ci va. Ma kə Yesəw ngəci ləy hwəm kwəma va ki na: «Nəwra ki» kə.

Yesəw ghəshi lə ntsa ta səfa ci dī na tərəŋw

²⁰ Ma sa kərəmti Yesəw gəzə kwəma va tsəgha, sa nə Piyer nighə kə ləy hwəm

ci na, mba'a nay ntsa ta səfa Yesəw va dī na mbə səkəkə tə səbəkə shi. Ntsa va na saa niy kətəghəvay vaa dzəvəgha Yesəw ghala pətsaa niy zəmə ghəshi va shi zəmə mbə Pakə. Ghəci na saa niy ni va kaa Yesəw: «A Ndə sləkəpə, tsama ndə dza naa nga dāfa tə ghaa?» kə. ²¹ Ma sa nay Piyer ntsa va, ma kə kaa Yesəw na: «A Ntsaa sləkəra, a kwəmaa dzaa kəsəy ntsa naci kia?» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəci na: «Ya ə nə ya war tība kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə pənəy, wa kwəma gha mbəa? Na na ghay, ə pə ghaa nəwra na gha» kə. ²³ Dza kwəma gəzəkə Yesəw va, mba'a pəlīvərivata dzar mbə mbəzliy nəw Yesəw, a kə ghəshi na: «Ma tsava ntsa ta səfa Yesəw naci kiy, ka dza naa mətīw» kə ghəshi. Niy gəzanci Yesəw kaa Piyer na: «Ka dza tsava ntsa ta səfəe mətīw» kəw. Ma kə niy niy: «Ya ə nə ya war tība kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə, pənəy, wa kwəma gha mbəa?» kə niy ni.

²⁴ Ava ghəci ghəci ntsa ta səfa Yesəw va ndəgha na fətīy dzəkən shi va. Ghəci tsasliti shi ni dīfa, a ghəy sənay, kwəma tsasliti na vay, kwəma katanj na na.

²⁵ A Yesəw zhiniy məmənəhwə nihwəti shiy dāŋ tə hidī. Mba'a kə məndi niy tsaslitishi gwanashi

kwətiŋ kwətiŋ nzay, dfaŋshi
dza zliyahiy nza nza. Ma
bərkee na, daw dza pətsa tə
hidfi niy nza ta fə zliyahy nza.

Ava tsəgha na Yəwəŋ
kwəma wəzə naa dzəkən
Yesəw *Kəristəw njasa
tsasliŋi Zhaŋ ki.

Sløni ghərahwə Ka kwal Yesəw Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Ləwka tsasliiti na. Aa tsasləhwə nahwəti zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw. Dza na mba'a vəlanağhə zliyahi va kaa ntsa dikə tsa, Tiyəwfiləsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Ma kwəma tsasliiti na mbə zliya nay, va nihwəti mbəzli favə na. Ma nihwəti shiy ghəngħən ghəngħən difa na, va mbəzli favəshi naw, ghəci də'wə ghən tsa ci niy nashi na, sa niy nza na kwasəbə Pəl.

Mba'a pə ghwəy nighə mbə vəh 1:8, ta kəsata kwəma dza ghwəy mbə, war nja kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va ghala vəghwə tsaa niy kafə na ta dzay dzəmə ghwəmə. Ma kə niy ni kaa ka kwal ciy: «Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərçi dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala dəwdew tsa səəkəy dzəkən ghwəy. Ma ghalaba na, nza ghwəy nzaa ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar tə hidī ka Zhəwde gwa'a gwa'a, lə tə hidī ka Samari, ka kərni tə pətsa kərkə hidī gwa'a» kə niy ni.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 pa' tə vəh 7 Sləni banavə Yesəw va kaa ka kwal ci vay, a ghəshi manamti. Ghəshi niy nza naa ka ndəgha fəti ta kwəma Yesəw, lə ka gəzə nəwər tsa va mbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 8 pa' tə vəh 12 Tsəgha ghəshi gəzanshi nəwər tsa va kaa mbəzli tə hidī ka Zhəwde zhini mba'a tə hidī ka Samari.

Vəh 13 pa' tə vəh 28 Mba'a ghəshi tsəhəshi pa' tə pətsa kəray hidī lə gəzə nəwər tsa va kaa mbəzli.

Ma mbə zliya nay, a ghwəmmə kəsay, Hyala ghwənəkə na Yesəw ntsa tivə na ta mbəli mbəzli, lə ta ghwənanshi kwal kaa hwəlfə mbəzli tə hidī ghəngħən ghəngħən ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. Əy ma ki na, daf na *ka Zhəwifəə dī kwəma vaw, ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy kwataka hwəlfə shi dza Hyalaa mbəlanti, kə ghəshi. Ma mbə zliya na kiy, a gəzammə Ləwka wəzə, ma Hyalay ka təra hwəlfə mbəzli na təra təra ta dishiw. Ya ntsa mbə hwəhwə tsa ka wa na war banavə ma na nəfə tsa ci kaa Yesəwəy, ta kwəmavə piy dza na (vəh 10 mba'a 11).

Ma ləy hwəm sa ghwənay Safə tsa Hyala Pəl ta wə tə hidī kərakə kərakə ni ghəngħən ghəngħən ta gəzə Yəwən kwəma

wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli ki na (13:1-21:16), dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ka bə nəfəə dzəkən Pəl, sa gəzanshi na nəwər tsa va kaa mbəzli kamaa ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi kəsəvəə faghwa kwa fərshina mba'a ghəshi bəghə pa' mbə məlmə Rəm, kaa mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi ta sla ngwəvəə dzəkən (21:17-28:31).

Mba'a pə ghwəy dī favə kwəma mbə zliya na wəzəy, a pə ghwəy jangə pərba nəwər tsaa dzəkən ka Zhəwifə lə mbəzli kamaa ka Zhəwifə mba'a dzəkən Rəm, mbə zliya pərasli kwəma dzəkən slən tsa shiy.

*Yesəw bananshi kwa kərni kwəma ci kaa *ka kwal ci, mba'a dzay dzəmə ghwəmə*

¹ A Tiyəwfiləsə,

Mbə kwa tana zliya tsasləghənee vay, dzəkən slēni ghərahwə Yesəw lə kwəma bənəhwə na kaa mbəzli tsasləghənee kwəma, njasa gha na slēni ci, ²⁻³ pa' fəca vici bəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmə. Ghəci ghwəla ta dzay dzəmə ghwəmə ləy hwəm pəesli tsaa pəesli mēndi vay, aa niy zhakatiy mbə mēti. Dza na mba'a citəvay tə ghwəməy kaa ka kwal ci va tsəhavə na. Daŋ səfa

ghəci citəvay ngəshi lə kwal ghəngən ghəngən, mbə vici fadə mətəkə, ta mbə ghəshiy sənay tə ghwəməy na, kə ghəshi. Ka gəzanshi lə bərci *Safə tsa Hyala dəwdew tsa njasa dza ghəshiy mēni. Ka gəzanshi kwəma dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli. ⁴ Dza na tə nahwəti vici sa jakəshi ghəshi lə ka kwal ci va na, mba'a gəzanshi kwəma, ma kə na: «Əntaa ghwəy taa bərvanəwəy mbə məlmə Zherəwzalem dzanəwəy kərakə ma. Ndəghəvə tə ghwəy Safə tsa Hyala va niy gəzəkə Didi vələnəwəy niy gəzanəwəyee kwatana. ⁵ Sa nzanay, lə yam niy mənipə Zhan *batem, ma ləy hwəm jəwəy ta səkə dza Safə tsa Hyala dəwdew tsaa dzəkən ghwəy» kə.

⁶ Dzəghwa ka kwal Yesəw va tsəgha ki, ghəshi basə basə vəgha, tapə ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, ghala vəghwə tsa va dza ghaa zhananshi mazə kaa ka *Izərayel na?» kə ghəshi. ⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, kwəma ghwəy mbə kwəma sənay vəghwə, ya vici tivə Didi njasa tarəvə na lə bərci ciw. ⁸ Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala dəwdew tsa səkəy dzəkən ghwəy.

1:1 1:1 Lk 1:1-4 **1:2-3** 1:2-3 10:41; 13:31; 28:23; Lk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16 **1:4** 1:4-5 Lk 3:16; 24:49; Zhj 14:16 **1:6** 1:6 Lk 24:21 **1:7** 1:7 Mk 13:32 **1:8** 1:8Lk 24:47-48; ka ndəgha fəti dzəkənee: 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Zhj 15:27

Ghalaba na, nza ghwəy nza ka ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar mbə Zhəwde gwa'a gwa'a, lə *Samari, ka kərnī tə pətsa kərkə hidī gwa'a» kə.

⁹ Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a bərci Hyala kafay, ka dzəmə ghwəmə li. War ghəshi mbə nighə tsəgha na, dzəghwa timbətimbə mba'a kəələhwə ghəci mbə dzəmə, kala zhini ghəshiy nay ghwəla. ¹⁰ Ma sa nza ghəshi war mbə vərgəhə pətsaa dzəmə ghwəmə tsəgha ghəci mbə dzəməy, dza vətəghə zhər bakə tsahwəshi tifa lə kwəbənər tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. ¹¹ Ma kə zhər va ngəshi na: «A zhər ka Galile, wa nava garəjwəy ghwəy, ka vərgəhə pətsaa dzəmə ghwəməa? Ma Yesəw tsa nay ghwəy va dzay dzəmə ghwəmə səvəri mbə jipə ghwəyəy, ta zhəghəva dza naa səəkə njasa nay ghwəy va ghəci mbə dzəmə ghwəmə» kə ghəshi.

Ti Matiyasə dzəghwa pətsa Zhəwdasə

¹² Dza *ka kwal Yesəw va ki, mba'a ghəshi səkwashi mə kəlan tsa basəshi ghəshi va mə, ka dzashiy dzəmbə Zherəwzalem. Kəlan

*'Wəlivə, kə məndi slən tsa kəlan tsa va. Ma kəlan tsa va na, ndəkwə ghəci lə məlmə Zherəwzalem gar kiləwmetər kwətiŋ. ¹³ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmə ciki tsa ngati məndi mə ghən tsahwəti, sa ka ghəshiy nza mbə ndimndim. Avanay slən tsa mbəzli va: Piyer ghəshi lə Zhan, Zhakə, Andərə, Fəlipə, Təmasə, Bartelemi, Matiye, Zhakə tsa Alfe, Shimanjw ndə pərslə ta hidī ci, mba'a Zhəwdə zəghwə Zhakə. Ava tsəgha na ghəshi. ¹⁴ Dza ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi sləkati miy tsa shi ka sa kwətiŋ tsa ta cə'wə Hyala, vici va vici va, jakə lə mi'i mbə shi, mba'a Marəy mbəghəy Yesəw, lə kar ngwarməhiy Yesəw gwa'a.

¹⁵ 'Wakəvə Piyer fəca nahwəti vici mbə basəva tsa shi va tsəgha, gar garəy mbə jipəjipə mbəzliy nəw Yesəw, mbəzli gar bələkwə, bakə mətsəkə ghən kən shi. Ma kə na: ¹⁶ «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, kwəmaa niy gəzəkə *Safə tsa Hyala ghala kwatanata lə miy tsa Davitə dzəkən Zhəwdasə mbə Zliya Hyalay, aa təbəə mənta kwa pətsa gəzəkə na. Ntsaa zhəghəy ka ndə pəmə mbəzliy kəsə Yesəw. ¹⁷ Ghəciy, ntsa mbə ghwəmmə niy nza na, lə na ci bəla mbə sləni ghəra

ghwəmmə. ¹⁸ Dzəghwa mba'a kwəməvə gəna tə kwəma ci jikir na, mba'a pahwə za ti. Ghəvə tsəgha ki, bə bəti tərə, mba'a hwər tsa ci pəsliy, ngwəy her tə ngwəla, mba'a mətīy. ¹⁹ Ma kwəma va na, gwa'a gwa'a məndi sənata mbə Zherəwzalem. Pa' lə slənta ghəshi fanati kaa za va kwa kwəma shi "Hakeldama" kə məndi. Di slən tsa va gəzəy: "Za miymiy" kə məndi» kə.

²⁰ Zhini ma kə Piyer bə na: «Vanta kwəmaa tsaslita mbə *zliya kwa cəm tsa *Davitə nanzə ki, ma kəy:

Ghi tsa ciy, kwəfi kə taa nza. Əntaa ndə ta nzəy kwa ya kwətīj ma, kə.

Zhini ma kə bə na:

Nza tsahwəti ndə bə pi sləni tsa ci, kə.

²¹⁻²² Va tsəgha na ki, sənzənvay, a ndəə təbə kwətīj dzəvəgha ghəy, ta ndəgha fətīy dzəkən zhakati tsa Yesəw mbə mətī. Ma ntsa vay, ndə mbə mbəzliy niy nza vici va vici va kwasəbə ghəy ghala vəghwə tsaa niy nza Yesəw lə ghəy, 'wava na tə vici mananati Zhanj *batem, ka sar pa' fəca bərvə na mbə jipə ghəy ta dzay dzəmə ghwəmə təbə na» kə.

²³ Sa favə mbəzli kwəma Piyer va tsəgha na, dza ghəshi tərə ghəshi təravə mbəzli bakə mbə mbəzli

va, kar *Zhezhefə tsa har məndiy Barsabasə, zhini bə na, Zhəsətəsə, kə məndi tsahwəti slən tsa ci, ghəshi lə Matiyasə. ²⁴ Dza ghəshi ki, ka cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkənjəy, ntsaa sənay pətsa mbə nefer mbəzli gwa'a, citənjəy tsa tivə gha ndə mbə mbəzli bakə ni ni, ²⁵ a ghəci bə pətsa Zhəwdasə ta nza ghəci ka ndə kwal tsa gha, njana nzana mba'a Zhəwdasə zlata sləni va ta dzay kwa tsa ci kwal» kə ghəshi.

²⁶ Dzəghwa ghəshi sla' sla' ghəshi slaslati dandərdə ta mbəə tishi. Mba'a dandərdə tsa va tivə Matiyasə. Kə məndi ki, mba'a məndi jakambə mbə ka kwal Yesəw va mənə lə tan ni.

2

*Njasa səəkə *Safə tsa Hyala d'ewdew tsaa dzəkən mbəzli*

¹ Dzəghwa sa mənta vici makwaghwa Panjtekwətə ki na, mba'a mbəzliy bənavə nefer shi kaa Yesəw bəsəshi gwanashi mbə pətsa kwətīj tsa. ² Fa ghəshi tsəgha na, gaka tsahwəta səəkə mə ghwəmə ndəba gaka səpapəli, pə gha, gizl gizl gizl təhay ciki tsa nza ghəshi va mbə gwa'a. ³ Nighə ghəshi ki na nihwəti shiy tsahwəshi

1:20 1:20 Cem 69:26; 109:8 **1:21-22** 1:21-22 Lk 1:2; 3:21; 24:51 **1:24** 1:24 Zhj 2:24-25 **1:26** 1:26 Fir 16:33 **2:1** 2:1 SləniTaH 23:15-21; Nəw 16:9-11 **2:3** 2:3-4 Lk 3:16 **2:4** 2:4 paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi: 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; gəzə kwəma lə ghani mbəzli ghəngəhən ghəngəhən: 4:31; 10:45-46; 19:6; 1Kwər 12:10; 14:2-12

nja ghani ghwə. Ka tihəvaa dzəkən shi gwanashi kwətiŋ kwətiŋ. ⁴ Dzəghwa tsəgha ki, paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi gwanashi. Dza gha' ghəshi ghavə gəzə kwəma lə ghanishi mbəzli ghəngħən ghəngħən, njasa banavəshi Safə tsa Hyala gəzə nzə.

⁵ Ghalabay, a *ka Zhəwifə nəwti kwəma Hyala, ka hazləni və niy nza mbə Zherəwzalem, tə hidī ghəngħən ghəngħən niy səkəshi ghəshi. ⁶ Ma sa favə ghəshi gaka va tsəgha na, dza ghəshi basə ghəshi basəkəvashi. Dzəghwa tərəŋw mbəzliy basəkəvashi va hashishi kala sənata ma kwəma ka ghəshi gəzə, sa nzana ya tsamaba ndə mbə mbəzliy səkəshi va na, ka favə kwəma gəzə mbəzliy zləbavə Yesəw va kwa kwəma ci yakə məndi li. ⁷ Nja madaŋa tərəŋw nava kwəma mənta tifa və shi gwanashi ki: «'Yahə'yahəta na nana kwəma» kə ghəshi. Ma kə ghəshi na: «Ka Galile mbəzliy gəzə kwəma ni gwanashi nanzə tsəy? ⁸ War njaa səkə na sana favə ghwəmmə, njasa nza ghwəmmə kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəmmə, kwəma yakəmmə məndi li ghəshi gəzə? ⁹ Əhətimam, sənzənvay, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli tikə niy, mbə ka Partə, mbə ka Medi, lə ka Elam, mba'a

ka Mesəwpətami, mbə mbəzli tə hidī ka Zhəwde, lə ka Kapadəsə, mbə ni tə Pəŋw, mba'a ni tə hidī ka Azəy, ¹⁰ mbə ka Firigi, mbə ka Pamfili, mbə ka *Ezhipətə, lə mbəzli mbə giwahi ka Libiy ndəkwə ni vəgha Shiren, mbə niy səkəshi tə hidī ka *Rəm, mbə *ka Zhəwifə yaya ni lə niy dzəmbəshiy dzəmbə kwəma ka Zhəwifə dzəmbə dzəmbə. ¹¹ Zhini ba, tifa ka Kəretə, lə ka Arapə. Tsəgha nza ghwəmmə, vərtsa, war gwanammə ghwəmmə ka favə, ghəshi ka gəzə kwəma kwa ghani ghwəmmə, kwəmaa dzəkən sləni Hyala dikə na na?» kə ghəshi.

¹² Mba'a kwəma va sətī məhərli shi gwanashi, shaŋ ghəshi ta sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Dza tapə ghəshi mbə dəfdəw kwəma kwa jipə shi: «Wantsa gəla nana kwəmaa?» kə ghəshi.

¹³ Ma nihwəti mbəzli nashi ki na, ka sawa mbəzliy zləbavə Yesəw va, a kə ghəshi na: «Waa ghyiy ghyamtəvashi ghəshi va tay nə məndi» kə ghəshi.

Gəzə kwəma Piyer mbə makwaghwa Pantekwətə

¹⁴ 'Wakəvə Piyer tsəgha, gar garəy ghəshi lə nihwəti *ka kwal Yesəw va mən lə tan ni, dza tapə ghəci ta gəzə kwəma zlanzlan, ma kə na: «A mbəzli *ka Zhəwifə, lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem,

sənatam kwəma na ndatse di, favəm kwəma dzee na ta gəzəŋwəy wəzə. ¹⁵ A mbəzli niy, ghishi ghəshi njasa bərkə ghwəy vaw. A ghwəy nay sanay, gar tsahi məslidəshi na bərkə vici gwa'a tsəgha. ¹⁶ Ma kwəma nay, ghənzə na sa niy gəzəkə ndə Hyala Zhəwel va, niy nə na:

¹⁷ A kə Hyalay:

“Dzaa nza ge'i tə kwa kərni vəghwəy,
ta viyakən Safə tsee dzee dzəkən ke ngəri gwanashi.

Ndərazhiy zhər ghwəy,
lə ghyehi ghwəy gwanashiy,

ka gəzə kwəmee kaa mbəzli dza ghəshiy nza.

Gwəla ghwəyəy, ta nata kwəma dza ghəshi nja kwa shiw,

ma pəhepəhir ghwəy na, war mbə shishəw ghəshi taa nza.

¹⁸ Ava tsəgha dza naa nza.

Ghala vəghwə tsa vay, ta viyakən Safə tsee dzee dzəkən ka slənee,

shiy zhər, lə shiy mi'i gwanashi,

nza ghəshi gəzə kwəmee kaa mbəzli.

¹⁹ Ta məni shi səəkə ma məndiy nashi dzee dzəy tə ghwəmə,

lə shi maɗaŋa ni takə tə hidfi:

Ta nza dza miymiy tifa, lə ghwə, mba'a inəghwə nja kwəlefi.

²⁰ Viciy, nja kwəsli dza naa zhəghəta,

tir na, mba'a zhəghəy nja miymiy.

Ma ləy hwəm shi va ki na, nza səəkə tsa Ndə sləkəpə məniva.

Vici səəkə tsa ci vay, vici dikə na lə bama ti dza naa nza.

²¹ Ya wa ntsaa dzaa harkə slən tsa Ndə sləkəpə fəcava kiy,

ta mbəliy dza na” kə Hyala, kə Zhəwel niy ni.

²² Avana nana kiy zhər ka *Izərayeləy, ta gəzəŋwəy kwəma dzee, favə tə ghwəy wəzə. Ma Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sənay ghwəy vay, ntsa cikəvəri Hyala dikə tsa ci niy nza na. Sa nzanay, a Hyala cikəvəri kwəma maɗaŋa na lə shi dimədime ni, mba'a shiy cipə kwəma səvəri mbə Yesəw tsa va. Mba'a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy.

²³ Dzəghwa mbəzli kiy, mba'a ghəshi kəsəti Yesəw tsa va. Dza ghwəy, mba'a ghwəy danwəvəgha vəgha tsəm njasaa niy gəzəkə Hyala va lə njasaa niy pəhəti na ghala kwatanata. Mbəzliy sənata ma Hyalaa harvə ghwəy ta pəəsli ci.

²⁴ Ma dzəghwa Hyalay, mba'a zhanakati mbə mətī, ka bəkəvəri mbə ngəra'wə

tša mətī. Va sa nzana kala mbə mətīy kəsəti. ²⁵ A *Davitə niy gəzəkə kwəmaa dzəkən kwəma ci ghala kwatanjata, a kə niy niy:

War kwa kwəmee niy nayee
Ndə sləkəra njasa
səmə vici,

tə kwa bəzəmee, va
nəghətee dzaa
hazləni.

²⁶ Va tsəgha vəshi nəfə tsee,
ka 'wəshee, yən mbə
gəzə kwəma.

Ya mətīy mətiree na,
gəzliḡ dza ghən tsee nza ta
kwəma gəzəkə Hyala.

²⁷ Sa nzanay, ka dza ghaa
zlara jakə lə mbəzli
bəkəwə bəkəwə niw.

Ka dza ghaa zlay ntsa ghaa
ghwabəyəw.

²⁸ A gha camtəra kwal
tsa dzee dza kwa ta
kwəmavə piy.

Paf dza nəfə tsee təhəy va
vəshi
sa kee nza kwa kwəma gha,
kə niy ni.

²⁹ A ngwarməhiraa zhər,
ndaram kwal jəwə, e
gəzanjwəy kwəma bazhə
bazhə dzəkən ndə nja
jijimmə Davitə. Ghəciy, aa
mətīy, ta na tsa ci ghən.
Sa mətīy na na, la' məndi
lamti, tifa kwəli ci vəgha
ghwəmmə ya pa' ndatsə.

³⁰ Ma sa nzana *ndə gəzə
kwəma Hyala ghəci niy
nzay, mba'a niy sənata

kwəma zəmanakə Hyala
fəla ta məni nzə. A kə niy
ni ngəci na: "E zəməkəḡa
fəla, yən kala dzaa banavə
mazə tsa gha sa ka gha
mətīḡa kaa ndə kwətīḡ mbə
jijihīḡa" kə niy ni ngəci.

³¹ Ma sa nata Davitə kwəma
va tsəgha ghala kwatanjata
kiy, mba'a gəzəy kwəma
sati tsa *Kəristəw mbə mətī,
ghala kwa nə na vaa ni:

Ka dza Hyalaa zlay ntsa tivə
na mbə mbəzli bəkəwə
bəkəwə niw,

ka dza naa zlay ghwabəyəw,
kə.

³² Yesəw tsa gəzəḡwəy ya
tsa kwəma ciy, ava dzəkən
gəzəva kwəma va ki. Hyala
də'wə ghən tsa nzə zhakati
na mbə mətī. Ma ghəy
gwananəy na, ka ndəgha
fəti nza ghəy ta kwəma
va. ³³ Ma sa zhanakati
Hyala mbə mətīy, mba'a
bəghə dzəmə ghwəmə, dza
na, mba'a fəy tə dəvə kwa
bəzəmə nzə, ta məni mazə
ghəci. Dzəghwa Hyala ki,
mba'a banavə Safə tsa nzə
va dəwdew tsa niy gəzəkə
na. Na viyakənḡəy na sana
sa nay ghwəy tsa, ka favə lə
sləmə ghwəy gwa'a. ³⁴ Ta
na Davitə də'wə ghən tsa
ciy, zhakatiy na mbə mətī,
ka dzay dzəmə ghwəməw.
Nanzəy aa gəzəkə, a kə na:

"Səəkə nzəyḡa tə dəvə kwa
bəzəmee,

2:27 2:27 13:35 **2:29** 2:29 1Mezh 2:10; SløniKY 13:36 **2:30** 2:30 2Sam
7:12-13, 16 **2:31** 2:31 Cem 16:10 **2:32** 2:32 1:8 **2:33** 2:33 fəy tə dəvə
kwa mbəzəmə Hyala: 2:34; 3:13; 5:30-34; 7:55-56; Mk 16:19; Lk 20:42; 22:69; Rm
8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1; Ebr 8:1; 1Pi 3:22; banavə Safə tsa dəwdew tsa: 1:4; Zhḡ
14:16-17; 15:26 **2:34** 2:34-35 Cem 110:1; Lk 20:42-43; Ebr 1:13

35 pa' fəca kee zhəghəti ka
jaka gha ka mbəzli tə
dəvə gha"

kə Ndə sləkəpə kaa Ntsaa
sləkəra, kə Davitə.

36 Va tsəgha gəzee kaa
ngəñwəy, ghwəy ka Izərayel
gwanəñwəy. Səñay tə ghəy
wəzə wəzə: Ma Yesəw
tsa danwəvəgha ghwəy tsa
vəgha tsəməy, ghəci na sa
mənti Hyala ka Ndə sləkəpə,
lə ka Kəristəw Ntsa tivə
Hyala» kə Piyer.

37 Ma sa favə ghəshi
tsəgha na, tərəñw nəfə tsa
shi slay. Ma kə ghəshi
kaa Piyer lə nihwəti ka
kwal Yesəw va na: «A
ngwarməhiñəy, njaa ka
ghəy məni nana kia?» kə
ghəshi.

38 Ma kə Piyer ngəshi na:
«Tsam titihwə kaa Hyala,
ka zhəghə nzəy tsa ghwəy
tə hidfi. Zləbavəm a məndi
məniñwəy *batem, kwətiñ
kwətiñ tsa ghwəy mbə slən
tsa Yesəw Kəristəw, ta mbə
Hyalaa pəlayñwəy jikir tsa
ghwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma
nza ghwəy kwəmavə vəli
Hyala, Safə tsa nzə dəwdew
tsa. 39 Sa nzana, ma kwəmaa
gəzəkə Hyalaa sləkəmmə
mbə miy nzəy, kaa ngəñwəy
lə kaa ndərazhi ghwəy
mba'a kaa nihwəti mbəzli
kərakə ni dza na ta har taa
nza na kwəma va» kə.

40 Lə gəzə kwemer
danəñ tsəgha canatishi
Piyer kwəma Hyala, mba'a

mətsahanavəshi bərci, ma
kə na: «Səvəriñwəyəm mbə
jipə mbəzli mbə vəghwə tsa
ndatsə tsa zashi, ta mbəlanti
ghən tsa ghwəy!» kə.

41 Dzəghwa ki, dan mbəzli
zləbavə kwəma Piyer mbə
shi, mba'a məndi mana-
natishi batem. Ma fəcava
na, ndə ngəri gar bələkwə
bələkwə mahkan mətsəkə
mətsahakəñvay na kən
mbəzliy nəw Yesəw. 42 Dza
ghəshi ka basəva vici va
vici va ta nəw lə bəni shi
bənipə ka kwal Yesəw, ka
jakəva gwanashi lə nihwəti
ngwarməmə, ka təhə shi
zəmə shi, ka cə'wə gwa'a.

*Njasa niy nzəyshi mbəzliy
yivə kwəma Hyala*

43 Ghalaba kiy, tərəñw
ndə ya tsamaba ci mbə shi
niy hazləni va Hyala. Mbə
məni kwəma madəña na, lə
shiy cipə kwəma *ka kwal
Yesəw niy nza. 44 Dzəghwa
mbəzliy banavə nefer shi
kaa Yesəw, mba'a ghəshi
jakəshi ka mbəzli kwətiñ, ka
fə shi və shi gwa'a jakəjakə.

45 Ka ghəshiy dza na, ka dəl
veher shi, lə ya nimaaba shi
və shi gwa'a. Ma gəna ka
ghəshiy kwəmavə tə shi va
na, ka təhə kwa jipə shi.
Ya wa ndə na, war ge'i lə
ghəzli kən ghəciy kwəmavə
gəna. 46 Njasa səmə vici
gwa'a na, wan mbə basəva
ghəshi mbə *ciki Hyala, ka
zəmə shi zəmə shi jakəjakə

2:36 2:36 3:15 **2:37** 2:37 16:30; Lk 3:10, 12, 14 **2:38** 2:38 3:19; Lk 3:3

2:39 2:39 Ezay 57:18-19; Ef 2:17 **2:41** 2:41 2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21,

24; 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tes 3:1 **2:44** 2:44-45 4:32-35 **2:46** 2:46

Lk 24:53 **2:47** 2:47 2:41

mbə ceker, sayi lə vəshi
mbə nefer shi tərəŋw, ⁴⁷ ka
fal Hyala mbəzli gwanashi
na, ka maw kwəma shi.
Dzəghwa ki, vici va vici va
Ndə sləkəpə ka mətsahanshi
mbəzliy mbəlishi.

3

*Kar Piyer lə Zhaŋ mba'a
vədir*

¹ Dza kar Piyer lə Zhaŋ tə
nahwəti vici, mba'a ghəshi
kafəshi ta dzəmbə *ciki
Hyala ta cə'wə. Vici gar
tsahi mahkan ka məndiy
cə'wə cə'wə va. ² Ma sa
tsəhəshi ghəshi miy ciki
Hyalay, mba'a ghəshi kəsay
tsahwəti ndə tifa, vədir
ghəci ghala yakə məndi.
Njasa səmə viciy, tsəgha ka
məndiy bə ntsa vaa səəkəə
dzəvəgha gəzli miy ciki
Hyala tsa va, ta mbə ghəciy
cə'wə va mbəzliy səəkə ta
dzəmbə ciki Hyala. Ma gəzli
va na, «gəzli wəzə na» kə
məndi kaa slən tsa nzə. ³ Ma
sa nashi na kar Piyer lə Zhaŋ
mbə dzəmbə ciki Hyala na,
tapə ghəci ta cə'wə shiy
və shi. ⁴ Dza kar Piyer lə
Zhaŋ tsəgha, fə ghəshi fati
mətsəhi shi ti. Ma kə Piyer
ngəci na: «Nighəŋəy!» kə.
⁵ Tapə ghəci ka nighəshi lə
məhərli. Ma kə mbə ghən
ci na: «Ta kwəməvə shiy
dzee və shi» kə. ⁶ Ma kə
Piyer ngəci na: «Na neyey,
ghənzə vəya, ya gəna, ya
tsahi mbəzəw. Ma nanzəy,
ta ndaŋa ni ya shi vəya dzee:

Lə slən tsa Yesəw *Kəristəw
ndə ka Nazaretə gəzəŋee,
satiŋa na gha dza» kə. ⁷ Dza
na baŋ kəsəvə tə dəvə kwa
bəzəmə ci, mba'a kafakati.
Nza'jəw shidshid ci lə pətsa
dzar ta tatəlhi ci kwəməvə
bərqi. ⁸ Dza na, mba'a satiy
garəy lə zli, dzəghwa na ka
dza. Mba'a kafəy kwasəbə
shi ta dzəmbə ciki Hyala.
Ma ghəci mbə dza na, kala
bərmə, kala fal Hyala ghəciy
məni.

⁹ Gwanashi mbəzli tifa
mbə nay ghəci mbə dza,
ka fal Hyala. ¹⁰ Mba'a
ghəshi sənay ghəci saa nza
va miy ciki Hyala vəgha
gəzli wəzə na mənəzəy, ka
ndəghə mbəzli ta cə'wə shiy
və shi. Ma sa sənay ghəshi
tsəgha na, tərəŋw ghəshi
hazlənishi, ka mananshi
madəŋa kwəma mbəli tsa
ci va.

*Gəzə kwəma Hyala Piyer
mbə *ciki Hyala*

¹¹ Ntsa va kiy, kala bərva
ghəci tə səəbə kar Piyer
lə Zhaŋ. 'Wakəvə mbəzli
gwanashi tsəgha sa man-
anshi kwəma va madəŋa,
war ka kəsli bali kwasəbə
shi, ka nəwshi dzar dzəmbə
gərka har məndiy gərka
«*Saləmaŋw». ¹² Ma sa nay
Piyer məndiy məni tsəgha,
ma kə kaa mbəzli va na: «A
mbəzli ka *Izərayel, tawa
nighə ghwəy mbəli tsa zal
tsa nja kwəma madəŋa na
kia? Wa shi nighəŋəy ghwəy
ti njasa nzana ghəy mbəlanti

ntsa lə bərci ghəy, ya lə nəw kwəma Hyala ghəya? ¹³ Waa Hyala *Abərahām lə *Izakə mba'a *Zhakwapə, Hyala jijihimmə fati na shəndəkə tə Yesəw. Yesəw tsa vay, ghəci na saa kəsəghə ghwəy va kaa mbəzli dikə dikə ni, ta pəsli ci, dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy ndəramti kwa kwəma Pilatə, mbə dī pəlay Pilatə niy nza ngar. ¹⁴ Tsa dəwdəw tsa ndə slar tsa kiy, ghəci na tsa ndərətī ghwəy, ma ndə bəkwə mbəzli na, pəlaynəy tsava, pə ghwəy kaa Pilatə. ¹⁵ Dzəghwa tsəgha ki, mbəh ghwəy pəsliiti mazə tsaa bəpə piy. Dza Hyala nanzə ki mba'a zhanakati mbə mətī. Ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən zhakati tsa ci va mbə mətī. ¹⁶ Ma ntsa sənay ghwəy tsa nay ghwəy mbəli mbəli sanay, bərci mbə slən tsa Yesəw mbəliiti na. Sa nzana mba'a ghəy banavə nəfə tsa ghəy kaa slən tsa va. Sa banavə ghəy nəfə tsa ghəy kaa Yesəw, va tsəgha mbəliyi ntsa, sa nay ghwəy tsa kwəriŋ sana kwa kwəma ghwəy gwananəwəy.

¹⁷ Ya tsəgha nzə kiy, ngwarməhiray, e sənay kwəma sənata ma ghwəy mənti ghwəy, ghwəy lə mezhizhə ghwəy gwananəwəy. ¹⁸ Mbalaa, ma tala ki na, kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə gwanashi ghala

kwatanəta na sava, ma dzəghwata na kwa. Sa niy nə ghəshi va: "A *Kəristəw Ntsa tivə Hyala dzaa sahwə ngəra'wə" kə ghəshi niy ni. ¹⁹ Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa ghwəy tə hidi. Zhəghanavəm məhərli ghwəy ngəta, a ghənzə pəlatanəwəy kwəma ghwəy jikir na kən ghwəy mbə nəfə nzə. ²⁰ Ma tsəgha kiy, ta bəkə vəghwə dəkəva dza Ndə sləkəpə dzəkən ghwəy, Mba'a ta ghwənəkənəwəy Kəristəw tsa tivə na va ta mbəliŋwəy ghala kwatanəta. Ava ghəci na Yesəw!

²¹ Nana diy, mə ghwəmə dza Yesəw nzəyəy pa' ghala vəghwə tsa dza shiy gwanashiy gwəmashi, njasa niy gəzəmti Hyala va mbəradzəta lə miy tsa ka Hyala nzə dəwdəw ni. ²² A *Məyizə niy gəzəkə, a kə niy niy:

A Hyala ghwəy kwa sləkəpə taa ghwənəkənəwəy *Ndə gəzə kwəma Hyala nje,

ntsa mbə hwəlfə ghwəy dza naa nza.

War və dza ghwəy fa kwəma,

ya wa kwəma dza naa gəzənəwəy gwa'a!

²³ Ma ta nza, ya wa ntsaa dzaa fa ma kwəma va ndə gəzə kwəma Hyala tsa vay,

ta təhamti tsava ndə dza
məndi mbə mbəzli
Hyala,
ka zamti kwa kwədfəp, kə
niy ni.

²⁴ Ghava na tə *Saməyal,
ka dzar lə ka gəzə kwəma
Hyalaa səkə ləy hwəm
ci gwanashiy, ya wa ndə
mbə shi na, aa niy gəzəhwə
kwəma ghala kwatanjataa
dzəkən vəghwə tsa nza
ghwəmmə tsa mbə. ²⁵ Ma
kwəmaa niy gəzəkə Hyala
va lə miy tsa ka gəzə kwəma
nzə, ta mənī dzee, kəy,
kaa ngəjwəy na. A na
ghwəy bəla mbə sla kiri
tsaa niy slati Hyala va lə
jijihinwəy, ghala kwa niy
nə na va kaa Abərahām:
“Səvəri mbə jijihina dzee
təfanshi miy kaa mbəzli tə
hidī gwanashi” kə niy ni.
²⁶ Ava va tsəgha ghwənīkə
Hyala ndə ghəra sləni tsa
nzə pərba kaa ngəjwəy.
Ta təfəjwəy miy ghwənīkə
na, sa dza naa nza, mba'a
taa zhəghəkəjwəy kwətīj
kwətīj tsa ghwəy mbə
kwəma ghwəy jikir na» kə
Piyer.

4

*Kar Piyer lə Zhan tə pi
sləka kwəma*

¹ Ma kar Piyer lə Zhan
ghwəlashi mbə gəzə kwəma
va kaa mbəzli tsəgha na,
'wakəvə *ka ta Hyala, lə
Ntsaa sləkə ka ndəghwə

*ciki Hyala, mba'a *ka
Sadəsehi, ndəs ghəshi
səkəshi. ² Sati sati nefer
shi tə sa bananshi kar Piyer
kwəma kaa mbəzli, mba'a sa
nə ghəshi, a Yesəw zhakatiy
mbə mətī, kə ghəshi. A ndə
mbay zhakatiy mbə mətī,
dī ghəshiy gəzə lə kwəma
shi va tsəgha. ³ Dza ghəshi,
mba'a ghəshi kəəsəhwəshi,
mba'a ghəshi dzaa fagh-
washī kwa fərshina, ta
ndəghə vici həzlimə, sa
dzata vici ta basə ngwəvə
dzəkən shi. ⁴ Dzəghwa ya
tsəgha nzə na, dan mbəzliy
banavə nefer shi kaa Yesəw
mənishi mbə mbəzliy favə
kwəma shi va. Dan tsa
mbəzli va na, gar bələkwə
bələkwə cifə mətəkə.

⁵ Ma way pi tə həzlimə
va na, mba'a mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka Zhəwifə,
lə mətīkwəkwər zhər, lə
*ka bənīpə kwəma pəhəti
Hyala basəshi mbə məlmə
Zherəwzalem. ⁶ Kar Anə,
dikə tsa ka ta Hyala, mba'a
Kayifə, mba'a Zhan, mba'a
Alekəsandərə, lə niy tərmbə
mbəzli mbə hwəlfə ka
ta Hyala gwa'a gwa'a.
⁷ Dzəghwa pəmə ghəshi
pəməkə kar Piyer ki. Ma sa
səkəshi ghəshiy dzəghwa
kwəma shi na, tapə ghəshi
ta dəw kwəma və shi, ma kə
ghəshi ngəshi na: «Wa ntsaa
ndaŋwəy ni ghwəy ni bər-
ci mənī ghwəy shi ni li shi tay?
Naa lə slən tsa wa mənishi

ghwəya?» kə ghəshi.

⁸ Ma kə Piyer sa təhəy nəfə tsa ci lə *Safə tsa Hyala ngəshi na: «A mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli ghəy, lə mətikwəkwər ka *Izərayel, ⁹ njana dəw ghwəy kwəma va ghəy ndatsəə dzəkən wəzə tsa mananati ghəy kaa vədīr, ka dəw njasa 'wa naa mbəliyəy, ¹⁰ wəzəə nava, ta zləbanwəy dzee. Sənay tə ghwəy gwananwəy, dibay, sənay tə hwəlfə ka Izərayel gwa'a, Yesəw *Kəristəw ndə ka Nazaretə tsa danwawəgha ghwəy va vəgha tsəm pəəsliti, dza Hyala mba'a zhanakati mbə mətīy, ava tə mbərkə bərçi mbə slən tsa ci nay ghwəy zal tsa məgarə kwa kwəma ghwəy sana mbəli mbəli kwəriŋ! ¹¹ Waa Yesəw na saa niy gəzə Zliya Hyala va kwəmaa dzəkən, sa niy nə na va:

Ma hakwə tsaa ndəghamti
ghwəy va, ghwəy ka
ndəbə shiyəy,

ghəci na saa zhəghəy ka
hakwə tsaa gwəramti
jihə ciki,

kə niy ni.

Dzəkən Yesəw gəzəva kwəma va. ¹² Sa nzanay, war ghəci kwətīy na saa dzaa mbəlītəpə. Tsahwəti slən tsa ndə tifa tə hidī, mba'a Hyala gəzanakəshi kaa mbəzli, ta mbəlīnwəy dza ghwəy li, kəw» kə.

¹³ Dzəghwa sa nay ka basə kwəma njasa gəzə kar Piyer lə Zhan kwəmaa dzəkən Yesəw, kala gwərsə ma tsəgha na, tapə nava kwəma mbə mananshi madanə ki. Va sa nzana, mba'a ghəshi sənashi tərənw. Ma kar Piyer na, mbəzli gəmshi ni ghəshi, a niy nza ghəshi ka mbəzliy jangəshi nja nihwəti mbəzli, gar nə ghəshi, kə ghəshi nzaw. War ma na sənata ghəshi na, war nza tsaa nza ghəshi kwasəbə Yesəw gwa'a tsəgha. ¹⁴ Zhini diba na, mbə nay ntsaa mbəliy va ghəshi kwəriŋ məgarə tifa vəgha kar Piyer lə Zhan, kwəma mbata ghəshiy ndəramti mbə tibaw, war hashi, ghəshi hashishi tsəgha. ¹⁵ Dza ma kə ghəshi ki na: «Kadiwəm, ləvəriŋwəyəm di» kə ghəshi kaa kar Piyer. Ma sa gəzanshi ghəshi tsəgha na, mba'a mbəzli va bərvashi mbə jipə shi. Dza ghəshi tapə ta sləka kwəma dza ghəshiy mənī, ¹⁶ ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə mənī lə mbəzli ni kia? Vanay sanay, a mbəzli mbə Zherəwzalem gwanashi sənay, madanə dikə na nay, mbəzli ni mənī na, kə ghəshi. Ka mbay ghwəmmə zhiniy ndəramti kwəma va ghwəlaw. ¹⁷ Ghənzə tsəghay, wəzəba dza ghwəmməə daməshi na, vantaa ghəshi

dzaa mətəhə zləlivəri kwəma va dzar mbə mbəzli. Mba'a ghwəmmə nabətishi, a ghəshi zlay gəzanashi kwəma lə slən tsa Yesəw va kaa mbəzli» kə ghəshi.

18 Ma sa sləkamti ghəshi kwəma shi va tsəgha na, dza ghəshi da' ghəshi harashi. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Ndatsə pə ghwəy kəray lə gəzəpə kwəma ya bənipə shiy lə slən tsa Yesəw tsa» kə ghəshi. 19 Ma kə kar Piyer lə Zhan kaa zhananshi na: «Nighətim də'wə ghən tsa ghwəy di, ndata ka təbə na va Hyala, ghəy kə dzanəy ta dī fəti va ghwəy mbərəkəta va Hyala. 20 Ma na na ghəy na ghəyəy, ka mbay ghəy zlata gəzə kwəma nata mətə ghəy, lə na favə sləmə ghəyəw» kə ghəshi.

21 Ma sa gəzamti kar Piyer kwəma va tsəgha na, dza mbəzliy basə kwəma va, nabə nabayshi dībā, mba'a ghəshi pəlashi. Sa sənay ma ghəshi njasa ka ghəshi mbay sanamiyshi ngəra'wə ghwəla, sa hazləni ghəshi va mbəzli. Sa nzana ya wa ndə gwa'a na, war mbə fal Hyala ghəci ta mbəli tsa vədīr tsa va va. 22 Ma vədīr tsa mbəli kar Piyer va lə kwəma madəna madəna nay, a piya ci tanəti fadə mətəkə ghala yakə məndi.

Cə'wə mbəzliy nəw Yesəw

23 War sa pəlashi məndi kar Piyer lə Zhan

tsəgha na, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha ng-warmbəghəhishi mbə nəw Yesəw. Tapə ghəshi ta slanshi kwəma gəzanakəshi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə pəhepəhir zhər mbə *ka Zhəwifə. 24 Ma sa famti mbəzliy nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, tapə ghəshi dzəmbəshi gwanashi mbə cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, gha məniti na ghwəmə lə hidī, lə yam, mba'a ya nimabā shiy gwa'a. 25 Gha gəzəkə na lə bərēci Safə tsa gha mbə miy tsa jijiəy *Davītə, ndə ghəra sləni tsa gha, ma pə ghay:

Wa shiy mənishi ghwərvəshi mbəzli tə hidīa?

Tawa zəzə mbəzli tə hidī war kwemer kama ghən ti shia?

26 Tawa kafəshi ka sləwa hidī ta mbəmbəzəa?

Tawa jakətəvashi mezhihə ta ghəra kar Hyala kwa sləkəpə,

ghəshi lə *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaa? pə gha.

27 Katan kiy, tsəgha na. Ava tikə mbə məlmə na jakətəvashi kar *Erədə ghəshi lə Panwəsə Pilatə, mba'a nihwəti ka məlmə, lə hwəlfə ka *Izərayel gwa'a, ta ghəra ndə ghəra sləni tsa gha dəwdəw tsa, Yesəw tsa tivə gha, ta nza ghəci ka Kəristəw. 28 Mbə kwəma məniti ghəshi va tsəghay, kwəla' faghwa

ghəshi kwa kwəmaa niy tarəkə gha kwatanjata lə bərçi gha mba'a lə di tsa gha. ²⁹ Sənzənva kiy, Ntsaa sləkəñəyəy, nighəti gwəlan tsa mənīñəy ghəshi! Va tsəgha, ə cə'wəña ghəy, banavə bərçi kaa ka ghəraña slēni, a ghəshi mbay gəzə kwəma gha kaa mbəzli kala hazlēni ma ya jəw nza. ³⁰ Ndanəy bərçi gha ta mbə ghəy mbəli mbəzli, ka mēni shiy cipə kwəma, lə ka mēni kwəma madarja madarja na, lə slən tsa ndə ghəra slēni tsa gha dəwdew tsa, Yesəw» kə ghəshi.

³¹ War sa cə'wamti ghəshi cə'wə tsəgha na, 'wakəvə pətsa nzəyshi ghəshi va ti tsəgha, mənəkəf' kəf' kəf' mənəkəfiy. Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi gwanashi va *Safə tsa Hyala dəwdew tsa. Mba'a ghəshi ghavə gəzə kwəma Hyala tsəgha lə bərçi, kala hazlēni ma.

Mbəzliy nəw Yesəw jakəti shi və shi gwanashi, ka təhə shi shi

³² Dzəghwa ghalaba ki, ma mbəzli daf ni va banavə nefer shi kaa Yesəw gwanashi na, war nəfə tsa kwətiñ tsa lə məhərli kwətiñ na ghəshi mənishi. Ndə tifa mbə shi ya kwətiñ, mba'a ni ya wa shi və na: «Am, shi ya ghəshi kwətira nee» kəw. War jakəjakə niy fə ghəshi shi və shi. ³³ Ma *ka kwal Yesəw na, ka ndəgha fəti

ta zhakati tsa Ndə sləkəpə Yesəw mbə mēti lə bərçi mbə tərəñw. Hyala ki na, ka təfanshi miy dalala kaa ngəshi gwanashi. ³⁴ Niy nza ndə mbə shi ya kwətiñ gar gəzə na: «Gwa'ee va ndərma shi tsa' ni va» kəw. Sa niy nzanay, ya war vəh, ya ghi niy nza na va ndə gar dələy, dəl niy dəl na, sa ka na dəlami na, lan dzaa bəkəvə gəna kwəmavə na gwa'a. ³⁵ Mba'a banavəshi kaa ka kwal Yesəw, ka ma nza ghəshi tihəshi kaa mbəzli gwa'a, ya wa ndə na, gar ghəzli ci, gar ghəzli ci dzaa kwəmavə shiy.

³⁶ Tsəgha mēnti *Zhezhefə, ntsa yakə mēndi mbə hwəhwə tsa mbəzli Levi, tə məlmə ka Shipər, Barn-abasə, kə mēndi kaa slən tsa fanati ka kwal Yesəw. Shi di slən tsa vaa gəzəy: «Zəghwəə mətəhəpə bərçi». ³⁷ Mba'a dəlami vəh tsa ci. Dza hən bəkə gəna va, mba'a banavə kaa ka kwal Yesəw.

5

Kar Ananiyasə lə mali ci Safira

¹ A tsahwəti ndə niy nza tifa, Ananiyasə, kə mēndi kaa slən tsa ci, mali ci na Safira, dza na naci ki na pa' ghəci pamti shiy tə tsa shi vəh, ² mba'a ngəy nahwəti gəna pavə na kaa ghən tsa ci. Mba'a mali ci va zləbavə ghəciy nga. Dza na hən

bəkəvə naa tərmbə, mba'a banavə kaa *ka kwal Yesəw.

³ Ma kə Piyer kaa ngəci na: «A Ananiyasə, a nana kia? Tawa təhay *ndə jaka tsa Hyala nəfə tsa gha lə gəla na tsətsə na na kwəma, war ta slanci dzərvə gha kaa *Safə tsa Hyalaa? Dza gha mba'a gha mbələy nahwəti gəna pavə gha tə za gha.

⁴ Ya' pə gha: Gha ghwəla ta dəl vəh tsay, sa gha niy nza na. Zhini sa dələmti gha dibay, war sa gha niy nza gəna kwəmavə gha ti. War njaa 'wa ghaa tarəvə mənī shi tsətsə ni ni mbə nəfə tsa ghaa? Ma dzərvə slati gha nay, kaa ndə ngəri slanati ghaw, kaa Hyala na!» kə. ⁵ War sa favə Ananiyasə kwəma va tsəgha na, ghave na, bəripə, tərəy dzəti pi, mba'a mətīy. Dzəghwa dalala hazləni ghəranatishi kaa mbəzliy favə kwəma va njasa mənta na gwa'a. ⁶ Dzəghwa gwəla gapə gapə ghəshi gapəti mbəri tsa ci, tsəj ghəshi bəkən. Mba'a ghəshi dzaa lamti.

⁷ Ma ləy hwəm sa nzata məndi nza jəw gar tsahi mahkan məndi mənti, mba'a mali ci səkətəa dzəmbə ciki tsa va, sənashi shiy mənishi tība na nanzə kiw. ⁸ Ma kə Piyer kaa ngəta war sa səkətə na na: «A mali na, gəzara di, tsətsə nja sana na gəna pavə ghwəy lə zaŋa tə za ghwəy va na?» kə. Ma kə mali

va na: «Yə, ava war tsəgha na» kə. ⁹ Ma kə Piyer ngəta na: «Njaa njaa gha ghwəy sləkati kwəma ghwəy tsətsə ta nighə kwəma Safə tsa Hyala tay? Nay gha tsəy, avanashi mbəzliy bə zaŋa ta la miy ciki tsa va, ta bəŋa dza ghəshi sənzənva kwərakwə» kə.

¹⁰ War sa gəzanakə Piyer tsəgha na, nza'jəw ghənzə tərətə kwa kwəma ci tsəgha diba, mba'a mətita. Ma dzəmbə gwəla va na, ghənzə mətī mətī. Tsəj ghəshi bəti, mba'a ghəshi dzaa lamti vəgha zata. ¹¹ Dzəghwa tərəjw hazləni kəsəvə mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, tsəgha mbəzliy favə kwəma va gwa'a diba.

Ka kwal Yesəw mənī kwəma madəŋa madəŋa na, ka mənī shiy cipə kwəma

¹² Ghalabay, dəŋ shiy cipə kwəma, lə shi madəŋa madəŋa ni dalala mənishi lə dəvə *ka kwal Yesəw mbə mbəzli. Ma mbəzliy nəw Yesəw va na, war mbə gərka *Saləmanjw niy nza ghəshi basə basə gwanashi. ¹³ Ma mbəzliy nəw ma Yesəwəy, ka hazləni va jakəva li shi, ya tsəgha nzə na, war mbə ha'wə mbəzli gwanashi niy nza ti shi. ¹⁴ Ma mbəzliy banavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə nashi ki na, war mətəshə ghəshiy mətəshəva, zhər lə mi'i gwa'a.

15 Ma sa nata məndi kwəma va tsəgha na, mba'a məndi dzəmbəshi mbə bəbə ka zəlghwə səvəri dzəghwa kwal, ka fəshi tə gizli gizli, lə tə kəsheder. Ma sa ka Piyer səəkəy lə dza ci na, nza ya məcakwə ci dzarshi kən ndə, nza tsava ndə mbəliy. 16 Dza tsəgha ki, lə mbəzli mbə giwahi tə ghala lə məlmə Zherəwzalem shi gwa'a gwa'a basəkəvashi kwərakwə, mba'a ghəshi bəkəvə ni shi ka zəlghwə gwa'a, lə mbəzli mbə sasa ngəra'wə va gazlaka. Dza ki ya wa ndə mbə shi na, mba'a kwəməvə mbəliy.

*Ngəra'wə tsa sahəwə *ka kwal Yesəw*

17 Dzəghwa ki, mba'a hərəhə təhay nefer kar dikə tsa *ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli *ka Sadəsehi njasa ka ghəshiy nza kwa zəərə shi, va kwəma məni ka kwal Yesəw va. 18 Mba'a ghəshi kasaghwashi kwa fərshina.

19 Ma həvir na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə ghwanamti gizl-gizl miy fərshina, mba'a pəlikəvərishiy dzəti ngwəla. Ma kə kaa ngəshi na: 20 «Mbalam, garənwəyəm mbə *ciki Hyala a ghwəy gəzanshi kwəmaa dzəkən yəwən piy kaa mbəzli» kə. 21 Ənkwa kə mbəzli va, ka səvərishi. Ma mekəshi mekəshi na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ciki Hyala.

Tapə ghəshi ta bəni kwəma Hyala kaa mbəzli.

Dzəghwa dikə tsa ka ta Hyala va, ghəshi lə mbəzli kwasəbə ki, basə ghəshi basay mətikwəkwər ka *Izərayel lə *ka sləka kwəma. Dza ghəshi bəj ghəshi ghwənashi ka ndəghwə ciki Hyala ta har kar Piyer səəmə kwa fərshina, ta səəkə dzəghwa kwəma shi. 22 Ma sa tsəhəshi mbəzli va kwa fərshina ki na, kəsashi kar Piyer ghəshi mbə ciki tsa niy kalayshi məndi mbəw. Dza ghəshi tərəd zhəghəghəvashiy dzəghwa kwəma ka sləka kwəma, ta dza ta gəzə kwəmaa mənta, 23 ma kə ghəshi sa tsəhəshi ghəshi na: «Sa tsəhəjəy ghəyəy, a ghəy kəsata fərshina kəli kəli wəzə nanzə. Ma mbəzli ka ndəghwə ba na, war məgarəshi pərikə miy ceker. Dza ghəy ki bəjə'i ghəy ghwənamti ciki, mba'a ghəy dzəmbəjəy, dzəmbə ghəy na, kəsay ndə ghəy ya kwətij mbəbaw» kə ghəshi.

24 War sa favə kar ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala lə mezhizhə ka ta Hyala nava kwəma tsəgha na, mba'a məhərli shi səəta. Kala sənata ghəshi njasa dza naa zhiniy kəray ghwəla. 25 War ghwəla ghəshi tə pətsa va tsəgha na, mba'a ndə səəkəy ka gəzanshi, a kə na: «A mbəzli ni, ma mbəzli kalay ghwəy va kwa

fərshinay, avashi mbə ciki Hyala, ka bananshi shiy kaa mbəzli» kə.

²⁶ Dza ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala ghəshi lə mbəzli ci, mba'a ghəshi dzaa pəməkəshi lə məhərli, kala mananshi ma gwəlan, sa hazlēni ghəshi va nəghətaa mbəzli taa pə'wəshi lə hərəzli.

²⁷ Ma sa pəməkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi garəyshi kwa kwəma *ka sləka kwəma ka Zhəwifə. Tapə dikə tsa ka ta Hyala ta dəw kwəma və shi ki, ²⁸ ma kə ngəshi na: «Makətənjwəy ghəy lə nabə nanzə əntaa ghwəy zhiniy bənipə shiy ghwəla lə slən tsa Yesəw va ma, pə ghəy sa? Tawa fa ma ghwəya? Sənzənvay, ava ghwəy təhay məlmə Zherəwzalem gwanata lə shi ghwəy va bənipə ghwəy ki. Ə dī ghwəy kwəma kən pəesli tsa pəesliti məndi va ntsa vaa zhəghakənvata kən ghəy shəkəna?» kə. ²⁹ Ma kə kar Piyer lə ka kwal Yesəw kaa zləbanci na: «Nanzəy, wəzəba kaa Hyala dza naa gwəramti ghəy yi fəti kən kaa mbəzli! ³⁰ Sa nzanay, Yesəw tsa danwəvəgha ghwəy va vəgha tsəm pəeslitiy, a Hyala dəhimmə zhanakati mbə məti. ³¹ Mba'a Hyala zhiniy kafəghə zhimə ghwəməə fəy tə kwa bəzəmə nzə. Mba'a mən̄ti ka mazə lə ka *Ndə mbəlīpə,

ta mbə ka Izərayel kwəmavə kwal tsa zhəghanti nzəy tsa shi, lə ta pəli kwəma shi jikir na. ³² Ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən kwəma va, mba'a *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa bə. Sa banavəshi Hyala kaa mbəzliy yanta fəti» kə ghəshi.

³³ Ma sa favə ka sləka kwəma nava kwəma tsəgha bə na, mba'a nəfə tsa shi zhiniy satiy tərənjw. Ka dī bakwamti ka kwal Yesəw va ghəshi. ³⁴ Dza mba'a tsahwəti ndə Farisa niy nza tifa mbə ka sləka kwəma ka Zhəwifə va ki, slən tsa ci na, Gamaliyel, ndə bənipə *kwəma pəhəti Hyala ghəci niy nza, ka dī fəti mbəzli gwanashi və. 'Wakəvə na gar garəy mbə jipə ka sləka kwəma va. Dza na mba'a gəzanshi mbəzli a məndi pəməkəvəri ka kwal Yesəw vaa dzəti ngwəla jəw. ³⁵ Sa səvərishi ka kwal Yesəw va na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma kaa mbəzliy basətəvashi vam ma kə ngəshi na: «A zhər ka Izərayel, nighə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, mbə kwəma bərkə ghwəy na mananshi kaa mbəzli ni dī! ³⁶ A ghwəy nay ge'i lə tsahwəti vəghwə niy nza dzəmbə tifa, a Tədəsə niy madiy, ma kə niy niy: "Ma yənəy, ndə nzeə gar sənata kwəma" a kə niy ni mbə zəzə kwəma ci,

mbəzli gar bələkwə fadə niy mənishi ka nəw kwəma ci va. Dza mba'am paslamti, sa paslamti mēndi na, mba'a ka nəw kwəma ci va gwanashi ghavəə ndanishi, ra'i na ci va kwəma zata tifa. ³⁷ Zhini ləy hwəm tsava ndə ba na, kafə Zhəwdasə ndə ka Galile kafəy kwərakwə, ge'i ge'i lə vici dahə slən tsa mbəzli. Mba'a ngədīvə mbəzli ta nəw ci kwərakwə. Zhini pəəsl mēndi pəəsliti ba. Mba'a mbəzliy niy nəw kwəma ci va kwəshanishi gwanashi. ³⁸ Tsəgha nava nanzə nata ghwəy sa? Sənzənva kiy, vanta kwəma dee gəzanwəy, ka kəslimbə ghən ghwəy kən kwəma mbəzli ni ma, zlashim, a ghwəy nighəshi lə mətə. Sa nzana, səəkə va mbəzli kə təkə kwəma shi va, ya slēni shi va səəkəy, ta ghavə dza naa zata. ³⁹ Ma war va Hyala kə kwəma na səəkəy, ka dza ghwəy mbay biydfamtiw. Ava va tsəgha nə ya, wəzəba mēnti ghwəy məhərli wəzə na pən, əntaa ghwəy taa mənijwəy ka mbəz lə Hyala mbə kwəma na!» kə. Dza ka sləka kwəma, mba'a ghəshi zləbati kwəma ci va.

⁴⁰ Dzəghwa ghəshi, da' ghəshi harashi ka kwal Yesəw. Ma sa harkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi də'wətishi, dza nāb nāb ghəshi nabayshi, əntaa ghəshi taa gəzə kwəma ghwəla kaa mbəzli lə slən

tsa Yesəw. Mba'a ghəshi pəlashi. ⁴¹ Dzəghwa kar Piyer mba'a ghəshi bərvashi mbə ka sləka ka Zhəwifə va, ka dzashi lə vəshi. Sa nzana mba'a Hyala bərkətishi mək gar sa ngəra'wə ghəshi tə mbərkə slən tsa Yesəw. ⁴² Dza ghəshi ləy hwəm kwəma va ki na, njasa səəmə vici gwa'a ghəshi war ka bəni shiy kaa mbəzli, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw mbə ciki Hyala, mba'a dzar kəy ghyeghyer.

6

*Mbəzli mbərfəŋ ta kəəti
ka kwal Yesəw

¹ Ma ghala vici va na mbə mətəhəva dāŋ tsa mbəzliy nəw Yesəw ki, mba'a *ka Zhəwifə səəkəshi səəkə səəkə 'wati ngwəzliməə dzəkən ni yakəm tə hidī va, ma kə ghəshi na: «Kar mēndiy nganshi shiy makanshi kaa ni ghəy mi'i bəkwəshi zhər shi mbə shi ka mēndi vaa təhə vici va vici vaw» kə ghəshi. ² Dza ka kwal Yesəw va mən lə bakə ni, basə ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Ma kə ghəshi ngəshi sa basətishi ghəshi na: «Aya, ma ghəyəy, ka təbə ghəy zlata gəzə kwəma Hyala ta dzanəy war ta kwəma tihə shi zəməw. ³ Va tsəgha, a pə ghwəmmə mēntiy ngwarməhinəyəy: Təravəm zhər mbərfəŋ, shi

kama miy dzar kwa kabaka shi, shi təhay *Safə tsa Hyala nefer shi paf, mba'a ghəshi sənata kwəma tərəw. Ma nza ghəy banavəshi nava sləni. ⁴ Ma ghəy, na na ghəy kiy, nza ghəy jihəva ghalabaa dzəmbə cə'wə Hyala, lə dzəmbə gəzə kwəma nzə kaa mbəzli gwa'a» kə ghəshi.

⁵ Dza kwəma va, mba'a təbanati kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Dza ghəshi ki mba'a ghəshi tsəhavə Etiyen, ntsaa banavə nəfə tsa ci gwa'a gwa'a kaa Yesəw, mba'a safə tsa Hyala dewdew tsa təhay nəfə tsa ci. Ghəshi lə kar Fəlipə, mba'a Pərəkwer, mba'a Nikanər, mba'a Timən, mba'a Parmenasə, mba'a Nikwalasə, ndə ka Antiyəshə, ntsaa niy dzay dzəghwa kwal Hyala tsa ka Zhəwifə ghala kwatanay. ⁶ Dzəghwa gar məndi garəyshi kwa kwəma ka kwal Yesəw, mba'a ghəshi cə'wakən cə'wə kən shi, fə' dəvəə dzəkən shi mbə cə'wə va. Dzəghwa mbəzli va, kap kəsəvə sləni shi va ki.

⁷ War mbə dzava kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma ki ghalaba, ma dən tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem na, war ka mətəhəva tərəw. Ya mbə *ka ta Hyala na, dən mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw.

*Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə lə Etiyen*

⁸ Dzəghwa, ma Etiyen ki na, ntsa təhanay Hyala nəfə tsa ci lə bərçi nzə, mba'a wəzə hwər tsa nzə ghəci. Dza na, ka məni shi madəna madəna ni lə shiy cipə kwəma tərəw kwa kwəma mbəzli. ⁹ Dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ki, kala di ma kwəma Etiyen ghəshi. Mbəzli vay, lə tsa shi ciki basəva kwətishi: «Ciki basəva tsa mevivi pəlikə məndi» kə məndi ngəci. Səəkə mbə hidfi ka Shiren, lə mbə məlmə ka Alekəsandəri niy səəkə nihwəti mbə shi, ma nihwəti na, səəkə tə hidfi ka Shilishi lə tə hidfi ka Azəy. Dza ghəshi gwanashi ki, mba'a ghəshi basəshi ta nga mbaza lə Etiyen tsəgha. ¹⁰ Dzəghə' ghəshi kaa hashi Etiyen na, shaŋ ghəshi. Sa nzana mba'a *Safə tsa Hyala banavə bərçiy sənata kwəma kaa Etiyen ta gəzə kwəma. ¹¹ Ma sa nay ghəshi daw ghəshi ta ghəpə lə Etiyen na, mba'a ghəshi dzaa banavəshi gəna kaa nihwəti mbəzli, ta sla dzərvə ghəshiy dzəkən Etiyen. Ma kə ghəshi taa ni na: «A ghəy favə ghəci mbə gəzə kwəma sawaa dzəkən kar *Məyizə lə Hyala» kə ghəshi taa ni. ¹² Dza ki, mba'a ghəshi ngədivə mbəzli mbə məlmə ghəshi lə mətikwəkwər, lə *ka bənipə kwəma pəhəti

Hjala ta mbə nəfə tsa shiy satiy dzəkən Etiyen. Dza mbəzli va sa satiy nəfə tsa shi ki, mba'a ghəshi basakənvashi gwanashi kən Etiyen kəsəti. Sa kəsəvə ghəshi na, mba'a ghəshi bəghə dzəghwa kwəma *ka sləka ka Zhəwifə. ¹³ Dza mba'a ghəshi pəməghə mbəzli ta təbə dzərvə dzəkən Etiyen. Ma kə mbəzli va kaa ka sləka kwəma na: «Ma zal tsay, war kwəmaa təbə ma na sa gəzə naa dzəkən *ciki Hjala tsa ghwəmmə dewdew tsa, lə dzəkən kwəma pəhəti Hjala! ¹⁴ A ghəy favə ghəci mbə gəzə, ma kəy: “Yesəw ndə ka Nazaretə tsa vay, ta ngəzlamti ciki Hjala dza na, ma nza zhəghanti kwəma pəhəpəhə na va ndammə Məyizə gwanata” kə» kə ghəshi.

¹⁵ Mbəzliy basəshi mbə ciki sləka kwəma tsa va gwanashiy, war tə Etiyen niy nza mətəhi shi. Ma ghəshi mbə nighə na, ndəba pətsa mbə kwəma *ndə kwal tsa Hjala, pə gha ghəshiy nay pətsa mbə kwəma ci.

7

Gəzə kwəma Etiyen kwa kwəma ka sləka kwəma

¹ Ma kə dikə tsa *ka ta Hjala kaa Etiyen ki na: «War tsəgha gəzəkə gha nja shi gəzə mbəzli ni ni katan nanzə na Etiyen?» kə.

² Ma kə Etiyen na: «A ngwarməhira lə dəhira, kadiwəm, fatim kwəma dzee ta gəzə di. A ghwəy sənay a Hjala kwa shəndəkə niy təzlita kaa jijimmə *Abəraham, ghəci tə hidfi ka Mesəwpətami, ghalabay, ghəci ghwəla ta nzəy mbə məlmə Haran niy nza na. ³ Ma kə niy ni ngəci na: “Madfi barvaŋa tə hidfi gha ni lə səvəri mbə mbəzli gha. Mbalaa dzəti hidfi dzee va ta ciŋa” kə niy ni. ⁴ Dzəghwa na mba'a niy barvay tə hidfi ka Shalde, mba'a dzaa nzəyəy mbə məlmə Haran. Dzəghwa dəy mba'a mətīy mbə məlmə va. Ma sa mətīy dəy na, mba'a Hjala təfikə lə ghi tsa ciy dzəti hidfi nza ghwəy ni sənənva ki. ⁵ Ma ghala pətsa va di na, niy banavə pi Hjala kaa ngəci tə hidfi va, ya gar zakwati shiy ghəci ti ya jəw tsətsəw. War ma kə Hjala kaa naa niy gəzanakə na na: “Ta ndaŋa hidfi va dzee, ma nza jijihīŋa zəmə ghi ti shi taa nza ləy hwəm gha” kə niy ni, ya tsəgha niy kama zəghwə va Abəraham ghalaba. ⁶ Dzəghwa ma kə Hjala niy ni kaa Abəraham dzəkən jijihiy dība na: “Tə hidfi ka məlmə dza jijihīŋaa nza, ta mənī mevivi dza mənđi ti shi, ka sanshi ngəra'wə gar piya bələkwə bələkwə fadə. ⁷ Ma nanzə

taa nza kiy, yən də'wə ghən tsee dza naa sla ngwəwə dzəkən hwəlfə mbəzliy dza vaa mēni mevivi tē jijihija. Ma ləy hwəm ki na, nza ghəshi səvərishi mbə hidī mbəzli va, ta səəkə ghəshi ta nəw kwəmee tē hidī ndanēe ni" kə.

⁸ Dza kar Hyala lə Abəraham ki, mba'a ghəshi sləy kiri ta kwəma va. Mba'a Hyala gəzanci *sla fə'yasa kaa mbəzli ci, ma nza mēndi zəzə kwəma sla kiri tsa va ti. Va tsəgha nzana, sa yakə Abəraham *Izakə na, dza na mba'a slanamti fə'yasa tē kwa dəghasa vici ci. Ma sa kəliy Izakə mba'a yavə *Zhakwapə na, sla' slanamti fə'yasa. Dzəghwa Zhakwapə sa kəliy na kwərakwə ki na, mba'a yayakə ndərazhi mən lə bakə, tsəgha slaslanamtishi fə'yasa kwərakwə.

⁹ Ma dza jijihimmə na, mba'a ghəshi mēnti hərəhə va *Zhezhefə tsahwəti zədəshi, dzəghwa dəl ghəshi dəlānaghə kaa ka məlmə, ta dzashi ghəshi liy dzəti hidī ka *Ezhipətə. Ma Hyala nanzə ki na, war kwasəbə Zhezhefə ghənzə. ¹⁰ Dza na mba'a mbəlanti səvəri mbə ngərə'wə tsaa nza va kən gwa'a gwa'a. Dza na mba'a mēnti ka ntsaa sənashi shiy, sa tsəhəy na tē nahwəti vici kwa kwəma *Farawan, mazə ka Ezhipətə

na, dza mazə tsa va mba'a mananati wəzə hwər, mba'a fəy Zhezhefə ka ngwəmna tsa dikə tsa tē hidī ka Ezhipətə, zhini ghəci ntsaa nighəə dzəkən pətsa kəghi tsa mazə tsa va gwa'a. ¹¹ Ma ghalaba ki na, dzəghwa ma dikə na, mba'a mēnta mbə hidī Ezhipətə lə tē hidī *Kanana gwa'a gwa'a, tərənəw ngərə'wə mənīy, Kala kwəmavə shiy zəmə jijihimmə, gar zəməshi ghəshi.

¹² Ma sa favə Zhakwapə a shi zəmə tē hidī ka Ezhipətə sa basətishi mēndi, ka pa səkəm ti shi, kə mēndi na, dza na bən ghwənashi ndərazhi ci va. Dza jijihimmə tē kwa taŋa səda, mba'a ghəshi dzaa pakə shi zəmə. ¹³ Sa kərəshi ni kwa taŋa va shi zəmə na, zhəghwa na zhən, zhənti ghwənishi kwa baka səda. Ghalaba ki na mba'a Zhezhefə cintishi ghən tsa ci kaa ngwarməhiy ki. Ava fəcava gha Farawan mazə ka Ezhipətə sənashi mbəzli Zhezhefə. ¹⁴ Dzəghwa mba'a Zhezhefə ghwənəghə miy fəcava, ta har dəy Zhakwapə dzəmbə Ezhipətə lə ghi tsa ci gwanay ki. Ndə mbərfən mətəkə cifəti ghəshi kəghi tsa va. ¹⁵ Mba'a Zhakwapə dzaa nzəyəy tē hidī ka Ezhipətə, pəkə ka səəkə mətīy bəhwə war

7:8 7:8 Ghava 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-30:24; 35:16-18 **7:9** 7:9 Ghava 37:11, 28; 39:2, 21 **7:10** 7:10 Ghava 41:37-44 **7:11** 7:11-12 Ghava 41:54; 42:1-2, 5 **7:13** 7:13 Ghava 45:1, 3, 16 **7:14** 7:14-15 Ghava 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 **7:16** 7:16 Ghava 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Zhə 24:32; Ebr 11:9, 13

ghəci ti shi. Tsəgha jiji-himmə kwərakwə. ¹⁶ Mba'a məndi bəghə mbəreketi shi njasa bəkwə ghəshiy dzəti hidī ka Shishem, dza la' məndi laghwashi kwa kwəli niy pavə Abəraham tə gəna va ndərazhi Hamər dəy Shishem.

¹⁷ Ma sa kətikəvay vəghwə tsa dza Hyala ta məni kwəmaa niy gəzanakə na kaa Abəraham niy nza ki na, dzəghwa tərənw hwəlfə ghwəmmə va tata, ka mənishi dāŋ tərənw tə hidī ka Ezhipətə. ¹⁸ Ma tə nahwəti piya na mba'a məndi pəərəti tsahwəti mazə mbə Ezhipətə, kalaa sənay ma Zhezhefə tsava. ¹⁹ Mba'a tsava mazə manakən kwəma tsəhwəli kən hwəlfə ghwəmmə ki. Sa' sanamiyshi ngəra'wə kaa jijihimmə tərənw. Pa' ka gəzanshi kaa məməhi ka vərənje'wer, a ghəshi zlashi vərənje'wer va, ta mbə ghəshiy bəkwəshi, war vantaa ghəshi dzaa kəlishi gwa'a tsəgha.

²⁰ Ava ghala vici va yakə məndi *Məyizə ki. Ma ghəci na, ntsa nza məgəla ti ghəci, wəzə kwa mətse Hyala. Dzəghwa na mba'a mənəhwə tir mahkan mbə sa 'wa tə mbəghəy. Dza məndi ki mba'am zlay. ²¹ Ma sa zlayəm na, dzəghwa zha Farawaŋ mazə ka Ezhipətə, həŋ bəvə mba'a dzaa kəliti sa nzə nja zəghwə nzə.

²² Mba'a Məyizə bənəhwə shi sənashi ka Ezhipətə gwa'a gwa'a, lə bərçi və ta gəzə kwəma, lə ta məni sløni gwa'a.

²³ Dzəghwa, sa kəliy na, mba'a mənti piya fadə mətsekə na, mba'a kwəma səkətə mbə ghən tsa ci tə nahwəti vici: "E dza ta nighəti ngwarməhira ka *Izərayel" kə. Mba'a kafəy ka dza. ²⁴ Ma sa tsəhəy na na, mba'a nay ndə ka Ezhipətə kən sancī ngəra'wə kaa tsahwəti ndə mbə mbəzli ci va. Dza tapə ghəci ta yip ta ntsa va, ta wanci shi ci, mba'a pəəsliti ndə ka Ezhipətə. ²⁵ Ndəba na ngwardəhiy dzaa sənay yən tivə Hyala ta mbəlishi səvəri mbə ngəra'wə tsa shi niy nə na mbə zəzə kwəma ci. Mbalaa kala sənata nava kwəma ka Izərayel nashi ki! ²⁶ Ma way pi tə həzlimə va na, dza na ghəci Məyizə mba'a kəsashi ka Izərayel bakə mbə mbəz ka ghən tsa shi. Dza na ka gəzanshi kwəma, a ghəshi jakəshi ta sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə na: "A madigahira, ghwəy kiy, ngwarməmə kwətīŋ nza ghwəy, wa shi mbəz ghwəy ti ka ghən tsa ghwəy kia?" kə. ²⁷ Dza tsaa sa ngəra'wə va kaa ntsa ci, ka zhəghə hwər ghəci kaa Məyizə, ma kə na: "Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazəə dzəkən ghəy

lə ta sla ngwəwəə dzəkən ghəya? ²⁸ Naa ə dī gha pəəslira njasa pəəsliti gha va ndə ka Ezhipətə mbəra na?" kə. ²⁹ Ma sa favə Məyizə kwəma gəzəkə na va tsəgha na, bəvbəpə hwəy səvəri mbə hidī ka Ezhipətə, mba'a dzaa nzəyəy tə hidī ka Madiyan. Dzəghwa na tifa mba'a bəvə mali, ya' yavə ndərazhiy zhər bakə.

³⁰ Ma sa mənta piya gar fadə mətəkə ləy hwəm shi va na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy kaa Məyizə kwamti vəgha dəlagwa *Shinay səvəri mbə ghanihi ghwə mbə tsə mbə zhəghwə. ³¹ Ma sa nay Məyizə tsəgha na, nja madəŋa gəla nava kwəma mananati. Kə ka kətivaa dzəvəgha pətsa va ta nighə shi va ndəkwə ndəkwə. War ghəci mbə kətiva tsəgha na, mba'a favə məli Ndə sləkəpə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: ³² "Yən na yən Hyala jijhiŋa, Hyala kar Abəraham, lə Izakə, mba'a Zhakwapə" kə. Dzəghwa tapə Məyizə mbə gwərgwərə va hazlənī, kala zhini ghəciy nighə pətsa va. ³³ Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: "Tadəmti kwəkweher mbə səda gha! Sa nzana ma pətsa garəŋa gha tsa tiy, pətsa dēwdēw tsa na vəya. ³⁴ Yənəy, e nay ngəra'wə tsa kən mbəzlee tə hidī ka Ezhipətə, mba'ee favə wahə

shi va ngəra'wə tsa kən shi. Va tsəgha səkwaree səəkə mə ghwəmə ta mbəlantishi səvəri mbə ngəra'wə tsa va. Ndi sənəzənva, nee ghwəniŋaa dzəti hidī ka Ezhipətə kaa ngəshi" kə Hyala.

³⁵ Ma Məyizə tsaa niy dī ma ka Izərayel va fəti və, niy nə ghəshi ngəci: "Wa ntsaa fəyŋa ta mənī mazə lə ta sla ngwəwəə dzəkən ghəya?" kə ghəshi niy ni ngəci kiy, ghəci zhini Hyalaa ghwənay ta nza ghəci ka mazə lə ta nza ghəci ka ndə mbəlīpə. *Ndə kwal tsa Hyala tsaa niy tsahwəy va kaa ngəci mbə zhəghwəy, ghəci gəzanci na dzaa dzəti hidī ka Ezhipətə. ³⁶ Məyizə tsa va bəkəvəri na ka Izərayel səvəri mbə Ezhipətə lə kwəma madəŋa mənī na, mba'a shiy cipə kwəma mənəhwə na mbə hidī ka Ezhipətə. Dza na, mba'a zhiniy mənəhwəshi kwa həl tsa ghəm tsa, zhini mba'a mbə gamba. Piya gar fadə mətəkə mənī na lə ka Izərayel mbə gamba va. ³⁷ Ghəci na Məyizə tsaa niy ni va kaa ka Izərayel: "A Hyala dzaa təzlikəvəriŋwəy *ndə gəzə kwəma Hyala njee səəkə mbə ngwarməhiŋwəy" kə. ³⁸ Ghala vəghwə tsaa niy nza ka Izərayel basə basə mbə gambay, Məyizə tsa va niy nza na li shi. Ghəci

niy nza naa ntsa kwa jipə
jijihimmə lə ndə kwal
tsaa gəzanci kwəma mə
dəlagwa Shinay. Mba'a
Hyalā bānavə kwəmaa bəpə
piy ta gəzəmmə.

³⁹ Ma jijihimmə na, kala
dānci fəti, zhini ghəshi ka
maw zhəti hidfi ka Ezhipətə.

⁴⁰ Ma kə ghəshi kaa *Araŋw
tə nahwəti vici na: “A
Araŋw, vasətəŋəy hyalahi
ghəy, a ghəshi dza kwa
kwəma ghəy. Sa nzana,
ma kwəma Məyizə tsaa
bəkəvəriŋəy tsa mbə hidfi ka
Ezhipətəy, sənay saa mənti
va nzəyəy na mə dəlagwa
ghəy na ghəyəw” kə ghəshi.

⁴¹ Dza ghəshi mba'a ghəshi
vasəvə shiy nja pa məceri
fəcava, gəraŋ ghəshi fəy,
dza piyəŋ ghəshi sləy sə kaa
mbəri tsa shi va. Ka vəshi
ghəshi ki, lə sləni mənti
ghəshi va lə dividivi shi.

⁴² Dzəghwa Hyalā nanzə ki,
tərəf zhəghanavəshi hwəm.
Mba'a zlashi a ghəshi
tsəfəkwə kwa kwəma shiy
dzar tə ghwəmə, nja kar vici
lə tir mba'a sasərkwəhi, nja
kwəmaa niy tsasliti ka Hyalā
va mbəradzə mbə zliya shi.
Sa niy nə ghəshi va, ma kə
ghəshi na:

Ma kə Hyalay:

“A ka Izərayel, kaa ngəra niy
həni ghwəy shiy,

ya vəliy niy vəli ghwəy
ghalā pətsaa nza
ghwəmmə

lə ghwəy mbə gamba gar
piya fadə mətəkə
na?

Tiba tēpəw!

⁴³ A ghwəy niy bəvə ciki
hwəzla mbəri tsa
Mələkwə
ka dza li, na ghwəy hyalā, pə
ghwəy.

Mba'a ghwəy pəghəvə pa
sasərkwə,
hyalā ghəy har məndiy Re-
fan, pə ghwəy.

Ma shi ngangati ghwəy vay,
ni ghwəy hyalahi tsəfəkwə
ghwəy kwa kwəma
shi na ghəshi.

Va tsəgha, ma yən
kwərakwə kiy,

ta bantəŋwəy dzee dzəti
tsahwəti pi kərakə,

taŋ məlmə *Babiləŋw” kə
Hyalā, kə ghəshi niy
ni.

⁴⁴ Ghala vəghwə tsaa nza
jijihimmə mbə gambay, a
ghəshi niy lati *Gaska kaa
Hyalā. Mbəba niy fə ghəshi
shiy niy tsaslatim *kwəma
pəhəti Hyalā ti shi. War
njasa niy cinti Hyalā kaa
Məyizə niy lati məndi Gaska
va. Sa niy nə Hyalā ngəci:
“War njasa nata gha va pə
gha taa nga” kə niy ni
ngəci. ⁴⁵ Ma sa bəkəwəshi
ni kwatəŋa va jijihimmə na,
mba'a niy səkə ləy hwəm
shi zəməhwə ghi ta Gaska
va. *Zhəwzəwə niy nza dikə
tsa shi ghalāba. Dzəghwa
ghəshi tsəŋ bəvə Gaska va,
mba'a ghəshi tsəhəshi li

mbə hidīy niy zlēghwəhwə
ghəshi va, niy təhamti Hyala
mbəzli mbə shi lə bərzi
nzə. *Gaska va ki na, war
ghwəlata ghənzə niy nza tə
hidī va pa' vəgha vəghwə
tsa mēni *Davitə mazə.

⁴⁶ Ma sa mərshi Hyala
lə Davitə, mba'a mananati
zhəhwər tsa nzə na. Dza
Davitə tapə ta cə'wə va
Hyala, ta mbə ghəciy
nganati ciki kaa Hyala va,
ghənzə Hyala Zhakwapə.

⁴⁷ Dzəghwa ya tsəgha nzə
na, kwəməvə nga ci Davitə
ghəci saa cə'wəti cə'wə
va va kiw. Zəghwə ci
*Saləmanjw ngati na ciki tsa
va. ⁴⁸ Ya tsəgha nganati
*Saləmanjw ciki kaa Hyala
diba kiy, ka nzəy Hyala ta
ghwəmə va mbə ciki tsa
ngati ndə ngəri lə dəvə ciw.
Nja kwəmaa gəzəkə ndə
Hyala va, ma kə niy niy:

Ma kə Hyala Kwa sləkəpəy:

⁴⁹ "Ma ghwəməy, gəzli mazə
tsee na, hidī na,

pi kədi səfa tsee ghəshi, kə.

Tsama ciki na sa dza ghwəy
vaa ngatəraa?

Kwəma na tsava pi tsa dzee
vaa nza gar dəkəva
tia?

⁵⁰ A sənay ma ghwəy, yən
də'wə ghən tsee

ngati na kar ghwəmə lə hidī
gwanashi, pə ghwəy
shəkəna?"

kə Hyala, kə niy ni.

⁵¹ Avanay sana ki,
ghwəyəy, ghala mbə ghwəy
lə jijihinwəyəw, ka zhini
ghən nza ghwəy, ka
dzəghwa sləmə ghwəy har
tsa Hyalaw, ka ghwəni
nefer ghwəy ghwəy kaa
ngətaw. War ghən na sa
zhini ghwəy kaa *Safə tsa
Hyala dəwdew tsa. ⁵² *Ndə
gəzə kwəma Hyala tifa
kalaa niy sanamiy ngəra'wə
jijihinwəyəw. A ghəshi niy
bakwamti ka Hyalaa niy
ghwənikə Hyala kwatəna
ta gəzəpə səkə tsa ntsa
slar tsa. Vanay sanay,
ta ntsa slar tsa va ngati
ghwəy dəfa, mba'a ghwəy
paslamti. ⁵³ Ghwəy kiy, a
ghwəy kwəməvə *kwəma
pəhəti Hyala, ka kwal Hyala
ndaŋwəy na. Dzəghwa
ghwəy na, kala fə kwəma
gəzəkəŋwəy kwəma pəhəti
Hyala va ghwəy dzəghwa!»
kə Etiyen.

*Məndiy pə'wə Etiyen lə
hərezli, pa' ka pəsliti*

⁵⁴ Ma sa favə ka sləka
kwəma va kwemer gəzəkə
Etiyen va tsəgha na, hafən
nəfə tsa shi zhiniy satiy
təŋəw diba, ndəba ta mbəz,
pə gha ghəshi məntəvashi.
Ka pərə sli'i ghəshi ta Etiyen.

⁵⁵ Ma dza Etiyen naci, ghəci
sa təhanay Hyala nəfə tsa
ci lə Safə tsa nzə paf na.
Mba'a kafəti kwəma ciy
dzəta ghwəmə, ka nighə

pətsa məba. Dza na mba'a nay shəndəkə tsa Hyala, mba'a Yesəw məgarə tə kwa bəzəmə Hyala. ⁵⁶ Ma kə na: «Avanara mbə nata ghwəmə ghwəni ghwəni, mba'a Zəghwə ndə ngəri məgarə tə kwa bəzəmə Hyala» kə. ⁵⁷ War sa gəzəkə na tsəgha na, kə mbəzli va mba'a ghəshi na'way slimim shi, ka ngwəmə lala zlanzlan. Dza ghəshi divəzhəkwə ghəshi basatəvashi ti gwanashi tsəgha. ⁵⁸ Dzəghwa ghəshi mbahə ghəshi mbahəkəvəri mbə məlmə, kə ghəshi ka pə'wə lə hərəzli ta mbə pəsliti. Ma dza mbəzliy ndəgha fətiy dzəkən ta pəsliti məndi na, mba'a ghəshi fəy kwəbənər shi ta ndəghwanshi vəgha tsahwəti məgəla, Səwl, kə məndi kaa slən tsa ci.

⁵⁹ Ma Etiyen naci ki, ka pə'wə ghəshi na, ka cə'wə ghəci, a kə na: «A Yesəw, Ntsaa sləkəra, bəvə piy tsee» kə. ⁶⁰ Dzəghwa na, gələb gələbəy tə shinin ci, kə ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, əntaa gha mbəra kwəma shi na jikir na mənti ghəshiy dzəkən shi ma!» kə. War sa gəzamtı na kwəma va tsəgha na, bəlahə mətıy.

8

Səwl mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw

Yesəw

¹ Ma Səwl ki na tərənɔw ghəci vəshiy ta pəsliti tsa pəsliti məndi va Etiyen. Dzəghwa fəcavata fəca pəsliti məndi va Etiyen na, tərənɔw məndi kafəshi ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. Dza mbəzliy nəw Yesəw va mba'a ghəshi ndanamtəvashi gwanashi dzar mbə giwahi tə hidı ka Zhəwde lə *Samari. War kwataka *ka kwal Yesəw gwa'a tsəgha, shiy niy nzəyshi mbə Zherəwzalem.

² Dzəghwa nihwəti zhər *ka Zhəwifə, shiy hazləni va Hyala, mba'a ghəshi lamti Etiyen, mba'a ghəshi təhwəniti tərənɔw dalala.

³ War ma Səwl naci ki na, war mbə pəla zamti mbəzliy nəw Yesəw ghəci. Ka nəw ghi tsa va, ghi tsa va ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw, zhər lə mi'i gwa'a, ka fəshiy dzəghwa fərshina.

*Fəlipə mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidı ka *Samari*

⁴ Dzəghwa mbəzliy ndanishi va səvəri mbə Zherəwzalem ki, ka dza kwaba ka dza kwaba ghəshi dzar mbə məlməhi, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. ⁵ Ma sa hwə Fəlipə naci ki na, tsər dzay dzəmbə məlmə tə hidı ka Samari, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən *Kəristəw Ntsa tivə

Hjala kaa mbəzli mbəba.
 6 Ma mbəzliy basəshi gwanashi na, war mbə fə ghən ghəshi ta kwəma gəzə Fəlipə lə nəfə kwətiŋ. Sa ka ghəshiy favə kwəma maɖaŋa maɖaŋa na mənī na, zhini mbə nata ghəshiy nza lə mətse shi. 7 Sa nzanay, mbə səvərīta niy nza gazlaka mbə ghən tsa ka gezlekiki, kala ngwəmə lala zlanzlan ghənzə mbə səvəri. Daŋ vədevəder niy satishi ka dza, ma mbəzli mətī mətī vəgha ni na, mba'a ghəshi mbəlishi kwəriŋ.
 8 Dzəghwa ki, mba'a mbəzli vəshishi dalala mbə məlmə va tsəgha.

9 Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə məlmə va, Shimanjw, kə mənđi kaa slən tsa ci. Ndə mənđi shi maɖaŋa maɖaŋa ni ghəci niy nza, ka dza her ka Samari tərəŋw va shi ka na vaa mənđi. Ka ntsa dikə tsa ghəci niy bəti ghən tsa ci. 10 Ma mbəzli gwanashi mbə məlmə va na, ka fə ghən ta kwəma ci va, ndərazhi lə mətikwəkwər gwa'a. Ma kə ghəshiy ni na: «Kay zal tsay, hjala nə mənđi bərđi dikə na, kə mənđi slən tsa nzə na ntsa» kə ghəshi. 11 Ghəshi na war ka fə ghən tərəŋw, ta kwəma ci va sa nzana ghala kwatanjata ghəci dzamti her kwa shi lə shi maɖaŋa ci va niy mənđi na.

12 Ma sa banavə ghəshi nefer shi kaa Yəwən kwəma

wəzə na va gəzanshi Fəlipə dzəkən njasa sləkə Hjala mbəzli lə dzəkən slən tsa Yesəw Kəristəw na, mba'a mənđi mananatishi *batem, zhər lə mi'i gwa'a. 13 Ya Shimanjw ci kwərakwə na, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa mba'a mənđi mananati batem kwərakwə. Ləy hwəm sa mananati mənđi batem na, mba'a nzəyəy kwasəbə Fəlipə, sa dzashi her ci va shi mənđi Fəlipə lə bərđi Hjala, shi dimədīmə ni lə shiy cipə kwəma dikə dikə na.

14 Ma sa favə *ka kwal Yesəw va niy nza mbə məlmə Zherəwzalem, a ka Samari zləbavə kwəma Hjala, kə mənđi na, mba'a ghəshi ghwənashi kar Piyer lə Zhanj ngəshi. 15 Dza kar Piyer sa tsəhəshi ghəshi mbə Samari na, tapə ghəshi ta cə'wəə dzəkən mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw, ta mbə ghəshiy kwəmavə *Safə tsa Hjala dəwdew tsa. 16 Sa nzana kalaa səkway Safə tsa Hjalaa dzəkən ndə mbə shi ya tsamaɖa ci di. War lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə mənđi niy mananatishi batem gwa'a tsəgha. 17 Dza kar Piyer lə Zhanj ki, mba'a ghəshi fanakənsi dividivi shi, dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi kwəmavə Safə tsa Hjala gwanashi tsəgha.

18 Ma sa nay Shimanjw Safə tsa Hjala dzay dzəmbə mbəzli va sa fanakənsi ka kwal Yesəw dividivi na,

dza na tsəgha, ka bānshi gəna kaa mbəzli va. ¹⁹ Ma kə ngəshi na: «Ndaram bərçi məni ghwəy ni shini li shi kwərakwə! Ma sa kee fə nee dəvəə dzəkən ndə kwərakwə na, nza ghəci kwəməvə Safə tsa Hyala dəwdew tsa» kə. ²⁰ Ma kə Piyer kaa ngəci na: «Kwədəp pə gha zəjə lə gəna ghata gwa'a. Tə sa bərkəti gha, a mənđiy mbay pavə vəli vəlipə Hyala tə gəna, pə gha. ²¹ Gha na na ghay, kwəma gha mbə sləni məni ghəy na ya jəw tsətsəw. Sa nzanay mənəy nəfə tsa gha dəwdew kwa kwəma Hyalaw. ²² Ə pə gha zhəghanavə hwəm kaa zəzə kwəma gha na gəmgəm na, a gha cə'wə va Ndə sləkəpə, nda nza naa pəlanə mbə nəfə tsa ciy dzəkən kwəma təkə nəfə tsa gha na gəmgəm na. ²³ Sa nzanay, e nay, a nəfə tsa gha təhəy va ndərəm tsa 'yaghwakəghwak tsa, *kwəma jikir na sləwanə na» kə. ²⁴ Ma kə Shimanjw na: «Cə'wəram Ndə sləkəpə də'wə ghən tsa ghwəy vantaa shiy ya kwətiŋ mbə shi gəzəkə ghwəy va səəkə dzəkənee» kə.

²⁵ Dzəghwa kar Piyer ki ləy hwəm kwəma va tsəgha, ka gəzanshi kwəma Ndə sləkəpə kaa mbəzli, ka ndəgha fətiy dzəkən. Ma sa kədishi ghəshi na, dza ghəshi ka zhashiy zhəmbə

məlmə Zherəwzalem. Ma ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi gəzəy Yəwən kwəma wəzə na dzar mbə giwahi tə hidī ka Samari dəŋ.

Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy

²⁶ Ma tə nahwəti vici na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə təzliy kaa Fəlipə, ma kə ngəci na: «Sati a gha dzəghwa kwa kwal tsa səəkə mbə Zherəwzalem ta dzəghwa məlmə Gaza. Ma kwal tsa vay, sa mbə gamba na» kə. ²⁷ Dza Fəlipə tsəgha mad' mad'iy, ka nəw kwal tsa va. Ma ghəci mbə kwal sa nə na tsa' kə na, ndə tsahwəy, ma ntsa va na, ndə ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy ghəci, ntsa tsə'wamti mənđi mba'am fəy ta ndəghwə gəna mazə, maliy sləkə hidī ka Etiyəwpiy, Kandasə, kə mənđi kaa slən tsa nžə. Ntsa va sləkə na gəna nžə gwanata. Ma ntsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem niy səəkə na mbə tsəfəkwə kwa kwəma Hyala. ²⁸ Na dzay naa jighi, ghəci mə sharet mənžəy, kala jangə shiy ghəci kwa zliya tsasli **Ezay* ndə gəzə kwəma Hyala.

²⁹ Ma kə *Safə tsa Hyala kaa Fəlipə ki na: «Mbala, kətəghəvanəaa dzəvəgha sharet va ndəkwə ndəkwə» kə. ³⁰ Dza Fəlipə, ka kəsli bali, mba'a kətəghəvay dzəvəgha. Ma fa na na, ntsa va mbə jangə zliya

ndə Hyala Ezay. Ma kə Fəlipə ngəci na: «Ka favə kwəma jangə gha va, gha sana tsəna?» kə. ³¹ Ma kə ntsa va na: «Njaa kee mbay favə, kala pəraslikəvərida shi dī na gəzə ndə shəka?» kə. Dza na tsəgha, ka cə'wə Fəlipə a ghəci dzəməə nzəyəy vəgha, mba'a Fəlipə dzəməy. ³² Ma pətsa jangə na va shiy ti kwa zliya vay, avanta kwəma gəzə məndi ti:

War nja təmbəkə tsa kəsə məndiy dzəti pi həni shiy niy məniy na.

Njasa ka zəghwə təmbəkə vaa ghwənay ma ya miy tsa ci,

ta dəvə ntsaa tədi səbə tiy, ava tsəgha niy nzəyəy na.

³³ Dza mbəzli mba'a ghəshi panakən ha'wə.

Tərəh ntsaa niy yipə ti mbə ngwəvə ci.

Dzəghwa ki na, kala kama hwəlfə ci tə hidī ni, sa kədantim piy tsa ci, kə.

³⁴ Ma kə ndə ghəra sləni ngwəmnə tsa va kaa Fəlipə na: «Ə cə'wəneə, gəzara, dzəkən wa gəzə *ndə gəzə kwəma Hyala tsa kwəma na tay? Dzəkən ghən tsa ci shəkənaa? Naa dzəkən tsahwəti ndə na?» kə.

³⁵ Ma kə Fəlipə na: «Dzəkən Yesəw gəzə məndi kwəma va» kə ngəci. Dza na mba'a gəzanavə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw. ³⁶ War ma ghəshi mbə nəw kwal tsa shi va

tsəgha na, mba'a ghəshi kəsashi yam, ma kə ndə ghəra sləni ngwəmnə tsa va na: «Avanashi yam, ka mbay ghaa məntəra *batem sana sa?» kə. ³⁷ Ma kə Fəlipə kaa ngəci na: «War mba'a pə gha bənavə nəfə tsa gha kaa Yesəw gwa'ay, ta mbay dzee məntəna batem» kə. A kə ntsa va na: «Yə, e bənavə nəfə tsee, e zləbati lə nəfə tsee gwanay, Yesəw *Kəristəwəy, Zəghwə Hyala na» kə. ³⁸ Dza na mba'a garəti sharet ci, mba'a ghəshi səkwasshi bakanashiy dzəmbə yam. Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmnə tsa va. Dzəghwa mba'a Fəlipə mananati batem. ³⁹ Ma sa səəməshi ghəshi kwa yam na, dza Safə tsa Ndə sləkəpə tsən banti Fəlipə vəgha ntsa va. Kala zhini ghəciy nay ghwəla. Ma ghəci naci ki na, war ka nəw kwal tsa ci ghəci lə vəshi tərənw.

⁴⁰ Ma sa bəvə Safə tsa Hyala Fəlipə naci ki na, mba'a dzaa tsahwəy mbə məlmə Azətə. Mba'a kafəy tifa ta dzəmbə məlmə Shezare, ma ghəci mbə kwal na, mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə dzar na mbə gwa'a.

9

*Səwl zhəghəy ka ndə nəw Yesəw *Kəristəw*

¹ Ma Səwl ghalabā ki na, war ghwəlay ghəci niy nza mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw Ndə sləkəpə, ka bəkwəshi. Dza na mba'a tsəhəy va dikə tsa *ka ta Hyala, ² mba'a dəwvə zliyahi və, ta cishi kaa mbəzliy sləwa *ciki basəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə, ta mbə ghəshiy banavə kwal tsa dzəmbəshi. Ya wa ntsa dza naa kəsəy mbə nəw kwal tsa Yesəw va, ya zhər, ya mi'i mbəba na, ma nza kəsəshi, ka pəhəshiy dzəmbə Zherəwzalem.

³ Ma sa bəvə na zliyahi va ki na, mba'a madiy. War ma ghəci mbə kwal, ghəci ndəkəwə ndəkəwə ta dzəmbə Damasə na, vətəghə, wəj pi mənīy səkə mə ghwəmə, mba'a mbərakənvay kən. Dəzlətsəbə ghəci tsəbay. ⁴ 'Wakəvə Səwl tsəgha, gwərəp tərəy dzəti hidī. Fa na na, mēli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Səwl, a Səwl, wa shiy mənishi ni, sara gha ngəra'wə tay?» kə. ⁵ Tapə Səwl ta dəw kwəma, ma kə na: «Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?» kə. Ma kə mēli va ngəci na: «Yən na, yən Yesəw tsa sancī gha va ngəra'wə!» ⁶ Ma nə ya, ya tsəgha nžəy, Sati limbə dzəmbə məlmə na, ma mbəbay, nza mēndi gəzaŋa shi dza ghaa mēnti» kə.

⁷ Ma mbəzliy nza kar Səwl

mbə dza ta dza va li shi kwa zəərə kwətīŋ na nashi ki na, garrə ghəshi garəshi, shalalal ghəshi nžəyshi. Mba'a ghəshi favə gaka gəzə kwəma ndə nanzə ki na, a nay ntsaa gəzə kwəma va ghəshiw. ⁸ Dzəghwa Səwl mba'a satiy tə hidī. Bəŋə'i kə kaa mətəshi ci na, shəj ghəci kaa nay pi. Dza mbəzli nza ghəshi va li shi mba'a ghəshi kəsəghə tə dəvə ciy dzəmbə məlmə Damasə. ⁹ Sa tsəhəy na mbəba na, hi mahkan ghəci mēnti, shəj ta nay pi, zəhwə shi zəməw, sahəwə ya yaməw. War tsəgha ki.

¹⁰ Ma ghala pətsa va na, mba'a tsahwəti ntsaa nəw Yesəw niy nza tifa mbə məlmə Damasə va, slən tsa ci na, Ananiyasə. Dzəghwa ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci nja kwa shiw na: «A Ananiyasə» kə, ma kə Ananiyasə zləbanci na: «Way, Ntsaa sləkəra» kə. ¹¹ Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati, a gha nəw kwal tsa har mēndiy kwal tsa "Ndihwə tsa". A gha dzaa dzakə ghi tsa Zhəwdasə, sa ghaa tsəhəŋay, nza gha dəw tsahwəti ndə, Səwl, kə mēndi kaa slən tsa ci, ndə ka Tarsə ghəci. Avaci mbə cə'wə sənžənvə kəyba. ¹² Mba'a nay ndə nja kwa shiw, slən tsa ci na Ananiyasə. Ntsa nay na va na, mbə dzəmbə ghəciy dzəkən, ka fə dividivi ciy

9:2 9:2 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22; 28:22

4:4, 6 9:5 9:5 1Kwər 15:8

9:8 9:8 13:11 9:11 9:11 21:39; 22:3 9:12 9:12 Mk 8:23-25

9:3 9:3 Aba 3:3-4; 1Tim 6:16; 2Kwər

9:11 9:11 21:39; 22:3 9:12

dzəkən ta mbay ghəciy nay pi» kə. ¹³ Ma kə Ananiyasə kaa zləβanci Ndə sləkəpə na: «A Ntsaa sləkəra, ee favə kwəma mēnti zal tsa va, va nihwəti mbəzli dāŋ, ee favə ngəra'wə tsa təliti na mbəzli gha li mbə məlmə Zherəwzalem. ¹⁴ Ya sana sənznəva sa səkəy na tsa tikəy, lə kwal na və sa banavə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ta mbə ghəciy pəəhə mbəzliy nəwŋa gwanashi» kə. ¹⁵ Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati, mbala na gha. Sa nzana, ma ntsa vay, ee təravə, ta dza ghəciy gəzə slən tsee kaa mbəzli tə nihwəti hidfi, lə kaa mezhihə shi, lə kaa mbəzli ka *Izərayel gwa'a. ¹⁶ Ta canci ngəra'wə tsa dza na ta sa tə mbərkə slən tsee dzee də'wə ghən tsee» kə.

¹⁷ Əŋkwa kə Ananiyasə, mba'a madfiy, ka dzaa dzakə ghi tsa va. Sa tsəhəy na kəyβa na, mba'a fanakən dividivi ci kaa Səwl. Ma kə na: «A zəmərə Səwl, Yesəw Ndə sləkəpə tsaa tsahwəy va ngəŋa kwa kwal tsa səkə gha va kway, ghəci ghwənara na sana, a gha mbəə nay pi, lə ta mbə nəfə tsa ghaa təhəy lə *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa» kə. ¹⁸ Dzəghwa, tsəgha ki war ghwəla na, nza'jəw, sə nja kwafə tərəkəvay səkə mbə mətəhi ci. War ghwəla ki na, Səwl mbə nay pi.

Dza na pəlhəm satiy tə pi, mba'a mēndi mananati *batem. ¹⁹ Dza mēndi, hən mēndi banavə shi zəmə, ka zəməshi ghəci. Ma sa zəhwə na shi zəmə na, mba'a bərçi ci zhikəshi.

Səwl mbə gəzə kwəma Hyala mbə məlmə Damasə

Dzəghwa Səwl, mba'a nzata nza gar vici jəwə lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka Damasə. ²⁰ War ghwəla tsəgha na, mba'a dzəmbəy mbə gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli dzar mbə ceker basəva *ka Zhəwifə, ma kə na: «Yesəwəy, Zəghwə Hyala na» kə. ²¹ Ma mbəzliy favə kwəma ci va gwanashi na, madəŋa ghəshiy nata nava kwəma. Kə ghəshi, ka dədəw, ma kə ghəshi na: «Ntsaa niy sasa ngəra'wə va 'yahə'yahəy kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem sasa tsəy? Ə ghəci səkə tikə sənznəva ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala sa?» kə ghəshi.

²² War ma Səwl naci ki na, ka mətəhə bərçi ta gəzəpə kwəma Hyala, lə bərçi mbə tərəŋw. Mba'a pəraslanakəvərishi: «Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə. Ma sa favə ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə nava kwəma na, mba'a məhərli shi səta,

kala sənashi shi ka ghəshi gəzə ghəshi ghwəla.

²³ Ma ləy hwəm vici dān na, dzəghwa ka Zhəwifə mba'a ghəshi pəhəti pəəsli ci.

²⁴ Dzəghwa mba'a kwəma pəhəti ghəshi va tsəhəta kwa sləmə Səwl. Məlmə vay, dəzlətsəbə niy tsəbay məndi lə kələm, dza ghəshi ki, mba'a ghəshi fəy mbəzli dzar kwa miy dəghahi, havəghwə lə həvir gwa'a, ka ndəghə ta pəəsli.

²⁵ Dzəghwa mbəzli ta səfa Səwl tə nahwəti vici həvir, laŋ ghəshi bəvəə faghwa kwa ghwani, mba'a ghəshi bay dzəvəri kwa mergi kələm. Ta mbə ghəciy səkway dzəti ngwəla ta hwəy.

Səwl mbə məlmə Zherəwzalem

²⁶ Ma sa tsəhəy Səwl mbə Zherəwzalem na, dza na slar, ka pəla jakəva ghəci tsəgha lə mbəzliy nəw Yesəw. Ma mbəzliy nəw Yesəw gwanashi na, war mbə hazləni ghəshi niy nza və. Ya tsəgha niy nə na: «Ndə nəw Yesəw nzee» kə na, niy zləbavə nava ghəshiw. ²⁷ Kə Barnabasə ki mba'a pəməghə dzəvəgha *ka kwal Yesəw. Dza na mba'a gəzanshi njasa nay Səwl Ndə sləkəpə kwa kwal Damasə də'wə ghən tsa ci, lə njasa gəzanakə Ndə sləkəpə kwəma gwa'a. Zhini na dība mba'a gəzanshi njasa

gəzəhwə Səwl kwəmaa dzəkən slən tsa Yesəw mbə məlmə Damasə, kala gwərsə ma. ²⁸ Ma ka gha ghəshiy yivə ki. Dzəghwa Səwl, ghala fəcava ki, mba'a məniiy ka ntsa kwa zəərə kwətiŋ na li shi. Ka dza kwaba, ka dza kwaba ghəci mbə Zherəwzalem lə gəzə kwəma mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw, kala gwərsə ma.

²⁹ Ka gəzə kwəma ghəci niy nza, ya kaa *ka Zhəwifəə gəzə kwəma ka *Gərekə, ka ngərə ghəpə li shi. Ma ghəshi na, ka pəla kwal tsaa pəəsli ci. ³⁰ Ma sa favə ngwarməhiy mbə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi pəməghə dzəmbə məlmə Shezare. Dza ghəshi tība mba'a ghəshi zlay ta dzəmbə məlmə Tarsə.

³¹ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, feeye safə ta mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Zhəwde, lə Galile, mba'a ni ka *Samari gwa'a. Ka kwəma bərci ghəshi kwa kwal Hyala, ka mətsəhə yi fəti va Ndə sləkəpə. Zhini ka mətsəhəva dān tsa shi, sa kəətishi bərci *Safə tsa Hyala.

Ntsa məti məti vəgha tsa mba'a Piyer

³² Dzəghwa Piyer ki, ka təwrə dzar mbə məlməhi, ya kwəmafa nzə, ka wanshi wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa na tə nahwəti vici,

mba'a səkəy dzəvəgha ni mbə məlmə Lida mbəzli. ³³ Mba'a kəsəy ndə mbə məlmə va, slən tsa ci na Ene, shaw ghəci ghala piya dəghəsə va zəlgwə tsa məti məti vəgha tsa. War tē pi hēni tsa ci ghəciy nza. ³⁴ War sa nay Piyer, ma kē kaa ngəci na: «Ene, ava Yesəw *Kəristəw mbəliŋa. Sati, pəerə shi hēni gha» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw Ene satiy.

³⁵ Ma sa nay mbəzli mbə məlmə Lida lə mbə hidī Sarən gwa'a nava hwəlfə kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka ka nəw Ndə sləkəpə tsəgha.

Zhakati tsa Tabita mbə məti

³⁶ A nahwəti mali niy nza tifa mbə ka nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa, Tabita, kə mēndi kaa slən tsa nzə. «Dərkasə» kə mēndi lə kwəma ka *Gərekə. Dərkasə tsa va na, kimə di naa gəzə. Mali kwa ghəra slēni wəzə na ghənzə niy nza, ka kəəti ka ndərma, lə vəlanshi vėli tərəŋw.

³⁷ Dza na tē nahwəti vici mba'a tərəta gwərapəta, kə mba'a mətita. Dza mēndi pi mēndi pəshamti mbəri tsa nzə, mba'a mēndi fəy mbə ciki tsa ngati mēndi mə ghən tsahwəti. ³⁸ Mba'a mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa favə mbə Lida na Piyer, kə mēndi. Məlmə Lida va na, ndəkəwə ghənzə lə məlmə Zhafa. Dza ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi

mbəzli bakə ngəci. Ta dzaa cə'wə a ghəci səkə tənən kala dzaa bəeli wəri kwa kwal.

³⁹ Ma sa tsəhəshi mbəzli bakə ni va na, mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Piyer. Dza Piyer mad' mad'iy kwasəbə shi tsəgha. Dza ghəshi nishə tsəhəshi. Ma sa tsəhəy na na, mba'a mēndi pəməghə dzəmə ciki tsa ngati mēndi va mə ghən tsahwəti. Ma sa tsəhəy Piyer məba ki na, dza mi'i mbəreketi gwanashi, war ka kətiva ghəshiy dzəvəgha. Ka tihwəni, ka cici kwəbənəy cislī Dərkasə ghənzə tē ghwəməta kaa ngəci.

⁴⁰ Dzəghwa Piyer kaa ngəshi tsəgha: «Ləvəriŋwəyəm tē ngwəla gwanəŋwəy» kə. Ma sa səvəriishi ghəshi na, dza na gələbə gələbəy tē shinin ci, tapə ta cə'wə Hyala. Sa cə'wəti na na, dza na tərəd zhəghətəvay dza kwa mbəri tsa va, ma kə na: «A Tabita, satina!» kə. Dza mali va, bən ghwənamti mətə nzə. Ma sa nay na Piyer na, mba'a satita, dza das nzəyta mənəy. ⁴¹ Dza Piyer pay kəsakati tē dəvə, mba'a garəy. Da' harashi mbəzli Hyala ghəshi lə mi'i mbəreketi va, ci' cintishi Tabita, tē ghwəməta ghənzə. ⁴² War ghwəla ki na, gwa'a gwa'a mbəzli mbə məlmə Zhafa favə nava kwəma ki. Dza mbəzli dən mba'a ghəshi bənəvə nēfer shi kaa Ndə sləkəpə mbə

məlmə va. ⁴³ Dza Piyer mba'a mēnti vici dāŋ mbə məlmə Zhafa ki, kəghi tsa Shimanjw. Shimanjw tsa va na, kwəbə hwətahi na sløni ci ka naa mēni.

10

Kar Kwərnəl lə Piyer

¹ Mbə məlmə Shezareyey, a tsahwəti zal niy nza tifa, Kwərnəl, kə mēndi kaa sløn tsa ci. Mazə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə ghəci, mbəzli sləwa na va na, ka sawji ka Itali, kə mēndi kaa harshi. ² Ma ghəci na, ntsa slar tsa, ka hazləni va Hyala ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dalala ghəciy kəəti *ka Zhəwifə. Zhevi ghəciy nza mbə cə'wə Hyala.

³ Dzəghwa na tə nahwəti vici, ge'i ge'i lə tsahi mahkan hetihwer, mba'a nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na va na, *ndə kwal tsa Hyala wayway ghəci mbə dzakə ghi tsa ci, ka har, a kə na: «A Kwərnəl» kə.

⁴ Dza Kwərnəl ka nighə, mba'a her ci dzashi tərənjw, ma kə na: «Wa saa mēniy kia Ndə sləkəra?» kə. Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «A Hyala zəzətiy dzəkən gha, mba'a zləbavə cə'wə gha, lə kəəti tsa kəəti gha mbəzli. ⁵ Nana kiy, mbala ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa, ta harŋa Shimanjw tsa har mēndiy Piyer. ⁶ Avaciy ndə

məlmə kəghi tsa Shimanjw, ndə kwəbə hwətəber. Miy kwəfa kərkəva ma na ghi tsa va» kə.

⁷ Ma sa dzay ndə kwal tsa gəzanci kwəma va kaa Kwərnəl ki na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə ka sløni ci, lə ndə sawji tsa ci kwətiŋ, ndə sløni tsa ci ghala kwatanata, ndə hazləni va Hyala ghəci. Dzəghwa na mba'a slanəkəshi kwəmaa mēnta va gwa'a. ⁸ Ma sa slanəkəshi na kwəma va na, mba'a ghwənashiy dzəmbə məlmə Zhafa ki.

⁹ Ma way pi tə həzlimə, ghəshi mbə kwal shi, ndəkəwə ta tsəhə mbə məlmə Zhafa na, mba'a Piyer kafəy dzay dzəmə ghən ciki tsa gwəmati mēndi nja beela ta cə'wə Hyala, vici kwa ghən. ¹⁰ Ghalaba na, ka ghəranci ma, ka di zəmə shiy ghəci. Ma mēndi ghwəlashi mbə tsətsəva ta pəlanci hwər na, dza Hyala mba'a cinti shiy nja kwa shiw. ¹¹ Tsa' kə na, ghwəmə ghwənita, mba'a nay sə məba nja gwadə tsa dikə tsa, mba'am kəsəvə slimim ci fadənashi, ka səkwa ghəciy dzəti hidī. ¹² Njə'wə kə Piyer kaa pətsa mbəba na, ya wa sløn saa dza səda tə hidī nza shidshid və fadə gwa'a na, war mbə, lə shiy dza lə hwər dība, mba'a hwəlfə 'yegwer gwa'a gwa'a. ¹³ Ma fa Piyer na, mēli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer,

sati kəəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi ta zəməshi» kə. ¹⁴ Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci, ya shi mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza nehem tə miy tsee tepəw» kə. ¹⁵ Zhini ma kə məli va ngəci ɓa na: «Ma shi nə Hyala dēwdew na ghəshi kəy, ka nə gha awə, mahalakə na ghəshi, pə gha ma!» kə. ¹⁶ War tsəgha war tsəgha, gar mahkan səɗa shi va mbə məniva tsəgha ngəci. Dzəghwa ki, nza'jəw ghəshi zhiniy zhashiy zhimə ghwəmə.

¹⁷ Ma Piyer ki na, ghərəjə mbə təkə shi dī gəla shi nashi na vaa gəzə. Ma ghəci mbə zəzə kwəma va na, mba'a mbəzli ghwənikə Kwərnəl va səəkəshi kwa dəgha, mba'a ghəshi dəwvə ghi tsa Shimanjw tə pətsa nza na. Səəkə ghəshi garə ghəshi garəshi kwa dəgha. ¹⁸ Tapə ghəshi mbə har mbəzli kəghi tsa va. Sa washī məndi na, dza ghəshi ka dəw, ma kə ghəshi na: «Tikə na tsahwəti ndə məlmə, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa ci, zhini Piyer tsahwəti slən tsa ci bay na?» Kə ghəshi.

¹⁹ Ghala pətsa va na, Piyer ghwəlay war mbə təkə kwəmaa dzəkən shi nashi na va. Ma fa na na, *Safə tsa Hyala mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer, ava zhər mahkan mbə paləna

kwa dəgha. ²⁰ A pə gha məntiy, sati a gha dzəghwa. Nza ghwəy dzanjwəy li shi, əntaa gha kə ghəpə ma. Sa nzanay, yən ghwənikəshi na» kə.

²¹ Əjkwə kə Piyer, dza na mba'a səkway dzəvəgha shi. Ma kə kaa mbəzliy pəla va na: «Ane, yən na sa pala ghwəy va. Wa shiy mənishi səəkə ghwəy ta pəlaraa?» kə.

²² Ma kə ghəshi na: «Kwərnəl, mazə tsa ka sawji bələkwə ghwənikəjəy na. Ghəciy, zal tsa slar tsa na. Ka hazləni va Hyala, mbə fal *ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. *Ndə kwal tsa Hyala gəzanci na: "Ghwəni mbəzli a ghəshi harkəja Shimanjw Piyer, ma nza gha fa kwəma dza naa gəzəna" kə ngəci. Va tsəgha ghwənikəjəy na ta harja» kə ghəshi. ²³ Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harəghəshiy dzəkə ghi, mba'a fənəyshi gwəci tsa shi, hi ghəshi kəyɓa.

Ma way pi tə həzlimə ki na, kəram Piyer kafəy li shi. Dza nihwəti ngwarməhiy mbə nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa mba'a ghəshi dzashi kwasəbə. ²⁴ Dza ghəshi tə həzlimə va, kwəɗim ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Shezare. Tifa Kwərnəl niy nza mbə ndəghəshi, mba'a ɓasəkə ngwardəhiy lə madigahiy slar slar ni gwa'a. ²⁵ Ma Piyer kwa miy dəgha mbə dzəkə na, mba'a

Kwərnəl madiy ta dza ta ka'wə. Dza Kwərnəl tsəgha tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka pəra'wanci dividivi. ²⁶ Dza Piyer mba'a kəsakati. Ma kə ngəci na: «Satiŋa! Yənəy, ndə nzee nja gha kwərakwə» kə.

²⁷ Ma sa kəsakati Piyer na, ka dzakə ghi ghəshi kala sla kwəma ghəshi. Dzakə Piyer na, mbəzli bəsəshi tərəŋw dalala kəyba. ²⁸ Ma kə Piyer ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay kiy, mahalakə na va ghəy, ghəy kaa Zhəwifə, ta jakəva ghəy lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ya ta dzakə ghi tsa shi nza. Əy, ma ki na, dza Hyala mba'a citəra shiy vantee taa bəti ya wa ndə ci nja ntsa mahalakə tsa kwa kwəma Hyala. Ya nja ntsa kamam gar jakəva li. ²⁹ Ava va tsəgha zləbavee sana nay ghwəy, mba'ee səkəra kala mənə ma awə sa harda ghwəy. A nə ya kaa kwəma dəwee va ghwəy nana kiy, tawa harda ghwəya, nə ya?» kə.

³⁰ Tapə Kwərnəl ta zləba kwəma va, ma kə na: «Avanay kwa fada vici na sana ndatsə, ma fəcava yən mbə cə'wə Hyala ge'i lə tsahi mahkan kəghi tseyey, mba'a nahwəti kwəma kəsara. Tsa', pən na, ndə məgarə kwa kwəmee, ka mbərə kwəbaŋ tsa kən ghən ci nja vici. ³¹ Ma

kə ngəra na: "A Kwərnəl, a Hyala favə cə'wə gha, mba'a zəzətiy dzəkən kəəti tsa kəəti gha va mbəzli. ³² Va tsəgha səkəe ta gəzəŋa. Sənzənvənyay, ghwəni miy ta har Shi-manŋw Piyer mbə Zhafa. Avacyi ndə məlmə kəghi tsa Shimanŋw, ndə kwəbə hwətəber, miy kwəfaa kəkəva ma na ghi tsa ci va" kə. ³³ Dzee ki, mba'ee ghwənashi mbəzli tantan ta harŋa sana nay gha. Sa tsəhəshi ghəshi va gha na mba'a gha zləbavə səkə kwərakwə. Sənzənvə kiy, avanəŋəy tikə gwanəŋəy kwa kwəma Hyala, ta fa kwəma gəzəŋa Ntsaa sləkəpə va ta gəzəŋəy» kə.

Kwəma Hyala gəzə Piyer kəghi tsa Kwərnəl

³⁴ Ma ləy hwəm sa kəfamtə Kwərnəl gəzə kwəma ci va na, dza Piyer tsəgha, mba'a ghati gəzənsi kwəma, ma kə na: «Aya, kwagwa'a kwagwa'ay, avanay nana ghee sənay na, ghəŋghən tsa mbəzli tifa va Hyala na nanzəw, pən! ³⁵ Ya wa ndə na mbə hwəlfəhi mbəzli gwa'a, kama na mbə hazləni və, ka mənə kwəma wəzə nay, ghəci na sa di na. ³⁶ A ghwəy sənay, miy tsa niy ghwənəkə Hyala kaa ka *Izərayel. Miy tsa vay, Yəwən kwəma wəzə na, saa bəpə zərkə mbə

10:28 10:28 10:15; Gal 2:12 **10:30** 10:30-33 10:1-8 **10:30** 10:30 1:10; Lk 24:4 **10:32** 10:32 9:43 **10:34** 10:34 Rm 2:11; Zhk 2:1 **10:35** 10:35 Zhŋ 9:31 **10:36** 10:36 Ezay 52:7; Rm 3:25-26; 5:1; 2Kwər 5:18; Kwəl 1:20; ShiZhŋ 19:16

slən tsa Yesəw *Kəristəw na. Ghəci na Ndə sləkəpə gwa'a. ³⁷ A ghwəy sənata kwəmaa niy gəzəkə Zhan dzəkən *batem. A ghwəy sənashi shiy mənishi ləy hwəm kwəma ci va. Sa ghatəvashi ghəshi mbə hidfi Galile ka dzar pa' mbə hidfi Zhəwde. ³⁸ Zhini a ghwəy sənay njasa banavə Hyala bərcki nzə, lə Safə tsa nzə dəwdew tsa kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə. Dza Yesəw mba'a təwramti hidfi ndəkwə ndəkwə ni, ka mənipə kwəma wəzə na, ka mbəli mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Kwəma məniti na va tsəghay, sa nzana mbə kəti Hyala niy nza na. ³⁹ Sənzənvay, ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi mənəhwə na gwa'a gwa'a tə hidfi ka Zhəwifə, lə mbə Zherəwzalem. Dza mba'a mbəzli danwəvəgha vəgha tsəm pəəsliti. ⁴⁰ Dza Hyala mba'a zhanakati mbə məti tə kwa mahkana vici ci. Mba'a banavə bərcki, ta cipə ghən tsa ci tə ghwəməy. ⁴¹ Sa ci na ghən tsa ci kaa mbəzliy, citi ghən tsa ci na kaa mbəzli gwa'aw. War kwataka kaa ngəjəy gwa'a tsəgha citəvay na. Ghəy ghəy shi tsəhavə Hyala ta ndəgha fətiy dzəkən ghala kwatanata. Ləy hwəm sa zhanakati Hyala Yesəw tsa va mbə mətiy, a ghəy zəməhwə shiy, ka sahwə

shi sa li. ⁴² Dzəghwa na, ghəci Yesəw tsa va mba'a ghwənanəy ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a ta mbə ghəy gəzanshi kaa mbəzli: "Ava ghəcia sa fəy Hyala ta sla ngwəvə kən mbəzli tə ghwəməshi ni, lə ni bəkwə bəkwə ni" pə ghəy ta ni. ⁴³ Gwanashi gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən, a kə ghəshi na: "Ya wa ntsaa dzaa banavə nəfə tsa ci ngəciy, ta kwəməvə pəli kwəma ci jikir na dza na lə slən tsa ci!" kə ghəshi» kə Piyer.

**Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəməvə *Safə tsa Hyala kwərakwə*

⁴⁴ War Piyer ghwəlay mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Safə tsa Hyala dəwdew tsa mba'a səkway dzəkən mbəzliy fa kwəma ci va gwanashi. ⁴⁵ Ma ka Zhəwifə nəw Yesəw va niy səkəshi kwasəbə Piyer ki na, war ka mananshi madanə kwəma va. Sa nzana, mba'a Hyala vəliti Safə tsa nzə dəwdew tsa kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə fa. ⁴⁶ Katanə nanzə ki na, mbə favə mbəzli va ghəshi ka gəzə kwəma kwa kwəma nihwəti mbəzli ghəngən ghəngən. Ka fə shəndəkə ghəshiy dzəti Hyala. Ma kə Piyer ki na: ⁴⁷ «Avanashi mbəzli ni kwəməvə Safə

10:38 10:38 Lk 4:18; 13:16; Zhj 3:2
Lk 24:30-31, 41-43; Zhj 21:12-13
10:43 10:43 13:38; Zher 31:34

10:39 10:39-40 3:15

10:42 10:42 17:31; Rm 14:9; 2Tim 4:1; 1Pi

4:5

10:44 10:44-46 2:4

10:41 10:41 1:4;
10:47 10:47 8:36

tša Hyala dēwdēw tša nja ghwəmmə kwərakwə. Ka dza ndəə mbay mēni awə ya ta mananshi *batem ghwəla kiw» kə. ⁴⁸ Dza na mba'a gəzanshi mbəzli, a mēndi mananatishi batem lə slən tša Yesəw *Kəristəw. Ma sa mananamtishi mēndi batem ki na, tapə ghəshi ka cə'wə Piyer, a ghəci nzəyayvay li shi, gar vici jəwə.

11

Gəzə kwəma Piyer kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem

¹ Ləy hwəm kwəma va na, mba'a *ka kwal Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwde favə, a *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə zləbavə kwəma Hyala kwərakwə, kə mēndi. ² Ma sa zhəghəkəvay Piyer dzəmbə Zherəwzalem ki na, ka gəzanci kwəma ka Zhəwifə nəw Yesəw, ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzə mēnti ghaw» kə ghəshi ngəci. ³ «Ghay, a gha səkəkə kəghi tša mbəzliy *slanti ma fə'yasa, kamaa ka Zhəwifə, mba'a gha zəməhwə shiy li shi, ndə ka Zhəwifə gha ngar!» kə ghəshi.

⁴ Dzəghwa Piyer mba'a madīy ta canshi kwəma va bazhə bazhə njasa mēntəvata na ki, ma kə na: ⁵ «A mbəzlee, vanta kwəmaa mēnta: Ma yən mbə məlmə Zhafa tə nahwəti vici yən mbə cə'wə Hyalay, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw, tša'

pən na, shiy nja gwadə tša dikə tša, mba'am kəsəvə slimim ci fadānashi, mbə səkəkə mə ghwəmə, ka səkwa pa' vəghee. ⁶ Pən pa'i fati mətsə ti, ka nighə wəzə. Nighee na, shiy mbə, dəbeker fadə səfa ni, lə shəkwadəshi, lə shiy dza lə hwər, mba'a 'yegwer tə ghwəmə. ⁷ Fee ba na, mēli ndə mbə gəzəra kwəma, a kə na: "A Piyer, sati kəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi, ta zəməshi!" kə. ⁸ Ma pən na: "A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci, ya shi mahalakə niy, səkəkə ghəshiy nza nehem tə miy tsee tepəw!" Pən. ⁹ Zhini ma kə mēli va kaa zləbara səkəkə mə ghwəmə kwa baka səfa na: "Ma shi nə Hyala dēwdēw na ghəshi kəy, ka nə gha awə, mahalakə na ghəshi pə gha ma!" kə. ¹⁰ Dza mahkan səfa shi va mbə məniva tsəgha. Kə ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi zhashiy zhimə ghwəmə.

¹¹ War ge'i ghala vəghwə tša va ki na, mba'a mbəzli mahkan səkəkəshiy dzəghwa dəgha ntsa nzee va kəy, səkəkə mbə məlmə Shezare niy ghwənəkəshi mēndi ta harda. ¹² Zhini ma kə *Safə tša Hyala ngəra ba na: "A Piyer, sati madī mbala kwasəbə mbəzli va! Əntaa gha kə ghəpə ma!" kə. Dzəghwa ngwarməhimmə kwan ni ni nəw Yesəw niy səkəkə tikə li shi, mba'a

ghəshi nəwvəra ta dzəmbə məlmə Shezare. Sa kafə ghəy li shi na, dza ghəy təgwələm dzəkəjəy dzəkə ghi tsa Kwərnəl. ¹³ Sa tsəhəjəy ghəy na, dza zal tsa va, mba'a gəzəjəy njasa nay na *ndə kwal tsa Hyala məgarə kəghi tsa ci, mbə gəzanci kwəma. Vanta kwəma gəzanci ndə kwal tsa va: "A Kwərnəl, ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa ta harja Shimanjw Piyer a ghəci səkə. ¹⁴ Ta gəzəja kwəmaa dzaa mbəlītəja lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi dza na!" kə, kə Kwərnəl kaa ngəjəy.

¹⁵ Sa gəzamti na tsəgha, war sa ghatee gəzə kwəma kaa ngəshi tsəgha na, mba'a Safə tsa Hyala səkway dzəkən shi, njasa niy səkway na vaa dzəkən ghwəmmə niy nza kwərakwə. ¹⁶ Pən mba'ee zəzəvə kwəmaa niy gəzəkə Ndə sləkəpə va, niy nə na: "Lə yam niy mənipə Zhan *batem, ma na na ghwəyəy, ta səkə dza Safə tsa Hyala dəwəwə tsa dzəkən ghwəy" kə niy ni. ¹⁷ Hyala tarəkə na vəlanshi vəli nzə, njasa niy vəlavəmmə na va ghala vəghwə tsa banavə ghwəmmə va nefer ghwəmmə kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw kwərakwə. Ya sa nzana tsəgha Hyala mənti kiy, wa slən tsee nee

ki, kee ni "awə" pən kaa Hyalaa?» kə Piyer.

¹⁸ Ma sa favə ka Zhəwifə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi dəpəshi. Tapə ghəshi ta fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Ma ghənzə tsəghay, ə banavə Hyala kwal kwərakwə kaa *mbəzli kamaa ka Zhəwifə, a ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ta mbə ghəshiy kwəmavə piy tsa kədi ma!» kə ghəshi.

Mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə

¹⁹ Ma fəca pəsli məndi va Etiyənəy, tərəjw niy madishi məndi ta sa ngəra'wə kaa mbəzli nəw Yesəw. Dzəghwa mba'a ghəshi ndanivərivashi, ka dza niva kwəfa, ka dza niva kwəfa, va ngəra'wə tsa va. Dza nihwəti mbə shi mba'a ghəshi dzashi ka tsəhəshi pa' tə hidfi Feniki lə mbə məlmə Antiyəshə, mba'a tə hidfi ka Shipər. Dza ghəshi na, war kwataka kaa *ka Zhəwifə mbə məlməhi va gwa'a tsəgha ghəshiy gəzanshi kwəma Yesəw. ²⁰ Dza nihwəti mbəzli nəw Yesəw mbə mbəzli səkə tə hidfi ka Shipər lə mbə məlmə ka Shiren, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Antiyəshə. Mba'a ghəshi gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw

kaa ka *Gørekə mbə məlmə va. ²¹ Ma mbəzli va mbə dza shi va na, mbə kəətishi Ndə sləkəpə niy nza lə bərçi. Dzəghwa đañ mbəzli banavə nefer shi kaa Yesəw, ka zhəghəshi ka mbəzliy nəw Ndə sləkəpə.

²² Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy kwa sləmə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa favə ghəshi na, dzəghwa ghəshi bəñ ghəshi ghwənəghə Barnabasə dzəmbə Antiyəshə. ²³ Ma sa tsəhəy Barnabasə na, mba'a nay njasa təfanatishi Hyala miy tsa nzə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə. Dza na mba'a vəshiy ta kwəma va tərəñw. Kə mba'a gəzanshi kwəmaa dzaa mətəhanshi bərçi, a ghəshi kəsəvə nəw Ndə sləkəpə wəzə wəzə, lə nəfə tsa shi kwətīñ. ²⁴ Ma Barnabasə tsa vay, ndə wəzə niy nza na, lə *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci paf, mba'a banavə nəfə tsa ci gwanay kaa Yesəw. Dzəghwa mbəzli đaññ mba'a ghəshi zləbavə nəw Ndə sləkəpə ki.

²⁵ Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Barnabasə ki mba'a kafəy mbə Antiyəshə, ka dzay dzəmbə məlmə Tarsə ta pəla Səwl. ²⁶ Ma sa kəsay na mbəba na, mba'a pəməkəə dzəmbə Antiyəshə. Dza ghəshi, ca' ghəshi zakə ha mbəba

bakanashi. War ka basəva ghəshi jakə lə mbəzliy nəw Yesəw gwa'a. Mba'a ghəshi bananavə shiy kaa mbəzli đañ mbəba ki. Ava mbə məlmə Antiyəshə ghava kwa taña har slən tsa *mbəzli ta səfa Yesəw «Mbəzliy nəw Kəristəw».

²⁷ Ghala vəghwə tsa va na, mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala səkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəmbə Antiyəshə. ²⁸ Dzəghwa tsahwəti mbə shi kwətīñ, slən tsa ci na Agabəsə, mba'a satiy gəzəkəvəri kwəma sa cinti *Safə tsa Hyala, ma kə na: «Avanay lə bərçi Safə tsa Hyala gəzə, ta səkə dza ma dikə naa dzəti hidī ghwəmmə gwa'a gwa'a» kə. (Katañ na mba'a ma va niy mənta, ge'i ge'i ghala vəghwə tsaa məni Kwələdə mazə tə hidī ka *Rəm gwanashi.) ²⁹ Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi sləkati tsəhə shiy ta kəəti ngwarməghəhishi mbə nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwde. Ma kə ghəshi na: «Ya wa ndə na mba'a bəkə shiy njasa mbay bərçi ci» kə ghəshi. ³⁰ Dza ghəshi tsəgha ghəshi mənti. Sa tsəhamti ghəshi shi va na, mba'a ghəshi tivə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl, ta vəli shi va kaa mətikwəkwər mbə mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.

11:23 11:23 13:43; 14:22; 15:32; 16:40; 18:23; 20:1, 28-31 **11:25** 11:25 9:30

11:27 11:27 13:1; 15:32 **11:28** 11:28 21:10 **11:29** 11:29-30 12:12, 25; Rm 15:26; 1Kwər 16:1; 2Kwər 8:4; 9:2, 12; Gal 2:10

12

Kwəmaa dzəkən Zhakə tsa pəəslitim lə dzəkən Piyer tsa faghwam kwa fərshina

¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mazə *Erədə ghati sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw.

² Dza na mbəh pəəsliti Zhakə, zəmbəghəy Zhan, lə kafa'i. ³ Ma sa nay na ka vəshi *ka Zhəwifə ta kwəma va na, dza na mba'a ghwənashi mbəzli ta kəsə Piyer kwərakwə fa. Ma fəcava na, vici tsə ka məndiy zəmə peŋ tsa kama cinjini ti mbə ghənzə. ⁴ Ma sa kəsanakə məndi Piyer na, mba'a faghwa kwa fərshina. Kə ti tivə ka sawji məŋ lə kwan ta mbəərə ndəghwə ci, fadə fadə fadə. Ma kə mbə təkə kwəma ci na: «Nzee sla ngwəvəə dzəkən kwa kwəma mbəzli ləy hwəm *makwaghwa Pakə» kə.

⁵ Ma Piyer na, war mbə ndəghwə ci məndi tsəgha kwa fərshina ki. Dza mbəzliy nəw Yesəw tapə ghəshi ta cə'wə Hyala ti, lə bərci, kala dəkəva ma ghəshi.

Səəmə tsa Piyer kwa fərshina

⁶ Va məndi tə kwa kərnə vərđi ta səvəri ta sla ngwəvəə dzəkən Piyer, kwa kwəma mbəzli, tə saa bərkəti *Erədə ki. Ma Piyer na, tə hi ghəci, tsatsa kwa dəŋw tsahi bakə, kwa jipə ka sawji bakə. Ma ka ndəghwə miy ciki

fərshina pərikə kwa miy dəgha fa na, mbə ndəghwə ghəshi kwərakwə. ⁷ War vətəghə, ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy tifa tsəgha. Mba'a wan pi mənuy kwa fərshina. Kə ndə kwal tsa va, gwanəz, gwanəzay Piyer vəgha slərpə ci, mba'a fərghəy. Ma kə ngəci na: «A Piyer, sati tanjan» kə. War gwəravə tsahi tsati məndi va li shi tsəgha, dzəghwəbə ghəshi shəkəshi səkwa tə dividivi ci. ⁸ Ma kə *ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «Pəhəti məgapa gha, a gha pambə kwekweher gha» kə. Mba'a Piyer məniti tsəgha. Zhini ma kə ngəci fa na: «Pakən kwəban tsa gha a gha nəwra» kə.

⁹ Kə Piyer ka nəw tsəghaa səvəri. Ma ghəci na, bəti shi mənə ndə kwal tsa va va na nja shi katan ni na naci diw. War njasa shiwti na shiw ghəciy nighə. ¹⁰ Dza ghəshi tan ghəshi tanəti kwa tana ka ndəghwə mbəzli kwa fərshina, zhini tan kaa kwa baka, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha gəzli kwa tsahi miy dəgha va, bazhə ghənzəə dzəmbə məlmə. Dzəghwa na bəŋ ghwənəmti ghən tsa nze kwətita, kwa kwəma shi. Mba'a ghəshi səvəri shi tə ngwəla, ka dzəghwashiy dzəghwa kwal. 'Wakəvə ki, mbərakə, ndə kwal tsa va zlay Piyer tsəgha, ra'i zay.

¹¹ Dzəghwa Piyer ki mba'a fəti ghən ta kwəma tifa, ma

kə na: «Ma nanay, e sənay ki, katanj na, Ndə sləkəpə ghwənay na ndə kwal tsa ci, na mbəlantera na mbə dəvə mazə Erədə, lə va kwəma ngəra'wə tsa niy di *ka Zhəwifə va sara» kə.

¹² War sa təkəvə na tsəgha na, mba'a kafəy, karə dzakə ghi tsa Marəy mbəghəy Zhanj, ntsa har məndiy Markə. Ghalaba na, danj mbəzli basə shi, ka cə'wə Hyala kəyba.

¹³ Dza na ndəs tsəhəy, ka tsa gəzli ghəci miy dəgha, Ma sa tsata na gəzli na, mba'a makwa maliy ghəra sløni kəghi tsa va səkəta, ta ghwənamci dəgha. Slən tsa nzə na Rəwde. ¹⁴ Tsəhə tsa tsəhə na miy dəgha na, mba'a fəti ghən ta məli Piyer. Dza na ki, mba'a vəshita, kala zhini ghənzəə ghwəni ciki va vəshi di, kə del zhəghəghəvata lə bali. Ma kə kaa mbəzli na: «Aya, waa Piyer na sa va, avaci pəriβa miy dəgha!» kə. ¹⁵ Ma kə ghəshi ngəta na: «Əm! Ə gazlaka gha shəkəna? Kwəma naa səkəy tibia?» kə ghəshi.

«Awə, ghəci na katanj» kə mali va. Zhini ma kə ghəshi na: «Ghənzə tsəghay, məcakwə ci na ghəshi» kə ghəshi.

¹⁶ War ma Piyer ki na, war mbə tsa gəzli va ghəci naci. Səkə ghəshi ki, bənjə'i ghəshi ghwənamti miy dəgha. Ma sa nə ghəshi tsa', kə ghəshi na, kar tə Piyer. Nja madanja

ghəshiy nata nava kwəma tsəgha. ¹⁷ Dzəghwa Piyer kafə, kafata dəvə ci, mba'a damətishi, sa gaka ghəshi. Dza na, ka slanshi njasa pəlikəmə Ndə sləkəpə kwa fərshina. Ma kə na: «Gəzancim kwəma va kaa Zhakə, lə kaa nihwəti ng-warməhimməə nəw Yesəw» kə. Ləy hwəm kwəma va na, mba'a səvəriy, ka dzay dzəti tsahwəti pi.

¹⁸ Ma tə way pi ki na, kala nay Piyer ka sawji. Dzəghwa tərənjw ghəshi səvərivashi va kwəma kən, sa sənay ma ghəshi njasa gha naa βarvay kwa fərshina. ¹⁹ Dza tapə Erədə mbə ghwəni mbəzli ta pəla ci, shanj ghəshi vəgha nay. Ma sa pəlahwə məndi Piyer kala nay ma məndi na, dza tapə məndi mbə dəw kwəma va ka sawji va, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli: «Bakwamtim ka sawji va» kə. Dzəghwa mba'a madiy mbə hidi ka Zhəwde ka dzay dzəmbə məlmə Shezare, mba'a dzaa nzay nza mbəba.

*Njasa mətiy *Erədə*

²⁰ Ghala vəghwə tsa məni Erədə va mazəy, tə hidi ci niy va mbəzli ka Tir lə mbəzli ka Shidanjw pəla shi ka ghəshiy zəmə. Ma ge'i lə tsahwəti vəghwə na, mba'a nəfə tsa Erədə niy satiy dzəkən shi. Dza ghəshi tə nahwəti vici jakə ghəshi jakəti miy tsa shi, ta dza ta sləka kwəma li, ta mbə

kwəmaa kama kwa jipə shi li. Dza ghəshi pərba va Bəlastəsə, ghəci ntsaa ghəra slēni mbə ciki tsa Erədə, mba'a ghəshi tsəhəshi, ta mbə ghəciy nza dza kwa bəla shi. Mba'a ghəci zləbavə. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsəhəshi va Erədə ta sləka kwəma.

²¹ Ma sa səkəta viciy niy titim ki na, dzəghwa Erədə mba'a pakən kwəbaŋ mazə tsa ci. Dza na dərasə nzəyəy kwa gəzli mazə ci. Tapə ghəci ta gəzanshi kwəma kaa mbəzli zlanzlan. ²² Kə mbəzli ka fal ki, ma kə ghəshi na: «Hyalā na nava gəzə na kwəma, ndə ngəri naw!» kə ghəshi. ²³ Tibata ki na, nza'jəw, Hyalā ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta fanambə zəlghwə mətəla'i kaa Erədə, mba'a mətüy. Ma mətüy kəsəy vay, sa nzana mba'a mənti fəgə, ka bəti ghən tsa ci ka Hyalā.

²⁴ Ma ləy hwəm mətü ci va na, war ə kwəma Hyalā dza kwa kwəma kwa kwəma. Mbəzliy nəw Yesəw nashi ki na, war mbə mətəsəhəva ghəshi tərəŋw. ²⁵ Dza kar Səwl ghəshi lə Barnabasə mba'a ghəshi kədfamti slēni shi mbə Zherəwzalem. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy dzəmbə Antiyəshə. Pəm ghəshi pəməvə Zhan tsa har məndiy Markə kwasəbə shi ghəshiy səkə.

Hyalā harvə kar Səwl lə Barnabasə ta dza ta gəzə kwəma nzə kaa mbəzli

13

¹ Ma ghala pətsa va na, mba'a ka gəzə kwəmaa səkə va Hyalā kaa mbəzli, lə mbəzliy bəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza mbə məlmə Antiyəshə. Avānay slən tsa mbəzli va: Kar Barnabasə ghəshi lə Shimeyanw tsa har məndiy «Ntsa ngəri tsa» mba'a Ləshiyəsə ndə ka Shiren, mba'a Manayen, saa kəli lə mazə *Erədə, mba'a Səwl ki.

² Ma tə nahwəti vici na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw jakəshi ta cə'wə Ndə sləkəpə, ka məni səwmay. Ma ghalāba na, mba'a *Safə tsa Hyalā gəzanakəshi kwəma, ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, bəkəvəridam kar Barnabasə lə Səwl, tsarakə mbə ghwəy, a ghəshi dza ta ghəra slēni harvəshee va ti» kə. ³ Ma sa gəzanakəshi Safə tsa Hyalā tsəgha na, dza ghəshi tifa tapə ta cə'wə Hyalā, ka məni səwmay. Ma ləy hwəm sa manamti ghəshi səwmay, gwa'a ghəshi cə'wamti cə'wə ki na, dza ghəshi bəm fanakənsi dīdivi kaa mbəzli bakə ni va, mba'a ghəshi zlashiy dzashi.

Gəzə kwəma Hyalā kar Barnabasə lə Səwl kaa mbəzli tə hidī ka Shipər

⁴ Ma sa təravə *Safə tsa Hyala kar Barnabasə lə Səwl, mba'a ghwənashi tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə miy kwəfaa kərkəva ma, Sheləshi, kə məndi kaa slən tsa məlmə va. Dza ghəshi kaf kafəshi mbəba kwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidfi tə jipə yam, Shipər, kə məndi kaa slən tsa hidfi va, ⁵ dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə Salamin, nahwəti məlmə tə hidfi va. Tapə ghəshi ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəba mbə ciki basəva *ka Zhəwifə. Tifa Zhan Markə kwasəbə shi ghalaba, ta kəətishi.

⁶ Dza mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə Salamin, mba'a ghəshi tanamti Shipər. Dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Pafəsə. Ma mbəba na, mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ndə dəfəl, saa niy bəti ghen tsa ci, ka *ndə gəzə kwəma Hyala tifa, ndə ka Zhəwifə ghəci. Slən tsa ci na Bar Yesəw. ⁷ Ntsa kwa dəgha ngwəmma tsa tə hidfi va ghəci niy nza. Serzhiyəşə Pələsə, kə məndi kaa slən tsa ngwəmma tsa va. Zal ndə məhərli tərənjw ghəci. Dza na tə nahwəti vici da' harvə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl. Ma sa harvəshi na na, ka dī favə kwəma Hyala ghəci və shi. ⁸ Ma Bar Yesəw, ndə dəfəl tsa har məndi va lə kwəma ka *Gərekə Elimasə na, ka ndərə kar Səwl lə gəzə kwəma shi va,

ka pəla kwal tsaa makamti ngwəmma tsa va, va yə kwəma Hyala. ⁹ Dzəghwa Səwl tsa har məndiy Pəl, sa təhay Safə tsa Hyala na, bəm fati mətəşə ci ti. ¹⁰ Ma kə ngəci na: «Gha gha sa təhay hwəlfə dzərvə tə hidfi tsa, lə ndərəm gwa'a, gha zəghwə *ndə jaka tsa Hyala tsa! Gha gha saa dī ma kwəma slar na tsa gwa'a! Ka dza ghaa zlay pəla sawa kwəma pəhəti Ndə sləkəpə məni nzə tsəy? ¹¹ Favə tə gha, ava Ndə sləkəpə taa məni ngwəvəə dzəkən gha sənzenva. Ta ghwəlfəna dza gha, ka hiņa kala nay pi» kə.

War ghwəla na, nza'jəw ndə dəfəl tsa va ghwəlfəy, mba'a zhəghəy nja mbə kwəsli. Tapə ghəci mbə danərə, ka pala ntsaa dzaa kəsə tə dəvə ci. ¹² Ma sa nashi Ngwəmma tsa va shiy mənishi va tsəgha na, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw. Tərənjw kwəma favə na vaa dzəkən Ndə sləkəpə ndənjway mbə nəfə tsa ci.

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Antiyəşə tə hidfi ka Pishidi

¹³ Ma tə nahwəti vici na, mba'a kar Pəl lə mbəzli nza ghəshi li shi kafəshi mbə Pafəsə kwa kwambəwal, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Perzhə tə hidfi ka Pamfili. Dza Zhan Markə təhə təhəvərivay li shi tifa, mba'a zhəghəghəvay zhəmbə Zherəwzalem.

14 Ma ghəshi niy tərmbə na, kəram ghəshi madishi mbə məlmə Perzhə, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hidī Pishidi. Dza ghəshi fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi nzəyshi mbə mbəzli. 15 Dza məndi ka jangə zliya *kwəma pəhəti Hyala lə zliya kwəma ka gəzə kwəma Hyala. Sa jangamtishi məndi na, dza mbəzliy 'wa kwal mbə ciki basəva tsa va mba'a ghwənanavəshi miy kaa kar Pəl, ma kə ghəshi na: «A ngwarməhinəy, mba'a kə kwəma va ghwəy ta mətsahanshi bərci kaa mbəzliy, a kwal va ghwəy ta gəzə nzə» kə ghəshi.

16 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a satiy, kaf kafata dəvə ci ta mbə mbəzliy nzəyshi dəkədəkə. Ma kə na: «A mbəzli ka *Izərayel lə ghwəy ghwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala gwa'a. Ya' pə ghwəy. 17 Hyala mbəzli ka Izərayel tsəhavə na jijihimmə, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. Ma ghala pətsaa nza ghəshiy ka məlmə, ghəshi tə hidī ka *Ezhipətə na, dza na, mba'a kəliti hwəlfə shi, zhini na, mba'a mənti kwəma madəŋa madəŋa na dŋə, ta mbəə bəkəvərishi mbəba. 18 Sa bəkəvərishi na na, gar

piya fadə mətsəkə ghənzə mbə zəmanshi shiy mbə gamba. 19 Mba'a zamti hwəlfə mbəzli mbərfəŋ, lə mezhizhə shi gwa'a tə hidī ka *Kanana. Ma sa zamtishi na na, dza na mba'a banavə hidī shi kaa ka Izərayel va, ta nzəy ghəshi ti shi.

20 Shi va gwanashi na, gar piya bələkwə fadə lə cifə mətsəkə ghən kən niy nza ghəshi ghalaba, 'wava na ghala vəghwə tsa shi mbə Ezhipətə lə mbə gamba pa' mbə *Kanana. Ləy hwəm na, dza Hyala mba'a banavəshi ka sla ngwəvə kaa jijihimmə va, pa' ghala vəghwə tsa *Saməyal ndə gəzə kwəma Hyala. 21 Ma ghala vəghwə tsa Saməyal na, dza ghəshi ka dəw ndə va Hyala, ta məni mazə ghəciy dzəkən shi. Mba'a Hyala banavəshi Sawəl zəghwə Kishə, mbə takə tsa *Benzhaməŋ. Piya fadə mətsəkə Sawəl tsa va mənti mbə mazə tsa va.

22 Dza Hyala mba'a banti Sawəl mbə mazə, sa banti na na, dza na mba'a zhiniy paranatishi *Davitə ka mazə tsa shi. Tsa' kə niy niy dzəkən na: "Avee pəlavə Davitə zəghwə *Zhese, ntsa diti nəfə tsee, ntsaa dzaa mbay mənti kwəma bəkətəe mbə nəfə tsee gwa'a!" kə. 23 Səəkə mbə takə tsa Davitə

banakəshi Hyala Yesəw kaa ka Izərayel, ta nza ghəci ka ntsaa mbəlishi. Tsəgha niy gəzanakəshi na kwatəŋa. ²⁴ Ghala Yesəw ghwəla ta gha slēni ciy, a Zhaŋ ndə mənīpə *batem niy gəzanamtishi kwəma Hyala kaa ka Izərayel. Ma kə niy niy: “Zhəghantim nzəy tsa ghwəy gwanəŋwəy, e mənīŋwəy batem” kə niy ni kaa ngəshi. ²⁵ Ma kə Zhaŋ niy ni mbə kwa kərnī slēni ciy: “Wa ndə nzee bərkəti ghwəy kia? Ma ntsa ndəghə ghwəy vay, ghəci nzee na neyew. Na nacy, mbə səəkə na ləy hwəm tsee, tərəŋwəba ghəci na kaa ngəra. Məndee mək ta pəli ya yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw” kə niy ni.

²⁶ Favə tə ghwəy nana ki ngwarməhira, ghwəy ghwəy jijihiy Abəraham, lə ghwəy ghwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala. Ma kwəma kwa mbəlīpə nay, kaa ngəmmə ghwənikə Hyala. ²⁷ Ta na na mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem ghala vəghwə tsa Yesəw, lə mezhihə shi gwa'ay, niy sənay Yesəw ghəshi, ka Ndə mbəlīpəw. Niy dzəghwa sləmə shi kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala, ya tsəgha niy nza ghəshi mbə fa nzəw, njasa nza vici dəkəva ka Zhəwifə gwa'aw. Ma fəti banavə ghəshi va

kaa Yesəwəy, ge'i faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala va. ²⁸ Ya tsəgha nza na kala kwəmavə kwəma ghəshi tar kabaka ci ya namaba nzə gar məti ghəci ti na, war pəəsli kə məndi pəəsliti, kə ghəshi kaa Pilatə. ²⁹ Ma sa mənti ghəshi tsəgha, njasa niy gəzəkə Hyala va gwanata kwa zliya ghala kwatəŋataa dzəkən ki na, dza mba'a ghəshi bəkəghwa tə tsəm faghwa kwa kwəli. ³⁰ Dza Hyala nanzə, mba'a zhanakati mbə məti. ³¹ Dza na vici dāŋ ghəci mənti, ka canshi ghən tsa ci kaa mbəzliy niy nza kwasəbə ghala kafə na mbə hidfi ka Galile, pa' mbə Zherəwzalem. Mbəzli vay, ghəshi na ka ndəgha fətiy dzəkən sana, ka gəzə kwəma ci kaa mbəzli.

³² Ghəy kwərakwə ba kiy, Yəwən kwəma wəzə na va na sana səəkə ghəy ta gəzəŋwəy. Ghala kwatəŋatay, a Hyala niy gəzəkə: “Ta məntəŋwəy shiy dzee” kə kaa jijihimmə. ³³ Dzəghwa na nana ki na, mba'a mənti shiy niy gəzəkə na va mənishi kaa ngəmmə, ghwəmmə ndərazhi shi, lə kwəma zhini tsa zhanakati na Yesəw mbə məti. Nja kwəma tsasliiti məndi vaa dzəkən mbə *zliya cəm tsa Davitə, vəh bakə, ma kə məndi na: “Gha na zəghwee! 'Wava na tə

ndatsəy, dəŋa nzee” kə məndi. ³⁴ Ma Hyalay, aa niy gəzanti kwatarjata, ta zhanakati Yesəw dza na mbə məti, ka dza naa zhiniy mətīw, ka dza naa ghwabəw, kə niy ni. Ghənzə na kwəmaa niy di na vaa gəzə, ghala kwa niy nə na va: “War katan njasa gəzante va kaa Davitə na, ta ndanwəy təfə miy tsa dəwdəw tsa kərə ma dzee” kə. ³⁵ Va tsəgha nə naa ni, “Ka dza ghaa zlay ntsa gha slar tsaa ghwabəyəw” kə Davitə dzəghwa tə tsahwəti pi.

³⁶ A ghwəy sənay, ma na Davitə ta na tsa ci ghənəy, aa niy mətīy, mba'a məndi lamti kwasəbə dəhiy gwanashi, mba'a ghwabəy. ³⁷ Ma na na ntsa zhanakati Hyala va mbə mətī na naci, ghwabəy naw. ³⁸⁻³⁹ Va tsəgha, ma ghwəy kiy ngwarməhiray, sənay tə ghwəy, mbə slən tsa Yesəw tsa va dza Hyalaa pəlaynwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci ngəciy, ta mbəliy dza na va kwəma ci jikir na. Na na kwəma pəhəti Məyizə na, ka mbəlantənwəy na mbə kwəma ghwəy jikir na nanzə kiw. ⁴⁰ Ava va tsəgha kiy, mənīm məhərli tərəjw, vantaa kwəmaa gəzəkə ka Hyala va mbəradzə səkətəa dzəkən ghwəy. ⁴¹ Sa niy nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:

Nighəm ki, ghwəy ghwəy mbəzliy kəli ghən tsa shi ni.

Vanayəy, ta mənī shiy dzee kwa mətə ghwəy, shiy kala gar zləbashi ghwəy,

ndə kə sləkənwəyshi ghwəy kala nashi.

Va shi dzee mənīy, ra'i ghwəy ta zanwəy,

kala sənashi ma shi dza ghwəy mənī,

a kə ghəshi niy ni» kə Pəl.

⁴² Ma sa kədamti Pəl gəzə kwəma ki na, mba'a ghəshi səvərishi lə Barnabasə mbə ciki basəva tsa ka Zhəwifə va. Sa səvərishi ghəshi na, tapə məndi mbə cə'wəshi, ta mbə ghəshiy zhikə ta gəzanshi kwəma va tsəgha fəca vici dəkəvaa zhikə.

⁴³ Ma sa kədiy jakəva na, dza mbəzli ka Zhəwifə dāj, lə nihwəti mbəzliy niy mənishi ka ka Zhəwifə, mba'a ghəshi nəwhwə kar Pəl lə Barnabasə. Dza kar Pəl mba'a ghəshi mətəsanavəshi bərēci lə gəzə kwəma. Ma kə ghəshi na: «A Hyala məntənwəy wəzə hwər tsa nzə, nana kiy, nəwəm kwəma nzə wəzə» kə ghəshi.

⁴⁴ Ma sa səkətə nahwəti vici dəkəva ki na, dzəghwa dājba mbəzliy basəshi mənishi ta fa kwəma Ndə sləkəpə dza Pəl va ta gəzə. ⁴⁵ Ma sa nay ka Zhəwifə vərəm tsa ndə ngəri basəy dājəy tsəgha na, tapə ghəshi mbə hərəhə.

Dza ghəshi ka gəzə na shi kwəma, ghəngħən lə na Pəl va, ka tsəərə. ⁴⁶ Dza kar Pəl lə Barnabasə, ka gəzanshi kwəma kala hazlēni ma, ma kə ghəshi na: «Əhəməy, kaa ngəɲwəy ghwəy ka Zhəwifə niy di Hyala məndiy gha gəzə kwəma nzə. Dzəghwa ghwəyəy, kala di zləba kwəma va ghwəy. Mba'a ghwəy nay ghən tsa ghwəy kala gar kwəməvə piy tsaa kədi ma. Ma ghənzə tsəghay, avanaɲəy taa dzaɲəy dza kwa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ta gəzanshi kwəma Hyala nana na ghəy ki. ⁴⁷ Sa nzanay, avanta kwəmaa niy gəzəkəɲəy Ndə sləkəpə tala, ma kə niy niy: "Ma ghay, nja waɲ pi fəyɲee ta ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzli gwa'a, a gha gəzanshi njasa dzee mbəlishi kaa hwəlfəhi mbəzli tə hidī ghəngħən ghəngħən, pa' tə pətsa kərkə hidī" kə niy ni» kə ghəshi.

⁴⁸ Ma sa favə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi ta vəshi, ka fal kwəma Ndə sləkəpə. Ma mbəzliy niy tərati Hyala ta kwəməvə piy tsaa kədi ma na, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw.

⁴⁹ Dzəghwa kwəma Ndə sləkəpə nanzə ki, gwa'a gwa'a tsəhəta tə hidī va. ⁵⁰ Ma sa nighəti ka Zhəwifə tsəgha na, dza ghəshi tapə

ta həhəərə mi'i tə dimə, shiy jahambəvashi mbə nəw kwəma Hyala, mba'a mbəzli ka hidī tifa. Sa həərivərishi ghəshi na, gha' ghəshi ghavə sa ngəra'wə tsəgha kaa kar Pəl lə Barnabasə, dza təl ghəshi banavəshi bali tə hidī shi. ⁵¹ Dza kar Pəl, mba'a ghəshi batamti kwərbi tə shidshid shi, ta mbə ka Zhəwifə vaa sənay, kən ghən tsa ghəy ghəy ka Zhəwifə va na kwəma ghəy jikir na, kə ghəshi. Ma sa mənti ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Ikəniyəm. ⁵² Ma mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə, ya tsəgha dzashi kar Pəl ki na, paf paf ghəshi tihəshi va vəshi, mba'a va *Safə tsa Hyala dəwəw tsa nashi ki.

14

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm

¹ Ma sa tsəhəshi kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, njasa mbə Antiyəshə va. Ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Dza mbəzli daɲ, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw mbə *ka Zhəwifə lə mbə niy kamaa ka Zhəwifə mbəzli. ² Dzəghwa ka Zhəwifə zləbati ma yi kwəma va va, tapə dzəmbəshi mbə həərə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə,

ta mbə ghəshiy ndərə mbəzliy nəw Yesəw. ³ Ya tsəgha nzə na, mba'a kar Pəl hyayvashi mbə məlmə lkəniyəm, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma, mba'a ghəshi banavə ghən tsa shi kaa Ndə sləkəpə. Ma Ndə sləkəpə na, ka bānsi bərci, ta mənī shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy cipə kwəma, ta mbə mənɗiy sənay, katanŋ na kwəma wəzə hwər tsa Yesəw va gəzəpə kar Pəl, kə mənɗi.

⁴ Dzəghwa mbəzli mbə məlmə ki, bakə mbə ghəshi tihəvərivashi. Dza kwa bəla ka Zhəwifə nihwəti, ma nihwəti na, dza kwa bəla kar Pəl.

⁵ Dza mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə jakə ghəshi lə mbəzli shi dikə dikə ni gwa'a, mba'a ghəshi gəzəti dza ta ghəra kar Pəl lə Barnabasə, lə ta pə'watishi ka bakwamtishi lə hərezli.

⁶ Dza kar Pəl mba'a ghəshi fəti ghən ta kwəma va. Ma sa fəti ghəshi ghən na, mba'a ghəshi hwəshiy dza-shiy dzəmbə məlmə Listər, lə Derbə, tə hidfi ka Lik-waniya, mba'a dzar mbə ni vəgha shi məlməhi gwa'a.

⁷ Sa tsəhəshi ghəshi dzar mbə məlməhi va na, dza ghəshi, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli dzar mbə shi.

hərezli mbə məlmə Listər

⁸ A tsahwəti zal niy nza tifa mbə məlmə Listər, war mənəzəy ghəci niy nza, sa bəkwəshi shidshid ci. Vədīr ghəci ghala yakə mbəghəy, kala səkəkə ghəciy dzahwə dza. ⁹ Ma tə nahwəti vici Pəl mbə gəzə kwəma na, war a ghəciy fa kwəma va. Dza Pəl mba'a fati mətse ci ti, ka nighə, mba'a nay ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, ka sənay a Hyalaa mbəliti, kə. ¹⁰ Dza ma kə kaa ngəci zlanzlan na: «A ntsa, sati garəŋa tə shidshid gha» kə. Dzəghwa ntsa va, tsəgha na, kə, mba'a satiy lə zli, ka dza.

¹¹ Ma sa nata mbəzli tifa kwəma mənɗi Pəl va tsəgha na, 'wakəvə ghəshi, tapə ta ngwəmə lala, ka gəzə kwəma zlanzlan kwa kwəma shi. Ma kə ghəshi na: «Aya! Waa hyeler tsahwəshi naa dzəmbə ghwəmmə, ka mənɗi ghən tsa shi ka ke ngəri!» kə ghəshi. ¹² Dza mba'a ghəshi fanatishi slənəfemer hyeler shi va, *Zəs, kə ghəshi kaa Barnabasə, *Hermesə, kə ghəshi kaa Pəl. Sa nzana Pəl sa tə kwəma mbə gəzə kwəma gəzə ghəshi. ¹³ Ma ciki ta *hil Zəsəy pərikə kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə niy nza na. Dza ntsaa ta hil Zəs, mba'a kəsəkə kəbəhi, lə mbərə ghwə shiy ti shi ngaca ngacaa dzəmbə ciki tsa va, ta ta hil, ghəci lə mbəzli shi va gwanashi. Hil

Njasa pə'wəm Pəl lə

tsa di ghəshi va tay, kar Pəl ghəshi lə Barnabasə na ghəshi.

14 Ma sa favə *ka kwal Yesəw nja kar Barnabasə lə Pəl nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi tapə ta slikwə kwəbejer kən ghən shi, ta mbə mbəzli vaa sənay, ka di shi məni ghəshi va kar Pələw, kə ghəshi. Ka kəsli bali dzar dzəmbə mbəzli va. Ka zlapanshi kwəma zlanzlan. 15 Ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa, məni ghwəy gəla nini shiy tsətsəa? Ma ghəy, shi nashi ghwəy niy, ke ngəri nza ghəy njasa nza ghwəy va kwərakwə! Yəwən kwəma wəzə na na sa bəkənwəy ghəy va Ndə sləkəpə. A ghwəy mbəə zhəghanavə hwəm kaa ta mbəri tsa shi kama vəri ni ti shi. A ghwəy zhəghətəvanwəy dza kwa Hyalaa kwa bəpə piy. Hyalaa ngati ghwəmə, lə hidī, lə kwəfahi, mba'a shiy gwa'a gwa'a. 16 Hyala vay, aa niy zlashi hwəlfəhi mbəzli gwanashi, ghala vəghwə tsa kwatana, a ghəshi nəw kwəma di məhərli shi gwa'a. 17 Ma ya tsəgha nzə na, mbə cipə ghən tsa nzə niy nza na, yən na Hyala, kə, dzar mbə kwəma wəzə tsa məməni na. Sa nzana, mbə nzəmənwəy van ghənzə səəkə mə ghwəmə, ka nakənwəy shi zəmə ghwəy

wəzə. Ka ngaslaynwəy lə shi zəmə, ka təhay nefer ghwəy lə vəshi» kə ghəshi.

18 Ya tsəgha gəzə kar Pəl kwəma caslakə caslakə na tsəgha na, war ngahə kwəməvə ghəshi makəti mbəzli va, va hanamshi shiy ta ta shi, ka məjə'a hil tsa shi.

19 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza nihwəti *ka Zhəwifəə səəkəshi mbə məlmə Antiyəshə tə hidī ka Pishidi lə mbə Ikəniyəm, ngəɸ ghəshi ngəɸivə mbəzli tifa, tapə ghəshi ta pə'wə Pəl lə hərəzli ta pəəsli ci. Sa pə'wamti ghəshi na, mba'a ghəshi mbahəkəvəri mbə məlməə dzəti ngwəla, ndəba naa mətiy, a kə ghəshi niy ni. 20 Dza mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəkən Pəl, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay Pəl, dza na mba'a dəkəy satiy, ka zhay zhəmbə məlmə. Ma tə way pi mekəshi na, mba'a ghəshi dzashi lə Barnabasəə dzəmbə məlmə Derbə.

Zhəghəva tsa kar Pəl dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hidī ka Shiri

21 Dzəghwa kar Pəl lə Barnabasə, mba'a ghəshi gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Derbə. Mba'a ghəshi kwəməvə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbəba ɸan difa. Mba'a ghəshi zhəghətəvashiy zhəmbə

Listər, lə Ikəniyəm, mba'a Antiyəshə tē hidī ka Pishidi. ²² Dza ghəshi mba'a ghəshi mətəsanavəshi bərēci kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi va, lə canshi kwəma Hyala. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Jihəvam! Ka zlay nəw kwal Hyala ghwəy ma. Lə sa ngəra'wə tərənw dza ghwəmmə kwəməvə tsəhə tē pətsa sləkə Hyala!» kə ghəshi.

²³ Dza ghəshi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi va gwa'a, mba'a ghəshi təravə mbəzliy taa nza ka mətikwəkwəriy 'wamshi kwal mbə kwəma Hyala. Ma ləy hwəm na, tapə ghəshi ta mənī səwmay ki, ka cə'wə Hyala. Dza mba'a ghəshi zlanayshi kaa Ndə sləkəpə mbə dəvə ci, ntsa banavə ghəshi nefer shi.

²⁴ Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi tanamti hidī Pishidi, mba'a ghəshi dzashiy dzəti hidī Pamfili. ²⁵ Dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Perzhə tē hidī ka Pamfili va, mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəba. Ma sa gəzanavə ghəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə va na, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa Atali. ²⁶ Ava kwaba dzəghwa ghəshiy dzəghwa kwambəwal ta madīy dzəmbə Antiyəshə, mbə məlmə va niy fambəshi mbəzliy nəw Yesəw mbə

dəvə Hyala, ta mbə ghənzəə mananshi wəzə hwər tsa nzə, ta ghəra sləni nzə. Nana ki na, mba'a ghəshi kədamti sləni va, na zhəghəva ghəshiy zhəmbə Antiyəshə.

²⁷ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi tē pətsa kwətin tsa. Mba'a ghəshi slanəkəshi njasa kəətəhwəshi Hyala gwa'a. Ka gəzanshi njasa ghwənamti Hyala kwal kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ta mbə ghəshiy banavə nefer shi kaa Yesəw. ²⁸ Dza mba'a ghəshi nzahwə nza tifa gar vici dən, lə mbəzliy nəw Yesəw ki.

15

*Basəva mbə məlmə Zherəwzalem, ta gəzə kamaa dzəkən *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə di nəw Yesəw*

¹ Dza nihwəti mbəzliy səəkəshi tē hidī ka Zhəwde, mba'a ghəshi ghavə bəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw, ma kə ghəshi na: «Kala zləbati *sla fə'yasa ghwəy nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizəy, ka mbay ghwəy mbəlinwəyəw!» kə ghəshi. ² Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, kala zləba kwəma shi va kar Pəl lə Barnabasə. Tapə ghəshi ta ngərə ghəpə li shi, ka ngwəngwəlivaa dzəkən kwəma va. Kwa kwəma jəw na, dza mbəzliy nəw Yesəw

mba'a ghəshi sləkati, ta dza kar Pəl lə Barnabasə, mba'a nihwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw mbə Antiyəshə dzəmbə Zherəwzalem, ta sləka kwəma va vəgha *ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw. ³ Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi pəhashi, ka dzashi ghəshi. Mba'a ghəshi dzaa tsanavə yashi mbə kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidfi ka Feniki lə hidfi ka *Samari, mba'a ghəshi gəzanavəshi nəwər tsa kwəma zhəghəshi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ka ka nəw Yesəw. Dza ngwarmbəghəhishi, mba'a ghəshi vəshishi tərəw ta kwəma va.

⁴ Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, dza ka kwal Yesəw, lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a nihwəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, ka'wə ghəshi ka'wətishi. Sa ka'wətishi ghəshi na, dza kar Pəl mba'a ghəshi slanakəshi njasa kəətəhwəshi Hyala mbə dza shi. ⁵ Dza nihwəti *ka Farisahiy banavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a ghəshi satishi ta gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Ma nanzəy, aa niy təbə mbəzliy nəw Yesəw va kamaa ka Zhəwifə slanti fə'yasa nza, ka gəzanshi nəw kwəma pəhəti Məyizə» kə ghəshi.

⁶ Dzəghwa ka kwal Yesəw

ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi basəshi ta nighəə dzəkən kwəma va. ⁷ Ma mbə basəva tsa va na, tapə ghəshi ta ghəpə. Ma ləy hwəm sa kəhwə ghəshi ghəpə daf na, mba'a Piyer satiy garəy. Ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, a nə yay, a ghwəy sənay njasa gha Hyalaa tsəhavəra mbə ghwəy ghala mbəradzə, ta dzee ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzəghwa sləmə shi, ta mbə ghəshiy banavə nefer shi kaa Yesəw. ⁸ Dza Hyala ghənzə saa sənamtı nefer mbəzli, mba'a cikəvəri, yən zləbavəshi na, kə. Sa banavəshi na Safə tsa nzə ngəshi kwərakwə njasaa niy ndammə na va ghwəmmə ka Zhəwifə. ⁹ Ma na Hyalay, tihəvərimmə na ghwəmmə ka Zhəwifə li shi ghəngəhən nanzəw. Sa banavə ghəshi nefer shiy, mba'a yabantishi jikir mbə nefer shi. ¹⁰ Ghənzə tsəgha kiy, tawa nighə ghwəy kwəma Hyala lə mənı gəla niva shiya? Shi nə ghwəy va, war ghwəy mənishi pə ghwəy kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy mbay nəwtishi, ya jijihimmə, ya ghwəmməw. ¹¹ A ghwəmmə sənay, tə zhəhwər tsa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw mbəlītəmmə Hyala. Tə sa nəw ghwəmmə kwəma

pəhəti Məyizə mbəlimmə ghwəmməw. Ava tsəgha na va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə» kə.

¹² Ləy hwəm kwəma Piyer va na, shalalal mbəzli nzəyshi gwanashi. Tapə kar Barnabasə lə Pəl ta gəzə kwəma. Dza ghəshi ka sla shi mənti ghəshi maɗaɗa maɗaɗa ni, mba'a shiy cipə kwəma lə bərci Hyala mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

¹³ Ma sa gəzamti ghəshi kwəma gwa'a na, dza tapə Zhakə ta gəzə na ci kwəma, ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, favəram di! ¹⁴ Əhətiməy, a Shimanɗw gəzəkə njasa zəzəti Hyalaa dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghala kwatanjata, lə njasa təravə na mbəzli mbə shi, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. ¹⁵ Ava war yəmta na kwəma va lə kwəma gəzəkə *ka Hyala va mbə zliya shi kwərakwə. Ma kə ghəshi:

¹⁶ Ma kə Hyalay, ta nzay: "Ta zhikə dzee, ghalabay, ta zhini dzee ngakati ciki tsa *Davitə va niy ngəzlay.

Ta gwəmati dzee dzəghwa tə pətsaa niy ngəzlay na, mba'ee taa garakati.

¹⁷ Ghalaba kiy, nihwəti mbəzli tə hidi gwanashiy, ta pəla kwal tsa nəwra, yən Hyala Kwa sləkəpə dza ghəshi,

jakə lə hwəlfə nihwəti mbəzli harvee gwanashi,

ta nza ghəshi ka mbəzlee" kə.

¹⁸ Ava tsəgha gəzəkə Hyala Kwa sləkəpə!

Kwəmaa niy gəzəkə na ta sənata məndi ghala kwatanjata na sava mənti na tsəgha, kə ghəshi.

¹⁹ Va tsəgha, vanta kwəma zəzətee, ka səsə məhərli mbəzliy kama vaa ka Zhəwifə, zhəghəshi ka ka nəw Hyala ghwəmmə gəm lə kwəma pəhəti Məyizə ma! ²⁰ Ma pə ghwəmmə məntiy, ə pə ghwəmmə tsaslanaghəshi zliya, ta gəzanshi a ghəshi zlay zəmə sliw tsa ta məndi mbəri li, lə məni ghwərghwər, mba'a zəmə sa bərti bərti tsa, lə zəmə miymiy. ²¹ Sa nzana, ma na gəla niva shiyəy, ya ghala vəghwə tsa mbəradzəy tsa na, lə ka gəzə kwəma pəhəti Məyizə niy nza na tifaa dzəkən shi va, mbə məlmə gwa'a. Zhini diba na, mbə jangə shi va mbəzliy nza mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, njasa səkə *vici dəkəva shi gwa'a» kə Zhakə.

*Zliya kaa *mbəzliy nəw Yesəw kamaa ka Zhəwifə*

²² Sa gəzəkə Zhakə kwəma va tsəgha na, dza *ka kwal Yesəw, ghəshi lə

mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, mba'a ghəshi zləbavə kwəma ci va. Dzəghwa ghəshi ki, mba'a ghəshi tsəhavə mbəzli mbə shi, ta ghwənishiy dzəmbə məlmə Antiyəshə kwasəbə kar Pəl lə Barnabasə. Dza ghəshi ti ghəshi tivə Zhəwdə tsa har məndi Barsabasə, ghəshi lə Shilasə. Bakanashi na, mbəzli zləbavə ng-warməmə kwa kwal Hyala kwəma shi wəzə ghəshi. ²³ Mba'a ghəshi tsasliti zliya, mba'a ghəshi banavəshi, ta dza li. Tsa' kə ghəshi kwa na:

«Ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ng-warməhiŋwəy mbə nəw Yesəw səkwəŋwəy na, ghwəy ngwarməmə mbə nahwəti hwəlfə kala kamaa ka Zhəwifə, shi mbə məlmə Antiyəshə lə shi mbə məlməhi tə hidfi ka Shiri mba'a Shilishi. ²⁴ A ghəy favə, a nihwəti mbəzli mbə ghəy dzaa səəveri məhərli ghwəy, ka dzantəŋwəy her ghwəy lə nahwəti gəzə kwəma, kə məndi. Ma mbəzli vay, ghəy ghwənashi na ta dzaa gəzəŋwəy gəla kwəma vaw. ²⁵ Va tsəgha sləkati ghəy gwanəŋəy, a ghəy tsəhavə mbəzli mbə ghəy, ta ghwənəghəŋwəy shi kwasəbə mbəzli diti ghəy ni bakə ni, nja kar Barnabasə, ghəshi lə Pəl,

²⁶ mbəzliy gə piy tsa shiy zay war ta kwəma slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. ²⁷ Mbəzli təravə ghəy va ta ghwənəghəŋwəyshi kwasəbə kar Barnabasəy, ghəshi na kar Zhəwdə lə Shilasə. Ghəshi dza naa gəzəŋwəy kwəma tsasləghəŋwəy ghəy va lə miy tsa shi. ²⁸ Sa nzana, ma kwəma dza ghəy na ta gəzəŋwəyəy, ghənzə na saa təbanci kaa safə tsa Hyala lə kaa ngəŋəy kwərakwə. Ka dfi ghəy səsəŋwəy məhərli ghwəy lə kwəma pəhəti *Məyizəw. Avanta kwəma dfi ghəy gəzəŋwəy: ²⁹ Zlayəm zəmə sliw tsa tahwə məndi mbəri li, lə miymiy, mba'a sa bərti bərti tsa. Zlayəm məni ghwərghwər. Mba'a pə ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy va məni shi va njasa gəzəkəŋwəy ghəy vay, a ghwəy mənti kwəma wəzə na va Hyala. Ava ghənzə na kwəma gəzəŋwəy ghəy, nza ghwəy nza ki» kə ghəshi.

³⁰ Sa tsaslami ghəshi zliya va na, dza ghəshi mba'a ghəshi banavə kaa mbəzli ghwəni ghəshi va ki. Mba'a mbəzli va kafəshi mbə Zherəwzalem dzəmbə məlmə Antiyəshə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Antiyəshə na, mba'a ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi mbəba, mba'a

ghēshi banavēshi zliya va.
³¹ Dza mbēzli va mba'a ghēshi jangēti zliya va. Ma sa jangēti ghēshi na, tapē ghēshi ka vēshi tērējw, sa dēpēti na nefer shi.
³² Dza kar Zhēwda ghēshi lē Shilasē, sa nza ghēshi dē'wē ghēn tsa shi ka gēzē kwēma Hyala, mba'a ghēshi cintishi kwēma Hyala, ka mētsahanavēshi bērci kaa ngwarmēmē, lē gēzē kwemer ghēnghēn dāj.
³³ Dzēghwa mba'a ghēshi hyayvashi mbēba. Ma lēy hwēm na, mba'a ngwarmbēghēshi zlashiy dzashi. «Nza ghwēy tsēhē kwērīj» kē ghēshi kaa ngēshi, mba'a ghēshi zhēghēghēvashiy zhēvēgha mbēzliy niy gwanashi va.
³⁴ Ma Shilasē, naci na mba'a nzēyēy tība.

³⁵ Ma kar Pēl lē Barnabasē ba na, mba'a niva nzēyshiy nzata nza mbē mēlmē Antiyēshē, ka bēni shiy, lē ka gēzē yēwēn kwēma Ndē slēkēpē wēzē na kaa mbēzli, ghēshi lē nihwēti mbēzli dāj.

Tēhēva tsa Pēl lē Barnabasē

³⁶ Lēy hwēm hi jēw tsēgha ki, ma kē Pēl kaa Barnabasē na: «Wēzēba zhēghēva ghwēm naa zhēti sēbē, a ghwēm zhaa naghashi ngwarmēhim mbē mēlmēhi gēzanavēshi ghwēm va kwēma Ndē slēkēpē ngēshi

gwa'a, nza ghwēm mbē nashi njasa nza ghēshi nana» kē. ³⁷ «Tsēgha na» kē Barnabasē. Ka dī pēmē Zhanj tsa har mēndiy Markē ghēci kwasēbē shi, ta dza va. ³⁸ Ma Pēl naci ki na, nay wēzē tsa pēmē gēla tsava ndē kwasēbē shi ghwēlaw. Sa wanay, sa niy zhēghētēvay na mba'a zlashi mbē hidī ka Pamfili, kalaa nēwshi ghēci ghwēla ta slēni shi. ³⁹ Dzēghwa tsēgha ki na, mba'a hēērēva dzay dzēghwa jipē tsa shi, ta kwēma Zhanj Markē tsa va. Tērējw ghēshi ngērēhwē ghēpē pa' ka tēhēvērivashi ghēshi. Dza Barnabasē naci ki mba'a pēmēvē Zhanj Markē kwasēbē ci. Ka dzashi lē kwambēwal dzēmēbē Shipēr. ⁴⁰ Ma Pēl na, mba'a tēravē Shilasē ta dza ghēshi li na naci. Ma ghēshi ghwēla ta kafē na, dza mbēzliy nēw Yesēw mba'a ghēshi cē'wakēn cē'wē kēn shi. Nza Ndē slēkēpē mbē mananatishi wēzē hwēr tsa ci. Ka dzashi ghēshi ki. ⁴¹ Ma kwa kwal na, mba'a ghēshi garēhwē garē mbē mēlmēhi tē hidī ka Shiri lē shi ka Shilishi. Ka mētsahanshi bērci kaa mbēzliy nēw Yesēw, ta mbē ghēshiy nēw kwal Hyala wēzē.

16

Timōte kwasēbē kar Pēl lē Shilasē

¹ Dza Pəl mba'a zhəkəy dzəmbə məlmə Derbə. Mba'a kafəy tībaa dzəmbə Listər ƒa. Ma mbə Listər na, mba'a kəsəy tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəw Yesəw, Timəte slən tsa ci, zəghwə nahwəti mali *ka Zhəwifə, mba'a niy zhəghəta ka kwa nəw Yesəw. Ma dəy naci na, ndə ka *Gərekə. ² Timəte tsa va na, ndə wəzə ghəci niy nza va mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Listər lə mbə məlmə Ikəniyəm gwanashi. ³ Dzəghwa Pəl mba'a mawti dza ta gəzə kwəma Hyala li. Dza na mba'a pəməvə, *sla' slananti fə'yasa ta mbə ka Zhəwifə tə pətsa va, mbə məlmə vaa zləbavə ghəciy nəw Pəl. Sa nzana mba'a ghəshi sənay gwanashi, ndə ka Gərekə na dəy, kə ghəshi.

⁴ Dza kar Pəl ka dzashi dzar mbə məlməhi. Kə ghəshi ka zhananshi kwəma pəhəti *ka kwal Yesəw va ghəshi lə mətikwəkwər mbə Zherəwzalem kaa mbəzli. «Nəwəm kwəma pəhəti məndi va wəzə» kə ghəshi. ⁵ Ghalaba ki na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw kwəməvə bərci ta nəw kwal Hyala wəzə. Zhini ka mətəhəva mbəzliy dzəmbə shi vici va vici va gwa'a.

Ndə ka Masedəwan mbə gəzanci kwəma kaa Pəl kwa shiw

⁶ Dzəghwa ki ka ƒi dzəti hidfi Azəy kar Pəl ta gəzə kwəma Hyala na, dza *Safə

tsa Hyala mba'a damətishi va dzaa dzəti shi. Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə tsahwəti kwal, mba'a ghəshi tanjanti hidfi Firigi lə shi ka Galatə.

⁷ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə vəgha hidfi Mizi na, ka pəla kwal tsa dzəmbə hidfi Bitini ghəshi, kala ƒanavəshi kwal Safə tsa Yesəw. ⁸ Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi tanjəti hidfi Mizi, ka səkəshiy dzəmbə məlmə Tərəwasə.

⁹ Ma həvir mbə məlmə va na, mba'a Pəl nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na vay, ntsaa səkə tə hidfi ka Masedəwan səkəy naa garəy, ka cə'wə Pəl ghəci, ma kə na: «Səkə kwa ghəy kwa ghəy, ghəy ka Masedəwan a gha kəətinjəy!» kə. ¹⁰ Ma ləy hwəm sa nashi na shi va tsəgha na, mba'a ghəy sənay Hyala harnəy na ta dza ghəy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidfi va, pə ghəy. Tapə ghəy ka pəla kwal dzəti hidfi ka Masedəwan tanjantj. *

Njasa zləbavə Lidi Yesəw mbə məlmə Filipə

¹¹ Dza ghəy ki, mba'a ghəy madinjəy mbə məlmə Tərəwasə kwa kwambəwal, dza tsərə ghəy dzəvərinəy dzəti nihwəti hidfi tə jipə yam, Samətərasə, kə məndi kaa slən tsa shi, hi ghəy

16:2 16:2 6:3; Flp 2:20, 22 **16:3** 16:3 Gal 2:3-5; 1Kwər 9:20 **16:4** 16:4

15:22-29 **16:5** 16:5 2:41 **16:6** 16:6 10:19 * **16:10** 16:10 Ava dzəghwa tikə 'wa Ləwka tsa tsasliti zliya na tsa nəw kar Pəl, mba'a nashi shiy mənishi lə mətə cə.

tifa. Ma way pi tē həzlimə va na, mba'a ghəy kafənjəy mbə Samətərasə kwa kwambəwal dzəmbə Neyapəlisə. ¹² Sa mađi ghəy tifa na, ka dzaa dzəmbə məlmə Filipə, ghənzə kwa taŋa məlmə ka ndəə kəsata mbə dzəmbə hidi ka Masedəwan. Zhini ba na, məlmə nza ka *Rəm mbə ghənzə. Mba'a ghəy hiŋəy mbə məlmə va jəwə.

¹³ Dza ghəy fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəy səvəriŋəy mbə məlmə dzənjəy dzəy vəgha həl, dzəti pətsaa niy təkəti ghəy, a ka Zhəwifə dzaa basəva tifa ta cə'wə Hyala, pə ghəy. Mba'a ghəy kəsashi mi'i basə basə tifa, mba'a ghəy nzəyŋəy ta gəzanshi kwəma Hyala.

¹⁴ A nahwəti mali niy nza mbə shi, slən tsa nzə na, Lidi, mbə məlmə Tiyatir ghənzə səəkə, kwa dəl kwəbeŋer ghəm ghəm ni tē dimə ghənzə, ka hazləni ghənzə va Hyala. Ma sa gəzə ghəy kwəma na, ka fa ghənzə. Dza Ndə sləkəpə mba'a ghwənanamti nəfə tsa nzə ta fə ghən ghənzə ta kwəma gəzə Pəl gwa'a. Dza na mba'a famti kwəma va wəzə. ¹⁵ Mba'a məndi mananati *batem ngəshi lə mbəzli kəghi tsa nzə gwanashi. Ma ləy hwəm sa mananatishi məndi batem na, dza na ka cə'wənjəy ghənzə, ma kə na: «Mba'a pə ghwəy nighətəra, nja

maliy banavə nəfə tsa nzə kaa Ndə sləkəpə katan katanəy, wəzəba dza ghwəy naa dzakə ghi tsee, a ghwəy nzəyayvanwəy kəyba» kə. Dza na mba'a dənəhwənjəy ta dzakə ghi tsa nzə va.

Kar Pəl lə Shilasə kwa fərshina mbə məlmə Filipə

¹⁶ A nahwəti mali niy nza tifa mbə məlmə Filipə, mava tsa ndə ghənzə, lə *hil tsa mənə ghyaghya mbə ghən nzə. Ka kwəmanshi shiy ghənzə niy nza dən kaa mbəzli sləkə, lə shi ka na vaa nighəpə.

Ma tē nahwəti vici ghəy mbə dza ta cə'wə na, bəgəm ghəy kwəmay li ki. ¹⁷ Dza na tapə ta nəwnəy, ghəy lə kar Pəl, ka zlapə kwəma ghənzə, ma kə na: «Ma mbəzli niy, mbəzli ka ghəra sləni Hyala ta ghwəmə na ghəshi! Kwal tsa dza ghwəy ta mbəliŋwəy kwa na sa ciŋwəy ghəshi va» kə. ¹⁸ War ka mənə ghənzə tsəgha gar dzar vici dən. Dzəghwa Pəl mba'a daliy va fafa kwəma nzə va. Ma ghənzə kwasəbə ghəy tē nahwəti vici, ka gəzə kwəma nzə va na, dza Pəl tərəđ zhəghətəvay dza kwa. Ma kə kaa hil ndə mənə ghyaghya tsa mbə ghən nzə va na: «Ava lə slən tsa Yesəw *Kəristəw gəzəŋee, səvəri mbə ghən mali va!» kə. Mba'a hil ndə mənə ghyaghya tsa vaa səvəriy mbə ghən mali va, war tē pətsa va ta.

19 Ma sa nay mbəzli ghəranshi mali va va sløni tsəgha, mba'a kwal pəla zəmə tsa shi kəəliy na, dza ghəshi ban ghəshi kəsəti kar Pəl lə Shilasə, ka mbahəshi səvəriy dzəti pi basəva, dzəghwa kwəma mbəzli ka Rəm ka sla ngwəvə.
20 Ma sa bəkəshi ghəshi dzəghwa kwəma ka sla ngwəvə ka Rəm ki, ma kə ghəshi na: «Ma mbəzli niy, ə səsə ghəshi mbəzli mbə məlmə ghwəmmə dalala, *ka Zhəwifə na ghəshi. 21 Ə bənipə ghəshi kwemer kama kwal va ghwəmmə ta zləbashi, ya ta nəwshi, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli ka Rəm» kə ghəshi.

22 War sa favə mbəzliy basəshi va tsəgha na, kala di kwəma kar Pəl lə Shilasə ghəshi. Dzəghwa ka sla ngwəvə mba'a ghəshi səsəranti kwəbenjer kən ghən shi, mba'a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli, a məndi də'wəshi lə getesli.
23 Ma sa də'wətishi məndi dalala na, mba'a məndi faghwashi kwa fərshina. Ma kə məndi kaa ndə ndəghwə fərshina tsa va na: «Gwəmavə tə gha ndəghwəshi wəzə» kə məndi kaa ngəci. 24 Ma sa favə ndə ndəghwə fərshina tsa va kwəma gəzanakə məndi va tsəgha na, dza na mba'a fambəshi mbə ciki tsa kərkə ləy hwəm mbə

ceker kwa fərshina, mba'a kalaghwa shidshid shi kwa nihwəti shəghwəə niy gwəmati məndi lə kweler ti shi, ta kəli shidshid mbəzli kwa fərshinaa dzəghwa shi, kala tidiva ma ghəshiy səəmə.

25 Ma mbə yam vərđi na, mba'a kar Pəl lə Shilasə kafəshi ta cə'wə Hyala shi, ka fal slən tsa nzə lə cəm. Ma mbəzli kwa fərshina li shi gwanashi na, ka fashi.
26 'Wakəvə tsəgha, vətəghə hidi ghavə gərgərə dalala, mba'a səđa ciki fərshina mənəkəđita. Nza'jəw miy ceker ghwənishi gwanashi. Dzəghwa pənjw pənjw denjer palamətəvashi tə mbəzli kwa fərshina gwanashi tsəgha. 27 Dza fərgəhə ndə ndəghwə fərshina fərgəhəy, mba'a nashi miy ceker ghwəni ghwəni. Ma sa nashi na tsəgha na, «Na mbəzli kwa fərshina hwəhwəshi basa» kə ghən tsa ci. Dza na fat, tədikəvəri kafa'i tsa ci, ta pəəsli ghən tsa ci. 28 Sa nay Pəl tsəgha na, dza na mba'a ngwəmata lala zlanzlan, ma kə ngəci na: «Kadiw, kadiw! Ka pəəsli ghən tsa gha gha ma! Waa tikə nza ghəy gwanəjəy!» kə.

29 Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ntsa va tapə ta dəw ghwə, sa kwəmavə na na, kə ka kəsli baliy dzəmbə ciki fərshina lə gwərgwərə va hazləni, dza tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma kar

Pəl lə Shilasə. ³⁰ Dza na, mba'a pəməkəvərishi tə ngwəla, ma kə na: «A mbəzliy sləkəra! Wa shi kee mənti kee mbəlira kia?» kə. ³¹ Ma kə kar Pəl ngəci na: «Banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ta mbəliŋa dza gha, ghwəy gwanəwəy lə mbəzli kəghi tsa gha» kə ghəshi.

³² Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Ndə sləkəpə ngəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a. ³³ Dza ntsa va mba'a pəməvə kar Pəl həvirvata, mba'a dzaa yabanamtishi zheher shi. Mba'a kar Pəl mananati *batem, ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi tibatə. ³⁴ Dza na mba'a pəməghə kar Pəl dzakə ghi tsa ci, mba'a dzaa banavəshi shi zəmə. Ka vəshi ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, sa banavə ghəshi nefer shi kaa Hyala.

³⁵ Ma sa kədiy pi na, mba'a ka sla ngwəvə ghwənashi ka sawji ta gəzanci kwəma kaa ndə ndəghwə fərshina. A kə ghəshi ta ni na: «Ma kə ka sla ngwəvəy, "Pəlashi mbəzli va, a ghəshi dzashi" kə ghəshi» kə ghəshi ta ni. ³⁶ Ma sa favə ntsaa ndəghwə fərshina tsəgha na, mba'a gəzanshi kwəma va kaa kar Pəl, ma kə na: «A mbəzlee, a ka sla ngwəvə ghwənəkəra miy, e pəlayŋwəy, a ghwəy dzəŋwəy, kə ghəshi. Ma ghənzə tsəghay,

səvəriŋwəyəm mbalam, kwəriŋ!» kə. ³⁷ Ma kə Pəl kaa ka sawji shi va ghwənikə ka sla ngwəvə na: «Mba'a ghəshi də'wəvəŋəy kwa kwəma mbəzli gwanashi, mbəzli ka *Rəm ghəy nanzə ngar ki. Dzəghwa mba'a ghəshi kalayŋəy kwa fərshina, kala mənəhwə ngwəvə məndi ya ngwəvə nzə na. Zhini nana ba na: "Ka dī pəliŋəy ghəli ghəli" kə ghəshi na? A awə. Nava tibaw. War ghəshi kə səəkə də'wə ghən tsa shi, a ghəshi pəliŋəy kwərakwə» kə.

³⁸ Dza ka sawji ghwənikə ka sla ngwəvə va, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəma va kaa ka sla ngwəvə. Sa gəzəy ghəshi kwəma va na, mba'a ka sla ngwəvə hazlənishi sa favə ghəshi, ka Rəm na kar Pəl lə Shilasə, kə məndi. ³⁹ Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi səəkəshi, mba'a ghəshi dəpəti kar Pəl, ta mbə kwəma vaa kərayta tsəgha. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəlikəməshi kwa fərshina. «Tihwətihwəm, bərvəŋwəyəm mbə məlmə Filipə na» kə ghəshi kaa kar Pəl. ⁴⁰ Dzəghwa kar Pəl mba'a ghəshi səəməshi kwa fərshina, ka dzashi dzakə ghi tsa Lidi. Sa tsəhəshi ghəshi kəyfa na, mba'a ghəshi kəsashi ngwarməghəshi mbə nəw Yesəw, mba'a ghəshi mətsahanavəshi

bər̄ci ta nəw kwal Hyala ghəshi tərəŋw. Ləy hwəm ki na, ka dzashi ghəshi.

17

Kar Pəl lə Shilasə, mbə məlmə Tesalənikə

¹ Ma sa kafə kar Pəl mbə Filipə ki na, ka dzar mbə məlmə Amfipəlisə lə Apələni. Dza kwədīm ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Tesalənikə. Mba'a *ciki basəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə va. ² Dza Pəl mba'a tsəhəy mbə ciki tsa va, njasa sənabəy na mbə mən̄i ndimndim. Mahkan *vici dəkəva dzəvərita war mbə jakəva Pəl lə mbəzli mbə ciki tsa va, ka gəzanshi kwəmaa dzəkən kwəma mbə Zliya Hyala. ³ Cəke' ghəci pəraslanavəshi kwəma mbə zliya, mba'a cintishi. Sa ka *Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli səkəy taa nzay, ta sahwə ngəra'wə dza na, ta pəsliti dza mən̄di, ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kwəli, kə. «Kəristəw tsa gəzəkə zliya vay Yesəw na, ghəci na sa gəzəŋwəy ya tsa kwəma ci də'wə ghən tsa ci» kə Pəl. ⁴ Dza nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə na, mba'a ghəshi zləbavə kwəma va, ka zhəghəshi kwa zərə kwət̄iŋ na ghəshi lə kar Pəl mba'a Shilasə. Tsəgha nihwəti ka *Gərekə d̄aŋ, shiy hazlən̄i va Hyala, ghəshi lə mi'i nza dimə ti

shi, mba'a ghəshi zləbavə kwəma kar Pəl va. Ka mən̄ishi ka mbəzli kwa zərə kwət̄iŋ na li shi kwərakwə.

⁵ Ma nihwəti ka Zhəwifə zləbavə ma va nashi ki na, tapə ghəshi ta hər̄hə va kar Pəl, dza ghəshi, mba'a ghəshi basəvə mbəzli ka d̄aŋərə dzar kwa kwal, dza ghəshi ka ngwəngwəmə lala, mba'a mbəzli basəshi. Dza gwa'a gwa'a məlmə va səta. Təgwələm, ghəshi dzashiy dzakə ghi tsa Zhasaŋw, ka pəla kar Pəl lə Shilasə kəyba, ta pəməshiy dzəti ngwəla kaa mbəzli. ⁶ Pəla' pəla' kə ghəshi kaa mbəzli va na, kala nashi ma ghəshi kəyba. Mba'a ghəshi mbati nəfə tə kar Zhasaŋw ghəshi lə nihwəti ngwərməmə, mba'a ghəshi kəəsəghəshi kaa ka sla ngwəvə mbə məlmə va. Sa kəəsəghəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Mbəzli niy, cəke' səəvəri ghəshi mbəzli tə hid̄i. Ma sa səkəshi ghəshi tikəə dzəmbə məlmə ghwəmmə na, ⁷ mba'a Zhasaŋw ka'wət̄ishi kəghi tsa ci. Mbəzli vay, ka zləba kwəma pəhəti mazə tsaa sləkə hid̄i ka *Rəm gwanashi ghəshiw. Ma kə ghəshiy: "A tsahwəti mazə t̄iba, Yesəw, kə mən̄di slən tsa ci" kə ghəshi» a kə

17:1 17:1-9 1Tes 2:1-2 17:2 17:2 9:20; 13:5, 14, 44; 14:1; 16:13; 17:10, 17; 18:5, 26; 19:8-9; 28:17 17:3 17:3 3:18 17:4 17:4 13:50; 16:14; 17:17 17:5 17:5 Zhasaŋw: Rm 16:21 17:6 17:6 16:20 17:7 17:7 Lk 23:2; Zhj 19:12

ghəshi.

⁸ Dza kwəma va mba'a zhanati kaa mbəzli mbə məlmə va gwanashi, lə kaa ka sla ngwəvə gwa'a. ⁹ Ma kə ka sla ngwəvə kaa kar Zhasanw na: «Ngambəm shiy mbə kwəma na, ka məndi gha pəliŋwəy» kə ghəshi. Dza mbəzli va mba'a ghəshi wəy shiy, mba'a məndi pəlashi ki.

Kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Bere

¹⁰ War sa mənta vərđi na, «Mbalam dzəmbə məlmə Bere» kə ngwarməmə mbə nəw Yesəw kaa kar Pəl lə Shilasə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Bere na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. ¹¹ Na niva *ka Zhəwifə nashi na, wəzəba hwər tsa shi niy nza kaa ni mbə məlmə Tesalənikə ka Zhəwifə. Dzəghwa mba'a ghəshi zləbavə kwəma Hyala gəzə kar Pəl va, lə nəfə tsa shi gwanay. Njasa səəmə vici gwa'a na, war tsəgha ghəshi mbə pəla kwəma va mbə Zliya Hyala, ta mbə ghəshiy sənay nda katan na kwəma gəzanshi kar Pəl va. ¹² Dzəghwa ki dəŋ mbəzli ka Zhəwifə banavə nefer shi kaa Yesəw, dəŋ zhər ka *Gərekə dība, zhini dəŋ mi'i ka Gərekə nza dimə ti shi.

¹³ Mba'a ka Zhəwifə mbə Tesalənikə favə, na Pəl gəzanavə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə Bere, kə məndi. Sa favə ghəshi

na, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə Bere. Zhini həər ghəshi həərəvəri niva mbəzli mbə nava məlmə dība, ta mbə ghəshiy di ma kwəma kar Pəl. ¹⁴ Dzəghwa ngwarməbəghəhiy mbə nəw Yesəw mba'a ghəshi gəzanci kaa Pəl, a ghəci dza ta bə kwambəwal ta dzaa dzəti tsahwəti pi. Dza kar Pəl lə mbəzliy pəhə, mba'a ghəshi dzashi. Kar Shilasə ghəshi lə Timəte na, mba'a shi ghəshi mbə məlmə Bere nashi. ¹⁵ Dza mbəzliy pəhə Pəl va, mba'a ghəshi pəhəghə pa' mbə məlmə Aten. Tsa' kə Pəl ngəshi tība na: «Mbalam harashim kar Shilasə lə Timəte, a ghəshi səəkəə kəsara taŋtaŋ» kə. Mba'a mbəzli va zhəghətəvashi ki.

Gəzə kwəma Hyala Pəl mbə məlmə Aten

¹⁶ Ma Pəl mbə məlmə Aten mbə ndəghə səəkə tsa kar Shilasə na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋw, sa nashi na mbəreketi tata məndi mbə məlmə va dəŋshi dalala. ¹⁷ Dzəghwa, tapə ghəci dzay dzəmbə gəzə kwəma Yesəw kaa *ka Zhəwifə lə nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala njasa səəmə vici, mbə ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Zhini na, ka gəzanshi kaa mbəzli kwəmə na li shi dzar tə ləwmahi, njasa səəmə vici. ¹⁸ Ma tə nahwəti vici na, dza nihwəti mbəzli ka bənipe shiy, tapə ghəshi ta kə ghəpə li, mbəzliy bənipe

nəw kwəma har məndiy kwəma *Epikwəri mba'a sa *Sətəyəwshi. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Wa shi di ndalaza tsa ni gəzə sənzenva kia?» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbə shi sa favə ghəshi Pəl mbə gəzanshi kwəma Yesəw, lə kwəma zhakati tsa ci mbə məti na: «Nja ndə ci ta mbəreketi ka məlmə kaa mbəzli nay ndə» kə ghəshi.

19 Ləy hwəm kwəma va na, mba'a ghəshi pəməhwə dzəmə hwəm pətsa har məndiy *Areyəpazhə, mə pətsa ka məndiy basə kwəma. Sa pəməghə ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Gəzanəy nda wantsa na na kwəma bənipə gha na 'war'war na di? kə ghəshi. 20 Sa nzanay, a gha gəzəkə nihwəti shi səkəkə ma ghəy favə kwa sləmə ghəy mbə kwəma gha va, va tsəgha di ghəy gha pəraslavənyəy shi di kwəma gha va gəzə wəzə, ta mbə ghəy sənata» kə ghəshi. 21 Sa njədī mbəzli va va kwəma va tsəgha va Pələy, sa nzana, ma kwəma ka Aten, lə ka səkəkə səkəkə mbə məlmə shi gwanashiy, nahwəti kwəma ka ghəshiy kəslimbə ghen mbə tifa, nja gəzə yəwən kwemer, lə fafa nihwəti kwemer gəzə məndiw.

22 Dza Pəl ki, gar garəy, tə jipə mbəzli mə hwəm pətsa har məndi vaa Areyəpazhə,

a kə na: «A mbəzli ka Aten, kadiwəm! Ma yən nighəy, ghwəy na mbə pəra'wanshi dəvə ghwəy nza ghwəy slar slar kaa mbəreketi gwanashi. 23 Sa nzanay, e təwrəhwə təwrə dzar mbə məlmə ghwəy, mba'ee nashi mbəreketi ngangati ghwəy, ta tsəfəkwə kwa kwəma shi. Dzəghwa mba'ee kəsay tsahwəti pi ta mbəri tsa ghwəy, mba'a ghwəy tsaslati shiy ti: "Pi, ta ta mbəri tsa sənay ma məndi" pə ghwəy. Ma nə ya kiy, ntsa pəra'wanci ghwəy va dividivi ghwəy, kala sənay ma ghwəyəy, ghəci na sa ciŋwəy ya tsa kwəma ci nana ki. 24 Ntsa vay, ghəci na Hyalaa ngati hidī ni, lə shi ti shi gwa'a. Ghənzə sləkə na ghwəmə lə hidī gwa'a. Ka nzəy na mbə ceker ngangati mbəzli lə dividiviw. 25 Ma na Hyalay, ghəzlita na ta shiy ya nimaba shiy, gar mananatishi ndə ngəriw. Sa nzanay ghənzə də'wə ghen tsa nzə fəy na mbəzli tə ghwəmə, ghənzə bənsi piy, lə shiy gwanashi kaa mbəzli. 26 Ghənzəy, mbə ndə kwətīŋ bəkəvəri na mbəzli tə hidī gwa'a. Dza na mba'a tətəhəy mbəzli dzar tə hidī gwanashi, ta nzəy ghəshi ti shi. Mba'a slanavəshi vəghwə tsa slanavəshi na, ta nza tə hidī, lə ghala pi tsa dza ghəshiy nzəy ti tə hidī gwa'a. 27 Ma shi

mənti na va tsəghay, ta mbə mbəzliy dzəghə pala Hyala, njasa ka ghwəlfə vaa titifə pi, mbə pəla shiy. Ma sa ka ghəshi pala tsəgha na, nza ghəshi kəsata, ya tsəgha kama Hyala kərakə lə ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəmmə. ²⁸ Sa nzana, ma piy tsa piy ghwəmmə, lə kwəfəghə kwəfəghə ghwəmmə, lə nza tsa nza ghwəmmə tə ghwəməy, mbə Hyala na. Njasa tsasli ti nihwəti ka tsasli shiy va mbə ghwəy, a kə ghəshi na: “Ma ghwəmməy, ndərazhi Hyala nza ghwəmmə kwərakwə” kə ghəshi. ²⁹ Njana nzana ndərazhi Hyala ghwəmmə kiy, ka təbə na ghwəmmə zhiniy yəmə Hyala lə shi mənti ndə ngəri nza kiw. Nihwətiy vas tsahi mbəzə, ya tsahi bənɓa, ta nza ka mbəri tsa shi. Nihwəti ɓa na, ka tsərə hakwə, ta nza ka mbəri tsa shi. Niva shiyəy, shi mənti ndə ngəri lə məcaɗa ci, səvəri mbə zəzə kwəma ci na ghəshi. ³⁰ Ma vəghwə tsaa niy sənata ma mbəzli Hyala katanj na tiy, ka mbəra tsava vəghwə Hyalaw. Nanay, a gəzanshi na kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa, a ghəshi tsa titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi tə hidfi. ³¹ Dzəghwa na mba'a titi vici dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi ti, lə kwal tsa tidid' tsa. Mba'a tivə ntsaa dzaa ɓasə ngwəvə

va. Sa mətiy nay, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə mbəzliy sənay ghəci dza na sla ngwəvəə dzəkən mbəzli katanj, kə ghəshi» kə Pəl.

³² Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va Pəl mbə gəzə kwəma zhakati tsa ndə mbə məti na, dza nihwəti mbəzli mbə shi tapə ghəshi dzəmbəshi mbə sawa kwəma ci. Ma kə nihwəti ɓa na: «Ma kwəma va ghənzə tsəghay, kadiw, fəcahwəti ghaa zhiniy gəzanjəy difa» kə ghəshi. ³³ Ava tsa' tsətsə səvəriy Pəl mbə shi. ³⁴ Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi ya tsəgha nzə ki, mba'a ghəshi jakəshi lə Pəl, ka ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Nihwəti mbə mbəzliy vay, kar Dənise, ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va mə hwəm pi Areyəpazhə, lə nahwəti mali Damarisə, kə məndi kaa slən tsa nzə, lə nihwəti mbəzli difa, niy nza ghəshi.

18

Pəl mbə məlmə ka Kwərintə

¹ Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl mədiy mbə məlmə Aten, ka dzay dzəmbə məlmə Kwərintə. ² Dza na mba'a kəsay tsahwəti ndə *ka Zhəwifə, Akilasə, kə məndi kaa slən tsa ci, tə hidfi ka Pəɗw məndi yakə. Hiy ntsa va tərəɗw tifa ghala səəkəy na tə hidfi ka Itali ghəshi lə mali ci

Pərishiləw. Sa nzana mba'a Kwələdə mazə tsa dikə tsa mbə *Rəm gəzanshi kaa ka Zhəwifə gwanashi a ghəshi bərvashi mbə məlmə Rəm, ta dzashiy dzəti hidī shi, va tsəgha niy səkəy naa dzəmbə Kwərintə. Dzəghwa Pəl mba'a jakəy li shi ki. ³ Sa nzana sləni kwətiŋ na sa mənī ghəshi li. Sləni cislī shiy ta hawrə geshikiki niy nza sa shi. Sa ka ghəshiy cislitishi na, ka dəlshi. Dza na mba'a nzəyəy kəghi tsa shi, ka ghəra sləni shi ghəshi.

⁴ Pəl ki na, mbə gəzə kwəma Hyala ghəciy nza kaa mbəzli mbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə, njasa səkə *vici dəkəva gwa'a. Ka pəla kwal tsaa mbəla ka Zhəwifə ghəshi lə *mbəzli kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy zləbavə kwəma Yesəw. ⁵ Dzəghwa mba'a kar Shilasə lə Timəte səkəshi tə hidī ka Masedəwan. Sa səkəshi ghəshi na, mba'a Pəl zlata sləni ci, dza na mba'a dambəvay mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa ka Zhəwifə, ka gəzanshi wəzə wəzə: «Yesəw na *Kərīstəw Ntsa tivə Hyala» kə. ⁶ Dzəghwa sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Pəl va tsəgha na, kala zləba kwəma ci ghəshi, dza ghəshi ka tsəərə Pəl. Ma sa mənī ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a kwəsamti kwərbi mbə kwəbanj tsa ci. A kə

na: «War ghwəy sənay na lə naa tərmbə, kwəmee mbə ghwəlaw. Ma nanay, kaa mbəzli kamaa ka Zhəwifə dzee dza ta gəzanshi kwəma Hyala» kə.

⁷ Dza na mad madiy tifa, ka dzay dzakə ghi tsa tsahwəti ndə, Titiyəsə Zhəsətəsə, kə mənī kaa slən tsa ci, ntsaa hazləni va Hyala ghəci, ghi tsa ci na, ndəkəwə lə ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. ⁸ Dza ntsa dikə tsa mbə ciki bəsəva tsa va, Kərīspəsə, kə mənī kaa slən tsa ci, mba'a bənavə nəfə tsa ci kaa Ndə sləkəpə, ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dzəghwa dən mbəzli mbə ka Kwərintə favə kwəma gəzanshi Pəl va bənavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a mənī mananatishi *batem.

⁹ Ma tə nahwəti vərđi na, mba'a Ndə sləkəpə gəzanakə kwəma kaa Pəl, nja kwa shiw, a kə na: «A Pəl, ka hazləni gha ma! Gəzə pə ghaa gəzə kwəma kaa mbəzli! Ka zlata gha teepə ma! ¹⁰ Sa nzanay, kwasəbə gha nzee, ndə tifa mba'a dzaa kəsəvəŋaa ghəratəŋaw. Gəzə kwəmee kaa mbəzli, sa nzanay, a mbəzlee tikə mbə məlmə na dən» kə. ¹¹ Dzəghwa Pəl mba'a nzəyəy mbə məlmə Kwərintə ki, gar piya kwətiŋ lə tir kwanj. Ka bənanshi kwəma Hyala kaa mbəzli.

¹² Ma ghala vəghwə tsaa

məni Galiyanw ngwəmna tə hidfi ka Akay, mbə hidfi ka *Rəm na, dza ka Zhəwifə mba'a ghəshi tsati kwəmaa dzəkən Pəl. Dza ghəshi bəhwə ghəshi kəsəti, mba'a ghəshi bəghə dzəti ngwəvə kaa Galiyanw. ¹³ Ma kə ghəshi sa bəghə ghəshi na: «Ma ntsay, ə ngədipə na ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala dzar kwa tsahwəti kwal, par njasa gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala» kə ghəshi.

¹⁴ Ma Pəl dza ta ghwəni miy tsa ci ta zləba kwəma na, mba'a Galiyanw ghati gəzə kwəma kaa ka Zhəwifə pərba ghəci, ma kə na: «A ka Zhəwifə, tə sa hwəti na rəda, ya tə sa məniti na nahwəti *kwəma jikir na 'yahə'yahəta, pə ghwəy niy kəsəkə nzay, e dzaa fə ghən ta kwəma ghwəy va nza, ka sla ngwəvəə dzəkən nja kwəma slar na. ¹⁵ Ma war tə kwəma ka ghwəy bəni, ya tə kwəma slənedemer, ya tə kwəma ghwəy pəhəpəhə na kəy, nighəm nava sa ghwəy kwa jipə ghwəy! Ka dzee slavə ngwəvəə dzəkən shi tsəgha niw» kə. ¹⁶ Dza na mba'a tahamtishi tə pi ngwəvə.

¹⁷ Dzəghwa ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi kəsəvə Səsəten, ntsa dikə tsa mbə ciki basəva tsa shi. Tapə ghəshi ka də'wə tifa kwa mətə Galiyanw, tə pi ngwəvə tsa va. Ma Galiyanw naci ki na, nighə

nava kwəma na nja kwəma ya jəw tsətsəw.

¹⁸ Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl zhiniy hyayvay lə ngwarməmə mbə məlmə Kwərintə gar dzar vici daŋ.

*Pəl mbə məlmə An-
tiyəshə*

Dzəghwa tə nahwəti vici na, mba'a Pəl kafəy ta dzay mbə shi. Dza ghəshi lə kar Pərishil mba'a Akilasə, mba'a ghəshi dzashiy dzəti pətsa ka məndiy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə Kwərintə, Kenkərə, kə məndi kaa slən tsa pətsa va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a slənamti ghən tsa ci tə pətsa va, sa nzana mba'a niy kərkamti kwəmaa niy gəzəkə na ta məniti nze kaa Hyala. Dza ghəshi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidfi ka Shiri. ¹⁹ Dza kar Pəl ghəshi lə kar Akilasə mba'a ghəshi garəshi mbə kwal mbə məlmə Efesə, dza na mba'a zlashi mbə məlmə va. Madfi na ta gha dzay na, mba'a tsəhəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzanshi kwəma Hyala. ²⁰ Dza mbəzli va, tapə ta cə'wə Pəl, a ghəci hyayvay mbə shi jəw. Kala yi Pəl. ²¹ Dzəghwa na mba'a səkəwamtishi, ma kə na: «E dzara nana, ta zhəghəva dzee zhəkə taa nza, Hyala gar zləbati» kə. ²² Mba'a

mafiy mbə məlmə Efesə
kwa kwambəwal, ka dzay.

Dza ndəs ghəci tsəhəy
mbə məlmə Shezare.
Kə tifa mba'a səəməy
kwa kwambəwal, ka
dzay dzəmbə məlmə
Zherəwzalem. Sa tsəhəy na
na, mba'a səkəwəti mbəzliy
nəw Yesəw. Ma ləy hwəm
ki na, ka mađi ghəciy dzay
dzəmbə məlmə Antiyəshə.
23 Ma sa hyayvay na mbə
məlmə Antiyəshə jəwə ki
na, mba'a mađiy ta təwrə
dzar tə hidfi ka Galatə lə shi
ka Firigi. Dza na ka dzar
mbə məlməhi tə hidfi va,
ka mətsahanshi bərci kaa
mbəzliy nəw Yesəw ta mbə
ghəshiy nəw kwal Hyala
wəzə.

*Apələsə mbə məlmə
Efesə lə mbə Kwərintə*

24 Dzəghwa, mba'a
tsahwəti ndə ka Zhəwifə
niy nza tifa, Apələsə, kə
məndi slən tsa ci, mbə
məlmə Alekəsandəri məndi
yakə. Dza na mba'a səkəy
dzəmbə məlmə Efesə, ghəci
na ndə məcaŋa gəzə kwəma
ghəci, tərəŋw ghəci sənata
kwəma mbə Zliya Hyala.
25 Ma ghəci na, tərəŋw
ghəci niy bənivə kwəma
Ndə sləkəpə mba'a vəshi və
tərəŋw ta slēni Hyala. Ka
gəzanshi kwəma Yesəw kaa
mbəzli. Ka bənanshi lə kwal
tsa nzə wəzə wəzə njasa
nza na. Nanzə kiy, kwataka
*batem tsa mənəhwəpə
Zhaŋ gwa'a tsəgha na tsa
ci batem tsa niy sənay

na. 26 Dza na ki, mba'a
ghati gəzə kwəma Hyala lə
bərci mbə kaa mbəzli mbə
ciki basəva tsa *ka Zhəwifə,
shaŋ ta hazləni. Ma sa famti
kar Pərishil lə zata Akilasə
kwəma ci va gəzə na gwa'a
na, dza ghəshi pəm ghəshi
pəməvəə dzakə ghi tsa shi,
mba'a ghəshi pəraslanavə
kwəma Hyala gwa'a gwa'a
wəzə wəzə. 27 Dzəghwa
Apələsə ki, ka đi mađi ghəci
ta dzay dzəti hidfi ka Akay.
A kə ngwarməməə nəw
Yesəw mbə məlmə Efesə
na: «wəzə na ghaa dza
katan» kə ghəshi kaa ngəci.
Dza ghəshi, mba'a ghəshi
tsaslanavə zliya ta bənsi
kaa mbəzliy nəw Yesəw tə
hidfi va. Nza ghwəy ka'wəti
Apələsə wəzə, kə ghəshi
kwaba. Ka dzay Apələsə ki.
Ma sa tsəhəy na kwərakwə
na, mba'a Hyala mananati
wəzə hwər tsa nzə tərəŋw,
ta kəəti mbəzliy bənavə
nefer shi kaa Yesəw tə hidfi
va. 28 Sa nzana, ma ghəciy,
mbə canshi niy nza na kaa
ka Zhəwifə bazhə bazhə, a
ghwəy səŋwəy mbə nəw
kwal Hyala, kə. Səvəri
mbə gəzə kwəma lə kwal
tsa nzə, kala gar kə ghəpə
ndə, ka naa canshi. Sa
ka naa dzay, mba'a bəvə
kwəma tsasli ti məndi mbə
Zliya Hyala, lə kwəma va
na, mba'a canakəvəri shi,
Yesəw na *Kəristəw, Ntsa
tivə Hyala, kə.

19

Pəl mbə məlmə ka Efesə

¹ Ma Apələsə mbə məlmə ka Kwərintə naci ki na, dza Pəl, mba'a təwramti məlməhi dikə dikə ni tə dal tə dal ni tə hidi ka Azəy, dza ndəs səəkəy dzəmbə Efesə. Mba'a səəkəə kəsashi nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va. ² Ma kə kaa ngəshi sa kəsashi na na: «A pənəy, ghala vəghwə tsaə banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw na, niy kwəməvə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy na?» kə. Ma kə mbəzli va na: «Am, awə! Səəkə ghəy favə ya fafa nze na, a Safə tsa Hyala dəwdew tsa tifa, kə məndiw» kə ghəshi. ³ Ma kə Pəl ngəshi na: «War tsama *batem na tsa kwəməvə ghwəy shiki?» kə. Ma kə ghəshi na: «War batem tsa Zhaŋ va na sa kwəməvə ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi. ⁴ Ma kə Pəl na: «Əy, ma na Zhaŋ na naci kiy, kaa mbəzliy tsa titihwə va jikir tsa shi kwa kwəma Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi niy mənə na batem. Mba'a gəzanshi kaa ka *Izərayel, a ghəshi banavə nefer shi kaa ntsaa dza vaa səəkə ləy hwəm tsa ci, ghəci Zhaŋ. Ntsaa dza vaa səəkə gəzə nay, ghəci na Yesəw» kə Pəl. ⁵ Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi zləbavə. Mba'a Pəl mananatishi

batem lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə. ⁶ Dza Pəl mba'a fanakənsi dividivi ci, mba'a Safə tsa Hyala dəwdew tsa səəkəy dzəkən shi. Tapə ghəshi mbə gəzə kwemer lə nihwəti ghanishi ghəngħən ghəngħən. Ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli. ⁷ Mbəzli səəkəy safə tsa Hyala vaa dzəkən shi gwanashiy, zhər gar məŋ lə bakə niy nza ghəshi.

⁸ Dza Pəl ki mba'a dzay dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzə kwəma kaa mbəzli mbəba kala hazləni ma. Tir mahkan ghəci mənəti mbə dzəmbə ciki basəva tsa *ka Zhəwifə, ta gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli, ka pəla kwal tsaə cintishi kwəma Hyala wəzə, ta mbə ghəshiy zləbavə. ⁹ Nihwəti mbəzli dāŋ mbə shi na, mba'a ghəshi mənəti ghən tsa shi caslakə, kala yi kwəma Hyala ghəshi. War ka ndərə kwal tsa Ndə sləkəpə va kwa kwəma mbəzli. Dza Pəl mba'a təhəvərivay li shi, mba'a tərakəvəri mbəzliy nəw Yesəw mbə shi, ka dzay li shi. Dza na, ka bananshi kwəma Hyala ngəshi vici va vici va, mbə ciki lekwel tsa har məndiy Lekwel Tiranəsə. ¹⁰ Piya bakə ghəci war mbə mənə tsəgha. Dzəghwa gwa'a gwa'a mbəzli tə hidi ka Azəy favə kwəma Ndə sləkəpə, ka

19:2 19:2 2:38; 8:16

19:3 19:3-4 18:25; Lk 3:3-4, 16-17

19:6 19:6 2:4

19:8 19:8 17:2; 28:23

19:9 19:9 9:2

19:10 19:10 20:18

Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a.

Ndərāzhi Səkeva mba'a Pəl

¹¹ Ma ghala wəghwə tsa va ki na, tərəŋw Hyala ghərati slēni maɗaŋa maɗaŋa na 'yahə'yahəta lə dəvə Pəl.

¹² Ka mbəzliy dza na, ka bəbə shi ka naa sadi ghwətəghwətə li shi, ya nihwəti kəjer ndəŋwashi na, ta fəshiy dzəti ka zəlghwə. Ndəŋway ma shi va ndə zəlghwə na, kwəriŋ ghəciy mbəliy. Ya gazlaka niy məni na ndə na, kar naa səvərta mbə ghən ci.

¹³⁻¹⁴ A tsahwəti ndə ta Hyala tsa *ka Zhəwifə dikə tsa niy nza tifa Səkeva, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ndərāzhiy zhər və mbərfəŋ. Ka ndərāzhi vaa dza na, ka dza kwaba, ka dza kwaba ghəshiy nza, ka pala mbəzli ghərānshi gazlaka ta mbə ghəshiy tihə səvəri mbə ghən ka gazlaka. Dza ghəshi ki, ka dī tihə gazlaka səvəri mbə ghən tsa mbəzli lə slən tsa Yesəw kwərakwə. Ma kə ghəshi kaa gazlaka va na: «Ava ghəy gəzəŋa lə slən tsa Yesəw tsa gəzə Pəl va kwəma ci, səvəri!» kə ghəshi. ¹⁵ Sa gəzəkə ghəshi tsəgha ki, ma kə gazlaka va kaa zləbānshi lə miy tsa ndə gazlaka tsa va na: «Yesəwəy, ee sənay, Pəl dība na, mba'ee sənay. Ya na ghwəy na ghwəy kiy, wa mbəzli nza ghwəya?» kə.

¹⁶ 'Wakəvə ndə gazlaka tsa va tsəgha, gidə zləmbə zli mbə shi, mba'a taŋanatiishi bərqi, mba'a kəkədivərishi tərəŋw gwanashi, mba'a ghəshi hwəhwəshi səvəri kəghi, has hasəshi, war zheher wəgha shi.

¹⁷ Dzəghwa gwanashi məndi sənata kwəma va mbə məlmə Efesə. Ya ka Zhəwifə, lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, mba'a ghəshi hazlənishi gwanashi. Dza mbəzli ka fal Yesəw Ndə sləkəpə, ka fə shəndəkə dzəti.

¹⁸ Dzəghwa dāŋ mbəzli mbə mbəzliy bānavə nefer shi kaa Yesəw səəkə pələdikəvəri kwemer shi, ka cikəvəri slēni shi niy məni ghəshi jikir na kwa kwəma mbəzli. ¹⁹ Dza nihwəti mbəzli dāŋ mbə mbəzliy niy məməni kwəma dəfəl dəfəl na, mba'a ghəshi papakə zliyahī dəfəl shi, mba'am ndamtishi kwa mətsə mbəzli gwa'a gwa'a. Dzəghwa sa mbərati ghəshi gəna papavə ghəshi zliyahī va ti na, gəna gar mələyanw cifə mətsəkə. ²⁰ Ava tsa' tsətsə pəlivərivata kwəma Ndə sləkəpə Yesəw dzar tə pi gwa'a, ka ci bərqi nzə Hyalaa səvəri tərəŋw.

Kwəma səta mbə məlmə Efesə

²¹ Ləy hwəm sa kərəshi shi va na, dza Pəl, ka təkə mbə nəfə tsa ci, ta maɗi ta dza dzar tə hidī ka

Masedəwan lə shi ka Akay, ta dzəmbə Zherəwzalem. Ma kə na, ma sa kee tsəhəra mbəbay, ta dza dzee dzəmbə məlmə *Rəm, kə. ²² Dza na ki, mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzliy kəəti, a ghəshi 'wati kwal ta dzəti hidfi ka Masedəwan, kar Timəte lə Erastə. Ma ghəci də'wə ghən tsa ci na, mba'a nzəyəy nzata nza tə hidfi ka Azəy.

²³ Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mbəzli səəshi tərəjw mbə məlmə Efesə, war tə mbərkə kwəma nəw kwal tsa Yesəw. ²⁴ Sa nzana, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa, Demetəriyəsə, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə vas shiy ghəci. Ka naa dza na, ka vas shiy jəw jəw tə tsahi mbəzə. Wa'i ciki ta hyala tsa har məndiy *Artemisə. Dzəghwa, dalala tərəjw ghəciy kwəməvə gəna ta wa kaa mbəzli ka naa vas shiy li shi gwanashi, lə vas shi ci va. ²⁵ Dza na tə nahwəti vici, mba'a basəti mbəzli ka na vaa vas shiy li shi, mba'a nihwəti ka vas shiy gwanashi. Ma kə ngəshi sa basətishi na na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay tə shi vas ghwəmmə ni kwəməvə ghwəmmə gəna ta pala shi zəməə dzəghwa hwər ghwəmmə. ²⁶ Sana kiy, ava ghwəy nay lə mətəsə ghwəy, ka favə sləmə ghwəy njasa gəzə Pəl dzəkən kwəma va. Ma kəy,

ma shi ngati ndə ngəri lə dəvə ci, ta nza ghəshi ka hyalay, waa Hyala katan na na ghəshiw, kə. Vanay sənzənvay, kwəma gəzəkə na va tsəgha na, mbəzli dən zləbavə na. Kwataka mbəzli tikə mbə məlmə Efesə na gwa'a tsəgha tala baw, dənba mbəzliy zləbavə kwəma ci va mənishi na tə hidfi ka Azəy. ²⁷ Vanta kwəma vay, ta sawanti sløni ghwəmmə na dza na. Kwataka sløni ghwəmmə na gwa'a tsəgha na tala baw. Ya ciki ta mbəri hyala ghwəmmə na dikə na, har məndiy Artemisə na, nja shi kama vəri ti dza naa zhəghəy. A ghwəy sənay kaa hyala ghwəmmə va pəra'wanta mbəzli tə hidfi ka Azəy lə mbəzli tə hidfi gwa'a gwa'a dəvə shi. Avanta kwəma gəzəkə Pəl na sanay, ra'i dza naa zamti dikə tsa hyala ghwəmmə na» kə.

²⁸ Ma sa favə mbəzli basəti Demetəriyəsə va kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəjw, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Kay, dikə na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi. ²⁹ Dzəghwa kwəma va mba'a pəlivərivata dzar mbə məlmə gwa'a gwa'a. Kə mbəzli mba'a ghəshi səəshi tərəjw. Dza ghəshi mba'a ghəshi kəəsəvə kar Gayəsə ghəshi lə Aristarkə, mbəzli ka Masedəwan, shi

kwa zəərə kwətij na lə Pəl mbə dza ci. Dza ghəshi ka tərə kwəshəl gwanashiy dzəti bəghə lə mbəzli va.
³⁰ Ka di dzəghwa kwəma mbəzliy basəshi va Pəl ta gəzə kwəma na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw daməti.
³¹ Zhini nihwəti mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli tə hidfi ka Azəy, madigahiy Pəl ba na, mba'a ghəshi ghwənanakə miy, a kə ghəshi na: «Titihwə ka dza ghaa dzəti bəghə va ma!» kə ghəshi.

³² Ma mbəzli tifa tə bəghə ki na, cəke' ghəshi səəshi, war ngwəmə ghəshiy ngwəmə lala. Kwətita na gəzə tsatsa, kwətita na gəzə tsava ghəshi. Ma dfaŋ tsa mbəzli mbə shi na, kala sənay ma shi basəshi ghəshi ti. ³³ Dzəghwa *ka Zhəwifə mba'a ghəshi garəy tsahwəti ndə kwa kwəma shi, Alekəsandərə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaa basəy va, mba'a ghəshi dzaa gəzanci kwəmaa mənta va kaa Alekəsandərə tsa va. Dza ntsa va mba'a kafəti dəvə ci, a mbəzli mbəə nzəyshi dəkədəkə, ta mbə ghəciy gəzanshi shiy mənishi. ³⁴ Ma sa fəti ghəshi ghən, ndə ka Zhəwifə na, kə ghəshi na, dza ghəshi gwanashi ka mətəhə ngwəmə lala zlanzlan, gar dzar tsahi bakə ghəshi mənti, war mbə gəzə: «Dikə na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi.

³⁵ Ma sa mənti ghəshi gar

tsahi bakə mbə ngwəmə lala ki na, dza ndə tsasli shiy mba'a dəpəti mbəzli, Ma kə na: «A mbəzli ka Efesə, ya wa ndəy, aa sənay, mbə məlmə Efesə ndəghwə məndi ciki ta mbəri tsa pəra'wə məndi dəvə mbə kaa Artemisə dikə na, ghəshi lə pa nzə va tərəkəvata səəkə mə ghwəmə gwa'a. ³⁶ Njana nzana tsəgha ghənzə, kala kwəma gar kə ghəpə məndiy dzəkənəy, wəzəba dəpayvanwəy ghwəy na, ka məni kwəma ghwəy ya namaba nzə lə diva ya jəw ma! ³⁷ Sənzənvay, avanay ghwəy kəsəkə mbəzli bakə ni ni tikə, a ghəliti shi mbə ciki ta mbəri tsa ghwəmmə ghəshiw, tsəərəti mbəri tsa va ghəshi dibaw. ³⁸ Mba'a kə Demetəriyəsə lə ka ghəra sləni ciy di har ndəə dzəti ngwəvəy, a vici basə ngwəvə tifa kwətita, lə mbəzli ka sla ngwəvə va tifa, mbala ghəshi ta gəzə kaa mbəzli va, a ghəshi sləkətishi. ³⁹ Ma mba'a kə nahwəti kwəma di ghwəy sləka tifa, ndəghətim nza ghwəy gəzə fəca basəva tsa ghwəmmə ndimndim tsa. ⁴⁰ Vanay sanay, a mbəzli ka *Rəm dikə dikə niy mbay bətəŋwəy ka nihwəti mbəzliy di tsahwə na shi kwəma, mbərəkəta na nəw məndi tə hidfi ghwəmmə, tə mbərəkə kwəmaa mənta na ndatsə. Sa nzanay, kwəma tifa sana gar nə ghwəmmə, ta kwəma tsa' na basəŋəy ghəy, pə

ghwəmməw. War hash dza ghwəmməə hashimmə» kə.
⁴¹ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi dzashi.

20

*Pəl dzar tə hidfi ka Masedəwan lə hidfi ka *Gərekə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə*

¹ Ma ləy hwəm sa dəpəta kwəma mbə məlmə Efesə na, kə Pəl, basə basəti mbəzliy nəw Yesəw, dza na mba'a mətsahanavəshi bərci, mba'a səkwanishi. Ka madi ghəci ta dzay dzəti hidfi ka Masedəwan ki. ² Ma ghəci mbə dzar mbə məlməhi tə hidfi va na, mba'a mətsahanavəshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw lə gəzə kwəma Hyala ghəngħən ghəngħən. Dza na ki, mba'a dzay dzəti hidfi ka Gərekə. ³ Mba'a nzaynza tə hidfi va tir mahkan. Ma ghəci mbə gwəmava ta madiy dzəghwa kwambəwal ta dzaa dzəti hidfi ka Shiri na, mba'a favə mbə pəhə kwəma na *ka Zhəwifə ta dza ta pəesli ci mbə kwal ghəci Pəl, kə məndi. Sa favə Pəl na, dza na mba'a zhəghəti kwal dza kwa hidfi ka Masedəwan ta dzəti hidfi ka Shiri. ⁴ Nihwəti mbəzliy nza kwasəbə ci ta pəhə pa' tə hidfi ka Azəyəy, avanashi slənəfemer shi, kar Səpatəra zəghwə Pirəsə, ndə ka Bere, ghəshi lə kar Aristarkə lə Sekəndəsə,

mbəzli ka Tesalənikə, mba'a Gayəsə ndə ka Derbə, mba'a Timəte, mba'a kar Tishikə lə Tərəfim, mbəzli ka Azəy. ⁵ Ma mbəzli kwasəbə Pəl va ki na, mba'a ghəshi dzashi tə kwəma ge'i tə tsahwəti pi, ta dza ta ndəghənyəy mbə məlmə Tərəwasə. ⁶ Ma ghəy na ghəy ki na, mba'a ghəy nzəynyəy ta tsə ka məndiy zəmə pəy tsa kama cinjini ti mbə. Ma sa kədita tsə na, mba'a ghəy dzanəy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə ka Filipə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə. Sa mənti ghəy vici cifə mbə kwal, mbə dzəy tə yam na, nishə ghəy mbə məlmə Tərəwasə mba'a ghəy dzaa kəsashi mbəzli ghəy va mbəfa. Ma sa tsəhənyəy ghəy na, mba'a ghəy hiŋəy mbə məlmə va ləwma kwətiŋ.

⁷ Ma fəca dəmasə hetihwer na, mba'a ghəy basənyəy ta zəmə dafaa zəzəə dzəkən Yesəw. Dza Pəl mba'a ghati gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Tərənyw ghəci nzata nza mbə gəzə kwəma, pa' tar danjkala vərđi, sa nzana mbə dfi dzay ghəci tə həzlimə. ⁸ Ma mbə pətsa basənyəy ghəy va mbə, mə ghən tsahwəti ciki na, dāŋ gərkəwahi mbəfa. ⁹ Mba'a tsahwəti dinikwə niy nza tifa, slən tsa ci na, Ewtikə, mənəy ghəci kwa mergi tsa tə ciki. Ma ghəci na, tərənywəy hi dənəvə. Ma sa nzati Pəl nza tə gəzə kwəma ci va bititi tsəgha ki na,

dza zəghwə va naci, fəriŋ bəti hi. Kə bivə bəkə tərə səkəkə mə kwa mahkana ciki tsa mə ghən nihwəti ceker səkwa dzəti hidfi. Dza mba'a mēndi səkwaši, mba'am səvərišiy dzəkən, sa nə mēndi kafə, kə mēndi kafakati, tsa' kə mēndi na, mēti mēti ghəci. ¹⁰ Dzəghwa Pəl kwərakwə mba'a səkway dzəkən, sa səkway na na, dza na gələb, gələbəy kən, hwətəm hwətəməvə. Ma kə na: «Aya, ka dza her ghwəy ma! Tə ghwəmməy na.» kə. Dza mba'a zhiməy zhimə ciki, ghəci Pəl.

¹¹ Ma sa zhiməy Pəl na, mba'a ngangavəri peŋ, mba'a tahaŋavəši kaa mbəzli, mba'a ngavə tsa ciy zəməhwə. Ləy hwəm dība na, tapə ghəci ta gəzanshi kwəma, pa' tə kədi pi. Ma ka mađi ghəciy dzay di ki. ¹² Dza mba'a dinikwə tsa va satiy, mba'a mēndi bəghə jighi ləməciy. Mba'a nava kwəma dəpəti mbəzli dalala ki.

Pəl kafəy mbə məlmə Tərəwasə, ta dzəmbə məlmə Miletə

¹³ Ləy hwəm shi va, ma kə Pəl kaa ngəŋəy na: «Mbalam bəm kwambəwal a ghwəy dzəmbə məlmə Asəsə, na neyey, lə səđa dzee ta dza, nzee kəsəŋwəy» kə. Dza ghəy na ghəy ki, mba'a ghəy dzaŋəy tə kwəma tə kwəma kwa kwambəwal dzəmbə məlmə Asəsə ta dzaa ndəghə Pəl

mbəba. ¹⁴ Ma sa kəsəŋəy na na, mba'a ghəy bəvə kwa kwambəwal tifa ki, ka dzaŋəy dzəmbə məlmə Mitilen. ¹⁵ Dza ghəy mađ mađiŋəy mbə Mitilen, war kwa kwambəwal, ma tə həzlimə na, mba'a ghəy tsəhəŋəy vəgha Shiyəw. Mba'a ghəy kafəŋəy, səvəri kwədim ghəy tsəhəŋəy vəgha Saməsə, mba'a ghəy garəŋəy tifa. Ma tə vəghwə tsa həzlimədzə na, nišə ghəy mbə məlmə Miletə, mba'a ghəy səməŋəy kwa kwambəwal tifa. ¹⁶ Kala garə ghəy mbə Efesə, sa nzana mba'a Pəl niy gəzəti taŋamti məlmə Efesə, kala tsəhəy ma mbə, vantaa ghəci taa dzamti vici tə hidfi ka Azəy va. Sa nzana mbə diva ghəci ta mbə vici tsə Paŋtekwətə kəsəy mbə məlmə Zherəwzalem, ghəci gar mbata tsəgha.

Gəzə kwəma Pəl kaa mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə

¹⁷ Dza Pəl ki, sa di ma na garə mbə Efesə, bəŋ ghwəŋay miy ta haka mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə ta səkəkə ghəšiy dzəvəgha, ghəci mbə məlmə Miletə. ¹⁸ Ma sa səkəkəshi ghəshi, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəy kiy, a ghwəy səŋay, njasa niy nza nzəy tsee lə ghwəy, ghala ghee tsəhə tə hidfi ka Azəy, pa' ndatse gwa'a. ¹⁹ A ghwəy səŋay,

mbə slənee ghərahwee kaa Ndə sləkəpə mbə ghəyəy, niy kəli ghənee tepəw. Pəkw lə wahəta wahəhwee mbə sləni va. Ngəra'wə tsa niy sara *ka Zhəwifə, sa ka ghəshiy pəla war kwal tsa pəslira, ta garəti kwəma Ndə sləkəpə fa na, a ghwəy sənay. ²⁰ Zhini bay, a ghwəy sənay, nihwəti shiy tifa gar kətitənwəy, mba'ee niy mbələyshi va ghwəy mbə kwəma Hyala gəzəhwənwəy yaw. Gwa'a gwa'a gəzamtənwəyshee, ka bəniwəyshi tə ngwəla mbə mbəzli, lə dzar kəy ghyeghyer ghwəy gwa'a. ²¹ Mbə slənee vay, bazhə bazhə gəzanakəshee kaa ka Zhəwifə, lə kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi, ka banavə nefer shi kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.

²² Avanayəm sana kiy, a pə ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem kə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa kaa ngəra. Sənashi shiy dzaa kəsara mbəbee kiw. ²³ Ma nanzəy, ya mbə namaba məlmə tsəhee na, mbə gəzəra kwəma na Safə tsa Hyala. Ma kəy, mbə ndəghəna nzam ta fənjaa dzəghwa fərshina, lə ta sənə ngəra'wə, kə ngəra. ²⁴ Əy, ma ta na neyey, nə ya war hwa' pən kaa piy tsa piy ya tə hidiw. A na dī yay mba'ee

kərkamti ghəra sləni ndara Yesəw Ndə sləkəpə. Sləni vay, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy sənay a Hyala mananatishi wəzə hwər tsa nzə, kə ghəshi.

²⁵ E sənay sənəzənva, ghwəy gwanənwəy ghwəy mbəzli təwrəhwee va təwrə mbə ghwəy, mba'ee gəzəvənwəy kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ka zhini ghwəy nata mətsee ghwəla gwanənwəyəw. ²⁶ Va tsəgha gəzənwəy ya ndatsə sana, yənəy, gwa'a na nee sləni, ya a dza ndə mbə ghwəy zayəy, kwəmee mbə ghwəla nee kiw. ²⁷ Sa nzanay, gwa'a gwa'a camtənwəy ya kwəmaa niy pəhəti Hyala məni nzə kaa mbəzli. Mbələy nahwətee mbə ya namaba nzəw. ²⁸ Va tsəgha, ghwəy ghwəy mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, məni tə ghwəy məhərli ta ndəghwə ghən tsa ghwəy, lə ta ndəghwə mbəzli fambənwəy Safə tsa Hyala ni mbə dəvə ghwəy, ta ndəghwəshi ghwəy wəzə. Hyala mbəlitishi na lə miymiy zəghwə nzə, gwəməvəm ndəghwə shi wəzə.

²⁹ E sənay, ləy hwəm tsee sa kee dzaray, ta səkə dza nihwəti mbəzliy dzəmbə ghwəy ta mənənwəy jikir,

nja dəghwava jezli. ³⁰ Ya səvəri mbə ghwəyəy, ta tiva dza nihwəti mbəzli, ka ghəshi dza na, ka bənipə shiy kama katanj ni, ta ngədi mbəzliy nəw Yesəw, ta nəw kwəma shi va. ³¹ Va tsəgha kiy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə. A ghwəy sənay piya mahkan məntee mbə ghwəy, ka cinwəy kwəma kwətinj kwətinj tsa ghwəy, havəghwə lə həvir, lə wahə kwa mətsee fəcahwəti.

³² Ma nana kiy, gwa'a na nee kwəma. Avee zlanwəy kaa Hyala mbə dəvə nzə. Nza kwəma wəzə hwər tsa nzə ndəghwənwəy. Ghənzə Hyala nza bərçi və ta zhiniy bənwəy bərçi kwa kwal Hyala lə ta bənwəy ni ghwəy shi pəhəti na bəshi kaa mbəzli nzə gwanashi. ³³ Ma na nee kiy, a ghwəy sənay, ghala vəghwə tsaa nzee mbə ghwəyəy mənəhwə mətsee ta gəna ndə, ya ta tsahi mbəzə ndə, ya ta ləkwəsahi ndəw. ³⁴ A ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, njasa ghərahwee slēni lə dividivee ta təhə ghəzli tə ya, lə na tə mbəzli kwasəbee gwa'a. ³⁵ Kwəma mənəe va tsəghay, ta mbəə cinwəy, war mbə ghəra slēni lə dividivi ghwəy, kala məni ma mətse ta ni ndə shiy dza ghwəy mbay kəətiti ka daw bərçi. Zəzə tə ghwəy dzəkən kwəmaa gəzəkə

Yesəw Ndə sləkəpə va də'wə ghən tsa ci, ma kə niy niy: Tərənjwəba ntsaa bə shiy kaa ndə ka naa kwəmavə təfə miy tsa Hyala kən ntsa bānci məndi va shiy, kə niy niy» kə Pəl.

³⁶ Dza Pəl sa gəzamti na kwəma va tsəgha na, mba'a gələbəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci li shi gwanashi. ³⁷ Dzəghwa ghəshi gwanashi, ka təhwəni dalala, dza ghəshi ka hwətəmə Pəl, ta kərni səkwə ci. ³⁸ Ma kwəmaa gwəra vaa mətsehəə zhanatishi nefer shiy, sa nə Pəl va: «Ka dza ghwəy zhiniy nata mətsee ghwəlaw» kə. Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi pəhay pa' tə pətsa madī na ta dzay dzəghwa kwambəwal.

21

Wə Pəl mbə məlmə Zherəwzalem

¹ Ma sa tihəvərivanəy ghəy li shi, lə zhə kwa hwər na, mba'a ghəy dzanəy dzəghwa kwambəwal. Ka dza slarə dzəti nihwəti hidī tə jipə yam, Kwəsə, kə məndi slən tsa shi. Ma tə həzlimə na, mba'a ghəy kafənəy tifa, dza nishə ghəy tsəhənəy mbə Rədesə. Ma sa madī ghəy tifa na, tsər kwədīm mbə məlmə Patara. ² Mba'a ghəy kəsata kwambəwaləə dzaa dzəti hidī ka Feniki mbə Patara, mba'a ghəy dzəghwanəy, ka

dzanəy. ³ Pə ghəy, mba'a ghəy tsəhənyəy ndəkwə ndəkwə vəgha nihwəti hidī tə jipə yam, Shipər; kə məndi slən sa shi, ka pəzli ghəshi va ghəy, ghəy kwa kwambəwal. Dza mbərəkə ghəy zlashi tə kwa zlefi ghəy, ka dzanəy dzəmbə hidī ka Shiri. Sa tsəhənyəy ghəy mbə məlmə Tir tə hidī ka Shiri ki na, mba'a ghəy səkwanəy kwa kwambəwal, sa dza məndi ta pa shi səəmə kwa tifa.

⁴ Dza mba'a ghəy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a ghəy hyayvanəy li shi, vici mbərfəy. Ghala vəghwə tsaa nza ghəy va mbə shi ghwəlanəyəy, a *Safə tsa Hyala niy gəzanshi kwəmaa dzəkən Pəl. Ma kə ghəshi niy ni kaa Pəl ki na: «Ka dza ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ma!» kə ghəshi niy ni. ⁵ Dza ghəy na ghəy ki, sa mənta vici mbərfəy na va na, mba'a ghəy səvərinəy ta dzanəy. Dzəghwa ghəshi gwanashi ghəshi lə mi'i shi, lə ndərazhi shi gwa'a, mba'a ghəshi pəhanəy səvəri mbə məlmə va pa' pərikə tə ngwəla. Ma sa səvərinəy ghəy lə shi gwa'a na, mba'a ghəy tsəhənyəy miy kwəfaa kərkəva ma. Ma tifa na, dza ghəy mba'a ghəy gələbəy shinin ghəy mbə hidī, mba'a ghəy cə'wəti cə'wə. ⁶ Dzəghwa mba'a ghəy səkwamtəvanəy li shi. Dza

ghəy ki, mba'a ghəy dzanəy dzəghwa kwambəwal. Ma ghəshi na, ka zhashiy jighi kwərakwə ki. ⁷ Ma sa kafə ghəy mbə məlmə Tir na, mba'a ghəy tsəhənyəy mbə məlmə Pətəlemasə. Ma tifa na, mba'a ghəy səkwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw mba'a ghəy nzəyənəy li shi vici kwətiŋ. Ava tifa kəray ghəy lə dza kwa kwambəwal ki.

⁸ Ma way pi tə həzlimə na, mba'a ghəy kafənyəy tifa, ka dzanəy dzəmbə məlmə Shezare. Sa tsəhənyəy ghəy mbə məlmə va na, mba'a ghəy dzanəy dzəkə ghi tsa Fəlipə, ndə ci kwəma Hyala kaa mbəzliy sənata ma, ntsa mbə mbəzli mbərfəy ni va niy tivə məndi mbə Zherəwzalem ta sləni. Mba'a ghəy nzəyənəy li. ⁹ Ma ghəci na, lə ghyehi və fadə, degheghir, kwa ciki shi ghəshi. Ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghəshi.

¹⁰ Ma sa hyayvanəy ghəy tifa gar dzar vici jəw na, mba'a tsahwəti ndə gəzə kwəmaa səəkə va Hyala səəkəy səəkə tə hidī ka Zhəwde, slən tsa ci na, Agabəsə. ¹¹ Ma sa səəkəy naa dzəvəgha ghəy na, dza na tsan bəvə məgapa pəhəva Pəl, biyakə pəhəti shidshid ci lə dividivi ci lə məgapa va, ma kə na: «A kə Safə tsa Hyalay: Ava tsəgha dza *ka Zhəwifə mbə Zherəwzalem

pəhəti ndə məgapa tsa, mba'a ghəshi dzaa banavə kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə dəvə shi, kə» kə. ¹² Ma sa favə ghəy kwəma va, ghəy lə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə Shezare na, «A Pəl, titihwə bashamti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem» pə ghəy. ¹³ Dzəghwa ma kə Pəl kaa ngənjəy na: «Wantsa gəla shi mənəi ghwəy ni, ka titihwəni, ta mbə hwər tsee zhəra tay? Ma yən tsa nay ghwəy tsa na neyey, e zləbavə məndi pəhətəra mbə məlmə Zherəwzalem, ya pa' ka pəəslitəra na gwa'a, tə mbərkə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə» kə. ¹⁴ Dzəghwa dzəghə' ghəy kaa daməci na, shəj ghəci ta zləbavə. Dza ghəy ki, mba'a ghəy nzəynejəy gwənjəy. Ma pə ghəy kaa na kəray ghəy ti na: «Məniva shi va njasa dī Ndə sləkəpə ki» a pə ghəy.

¹⁵ Ma ləy hwəm hi tsa hyayvanəy ghəy va mbə Shezare na, mba'a ghəy pəhəti shi ghəy, ka dzanəy dzəmbə Zherəwzalem tsəgha. ¹⁶ Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Shezare nza kwasəbə ghəy kwərakwə. Dza ghəshi, mba'a ghəshi pəhəghənjəy dzakə ghi tsa Mənasən, ndə ka Shipər, ta hi ghəy kəyba. Mənasən tsa vay, ndə nəw Yesəw ghəci ghala

mbəradzəy.

Tsəhə tsa Pəl kəghi tsa Zhakə

¹⁷ Ma sa səəkənjəy ghəy dzəmbə Zherəwzalem na, mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesəw ka'wətənjəy lə vəshi. ¹⁸ Ma tə həzlimə na, mba'a Pəl dzakəy lə ghəy dzakə ghi tsa Zhakə. Dzakə ghəy na, mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi kəyba basə basə. ¹⁹ Dza Pəl ka səkwəshi ki. Ma sa səkwamtishi na na, mba'a slanəkəshi shi mənəi Hyala gwanashi səvəri mbə sləni ghərahwə na mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ²⁰ Ma sa favə ghəshi kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi falti Hyala. Dzəghwa ma kə ghəshi kaa Pəl ki na: «A gha nay də'wə ghən tsa gha sana ki zəmə, njasa banavə ka Zhəwifə dən nefer shi kaa Yesəw. Ghəshi gwanashi kiy, mbəzliy 'yambə ghən tsa shi mbə nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa *Məyizə ta bəmmə na ghəshi. ²¹ Mad kiy, mba'a ghəshi favə kwəma dzar kwa kabaka gha, dzəkən kwəma bananshi gha kaa ka Zhəwifəə nzəyshi dzar mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Zlatam nəw kwəma bəkəmmə Məyizə, əntaa ghwəy *slaslanshi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy ma, ka nənəw kwemer jijihinwəy ghwəy ma, pə gha kaa ngəshi, kə məndi.

21:13 21:13 20:24

21:14 21:14 Lk 22:42

21:18 21:18 15:13; Gal 1:19

21:19 21:19 11:18

21:21 21:21 sla fə'yasa: 16:3; Gal 3:25, 28; 5:2

22 Njaa dza ghwəmmə məni sana sənzenva kia? Avanaŷ ya njaaba sana kiy, war ta favə dza ghəshi, a gha səkəŋa tikə, kə ghəshi.

23 Va tsəgha, ma pə gha məntiy, zləbati məni kwəma dza ghəy na ta gəzəŋa. Anay, a mbəzli va ghəy tikə fadə, mba'a vəghwə tsaa niy gəzəkə ghəshi ta məni sləni kaa Hyala kədiy, tərmbə war dza ta sləni ghən tsa shi, lə məni na gwanata na kwəma ka məndiy məni njasa gəzəkə Hyala kaa Məyizə.

24 Pəməvəshi, a gha dzaa yabanti kwəma tar ghən tsa gha njasa gəzəkə kwəma bəkəmmə Məyizə kwasəbə shi. Nza gha banavəshi dəbeker dza ghəshiy slasla kaa Hyala, ta mbə məndiy slənanamti ghənədemer shi. Ma tsəghay, a mbəzli gwanashi dzaa sənay, ma kwəmaa niy favə məndi va dzar kwa gha na, kwəma mbəw, kwəma gəm na na! Na na gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə na, mbə nəw kwəma pəhəti Məyizə nza gha wəzə lə kwal tsa nzə, kə məndi taa ni. 25 Ma na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəwəy, a ghəy tsaslanaghəshi zliyahi, njasa niy sləkati ghwəmmə va. Mba'a ghəy gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va kwəfəghə shi tahwə məndi mbəri li shi, lə va zəmə miymiy, lə va zəmə

sa bərti bərti tsa, lə va məni ghwərghwər» kə ghəshi.

26 Dzəghwa Pəl ki, mba'a zləbavə kwəma va, kə mba'a pəməvə mbəzli va. Ma tə way pi həzlimə va na, mba'a dzaa yabanti kwəma tar ghən tsa ci kwasəbə shi. Ləy hwəm na, mba'a dzay dzəmbə *ciki Hyala li shi ta ci vici kərə tsa yabə kwəma kən ghən shi, ya vaa ndə mbə shi na fəcava ghəci dzaa səkə ta slasla dəbeker kaa Hyala.

Pəl mbə ciki Hyala

27 Ma tə kwa mbərfaŋa vici na, dza kar Pəl mba'a ghəshi kərnamti yabə kwəma kən ghən tsa shi. Ma ghalaba na, mba'a nihwəti *ka Zhəwifə səkə tə hidfi ka Azəy nay Pəl mbə ciki Hyala. Ma sa nay ghəshi na, ghavə ghəshi tsəgha ki, həər ghəshi həərəvə mbəzli gwa'a, ban ghəshi kəsəti Pəl.

28 Ka ngwəmə lala ghəshi, ma kə ghəshi na: «A mbəzli ka *Izərayel, kəətīŋəyəm! Avanaŷəm ntsaa ndərə hwəlfə ka Zhəwifə va mbə gəzə kwəma ci kaa mbəzli, ya kwamaba dza na. Ava ghəci na saa ndərə kwəma pəhətəmmə Hyala va, mba'a ciki Hyala tsa. Zhini diba kiy, dza pəm pəmambə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə ciki Hyala. Shi va sanay, a sawanti dəwdəw tsa ciki Hyala tsa va, na gəzə nzə» kə ghəshi.

29 Ma gəzə ghəshi kwa kəni kwəma na tsəghay, sa niy nay ghəshi Pəl dzar mbə məlmə ghəshi lə Tərəfim ndə ka Efesə. Ntsa vay, ndə ka Zhəwifə naw, nda pəmambə Pəl mbə ciki Hyala, kə ghən tsa shi niy ni. 30 Dzəghwa ki, gwa'a gwa'a kwəma va pəlita dzar mbə məlmə, ka səkə kwaba, ka səkə kwaba mbəzli, dza ban ghəshi kəsəvə Pəl, ka mbahə səvəri mbə ciki Hyalaa dzəti ngwəla. War sa səvərishim li na, disl məndi kakalay miy ceker. 31 Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa pəsli Pəl. Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy va kwəmanda tsa ka sawji ka *Rəm. Ma kə məndi na: «Waa kwəmaa sa nza mbəzli ka Zherəwzalem gwanashi mbəw» kə məndi. 32 Dza na nza'jəw ghəci dzaa harvə ka sawji lə mbəzli dikə dikə ni dzar mbə shi, ka dzaa dzəti pətsa məniva shi va. Ma sa nay mbəzliy basəshi va kwəmanda səkəy ghəshi lə mbəzli harvə na va na, mba'a ghəshi zlay də'wə Pəl. 33 Dza kwəmanda ki, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Pəl, ban kəsəti. A kə kaa mbəzli ci na: «Tsaghəwam kwa dənəw tsahi bakə» kə. Dza na tapə ta dəw kwəma va mbəzli, ma kə na: «Wa slən tsa ntsaa? Wantsa shi məniti naa?» kə. 34 Dza nihwəti mbəzli tifa ki, ka gəzanci kwemer va, ghənghən ghənghən: «Ava tsa' na nana kwakə, kə nihwəti, a'

tsa' na nava bay, kə nihwəti diba.» Kala mbay ghəciy favə kwəma zləbancim va sa nzana tərənəw məndi gaka, ka ngwəngwəmə lala. Dza na ki, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a məndi bəghə Pəl dzəti berki tsa ka sawji. 35 Dza ka sawji ka dzashi li. Sa tsəhəshi ghəshi lə Pəl tə d'al pətsa miy berki tsa va ki na, mba'a ka Zhəwifə kafəshi ta pəla pəsli ci. Dza ka sawji ki, ka bə Pəl bəbə, va nəghətaa ghəshi də'wə. 36 Mbəzli gwanashi na, war ka nəw Pəl lə lala tərənəw tərənəw. Ka gəzə: «Pəsli! Pəsli! kə mbəri!» kə ghəshi.

Pəl gəzə kaa mbəzli njasa nza nəy tsa ci tə hidī

37 Ma Pəl ndəkəwə ndəkəwə ta dzəmbə tə miy ciki berki tsa va ki na, tapə ghəci ta gəzə kwəma kaa kwəmanda tsa ka sawji tsa va, lə kwəma ka *Gərekə, ma kə na: «Zlayra kwal gha e gəzəna kwəma jəwə na?» kə. Ma kə ntsa va na: «Waa ka favə kwəma ka Gərekə gha di na?» 38 Ndəba gha na ndə ka *Ezhipətə tsaa niy ghəvə na ci va kwəma dzəmbə tifa, kala zləba ma kwəma ngwəmma, dzəghwa na, mba'a basəvə mbəzli ka rəda bələkwə fadə mətəkə dzay dzəmbə gamba li shi niy nə ya ni?» kə. 39 Ma kə Pəl na: «A awə, na neyey, ndə *ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə tə hidī ka Shilishi

yakəram, Tarsə vay, məlmə dikə na na. Ə cə'wəŋee na gha, titihwə, zlayra kwal e gəzanshi kwəma jəwə kaa mbəzli ni» kə. ⁴⁰ «A kwal va gha, gəzə kwəma gha va» kə kwəmanda ngəci.

Dza Pəl ki, garə garəy mə d'al pi, miy ciki, kaf kafata dəvə ci kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy garəti gaka. Ma sa nzəyshi mbəzli shalalal ki na, tapə Pəl ta gəzanshi kwəma kaa mbəzli kwa kwəma ka *Ebərə, ma kə na:

22

¹ «A ngwarməhira ghwəy lə dəhira, favəm kwəma dēe na gəzəŋwəy sənzənva, ta pa ghwə kən ghən tsee» kə.

² Ma sa favə ghəshi ghəciy gəzanshi kwəma lə kwəma ka *Ebərə, kwəma shi na, mba'a ghəshi mətəshəə nzəyshi dekədəkə. Ma kə Pəl na: ³ «Yənəy, ndə ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə yakəra məndi, məlmə tə hidī Shilishi. Tikə kəlee mbə məlmə Zherəwzalem na, mba'ee bənəhwə kwəma pəhəti jijhimmə, ka sənata kwa pətsa kəray na. Gamaliyel niy nza naa ndə bənira kwəma va, tərəŋw yən niy 'yambə ghən tsee mbə kwəma Hyala, njasa 'yambə ghwəy tsa gwanəŋwəy sənzənva. ⁴ Mba'ee sahwe ngərə'wə kaa mbəzliy nəw kwal tsa Yesəw, pa' ka bəkwəhwəshi, ka pəəhəshi

tə zə'wə, ta kəəlishiy dzəghwa fərshina, zhər lə mi'i gwa'a. ⁵ Sənzənvay, a ndə ta Hyala tsa dikə tsa mbay ndəghati fəti ta kwəma va ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə gwa'a, sa nzana, yən mbə dzaa dzəmbə Damasə ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw mbəba, ta bəshi səkəə dzəmbə Zherəwzalem, ta sanshi ngərə'wəy, ghəshi niy tsaslira na zliyahi. Ma sa kee cintishi zliyahi va kaa ngwarməhimmə ka Zhəwifə mbə Damasə na, mba'a ghəshi taa sənay tsəgha, katanj ghwənikəram, kə ghəshi.

⁶ Ma yən mbə kwal ta dzəmbə məlmə Damasə, yən ndəkwə ndəkwə lə məlmə va, havəghwə vici kwa ghən na, vətəghə, yən nay wəŋ pi mənīy dalala səkə mə ghwəmə, ka mbərə. Dəzlətsəbə tsəbayra. ⁷ 'Wakəvə tsəgha, gwərəp yən mərə tə hidī. Ma fee na, məli ndə mbə gəzəra kwəma, a kə na: "A Səwl, a Səwl, waa shiy mənishi ni sara gha ngərə'wə tay?" kə. ⁸ Ma pən na: "Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?" pən. Ma kə ngərə na: "Yən na, yən Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sancī gha va ngərə'wə" kə. ⁹ Mba'a mbəzliy nza ghəy va li shi nay wəŋ pi tsa va nanzə ngar ki na, a favə

məli ntsaa gəzəra kwəma va ghəshiw. ¹⁰ Dzəghwee ka dəw və: “Wa shi kee məni sana kia Ndə sləkəpə?” pən. Ma kə kaa ngəra na: “Sati tanjan, mbalaa dzəmbə məlmə Damasə, mbəbay, a məndi dzaa gəzəna shi di Hyala ghaa məni gwa'a” kə. ¹¹ Ma sa satiree na, shanee ta nay pi, sa bamamtəra wan pi tsa tərənw tsa va. Dza mbəzli səkə ghəy va li shi, mba'a ghəshi kəsəghəra kəsə kəsə tə dəvəə dzəmbə məlmə Damasə.

¹² Mba'a tsahwəti ndə niy nza mbə Damasə ki, slən tsa ci na Ananiyasə. Ndə ka hazləni va Hyala ghəci, ka nəw kwəma pəhəti jijihimmə ghəci tərənw, ntsa wəzə tsa ghəci va ka Zhəwifə mbə məlmə va gwa'a gwa'a. ¹³ Mba'a səkəy kəsara, gar garəy vəghee, ma kə ngəra na: “A zəmə, ə kə mətəhi gha ghwənishi” kə. Dza nza'jəw tsəgha, mba'a mətəhee ghwənishi ghala pətsa va. Dzəghwa tsa' pən na, ka nayee. ¹⁴ Ma kə na: “Hyala jijihimmə tsəhavəna na, ghala kwatəna ta mbə ghaa sənashi shi di na, nza gha mbəə nay ntsa slar tsa, nza gha favə gaka kwəma gəzəna na lə miy tsa ci. ¹⁵ Sa nzanay, gha dza naa nza ka ndə ndəgha fətiy dzəkən. Nza gha gəzanshi shi nashi gha va, lə kwəma favə gha va gwa'a kaa mbəzli

gwanashi. ¹⁶ Nana sənənva kiy, wa shi zhini ghaa ndəghə ghwəla kia? Sati, a məndi məntəna *batem. Nza gha cə'wə Ndə sləkəpə ta mbə Hyalaa yabantəna kwəma gha jikir na” kə.

¹⁷ Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va na, mba'ee zhəghəghəvaraa zhəmbə Zherəwzalem. Ma yən mbə cə'wə mbə *ciki Hyala tə nahwəti vici na, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw. ¹⁸ Avanashi shi nashee va, ma nighee na, Ndə sləkəpə mbə gəzəra kwəma, ma kə na: “A Səwl, diva mbata gha, a ghaa səvəriņa mbə məlmə Zherəwzalem. Sa nzana, ma mbəzli mbəbay, ka dza ghəshiy zləba kwəma dza ghaa gəzəə dzəkən yaw” kə. ¹⁹ Ma pən na: “Əy, a Ndə sləkəpə, a ghəshi sənay wəzə, kwatanay pa' mbə ceker basəva ka Zhəwifə səkəe mbə kəsə mbəzliy ndəna nefer shi, mba'ee di'wəhwəshi lə də'wəta, ka kəəlshiy dzəghwa fərshina gwa'a. ²⁰ Zhini ba, sa pəəsli məndi Etiyen tsaa ndəgha fəti ta kwəma gha na, tibee niy nza kwərakwə, məgarə ndəkəwə vəgha shi, mba'ee falti pəəsli tsa pəəsliti məndi va. Yən niy ndəghwə na kwəbenjer mbəzliy pəəsli va” pən ²¹ Ma kə Ndə sləkəpə ngəra ki na: “Waa sati, e ghwəniņa kərakə dzəmbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nə ya” kə kaa

ngəra» kə Pəl.

²² War dəkədekə mbəliy basəshi va nzəyshi, ka fa kwəma gəzə Pəl. Ma sa tsəhəy na tə kwəma gəzəkə na va kwa kərnī va ki na, mba'a ghəshi madfishi gwanashi, ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Paslamtim tsatsa ndə, ka təbə na ghəciy nza tə ghwəməyəw!» kə ghəshi.

²³ Tərənjw nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi ka ngwəmə lala zlanzlan, ka bazla kwəbenjer shi, ka ngərə kwərbi dzəta ghwəmə. ²⁴ Sa nashi dikə tsa ka sawji ka *Rəm mbəzli vaa mənī tsəgha na, dza na ka gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəməghə Pəl dzəmbə berki tsa shi ta də'wə lə kwərpə. Sa dī na va məndiy də'wəy, ta mbə ghəciy gəzə kwəmaa səvəri, ya kala dī ghəci. Nza məndi mbəə sənashi shi ngwəngwəmə məndi va lalaa dzəkən ti.

²⁵ Ma sa pəhamti məndi Pəl ta dza ta də'wə ki, ma kə kaa dikə tsa ka sawji bələkwə ghəci məgarə tifa vəgha na: «kwal va ghwəy ta də'wə ndə ka Rəm kala mənta ya ngwəvə nzəə dzəkən na?» kə.

²⁶ Ma sa favə dikə tsa ka sawji kwəma va tsəgha na, nza'jəw dzaa gəzanci kaa kwəmanda, ma kə na: «njaa dza ghaa mənī lə nana kwəma kia? Ndə ka Rəm na ntsay» kə. ²⁷ Ma sa favə kwəmanda tsa va tsəgha na,

mba'a səəkəy dzəvəgha Pəl, ma kə ngəci na: «Gəzara di, ndə ka Rəm nza gha katan na?» kə. Ma kə Pəl na: «Əj» kə. ²⁸ Ma kə kwəmanda ki na: «Na neyey, gəna dan dalalaa fəyee, ghee nzaa ndə ka Rəm» kə. Ma kə Pəl na: «Iy, a na nee nee kiy, ndə ka Rəm nzee ghala yakəra məndi» kə.

²⁹ Nza'jəw tsəgha ki na, mba'a mbəzliy niy dza va ta də'wə Pəl, ta mbə ghəciy gəzə kwəmaa səvəriy katantəvashi vəgha. Dzəghwa, mbə hazlənī kwəmanda lə ghəciy, sa favə na, «ndə ka Rəm nzee» kə Pəl, mba'a niy mbəlitiy tsaghwa kwa dənjw.

*Pəl tə ngwəvə kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*

³⁰ Ma tə həzlimə ki na, ka dī sənata sləkar tsa kwəma basə ka Zhəwifə kwəmaa dzəkən Pəl ti kwəmanda tsa ka sawji. Dza na mba'a pəlamti Pəl kwa dənjw. Mba'a gəzanshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka sləka ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi basəshi. Dza mba'a pəməkə Pəl garəy kwa kwəma shi.

23

¹ Dza. Pəl mba'a fati mətə ci tə *ka sləka ka Zhəwifə gwanashi. Ma kə na: «A ngwarməhira, yənəy, fəwəfəw na nəfə tsee kwa kwəma Hyala, sa nzana, ya pa' ndatsəy wəzə nəwtee

kwal tsa nzə» kə. ² A kə Ananiyasə dikə tsa *ka ta Hyala kaa mbəzli vəgha Pəl na: «Ləkətim dəvə tə miy tsa ci va» kə. ³ Ma kə Pəl ngəci na: «Yəŋ ta ləkəyŋa dza Hyala kwərakwə! Gha gha ntsaa bəti ghən tsa ci tsa nja ntsa slar tsa. Ta sla ngwəvəə dzəkənee nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti ghwəmmə gha nzəyŋa tifa sənzənva bə na, zhini tapə gha ta gəzə kwəmaa təbə ma va kwəma pəhəti ghwəmmə, ka ghwəni mbəzli ta də'wəra bə, pə gha na?» kə. ⁴ Ma kə mbəzli vəgha kaa ngəci na: «Wa ə tsəerə gha dikə tsa ka ta Hyala na?» kə ghəshi. ⁵ Ma kə Pəl na: «Waa niy sənay ya ghəcia dikə tsa ka ta Hyala pənəw, ngwarməhiraw! Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, əntaa gha gəzə *kwəma jikir naa dzəkən ntsa dikə tsa mbə hwəlfə gha ma, kə» kə.

⁶ Ma sa sənay Pəl bakə na takə tsa mbəzli mbə ka basə kwəma, *ka Sadəsehi nihwəti, nihwəti na,*ka Farisahi kəy, dza na, tapə ta zlapə kwəma mbə jipə mbəzli va zlanzlan, a kə na: «A ngwarməhira, yənəy, ndə Farisa nzee, Zəghwə yakə ndə Farisa yən baw bə. Avānāy tə mbərkə sa nzana mba'ee zləbavə, ta zhakati dza mbəzli mbə məti pən, va tsəgha nzee tə ngwəvə sana» kə.

⁷ Ma sa gəzəkə na tsəgha, mba'a ghəpə dzay dzəghwa jipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi ki. Dzəghwa bakə mbə ghəshi təhəvərivashi ki. ⁸ Shi ngərə ghəshi va ghəpə ti shiy, sa nzana ma kə ka Sadəsehi niy kaa gəzə kwəma shiy, zhakati tsa ndə tifa mbə mətiv. Ya *ndə kwal tsa Hyala, ya hylərəy, niva shiy tifa, kə ghəshiy niy. Ma ka Farisahi na, a ghəshi yivə, a shi va tifa gwanashi, kə ghəshi na nashi. ⁹ Dzəghwa mbəzli ka ngwəmə lala tərəŋw tərəŋw ki, mba'a nihwəti mbəzli mbə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə ka Farisahi satishi, dza ghəshi mba'a ghəshi kambə ghəpə mbə kwəma va tərəŋw, ma kə ghəshi na: «Am, nata kwəma yəfamtī ntsa ghəy na ghəyəw! Nda ə nzana ndə kwal tsa Hyala, ya nihwəti shiy gəzanci kwəmay əndaw» kə ghəshi. ¹⁰ Dzəghwa ka ngwəngwəlivā ghəshi tərəŋw mbə kə ghəpə tsa va ki. Ma sa nata kwəmanda tsa ka sawji kwəmaa məniva tsəgha na, mba'a hazlənīy vantaa ghəshi ghavəə slikwəvəri Pəl gəm. Dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji: «Ləghwam dzəmbə mbəzli va, a ghwəy kəsəkəvəri Pəl mbə shi, nza ghwəy pəmay dzəmbə berki» kə kaa ngəshi.

11 Ma fəcava həvir na, mba'a Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw va Pəl, ma kə ngəci na: «Ka dza her gha tepə ma! Ə pə gha ndahwə nəfə tsa gha! War njasa gəzəhwə gha va kwəmee tikə mbə məlmə Zherəwzalem nay, war tsəgha dī Hyala gha dzaa gəzəhwə mbə məlmə ka *Rəm kwərakwə» kə.

*Kwəma tsati nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə, ta pəəsli Pəl*

12 Səvəri tə həzlimə na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka Zhəwifə tsati kwəma shi ka sa kwətiŋ na, ta pəəsli Pəl, mba'a ghəshi zəmanti fəla kwa kwəma mbəzli: «Ka zəmə shiy ghəyəw, ka sa ghəy ya yam, kala pəəsliti Pəl ghəyəw» kə ghəshi. 13 Daŋ tsa mbəzliy tsati kwəma va va, ka zəmanti lə fəlata na, a ghəshi taŋəti fəfə mətəkə. 14 Dza ndəs ghəshi səəkəshi dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə dzəvəgha mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə. Ma kə ghəshi na: «A ghəy zəmanti fəla kwa kwəma mbəzli gwa'a gwa'a, ka zəmə shiy ghəy ya waba nzə, kala pəəsliti Pəl ghəyəw, pə ghəy. 15 Va tsəgha nə ghəy kiy, mbalam, ghwəy lə *ka sləka ka Zhəwifə, a ghwəy gəzanci kaa kwəmanda ka sawji, a ghəci pəlikəvəriŋwəy Pəl. Njasa dī ghwəy gwəmavə njədī kwəma kən va və,

pə ghwəy taa mənti. Ma sa ka məndi pəliy səəkəy, ta gwəmatəvanəy dza ghəy, nza ghəy paslanti mbə kwal» kə ghəshi.

16 Dzəghwa mba'a zəghwə zhambəghəy Pəl favə kwəma tsati ka Zhəwifə va. Dza na kwərə dzay dzəmbə berki ka sawji, mba'a gəzəy kaa Pəl. 17 Sa favə Pəl kwəma va na, dza na mba'a harvə ndə ta mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji, ma kə kaa ngəci na: «Pəmanaghə zəghwə na kaa kwəmanda tsa ghwəy, dī na gəzanci nahwəti kwəma ngəci dī» kə. 18 Tsəgha na, kə dikə tsa mbə ka sawji, dza na mba'a pəməvə zəghwə va, mba'a pəhanaghə kaa kwəmanda. Ma kə ngəci na: «Waa Pəl, ntsa kwa fərshina va harafə na, mba'a cə'wəvəra ta pəmənə zəghwə nee, nza kwəma və ta gəzənə, kə» kə. 19 Dza kwəmanda pay kəsəvə zəghwə va tə dəvə ci, mba'a dzay dzəvəgha bəla li. Dza na ka dəw və: «A kwəma dī gha gəzəraa?» kə. 20 Ma kə zəghwə va na: «Waa ə tsati ka Zhəwifə kwəma ta pəəsli Pəl. Həzliməy, ta səəkə dza ghəshi ta cə'wənə, ta mbə ghaa pəməghə Pəl dzəghwa kwəma ka sləka kwəma. Ka sləka kwəma vay, ta basəshi dza ghəshi, mba'a ghəshi mənti njasa dī ghəshi njədī kwəma kən. 21 Na na ghay, əntaa gha taa zləba kwəma shi va

ma. Sa nzanay gar tan fadə mətsəkə na mbəzli mbə shi tə mbə, mbə ndəghə səvəri tsa ci ta pəəsli. A ghəshi zəmanti lə fəlata, ka zəmə shiy ghəy, ya yam nzə, kala ghəy pəəsliti na Pələw, kə ghəshi. Sənzənvay, gwa'a gwa'a pəhamtəvashi ghəshi, ka ndəghə war va gha» kə.
 22 Ma sa favə kwəmanda tsəgha na, dza na mba'a gəzanci zəghwə va: «Əntaa gha gəzə kwəma na ya kaa waba ma!» kə. Mba'a ghəshi təhəvərivashi.

Kwəmanda tsa ka sawjiy pəmanci Pəl kaa ngwəmna Felikəsə

23 Dza Kwəmanda tsa ka sawji ki, mba'a harvə mbəzli bakə mbə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji ci. Ma kə ngəshi na: «Mbalam basətim ka sawji diwəy bakə, mba'a ka gədewesli mbərfəy mətsəkə, mba'a ka gwapa diwəy bakə. Sa ka ghwəy basətishiy, nza ghwəy gwəmatəvanwəy wəzə gwanaŋwəy, ta dza dzəmbə məlmə Shezare, ndatsə həvir, tsahi məslidə.
 24 Nza ghwəy pəhəti gədewesli, ta bə Pəl. A ghwəy pəmanaghə kwəriŋ kala kwəfaghay shiy kaa ngwəmna Felikəsə» kə.

25 Dza na mba'a tsasli zliya, mba'a banavəshi ta dəvə shi. Tsa' kə kwa zliya va na:

26 «Yən Kwələdə Lishiyasə tsasli na zliya na, yən kwəmanda, kaa

Felikəsə tsee dibədibə tsa. Ə səkwəŋee. 27 Ma nə ya kiy, avee pəməghəŋa Pəl. Ka Zhəwifə niy kəsəvə na, ka di pəəsliti ghəshi. Ma sa favee ndə ka *Rəm na, kə məndi na, mba'ee dzaa mbəliti lə ka sawji və shi. 28 Dzee mba'ee pəməkəvəriy dzəghwa kwəma *mbəzliy sləka ka Zhəwifə, sa dee sənata sləkar tsa kwəma bānci *ka Zhəwifə va fəti ti.
 29 Ma sa fee kwəma shi va na, war ta kwemer shi pəhəpəhə ni ghəshi harati tə ngwəvə. Kala nata kwəma təvəti nee gar pəəsli məndi, ya gar fə məndiy dzəghwa fərshina. 30 Sa gəzara məndi, a ka Zhəwifə gwəmantəvashi, ka tsati kwəma ta pəəsli ci, kə məndiy, va tsəgha pəməghəŋee sana nee tanŋan. Mba'ee gəzanashi kaa mbəzliy bānci fəti va, a ghəshi dza ta sləka kwəma va vəgha gha də'wə ghən tsa gha» kə.

31 Dza ka sawji ki mba'a ghəshi bəvə, kəram ghəshi madishi lə Pəl həvir njasa gəzanakəshi məndi va ki. Mba'a ghəshi pəməghə həvir va pa' mbə məlmə Antipatərisə. 32 Ma tə way pi mekəshi ki na, mba'a ka sawji ka səfa zhəghətəvashiy zhəmbə berki. Ma ka gədewesli na, ka dzashi lə Pəl. 33 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə

Shezare na, mba'a ghəshi banavə zliya tsaslanavəshi məndi va, mba'a Pəl gwa'a kaa ngwəmna ki. ³⁴ Ma sa jangamti ngwəmna zliya va na, dza na ka dəw kwəma va Pəl: «Tə hidī ka wa səkəkə ghaa?» kə. «Tə hidī ka Shilishi» kə Pəl kaa ngəci. Ma sa favə na, tə hidī ka Shilishi səkəkə, kə na, ³⁵ «nzee dəw kwəma va va gha, sa ka mbəzliy bəŋa fəti va səkəkəshi bay» kə. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a məndi fəy Pəl ka ndəghwə kəghi tsa mazə *Erədə.

24

*Pəl kwa kwəma
ngwəmna Felikəsə*

¹ Ma ləy hwəm sa mənti Pəl hi cifə mbə Shezare na, mba'a Ananiyasə, dikə tsa *ka ta Hyala səkəkəy dzəmbə məlmə Shezare va ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi pəməvə ndə yip ta mbəzli mbə ngwəvə, Tertələsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ghəshi səkəkəshiy dzəghwa kwəma ngwəmna, ta har Pəl dzəti ngwəvə. ² Dza mba'a məndi harkə Pəl, dzəghwa tapə Tertələsə ta bānci fəti ki, a kə na: «A Felikəsə ntsa dibədibə tsa, tə mbərkə gha nzəyŋəy ghəy lə zərkə tərəŋw. Tə sa nzana mba'a gha sənata kwəma mbə məni mazə tsa gha, dza gha mba'a gha zhəghanti shiy, va tsəgha dzava hidī ghwəmmə kwa kwəma kwa

kwəma. ³ War mbə mənīŋa 'wəsa nza ghəy, ta shi kwəmavə ghəy va gha ya hwəmba, ya pa' kwəmaba gwa'a gwa'a. ⁴ Ka dēe yən dzamtəŋa vici, ka dalantəŋa lə gəzə kwəma dāŋəw. Ə cə'wəŋee gha məntəŋəy wəzə hwər tsa gha, a gha fati kwəma dī ghəy na gəzəŋa jəwə. ⁵ Ntsay, ə kəsay ghəy ka ndə lidī mbəzli ghəci dalalay, ghəci ngwashi na miy dzəghwa jipə ka Zhəwifə ya pa' kwəmaba tə hidī ghwəmmə gwa'a gwa'a. Ghəci na mazə tsa mbə mbəzli nə məndiy ni, ka Nazariya, kə məndi. ⁶ Ghəci kiy, pa' lə ciki tsa Hyala ta dzəghəhwə na sawa ci, ka gəzə *kwəma jikir na dzar kwa. Dza ghəy ki, mba'a ghəy kəsəti. ⁷ [Mba'a ghəy niy dī sla ngwəvəə dzəkən njasa gəzəkə kwəma pəhəti ghəy na, dza Lishiyasə, kwəmanda ka sawji mba'a səkəkəə mbahəhwə lə bərcki, ghəshi lə ka sawji mbə dəvə ghəy. Mba'a gəzanshi kaa mbəzliy bānci fəti va, a ghəshi səkəkəə dzəghwa kwəma gha, ta har dzəti ngwəvə.] ⁸ Njədī ma gha kwəma va vəy, ta gəzəkəŋa dza na. Mba'a gha taa favə də'wə ghən tsa gha, katanə na shi kəsə ghəy ni ntsaa dzəti ngwəvə ti shi, pə gha» kə. ⁹ Dza ka Zhəwifə gwanashi, jakə jakəti miy tsa shi li, ka sa kwətīŋ tsa. «Ava war tsəgha na kwəma

va, njasa gəzəkə na va» kə ghəshi.

¹⁰ Dza ngwəmna ki mba'a banavə kwal kaa Pəl ta gəzə kwəma. Ma sa zlanay na kwal tsəgha, ma kə Pəl na: «Sa sənay ya, a gha hiŋa gar piya dan mbə sla ngwəvə dzəkən mbəzli tə hidfi ni pənəy ngwamənay, lə vəshi dzee gəzə kwəma kən ghən tsee kwa kwəma gha.

¹¹ Avānay, ya ə njədfi gha sənənva də'wə ghən tsa ghay, tanəti hi mən lə bakee na nee, ghala səəkəree dzəmbə Zherəwzalem ta pəra'wə dəvee kaa Hyalaw.

¹² Na neyey, kəsara ghəshi mbə ya miy ya ghəy lə waba nza, ya yən mbə həərə mbəzli mbə *ciki Hyala, ya mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ya tə ngwəla dzar mbə məlməw. ¹³ Sənənva, ka gəzəkəna mbəzli nashi gha ni, avānay tə kwəma tsa' na va kəsati ghəy Pəl tə ngwəvə, kə ghəshiw.

¹⁴ Ma na nee, e gəzanja kwəma sənataay, Hyala jijhiŋəy na sa nəwee, njasa gəzəkə kwal tsa 'war'war tsa tsa nə ghəshi kwal ka Nazariya na, sa gəmgəm tsa, kə ghəshi. Yənəy, ə zləbee kwəma tsasliiti məndi mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala njasa nza na, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a. ¹⁵ Ma kwəma fəy ya ghən tsee gəzliŋə ti ta Hyala ba na, ti fəy ghəshi ghən

tsa shi kwərakwə. Ghənə na kwəma zhakati tsa mbəzli slar slar ni bəkwəshi mbə məti, lə mbəzli mbə jikir gwa'a. ¹⁶ Va tsəgha dikəvaree ya hwəmba, ta nzy lə nəfə tsee dəwdew kwa kwəma Hyala lə kwa kwəma mbəzli nza gwa'a.

¹⁷ Ma sa mənTEE piya dan ghala kamee mbə məlmə Zherəwzalem, sa niy dzaree na, maa niy səəkəe sana ta kəəti mbəzli mbə məlməe lə gəna, mba'a ta bə nee vəli kaa Hyala gwa'a. ¹⁸ Ava war yən mbə vəli va kaa Hyala tsəgha kəsara ghəshi mbə ciki Hyala. Ma ghalaba na, yən yabanti kwəma tar ghən tsee dəwdew na. Niy nza ya mbəzli nza tifa tala baw, a nza kwəma gar həərəti miy na tifa dibaw. Talay, a nihwəti ka Zhəwifə səəkə tə hidfi ka Azəy niy nza tifa. ¹⁹ Ghəshi niy təbə naa nza tikə kwa kwəma gha ta hardaa dzəti ngwəvə nza, mee na ghəshi kəsata kwəma taree, gar bəra fəti məndi nza. ²⁰ Ma kala tsəgha bayəy, gəzəkə fəti niy ndaram ghala vəghwə tsaa nzee va tə pi sləka kwəma mbəzli tikə ni di. ²¹ Kala war kwəmaa niy garədee va mbə jipəjipə shi, mba'ee gəzəkə zlanzlan, ma pən niy ni na, avānay war tə sa nzana, mba'ee zləbavə, a zhakati tsa mbəzli mbə məti tifa, pən, kəsətəram tə ngwəvə kwa kwəma ghəwəy

ndatsə, pən niy ni» kə.

²² Ma Felikəsə ki na, mba'a məndi niy gəzanci kwəma kən kwal tsa Yesəw ngəci, mba'a sənata wəzə. Dza na mba'a fati vici sla ngwəvə va tə fəcahwəti. Ma kə ngəshi na: «Ma pə ghwəy məntiy, mbalam ndatsə di. Ma sa ka Lishiyasə kwəmanda ka sawji səkəyəy, ma nzee sla ngwəvə ghwəy va» kə.

²³ Mba'a gəzanci kaa dikə tsa ka sawji bələkwə, a ghəci ndəghwə Pəl, kala mənī ma li njasa ka məndiy mənī lə nihwəti mbəzli kwa fərshina gwa'a ni. «Ən-taa gha damə mbəzli ci va səkəə dzəvəgha ta nighə ma» kə kaa ngəci difa.

Gəzə kwəma Pəl kwa kwəma kar Felikəsə lə mali ci Dərəzilə

²⁴ Ma ləy hwəm hi jəw na, mba'a kar Felikəsə səkəshi lə mali ci Dərəzilə, zha *ka Zhəwifə ghənzə. Dza Felikəsə mba'a ghwənashi mbəzli, ta haranci Pəl. Sa haranakə məndi na, ka fa kwəma gəzə Pəl dzəkən bə nəfə kaa Yesəw *Kəristəw ghəci. ²⁵ Ma sa gəzə Pəl kwəmaa dzəkən nəw kwəma slar na va Hyala, lə ndəghwə ghən va mənī kwəma papama tsa nzə, mba'a kwəma ngwəvəə taa səkəə dzəkən mbəzli gwa'a na, mba'a her Felikəsə dza-shi tərəjw. Ma kə kaa Pəl na: «Mbala nana di na gha, nzee zhiniy ghwəni miy ta

harja tə nahwəti vici, sa kee kwəmavə vəghwə» kə.

²⁶ Ka naa dza na, ka har Pəl zhevi ta gəzə kwəma li. Sa nzana, mba'a niy fəy ghən gəzlinjə, nja na Pəl dzaa ndara gəna ta mbee pəlay, a kə ghən tsa ci niy ni. ²⁷ Ma sa mənta piya bakə na, mba'a Pərshiyəsə Fəsətəsə mbəərəhwə mənī ngwəmna va Felikəsə. Ma sa di Felikəsə fə kwəma kwa saa təbanshi kaa ka Zhəwifə na, dza na mba'a zlay Pəl kwa fərshina ghəciy madī ta dzay.

25

Pəl tə ngwəvə kwa kwəma Fəsətəsə mbə məlmə Shezare

¹ Ma sa mənī ngwəmna Fəsətəsə hi mahkan ghala mbəərəvə na mənī ngwəmna tə hidī sləkə na va na, mba'a madīy mbə məlmə Shezare dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ² Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səkəshi və, ta dəw mənī ngwəvəə dzəkən Pəl, a kə ghəshi ngəci na: ³ «Titihwə na gha ngwəmna, ə cə'wəjə ghəy, a gha ghwənəghə miy, a mənī pəməkəvə Pəl tikəə dzəmbə Zherəwzalem» kə ghəshi. Na nashiy a ghəshi niy tsamti kwəma shi ti, ta dza ta pəəsli ci mənī mbə səkə li kwa kwal, va tsəgha dəw ghəshi

kwəma va tsəgha. ⁴ Ma kə Fesətəsə ngəshi na: «Wa kwa fərshina na Pəl mbə məlmə Shezare, dzəghwa yən tala ba na, ndal təree ta zhəghəvaa dzəmbə Shezare vaw» kə. ⁵ Ma kə ba na: «Ma pə ghwəy məntiy, dzanəy ghəy lə mbəzli ghwəy dikə dikə ni, a ghəshi dza ta basəti kwəma va ghəshi lə Pəl tsa va gwa'a mbə Shezare, niy nza kwəma təvəti na tifa» kə.

⁶ Ma sa hyayvay Fesətəsə mbə shi gar dzar vici dəghəsə lə mənə na, mba'a dzay zhəmbə məlmə Shezare. Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a səvəriy, dza das nzəyəy mbə ciki ngwəvə. Mba'a ghwənəghə miy ta dza ta pəmə Pəl səkə. ⁷ Ma sa səkəy Pəl ki na, dzəghwa dəzlətsəbə ka Zhəwifə səəkəshi mbə Zherəwzalem tsəbay. War kwemer ghəshiy gəzə dən, ta bānci fəti kaa Pəl. Kwemer 'yahə'yahə ni shi gəzə ghəshi va, kala gar mbay ghəshiy bəkəvəri ghən tsa tə kwemer shi va, ya ghəshishi. ⁸ Ma sa gəzamti ghəshi kwemer shi va ki na, dza Pəl ka gəzə naci. A kə na: «A yənəy, təvəti kwəmee nee tēpə, ya dzəkən kwəma pəhəti ka Zhəwifə, ya dzəkən shi mbə ciki tsa Hyala, ya kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashiw» kə.

⁹ Ma sa dī Fesətəsə

mananshi war kwəmaa dzaa təbanshi kaa ka Zhəwifə ki, ma kə kaa Pəl na: «Ka dī gha ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem, a məndi dza ta sla ngwəvə na mbəba kwa kwəmee na?» kə. ¹⁰ Ma kə Pəl na: «Am! A na neyey, avee tə ngwəvə sənzənva mbə ciki ngwəvə tsa mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi, tikə kə məndiy sla ngwəvə dzəkənee. E sənay, na nee, kwəma təvətee tifa kaa ka Zhəwifəw. A gha sənay ya gha ci də'wə ghən tsa gha kwərakwə. ¹¹ Ma mba'a kə fəti vəya, yən kə mənti rəda gar pəəslira məndi tiy, ka nə ya awə, pən məndiy pəəsliraw. Ma war kala kwəma katanə na tifa mbə kwemer gəzə ghəshi va, bəra ghəshi fəti li shiy, ndə tifa gar bānavəra ngəshiw. Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi kə ngwəvə naa slava bay!» kə. ¹² Ma kə Fesətəsə kaa Pəl sa gəzamti ghəshi kwəma lə mbəzli kwa dəgha ci na: «Njana nə gha, war kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi dəe ngwəvə naa slava pə ghay, tsəgha na, ta tsəhə dza gha kwa kwəma ci» kə.

Kar Agəripa lə zhəmbəghəy dī favə kwəma Pəl

¹³ Ma tə nahwəti vici ləy hwəm sa hiy hi jəw na, mba'a kar mazə Agəripa lə Berənīsə səəkəshiy dzəmbə məlmə Shezare, ta səkəwə

Fesətəsə. ¹⁴ Ma sa nzana, ta hyayvashi ghəshi dza tifa na, mba'a Fesətəsə ghakə slanci kwəma Pəl kaa mazə Agərīpa, ma kə na: «A tsahwəti ndə tikə kwa fərshina zlay Felikəsə. ¹⁵ Ma tə nahwəti vici sa niy dzaree dzəmbə məlmə Zherəwzalemə, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy səkəshi ta dəw basə ngwəwə dzəkən vəya. Ə pə gha banavə fəti, kə ghəshi kaa ngəra. ¹⁶ Ma pən kaa zləbanshi nee ki na: "Va ka Rəməy, ka bə fəti məndi kaa ndə kala səkə ghəci gar tə ngwəwə, dza mba'a gəzəhwə kwəma kəsəti məndi va ti, kwa mətse kwa mətse lə mbəzliy kəsəti, nda nza naa gəzəkəvəri kwəma gar pələmti ghən tsa ci tə ngwəwəw" pən nee.

¹⁷ Dza ki mba'a ghəshi səkəshi tikə kwasəbə, kala mawee zhiniy bəəli wəri, war way pi tə həzlimə va na, mba'ee nzəyra mbə ciki basə ngwəwə. Dza mba'ee ghwənay miy ta har ntsa vaa səkə. ¹⁸ Ma sa səkəshi mbəzliy kəsəti va ki na, nashee gəzəkəvəri kwəma rəda mənti Pəl dza kwa bəlaa niy təkəe, gar banavə fəti məndiw. ¹⁹ War ma kwe-mer gəzə ghəshiy dzəkən na, kwəma dzar kwa kwal Hyala tsa shi, lə kwəma tsahwəti ndə, Yesəw, kə məndi kaa slən tsa ci, mba'a mətīy. Ma kə Pəl naci ki

na, tə ghwəməy na Yesəw tsa va, aa zhakatiy mbə mətī, kə.

²⁰ Ma yən nee ki, sa sənay mee njasa kee mənti ta mbay sənata sləkar tsa kwəma tsəgha na va na, dzee tsəgha tapə ta dəw va Pəl: "Ka zləba gha ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem, a məndi dzaa sla ngwəwə na mbəba kwa kwəmee na?" pən ngəci.

²¹ Ma kə Pəl na: "Awə, kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi kə ngwəwə vaa slava bay" kə. Dza mba'ee gəzanshi kaa mbəzli, a məndi ndəghwə kwa fərshina, ma nzee dza ta pəmanci kaa mazə ka Rəm dzaa nza, pən» kə.

²² Ma kə mazə Agərīpa kaa Fesətəsə na: «E dī favə kwəma ntsa va, yən də'wə ghən tsee kwərakwə di» kə. Ma kə Fesətəsə na: «Ndəghə həzlimə ghənze tsəgha, a gha taa favə» kə.

²³ Ma tə way pi ki, mba'a kar Agərīpa ghəshi lə Berənīsə pəhəkəvashi, lə mbəzli tə səbə shi, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə ciki basəva ghəshi lə mezhezə ka sawji, mba'a mbəzli tə slən mbə məlmə. Dza ngwəmma Fesətəsə ki, mba'a ghwənashi mbəzli ta har Pəl. ²⁴ Ma kə Fesətəsə, sa səkəy Pəl na: «A mazə Agərīpa, ghwəy lə mbəzli tikə ni gwa'a, ntsa nay ghwəy tsay, ka səkə vəya, yən mbə Zherəwzalem, ka səkə

vəya, yən tikə səəkəshi ka Zhəwifə gwanashi ta kwəma kən. War gha pəəsliti, kə ghəshi kaa ngəra. ²⁵ A na neyey, nashi shiyee gar pəəsliti mēndi ti shiw. Ma sa nə na də'wə ghən tsa ci: "Kwa kwəma mazə tsa sləkə hidī ka Rəm gwanashi kə ngwəvə vaa slava" kəy. Va tsəgha dee pəməə dzəghwa kwəma mazə ka Rəm tsa va. ²⁶ Ya tsəgha nzə ki na, a nata kwəma kee tsaslanaghə kaa mazə kwasəbee dzəkən kwəma ciw. Va tsəgha nə ya pəməkee dzəghwa kwəma ghwəy, kwatama dzəghwa kwəma gha bay, gha mazə Agərīpa, nda nzee kwəmavə kwəma kee tsaslanci ləy hwəm sa ka gha njəditi kwəma va və. ²⁷ Sa nzanay, kwəma kama ghən ti na pəmanci ntsa pəhəpəhə tsa tsətsə kaa ndə, kala cinti sləkar tsa kwəma kəsəti mēndi ntsa va ti mēndi kaa ngəci vəya na nee» kə.

26

*Pəl gəzə: «Fəti vəyaw»
kə, kwa kwəma Agərīpa*

¹ Ma kə Agərīpa kaa Pəl ki na: «A Pəl, a kwal va gha nana ta gəzə kwəma kən ghən tsa gha» kə. Dza Pəl tsəgha kafə kafəti dəvə ci, ta bə gəzə kwəma. Mad ghəci ta gəzə kwəma kən ghən tsa ci ki: ² A kə na: «A mazə Agərīpa, e vəshira dalala, sa kwəmavee kwal tsa gəzə kwəma kən ghən tsee

ndatsə kwa kwəma ghaa dzəkən kwemer kəsətəra *ka Zhəwifə ti shi gwa'a gwa'a! ³ Ma gawee gəzə sava tsəghay, sa nzana, cəke' gha sənata kwəma jiji ka Zhəwifə, lə kwəma tsa ghəpə tsa shi njasa nzana gwa'a gwa'a. Va tsəgha cə'wəŋee, a gha sə'wa fə ghən ta kwəmee na wəzə.

⁴ Əhətiy, a ka Zhəwifə sənay nzəy tsee njasa niy nzana kwatəŋa, ghala yən zəghwəra. A ghəshi sənay njasa niy nza nzəy tsee mbə hwəhwə tsa ghəy, ya mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a. ⁵ A ghəshi sənara ndimndim tsee. Ghəshi kəə dīy, a ghəshiy mbay gəzəkəvəri kwəma nzəy tsee njasa niy nzee mbə *ka Farisahi, mbəzli nə mēndi, ghəshi na mbəzli slar slar ni, kə mēndi tə nəw kwəma Hyala ghəy. ⁶ Avanashi ka Zhəwifə haratəra tə ngwəvə, tə mbərkə sa fəyee ghən tsee gəzliŋə ta kwəmaa niy gəzanakəshi Hyala məni nzə kaa jijihimmə. ⁷ Hwəhwə tsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə va mən lə bakə tsay, ta kwəma va fəy ghəshi ghən tsa shi gəzliŋə. War ta səəkə dza vəghwə tsa dza kwəma vaa məniva ti, kə ghəshi. Va tsəgha nza ghəshi, war mbə ghəra sləni Hyala, havəghwə lə həvir gwa'a. Ava war tə kwəma ghən tsa fee ta kwəma va tsəgha kwərakwə, kəsəra ka

Zhəwifə ki, mazə Agəripa sana! ⁸ A nə yay, wa shi di ma ghwəy va zləba, ghwəy ka Zhəwifə, a Hyalaa mbay zhanakati ndə mbə məti, pə ghwəy tay?

⁹ Yən də'wə ghən tsee kiy, kwagwa'a niy təkətee, ya dza lə tsamaba kwal, ka zamti slən tsa Yesəw ndə ka Nazaretə, pən.

¹⁰ Ava ghənzə na kwəma mənəhwə ya mbə məlmə Zherəwzalem. Dan niy kasaghwēe mbəzli Hyala kwa fərshina, sa ka mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyalaa ndara kwal tsa mənī tsəgha. Ghala vəghwə tsa ka məndiy di bəkwəshi na, dza kwa bəla mbəzliy di bəkwəshi kee nza kwərakwə. ¹¹ Kee dzay, ka dza ta sanshi ngəra'wə mbə ceker ka ka Zhəwifə bəsəva mbə shi, ka dzəghə mananshi gwəlan, ta mbə ghəshiy tsəerə slən tsa Yesəw, pən ni. Təranjw niy təhəy nəfə tsee, ta sanshi ngəra'wə, pəkw ka səvəri mbə Zherəwzalem dzəmbə nihwəti məlməhi, ta palashi.

¹² Ma tə nahwəti vici na, mba'ee madira ta dzaa dzəmbə məlmə Damasə, sa ndara mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala va kwal. ¹³ Ma yən kwa kwal mbə dza ge'i ge'i vici kwa ghən ki na mazə na, nighee na waj pi mənīy səəkə mə ghwəmə tifa, daw sa vici va mbərə tsa ci, dza tsəbə tsəbaynəy, lə mbərə, ghəy

lə mbəzli nza ghəy va li shi. ¹⁴ Dza ghəy gwanaṅəy, na'i ghəy shikəṅəy dzəti hidfi. Ma fee na, məli ndə mbə gəzəra kwəma kwa kwəma ka *Ebərə, a kə na: "A Səwl, wa shiy mənishi ni sara gha ngəra'wə tay? Ma ghay, ta kwəməvə ngəra'wə dza gha gəm mbə zhini ghən tsa gha tsa, nja məcār tsa sa ngəra'wə va, mbə zhini ghən kaa ntsaa kəsə zə'wə mbə kəshən ci" kə. ¹⁵ Ma pən na: "Wa ndə nza gha kia, Ndə sləkəpə?" pən. Ma kə Ndə sləkəpə na: "Yən na yən Yesəw tsa sancī gha va ngəra'wə, ya tsəgha sara gha ngəra'wəy. ¹⁶ Sati garəṅa. Sa tsahwəree tsa ngəṅa sanay, ta mənṅəṅa ka ndə ghəradfa sləni nə ya. Ta mbə ghaa dza ta gəzə shi nashi gha ni ndatsə kaa nihwəti mbəzli, mba'a shi dzee zhiniy cija taa nza ba. ¹⁷ Ta mbəlikəvəriṅa dzee dza mbə dividivi ka Zhəwifə, lə mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee ghwəniṅaa dzəmbə shi taa nza gwa'a. ¹⁸ Ma ghwəni tsa ghwəniṅee tsa dzəmbə shiy, a gha dza ta ghwənanti mətse shi, ka zhəghəkəshi zhəkə mbə kwəsliy dzəmbə waj pi, ka bəkəvəriṅi mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala, ta dzəvəgha Hyala nə ya. Ta mbə ghəshiy kwəməvə pəli jikir tsa shi, sa ka ghəshi ndara nefər shi. Mba'a ta mbə ghəshiy kwəməvə tsa

shi pi nzəy mbə mbəzli Hyala” kə.

19 Ma sa gəzəkəvata kwəma va ngəra tsəgha səkə mə ghwəmə ki na mazə Agəripa na, zlay danta fətee nee kiw. ²⁰ Dzee tapə yən ghati gəzanshi kwəma Yesəw pərba kaa mbəzli mbə məlmə Damasə, dzəghwa taŋ ka dzəmbə Zherəwzalem, barva tsee mbə Zherəwzalem na, ka gəzə kaa nihwəti mbəzli tə hidfi ka Zhəwde gwanashi, ka kərnfi kaa mbəzli kamaa ka Zhəwifə. Ma pən kaa kwəma gəzanshee kaa mbəzli: “Zhəghətim nzəy tsa ghwəy, a ghwəy nəw Hyala, ka mənfi kwəmaa dzaa cipə, a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghəy, kə” pən. ²¹ Ava war tə kwəma va kəsəra ka Zhəwifə, sa kəsəra ghəshi yən mbə *ciki Hyala. Ka pəla kwal tsaa pəslira ghəshi. ²² Dzəghwa Hyala ki mba'a ndəghwətəra, ma nay gha yən tifa tə ghwəməra pa' ndatsə sana, ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli gwanashi, ndərazhi, lə mətikwəkwər gwa'a. Na neyey, gəzəhwə nahwəti kwəmee mbə kwəma va kala war kwəma gəzəkə *Məyizə ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzəw. Shiy niy gəzəkə ghəshi, tsa' dza ghəshiy məniva, kə ghəshiy, ghəshi na shi gəzee kaa mbəzli. Shiy niy

gəzəkə ghəshi va gəzə yay: ²³ Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala. Sa ka mənfi pəslitiy, ghəci dza naa ghaa zhakati mbə məti, mbə mbəzliy bəkwəshi zhini ghəci dzaa gəzanshi kwəma waŋ pi tsaa dzaa mbəlitiishi kaa hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə, mba'a kaa nihwəti mbəzli tə hidfi gwanashi, kə ghəshi niy ni» kə.

Pəl gəzanci kaa mazə Agəripa, a ghəci yivə kwəma Hyala

²⁴ Ma Pəl mbə gəzə kwəma va, ta kamti kwəma kən ghən ci tsəgha ki na, tapə Fesətəsə ta gəzanci kwəma zlanzlan, a kə na: «Kwəma gəzə ke ngəriy gəzə ghaw! Ma jangə jangəŋa gha na danjay, shiy zhini naa fambəŋa mbə ghən tsa gha» kə.

²⁵ Ma kə Pəl ngəci na: «Yənəy, ndə lə məhərli ci nzee, Fesətəsə ntsa dibədibə tsa. Ma kwəma gəzee nay, kwəma lə məhərli wəzə na, katanj ghənzə. ²⁶ Ma na mazə Agəripay, aa sənata kwəma va wəzə, va tsəgha, e mbay gəzanci kwəmaa dzəkən kala gwərsə ma. E sənay, nihwəti shiy mbə shi va kala sənashi ghəci kwətij kwətij tsa shiw. Va sa nzanay, kwəmaa mənta mbəmbə na, tar bəla naw. ²⁷ A mazə Agəripa, yivə gha, tsəgha na kwəma gəzəkə ka

gəzə kwəma Hyala katan pə gha na? E sənay, mbə yi nza gha tala» kə. ²⁸ Ma kə Agərīpa kaa Pəl na: «A Pəl, war jəwə tərə na, gha dzaa məntəra ka ndə nəw Kərīstəw sa» kə. ²⁹ Ma kə Pəl kaa zləbanci na: «Ya war jəwə tərə na, ya ta fəcahwəti nay, ma yən na nee na, war Hyala na sa cə'wee, a gha mbəə mənīja njasa nzee tsa. Kwataka tə gha cə'wee Hyala baw, lə ta nihwəti mbəzli tikə ni gwanashi, a ghwəy nza gwanəwəy ghwəy ghwəy shiy fa kwəma gəzee na njasa nzee tsa. Nanzəy, cə'wə Hyalee ta nza ghwəy kwa dənɔw njasa nzee tsaw» kə.

³⁰ Dza kar mazə ghəshi lə ngwəmna mba'a Berənīsə lə mbəzli nza ghəshi li shi gwanashi tifa, mba'a ghəshi satishi ta dzashi. ³¹ Ma sa səvərishi ghəshi tə ngwəla na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ma ntsa vay, kwəma bəzamti na tifa ya jəw nɔə gar pəəsli mənɔi, ya gar fə mənɔiy dzəghwa fərshinaw» kə ghəshi. ³² Ma kə Agərīpa kaa Fesətəsə na: «Ntsa təbə mənɔiy pəlay na ntsa nza, ghəci kalaa pəla dzaa dzəti ngwəvə kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi nza sa» kə.

27

*Mənɔiy kafə ta bə Pəl dzəmbə məlmə *Rəm*

¹ Ma sa tarəkə mənɔi kwa kwambəwal dza ghəy ta dzaa dzəti hidī ka Itali, kə mənɔi ki na, mba'a mənɔi fanambə kar Pəl ghəshi lə nihwəti mbəzli kəəsəti mənɔiy dzəmbə dəvə Zhəliyəsə. Ma Zhəliyəsə tsa vay, dikə tsa ka sawji bələkwə na. Ka sawji mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi, kə mənɔi ka slən tsa kaa sawji va. ² Ma sa pəməvənəy na na, mba'a kafəy lə ghəy kwa kwambəwal ka Adəramitə. Kwambəwal va na, dzar mbə məlməhi ka kwambəwal garə tə hidī ka Azəy ghənzə taa dza. Pə ghəy ka dzanəy kwa ki. Mba'a Aristarkə ntsaa səəkə tə hidī ka Masedəwan mbə məlmə Tesalənīkə kwasəbə ghəy. ³ Ma tə həzlimə na, ndəs ghəy tsəhənəy mbə məlmə Shidanɔw. Dza Zhəliyəsə sa nzana mbə mananci wəzə hwər ghəci kaa Pəl, mba'a zlanay kwal a ghəci dzaa dzəvəgha madigahiy, nza ghəshi mbəə mananci shi dza naa di.

⁴ Ma sa madīnəy ghəy tifa na, mba'a ghəy dzarənəy vəgha nihwəti hidī tə jipə yam, sa niy viy safəə dzəmbə kwəma ghəy, Shipər, kə mənɔi slən tsa hidī va. ⁵ Dzəghwa mba'a ghəy tanənəy dzəvəri tə kwəfaa kərəkəva ma ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə

Shilishi lə Pamfili. Mba'a ghəy tsəhəjəy mbə məlmə Mira, tə hidī ka Lishi. ⁶ Ma tifa na, mba'a dikə tsa ka sawji bələkwə kəsata kwambəwaləə dzəti hidī ka Itali, sa ka Alekəsandəri ghənzə. Dza na mba'a faghwanəy kwa. ⁷ Ma sa kafəjəy ghəy tifa ki na, vici daf ghəy mənti mbə dza sahə. Ngahə ngahə ghəy tətərevə tsəhəjəy mbə məlmə Kənidə. Ma sa damətəjəy safə ta dza kwa kwəma slarə na, mba'a ghəy dzarəjəy ta mətsəni nihwəti hidī tə jipə yam, Kəretə, kə məndi kaa slən tsa shi, njasaa dza kwa məlmə Salməne. ⁸ Dza ghəy ki, mba'a ghəy tətərevə tanə, ngahə ngahə tsəgha. Dza ndəs ghəy tsəhəjəy tə pətsa nə məndi, «Pi dəkə kwambəwaler tsa wəzə tsa» kə məndi. Ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Lashe.

⁹ Ma sa nzana, tərəjw ghəy dzamti vəghwə mbə dza va ki na. Jikir dza kwa kwəma mənta lə kwambəwal. Sa nzana, mba'a vəghwə tsa ka məndiy məni səwmay tsa *ka Zhəwifə ti kərəy. Sa nzana tsəgha ki na, dza Pəl ka gəzanshi kwəma sənata na dzaa məniva naci ki. *
¹⁰ Ma kə na: «A mbəzlee, ma yən nighəy, ta məniva dza shi gəmgəm ni, jikir jikir shi, kwa kwəma dzaa nza. A dza kwəma vaa nza war

kərəy kwambəwal lə shiy dzaa zashi kwa tala baw, lə ghwəmməshi də'wə ghən tsa ghwəmmə gwa'a dza naa nza mbə» kə. ¹¹ Ma dikə tsa ka sawji naci ki na, war faba kwəma ndə kabə kwambəwal ghəshi lə ntsaa sləkə kwambəwal va ghəciy fa kən kwəma gəzə Pəl va. ¹² Ma sa kama pətsa ka kwambəwal vaa garə ti tə pətsa va wəzə gar nżəy kwambəwal ti həfəghwə na, war dza kwa kwəma daf tsa mbəzli kwa kwambəwal mawti. Sa nzanay, pətsa garəjəy ghəy va ti na, pi wəzə na ta dəkə kwambəwal həfəghwəw. Va tsəgha niy dī ghəshi dzaa dzəmbə Fenikəsə, ta kəramti fəghwə ghəshi gar mbay. Pətsa vay, pətsa ka məndiy dəkə kwambəwaler ti, tə hidī ka Kəretə zhəkə ləy mətsəni njasaa dzəghwa məkwi, kala nighə hidī dzatidzə ni va ka məkwi na.

Van ndə safə kən kar Pəl tə kwəfaa kərkəva ma

¹³ Ma ghalaba ki na, mba'a safə tsaa səəkə njasaa dzəmbə həcī ghati viy jəw jəw. Ma kə ghən tsa shi na, nja na ghəy kwəmavə kwəmaa niy dī ghəy va, kə ghəshi. Mba'a ghəshi mbahəkəmə tsahi ka ghəshiy garə kwambəwal li shi, mba'a ghəshi waslavəghavashi

27:9 27:9-10 2Kwər 11:26 * **27:9** 27:9 Səwmay tsa vay, tə kwa kəni vici kwa məslefa tir ka məndiy məni. Ləy hwəm vici va pa' tə kwa mahkana tirəy, kar məndiy mbay dza lə kwambəwaləw. Sa nzanay, tərəjwəy ka safə viy.

ndəkwe ndəkwe vėgha hėlbė tsaa dzėvėgha hidı ka Kėretė. ¹⁴ War ghwėla jėw tsėgha na, 'wakėvė safė tsa tėrėŋw tėrėŋw tsa, nza'jėw sėkėy, sėkė mė dėlegwigwi hidı tė jipė yam. Safė tsaa sėkė lėykė kwa ghwėmė, kė mėndi ka slėn tsa ci. ¹⁵ Ma sa sėkė naa tsanavė dėmėzl kaa kwambėwal na, gwa'a kala zhini kwambėwal mbay zhananati ghėn ghwėla. Mba'a ghėy zlanay ghėn tsa ghėy kaa safė tıba ki, ka tsėkwė kwambėwal ghėci. ¹⁶ Dza ghėy ki mba'a ghėy dzarėŋy vėgha nihwėti hidı tė jipė yam, shi har mėndiy Kwada, ghėshi mėrshi naa kėlatėŋy. Ma tıba ki na, mba'a ghėy mbėlavė zlėghwėvė kwambėwal jėw na ngahė. ¹⁷ Ma sa zlėghwėvė ka kabė kwambėwal na jėw naa dzėghwa na dikė na va na, tapė ghėshi ta pėla kwal tsaa mbėli na dikė na. Dza dėzlėtsėbė ghėshi pahati zhi'wė'wė ti. Ma sa hazlėnishi ghėshi va dzashiy dzėmbė ndarghė tė miy kwėfaa kėrkėva ma, ge'i njasaa dzėvėgha hėlbė tsa hidı Libiy na, mba'a ghėshi fambė tsėm tsa shėndėkė tsa, ta kėti kwambėwal va safė, ka tsėkwėshi safė tsėgha ki.

¹⁸ Ma sa nzana war ę safė tsa vaa gaganėy ki, way pi tė hėzlimė na, mba'a ghėshi ghati shikė shi kwa

kwambėwal dzėmbė yam. ¹⁹ Zhėkėvėri ƒa na, tapė mbėzliy nighė dzėkėn kwambėwal ta ndaka shiy gwėma kwambėwal dzėmbė yam, lė dividivi shi. ²⁰ Vici ƒarŋ ghėy mėnti, kala nata ghėy ya vici, ya sasėrkwė nzė. War ma van na, ghwėlay mbė kėkėdınėy lė bėrci ki, zhini ghėy tėkė, ta mbėlinėy dza ghėy, pė ghėy ghwėlaw.

²¹ Ma mbėzli kwa kwambėwal va ki na, mba'a ghėshi hishi kala zėmėhwė shiy. 'Wakėvė Pėl gar garėy kwa jipė shi. Ma kė kaa ngėshi na: «A mbėzlee, a ghwėy niy tėbė ƒavė kwėmee nza, mbala mbė hidı ka Kėretė niy nzėyėmmė ghwėmė nzay, ci ghwėmmė mbėlimmė va tsatsa ngėra'wė nza, ci shi ghwėmmė ni shakamti ghwėmmė tıbashi nza. ²² Ya tsėgha nzė sana kiy, ę gėzanwėy ya, ka dza her ghwėy ma, sėnzėnvay, ndė tıba mbė ghwėy ya kwėtinŋ nzė mba'a dzaa mėtiyėw. War kwambėwal kwėtita na saa dzaa nza bėtė. ²³ Sa nzanay, a Hyalaa slėwara, Hyala ghėrantee slėni ghwėnikėra ndė kwal tsa nzė, mba'a sėkė ę garėy vėghee mbė vėrdi ndatsė na. ²⁴ Ma kė ngėray: "A Pėl, ka hazlėni gha ma! A Hyalaa dı ghaa tsėhėŋa tė ngwėvė kwa kwėma mazė tsaa slėkė hidı ka *Rėm gwanashi. Ta mėntėŋa wėzė hwėr tsa nzė

dza na, mba'a taa mbəlitɪ piy tsa mbəzli kwa kwambəwal ni kwasəbə gha" kə. ²⁵ Va tsəgha nə ya kiy mbəzli yay, ka dza her ghwəy ma. Ma Hyalay, ya wa kwəma gəzəkəra na va, ta mənɪ dza na, kəy, e sənay war tsəgha dza naa mənɪ. ²⁶ Nanzə kiy, tə həlbə tsa nihwəti hidɪ tə jipə yam dza safəw bəzləyemmə» kə.

²⁷ Ma tə kwa mənɪ lə fadə vərɔɔ ghəy na, war mbə yisənəy safəw tsa va tsəgha ghəy dzəy tə kwəfa Meditərane. Ma mbə yam vərɔɔ həvir va na, njasa kətiva ghəy dzəvəgha hidɪ, ka kabə kwambəwal vaa nighə. ²⁸ Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə hakwə tsa pəhəti ghəshi tə ghwər ndəghaghə, ta nighə hwər ta kwəfa. Ma sa nighəti ghəshi na, mba'a ghəshi kəsəy hwər tsa ti shi, basa bakə mətəkə dəghəsəti. Zhini mba'a ghəshi kətivə dza jəw. Ma sa kətivə ghəshi dza jəw na, basa mənɪ lə cifə ghəshi kəsəy hwər tsa ti shi. ²⁹ Mba'a ghəshi hazlənɪ shi va nəghətəa kwambəwal ghəvə tsambəvata mbə kəlbəhi. Dza ghəshi mba'a ghəshi faghwa tsahi fadə dzəghwa kwəfa zhəkə ləy hwəm kwambəwal. Dzəghwa mba'a ghəshi garəti kwambəwal tifa. Ngahə ghəshi nighə wali tsa pi. ³⁰ Dza ka kabə kwambəwal va, ka pəla

kwal tsaə hwəshi. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəkəghwa na jəw na kwambəwal dzəti ghən yam. Sa bəkəghwa ghəshi na, dza ghəshi ka pəla tsəhwəli, njasa dza ghəshi ta ndəgha tsahi latifa latifa tə kwəma kwambəwal ghəshi mənɪ. ³¹ Ma kə Pəl kaa dikə tsa ka sawji bələkwə ni, lə kaa ka sawji gwanashi ni na: «Nay ghwəy na, war mba'a kə mbəzli ni dzashi tikə kwa kwambəwal nay, ka mbəlɪnwəy ghwəyəw» kə. ³² Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ka Sawji kaa zə'wə pəhəti mənɪ va kwambəwal jəw na li, piyən ghəshi slanti, mba'a ghəshi zlataa dzata.

³³ Ma ghəshi mbə ndəghə wali tsa pi ki na, dza Pəl ka gəzanshi zəmə shiy, kaa ngəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: «Avanay ndatse məniva kwa mənɪ lə fadə vici ghwəy mbə ndəghə mbəlɪnwəy, kala zəhwə ghwəy ya waba. ³⁴ Va tsəgha cə'wənwəy ya, a ghwəy zəmə shi zəmə va ma ghwəy, shiy dza mbəlɪtənwəy. Ə gəzənwəyee diba, ndə mbə ghwəy mba'a dzaa zata, ya sətɪ mbə ghən tsa ciw» kə. ³⁵ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na lan bəvə pən, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala kwa kwəma shi tifa gwanashi. Dza na mba'a ngəvəri, mba'a ghati zəmə ci. ³⁶ Dzəghwa ki mba'a her

shi dzəghwashi gwanashi. Ka zəmə shi zəmə ghəshi. ³⁷ Ma daŋ tsa ghəy kwa kwambəwal va na, a ghəy mēnti ndə diwəy bakə, mba'a mbərfəŋ mətsəkə kwaŋti ghən kən. ³⁸ Ma sa zəməhwə ghəshi shiy, ka ngəslishi na, mba'a ghəshi shəkambə nihwəti shi kwa kwambəwal dzəmbə yam nəghətaa ghənzə mēni shəndəkə.

*Njasa 'yambəvata
Kwambəwal mbə ndarghə*

³⁹ Ma sa kərəy pi ki na, mba'a ghəy nashi ndarghə kwa kwəma ghəy. Sənay pətsa nza ghəy va ti ka kabə kwambəwaləw. Dza ghəshi mba'a ghəshi vərghəvə pətsa vəgha həlbə, mba'a ndarghə nja taŋa ni. Ma kə ghən tsa shi na, ta dza ta garəti kwambəwal ti shi ghəshi gar mbay, a kə ghəshi. ⁴⁰ Dza ghəshi pəli ghəshi palamti tsahiy garə kwambəwal zlashi kwa yam lə zhi'wə'wə pəhə mēndi shiy kabə kwambəwalta ghəshi pəlamti ghala pətsa va. Mba'a ghəshi kafakati shi nja gamta'wal ni va, ka pəhəyshi kwa kwəma nzə, ta mbə safəə tsəkwəshi. Dza ghəshi ki, ka dzaa li tsəgha tsərəə dzəti kwəma ndarghə va. ⁴¹ Ma ghəshi mbə kwal ki na, mba'a ghən tsa kwambəwal njəfambəvay mbə ndarghə tsəkwəkə yam. Dza pəz kəsəta, kala mbay ya

kwəfəghə nzə ghwəla. Kə bəla ləy hwəm mba'a wəwəredita sa vədəməva yam dzəmbə lə bərcki.

⁴² Dza ka sawji ka dī bak-wamti mbəzli kasanavəshi mēndi va ta bəshiy dzəti hidī ka Itali gwanashi. Va nəghətaa tsahwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ mbərəhwə dəzlə hwəy. ⁴³ Dza dikə ka sawji ka *Rəm bələkwə, sa dī na mbəliiti Pəl, mba'a damətishi va mēni njasa təkəti ghəshi va. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy mbay mbərə dəzlə a ghəshiy zliy dzəti yam ta taŋəshiy dzəvəri həlbə. ⁴⁴ Ka ma nza niy tərmbə nəw shi məba'wə məba'wə tə gəzləmbə, lə dzar tə bəla shəghwə kwambəwal, shiy tərmbə jəw jəw ni. Ava tsəgha kwəmavə ghəy taŋəŋəy gwanaŋəy dzəti həlbə kwəriŋ, kala shiy mēntəŋəy tifa.

28

*Pəl tə nihwəti hidī tə jipə
yam, Maltə*

¹ Ma sa tsəhəŋəy ghəy tə hidī tə jipə yam va kwəriŋ ki na, mba'a mēndi gəzanəy, Maltə na slən tsa shi, kə mēndi ngəŋəy. ² Ma ghəy tə hidī va na, dza van mba'a ghati nzəmə, ka mənipə tasli tərəŋw. Dza mbəzli tə hidī va, shiy gəzə ma kwəma ka *Gərekə, mba'a ghəshi mēntəŋəy wəzə hwər dalala. Ka'wə ghəshi ka'wətəŋəy, mba'a ghəshi

pəhəyŋəy ghwə tərəŋw. Ma ghəy mbə bəghəzli ghwə va na, ³ dza Pəl mba'a kwasəvə kwashebi ta fə shiy dzəti ghwə. Mbalaa na tsapə mbə shiy. Dza tsapə va mba'a səvərta mbə shiy sa favə na ghətəghətə tsa ghwə. Dza na mba'a həcamti Pəl tə dəvə ci. ⁴ Ma sa nay mbəzli mbə məlmə va shishi tsa va həciti Pəl, war zanəy ghəci tə dəvə ci tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə tsa shi na: «Ma ntsay, ndə bəkwə mbəzli na. Sa nzana ya tsəgha mbələkəvay na tə yaməy, zləbati pəlay ntsa va ngwəvə Hyala ta nza ghəci tə ghwəməyəw» kə ghəshi.

⁵ Dzəghwa Pəl naci, məs məsati shishi tsa va tə ghwə. Kala zhanci shiy ya jəw tsətsə. ⁶ Ma kə ghən tsa shi na, war ta pə dza dəvə ci va ya njaa, aw bay na, mba'a dzaa tərəy, ka mətiiy, kə ghəshi. Ma sa nzata ghəshi nza tərəŋw, kala nashi shiy mananci kaa Pəl ghəshi na, zhini tərəf ghəshi zhəghanti gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Kay ntsay Hyala na» kə ghəshi.

⁷ Ma pətsa nza ghəy va ti na, ndəkwə ghəci lə ghi tsa ndə hidī tsa dikə tsa tə hidī tə jipə yam va. Slən tsa ci na, Pəbəlīyəsə. Dza na ka'wə ka'wətəŋəy lə wəzə. Vici mahkan ghəy mənti kəghi tsa ci. ⁸ Dzəghwa ghalaba na, gwərapəy dəy Pəbəlīyəsə

kəghi tsa va va təlimə, lə va ka tərəkəwə. Dza Pəl mba'a dzəmbəy dzəmbə ciki tsa ndə zəlghwə tsa va. Sa dzəmbəy na naa, mba'a cə'wakən Hyala kən, mba'a fanakən dividivi ci. Sa mənti Pəl tsəgha na, dza ntsa va mba'a mbəliy. ⁹ Ma sa mənta nava kwəma tsəgha na, mba'a nihwəti ka zəlghwə tə hidī tə jipə yam basəkəvashi, mba'a ghəshi mbəlīshi kwərakwə. ¹⁰ Dza ghəshi tə mbərkə kwəma va ki, tərəŋw ghəshi fati bama tə ghəy. Ma sa madī ghəy ta dzanəy dzəghwa kwambəwal ta dzanəy na, mba'a ghəshi ngavəŋəy shiy gar məkəŋəy mbə dza ghəy va.

*Kafə tsa Pəl mbə Maltə, ta dzəmbə məlmə *Rəm*

¹¹ Ma gha ghəy madī tībay, sa mənti ghəy tir mahkan. Sa kafə ghəy na, mba'a ghəy dzanəy kwa kwambəwal ka Alekəsandəri, sa niy warə na fəghwə tə hidī tə jipə yam va. Lamba ti na, slən tsa Diyəsəkwərə. ¹² Dza mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Shirakwəsə. Mba'a ghəy mənti vici mahkan. ¹³ Sa madī ghəy tība na, ka dzar vəgha həlbə vəgha həlbə, dza kwədim ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Rejə, tə miy həlbə ka Itali. Ma tə həzlimə va na, mba'a safə tsaa səəkə njasaa səəkə kwa həci ghati viy wəzə, jəw jəw. Bakə vici ghəy mbə dza na, ndəs ghəy

tsəhəŋəy mbə məlmə Pəzəl.
 14 Ma mbə məlmə va na, mba'a ghəy kəsashi nihwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw. Ka cə'wəŋəy ghəshi ta mənəhwə ləwma kwətiŋ ghəy li shi. Ava tsəgha mađiŋəy ghəy ta dzəmbə məlmə Rəm. 15 Mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə *Rəm favə mbə səəkə nza ghəy, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi səəkəshi ta ka'wəŋəy. Pa' tə ləwma Apiwəsə lə mbə geshikiki ka məndiy fə mbəledfemer mbə shi mahkan ni tifa. Ma sa nashi Pəl tsəgha na, dza na ka mananta 'wəsa kaa Hyala. Mba'a nəfə tsa ci kwəmavə bərçi tifa ki.

*Gəzə kwəma Pəl mbə məlmə *Rəm*

16 Ma sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə *Rəm ki na, mba'a məndi zlanay kwal kaa Pəl a ghəci nzəy kəy tsa ci ghi, mba'a ndə sawji tsa dzaa ndəghwə. 17 Ma ləy hwəm vici mahkan na, mba'a Pəl harkə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə mbə məlmə *Rəm. Ma sa bəsəshi ghəshi ki, ma kə ngəshi na: «A ngwarməhira, avanay yənəy, mənti kwəma jikir nee ya kaa hwəlfə ghwəmmə, ya dzar kwa kwəma jiji ghwəmmə niy nza kiw. Dzəghwa məndi tsəgha təgəm ki na, mba'am kəsətəra mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a məndi banavəra kaa ka

Rəm. 18 Ma sa banavəram kaa ka Rəm na, dza ghəshi mba'a ghəshi njəđiti kwəma va vəya wəzə. Kala kəsata fəti ghəshi tar kabakee gar pəəslira məndi. Mba'a ghəshi niy đi pələra. 19 Ma ka Zhəwifə na, kala zləba ghəshi məndiy pələra. Ma sa nzana ki kala zləba ka Zhəwifə məndiy pələra na, nay tsahwəti kwalee ta kəđamti kwəma va, kala təđi nzəə səəkə tikə ta bəsə va mazə tsa sləkə hidfi ka Rəm gwanashi nee kiw. Səəkə tsee va lə kwəma va dibay, məniy na nja ta bə fəti kaa mbəzli mbə hwəlfə yaw. 20 Ava ghənzə na kwəma đəwŋwəy ya ti, ta mbəə gəzəhwə kwəma lə ghwəy. Sa nzanay, war tə sa nəwee ntsa fəy ka Zhəwifə ghən tsa shi gəzliŋə ti kəsəghwara məndi kwa fərshina» kə.

21 Sa gəzamti Pəl kwəma ki, ma kə ghəshi ngəci na: «Na na ghəyəy, səəkə ka Zhəwifə tə hidfi ka Zhəwde tsaslikəŋəy zliyaa dzəkən kwəma ghaw. Ya səəkə mbə ngwarməhimmə mbə məlmə Zhəwdey, səəkə ndəə nza tifa ya kwətiŋ mba'a sləkəŋəy kwəma gha, ya ka gəzəkə *kwəma jikir naa dzəkən ghaw. 22 Ma nanzəy, a ghəy đi ghaa gəzəkəŋəy kwəma təkə gha də'wə ghən tsa ghaa dzəkən kwəma va. Sa nzanay, a ghəy sənay, ya pa' kwəməbay, tərəŋw ndərə

məndi kwal tsa nza gha tsa kwa» kə ghəshi. ²³ Sa gəzanti ghəshi kwəma va na, dza ghəshi mba'a ghəshi slanavə vici dza ghəshi zhiniy səəkə ti kaa Pəl.

Ma sa səəkəta viciy niy slati ghəshi va na, mba'a ghəshi səəkəshi dāŋ dzəvəgha Pəl fəcava ki. Sa səəkə ghəshi na, mba'a Pəl ghati gəzanshi kwəma, ka gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli. Ka pəla kwal tsa canakəvərishi njasa gəzəkə zliyahı pəhəti *Məyizə, lə zliyahı ka gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw, ta mbə ghəshiy zləba nəw ci. Ghala mekəshi pa' hetihwer ghəci mbə gəzanshi kwəma va. ²⁴ Dza ki, mba'a nihwəti mbəzli yivə kwəma gəzanshi na va mbə shi. Ma nihwəti na, kala zləba ma ghəshi. ²⁵ Dza ghəshi ka ndaniva tsəgha, kala sləkati kwəma va ghəshi wəzə kwa jipə shi. Ma kə Pəl kaa na kəray na ti ngəshi na: «Aya, avanayəy, katanj na kwəmaa niy gəzanshi Safə tsa Hyala va kaa jijihinwəy lə miy tsa *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala, sa niy nə na va:

²⁶ Mbala, ma pə gha kaa hwəlfə mbəzli niy:

“Ma ghwəyəy, mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza

lə slimim ghwəy ngar na,

a ka dza ghwəy favə shi dī kwəma va gəzəw.

Mbə nay pi ghwəy taa nza nanzə ngar ka nighə shiy na,

ka dza ghwəy nashi shi nighə ghwəy vaw.

²⁷ Sa nzana ma ghwəy ghwəy mbəzli niy,

a ghwəy mənti nefer ghwəy caslakə caslakə,

əntaa kwəma gəzə ndə ngəŋwəy tsə'wə mbə nefer ghwəy.

Ka na'way slimim ghwəy, əntaa ghwəy dzaa favə dzəghwa slimim ghwəy.

Ka kalay mətsəhi ghwəy, əntaa ghwəy dzaa nata ya wa kwəmaa məniva lə mətsəhi ghwəy.

Shi məni ghwəy va tsəgha niy,

əntaa ghwəy səəkə dzəvəghee,

ta mbəlantəŋwəyee” pə gha ngəshi,

kə safə tsa Hyala niy ni» kə Pəl.

²⁸ A kə Pəl kaa ngəshi dība na: «Va tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ghwəy ka Zhəwifə, ma njana zləba ma ghwəy kwəma dī Hyala va mbəlinwəy liy, kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dza məndi ta gəzanshi nana. A ghəshi dzaa zləba na na shi» kə. ²⁹ [Ma sa gəzəkə Pəl kwəma va tsəgha na, mba'a ka Zhəwifə dzashi, kala ngərə ghəpə tərəŋwə kwa jipə tsa shi.]

³⁰ Dzəghwa Pəl ki piya bakə ghəci mənti kəghi tsa bəvə na va ta nzəy

ghəci kəy. Ka ka'wə
mbəzliy səəkə ta nighə
ghəci kəyba gwanashi. ³¹ Ka
gəzanshi ghəci njasa sləkə
Hyala mbəzli, ka bananshi
kwəma Ndə sləkəpə Yesəw
*Kəristəw kala hazləni ma,
kala saa makə tifa.

Ava tifa kəray Zliyaa
dzəkən sləni ka kwal Yesəw
ki.

**Zliya tsasli Pəl
kaa ka
Rəm
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hidfi ka Kwərintə na. Ghəci mbə wə kwa mahkana wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Rəm tsasli na zliya na. Ghala vəghwə tsa vay, hidfi ka Rəm va niy nza hidfi gwəramti tə dikə tə hidfi gwa'a gwa'a, sa nzanay, mbə shi niy nza mazə tsaa sləkə mezhizhə tə hidfi gwa'a.

Pəl də'wə ghən tsa ciy, niy səkə naa kwəməvə kwal tsaa tsəhə mbə məlmə Rəməw (15:20-24). Ya tsəgha nzə kiy, dafj na mbəzliy niy sənashi na mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, sa niy kwəmay na li shi tə tsahwəti pi (vəh 16). Mbə zliya na kiy, mbə gəzanshi tsəhə tsa ci mbə shi, ta nighəshi na Pəl kaa ka Rəm. Dzəghwa na dibay, ka gəzanshi njasa nza mbəzli gwanashi jikir kwa kwəma Hyala, lə njasa mbəlitishi na lə wəzə hwər tsa nzə, kala kama tə nəw kwəma pəhəti na njasa bananshi nihwəti mbəzli va dzar mbə shi. Zhini na dibay, ka gəzanshi njasa ka ghəshi nzəy mbə jakəva tsa shi ghəshi mbəzliy nəw Yesəw.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-17 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən Yəwən kwəma wəzə na.

Vəh 1:18 pa' tə vəh 3 Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə gwa'ay, mbəzli jikir ni ghəshi va Hyala. Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa.

Vəh 4 Njasa məniiy Abəraham gar dzəghwa kwəma Hyala, sa zləbavə na kwəma gəzəkə Hyala.

Vəh 5 Tə mbərkə kwəma Adam kwəməvə mbəzli mətii. Tə mbərkə Yesəw ghəshi kwəməvə mbəlishi.

Vəh 6 pa' tə vəh 7:1-6 Ka dza ghwəmmə nzəyəmmə mbə jikir sa nzana mba'a Hyalaa mənii wəzə hwər kaa ntsa jikir tsaw.

Vəh 7:7-25 Gəmgəm na kwəma pəhəti Hyalaw. Ghənzə citəmmə na gəmgəm tsa kwəma jikir na.

Vəh 8 Sløni ghəra Safə tsa Hyala mbə nefer mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 9 pa' tə vəh 11 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən mbəli tsa ka Izərayel.

Vəh 12 pa' tə vəh 15 Njasa ka mbəzliy nəw Yesəw nzəy.

Vəh 16 Kwa kərnii kwəma Pəl, lə səkəwə mbəzli ghənghən ghənghən.

Mba'a pə ghəwəy dī favə

kwəma mbə zliya ka Rəm na wəzə wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsa dzəkən Adam lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, pərba mbə zliyaa pərasli slən tsa shiy.

*Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka *Rəm*

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw. Hyala harvəra na ta nza ka *ndə kwal tsa Yesəw, mba'a təravəra ta dzeə ta gəzə Yəwən kwəma n zə wəzə na kaa mbəzli. ² Ma Kwəma wəzə na vay, a Hyala niy gəzəkə ghala mbəradzəta lə miy tsa ka gəzə kwəma n zə. Dzəghwa mba'a məndi tsaslambə mbə zliya n zə tsəgha. ³ Kwəma vay, dzəkən Zəghwə n zə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə gəzə na kwəma. Dzar kwa ndə ngəri tsa ciy, ntsa yakəm mbə takə tsa mazə *Davitə na. ⁴ Ghala pətsa zhanakati Hyala zhakati mbə məti, lə bərçi Safə tsa n zə dewdew tsa ki na, mba'a citi nza tsa nzana ka Zəghwə n zə karkar lə bərçi. ⁵ Ava war tə mbərkə Yesəw Kəristəw pəərətəra Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dzaa gəzə kwəma n zə kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. A ghəshi mbəə zləbavə kwəma n zə, ka danta fəti. Ma nza ghəshi mbəə fal

slən tsa Yesəw Kəristəw gwanashi tsəgha ki. ⁶ Ghwəy sana sən zənvay, mbə mbəzli va nza ghwəy kwərakwə, ghwəy mbəzli harvə Hyala va ta mbə ghwəy nzaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka Rəm.

⁷ A səkwənjwəy ya gwananjwəy tə hidi ka Rəm gwa'a gwa'a, ghwəy ghwəy mbəzli di Hyala, shi harvə na ta nza ghwəy ka shi n zə. Məntənjwəy wəzə hwər tsa n zə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndanjwəy zərkə mbə n zəy tsa ghwəy.

*Njasa di Pəl dza ta nighəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə *Rəm*

⁸ Ma kwa taja kwəma gəzee nana diy, 'wəsa nə ya kaa Hyala lə slən tsa Yesəw *Kəristəw, ta kwəma ghwəy gwananjwəy, sa nzana, ya pa' kwəmafə tə hidi gwa'a gwa'a na, mba'ee favə tərənjwə bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw, kə məndi. ⁹⁻¹⁰ Ya hwəmbə cə'wə yay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən ghwəy. Mbə cə'wə Hyala kee nza a ghənzə mbəə ndara kwal ta tsəhə mbə ghwəy. Hyalaa kwa ndəgha fəti ta kwəma gəzee va. Hyala vay, lə nəfə tsee kwətij ghərantee sləni, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə n zə kwa

1:1 1:1 SləniKY 9:3-15; 26:16; Gal 1:15-16 **1:2** 1:2 3:21; 1Pi 1:10-12 **1:3** 1:3-4 Mt 1:1; 20:30-31; SləniKY 13:33; 2Tim 2:8 **1:5** 1:5 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9 **1:7** 1:7 zərkə: 5:1; 15:33; 16:20; 1Kwər 7:15 **1:8** 1:8 16:19; 1Tes 1:8 **1:9-10** 1:9-10 15:23; SləniKY 19:21; Ef 1:16

kwøma mbøzli. ¹¹ Ta na navay, tərəjw nzəghəree ta nanjwəy lə mətsee, nza ghwəmmə dzaa tihəhwə ni ya shi ndara *Safə tsa Hyala dəwdəw ni, lə ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəməvə bərçi mbə nəw Yesəw. ¹² Wəzəba nə ya bay, ka mətsehəra bərçi ghwəy, yən na, ka mətsehənjwəy bərçi kwərakwə, mbə bə tsa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Yesəw Kəristəw, pən.

¹³ Va wa gəzee kwøma va tsəghay ngwarməhiray, sa nzana gar dən sədeə yən səəkəə təkəti tsəhə mbə ghwəy. Pa' sənženva ki na, a kwəməvə kwal yaw, tsəgha. Ma kwøma təfee miy tsee tiy, war mba'ee dzaa ghərati sləni mbə ghwəy, ka zhəghəshi nihwəti mbəzliy ka nəw Yesəw kwərakwə, njasa nzana va tsəghee kwəməvə mənti nihwəti mbəzli tə nihwəti hidī. ¹⁴ Sa nzanay, ghənzə na nee sləni kavəra Hyala ta dzee ta gəzə kaa ya tsamaba ndə ngəri. Ka dzaa gəzanshi kaa mbəzli ghwənita məhərli shi, lə kaa ni ghwənita ma məhərli shi. Ka gəzə kaa mbəzliy sənashi shiy, lə kaa niy sənashi ma gwa'a. ¹⁵ Va tsəgha nzana, war mbə təkēe dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Røm kwərakwə ki, ta dzee gəzanjwəy Yəwən kwøma wəzə na na.

Bərçi mbə Yəwən kwøma wəzə na

¹⁶ Ka ha'wee ya jəw tsətsə ta gəzə Yəwən kwøma wəzə na kaa mbəzliw. Sa nzanay, e sənay lə bərçi Hyala na mbə tərəjw, ta mbəlanti ntsaa dzaa zləbavə kwøma va, ya wa ndə na. 'Wava na tə hwəlfə mbəzli *ka Zhəwifə ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli tə hidī gwanashi. ¹⁷ Kwøma wəzə na vay, ghənzə cipə na kwøma mənti Hyala ta mbə ndə ngəriy dzəghwa kwøma nzə, kala hazləni mbə nəfə ci, ya wa ntsaa zləbavə kwøma mənti Hyala, mba'a banavə nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa dzəghwa kwøma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci. Ava tsəgha tsasliti məndi mbə Zliya Hyala kwərakwə, a kə məndiy:

Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay,
ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwøma Hyala
kala hazləni mbə nəfə ci.
Ghəci na saa dzaa kwəməvə piy tsaa kədi ma, kə məndi.

Jikir tsa məni ndə ngəri tə hidī

¹⁸ A Hyala cikəvəri njasa satiy nəfə tsa nzə səəkə mə ghwəməə dzəkən mbəzli, va kwøma jikir tsa məməni məndi gwanay tsa ci tə hidī, kala dī fəti məndi ta kwøma nzə. Ma na sənata ghəshi kwøma wəzə na va Hyala

na, mba'a ghəshi biydfamti lə na shi va *kwəma jikir na. ¹⁹ Ta na navay, shi nza məndi gar sənashiy dzəkən Hyalay, a ghəshi sənashi. Hyala də'wə ghən tsa nzə canakəvərishi na. ²⁰ A ghwəmmə sənay, ta na ndə ngəriy, ka mbay naa nata Hyala lə mətse ciw. Nanzə ki, ghala ngati Hyala hidiy, mba'a kə məndiy nighə shi mənti na, ka zəzəə dzəkən shiy, ta sənay dza məndi, ghənzə na Hyala kwətita, lə bərçi na və tərənjw kala kərə ma, kə məndi. Ava va tsəgha kiy, ka dza ghəshiy mbay zhiniy pəlavə kwal vərəslə kwa kwəma Hyala ghwəlaw. ²¹ Ta na navay, a ghəshi sənata Hyala: «Ghənzə na Hyala» kə ghəshi. Ma dza ghəshi ki na, kala fə dikə ghəshiy dzəti Hyala va, njasa təbə na, kala mananta 'wəsa ghəshi ngəta, ya ta namaba kwəma mənti na. War ma na shi təkə kwəma na, kərakə ghəshi fəy lə təkə na dzar kwa Hyala kwəma. Dzəghwa disl məhərli shi kəəlita, kala sənata na katan na kwəma ghəshi ghwəla ki. ²² Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shi na: «Ghəy na niy gwəramtiy sənata kwəma kən nihwəti mbəzli» kə ghəshi. Mbalaa ghəshi na hyeler mbəzliy gwəramti mbə mbəzli gwa'a gwa'a. ²³ Dzəghwa mbərəkə zlata

ghəshi gələbə ta pəra'wə dividivi shi kwa kwəma Hyala dikə na ndimndim na. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə kwa kwəma pa shi pəghəti məndi nja ke ngəri. Ta bəkwəshi ke ngəri dza ngar ki. Dza ghəshi difa, ka tsəfəkwə kwa kwəma 'yegwer, lə niy dza lə səfa shiy, lə kwa kwəma shesher gwa'a.

²⁴ Va tsəgha zlashi Hyala, ka nighəshi war lə mətse, a ghəshi məməni ni shi va shi hwətəl ghəshi ta mənishi mbə nefer shi. Dzəghwa ghəshi ki tapə dzəmbəshi mbə sawa ghən tsa shi lə məməni shi ha'wə ha'wə ni kwa jipə shi tsəgha. ²⁵ Dzəghwa ghəshi mbərəkə ghəshi zlata kwəma Hyala katan na, ka nəw kwəma dzərvə. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə, ka pəra'wanshi dividivi shi kaa shi ngati Hyala, mbərəkə ghəshi zlata, ghənzə Hyalaa ngati shi va, gar təbə məndiy mananta 'wəsa ngəta ya hwəmba. *Amin.

²⁶ Va tsəgha zlashi Hyala, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə məməni shi səkwa hwətəl va ti shi ha'wə ha'wə ni ki, njana nzana tsəgha ghəshi fi. Dzəghwa mbərəkə mi'i zlay həni lə zhər, ka dzashi ta mənə shi təbə ma məndiy mənə. ²⁷ Dzəghwa zhər kwərakwə mbərəkə ghəshi zlay həni

lə mi'i, ka dzashi ta mamaw zhər tərənɔ nja ghəshi, ka hənı li shı. Mbə shı va tsəgha kiy, zhərəy məntı shı ha'wə ha'wə ni va lə tsahwəti zal nja ghən tsa shı tsəghay, war ta favə ngəra'wə dza ghəshi va Hyala, ka zhəmə jikir tsa shı va danərəmtı ghəshi məhərli shı mbə məni ci.

²⁸ Sa nzana kala dı mbəzli vaa sənata Hyala, na zlashı na tsəgha, nza məhərli shı təkə məni war shı gəmgəm ni, nza ghəshi məni shıy təbə ma ya jəw nzə, tsəgha ki. ²⁹ Dzəghwa paf paf nefer shı tıhəshi, lə təkə məni ya nimaba hwəlfə shı jikir ni tə hidı gwa'a gwa'a ki, ka sla mətsə ta shı va ndə, ka məni ndərəm, ka səl va ndə. Zhini ka bəkwpə, ka həhəərə mbəzli, ka 'wanə lə mbəzli, ka ngwangwashi miy. ³⁰ Ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən nihwəti mbəzli, ka pa jaka lə Hyala, ka gwəlan, ka gəzə war kwəma fəgə, ka kəli ghən tsa shı gəmshı tsəgha. War kwal tsa ghakə məni na 'war'war na kwəma jikir na gwəramtı na dı ghəshi. Ka fa kwəma ghəshi va mbəzliy yakəshıw. ³¹ Ka mbə ghəshıy təravə məni na wəzə na kwəma mbə nəfə tsa shıw. Ka gəzəkə kwəma ghəshi, mba'a ghəshi garəshi tə kwəma gəzəkə ghəshıw, ka dı nihwəti mbəzli ghəshıw, ntsa zhanshi hwər tsa shı ti tıba ya kwətınəw,

tsəgha. ³² Dzəghwa mba'a ghəshi sənay wəzə wəzə, ngwəvə məti na sa kən gəla mbəzliy məməni shı tsəgha ni va, va Hyala, kə ghəshi na, zhəghwa tapə ghəshi zhiniy zhimbəshi mbə məni shıy war tsəgha kwərakwə. Zhini dza ghəshi dıba ki na, ka fal mbəzliy məni gəla shı jikir ni va tsəgha ni.

2

Lə kwal tsa katan tsa sla Hyala ngwəvəə dzəkən mbəzli

¹ Ma kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ntsaa sla ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa məni shı tsəgha ni vay, sənay tə ghəciy, dzəkən ghən tsee slee ngwəvə va, kə. Sa ka naa nza, mba'a zhiniy dzəmbəy mbə məməni gəla shı məntı ntsa basə na va ngwəvəə dzəkən kwərakwə fa. ² A ghwəmmə sənay, Hyala basə na ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa məntı shı tsəgha ni va jikir ni, lə kwal tsa katan tsa. ³ Gha gha ntsaa sla ngwəvə vaa dzəkən mbəzliy məntı *kwəma jikir na va, zhini war tsəgha gha mbə məni jikir nja ghəshi kiy, ta mbəlira dzee dza va ngwəvə nee, kala dza Hyalaa kəsəyra, nə gha na? ⁴ Naa ə nzana, ndərə gha ndərə wəzə tsa məni Hyala dikə tsa, lə wəzə hwər tsa nzə, mba'a sə'wa tsa sə'wa na ka ndəghə, kala basənə

ngwəvə shəkəna? Ə sənay ma gha, wəzə tsa nzə va na, ta mbə ghaa tsanta titihwə ka zhəghəti nzəy tsa gha nə na, pə gha shəkəna? ⁵ War dza gha na, caslake slakə gha mənti ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Kala dī ghaa zlanay nəfə tsa gha ka tsanta titihwə va jikir tsa gha. Ghalaba kiy, mətsehə mətsehə gha bə nəfə tsa Hyalaa sati, sa bəti naa dzəkən gha, ta tərəyŋa ghənzə lə fəti fəca dza naa məni ngwəvə. Fəca va dza Hyala citəpə ngwəvə dza naa slaa dzəkən ndə ya tsamaba ci, lə kwal tsa katan tsa kwa kwəma mbəzli gwanashi. ⁶ War ge'i ge'i lə na ci kwəma mənəhwə ndə dza Hyalaa wanci na ci zhəmə. ⁷ Mbəzliy jihəva ta məni kwəma wəzə na, ta mbə Hyalaa falshi, ka fə dikə dzəti shi, lə ka bənsi piyəy, ta bənavəshi piy tsa kədi ma dza Hyala. ⁸ Ma na mbəzliy zhini ghən va, kala dī ma zləba na katan na kwəma, mbərəkə ghəshi zlay ghən tsa shi, ta sləkəshi na gəmgəm na va kwəmay, ta satiy dza nəfə tsa Hyala, ka ghwərvəə dzəkən shi.

⁹ Ya wa ntsaa məni war kwəma jikir nay, ta sancı ngərə'wə dza Hyalaa dza tərəyŋw dalala. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə *ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi. ¹⁰ Ma ntsaa məni

na wəzə na kwəma naci kiy, war ta fanati dikə lə bama dza Hyala, zhini mba'a mananati zərkə. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi. ¹¹ Va sa nzanay, ka məni pərslə Hyala mbə nanzə kwəməw.

¹² Mba'a kə mbəzliy sənata ma *kwəma pəhəti Hyala mənti kwəma jikir nay, ka dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə, lə kwəma pəhəti na vaw. Ma mba'a kə ka Zhəwifə ghəshi shiy sənata kwəma pəhəpəhə na va mənti kwəma jikir nay, lə kwəma pəhəpəhə na va sənata ghəshi dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə. ¹³ Ka bəti ndə Hyala ka ntsa slar tsa war tə sa nzana mbə fa kwəma gəzəkə kwəma pəhəti naw. Əhəy, war ndə nzana mbə fə ghən ta nəw kwəma pəhəpəhə na va. Ma tsəghay, ntsa slar tsa ghəci va Hyala. ¹⁴ Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshi shi kama kwəma pəhəti Hyala va ta dəvə shiy, kar ghəshiy gwəravə, ka məni kwəma war nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha səəkə ma ghəshiy favə kwəma va. Ghalaba kiy, məhərli shi mənta na ka na shi kwəma pəhəpəhə na ti shi. ¹⁵ Ya namaba kwəma na kwəma gəzəkə Hyala mbə kwəma pəhəti nay, tsasli tsasli ghənzə

mbə nefer shi. Ka civa ghənzəə dzəti ngwəla, mbə sləni ghəra ghəshi, lə təkə kwəma mbə nefer shi, sa nzana mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na, lə na jikir na kwəma. Ghala pətsa nza ghəshi mbə məni na wəzə na kwəma na, rəniki nefer shi, ma ghala pətsa ka ghəshiy mənti na jikir na kwəma na, ka ndanshi nefer shi nja ghwə. ¹⁶ Kwəma vay, ta dzəti ngwəla dza naa dza gwa'a gwa'a, fəca dza Hyalaa sla ngwəvəə dzəkən kwemer mbəmbə ni mbə nefer mbəzli gwanashi. Ngwəvəə vay, lə Yesəw *Kəristəw dza Hyala ta sla, njasa gəzəkə Yəwən kwəma wəzə na na gəzanshee kaa mbəzli.

*Nəwti *kwəma pəhəti Hyala *ka Zhəwifə njasa gəzəkə naw*

¹⁷ Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə kiy, ka Zhəwifəə gə ghəy na na ghəy, pə ghwəy. Diba na, mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ka vəshi tə sa nza ghwəy ka mbəzli Hyala ki. ¹⁸ Gwa'a sənanti ghəy na dī Hyala kwəma, mba'a ghəy sənata təra na wəzə na kwəma, sa banavənjəy kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy. ¹⁹ Ma ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy na, ghəyəy, ka ci kwal kaa ghwəlefesli, zhini wəj pi

tsaa mbəranshi mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli nza ghəy, pə ghwəy. ²⁰ Ghəy na ka bəni kwəma kaa mbəzliy sənata ma kwəma, ka bəni kaa mbəzliy təhəshi ma mbə kwəma Hyala, sa nzana, gwa'a gwa'a kwəma pəhəti Hyala citənjəy kwal sənata kwəma, lə na katan katan na ta gwa'a, pə ghwəy. ²¹ Yəj, tsəgha na. Ya sa nə ghwəy, ka bəni kwəma kaa mbəzliy gə ghəy, pə ghwəy kiy, tawa bəni ma ghwəy kwəma kaa ghən tsa ghwəy kia? Ghwəy ghwəy shiy ni va, ka ghəli sa ndə gha ma, pə ghwəy kiy, tawa ghəli ghwəy kia? ²² Ka məni ghwərghwər gha ma, pə ghwəy kiy, tawa məni ghwəy kia? Ghəy dzar kwa kwəma ta mbəri teepəw, pə ghwəy kiy, tawa zhini ghwəy fəbasə shi dzar mbə ciki mbəri ta zhəghə dəvə kia? ²³ Ghwəy kiy, ə vəshi ghwəy sa nza *kwəma pəhəti Hyala mbə dəvə ghwəy. Dzəghwa ghwəy ki na, kala məni kwəma gəzəkə kwəma va. Ghalaba kiy, Hyalaa sawa ghwəy. ²⁴ Njasa tsasliiti məndi va mbə Zliya Hyala: «War tə mbərkə kwəma ghwəy ghwəy ka Zhəwifə sawa hwəlfə nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə slən tsa Hyala» kə məndi.

²⁵ Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə ghwəy shiy *slanti fə'yasa vay, mba'a pə ghwəy

2:16 2:16 2:6; 1Kwər 4:5 **2:17** 2:17 9:4; Ezay 48:1 **2:19** 2:19 Mt 15:14

2:21 2:21 Mt 23:3-4; Zhj 7:19 **2:24** 2:24 Ezhek 36:20 **2:25** 2:25 1Kwər

7:19; Gal 5:3

nəw kwəma pəhəti Hyala na, wəzə na sla fə'yasa ghwəy. Ma kala nəw pə ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə mbəzliy slanti ma fə'yasa kwa kwəma Hyalaw. ²⁶ Mba'a kə ntsaa slanti ma fə'yasa diti fəti va Hyala, ka nəw kwəma pəhəti na wəzəy, nja ntsaa slanti fə'yasa dza naa nza kwa kwəma Hyala. ²⁷ Ghəci ghəci saa nəw kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha slanti ma na fə'yasa kiy, ghəci dza naa sla ngwəvəə dzəkən ghwəy. Ghwəy shiy ni va, a ghəy slanti fə'yasa, zhini mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy, kala nəw ma kwəma va ghwəy. ²⁸⁻²⁹ Shi pərikə tə ngwəlay, ka mənti ndə ghəshi ka ndə Zhəwifə tsa slar tsaw. Shi mbəba mbəba ni na shiy mənti ndə, ka ndə Zhəwifə tsa slar tsa. Ka məniiy ndəə ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa, tə sa slanti na fə'yasa njasa tsasliiti kwəma pəhəti Hyalaw. War ntsa slanti Hyala fə'yasa ngəci mbə nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə dəwdəw tsa na ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa va Hyala. Gəla tsava ndəy, va Hyala səəkə tsa ci fal, səəkə va ke ngəri naw.

3

¹ Ya sa nzana tsəgha kiy, nama kwəma na sa taŋəti hwəlfə ka Zhəwifə va hwəlfə nihwəti mbəzli

ti tsəghaa? Sa nzana mba'a ghəshi *slaslanti fə'yasa shi kiy, wa na ni shi va shi dza ghəshiy kwəmavə mbəa? ² Na katan katan nay, lə shi kwəmavə ghəshi na tifa mbə tərəŋw. Ma kwa taŋa shiyəy, ghala pətsaa bəkə Hyala kwəma nzəy, kaa ka Zhəwifə niy banavəshi na. ³ Dzəghwa ki na, kalaa niy nəwti kwəma va nihwəti mbəzli mbə shi lə kwal tsa nzə tidid. Əy ma pən ngəŋwəy kiy, va sa nzana kala mbə mbəzli vaa nəw kwəma Hyala va ka garəshi ti tidid na, dzəghwa mba'a Hyala dzaa bashamti garə tidid tə sa nzə nanzə ki, nə ghwəy ki na? ⁴ Əhəŋ, nava tifa tepəw. Na na Hyalay, ta mənii kwəma gəzəkə na va dza na nanzə, ya war ə mənishi mbəzli gwanashi ka ka slasla dzərvə, njasa tsasliiti məndi va mbə Zliya Hyala. Ma kə məndiy: «Gha kiy Hyalay, ə kə məndi sənəŋa, ka ntsaa gəzə kwəma katan na. Dza ya tə ngwəvə haratəŋa ndəy, mba'a gha kəsəy ntsa va lə fəti.»

⁵ Ya sa nzana tə mbərəkə kwəma ghwəmmə jikir na məndi sənata Hyala ka ntsa slar tsa kiy, ka dza ghwəmmə ni, *kwəma jikir naa mənti Hyala ghənzə kə bəti nəfə ka sla ngwəvəə dzəkən ghwəmmə, va kwəma ghwəmmə va jikir na, pə ghwəmmə sa?

Kwəma gəzəkee vay, njasa ka məndiy gəzə kwəma tikə tə hidī gəzəkee. ⁶ Ma gəla nava kwəmay, ka gəzəva na tepəw. Ya sa ka Hyala garə ma tə kwəma nzə tidīdəy, njaa dza naa mbəə sla ngwəwəə dzəkən mbəzli tə hidī kia?

⁷ Ya sa nzana tə mbərəkə dzərvə slaslee məndi sənata Hyala ka ntsa slar tsa, ka fə shəndəkəə dzəti kiy, sa wana dza naa zhiniy bəra fəti va kwəmee va jikir naa? ⁸ Ma ghənzə tsəghay, wəzəba məməni ghwəmmə jikir na, a wəzə tsa Hyala dzəti ngwəla. Ma kə nihwəti mbəzliy, tsəgha na kwəma bəni ghəy kaa mbəzli, kə ghəshi, ka tsəhtsəhə lə ghəy. Ma gəla mbəzli vay, ge'i na basanshi ngwəwə va Hyala.

Ndə tibaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw

⁹ Ghwəmmə ghwəmmə *ka Zhəwifə kiy, kwəma na kwəma tanjəti ghwəmmə va nihwəti mbəzli ti kia? Ghənzə tifa teepəw! Ava ghala məcanata gəzamtee, gwanashi na mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə lə mbəzli mbə nihwəti hwəlfəhi mbə məni *kwəma jikir na kwa kwəma Hyala, pən. ¹⁰ War nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya Hyala, ma kə məndi: Ndə tifa ya kwətiŋ, ka garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw.

¹¹ Ndə tifa mba'a sənata kwəməw.

Ndə tifa ka pəla Hyalaw.

¹² Mbəzli gwanashi danjərəta məhərli shi, mbərəkə ghəshi zlay kwal. Ndə tibaa məni na wəzə na kwəməw, ya kwətiŋ nzə na, ghəci tibaw.

¹³ War nə ma ghəshi, bəŋ kə ghəshi kaa miy tsa shi ta gəzə kwəmay, kwəmaa səkə ləy hwər shi na, ka zən nja pətsaa səkə kwa kwəli bəŋwəta na.

Kwəma gəzə ghəshiy, kwəma kwa ngədi mbəzli.

Kwəmaa səvəri tə miy shi na, nja darə.

¹⁴ War kwəma bəzla lə kwəma eghwekə na, na saa tahay nefer shi gwa'a tsəgha.

¹⁵ War ta bəkwə mbəzli ka ghəshiy məni tsa shi kyanjwkyanjw.

¹⁶ War lidī kwəma lə sa ngəra'wə kaa mbəzli, ka ghəshiy nza, ya kwamaba dza ghəshi.

¹⁷ Sənay kwal nzəy lə zərkə kwa jipə shi lə nihwəti mbəzli ghəshiw.

¹⁸ Ka hazləni ghəshi va Hyala ya jəw nzə baw, kə məndi mbə Zliya Hyala.

¹⁹ A ghwəmmə sənay kiy, ya namaaba kwəma gəzəkə məndi mbə zliya pəhəti Hyala va gwa'ay, kaa ka Zhəwifə gəzə məndi. Ma tsəgha kiy, ndə tifa ya

kwətiŋ, gar gəzəkə mənti kwəma jikir nee kwa kwəma Hyalaw, kəw. Ya ndə ka Zhəwifə na, ya kala ndə ka Zhəwifə nay, a fəti və kwa kwəma Hyala. ²⁰ Va sa nzanay, ndə tifa ya kwətiŋ gar mbay garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma mbə *kwəma pəhəti naw. War ta mbə ndə ngəriy sənay, ntsa jikir tsa nzee kwa mətse Hyala kə, na kwəma canci kwəma pəhəti Hyala, gwa'a tsəgha.

Njasa cikəvəri Hyala kwal mbəli tsa mbəzli

²¹ A ghwəmmə sənay kiy, ndə tifa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw. Dzəghwa Hyala ki na, mba'a cikəvəri yəwən kwal tsa ka ndə mbay dzəghwa kwəma nze kala hazləni mbə nəfə ci. Kwəmaa dzəkən yəwən kwal tsa va na sa niy gəzə məndi va mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala. ²² Nana kiy, ntsaa zləbavə sləni ghəratı Hyala səvəri mbə Yesəw *Kəristəw, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala, kala hazləni mbə nəfə ci. Ya mbə hwəlfə *ka Zhəwifə na ndə, war

zləbavə ma ndə ya mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na ndəy, war yəmyəmshi na mbəzli va Hyala gwanashi. ²³ Mbəzli gwanashi mənti na *kwəma jikir na va Hyala, dzəghwa mba'a ghəshi shaŋay kwəmavə shəndəkə tsa bərkəti Hyala fanatishi ta nza ghəshi mbə tsəgha ki. ²⁴ Ma dzəghwa Hyala də'wə ghən tsa nze ki na, mba'a mərshiy yatishi, tə gəm tsəgha, ta mbə ghəshiy dzəghwa kwəma nze kala hazləni ma. Tə mbərkə kwəma Yesəw Kəristəw ntsaa mbəlikəvərişi səvəri mbə dəvə kwəma shi jikir na. ²⁵ Hyala fəy na Yesəw Kəristəw nja shi bəvəm ta sla kaa Hyala, mba'a mətıy ta pəli jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala, lə miymiy ci. Dzəghwa ya wa ntsaa zləbavə shi mənti Hyala va tsəgha ki na, mba'a mənıy ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nze kala hazləni ma. Ma mənti Hyala tsəghay, nza mbəzli mbəə sənata nza tsa nzana ka ntsa dəwdew tsa. Sa niy nzana, ghala mbəradzəy, kalaa niy basanshi ma ngwəvə ghənzə. ²⁶ War sə'wa ghənzə niy sə'wa jikir tsa niy məməni ghəshi. Ma nana ki na, dza Hyala mba'a basanakən ngwəvə kaa Yesəw Kəristəw tə

3:20 3:20 Zhəwbə 4:17; Cem 130:3; 143:2; Rm 4:15; Gal 2:16; 3:22 **3:21** 3:21-22 1:2, 17 **3:22** 3:22 2:11; 3:9; 10:12; 11:32 **3:23** 3:23 5:2, 12; 8:18-20; Ghava 3:19 **3:24** 3:24 5:17; Ef 2:8; Tit 3:7 **3:25** 3:25 miymiy: Mt 26:28; Ef 2:13; Kwəl 1:20; Ebr 9:12-14; 1Zhj 1:7; ShiZhj 1:5; 5:9; 5:1; 2Kwər 5:18-21; Ef 2:14-16; Kwəl 1:20; dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa: 1:17; 3:3-4

mbərkə kwəma mbəzli jikir na. Ta mbə mbəzliy sənay, ntsa dēwdew tsa na, ka di kwəma jikir na naw, kə ghəshi. Mba'a ghəshi sənay, mbəzliy zləbavə sləni ghərati Yesəw Kəristəw va na, a banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma, kə ghəshi. ²⁷ Tsəgha kə kiy, a ghwəmmə sənay ndə tifa mba'a dzaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw, pə ghwəmmə. War ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala va na saa dzaa garəy kwa kwəma nzə kala hazləni ma. Ghənzə tsəgha kiy, wa na kwəma dza ndə vaa kəli ghən tsa ci, ka vəshi li kia? Ghənzə tibaw.

²⁸⁻²⁹ Ta na navay, kaa ka Zhəwifə na Hyala kwətishiw, Hyala mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na kwərakwə. Sa nzanay, mbəzliy zləbavə kwəma mənti Hyala va na shiy dzaa garəshi kwa kwəma Hyala kala hazləni ma. Ka garəy ndə kwa kwəma nzə, tə sa nəwti ndə kwəma pəhəti na njasa təkəti ka Zhəwifə vaw. ³⁰ War kwətinqtaa Hyala. Ta zləbavə mbəzliy dzaa yivə kwəma mənti na dza na, mba'a banavəshi kwal ta garə kwa kwəma nzə kala hazləni ma. Ya mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə ghəshi, ya mbəzli mbə nahwəti

hwəlfə ghəshi. Ava tsəghaa nava. ³¹ Sa nə ya va, war kaa ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala va banavə Hyala kwal ta garə kwa kwəma nzə kala hazləni tifa, pən kiy, ə biydəamtee kwəma pəhəti na tsəgha na? Nava tifa teepəw! Na katarj nay, a biydeə kwəma pəhəti Hyalaw, a zhinee mətəसानavə bərçi, e gəzarjwəy.

4

*Shiy mənti *Abərahəm ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa*

¹ Nighətim ya tə kwəma ndə nja Abərahəm, jijimmə tsa mbəradzə sana di. Njaa niy nata ghwəy kwəmaa niy mənta lia? ² Va sa ghərati Abərahəm sləni wəzə na niy bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə ki na? Va nava na teepəw! Ma mba'a kə tsəgha nzay, ta mbay niy dza Abərahəm vəshi nza. Sa kama na tsəgha ki na, niy mbə naa vəshi kwa kwəma Hyalaw. ³ War nja kwəma gəzə Zliya Hyala va, məntəvata na, saa ni va: «Sa zləbavə Abərahəm kwəma gəzəkə Hyala ta mananci, mba'a fakən məhərli ci kən, va tsəgha bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa» kə.

⁴ A ghwəmmə sənay, ya tsamaba ndə ghərati na

sləniy, ta wanci zhəmə sləni ci dza məndi. Sa ka ntsa va kwəməvə zhəmə ci vay. Ka mbə məndiy ni na, shi təgəm banavə məndi ntsa va, kə məndiw.⁵ Ma va Hyala nanzə kiy, tsəgha naw. Sa ghərati ndə sləni dza Hyalaa bəti ka ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzəw. Ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala, ghənzə saa pəli kwəma mbəzli jikir na, mba'a banavə nəfə tsa ci, na sa dza Hyalaa bəti ka ntsaa mbay garə kwa kwəma nzə.

⁶ Gəla kwəma va na sa gəzəkə *Davitə va mbə zliya, tə pətsa gəzə na va kwəmaa dzəkən vəshi kwəməvə ntsa nighəti Hyala ka ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzə təgəm tsəgha, kala kama tə mbərkə sləni ghərati na. Ma kə na:

⁷ Vəshi na va mbəzli pəlata
Hyala kwəma shi jikir
na,
dza na mba'a sad'anamtishi
gwanata.

⁸ Vəshi na va ntsa kəsəti
ma Ndə sləkəpə mbə
nəfə, kə.

⁹ Ya' pə ghwəy ki, kwataka mbəzliy *slanti fə'yasa na shiy dzaa vəshi gwa'a tsəgha na? Əhəj, nava tibaw. Ta vəshi dza mbəzli mbə hwəlfəhi gwanashi. A ghwəy favə, kwəma gha ghwəmmə gəzə kwəmaa dzəkən, a pə ghwəmməy, sa zləbavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala ta mananci, mba'a fakən məhərli ci kən,

va tsəgha bəti na ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə, pə ghwəmmə.¹⁰ Ya ghwəmmə nighə sənzənva kiy, ge'i ghala hwəm nighəti Hyala Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzəa? Ge'i ghala vici slanti na fə'yasa na tanaa, naa ghəci ghwəla ta sla nzə? A ghwəmmə sənay nanzə katanj, ghala ghəci ghwəla ta *sla fə'yasa nighəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə.¹¹ Ma kwəma sla fə'yasa zhəkə Hyala vaa gəzanci kaa Abəraham ləy hwəm a ghəci slantiy, lamba nzə fati Hyala ti, ta mbə məndiy sənay nza tsa nza Abəraham kaa ntsa nzə bəti na gar garə kwa kwəma nzə tə mbərkə sa zləbavə na kwəma gəzəkə na mananci, ghala kwatanjata, ghəci ghwəla ta sla fə'yasa. Ava tsəgha mənuy Abəraham ka dəshi mbəzliy slanti ma fə'yasa, shiy banavə nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala bəti shi ka mbəzliy dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə.¹² Zhini bay, ghəci na dəshi mbəzliy slanti fə'yasa kwərakwə. Nanzə kiy, dəshi mbəzliy sla slanti fə'yasa gwanashi naw, əhəj. War dəshi niy banavə nefer shi kaa Hyala kwərakwə, njasa niy nza Abəraham va, ghəci ghwəla ta sla fə'yasa na.

*Shi dza mbəzliy yivə
kwəma Hyalaa kwəməvə va
Hyala*

13 Ghala kwatanjatay, a Hyala niy gəzanci kaa Abərahām: «A Abərahām, ta zəməvəŋa ghi dzee tə hidī nashi gha ni gwanashi ka shi gha, ghwəy lə jijihinja gwa'a» kə niy ni. Ma gəzanci Hyala kwəma va tsəgha kiy, va sa nzana mba'a ghəci nəwti *kwəma pəhəti na naw. Əhəŋ. Sa nzana mba'a ghənzə Hyala sənay njasa bənavə Abərahām nəfə tsa ci, na bəti na Abərahām ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma. ¹⁴ Ma war mba'a kə ndəə mbay kwəməvə shi gəzəkə Hyala bəpə, tə sa nəwti ndə kwəma pəhəti na nzay, gəmta niy dza kwəma nə na va, ta ndaŋa shiy dzee tə gəm, kə. Ka dza məndiy maw zləba ni gəzəkə na va bəpə shiy tə gəm nza kiw.

¹⁵ A na ntsaa nəw *kwəma pəhəti Hyalay, ta satiy dza nəfə tsa Hyalaa dzəkən, sa ka na nəwti ma wəzə. Sa nzanay, tə sa pəhəti məndi kwəma ka məndiy sənay, a məndi ladamti kwəma, kə məndi. ¹⁶ Ava va tsəgha gəzəkə Hyala bə shi gəzəkə na va kaa mbəzliy zləbavə kwəma nzə, mba'a ghəshi bənavə nefer shi. Ghalaba kiy, lə wəzə hwər tsa nzə tarəkə na vəlanshi shi va kaa mbəzli təgəm tsəgha. Ma nza ghəshi mbəə tsəhəshi va mbəzli mbə hwəlfə Abərahām gwanashi ki. Ka dza niva shiy nza

war ta mbəzli pəhanavəshi Hyala kwəma nzə gwa'a tsəgha ghalaba kiw. Ya wa ntsaa zləbavə kwəma gəzəkə Hyala va, mba'a bənavə nəfə tsa ci nja Abərahāməy, ta kwəməvə shi va dza na. Ghalaba kiy, dəmmə gwanammə na Abərahām. ¹⁷⁻¹⁸ Njasa gəzanakə Hyala va mbə zliya nzə: «A Abərahām, avee məntəŋa ka dəshi hwəlfəhi mbəzli dāŋ tə hidī» kə. Zhini ma kə bə na: «Dāŋ dza jijihinjaa nza» kə ngəci. Sa gəzanakə Hyala tsəgha na, mba'a bənavə nəfə tsa ci kaa Hyala. Sa sənay na ghənzə na Hyalaa mbay zhanakati mbəzliy bəkwəshi, ya kala shiy tifa na, mba'a harkəvərishi lə gəzə kwəma nzə, kə. Ya tsəgha niy tananati kwəma gəzanakə Hyala va bərçi kaa Abərahām na, dza na mba'a bənavə nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a fəy ghən gəzlinə ta kwəma va. Ava tsəgha niy mənti Abərahām mbəradzə, na mənii na ka dəshi hwəlfə mbəzli dāŋ tə hidī njasa gəzanakə Hyala va.

¹⁹⁻²⁰ Ghala pətsaa niy gəzanci Hyala va kwəma va kaa Abərahāməy, piya ci mənti gar bələkwə niy nza na ghalaba. Mba'a niy sənay, aa haliy kala gar mbay ghəciy zhiniy yakə zəghwə ghwəla, kə.

Dzøghwa mali ci *Sara ba na, jiŋa ghənzə. Ya tsəgha nzə kiy, niy kə ghəpə Abərahān ta kwəmaa niy gəzanakə Hyala vaw. War ə niy ndəghə na kala dali ma. Sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a kwənavə bərçi mbə nzəy tsa ci, ka fə shəndəkə dzəti Hyala. ²¹ Sa nzanay, aa niy sənay wəzə wəzə, mba'a zləbavə mbə nəfə tsa ci: «A bərçi va Hyala ta mbay ghənzə mənti shi gəzəkə na va, war njasa gəzarashi na va!» kə. ²² Ava va tsəgha mənti Hyala Abərahān ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə kala hazləni ma. ²³ Kwataka ta Abərahān tsasli ti məndi kwəma mbə Zliya Hyala vaw, əhəŋ. ²⁴ Lə ghwəmmə ta na mbə gwa'a kwərakwə. Ta mbay dza naa məntəmmə ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, ghwəmmə mbəzliy banavə nefer ghwəmmə va kaa Hyalaa zhanakati Ndə sləkəmmə Yesəw va mbə məti. ²⁵ Ma Yesəwəy, Hyala zlay na a ghəci mətuy ta mbə ghəciy kəslamti kərhi kwəma ghwəmmə jikir na. Zhəghwa na ba, mba'a zhanakati mbə məti, ta mbə ghəciy məntəmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa.

5

Njasa Kwənavə məndi jakəshi lə Hyala

¹ Ma nana kiy, a Hyala məntəmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa. Sa nzana mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə. Mbəzli nza zərkə kwa jipə shi nza ghwəmmə lə Hyala nana tə mbərkə sləni ghərat i Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. ² Ava ghəci Yesəw tsa va ghwənamti na kwal, sa zləbavə ghwəmmə sləni ghərat i na ta mbə Hyalaa məni zhəhwər tə ghwəmmə. Sana sənənvanay, war kwəma zhəhwər tsa vaa sa garəmmə ghwəmmə ti. Dzəghwa lə vəshi mbə nefer ghwəmmə. Sa nzana gəzliŋə ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə ta kwənavə na ghwəmmə bəla mbə shəndəkə tsa nzə. ³ Zhini bay, war tsəgha dza vəshi ghwəmmə kərayəw. Mbə vəshi nza ghwəmmə ya mbə ngəra'wə nza ghwəmmə gwa'a. Sa nzanay a ghwəmmə sənay, a ngəra'wəə banavə sə'wa kwəma kaa ndə. ⁴ Ləy hwəm sə'wa kwəma na, nza ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ndə, ma sa ka ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ci kiy, ta

4:21 4:21 Ghava 18:14; Lk 1:37 **4:22** 4:22 4:3 **4:23** 4:23-24 10:9; 15:4

4:25 4:25 Ezay 53:4-5, 10; Rm 8:32-34; 1Kwər 15:17 **5:1** 5:1 3:21-30; zərkə: 3:25-26 **5:2** 5:2 zhəhwər: 6:14; 2Kwər 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Ef 2:5-8; 1Pi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; shəndəkə: Rm 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kwər 2:7; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Pi 5:1 **5:3** 5:3-5 Zhk 1:2-3, 12; 1Pi 1:5-7

kwəməvə bərçi dza ndə mbə kwəma fəy ndə va ghən tsa ci gəzliṅə ti tsəgha ki. ⁵ Ma tsəgha kiy, kwəma fəy ghwəmmə va ghən gəzliṅə ti na, ka dzaa tərəta gəmtaw. Ta na navay, a Hyala cantəmmə lə Safə tsa nzə va Dewdfew tsa ndammə na, njasa nza dī tsa va Hyala tə ghwəmmə dikə tsa ci.

⁶ A ghwəy nay, ghala pətsaa niy nza bərçi ghwəmmə daw ta mbəliṅi ghən tsa ghwəmməy, dzəghwa Kəristəw, ge'i lə vəghwə tsa bərəkəti Hyala mba'a səkəkə mətīy ta mbəlimmə, ghwəmmə mbəzli jikir kwəma ni. ⁷ A ghwəmmə sənay, ngahə na ndə ta zləbavə mətī ta kwəma tsahwəti ndə, ya ntsa dewdfew tsa na ntsa va. Gəjiba ta kwəma ntsaa mənī kwəma wəzə na dza ndəə zləbavə mətī bərkee. ⁸ Ma na Kəristəw naci kiy, aa mətīy tə ghwəmmə, ghala pətsaa niy nza ghwəmmə mbə mənī *kwəma jikir na. Ava tsəgha citəmmə Hyala dī tsa dītəmmə na. ⁹ Tə mbərəkə sa shəkəshi miymiy Kəristəw tə ghwəmmə kiy, dzəghwa Hyala mba'a ndammə kwal tsa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tība. Njana nzana tsəgha kiy, a ghwəmmə sənay a Yesəw dzaa mbəlantəmmə va bə nəfə Hyalaa dzəkən ghwəmmə. ¹⁰ Ghala

pətsaa niy nza ghwəmmə ka mbəzliy pa jaka lə Hyala kiy, aa niy sləkati kwəma kwa jipə ghwəmmə li də'wə ghən tsa nzə, mba'a jakətəmmə li, lə mətī mətīy Zəghwə nzə va. Hanaba nana ki ghala pətsa sləkammə ghwəmmə tsa li, ka na mbəlītəmmə ma ta kwa ndimndim, tə mbərəkə piy tsa piy Zəghwə nzə va shəkəna. ¹¹ Zhini dibay, mbə vəshi nza ghwəmmə tə sa sləkati Hyala kwəma kwa jipə tsa ghwəmmə li, tə mbərəkə Ndə sləkəmmə Yesəw kwərakwə, ghəci saa məntəmmə ka madigahita Hyala nana.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kar
Adam ghəshi lə Kəristəw

¹² Sanay, səkəkə tə kwəma ndə kwətīy ghatəvata mənī *kwəma jikir naa dzətī hidī, Adam, kə mənđi kaa slən tsa ntsa va. Sa mənđi na kwəma jikir na na, dza mətī mba'a ghati bə ndə ngəri. Dzəghwa ki, mba'a mətī mənđa ta mbəzli tə hidī gwanashi, sa nza ghəshi mbə mənī kwəma jikir na gwanashi. ¹³ Madī Hyala ta gha bānci *kwəma pəhətī na kaa *Məyizə kiy, mbə mənī kwəma jikir na niy nza mbəzli tə hidī mbəradzəshi. Ma sa niy nza Hyala ghwəla ta bə kwəma pəhətī naa səkəkə dī na, kalaa niy bəla ma jikir tsa niy məmənī

5:5 5:5 8:39; Cem 22:6; Ebr 6:19 5:6 5:6-7 1Pi 3:18 5:8 5:8 Zhj 3:16 5:9 5:9 1:18; 1Tes 1:10 5:10 5:10 2Kwər 5:18-20; Kwəl 1:20-22 5:11 5:11 8:31 5:12 5:12 Ghava 2:17; 3:19; Rm 6:21, 23; 7:9-10 5:13 5:13 4:15 5:14 5:14 1Kwər 15:21-22, 45-49

mbəzli ghənzə ghalaba ki.
 14 Nanzə kiy, ya tsəgha nzəy, sa ghava na ghala vəghwə tsa Adam ka sar pa' tə tsa Məyizə va vəghwə na, war mbə bəkwə niy nza mbəzli tə hidī, ya tsəgha niy mənti ma ghəshi gəla na Adam va kwəma jikir na, ghəci saa nəwti ma kwəma gəzanakə Hyala.

Ma Adam kiy, aa yəməva lə ntsaa niy dza vaa səəkə.
 15 Nanzə kiy, ghəngəhən na kwəma shi tərəjw. Na Adaməy, kwəma jikir naa mənti na, dzəghwa mbəzli dfaŋaŋ, mba'a ghəshi kwəməvə məti tə kwəma jikir na va mənti Adam, ntsa kwətij tsa va. A na zhəhwər tsa mənti Hyala va tərəjw tsa ta mbəzli dzar kwa tsahwəti ntsay, aa taŋəti na mənti Adam va kwəma. Tə mbərkə tsatsa ntsa kwətij tsa tsa ghəci Yesəw *Kəristəwəy, dzəghwa Hyala mba'a mənti zhəhwər tə gəm ta mbəzli dfaŋ. 16 Zhini bay, ka yəməva shi kwəməvə məndi mbə shi ndapə Hyala va tə gəm, lə shi kwəməvə məndi mbə kwəma jikir na va mənti ndə kwətijəw. Ghəngəhən na ghəshi. Tə mbərkə kwəma jikir na va mənti ntsa kwətij tsa vay, a Hyala harati mbəzli tə ngwəvə, mba'a banavəshi fəti. A na wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta mbəzli tə mbərkə Kəristəwəy, ya tsəgha mənti mbəzli kwəma jikir na dfaŋ

na, a Hyala banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa. 17 Ta na navay tsəgha na, war tə mbərkə ndə kwətij, sa mənti ntsa kwətij tsa va kwəma jikir na bəkwə mbəzli. A na Yesəw Kəristəw, tsahwəti ntsa kwətij tsa tsay, kwətita na na ci sləni mənti na, a na ci va sləni taŋəti na Adam. Tə mbərkə na ci va sləniy, a Hyala dzaa mananati wəzə hwər tsa nzə va tərəjw tsa kaa mbəzli, mba'a banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, mba'a banavəshi piy tsaa kədi ma, ka mənishi nja mezhizhə.

18 Sana kiy, a ghwəmmə nay, tə mbərkə Adam kwətij, sa mənti na kwəma jikir na, va tsəgha banavə Hyala fəti kaa mbəzli gwanashi tə hidī. Ava tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Tə kwəma ci kwətij, sa mənti na sləni wəzə na banavə Hyala kwal kaa mbəzli, ta dzəghwa kwəma nzə mba'a banavəshi piy tsaa kədi ma. 19 Ghwəmmə kəə nighə kwəma va kiy, mbəzli dfaŋ mənishi na ka mbəzlij mənə kwəma jikir na tsəgha tə kwəma ntsa kwətij tsa va dī ma fəti va Hyala. Tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə ki. Mbəzli dfaŋ mənti Hyala ka mbəzlij dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa, tə kwəma ci kwətij, sa dīti na

fəti va Hyala.

²⁰ Ma na kwəma pəhəti Hyala vaa banavə kaa Məyizəy, ta mbə jikir vənəy tə hidfi pəhəti na. Dzəghwa tə pətsa vənəy jikirəy, tərənəwəy Hyala mətsahay mənə wəzə hwər kaa mbəzli kwərakwə ki. ²¹ Ghalaba kiy, njasa niy kwəməvə kwəma jikir na va bərçi ta bəkwə mbəzliy, tsəgha dza wəzə hwər tsa Hyalaa kwəməvə bərçi ta bə piy tsa kədi ma kaa mbəzli. Sa ka na mənəti mbəzli ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzo kala hazləni tifa, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

6

Mevivi kwəma jikir na nza ghwəmmə ghwəlaw

¹ Sana sənənva kiy, nda nza tsahwəti ndə ni: «Wəzəba nəw ghwəmmə lə məmənəi *kwəma jikir na nza Hyala mbəə mətəhə mənimmə wəzə hwər» kəə? ² Am, nava tifa tepəw. Sa nzanay, nja mbəzliy bəkwəshi nza ghwəmmə dzar kwa bəla mənə kwəma jikir na. Ghənəzə tsəgha kiy, njaa njaa ka ghwəmmə zhiniy zhamməə zhimbə məmənəi nzo sana difa kia? ³ A ghwəy sənay ghala vəghwə tsa mənimmə mənədi va *bateməy, a ghwəmmə jakəmmə gwanammə lə Yesəw

*Kəristəw. Ghalaba kiy, a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə. ⁴ Sa bəkwəmmə ghwəmmə va kwasəbə mbə bateməy, a mənədi lantəmmə li gwa'a, njasa zhanakati Didi Hyala va Yesəw Kəristəw mbə mətəi lə bərçi nzo va gwəramti gwa'a gwa'ay, tsəgha dza ghwəmmə gha tsahwəti yəwən nzo kwərakwə.

⁵ Njana nzana jakə ghwəmmə kwasəbə mbə mətəi ciy, jakə dza ghwəmmə nza kwasəbə mbə zhakati tsa ci mbə mətəi kwərakwə. ⁶ A ghwəmmə sənay, ghala pətsa danəwəgha mənədi va Yesəw Kəristəw vəgha tsəm ka mətəiy ghəciy, ghalaba danəwəghammə Hyala vəgha tsəm lə nzo tsa ghwəmmə va gəmgəm tsa niy nza mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə, ta mbə kwəma mbə nefer ghwəmmə va jikir naa kərətə. Kala dza kwəma jikir naa sləkəmmə ghwəla. ⁷ Va sa nzanay, bərçi va kwəma jikir naa dzəkən ntsa mətəi mətəi tsa ghwəlaw. ⁸ Njana nzana mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə Kəristəwəy, a ghwəmmə sənay, ta piy dza ghwəmmə kwasəbə kwərakwə. ⁹ A ghwəmmə sənay ki, a Yesəw Kəristəw zhakatiy mbə mətəi, ka zhini

naa mēti ghwəlaw. Bərçi va mēti gar zhiniy bəhwə ghwəlaw. ¹⁰ Ghala pətsaa niy mētiy na vay, lə kwəma mbəzli jikir na mētiy na, kwətiŋ səfa ci gwa'a tsəgha. Ma sa zhini na tsaa piy nana kiy, ta Hyala piy na gwa'a tsəgha. ¹¹ Ava tsəgha pə ghwəy nighəti ghən tsa ghwəy kwərakwə ki. Nja mbəzliy bəkwəshi ghwəy fəy ghən tsa ghwəy dzar kwa mēni kwəma jikir na. Ma kwa kwəma Hyala na, ka mbəzliy piy ghwəy, tə sa nza ghwəy jakəjakə lə Yesəw Kəristəw.

¹² Njana nzana tsəgha kiy, nəghətaa ghwəy dzaa zləba kwəma jikir naa kwəməvə bərçi mbə vəgha ghwəy va dzaa mətita, ta pəmənəwəy ghənzə dzəmbə mēni kwəma mawti na ma. ¹³ Ka zlatanavə ghən tsa ghwəy ghwəy kaa kwəma jikir na a ghənzə mēnti vəgha ghwəy, ka sa bə na ta dzaa mēni na dī na kwəma jikir na li ma. Njana nza ghwəy ka mbəzliy bəkwəshi va na tsəgha na va kwəma, zhini mba'a ghwəy zhakatəwəy ta tsahwəti nəyəy, war kaa Hyala pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy. A ghənzə pəmənəwəy dzəghwa kwal tsaa mēni na wəzə na kwəma.

¹⁴ Njana nzana, tə mbərkə wəzə hwər tsa Hyala ghwəy kwəməvə kwal tsaa dzəghwa kwəma nəzə kala

hazləni tifa, kala kama tə nəw *kwəma pəhəti nay, əntaa kwəma jikir na sləwəŋwəy ma.

Zlay ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa Hyala, ta mēni na wəzə na kwəma

¹⁵ Ghənzə tsəgha kiy, njana nzana tə mbərkə wəzə hwər tsa Hyala ghwəmmə kwəməvə kwal tsaa dzəghwa kwəma nəzə, kala kama tə mbərkə *kwəma pəhəti Hyalay, a kwal va ghwəmmə ta mēni *kwəma jikir na dī naa gəzə na? Am nava tifa tēpəw. ¹⁶ A ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy kaa ndəy, War kwəma gəzə na dza ghwəy mēni, mevivi tsava ndə nza ghwəy.

Sana sənənva, mba'a pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy kaa kwəma jikir nay, mevivi kwəma jikir na nza ghwəy, ta bəkwə dza ghwəy. Ma mba'a pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy kaa Hyalay, mevivi Hyala nza ghwəy tsəgha! Ta mənəwəy dza na ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nəzə kala hazləni tifa. ¹⁷ Ma kwatanay, mevivi kwəma jikir na niy nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy nana ki na, mba'a ghwəy diti fəti ta kwəma katanə na va banavəwəy mēndi lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ. 'Wəsa pə ghwəmmə kaa Hyala ta

kwəma va. ¹⁸ Nana kiy, a Hyala mbəlikəvəriŋwəy səvəri mbə dəvə kwəma jikir na. Džəghwa mba'a ghwəy zhəghəŋwəy ka mevivi nzə, ta məni na wəzə na kwəma. ¹⁹ Ma kwəma gəzəŋwəy ya na dzar kwa kwəma mava, ge'i lə kwəma məni ndə ngəriy, ta mbə ghwəy favə, sa nza məhərli ghwəy daw ta favə kwəma nə ya. War njasa niy zlanay ghwəy va ghən tsa ghwəy gwanay kwataŋa kaa hwəlfə kwəma jikir na gwanata, ka mətəshə zhini ghən kaa Hyala lə nava kwəmay, war tsəgha pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy gwanay kaa Hyala, ta məni na wəzə na kwəma kwərakwə ki, a ghwəy nza ka mbəzli nzə.

²⁰ Ghala pətsaa niy nza ghwəy ghwəlanwəy mevivi kwəma jikir nay, niy nza shiy tifa gar iyapambəŋwəy mbə məni na wəzə na kwəma ²¹ Ghala pətsaa niy məməni ghwəy va shi gəmgəm ni va ghəranwəy ha'wə və shi nana kiy, wa shiy niy kwəməvə ghwəy wəzə ni mbə niva shiya? Shiy tifa ghwəy niy kwəməvəw. A na gəla niva shiyəy, war məti na sa ka ndəə kwəməvə mbə mənishi. ²² Ma nana kiy, a Hyala mbəlikəvəriŋwəy səvəri mbə dəvə na jikir na kwəma, mba'a ghwəy məniniwəy ka mevivi nzə. Ma shi kwəməvə ghwəy wəzə ni mbə gəla tsa nza

ghwəy tsa mbə nzəy nana kiy, dəwdew dza nzəy tsa ghwəy nza kwa kwəma Hyala. Ma ləy hwəm taa nza na, nza ghwəy kwəməvə piy tsa kədi ma. ²³ Ta na nava, mba'a kə ndəə məni kwəma jikir nay, ta kwəməvə məti dza ndə ka zhəmə ci. Ma dza Hyala nanzə kiy, mba'a banavə piy tsa kədi ma təgəm kaa mbəzliy jakəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw.

7

*Mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəmmə, dzar kwa *kwəma pəhəti Hyala*

¹ A ngwarməhira, ta gəzəŋwəy kwəma dəe, dzar kwa kwəma pəhəti Hyala, sa nzana mba'a ghwəy sənata gwa'a gwa'a. Ma kwəma pəhəti Hyalay, kəray ghala pətsa nza ndə tə ghwəməy, ka bərciy nza vəə dzəkən ntsa va. ² Ya lə mali ta zaləy, a ghwəmməə mbəə nighəti kwəma va. Mba'a kə zata mali tə ghwəməyəy, kwal va mali va ta bə tsahwəti zaləw, kə kwəma pəhəti Hyala. Ma mba'a kə zata tsa va mətiiyəy, nahwəti kwəma tifa gar zhiniy makə mali va va bə tsahwəti zal ghwəlaw. ³ Di naa gəzəy, mba'a kə zata mali tə ghwəməy, dza na mba'a bərvata ti, mba'a dzaa bəvə tsahwəti zaləy, a nava mali mənti ghwərghwər. Ma mba'a kə zata mətiiyəy, nahwəti kwəma tifa gar

zhiniy makəti ta bə tsahwəti zal ghwəlaw, Ya ə zhini naa bə tsahwəti zal ghalabəy, ka dza məndiy har kwa ghwərghwər maliw!

⁴ Ava tsəgha na kwəma va lə ghwəy sana kwərakwə kia ngwarməhira. Ghwəyəy, mbəzliy bəkwəshiy gə ghwəy sana va kwəma pəhəti Hyala. Sa nzana mba'a Yesəw *Kəristəw mətuy, ka mbəərəhwə mətuy ghwəy, Ka dza ghwəy nza mbə dəvə kwəma pəhəti Hyala ghwəlaw, mbəzli Yesəw tsaa zhakatiy va mbə mətuy dza ghwəy nza, ta mbə ghwəmmə mənə naa təbanta kwəma kaa Hyala.

⁵ Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə mbə mənə shiy njasa di vəgha ghwəmməy, mbə cimmə niy nza kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən kwəma mənə ghwəmmə jikir na, mbə ci tsaa cimmə na vay, ə niy zhini naa mətəhəmmə maw mənə kwəma va. War ə *kwəma jikir na va niy tsəkwəmmə kwa kwəma kwa kwəma, ta dzəghwa kwal mətuy ki.

⁶ Ghalabə kiy, kwa dənjw tsa kwəma pəhəti Hyala niy nza ghwəmmə. Ma nana ki na, mba'a ghwəmmə mənimmə ka mbəzliy bəkwəshi və, ka mbay naa sləkəmmə ghwəlaw. Ka ghəra sləni ghwəmmə dzar kwa pəhal kwal tsaa niy tsaslituy mənduy va mbə kwəma pəhəti

Hyalaw. Dzar kwa kwal tsa 'war'war tsa, njasa cimmə *Safə tsa Hyala ghəra ghwəmmə sləni nana.

Kwəma pəhəti Hyala citəpə na na jikir na kwəma

⁷ Ghənzə tsəgha kiy, *kwəma jikir naa *kwəma pəhəti Hyala va dza ghwəmmə ni ki shəkəna? Am, nava tifa təpəw. Kala kwəma pəhəti Hyala tifa nzay, ka dzee sənata na jikir na kwəma nzaw. Kalaa niy gəzəkə kwəma pəhəti Hyala, ka mənə mətə gha ta sa ndə ma, kə nzay, ka dzee sənay nza na, kwəma jikir naa mənə gəla shi tsəgha ni va pən nzaw. ⁸ Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: «Ka mənə gha tsa' ma» kə ki na, dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee, ta bəraa dzəmbə mamaw mənə ya namafa hwəlfə kwəma jikir na. War kalaa niy nza kwəma pəhəpəhə na tifa nzay, ka dza məndiy sənay a kwəma jikir na tifa, kə mənduy nzaw. Ka dza slən tsa kwəma jikir naa nza tifa nzaw. ⁹ Kwataŋa, ghala pətsaa niy sənata mee kwəma pəhəti Hyalay, ka ntsaa mənə kwəma wəzə na niy nayee ghən tsee. Ma nana ghala pətsa favee tsa kwəma pəhəti Hyala na, mba'a kwəma jikir na təzlitə. ¹⁰ Dzəghwa mba'ee

mənira tsəgha, ka ndə məni kwəma jikir na. Kwəma pəhəti Hyala va kiy, nza mbəzli nza ka mbəzliy məni kwəma wəzə na, ta mbə ghəshiy piy niy pəhəti na. Dzəghwa, yən nee ki na, mba'a kwəma va məntəra ka ntsa jikir tsa ta pəəslitəra.

* ¹¹ Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: Ka məni gha tsa' ma kəy, dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee ta həərəfaa dzəmbə məni kwəma jikir na. Dzəghwa sa cikəvərifa kwəma pəhəpəhə na va, ntsa jikir tsa nza gha kə ki na, mba'a kwəma jikir na va pəəslitəra. ¹² Di naa gəzə kiy, kwəma pəhəpəhə na va na, Kwəmaa səəkə va Hyala na katan katan. Ya namaba kwəma gəzə məndi mbə fa na, kwəma Hyala katan, lə kwal tsa nzə, wəzə ghənzə ta ndə ngəri.

¹³ Əy, ya sa nzana tsəgha kiy, ə nzana mba'a shi wəzə ni zhiniy mənishi ka shiy məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira ki shəkəna? Am, nava tifa tepəw! Waa ə kwəmavə kwəma jikir na bərci səvəri mbə kwəma pəhəti Hyala va wəzə na, ta məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira, ta mbəə kəslati slən tə kwəma jikir na. Sa bəvə kwəma jikir

na va kwəma pəhəti Hyala va wəzə na ta pəəslira kiy, ghalaba cikəvəri na gəmgəm tsa nzəə dzəti ngwəla gwa'a gwa'a.

Njasa nakən kwəma mbə ndə jikir na mətsəə dzəkən ndə

¹⁴ A ghwəmmə sənay, ma na *kwəma pəhəti Hyalay, lə safə tsa nzə dəwdew tsa pəhəti na. Əy, ma na nee nee kiy, ndə ngəri nzee gwa'a tsəgha. Mba'a *kwəma jikir na məntəra ka mava tsa nzə. ¹⁵ Sənay ghənee tə shi məni yaw. Sa nzana shi dəe məni mbə nəfə tseyey, ka məni niva yaw. Ma shi dimee mbə nəfə tsee na, ghəshi shi mənee. ¹⁶ Nay gha ki, mba'ee məni shiy kala kama ghəshiy shi dəe mbə nəfə tseyey, e zləbati kwəma pəhəti Hyala, mba'ee bəti ka sa wəzə na dī na gəzə. ¹⁷ Va tsəgha na ki, ma kwəma jikir na va kee məni kiy, yən məni naw, kwəma jikir na va mbə ya məni na kwəma va. ¹⁸ E sənay karkar, yən yən ndə ngəriy, daw na bəlitee ta mənti na wəzə na va kwəma dī Hyala pən. Tərənjw yən dī məni ni wəzə ni shiy na, a ka mbay yaa məntishiw, tsəgha. ¹⁹ Ni wəzə ni va shiy dəe məni na, ka mənishi yaw, ma ni gəmgəm ni va shiy dī mee məni na, ghəshi ni mənee

* **7:10** 7:10 Dzəghwa tə pətsa nə məndi va: «Ntsaa məni kwəma wəzə na» kə məndiy, «Ntsaa piy» tsasli ti məndi kwa kwəma ka Gərekə. Ma tə pətsa nə məndi va: «Ndə məni kwəma jikir na» kə məndi dīfa na, «Ntsa məti məti tsa» kə ghəshi. **7:11** 7:11 Ghava 3:13 **7:12** 7:12 1Tim 1:8 **7:14** 7:14 Cem 51:7 **7:15** 7:15 Gal 5:17 **7:18** 7:18 Ghava 8:21; Flp 2:13

ki ²⁰ Nay gha ki yøn mœni shiy, kala kama ghœshiy shi di yay, yøn mœnishi naw, kwœma jikir na va mbœ ya mœnishi na.

²¹ Ma shi nzee mbœ mœni nana yøn nighœy: Ghala pœtsa dee mœnti na wœzœ na va kwœma, dzœghwa kap pœn kœsœvœ mœni nzœy, kee zhiniy nighœ ba na, yøn mbœ mœni kwœma jikir na. ²² A na mbœba mbœba mbœ nœfœ tseyey, mbœ di nœw kwœma pœhœti Hyala nzee tœrœjw! ²³ Ma kee nighœ ba na, mba'a nihwœti shiy mbœ ya, lœ bœrci vœ shi! Ka njœghœzliwa lœ kwœma tœkee va wœzœ na mbœ nœfœ tsee. 'Wakœvœ niva shiy ki na mba'a ghœshi mbahœhwœra, ka mœntœra ka mava tsa kwœma jikir na.

²⁴⁻²⁵ Na nee dœ'wœ ghœn tsee mbœ nœfœ tseyey, mbœ nœw kwœma pœhœti Hyala nzee. Ma vœghee na, ka nœw kwœma jikir na. A ngœra'wœ kœnee nee ki mbœzlia! Wa ntsaa dzaa mbœlantœra va vœghee na pœmœraa dzœmbœ mœti kia mbœzlia! War Hyala na sa dzaa mbœlantœra, sœvœri mbœ Yesœw *Kœristœw Ntsaa slœkœmmœ! 'Wœsa nœ ya ngœta.

8

*Nza tsa nza ndœ kwa kwal Hyala tœ mbœrkœ bœrci banavœ *Safœ tsa nzœ dœwdfew tsa*

¹ Nana ki ghœnzœ tsœghay, ntsaa jakœy lœ Yesœw *Kœristœwœy, ka dza Hyalaa banavœ fœti ghwœlaw. ² Sa nzanay, ma bœrci Safœ tsa Hyala va dœwdfew tsa, banavœ piy mbœ jakœva tsa shi lœ Yesœw Kœristœwœy, aa mbœlikœvœri sœvœri mbœ dœvœ *kwœma jikir na, lœ sœvœri mbœ dœvœ mœti. ³ Ma na *kwœma pœhœpœhœ nay, niy mbay naa bœkœvœri ndœ mbœ dœvœ kwœma jikir na lœ mbœ dœvœ mœtiw. Sa nzanay, daw niy nza bœrci ndœ ngœri ta nœw kwœma gœzœkœ na. Ma kwœma mbata ma kwœma pœhœpœhœ na va kiy, a Hyala mœnti nanzœ ki. Zœghwœ nzœœ ghwœnikœ naa dzœti hidœi, mba'a sœœkœœ zhœghœy ka ndœ ngœri, ka sœnay njasa maw vœgha ndœ ngœri kwœma jikir na, mba'a mœtiy tœ mbœrkœ kwœma ghwœmmœ jikir na. Ava tsœgha basanakœn Hyala ngwœvœ kaa kwœma jikir na mbœ vœgha ndœ ngœri. ⁴ Sa mœnti na va tsœgha kiy, ta mbay ghwœmmœ mœnti kwœma wœzœ na va di kwœma pœhœti na, sa nzanay, kwœma di safœ tsa Hyala na sa mœni ghwœmmœ. Ka mœni kwœma di vœgha ghwœmmœ ghwœmmœw ⁵ Ntsaa mœni kwœma di vœgha ciy, ta nakœn mœtsœ dza kwœma di vœgha ci vaa dzœkœn mœhœrli ntsa va. Ma mba'a kœ ndœœ

7:23 7:23 Gal 5:17; Zhk 4:1; 1Pi 2:11
8:1 1:18; 5:1 8:2 8:2 3:27; 7:7-11
8:4 8:4 6:22; 7:4; 13:10; Gal 5:16, 25

7:24-25 7:24-25 1Kwœr 15:57 8:1
8:3 8:3 Gal 4:4; Flp 2:7-8; 2Kwœr 5:21

məni kwəma di Safə tsa Dewdew tsa na, mba'a Safə tsa dewdew tsa va nakən mətsəə dzəkən məhərli ci kwərakwə. ⁶ Mba'a kə məhərli ndə dzataa dzəkən kwəma di vəgha ciy, ta kwəməvə məti dza tsava ndə. Ma mba'a kə məhərli ndə dzataa dzəkən kwəma di Safə tsa dewdew tsa na, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma mba'a zərkə dza na. ⁷ Ma ntsaa fakən məhərli ciy dzəkən kwəma di vəgha ciy, *ndə jaka tsa Hyala na tsava ndə, ka nəw kwəma pəhəti Hyala naw. Ka mbay nəw nzə na tala baw. ⁸ Ntsaa məni kwəma di vəgha ciy, ka dza naa sənay məni kwəmaa təbanta kaa Hyalaw.

⁹ Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy: Va vəgha ghwəy fa ghwəy kwəma məni ghwəyew. Va Safə tsa Hyala dewdew tsa fa ghwəy kwəma. Sa nzana, mbə ghwəy Safə tsa va nzəyəy. Ma na ntsa kama Safə tsa Kəristəw mbə nəfə tsa ciy, ntsa Yesəw Kəristəw na tsava ndəw. ¹⁰ Mba'a kə Yesəw Kəristəw mbə nəfə tsa ghwəy, ya war tsəgha dza ghwəy ta məti tə hidfi va kwəma jikir nay. War ta zhini dza ghwəy piy tə mbərkə Safə tsa Hyala, sa nzana mba'a Hyala məntəjwəy ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa. ¹¹ War kama na katarj kə Safə tsa Hyalaa

zhanakati Yesəw Kəristəw va mbə məti mbə nefer ghwəyəy, war ta zhanakati vəgha ghwəy va dzaa mətita dza na mbə məti kwərakwə lə Safə tsa nzə va dewdew tsa nzəyəy mbə ghwəy!

¹² Ghənzə tsəgha kiy ngwarməhiray, shiy tifa vəgha ghwəmmə dzaa dəw va ghwəmmə, ta fə kwəma ghwəmmə dzəghwa sa di naw. Va Safə tsa dewdew tsa dza ghwəmmə fa kwəma nana. ¹³ Ta na nava, war mba'a pə ghwəy məni shi di vəgha ghwəyəy, ta bəkwəjwəy dza ghwəy. Ma mba'a pə ghwəy zlanay kwal kaa Safə tsa dewdew tsa a ghəci kəətjwəy ta pəəsliti məni shi di vəgha ghwəy vay, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma dza ghwəy. ¹⁴ Ma mbəzliy fa kwəma va Safə tsa Hyala mbə nzəy tsa shi kiy, ghəshi na ndərazhi Hyala. ¹⁵ Safə tsa nzə va ndəjwəy Hyalay, saa məntəjwəy ka mevivi gar zhini ghwəy hazləni kwa kwəma Hyala naw! Əhəj. Safə tsaa məntəjwəy ka ndərazhi nzə, ka bəmmə bərçi ta har Hyalaa Dəmmə, A Di, gha Dəjəy, pə ghwəmmə kaa har nzə. ¹⁶ Ya Safə tsa Hyala va dəwə ghən tsa ciy, ka gəzəmmə mbə nefer ghwəmmə, ndərazhi Hyala nza ghwəy, kə. ¹⁷ Njana nza ghwəmmə ndərazhi nzə

8:6 8:6 6:21; Gal 6:8 **8:9** 8:9 1Kwər 3:16 **8:10** 8:10 Gal 2:20; 1Zhj 3:24

8:11 8:11 2Kwər 4:14 **8:12** 8:12 6:18 **8:13** 8:13 Gal 6:8; Ef 4:22-24 **8:14**

8:14 1Zhj 2:29-3:1 **8:15** 8:15 Mk 14:36; Gal 4:5-7 **8:17** 8:17 5:12; Gal 4:7;

Fjp 3:10-11

kiy, war ta kwəməvə shi wəzə ni va fəyəmmə na dza ghwəmmə. Ghwəmmə lə Kəristəw dza naa kwəməshi. Mba'a pə ghwəmmə mbə sa ngəra'wə kwasəbə katanəy, ta kwəməvə shəndəkə dza ghwəmmə kwasəbə kwərakwə ki.

Tsa ghwəmmə shəndəkə tsa fəy ghwəmmə ghən ti

¹⁸ Ma na ngəra'wer sasa ghwəmmə ni sana tikə tə hidfi ni diy, e sənay, na navay, ya ta jəw tsətsə na: Ka dza ghəshiy yəməva lə shəndəkə tsa dza Hyala ta bəmməw. ¹⁹ Ya wa shi ngati Hyalaa dzəti hidfi sana gwa'a gwa'ay, tərənəw nzhəghəshi ghəshi mbə ndəghə vici dza Hyalaa ci ndərazhi nzhə dzəti ngwəla. ²⁰ Shi ngati Hyala vaa dzəti hidfi gwanashiy. Aa banti dəvə nzhə ti shi, mba'a zhəghətishi ka shi gəmsi ni. A na shi va də'wə ghən tsa shiy, ə niy mawti ghəshi tsəghaw. War Hyala va sa təkəvə na na, mba'a banti dəvə nzhə ti shi. Ya tsəgha nzhə ba na, zamti ghən Hyala tsəgha bətə ta kwəmə shi tə hidfi kiw. Aa zhiniy banavəshi shi ka ghəshi fəy ghən tsa shi gəzlinə ti shi difa. ²¹ Sa nzanay, ya shi ngati Hyala va na, ta mbəlantishi dza na. Ka dza ghəshiy ghwəbə ghwəlaw. Njasa nza ndərazhi Hyala va: Ka sləkə ghən tsa shi, lə shəndəkə

ti shiy, tsəgha dza shi ngati Hyala va gwanashiy nza. ²² A ghwəmmə sənay ghala ghati na, pa' sanay, war mbə ngəlvə na shi ngati Hyala gwanashi va ngəra'wə, nja maliy kemahə va ta ya zəghwə. ²³ Kwataka ghəshi na shi mbə ngəlvə kwətishi kiw, ya ghwəmmə ghwəmmə shi ghati Hyala va fə shəndəkə dzəti ghwəmmə, lə Safə tsa nzhə va dəwdew tsa ndammə na kiy, mbə ngəlvə nza ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə kwərakwə. Ka ndəghə vici dza Hyalaa səkə ta kərkamti zhəghəmmə ka ndərazhi nzhə, sa ka na kərniiy mbəlanti vəgha ghwəmmə va ngəra'wə. ²⁴ Ta na mbəliy, a Hyala mbəlantəmmə, a na nzanay, ka nay mbəli tsa mbəlimmə ghwəmmə va ghwəmmə lə mətse nana diw. War ghən na sa fəy ghwəmmə gəzlinə ti. Ma mba'a pə ghwəmmə niy nay lə mətse ghwəmmə nzhay, ka dza ghwəmmə zhiniy fə ghən gəzlinə ti nzhaw. Sa nzanay, ndə tifa mba'a dzaa zhiniy fə ghən tsa ci gəzlinə ta shiy tsəhəshi mbə dəvə ciw. ²⁵ Njana nashi ma ghwəmmə shi fəy ghwəmmə va ghən tsa ghwəmmə gəzlinə ti shi diy, war ə dza ghwəmmə nəw lə ndəghə shi tsəgha.

²⁶ Ya *Safə tsa Hyala dəwdew tsa kiy, mbə

kəətimmə na mbə daw bərçi tsa ghwəmmə, sa nzana kala sənay ghwəmmə njasa təbə ghwəmmə cə'wə Hyala. Ka naa dza də'wə ghən tsa ci na, ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə mbəba mbəba lə gəzə kwəma mbay ma ghwəmmə gəzəkə lə miy tsa ghwəmmə. ²⁷ Ma Hyala nanzə ghənzə saa sənanti pətsa mbə nəfə tsa ndə gwa'a gwa'a ki na, mba'a sənata kwəma dī Safə tsa Dewdew tsa gwa'a. Sa nzanay kwəmaa təbə va Hyala na sa ka Safə tsa dewdew tsa vaa cə'wə va Hyala ta mbəzli nze. ²⁸ Mbəzliy dī kwəma Hyala, shi harvə na ta mənī kwəma dī nay, a ghwəmmə sənay, ya nimaba shiy na shiy kəsashiy, kar ghəshiy mənishi ka shi wəzə ni ti shi. ²⁹ Sa nzana mbəzliy niy tərati Hyala kwatanatay, mbəradzəta tarəkə na məntishi nja Zəghwə nze va. Ma nza Zəghwə nze va mbəə nza ka məkaji tsa kən ngwarməmə dafj ni ki. ³⁰ Dzəghwa na kaa mbəzliy taranakəshi na va kwəma va ki, mba'a harvəshi. Sa harvəshi na na, mba'a məntishi ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nze kala hazlənī tifa. Sa məntishi na tsəgha na, dza na mba'a banavəshi shəndəkə tsa nze.

Njasa dītəmmə Hyala

³¹ Nana ki njana nza Hyala dza kwa na ghwəmmə bəlay, tsahwəti ndə tifa gar pati jaka lə ghwəmmə ghwəlaw. ³² Kwa vəghwə tsa nzana lə Zəghwə nze'ta Hyala zlay ma, dza na mba'a ghwənīkə ta səkəkə ghəcīy mətīy tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na kiy, kala dza ghənzə mbəə bəmmə ya nimaba shiy na? ³³ A ntsaa dza vaa har mbəzli təravə Hyalaa dzəti ngwəvəa? Tsava ndə tifa'w. Hyala va də'wə ghən tsa nze gəzəkəvəri na, fəti tar kabakashiy, kə. ³⁴ A ntsaa dza vaa basanakənshi ngwəvəa? A Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci mətīy ta kwəma shi jikir na, zhini na kaa naa gwəramti va dība na, mba'a zhakatiy mbə mətī. Sa zhakatiy nay, mba'a dzaa nze'yəy vəgha Hyala, tar bəla kwa bəzəmə nze. Ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə. ³⁵ Wa niva shiy dza vaa mbay tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Yesəw Kəristəw kia? Ya səə səvərimmə nahwəti kwəma, ya ə sammə mbəzli ngəra'wə, ya mbə ma nza ghwəmmə, ya mbə ndərma, ya ə səkəkəta kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmmə, ya ə bəkəwəmmə məndiy, shiy tifa dzaa tihəvərimmə lə dī tsa dīmmə Yesəw Kəristəwəw. ³⁶ Ta na navay war nja

8:27 8:27 Cem 139:1 **8:28** 8:28 Zhəwbə 2:10; Ef 1:11 **8:29** 8:29 Kwəl 1:18; Ebr 1:6 **8:30** 8:30 1:7; 5:2; 2Tes 2:13-14 **8:31** 8:31-34 Ezay 50:8-9 **8:31** 8:31 Cem 118:6 **8:32** 8:32 5:8; Zhj 3:16 **8:34** 8:34 4:25; SləniKY 2:33; Ebr 7:25; 1Zhj 2:1 **8:35** 8:35 2Kwər 5:14 **8:36** 8:36 Cem 44:23; 2Kwər 4:11

kwəma tsasliti məndi va mbə zliya dza kwəma kən ghwəmmə nza. Ma kə məndiy:

A Ndə sləkəpə, ava war tə mbərkə kwəma gha

nza məndi war mbə pəla bəkwəŋwəy ya hwəmba.

War nja tənkesli mbambahe məndiy

dzəti pətsa dza məndi ta slaslashi

ta həənishi məndi zhəghətəŋəy! kə məndi.

³⁷ Ya tsəgha nze kiy, war ghwəmmə na shiy dzaa nza ka miydalahi gwa'a gwa'a. Sa dza Yesəw Kəristəw tsaa dimmə vaa kətitəmmə. ³⁸ Va sa nzanay, e sənay, na navay, nihwəti shiy tifa mba'a ghəshi dzaa tihəvərimmə lə dī tsa dimmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəwəw. Ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə, ya tə ghwəməmmə nza ghwəmməy, war mbə dimmə dza naa nza. Ya ka kwal Hyala, ya nihwəti shi nza bərci və shi mə ghwəməy, ka təhəvərimmə ghəshi liw. Ya kwəmaa məniva sənzenva, ya naa taa məniva taa nzay, ka təhəvərimmə na liw. ³⁹ Ya nihwəti shi ka bərciy dzar tə ghwəmə, ya ni takə takə, ya nimaba shi ngati Hyala

gwa'ay, ka təhəvərimmə ghəshi lə dī tsa dītəmmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmməw.

9

*Kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel*

¹ Kwəma dzee na ta gəzə sanay, kwəma katanə na na, ntsa mbə nəw *Kəristəw nzee, ka sla dzərvə yaw. Mbə cira na Safə tsa dēwdēw tsa njasa nza kwəma gəzee va ka sa katanə na, ya nəfə tsee na, mba'a zləbavə tsəgha. ² Yənəy, nja ntsa mbə mbəri nzee, ya hwəmba na, mbə zhəra nəfə tsee ³ ta kwəma mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy *ka Zhəwifə. Ngwardəhira na ghəshi. Mba'a kə Hyala gar bazlantəra, ka təhəvərida lə Yesəw, ta mbə ka Izərayel mbəlishi nzay, wəzə dzee favə tsəgha nza. ⁴ Ghəshi kiy, jijihiy Izərayel na ghəshi. Hyala təravəshi na mba'a məntishi ka ndərazhi nze. Dzəghwa mba'a cintishi njasa nza shəndəkə tsa nze, dza na mba'a slaghwa kiri kwa jipə shi li. Mba'a banavəshi *kwəma pəhəti na ngəshi, mba'a cintishi njasa ka ghəshi pəra'wanta dəvə shi. Dza na mba'a mbəlanakəshi miy tsa nze, ta mananshi shi wəzə ni ghəngəhən ghəngəhən.

8:37 8:37 1Zhŋ 5:4-5 **8:38** 8:38 Ef 1:21; 1Kwər 3:22; 15:24; 1Pi 3:22 **8:39** 8:39 5:5; Zhŋ 3:16; 2Kwər 13:13; Ef 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16 **9:2** 9:2-3 Səvəri 32:32 **9:4** 9:4 mənti shi ka ndərazhi nze: Səvəri 4:22; 'Wəzh 11:1; shəndəkə: Səvəri 16:10; 24:16-17; 40:34-35; sla kiri: Ghava 17:7; Səvəri 24:7-8; kwəma pəhəti Hyala: Səvəri 20:24; mbəlanakə miy: 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 **9:5** 9:5 15:8; Səvəri 3:6, 15; Kəristəw: Mt 1:1; Rm 1:3-4

⁵ Səvəri mbə hwəlfə mbəzli yakə jijihinəy, ghala səəkə tə *Abəraham səvəri ghəshi. Zhini sa səəkəy Kəristəw, ta nza ka ndə ngəri ba na, səvəri mbə hwəlfə shi məndi yakə diba. Ghənzə tsəgha kiy ə pə ghwəmməə fal Hyalaa sləkə shiy gwa'a gwa'a ya hwəmba nzə. *Amin! *

⁶ Ya tsəgha nzə bay, ə nə ya, mənti kwəma nzə va niy gəzəkə Hyala məni nzə naw pənəw, əhəŋ. Ma kwəma dəe gəzəy, gwanashi na jijihiy Izərayel ka mbəzli Hyalaw, dəe gəzə. ⁷ Ya jijihiy Abəraham kiy, gwanashi niy nza ghəshiy jijihiy Abəraham slar slar ni njasa niy gəzanakə Hyalaw. Sa nzana ma kə Hyala niy ni ngəciy: «Mbəzli mbə hwəlfə *Izakə na shi dza məndiy har ka jijihinə slar slar ni» kə niy ni. ⁸ Ma mbə gəzə kwəma va ghwəmməə nighə tsəgha kiy, nihwəti ndərazhi yakə Abəraham na niy mənishi ghəshi ka ndərazhi Hyalaw. War kwataka ndərazhiy niy yakə Abəraham dzar kwa kwəmaa niy gəzanakə Hyala va na jijihiy Abəraham slar ni. ⁹ Ma kə niy ni ngəciy: «A Abəraham, kee zhəkə ge'i lə vəghwə tsa nza ghwəmməə tsa mbə sanay, *Sara yakə zəghwəə zal» kə niy ni.

¹⁰ Kwataka sava na diba kiw. Tsəgha mənta na lə ihwəhwər yakə *Rebeka va ghəshi lə jijimmə Izakə ¹¹⁻¹² Ma kə Hyala niy ni kaa ngəciy, a tsa jəw tsa va zəghwə dzaa bəhwə dikə va zəmbəghəy tsa dikə tsa, kə niy ni. Ghala vəghwə tsa gəzə Hyala va kwəma va tsəghay, Rebeka ghwəla ta ya ndərazhi va niy nza na, ya gar nə ghwəmməə, sa mənti tsahwəti kwəma jikir na, mba'a tsahwəti mənti na wəzə na, va tsəgha mənti na tsəgha, pə ghwəmməə. Na na Hyalay, ə gwəravə naa mənti tsəgha ta mbəə cipə njasa ka naa məni nanzə kwəma, njasa di na ya hwəmba, ka təra ni nzə mbəzli dzar mbə mbəzli njasa di na, kala kama tə sləni wəzə na mənti ghəshi. ¹³ Njasa nzana va tsəgha məndi tsasliti mbə zliya dibaa dzəkən ihwəhwər Rebeka va. Ma kə məndi na: «*Zhakwapə na tsee, e diti, mba'ee zlay *Ezaw» kə Hyala, kə məndi.

¹⁴ Ghənzə tsəgha kiy, njaa dza ghwəmməə nia? Ka məni kwəma Hyala lə kwal tsa nzəw, dza ghwəmməə ni na? Am nava tifa tēpəw! ¹⁵ Aa niy gəzanakə kaa *Məyizə ghala mbəradzəta, ma kə niy niy: «Ma yənəy, kaa ntsa dəe məni wəzə hwər

* **9:5** 9:5 Ma kə nihwəti mbəzli kaa gəzə kwəma vay: Kəristəw tsa vay, Hyala na. Ghəci sləkə shiy gwa'a gwa'a! Ə pə ghwəmməə fal ya hwəmba, kə ghəshi. **9:6** 9:6 3:3-4; 2:28-29 **9:7** 9:7 Ghava 21:12; Mt 3:9 **9:8** 9:8 Gal 3:7; 4:23 **9:9** 9:9 Ghava 18:10, 14 **9:10** 9:10-12 Ghava 25:21-23; Rm 11:6 **9:13** 9:13 Mala 1:2-3 **9:14** 9:14 3:5; Nəw 32:4 **9:15** 9:15 Səvəri 33:19; Mt 20:1-15

dzee mæni wæzə hwær. Ta ntsa dee hwær tsee zhëra dza hwær tsee zhëra» kə niy ni. ¹⁶ Mba'a kə Hyala təravə ndə, dī na gəzə kiy, ka nzana lə dī tsa ntsa va, ya tə kwəma mēnti ntsa vaw, war Hyala təravə na tsəgha, lə wəzə tsa nzə, tə sa dī na tərə ci ¹⁷ Ava tsəgha gəzəkə Hyala kaa *Farawan, mazə ka *Ezhipətə mbə zliya nzə dība. Ma kəy: «Yən tivəŋa naa fiyŋa ka mazə, nza gha zhinidā ghən, ma sa ka gha zhinidā ghən na, nzee mbəə canshi bərcee kaa mbəzli, nza slən tsee mbəə dzantəvay tə hidī gwa'a gwa'a» kə. ¹⁸ Ava tsəgha na na Hyala. Kaa ntsa dī na mæni wəzə hwær ka naa mæni, ntsa dī na mēnti ka ndə zhini ghən na, mba'a mēnti.

Ndə tibaa kambə ghəpə mbə kwəma mæni Hyalaw

¹⁹ Sa nzana va tsəgha kiy, nda nza tsahwəti ndə ni «Ya sa nzana tsəgha na, waa shi zhini Hyalaa bə fəti kaa mbəzli? Ta mbay ndəə mēnti nahwəti kwəma dzəghwakən na bərkanati na va kaa ndə shəkəna?» kəy. ²⁰ Gha gha ndə ngəri tsa ngati Hyala va kanta ghəpə lə dəw gəla kwəma tsəgha na va kiy, wa ndə nza ghaa? Kwəma səkə ghaa favə rəkidiy gəzə kaa ndə nga ghəni: «Tawa ngatəra gha tsətsəa» kəa? ²¹ A kwal

va ndə nga ghəni ta mæni shi dī na lə rikidī. Mba'a kəə dīy, nga' ngavəri, mba'a ngati shaka kwa cihwanjwa lə tsahwəti, ma tsahwəti na, mba'a ngati shaka kwa ta er gəmshi ni li.

²² Njasa nza ndə nga ghəni va lə ghəniy, ava tsəgha na Hyala lə ke ngəri kwərakwə ki. Ya njaa dī na mæni li shiy, kwəma gha mbə kwəma nzəw. Ə dī na mbəzliy sənay bə nəfə tsa nzə, mba'a cintishi bərcei nzə, dzəghwa na ki ka sə'wa kwəma mbəzli bəti na va nəfəə dzəkən shi, dza na ta zamtishi, war ka sə'wa, war ka sə'wa. ²³ Dībay ə dī Hyala mbəzliy sənay njasa nza shəndəkə tsa nzə, dza na ta fəə dzəti ghwəmmə, ghwəmmə shi məntəmmə na va wəzə hwær. Ghala mbərədzəta niy fəyəmmə na vəgha bəla, ta fə shəndəkə tsa nzə vaa dzəti ghwəmmə. ²⁴ Ghwəmmə gwanamməy, mbəzli mananatishi Hyala wəzə hwær mba'a harvəshi ta nza ka shi nzəə gə ghwəmmə. Kwataka mbə hwəlfə *ka Zhəwifə harvəmmə naw, pa' mbə hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə harvə na mbəzli. ²⁵ Njasa niy gəzəkə Hyala va mbə zliya tsasliti 'Wəzhe *ndə gəzə kwəma Hyala. Ma kə niy niy:

Hwəlfə mbəzliy niy kama ka mbəzlee kwatanjaj,

9:16 9:16 Ef 2:8 **9:17** 9:17 Səvəri 9:16 **9:18** 9:18 Səvəri 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Pi 2:8 **9:20** 9:20 Ezay 29:16; 45:9 **9:21** 9:21 Zher 18:6; 2Tim 2:20
9:22 9:22 2:4, 8 **9:23** 9:23 5:2 **9:24** 9:24 1:16; 10:12 **9:25** 9:25 'Wəzh 2:25; 1Pi 2:10

ta harshi dzee, ka mbəzlee.
Hwəlfə mbəzliy niy dimee
kwəma shi kwatanjay,
ta dī kwəma shi dzee.

²⁶ Ge'i dzəghwa tə pətsaa niy
gəzanakəshee va yən
Hyalā:

«Ghwəyəy, mbəzlee nza
ghwəyəw!» pənəy,
ava zhəghwa tə pətsa va
dzee ta harshi
yən Hyalā kwa bəpə piy:
«Ghwəyəy ndərazhee
nza ghwəy!»

pən ngəshi, kə niy ni.

²⁷ Ma na hwəlfə ka
*Izərayeləy, a *Ezay ndə
gəzə kwəma Hyalā gəzamti
kwəma gəzanakə Hyalāa
dzəkən shi gwa'a, ma kəy:

Ya war nja ndarghə kwa həl
na mbəzli
mbə hwəlfə ka Izərayel dən
tsa shiy,

war nihwəti mbəzli jəwə
gwa'a tsəgha

na shi dza Hyalāa mbəliti
mbə shi.

²⁸ Ka dza kwa sləkəpə
dzamti vəghwəw,

ta səkə dza naa dzəti hidī,
ta mənī shi gəzəkə na va
mənishi gwanashi, kə.

²⁹ Zhini bə na, mba'a
Ezay tsa va niy gəzəkə
kwatanjata:

Kala sa tərəmbəy Hyalāa
sləkəpə va

nza bərçi və dzəkən shiy
gwa'a gwa'a

nihwəti mbəzli mbə hwəlfə
ghwəmmə jəwə nzay,

ci ghwəmmə zammə
gwanammə nza,

nja mbəzli mbə məlmə ka
*Sədəm

lə shi mbə məlmə ka
*Gwəmə, kə niy ni.

*Ka kwəmayə tsəhə ndə
kwa kwəma Hyalā, lə nəw
kwəma pəhəpəhə naw

³⁰ Mbə kwəma va tsəgha
kiy, a ghwəmmə nay, ta
na *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifəy, niy pəla kwal
tsaa dzəghwa kwəma Hyalā
ghəshiw. Dzəghwa Hyalā
sana kiy, mba'a mənishi
ka mbəzliy dzaa dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni
tifa, sa banavə ghəshi
nefer shi. ³¹ Ma hwəlfə
mbəzli ka *Izərayel nashi

ki na, mbə pəla kwəma
pəhəti Hyalā ghəshi niy
nza ta nəw, nza ghəshi
mbə mənishi ka mbəzliy
dzəghwa kwəma Hyalā kala
hazləni tifa. Sa kwəmayə
ghəshi na, mba'a ghəshi
kərayshi mbə kwal. ³² Sa

wana kərayshi ghəshi kwa
kwal kia? Sa niy banavə ma
ghəshi nefer shi kaa Hyalā.
Ma mbə zəzə kwəma shiy,
a ghəy dzaa mənījəy ka
mbəzliy dzəghwa kwəma
Hyalā tə kwəma mənī ghəy,
kə ghəshi niy ni. Mba'a
təhwəni tsatsatishi tə hakwə
tsa nə mənī va hakwə
tsa təhwəni, kə mənī ki.

³³ Hakwə tsa vay, a mənī
gəzəkə kwəmaa dzəkən

9:26 9:26 'Wəzh 1:10

9:27 9:27-28 Ezay 10:22-23

9:29 9:29 Ezay 1:9

9:30 9:30 10:20

9:31 9:31 10:2-3

9:32 9:32 4:4-5

9:33 9:33 Ezay 8:14;

28:16; 1Pi 2:6-8 †

9:33 9:33 Ma hakwə tsa va, ya kəlba va kiy, ghəci na Yesəw

Kəristəw.

mbə zliya, ma kə məndiy:
A kə Hyalay:

Avee fəy hakwə† tsa dza
mbəzliy tsa təhwəni ti

mbə məlmə *Shiyanjw,

kəlba dza səda mbəzliy
fələdi dzəy ti ta bə
tərə dza naa nza.

Ma ta nza ki, ya wa ntsaa
dzaa banavə nəfə tsa
ciy,

ka dza naa nza hashiw, kə.

10

¹ A ngwarməhira, jəw
deə ka Izərayel mbəlishiw,
ghənzə na kwəma cə'wee
va Hyala, ya hwəmba mbə
cə'wee.

² Na navay, e
sənay a ghəshiy dī nəw
Hyala tərənjw. Ə na na

nzanay, sənata kwəma
ghəshi mbə dī nəw Hyala
shi vaw.

³ Sənay kwal tsa
cintishi Hyala kaa mbəzli
ta dzəghwa kwəma nze
ghəshiw. Sa dza ghəshi na

mba'a ghəshi dzəmbəshi
mbə pəla tsa shi kwal də'wə
ghən tsa shi, ta dzəghwa
kwəma Hyala.

Dzəghwa
tsəgha ki, kala dī ma fəti
ghəshi va Hyala ta zləba
kwal tsa cimmə na va,

ta dzəghwa kwəma nze
ghwəmmə.

⁴ Sa nzanay,
mbə *Kəristəw kərkəva
kwəma pəhəti Hyala. Ya wa
ntsaa banavə nəfə tsa ciy,

ta mbay dza naa dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni
tifa.

Ta mbəlit *mbəzliy*
banavə nefer shi, dza Hyala
gwanashi

⁵ A *Məyizə niy tsaslitiy
dzəkən njasa dza ndəə
kwəməvə dzəghwa kwəma
Hyala dzar kwa kwəma

pəhəpəhə na. Ma kə niy niy:
«Ntsaa dzaa nəwti *kwəma
pəhəti Hyala va gwanatay,

ta kwəməvə piy dza na tə
sa nəwti na kwəma va» kə
niy ni.

⁶ A na dzəghwa
kwəma Hyala tə sa banavə
ndə nəfə tsa ciy, avanta
kwəma gəzəkə məndiy

dzəkən mbə Zliya Hyala:
«Əntaa gha dzaa təkə
mbə nəfə tsa gha na, wa

ntsaa dzaa dzəmə ghwəmə
gar dza ghəciy harkəghwa
Kəristəw məbaa?» pə gha

ma. ⁷ Zhini əntaa gha zəzə
ba na: «Wa ntsaa dzaa
dzəghwa hidi gar dza ghəciy

zhinikəmə Kəristəw səəkə
kwa kwəlia?» pə gha ma.

⁸ Ma kə məndi kaa kwəma
tsasliti məndi mbə zliya
nanzəy: Ava vəgha gha

na kwəma Hyala ndəkəwə
ndəkəwə, mbə miy tsa gha,
lə mbə nəfə tsa gha na, kə

məndi. Kwəma va na sa
gəzə ghəy va kaa mbəzli,
nə ghəy, banavəm nefer

ghwəy kaa Hyala pə ghəy
ngəshi. ⁹ War gəzəkəvəri
ma gha lə miy tsa gha tə

ngwəla: «Yesəw na Ndə
sləkəpə» pə gha, mba'a gha
zləbati mbə nəfə tsa gha

katanj a Hyala zhanakati
mbə məti pə ghay, ta

mbəlantəja dza Hyala. ¹⁰ Mba'a pə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəwəy, ta ndammə kwal tsa dzəghwa kwəma nzə dza Hyala. Mba'a pə ghwəmmə gəzəkəvəri lə miy tsa ghwəmmə, a ghəy zləbavə Yesəw ka Ndə sləkəŋəy, pə ghwəmmə dibay, ta mbəlītəmmə dza Hyala. ¹¹ Sa nzanay, a məndi gəzəkə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma ci, ma kə məndiy: Ya wa ntsaa dzaa banavə nəfə tsa ciy, ka dza naa hashiyəw, kə məndi. ¹² Mbə gəzə kwəma va kiy, tərəmbə ghala məndi mbə *ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Ndə sləkəpə tsa kwətij tsa sləkə na mbəzli gwanashi. Ya wa ntsaa har ta kəəti ghəciy, ta kəətiti dza na, ya mbə namaba kwəma. ¹³ Tsəgha tsasliiti məndi mbə zliya, ma kə məndiy: «Ya wa ntsaa har Ndə sləkəpə ta kəəti ghəciy, ta mbəliti dza Ndə sləkəpə» kə məndi.

¹⁴ Ya tsəgha na kwəma va kiy, njaa dza mbəzliy har ta kəətishi ghəci, ghəshi kə kala banavə nefer shi kia? Njaa dza ghəshi ghaa banavə nefer shi, ghəshi kə kala səkəkə favə gəzə kwəmaa dzəkən kia? Njaa dza ghəshiy ghaa favə kwəmaa dzəkən, ndə kə kala dzaa gəzanshia? ¹⁵ Zhini difa kiy, njaa ka

ndə dzaa gəzanshi kwəma va kaa mbəzli, ndi kala dzaa ghwəni ndəa? Mba'a kə məndi ghwənashi mbəzli ta gəzə kwəmaa dzəkən kiy, njasa tsasliiti məndi va mbə zliya dza naa nza, ma kə məndiy: «Jəw vəshi mbəzli ta mbəzliy səkəkə ta gəzanshi kwəma wəzə naw» kə məndi. ¹⁶ Ya tsəgha nzə kiy, mbəzli gwanashi zləbavə na Yəwən kwəma wəzə naw. Va tsəgha nə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala: «A Ndə sləkəŋəy, wa ntsaa zləba kwəma gəzanshi ghəy mbəzli kia? Daŋ na ghəshiw» kə. ¹⁷ Di na gəzə kiy, sa ka ndəə favə kwəmaa dzəkən Yesəw, ka ndəə banavə nəfə tsa ci, dibay, ka favə kwəmaa dzəkən Yesəw ndə, kala kafəy ndə ta dzaa gəzanciw.

¹⁸ A na kwəma dəwee kiy, ə nzana kala favə gaka kwəma va ka Izərayel katan shəkənaa, njaa? Tibaw, a ghəshi favə! Tsəgha kə məndi mbə zliya, ma kə məndiy:

A mbəzli tsəhəshi ta gəzə kwəma Hyala tə hidfi gwa'a gwa'a.

A gəzə kwəma shi tsəhəta ya tə pətsaa gwəramti kərakə tə hidfi, kə məndi.

¹⁹ A na kwəma zhinee dəwəy, ə fəti ma ka Izərayel ghən ta kwəma va shəkənaa, njaa? Əŋ tibaw, ta

na navay, a ghəshi fəti ghən,
 ə dī ma ghəshi zləba gwa'a
 tsəgha. Sa nzanay, a Məyizə,
 ndə gəzə kwəma Hyala niy
 gəzamti ghala mbəradzəta:

A kə Hyalay, kə:

«Ta kafəkə hər hə dzee kwa
 hwər ghwəy

nza ghwəy hər hə va hwəlfə
 mbəzli gəmshi ni.

Ta bəkati nefer ghwəy dzee
 dzəkən

hwəlfə mbəzliy sənata ma
 kwəma» kə Hyala,

kə Məyizə niy ni.

²⁰ Zhini ma kə Ezay ndə
 gəzə kwəma Hyala dība,
 kala hazləni ma na:

A kə Hyalay: «Ma yən, yən
 Hyalay,

hwəlfə mbəzliy niy səəkə
 maa pəlahwəra na
 shiy nara!

Kaa mbəzliy səəkə maa
 cə'wəhwəra

cintee ghən tsee» kə Hyala,
 kə Ezay.

²¹ Dzəghwa ma kə Hyalaa
 dzəkən hwəlfə ka Izərayel
 nashi ki na:

Yən kiy, ghala mekəshi nzee
 war tēdi tēdi dəvee

ta ka 'wə mbəzli mbə hwəlfə
 təravee na,

dzəghwa ghəshiy, kala dī ma
 fəti vəya,

ka zhinira ghən, kə.

11

*Gəzə kwəmaa dzəkən
 hwəlfə ka *Izərayel*

¹ A na kwəma zhinee dəw
 dība kiy, va sa nzana tsəgha
 kiy, ndəghaa ndəghamti

Hyala hwəlfə ka Izərayel,
 ni nzə va mbəzli tsəgha
 ki shəkəna? A pən. Am,
 nava tība tepəw! Yən Pəl
 də'wə ghən tseyey, ndə ka
 Izərayel nzee.

Mbə takə tsa *Benzhamen ntsa mbə
 jijihiy *Abəraham yakəra
 məndi. ² Ndəghamti Hyalaa
 ndəghamti hwəlfə mbəzli

nzə va tsəhavə na ghala
 kwatanataw. Zəzətim ya
 tə kwəma tsasliti məndi va
 mbə Zliya Hyalaa dzəkən

kwəma *Eli, ghala pətsaa
 gəzə na kwəma kaa Hyala,

ta kwəma ka Izərayel. Ma kə
 niy niy: ³ «A Ndə sləkənəy,

ava gwa'a bakwamti ka
 Izərayel ka gəzə kwəma

gha, mba'a ghəshi ndanamti
 pətsa fə məndi shiy ti ta

taña. War yən kwətira
 tərmbə na ka ntsaa nəw

kwəma gha sana. Zhini bəy
 avashi mbə pəla pəslira

kwərakwə bə» kə. ⁴ Njaa
 niy nə Hyala kaa zləbanci

nanzə kia? Ma kə niy
 niy: «Kwətinja nza ghaw.

Avanay sənzənvay, mbəzli
 diwəy diwəy mbərfən

mətsəkə tərmbəy ya, shiy
 nəw kwəmee ya hwəmba

nzə, kala səəkə ghəshiy
 tsəfəkwəhwə tsəfəkwə kwa

kwəma mbəri tsa har məndi
 vaa *Bal ta cə'wə ci» kə niy

ni. ⁵ Ava tsəgha na sana
 sənzənvə, lə tsa ghwəmmə

tsa vəghwə kwərakwə ki,
 war mbə tərmbəy nihwəti

mbəzli na Hyala, mbə

hwəlfə mbəzli nɛə va təravə na njasa dī na, lə wəzə hwər tsa nɛə. ⁶ Lə wəzə hwər tsa nɛə kə Hyala təravəshi kiy, ka dza naa nza tə sləni wəzə na mənti ghəshiw. Ma mba'a kə təravəshi tə sləni mənti ghəshi nɛəy, zhəmə shi niy dza naa wanshi nza, ghalaba na ka dza məndiy ni wəzə hwər mananati Hyala kaa mbəzli, kə məndi ghwəla nɛəw.

⁷ Njaa dī kwəma va gəzə sana kia? Di na gəzəy, ma kwəmaa niy nza hwəlfə ka Izərayel va mbə pala nɛəy, kwəməvə ghəshiw. Mbəzli təravə Hyala mbə shi na shiy kwəməvə. Ma niy tərmbə na, mba'a Hyala mənti nəfə tsa shi caslakə. ⁸ War tsəgha niy tsəsliti məndi mbə zliya kwərakwə, ma kə məndi niy niy:

A Hyala mənti məhərli shi caslakə,
mba'a gharamti mətsəhi shi
va nəghətaa ghəshi
nay pi.

Dza na nə'wə nə'way slimim
shi,
va nəghətaa ghəshi favə
kwəma,
pa' ghala vəghwə tsa, kə.

⁹ Zhəghwa ma kə *Davitə fa
na:
Mba'a kə ghəshi basəshi ta
zəmə shiyəy,
ə ka basəva tsa shi va dzaa
mbəərəy,

ka zləkwə tsaa dzaa
təmə'wəhwəshi, ta
tərə ghəshi,

ka zhəvaa ngata ta
kəriŋəhwəshi.

Tsəgha kə Hyala wanavəshi
na shi zhəmə.

¹⁰ Ə kə mətsəhi shi
ghwəlfəshi, kala nay
pi ghəshi ghwəla.

Məntishi, a kwemer nza kən
shi ya hwəmɛa,

mba'a ghəshi dalishi va kwemer
va, kə.

¹¹ Kwəma zhinee dəw
diba kiy, sa bəhwə ka
Izərayel va tərə kiy, ə dza
ghəshiy nza tə pi kwa gwa'a
shəkəna? pən. Am, nava
tifa tərəw. Nanzə kiy, tə
sa mənti ghəshi va kwəma
jikir na na, mba'a Hyala
mbəliiti hwəlfə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə. Sa mənti
Hyala va tsəghay, ta mbə ka
Izərayel hərəhə va nihwəti
mbəzli va nə na. ¹² Ghala
pətsa mənti ka Izərayel
*kwəma jikir nay, dza Hyala
mba'a mananatishi wəzə
tərəŋw kaa mbəzli tə hidī.
Ghala pətsa tərəshi ghəshi
kwa kwal Hyala na, mba'a
hwəlfə *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə kwəməvə təfə miy
va Hyala. Mba'a kə Hyalaa
məni wəzə kaa nihwəti
mbəzli ghala pətsa dī ma
ka Zhəwifə fəti və kiy,
hanaba sa ka ka Zhəwifə
tsati titihwə tsa shi kaa
Hyala shəkəna. Tərəŋwba
ghalaba dza Hyalaa məni
wəzə kaa mbəzli.

*Njasa mbəliiti Hyala
mbəzliy kamaa ka Izərayel*

¹³ Nana kiy, kaa ngənwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dēe gəzə kwəma, sa nzana yənəy ndə kwal tsa Yesəw nzee, sa ghwəni Hyala ta dza ta gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mbə vəshi nzee tərənjw ta sləni ndara na va. ¹⁴ Ma dī yay, mba'a mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy ka Zhəwifə nara tsəgha. Ma sa ghəshi nara na, nza hərhe ghəranshi, nza nihwəti mbəzli mbə shi səkə, nza Hyala mbəlitiishi lə sləni ghəree va. ¹⁵ Kwa vəghwə tsa nzana ghala pətsa zhəghanavə Hyala hwəm kaa ka Zhəwifə, mba'a sləkati kwəma kwa jipə nzə lə nihwəti mbəzli tə hidī gwanashi, mba'a jakəta li shi kiy, njaa dza naa nza ghala pətsa dza Hyalaa zhiniy zləbavə ka Zhəwifə kia? Kwəma wəzə tərənjw dza naa nza, ta zhakatishi dza mbəzli mbə mətī.

¹⁶ A ghwəy sənay, bəvə ma ndə kwa taja dafa gha ndəə ngakəghwa, mba'a ndə banavə kaa Hyalay, naa tərmbə va dafa gwanata na, sa Hyala va ka naa nza kwərakwə. Mba'a kə ndə bəvə dənjw fəə banavə kaa Hyala dibay, shi nzə dza naa nza gwanashi, lə dividivi tə fə va shi kwərakwə. ¹⁷ Ma hwəlfə ka *Izərayel sənəznva kiy, nja dənjw fə wəzə na ngwəbəy ndə kwa tsa ci na. Dza na mba'a ga'wamti nihwəti dividivi

tə dənjw fə va, mba'a dza slaslakənjwəy ghwəy shiy kama mbə hwəlfə ka Izərayel, nja dividivi tə fəhi kwamti gəmshī ni ghwəy, mba'a tsəbatənjwəy dzəti dənjw fə va, tə pətsaa nza niy slaslamti na va. Ma shi wəzə ni dza ka Izərayel kwəmavə na, mbə kwəmavəshi ghwəy gwanənjwəy lə nihwəti ka Izərayel tsəgha ki. Sa nzana səkə mbə dənjw fə dividivi tə fə kwəma shi zəmə ghəshi. ¹⁸ Ava va tsəgha kiy, gha gha dəvə fə tsəbati məndi vay, əntaa gha dzaa vəshi, ka 'wəshi ni slaslamti məndi va dividivi ma. Wa na na gha va kwəma dza gha vaa zhəmbənja mbə vəshi lia? A gha sənay, gha kəsəti na dənjw fəw, dənjw fə na saa kəsətəja. ¹⁹ Nda nza ndə ni: «A Hyala slaslamti ni va dividivi ta mbee nza kwa pətsa shi na nee, kəy». ²⁰ Yan, tsəghaa nava nanzə a ghwəm sənay. Nanzə kiy, sənay tə gha ba, sa dī ma ghəshi bə nefer shi kaa Hyala va tsəgha slaslamtiishi məndi. Ma sa nzana mba'a gha banavə nəfə tsa gha na gha ki na, dza na mba'a tsəbatənjaa dzəti pətsa shi va. Mbə kwəma va kiy, əntaa gha dzaa vəshi ma. Wəzəba hazləni pə ghaa hazləni. ²¹ Kwa vəghwə tsa nata gha Hyala, kala zlashi ka Izərayel ghəshi dividivi tə fəy, hanaba gha gha tsa tsəbati məndi tsəbə

tsəbə shəkəna? War kala banavə nəfə tsa gha pə gha kaa Hyala kwərakwəy, ta təhantaa dza Hyala.
²² Nighətim njasa nza Hyala wəzə tsa nzə, zhini ka ndə dī ma *kwəma jikir na ghənzə dība. Mbəzliy shikəshi kwa kwal tsa nzə mba'a ghəshi nəfayəy, ka dī kwəma shi na ghwəlaw. Ma kaa ngəŋwəy ghwəy nihwəti mbəzli na, mba'a mənti wəzə hwər, kama nzəy tsa ghwəy war mbə wəzə hwər tsa nzə va, kala tsəghay, ta zhəghavəŋwəy hwəm dza na kwərakwə fa. ²³ Ka Izərayel va sənzənva, war mba'a kə ghəshi bə nefer shi kaa Hyalay, ta zhini dza Hyalaa zhanatishiy zhəti pətsaa niy nza ghəshi va ti. Sa nzanay, a bərçi və ta mbəə zhanatishi. ²⁴ Ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Izərayeləy, nja dividivi tə fəhi gəmsi ni kwamti nza ghwəy, dza Hyala mba'a dzaa kəsləkəŋwəy, mba'a səkə tsəbatəŋwəy dzəti dividivi tə fə nzə ngwəbəti na wəzə na. Mba'a Hyalaa mbay mənti tsəgha lə ghwəy kiy, hanaba ka Zhəwifə, ghəshi shi nja dividivi tə fə va də'wə ghən tsa nzə, ka Hyala mbay zhanaghwashī ma kwa pətsa shi shəkəna, ta mbay dza naa zhanatishi.

*Njasa dza kwal mbəli tsa ka *Izərayel zhiniy gwəmay*

²⁵ A ngwarməhira, e dī gəzəŋwəy nahwəti kwəma

sənata ma məndi, a ghwəy mbəə sənata, əntaa ghwəy dzaa dzaŋwəy dzəmbə vəshi «Nja mbəzliy tsəhwəlinəy nza ghəy na ghəy ki» pə ghwəy taa ni ma. Ma kwəma nata ghwəy va, nahwəti bəla mbəzli ka Izərayel kala dī bə nəfə tsa shi kaa Hyalay, kwa gwa'a dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw. Sa ka mbəzli tərati Hyala mbə hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə banavə nefer shi gwanashi kaa Hyalay, ta zhəghəva dza mbəzli mbə hwəlfə ka Izərayel dza ta bə nefer shi kaa Hyala. ²⁶ Ma tsəgha kiy, nza Hyala mbəlantishi gwanashi ta nza ghalaba, njasa gəzəkə zliya va, a kəy: Səkə mə dəlagwa *Shiyəŋw dza Ndə mbəlipəə səkə.

Sa ka na səkəyəy, ta yabanti jikir tsa mənti takə tsa mbəzli yakə *Zhakwəpə dza na.

²⁷ Ava kwəma va dza naa nza ka *sla kiri tsa slati ghəy

kwa jipə ghəy li shi, ghala pətsa dzee yabanti kwəma shi va jikir na, kə Hyala.

²⁸ Mbə kwəma na, ghwəmmə kəə nighəy, a ka Izərayel mənishi ka ka jaka Hyala tə mbərkə sa zləbati ma ghəshi Yəwən kwəma wəzə na. Mənta kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbəlinəy.

Dza kwa nahwəti bəla dibay, a Hyala təravəshi, mbəzli diti na na ghəshi, sa nzana tsəgha ghənzə niy gəzəmti kwatanata kaa jijhishi. ²⁹ A na Hyala war mba'a kə mbəlitij banavə shiy kaa ndəy, kar naa zhinəhwəshiw. Mba'a kə harvə ndəy, ka zhini naa zlay ghwəlaw. ³⁰ Ma ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy di fəti ghwəy va Hyalaw, sa dza mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə kwərakwə ki na, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə di ma fəti va Hyala, dza hwər tsa nzə, mba'a zhiniy ghavə zhanta tə ghwəy nana ki. ³¹ Tsəgha na lə kwəma shi sana kwərakwə ki: Sənzənvay, ka di fəti ghəshi va Hyalaw. Ta mbəə way, ta mbə hwər tsa Hyalaa zhanta ti shi njasa zhanati na va tə ghwəy kwərakwə. ³² Ava tsəgha zlashi Hyala mbəzli gwanashiy di ma fəti və, ta mbə hwər tsa nzəə zhanta ti shi gwanashi.

Dikə na Hyala tərəjw mbə shiy gwa'a

³³ Hyala katanəy, kwətita na tə tsa nzə va wəzə hwər, tərəjw na məhərli və, mba'a sənata kwəma gwa'a gwa'a, Kwəmaa tsava ntsaa dza vaa sənata ngwəvə Hyala njasa sla naa? A ntsaa dza vaa sənay kwal tsa nanzə kwəma mən

naa? ³⁴ Tsəgha kə zliya nzə kwərakwə, ma kəy:

Wa ntsaa dzaa sənata təkə kwəma təkə Ndə sləkəpəa?

Wa ntsaa dzaa mbay canci kwəmaa?

³⁵ Kwəmaa tsava ntsaa səkəə banavə shiy kaa Hyala

gar wanci shi ci ghənzəa? Ghəci tibaw! kə.

³⁶ Sa nzana, səkə və səkə shiy gwanashi, ghənzə nighə naa dzəkən shiy gwanashi. Zhini, shi nzə shiy gwanashi diba.

Dzəti Hyala kə mbəzli tə hidij fə shəndəkə ya pa' hwəmba nzə. *Amin!

12

Njasa ka ghwəmmə nza mbə nzəy tsa ghwəmmə, kwa kwal Hyala

¹ Sa nzana tsəgha kiy ng-warməhiray, ə cə'wəjwəy ya, njana nzana mba'a hwər tsa Hyalaa zhanta tə ghwəmmə tsəghay, ə pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy kaa Hyala mbə dəvə nzə, mba'a nzəy tsa ghwəy mənij nja shi kəsəvə mənidi ta slantishi kaa Hyala, mənijwəyəm ka shi nzə, ka təbanta. Ava tsəgha na gəla cə'wə Hyala slar slar na va ghwəy. ² Əntaa ghwəy dzaa nəw səbə nzəy tsa mbəzli tikə tə hidij ma. Banavəm kwal kaa Hyala, a ghənzə ndanjwəy yəwən

zəzə kwəma. Ghalabay, ta mbay dza ghwəy təra na di Hyala kwəma, ka sənata na wəzə na kwəma, lə naa təbanta kwəma, mba'a kwal tsa kwəma, gwanata tsa nzə.

³ Tə mbərkə sa pəərətəra Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəwəy, vanta kwəma deə gəzanwəy: Əntaa ndə mbə ghwəy dzaa dzay ta kəli ghən tsa ci gəm ma. Əntaa ghwəy həbə kwəma kən ghwəy ma, ge'i ge'i njasa nza ghwəy, pə ghwəy kəray bəti ghən tsa ghwəy. Dzəghwa tə pətsa kəray na ghwəy va bərçi ndanwəy Hyala mbə kwəma nzəy, tsəgha pə ghwəy kəray bəti ghən tsa ghwəy kwərakwə.

⁴ Ya wa ndə mbə ghwəmmə sanay, dəŋ na bəla tə vəgha ci kwətəy. Ya nama bəla tə vəgha ndəy, war lə na nzə sləni na tifa, ⁵ ava tsəgha nza ghwəmmə sana kwərakwə ki, mbəzli dəŋ ghənghən ghənghən nza ghwəmmə. Dzəghwa ki na, ka vəgha ndə kwətəy ghwəmmə mənimmə, sa jakəmmə ghwəmmə tə Kəristəw. Zhini, jakəjakə ghwəmmə gwanammə kwa jipə ghwəmmə njasa ka bəlahi tə vəgha vaa nza jakəjakə. ⁶ Dzəghwa Hyala lə wəzə hwər tsa nzə, mba'a tahavəmmə bərçi ghənghən ghənghən, ta ghəranta sləni nzə. Njana məntəmmə na

tsəghay, ya wa ndə na, ə kəə ghəra sləni lə nici bərçi banavə Hyala. Mba'a kə Hyala ndaŋa bərçiy gəzə kwəma nzə kaa mbəzliy, njasa dza naa dzava kwa kwal Hyala, pə ghaa gəzə. Njasa cija na va kwal tsaa gəzə nzə. ⁷ Mba'a kə Hyala ndaŋa bərçiy kəəti mbəzliy, kəəti pə ghaa kəətishi, war njasa gəzaŋa na. Mba'a kə ndaŋa bərçiy bananshi shiy kaa mbəzliy, bəni pə ghaa bananshi njasa citəŋashi na. ⁸ Mba'a kə Hyala ndaŋa bərçiy gəzə kwəma kaa mbəzli ta mətəhanshi bərçiy, ə pə ghaa gəzanshi njasa citəŋa na. Mba'a kə Hyala ndaŋa bərçiy nga shiy kaa mbəzliy, lə nəfə kwətəy pə ghaa nganshi shiy. Mba'a kə Hyala ndaŋa bərçiy ndəghwə nihwəti mbəzliy, ndəghwə mbəzli va wəzə, lə nəfə tsa gha kwətəy. Mba'a kə ndaŋa bərçi ta kəəti mbəzli kwa tsa shi kwal niy, lə vəshi pə ghaa kəətishi.

⁹ Ə pə ghwəy di mbəzli lə katan, kala dakə ma mbəzli pərikə tə ngwəla. Ka zləba ghwəy ya namaba *kwəma jikir na ma, na wəzə na kwəma pə ghwəy maw. ¹⁰ Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw, sa nzana ka ngwarməmə kwətəy ni ghwəy mənəwəy.

12:3 12:3 1:5; Mt 20:26; 1Kwər 12:11, 28; Ef 4:17 **12:4** 12:4-5 1Kwər 12:27
12:6 12:6-8 1Kwər 12:4-11; 12:27-14:40; 1P1 4:10-11 **12:7** 12:7-8 SləniKY
6:1-3; 2Kwər 9:5, 7 **12:9** 12:9 2Kwər 6:6; 8:24; 1Tim 1:5; 1P1 1:22; 1Kwər
13:4-7 **12:10** 12:10 14:15; Zhj 13:14-15; Gal 5:13; 6:3, 10; Ef 4:2; Flp 2:2-3

Ə pə ghwəy di fəti kwa jipə ghwəy tərənw, ka nighə ya tsamaba ndə ci, war njasa təfanakən tsahwəti zəmbəghəy tə dikə. ¹¹ Əntaa ghwəy mar ma, ə pə ghwəy jihəvaa dzəmbə sləni. Ghəram sləni kaa Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋ. ¹² Vəshi pə ghwəy vəshi, mbə ndəghə shi gəzəkə Hyala va, fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi. Ka sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə nza ghwəy, ka cə'wə Hyala ya hwəmba nzə. ¹³ Mba'a kə tsahwəti mbə ghwəy, ghwəy mbəzli Hyala kala shiy vəy, ə pə ghwəy nganci shiy. Wəzə pə ghwəy ka'wə ka məlmə səəkə va ghwəy.

¹⁴ Cə'wəm Hyala a ghənzə təfanshi miy kaa mbəzliy sanjwəy ngəra'wə. Ə pə ghwəy cə'wə a ghənzə təfanshi miy. Əntaa ghwəy cə'wə a ghənzə bazlashi ma. ¹⁵ Vəshi pə ghwəy vəshi lə mbəzli nashi ghwəy mbə vəshi. Tihwənim kwasəbə mbəzli nashi ghwəy mbə tihwəni. ¹⁶ Sləka sləka pə ghwəy kwa jipə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy lə nihwəti mbəzli. Ka kəli ghən ghwəy ma. Əntaa ghwəy mənə awə ta ghəra sləni, ya sləni kama vəri tiy bənjwəy mənədi ma. Ka nighə ghən tsa ghwəy ghwəy nja mbəzliy sənashi

shiy gwa'a gwa'a ma.

¹⁷ Mba'a kə ndə məntənjwəy kwəma jikir nay, ka zhananci ghwəy lə jikir ma. War kwəma wəzə na pə ghwəy pəla mənə kwa kwəma mbəzli gwanashi. ¹⁸ Kama na dza kwa na ghwəy bəla mba'a kə gar mənəvay, war lə zərkə pə ghwəy kwa jipə ghwəy ya lə tsamaba ndə. ¹⁹ A mbəzlee ni dəe, war mba'a kə ndə məntənjwəy kwəma jikir nay, əntaa ghwəy pəla zhananci lə mananci jikir kwərakwə ma. Zlatam Hyala, a ghənzə bə nəfəə dzəkən shi, va shi mənənjwəy ghəshi va. Sa nzanay a mənədi tsasli ti mbə Zliya, ma kə mənədiy:

A kə Hyala kwa sləkəpəy:

«Yən dza naa waŋa shi gha tə ntsaa məntəŋa kwəma jikir na.

Yən dza naa zhananci jikir tsa məntəŋa na va» kə, kə mənədi.

²⁰ Ma kə kwəma Hyala dibay:

«Mba'a kə ndə jaka tsa gha lə mayəy,

nganci shi zəmə, a ghəci zəməshi.

Mba'a kə ndir ghəranciy, bənci yam, a ghəci sashi.

Sa ka gha mananati tsəghay, ta kəsəvə dza ha'wə» kə.

12:11 12:11 8:9; Gal 5:25; ShiZhn 3:15 **12:12** 12:12 5:2-3; 8:24-25; Mt 24:13, 22; Lk 18:1; 1Kwər 10:13; 1Tes 2:14 **12:13** 12:13 Gal 6:10; Ebr 13:2 **12:14** 12:14 Mt 5:44 **12:15** 12:15 Zhəwbə 30:25; 1Kwər 12:26; 2Kwər 11:29 **12:16** 12:16 Fir 3:7; 1Kwər 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1 **12:17** 12:17 Fir 20:22; 1Kwər 6:7; 1Tes 5:15; 1Pi 3:9 **12:19** 12:19 Nəw 32:35; Mt 5:39 **12:20** 12:20 Fir 25:21-22; Mt 5:44

21 Ka zlanay kwal gha kaa kwəma jikir na ta təfakənɲa bərci ghənzə ma. Gha kə təfanakən bərci lə məni na wəzə na kwəma.

13

Dim fəti va mbəzli dikə dikə ni sləkə hidfi

¹ Ya wa ndəy, ə kəə di fəti ta kwəma gəzəkə mbəzli dikə dikə ni, sləkə hidfi. Sa nzana, ya tsamaba ntsaa məni dikə tə hidfi gwa'ay, Hyala banavə na. Ghənzə fəy na ta məni dikə dzəghwa tə pətsa nza na va. ² Va tsəgha nzana ki, ya a ntsaa zhini ghən kaa mbəzli dikə dikə niy, kwəma gəzəkə Hyalaa di ma tsava ndə zləba. Ghalaba kiy, ngwəvə na sa dza naa mbahakən kən ghən ci. ³ A na ntsaa məni kwəma wəzə nay, ka dza her ci va mbəzli dikə dikə niw. War ntsaa məni kwəma gəmgəm na, na sa ka her ciy dza. Mba'a pə gha kala di her ghaa dza va mbəzli dikə dikə niy, məni pə ghaa məni kwəma wəzə na. Ma tsəghay, nza ghəshi falɲa. ⁴ Mbəzli dikə dikə ni sləkə hidfiy, slənia sa ghəranta ghəshi va kaa Hyala, ta kəətɲwəy, ta məni na wəzə na kwəma. Mba'a pə ghwəy ka məni kwəma gəmgəm nay, ə pə ghwəy hazləni və shi! Sa nzanay, tə gəmshi banavəshi Hyala bərci və shi vaa dzəkən

mbəzliw. Sa ka ghəshi vaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzliy məni *kwəma jikir nay, sləni Hyalaa ghəranta ghəshi, nzam mbəə sənay nəfə tsa bəti Hyalaa dzəkən mbəzliy məni kwəma gəmgəm na. ⁵ Ghənzə tsəgha kiy, kwataka va ngwəvə dza ghəshiy basəə dzəkən ndə dza ghwəy di fəti və shiw. Gaw sa sənay ghwəy mbə nefer ghwəy, kwəma lə kwal tsa nzə na, pə ghwəy, dza ghwəy gwəraa dʌnshi fəti.

⁶ Ava va tsəgha tsəhə ghwəy ya ghən tsa tsəhə ghwəy va. Sa nzanay, Hyala fəy na mbəzli dikə dikə ni va tsəhanshi ghwəy ghən, ta mbə ghəshiy məni tsəgha. ⁷ Bə pə ghwəy bənsi shi nza mbəzli dikə dikə ni, sləkə hidfi gar dəwshi va ghwəy. Tsəhanshim ghən tsa shi kaa ka tsəhə ghən, ka wanshi ni ka *dəwan shiy dəw ghəshi. Ka ha'wə tə ntsa nizam gar ha'wə ti, ka fə dikəə dzəti mbəzli təbə məndiy fə dikəə dzəti shi.

Gəzə kwəmaa dzəkən di nihwəti mbəzli

⁸ Nəghətaa ndə nəwɲwəy tə təm ya kwətiɲ ma, di nihwəti mbəzli kə təm tsaa dzaa tərə kən ghwəy gwa'a tsəgha. Sa nzana ya wa ntsaa di tsahwəti ndəy, aa nəwti *kwəma pəhəti Hyala

13:1 13:1-7 SləniKY 5:29; Tit 3:1; 1Pi 2:13-14; ShiZhnj 13; 20:4 **13:1** 13:1 Fir 8:15-16 **13:3** 13:3 1Pi 2:14; 3:13 **13:5** 13:5 2:15 **13:7** 13:7 Mt 22:21 **13:8** 13:8-10 Zhj 13:34; 1Kwər 13; 16:14; Gal 6:10 **13:9** 13:9 Nəw 5:17-21; SləniTaH 19:18; Mt 22:34-40; Gal 5:14; Zhk 2:8-13

gwanata. ⁹ Ma kwəma pəhəti Hyala va nə na: Əntaa gha məni ghwərghwər ma. Əntaa gha pəsli ndə ma. Əntaa gha ghəli ma. Əntaa gha məni mətə ta shi ndə ma, kə, mba'a nihwəti kwemer pəhəti na gwa'ay, a kwəma kwətiŋ na na jakəhwəshi, saa ni va: «Ə pə ghaa dī tsahwəti ndə, njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə. ¹⁰ Ma ntsaa dī nihwəti mbəzliy, ka məni kwəma gəmgəm na na kaa tsahwəti ndəw. Di na gəzə kiy, mba'a kə ndə dī nihwəti mbəzli na, a ndə nəwti kwəma pəhəti Hyala gwanata.

Gwəmava ta ndəghə zhəkə tsa Yesəw

¹¹ Ə pə ghwəy dikəvanwəy tərəŋw, ta məni kwəma tsəgha, njana nzana mba'a ghwəy sənay gəla vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa mbə sana. Vəghwə tsa nza ghwəy ge'i ge'i gar fərghə tə hi tsa ghwəy mbə na sasa. Ta na navay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə tsa dza Hyalaa səkə ta mbəlimmə ti. Məniy na kərakə nja ghala vəghwə tsa niy gha ghwəmmə vaa banavə nefer ghwəmmə kaa Hyalaw. ¹² Nanay, mbə dzata na vərđi, tə kəđi pi nza ghwəmmə. Ghənzə tsəgha kiy, ka zhini ghwəmmə

məməni shi ka məndiy məni dzar mbə kwəsli ghwəla ma! Pəhətəvammə ghwəmmə, a ghwəmmə bə shi mbəz, ta dza ta tsa havəghwə mbəz nana ki. ¹³ Kwəma ka mbəzliy dza mbə wan piy məni pə ghwəmmə məni nana. Ka tsabana tsabanāa kama wəzə na ghwəmə ma. Ka ghi ghi ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə lə shi saa ghipə ma. Əntaa ghwəmmə məni ghwərghwər ya dzar kwa nama bəla nzə ma. Ka məni miy ghwəmmə lə mbəzli ma. Ka hərəhə ghwəmmə va ndə ma. ¹⁴ Bə pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, a ghəci nzaa ntsa kən ghwəy, ka ni ghwəy shi mbəz. Ka zlatanavə kwal ghwəy kaa vəgha ghwəy ta pəmənwəy ghənzə dzəmbə shi gəmgəm ni va maw na ma.

14

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy təhəshi kwa kwal Hyala, lə mbəzliy təhəshi ma

¹ Mba'a kə ndə tifa kala təhəy ghəci mbə kwəma Hyalay, zləba pə ghwəy zləbati a ghəci nza mbə ghwəy. Əntaa ghwəy ngəngərə ghəpə dzəkən na ci va kwəma sənata na ma. ² Tsahwəti ndəy, aa təhəy mbə kwəma Hyala, nihwəti shi zəmə tifa kala

zəmə ghəciw. Ma tsahwəti na, war kəsli fi shi zəmə na, sa təhəy ma na gar sənata kwəma. ³ Əntaa tsaa təhəy va zəmə shiy gwa'a gwa'a dzaa ndərə ntsaa zəmə ma shiy va gwanashi ma. Dibay, ntsaa zəmə ma shiy va na, əntaa ghəci dzaa bə fəti kaa tsaa zəməhwə shi va va ma. Sa nzanay, a Hyala zləbavə. ⁴ Wa ndə nza gha, dza ghaa dzaŋa ta bə fəti kaa ndə sləni tsa tsahwəti ndəa? Ya wəzə mənti na sləni ci, ya kala wəzə mənti nay, kwəma gha mbəw! War ntsa ghəranci na va sləni dza naa nighə nava ghəshi li. Ta garəy dza na wəzə wəzə mbə kwəma ci va, e gəzaŋa. Sa nzanay, a bər ci va Ndə sləkəpə ta ndəghwəti va bə tərə ghəci.

⁵ Va nihwəti mbəzli mbə gəzə kwəma shiy, dibədibəba nahwəti vici na kən nahwəti va Hyala, ka ghəshiy ni. Ma va nihwəti na, yəmyəmta na vici gwanata, ya hwəmba! kə ghəshi. * Ma kiy, wəzəba nzana, ya wa ndə na mba'a sənay na ci va kwəma zəzə na, ka garəy ti wəzə wəzə. ⁶ Ntsaa ni va dibədibəba nahwəti vici na kən nihwəti kəy, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə. Tsa nza bər ci va və ndə ta zəmə ghəci ya tsamafa sliw

gwa'a dibay, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə, sa nzana mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala ta shi zəmə na va. Ntsaa zəmə ma nihwəti shiy va, kwərakwə diba na, dikə ghəci fəə dzəti Ndə sləkəpə, mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala, tsəgha.

⁷ A ghwəmmə sənay, ndə tifa mbə ghwəmmə mbə piy tə hidi, ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. Ndə dibaa mətiy ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. ⁸ Mba'a pə ghwəmmə mbə piyəy, ta fə dikəə dzəti Ndə sləkəmmə piy ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə bay, ta fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəmmə bəkwəmmə ghwəmmə. Ya tə ghwəmə nza ghwəmmə mbə piy, ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə gwa'ay, war shi Ndə sləkəmmə Yesəw nza ghwəmmə ⁹ Sa nzanay, a *Kəristəw mətiy, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə ghəciy nza ka Ndə sləkə mbəzliy bəkwəshi lə mbəzli tə ghwəməshi ni gwa'a.

¹⁰ Ya sa nzana tsəgha kiy, gha na na gha na, tawa bə gha fəti kaa zəmənə tsa mbə nəw Yesəw kia? Ya gha kiy, tawa ndərə gha zəmənə diba kia? Ghwəmmə gwanammə kiy, ta dzəghwa kwəma Hyala dza ghwəmmə, ta dzəti

14:5 14:5 Gal 4:10 * **14:5** 14:5 Kwəma gəzə Pəl va tifa, sa nzana mba'a nihwəti vicihi niy nza tifa va ka Zhəwifə pərshi kən nihwəti. Vici nja vici dəkəva ka Zhəwifə, ya nihwəti vicihi ka ghəshiy məni makwaghwahi ti shi. Va tsəgha niy nza nihwəti ka Zhəwifə nəw Yesəw ghwəlashi mbə fə diməə dzəti vicihi va. **14:6** 14:6 1Tim 4:3-5 **14:7** 14:7-9 2Kwər 5:14-15; Gal 2:19-20 **14:10** 14:10 2:6 **14:11** 14:11 Ezay 45:23-24

ngwəwə. ¹¹ Njasa tsasliti mēndi va mbə Zliya, a kə mēndiy:

A kə Hyalaa sləkəpəy,
«Yən gəzanwəy na yən
Hyalaa kwa bəpə piy,
lə kwa gwa'a gəzee,
mbəzli gwanashiy, ta səəkə
dza ghəshi
ta gələbəy shinin shi kwa
kwəmee.

Ya wa ndəy, ta gəzə dza na
lə miy tsa ci ngəra:

“War gha na Hyalaa katarj”
kə»

kə Kwa sləkəpə, kə mēndi.

¹² Di naa gəzə kiy, ya wa ndə
na, ta gəzə kwəma dza naa
dzəkən kwəma mēnti ndə lə
miy tsa ci kwa kwəma Hyala.

*Gəzə kwəmaa dzəkən
zlashi mēni shiy dzaa səəti
zəmənja kwa kwal Hyala*

¹³ Njana nzana tsəgha kiy,
ka zhini ghwəmməə bə bə
fəti kaa ghən tsa ghwəmmə
kwa jipə ghwəmmə ma.
Kwəma ka ghwəy gəzəy:
Ka mēni shiy dzaa səəti
məhərli tsahwəti zəmənəy
ghəy, gar tərəy ghəci kwa
kwal Hyalaw, ka ghwəy ni.

¹⁴ Yən sanay, tə kwəma
Yesəw Ntsaa sləkəmmə
garədee, e sənay wəzə
wəzə, nihwəti shi zəmə tifa
gəmgəm shi kwa kwəma
Hyalaw, pən. Ma mba'a
kə tsahwəti ndə təkəti, shi
gəmgəm ni na ni tsa' ni
va shi zəmə kwa kwəma
Hyalaa, kəy, katarj dza shi
vaa nza ka shi gəmgəm ni ti

kwa kwəma Hyala. ¹⁵ Mba'a
pə gha dzaa səəti məhərli
zəmənja tsa mbə nəw Yesəw
lə shi zəməhwə gha kiy, ka
di zəmənja tsa va ghaw, di
naa gəzə ki. Ta ntsa va
mətiy Yesəw. Ə pə gha mēnti
məhərli əntaa ghəci dzaa
zay tə mbərkə shi zəmə
gha. ¹⁶ Ya ə nza nihwəti
shiy wəzə va ghay, mba'a pə
gha sənay ka shi gəmgəm ni
dza mbəzliy bətishi pə ghay,
wəzəba zlashi gha na. ¹⁷ A

na nza mbə mbəzli sləkə
Hyalay, kwəma dzar kwa
kwəma shi zəmə lə shi sa
naw. Ka mēndiy ni Hyala
sləkə na mbəzli kə mēndiy,
tə shi mēni *Safə tsa Hyala
dewdew tsa mbə nzəy tsa
shi, ka canshi nəw kwəma
lə kwal tsa nzə, ka bənsi
zərkə lə vəshi. ¹⁸ Mba'a
kə ndəə nəw *Kəristəw
tsəghay, ta vəshi dza Hyala
ta kwəma ci, zhini ka fal
mbəzli diba.

¹⁹ Ma ghənzə tsəgha
kiy, ə pə ghwəmməə pəla
mēni naa dzaa bəmmə
zərkə kwəmaa dzəghwa
jipə ghwəmmə mbə nzəy
tsa ghwəmmə, ka mēni
shiy dzaa kəətitəmmə ta
kəli kwa kwal Hyala ²⁰ Ka
lilidi sləni ghərati Hyala
ghwəy lə kwəma shi zəmə
ma. Na navay, a ghwəmmə
sənay, shi zəmə tifa shi
gəmgəm ni kwa kwəma
Hyalaw. Nanzə ki, mba'a
kə nihwəti mbəzli dzaa
səəshi kwa kwal Hyala

va shi zəməhwə ghay, wəzə na ghaa zəməshiw. ²¹ Ma kwəma wəzə nay, mba'a ndə zlashi shiy dzaa nza gar səəvəri tsahwəti zəmbəghəy kwa kwal Hyala, Ya sliw tsa zəmə na, ya tay na, ya nimaba shiy na ghəshi gwanashi. ²² A na na gha kiy, kwəma sənata gha vaa dzəkən kwəma va na, zлата sa gha mbə nəfə tsa gha kaa ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Vəshi na ta ntsaa nata ma fəti kən ghən tsa ci ghəci mbə mənī shi sənashi na ka shi wəzə ni. ²³ Ma war bakə bakə kə ghən tsa ndə ta kwəma kən nihwəti shi zəmə, dza na mba'a zəməhwəshi tsəghay, a fəti və kwa kwəma Hyala ghalaba. Sa nzanay, ge'i lə kwəma sənata na zəmə na shi zəmə na vaw. Ya war nimaba shiy na shi mənī ndə, bakə bakə, ghən tsa ci ta kwəma kən shi, ka mbəla mənishi ghəci tsəghay, *kwəma jikir naa mənī na kwa kwəma Hyala.

15

Gəzə kwəmaa dzəkən mənī wəzə kaa nihwəti mbəzli

¹ Ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy təhəmmə va mbə kwəma Hyalay, kəəti pə ghwəmmə kəəti ni daw daw bərci ni va mbəzli. Ka mənī ghwəmmə war kwəma nata ghwəmmə wəzə va ghwəmmə ma. ² Ya

wa ndə mbə ghwəmməy, ə kəə mənī shiy dzaa təbanci kaa tsahwəti ndə, ta wəzə tsa ntsa va, ta mbə ghwəmmə kəətitishi lə kəli kwa kwal Hyala. ³ A ghwəmmə sənay njasaa niy nza *Kəristəw tə hidī. Na naci, niy pəla mənī naa dzaa təbanci kwəma naw. War nja kwəmaa tsasli mənī va mbə zliya dzəkən niy mənī na, sa niy ni va:

A Hyala, tsəerəə niy tsətsəerəŋa mbəzli va vay,

yən niy sə'wa na, kə niy ni.

⁴ Ya namaba kwəma tsaslambə mənī mbə Zliya Hyalay, ta mbə ghənzəə bənimmə sənata na katan na kwəma na. Sa ka ghwəmmə jangə kwəma va na, nza ghənzə mətəhəmmə bərci, ka bəmmə sə'wa kwəma, ta mbə ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə gəzlinə ta ndəghə səəkə tsa shi gəzəkə Hyala va bəmmə.

⁵ Kəətitəŋwəy Hyala kwa mətəhə bərci, ka bə sə'wa kwəma kaa mbəzli, nza ghəwəy mbəə nza sləka sləka kwa jipə ghəwəy. A ghəwəy mbəə nəw səəbə kwəmaa mənəhwə Yesəw Kəristəw. ⁶ Ta mbə ghəwəy gwənanəwəy fal Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə miy kwətin ki.

Mbəzli gwanashiy, ta fal slən tsa Hyala dza ghəshi

⁷ Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na, ə kəə zləba kwəma tsahwəti mbə nəfə tsa ci, njasa zləbavəŋwəy *Kəristəw va. Ghwəy kə mənti tsəghay, a mbəzli taa fə shəndəkəə dzəti Hyala. ⁸ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, sa səkə Yesəw va ta kəəti *ka Zhəwifəy, ta mbəə cintishi, ka sla dzərvə Hyalaw nə na. Ta mbəə cintishi ki na, mba'a səkəə mənti shiy niy gəzanakəshi Hyala va mənishi kaa jijhishi. ⁹ Zhini na mba'a səkəy kəəti hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ba, nza ghəshi mbəə fal Hyala, sa mananətishi na zhəhwər njasa tsasli ti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma va, ma kə məndiy:

A Hyala, va tsəgha dzeə ta falŋa
mbə hwəlfə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ka fal slən tsa gha kwa cəm,
ta fə gagaa dzəti gha,
kə məndi.

¹⁰ Zhini ma kə məndi tə Zliya Hyala dibay:
Ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy,
jakayəm ghən tsa ghwəy lə mbəzli təravə Hyala,
ghwəy vəshi li shi gwanəŋwəy, kə məndi.

¹¹ Dza, ma kə tə tsahwəti pi fa na:
Faləm slən tsa Hyala kwa sləkəpə

ghwəy hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ə kə mbəzli tə hidī gwanashiy fə shəndəkəə dzəti, kə.

¹² Ma kə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw dibə na:

Ta səkə dza ntsa yakə məndi mbə takə tsa *Zhese.

Sa ka na səkəyəy, ta mənī mazə dza naa dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ti dza ghəshiy fəy ghən tsa shi gəzliŋə ta mbəlītishi ghəci, kə.

¹³ Kəətitəŋwəy Hyalaa ni va fəyəm ghən tsa ghwəy gəzliŋə tə ya, kə kaa mbəzli. Nza ghwəy mbəə nza mbə vəshi tərəŋw, mba'a ndəŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy. Ma ghalaba kiy, nza *Safə tsa Hyala bəŋwəy bər ci ta mbə ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti tərəŋw.

Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci

¹⁴ A ngwarməhira, yən də'wə ghən tseyey, e sənay mbəzli wəzə tərəŋw nza ghwəy. E sənay, a ghwəy sənata na katan na kwəma gwanata, a ghwəy mənīŋwəy gar bəni shiy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. ¹⁵ Ya tsəgha nzə kiy, dzəghwa tə tsahwəti pi na, lə bər ci

gəzəkəŋwəy ya kwəma mbə Zliya tsasliŋwəy ya na, sa dīmee ghwəy za ghən ti. Sa nzana mba'a Hyala ndara sləni va lə wəzə hwər tsa nzə. ¹⁶ Ta nzee ka ndə ghəranci sləni kaa Yesəw *Kəristəw mbə hwəlfəhi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzee tsəŋ yən bənavə ghən tsee gwanay kaa Hyala ta gəzə kwəma nzə wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta mbə ghəshiy bənavə nefer shi, ma nza ghəshi nza kwa kwəma Hyala, nja shi vələnta məndi, ka təbanta ghəshi, sa gwəmatishi Safə tsa nzə dəwdew tsa, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. ¹⁷ Sa nzana va tsəgha kiy, va tsəgha vəshee mbə slən tsa Yesəw Kəristəw lə sləni ghərəttee va kaa Hyala. ¹⁸ Na neyey, nihwəti shiy tifa gar gəzə kwəmee dzəkən shi kala war shi ndara Kəristəw bərçi ta məntishi ta mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dī fəti va Hyalaw. Aa ndara bərçi ta gəzanshi kwəma lə ta məni shiy ghəngħən ghəngħən mbə shi, səvəri mbə kwəma gəzee, lə sləni ghərəttee. ¹⁹ Mba'a mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na lə shiy cipə kwəma, mba'a bərçi *Safə tsa Hyala dəwdew tsa cikəvərishi. Ava tsəgha kwəmavee kwal gəzanshi kwəma wəzə na dzəkən Kəristəw gwanata kaa mbəzli dzar mbə

nihwəti məlməhi. Sa ghatee mbə məlmə Zherəwzalem pa' tə hidī ka Iliri. ²⁰ Dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli mbə məlmə səəkə ma məndiy favə, na nee kwəmaa niy mawtee. Niy dee dza ta gəzə nzə tə pətsa səəkə nihwəti mbəzliy gəzəhwəw. Vantee dzaa zhiniy nahwə pətsa ghati tsahwəti ndə ghəra sləni ci ti. ²¹ Ə niy dee yən mənti kwəmaa tsasli məndi va mbə Zliya, nə məndi:

Ma mbəzliy niy səəkə ma məndiy gəzanshi kwəma ciy,

ta nay dza ghəshi!

Mbəzliy niy səəkə maa favə ya gaka kwəmaa dzəkənəy,

ta favə kwəmaa dzəkən dza ghəshi, kə məndi.

*Pəl mbə dī dzaa dzəmbə məlmə *Rəm, ta wə*

²² Daŋ sədfee səəkee mbə dī dza ta nighətəŋwəy ki, war kala kwəmavə kwalee nza va kwəma va. ²³ Nana kiy, tərə pi ghwəla tə nini hidī ta ghəra sləni yaw. Njana nzana tərəŋwee mawti tsəhəra mbə ghwəy ghala piyahi daŋəy, ²⁴ ta tsəhəra dzee mbə ghwəy, sa kee dzaa dzəti hidī ka Espanə, nza ghwəmmə hyayvammə lə ghwəy jəw, ta mawvə ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə. Kee maɗi ta dzaa dzəti

hidfi ka Espanə, nza ghwəy katara ta dza va.

25 Ma nana diy, dzəmbə məlmə Zherəwzalem dzee ta vəlanshi shiy kaa mbəzli Hyala. 26 Sa nzanay, a mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Masedəwan lə shi tə hidfi ka Akay gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi tsəhəti shiy ta kəəti ka ndərma mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. 27 Ghəshi lə dī tsa shi təkəti na mənī tsəgha. Kwaakwa na kwəma mənī ghəshi va tsəgha kaa *ka Zhəwifə kwərakwə. Sa nzanay ka Zhəwifə kəətitishi na, ghəshi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy kwəməvə təfə miy tsa Hyala. Wəzə na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kəətitishi lə tsəhanshi shiy kama və shi kwərakwə. 28 Ma sa kee tsəhəra, mba'ee dzaa banavəshi shi tsəhəti mənī va, mba'a nava sləni səəməta kwa wəree kiy, ma nzee madī ta dza kwa ghwəy kwa ghwəy, ta səkwətəwəy kee gha dza ta wə tə hidfi ka Espanə ki. 29 E sənay, sa kee tsəhəra mbə ghwəyəy, lə təfə miy tsa Yesəw *Kəristəw dzee tsəhə mbə ghwəy tərəw. 30 A ngwarməhira, ə cə'wəwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw sa nzana mba'a Safə tsa dəwdəw tsa ndammə dīva kwa jipə

ghwəmmə. Kəətiram lə cə'wə mbə mbəz tsa nzee tsa mbə. Cə'wəm Hyala tə ya. 31 Cə'wəm nza ghənzə ndəghwətəra vantaa mbəzliy dī ma nəw Yesəw mbə hidfi ka Zhəwde sara ngəra'wə. Cə'wəm dība ta mbə shi dzee va ta bənsihiy təbanshi kaa mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem. 32 Ma tsəgha ta nza kiy, ta tsəhəra dzee mbə ghwəy lə vəshi, Hyala zləbati. Ma nzee dəkayvara mbə ghwəy ki. 33 Nzəyta Hyalaa bə zərkəə dzəghwa jipə mbəzli lə ghwəy gwanaŋwəy. *Amin.

16

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw kwətij kwətij tsa shi gwa'a

1 Nana kiy, e dī gəzanwəy kwəmaa dzəkən zhaməmmə Febe. Sa mbə kəətipə lə ghəra sləni Yesəw mbə məlmə Kenkəre. 2 Sa ka na tsəhəta mbə ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə lə slən tsa Ndə sləkəmmə *Kəristəw. Ka'wəwəm njasa təbə na va mbəzliy nəw Yesəw. Ya namaba kwəma dza naa ghəzlita tiy, kəəti tə ghwəy mbə. Sa nzanay, a kəəkəətəhwə nihwəti mbəzli dāŋ kwərakwə. Zhini mba'a kəətəhwəra lə yənday ta yən Pəl.

15:25 15:25 SləniKY 19:21; 20:22; 24:17 Gal 2:10 15:27 15:27 1Kwər 9:11 15:30 15:30 2Kwər 1:11; Ef 6:18-19; Kwəl 4:3; 2Tes 3:1-2 15:31 15:31 SləniKY 21:10-11; 1Tes 2:14-15 15:32 15:32 1:7 15:33 15:33 1Tes 5:23 16:1 16:1 SləniKY 18:18 16:3 16:3 SləniKY 18:2, 18-19, 26

³ Səkwətəra tə ghwəy kar Pərishil ghəshi lə Akilasə, mbəzli nza ghəy mbə ghəra sləni Yesəw Kəristəw li shi kwa zəərə. ⁴ Ghəshi na mbəzliy niy zlay ghən tsa shi ge'i lə nahwəti vici, war jəw ghəshi tərmbə ta bəkwəshi ta mbə ghəshiy yatəra! 'Wəsa nə ya kaa ngəshi tərəjw! Yən kwətira dza naa nza tə manan-shi 'wəsa tsa va tala baw, mbə manan-shi 'wəsa na mbəzliy nəw Yesəw, kamaa *ka Zhəwifə. ⁵ Səkwətəram mbəzliy nəw Yesəw vaa bəsəva ta cə'wə kəghi tsa shi gwanashi!

Səkwətəram Epaynetə ntsa dee, ghəci na kwa taja ntsaa ghaa zləbavə nəw Yesəw tə hidī ka Azəy. ⁶ Səkwətəram Marəy, saa ghərahwə sləni va tərəjw dalala tə ghwəy. ⁷ Səkwətəram manhira wəzə, kar Andərənīkwəsə, lə Zhəwnyasə, mbəzliy niy nza ghəy li shi kəli kəli kwa fərshina kwatəja. Ghəshi bakanashiy, tərəjw falshi *ka kwal Yesəw. Pərba ghəshi gha naa nəw Yesəw Kəristəw kaa ngəra.

⁸ Səkwətəram Ampəliyətəsə, ntsa dee mbə slən tsa Ndə sləkəmmə. ⁹ Səkwətəram 'Wərben, ntsa nza ghwəmmə mbə ghəra sləni Kəristəw li. Zhini mba'a ghwəy səkwətəra Sətakisə ntsa dee. ¹⁰ Səkwətəram Apələsə, ntsaa sahwə ngəra'wə ta kwəma Yesəw Kəristəw, saa zhəghə

ma hwəm kaa Yesəw. Səkwətəram mbəzli kəghi tsa Arisətəbəl gwanashi. ¹¹ Səkwətəram mandə Herəwdiwən, mba'a ghwəy səkwəti mbəzliy nəw Ndə sləkəpə kəghi tsa Narshisə gwanashi dība.

¹² Səkwətəram zhaməhimmə, kar Tərifənə lə Tərifəwsə, shi mbə ghəra sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Pershidə, nahwəti zhaməmmə dī ghwəmmə va, saa ghərahwə sləni Ndə sləkəpə va tərəjw. ¹³ Səkwətəram Rəfəsə, ntsa təra təra tsa ta ghəranci sləni Ndə sləkəpə. Zhini mba'a ghwəy səkwətəra mbəghəy, saa səəkə va mbə nighəhwəra nja zəghwə yakə na kwa hwər nza. ¹⁴ Səkwətəram kar Ashīnkəritə, lə Fəlegwan, lə Hermesə, lə Patərəbasə, lə Hermasə, mba'a nihwəti niy tərmbə mbəzli nza ghəshi li shi mbə nəw Yesəw gwanashi. ¹⁵ Səkwətəram kar Filələgwə lə Zhəwli mba'a kar Nere lə zhambəghəy, mba'a kar 'Walimpasə ghəshi lə nihwəti mbəzli Hyala nza ghəshi li shi gwanashi.

¹⁶ Səkwətim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwətīj kwətīj tsa ghwəy wəzə wəzə. Mbə səkwənwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Kəristəw tikə gwanashi tsa shi kwərakwə bə.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

17 A ngwarməhira, ə cə'wəñwəy ya, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy tərəñw va mbəzliy dī ma vaa zləba shi banavəñwəy məndi va. Lə shi tsəgha ni va tihəvəri ghəshi mbəzli, ka səsə məhərli mbəzli, ka kətiva ghwəy dzəvəgha gəla niva mbəzli ma. Kərakə pə ghwəy li shi! 18 Gəla niva mbəzliy, sləni Ndə sləkəmmə *Kəristəw na sa ghəra ghəshiw. Hwər tsa shiy pəla ghəshi gwa'a tsəgha. Ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi fənəy ghani kaa ndə ta ngədi. Tsəgha ka ghəshiy ngədəhwə mbəzli kwəf kwəf məhərli ni.

19 Ghwəy na na ghwəy kiy, gwa'a gwa'a sənay mbəzli njasa dī ghwəy fəti ta kwəma Ndə sləkəpə. Va tsəgha vəshiree dalala tə ghwəy ki. E dī ghwəy mənəñwəy ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni, ta mənə na wəzə na kwəma. Kala kabə ma na jikir na ghwəy dzəmbə. 20 Kwa kwəma dzaa nzay, ta zlərəvəri bərçi *ndə jaka tsa nzə dza Hyalaa bə zərkə kaa mbəzli, mba'a taa məntəñwəy ka miydalehiy dzəkən. Məntəñwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

21 Mbə səkwəñwəy na Timəte, ntsa nza ghəy li kwa

zəərə mbə ghəra sləni. Mbə səkwəñwəy na manhira kar Ləshiyəsə, lə Zhasañw, mba'a Səsəpater.

22 Yən yən Tertiyəsə tsasli na kwəma dī Pəl naa gəzanwəy mbə zliya na. Avee səkwətəñwəy lə slən tsa Ndə sləkəpə tsaa jakətəmmə va kwərakwə ki.

23 Mbə səkwəñwəy na Gayəsə, ntsa nzee kəghi tsa ci. Kəghi tsa ci ka mbəzliy nəw Yesəw basəva ta cə'wə. Mbə səkwəñwəy na Erastə, ndə kəsə gəna tsa fəy məndi mbə məlmə, mbə səkwəñwəy zəməmmə Kartəwsə difa.

24 [Nza wəzə hwər tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw nza kən ghwəy gwanəñwəy. *Amin!]

Pəl fal slən tsa Hyala

25 Ma Hyalay, a bərçi və tərəñw ta garətəñwəy ghənzə kwa kwal tsa nzə kala barva ma njasa gəzəkə kwəma wəzə na va cikəvəri Hyala kee gəzə kaa mbəzliy dzəkən Yesəw *Kəristəw. Niy nza mbəradzəy, kwəma mbəmbə na niy nza na kala sənata mbəzli ndimndimndim.

26 Ma nana kiy, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla, dza məndi ka gəzəpə kwəmaa niy tsasliti mbəzliy gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw Kəristəw mbəradzə. Mba'a hwəlfəhi mbəzli tə hidī gwanashi favə kwəma va, njasa niy gəzəkə Hyalaa

piy va ta kwa ndimndim, nza mbəzli mbəə dī fəti və, sa ka ghəshi banavə nefer shi.

²⁷ Va tsəgha na kiy, ə pə ghwəmməə fal Hyala ya pa' hwəmba. Ghənzə na kwa sənata kwəma kwətita. Ghənzə Hyala kwa shəndəkə. Fal ghwəmmə tə mbərkə sləni mənti Yesəw. *Amin. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Kwa taña zliya
tsasli Pəl kaa ka
Kwərintə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tē hidfi ka Efesə nza na. Ghala vəghwə tsa vay, məlmə Kwərintə na sa niy nza dikə na tē hidfi ka Gerekə. Tərəjw nza gəna va mbəzli mbəba, ka zhəghə dəvə tē hidfi ka Røm lə ni tē hidfi ka Azəyəy, dzəvəri mbə məlmə va ka ghəshiy tanə. Tərəjw mbəzli mbəba niy məməni ghwərghwər ki, zhini mba'a ghəshi niy nəwvə ta mbəri tsa mbəzli ghəngħən ghəngħən.

Dza Pəl ki, mba'a tsəhəy mbə məlmə ka Kwərintə va, ghəci mbə wə kwa baka wə ci. Aa hiy mbə məlmə va tir mən lə dəghəsə, ndəkwə ta mənti piya bakə, mba'a gəzanshi kwəma Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbəba. A ghwəy dza kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 18. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a shiy ghəngħən ghəngħən ghati səsə məhərli mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a favə.

A Pəl tsasləhwə zliyahy ghəngħən ghəngħən fadə kaa ka Kwərintə: Ma kwa taña zliya gha naa tsasli na tsəhəta nava va

ghwəmmə ghwəmə shi ndatse niw, a zata. Kar Pəl gəzə kwəmaa dzəkən zliya va mbə 1 Kwərintə 5:9-13. Ma kwa baka zliya ciy, a nava tsəhəta va ghwəmmə. Ghənzə na zliya har ghwəmmə naa «Kwa taña zliya tsaslanaghə Pəl kaa mbəzli mbə məlmə Kwərintə».

Ma kwəma tsasli Pəl zliya na tiy, kwəma bakə na. Kwa taña kwəmay, dzəkən kwəma favə na vaa dzəkən shi, kwa bakay, ta zləbanshi kwəmaa dzəkən kwəmaa səəti shi mba'a ghəshi niy tsaslanaghə zliya kaa Pəl, ta dəw dzəkən.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-9 Pəl səkwə ka Kwərintə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:10 pa' tē vəh 4:1-21 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə a ghəshi zlay tihəva kwa jipə shi.

Vəh 5 Pəl gəzanshi zləba ma kwəma rəda rəda na kwa jipə shi.

Vəh 6:1-11 Pəl gəzanshi zlay bə kwəma kwa jipə shi, ta dza ta sləka kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 6:12-20 Kwəmaa fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəpə di na mbəzliy nəw Yesəw məni lə vəgha shi.

Vəh 7 Kwəmaa dzəkən bəva lə bəva ma.

Vəh 8:1 pa' tē vəh 11:1 Dzəkən sləkə tsa sləkə

ka nëw Yesëw ghën tsa shi.

Vëh 11:2-34 Njasa tëbë mbëzliy nëw Yesëw mëni mbë jakëva tsa shi.

Vëh 12 pa' të vëh 14 Gëzë kwëmaa dzëkën bërci bëpë Safë tsa Hyala ta mëni shiy ghënghën ghënghën.

Vëh 15 Dzëkën zhakati tsa mbëzliy mbë mëti.

Vëh 16 Kwa kërni gëzë kwëma Pël, mba'a sëkwë tsa sëkwë shi Pël.

Sëkwëpë tsa Pël

¹ Yën tsasli na zliya na, yën yën Pël, ntsa harvë Hyala ta nza ka ndë kwal tsa Yesëw *Këristëw. Sa tëbanati na tsëgha, va tsëgha harvëra na. Ghëy lë zëmëmmë Sësëten tsasli na. ² Kaa ngënjwëy ghwëy mbëzliy Hyala nëw Yesëw mbë mëlmë ka Kwërintë gwanënjwëy tsasli ghëy zliya na, ngënjwëy ghwëy mbëzliy mënti Yesëw Këristëw ka mbëzliy Hyala. Ghënzë harënjwëy na ta nza ghwëy ka shi nzë. Mbëzliy tsëfëkwë kwa kwëma Yesëw Këristëw gwanashi ya pa' kwëmaba na ghëshiy, ghënzë harashi na ta nza ghëshi ka shi nzë kwërakwë. Ndë slëkëshi na Yesëw Këristëw, Ndë slëkëmmë ghëci kwërakwë. ³ Mëntënjwëy wëzë hwër tsa nzë Dëmmë Hyala, ghëshi

lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw, mba'a ghëshi ndënjwëy zërkë mbë nzëy tsa ghwëy.

*Shi wëzë ni kwëmavë mbëzliy ka Kwërintë të mbërkë Yesëw *Këristëw*

⁴ Yën yën Pël kiy, war mbë mananta 'wësa nzee ya hwëmba kaa Hyala të mbërkë kwëma ghwëy. Sa nzana, mba'a mëntënjwëy wëzë hwër tsa nzë mbë jakëva tsa ghwëy lë Yesëw Këristëw. ⁵ Mbë jakëva tsa ghwëy li kiy, dzëghwa Hyala mba'a ndënjwëy ya nimaba shi wëzë ni kwa kwal tsa nzë gwanashi. Dzëghwa tërënjwëy ghwëy sënata kwëma, mba'a ghwëy mbay gëzë kwëma kaa mbëzliy wëzë wëzë. ⁶ Ma mënta kwëma va tsëghay, sa nzana, ghala pëtsaa niy gëzënjwëy ghëy kwëma Këristëwëy, mba'a ghwëy zëbavë wëzë wëzë, lë nëfë kwëtij. ⁷ Va tsëgha na kiy, së tiba mba'a ghwëy tërhay mbë shi bë Hyala kaa mbëzliy na na ghwëy ghwëy mbëzliy ndëghë vici dza Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw tëzli tiw. ⁸ Ghëci ghëci Yesëw dë'wë ghën tsa ci dza naa këttijwëy, ta mbë ghwëy garënjwëy lë bërci, pa' të kwa kërni vëghwë. Vantaa fëti dzaa nza dzar kwa kabaka ghwëy fëca dza Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw zhëghëvaa sëkë. ⁹ Na Hyalaa harvënjwëy va ta nza ghwëy jakëjakë

1:1 1:1 Gal 1:1; Sësëten: SlëniKY 18:17

1:2 1:2 2Kwër 1:1; SlëniKY 18:1

1:5 1:5 2Kwër 8:7 1:7 1:7 2Tes 1:7; Tit 2:13

1:8 1:8 Flp 1:6; 1Tes 3:13;

5:23 1:9 1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3

lë Zëghwë nzë Yesëw Këristëw Ndë slëkëmmëy, gëzë kwëma bakë bakë na kwa miy tsa nzëw! Ya namaba na kwëma gëzëkë nay, war tsëgha dza naa nza.

Tihëva tsa kwa jipë mbëzliy nëw Yesëw mbë mëlme Kwërintë

¹⁰ A ngwarmëhira, a cë'wëñwëy ya lë slën tsa Ndë slëkëmmë Yesëw *Këristëw, a ghwëy yëmëti miy tsa ghwëy gwananwëy ka sa kwëtiñ tsa. Ka tihëva ghwëy kwa jipë ghwëy ma. Jakëtim ghën tsa ghwëy wëzë wëzë, a kwëma mbë nefer ghwëy nza ka sa kwëtiñ na, tsëgha mëhërlë ghwëy difa. ¹¹ Va wa gëzëe kwëma va tsëghay ngwarmëhiray, sa nzana mba'a nihwëti mbëzli këghi tsa zhamëmmë Këlawë tsëhëshi tikë, mba'a ghëshi gëzara, ghwëyëy, mbë hëerëva nza ghwëy kwa jipë ghwëy, kë ghëshi. ¹² Ma tihëva tsa kwa jipë ghwëy va gëzë yay, avanay: Ya wa ndë mbë ghwëyëy, lë na ci gëzë kwëma na kwëtiy: «Pël nëwëe» kë tsahwëti, ma kë tsahwëti na: «Apëlësë nëwëe nee!» kë. Ma kë tsahwëti ëa na: «Piyer nëwëe!» kë. Ma kë tsahwëti di ëa na: «Na neyey, Këristëw nëwëe nee!» kë. ¹³ Æy, kwëma zhini ghwëy tihëvëri Këristëw

kia? Yën yën Pël na sa danwavëgha mëndi vëgha tsëm të mbërkë jikir tsa ghwëy shëkëna? Naa lë slën tsa Pël niy mëntëñwëy mëndi *batem na pën? A ghwëy sënay kwëmëe mbë kwëma vaw pë ghwëy nanzë bay? ¹⁴ 'Wësä në ya kaa Hyala, sa nzana kala mënëhwë batemëe kaa ndë mbë ghwëy, dzëghwakën kar Kërispësë ghëshi lë Gayësë. ¹⁵ Ya gar gëzë ndë nza mbë ghwëy na: «*Batem tsa mëntëra Pël vay, lë slën tsa ci mëntëra na» kë. ¹⁶ Eh! Yi sham ki, e zëzëvë tsahwëti ntsa mënëhwee batem kaa ngëci. E mënëhwë kaa Sëtefanësë ghëshi lë mbëzli këghi tsa ci difa sham. Sëniwee yën zhiniy mënëhwë batem kaa tsahwëti dzëghwakën mbëzli va difa kiw. ¹⁷ Sa nzanay, ghwënara Yesëw Këristëw ta dza ta mananshi batem kaa mbëzliw. Ta gëzë Yëwën kwëma wëzë na kaa mbëzli ghwënara na. Ma yën mbë gëzë kwëma va ëa na, ka gëzëe lë sënata kwëma mbë ghën ndë ngëriw. Va way, vantaa mëti mëtiy Yesëw va vëgha tsëm mënta ka kwëma gëmta na.

Bërci Hyala, lë sënata kwëma nzë

¹⁸ Mba'a kë mëndiy gëzë kwëmaa dzëkën mëti *Këristëw va vëgha tsëmëy,

nja kwëma kama ghën ti, ka naa pëzli va mbëzliy dza ta zashi. Ma na ghwëmmë, ghwëmmë shi nza Hyala mbë mbëlimmëy, a ghwëmmë sënay, lë bërci Hyala na mbë kwëma mëti Këristëw vëgha tsëm, pë ghwëmmë. ¹⁹ Ava war tsëgha gëzëkë Hyala mbë Zliya nzë kwërakwë, ma këy:

«Ta zamti sënata kwëma mbë ghën mbëzliy sënata kwëma dzee.

Zhini mba'ee banti mëhërlï mbë ghën ka mëhërlï!» kë.

²⁰ Tsëgha kë kiy, kwëma dza ka sënata kwëma tikë të hidiy këray lë sënata kwëma shi va kia? Ya ka bënipë kwëma na tsahwëti pëtsa dza ghëshiy këray ti tïba na? Ya mbëzli nja mbëzliy ngëngërë ghëpë vaa dzëkën shi tikë të hidï na, nahwëti kwëma dza ghëshiy ghakë tïba na? Tïba teepëw! Na Hyalay, a cikëvëri, ma na sënata kwëma mbëzli tikë të hidiy, kwëma kama ghën ti na, kë.

²¹ A Hyala mënti shiy lë sënata kwëma nzë, ka nashi mbëzli tikë të hidï. Ma ghëshi lë na shi va sënata kwëma na, kala bëti shi mënti Hyala va ghëshi nja shiy. Va tsëgha bëti ghëshi kwëma gëzë ghëy na nja kwëma kama ghën ti. Ma na Hyala nanzë kiy, lë kwëma

bëti mbëzli va nja kwëma kama ghën ti tarëkë na mbëli mbëzliy banavë nefër shi. ²² Mbëzli *ka Zhëwifëy, war ghëy nashi shi madëña madëña ni dza ghëy bëti kwëma va ka kwëma katan na, kë ghëshi. Ma ka Gërekë nashi na, war ghëy sënanti kwëma va lë na ghëy sënata kwëma, kë ghëshi. ²³ Ma na na ghëy na ghëy kiy, kwëmaa dzëkën Këristëw tsa danwavëgha mëndi vëgha tsëm na sa gëzë ghëy kaa mbëzli. Dzëghwa ka Zhëwifë nashi ki na, mba'a ghëshi bëti njasa ngëdishim dzëmbë nahwëti kwëma gëmgëm na. Ma hwëlfë *mbëzliy kamaa ka Zhëwifë na, nja kwëma kama ghën ti, ghëshi bëti. ²⁴ Ma va mbëzli tëravë Hyala ta nza ghëshi ka shi nzë, ya ka Zhëwifë na ghëshi, ya mbëzliy kamaa ka Zhëwifë ghëshiy, a ghëshi sënay, mbë ci bërci Hyala, lë sënata kwëma Hyala na Yesëw sëvëri, kë ghëshi. ²⁵ Ma na shi mënti Hyala va nighëshi mbëzli nja shi kama ghën ti shiy, a ghëshi tanëti sënata kwëma ndë ngëri. Ya ë nighëti mbëzli Hyala nja kwa daw bërci dibay, a bërci Hyala va daw ni tanëti bërci va ndë ngëri.

²⁶ A ngwarmëhira, nighëtïm di. Sënzënvay, ghwëy gwananjwëy, ghwëy mbëzli tëravë Hyala va na,

1:19 1:19-20 3:18-20; Mt 11:25; Rm 1:22 **1:19** 1:19 Ezay 29:14; Zhëwbë 12:13, 17; Ezay 19:12-14; 44:25 **1:21** 1:21 Rm 1:19-20 **1:22** 1:22 Mt 12:38; Zhj 4:48; SlëniKY 17:18, 32 **1:23** 1:23 2:14; Gal 3:1; 5:11 **1:24** 1:24 1:18; 2:5; Kwël 2:3 **1:25** 1:25 2Kwër 13:4 **1:26** 1:26 Zhj 7:48

mbëzli njaa shi nza ghwëy tay? Daŋ na ka sënata kwëma, dzar kwa sënata kwëma mbëzli tikë të hidî mbë ghwëy nay ghwëy ta na? Daŋ na hwëlfë ka hidî mbë ghwëy nashi ghwëy na? Daŋ na mbëzli dibëdibë ni va mbëzli tikë të hidî mbë ghwëy na? ²⁷ Ma Hyala nanzë kiy, mbëzli zhëghëti mbëzli tikë va të hidî nja mbëzliy sënata ma kwëmaa tëravë na ta nza ghëshi ka mbëzli nzë. War ta mbë ghënzë pakën ha'wë kën ka sënata kwëma. Mbëzli daw bërci ni va mbëzli tikë të hidîy tëravë na, ta mbë ghënzë pakën ha'wë kën ka bërci. ²⁸ Mbëzli gëmshî ni sënâ mëndiy dzëkën shî, ka ndërëshi tikë të hidîy, ghëshi na shî tëravë Hyala ta nza ghëshi ka mbëzli nzë. War ta mbë ghënzë sawavëri mbëzli dibëdibë ni tikë të hidî mënti Hyala kwëma va tsëgha. ²⁹ Ma ghalaba kiy, ndë tîba ya kwëtîŋ dzaa mbay këli ghën tsa ci kwa kwëma Hyalaw. ³⁰ Hyala va jakayŋwëy na lë Yesëw Këristëw. Dzëghwa na mba'a mënti Yesëw ta nza ghëci va ghëy ka na ghëy sënata kwëma sënata ghëy. Të mbërkë Yesëw Këristëw nîghëmmë Hyala nja mbëzli slar slar ni, kwa mëtsë nzë sana. Mba'a ghwëmmë zhëghëmmë ka mbëzli nzë, mba'a mbëlantëmmë sëvëri

mbë dëvë *kwëma jikir na. ³¹ Ma mënti Hyala tsëghay, ta mbëë nza nja kwëma tsaslitî mëndi va mbë Zliya. Saa ni va:
«War mba'a kë ndëë dî këli ghën tsa ciy,
lë kwëma mënti Ndë slëkëpë këë këli sa ci»kë.

2

Kwataka kwëmaa dzëkën mëti Yesëw vëgha tsëm niy gëzë Pël kaa ka Kwërintë

¹ Yën kwërakwë kiy ngwarmëhiray, ghala pëtsaa niy tsëhëree va mbë ghwëy ta gëzaywëy kwëma shiy niy nza mbëmbë ni, dzëghwa mba'a Hyala citëŋyëshiy, lë mëcaŋa gëzë kwëma 'yahë'yahëta na niy gëzee kwëmaw. Dibay, lë sënata kwëma mbëzli tikë të hidî niy gëzee kwëmaw. ² Sa nzanay, ghala yën ghwëla ta tsëhë mbë ghwëy na, niy tarëkë pëla nahwëti kwëmëe mbë ghwëy dzëghwakën Yesëw *Këristëw gwa'a tsëghaw. Gaw dzëkën mëti mëtiy na va vëgha tsëm ta kwëma mbëzli jikir na niy gëzee kwëma. ³ Ghala pëtsa vay, war nja ntsa kama bëlitî vë niy nzëyree mbë ghwëy. Tërëŋw niy ghëradä hazlëni, kala gwërgwëre yën niy nza. ⁴ Yën mbë gëzaywëy kwëma Hyalay, lë sënata kwëma tikë të

hidi gar mbay ngëdivënwëy niy gëzanwëy ya kwëmaw. *Safë tsa Hyala niy cinwëy na lë bërci, katarj na kwëma gëzanwëy ya va, kë. ⁵ Ma sa favë ghwëy bërci Hyala mbë kwëma va tsëgha ki na, dza ghwëy mba'a ghwëy banavë nefer ghwëy kaa Yesëw. Të sa favë ghwëy kwëma sënata mbëzli tikë të hidî niy nzanaw.

A Hyala sënata kwëma, njasa nza na

⁶ Ya tsëgha nzë nanzë kiy, mbë bananshi sënata kwëma nzee kaa mbëzliy tëhëshi mbë kwëma Hyala. ð na na nzanay, kwëma sënata mbëzli tikë të hidî naw. Dibay kwëma sënata mbëzli dikë dikë ni tikë të hidî naw. Ta na niva mbëzliy, ta bëkwëshi dza ghëshi. ⁷ Ma gëla na bananshee na sënata kwëma kaa mbëzliy, na Hyala sënata kwëma na nava, sa të mbë. Ghala ghënzë ghwëla ta nga hidî niy tëravë Hyala sënata kwëma va, ta mbë ghwëmmë nzëy kwasëbë, mbë shëndäkë tsa nzë. Dza na mba'a mbëlëy, kalaa niy nata mbëzli kwatänja. ⁸ Nava sënata kwëmay, sënata mbëzli dikë dikë ni tikë të hidîw. Mba'a kë ghëshi niy sënata nzay, ka dza ghëshiy danwävëgha Ndë slëkëmmë tsa gwëramti shëndäkë va ti vëgha tsëm nzaw. ⁹ Ma kwëma mënti

Hyala va tsëgha kiy, nja kwëma tsasliti mëndi va mbë Zliya nzë va na. Ma kë mëndiy:

«Shi sëäkë ma ndë ngëriy nashi lë mëtsë ci, kala sëäkë ghëciy favëshi lë slëmë ci.

Zhini kala sëäkë ghëciy tëkëhwë dzäkën shiy,

Ghëshi na shi gwëmati Hyala,

mba'a fëyshi kaa mbëzliy di» kë.

¹⁰ Ghwëmmë na na ghwëmmë kiy, a Hyala cikëvërimmë shi va, lë Safë tsa nzë va dëwdëw tsa. Na *Safë tsa Hyalay, cëkë' sënashi na shiy. Ya kwëma tëkë Hyala mbëba mbëba nzëy, cëkë' sënata na. ¹¹ Mba'a kë ndë tëkëti kwëma mbë nëfë tsa ci sanay, ndë tibaa sënata kwëma va kala war ghëci ghëci ntsaa tëkëti kwëma va vaw. Ava tsëgha na lë Hyala kwërakwë ki, war Safë tsa nzë kwëtiy na saa sënata kwëma mbë nëfë nzë. Tsahwëti ndë tibaa sënataw.

¹² Ma ghwëmmë na na ghwëmmë kiy, a Hyala ndammë Safë tsa nzë dëwdëw tsa. Safë tsaa sëäkë va mbëzli të hidî naw. Safë tsa nzë ndammë Hyala, ta mbë ghwëmmë sënashi shi ndammë Hyala lë wëzë hwër tsa nzë.

¹³ Ghala pëtsa ka ghëy gëzanshi kwëmaa dzäkën kwëma va kaa mbëzli kiy, lë

sënata kwëma bënivë ghëy va mbëzli tikë të hidî ka ghëy gëzëw, Safë tsa Hyala ka naa cinëy kwëma ka ghëy gëzë. Ka ghëy dza ki na, ka gëzë kwëmaa dzëkën Safë tsa Hyala kaa mbëzli nza Safë tsa va mbë nefer shi. ¹⁴ Ma ntsa kama Safë tsa Hyala mbë nëfë tsa ciy, ka mbay tsava ndëë zlëba shi cipë Safë tsa Hyalaw. Nja shi kama ghën ti shi ka naa nighëshi. Ka mbay naa favëshiw, sa nzanay, lë bërci Safë tsa Hyala ka mëndiy mbay tëravërihi. ¹⁵ A na ntsa nza Safë tsa Hyala mbë nëfë tsa ciy, aa sënay tëravëri shiy gwanashi. Ka mbay ndëë banavë fëtiw. ¹⁶ Sa nzana, ma kë mëndi mbë Zliya Hyalay:

«Ndë tifa mba'a sënata tëkë kwëma mbë mëhërli Ndë slëkëpë na?»

Ndë tifa gar canci kwëma ka na mëni na?» kë mëndi.

A na ghwëmmë ghwëmmë mbëzli nza Safë tsa Hyala mbë nefer ghwëmmë kiy, tëkë kwëma kwëtij naa sa mbë mëhërli ghwëmmë lë *Këristëw.

3

Slëni mbëzliy gëzë kwëma Hyala

¹ A ngwarmëhira, ghala pëtsaa niy nzee mbë ghwëyëy, niy mbay ya gëzanwëy kwëma njasa ka mëndiy gëzanshi kwëma

kaa mbëzli nza *Safë tsa Hyala mbë nefer shiw. Nja kaa mbëzli gëmshi ni niy gëzanwëyëe kwëma. Sa nzana ghalabay, war nja ndërazhi ghwëlashi ni të 'wa niy nza ghwëy, kala këlijwëy ghwëy mbë kwëma Yesëw *Këristëw. ² Kwëmaa niy bënijwëy yay, nja 'wa ka mëndi vaa sa kaa zëghwë niy nza na, niy mënta naa dafaw. Sa nzanay, niy tëhënjwëy ghwëy gar zëmë dafaw. Ya pa' sanay, tëhënjwëy ghwëy gar zëmë dafaw.

³ Sa nzanay, ghwëlanwëy nza ghwëy mbë mëmëni shiy nja mbëzli tikë të hidî. Njana nzana mbë hërthë ghwëy kwa jipë ghwëy, ka mëmëni miyëy, ghala mbë ghwëy lë mbëzli tikë të hidîw, war nja mbëzli gwanashi ni tikë të hidî mëni ghwëy kwëma.

⁴ Mbë kwëma në ghwëy va: «Kwëma Pël nëwëe!» kë tsahwëti. Ma tsahwëti bë na: «Na Apëlësë nëwëe nee!» këy, kwëmer ka mbëzli gwanashi ni tikë të hidiy gëzë ghwëy nashi shi va sa?»

⁵ Ghënzë nja na na ghëy bakananëy lë Apëlësë kiy, mbëzli nja washî ni nza ghëya? Mbëzliy ghëranta slëni Hyala nza ghëy gwa'a tsëgha. Na gëzanwëy ghëy kwëma Hyala, mba'a ghwëy banavë nefer ghwëy. Ya wa ndë mbë ghëyëy, njasa

banavë Ndë slëkëpë nici bërçi ta slëni ghëratì na slëni ci mbë ghwëy. ⁶ Nja ka za mëninjëy ghëy. Yënëy, hwëlfëë tsanjwambëe mbë hidî, dza Apëlësë mba'a ganavë yam. Ma ntsaa pësëti shi va ka këlitishiy, Hyala na. ⁷ A ghwëmmë sënay, na na kar ndë tsënjwë shiy, lë ndë ga yam kaa shiyëy, mbëzli përsi ni na ghëshiw. Hyala kwëtita ghënzë saa pësëtishi, ka këlitishi, na sa nza dikë ti mbë kwëma va gwa'a tsëgha. ⁸ Shiy tëhëvëri kar ntsaa tsënjwëti shiy lë ntsaa ganshi yam tibaw. Yëmyëmshi na ghëshi. Ya wa ndë mbë shiy, ta wanci zhëmë slëni ci dza Hyala ge'i ge'i lë slëni ghëratì na. ⁹ Ghëy bakananjëyëy, kaa Hyala ghëra ghëy slëni jakë. Ma ghwëy na, nja za Hyala ghwëy mëninjwëy kwërakwë ki.

Lë tsahwëti fir dibay, nja ciki tsa nga Hyala nza ghwëy. ¹⁰ Sa dzee ge'i lë ni ya bërçi ndara Hyala ta ghëra slëni nzëy, mba'ee ghati ghëra slëni mbë ghwëy nja ndë nga ciki tsaa gwëramtiy sënay fë sëfa ciki. Sa fëtee sëfa ciki wëzë wëzë na, dza tsahwëti ndë na, ka nga cikiy sati të sëfa va ki. Nanzë kiy, ya wa ndë mbë ka nga shiy na, mënì të ghëci mähërli wëzë,

mbë shi nga naa sati. ¹¹ A na sëfa ciki nacy, a Hyala garëy gwa'a, ghëci na Yesëw Këristëw. Tsahwëti ndë tifa ka mbay fëti nahwëti sëfa ciki ghwëlaw. ¹² Ma ka nga shiy ki na, ka nga shiy sati të sëfa ciki tsa va. Ka nga niy nga lë tsahi mbëzë, nihwëti na, të tsahi bënfa, nihwëti na, lë *hërezli ka bërçi nza dimë ti shi, nihwëti fa na, lë shëghwë, ma nihwëti na, lë mëzadî, nihwëti difa na lë jivëti, tsëgha. ¹³ Fëca dza ngwëvëë nza kiy, ta dzëti ngwëla dza slëni ndëë dza ya tsamaba ndë ci gwa'a. Sa nzana fëcavay, lë ghwë dza Hyalaa dzëghë slëni ghëratì ndë ya tsamaba ci gwa'a. Ta sënay nda slëni wëzë naa ghëratì ndë, nda slëni jikir naa ghëratì na. ¹⁴ Ma ntsa dza na ci slëniy ndita ma va ghwë ghalaba kiy, ta wanci zhëmë ci dza Hyalaa dza. ¹⁵ Mba'a kë ghwë dzaa ndëhwë na ndë slëniy, ka dza Hyalaa wanci zhëmë ci kaa tsava ndëw. A Hyala taa mbëlanti nanzë, ë na na nzanay, ngahë dza naa mbëli. Nja ntsaa zlëghwëkëvëri ghën tsa ci mbë jipë ghwë.

¹⁶ Ghwëy kiy, ë sënay ma ghwëy, ciki tsa Hyalaa gë ghwëy, ka nzëy Safë tsa nzë fëwëfëw tsa mbë ghwëy pë ghwëy shëkëna? ¹⁷ Mba'a kë ndë ladämti ciki tsa Hyala

3:6 3:6 SlëniKY 18:4, 11, 24-28 **3:8** 3:8 4:5 **3:9** 3:9 Mt 13:3-9; Ef 2:20-21; 1Pi 2:4-6 **3:10** 3:10 1Kwër 15:10 **3:11** 3:11 Ezay 28:16; SlëniKY 4:11-12 **3:13** 3:13-15 Rm 2:6; 2Kwër 5:10 **3:15** 3:15 Zhëwdë 23 **3:16** 3:16 6:19; Rm 8:9, 11, 15; 2Kwër 6:16; Gal 5:25; 1Pi 2:5

vay, ta zamti tsava ndë dza Hyalaa dza kwërakwë. Sa nzanay, sa Hyala dë'wë ghën tsa nzë na ciki tsa va. Ciki tsa vay, ghwëy na ki.

¹⁸ Æntaa ndë dzaa gwëravë ngëditi ghën tsa ci gëm ma, war mba'a kë ndë mbë ghwëy nay ghën tsa ci nja ntsaa sënanti kwëma dzar kwa kwëma tikë të hidiy, ghën tsa ciy sëati tsava ndë. Wëzëba mëniy na nja *hil na va mbëzli të hidii. Ma nza ghëci mbë kwëmavë mëniy ka ntsaa sënata kwëma tsa katanj tsa ghalaba ki. ¹⁹ Sa nzanay, na ndë ngëri va kwëma sënata na tikë të hidii na, nja shi kama ghën ti nighëti Hyala. Ta na navay, a mëndi tsaslii mbë Zliya Hyala, ma kë mëndiy:

Lë sënata kwëma shi dë'wë ghën tsa shi

kësëy Hyala mbëzliy sënata kwëma va, kë mëndi!

²⁰ Zhini ma kë të tsahwëti pi ba na:

A Ndë slëkëpë sënata təkë kwëma mbë mëhërlï mbëzliy sënata kwëma gwa'a gwa'a.

Aa sënay kwëma gëmta na na, kë.

²¹ Ghënzë tsëgha kiy, æntaa ghwëy dzaa dzanwëy ta vëshi lë ke ngëri, ka gëzë, mbëzli ntsa tsa' tsa va nza ghëy, pë ghwëy ma. Kwëma ka ghwëy sënata, së tifa kala sa ghwëyëw. ²² Ya yën

yën Pël sana, ya Apëlësë, ya Piyerëy, shi ghwëy nza ghëy. Ya shi të hidii ni, ya piy tsa piy ndë ngëri, ya mëtiy bëpëy, war shi ghwëy na ghëshi. Ya shi mbë vëghwë tsa sënzanva ni, ya ni mbë vëghwë tsa dzaa nzay, war shi ghwëy na ghëshi. ²³ Ma ghwëy kwërakwë ki na, shi Yesëw Këristëw ghwëy. Ma Yesëw Këristëw na, sa Hyala ghëci kwërakwë ba, tsëgha.

4

Ka kwal Yesëw Këristëw

¹ Na na ghëy, ghëy *ka kwal Yesëw kiy, ka ghëra slëni Yesëw *Këristëw nza ghëy. Mbëzli banavëshi Hyala kwëma nzë niy mbëlëy na, ta gëzë ghëshi kaa mbëzli nza ghëy. Ava tsëgha kë mbëzli bëtënjëy gwa'a tsëgha. ² Ma niy tëbë na nanzë kiy, ntsa banavë mëndi slëni mbë dëvë ci na, mba'a mënti slëni va lë kwal. ³ Na neyey, ka shashara kwëma gëzë ghwëy dzäkën yaw, ya ndë njaa na Pël në nihwëti mbëzliy, kwëma tifa shasharaw. Ya yën dë'wë ghën tsee sanay, ka mbay yaa ni ntsa tsa' tsa nzee pënëw. ⁴ Ya tsëgha nata mee kwëma gëmgëm na mbë nëfë tseyey, ka dzee mbay ni kwëma gëmgëm na vëyaw pënëw. Ndë slëkëra dza naa slara nee ngwëvë gwa'a tsëgha. ⁵ Va tsëgha na

kiy, ka mbatsë sla ngwëvë ghwëy dzëkën slëni mbëzli di ma. Ndëghëtim vici dza Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw sëëkë ti. Sa ka na sëëkëyëy, ghëci dza naa bëkëvëri shi mbëmbë ni dzar mbë kwëslï gwanashi, mba'a bëkëvëri kwëma tëkë mbëzli mbë nefër shi. Ma fëcava kiy, ya wa ndë na, ta falti dza Hyala ge'i lë slëni ghëрати na. ⁶ A ngwarmëhira, ma kwëma gëzajwëy ya vaa dzëkën ghën tsa ghëy lë Apëlësë gwanata kiy, ta mbëë këëtitëjwëy në ya, nza ghwëy mbëë bënivë kwëmaa sëvëri mbë. Ta mbë ghwëy nëw kwëma lë kwal tsa nzë, njasa tsaslitï mëndi mbë Zliya Hyala gwa'a tsëgha. Èntaa ghwëy dzaa dzaajwëy ta vëshi lë tsahwëti ndë, ka ndërë tsahwëti ma. ⁷ Ya gha gha ntsaa bëti ghën tsa gha va nja përnja kiy, wa ntsaa ni, përnja nza gha mbë nihwëti mbëzli kë ngëjaa? Nima shiy na ni kwëmavë gha va lë bërci gha, kala kama Hyala ndajna shi kia? Hyala kë ndajna shi va gha gwanashi kiy, tawa dzajna gha ta këli ghën gëm njasa nzana lë bërci gha gha kwëmavë shi va gha va difa kia?

⁸ Mënim kwëma ghwëy gwëla, a ghwëy kwëmavë shi di ghwëy gwa'a gwa'a nana na ghwëy ki. Ka shiy mënijwëy ghwëy kwa kwal

Hyala. A ghwëy ghati mëni mazë kala ndëghëjëy ma. Jëw niy dza naa nza, ghwëy mënijwëy ka mezhizhë nza katanëw. Ghalabay ta kwëmavë mëni mazë dza ghëy, ghëy ka kwal Yesëw kwasëbë ghwëy nza. ⁹ Ma na na ghëy ghëy ka kwal Yesëw, yën nighë nee kiy, war ka mbëzliy kërëy lëy hwëm gwa'a gwa'a nigheë Hyala fëyjëy mbë mbëzli. Nja mbëzli slanakënschim ngwëvë mëti, ta dza mëndi ta bëkwëshi të bëghë kwa kwëma mbëzli gwa'a gwa'a. A Hyala fëyjëy ka mbëzli dza mëndiy basëva gwa'a gwa'a ta nighëshi, ta nighëshi ka kwal Hyala, lë mbëzli të hidï gwa'a. ¹⁰ War nja ka gezlekiki zhëghëjëy ghëy va mbëzli të hidï, të sa gëzëpë ghëy kwëma Yesëw Këristëw na ghëy ki. Dzëghwa ghwëy na ghwëy ki na, njasa bëtëjwëy mëndi ka mbëzliy sënata kwëma të sa jakëjwëy ghwëy lë Yesëw Këristëw ghwëy nighëti. War nja mbëzli daw daw bëlitï ni nighëjëy mëndi. Dzëghwa ghwëy na ghwëy ki na, njasa bëtëjwëy mëndi ka ka bëlitï ghwëy nighëti. È tsëarëjëy mëndi na ghëy ki. Ma ghwëy na, njasa fë mëndi dikëë dzëti ghwëy ghwëy nighëti. ¹¹ Ya pa' ndatsë sanay, mbë ghëranëy na ma lë ndir gwa'a. Ya kwëbënjër kën ghën ghëy na, war shi

hali hali ni. War ngëra'wë mëndiy sanjey tëgëm tëgëm, war ë ghëy dadanjëre war danjërë. ¹² Ə mëti ghëy dzëmbë ghëra slëni lë dëvë ghëy ta mbë ghëy kwëmavë shi zëmë ghëy. Ya tsëerë tsëerënjëy ndë na, war mbë cë'wë Hyala ghëy ti a ghënzë tëfanati miy tsa wëzë tsa. Ya war ë sanjey mëndi ngëra'wë na, war mbë së'wa ghëy. ¹³ Ya ë gëzë mbëzli *kwëma jikir naa dzëkën ghëy na, ka gëzanshi kwëma kwa kwëma pëesli. War nja kwashebi të kësëkë nighënjëy mbëzli të hidï, nja shi kwa dëlagwa vi'i.

¹⁴ Ma kwëma tsaslinjëy ya na tsëtsëy, ta mbë ha'wë ghëranjëy va kwëma mëni ghwëy va në yaw. Əhëj, kwëmaa sava dëe cinjëy. Sa nza ghwëy ndërazhëe dïtee. ¹⁵ A na nëe, ya njaa kwëmavë ghwëy nihwëti mbëzliy bëninjëy kwëma Yesëw Këristëw lëy hwëmëe danj tsa shiy, war yën kwëtira na dënjwëy mbë kwëma Hyala, yën yën Pël. Sa nzanay, ghala pëtsaa gëzanjëy ya yëwën kwëma wëzë na banavë ghwëy nefer ghwëy kaa Yesëw Këristëw. ¹⁶ Va tsëgha cë'wënjwëy ya a ghwëy mëni kwëma njasa mënee va. ¹⁷ Ava va tsëgha ghwënanjëy wëy ya Timëte,

ghëci zëghwëe dëe, saa kësëvë ghëra slëni Yesëw Këristëw bekir dëvë. Ə ghwënanjëwëy ya, nza ghëci zhiniy cinjëy nzyë tsee kwa kwal tsa Yesëw. Ka cinjëy njasa kee bananshi nzyë kaa mbëzliy nëw Yesëw ya kwëmaba.

¹⁸ Nihwëti mbëzli mbë ghwëyëy, ë dëmdëmë ghëshi hati, ka këli ghën tsa shi, ka dzee zhiniy tsëhëra mbë ghwëyëw, kë ghën tsa shi. ¹⁹ War mba'a kë Hyala zlëbati kiy, kwa kwëma jëw na ta tsëhëra dzee mbë ghwëy. Sa kee tsëhëray, nzee nata slëni mbata niva mbëzliy këli ghën tsa shi va kwërakwë di. Əntaa ghëshi taa nza war kërëy gëzë kwëma, sa mbata ghëshi gëzë nzyë gwa'a tsëgha, kala civa bërçi *Safë tsa Hyala sëvëri mbë shi. ²⁰ Sa wana gëzee tsëghay, sa nzana mba'a kë Hyalaa slëkë ndëy, kwataka gëzë kwëma ka naa mbata gwa'a tsëghaw, kar bërçi Safë tsa Hyalaa civaa sëvëri mbë. ²¹ Nama kwëmaa dï ghwëy yën tsëhë mbë ghwëy li kia? Wëzëba lë ghëdëm tsëhëe ta dë'wënjwëy ta naa, naa wëzëba sahë kee dzëmbë ghwëy, ka cinjëy njasa dïtënjwëy ya na?

5

Nighëm dzëkën ghën tsa

4:12 4:12 Lk 6:28; SlëniKY 7:60; Rm 12:14; ghëra slëni lë dëvë: SlëniKY 18:3

4:13 4:13 WahëZher 3:45 **4:15** 4:15 Gal 4:19 **4:16** 4:16 11:1; Flp 3:17;

1Tes 1:6 **4:17** 4:17 Timëte: 16:10; SlëniKY 16:1; 2Kwër 1:1 **4:19** 4:19 war

mba'a kë Hyala zlëbati: SlëniKY 18:21; Zhk 4:15 **4:20** 4:20 2:4; 15:24 **4:21**

4:21 2Kwër 1:23; 13:10

ghwëy, ghwëy mbëzliy nëw Yesëw

¹ Ya hwëmbay, war mbë favë kee nza mëndiy gëzë kwëma ghwërghwër tsa mënti tsahwëti ndë kwa jipë ghwëy. Æ bëvë na mali dëy tsa yaakë, ka nza ghëshili, kë mëndi. Gëla tsava ghwërghwëray, ya kwa jipë ka ta mbëri, mbëzliy nëw ma Hyala na, sëekë mëndiy slavëw. ² Ma zhini ghwëy difa ya tsëgha nzë na, tapë ghwëy dzëmbëñwëy mbë vëshi, ka këli ghën tsa ghwëy. Æ sënay ma ghwëy kwëma gar wahë ghwëy vë na sava pë ghwëy na? Gar bëkëvëri gëla tsava ntsaa mëni shi tsëgha ni va nza ghwëy mbë ghwëy. ³ Ma yën ta na tsee ghën, ya tsëgha kamee kwa jipë ghwëy dë'wë ghën tsee sënzënvay, war mbë ghwëy na tækë kwëmee. E slavëri ngwëvëæ dzëkën ntsaa mënti gëla shi ha'wë ha'wë ni va tsëgha ni njasa nzee tifa mbë ghwëy. ⁴ Lë Slën tsa Yesëw *Këristëw Ndë slëkëmmë slavëree ngwëvëci, basëñwëyëm, war tifa dza tækë kwëmee nza mbë ghwëy kwërakwë, zhini tifa bërçi Yesëw Ndë slëkëmmë. ⁵ Sa ka ghwëy basëñwëyëy, nza ghwëy zlanay gëla ntsa tsëgha tsa va kaa *ndë jaka tsa Hyala mbë dëvëci, ta mbë jikir tsa mëni na vaa irëvëri, nza Hyala mbëæ mbëliti piy tsa ci fëca dza

Ndë slëkëpëæ sëekë ta sla ngwëvëæ dzëkën mbëzli.

⁶ Kwëma gar këli ghën li na gëla kwëma vaw. A ghwëy sënay fir tsa ni va: Is jëwë tsëtsë ka mëndiy manambë mbë ghwëpë, ka naa dza na, mba'a pëslivëri ghwëpë va gwanata, kë mëndi. ⁷ Va tsëgha na kiy, bë pë ghwëy bëkëvëri *kwëma jikir na va mënta nja *is mbë ghwëy. A ghwëy nza dëwdëw nja ghwëpë 'war hwadfi na kama is mbë. E sënay a Hyala manamtëñwëy ka mbëzli dëwdëw ni, lë miymiy Yesëw sa mëtiy na të ghwëmmë. Ghëci mëniy na ka na ghwëmmë gamë ka mëndi vaa slëy ta ta Hyala li mbë *makwaghwa Pakë. ⁸ Ghënzë tsëgha kiy, æ pë ghwëmmë tëhëvërivammë lë shi gëmgëm ni va mënishili nja is. Tsë makwaghwa Pakë ghwëmmë, kala kama lë pëñ tsa nza is mbë. Di na gëzëy, kala kama kwëma jikir na lë ghwërghwër mbë ghwëmmë. Lë pëñ tsa kama is mbë pë ghwëmmëæ tsë, difi na gëzëy, lë nëfë tsa dëwdëw tsa, ka gëzë na katanj na kwëma.

⁹ Mbë nahwëti zliyee va niy tsaslëghëñwëy yay, e niy gëzëñwëy: Æntaa ghwëy jakëva lë mbëzliy mëni ghwërghwër ma, pën niy ni. ¹⁰ Ma mbë gëzë kwëmee vay, dzëkën mbëzliy mëni

ghwërg hwërg gwanashi të hidî niy nza naw. Dzëkën ka mëni mëtsë ta shi ndë, lë ka ghëli, lë ka tata mbëreketi tikë të hidî niy nza naw. A na mbëzliy mëni ni tsëgha ni va shiy të hidî gwanashiy, ka tëhëvërivay ndë li shi kala bär vay ndë tikë të hidîw. ¹¹ Ma gëla ntsaa niy në ya va ka jakëva ghwëy li ma pënëy, gëla ntsaa ni va, ndë nëw Yesëw gee, kë, zhini, ndë ghwërg hwërg ghëci, ya ndë mëni mëtsë ta shiy, ya ndë ta mbëri, ya ndë tsëhtsëhë lë mbëzliy, ya ndë ghig hiva lë shi sa, ya ndë ghëli. Gëla tsava ndëy, ka jakëva ghwëy ya ta zëmë shi zëmë li ma në ya. ¹²⁻¹³ Ma na mbëzliy nëw ma Yesëwëy, yën dza naa sla ngwëvë dzëkën shiw. Hyala dë'wë ghën tsa nza dza naa slanshi na shi ngwëvë. Ghwëy na na ghwëyëy, ghwëy dza naa sla ngwëvë dzëkën mbëzliy nza ghwëy mbë nëw Yesëw li shi. Ma kë Zliya Hyalay: «Bëkëvërim ntsaa mëmëni kwëma jikir na mbë ghwëy» kë, tsëgha pë ghwëy mënti ki.

6

Ka har ghën tsa ghwëy ghwëy dzëti ngwëvë kwa kwëma mbëzliy nëw ma Yesëw ma

¹ Mba'a kë kwëma sëti mbëzliy kwa jipë shi mbë ghwëy ghwëy mbëzliy nëw

Yesëw kiy, a shiy mënishiy dza ghëshiy dzashi ta slëka kwëma va va mbëzliy nëw ma Yesëw, mbërakë ghëshiy zlay dza ta slëka nza va mbëzliy Hyalaa? ² Æ sënëy ma ghwëy mbëzliy Hyala dza naa sla ngwëvë dzëkën mbëzliy të hidî, pë ghwëy shëkëna? Ghwëy kë dzaa sla ngwëvë dzëkën mbëzliy të hidî kiy, a shiy mënishiy dza ghwëy mbay ma slavëri na jëw na kwëmaa? ³ Æ sënëy ma ghwëy, ya ka kwal Hyala shi na, ghwëmmë dza naa slanshi ngwëvë, pë ghwëy shëkëna? Tsëgha kë kiy, wa shiy mënishiy dza ghwëmmë mbay ma slavëri kwëma tikë të hidî kia? ⁴ Ka mëndiy nighë kiy, war në ma kwëma tsahwë kë kwa jipë ndë lë ntsa nëw ghëshiy Yesëw li na, gwa'a ka dza ta pëla ntsa të ngwëla, kama kwal dikë tsa mëna ge'i dzar kwa kwal tsa mbëzliy nëw Yesëw, ta slëka kwëma va. ⁵ Ka ghëranjwëy ha'wë nanzë va gëla nava kwëma sa pënë? Æ nzana kala ntsaa sënata kwëma mbë ghwëy ya kwëtij nza, gar mbay ghëciy slëkati kwëma kwa jipë ngwarmëmë mbë nëw Yesëw ki shëkëna? ⁶ Kay, niy tëbë na ndë mbë ghwëy pëmë zëmbëghëy tsa mbë Yesëw *Këristëw dzëti ngwëvë kwa kwëma mbëzliy nëw ma Yesëw Këristëwëw.

⁷ Talay, kwa vëghwë

tsa nay ghwëy kwëma kwa jipë ghwëy, war ë ghwëy harva ka ghën tsa ghwëy dzëti ngwëvëy, a ghwëy shikëjwëy kwa kwal Hyala dï naa gëzë. Ya ë mëntëjwëy ndë kwëma gëmgëm na, ya ë ghëlëhwë ndë shi ghwëyëy, ka mbë ghwëy së'wahwë sa? ⁸ Zhini përbë ghwëy ki na, ka mëmëni kwëma gëmgëm na kaa mbëzli, ka ghëghëli shi shi. Ya tsëgha na ghëshi ka ngwarmëhinjwëy kwa kwal Hyala. ⁹ Æ sënay ma ghwëy, ka dza ka mëni kwëma gëmgëm naa tsëhëshi të pëtsa slëkë Hyalaw pë ghwëy shëkëna? Ka ngëdijwëy kwëma ma, a na ka ta mbëreketi, lë ka ghwërghwër, lë zhër ka pëesli mi'i mbëzli, lë mi'i ta zhërëy pëesli lë nihwëti zhër, lë zhërëy sësël ghën tsa shi. ¹⁰ Lë ka ghëli, lë ka dï gëna, lë ka ghiva lë shi sa, lë ka zëmë mëtsëni mbëzli, lë ka gwëfëy, gëla niva mbëzli gwanashi na, ka tsëhëshi ghëshi të pëtsa slëkë Hyalaw. ¹¹ Kwatanaj, mbë mëni gëla shi va niy nza nihwëti mbëzli mbë ghwëy. Ma dza Hyala ki na, mba'a yabamtëjwëy kwëma ghwëy jikir na, mba'a mëntëjwëy ka mbëzli nza, mba'a banti fëti kën ghën tsa ghwëy, lë slën tsa Yesëw Këristëw, mba'a lë bërci Safë tsa nza va.

Mënim kwëmaa dzaa fë shëndëkëë dzëti Hyala lë vëgha ghwëy

¹² Ka nihwëti mbëzli bëlinjövë mbë ghwëyëy: «A kwal va ghëy ta mëni ya nimaba shi dï ghëy» kë ghëshi. Yanj, tsëgha na nanzë, ë na na nzanay, ma mbë shi dï ghëshi va mëni kiy, gwanashi dza shi vaa nza, ka shiy këtitishiw. Ya yën dë'wë ghën tsee yën Pël sënzënvay, a kwal vëya ta mëni ya nimaba shi dëe. Æ na na nzanay, na nee na, ka dzee zlanay ghën tsee kaa nihwëti shiy ta nzee ka mava tsa shiw. ¹³ Zhini ma kë ghëshiy ni dibay, tawa ngati Hyala hwër kala ta shi zëmëa? Tawa mënti na shi zëmë kala ta zëmëshiy dzëghwa hwëra? kë ghëshiy ni. Eh yanj, tsëghaa nava nanzë. Fëcahwëti nanzë kiy, ta zamti kar hwër lë shi zëmë dza Hyala bakanashi. Ma na vëgha ghwëmmë nanzë kiy, mënti Hyala ta mëni ghwërghwër liw. Ta mëni shiy fë shëndëkëë dzëti Ndë slëkëmmë Yesëw *Këristëw li mënti Hyala vëgha, ma Ndë slëkëpë na, ta slëkë vëgha va. ¹⁴ Njasa mëtiy Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw va mba'a Hyala zhanakati mbë mëtiy, tsëgha dza naa zhanakatëmmë mbë mëti lë bërci nza kwërakwë.

¹⁵ Aa sënay ma ghwëy vëgha ghwëy va na,

nahwëti bëla vëgha të
Këristëw na pë ghwëy
shëkëna? A shiy mënish
kee dzaa bëvë nahwëti bëla
vëgha Këristëw ta dzaa
tsëbatiy dzëti mali kwa
ghwërg hwëra? Ka mëniva
nava kwëmaw. ¹⁶ Sënay
ghwëy nanzë, ya wa ntsaa
jakëy ta hëni lë mali kwa
ghwërg hwëra na, mbër ka
vëgha kwëtiŋ na ghëshi li pë
ghwëy sa? Tsëgha kë mëndi
mbë Zliya Hyala. Ma kë
mëndiy: «Ghëshi bakanashi
na, mbër ka vëgha kwëtiŋ
dza ghëshiy nza» kë mëndi.
¹⁷ Ma na ntsaa jakëy
lë Ndë slëkëmmë Yesëw
Këristëwëy, nëfë tsa kwëtiŋ
tsa na sa shi li naci ki.

¹⁸ Ghënzë tsëgha kiy,
ndëghwëm ghën tsa ghwëy
va mëni ghwërg hwëra.
Nihwëti kwëmer jikir jikir ni
mëni ndë ngëri gwanashiy,
war përikë përikëshi të
ngwëlashi ka ghëshiy nza
va vëgha ndë. Ma na
ntsaa mënti ghwërg hwëray,
vëgha ciy yëdanti na dë'wë
ghën tsa ci. ¹⁹ Aa sënay ma
ghwëy difa na, ghi tsa *Safë
tsa Hyala dëwdëw tsa na
vëgha ghwëy pë ghwëy na?
Hyala fambëŋwëy na Safë
tsa va mbë nëfer ghwëy. Va
tsëgha kiy, ghwëy zhini naa
slëkë ghën tsa ghwëyëw,
Hyala slëkëŋwëy na. ²⁰ Sa
nzanay të shi nza dimë ti shi
mbëarëtëŋwëy Hyala. Va
tsëgha na kiy, war kwëmaa

dzaa fë shëndëkëë dzëti
Hyala pë ghwëy mëni lë
vëgha ghwëy gwa'a tsëgha.

7

*Zlëba kwëmaa dzëkën
kwëma nzëy tsa mbëzliy
bëtëvashi*

¹ Nana kiy, ta zlëbëŋwëy
kwëma dzëë dzëkën
kwëmaa niy dëw ghwëy va
vëya mbë Zliya tsaslikëvëra
ghwëy va. Ma në yay, wëzë
na va ndë ghëci kë nzëyëy
kala bë mali ghëci. ² Ya
wëzë na tsëghay, kala dza kë
ndëë mbëë nzëyëy tsëgha,
ka na dza tapë dzëmbëy
mbë mëmëni ghwërg hwëra
bë na, wëzë dza naa nzaw.
Wëzëbë bëvë zal na ci mali
ka sa ci. Tsëgha ya namabë
mali na, mba'a bëvë zata ka
sa nzë kwërakwë. ³ Kwëma
tëbë zal mananta kaa mali
ciy, ghënzë kë zal mëni.
Mali kwërakwë na, ka mëni
kwëma tëbë maliy mëni kaa
zata. ⁴ Mali slëkë na vëgha
nzëw, sa zata na. Tsëgha
zal kwërakwë, ghëci slëkë
na vëgha ciw, sa mali ci na.
⁵ Èntaa ghwëy ini ghën tsa
ghwëy kwa jipë ghwëy lë
mali gha ta jakëva tsa ghwëy
ma. War ghwëy gëzëti na
kwa jipë ghwëy li, ta hi jëw,
ta mbë ghwëy cë'wë Hyala.
Ma lëy hwëmëy, zhini të
ghwëy jakay ghën tsa ghwëy
tan tan, vantaa *ndë jaka
tsa Hyala hëarëhwëŋwëy, sa
dza ghwëy mbay ma së'wati
nzëyëŋwëy kwëtiŋwëy.

⁶ Ma kwëma gëzanwëy ya nay, ë në ya war tsëgha ka ghwëy mënti pënëw. Mba'a ghwëy gar mënti tsëghay, wëzë na në ya gwa'a tsëgha.

⁷ Ma war vëya kë ta na tsee ghën nzay, e mbay gëzë, wëzëba nzëyshi mbëzli njasa nzee va kala bëva ma na, pën. Ma nanzë ki na, ka dza naa nza war wëzë tsëgha bëw. Sa nzanay, ghënghën ndapë Hyala bërci, kwëtita na bënavë na kaa tsahwëti ndë, zhini kwëtita na bënavë na kaa tsahwëti diba. ⁸ Ma na kwëma gëzee kaa zhër kama mi'i vë shi, lë mi'i kama zhër vë shi mba'a mi'i mbëreketiy, wëzë na ghëshi nzëyshi njasa nzee tsa, kala bëva. ⁹ Nanzë ki, kala dza kë ghëshiy mbay së'waty. Æ kë zal bëvë mali ci, mba'a mali bëvë zata. Wëzëba bëva dza naa nza, kën na dza ndë nza, war mbë irëva lë maw nava kwëma dzaa nza.

¹⁰ A na mbëzliy bëtëvashiy, vanta kwëma gëzanshee. Yën gëzëkë naw, Ndë slëkëpë gëzëkë na, a këy: Æntaa mali tëhëva lë zata ma, kë. ¹¹ Mba'a kë tëhëvërivata liy, ë kë dzaa nzëyta kwëtita kala bë ma tsahwëti zal. Aw na, mba'a ghëshi jakëshiy slëkati kwëma shi lë zata tsaa nza na va vë, mba'a ghëshi zhintëvashi. Zal kwërakwë bëy, ëntaa ghëci tëhë mali ci ma.

¹² Ma nihwëti mbëzliy tërmbëy, avanta kwëma gëzanshee dë'wë ghën tsee, Ndë slëkëpë gëzë naw, mba'a kë ntsaa nëw Yesëw *Këristëw lë maliy nëw ma Yesëw, mba'a ghënzë zlëbati nzëy lë zata tsa va wëzëy, ëntaa zal tsa va dzaa tihë mali va ma. ¹³ Mba'a kë mali mbë nëw Yesëw Këristëw lë zal tsaa nëw ma Yesëw, mba'a ghëci zlëbati nzëy lë mali ci va wëzë dibay, ëntaa mali va dza bërva vë ma. ¹⁴ Va wa gëzee tsëghay, sa nzana ntsa Hyala mëniy zal tsa va të mbërkë mali ci va mbë nëw Yesëw, maliy nëw ma Yesëw va diba na, ntsa Hyala ghënzë të mbërkë zata tsaa nëw Yesëw va. Kala tsëgha kë nzay, ka dza ndërazhi yakë ghëshiy nza ka mbëzli Hyala nzaw. Njana nzana tsëgha kiy, mbëzli nzë na ghëshi.

¹⁵ Ma mba'a kë tsaa nëw ma Yesëw ndë mbë shiy di ghëshiy tihëvërivashiy, tihëvërivashi të ghëshi. Ghalabay, kwëma yadänti tsa mbë nëw Yesëw va ndë tibaw. Sa nzanay ta nza ghwëy mbë kwëma nzë cëlikwë harvënwëy Hyalaw. ¹⁶ Sënay gha, gha dzaa mbëliti zanä, gha tsa mbë nëw Yesëw gha maliw. Ya zal tsa mbë nëw Yesëw ciy, sënay na ghëci dzaa mbëlanti mali ci kwërakwëw. Ava tsëgha.

Njasaa niy nza gha

va ghala pøtsaa harvøña
Hyalay, tsøgha pø gha
nzøyña

17 Ya wa ndøy, ø kø nzøyøy war njasaa niy bërkanavø Hyala kwa sløkøpø va na ci kwøma ghala vøghwø tsa niy harvø Hyala va ta nøy nzø. Ava tsøgha kee gøzø kaa mbøzliy nøy Yesøw gwanashi.

18 Sønzenva, mba'a kø ndø niy nzaa, ntsa sla*sla føyasa tsa madï Hyala ta harøy, øntaa ghøci dzaa mbøla biydamti nava kwøma ma. Kalaa niy slanti føyasa kø tsahwøti madï Hyala ta harøy, øntaa ghøci dzaa ni war yøn zhiniy slanti føyasa, kø ma.

19 Va sa nzanay, slanti ndø føyasa, lø slanti ma ndø gwa'ay, nahwøti kwøma tifa mbø va Hyalaw. War ntsa mbø danta føti ta nøy kwøma gøzøkø na na ntsa vøshi na ti.

20 Ya wa ndøy, ø kø nzøyøy war njasa niy nza na va ghala pøtsaa harvø Hyala va ta nøy nzø.

21 Ya war ndø papa niy nza ndø ghala pøtsa har Hyalay, øntaa ghøci dzaa tøkø nahwøti kwøma ma. Mba'a kø gar kwømavø kwal tsa mbaranti ghøn tsa ci nanzø kiy, wøzøba mbøerøti na sa ci na.

22 Ka zøzø nahwøti kwøma ghøci ma, sa nzana, mba'a kø Hyala harvø ntsa papa tsa ta nøy nzøy, ka ntsaa sløwa ghøn tsa ci dza naa zhøghøy, sa

nzana mba'a jakøy lø Yesøw *Køristøw. Mba'a kø Hyala harvø ndø yaya tsa sløwa ghøn tsa ci ta nøy nzø difay, ka mava tsa Yesøw Køristøw ka naa møniy.

23 A Hyala mbøerøkøñwøy tø shi nza dimø ti shi, ta nza ghwøy ka shi nzø. Va tsøgha kiy, øntaa ghwøy zhiniy mønti ghøn tsa ghwøy ka mevivi mbøzli difa ma.

24 A ghwøy favø bay ngwarmøhira, ya wa ndøy, ø kø nzøyøy kwa kwøma Hyala war njasaa niy nza na va ghala pøtsaa harvø Hyala va ta nøy nzø.

*Gøzø kwømaa dzøkøn
mbøzliy søkø maa
bøhwøvashi, lø dzøkøn mi'i
mbøreketi*

25 Nana kiy, ta zløbanwøy kwøma dzee dzøkøn mbøzliy søkø ma bøhwø mi'i lø mi'iy søkø maa bøhwø zhø. Kwøma dee va gøzanwøyøy, yøn tøkøti na tsøgha, kwøma favee va Ndø sløkøpø naw. Tø mbørkø wøzø hwø tsa møntøra Ndø sløkøpø va kiy, a ghwøy taa zløba kwøma dee va gøzanwøy.

26 Mbø nee zøzø kwømay, wøzø na zhørey søkø maa bøhwø mi'i, lø mi'iy søkø maa bøhwø zhø nzøyshi tsøgha, kala zhiniy pøla bøva, va kwøma ngøra'wø tsa mømøniva tsa sønzenva.

27 Mba'a kø mali va ghay, ka nø gha wøzøba tøhamtee, pø gha ma. Kala bøvø mali pø ghay,

ka pəla bə nzə gha ma. ²⁸ Ya tsəgha gəzəkə yay, ə makee mbəzli va bəvaw. Mba'a kə ndə bəvə mali ciy, mənti *kwəma jikir na naw. Mba'a kə zha bəvə zatay, mənti kwəma jikir na naw. Sa nzana tərənʷəy ngəra'wə va mbəzliy bətəvashi, va tsəgha niy gəzee tsəgha, ta mbəə mbəlanti mbəzliy bətəvashi ma, səvəri mbə ngəra'wə tsa va.

²⁹ A ngwarməhira, a nə ya kaa kwəma dee va gəzə mbə kwəma vay: Ndal tərmbə vəghwəw, nanay, ka kəslimbə ghən ka mi'i war mbə kwəma mi'i shi ma. ³⁰ Mbəzli mbə tihwəniy, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə tihwəni ma. Ni mbə vəshi bə na, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə vəshi ma. Əntaa ka papa shiy kəslimbə ghən mbə basə shiy ma. ³¹ Əntaa mbəzliy kwəməvə shiy tikə tə hidī dzaa kəslimbə ghən mbə shi va ma. Sa nzana hidī nashi ghwəmmə niy, ka dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw, ta kədi dza ghəshi. ³² Ka dee ghwəy irəva lə zəzə kwəməw. Ntsaa bəvə ma mali nacy, war kwataka dzəkən kwəma Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw gwa'a tsəgha na na ci təkə kwəma, ka pəla kwal tsaə məni kwəmaa təbanci. ³³ Ma na ntsa nza mali və naci kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi tə hidī ni dibə, ta pəla kwal tsaə məni kwəmaa dzaə təbanta kaa

mali ci ³⁴ Na naci kiy, bakə mbə ka məhərli ciy təhəvərivata. Ghyehiy bəvə ma zhər, lə mi'i mbəreketiy kama ta zhər nashi kiy, war dzəkən kwəma Ndə sləkəpə ka ghəshiy təkə kwəma gwa'a tsəgha. Mba'a ghəshi bənavə vəgha shi lə məhərli shi gwa'a gwa'a kaa Hyala. Ma na ta zal mali nanzə kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi ka na mənti tikə tə hidī, ta mbəə təbanci kaa zata. ³⁵ Sa gəzanʷəy ya kwəma nay, ta mbəə makətənʷəy va məni kwəma di ghwəy nə yaw. War ə dee kətitənʷəy nza ghwəy mbəə məni naa təbə kwəma, ka nəw Ndə sləkəpə Yesəw lə nəfə tsa ghwəy kwətij, kala kəslimbə ma ghən mbə zəzəə dzəkən nihwəti shiy.

³⁶ Nanay, e diy gəzanʷəy kwəmaa dzəkən ndə lə makwa ci. Mba'a kə kar ndə lə makwa ci niy sləkati ndanishi kwa jipə shi, zhini kala zlay səəkə nzəghə zal tsa va ta makwa ci va, war mbə təkə ghəciy dzəkən kwəma nzə, mba'a nighəti njasa mənti na kwəma gəmgəmə nay, ə kə bəvə makwa ci va. Wəzə mənti na. Kwəma jikir na mbə ya jəwəw. ³⁷ Ma mba'a kə zal tsa va garəy tə kwəma təkəti na mbə nəfə tsa ci də'wə ghən tsa ci: «Yənəy, tə ghwəməzhi dee nzəyra ka bə makwee va yaw nə ya» kə. Kala kama va sa daməti

mëndi, mba'a mbay kësëti nzëghë ciy, wëzë mënti na ghëci kë zлата zha va kala bë ma. ³⁸ Avanta bazhë tsa kwëma va: Mba'a kë ndë bëvë makwa ciy, wëzë mënti na. Ma mba'a kë ndë kala bë ma makwa ci dibay, ghëci na saa gwëraa mënti kwëma wëzë na.

³⁹ Kwal va mali nza zata të ghwëmëy, ta dza ghënzë ta bë tsahwëti zalëw. Ma mba'a kë mëtiyëy, a kwal vë ta bë tsa dë na zal, kama zal tsa vaa ndë nëw Ndë slëkëpë Yesëw Këristëw kwërakwë. ⁴⁰ Æ na na nzana nanzë kiy, vëya na nëe na, wëzëba ghënzë nzëyta kala bë ma tsahwëti zal dza naa favë vëgha nzë. Ava tsëgha na nëe gëzë kwëma. E sënay, a *Safë tsa Hyala mbë nëfë tsee kwërakwë.

8

Gëzë kwëmaa dzëkën zëmë shi tahwë mënti mbëri li shi

¹ Nana kiy, ta zlëbanwëy kwëma dzëe dzëkën kwëma zëmë sliw tsa tahwë mënti mbëri li.

Ma pë ghwëy mbë gëzë kwëma ghwëyëy: «A ghëy sënata kwëma gwanata» pë ghwëy. Yan, tsëgha na, æ na na nzana nanzë kiy, kar sënata kwëma vaa fambë ndë mbë këli ghën tsa ci dëfa. A na dë, mbëzli këë dëva kwa jipë shi kiy, kar naa mëtsahanshi bërçi.

² Mba'a kë ndë bëti ghën tsa ci nja ntsaa sënata kwëmay, sënata kwëma katan na tsava ndë njasa tëbë na va Hyalaw. ³ Ma ntsaa fal ma ghën tsa ci, ka dë Hyala ghëciy, ava ntsa sënay Hyala ka ntsa nzë.

⁴ Kwëmaa dzëkën sliw tsa tahwë mënti mbëri li kiy, njaa naa? Ta zëmë dza ghwëmmë shëkënaa, naa kala dza ghwëmmë zëmë na? A ghwëmmë sënay, shi katan ni na hyeler kikihë mënti, lë mbëreketi tata mënti va tikë të hidëw. Nahwëti Hyala tëfaw, kwëtiŋta na Hyala të ghwëmë. ⁵ A ghwëmmë sënay, mbë sësëwrë shi va nza mënti, ka mbëzli miy kaa niy dzëy të ghwëmë ya ni të hidë njasa nza ghëshiy hyalahi. Dzëghwa dëŋ hyalahi mënish, dëŋ shiy slëkëpë dëfa. Ya tsëgha na kiy, ⁶ ghwëmmë ta na tsa ghwëmmë ghën na, war Hyala më ghwëmë kwëtita na na ghwëmmë Hyala sënata ghwëmmë, ghënzë Didi tsaa ngati shi nashi mëtsë gwa'a gwa'a, ghënzë saa ngatëmmë ta nza ghwëmmë ka shi nzë. Yesëw *Këristëw na tsa ghwëmmë Ntsaa slëkëmmë kwëtëy. Ghëci mënti na shiy gwanashi. War sëkë vë dza ghwëmmë kwëmavë piy.

⁷ Ya tsëgha nzë kiy,

7:39 7:39 Rm 7:2-3 **8:1** 8:1-13 Rm 14:1-15:6 **8:1** 8:1 SlëniKY 15:29; Rm 12:16; a dëy mëtsëhë bërçi kaa mbëzli: 13:1-7; 14:1; 16:14; Zhŋ 13:34; Rm 15:1-2; 2Kwër 8:7-8, 24; Gal 6:10; Ef 5:2 **8:3** 8:3 13:12; Gal 4:9 **8:4** 8:4 10:19-20; Nëw 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6** 8:6 12:5-6; Zhŋ 1:3-4; Ef 4:5-6; Kwël 1:16 **8:7** 8:7-12 10:23-33

gwanashi sënata mbëzliy nëw Yesëw kwëma va tsëghaw. Sa nzanay, a nihwëti mbëzliy niy sënabëshi mbë kwëma ta mbëri, lë kwëma kihë hyeler. Ya war pa' ndatsë zëmë ghëshi shi tahwë mëndi mbëri li shiy, war lë ngë'wë ghën ka ghëshiy zëmëshi. Sa tëhëshi ma ghëshi mbë kwëma Hyala ki na, njasa ladamti ghëshi ghën tsa shi kwa kwëma Hyala lë zëmë shi tahwë mëndi va mbëri li shi ka ghëshiy nighëti. ⁸ A na na ghwëmmë kiy, a ghwëmmë sënay, ta na shi zëmëy, ka mëntëmmë ghëshi ka mbëzliy wëzë ni kwa kwëma Hyalaw. Ya ë zëhwëshi ghwëmmëy, ka mëntëmmë ghëshi ka mbëzliy gwëra mbë kwëma Hyalaw. Ya kala zëhwëshi ghwëmmë dibay, ka nza ghwëmmë mbëzliy gëmgëm niw, tsëgha.

⁹ Ta na navay, ghwëy slëkë na ghën tsa ghwëy. A ghwëy mbay zëmë ya nimaba shi dë ghwëy. Nanzë kiy, mëni të ghwëy mëhërlivantaa kwëma gwëra ghën tsa ghwëy ta zëmë shiy dzaa shakambë nihwëti mbëzliy tëhëshi ma kwa kwal Hyalaa dzëmbë mëni *kwëma jikir na. ¹⁰ Sënzënva mba'a kë ntsaa tëhëy ma kwa kwal Hyala nanja mbë ciki mbëri, ka zëmë dafa mbëri gha, gha ntsaa sënata kwëma vay, ta tsëkwambë ntsa va

dza gha mbë zëmë dafa mbëri va kwërakwë. ¹¹ Ka gha nighë tsëgha kiy, mba'a tsa daw bërci tsa va ndë zay të mbërkë sënata kwëma gha va. Wëzë na tsëghaw, sa nzanay, zëmënja tsa mëtiy Yesëw Këristëw ti na. ¹² War mba'a pë ghaa mëni gëla shi tsëgha ni kiy, kwëma jikir naa mënti gha kaa zëmënja tsa mbë nëw Yesëw Këristëw. Sa nzanay, sënata kwëma na nja ghaw. Sa zëmëhwë na va shi vay, njasa ladamti na ghën tsa ci kwa kwëma Hyala nighëti na. Kwëma mënti gha va tsëgha kiy, kwataka kaa zëmënja tsa va mananati gha kwëma jikir naw, lë kaa Yesëw Këristëw ta dë'wë ghën tsa ci mënti gha kwëma jikir na. ¹³ Ma ghënzë tsëgha kiy, mba'a pën sënay a zëmërë tsa mbë nëw Yesëw dzaa dzëmbëy mbë mëni kwëma jikir na, war të mbërkë kwëma sliw tsa dzëe zëhwë pënëy, wëzëba dzëe zëmë ma sliw ghwëla na. Nëghëtëe dzaa tëramti kwa kwal Hyala tsa ci.

9

Njasa dë ma Pël mëni kwëma nza kwal vë ta mëni nzë

¹ Kwëma vay, të ya dë'wë ghën tsee dzëe bërkëtënywëy. Sana sënzënvay, ë sënay yën gwëra na ghën tsee. Ya ghwëyëy, a ghwëy sënay,

Ndë kwal tsa Yesëw nzee, e nay Yesëw lë mëtsee ghëci Ndë slëkëmmë. Ghwëy sanay, sëvëri mbë slëni ghërancee kaa Ndë slëkëmmë Yesëw mëniñwëy ghwëy ka mbëzliy nëw ci.
 2 Ya kala bëtëra nihwëti mbëzli ka ndë kwal tsa Yesëwëy, na na ghwëy na a ghwëy sënay ndë kwal tsa ci nzee, pë ghwëy. Nza tsa nza ghwëy vaa mbëzliy nëw Yesëwëy, ti dza mëndiy sënay, ndë kwal tsa Yesëw nzee, kë mëndi.

3 Nihwëti mbëzliy tsëhtsëhë vaa dzëkën yay. Avanta kwëma kee zlëbanshi: 4 Sënay ghwëy gar bëra shi zëmë lë shi sa nza ghwëy të mbërkë slëni ghëree, pë ghwëy sa?
 5 Æ kamee gar bëvë mali ka dza ta wë kwa zëërë li njasa nza Piyer va, lë njasa nza nihwëti *ka kwal Yesëw va, lë nihwëti ngwarmëhiy Ndë slëkëpë jëw jëw ni na? 6 Æ nzana, ghëy lë Barnabasë na ghëy na, ghëy dzaa ghëra slëni ta pala shi zëmë ghëy na ghëy ki shëkëna? 7 Kwëma sëäkë ghwëy nay ndë sawji mbë ghëra slëni ka wa zhëmë kaa ghën tsa ci dë'wë ghën tsa cia? Kwëmaa tsava ndë za tsaa zëmë ma shi zakë naa? Ndë ndëghwë slay tifa kala sa 'wa ta slay makë na va na?

8 Æntaa ghwëy dzaa tøkë na, sa nzana tsëgha ke

ngëri mëni tikë të hidï, va tsëgha gëzë Pël kwëma va tsëgha pë ghwëy ma. Ya Zliya *kwëma pëhëti Hyalay, tsëgha gëzëkë na kwërakwë. 9 Ma kë Hyala mbë kwëma pëhëti naa banavë kaa *Mëyizëy: «Mba'a pë gha kësëvë slay ta ghëra slëni mbë hay, ëntaa gha pëhë shiy dzëti miy shi va nëghëtaa ghëshi pë'rë ha va ma» kë. Kwataka dzëkën slay gëzë Hyala kwëma va gwa'a tsëgha në ghwëy na?
 10 Tibaw, dzëkën ghwëmmë gëzë Hyala kwëma va. Të ghwëmmë tsasliti mëndi mbë Zliya. Sa nzana, ya wa ntsa mbë zay, a tëbë fëy ghën tsa ci ta kwëmavë shi zëmë. Ntsaa dë'wë ha dibay, a tëbë fëy ghën tsa ci ta kwëmavë na ci bëla.
 11 Na ghëy ha tsëñwëti ghëy na kwëma Hyala gëzarñwëy ghëy va ki. Æ nzana kwëma tërëñwta ghëy kwëmavë shi të hidï va ghwëy, ka ni ghëy shi kwëmavë ghëy të za zati ghëy shëkëna?
 12 Ma nihwëti mbëzliy gëzë kwëma Hyala mbë kwëmavë shi zëmë ghëshiy nza va ghwëy na, ghëy na niy dzaa kwëmavëshi ma na? Ghëy dza naa gwëraa kwëmavëshi.

Ya tsëgha nze na ghëy kiy, ka dï ghëy mëni tsëghaw. War ë ka ghëy së'wa ya namaba kwëma, nëghëtaa

9:4 9:4 Lk 10:7-8; Mt 10:10 9:6 9:6 Barnabasë: SlëniKY 4:36; 11:22-26; ghëra slëni ta pëla shi zëmë: SlëniKY 18:3 9:9 9:9 Nëw 25:4; 1Kwër 10:11; 1Tim 5:18 9:11 9:11 9:4; Rm 15:27; Gal 6:6 9:12 9:12 SlëniKY 20:34-35; 2Kwër 11:9

ghəy dzaa mənti shiy dzaa makəti mbəzli va səkə ta fa yəwən kwəmaa dzəkən *Kəristəw wəzə na. ¹³ A ghwəy sənay mbəzliy ghəra sləni mbə *ciki Hyalay, mbə shi bə mbəzliy səkə dzəmbə ciki Hyala tsa va ka ghəshiy kwəməvə ni shi shi zəmə. Mbəzliy slasla shiy ta ta Hyala dibay, kar ghəshiy kwəməvə na shi bəla mbə sliw tsa va ta zəmə ghəshi. ¹⁴ Ava tsəgha gəzəkə Ndə sləkəpə kaa mbəzliy dzaa gəzə Yəwən kwəma wəzə na kwərakwə ki, səvəri mbə kwəma ci va gəzəpə ghəshi dza ghəshiy kwəməvə ni shi shi dza ghəshiy zəmə, kə.

¹⁵ Ma yən nee ki, ya war tsəgha niy nzee gar kwəməvə shi zəmə tə sləni ghəree na, səkəe dəwhwə sə va ndəw. Əntaa ghwəy dzaa ni shiy dəwee va ghwəy lə kwəma tsaslitee na, pə ghwəy ma, əhəŋ, wəzəba mətīree na, kən na kee dza ta dəw sə va ndə. Ma tsəghay, ka dza ndəə mbay ndəramti nee va kwəma vəshee li ghalaba kiw.

¹⁶ A na Yəwən kwəma wəzə na na gəzee kaa mbəzliy, kwəma gar vəshee li naw. Sa nzanay, Hyala 'yapambəra na mbə gəzə nzə, war ghaa gəzə, kə kaa ngəra. Kala gəzə pənəy, a ngəra'wə dzaa nza kənee. ¹⁷ Yən kə niy tarəvə ghəra

sləni va lə dī tsee nzay, e taa dəw zhəmə nza. Njana kama na yən tarəvə kiy, ka dəw zhəmee tiw, sləni sərakəndam na nava tsəgha, war ə dzee ghəra. ¹⁸ Ghənzə tsəgha kiy, a nee zhəmə dzee kwəməvə mbə sləni va kia? Nee zhəməy, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli tə gəm, kala dəw zhəmə ti ya tsəgha na kwal vəya ta dəw zhəmə ti.

¹⁹ Ma yən yən Pəl kiy, yən gwəra na ghən tsee, ndə tībaa sləkəra ya kwətīnəw. Sa dzəghwa yay, mba'ee mənti ghən tsee ka mava tsa mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbee kwəməvə kwal tsaa kətīti mbəzli dəŋ, ta mbə ghəshiy səkə ta nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. ²⁰ Mba'a pən mbə *ka Zhəwifəy, nja ndə ka Zhəwifə kee məni kwəma, ta mbee kwəməvə kwal tsaa kətītīshi ta bənavə nefer shi ghəshi kaa Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy nəw kwəma pəhəti Hyalay, ya tsəgha kama bərçi va kwəma vaa dzəkənee na, war nja ntsaa nəw kwəma va kee məni kwəma, ta mbee kwəməvə kwal tsaa kətīti mbəzliy nəw kwəma va, ta bənavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw. ²¹ Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy sənata ma kwəma pəhəpəhə na va dibay,

war nja ntsaa sënata ma kee mëni kwëma. Ta mbee kwëma vë kwal tsaa këtiti shi, ta ßanavë nefer shi ghëshi kaa Yesëw Ndë slëkëpë. Sa mënee va tsëghay, ë kamee mbë nëw na dï Hyala kwëma w, ëhëj, kwëma gëzëkë Yesëw na sava nëwee tsëgha. ²² Mba'a pën tsëhëra mbë mbëzliy tëhëshi ma mbë nëw Yesëw Këristëwëy, nja ntsaa tëhëy ma kee mëni kwëma dïba, ta mbee kwëma vë kwal tsaa mëtsahanavëshi bërci mbë nëw Yesëw. Ya war gëla mbëzli njaa ni na shi tsëhëree vëgha shiy, war njasa nza ghëshi va kee bëti ghën tsee ta mbee kwëma vë kwal tsaa këtiti nihwëti mbë shi, lë kwal ghënghën ghënghën, nza ghëshi mbë mbëlishi. ²³ Kwëma mënee va gwanata tsëgha nay, ta mbë Yëwën kwëma wëzë na vaa dza kwa kwëma kwa kwëma, mba'ee kwëma vë nee bëla mbë kwërakwë në ya.

²⁴ A ghwëy sënay ki, mba'a kë mbëzliy kësli bali ta nighë ntsaa dzaa gwëray, mbëzli daj ka naa nza mbë dzëghë bali va. Ma ntsaa dza vaa tanjëti mbëzli gwanashi të bali kiy, kwatäka ghëci na sa ka mëndiy wanci zhëmë. Ghwëy kwërakwë kiy, ë pë ghwëy dikëvanjëwëy ta bali, ta mbë ghwëy kwëma vë zhëmë ghwëy. ²⁵ Ma ntsaa dï dza ta dzëghëva lë

baliy, kwatsëmëta ka naa 'yapanavë kwëmaa dzaa këtiti mbë bali va kaa ghën tsa ci. Na shi va zhëmë ka ghëshiy 'yapëva ti kiy, shiy dzaa kädishi ka ghëshiy nza. Na na ghwëmmë va zhëmë dza ghwëmmë 'yapëva ti na ghwëmmë kiy, shiy dzaa nza va ghwëmmë ta kwa ndimndim na ghëshi. ²⁶ Va tsëgha na kiy, nee bali këslee na, bali ghwëlfë këslee tiw, nee dëvë lëkë yay, pëmta pëmta lëkë yaw. ²⁷ 'yapëe vëghee dë'wë ghën tsee, ka i, ta mbë ghënzë fa kwëma vëya vantaa dzaa nza yën saa gëzanshi kwëma Hyala kaa nihwëti mbëzli bë na, zhini yën saa dzaa nza lëy hwëmra të ngwëlara dïba.

10

*Gar tëra kwëma nza mëndi sëvëri mbë kwëmaa mënta lë ka *Izërayel*

¹ A ngwarmëhira, e dï ghwëy tëkëtüy dzëkën kwëmaa niy mënta va lë jijihimmë mbëradzë, ghala pëtsaa niy sëvërishiy ghëshi mbë hidï ka *Ezhipëtë kwasëbë *Mëyizë. Ghëshi gwanashiy, ta mëcakwë timbëtimbë fakën Hyala kë shi niy nza ghëshi. Zhini gwanashi ghëshi tanjëti dzëvëri të hël tsa ghëm tsa. ² Ghëshi gwanashiy, *batem na sava mananatishi Hyala mbë timbëtimbë va, mba'a hël tsa dzëvërishiy

ghëshi va ti. Mba'a ghëshi mënishi ka mbëzli ta sëda Mëyizë tsëgha ki. ³ Ghëshi gwanashi niy zëmëhwë na shi zëmë banakëshi Hyala sëakë më ghwëmë ßa. ⁴ Ghëshi gwanashiy, yam sa kwëtiñ ni niy ßanavëshi Hyala. Yamëë hwë sëakë mbë këlßa tsa fëy Hyala ta nza kwasëbë shi na shi sawë ghëshi va gwanashi. Ma këlßa va kiy, ghëci na Yesëw *Këristëw. ⁵ A ghwëy nay, ya tsëgha nashi ghëshi shi maßaña maßaña ni va cintishi Hyala ngar tsëgha kiy. Mbëzli ßañañ niy mënti na kwëmaa tëßanta ma kaa Hyala mbë shi. Va tsëgha niy shikëshi ghëshi, mba'a ghëshi bëkwëshi mbë gamba va.

⁶ Shiy mënishi va lë jijhimmë mbëradzë tsëgha ni kiy, ta mbë ghwëmmë tëra kwëma ti shi mënishi ghëshi. Nza ghwëmmë mbëë ndëghwë ghën tsa ghwëmmë ndatsë, vantaa ghwëmmë dzaa maw mëni shi gëmgëm ni kwërakwë nja sa shi va. ⁷ Nihwëti mbëzli mbë shiy, a ghëshi niy dzëmbëshi mbë ta mbëri. Tsëgha tsasli ti mëndi mbë Zliya Hyala, ma kë mëndiy:

Dzëghwa mba'a mbëzli ka
Izërayel nzëyshi ka
zëmë shi zëmë,

ka sa tay tsa shi.

Ma lëy hwëm ki na, mba'a
ghëshi sätishi,
ka tsë kwa kwëma
mbëreketi shi va ki,
kë mëndi.

Ghwëy na na ghwëy kiy, ëntaa ghwëy dzaa tata mbëreketi nja ghëshi ma. ⁸ Nihwëti mbëzli mbë shi ßibay, a ghëshi niy dzashiy dzëmbë mëni ghwërghwë. Dzëghwa Hyala mba'a niy zamti mbëzli gar diwëy diwëy bakë mëtsakë mahkanti të vici kwëtiñ, va ghwërghwë tsa va. Ghwëmmë na ghwëmmë kiy, ëntaa ghwëmmë mëni ghwërghwë nja ghëshi ma. ⁹ Nihwëti mbëzli mbë shi ßibay, a ghëshi niy dzëmbëshi mbë mëni shiy nighë kwëma Hyala kwa slëkëmmë. Mba'a shësher niy hacamtishi, ka bëkwëshi ghëshi gwanashi. Ghwëmmë na na ghwëmmëy, ëntaa ghwëmmë dzaa mëni shiy nighë kwëma Hyala nja ghëshi ma. ¹⁰ Nihwëti mbëzli mbë shi ßibay, a ghëshi niy dzëmbëshi mbë ngwëzlimëë dzëkën Hyala. Dzëghwa *ndë kwal tsa Hyala tsaa sëakë ta za mbëzli, mba'a sëakë zamtishi. Ghwëy na na ghwëy kiy, ëntaa ghwëy ngwëzlimëë dzëkën Hyala ma.

10:3 10:3 Sëvëri 16:13-35; Nëw 8:3; Cem 78:24-25 **10:4** 10:4 Sëvëri 17:6; Cem 78:15 **10:5** 10:5 Bëla 14:29-30; Cem 78:31; Ebr 3:17; Zhëwdë 5 **10:6** 10:6 Bëla 11:4, 34; Cem 106:14 **10:7** 10:7 Sëvëri 32:6 **10:8** 10:8 Bëla 25:1-9 **10:9** 10:9 Bëla 21:5-6 **10:10** 10:10 Bëla 14:2, 36; 17:6-15; Cem 106:25-27; Ebr 3:17-18 **10:11** 10:11 7:29-31; Rm 15:4

11 Shiy mənishi va lə mbəzli va tsəgha ni kiy, ta mbə nihwəti mbəzliy tərä kwəma ti shi mənishi ghəshi. Vantaa ghəshi dzaa zhiniy məməni gəla shi tsəgha ni va kwərakwə. Dzəghwa məndi, mba'a məndi tsaslabəshi mbə Zliya Hyala ta tsəhə sətiy dzəghwa sləmə ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy piy ni, ge'i lə kwa kəni vəghwə tsa.

12 Va tsəgha kiy, ma ntsaa təkəti, e garəda wəzə wəzə kəy, ə kəə məni məhərli vantaa ghəci dzaa bəhwə tərə. 13 Ya war nimaba shiy na shi nashi ghwəy va *ndə jakaa mənijwəy, ta dzəghəjwəy li shiy, tsəgha mananshi na kaa nihwəti mbəzli tə hidī gwanashi. A na Hyalay, war njasa gəzəkə na va dza naa məni kwəma. Ka dza naa banavə kwal kaa ndə jaka ta dzəghəjwəy ghəci lə gəla shi dza bərçi ghwəy nza daw ta sə'watishiw. Mba'a kə ndə jakaa mənijwəy shiy dzəghəjwəyəy, war ta ndanjwəy bərçi dza Hyalaa dza, ta mbə ghwəy sə'wahwəshi, ka səvərinjwəy mbə shi va kala tərəjwəy ma kwa kwal Hyala.

Kərakə pə ghwəy lə ta mbəri

14 Va tsəgha kiy mbəzlee ni dī yay, kərakə pə ghwəy

lə kwəma ta ta mbəreketi. 15 Ghwəy ghwəy mbəzli gəzanwəy ya ni kwəmay, mbəzliy sənata kwəma nza ghwəy, təkətim dzəkən kwəma gəzee va wəzə də'wə ghən tsa ghwəy, nda tsəgha na, nda kala tsəgha na. 16 Sa ka ghwəmmə vaa sa shi sa, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ghwəmmə mbə zəmə dəfaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpəy, jakəjakə nza ghwəmmə lə Yesəw tə mbərkə miymiy ci va dī naa gəzə. Sa ka ghwəmmə vaa ngavəri pej, ghwəmmə mbə zəmə dəfaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə dibay, jakəjakə nza ghwəmmə lə Yesəw *Kəristəw tə mbərkə vəgha ci va dī naa gəzə. 17 Njana nzana kwətinjəy pej kiy, ya tsəgha nza ghwəmmə dəj ghwəmmə mbəzliy zəməy, vəgha kwətinj nza ghwəmmə. Sa nzanay, ghwəmmə gwanammə zəmə na pej tsa kwətinj tsa va.

18 Təkətim tə kwəma nja kwəma hwəlfə ka *Izərayel dī. Mbəzliy zəmə shi sləy məndi ta ta Hyalay, jakə na ghəshi lə Hyala va. 19 Njaa dəe gəzə kia? Shiy na kar mbəreketi ta ta məndi va lə shi slasla məndi va kaa ngəshi nə ya na? 20 Nava tibaw, shi ka ka ta mbəreketi vaa slaslay, kaa hyeler ka ghəshiy slaslashi, kaa Hyala naw. Yən nee kiy, ka

dee ghwəy jakəŋwəy lə hyelerəw. ²¹ A ghwəy sənay kiy, ka dza ghwəy mbay sahwə tay tsa pasləhwə məndi mbəri li, zhini ka səkəkə ta sa miymiy Ndə sləkəpəw. Ka dza ghwəy mbay, zəməhwə dafa ta məndi mbəri li, zhini ka səkəkə ta zəmə dafaa zəzə dzəkən Ndə sləkəpəw. ²² Naa ə dī ghwəmmə bakati nəfə tsa Ndə sləkəpə na pən? Ə nzana tərəŋwəba va ghwəmmə bərçi kaa ngəci na?

*Kwəmaa dzaa fə
shəndəkəə dzəti Hyala pə
ghwəy mənī*

²³ Ma kə nihwəti mbəzliy ni mbə ghwəyəy: «A kwal va ndə ta mənī ya nimaba shi dī ndə» kə ghəshiy ni. Yaŋ, tsəgha na nanzə, ə na na nzanay, gwanashi na shiy ka shi wəzə niw. A kwal va ndə ta mənī shi dī na, ə na na nzanay, gwanashi na shi mənī məndi ka shiy dzaa kəətītəŋwəy mbə nəw Yesəw kiw. ²⁴ Ya wa ndəy, ə kəə mənī kwəmaa dzaa kəətiti tsahwəti ndə. Ka nzəyəy ndə war mbə mənī kwəma kwataka ta ghən tsa ci kwətiy gwa'a tsəgha ma. ²⁵ Ya tsama sliw kəsay ghwəy tə ləwmay, ə pə ghwəy pa, ka zəmə. Ka təkə kwəma ghwəy ya jəw ma, ka dəw kwəma ghwəy dzəkən ma. ²⁶ Sa nzanay, a məndi

tsasliti mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:

Hidi nashi ghwəmmə ni, lə shi ti shi gwanashiy, shi Hyala kwa sləkəpə na ghəshi, kə məndi.

²⁷ Ava va tsəgha, mba'a kə ntsaa nəw ma Yesəw harnəwəy dzəkə ghi tsa ci ta shi zəmə, dzəghwa mba'a nəfə tsa ghwəy zləbati dza ti shiy, sa ka ghwəy tsəhəŋwəy na, ə pə ghwəy taa zəmə shi bəŋwəy na lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, ka zəzə kwəma ghwəy ya jəw ma, ka dəw kwəma kən shi zəmə va ghwəy ma. ²⁸ Ma mba'a kə ndə ni ngəŋwəy, sliw tsa tahwə məndi mbəri li na sa dza ghwəy tsa ta zəmə, kəy, zlayəm, ka zəmə ghwəy ma! War mba'a pə ghwəy zəməhwə tsəghay, ta banavə təkə kwəma hwəvə hwəvə na dza naa dza kaa ntsaa gəzəŋwəy kwəma va va. ²⁹ Ma kwəma gəzee nay, va na dza ghaa təkə kwəma mbə nəfə tsa gha naw, va kwəma dza ntsaa gəzəŋa kwəma va vaa təkə nə ya.

Nəghətaa gha dzaa bə fəti kaa ghən tsa gha, kala dza ghaa mbay zhiniy gwəra ghən tsa gha va təkə kwəma tsahwəti ndə ma. ³⁰ Mba'a pə gha mənī 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə gha, ka zəmə shi gha kiy, tawa dza məndiy bəŋa fəti va zəzə kwəma tsahwəti ndəa? ³¹ Ya shi zəməə zəmə ghwəy,

ya shiy sa ghwëy, ya war nimaba shiy na shi mëni ghwëyëy, shiy dzaa fë shëndäkëë dzëti Hyala pë ghwëy mëni. ³² Æ pë ghwëy mëni mëhërli va nëghëtaa ghwëy dzaa mënti kwëmaa dzaa fambë tsahwëti ndë mbë mëni *kwëma jikir na kwa kwëma Hyala. Ya ndë Zhëwifë na ndë, ya ntsaa kamaa ndë Zhëwifë, ya ntsaa nëw Yesëw na gwa'a.

³³ Yën dë'wë ghën tsee kiy, tsëgha jihëvee ta mëni kwëmaa dzaa tëbanshi kaa mbëzli gwanashi, ya mbë namaba kwëma mënee. Ka mëni kwëmee kwataka ta ghën tsee gwa'a tsëghaw, kwëmaa dzaa këtiti mbëzli gwanashi, ta mbë ghëshiy mbëlishi na sa pëlee mëni nzë, tsëgha pë ghwëy mëni kwërakwë.

11

¹ Æ pë ghwëy mëni kwëma mënee kwa kwal Hyala, njasa nzee va mbë mëni kwëma mënhwë Yesëw *Këristëw të hidfi kwërakwë.

Njasa tëbë dzëghwa kwëma Hyala va zal lë va mali

² Ghwëyëy, mbë falhwëy nzee tërëhw, sa nzana war mbë zëzëra ghwëy ya mbë namaba kwëma, zhini mbë nëw mëni shi banavëhwëy ya ghwëy ëa. ³ Ya tsëgha nzë kiy, avanta nahwëti kwëma dfee ghwëy sënata:

Yesëw Këristëw na dikë tsa zhër gwanashi. Zal na, ghëci dikë tsa mali ci, ma Hyala ki na ghënzë dikë tsa Yesëw Këristëw. ⁴ Va tsëgha ki, war mba'a kë zal cë'wë Hyala, ya kwëmaa sëäkë va Hyalaa gëzë na, lë shiy ghëci mbë ghën ciy, ghalaba na, ë ha'wë ma na të Yesëw Këristëw. ⁵ Ma na mali, ghënzë mbë cë'wë Hyala, ya ghënzë mbë gëzë kwëmaa sëäkë va Hyala, kala pëhambë shiy kë mbë ghën nzëy, ë ha'wë ma na të zata tsaa mëni dikë vaa dzëkën ghalaba. Ghala mbë lë maliy slënamti ghën tsa nzëw. Kwëma ha'wë ha'wë na dza naa nza kën tsëgha. ⁶ Mba'a kë mali kala dfi pëhë shiy dzëmbë ghën nzëy, ë kë slënamti ghën tsa nzë fëlghën? A ghwëy sënay kwëma ha'wë ha'wë na na ya sla ghën, ya slëni ci va mali. Njana nzana tsëgha ghënzë kiy, wëzëba pëhambë na shiy mbë ghën nzë ghala pëtsa va na. ⁷ Ma na zal na naci ghëci mbë cë'wë, ya ghëci mbë gëzë kwëmaa sëäkë va Hyalay, ëntaa ghëci dzaa pa shiy dzëmbë ghën ci ma. Sa nzanay, ta nza nja ghënzë ngati Hyala zal, ka ci shëndäkë tsa nzë sëvëri mbë. Ma na maliy, tsa zal shëndäkë na tsaa civa sëvëri mbë. ⁸ A ghwëy sënay, zal kiy, të nahwëti bëla vëgha mali ngati Hyalaw, mali na

10:32 10:32 Rm 14:13 10:33 10:33 9:19-22 11:1 11:1 4:16 11:2 11:2
2Tes 2:15; 3:6 11:3 11:3 3:23; Ghava 3:16; Ef 5:23 11:7 11:7 Ghava 1:26-27
11:8 11:8-9 Ghava 2:18-23; 1Tim 2:13

sa ngati na të nahwëti bëla zal. ⁹ Zhini difay, kaa mali ngati Hyala zalëw, mali na sa ngati na kaa zal. ¹⁰ Va tsëgha na kiy, war lë shiy ði na mbë ghën mali, ta mbëë ci dikë tsa mëni zal dzëkën lë të mbërkë kwëma ka kwal Hyala më ghwëmë kwërakwë ða.

¹¹ Ma ghënzë nja na ghwëmmë ghwëmmë mbëzliy nëw Yesëw Këristëw, ya war tsëgha gëzëkëe kwëma vay, va ghwëmmë na, a ghwëmmë sënay, ka në mali të mbërkë zal nzee tibaw, këw, ka në zal të mbërkë mali nzee tibaw, kë difaw. ¹² Njasa nzana va, hëj Hyala bëvë bëla të zal, mba'a ngati mali tiy, tsëgha zhini naa mënta difa, mali saa zhiniy ya zal sëkwa. War sëkë va Hyala tsahwë shiy gwanashi.

¹³ Ya ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëyëy, nighëtim kwëma va di, ka dza naa tëbë maliy cë'wë Hyala kala pëhë ma shiy dzëmbë ghën nzë na? ¹⁴ Ma na zal sana ya war të pa ciy, kwëma ha'wë ha'wëta na zlashi shëti ciy sëkwashi biti biti. Ya wa ndëy, aa sënata nava tsëgha. ¹⁵ ðy ma na mali, ghënzë kë zlashi shëti nzë tsëgha kiy, lë bama ti tërëjw na, sa nzana mba'a Hyala ðanavë shëti biti biti ni tsëgha, ta mbë ghëshiy dëpay ghën tsa nzë. ¹⁶ Mba'a kë tsahwëti ndë dzaa zhini ghën, ka ngërë

ghëpëë dzëkën kwëma gëzëkëe nay, avanta kwëma gëzëncee: Tsëgha na na ghëy kwëma sënabëjwëy ghëy mbë mëni, zhini tsëgha nihwëti mbëzliy nëw Yesëw sënabëvë kwërakwë difa, në ya kaa ngëci.

Njasa ka ghwëmmë zëmë ðafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë

¹⁷ Kwëma ðee na gëzëjwëy sanay, kwëma kwa faljwëy naw. Sa nzana, e favë, ghala pëtsa ka ghwëy ðasëjwëy ta cë'wë Hyalay, kar ghwëy mëni shi wëzë ni mbë ðasëva tsa vaw, kë mëndi. ¹⁸ Kwa tanja kwëma ghee favë mbë kwëma vay, ghala pëtsa ka ghwëy ðasëvay, kar ghwëy dzanambë ghala mbë ghën tsa ghwëy ghënghën ghënghën, kë mëndi. Ma sa tëkëe kwëma va kwërakwë ða na, nja tsëghaa yën nighë katanj. ¹⁹ Talay, wëzëba dzanambëvata ghala tsëgha mbë ghwëy na, ta mbë ni Yesëw *Këristëw mbëzli slar slar niy cikëvëri ghën tsa shi mbë ghwëy. ²⁰ Ghala pëtsa ka ghwëy ðasëjwëy ta zëmë ðafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë kiy, kar ghwëy tëkë na, ðafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë na sa ðasëjëy ghëy na ta zëmë nzë katanj, pë ghwëyëw. ²¹ War ðasëjwëy ma ghwëy ta zëmë nzëy, ya wa ndëy na ci ðafa takë na ka naa zëmë, ka gha nighë ki na, lë mashi nihwëti,

nihwəti na, ghəm ghəm mətəshi shi sa ka ghəshiy ghyamtəvashi. ²² Kwəma ka waa nava tsəghaa? Ə kama ghi va ghwəy gar zəmə shiy ya gar sa shiy ghwəy kəy na? Naa, basəva tsa mbəzliy nəw Yesəw na tsa dī ghwəy va ndəramti, ka pa ha'wəə dzəkən ni kama shiy və shi mbəzli na pən? Njaa dzee ni ngəŋwəya? Ta falŋwəy dzee mbə gəla kwəma tsəgha na va nə ghwəy na? Ka falvəŋwəy ya teepəw!

²³ A na neyey, avanta kwəma bənivee va Ndə sləkəpə, tsəgha yən banavəŋwəy kwərakwə: Ma hetihwer tə vərđi ngati məndi va dafa ta kəsə ciy, dzəghwa Ndə sləkəpə Yesəw tsəŋ bəvə peŋ, ²⁴ dza na ka mananta 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsay, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va. Ma kə na: «Ava ghənzə na vəghee ndəŋwəyee. War tsəgha pə ghwəy dzaa məni ya hwəmba, ta mbə ghwəy zəzəə dzəkənee» kə. ²⁵ Ma ləy hwəm sa zəhwə ghəshi dafa na, dza na həŋ bəvə hwəpər shi sa dība. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala ta jakəva lə mbəzli, lə miymiy ya dzaa shəkəshi. Ya hwəmba dza ghwəy basəŋwəy ta sashi taa nzay, zəzə tə ghwəy

dzəkənee ghwəy mbə sashi» kə. ²⁶ Di naa gəzəy, ya hwəmba basəŋwəy ghwəy ta zəmə peŋ tsa, lə ta sa shi sa niy, bar tsa məti mətīy Ndə sləkəpə Yesəw ta mbəə mbəlīpə na sa gəzanshi ghwəy kaa mbəzli. Ka gəzanshi pa' fəca dza naa zhəkə.

²⁷ Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa dzaa zəmə peŋ tsa Ndə sləkəpə, ka sa shi sa ci, kala zəzə maa dzəkən, mba'a bətishi nja shi zəmə gəmshī niy, a fəti və kwa kwəma Hyala, sa nzana mba'a ghəci ndərəti vəgha Ndə sləkəpə, mba'a miymiy ci. ²⁸ Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na ə kə dzaa naghamti nəfə tsa ci də'wə ghən tsa ci ka na gha kwəfəghə zəmə peŋ tsa va lə shi sa va. ²⁹ Sa nzanay, ya wa ntsaa dzaa zəmə peŋ tsa Ndə sləkəpə, ka sa shi sa ci, kala təkə maa dzəkən vəgha Ndə sləkəpəy, ngwəvə Hyala na sa mbahə naa dzəkən ghən tsa ci. ³⁰ Ava va tsəgha nashi ghwəy mbəzli gwərapə gwərapəshi ni dāŋ mbə ghwəy sana, zhini tsəgha vədevəder, ma nihwəti ba na, mba'a ghəshi bəkwəshi. ³¹ Ma mba'a pə ghwəmmə naghamti kwəma mbə nefer ghwəmmə wəzə də'wə ghən tsa ghwəmmə ka ghwəmmə gha zəmə nzəy, ka dza Hyalaa basə ngwəvə

11:22 11:22 Zhk 2:5-6 **11:23** 11:23-25 10:16; Mt 26:26-28 **11:25** 11:25
sla kiri tsa 'war'war tsa: Zher 31:31-34; Lk 22:20; 2Kwər 3:6; Ebr 8:6; miymiy:
Səvəri 24:6-8; Ebr 9:12 **11:26** 11:26 Mt 26:29 **11:27** 11:27 11:20-22; Ebr
10:29 **11:28** 11:28 2Kwər 13:5 **11:32** 11:32 Ebr 12:5-6; ShiZhŋ 3:19

dzækën ghwëmmëw.
³² Mba'a kə nabətëmmë, ka dë'wëvëmmëy, i na nava immë na, vantaa ngwëvë dzaa dzækën ghwëmmë kwasëbë mbëzliy nëw ma Yesëw fëca dza naa sla ngwëvë mbëzli të hidfi.

³³ Ma kiy ngwarmëhiray, mba'a pë ghwëy basëva ta zëmë dafaa zëzë dzækën Ndë slëkëpëy, ndëghë pë ghwëy dzaa ndëghëti ghën tsa ghwëy, gwananjwëy ghwëy basënjwëy, ka ghwëy gha zëmë shiy. ³⁴ Mba'a kə tsahwëti ndë nay lë may ghëciy, përbä këghi tsa ci kə dzaa zëmëvë shi zëmë ci. Ma ghalabä kiy, sa ka ghwëy basënjwëy na, ka dza Hyalaa basënjwëy ngwëvëw.

Ma naa tërbë kwëma kiy, sa kee tsëhëra mbë ghwëy dzeë slëka nava.

12

*Njasa tëshëpë *Safë tsa Hyala bërci ghënghën ta ghëra slëni Hyala*

¹ Mbë kwëma dzeë na ta gëzanjwëy nana kiy ngwarmëhiray, ë dëe ghwëy sënata kwëmaa dzækën bërci vëlipë Safë tsa Hyala ghënghën ghënghën ta mëni shiy. ² A ghwëy sënay, ghala pëtsaa niy nëw ma ghwëy Yesëw *Këristëwëy, ë niy nëw ghwëy mbëreketi nja ghwëlefesli. Niva shiy kiy, ka mbata gëzë kwëma ghëshiw. ³ Va tsëgha

gëzanjwëy ya, a ghwëy mbë sënay, tsëgha na kwëma va nanaw pë ghwëy. Mba'a kə ndë gëzë kwëma lë bërci Safë tsa Hyalay, ka dza ntsa vaa ni ntsa bazlamti Hyala na Yesëw, këw. Dibay, ka mbay ndë ni Ndë slëkëpë na Yesëw, kë, kala lë bërci Safë tsa Hyala mbë nëfë tsa ciw. Ava tsëgha na. ⁴ Sanay, ghënghën ghënghën na bërci bëmmë Safë tsa Hyala ta mëni shiy, ya tsëgha nzë ki na, war Safë tsa Hyala tsa kwëtij tsa ghëci.

⁵ Ghënghën ghënghën slënihi ghëra mëndi tifa diba na, war Ndë slëkëpë tsa kwëtij tsa bëpë slënihi va ta ghërashi mëndi.

⁶ Ghënghën ghënghën kwal tsa ghëra mbëzli slëni kwa diba na, war Hyala kwëtij na canshi kwal tsa va kaa mbëzli ta ghëra slëni va. ⁷ Ya wa ndëy, a Safë tsa Hyalaa ghëra slëni li ka bënci bërci ta këati nihwëti mbëzli.

⁸ Dza na kaa tsahwëti ndëy, mba'a banavë bërciy gëzë kwëma lë sënata kwëma mbë, ma kaa tsahwëti ba na mba'a banavë bërci gëzë kwëma lë sënashi shi bëni mëndi. ⁹ Kaa tsahwëti diba na, mba'a Safë tsa va vay, banavë bërciy bë nëfë tsa ci gwanay kaa Hyala. Ma kaa tsahwëti na, mba'a Safë tsa va vay kwëtij banavë bërciy mbëli ka zëlghwë. ¹⁰ Dza na mba'a banavë bërciy mëni kwëma madëña madëña na

12:2 12:2 8:4-6; Ezay 44:9-20; Gal 4:8
 12:4-11 12:27-14:40; Rm 12:6-8; Ef 4:4
 12:10 12:10 14:5; SlëniKY 2:4

12:3 12:3 1Zhj 4:2-3; Rm 10:9 12:4
 12:5 12:5 12:28-30 12:7 12:7 14:26

kaa tsahwëti. Kaa tsahwëti na, gëzëpë kwëmaa sëäkë va Hyala. Ma kaa tsahwëti na, mba'a banavë bërciy sënay tëhëvëri kwëmaa sëäkë va Safë tsa Hyala dewdew tsa, lë naa sëäkë va hyeler ghwëni *ndë jaka tsa Hyala. Kaa tsahwëti ba na, mba'a banavë bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi. Ma kaa tsahwëti na, mba'a banavë bërciy mbay zhinikëvëri kwëmer gëzëkë tsahwëti ndë va. Ava tsëgha. ¹¹ Shi va gwanashi kiy, war Safë tsa Hyala va kwëtiñ tsa kwëtiy mënishì na mbë mbëzli. Ghëci tihë na bërci va kaa mbëzli, ya wa ndëy, mba'a banavëshi njasa tëbanci na.

Njasa nza bëlahi va ðañañ të vëgha ndë kwëtiñëy, tsëgha na mbëzliy nëw Yesëw

¹² A ghwëmmë sënay ndë ngëriy, vëgha kwëtiñ na, mba'a bëlahi ðañ ti. Ya tsëgha na bëlahi ðañ ti kiy, war vëgha kwëtiñ ka naa nza. Ava tsëgha na lë Yesëw *Këristëw kwërakwë ki. ¹³ Ghala pëtsaa mënimme mëndi *batëmëy, ka vëgha kwëtiñ mëntëmmë *Safë tsa Hyala va kwëtiñ tsa gwanammë. Ya mbë hwëlfë *ka Zhëwifë na ndë, ya mbë nahwëti hwëlfë na ndë, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsay, war Safë tsa kwëtiñ tsa va na sa fambëmmë Hyala mbë nefer ghwëmmë gwanammë.

¹⁴ Shiy kwëtiñ mënti na vëgha ndë ngëri kiw, bëlahi ðañ jakëshi na. ¹⁵ Ya ë në sëða sana, bëla të vëgha ndë ngëri nzee njana kamee ka dëvëw, këy, katanj dza naa kamaa bëla të vëgha ndë ngëri na? Tibaw. ¹⁶ Ya ë në slëmë sana bëla të vëgha ndë ngëri nzee njana kamee ka mëtsëw, këy, katanj dza naa kamaa bëla të vëgha ndë ngëri na? Tibaw. ¹⁷ Ya ghënzë niy nza sana, dzëghwa bëlahi të vëgha ndë ngëri, mba'a ghëshi mënishì ka mëtsëhi gwanashi kiy, lë wa niy dza ndëë favë kwëma nzaa? Ya ka slimim gwa'a tsëgha niy nza shi të vëgha ndë kiy, lë wa niy dza ndëë fa zën tsa shiy nzaa? ¹⁸ Njasa nza bëlahi va të vëgha ndëy, Hyala fëyshi na tsëgha, dzëghwa të pëtsa ði na. ¹⁹ Mba'a kë Hyala niy mënti bëlahi të ndë ngëri va ka nahwëti bëla kwëtiñ nzay, ka dza vëghaa nza tifa nzaw. ²⁰ Bëlahi mënti na va ðañ ni kiy, ghëshi mënti na vëgha ndë ngëri.

²¹ Tsëgha kë kiy, ka mbay mëtsëë ni kaa dëvë na: Kwäl tsee tifa lë ghaw, këw. Ka mbay ghën ni ba na: Kwäl tsee lë ghwëyëw, kë kaa shidshidfiw. ²² Sana, war mba'a kë na nata gha va bëla të vëgha gha, kwëð kwëð na kala tifa nzay, ntsa mëti mëti tsa niy dza ghaa nza nza. ²³ Ghwëmmë

kæ nighë sanay, bêla tã vëgha ghwëmmë va ka ghwëmmëë bëti njasa kama vëri tiy, ghënzë na na ka ghwëmmëë gwëraa ndëghwë. Na ha'wë ghwëmmë va li bêla tã vëgha ghwëmmë kala ði ghwëmmë mbëzliy natay. Ghënzë na sa gwëra ghwëmmëë fë ghën ti.

²⁴ Dzëghwa naa tãbë bêla tã vëgha ghwëmmë na, kala mbë ghwëmmë lë nava bêla vëgha. Hyala ngati na shi va tsëgha gwanashi, ta mbë dimëë nza tãrëñwëba tã ni ha'wë ndë va shiy li shi.

²⁵ Ma mënti Hyala tsëghay, nëghëtaa vëgha ntsa kwëtij tsa dzaa tihëvëri ghën tsa nzë, ta mbë bëlahi tã vëgha gwanashiy kækëëti ghën tsa shi kwa jipë shi.

²⁶ Mba'a kã zhi bëhëvë ndë tã nahwëti bêla tã vëgha ciy, vëgha ntsa va gwanata ka naa nza mbë sa ngëra'wë va zhi tsa va. Mba'a kã mëndi ghaslëti nahwëti bêla vëgha ndë bay, vëgha ci va gwanata ka naa nza mbë tãbë kwërakwë ba.

²⁷ Ghwëy gwananwëy, ghwëy mbëzliy nëw Yesëw kiy, vëgha ciy gë ghwëy. Bëlahi tã vëgha ci nza ghwëy, ya wa ndë mbë ghwëyëy lë tsa ci pi na tã vëgha va. ²⁸ Hyala dë'wë ghën tsa nzë bënavëshi na slëni ghënghën ghënghën mbë dëvë shi kaa nihwëti

mbëzli, mbë mbëzliy nëw Yesëw. Dza na kwa tanjanëy, mba'a fëy *ka kwal Yesëw, zhini na kwa baka, mba'a fëy ka gëzë kwëmaa sëakë vë. Ma tã kwa mahkana na, mba'a fëy mbëzliy dzaa bënipë kwëma nzë. Zhini na ðiba na, mba'a bënavë bërci kaa nihwëti mbëzli ta mëni shi madanä madanä ni. Ma nihwëti bëba na, mba'a bënavëshi bërciy mbëli ka zëlghwë. Nihwëti ðiba na, mba'a bënavëshi bërciy këëti mbëzli. Nihwëti ðiba na, mba'a bënavëshi bërciy 'wa kwal kaa mbëzli, ma nihwëti ðiba ki na, mba'a bënavëshi bërciy mbay gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi. Ava tsëgha.

²⁹ Nay ghwëy njasa tãhavëpë Hyala slëni nzë sa? Gwanashi na mbëzliy ka kwal Yesëw na? Gwanashi na mbëzliy ka gëzë kwëmaa sëakë va Hyala na? Gwanashi na mbëzliy ka bënipë kwëma nzë na? Gwanashi na ghëshiy ka ghëra slëni madanä madanä na na?

³⁰ Kaa ngëshi gwanashi bënavë na bërciy mbëli mbëzli va zëlghwë na? Gwanashi mbay ghëshi gëzë kwëma lë ghani sënata ma mëndi na? Kaa ngëshi gwanashi bënavë na bërciy zhinikëvëri kwëma sënata ma mëndi va na? Tibaw.

³¹ Ma pë ghwëy mëntiy, pëlam kwal tsa kwëmavë

niy gwëramti bërci mbë
bërci bëpë Hyala.

Nana kiy, ta ciŋwøy kwal
tsaa gwëramti mbë kweler
va gwanashi dzee.

13

*Di nihwëti mbëzli na shiy
gwëramti mbë shiy gwanashi*

¹ Sanay, ya war ë nzana,
mba'ee mbay gëzë ghanihi
mbëzli të hidï ghënghën
ghënghën, zhini ka mbay
gëzë ghani ka kwal Hyalay,
kala di nihwëti mbëzli
pën na, ghala mbë ya lë
kwereŋa, ya lë bambadë
tsa dë'wë mëndiw. ² Ya ë
nza bërciy gëzë kwëmaa
sëkë va Hyala kaa mbëzli
vëya, ya gwa'a gwa'a
sënashee shiy, ya ë nza
bërciy favë kwëma mbëmbë
na 'yahë'yahë na mbë
mëhërlee, ya ë ßanavee
nëfë tsee kaa Hyala gar
mbay ya ni ka këlan:
'Barvanja të pëtsa nza gha
va, pën, ka ßarvay ghëciy,
kala di nihwëti mbëzli pën
na slëni gëmta naa shi
mënee va tsëgha. ³ Ya ë
bëvee shi vëya gwanashi,
mba'ee tahanavëshi kaa ka
cicikwë, ya war lë vëgheta
zlatanavee kaa mbëzli ta
ndantëra mëndi lë ghwëy,
kala di nihwëti mbëzli pën
na, shi dzee kwëmavë mbë
niva shiy tibaw.

⁴ Ma ntsaa di nihwëti
mbëzli nacy, ndë së'wa
kwëma ka naa nza. Ka mëni

kwëma wëzë na kaa mbëzli,
ka sël na va ndëw, ka vëshi
naw, ka këli ghën tsa ci naw.
⁵ Ka mëni shi ha'wë ha'wë
ni ntsaa di nihwëti mbëzliw,
ka təkë kwëma wëzë na
na kwataka ta tsa ci ghën
gwa'a tsëghaw, ka bë nëfë
na tanjanëw, ka kësë ndë
na mbë nëfë ciw. ⁶ Ntsaa
di nihwëti mbëzliy, ka vëshi
na ta *kwëma jikir na mëni
mëndiw. War ta na katanj na
kwëma ka naa vëshi. ⁷ Ntsaa
di nihwëti mbëzli na nacy,
gwënyëy ka naa nzëyëy, ya
mbë namaba kwëma. War
kaa Hyala ka naa ßanavë
nëfë tsa ci, ya mbë namaba
kwëma. Vë na nacy,
kwëma tifa kala dza Hyalaa
gwëmatiw. War ë ka naa
së'wa kwëma gwanata. ⁸ Ma
ntsaa di nihwëti mbëzliy, ya
hwëmba na ka dza di tsa ci
vaa kërëyëw. Ta na gëzë
kwëmaa sëkë va Hyala kaa
mbëzliy, ta garëti dza mëndi
ge'i lë tsahwëti vëghwë.
Gëzë kwëmer lë ghanihi
sënashee ma mëndi dibay, ta
zashi dza ghëshi. Ya sënata
kwëma sënata ghwëmmë
nay, ta zata dza na. ⁹ A
na na ghwëmmë kwëma
sënata ghwëmmëy, kërəkëti
ghwëmmëw. Gëzë kwëmaa
sëkë va va Hyala gëzë
ghwëmmë dibay, kërəkëti
ghwëmmëw. ¹⁰ Ma sa dza
Hyalaa cikëvëri na kërəkë
kërəkë na va kwëma cesl
na kiy, ta zata dza na mbë
kwalta na va kwëma ki.

11 Ghala pëtsaa niy nzee zëghwëray, kwëma ndërazhi niy gëzee, zëzë kwëmee na, sa ndërazhi diba. Nee mëhërli vëya na, war sa ndërazhi gwa'a tsëgha. Nana ki, sa këliree ka mëndfaa zal na, mba'ee zlashi mëni shi ndërazhi. ¹² Nana diy, war fëtëhë fëtëhëshi nashi ghwëmmë shiy gwanashi, njasa nighëshi ghwëmmë kwa nighëmti tsa kama riñriñ tsa. Fëca vici gëzee va kiy, ta nashi dza ghwëmmë wëzë wëzë, lë mëtsë ghwëmmë. Nana diy, daw sënatee kwëma, sa dza vici vaa mënta kiy, shiy gwanashi dzee sënashi, njasa sënara Hyala va gwanara kwërakwë. Ava tsëgha.

¹³ Sana kiy, shiy mahkan na shiy mënishish, kala dzaa kädï ma: Banavë nëfë kaa Hyala, fëy ghën gëzlinjë ta kwëma gëzëkë Hyala mëni nze, mba'a dï nihwëti mbëzli. Ya tsëgha nze kiy, dï nihwëti mbëzli na shiy gwëramti dikë mbë shi mahkan ni va bëlakee.

14

Bërciy gëzë kwëmaa sëakë va Hyala lë bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani

¹ Va tsëgha kiy, ë pë ghwëy jihëva ta dï nihwëti mbëzli. Diba kiy, lë nëfë

tsa ghwëy gwanay pë ghwëy maw kwëmavë bërci bëpë *Safë tsa Hyala. Gaw bërciy gëzë kwëmaa sëakë va Hyala kaa mbëzli pë ghwëy dzaa gwëraa maw.

² Ntsaa kwëmavë bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, kaa Hyala kwëtita gëzë na kwëma ci. Kaa mbëzli naw. Sa nzanay, ndë tibaa favë kwëma gëzë naw. Kwëma Hyala sënata ma mëndi na sa gëzë na gwa'a tsëgha, sa banavë Safë tsa Hyala bërciy gëzë nze sëvëri. ³ Ma na ntsaa gëzëpë kwëmaa sëakë va Hyala lë ghani favë mëndi naci kiy, kaa mbëzli gëzë na, ka favë ghëshi, ka këtishi kwëma gëzë na va, ka mëtsahanshi bërci, ka garëshi wëzë wëzë mbë kwëma Hyala. ⁴ Ndë gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, war ghëci kwëtiy na sa dza kwëma ci vaa këtiti. Ma na ntsaa gëzëpë kwëma banavë Hyala ta gëzë kaa mbëzliy, mbëzliy nëw Yesëw gwanashi dza naa këtiti lë na ci va kwëma.

⁵ Yënëy, ë dï Hyalaa ndanjwëy bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani gwananjwëy. Nanzë kiy, bërciy gëzë kwëmaa sëakë vë kaa mbëzli na sa gwërantëe dï Hyalaa ndanjwëy. Mba'a kë ndë gëzëpë kwëma lë ghani

favø ma møndiy, mba'a ndø zhinipø kwøma gøzø na va tifa dī na, ta mbø kwøma vaa køeti mbøzliy nøw Yesøw. Kala tsøghay, dikøba ntsaa gøzøpø kwømaa søøkø va Hyala na, kaa ntsaa gøzø kwøma va lø na favø ma møndi ghani.

6 A ngwarmøhira, ya yøn dza sènzønva, ndøsee tsøhøra mbø ghwøw, tapø, yøn ta gøzanwøw kwøma lø ghani favø ma møndi kiy, dza kwama dzee køetitønwøw mbø kwøma va tsøgha ghwøw nighøa? Mba'a pøn tsøhøra mbø ghwøw dī nay, ka gøzanwøw dzøkøn shi citøra Hyala, aw na, ka cinwøw kwal tsa sønata kwøma, ya ka gøzanwøw kwømaa søøkø va Hyala, ya ka bønijnwøw nihwøti shiy. Ghalaba kiy, ta køetijnwøw dzee.

7 Tøkøtim kwøma ya tø kwøma shi ka møndiy viy nja sherey, lø ni ka møndiy tsa nja gøzøpøli dī. Njaa ka ghwøw favøshia? Mba'a kø ntsaa viyshi, ya ntsaa tsashi kala yømøtishi wøzøw, ka dza ndø sønay ghøn tø gøla ni dī na va møni shiyøw. 8 Tsøgha na lø kwøma ndø viy tølīmøø dzømti ta har mbøzli ta pa difa, war mba'a kø ndø viy tølīmøø dzømti kala viyti tølīmøø ci lø kwal kiy, wa ntsaa dzaa kafø ta dza ta paa? 9 Ghala mbø lø kwøma ghwøw kwørakwø kiw. Mba'a pø ghwøw

gøzø kwøma lø ghani favø ma møndi kiy, ndø tifa mba'a dzaa favø kwøma dī ghwøw va gøzøw. Ghalabay, dzømbø safø dza gøzø kwøma ghwøw nza. 10 Ta na ghanihiy, dān ghønghøn ghønghøn na ghøshi tø hidī. Nahwøti ghani mbø shi kala gøzøva kwøma liw. 11 Ya tsøgha nzø mba'a kø ndø gøzøra kwøma lø ghani favø mee sanay, ndø mølmø dzee bøti tsava ndø, tsøgha ghøci dzaa bøtøra, nja ndø mølmø kwørakwø.

12 Njana nza ghwøw mbø maw kwømavø børci bøpø Safø tsa Hyala kiy, tøranwøba børciy dzaa køetiti mbøzliy nøw Yesøw ta køli ghøshi mbø kwøma Hyala pø ghwøw pøla.

13 Va tsøgha kiy, mba'a kø ndø kwømavø børciy gøzø kwøma lø nahwøti ghani favø ma møndiy, ø kø cø'wø Hyala difa, a Hyala banavø børciy zhinikøvøri kwøma gøzø na va kaa nihwøti mbøzli. 14 Mba'a pøn cø'wø Hyala kwa kwøma sønata ma møndiy, mbø cø'wø ka nøfø tsee nza, ma møhørløe na gwønøta. 15 Njana nzana tsøgha kiy, njaa tøbø na yøn mønìa? A dzee mønìy, ka cø'wø lø ghani favø ma møndi, zhini ka cø'wø lø møhørløe dzee møni. Ya cøm hee ta fal Hyala difay, ka ha lø kwøma favø ma møndi, zhini ka ha lø møhørløe dzee ha. 16 Kala møni pø gha tsøgha sana,

dza gha tapə dzəmbəŋa mbə mananta 'wəsa kaa Hyala lə kwəma favə ma məndiy, njaa njaa dza mbəzli tifa sənata maa dzəkən nava kwəmaa ni *Amin, kə ghəshi ta zləba cə'wə gha vaa? Ka dza ghəshiy mbay gəzə, sa favə ma ghəshi sləkar tsa kwəma gəzəkə gha vaw. 17 Ya ə niy nza kwəma məni gha va 'wəsa tiy kwəma wəzə nay, sa favə ma məndi kwəma gəzə gha va na, ka dza naa kəətiti mbəzliw.

18 Yənəy, 'wəsa nə ya kaa Hyala. Sa nzanay tərənwbə kaa ngəra ndara na bərciy gəzə kwəma lə nihwəti ghanihi ghəngħən ka taŋamtənəwəy gwanənəwəy. 19 Ya tsəgha nzə ki, mba'a pən mbə basəva tsa mbəzli nəw Yesəwəy, wəzəba gəzəkəe kwəma cifə lə kwəma favə məndi ta mbəə bananshi shiy kaa mbəzli kee favə, kən dzaraa dzəmbə gəzə kwəma diwəy diwəy diwəy kwa kwemer favə ma məndi.

20 A ngwarməhira, əntaa təkə kwəma ghwəy nza njasa ndərazhi ma. War təkə kwəma mətikwəkwər kə sa mbə ghən ghwəy. Dza kwa *kwəma jikir na nanzəy, nja ndərazhi pə ghwəy mənənəwəy, sa nzanay, sənay məni jikir ndərazhiw. 21 A məndi tsasli ti kwəma mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:

A kə Hyalay:

«Ka məlmə dzee ghwəniy səkə ta gəzanshi kwəma kaa mbəzlee ni, kwa ghani sənata ma ghəshi, ya tsəgha nzə kiy, ka dza ghəshiy fa kwəmee vaw» kə, kə məndi.

22 Ma gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndiy, kwəmaa canshi Hyala li kaa mbəzliy nəw ma Yesəw, ta mbə ghəshiy sənay ghəngħən na ghəshi lə mbəzliy nəw Yesəw, kə ghəshi. Ta ci kwəma kaa mbəzliy nəw Yesəw naw. Ma na bərciy gəzə kwəmaa səkə va Hyalay, kaa mbəzliy nəw Yesəw ci na kwəma, kaa mbəzliy nəw ma Yesəw naw.

23 Ya ghwəy dza ghwəy mbəzliy nəw Yesəw gwanənəwəy mba'a ghwəy basənəwəy, tapə ghwəy mbə gəzə kwəma gwanənəwəy lə nahwəti ghani favə ma məndi kiy, njaa dza mbəzli tifa sənata maa dzəkən kwəma va, lə mbəzliy nəw ma Yesəw səkəshiy zhəghətənəwəy sa ka ghəshi favə ghwəy mbə gəzə kwəma vaa? Ka dza ghəshiy ni: Ka gezlekiki na mbəzli ni, kə ghəshi sa? 24 Kala nava kwəma tifa sana, dza ghwəy gwanənəwəy ka gəzə kwəmaa səkə va Hyala lə kwəma favə məndiy, sa ka mbəzliy nəw ma Yesəw lə nihwəti mbəzli gəmshiy ni səkəshi favə kwəma va na, ta sənay dza ghəshiy

dzəkən jikir tsa məni ghəshi, ka bānshi fəti kwəma va mbə nefer shi. ²⁵ Kwəmaa niy nza mbəmbə na mbə nefer shiy, cəke' dza kwəma vaa pələdikəvəri. Ka ghəshi dza ki na, ka tsəfəkwə kwa səfa Hyala, ka pəra'wanta dividivi shi. Ma kə ghəshi dzaa ni lə miy tsa shi na: «A ghwəyəy, katan na Hyala mbə jipə ghwəy» kə ghəshi dzaa ni.

Njasa təbə na, lə kwal tsa nze, di na mbəzli Hyalaa məni kwəma mbə jakəva tsa shi

²⁶ A kwəma ka ghwəy məni dze ni ngənwəy kia ngwarməhira? Mba'a pə ghwəy basənwəyəy, a tsahwəti ndə mbə ghwəy dzaa mbay ha cəm, tsahwətiy, *ka bənipe kwəma Hyala, tsahwəti fa na, ka gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala, ma tsahwəti difa na, ka gəzəpə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndi, tsahwəti difa ki na, ka zhinipe kwəma gəzəkə tsahwəti ndə va. Ya nimaba shi məni ghwəyəy, ta kəəti mbəzli Hyala nza ghəshi mətəhə kəli mbə kwəma Hyala pə ghwəy mənishi. ²⁷ Mba'a kə mbəzliy gəzə kwəma lə nahwəti ghani mbə ghwəyəy, mbəzli bakəshi, ya mahkan, kə dzaa gəzəhwə gwa'a tsəgha. Kəramti na ci tsava, kəramti na ci tsava, kə ghəshi dzaa gəzə. Sa ka ghəshi

gəzamtıy, nza tsahwəti ndə zhananavə kwəma gəzəkə ghəshi va kaa mbəzli. ²⁸ Kala ntsaa mbata zhini nze tifay, wəzəba dza ntsaa gəzə kwəma va vaa zlata gəzə nze zlanzlan mbə mbəzliy nəw Yesəw na. Kaa ghən tsa ci lə kaa Hyala kə dzaa gəzə sa ci mbə nəfə tsa ci. ²⁹ Ya ə nza mbəzliy gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala tifa dibay, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaa gəzəpə kwəma gwa'a tsəgha difa. Ma nihwəti na, ka fa, ka nighə kwəma gəzə ghəshi va, ta sənay nda kwəmaa səəkə va Hyala na katan katan. ³⁰ Mba'a kə tsahwəti ndə mbə gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala, dzəghwa mba'a Hyala gəzanci nahwəti kwəma tifa kaa tsahwəti ntsa mənəy ta gəzəpə ghəciy, ə kə tsa mbə gəzə kwəma va ndə garəti na ci va kwəma, mba'a banavə kwal kaa tsaa di gəzəpə nahwəti kwəma va. ³¹ A kwal va ghwəy ta gəzəhwə kwəma gəzanwəy Hyala ghwəy gwənanwəy. Nanzə kiy, kwətinj kwətinj di na ghwəy gəzə. Ta mbə ghwəy gwənanwəy bənivə shiy, lə ta mbə ghwəy mətəhanavə bərzi kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. ³² Mba'a kə Hyala banavə bərziy gəzə kwəma nze kaa ndəy, ta mbə dza ntsa va kəsəti ghən tsa ci ta gəzə kwəma banavə

14:25 14:25 Ezay 45:14; Zhj 4:17-19

14:29 14:29 SləniKY 17:11; 1Tes 5:21

14:26 14:26 8:1; 12:7-10; 14:4; Ef 4:11-13

14:33 14:33 7:15

Hjala va ge'i lë vëghwë tsa tëbanci. ³³ Sa nzanay, na Hjala na, ka di sawa kwëma naw, zërkë na sa di na ghwëmmëë kwëmavë kwa jipë ghwëmmë.

Njasa ka mbëzli Hjala vaa mëni mbë basëva tsa shi gwa'a gwa'ay, war tsëgha pë ghwëy taa mëni kwa jipë ghwëy kwërakwë. ³⁴ Æntaa mi'i dzaa gëzë kwëma mbë mbëzli ghala pëtsa ka ghwëy basëñwëy ma. Kwal vë shi ta gëzë kwëmaw. Va zhër kë ghëshi dzaa fa kwëma. Njasa gëzëkë Hjala va mbë *kwëma pëhëti na. ³⁵ Ka tëbë na maliy gëzë kwëma mbë basëvaw, mba'a kë nahwëti kwëma gëzëta kala favë ghënzë, ka di dëw kwëma ghënzëë dzëkëñëy, këghi kë dzaa dëw va zata.

³⁶ Kwëma Hjala nata ghwëy nay, va ghwëy 'wava naw. Kwataka ghwëy na shiy favë dibaw. ³⁷ Mba'a kë ndë ni mbë ghwëy: A bërci Safë tsa Hjala vëya, kë. Ya ma yëñëy: Ndë gëzë kwëmaa sëäkë va Hjala nzee, në nay, sëñay të ghëci: Ma kwëma tsasliñwëy ya nay, kwëma gëzëkë Ndë slëkëmmë Yesëw na, kë. ³⁸ Kala dza këë zlëbë kwëma tsasliTEE nay, ka dza Hyalaa sëñay kwërakwëw.

³⁹ Ma kiy ngwarmëhiray, lë nëfë tsa ghwëy gwanay pë ghwëy maw kwëmavë

bërciy gëzë kwëmaa sëäkë va Hjala kaa mbëzli, nanzë kiy, æntaa ghwëy makë mbëzli va gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi ma. ⁴⁰ Ya nimaba shi mëni ghwëyëy, njasa tëbë shiy, lë kwal tsa shi pë ghwëy mënishì, kala sawa ma kwëma.

15

*Kwëma zhakati tsa *Këristëw mbë mëti*

¹ A ngwarmëhira, nana kiy, e di zhiniy zazavëñwëy kwëma wëzë na va niy gëzëñwëy ya. Sa zlëbavë ghwëy va, mba'a ghwëy kësëvë mbë nefe ghwëy wëzë wëzë. ² Ghënzë na kwëma dza Hyalaa mbëliñwëy li, ghwëy kë dzaa kësëvë lë nëfë kwëtiñ, war njasa gëzëñwëyee va. Kala dza pë ghwëy kësëvë tsëghay, gëm zlëbavë ghwëy.

³ Yën kiy, kwatanjata banavëñwëyee kwëmaa gwëramti shëndëkë, njasa niy favee va Yesëw Këristëw dë'wë ghëñ tsee. Ma pën niy niy: A Këristëw mëtiy ta kwëma ghwëmmë jikir na, njasa gëzëkë mëndi mbë Zliya Hjala. ⁴ Dzëghwa mba'a mëndi lamti, bakë vici ci kwa kwëli, ma të kwa mahkana vici na, mba'a zhëkëmëy kwa kwëli, nja kwëmaa niy tsasliTi mëndiy

dzəkən mbə Zliya Hyala.
⁵ Ma sa səəmøy na kwa kwəliy, dza na mba'a cinti ghən tsa ci kaa Piyer, løy hwəm na mba'a cinti ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ta səfa ci va məj lə bakə ni. ⁶ Zhəghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa ci kaa nihwəti ngwarməhimməə nəw tə nahwəti vici. Mbəzli gar tənəti diwəy diwəy cifə. Nihwəti mbəzli mbə shi sanay, a ghəshi bəkwəshi. Ma dən tsa shi na, mba'a shi tə ghwəməshi. ⁷ Dzəghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa ci dība kaa Zhakə, løy hwəm dība na, kaa nihwəti ka kwal ci gwanashi.

⁸ Dzəghwa na, tə kwa kəni kwərakwə ki, løy hwəm niva mbəzli gwa'a na, mba'a citəra ghən tsa ci. Ma yən fəcava ki na, mba'ee mənɗa mbə shi nja zəghwə yakə mənɗi tir tsa ci ghwəla ta məni. ⁹ Yən kiy ntsaa gwəramti cəlikwə nzee mbə *ka kwal Yesəw. Məndee gar nzaa ndə kwal tsa Yesəwəw. Sa nzanay, tərənɗw səəkee mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzli Hyala va nəw Yesəw Kəristəw.

¹⁰ Ya tsəgha kiy, dzəghwa Hyala mba'a mənti zhəhwər tə ya, va tsəgha nara ghwəy njasa nzee tsa sənzenva. Ma zhəhwər tsa mənti Hyala va tə ya tsəgha kwərakwə kiy, dzəmbə safə naw. Dalala məntee sləni ka

tanjamti nihwəti ka kwal Yesəw. Nanzə kiy, lə bərcee ghəratee sləni vaw, ghənzə ndara na bərce lə zhəhwər tsa nze va, ta ghəra nze. ¹¹ Ghənzə tsəgha kiy, ya yən, ya nihwəti ka kwal Yesəw, gəzə na Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy, ghala mbəw, kwəma kwətɪn naa sa gəzanshi ghəy kaa mbəzli. Sa favə ghwəy va, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti

¹² A Hyala zhanakati Yesəw *Kəristəw mbə məti, pə ghəy kaa kwəma gəzə ghəy kaa mbəzli. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy, njaa njaa zhəkə na, zhini nihwəti mbəzliy gəzə mbə ghwəy na: Zhakati tsa mbəzliy bəkwəshi tifa mbə mətɪw, kə ghəshia? ¹³ Ndata kala zhakati tsa mbəzliy bəkwəshi tifa mbə məti njasa gəzə nihwəti mbəzli va mbə ghwəyəy, ghənzə tsəgha na, zhakatiy Yesəw *Kəristəw mbə məti kwərakwə kiw, dɪ naa gəzə. ¹⁴ Kala zhakatiy kə Yesəw mbə məti katan kiy, ghənzə tsəgha na, kwəma gəmta naa kwəma Hyala gəzə ghəy va kaa mbəzli. Ghwəy kwərakwə kiy, gəm banavə ghwəy nefer ghwəy kaa kwəma va.

¹⁵ Tsəgha kə dibay, dzərvəə təbakən ghəy kən

Hjala dî naa gëzë. Sa nê ghëy va kaa mbëzli: A Hjala zhanakati Yesëw Këristëw mbë mëti, pë ghëy. Njana kama zhakati tsa mbëzliy bëkwëshi tîba mbë mëtiy, kwëma ka Hjala zhanakati Yesëw mbë mëti naci ghënzë tsëgha bëy. ¹⁶ Ndata kala zhakati tsa mbëzli tîba mbë mëtiy, zhanakati Yesëw Këristëw Hjala mbë mëti kwërakwë kiw. ¹⁷ Mba'a kë Yesëw Këristëw kala zhakatiy mbë mëti kiy, tëgëm bënavë ghwëy nefer ghwëy ngëci. Ghwëlata na kwëma ghwëy jikir na kën ghën tsa ghwëy. ¹⁸ Ma mbëzliy nëw Yesëw bëkwëshi kwërakwë bë na, kwa bëtë niva mbëzli zashi dî naa gëzë. ¹⁹ War mba'a kë na ghwëmmë na kwëma fëy ghwëmmë ghën tsa ghwëmmë ti mbë nëw Yesëw dzaa nza, war ta kwëmavë zërkë mbë nzëy tsa ghwëmmë tikë të hidî gwa'a tsëgha, kala nahwëti kwëma tîba kwa kwëmay, kay ghwëmmë dza mëndiy gwëraa wahë mbë mbëzli gwa'a gwa'a.

²⁰ Tsëgha na kiw, ta na navay, a Këristëw zhakatiy mbë mëti. Ghëci gha Hyalaa zhanakati mbë mëti. Ti sënëy mëndi, ta zhakati dza nihwëti mbëzliy bëkwëshi mbë mëti kwërakwë, kë mëndi. ²¹ Njasa nzana va,

të ndë kwëtiy mëti ghavaa dzëti hidîy, tsëgha ghatëvay zhakati tsa mbëzli mbë mëti, të ndë kwëtiy kwërakwë. ²² Njasa kwëmavë ndë va mëti, ya tsamaba ci të mbërkë kwëma Adamëy, tsëgha dza mbëzliy kwëmavë zhakatishi mbë mëti të mbërkë kwëma Yesëw kwërakwë. ²³ Æ na na nzana kiy, ya wa ndë na, lë tsa ci vëghwë zhakati tsa ci mbë mëti na tîba. A Yesëw Këristëw zhakatiy, ghëci ndë 'wa kwëma. Ma fëca vici dza naa zhiniy zhëkë kiy, nza ni ci mbëzli zhakati gwanashi. ²⁴ Ma lëy hwëm ki na, nza Yesëw Këristëw zamti hyeler lë mezhizhë shi gwanashi, mba'a ka bërciy zhini ghën tikë të hidî. Ghalaba kiy, nza hidî madî ta kädî. Ka na dza na, hëy bëvë gëzli mazë, mba'a bënavë kaa Hjala, Dëy ki. Nza ghënzë nzëy kwa ta mëni mazë kwëtiya. ²⁵ Sënzënvay, war ta mëni mazë dza Yesëw Këristëw, pa' të vici dza Hyalaa fati ka jaka ci gwanashi të dëvë ci. ²⁶ Kwa kërni ndë jaka tsa dza Hjala ta zamtiy, ghënzë na mëtiy bë mbëzli. ²⁷ A mëndi tsasliti mbë Zliya, ma kë mëndiy: Shiy gwanashiy fanambë Hjala kaa Zëghwë nzë mbë dëvë ci, kë mëndi. Sa gëzëkë mëndi va tsëghay, aa sëvërita wëzë, lë Hyalata na mbë dëvë zëghwë nzëw.

15:17 15:17 15:3; Rm 4:25 **15:18** 15:18 1Tes 4:13 **15:20** 15:20 6:14; Kwë 1:18 **15:21** 15:21-22 15:45-49; Ghava 3:17-19; Rm 5:12, 14, 18 **15:22** 15:22 2Kwë 5:17 **15:23** 15:23 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24** 15:24 Dani 2:44 **15:25** 15:25 Cem 110:1; Mt 22:44 **15:26** 15:26 ShiZhp 1:18; 20:14; 21:4 **15:27** 15:27 Cem 8:6

Sa nzanay, ghënzë fë na shi vaa dzëmbë dëvë ci.
²⁸ Sa ka Hyala fanambë shiy gwanashi mbë dëvë Zëghwë nzë kiy, ka zëghwë nzë va dza na, mba'a fambë ghën tsa ci mbë dëvë Hyala ghënzë Dëy, ghënzë saa fanambë shiy va gwanashi mbë dëvë ci. Nza Hyala mëni mazëë dzëkën shiy gwanashi ya dza lë namaba bëla gwa'a ki.

²⁹ Tëkëtim kwëma, ya të kwëma mbëzliy zlëba va mëndiy mananshi *batem, kwa pëtsa mbëzliy bëkwëshi. Tawa zlëba ghëshi mbëzliy mananshi batem, ndata kala zhakati tsa mbëzli mbë mëti tifa kiy, tawa zlëba ghëshi mëndiy mananshi batem ta mbëzliy bëkwëshia?
³⁰ Ya ghëy kiy, ndata kala dza mbëzliy zhakati mbë mëti na, tawa zlëba ghëy mëndiy sasanjëy ngëra'wë ya hwëmba nzë gar bëkwënjëya?
³¹ Nay ghwëy naa ngwarmëhira, njasa sëëmë viciy, war mbë miy mëti nza ghëy. ð gëzanjwëy ya, sa nzana mbë vëshee të ghwëy sa jakëmmë ghwëmmë lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw.
³² Yën sanay, tërënjw sëëkee mbë sa ngëra'wë va mbëzli tikë mbë mëlmë Efesë, njasa mbëz ghëy lë shëkwadëshi. War ta shi tikë të hidï pën niy sa gëla ngëra'wë tsa vay, a shi dzëe 'wëra ti mbë

ghwëy nighëa? Ndata kala zhakati tsa mbëzli mbë mëti tifa, tawa ghwëmmë ni difa kia? Ghënzë tsëgha na, wëzëba dza ghwëmmë mëni njasa gëzë nihwëti mbëzli va, sa në ghëshi va: «Zëmë pë ghwëmmë zëmë shiy bëhë bëhë ghwëmmë, ka sa shi sa, sa nzanay, ta bëkwëmmë dza ghwëmmë hëzlimë» kë ghëshi.

³³ Ka ngëdijwëy kwëma ma. Sënay të ghwëy: Mba'a kë ndëë dza kwa zëërë lë mbëzliy mëmëni *kwëma jikir nay, ta mëy dza na mbë mëni jikir nja ghëshi kwërakwë. ³⁴ Mëniñwëyëm ka mbëzli ka mëhërlï, ka mëni kwëma jikir na ghwëy ma. Yën nighëy, ghwëlashi na nihwëti mbëzli mbë ghwëy kala sënata Hyala ghëshi pa' sana. Va tsëgha gëzanjwëy ya kwëma va, nza ha'wë mbëë ghëranjwëy.

Njasa dza vëgha mbëzliy dzaa zhakatishi mbë mëtiy nza

³⁵ Nda nza tsahwëti ndë ni: Njaa njaa dza ndëë zhakatiy mbë mëti kia? Sa ka na zhakatiy kiy, nja wa dza vëgha ciy nzaa? këy.
³⁶ Ntsaa dëw gëla kwëma tsëgha na vay, hil na. Mba'a pë gha tsanjwambë hwëlfë mbë hidiy, pësëta ma na na, kar na tsanjwambë gha va mbë hidiy ghwabëta.
³⁷ Ghala pëtsa ka gha vaa tsënjwë shiy dzëmbë hidiy,

dëjw tsa shi va ka ghaa ngwëbëtiw. Hwëlfë na sa ka ghaa tsanjwambë mbë hidî, ya hwëlfë ha na, ya hwëlfë nihwëti shiy ghëshi. ³⁸ Sa ka ghaa tsëjwëti kiy, ka na dza mba'a pësëta, sa ka Hyala dza ki na mba'a banavë dëjw njasa dî na. Ya namaba hwëlfë shi za mëndi gwa'ay, ghënghën ghënghën na takë dëjw tsa shiy gwanashi.

³⁹ Ava tsëgha na vëgha saa piy të ghwëmë sana ghënghën tsa nzë kwërakwë ki. Kwëtita vëgha ndë ngëri, kwëtita vëgha saa dza sëfa, kwëtita na igwë tsa të ghwëmë, zhini kwëtita na këlipë mbë yam kwërakwë ba. Tsëgha na.

⁴⁰ Ni më ghwëmmë shiy dibay, a ghëshi tîba kwëtishi, kwëtishi ni tikë të hidî dîba. Kwëtiy mëgëla tsa vëgha shi të hidî, kwëtiy tsa të ni më ghwëmë. ⁴¹ Kwëtiy na mëgëla tsa mbërë tsa vici, kwëtiy tsa tir, zhini kwëtiy tsa sasërkwëhi ba. Ya kwa jipë shiy, ghënghën ghënghën na mëgëla tsa të mbërë sasërkwëhi.

⁴² Ava tsëgha dza naa nza lë mbëzliy dzaa zhakati mbë mëti kwërakwë ki. Na vëgha dza mëndi vaa laghwa ndë kwa kwëli liy, ta ghwabëta dza nava nja hwëlfë ha. Na dza ndë vaa zhakati mbë mëti li vëgha kiy, ka dza navaa ghwabëw. ⁴³ Vëghaa niy laghwa mëndi

va ndë li kwa kwëli gëmgëm na, kala bërçi mbëy, sa ka na zhakati mbë mëti na, vëgha ka tëbë lë bërçi mbë dza naa nza. ⁴⁴ Ghala pëtsa ka mëndiy la ndëy, sliw vëgha tsa ndë na sa ka mëndiy lamti. Ma sa ka ndë zhakati mbë mëti kiy, lë nahwëti vëgha dza Safë tsa Hyalaa banavë dza naa nza. Njasa nay ghwëmmë va lë vëgha nza sliw ti ghwëmmë tikëy. A na ci vëgha dza *Safë tsa Hyalaa bërë tîba kwërakwë ki. ⁴⁵ Ava tsëgha tsaslitî mëndi mbë Zliya Hyala. Ma kë mëndiy: Ma kwa taja ntsa gha Hyala ngati, Adamëy, mba'a viyanambë Safë piy ngëci, ta nza ghëci të ghwëmë. Ma na Yesëw *Këristëw tsa në mëndi tsa, *Adam tsaa kërây, kë mëndiy, ghëci na Safë tsaa bänshi yëwën piy kaa mbëzli dë'wë ghën tsa ci. ⁴⁶ Kwa taja vëghaa nza të ndëy, vëgha banavë Safë tsa Hyala ka naa nzaw. Vëgha nza sliw ti ka naa nza. Ma lëy hwëm kiy, nza na banavë Safë tsa Hyala vëgha tsahwë. ⁴⁷ Ma kwa taja Adam tsa vay, ntsa tikë të hidî na. Lë hidî ngati Hyala. Ma na Yesëw tsa në mëndi va kwa baka Adam, kë mëndi naci kiy, më ghwëmë sëakë na. ⁴⁸ Njasa nza tsa tikë të hidî va ndëy, tsëgha dza mbëzli të hidiy nza kwërakwë. Njasa nza tsaa sëakë va më

ghwëmë ndøy, tsëgha dza ni më ghwëmë mbëzliy nza kwërakwë. ⁴⁹ Nana diy, war we' tsa ngati Hyala va Adam lë hidî na pa ghwëmmë. Të nahwëti vici taa nzay, we' tsaa sëäkëy va Adam më ghwëmë dza ghwëmmë nza kwërakwë ki.

⁵⁰ A ngwarmëhira, avanta kwëma deë gëzanwëy: Ka tsëhëy ndë të pëtsa slëkë Hyala lë vëgha ci tikë të hidîw. Ka dza shiy mëti, ka ghwabëë jakëshi lë shiy ghwabëë ma ya pa' hwëmbaw.

⁵¹ Aveë dzaa gëzanwëy kwëma mbëmbë na: Ghwëmmë gwanammëy, ka dza ghwëmmëë bëkwëmmëw. Æ na dza naa nzay, ta zhëghëta dza vëgha ghwëmmëë dza gwanammë. ⁵² Sa ka mëndi viyata tëlímë kwa kërni vëghwëy, war zëkwë jëw, dza kwëma vaa mëniva, nja mëla'wë ka ndë vaa mëla'wëti lë mëtsë ci. War gakata ma tëlímë vay, ta zhakatishi dza mbëzliy bëkwëshi mbë mëti, lë nahwëti vëghaa dzaa mëti ma. Ma ghwëmmë, ghwëmmë niy dzaa tërmë mbëzli të ghwëmëshi ni na, mba'a vëgha ghwëmmë mbëërëta kwërakwë ki. ⁵³ Tsëgha dza naa nza, vëgha ghwëmmë na nza ghwëmmë li dzaa mëti, ka ghwabëtay, ta zhëghëti dza

Hyala ka vëghaa mëti ma, kala ghwabëë ma ghwëla.

⁵⁴ Ma sa ka vëgha ghwëmmë na mëti ka ghwabëë zhëghëta ka vëghaa mëti ma, kala ghwabëë ma kiy, ma nza kwëmaa niy gëzëkë mëndi va mbë Zliya Hyala mëniva ki. Ma kë mëndi niy niy:

Mëti tifa ghwëlaw,
dëkëdëkë zamti
Hyala.

⁵⁵ A mëti,
kwëma kërây tsa gha tsa
miydala tsaa niy mëni
gha kia?

Kwëmaa darë gha va niy
bëkwë gha mbëzli li
kia?
kë mëndi niy ni.

⁵⁶ Nanzë va darëë niy kwëmavë mëti va ta bëkwë mbëzli liy, *kwëma jikir na va niy mëni mbëzli na. Dzëghwa jikir kwërakwë ki na, mba'a kwëmavë ni ci bërci ghëra na slëni li shi sëäkë të *kwëma pëhëti Hyala. ⁵⁷ Ghënzë tsëgha kiy, 'wësa pë ghwëmmëë man-anta kaa Hyala ghënzë saa mëntëmmë ka miydalahi, të mbërkë slëni mënti Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw të ghwëmmë.

⁵⁸ Ava va tsëgha kiy ngwarmëhira mbë nëw Yesëw Këristëw ni dî yay, garëñwëyëm wëzë wëzë kwa kwal Hyala, kala gar kwëfëghë ma, kwa kwëma kwa kwëma pë ghwëy dza lë

slëni Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw ya hwëmba. A ghwëy sënay slëni tsëva ghwëy va mbë ghëra nzë kaa ngëciy, ka dza naa nza gëmtaw.

16

Tsëhë shiy ta këti nihwëti mbëzliy nëw Yesëw mbë mëlmë Zherëwzalem

¹ Nana kiy, e di gëzanwëy kwëmaa dzëkën shi dza ghwëy va ta tsëhë ta këti mbëzli Hyala mbë mëlmë Zherëwzalem. Njasa niy gëzanshëe va mëni kaa nihwëti mbëzliy nëw Yesëw të hidï ka Galatëy, tsëgha pë ghwëy taa mëni kwërakwë.

² Ma ka ghwëy mëniy, njasa sëkë vici dëmasë vay, ya wa ndë mbë ghwëy na, mba'a bëvë gëna njasa kërây ni ci bërçi, nza fëy kwëtita. Ghalaba kiy, fëca kee tsëhëra na, war ka basë mëndi dzaa nza gwa'a tsëgha, kala nza ghwëy zhiniy këslibmë ghën mbë tsëhë gëna difa. ³ Sa kee tsëhëra mbë ghwëy taa nzay, nza ghwëy gëzara mbëzli tëravë ghwëy ta vëli gëna dza ghwëy vaa basëti ta dzëmbë mëlmë Zherëwzalem. Ma ka nzee tsaslanavëshi zliya ta dëvë shi ghëshiy madï. ⁴ Mba'a kë dzaa nza gar dzee lë yënday kwasëbëshi na, nza ghëy dzanëy li shi.

Kwëma di Pël dza ta mëni nzë

⁵ Ta dzëti hidï ka Masedëwan dzee. Ma sa kee kërämti dzee të hidï va kiy, ma nzee tsëhë mbë ghwëy, ta nighënwëy. ⁶⁻⁷ Mbë nana bashiy, mba'a kë Ndë slëkëpë zlëbati na. E di yën hyayvara mbë ghwëy. Ka dëe yën zhiniy tsëhë mbë ghwëy ta këdiy sädëe gwa'a tsëghaw. E dzaa hyayvara mbë ghwëy bërkee. Mënmën na mba'ëe warämti ya ghëli mbë ghwëy. Ma sa kee madï ta dzara, ya kwamaba dzee dza ki na, nza ghwëy këtira.

⁸ Nana diy, ta nzata nza dzee tikë mbë mëlmë ka Efesë pa' të tir makwaghwa Pantëkwëtë. ⁹ Sa nzanay, a Hyala ghwënamtëra kwal ta ghëra slëni tërënw na tikë mbë mëlmë na. Ya war tsëgha na ka mbëz lë ya danjshi difa.

¹⁰ Mba'a kë Timëte tsëhëy mbë ghwëyëy, ka'wëti të ghwëy, wëzë. Mba'a ghëci nzëyëy kwa jipë ghwëy, kala hazlëni tifa. Sa nzanay, ghëci kwërakwë na, ndë ghëra slëni tsa Ndë slëkëmmë na njasa nzee va. ¹¹ Æntaa ndë mbë ghwëy fë ndërëë dzëti ma. Sa ka na madï ta dzay mbë ghwëyëy, këtititi të ghwëy nza ghëci mbëë zhikëy zhëvëgheë lë zërkë. Sa nzanay, mbë ndëghë zhëkë tsa ci nza ghëy tikë, lë

nihwəti ngwarməhimmə.

¹² Ma na ndə nja tsahwəti zəməmmə Apələsə nacy, dɔŋ na sədee mbə bānci bərɔi, ta dza ghəciy dzəmbə ghwəy kwasəbə nihwəti ngwarməhimmə. Ka tsəhəree nana diw, kə. Sa ka na kwəməvə kwaləy, ta tsəhə dza naa dza.

Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

¹³ Ma kiy, mənɪ tə ghwəy məhərli, mba'a ghwəy garəŋwəy lə bərɔi tə kwəma Hyala yivə ghwəy va mbə nefer ghwəy. Garəŋwəyəm zhər zhər kwa kwal Hyala, mba'a ghwəy mənɪŋwəy ka mbəzli nza bərɔi və shi. ¹⁴ Ya nimaba shiy mənɪ ghwəyəy, lə dɪ pə ghwəy mənishi.

¹⁵ Zhini difa kiy ngwarməhiray, a ghwəy sənay, kar Sətəfanəsə ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci na kwa taja mbəzliy ghaa bānavə nefer shi kaa Yesəw mbə mbəzli tə hidɪ ka Akay gwa'a gwa'a. Dzəghwa tərəŋw ghəshi jihəhwəvashi ta kəəti mbəzli. ¹⁶ Gəla mbəzli tsəgha ni vay, ə pə ghwəy dɪ fəti və shi, ka dɪ fəti va nihwəti mbəzliy jihəva, mbə ghəra sləni kwa zəərə kwətɪŋ na li shi.

¹⁷ Tərəŋw vəshiree ta səəkə tsa kar Sətəfanəsə

tsa, lə Fərtəwnatəsə, mba'a Akayəkwəsə. Njasa nza ghwəy tikə favee vəghee. ¹⁸ A ghəshi dəpətəra nəfə tsee, njasa niy dəpətəŋwəy ghəshi va tsa ghwəy nəfə kwərakwə ghala pətsaa niy nza ghəshi va mbə ghwəy. Gəla mbəzli tsəgha ni va kiy, sənay tə ghwəy fə bamaa dzəti shi.

¹⁹ Mbə səkwəŋwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hidɪ ka Azəy. Mbə səkwəŋwəy na kar Akilasə ghəshi lə Pərishil lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw *Kərɪstəw, tsəgha mbəzliy nəw Yesəw bəsəva ta cə'wə kəghi tsa shi səkwəŋwəy difa. ²⁰ Zhini mbə səkwəŋwəy nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə gwanashi difa. Səkwəti tə ghwəy ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy njasa kəray səkwəva tsa mbəzli Hyala.

²¹ Avee səkwəŋwəy, yən Pəl də'wə ghən tsee kwərakwə ki. Yən tsasliŋwəy na səkwəpə tsa sana lə dəvee.

²² Kala dɪ kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw kə ndəy, mba'a Hyala bazlamti tsava ndə «*Maranatha*», ə pə ghaa səəkə Ndə sləkəŋəy.

²³ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw

16:13 16:13 15:38; Cem 31:25; Ef 6:10 **16:14** 16:14 8:1; Zhj 13:34; Rm 13:8-10; 2Kwər 6:6; Gal 6:10; Ef 5:2 **16:15** 16:15 Rm 16:5; Sətəfanəsə: 1:16
16:18 16:18 Flp 2:29; 1Tes 5:12 **16:19** 16:19 Rm 16:5; Azəy: ShiZhj 1:4, 11; Akilasə ghəshi lə Pərishil: SləniKY 18:2 **16:20** 16:20 Rm 16:16 **16:21** 16:21 Gal 6:11; Kwəl 4:18; 2Tes 3:17; Flm 19 **16:22** 16:22 Gal 1:8-9; ShiZhj 22:20
16:24 16:24 4:21; 2Kwər 2:4; 11:11; 12:15; Flp 1:8; 2:17; 1Tes 2:8; 3:12; 2Tim 3:10; Flm 9

Kəristəw gwananwəy.
24 Mbə dɪŋwəy nzee,
tə mbərkə jakəva tsa
ghwəmmə lə Yesəw
Kəristəw. Ava tifa kərayee,
nza ghwəy nza ki.

**Kwa bakə zliya
tsasli ti Pəl kaa ka
Kwərintə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma zliya nay, ghənzə na zliya ka ghwəmməə vaa har kwa baka zliya tsasli ti Pəl kaa ka Kwərintə. Nanzə kiy, a Pəl tsaslanaghəshi nahwəti zliya, kwa jipə kar kwa taŋa Kwərintə lə kwa baka Kwərintə (Nighəm mbə vəh 2:4 mba'a 7:8-9, 11). Nava zliyay, tsəhəta na va ghwəmməəw, aa zata.

Mbə zliyaa zata vay, tərəŋw nabəhwə Pəl mbəzli mbə məlmə ka Kwərintə lə bərciy dzəkən shi jikir ni ghəngħən ghəngħən. Ma ləy hwəm zliya va na, mba'a Pəl niy ghwənay ntsa nza ghəshi li, Titə, ta dza ta nighəti shi, nda zləbavə kwəma ci va ghəshi, nda kala zləbavə ghəshi? Ma sa zhəghəkəvay Titə ki na, mba'a gəzanci kaa Pəl, a ka Kwərintə tsati titihwə tsa shi, kə (Nighəm mbə vəh 2:12-13 lə 7:6-16). Dza nihwəti mbəzli mbə ka Kwərintə mba'a ghəshi banakati nəfə tsa Pəl, sa nə ghəshi: «Ndə kwal tsa Yesəw na Pələw» kə ghəshi.

Ma sa favə Pəl tsəgha ki na, na tsasli na zliya na ki. Ma ghala vəghwə tsa vay ghəci mbə məlmə

Masedəwan na, mbə wə kwa mahkana wə ci.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Kwərintə njasa sahwə na ngəra'wə dalala tə hidī ka Azəy, lə njasa mbəli ti Kəristəw mba'a dəpanati nəfə tsa ci.

Vəh 1:12 pa' tə vəh 2:1-11 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nda sa wana bashamti na dza ta wə vəshi, zhini ka gəzanshi a ghəshi pəlay ntsaa banakati nəfə tsa Pəl va mbə nefer shi.

Vəh 2:12 pa' tə vəh 6:1-13 Ka ghəra sləni kaa Yesəw na kar Pəl. Və kwəma ghəshi na shi bərci ta mənī ya namaba kwəma. Ta jakə mbəzli lə Hyala ghəra ghəshi.

Vəh 6:14-18 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nza ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va jakəvəa dzəmbə mbəzliy nəw ma Hyala ta mənī kwəma shi va jikir na.

Vəh 7 Pəl gəzə njasa vəshiy na ta kwəma ka Kwərintə

Vəh 8 mba'a vəh 9 Pəl bə bərci kaa ka Kwərintə nza ghəshi mbəə kəramti tsəhə gəna ta kəəti ka cicikwə tə hidī ka Zhəwde.

Vəh 10 pa' tə vəh 13 Pəl canshi kaa ka Kwərintə dza kwa kwal dəŋ, nza ghəshi mbəə sənay wəzə wəzə, ghəciy, ndə

kwal tsa Yesëw na, kə ghəshi. Yesëw banavə na bərci ta ghəra sləni va. Ya ghəci də'wə ghən tsa ciy, daw na bərci ci, bərci Yesëw na shi kən. Ya tə sa vanay, wəzə na ka Kwërintë zləbavə kwəma ci.

Səkwəpə tsa Pəl

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala, ta nza ka ndə kwal tsa Yesëw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliñwəy na, kaa ngəñwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesëw mbə məlmə ka Kwërintë, lə kaa nihwəti mbəzliy zləbavə kwəma Yesëw Kəristəw gwanashi tə hidfi ka Akay gwa'a gwa'a.

² Məntəñwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesëw Kəristəw, mba'a ghəshi ndañwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala sa dəpanati na nəfə tsa ci

³ Fal Dəy Ndə sləkəmmə Yesëw *Kəristəw ghwəmmə. Sa nzanaa didi ndə zhəhwər ta mbəzli. Ghənzə na Hyalaa dəpəmmə, ya mbə tsamaba ngəra'wə gwa'a.

⁴ War mbə kətiñəy ka naa nza ya hwəmba nza ghəy mbə sa ngəra'wə, ta mbə ghəy dza ta dəpə gəla mbəzli mbə sa ngəra'wə nja sa ghəy va,

lə kwal tsa dəpətəñəy na va kwərakwə. ⁵ Kwəma dee gəzanwəyəy, a Yesëw Kəristəw sahəwə ngəra'wə tərəñw, ghəy kwərakwəy, mbə sa ngəra'wə nza ghəy tərəñw. Va tsəgha dəpətəñəy Hyala nəfə tsa ghəy tərəñw kwərakwə, sa nzana jakəjakə ghəy lə Kəristəw. ⁶ Ya ngəra'wə sa ghəyəy, ngəra'wə tsa va na, ta mbə mətəhəñwəy bərci a ghwəy mbəə jihəva na, lə ta mbə ghwəy garəñwəy tidid' kwa kwal Hyala. Mba'a kə Hyala dəpətəñəy nefer ghəy ba na, war ta mbə ghwəy kwəmavə bərci ndahwə nefer ghwəy ta sə'wa ngəra'wə kwərakwə njasa sa ghəy va na. ⁷ Sa ka ghəy təkəə dzəkən kwəma ghwəyəy, a ghəy sənay shiy tifa taa bantəñwəy kwa kwal Hyalaw. Kwasəbə ghəy nza ghwəy mbə sa ngəra'wə tsa kwətiñ tsa, va tsəgha, ta dəpətəñwəy nefer ghwəy dza Hyala kwərakwə nja shi ghəy va.

⁸ Difa kiy ngwarməhiray, a ghəy dfi ghwəy sənay dzəkən ngəra'wə tsa sahəwə ghəy tərəñw tsa tə hidfi ka Azəy. Ghala pətsaa nza ghəy tə hidfi vay, tərəñw sahəwə ghəy ngəra'wə, pa' ka tanəti bərci ghəy. Niy təkəti ghəy na, a ghəy taa nza tə ghwəməñəy, pə ghəyəw. ⁹ Na katanəy nay, war ta bəkwəñəy dza ghəy niy

1:1 1:1 Gal 1:1; Timəte: 1Kwər 4:17

Cem 34:20; 94:19; Kwəl 1:24

1Kwər 15:32

1:3 1:3 Ef 1:3; 1Pi 1:3

1:5 1:5 4:10;

1:6 1:6-7 4:15, 17

1:8 1:8 4:8; SləniKY 19:23;

1:9 1:9 Rm 4:17

zëzëti ghëy. Mbalaa Hyala mënti na kwëma va tsëgha, vantaa ghëy dzaa bërkëti na, lë bërci ghëy nzëyngëy ghëy tikë të hidfi, pë ghëy, ka këli ghën tsa ghëy gëm, kala zëzë ma, Hyala fëyngëy na ma nza ghëy të ghwëmëngëy, pë ghëy. Mbë dëvë nzë, ka ghëy zlanay ghën tsa ghëy gwa'a, ghënzë saa mbëë zhanakati mbëzliy bëkwëshi sati mbë mëti. ¹⁰ Ghënzë mbëlikëvëringëy na mbë miy mëti niy dza ghëy va ta mëtingëy katan katan va ngëra'wë tsa va. Tsëgha dza naa mbay mbëlikëvëringëy, ya mbë tsahwëti ngëra'wë bë. Na katan nay, a ghëy sënay, ta mbëlantëngëy dza naa dza sëvëri mbë tsahwëti ngëra'wë difa. ¹¹ Ghwëy kwërakwëy, ta cë'wë dza ghwëy të ghëy, a Hyala dzaa favë cë'wë mbëzli daf ni. Mba'a dzaa mëntëngëy wëzë hwër tsa nzë, ma ka nza mbëzli daf mananta 'wësa kaa Hyala tërëngw të kwëma ghëy va tsëgha ki.

Pël gëzë kwëma bashamti na zhaa zhëmbë mëlmë Kwërintë vë

¹² A ghëy dif gëzëngwëy kwëma nza nëfë tsa ghëy mbë vëshi ti. Mbë nzëy tsa ghëyëy, mbë cingëy na nëfë tsa ghëy, mba'a ghëy sënay njasa nza nzëy tsa ghëy wëzë va Hyala kwa kwëma mbëzli të hidfi, lë va ghwëy gwa'a. Kwatama

va ghwëy bay na, a ghwëy sënay, lë kwal tsa katan katan tsa nzëy tsa ghëy kwa kwëma Hyala. Nzëy tsa ghëy vay, lë sënata kwëmaa sëäkë va ndë ngëri nzëyiti ghëyëw. Hyala mërshi naa këtitëngëy lë wëzë hwër tsa nzë. ¹³⁻¹⁴ Sa bërkëë neyey, a ghwëy dzaa mbay sënata tsëgha, sa nzanay, ya mbë kwëma tsaslingwëy ghëy dzëti zliyay, nahwëti kwëma tifa mba'a mbëta, kala gar mbay ghwëy jangëti, ka favë kwëma dif na gëzëw. Pa' sënëzënvay, ka favë kwëma dif ghëy gëzë ghwëy gwanataw. Kwa kwëma jëwëy, ta favë kwëma ghëy dza ghwëy wëzë, fëca vici dza Yesëw Ntsaa slëkëmmë zhëghëvëaa zhëkë. Ghalabay, ta vëshi dza ghwëy dza ta kwëma ghëy tërëngw, ghëy kwërakwë na, ka vëshi ta kwëma ghwëy ki.

¹⁵⁻¹⁶ Sa nzana mba'ëë sënay katan, a ghwëy dzaa mbay favë kwëmëë pënëy. Maa niy dëë dza kwa ghwëy, mba'ëë tsavëngwëy yashi, yën dza ta dzëmbë mëlmë Masedëwan. Sa këë kafë mbë Masedëwan difa na, nzëë zhëkë kwa ghwëy kwa ghwëy, ta sëkwëtëngwëy kwa baka, ma nza ghwëy katara ta nza, sa këë madi ta dzëti hidfi ka Zhëwde. Ma tsëgha ki na, bakë sëdëë niy dëëë kwëmavë kwal tsa këtitëngwëy. Öy, ma dzëghwa ki na, kala

tsəhəree.

¹⁷ Ghala viciy niy gəzee va ta tsəhə dzee mbə ghwəy, pənəy, kwataka lə miy niy gəzatee kwəma va tsəgha, nə ghwəy na? Kwəma nə ya tsa' dzee ta mənī pənəy, tawa bəvə ghwəy kwəmee nja kwəma mbəzli tə hidia? A na mbəzli tə hidiy, yə, ta mənī dza ghəy, ka ghəshiy ni, ghəshi kala dzaa mənī. Aw bay na, ka dza ghəy mənīw, kə ghəshi, ghəshi kəə dza ta mənī. Tsəgha nzee na na yaw.

¹⁸ Ə gəzanwəy ya, kwa kwəma Hyala ghwəmə katan na. Kwəmaa niy gəzanwəy ya vay, kwəma katan na, səəkee gəzəhwənwəy kwəma bakə bakəw. ¹⁹ Sa nzanay, kwəma Yesəw Kəristəw Zəghwə Hyala na sa gəzanwəy ghəy, ghəy lə Shilasə, mba'a Timəte. Na na Yesəwəy, ya hwəmba na ka gəzə kwəma na bakə bakəw. Kwəma katan na ka naa gəzə ya hwəmba. ²⁰ Na kwagwa'a nay, səvəri mbə Yesəw *Kəristəw sənay ghwəmmə a Hyala mənī kwəmaa niy gəzəkə na, pə ghwəmmə. Tə kwəma ci va ka ghwəmmə gəzə: «*Amin, tsəgha na!» pə ghwəmmə ta fə bamaa dzəti Hyala. ²¹ Zhini dība kiy, Hyala va də'wə ghən tsa nze garətənəy na kwa kwal tsa nze

tsa. Ghwəmmə lə ghwəy, gwa'a, sa təravəmmə na jakətəmmə tə slən tsa Kəristəw, a ghwəmmə mbəə nza ka mbəzli nze. ²² Dza na mba'a fati lamba nze tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə nza ka shi nze, mba'a fambəmmə Safə tsa nze dəwdew tsa mbə nefer ghwəmmə. Njana ndammə na Safə tsa nze dəwdew tsay, a ghwəmmə sənay, ta ndammə nihwəti shi gwanashi ni gəzəkə na dza na.

²³ Ma shi bashamtee dza kwa ghwəy kwa ghwəy yən dzəmbə məlmə Masedəwan tiy, a Hyala sənay, manakənra ngwəvə ghənzə yən kəə sla dzərvə, ta wəzə tsa ghwəy nze yree kala dza maa dzəmbə Kwërintə. ²⁴ Ka dī ghəy mənīnəy ka mbəzliy sləwanwəy mbə nəw kwəma Hyala ghwəyəw. Sa nzanay, a ghəy sənay, a ghwəy garənwəy wəzə lə bərci tə kwəma Kəristəw. Na na ghəyəy, war gəzənwəy na ghwəmmə jakəti miy tsa ghwəmmə gwanammə, ta mbay nefer ghwəy hənishi wəzə, rəniki kwa kwal tsa Hyala na na ghəy gwa'a tsəgha.

2

¹ Ava ghənzə na kwəmaa bashamtəra zhaa dzəmbə məlmə ghwəy ge'i ghala vici va. Kala tsəgha, war mba'a pən tsəhəra ghalaba nze, ta

zhini niy dza nefer ghwəy zhəŋwəy tərəŋw nza ba.
 2 Sa ka na nza, tsəhə tsee vəgha ghwəy, mba'a nefer ghwəy dzaa zhəŋwəy kiy, ka dza tsahwəti ndəə nza tifa ghwəla ya kwətɪŋ mbə ghwəy, mba'a taa məntəra kwəma gar vəshi nəfə tsee ti, sa dza naa nza, sati sati nefer ghwəy gwanəŋwəyəw.

3 Ava va tsəgha təkətēe, wəzəba tsasli tsasli tsasləghəŋwəyee kwəma va pən, va tsəgha niy tsasləghəŋwəy ya nahwəti zliya va. Kala tsəhee də'wə ghən tsee. Sa nzanay, e sənay mba'a pən tsəhəra də'wə ghən tsee ghala pətsa va nzay, kwəma gaga niy dza nəfə tsee satiy va kwəma ghwəyəw. Əy, ma təbə na nza kiy, ghwəy na shiy niy dzaa vəshitəra nəfə tsee nza. Na katan katan nay, e sənay, war mba'a kə nəfə tsee vəshiyəy, ghwəy gwanəŋwəy kwərakwə na, mbə vəshi dza ghwəy nza kwasəbee.

4 Ma ghala pətsa tsasliŋwəy ya va zliya tsasləghəŋwəy ya vay, Pa' lə wahəta niy wahəhwee, ka təkə kwəma tərəŋw. Ya tsəgha niy nzana kiy, əntaa ghwəy taa təkə na, ta mbə nefer ghwəy zhəŋwəy tsaslitee zliya va tsəgha, pə ghwəy ma. Əhəŋ, ta mbə ghwəy sənay e dɪŋwəy tərəŋw pə ghwəy, va tsəgha tsaslitee tsəgha.

*Pəlayəm ntsaa məntəŋwəy *kwəma jikir na mbə nefer ghwəy*

5 Mba'a kə tsahwəti ndə mənti kwəmaa zhəpə mbə nəfəy, kaa ngəra də'wə ghən tsee məntəra na kwəma vaw, kaa ngəŋwəy gwanəŋwəy na. Aw bay əntee dzaa kabəti gəzə kwəma na, ma kwəma ci vay, jəwə zhanati na kaa nihwəti mbəzli, nihwəti na, tərəŋw zhanatishi. 6 Njana nzana, dɪŋ mbəzli mbə ghwəy, dzəghay i ci kiy, a ghwəy mbay zlay, wəkə na tsəgha. 7 Nana kiy, pəlayəm jikir tsa mənti na va mbə nəfə tsa ghwəy. A ghwəy gəzanci kwəmaa dzaa dəpanci nəfə tsa ci. Kala tsəghay, ta nəfəy dza naa dza dalala, ka nəfə dzay, mba'a zhiniy zamti. 8 Va tsəgha, ə cə'wəŋwəy ya nana kiy, manəncim kwəmaa dzaa cinti dɪ tsa dɪ ghwəy kwəma ci. 9 Ma nahwəti zliyaa niy tsasləghəŋwəy ya vaa dzəkən kwəma vay, war ta mbəə fati kwəma ghwəy niy nə ya. Ta mbee sənay nda ka yi fəti ghwəy ta kwəma gəzəŋwəy ya gwanata. 10 Mba'a pə ghwəy pəlay jikir tsa mənti ntsa va vay, yən kwərakwə na, ta pəlay dzee. Ta na tsee ghənəy, e pəlay ntsa va mbə nəfə tsee, ya tsəgha məntəra ma na kwəma jikir na də'wə ghən tseyey, e pəlay mbə

nəfə tsee mbəradzəy, kwa kwəma *Kəristəw gəzee, war tə mbərkə kwəma ghwəy. ¹¹ Vantaa *ndə jaka tsa Hyala dzaa bəhwə ghən kən ghwəmmə lə kwəma ci, va tsəgha gəzee tsəgha. Sa nzana, mba'a ghwəmmə sənata tsəhwəli ci gwa'a gwa'a, njasa di na war pəla kwal tsa kəsəyəmmə lə kwəma.

Pəl gəzəə dzəkən vəghwə tsa mənəhwə na mbə məlmə Tərəwasə

¹² Dzee tə nahwəti vici kiy, mba'ee kafəra, ka dzaraa dzəmbə məlmə Tərəwasə, ta dzaa gəzanshi kwəma *Kəristəw wəzə na kaa mbəzli mbəfa. Dzəghwa ndəs yən tsəhəra mbə məlmə va. Ma sa tsəhəree na, mba'ee nay njasa gwəmantəra Kəristəw Ntsaa sləkəmmə kwal wəzə wəzə ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. ¹³ War ma məhərlee na, hənita tepə sa kəsəy mee Titə zəmərə tsa mbə nəw Yesəw mbə məlmə vaw, ghəvee tsəgha ki, kafə yən kafəra, nza ghwəy nza, pən kaa mbəzli kwa kwal Hyala mbə məlmə Tərəwasə tsəgha. War ka dzaraa dzəti hidī ka Masedəwan.

Məni miydala tə mbərkə Yesəw Kəristəw

¹⁴ 'Wəsa pə ghwəmmə mananta kaa Hyala tərəjw. Sa nzana mba'a *Kəristəw

məniy ndə bərçi tsa gwəramti. Tə mbərkə bərçi Kəristəw ki na, mba'a Hyala məntəjəy ka ka ha waza kwasəbə ci. Dzəghwa mba'a ghwənanəy ta dzaa gəzə kwəma ci kaa mbəzli ya pa' kwəmafa gwa'a. Ma kwəma gəzanshi ghəy va kaa mbəzli ki na, nja zən 'wərđi wəzə na vaa nəwamti pi gwa'a gwa'a lə zən tsa nzə na. Ta mbə mbəzli tə hidiy sənay Kəristəw. ¹⁵ Mba'a ghəy mənəjəy ka 'wərđiy zən wəzə na, sa vəlanta Kəristəw vəli li kaa Hyala. Ma zən tsa zən ghəy va ki na, ka zənanshi kaa mbəzliy dzaa mbəlishi, lə kaa niy dza zashi gwa'a. ¹⁶ Mbəzli nza Hyala mbə mbəlishiy, zən tsa wəzə tsa zənanshi ghəy, ka zləba kwəma gəzanshi ghəy ghəshi, dzəghwa mba'a ghəshi kwəmavə piy tsa kədī ma. Ma va mbəzliy dzaa zashi na, zən tsa gəmgəm tsa zənanshi ghəy, ka bəkwə ghəshi və kwa kwəma Hyala. Əy, kwəmaa tsava ntsaa dza vaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərçi cia? Ghəci tibaw! ¹⁷ Sa nzana, mba'a Hyala ghwənanəy ta ghəranta sləni, va tsəgha nza bərçi va ghəy. A ghwəm sənay daj na nihwəti mbəzliy di zhəghə dəvə shi lə gəzə kwəma Hyala, war ta kwəmavə gəna shi gwa'a

2:11 2:11 1Pi 5:8 **2:12** 2:12 1Kwər 16:9 **2:13** 2:13 1Tes 3:1; Titə: 2Kwər 7:6, 13-14; 8:6, 16, 23; 12:18; Gal 2:1, 3; 2Tim 4:10; Tit 1:4; Masedəwan: 7:5; SləniKY 20:1 **2:15** 2:15 1Kwər 1:18 **2:16** 2:16 Ndə tifa dzaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərçi ciw: 3:5-6 **2:17** 2:17 4:2; Flp 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Pi 4:11

tsøgha. Ma ghëy na na ghëyëy, mënti kwëma Hyala ghëy ka shiy zhëghë dëvëw. War kwëma Hyala ka ghëy gëzanshi kaa mbëzli lë nëfë tsa ghëy kwëtiŋ kwa kwëma nzë. Sa nza ghëy mbëzliy ghërançi slëni kaa Këristëw.

3

*Ghënghën na *sla kiri tsa slati Hyala lë mbëzli kwatana lë tsa sënzënva*

¹ Kwëma gëzë ghëy va tsøgha kiy, nda avashi zhiniy zhimbëshi mbë këli ghën tsa shi dza ghwëy ni kia? Na na ghëyëy, ka dï ghëy mëndiy tsaslavëŋëy zliya ta mbë cijnwëy na, *ka kwal Yesëw nza ghëy katanj pë ghëyëw. Dëw ghëy va ghwëy bë na, tsaslavëŋëyëm zliya ghëy dza, ta mbëë dzaa canshi kaa nihwëti mbëzli, pë ghëyëw. Ma na nihwëti mbëzliy, a ghwëmmë sënay tsøgha ghëshiy mëni. Na na ghëyëy, kar ghëy mëni tsøghaw. ² Na na ghëyëy, ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy mëniŋwëy naa zliya ta dëvë ghëy. Sa tsaslambëŋëy Yesëw *Këristëw mbë nefer ghëy. Ya tsamaba ndë gwa'ay, a mbay sënata, ka jangëti zliya va ghëci. ³ Ghwazhë ghwazhë sënay ndë ya wa ndë: Ghwëyëy, zliya tsasliti Këristëw, mba'a ghwënanjëy li ta dëvë ghëy nza ghwëy.

Zliya vay, tsasliti Këristëw lë yam ka mëndiy tsasli zliya li shiw, lë *Safë tsa Hyalaa piy tsasliti na. Zhini bay, tsasliti naa dzëti hërezli bëla'i bëla'i niw, mbë nëfë tsa ke ngëri tsasliti na.

⁴ Sa wana gëzë ghëy tsøghay, sa nzana mba'a Këristëw citëŋëy, Hyala ghwënanjëy na, kë. ⁵ A ghwëmmë sënay ghëy dë'wë ghën tsa ghëyëy, daw na bërci ghëy ta mëni slëni va, pë ghwëmmë. Hyala bëŋëy na bërci ghëra ghëy va slëni va li. ⁶ Ghënzë ndanëy na bërci ta nza ghëy ka ghëra slëni nzë. Ta dza ghëy gëzë kwëma kaa mbëzliy dzëkën yëwën sla kiri tsa slati na lë mbëzli. Kwëma jakëva tsa 'war'war tsa vay, mëniy na nja *kwëma pëhëti Hyala va niy tsasliti mëndi kwatanaŋaw. Safë tsa Hyala dëwdëw tsa cijnëy na kwal, njasa ka ghëy mëni. Ma kwëma mbë kwëma pëhëti Hyala niy tsasliti mëndi niy nzay, dzëmbë mëti bë na mbëzli kwa kwëma Hyala. Ma na Safë tsa Hyala dëwdëw tsay, piy tsa dzaa këdï ma ka naa bë kaa mbëzli.

⁷ Ma niy nza mbëradzëy, dzëti hërezli balivë mëndi niy tsaslanati Hyala kwëma pëhëti na kaa mbëzli. Ghala pëtsa bë na kwëma pëhëti na va kaa *Mëyizëy, mba'a mbëzli niy nay shëndëkë

3:1 3:1 5:12; 10:12; SlëniKY 18:27 **3:2** 3:2 1Kwër 9:1-2 **3:3** 3:3 Sëvëri 24:12; Zher 31:33; Ezhek 36:26 **3:5** 3:5 2:16; Rm 15:18 **3:6** 3:6 Zhj 6:36; Rm 7:5-6; 8:2, 6, 10; 1Kwër 11:25 **3:7** 3:7 Sëvëri 34:29-30

tsa dikë tsa nzë. Pëtsa mbë kwëma Mëyizë na, ka mbërë nja vici va shëndäkë tsa nzë va. Ghala pëtsa va na, shañ niy nza ka *Izërayel ta nighë pëtsa mbë kwëma Mëyizë, sa bamamshi na tërëjw, ya tsëgha niy nza na kala dza shëndäkë tsa vaa nzaynza. A ghwëmmë sënay kiy, mbëzli bëkwë bëkwë ni na mbëzli kwa kwëma Hyala va kwëma pëhëti na. Kwa vëghwë tsa nza na, mba'a kwëma pëhëti Hyala, ghënzë saa bë mbëzli dzar kwa bëla mëti sëvërita lë ci shëndäkë tsa Hyala kiy, ⁸ hanaba sa ka Safë tsa Hyala ghëra slëni mbë mbëzli shëkëna. Tërëjwba ghalaba dza shëndäkë tsa Hyalaa civa. ⁹ Va kwëma pëhëpëhë nay, mbëzli gwanashiy kësëy ngwëvë Hyala. Kwa vëghwë tsa nzana mba'a kwëmaa basë ngwëvë dzäkën mbëzli cikëvëri shëndäkë tsa Hyalay, hanaba yëwën jakëva tsa ghwëmmë lë Hyala ghëci saa mëntëmmë ka mbëzliy dzaa mbay garë kwa kwëma Hyala kala hazlëni tifa shëkëna. Tërëjwba ghalaba dza shëndäkë tsa Hyalaa civa. ¹⁰ A mëndiy mbay gëzë, ma kwëma pëhëti Hyala va niy ci shëndäkë tsa Hyala kaa mbëzli kwatänay, ka cimmë na nanaw. Sa nzanay, dza kwa tsahwëti kwal ci Hyala shëndäkë tsa nzë kaa mbëzli nana, ka tanëti tsa kwatänay. ¹¹ Kwa

vëghwë tsa nzana, mba'a shëndäkë niy nza të jakëva tsa kwatänay ghëci saa niy nza ta vëghwë jëwë tsëtsëy, hanaba jakëva tsaa dzaa nza ta pa' kwa ndimndim shëkëna. Tërëjwba ti dza shëndäkë nza.

¹² Sa sënay ghëy kwëma katan naa sa gëzë ghëy va gwanata tsa nzë, pë ghëy, va tsëgha mbëlëy ma ghëy nahwëti kwëma mbë ya jëw tsëtsë. ¹³ A na Mëyizë niy nza mbëradzëy, ghala vëghwë tsaa barva shëndäkë tsa Hyala mbë kwëma ci na, aa niy këlëti pëtsa mbë kwëma ci lë kadibël, sa niy di ma na ka Izërayel sënay njasa barva shëndäkë tsa va. Na na ghëyëy, ka mëni ghëy nja sa Mëyizë va niy nzaw. War bazhë bazhë gëzë ghëy na ghëy kwëmaa sëvëriy dzëti ngwëla kaa mbëzli.

¹⁴ Ma ka Izërayel niy nza ghala pëtsa vay, caslakë niy nza mëhërli shi, kala mbë ghëshiy favë shiy niy di Hyala canshi mbë kwëma va. War tsëgha na kwëma va vë shi ya pa' sana. Jangë ma ghëshi kwëma mbë zliya sla kiri tsa kwatänay, ka mbë ghëshi favëw. War ghwëlashi na ghëshi njasa nza pëtsa mbë kwëma shi mbëkwë mbëkwë lë kadibël tsa va. Va sa nzanay, war ghala sa ka ndë zläbavë jakëy lë Këristëw ka kadibël tsa vaa mbëë barvay mbë kwëma ndë. ¹⁵ Tsëgha na ya

pa' ndatsë, jangë ma ghëshi kwëma mbë zliya tsasli Mëyizëy, ka favë ghëshiw, war njasa nza mëhërli shi këla këla lë kadibël ka naa nza. ¹⁶ Sa nzanay, war nja kwëmaa gëzëta va mbë Zliya Hyala mbëradzë dza naa nza, a kë niy niy:

Ya hwëmba zhëghëkëvay
ma ndëë dzëmbë
hwër Ndë slëkëpëy.

Ta bantëvashi dza shiy
këlati kwëma ci, kë
niy ni.

¹⁷ Tsëghaa nava nanzë, sa nzanay, ma Ndë slëkëpë Yesëw Këristëw, ghëshi lë Safë tsa dëwdëw tsay, mbëzli kwëtij ni ghëshi. Ma mbëzli nza Safë tsa Ndë slëkëpë mbë ghëra slëni mbë shi kiy, mbëzliy gwëra ghën tsa shi na niva mbëzli. Bërci va kwëma pëhëti Hyalaa dzëkën shiw.

¹⁸ Nana ghwëmmë sënzënva ghwëmmë mbëzliy zlëbavë kwëma ciy, a kadibël bärvay të mëtsëhi ghwëmmë gwanammë, ka nay shëndäkë tsa mëni Ndë slëkëmmë Këristëw, bam bam kwa mëtsë ghwëmmë nja kwa nighëmti. Ma bama shëndäkë tsa ci va na, ka mëtsëhë zhëghëmmë kwa kwëma kwa kwëma, ta mëntëmmë nja ghëci. Ghalaba kiy, war mbë mëtsëhëva dza shëndäkë tsa ciy nzaa dzëkën ghwëmmë kwa kwëma kwa

kwëma. Ava tsëgha na slëni ghëra Safë tsa Ndë slëkëmmë dëwdëw tsa mbë ghwëmmë.

4

Na na ghwëmmëy, daw na bërci ghwëmmë, a na Hyalay, shiy tibiaa tanjanati bërciw

¹ A ghëy sënay wëzë hwër tsa nzëë mëntënjëy Hyala, ndanjëy na slëni mëni ghëy va. Ava va tsëgha, ka dza her ghëy tepëw.

² Ghëyëy, ka tsëhë dëvë ghëy ghëy dzëmbë mëmëni shi ha'wë ha'wë niw. Ka mbëmbë ghëy dzëkën shi mëni ghëyëw, ava tsëgha. Ka dadakë mbëzli ghëyëw, ka dë ghëy kabë dzërvëë dzëmbë kwëma Hyalaw. Ma na na ghëyëy, bazhë bazhë ka ghëy gëzë kwëma katan na. Aa dë ghëy mbëzli gwa'aa sënay, mbëzli slar ni nza ghëy kwa kwëma Hyala, kë ghëshi.

³ Ya tsëgha nzë kiy, a nihwëti mbëzli tiba, kala favë kwëma Hyala gëzanshi ghëy va kaa mbëzli, mba'a ghëshi mënishishi njasa mbëkway mëndi kwëma shi. War mbëzliy dzaa zamti piy tsa shi na shiy dzaa mbay ma favë kwëma va.

⁴ Sa favë ma ghëshi vay, sa nzana mba'a *ndë jaka tsa Hyala tsa mëni mazë tikë të hidë dënjday mëhërli shi

vantaa ghëshi dzaa zløbavë kwëma wëzë na va. Ka dï na ghëshiy nighëvë wan pi tsa mbërë vaa dzækën shiw. Wan pi tsa vay, sëvëri mbë kwëma wëzë na va gëzë dzækën shëndëkë tsa *Këristëw sëvëri na. Këristëw ghëci saa mënëy nja Hyala, ya mbë namaba kwëma ci. ⁵ Ghala pëtsa ka ghëy gëzanshi kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzliy, kwëmaa dzar kwa tsa ghëy ghën ka ghëy gëzanshiw. War kwëma Yesëw Këristëw kwëtij na sa ka ghëy gëzanshi mbëzliy, ghëci na Ntsaa slëkëpë. Na na ghëy, ta na tsa ghëy ghënëy, ka slëni ghwëy nza ghëy gwa'a tsëgha, Sa ghwënanjëy Yesëw. ⁶ Ma kë Hyala niy ni ghala pëtsa nza na mbë nga shi të ghwëmë gwanashiy: «Mënëy wan piy dzëti hidï, na kwëslï barvata!» kë niy ni. Sana sënzënva kiy, Hyalaa niy gëzë kwëma va va mbërambë na wan pi tsa nzë va mbë nefer ghëy. Ma wan pi tsa va ki na, ka cinjëy njasa nza shëndëkë tsa Hyala, sa mbërë na sëekë mbë kwëma Këristëw. Va tsëgha gëzanshi ghëy kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzliy ki.

⁷ Ghëy ghëy shiy gëzë kwëma Hyala kwa dimë va kaa mbëzliy, mbëzliy ngati Hyala nza ghëy nja nihwëti mbëzliy kwërakwë. Ya tsëgha nzë ki na, dza

Hyala mba'a fambënjëy kwëma va mbë nefer ghëy. Ma kwëma mënti Hyala va tsëghay, ta mbë mbëzliy sënay, ma bërci tërënjw ni va kwëmavë ghëy ta ghëra slëni vay, va ghëy sëekë ghëshiw, va Hyala dë'wë ghën tsa nzë sëekë ghëshi kë ghëshi në na. ⁸ Ghëy kiy, tsahwëti ngëra'wë tifa kala sëekë dzækën ghëyëw. Ya tsëgha nzë ki na, ka mbanjëy ngëra'wë tsa vaw. Të nahwëti viciy, hash ka ghëy hashinjëy kala sënata kwëmaa mënï ghëy, ya tsëgha nzë na, ka dza her ghëyëw. ⁹ Tërënjw mëndi ghëzlitënjëy na, zlanjëy Hyalaw. War mbë këtinjëy ghënzë, mbëb mbëb mëndiy ndabatënjëy të pi na, ka bëkwë ghëyëw. ¹⁰ Ya hwëmbay, war mbë pëhë bëkwënjëy ka mëndiy nza njasa pëesliti mëndi va Yesëw. Ya tsëgha nzë ki na, war të ghwëmënjëy ghëy. Ma mënta nava kwëma tsëgha kiy, ta mbë mëndiy sënay mbë piy na Yesëw mbë ghëy, kë mëndi. ¹¹ Mbë nzëy tsa ghëy tikë të hidï ni ya hwëmbay, war mbë pëla bëkwënjëy nza mëndi, sa nza ghëy mbë nëw Yesëw. Ma vëgha ghëy va kwëd kwëd na, ya tsëgha nzë ki na, mëtitaw. Ma ghalaba kiy, a mbëzliy sënay, mbë piy na Yesëw mbë ghëy, kë ghëshi. ¹² Ava tsëgha

nza ghëy na na ghëy, ya hwëmbay, mbë nëwñëy na mëti. Dzëghwa ghwëy na na ghwëy na, mba'a ghwëy kwëmavë piy të kwëma ngëra'wë tsa sa ghëy va.

¹³ A kë mëndi mbë Zliya Hyala mbëradzëy: «Sa banavee nëfë tsee kaa Hyala, va tsëgha gëzee kwëma nzë» kë mëndi. Ma ghëy kwërakwë kiy, a ghëy banavë nefer ghëy kaa Hyala nja ntsaa gëzë kwëma va va. Va tsëgha gëzë ghëy kwëma Hyala kaa mbëzli.

¹⁴ A ghëy sënay, ma Hyalaa zhanakati Yesëw va sati mbë mëtiy, ta mbay dza naa zhanakatëñëy kwërakwë, ta dza ghëy nzëy të pëtsa kwëtiñ tsa lë Yesëw. Ka na dza na mba'a fëyëmmë jakëjakë kwa kwëma nzë.

¹⁵ Ma kwëmaa mënta va tsëgha gwanata kiy, war ta mbëë këtitëñwëy na, nza Hyala mbëë mbëli mbëzli ðañ lë wëzë hwër tsa nzë. Ghalaba kiy, mbëzli ðañ dza naa mananta 'wësa kaa Hyala, ka fë shëndäkëë dzëti.

Lë nëfë kwëtiñ pë ghwëmmëë ndëghë shi mbashi ma mëtsë ndëë nashi

¹⁶ Va tsëgha mëti ma vëgha ghëy va slëni. Ya tsëgha këðiva bërci mbë vëgha ghëy jëw jëw jëwëy, war lë bërci na mbë nëfë tsa ghëy. Ka yëwën bëñëy Hyala bërci mbëba mbëba

njasa sëëmë vici. ¹⁷ Ma ngëra'wë tsa së'wa ghëy tsa sanay, ta këðiy dza naa dza kwa kwëma jëw. Ta kwëmavë wahë tsa dikë tsa dza ghëy të mbërkë ngëra'wë tsa së'wahwë ghëy va. Wahë tsa vay, aa tanëti shiy gwanashi, pa' kwa ndimndim dza naa nza. Sa ka ghëy zëzëtiy dzäkën wahë tsa vay, nja shiy jëw tsëtsë nighëti ghëy ngëra'wë tsa së'wa ghëy va. ¹⁸ Sa nzana, ma ghëy na na ghëyëy, war kë shiy sëäkë va Hyala, shi mbashi ma mëtsë ndëë nashi na mëhërli ghëy. Ka fë mëhërli ghëy dzäkën shi të hidfi niw. Sa nzana, shi nashi mëtsë ndë ngëri ni të hidfiy, nza'jëw dza ghëshiy këðishi. Ma shi nashi ma mëtsë ndë ngëri vay, ghëshi na shiy dzaa këði ma, pa' kwa ndimndim.

5

¹ Ma vëgha nza ghwëmmë na li tikë të hidfiy, ghala mbë lë madzäkëw. A ghwëmmë sënay, sa ka ghwëmmë bëkwëmmëy, ta ndammë yëwën vëgha dza Hyala më ghwëmë. Vëgha mënti na ðë'wë ghën tsa nzë, sa dzaa mëti ma pa' kwa ndimndim.

² Nana diy, war ë ngëngëlvë ghwëmmë, sa nzana mba'a ghwëmmë ðërammë ta sëräkën yëwën vëgha më ghwëmë vaa

dzækën na va ghwëmmë na vëgha. ³ Mba'a kë Hyala dzaa sërakënnëmë yëwën vëgha va tsëgha kiy, ya ë dza ghwëmmë bëkwë na, ka dza ghwëmmë nza kala vëgha va ghwëmmëw. ⁴ Ghala vëghwë tsa nza ghwëmmë tsa lë vëgha nay, ë sa ghwëmmë ngëra'wë, ka ngëlve. Ya tsëgha nzë kiy, ë dë ghwëmmë bëkwëmmëw. War ë dë ghwëmmë Hyalaa sërakënnëmë yëwën vëgha va, ta mbë ghënzë mbëärë vëghaa dza vaa mëtita. ⁵ Hyala dë'wë ghën tsa nzë gwëmati na kwal tsa va tsëgha, ta mbë ghwëmmë kwëmavë mbëärëvë vëgha 'war'war na. Mba'a ndammë Safë tsa nzë dëwdëw tsa, ka mëjë'a lamba manati na të ghwëmmë. Ta mbëë cimmë, ta bëmmë yëwën vëgha va dza na, kë.

⁶ Ava va tsëgha banavë ghëy nëfë tsa ghëy gwanay kaa Hyala, kala mëni bakë bakë ghën tsa ghëy. A ghëy sënay, kama ghëy lë vëgha na tikë të hidiy, tsëhënjëy ghëy vëgha Yesëw Ntsaa slëkëmmë diw. ⁷ Ma dë naa gëzëy, nay ghëy diw, ya tsëgha nzë kiy, war mbë nëw ghëy, sa nzana mba'a ghëy banavë nefer ghëy. ⁸ Yë, a ghëy banavë nefer ghëy kaa Hyala kala mëni ma ghën tsa ghëy bakë bakë.

Ma va ghëyëy, wëzëba dzanëy ghëy mbë na tikë na vëgha, ta dzaa nzëyñëy vëgha Ndë slëkënjëy Yesëw dë ghëy. ⁹ Sana kiy, ya war tikënjëy nza ghëy të hidiy ni, ya ta dzanëy dza ghëy dzëvëghay, war kwëmaa tëbanci na sa dë ghëy mëni gwa'a tsëgha. ¹⁰ Sa nzanay, ya wa ndë mbë ghwëmmëy, war ta dza dza na, ta garë të ngwëvë kwa kwëma Yesëw Këristëw ta nza. Ya tsama ndëy, war lë zhëmë ci dza naa nza ge'i ge'i lë slëni mënëhwë na tikë të hidiy. Mba'a pë ghwëmmë mënti slëni wëzë nay, ta kwëmavë zhëmë slëni ghwëmmë va wëzë na dza ghwëmmë. Mba'a pë ghwëmmë mënti na jikir na na, ta kwëmavë zhëmë jikir tsa ghwëmmë dza ghwëmmë.

Slëni ghërati Yesëw ta jakëmmë lë Hyala

¹¹ Sa sënay ghëy, a ngwëvë Yesëw tifa pë ghëy kiy, va tsëgha hazlëni ghëy vë. Va tsëgha jihëva ghëy ta ci kaa mbëzli, nza ghëshi mbëë sënay mbëzli Hyala nza ghëy, kë ghëshi. A na Hyalay, aa sënajëy wëzë wëzë. Sa zëzëti yay, ya ghwëyñwëyshi ba na, a ghwëy sënajëy mbë nefer ghwëy kwërakwë. ¹² Sa gëzë ghëy va tsëghay, nda, avashi zhiniy zhimbëshi

mbë këli ghën tsa shi dza ghwëy ni kia? Tifaw! Ka këli ghën tsa ghëy ghëyëw! War ë na na di ghëy cinwëy kwal tsa dza ghwëy mbëë vëshi të ghëy, ta mbë ghwëy kwëmavë bërci ta zläba kwëma kaa mbëzliy tsëhtsëhë vaa dzäkën ghëy. Ghëshi na shiy, war këli ghën tsa shi lë shi nashi mëtsë përikë përikë të ngwëla na nashi. Ka zëzë nighë na mbë nefer shi kwëma ghëshiw. ¹³ Mba'a pë ghwëy nighëti kwëma ghëy, nja kwëma ka gezlekiki njasa bëtënjëy nihwëti mbëzli vay, sa zlanay ghëy ghën tsa ghëy kaa Hyala nighënjëy mëndi tsëgha. Ka gezlekiki nza ghëy na na ghëyëw. War ta mbëë këtiñwëy në ghëy gwa'a tsëgha. ¹⁴ Tërëñw ditiñëy *Këristëw, va tsëgha jihëva ghëy ta slëni ci. Aa mëtiy ta mbëzli gwanashi, ma di na gëzëy, gwanashi bëkwëshi mbëzli kwasëbë kwa kwëma Hyala. ¹⁵ Ta mbëzli gwanashi mëtiy Këristëw, nza mbëzli mbëë mëni kwëma di na. Kala dza ghëshiy zhiniy mëni kwëma di vëgha shi. Sa nzanay, ti shi mëtiy na mba'a satiy mbë mëti.

¹⁶ Njana nzana tsëghay, naa tërë nana na, ka dza ghëy nighë ndë të kwëma mëni na përikë përikë të ngwëla ghwëlaw. Ya tsëgha

niy nighë ghëy Këristëw kwatanay, ka nighë ghëy tsëgha ghwëlaw.

¹⁷ Mba'a kë ndë jakëy lë Këristëwëy, yëwën ndë zhëghëy na ghalaba. Nzëy tsa ci kwatanay, a tsava këdiy. Nanay, yëwën nzëy na sa dza na ta nzëy. ¹⁸ Hyala dë'wë ghën tsa nzë mënti na kwëma va gwanata tsëgha. Sa niy nza ghwëmmëë ka mbëz nzë, mba'a ghwënikëvë Këristëw dzëghwa jipë tsa ghwëmmëë ta mbë ghwëmmëë slëkammë, ka jakëmmë li. Dza na ki na, mba'a ndanëy slëniy dza ta gëzanshi kaa mbëzli, a ghëshi sëäkë ta nëw kwëma Hyala, nza ghëshi mbëë jakëshi li kwërakwë ki, të mbërkë slëni mënti Këristëw. ¹⁹ Ma di na gëzëy, ë ghwënikë Hyala Këristëw dzëghwa jipë tsa nzë lë mbëzli të hidfi gwanashi ta mbë ghëshiy slëkati kwëma li. Njëdifi jikir tsa mënti ghëshi naw. Dzëghwa na, mba'a ndanëy slëniy dza ta gëzanshi njasa slëkati na kwëma kwa jipë nzë lë mbëzli, mba'a jakëta li shi.

²⁰ Ghëy kiy, mbëzli ghwënanashi Këristëw ta slëni ci nza ghëy. Njasa nzana, Hyala dë'wë ghën tsa nzë gëzë kwëma kaa mbëzli sëvëri mbë miy tsa ghëy. Æ cë'wëñwëy ghëy,

lë slën tsa Këristëw, zlayëm kwal kaa Hyala a ghënzë slëkati kwëma kwa jipë ghwëy li mba'a jakayñwëy li. ²¹ Këristëwëy, sëakë naa mënti *kwëma jikir na ghala nzanaw. Dzëghwa Hyala kiy, mba'a basanakën kwëma ghwëmmë jikir na. Të mbërkë kwëma ghwëmmë mënti Hyala kwëma va tsëgha. Ma sa ka ghwëmmë jakëmmë lë Këristëw kiy, nza zhëghëtëmmë slar slar kwa kwëma nzë.

6

Slëni ghërahwë Pël kwa kwëma Hyala

¹ Ghëy kiy, jakëjakë ghëra ghëy slëni lë Ndë slëkëpë. Njana nzana, mba'a Hyala mëntëñwëy wëzë hwër tsa nzëy, ë gëzayñwëy ghëy nza ghwëy mëni mëhërli vantaa ghwëy dzaa yadãnti wëzë hwër tsa va. ² Ma kë Hyala niy niy:

Sa niy mëniy vëghwë tsaa mëni wëzë kaa mbëzliy,

e niy favë cë'wë gha.

Sa niy mëniy vëghwë tsaa këti mbëzliy, e niy katanja,

kë niy ni.

A ngwarmëhira, favëm, vëghwë tsa sënzënva tsay, ghëci na sa di Hyala mënimmmë wëzë hwër ti,

ghëci na sa di Hyala mbëli mbëzli ti.

³ Ka di ghëy mëni shiy dzaa makëti mbëzli va nëw kwal Hyalaw. Sa nzanay, ka di ghëy mëndiy tsëhtsëhëë dzëkën slëni ghëyëw. ⁴ Ma na na mëni ghëy mbë kwëma mëni ghëy gwanatay, ë di ghëy ci, ka ghëra slëni Hyala nza ghëy pë ghëy, ya ë kësajëy ngëra'wë, ya ë sëva mëhërli ghëy, ya ë tanëti kwëma bërci ghëyëy, war ë ka ghëy së'wa tsëgha. ⁵ A mëndi sëakë mbë di'wëñëy, ka kësëñëy dzëghwa fërshina,

ka hëhëarë mbëzli ta mbë ghëshiy slasla dzërvëë dzëkën ghëy, ka bëkwë ghëy dzëti ghëra slëni, fëcahwëtiy, ka kwëmavë ghëy ya hi, ya zëmë shiyëw.

⁶ Na na ghëyëy dëwdëw nza ghëy mbë nzëy tsa ghëy, mba'a ghëy sënata kwëma. Ya namaba kwëmày, ë ka ghëy së'wa, ka mëni wëzë hwër. Lë *Safë tsa Hyala dëwdëw tsa na mbë nëfer ghëy. A ghëy di mbëzli gwanashi lë nëfë kwëtij.

⁷ Dzëghwa, mba'a Hyala ndanjëy bërci, ka gëzanshi kwëma nzë katanj na ghëy kaa mbëzli. Ava tsëgha ci ghëy kaa mbëzli ka ghërantã slëni Hyala nza ghëy, pë ghëy. Ma kwëma wëzë na va mëni ghëy ki na, mba'a mëntã nja shi mbëz ghëy, ta ghëra ka jaka

ghëy. Zhini na, gal tsa ghëy ghënzë diba. ⁸ Mbë kwëma va gwanatay mbë fë dikë na nihwëti mbëzli dzëti ghëy, ma nihwëti bë na, ka ndërënjëy. Ka gëzë *kwëma jikir na nihwëtiy dzar ghëy, ma nihwëti bë na, ka gëzë na wëzë na, war tsëgha. Ma kë nihwëti mbëzli bay na: «Kay, ka dzërvë mbëzli na ghëshi» kë ghëshi. Mbalaa ghëy na mbëzliy gëzë kwëma katanë na. ⁹ Ma mëndiy nighënjëyëy, nja nihwëti ka mëlmë sënashi ma mëndi, mbalaa gwa'a gwa'a sënänjëy mëndi. War njasa dza ghëy ta bëkwënjëy mëndiy nighënjëy. Ya tsëgha ki na, mbëzli të ghwëmënjëy ni ghëy. War ka sanjëy ngëra'wë mëndi, ta mbë ghëy bëkwënjëy, kë mëndi na, a ka bëkwë ghëy kiw. ¹⁰ Ya tsëgha ka naa nza, mba'a mëndi bëkatënjëy nefer ghëy të nahwëti viciy, war ë ka ghëy vëshi vëshi ghëy na na ghëy. Ma mbëzliy nighënjëyëy, njasa nza ghëy ka ndërma, ya tsëgha nzë kiy, dän zhëghanti ghëy mbëzli ka ka shiy dzar kwa kwëma Hyala. Mëndiy nighënjëyëy, njasa kama na ya wabë va ghëy. Mbalaa shiy tifa kala va ghëy na katanë naw.

¹¹ Ghwëy kiy, ka Kwërintëy, bazhë bazhë gëzänwëy ghëy kwëma,

lë nëfë tsa ghëy kwëtiñ. Kwëma mbëlej ghëy tifa va ghwëy ya jëw tsëtsëw. ¹² Na na ghëyëy, gwa'a gwa'a bëhwë ghwëy pëtsa mbë nefer ghëy, ghwëy na shiy ndänjëy ma pëtsa mbë nefer ghwëy. ¹³ Avanaraa gëzänwëy kwëma nja kaa ndëräzhi yakee kwa hwër tsee. Nänjëyëm pëtsa mbë nefer ghwëy, njasa ndänwëy ghëy va pëtsa mbë nefer ghëy.

Mëni mëhërli va jakë miy lë mbëzliy nëw ma kwëma Hyala

¹⁴ Æntaa ghwëy jakë miy tsa ghwëy, ta mëni shi kwëtiñ ni lë mbëzliy nëw ma Yesëw *Këristëw ma. Sënzënva kiy, njaa dza shi wëzë ni di Hyala lë ni jikir niy mbay jakëshi kwa zërë kwëtiñ, ta ghëra slëni kwëtiñ naa? A shiy dzaa jakëti kar wanë pi ghëshi lë kwëslia? ¹⁵ Ghwëy bërkë sënzënvay, nza kar Këristëw ghëshi lë *ndë jaka mbay jakëti miy tsa shi kwa jipë shi na? Ntsaa nëw Këristëw ghëshi lë ntsaa nëw ma kiy, njaa dza ghëshiy mbë zëzëti kwëma kwëtiñ naa? ¹⁶ A kwal tsa jakëti ciki tsa Hyala, ghëshi lë ciki ta mbëri tsa mbëzliy nëw ma Hyalaa? Sënzënva kiy, ghwëmmë na *ciki Hyala. Nja kwëmaa niy gëzëkë

6:9 6:9 4:10 **6:10** 6:10 vëshi: 7:4; Rm 5:3; 12:12; ka ndërma lë ka shiy: 8:9; Flp 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6 **6:13** 6:13 1Kwër 4:14 **6:14** 6:14-16 1Kwër 6:9-13; 10:21; Ef 5:5-11 **6:16** 6:16 SlëniTaH 26:12; Zher 32:38; Ezhek 37:27; 1Kwër 3:16

Hjala va mbë zliya nzë të tsahwëti pi. Ma kë niy niy: Yënëy, ta nzëyra dzee mbë mbëzlee, ka dza li shi. Yën dza Hjala shiy nza, ma ghëshi na mbëzlee, kë niy ni.

¹⁷ Ava va tsëgha në Hjala kwa slëkëpë kaa mbëzli nzë kiy:

Barvanwëyëm mbë kwëma mbëzliy nëw ma Hjala.

Nzëyhwëyëm vëgha bëla. Æntaa ghwëy kwëfëghë shiy kama dëwdëw ni ma. Ma tsëgha kiy, ta zlëbavënwëy dzee!

¹⁸ Ghalaba ki na, Dënwëy dzee nza, ma ghwëy na, ndërazhee, shiy zhër lë ghyehi gwa'a, kë Hjala kwa slëkëpë gwëramti të bërci.

7

¹ A madigahira, njana nzana mba'a Hjala gëzëkë bëmmë shiy gwanashiy, ë pë ghwëmmë banti ghën tsa ghwëmmë mbë mëni *kwëma jikir na dzaa lidï vëgha ghwëmmë lë mëhërlï ghwëmmë kwa kwëma Hjala. Mba'a ghwëmmë zlatanavë ghën tsa ghwëmmë gwanay mbë dëvë nzë ka ha'wë ti.

Pël gëzë kwëmaa vashanati nëfë tsa ci

² Ma ghwëyëy, ghwënamtim nefer ghwëy kaa ngënyëy lë vëshi, a kwëma kwa

jipë tsa ghwëmmë nza lë ghwëy dëwdëw. Ghëyëy, ntsa mananati ghëy kwëma jikir na tifa mbë ghwëy ya kwëtinjëw. Ndë tifa mbë ghwëy, mba'a ghëy mananati kwëma gar zlay nëw kwal Hjala ghëci vëw. Sëkë ghëy ngalëhwë shiy va tsahwëti ndë mbë ghwëy nja dzar kwa tsëhwëliw.

³ Sa gëzee va kwëma va tsëghay, ëntaa ghwëy taa ni fëtiy bënwëyëe, pë ghwëy ma. Nava tifa tepëw. Sa nzanay, nja kwëma ghee vaa gëzënwëy mëcanay, mbë dïnwëy nza ghëy tërënyw. Tsahwëti së tifa ka mbay tëhëvëri dï tsa kwa jipë ghëy lë ghwëyëw. War jakëjakë nza ghwëmmë, ya mëti mëti nza ghwëmmë, ya lëmëcimmë nza ghwëmmë.

⁴ Kwagwa'a kwagwa'a fëyëe ghën tsee, kala mën ma bakë bakë ta kwëma ghwëy. Tërënyw kee vëshi dë'wë ghën tsee lë kwëma ghwëy. E sënay nanzë tërënyw sahwee ngëra'wë, ya tsëgha nzë kiy, ka mëti vëghee ta slëniw. A bay na, vëshi na na zhinëe kwëmavë tërënyw.

⁵ Ta na navay, a ghëy sahwe ngëra'wë tërënyw. Ya ghala pëtsaa niy tsëhënyëy ghëy të hidï ka Masedëwanëy, sëkë ghëy kwëmavë dëkëva ya jëw tsëtsëw. Hwëlfë ngëra'wë tifa kala sëkë kën ghëyëw.

6:17 6:17 Ezay 52:11; ShiZhj 18:4
4:13; ShiZhj 11:17 **7:1** 7:1 1Zhj 3:3
Flp 1:7 **7:4** 7:4 6:10 **7:5** 7:5 2:13; 4:8

6:18 6:18 2Sam 7:14; Ezay 43:6; Amë
7:2 7:2 6:13; 12:17 **7:3** 7:3 6:11;

Ka mbëzliy dzay, ka bënjëy mbëz, ma ghëy ki na, a favë ghenikë ghëy mbë nefer ghëy gar hënita mëhërlig hëyëw, war mbë dza her ghëy nza. ⁶ Dzëghwa Hyala nanzë ki, ghënzë saa dëdëpanshi nefer ka daw bërci na, mba'a dëpëtënjëy nefer ghëy, lë sëkë tsa Titë dzëvëgha ghëy. ⁷ War të sa sëkëy Titë, mba'a tsëhëy vëgha ghëy gwa'a tsëgha dëpëshi nefer ghëy kiw. Sa gëzanëy na a ghwëy mëtsahanavë bërci këy, mba'a nefer ghëy zhiniy dëpëshi. Aa gëzanëy tërënjw dë ghwëy zhiniy kwëmë lë ya, mba'a kwëma mëntëra ghwëy va ndanwëy zëzë kwëma, ka dë yëpë ghwëy të ya mbë mbëz tsa ghëy lë ka jakee, kë. Sa favëe kwëma va tsëgha kiy, mba'ëe zhiniy vëshira tërënjw.

⁸ Ta na navay, e sënay, zliya tsaslëghënjwëy ya vay, a bakatënjwëy nefer ghwëy tërënjw. Sanay, ka mbëzliy miyëe va kwëma zliya vaw. E niy mbazlay miy sa niy sënayëe, a zliya va bakatënjwëy nefer ghwëy ta vëghwë jëw pën. ⁹ Nana kiy, mbë vëshi nzee ta kwëma zliya tsaslëghënjwëyëe va. Sa nzana mba'a nëfë tsa ghwëy satiy vëshee kiw, sa nzana mba'a nëfë tsa ghwëy va satiy ndanwëy zëzë kwëma ta zhëghanti nzëy tsa ghwëy, va tsëgha vëshee. Nëfë tsa ghwëy va

zhëtënjwëy kiy, Hyala mënti na tsëgha, ta mbë ghwëy tsa titihwë tsa ghwëy. ¹⁰ Sa nzanay, mba'a kë nëfë tsa ndëe zhanci të sa bërkëti Hyalay, kar ndëe zhëghanti nzëy tsa ci, mba'a ndë mbëliy. Ka dza her ghëy va gëla tsava zhëpë nëfë kiw. Ma mba'a kë nëfë tsa ndë satiy dzar kwa kwëma të hidiy, ghalaba ka ndëe zamti piy tsa ci. ¹¹ Nata kwëmaa mënta ghwëy sa zhëtënjwëy nëfë tsa ghwëy dza kwa bëla bërkëti Hyala sa? Njaa nay ghwëy njasa zhëghënjwëy ghwëy? Nay ghwëy njasa jahambëvanwëy ghwëy mbë kwëma Hyala sa? Njaa nay ghwëy njasa ndëe ghwëy kwëma jikir na nana kia? Sa satiy nëfë tsa ghwëy dzëkën ghën tsa ghwëy va kwëmaa mënta va kiy, njaa nighëti ghwëy njasa dzashi her ghwëy? Njaa nighëti ghwëy njasa mawti ghwëy kwëmë lë yaa? Njaa nighë ghwëy njasa banavë ghwëy nefer ghwëy kaa slëni Hyalaa? Njaa nay ghwëy njasa dë ghwëy i ntsaa mëni kwëma jikir naa? Gwa'a gwa'a cikëvëri ghwëy, niy tsëhambë dëvë ghwëy ghwëy mbë kwëma vaw, pë ghwëy.

¹² Nahwëti zliyëe va niy tsaslëghënjwëy yay, ëntaa ghwëy dzaa tëkë na, ta ntsaa mënti kwëma jikir na va tsaslëghënjwëy ya pë ghwëy ma. ëntaa ghwëy tëkë ba

na, ta ntsa mananati mëndi va kwëma jikir na na, pë ghwëy difa ma. War ta mbë ghwëy citi ghën tsa ghwëy wëzë wëzë kwa kwëma Hyala, njasa nza ghwëy ka mbëzliy dî kwëma ghëy tsasliñwëyee zliya va. ¹³ Va tsëgha, nana kiy, a kwëma mënti ghwëy va dëpëtëñyë nefer ghëy. Dzëkën sa dëpëshi nefer ghëyëy, a ghëy zhiniy vëshinëy tërëñw, sa nay ghëy njasa vëshiy Titë, sa mëtsahanavë ghwëy bërci gwananwëy. ¹⁴ Ghala vëghwë tsaa niy ghwëwëghee va Titë ngëñwëyëy, e niy gëzanci, tërëñw vëshiree të ghwëy, pën ngëci. Sana kiy, gëmta na vëshee va të ghwëyëw. Sëkë ghëy slavëñwëy dzërvë mbë kwëma ka ghëy gëzëñwëy gwanataw. Kwëmaa niy vëshi ghëy va li kwa kwëma Titëy, kwëma katan na, njasaa niy gëzëkë ghëy va mënta na. ¹⁵ Ghala vëghwë tsaa niy tsëhëy na va mbë ghwëyëy, a ghwëy niy ka'wëti wëzë, ka dî fëti vë, ka ha'wë ti tërëñw. Sa ka naa zëzëti kwëma mananati ghwëy vay, tërëñw ka naa zhiniy dîtëñwëy. ¹⁶ Va tsëgha fëyee ghën tsee tërëñw të ghwëy, sa sënayee mbëzli wëzë ni, katan katan ni nza ghwëy, ya ta namaba kwëma, pën.

8

Päl cipë njasa ka mëndiy

7:14 7:14 8:24 7:15 7:15 2:9 8:1 8:1-4 SlëniKY 11:29-30; Rm 15:26 8:6 8:6 Titë: 2:13

vëli shiy ta ghëra slëni Hyala

¹ A ngwärmëhira, a ghëy dî gëzëñwëy dzëkën kwëma mënti mbëzliy nëw Yesëw të hidî ka Masedëwan. Hyala mananatishi na wëzë hwër tsa nzë va tsëgha mënti ghëshi kwëma va tsëgha. ² Mbë nzëy tsa shiy, tërëñw sëkë ngëra'wë kën shi. Ya tsëgha nzë ki na, war lë vëshi ghëshi mbë nefer shi tërëñw. Mba'a ghëshi cikëvëri vëshi shi va lë shi bëkë ghëshi ta slëni Hyala. Ya tsëgha nza ghëshiy ka ndërmay, tërëñw bëkë ghëshi gëna ta slëni Hyala ³ Na nava njasa gëzëñwëy ya vay, kwa pëtsa kërëy bërci shi bëkë ghëshi gëna, pa' ka tanjëti bërci shi. Æ nzana ndë gëzanshi war ghwëy bëkë shiy tsa' këw. War ghëshi dë'wë ghën tsa shi tarëvë na tsëgha. ⁴ Sa dza ghëshiy, mba'a ghëshi cë'wëvë kwal va ghëy lë titihwë, ta mbë ghëshiy dzëmbë tsëhë shi tsëhë mëndi va ta këëti mbëzli Hyala të hidî ka Zhëwde kwërakwë. ⁵ Tan kaa naa bërkëti ghëy mënti ghëshi kwëma. Dza ghëshiy, mba'a ghëshi banavë përbë ghën tsa shi kaa Yesëw Ndë slëkëmmë. Madî ghëshi ki na, mba'a ghëshi zlëbavë kwëma gëzanshi ghëy dzëkën shi dî Hyala ghëshiy mëni ki.

⁶ Na na ghwëy ghwëy ka Kwërintë kiy, a Titë ghati tsëhë gëna va mbë

ghwëy ki. Va tsëgha zhini ghëy cə'wəvə sənzenva, a ghëci zhiniy zhëghëvaa zhëmbë ghwëy, ta mbë ghëciy kërnamti slëni wëzë na va mbë ghwëy. ⁷ A ghëy sənay, na na ghwëyëy, tërëjw mbata ghwëy kwëma gwanata, ka tanjëti nihwëti mbëzli. Tërëjw banavë ghwëy nefer ghwëy kaa Yesëw *Këristëw. Wëzë mbata ghwëy gëzanshi kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli. A Hyala ndanjwëy kwal sënata kwëma katan na. A ghwëy zlanay ghën tsa ghwëy gwa'a gwa'a kaa Hyala. Dzëghwa tërëjw ghwëy dïnëy sana. Ava va tsëgha kiy, zhinim mëntim nana slëni difa lë nëfë tsa ghwëy kwëtiñ, tanj nihwëti mbëzli gwa'a.

⁸ Mbë kwëma gëzënjwëy ya nay, ë në ya: «War ghwëy bëkëvë gëna va tsëgha kwërakwë!» pënëw. War gëzë gëzënjwëy ya njasa dï nihwëti mbëzli këti nihwëti mbëzli, ta mbee sënay nda ka dï nihwëti mbëzli ghwëy kwërakwë. ⁹ Sa nzanay, a ghwëy sënay zhëhwër tsa Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw. Ma ghëci ghëci Yesëw kiy, të wahë niy nza na ghëshi lë Hyala. 'Wakëvë na, mbërëkë zlay wahë mëba, dza ndës sëëkëy tikë të hidï, mba'a mëniy ka ndë ndërma. Kwëma mënti na va tsëghay, ta mbëë nza,

mbë ndë ndërma tsa mëniy na va na, mba'a ghwëy dzaa kwëmavë mbëërënjwëy ka ka shiy mbë nefer ghwëy të kwëma ci, në na.

¹⁰ Ma mbë kwëma gëna nay, kadiwëm ë gëzënjwëy nee kwëma tëkëe dzëkën mbë ghën tsee. Æ në ya war tsëgha ka ghwëy mënti pënëw. Mbë piyaa dzëvërita vay, ghwëy niy nza kwa tana mbëzliy gha dï tsëhë gëna va, dza ghwëy, mba'a ghwëy tsëhamti përbë ghwëy. ¹¹ Ava va tsëgha në ya sana difa kiy, wëzëba kërnamti ghwëy slëni ghwëy va, pën. Wëzëba manamti ghwëy na lë vëshi, njasaa niy tëkëti ghwëy va mëni nzë kwatana. Ge'i ge'i lë shi va ghwëy pë ghwëy dzaa bë shi. ¹² Sa nzana, mba'a pë ghwëy banavë shiy kaa Hyala lë vëshi, ge'i lë shi va ghwëyëy, ghëshi na shi dza Hyalaa zlëba bëshi kwërakwë. Kala shiy va ghwëy gar bantashi na, ka në Hyala ngënjwëy na, war ghwëy ndara shiy këw.

¹³ Æntaa ghwëy taa tëkë, kwal tsaa fambënjwëy mbë ndërma, ta mbë nihwëti mbëzliy nza të wahë pëlee, pë ghwëy ma. War ta mbë shiy nza yëmyëm va mbëzli na na dëe gwa'a tsëgha. ¹⁴ Njasa nzana tsa sënzenva danj shi zëmë va ghwëyëy, wëzë na ghwëy nganshi kaa nihwëti ni kama ghëshi vë shi. Ya ë dza shi zëmë

kama va ghwëy fëcahwëti, dzëghwa mba'a ghëshi va niva mbëzli tërëjwëy, nza ghëshi këätinjwëy ta nza kwërakwë ki. Ghalaba tsëgha na, yëmyëm dza ghwëy nza. ¹⁵ Ghalaba kiy, nja kwëmaa niy tsasliiti mëndi va mbë Zliya Hyala dza naa nza. Ma kë mëndi niy niy:

Mbëzliy niy basëvë shiy
 dänshiy,
 niy nza ghëshi tërëjwshiy vë
 shiw.
 Niy niy basëvëshiy jëwshiy na,
 niy nza ghëshi daw vë
 shiw,
 a kë mëndi niy ni.

*Titë dzaa dzëmbë
 mëlmë ka Kwërintë lë
 mbëzli bakë kwasëbë ci*

¹⁶ Wësa pë ghwëmmë kaa Hyala sa mëshiy naa banavë vëshiy tërëjw kaa Titë ta dza ta këätinjwëy, njasa di ghëy va këätinjwëy kwërakwë. ¹⁷ A Titë mëshiy zläbavë cë'wë ghëy ta zha ghëciy zhëmbë ghwëy. War kwataka sa cë'wë ghëy na difa kiw. Ghëci dë'wë ghën tsa ci tëkëti na dza, sa nzana tërëjw ghëci vëshiy ta këätinjwëy. ¹⁸ Dzëghwa ghëy ghëciy madë, mba'a ghëy ghwënnëghë tsahwëti zëmëmmë tsa mbë nëw Yesëw kwasëbë. Ntsa vay, tërëjw fal mbëzliy nëw Yesëw tikë gwanashi. Sa nzana tërëjw ghëci sënata gëzë kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli. ¹⁹ Ya kala navay, ghëci na sa tivë mbëzliy

nëw Yesëw tikë ta dza ghëci kwasëbë ghëy, ta basë gëna tsëhë mëndi va. A slëni wëzë na va mëni ghwëmmë dzaa fati shëndäkë të Ndë slëkëmmë Yesëw. Zhini ka ci njasa di ghwëmmë këti nihwëti mbëzli fa.

²⁰ Gëna vay, tërëjw na kwëma mbë, sa nzana gëna dan ghënzë. War lë mëhërlë mëni ghëy kwëma kën, vantar mëndi dzaa hanëy cëm, ka tsëhtsëhë lë ghëy, ka gëgëzë na: «Kay, wëzë kësë ghëshi gëna vaw!» kë mëndi. Am, gëla nava kwëmay, ka di ghëy favë dzar kwa ghëy tepëw. ²¹ Na na ghëyëy, war kwëmaa taa nza wëzë naa sa di ghëy ghëy mëni kwa kwëma Ndë slëkëmmë, lë kwa kwëma mbëzli gwa'a.

²² Ava ghëy taa ghwënnay tsahwëti zëmëmmë tsa mbë nëw Yesëw kwasëbë mbëzli bakë ni ni. A ghëy nighëvëri kwëma ci wëzë, mba'a ghëy nay, tërëjw ghëci di këti mbëzli. Ma sënzënva kiy, tërëjw ghëci diti dza ta këätinjwëy, Sa nzana mba'a favë njasa nza nzy tsa ghwëy wëzë tsa ci kwa kwal Hyala. ²³ Ma na Titë naci, ntsa kwasëbë na tsava ndë, ghëy li ka naa ghëra slëni ta këätinjwëy. Ma ngwarmëmmë mbë nëw Yesëw ni bakë ni kwasëbë Titëy, mbëzliy nëw Yesëw tikë ghwënnashi na. A slëni ghëra ghëshiy fë shëndäkë dzëti Yesëw *Këristëw.

24 Ka'wëti të ghwëy mbëzli va wëzë wëzë. Ma sa ka mbëzliy nëw Yesëw va ghwënanashi favë tsëghay, ta gëzë dza ghëshi: «Gëm niy vëshi kar Pël lë kwëma mbëzli vaw» kë ghëshi.

9

Pël gëzanshi gwëmava kwatsëmëta kaa ka Kwërintë ta tsëhëti shiy, ta këati ngwarmëmëhi kwa kwal Hyala

¹ Ya kalaa niy tsasliñwëy zliyee dzäkën kwëma gëna tsëhë ghwëmmë na ta këati mbëzliy nëw Yesëw të hidfi ka Zhëwdey, kwëma tibaw.

² Sa nzanay, e sënay mbë dfi këtishi nza ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy. Lë vëshita vëshihwee lë ghwëy, kwa kwëma mbëzliy nëw Yesëw të hidfi ka Masedëwan. Ma pën ngëshiy: «Gëna gëzë ghwëmmë na kwëma tsëhë nzë sënzënvay, ghala mbëradzëta, tsëhamti mbëzliy nëw Yesëw të hidfi ka Akay na shi!» pën ngëshi. War sa gëzanakëshee tsëgha na, ðañba mbëzliy mawti tsëhë gëna va mbë shi.

³ Va tsëgha ghwëneghëñwëy ghëy ngwarmëmëmmë mbë nëw Yesëw ni mahkan ni, nza ghwëy mbë ghwëmatëvanwëy kwatsëmëtaa tsëhëti gëna va, njasa gëzee va. Ghalaba kiy, ka dza vëshiy vëshiti ghëy va lë kwëma ghwëy nza ka kwëma gëmta naw.

⁴ Ma kala dza pë ghwëy

tsëhëti gëna va, dzëghwa ndës ghëy dzaa tsëhëñëy lë ka Masedëwanëy, kwëma ha'wë ha'wë na dza naa nza kën ghëy kwa kwëma shi. Zhini tërëñwëba tsa kën ghwëy difa. Sa nzana mba'a ghëy mbëlitiy gëzanamtishi, gwa'a gwa'a tsëhamti ghwëy gëna va, pë ghëy ngëshi. ⁵ Sa zëzëtee tsëghay, va tsëgha cë'wëvee ngwarmëmëmmë mbë nëw Yesëw ni mahkan ni a ghëshi tsëhëshi përbä ghëshi vëgha ghwëy kaa ngëra. Ta mbë ghwëy basëti gëna gëzëti ghwëy va tsëhë. Ghalaba kiy, kee tsëhë na, ghwëy gwëmantëvanwëy. Tsëgha kiy, ta sënay dzam ndë tibaa 'yapëtëñwëy ta tsëhë gëna vaw, ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy tarëvë na tsëhë nzë, kë mëndi.

⁶ Sënay të ghwëy, ma ntsaa zati shiy ðañëy, ðañ dza naa mënivë shiy kwërakwë. Ntsaa zati shiy jëwë na, war jëwë dza naa mënivë shiy kwërakwë. Ava tsëgha na nanzë katan ki. ⁷ Gëna dza ghwëmmë na ta tsëhë kiy, war njasa bërketi ndë bë nzë kwa hwër ci kë ndë taa bë. ðntaa ndë taa bë lë zhë kwa hwër ma. ðntaa ndë dzaa tëtë'wëñwëy na, war ghwëy bëkë, kë difa ma. War ghwëy kë dzaa tarëvë lë vëshi mbë nëfë tsa ghwëy, mba'a ghwëy bëti njasa dza naa tëbanwëy. Sa nzanay, ntsaa bëkë shiy kaa Hyala

lë vëshi ghëci mbë nëfë tsa ci na sa di Hyala kwëma ci. ⁸ A bërci va Hyala ta mbay bënjwëy shiy tërënjw, ta mbë shiy nza wëkë va ghwëy ya hwëmba. Kala shi dza ghwëy tërëhashi tifa. Ghalaba kiy, wëkënjwëy dza shiy nza, ta mbë ghwëy mëni ya namaba slëni wëzë na li shi. ⁹ Njasa niy tsaslitl mëndi va mbë Zliya Hyala, ma kë mëndi niy niy:

Ntsa wëzë hwër tsay, shiy ðanj ka naa nga kaa ndë ndërma.

War wëzë ka hwër tsa ciy nza ya hwëmba, kë mëndi niy niy.

¹⁰ Hyalay, ghënzë bänshi na hwëlfë shiy kaa mbëzli, tsënjwëshi ghëshi. Lë shi zëmë ka ndë zëmë gwa'a. Hyala va kiy, ta mbay dza naa ndanjwëy ni ghwëy hwëlfë shiy kwërakwë. Ta tëfëtënjwëy miy dza na, nza shi ghwëy mbëë mëtsëhëva. Ma tsëghay ta mbay dza ghwëy mëni slëni wëzë na ghënghën ghënghën lë shi va. ¹¹ Ya nimaba shiy gwa'a na, ta ndanjwëyshi dza Hyalaa dza. Ta mbë ghwëy ngänshi kaa nihwëti mbëzli kwërakwë lë wëzë hwër tsa ghwëy. Ghalaba kiy, mbëzli ðanj dza naa mananta 'wësa kaa Hyala, ta shi ghwëy va ndanjëy ghwëy mbë dëvë ghëy ta bänshi. ¹² Ma gëna tsëhë ghwëy va kiy, mënta na war ta këti mbëzli Hyala

gwa'a tsëghaw. Mbëzli ðanj dza naa mananta 'wësa kaa Hyala të kwëma gëna va diba. ¹³ Slëni dza ghwëy va ta ghërati tsëgha nay, ta cikëvëri wëzë tsa mbë nëfë tsa ghwëy dza naa dza kaa mbëzli. Ma nza mbëzli ðanj fal Hyala të sa yanta ghwëy fëti kaa kwëma *Këristëw va wëzë na bänavë ghwëy nëfer ghwëy. Zhini ka fal Hyala ta gëna bänavëshi ghwëy va lë na bänshi ghwëy kaa nihwëti mbëzli lë nëfë tsa wëzë tsa. ¹⁴ Shi dza ghwëy vaa bänshi kaa mbëzli dza naa cikëvëri wëzë hwër tsa mëntënjwëy Hyala tërënjw tsa. Ma sa ka ghëshi sënay tsëghay, ta di kwëma ghwëy dza ghëshi tërënjw, ka cë'wë Hyala të ghwëy. ¹⁵ Mananta 'wësa ghwëmmë kaa Hyala ta shiy gwëranti va ndammë na.

10

Pël gëzë njasa këray na ci vëshi

¹ Nana kiy, ë ðee gëzënjwëy kwëmaa dzëkënee dë'wë ghën tsee, yën Pël. A kë nihwëti mbëzliy dzëkën yay: «Mba'a pë ghwëmmë lë Pël të pëtsa kwëtiñ tsay, kala hazlëni ka naa gëzëmmë kwëma. Sa ka naa dzay kërakë lë ghwëmmë na, ka gëzëmmë kwëma lë bërci, kala hazlëni ma ya jëw» kë ghëshi. Æ ðee mënira ka ndë mëni kwëma lë mëhërli, lë wëzë hwër nja

*Kərıstəw. Va tsəgha kiy, ² ə cə'wəŋwəyee, ka deə ghwəy 'yapəraa dzəmbə gəzəŋwəy kwəma lə bərçi, sa kee tsəhəra vəgha ghwəyəw. A na mbəzliy ni va nja mbəzli tikə tə hidfi məni kar Pəl shiy, kə ghəshiy, e sənay ta gəzanshi kwəma dzee lə bərçi. ³ Na navay, mbəzli tikə tə hidfi nza ghəy lə nzəy tsa ghəy, nanzə kiy məniy tsa ghəy mbəz njasa mbəzli tikə tə hidfiw. ⁴ Ma ni ghəy shi mbəz ta dəvə ghəy mbəz ghəy li shiy, shi mbəz ka məndiy mbəz li shi tikə tə hidfi na ghəshiw. Va Hyala də'wə ghən tsa nzə səəkə ni ghəy shi mbəz mbəz ghəy li shi. Shi mbəz nza bərçi mbə shi gar ndanivəri ka jaka Hyala gwa'a gwa'a, lə pətsa mbəmbəshi ghəshi ti gwa'a. Disl ka ghəy kalanay miyedemer ka dzərvə, ka kəkə ghəpə gəmgəm ni va gwa'a gwa'a. ⁵ Ya namaba zəzə kwəma garəti məndi lə kəli ghən ta makə mbəzli va sənata Hyalay, cəke' ka ghəy biydivəri nava kwəma. Ka gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi zhəghanti kwəma mbə nefer shi, ta yi fəti ghəshi kaa Kərıstəw. ⁶ Ya ghwəy sa ka ghwəy citi, a ghwəy di fəti va ghəy pə ghwəyəy, ta iti nihwəti mbəzliy di ma fəti va dza ghəy dza.

⁷ Ghwəy kiy, war kwəma məni ndə pərikə tə ngwəla

ka ghwəy nighə gwa'a tsəgha. Mba'a kə ndə ni ntsa Kərıstəw nzee kəy, sənay tə ntsa va wəzə, ghəy kwərakwəy mbəzli Kərıstəw nza ghəy. ⁸ Ya ə vəshi ghəy lə dikə tsa ndaŋəy Ndə sləkəpə tsaa dzəkən ghwəyəy, ka ghəraŋəy ha'wəw. Sa nzanay, ta kəətiŋwəy ndaŋəy na dikə tsa va, ta ndaniŋwəy naw. ⁹ Dzəkən kwəma zliyahı tsasliŋwəy ya niy, ka deə ghwəy təkə mbə nəfə tsa ghwəy «ta mbə her ghəy dza tsasliŋəy na zliyahı ni» pə ghwəy tepəw. ¹⁰ Sa nzanay, kar nihwəti mbəzliy gəzə: «Mba'a kə Pəl tsaslimmə zliyahiy, caslakə slakə ka naa gəzagħwa kwəma kwa shi, ka nabəmmə. Ma mba'a kə tsəhəy kwa jipə ghwəmmə na, mba'a zhəghəy shemətehəw, nja ntsa kama bəłiti mbə kwəma ci» kə ghəshi. ¹¹ Va tsəgha, ma nə ya kaa gəla mbəzliy gəzə kwəma va va tsəgha niy, wəzəba sənay ghəshi na, kwəma tsaslambə ghəy va mbə zliyahı, war tsəgha dza ghəy ta mənti sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəy.

¹² Mbəzliy mənti ghən tsa shi va ka mbəzli dikə dikə niy, ka dza ghəy təkə yəməva lə gəla niva mbəzli na na ghəyəw. Na na shiy, ghəshi naa bərkəvə tsa shi dikə, tsa' na mənti dikə,

10:4 10:4 6:7; Rm 13:12; Ef 6:13-17

10:5 10:5 Ezay 2:12-17

10:6 10:6 2:9

10:7 10:7 1Kwər 1:12

10:8 10:8 13:10

10:11 10:11 13:1-2

10:12 10:12

kë ghëshi, ka yëmëva lë dikë tsa bërkvë ghëshi va. Hyeler na gëla niva mbëzli. ¹³ Na na ghëy ta na tsa ghëy ghëny, ka dza ghëy dzanëy ta vëshi lë nihwëti shiy dzëghwakën slëni ndanëy Hyala va mbë dëvë ghëyëw. A Hyala ndanëy dza ta gëzë kwëma nza kaa mbëzli mbë dëvë ghëy, mba'a ghëy tsëhëny lë gëzë kwëma va pa' mbë ghwëy. ¹⁴ Ya ë vëshi ghëy lë slëni ghërahwë ghëy mbë ghwëy kiy, tanëti ghala ghëyëw, sa nzanay, a ghëy tsëhëny mbë ghwëy wëzë wëzë, mba'a ghëy gëzanwëy kwëma wëzë naa dzëkën Këristëw. ¹⁵ A na na ghëy na ghëyëy, ka dza ghëy tanëti na ndanëy Hyala slëni, ka dzanëy ta vëshi lë slëni ghëraty nihwëti mbëzliw. Na na ghëyëy, war kën ghwëy fakën ghëy mëhërlly ghëy. A ghwëy mbë mëtshë banavë nefer ghwëy gwanashi kaa Yesëw Këristëw. Ma nza ghëy mbë mëtshë ghëra slëni ghëy mbë ghwëy. Ge'i ge'i njasa dza Hyalaa bërkvënyëy. ¹⁶ Ma lëy hwëm kiy, nza ghëy dza kwa kwëma ta gëzë kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli të hidy kërakë ni, tan mëlmë ka Kwërintë. Ka mbay ghëy dzanëy dzëmbë vëry tsa nihwëti mbëzli, ta vëshi lë na shi slëni mënty ghëshi njasa mëny nihwëti mbëzli

vaw.

¹⁷ Talay, a mëndy tsaslyty mbë Zlyya Hyala, ma kë mëndy: «Mba'a kë ndë dly vëshy, lë slëny ghëraty Ndë slëkëpë këë vëshy gwa'a tsëgha» kë mëndy. ¹⁸ Ta na navay tsëgha na, sa nzanay, mbëzly falamty ghën tsa shi va dë'wë ghën tsa shi na, ka dly kwëma shi Hyalaw. War mbëzly faltly na dë'wë ghën tsa nza ghënzë Hyala na shi dly na kwëma shi.

11

Pël faghwa ghala kwa jipë tsa shi lë ka bënyë shiy ka dzërvë

¹ Nanay, ë dly gëzë nahwëty kwëma, njasa ghëradë gazlaka, yan pë ghwëy taa ny na ghwëy. Æ cë'wënywëy ya, yan pë ghwëy. ² Tërënywëy mëndë hërhë të ghwëy, njasa mananta na va kaa Hyala kwërakwë, va kwëma mbëzly pëla kwal tsa ngëdëhwënywëy va. Nja zha ka zal vaa bërdlyty ka më, mba'a mëndy ndëghwanaty sa cy wëzë kala kwëma rëdë rëdë na tarëy, tsëgha bërdlytywëy ya kaa *Këristëw kwëty kwërakwë. Pa' vëgha vicy dza ghwëy tsëhë vëgha dëwdëw kala kwëma rëdë rëdë na tar ghwëy. ³ A ghwëy sëny njasaa ny sëkë shishy ngëdlyty *Evë lë dzërvë cy. Zëzëty mëë dzëkën kwëma vay, tërënywëy kë hazlëny nëghëtaa ndë

dzaa ngëdëhwënywëy, ka ghwëy dza na, mbërakë ghwëy dzaa zlay nëw kwal tsa Këristëw lë nëfë kwëtiŋ. ⁴ Ava ghënzë na kwëma ghëradä hazlëni va vë. Sa nzana, war van kë ndë bënipë shi dzërvë tsëhëy mbë ghwëy na, mba'a ghwëy banavë kwal ta bëninywëy shiy. Gëla kwëma ka niva mbëzliy bëninywëy dzäkën Yesëw kiy, kwëtitä naa nza, ghënghën lë na banavënywëy ghëy va. Safë tsa dza ghëshiy gëzënywëy kwëma ci na, ghënghën lë Safë tsa dëwdëw tsa va niy kwëmavë ghwëy. Ka gëzënywëy kwëma ghëshiy dzäkën Yëwën kwëma wëzë na va niy gëzënywëy ghëy baw, ka ghwëy dza na ghwëy ki na, gwënyënywëy, war ka fa kwëma shi va ya tsëgha nzë.

⁵ Mbëzli bëti ghwëy va nja *ka kwal Yesëwë gwërämtiy, e sënëy tanëtëra ghëshi na na yaw. ⁶ Aa nza dawëe të mëcänä gëzë kwëma kaa mbëzli, a na sënëta kwëmäy, e sënëta nava nanzë. Dan sëdä sëkë ghëy citënywëy sënëta kwëma ghëy wëzë wëzë ya dza kwa namäba kwëma.

⁷ Ghälä pëtsaa gëzënywëy ya va Yëwën kwëma wëzë nay, niy në ya kaa ngënywëy na: «Ngaram shiy ka sëdëe!» pënëw, nja ntsa kama bama ti niy

zhëghätëe ghën tsee, ta mbëe kätitënywëy, a ghwëy mbëe mëninywëy ka mbëzli Hyälä, pën. Ma bärkë ghwëy na, *kwëma jikir naa mëntëe ti na? ⁸ Ghäläbäy, nihwëti mbëzli Hyälä niy ngara na sëdëe, kala ghwëy mbë. Dza niva mbëzli tsëgha ki, mba'a ghëshi pavëdä shi ta dävë shi, war të kwëma ghwëy, ta mbayëe kätinywëy. ⁹ Ghälä pëtsaa nzëe va mbë ghwëyëy, karee ghëzlidä ta shiy të nahwëti vici. Ya tsëgha nzëy, sëkëe dëwhwë shiy va ghwëy ya ta vici kwëtiŋëw. War mbëzliy nëw Yesëw të hidï ka Mäsëdëwan na shiy niy bëkëvëra shi ghëzliree ti shi. Ya namäba kwëma niy nza na të yay, sëkëe ni kätiram mbë pënëw. E sënëy, ya hwëmbäy, ka dzëe dëwhwë shiy va ghwëyëw. ¹⁰ Tërënyw vëshiree sa nzana, kala sëkëe bëhwë gëna ghwëy. Ya kwamäba dzëe të hidï ghwëy ghwëy ka Akayëy, ndë tifa dzaa makëtëra va vëshi lë kwëma vaw. Kwëma gëzëe vay, kwëma katan na njasa ka Këristëw vaa gëzë kwëma katan na kwërakwë. ¹¹ Sa gëzëe va kwëma va tsëghay, ë dïnywëy ma yaw? A Hyälä sënëy njasa dïnywëy ya.

¹² Ma yënëy, war tsëgha dzëe mëni, njasa mëntëe na sënëznva, ka dzëe bë gëna

11:4 11:4 Gal 1:8-9 **11:5** 11:5 12:11; 1Kwër 15:10; Gal 2:6, 9 **11:6** 11:6 1Kwër 2:6-16; Ef 3:4 **11:7** 11:7 12:13; 1Kwër 9:12, 18 **11:8** 11:8-9 Flp 4:15-18 **11:10** 11:10 1Kwër 9:15-18 **11:11** 11:11 1Kwër 16:24 **11:12** 11:12 11:5; 12:11

va ghwəyəw. Ta mbayee kalanay miy tsa mbəzliyi ni va; «Ka kwal Yesəw nza ghəy» kə ghəshi, ka sla dzərvə. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə kəli ghən tsa shi. Ma kə ghəshi na: «Ghəyəy, sləni Hyalaa ghəra ghəy nja kar Pəl kwərakwə» kə ghəshi. ¹³ Ma gəla mbəzli vay, ka kwal Yesəw katanj ni na ghəshiw. Ə ngədi ghəshi mbəzli lə sləni ghəra ghəshi, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi nja ka kwal Yesəw Kəristəw. ¹⁴ Əntaa ghwəy dzaa nighə nava kwəma nja madanə ma. Sa nzanay, ya *ndə jaka tsa Hyala də'wə ghən tsa ciy, tə nahwəti vici na, kar naa mənti ghən tsa ci ka *ndə kwal tsa Hyala tsaa səəkə mə ghwəmə tə pətsa nza wanj tsa Hyala tərənjw. ¹⁵ Ya ə mənti ka sləni va ghən tsa shi nja ka ghəra sləni kaa Hyala katanj ni kiy, ka dza nava kwəmaa mənipə madanəw. Ə na nzana, fəca kwa kərnə viciy, ta mananshi ngwəvə dza Hyala ge'i lə sləni ghəratə ghəshi va.

Ngəra'wə tsa sahwə Pəl tə sa ghəra na sləni ghwənay Yesəw ti

¹⁶ Ə zhinee gəzənjwəy, əntaa ghwəy dzaa nighəra nja ndə gazlaka ma. Mba'a pə ghwəy dzaa nighəra nja ndə gazlakay, bətim kwəmee va nja kwəma ka gazlaka, e mbəə kəli tsee

ghən jəwə kwərakwə. ¹⁷ E sənay, na navay, ndara kwal Ndə sləkəpə ta kəli ghən tsee lə dikə tsa mənee njasa dəe tsa gəzənjwəy sənənəvaw. Mba'a pən ni, e kəlitə ghən tsee pənəy, nja kwəma ka ndə gazlaka vaa gəzə dza naa nza. ¹⁸ Ma yən nighə na, danj mbəzli, ka kəkəli ghən tsa shi, lə shi mənə ghəshi tikə tə hidfi. Əy, ma ghənəzə tsəghay, wəzəba dzee mənə nja ghəshi na kwərakwə ki. ¹⁹ Ya sa nzana mbəzliyi sənata kwəma ghwəy kiy, njaa mənti na zhini ghwəy fa kwəma va mbəzliyi sənata ma kwəma, ka vəshi li shi kia? ²⁰ War ə ghwəy zləba məndiy zhəghənjwəy nja mevivi. Ka papa shiy va ghwəy kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli. Ka ngalinjwəy dzətə zamba, ka ndərə kwəma ghwəy, ka ghəghəzlinjwəy. ²¹ Avam kwəma ghwəy kia gwəla. A na na ghəy ghala vəghwə tsaa niy nza ghəy mbə ghwəyəy, daw niy nza bərci ghəy ta mənənjwəy gəla na tsəgha na va kwəma.

Nana kiy, avee dzaa gəzə kwəma nja ndə gazlaka, ya namaba kwəmaa kəli ghəshi ghən tsa shi liy, yən kwərakwə na, ta mbay dzee kəli ghən tsee lə kwəma va. ²² Mba'a kə ghəshi ni: «Ka *Ebərə gə ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə na, ndə Ebərə tsa va nzee. Ə kə ghəshi ni: «Jijihiy

*Abərahām nza ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə na jiji nzee. «Ka *Izərayel nza ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə na ndə ka Izərayel nzee. ²³ Mba'a kə ghəshi ni: «Ka ghəra sləni *Kəristəw gə ghəy» kə ghəshiy. Ghala nava na, njasa vəŋəta gazlaka mbə ghənee dzee gəzə: Yən kwərakwə na sləni ci na sa ghəree. E tanətishi mbə sləni va, am səkəkə kalayra kwa fərshina tan kaa ngəshi, am səkəkə də'wəhwəra tan kaa ngəshi, dan sədee nzee war jəw jəw tərmbə ta məti. ²⁴ Cifə səfa də'wəhwəra mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni lə kwərpə, mahkan mətsəkə məslifəti, mahkan mətsəkə məslifəti. ²⁵ Mahkan səfa mbəzli ka *Rəm dikə dikə ni də'wəhwəra lə ghwəfa. Tə nahwəti viciy, mba'am pə'wətəra lə hərəzli ta pəslira. Mahkan səfa kwambəwal dəpəhwə dəpə lə yaa dzəmbə yam. E səkəkə mənəhwə vəghwə lə vərđi mbə yam. ²⁶ Dan sədee sahwee ngəra'wə tə ghərakwəli mbə wəhi kee vaa wə. Ka sa ngəra'wə va ka ghəli kwa kwal, ka sa ngəra'wə va hwəlfə nihwəti mbəzli ghəngəhən ghəngəhən, lə va mbəzli mbə nee hwəlfə gwa'a. Tərəŋw sahwee ngəra'wə

dzar mbə məlməhi, lə kwamti, lə dzəy tə kwəfa. Mbəzliy ni va ka nəw Yesəw nza ghəy, kə ghəshi, mbalaa kala nəwti ghəshiy, a ghəshi samiyrə ngəra'wə kwərakwə. ²⁷ Tərəŋw irəhwəvaree lə sləni, ka sa ngəra'wə mbə. Dan səfa kee nza kala kwəməvə ma ya hi. Tərəŋw səəkee mbə sə'wa ma lə ndir gwa'a. Dan səfa kee nza mbə mənī səwmay. Ka hi tə tasli dan səfa, kala shiy tifa ya ta pa shiy dzəkən ghənee. ²⁸ Dan na nihwəti ngəra'wer sasahwee tifa na, ka zhinee mbəra niva ghwəlaw. Mbə shi va kiy, war zəzəə dzəkən mbəzli Hyala gwanashi na shiy gwəramtiy tsə'wəshi mbə nəfə tsee vici va vici va. ²⁹ Mba'a kə bərđi ndə daw kwa kwal Hyalay, njasa nza na yən kee nighə. Mba'a kə ndə tərəy dzəmbə *kwəma jikir na difa na, ka zhira ghənzə tərəŋw.

³⁰ Ma kwəma dəe gəzəŋwəyəy, mba'a pən di kəli ghən tseyey, lə daw bərđi tsee va dzee kəli ghən tsee. ³¹ A Hyala mə ghwəmə Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw sənay, dzərvəə sla yaw, kə. Ə kə məndiy fal slən tsa nze ya pa' hwəmba. ³² Ghala vəghwə tsa niy nzee va mbə məlmə Damasə kwatanay, Aretasə niy nza mazə tsa dikə tsa, dza

11:23 11:23-29 4:8-12; 1Kwər 4:11-13; 12:26 **11:23** 11:23 ghəra sləni: 1Kwər 15:10; fərshina: SləniKY 16:23 **11:24** 11:24 Nəw 25:3 **11:25** 11:25 SləniKY 14:19; 16:22 **11:26** 11:26 SləniKY 9:23; 14:5 **11:27** 11:27 6:5 **11:29** 11:29 1Kwər 9:22; Gal 6:2 **11:30** 11:30 12:5; 1Kwər 1:31 **11:31** 11:31 1:23 **11:32** 11:32-33 SləniKY 9:23-25

ngwəmna tsa føy na mbə məlmə Damasə, mba'a føy mbəzli kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə va ta kəsəra. Dəzlətsəbə məlmə va niy nza lə kələm. ³³ Ma sa nay mbəzli Hyala mbə məlmə va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi faghwara kwa ghwani, biyakə pəhati zə'wə ti. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəkəvəridaa dzəti ngwəla dzəvəri kwa mergi tsa slati məndi tə kələm. Dzəghwa mba'ee kwəməvə mbəlira səvəri mbə dəvə mazə tsa va tsəgha ki.

12

Shi cinti Hyala kaa Pəl nja kwa shiw

¹ Ma yənəy, war ta kəli ghən tsee dzee. Ya tsəgha nzana mba'ee sənay kala kwəmaa təbə ghənzə. Nanay ta gəzə kwəma dzee dzəkən shi citəra Ndə sləkəpə nja kwa shiw. ² E sənay tsahwəti ntsaa yivə kwəma *Kəristəw tifa. Dzəghwa tə nahwəti viciy, mba'a Hyala bay dzəmə ghwəmə, dzəti pətsa nza na də'wə ghən tsa nzə. A shi va mənti piya mən lə fadə sənəvə. Sa nay na pətsa məba na, mba'a zhəghəkəvay. Kwəma vay, nda kwa shiw dzəməy na ki? Nda ghəci də'wə ghən tsa ciy bəghə Hyala ki? Sənay yaw, War Hyalaa saa sənay kwətita gwa'a tsəgha.

³⁻⁴ Ta na navay tsəgha na, e sənay, a Hyala bəghə ntsa vaa dzəməə dzəti pətsa nzəy na ti. Nda kwa shiw dzəməy na, nda də'wə ghən tsa ci bəghə Hyala ki, sənay yaw. War Hyalaa saa sənay kwətita gwa'a tsəgha. Ma ghala pətsa va ghəci məba na, mba'a favə kwəma. Kwəma kala mbata ma ndə ngəriy gəzəkəvəri lə miy tsa ci. Zhini diba na, banavə kwal məndi kaa ndə ta gəzə kwəma vaw. ⁵ Ava, kwəma nzee gar kəli ghən tsee ti, yən kəə kəli. Sa nzana yən ntsa va. Ma ta na nihwəti shi nzee gar kəli ghən li shi gwa'ay. Shiy ci daw bərçi tsee səvəri na shi dzee kəli ghən tsee li shi gwa'a tsəgha. ⁶ Əy ma ya tsəgha nzə, yən kəə dī kəliti ghən tseyey. A shi dzee mbay kəli ghən tsee li shi tifa. Kwəma gəmta na nja kwəma ka gazlaka dzee gəzə tiw. Shi dzee vaa kəli ghən tsee li shiy, shi katarj ni dza ghəshiy nza. Ma ki na, ka dī kəli ghən tsee yaw. Sa nzanay, ka dəe məndiy fə dikə dzətee tə sa kəlitee ghən tseyew. Wəzəba ha'wə mbəzli tə ya, sa nzana, mba'a ghəshi favə kwəmaa səvəri tə miy tsee, mba'a ghəshi nata sləni məntee lə mətsə shi dəe.

⁷ Ma sa dī ma Hyala yən kəli ghən tsee lə shi citəra na va madəŋa madəŋa ni ki na, dza na kwərakwə mba'a fatəra batsə, lə nahwəti

kwəma mbay mee kwadfi və, ya jəw tsətsə. Kwəma tə ya vay, njasa nza naa kwəma ghwənikə *ndə jaka tsa Hyala, ta də'wəra li mənta na, vantee dzaa kəli ghən tsee, ka zamti ghən ta daw bərçi tsa nzee va mbə. ⁸ Dzee mahkan sədee zhənti cə'wə Ndə sləkəpə: «Titihwə bantəra batsə tə ya na sara ngəra'wə!» pən. ⁹ Ma kə kaa kwəma zləbakəra na na: «Avee mərshiy məntəja wəzə hwər, ta mbay ghaa sə'wa kwəma. Sa nzanay, ghala pətsa ka gha vaa nza mbə daw bərçiy, ghala pətsa va ka bərçee civa mbə gha lə sləni ka ghaa ghəra» kə kaa ngəra. Əy, ma ghənzə tsəgha kiy, wa kwəma kee gəzəa? Mbə vəshi nzee tərəjw, ka kəli ghən tsee lə shiy ci daw bərçi tsee səvəri. Ta mbay bərçi Kərístəw mətəhə ghəra sləni mbə ya tərəjw. ¹⁰ Ava va tsəgha vəshee mbə daw bərçi tsa mənee. Ya hashi nzee va nahwəti kwəma, ya ə tsəərəfa məndi, ka sara ngəra'wə, ka səəkə kwəma caslakə naa dzəkənee, tə mbərkə Kərístəwəy, war mbə vəshi dzee nza. Sa nzana, ghala pətsa ka bərçee vaa nza dawəy, ghalaba ka Kərístəw bəra bərçi ci.

Gəna ka Kwərıntə na sa dī Pələw, mbəli piy tsa shi na sa dī na gwa'a tsəgha

¹¹ Kwəma nja sa gəgəzəkəe na sənzənvay, kwəma ka gazlakaa gəzətəe ti. Ghwəy fambəra na mbə gəzə nzə. Sa falra ma ghwəy va tsəgha dzəmbəree mbə fal ghən tsee. Ghwəy niy təbə naa falra nza ki. Ya war tsəgha nzee ka ntsa kama bama tiy, e sənay, ka tanətəra *ka kwal Yesəw ghwəy va, nə ghwəy ghəshi gwəramti na pə ghwəyəw. ¹² Talay, a ghwəy sənay ya ghwəy shi də'wə ghən tsa ghwəy. Ghala pətsaa nzee va mbə ghwəyəy, ndə sə'wa kwəma niy nzee mbə slənee. Mba'a Hyala mənti kwəma madəja madəja na ghənghən ghənghən dəj lə ya mbə ghwəy. Shi va gwanashi kiy, ti shi ka ghwəy sənay ndə kwal tsa Yesəw tsa kataj tsa nzee, pə ghwəy. ¹³ Nahwəti kwəma wəzə na tifa, mba'ee mənti kaa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw kala məntəjwəy yaw. War shiy na shi dəwhwə mee va ghwəy, ta warashi ghwəy tə sləni ghəree mbə ghwəy. Ma nava kwəmay, ə cə'wəjwəyee, tihwətihwəm, pələram mbə nefer ghwəy.

¹⁴ Ya tsəgha nzə sanay, kwa kwəma jəw na ta zha dzee zhəmbə ghwəy. Kwa mahkana səfa dzee ta wə mbə ghwəy. Sana dibay, ka dzee zləba ghwəy wara shiyəw. Na neyey, war

mbəli piy tsa ghwəy na sa dee gwa'a tsəgha. Gəna ghwəy na sa pəla yaw. Mba'a kə ndə yakə ndərazhi kiy, ndərazhi va ka naa zhini pəla shiy ta kəli dəshiw. Didi na saa pəla shiy ta kəli ndərazhi ci. ¹⁵ Na neyey, ya gwa'a gwa'a kədamtee shi mbə dəvee, ya war ə nzee gar mətira va dali sləni ta kətiŋwəyəy, kwəma tibiaa shasharaw! War vəshi dzee vəshi gwa'a tsəgha. Ya sa nzana, mba'ee dŋwəy tərəŋw kiy, a nava dī ma ghwəy kwəmee kia?

¹⁶ Ta na navay, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy sənay, səkee dəwhwə shiy va ghwəyəw, pə ghwəy. Zhini ma kə nihwəti mbəzli kaa ngəŋwəy ɸa na: «Ma Pələy, tsəhwəli jəw na sa ciw. War mbə papa gəna ghwəy na nayma ghwəy tsəgha, dzar kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli» kə ghəshi. ¹⁷ Dza njaa səkee ɸəhwə shi ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəlia? Ya mbəzli kee vaa ghwəni ngəŋwəy nja kar Titə kiy, ə səkə ghəshiy ngaləhwə shiy va ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəli shəkəna? Kay, tibaw. A ghwəy sənay mənəhwə niva shiy ghəshiw, pə ghwəy. ¹⁸ E niy cə'wəvə Titə, mba'ee ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va sənay ghwəy wəzə kwasəbə, ta dza ghəshi va

ghwəy. Ə nza na mba'a Titə ɸəhwə shiy kwa tsəhwəli va ghwəy shəkəna? Tibaw. Sa nzanay, e sənay, kwəma ka Titə mənə lə na kee mənəy, sa kwətiŋ na na. Kwəma mbə ghən ci lə na mbə ghən tsee dibay, sa kwətiŋ na ghənzə.

¹⁹ Nəghətaa ghwəy dzaa təkə, ta ka kwəma kən ghən tsa ghəy kwa kwəma ghwəy gəzəŋwəy ghəy kwəma mbə zliya tsasləghəŋwəy ghəy na, pə ghwəy ma. Nza ɸərɸi ghwəy mətəhəva kwa kwəma kwa kwəma mbə kwəma Hyala nə ghəy. Va tsəgha gəzəŋwəy ghəy kwəma va gwanata madi-gahira. Na na ghəyəy, kwa kwəma Hyala gəzə ghəy kwəma njasa dī *Kəristəw. ²⁰ Sana kiy, sa dzee va ta zhaa zhəmbə ghwəy na, war mbə dza na heree nəghətee dzaa kəsəŋwəy mbə mənə nahwəti kwəma, kala dza kwəma vaa təbara. Ghalaba kiy, ka dza na mənəe kwəma təbəŋwəy kwərakwə kiw. Mbə dzaa heree, sa nzanay, ka dee kəsəŋwəy mbə ngwəngwəliwa, ka hərəhə, ka ɸə ɸə nəfə, lə jaka kwa jipə ghwəy, ka tsətsəerəva, ka ngwangwashi miy, ka kəli ghən, ka lilidī kwəmaw. ²¹ Sa kee zhəghəvəaa zhimbə ghwəy mba'ee zhaa kəsashi nihwəti mbəzliy niy tsati titihwə kaa Hyala, zhini ghwəlashi mbə nəw lə kwəma shi jikir na, ka

mëni ghwërg hwë, ka mëni kwëma rëda rëda nay, ta wahë dzee dzëkën niva mbëzli. Ghalaba kiy, a Hyala taa pakëndä ha'wë kwa kwëma nzë mbë ghwë. Ava va tsëgha dza heree difa.

13

Kwa këni gëzë kwëma Pël, lë sëkwëpë tsa ci

¹ Avana sanay, kwa mahkana sëdë dzee ta dzaa dzëmbë ghwë. Ma sa ka ghë tsëhënyëy, ta bänshi fëti dza ghë kaa mbëzliy mënti *kwëma jikir na va, ka mëni njasa gëzëkë Zliya Hyala va. Ma këy: «Mba'a kë ndë basë ngwëvë dzëkën tsahwëti ndëy, mbëzli bakë ya mahkan kë dzaa bëzlakën fëti kwëtiñ naa dzëkën kwëma mënti ntsa va va» kë. ² Ghala pëtsaa niy nzee va mbë ghwë kwa baka sëda yay, e niy gëzanamtishi kwatsëmëta kaa mbëzliy mënti kwëma jikir na va mbë ghwë, lë kaa nihwëti mbëzli gwanashi. Sana difay, ë zhinëe gëzanwëy, yën kërakëra, sa kee tsëhëray, ka dzee zlay ndë ya kwëtiñ mbë mbëzliy mëni kwëma jikir na vaw. ³ Ghwëy shiy di vaa sënay nda ka gëzë kwëma *Këristëw lë miy tsee pë ghwëy tsëy? Ghënzë tsëghay, ta citënyëy dzee. Na Këristëw ghëciy ghëra slëni mbë ghwëyëy, njasa

nza na daw bërci ci naa nzaw. Lë bërci ka naa ghëra slëni mbë ghwë. ⁴ Ma ghala pëtsaa nza mëndi mbë danwë dzëti tsëm ta pëesliy, tsëghaa nava, katan katan niy zlanay na ghën tsa ci kaa mbëzli, mba'a zhëghëy nja ntsa daw bërci tsa. Ma dza na ki sa pëesliti mëndi ka lamti na, mba'a zhakatiy mbë mëti ka piy lë bërci Hyala. Ghëy kwërakwë kiy, jakë mëniñëy ghëy lë Këristëw. Ava va tsëgha zlay ghëy ghën tsa ghëy, ka zhëghënyëy, ka nighënyëy mëndi nja ka daw bërci kwërakwë ki. Zhini ba na, të ghwëmënyëy ghëy ka piy, lë piy tsa ndanëy na. Ma sa ka ghëy tsëhënyëy mbë ghwëyëy, lë bërci Hyala dza ghëy mëni kwëma dza ghëy mëni mbë ghwëy.

⁵ A në ya ngënyëyëy, nighëtëm ghën tsa ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy, ta mbë ghwëy sënay nda banavë nëfë tsa ghwëy ghwëy kaa Yesëw Këristëw katan. Ka nay Këristëw ghwëy mbë ghwëy sa? Kala nay pë ghwëyëy, mbë nava. ⁶ Ma mba'a pë ghwëy nay Këristëw mbë ghwëyëy, ghalaba na, ta sënay dza ghwëy, mbë gëzë kwëma na Këristëw mbë ghëy pë ghwëy. ⁷ Mbë cë'wë Hyala nza ghëy të ghwëy a ghënzë ndëghwënyëy, nëghëtaa ghwëy mëni

kwëma jikir na ya jëw, ta mbë ghwëy sënay njasa ghëratì ghëy slëni wëzë na mbë ghwëy në ghëyëw. War ë na na dî ghëy ghwëy mëni kwëma wëzë na kwa kwëma Hyala gwa'a tsëgha. Ya ë dza mëndiy nighëti njasa nza bërci ghëy daw ta këëtijwëy. ⁸ Sa nzanay, na na ghëy na, ka mbay ghëy yidî kwëma Hyala katan naw, war yëmaghwa kwëma kwa sa nzë na sa mbata ghëy gwa'a tsëgha. ⁹ War kama ghwëy lë bërci va ghwëy mbë kwëma Hyalay, ya ëy nighënjëy mëndi nja ka daw bërci na, war mbë vëshi dza ghëy nza tërënjw. Ava va tsëgha cë'wë ghëy Hyala, a ghënzë këëtijwëy ta mbë ghwëy mëtsëhë këli kwa kwal tsa nzë. ¹⁰ Ma na kwëma tsaslëghënjwëy ya na kwëma na ti kwatsëmëta tsëtsëy, ta mbë ghwëy zhëghanti nzëy tsa ghwëy ka ghëy madiy tsëhë vëgha ghwëy në ya. Vantee dzaa nabënjwëy, sa kee tsëhëra mbë ghwëy. Ta na navay, a Hyala ndara dikëë dzëkën ghwëy, ta gëzënjwëy kwëmee. Nanzë kiy, ndara dikë tsa va Hyala ta dzeë ta lidivërinjwëy liw. Ta mbëë këëtijwëy, nza ghwëy këli kwa kwal tsa nzë ndara na dikë tsa va.

¹¹ Naa tërmbë kiy ng-warmëhiray, të kwa kërni kwëma nzeë, kwëma dëe

gëzënjwëyëy, ë pë ghwëy mëtsëhë dza kwa kwëma kwa kwal Hyala. Mëtsëhëm bërci kaa ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy, mba'a ghwëy yëmëti miy tsa ghwëy ka sa kwëtij tsa, lë zërkë pë ghwëy nzëynjwëy kwa jipë ghwëy. Ghalaba kiy, nza Hyala kwa dî mbëzli ghënzë kwa bë zërkëë dzëmbë nefër mbëzli ndëghwënjwëy ki.

¹² Sëkwëvam kwa jipë ghwëy kala hwëtëmëva nja ngwarmëmëë nëw Këristëw. Mbë sëkwënjwëy na mbëzli kwa kwal Hyala tikë gwanashi.

¹³ Mëntënjwëy wëzë hwër tsa ci Yesëw Këristëw, Ntsaa slëkëmmë. Nzëyëy dî tsa Hyala mbë ghwëy, mba'a Safë tsa nzë dëwdëw tsa jakëy lë ghwëy. Tiba kërayëë, nza ghwëy nza ki.

**Zliya tsasli Pəl
kaa ka
Galatə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidfi ka Galatə tsasli Pəl zliya na. Ghala kwatanata kiy, a Pəl niy təwramti məlməhi va, ghala vəghwə tsa vay, ghəci gwərapəy va mətəhi ci niy nza na (nighəm mbə vəh 4:13-15).

Dza na mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbə məlməhi va ki, dza mbəzli va mba'a ghəshi zləbavə kwəma va lə nəfə tsa wəzə tsa. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a nihwəti mbəzli səəkəshi lə nahwəti kwəma kaa ka Galatə. Ma kə mbəzli va na, mbəzliy nəw Yesəw gwanashiy, ə kə ghəshiy nəw kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifə, ka slanti fə'yasa shi, ghəshi kəə dī mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, kə ghəshi niy ni. Ma sa favə Pəl tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy. Va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 mba'a vəh 2
Kwaakwa na Yəwən
kwəma wəzə na va

gəzə Pələw, kə nihwəti mbəzli niy ni, va tsəgha gəzanshi Pəl kaa ka Galatə, Yesəw də'wə ghən tsa ci banavəra na Yəwən kwəma wəzə na, dza na mba'a ghwənara ta gəzə nzə kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ka kwal Yesəw sənay tsəgha na katan, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləbavə, kə.

Vəh 3 pa' tə vəh 5:1-12
Ka mbay ndəə məniiy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, sa nəwti ndə kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifəw. Ntsaa zləbavə sləni ghəratii Yesəw Kəristəw vay, ghəci na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa. Ya ndə Zhəwifə na ndə ya kala ndə ka Zhəwifə na ndə, slanti ndə fə'yasa lə slanti ma na gwa'ay, shi kwətiŋ ni na ghəshi va Hyala. Ma kwəma dī Hyalay, mba'a ndə banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw gwa'a tsəgha.

Vəh 5:13 mba'a vəh 6
Mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw Kəristəwəy, ə kə ghəshi zlashi mənii shi dī vəgha shi gəmgəm ni, ka mənii shi dī Safə tsa Hyala, ka kəətiva kwa jipə shi.

Mba'a pə ghwəy dī favə kwəma mbə zliya ka Galatə na wəzəy, pərba nəwər tsaa dzəkən sla fə'yasa lə

saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, lə dzəkən mbəzli kamaa ka Zhəwifə, mba'a dzəkən Abərahām, pə ghwəy dzaa janġəti, tə zliya pərasli kwəmaa kən slən tsa shiy.

Pəl sək wə mbəzli nəw Yesəw tə hidī ka Galatē

¹ Yən yən Pəl, ndə kwal tsa Yesəw tsasliŋwəy na zliya na. Yənəy, ndə ngəri titəra naw, ndə ngəri ghwənara na dibaw. Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci tivəra na, ghəshi lə Hyala, Dəy tsaa zhanakati mbə məti. ² Ghəy lə nihwəti ng-warməhimməə nəw Yesəw tikə gwanəŋəy sək wəŋwəy na, ghwəy mbəzli nəw Yesəw tə hidī ka Galatē gwa'a gwa'a. ³ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa n zə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndəŋwəy zərəkə mbə n zəy tsa ghwəy. ⁴ A Yesəw Kəristəw banavə ghən tsa ci kaa məti ta mbəə mbəlantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, vantaa shi jikir ni tikə tə hidī sləkəmmə ghwəla. Tsəgha Dəmmə Hyala dī njasa mənti na va. ⁵ Fal pə ghwəmməə fal Hyala, kaa ngəta kə Dikə ya pa' hwəmba. *Amin.

Wəzə hwər tsa Hyala na Yəwən kwəma wəzə na gwa'a tsəgha

⁶ Ma sa favee kwəma ghwəyəy, mba'a səəvərida məhərlee. Ya sa nzana, mba'a Hyala harvəŋwəy lə wəzə hwər tsa n zə va məntəmmə na, dzar kwa *Kəristəw ta nza ghwəy ka shi n zə kiy, njaa njaa zhikə na zhini ghwəy zhəghanavə hwəm tsəgha, ka dzaŋwəy ta nəw nahwəti Yəwən kwəma wəzə naa? ⁷ Na kwagwa'a nay, nahwəti Yəwən kwəma wəzə na tifa ya jəw tsətsə, dzəghwakən wəzə hwər tsa məntəŋwəy Hyala vaw. Ma gəzaŋwəy ya kwəma na tsətsəy, sa nashee nihwəti mbəzli mbə pəla kwal tsaa səəvəri məhərli ghwəy, sa dī ghəshi zhəghə Yəwən kwəma wəzə na va gəzəvaa dzəkən Kəristəw. ⁸ Mba'a kə ndə zhəkəə banavəŋwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghəŋghən lə na banavəŋwəy ya vay, ntsa bəzla bəzla tsa kə tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmba n zə. Ya war ndə tə ghəy na, ya war ndə mbə ka kwal Hyala ghəshi shiy səəkə mə ghwəmə na gwa'a. ⁹ Ava tsəghaa nava, war njasa niy gəzaŋwəy ya va niy n zay, war tsəgha dēe zhiniy gəzaŋwəy dība sana: War mba'a kə ndə səəkəə banavəŋwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghəŋghən lə

1:1 1:1 1:11-12; Rm 1:5; 1Kwər 9:1-2 **1:2** 1:2 1Kwər 16:1 **1:4** 1:4 2:20; Mt 20:28; Zhj 1:29; 2Kwər 5:21; Ef 5:2; 1Tim 2:6; Tit 2:14; Ebr 9:12-14, 26; 1Zhj 5:19 **1:6** 1:6 Ebr 12:15 **1:7** 1:7 5:8, 10; 2:4; SləniKY 15:1, 24 **1:8** 1:8-9 1Kwər 16:22

nāa zlēbavē ghwēy vay, ntsa bēzla bēzla tsa na tsava ndē kwa kwēma Hyala ya hwēmba nzē.

¹⁰ Ma nē ghwēy mbē zēzē kwēma ghwēyēy, ta pēla fal tsa ndē ngēri gēzee kwēma gēzee va, nē ghwēy? Əŋ, tibaw! Va Hyala ndēghee tsee fal. Ma nē ghwēy mbē tēkē kwēma ghwēy dibay, slēni mēnee na na, ta mbē ghēnzē tēbanci kaa ndē ngēri nē ya, nē ghwēy. Nava tība vōyaw! War mba'a kē tsēgha, ta mbē tēbanci kaa ndē ngēri pēn mēni nzay, ka nzee ka ndē ghēra slēni tsa Kēristēw nzaw.

Njasa mēniy Pēl ka ndē kwal tsa Yesēw, lē dza kwa pētsa sēəkē Yēwēn kwēma wēzē na gēzē na

¹¹ A ngwarmēhira, fatēram, e dī gēzāŋwēy kwēma. A nē yay, ma Yēwēn kwēma wēzē na na gēzāŋwēy yay, sēəkē mbē kwēma tēkēti ndē ngēri lē na ci tēkē kwēma tsēgha naw. ¹² Kwēma ndara ndē mba'a ghwēnara li naw, va ndē bēnivee baw, tsēgha. Wa Yesēw *Kēristēw dē'wē ghēn tsa ci citēra na kwēma na.

¹³ A ghwēy niy sēəkē favē, njasa niy nzee mbē nzōy tsee, ghala niy nzee mbē nēw kwal Hyala dzar kwa kwēma jiji garēti *ka Zhēwifē niy nza. Ghala pētsa vay, dalala niy sēēkee mbē sanshi ngēra'wē kaa

mbēzliy nēw Yesēw, kala zhēhwēr tība ti shi vōya ya jēw tsētse. Mba'ee niy dī zamtishi gwanashi. ¹⁴ Gwa'a gwa'ee tanjanti nihwēti banahira mbē hwēlfē ghēy tē nēw kwēma garēti jijihinēy, mba'ee kēsēvē bekir dēvē njasa bānavēŋēy mētikwēkwēr ghēy ghēy hwēlfē ka Zhēwifē.

¹⁵ Ya tsēgha nzē kiy, mba'a hwēr tsa Hyala zhanati tē ya tērēŋw. Dza na ghala yēn ghwēlara kwa hwēr mērē, mba'a niy tērāvēra. Dzēghwa na, da' harvēra ta ghēranta slēni nzee ki.

¹⁶ Dza na mba'a citēra zēghwē nzē, ta mbee dza ta gēzanshi Yēwēn kwēma wēzē nāa dzēkēn zēghwē nzē va kaa hwēlfē *mbēzliy kamaa ka Zhēwifē. Əy, ma dzēghwēe sa natee kwēma va tsēgha Hyala camtēra gwa'a ki na, zhinee maw dza ta njēdī kwēmaa dzēkēn va tsahwēti ndē ghwēla nee kiw!

¹⁷ Sēēkee ya mbē Zherēwzalem ta dēw va kwa tanja *ka kwal Yesēw kēnee baw. Nza'jōw, yēn madīra, ka dzēti hidī ka Arapē. Dzēe tērēd yēn zhini zhēghēkēvara sēəkē zhimbē mēlmē Damasē. ¹⁸ Dzēghwēe, piya mahkan yēn mēnti, ghala citēra Hyala Zēghwē nzē, mba'ee madīra ka dzāa dzēmbē mēlmē Zherēwzalem ta dzēe sēnay Piyer ki. Dza ndēs yēn tsēhēra vēgha,

hi tsa ghøy mən̄j lə cifə ghøy mēnti li. ¹⁹ Ghalaba na kwəməti mət̄sə ghøy lə tsahwəti ndə ta ka kwal Yesəw ya kwətiŋ nzəw, war Zhakə zəmbəghøy Yesəw Ndə sləkəmmə, gwa'a tsəgha. ²⁰ Kwəma katan̄j naa sa tsasliŋwəy ya na sən̄zən̄va. Ava ghwəmmə kwa kwəma Hyala, ka sla dzərvə yaw.

²¹ Dzəghwee løy hwəm na, ka dzara ta dza dzar mbə məlməhi tə hidfi ka Shiri lə shi ka Shilishi. ²² Ma ghala pətsa va na, niy səkəkə mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Zhəwde nara lə mət̄sə shi gar sənara ghəshi diw. ²³ War kwemer gəgəzə nihwətiy dzəkənee gwa'a tsəgha na shiy niy fafavə ghəshi. Sa niy nə mēndi: «Aya, ntsaa niy sammə ngəra'wə vay, aa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw nana, ka gəzə kwəma Yesəw va niy dfi na zamti kaa mbəzli» kə mēndi niy ni. ²⁴ Dza tapə ghəshi ka mananta 'wəsa kaa Hyala tə mbərkə kwəma mēnti na lə ya.

2

*Njasa gha Pəl kwəmay lə nihwəti *ka kwal Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem*

¹ Ma sa mēntee piya mən̄j lə fad̄əy, mad̄ ghøy mad̄iŋəy ta zhaa zhimbə məlmə Zherəwzalem ghøy lə Barnabasə. Mba'ee

pəməvə Titə kwasəbə ghøy. ² Ma kwəma zhəghəvee va tiy zhimbə Zherəwzaleməy, sa nzana mba'a Hyala gəzara də'wə ghən tsa nzə ta zhee zhimbə. Ma sa tsəhəree na, dza ghøy mba'a ghøy basəŋəy kwətiŋəy ja'ja', ghøy lə mbəzli dikə dikə ni mbə nəw Yesəw. Mba'ee canatishi Yəwən kwəma wəzə na va canshee kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ngəshi. Sa nzana, kala dfi ndəree ya jəw dzar kwa sləni ghəratee niy nza, ya na nzee mbə ghəra nzə sən̄zən̄va.

³ Ndə nja Titə tsa nza ghøy va li shi kwa zəərə kiy, ntsa *sla sla fə'yasa tsa naw, ndə ka *Gərekə na. Ya tsəgha nzə na, gəzanakə kwəma ndə, war gha slanti fə'yasa, kəw. ⁴ Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana ghalabay, mba'a nihwəti ka sla sla dzərvə ghəlabəvashi mbə ghøy ta mbə ghəshiy famti njasa gwəra ghøy ghən tsa ghøy, kala sləkəŋəy nahwəti kwəma ghwəla, tə mbərkə sa jakəŋəy ghøy lə Yesəw *Kəristəw. Mbəzliy nəw Yesəw nza ghøy, kə ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə mbəla mbəzli ta sla fə'yasa. ⁵ Na na ghøy na, yanatishi kwəma ghøy ngəshi ya jəw tsətsə na ghøyəw, ta mbə katan̄j tsa Yəwən kwəma wəzə na vaa nzəyta mbə ghwəy kala mbəərəva ma,

pə ghəy.

⁶ Ghala pətsaa canshee Yəwən kwəma wəzə na va gəzanshee kaa mbəzli kaa mbəzli dikə dikə ni va na, kəkəra ghəpə tsahwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ nzə, avanay tsa' tərmbə kwəma va gha, kəw. Ma na neyey, kwəmee mbə kwəma mbəzli dikə dikə ni kwa kwəma mbəzli nee, ya war mbəzli dikə dikə niy məni ghəshi, ya kala ghəshi na ghəshiw. Sa wana gəzee tsəghay, sa nzanay, tihəvəri mbəzli Hyala ghənghən ghənghən na nanzəw. ⁷ Mba'a ghəshi favə mbə kwəma va, Hyala sərakənda na dza ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, njasa niy səranakən na va dza ta gəzə kwəma va kaa hwəlfə ka Zhəwifə kaa Piyer kwərakwə, kə ghəshi. ⁸ Ta na navay, a Hyala təravəra ta nzaa ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, njasa təravə na va Piyer ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va ka Zhəwifə. ⁹ Dzəghwa mba'a kar Zhakə lə Piyer, mba'a Zhan, ghəshi shəlhi mbə mbəzliy nəw Yesəw favə njasa mənti Hyala wəzə hwər tsa nzə, mba'a ndara sləni tərəŋw na va. Mba'a ghəshi ndaŋəy dəvə shi, ngəŋəy lə Barnabasə, ta mbəə ci jakə tsa jakəti ghəy miy tsa ghəy li shi,

ka sa kwətiŋ tsa ta ghəra sləni ghəy. Ghəy na, ka dza ta ghəra mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ma ghəshi na, mbə hwəlfə ghəy ghəy ka Zhəwifə nashi ki. ¹⁰ War kwəma kwətiŋ na sa gəzanəy ghəshi, ta dza ghəy zəzə dzəkən, war zəzəə dzəkən kəəti mbəzli kama shiy və shi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a tsəgha. Ava ghənzə na kwəma dīvee ta ghəra nzə sənzənva.

*Ntsaa zləbavə sləni ghərati *Kəristəw na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība*

¹¹ Ma sa səkəy Piyer dzəmbə məlmə ka Antiyəshəy, dza na mba'a mənti kwəmaa təbə ma ya jəw nzə, mba'ee nabəti kwa kwəma mbəzli tība gwanashi. ¹² Sa nzanay, kwatəŋa war sa tsəhəy nay, mbə zəmə shi zəmə ghəshi niy nza lə ngwarməhimməə nəw Yesəw kamaa *ka Zhəwifə niy *slanti ma fə'yasa, gwanashi jakəjakə. Dzəghwa mba'a nihwəti mbəzli səkəshi, sa ghwənikəshi Zhakə. Mbəzli vay, ka Zhəwifəə nəw Yesəw, kala dī zлата nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala zhini Piyer dī zəmə shiy lə ngwarməhimməə slanti ma fə'yasa va ghwəla ki, va hazləni mbəzliy səkəshi va. ¹³ Ma sa nay nihwəti ka

Zhəwifəə nəw Yesəw Piyer mbə mənī tsəgha na, bakə bakə nəfə tsa shi mənīy, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə mənī njasa mənī Piyer va kwərakwə. Dzəghwa pa' lə Barnabasəy ghəshi kəsambə mbə kwəma va, ka mənī tsəgha nja sa shi va kwərakwə. ¹⁴ Ma sa nay ya ghəshi dzashiy dzəmbə mənī kwəmaa dzava ma lə Yəwən kwəma wəzə na katan katan kiy, ma pən kaa Piyer tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi na: «A Piyer, ma ghay! A gha sənay, ndə ka Zhəwifə nzee, pə gha. Sa səkəŋa gha tikəy, mbərəkə gha niy zlata nəw na ka Zhəwifə kwəma, ka nzəy njasa nza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gha niy nza. Njaa njaa zhini ghaa dī mbəla mbəzliy kamaa ka Zhəwifəə dzəmbə nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifəa?» pən ngəci.

¹⁵ Ma na na ghəyəy, ka Zhəwifə nza ghəy baw ghala səkə tə hwəlfə ghəy. Mbəzli yakə hwəlfə mbəzliy niy nəw ma kwəma pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə nza ghəyəw. ¹⁶ Ya tsəgha nzə kiy, a ghəy sənay, ndə tifa tsəhəy kwa kwəma Hyala kala hazlənī ma, kala war ntsaa yivə slənī ghərati Yesəw Kəristəwəw, pə ghəy. Ka mbə ndəə tsəhəy kwa kwəma nzə kala hazlənī ma tə sa mənī ndə kwəma pəhəpəhə naw.

Ghəy sana sənənvay, kaa Yesəw Kəristəw banavə ghəy nefer ghəy, ta mbə Hyalaa nighəŋəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazlənī tifa. Sa mbay ghəy nəwti kwəma pəhəpəhə na naw, war sa yivə ghəy slənī ghərati Yesəw Kəristəw na gwa'a tsəgha. Sa nzanay, ndə tifa mba'a mənīy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazlənī tifa, sa mənī na kwəma pəhəpəhə naw.

¹⁷ Avanaŋəy sənənvə, ya ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, dzar kwa slənī Kəristəw va ghərati na pəla ghəy dzəghwa kwəma Hyala. Ma dza nihwəti mbəzliy niy, ka nəw kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə ghwəlaw, ghənzə tsəgha na, yəmyəm nza ghwəmmə lə hwəlfə nihwəti mbəzli ka mənī *kwəma jikir na, dza ghəshiy ni. Sa nzana tsəgha na, ə nzana, na jikir na kwəma na dī Kəristəw mənīy mənī shəkənaa njaa? Əŋ, əhəŋ, nava tifa!

¹⁸ Mba'a pən zhiniy zharaa dzəmbə mənī kwəma pəhəpəhə na va kama gar kətitərə kiy, ntsa jikir tsa dzee nza ghalaba nza, sa nzana, mba'ee niy zlata. ¹⁹ Ma ta na tsee ghən na, ntsa mətī mətī tsa nzee, va kwəma pəhəpəhə na, ghənzə pəslitərə na. Nanay bərēci və gar zhiniy sləwara ghwəlaw, kaa Hyala na piy tsee nana. Sa nzanay,

e mətira kwasəbə Kəristəw ghala pətsa danwavəgha məndi va vəgha tsəm.
 20 Nana kiy, yən də'wə ghən tsee piy naw, Kəristəw piy na mbə ya. Ya nimaba shi mənēe tikə tē hidi niy, tē zləba tsa zləbavee sləni ghərati Zəghwə Hyala mənīshee, ghəci saa dītəra tərənw, pa' ka zləbavə mətī tē ya. 21 Ma wəzə hwər tsa məntəra Hyala va lə Yesəw Kəristəwəy, ka ndəghamtee tepəw. Mba'a kə ndə gar tsəhəy kwa kwəma Hyala kala hazləni tība, war tē sa mənti na kwəma pəhəpəhə na vay, gəmta niy dza mətī Kəristəw nza ghalaba ki.

3

Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala na saa dzaa kwəmavə piy tsaa kədī ma

1 A mbəzli ka Galatə, wa shiy mənishi nza ghwəy nja hyeler tay? A ntsaa hēərətənwəya? E niy citənwəy nanzə wəzə wəzə dzəkən Yesəw *Kəristəw tsa danwavəgha məndi vəgha tsəm mba'a mətīy war tē ghwəy sa? 2 E dī dəw kwəma va ghwəy, a ghwəy zləbakəra kwətīn. A nə yay: Ya *Safə tsa Hyala va dēwdew tsa ndanwəy na ta nza ghəci lə ghwəyəy, va sa nəwti ghwəy *kwəma pəhəti Hyala va wəzə ndanwəy na tanaa, naa va sa favə ghwəy Yəwən

kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw, mba'a ghwəy zləbavə kwəma va na nə ya? 3 Wa shiy mənishi kama məhərli mbə ghən ghwəy ya jəwa? Mba'a ghwəy niy sənay, tē mbərkə bərqi ndanwəy Safə tsa Hyala dēwdew tsa ghwəy niy mənīnwəy ka mbəzli Hyala na. Zhini ghwəy nana na, tapə dzəmbənwəy, ka dī kərnī nəw nžə lə ni ghwəy bərqi, pə ghwəy na? 4 A ghwəy nay sənənva kiy, gar dan səda ghənghən ghənghən səkə Hyalaa citənwəy kwəma wəzə tsa mənti na tē ghwəy ki. War gəmta kwəma va ta nza tsəgha, pə ghwəy ki na? Tība tepəw! Ka dza kwəma dikə nā vaa mənta war gəmta tsəghaw! 5 Nighətīməy, a Hyala ndanwəy Safə tsa nžə dēwdew tsa, mbə ghəra sləni madəna madəna na ghənzə dzar mbə ghwəy dība. Sa bərkə ghwəy na, sa nzana mbə nəw kwəma pəhəpəhə na va ghəyəy, va tsəgha ndanəy na, nə ghwəy na? Əhəŋ! Tsəgha naw! Sa favə ghwəy Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw, mba'a ghwəy zləbavə kwəma va, ndanwəy na.

6 Təkətim dzəkən *Abərahām dī, njaa niy nə Zliya Hyalaa dzəkəna? A kəy, sa nzana, mba'a Abərahām banavə nəfə tsa

ci kaa Hyala, va tsəgha garəti Hyala ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, kə niy ni. ⁷ Ma sa nzana tsəgha ghənzə kiy, a ghwəmmə mbəə ni, ya wə ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa zhəghəy ka zəghwə yakə Abəraham baw, pə ghwəmmə. ⁸ Ghala kwatanjata gəzəkə Hyala, ma kəy: «Hwəlfə mbəzliy dzaa ndara nefer shi gwa'ay, ta mənti shi dzee ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəmee kala hazləni tifa» kə. Ava va tsəgha nzana, kwatanjata Zliya Hyala gəzanamti Yəwən kwəma wəzə na na kaa Abəraham, ma kə ngəci na: «A Abəraham, war tə mbərkə gha dza hwəlfəhi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə təfə miy» kə. ⁹ Ma Abərahaməy, aa niy banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, na təfanati Hyala miy tsa nzə. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ma mbəzliy dzaa banavə nefer shi kaa Hyala nja Abəraham kwərakwə kiy, war ta təfanatishi miy dza Hyalaa dza, nja Abəraham.

¹⁰ Ma na mbəzliy bərkə va, nja na ghəy dzaa tsəhəjəy kwa kwəma Hyala kala hazləni tifa tə sa mənti ghəy kwəma pəhəti na, kə ghəshiy, mbəzli bəzla bəzla ni na ghəshi kwa kwəma Hyala. Sa nzanay, a zliya Hyalay gəzəkə: «A Hyala bazlamti ntsaa fə ma ghən ta

məni kwəma tsaslitim mbə zliya kwəma pəhəti Hyala va gwanata tsa nzə həzlimə həzlimə» kə. ¹¹ Talay, aa patsəkəvəriy dzəti ngwəla gwa'a gwa'a. Ndə tifa mənuy gar dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, tə sa məni na kwəma pəhəti naw. Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə: «Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci, ghəci na saa dza kwəmavə piy tsa kədi ma» kə. ¹² A ghwəmmə sənay ki, sa banavə Hyala kwəma pəhanavə na kaa *Məyizəy, niy nə na, ntsaa ndara nəfə tsa ci, kəw. Ma kə niy niy, war ntsaa məni kwəma pəhətee va gwanata na saa dza piy, kə niy ni.

¹³ Ma na na ghwəmmə kiy, a Kəristəw pəliti ghən tə ghwəmmə, mba'a mbəlantəmmə va bəzlaa niy nza kən ghwəmmə, sa məni ma ghwəmmə kwəma pəhəti Hyala. Dzəghwa mba'a bəzla Hyala zhəghakənvataa dzəkən, mba'a məndi danjavəgha vəgha tsəm, njasa gəzəkə Zliya Hyala va, ma kə na: «Ya wa ntsa danjavəgha məndi vəgha tsəm ta pəəsliy, ntsa bazlamti Hyala na» kə. ¹⁴ Ma shi mənti Yəsəw Kəristəw va kwəma va ti tsəghay, war ta mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə

3:7 3:7 Rm 4:11-12 **3:8** 3:8 Ghava 12:3 **3:9** 3:9 Rm 4:16 **3:10** 3:10 Nəw 27:26; Zhk 2:10 **3:11** 3:11 Aba 2:4; Rm 1:17; 3:20 **3:12** 3:12 SləniTaH 18:5; Rm 10:5 **3:13** 3:13 Nəw 21:23; Rm 8:3; 2Kwər 5:21 **3:14** 3:14 3:2-5; Zhəw 3:1-2

kwəməvə təfə miy tsa gəzanakə Hyala va kaa *Abərahəm tə mbərkə sləni ci va ghəci Yesəw na, mba'a ta mbə ghwəmmə kwəməvə Safə tsa Hyala va dəwdew tsa gəzəkə na bəmmə tə sa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə.

*Ka tanəti kwəma gəzəkə Hyala *kwəma pəhəti naw*

¹⁵ A ngwarməhiraa nəw Yesəw, e di pəəghətənwəy kwəma lə kwəma sənata ghwəmmə gwanammə, sa ka məndiy məni ya hwəmba. A ghwəmmə sənay war mba'a kə mbəzli bəliti 'wəslə lə kwal tsa katan tsa kwa jipə shiy, tsahwəti ndə tifa mba'a mbay pəlamti bəli 'wəslə tsa bəliti mbəzli va, ya ka zhiniy mətəhakən nahwəti kwəmaa dzəkən tēpəw. ¹⁶ Ava tsəgha na lə Hyala kwərakwə, aa niy bəliti 'wəslə lə Abərahəm mbəradzə. A kə niy ni ngəciy: «E taa ndaŋa shiy, ghwəy lə jijiŋa» kə niy niy. Gəzəkə Zliya Hyala na, kaa ngəci ghəshi lə jijihiy, kə, gar nə ghwəmmə na, ta nihwəti mbəzli daf na kwərakwə bəsa, pə ghwəmməw. War nja ndə kwətij na gwa'a tsəgha. Ava ghəcia Yesəw *Kəristəw ki.

¹⁷ Ma kwəma dəe na gəzarwəy mbə kwəma nay: A Hyala bəliti 'wəslə lə Abərahəm dzəkən kwəma gəzəkə na va

mananci gwa'a. Ləy hwəm piya bələkwə fadə mba'a mahkan mətəkə na, mba'a Hyala zhiniy banavə kwəma pəhəti na kaa hwəlfə Abərahəm mbə dəvə *Məyizə ki. Mbay kwəma pəhəti na vaa bashamti bəli 'wəslə tsa bəliti Hyala va lə Abərahəm tēpəw. ¹⁸ Mba'a kə ndəə mbay kwəməvə mbəliy tə sa məni ndə kwəma pəhəti Hyala nzay, sa niy gəzamti Hyala mbəli ndə dza ndəə mbəliy ghwəla kiw. Abərahəm sana kiy, sa niy gəzəkə Hyala bənci shiy, va tsəgha banavəshi na lə wəzə hwər tsa nzə.

¹⁹ Ya sa nzana tsəgha kiy, war tawa maw Hyalaa bənsi kwəma pəhəti na kaa mbəzli kia? Ma kwəma mətəhanakə Hyala va kwəma pəhəti na kaa mbəzli tiy, ta mbə ndə ngəriy sənay tēhəvəri na wəzə na kwəma dī Hyala, lə na jikir na dī ma na, na. Pa' ka dzar vəghwə tsa dza ntsa mbə hwəhwə tsa Abərahəm vaa səkə ti, nja kwəmaa niy gəzəkə na vaa dzəkən səkə tsa ci. Ma nza bərci kwəma pəhəti na va kəray ge'i ghalaba ta nza ki. Ma na kwəma pəhəti Hyalay, ka kwal nzə niy ghwənashi na li. Dza ka kwal va mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Məyizə, ntsa nja mətəkwal tsa kwa jipə shi lə mbəzli. ²⁰ Ya hwəmba favə ghwəmmə, mətəkwal

kə məndi kiy, kwa jipə mbəzli gar bakə na. Əy ma ghala pətsa gəzəkə Hyala shi dza na ta mananci kaa Abərahəməy, a ghwəmmə favə, Hyala də'wə ghən tsa nzə kwətita gəzanci na, kə məndi.

**Kwəma pəhəti Hyalay, kwal gwəma na, ta mbə ghwəmməə zləba sləni ghərati Yesəw *Kəristəw*

²¹ Njaa di kwəma va gəzə kia? Ə njəghəzli va kwəmaa niy gəzəkə Hyala ta məni, lə kwəma pəhəti naa bənavə kaa *ka Zhəwifə di naa gəzə na? Am, tsəgha naw. War mba'a kə nəw kwəma pəhəpəhə naa mbay bənavə piy kaa ndə nzay, a ndə dzaa mbay məniiy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa lə nəw kwəma pəhəti na nza. Dzəghwa ki na, ka mbə kwəma pəhəpəhə naa mənii tsəghaw. ²² A Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «War mbə dəvə *kwəma jikir na na ya tsamaba ntsa tə hidii gwanay» kə. Ma mənii na tsəghay, ta mbə Hyalaa mananshi kwəma gəzəkə na va məni nzə kaa mbəzli, lə sləni ghərati Yesəw Kəristəw, sa ka ghəshi bənavə nefer shi ngəci.

²³ Ma niy nza kwatəna, Yesəw Kəristəw ghwəla ta ghəra sləni ciy, mbəzli kwa

dənjw niy nza ghwəmmə va kwəma pəhəti *Məyizə, pa' vəgha vici səkə Hyalaa citəmmə kwal tsa zləbavə sləni ghərati Kəristəw. ²⁴ Va tsəgha niy mənii kwəma pəhəti Hyala ghalaba va ghwəmmə ka ntsaa immə lə kwal tsa wəzə tsa, ta ndəghə səkə tsa Yesəw Kəristəw ki. Ma ghala pətsa ka Yesəw Kəristəw səkəy na, ka mbəzli dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, ghwəmmə taa nza va Hyala sa ka ghwəmmə zləbati sləni ci va. ²⁵ Nana sa ghəramti Yesəw sləni ci kiy, a kwal ghwəniy va ghwəmmə ta zləba sləni ghərati na va. Mbəzli kwa dənjw tsa kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə ghwəlaw. ²⁶ Sa nzanay, war tə zləba tsa zləbavə ghwəy sləni ghərati Yesəw, məniiwəy ghwəy ka ndərazhi Hyala, mbə jakə tsa jakənjwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw. ²⁷ Ghala pətsa məniiwəy məndi *bateməy, ghalaba jakənjwəy ghwəy lə Kəristəw, gwanənjwəy ka ndə kwətii li. Dzəghwa məhərli kwətii na sa ghwəy li ghala pətsa va ki. ²⁸ Va tsəgha nzana, nana kiy, ghala kwa jipə mbəzli jakəshi mbə Yesəw Kəristəw nashi ghwəla kiw. War yəm ghəshi gwanashi kwa kwəma Hyala, ya ndə ka Zhəwifə na ndə, ya ntsaa

kamaa ndø ka Zhøwifø, ya ndø papa, ya ndø yaya, ya zal na, ya war mali na gwa'a. ²⁹ War kama ghwøy mbözli mbø dövø Køristøwøy, mbözli mbø hwøhwø tsa yakø *Abøraham gø ghwøy kwørakwø. Ya nimaba shi zømø ghi gøzøkø Hyala va banci kaa Abøraham lø hwøhwø tsa ciy, a na ghwøy bëla tifa mbø shi kwørakwø ki.

4

¹ Ma slar tsa kwøma dæe na gøzarwøyø. Ghala mbø lø kwøma zøghwøø zalø nza va køghi tsa döv, war nja mava ghala ka naa nza jøwøyøw. Ya tsøgha naa ndø zømø ghi ta shi køghi tsa va gwa'ay. ² Nihwøti mbözli ka møndiy føy, ka sløkø, ka ndøghwø lø shi ci va shi gwa'a. Pa' tø vøghwø tsa slanati döv ta sløkø shi ci va ghøci. ³ Ava tsøgha niy nza kwøma va lø ghwømmø kwørakwø ki. Ghala pøtsaa niy nza ghwømmø nja ndørazhi kwørakwø kiy, mevivi tsøføkø kwa kwøma hyeler lø mbøreketi niy nza ghwømmø. ⁴ Ma dzøghwa Hyala sa bøkøy vøghwø tsa nzø ki na, mba'a ghwønikø Zøghwø nzøø dzøghwa hwø tsa mali. Dzøghwa baw mali va yakøghwa, mba'a møniy ka ndø nøw *kwøma pøhøpøhø na, ⁵ ta mbø

ghøciy mbøerøkø mbözli niy nza ka mevivi nøw kwøma pøhøpøhø na. Ma nza møntømmø ka ndørazhi Hyala ki.

⁶ Ma dza Hyala nza ghwøy va ka ndørazhi nzø ki na, mba'a ghwønikø Safø tsa Zøghwø nzøø dzømbø nefer ghwømmø. Safø tsa va na, ka har Hyala mbø nefer ghwømmø: «A Di» kø. ⁷ Nana kiy, mevivi kwøma pøhøpøhø na nza ghwøyøw. Ndørazhi Hyalaa gø ghwøy nana. Njana nza ghwøy ka ndørazhi Hyala kiy, war ta bønøy ni ghwøy shi zømø ghi fønøy na kaa ndørazhi nzø dza na.

Njasa søøvørivata møhørli Pøl va kwøma ka Galatø

⁸ Niy nza mbøradzøy, niy sønata Hyala ghwøyøw, mbøreketi niy tata ghwøy, shiy kama ka Hyala katan na niy sløkønøy na tsøgha. ⁹ Nana kiy, a ghwøy sønata Hyala katan na, mba'a ghwøy zløbavø. Awø na ghwøyøw, a Hyala zløbavønøy kee ni kaa gøzø nzø. Njaa njaa zhini ghwøy zhøghøtøvanøy ta nøw kwøma jijihinøy, kama vøri ti, ghønø saa mbay maa mønti nahwøti kwøma ya jøw nzø kia? Wa shiy mønishi zhini ghwøy di nza mbø dövø niva shiy, ka møniñwøy mevivi shi kia?

3:29 3:29 3:7, 14, 18; **4:7** **4:3** 4:3 4:9-10 **4:4** 4:4-5 3:13; Zhj 1:14 **4:6** 4:6 Rm 8:15-16 **4:7** 4:7 Rm 4:13; 8:17 **4:8** 4:8 1Kwø 8:4-6 **4:9** 4:9-10 Ef 1:21; Kwøl 2:8-23 **4:9** 4:9 1Kwø 8:3; Kwøl 2:15 **4:10** 4:10 Nøw 4:19; SløniKY 7:42; Rm 14:5

10 Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy kəslimbə ghən kən zəzəə dzəkən nahwəti vici, ya tsahwəti tir, ya nahwəti piya, njasa niy va jijihinwəy mənī, tawam kia? 11 Ma gəla kwəma vay, a bəra hazlənī, vantaa slənī ghəratee va gwanata mbə ghwəy mənta ka sa gəmta na.

12 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, ə cə'wənjwəyee, a pə ghwəy mənīy, səvərinwəyəm mbə kwəma jiji, njasa nzee tsa. Njasa niy zlatee va kwəma jijihira *ka Zhəwifə yən mbə ghwəy kwərakwə.

Ma yənəy, mənṭəra *kwəma jikir na ghwəy ya jəw tsətsəw. 13 A ghwəy sənay, ghala vəghwə tsa niy gəzanwəy ya va Yəwən kwəma wəzə nay, yən gwərapəra niy nza na. 14 Zəlghwə tsee vay, nja nighə kwəma niy nza na tə ghwəy. Dzəghwa ya tsəgha nṭə kiy, niy zlara ghwəyəw, niy ndərətəra ghwəy dibaw. A ghwəy niy ka'wətəra, tsərtsər, njasa nzee ka *ndə kwal tsa Hyala, ya ka Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci ghalaba. 15 Ghala pətsa vay, tərənṭw niy vəshinwəy ghwəy. Dzəghwa nana kiy, gəla vəshi va tibaw. Əy, wa shiy mənishi va kia? E mbay gəzəə dzəkən ghwəy, mbala a ghwəy niy mbəə lakəmə mətṣə ghwəy ta faghwara yən mbə zəlghwə

tsee va nzay, ci ghwəy lakəmə nza ghalaba, pən. 16 Naa ə mənṭee ka ndə mbəz tsa ghwəy nana, njana gəzanwəyee kwəma katan na shəkəna?

17 Ma mbəzliy pala kwal tsa zəghəvəri Yəwən kwəma wəzə na vay, kwəma mbə sa shi va ya jəwəw. War kwal tsa təhəvərinwəy lə ya, ta mbə ghəshiy mbahəhwənjwəy dzəvəgha kabaka shi gwa'a tsəgha na dī tsa dikəvashi ghəshi va. 18 Yən kwərakwəy, e dikəvara ta kwəma kən ghwəy nja mbəzli va, nanzə kiy, ta wəzə tsa tar kabaka ghwəy dikəvaree na nee, ya hwəmba nṭəy, mbə pəla wəzə nzee dzar kabaka ghwəy, nzee mbə ghwəy, lə kamee mbə ghwəy gwa'a. 19 Əy ma kiy ndərazhi ya ni gaga niy, mbə sa ngəra'wə nzee dīḃa ta kwəma kən ghwəy nja maliy nza va mbə kemahə, pa' fəca ka ghwəy mənīnwəy nja Kəristəw. 20 Jəw dee sə fəyəmmə lə ghwəy tə pətsa kwətinṭ tsa e gəzanwəy kwəma sənṭənva, ta mbə ghwəy favəw. Gwa'a gwa'a hashiree ta kwəma kən ghwəy nana nee ki.

Kwəmaa dzəkən zəghwə mava mali, lə zəghwə mali bəbə na

21 A nə ya ngənṭwəy di ghwəy ghwəy mbəzliy dī vaa nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifəy, fa favə ma ghwəy kwəma

gəzəkə kwəma va tanaa, njaa? ²² Ma kə kwəma pəhəpəhə na vay: Ya' yavə *Abərahān ndərazhiy zhər bakə kwa mi'i bakə kwərakwə. Tsahwətiy kwa mava mali, *Agar slən tsa nzə. Tsahwəti na, kwa na bəbə na mali, *Sara slən tsa nzə. ²³ Ma na tsa mava va zəghwə nja Agar nanzəy, hwər tsa nzə bəvə na, njasa ka nihwəti mi'i vaa bəvə kwərakwə. Ma na hwər tsa mali kwa bəbə nja Saray, Hyala də'wə ghən tsa nzə gəzanakə na, kwatanata, ta bə hwər dza gha, kə ngəta, mađi na ta bə.

²⁴ Ma kwəma mi'i bakə ni ni favə ghwəmmə kwəma shiy, kwəma nja kwəma fir tsaa dzəkən kwəma *sla kiri tsa slahwə Hyala bakə tsa ghəngħən ghəngħən lə mbəzli đi naa cimmə. Kwa taŋa *sla kiri tsa vay, mə dəlagwa har məndiy, *Shinay sla Hyala lə mbəzli. Ava ghənzə na Agar ki, mava tsa va. Ndərazhi ya na gwanashi na, mevivi ghəshi. ²⁵ Agarəy, ghənzə na dəlagwa har məndiy Shinay, tə hidī ka Arapə. Agar vay, a ghwəmmə mbəə yəməti lə məlmə Zherəwzalem ndatə na. Sa nzana, mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi na, mevivi kwəma pəhəpəhə na ghəshi. ²⁶ Əy, ma na məlmə Zherəwzalem katan na mə ghwəmə kiy, bərđi

va kwəma pəhəpəhə naa dzəkənəw. Ava ghənzə na mənəwəmmə. A ghwəmmə mbəə yəməti lə Sara kwərakwə ki. ²⁷ Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, a kəy: A jiŋa maliy səəkəmaa yakə zəghwə, vəshi pə ghaa vəshi.

War ngwəmə pə ghaa ngwəmə lala tərənəw va vəshi,

gha gha saa səəkə maa kemahəhwə kemahə ta ya zəghwə.

Sa nzanay, đanba mali ndəghamtim dza naa yakə ndərazhi kən mali kwa zal, kə məndi.

²⁸ Ma ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, yəmyəm nza ghwəy lə *Izakə. Ka ndərazhi Hyala mənənəwəy ghwəy katan katan, shiy yakəvashi nja kwəma gəzəkə Hyala kaa Abərahān. ²⁹ Njasa niy nzana va ghala mbəradzə, zəghwəə yay nja ndərazhi gwa'a ni na, kala đi ma mətə tsaa yay dza kwa bərđi *Safə tsa Hyalay, ava war tsəgha zhini kwəma vaa nəwva sana pa' nana ki. ³⁰ Vanta kwəma gəzəkə Zliya Hyala dība, a kəy: «Tihəkəvəri mava lə zəghwə nzə gwa'a. Sa nzanay, ka dza zəghwə mavaa zəməvə ghi jakə ghəshi lə zəghwə mali bəbə naw» kə. ³¹ Ava va

4:23 4:23 Ghava 17:18-19; Rm 4:17-20; 9:7-9 **4:24** 4:24 Səvəri 19:20; Gal 3:23; 4:1; 5:1; Agar: Ghava 16:1 **4:26** 4:26 Ebr 12:22; ShiZhn 21:2 **4:27** 4:27 Ezay 54:1 **4:29** 4:29 Ghava 21:9 **4:30** 4:30 Ghava 21:10

tsəgha na kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, mənimmə ghwəmmə nja ndərazhi mava maliw. Əhəj, ndərazhi mali bəbə na nza ghwəmmə.

5

*Ka nza ghwəy mevivi kwəma pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifə ma*

1 Ghwəmmə kiy, a *Kəristəw bəkəvərimmə mbə dəvə *kwəma pəhəpəhə na ta mbə ghwəmmə gwəra ghən tsa ghwəmmə. Nana kiy, gwəməvə tə ghwəy kwəma. Ka zhini ghwəy zləba ndəə zhəghəjwəy ta nza ghwəy ka mevivi kwəma pəhəti Hyala ghwəla ma!

2 Favəm kwəma dəe na gəzəjwəy di. A nə ya ngəjwəy yən Pələy, war mba'a pə ghwəy zləbati məndiy *slantəjwəy fə'yasay, ghənzə tsəgha na, gəmta na məti mətiy Kəristəw va tə ghwəy. 3 Ə zhinee gəzəjwəy kwəma va, favə tə ghwəy, ya wa ntsaa zləbati məndiy slanci fə'yasay, war ta nəw kwəma dəw kwəma pəhəti Hyala dza tsava ndə gwa'a gwa'a, di na, lə di ma na!

4 War mba'a pə ghwəy pəla kwal tsaa mənəjwəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, lə nəw kwəma pəhəpəhə nay, ghalaba na, a ghwəy

tihəvəriyanjwəy lə Kəristəw kwərakwə ki, ndəj nza ghwəy kaa zhəhwər tsa Hyala va məntəjwəy na mbə Kəristəw. 5 Ma ghəy na na ghəyəy, a ghəy sənay ta zhəghətəjəy dza Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nəzə kala hazləni tifa, sa zləbavə ghəy sləni ghəratı Kəristəw tə ghəy. Ava kwəma fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzlijə ti səvəri mbə bərçi *Safə tsa Hyala dəwdew tsa. 6 War mba'a kə ndə zləbavə jakəy lə Yesəw Kəristəwəy, slanti ndə fə'yasa, lə slanti ma ndə na, ghala mbə va Hyalaw. Kwəmaa gwəramti wəzə na mbə kwəma vay, zləbati sləni ghəratı Yesəw Kəristəw tə ghwəmmə, lə di nihwəti mbəzli kwərakwə.

7 Ma kwatanay, lə kwal tsa katanj tsa niy ghati ghwəy zləba sləni ghəratı Yesəw Kəristəw. Sana kiy, wa ntsaa zhini vaa ngədītəjwəy ta zlata nəw na katanj na va kwəma kia? 8 Ma kwəma ngəngədījwəy gəla mbəzli va va li tsəgha nay, sənay tə ghwəy, kwəmaa səəkə va Hyalaa harvəjwəy, a ghwəy mbəə nza li naw! 9 Gwəməvə tə ghwəy kwəma mbə kwəma mənı ghwəy, a kə məndiy niy, cinjini manati məndi war jəwə tsətsə ka naa pəslamti shi sa gwanashi, kə məndiy ni. 10 Yən kiy, a Ndə

5:1 5:1 2:4; 4:5, 9; 5:3 5:3 5:3 3:10, 12; Rm 2:25 5:5 5:5 2:16; Rm 8:23-25

5:6 5:6 3:28; 5:22; 6:15; Rm 4:11; 1Kwər 7:19; Ef 6:23 5:8 5:8 1:6-7 5:9

5:9 1Kwər 5:6 5:10 5:10 1:7

sløkæpø gøzara kwøma mbø nøfø tsee dzækøn ghwøy, mba'ee sənay katan na, pøn. Ghwøyøy ka dza ghwøy zözøti kwøma ghønghøn læ sa zözøtee vaw. Ma na ntsaa ngødītøñwøy va, ya ndø ka waba nay, ta basø ngwøvø dza Hyalaa dzækøn.

¹¹ Ma na nee kiy ngwarmøhiraa nøw Yesøwøy, ya war tsøgha na nihwøti mbø gøzø, wa ghwølay na Pøl mbø gøzøpø war ndø slanti na føyasa dza Hyala nighø ndø ka ntsaa dzøghwa kwøma nzø, kala hazlønī ma kø, kø ghøshiy, dzørvøø slaslara ghøshi. Ghwølara pøn niy nza mbø gøzøpø kwøma va tsøghay, wa na kwøma sasara ghøshi va ngøra'wø ti kia? Mba'a kø ndø gar mønīy ka ntsaa dzøghwa kwøma Hyala kala hazlønī tība læ *sla føyasa nzay, ka dza kwøma møti Yesøw vøgha tsəm zhanshi kaa mbøzli ghalaba ya war ø gøzø møndi kwøma ci nzaw. ¹² Ma kwøma gøla mbøzli va vøya ta na tsee ghønøy, shi dikøvashi ghøshi va ta gøzanwøy, war ka sla føyasa, kø ghøshiy, tsø'wamti tø ghøshi gwanashi følghøn, læ shøpør shi ta!

*Ghønghøn na shi sækwa hwøtøl tsa ndø ngøri ti shi, læ shi dī *Safø tsa Hyala dēwdēw tsa*

¹³ Na na ghwøy na ghwøy kiy ngwarmøhiray, sənay tø ghwøy, Hyala harvøñwøy naa dzøghwa kwal tsa nzø, ta gwøra ghøn tsa ghwøy ghwøy, kala sløwanwøy kwøma pøhøpøhø na ghwøla, pø ghwøy. Nanzø kiy, øntaa ghwøy ni na, njana ndanøy na kwal tsa gwøra ghøn tsa ghøyøy, ø dza ghøy dza ta mømøni ya nimaba shi dī vøgha ghøy basa, pø ghwøy ma. Øhøn. War dī pø ghwøy dīva kwa jipø ghwøy, ka køkøøti ghøn tsa ghwøy. ¹⁴ *Kwøma pøhøti Hyala va nø na: «Di nihwøti mbøzli gwanashi njasa dī gha va ghøn tsa gha kwørakwø!» køy, mba'a kø ndø nøwti kwøma va na, aa kørkamti nøw kwøma pøhøti Hyala gwanata. ¹⁵ Ma war mba'a pø ghwøy kəslimbø ghøn mbø ngwøngwøliwa kwa jipø ghwøy ka i i ghøn tsa ghwøy, nja shøkwadeshiy, sənay tø ghwøy, ta ghavø dza ghwøy zamti ghøn tsa ghwøy, mbø gøla kwøma va tsøgha, pø ghwøy.

¹⁶ Favø tø ghwøy kwøma dēe na gøzanwøy: Zlanayøm ghøn tsa ghwøy kaa Safø tsa Hyala, a ghøci cīñwøy njasa ka ghwøy dza kwa kwal tsa Hyala. Ghalaba kiy, ka dza ghwøy mønī kwøma sækwa hwøtøl tsa ghwøy ti ghwølaw. ¹⁷ Ma shi sækwa hwøtøl tsa ndø

5:11 5:11 6:12, 14; 1Kwør 1:23

5:13 5:13 1Kwør 6:12; 10:23-24; 1Pi 2:16

5:14 5:14 SløniTaH 19:18; Rm 13:9

5:15 5:15 Zhk 4:1-2 5:16 5:16 5:25;

Rm 8:2-13

5:17 5:17 Rm 7:13-23

ngēri ti shiy, ghēnghēn na ghēshi lē ni dī Safē tsa Hyala shiy. Ni dī Safē tsa Hyala shiy kwārakwē kiy, ghēnghēn ghēshi lē ni dī vēgha shiy. War ē hwēci ghēshi, ka njēghēzliva kwa jipē shi. Dzēghwa ki na, kala mbē ghwēy mēni kwēma wēzē na va dī ghwēy mēni nzē. ¹⁸ Mba'a kē Safē tsa Hyala dēwdēw tsa mbē slēwanjwēyēy, ka mbē kwēma pēhēpēhē naa zhiniy slēkētēnwēyēw.

¹⁹ Ma na ni dī vēgha shiyēy, mbēmbē na ghēshiw, avanashi: Mēni ghwērghwē, ka mēni kwēma rēfa rēfa na, lē kwēma ha'wē ha'wē na, ²⁰ ka ta mbēreketi, ka mēni dēfēl, lē dānē shiy, kala dī ma kwēma nihwēti mbēzli, ka mbēz, ka hērhē, ka bē nēfē dzēkēn ndē, ka mēni gabē lē mbēzli, ka tihēva, ka mēni shiy ghēnghēn nihwēti ghēshi lē nihwēti, ²¹ ka dī shi ndē, ka ghiva lē sa shiy ghipē, lē ka zēmē zēmē gēmgēm na va, mba'a mēmēni nihwēti gēla shi tsēgha ni va. Njasa niy gēzēkēnwēy ya va kwatanay, tsēgha zhineē gēzanjwēy sēnzēnva bā, gēla mbēzliy mēni niva shiyēy, ka kwēmavē nzēy ghēshi tē pētsa slēkē Hyalaw.

²² Ma na ni ka Safē tsa Hyala shiy mēni sēvēri mbē

ndē nashi kiy, avanashi: Dipē, vēshi, zērkē, sē'wa kwēma, zhēhwē, wēzē hwē, garē tē kwēma katan, ²³ wēzē nēfē, lē ndēghwē ghēn va kwēma, ava tsēgha. Ma ntsaa mēni ni tsēgha ni va shiy kiy, fēti vē dzar kwa kwēma pēhēpēhē na ya namabaw. ²⁴ Ma na mbēzliy ni, mbēzliy nēw Yesēw *Kēristēw nza ghēy, kē ghēshiy, a ghēshi paslamti vēgha shi lē hwētēl tsaa sēkwa mbē vēgha shi ta shi gēmgēm ni gwa'a, vēgha tsēm tsa pēsliti mēndi Kēristēw. ²⁵ Ma yēwēn piy tsa kwēmavē ghwēmē tsay, Safē tsa Hyala dēwdēw tsa ndammē na. Njana nzana tsēgha kiy, zlay ghwēmē a ghēci slēwammē njasa dī na. ²⁶ Ka kēli ghēn ghwēmē ma, ka bē bē nēfē ghwēmē dzēkēn nihwēti mbēzli ma, ka hērhē ghwēmē kwa jipē ghwēmē dība ma, ava tsēgha.

6

Kēativam mbē kwēma kēn ghwēy kwa jipē ghwēy

¹ A ngwarmēhiraa nēw Yesēw, mba'a kē tsahwēti ndē mbē ghwēy mēnti *kwēma jikir na ya gēla namaba kwēma nay, kēti pē ghwēy kēti ntsa va, a ghēci zhēghēvaa zhēghwa

5:18 5:18 Rm 6:14; 7:4 **5:19** 5:19-21 Rm 1:28-32; 1Kwē 6:9-10; Ef 5:3-5;

Kwēl 3:5-8; 1Tim 1:9-10; 2Tim 3:2-5; 1Pi 4:3; ShiZhn 22:15 **5:22** 5:22 Ef 5:9

5:23 5:23 1Tim 1:9; 2Pi 1:6 **5:24** 5:24 2:19; 6:14; Rm 6:6; Kwēl 3:5; 1Zhn 3:6

5:25 5:25 5:16; 1Kwē 6:19; Ef 4:30 **5:26** 5:26 Rm 12:10; Flp 2:3 **6:1** 6:1

Mt 18:15; Zhk 5:19; 1Kwē 10:12

kwāl tsa ci wəzə tsa. Ghwəy ghwəy mbəzli nza bər̄ci *Safə tsa Hyala va mbə kəətiy, war sahə pə ghwəy dzaa gəzanci kwəma, lə məhərli wəzə na. A nanzə kiy, mēni tə gha məhərli wəzə, gha gha ntsaa dza vaa dza ta kəəti ndə, vantaa gha dzaa zhəmbəŋa lə ghanayəy mbə mēni kwəma ci va jikir na kwərakwə fa. ² Ə pə ghwəy kəkəəti ghən tsa ghwəy mbə kwəma kən ghwəy shəndəkə na. Ghalabay, kwəma banavəŋwəy *Kəristəw ta mēni nzə, na sa mēnti ghwəy tsəgha. ³ Mba'a kə ndə mēnti ghən tsa ci, nja ma yənəy, ntsa pər̄da tsa nzee, kə, kala gar nza ghəci tsəghay, ghən tsa ciy səəti tsava ndə də'wə ghən tsa ci. ⁴ Ya wa ndəy, a kə nəwamti sləni mēni na gwanata, sa wəzə na kəy, ma nza ghəci fal ghən tsa ci. Ka pəla yəmə sləni ci ghəci lə na tsahwəti ndə ma. ⁵ Sa nzanay, ya wa ndə dza naa nighəə dzəkən na kən ghən tsa ci kwəma.

⁶ Mba'a kə ndəə bəni kwəma Hyala kaa tsahwəti ndəy, təhə kə tsa banancim va ndə kwəma Hyalaa təhə shi və wəzə ni, ghəshi lə ntsaa bananci kwəma va.

⁷ Ma na kwəma dēe gəzəŋwəyəy, ka ngədiŋwəy kwəma ma, Hyala na nanzəy, ndə tifa gar

tsabanati tsabana liw. Shi ka ndəə tsəŋwəmbə mbə hidiy, ghəshi ka ndəə mēni səkəkə kwamti. Tsəgha na lə ghwəmmə kwərakwə. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghərahwə na dza naa kwəma zhəmə ci. ⁸ Mba'a kə ndəə mēni war shi səkwa hwətəl tsa ci ti shiy, ta zay dza na mbə mēni kwəma hwətəl tsa ci va kwərakwə. Ma mba'a kə ndəə mēni war kwəma canci Safə tsa Hyala na, ta kwəma piy tsaa kədi ma dza ndə mbə nəw kwəma canci Safə tsa Hyala va kwərakwə. ⁹ Ghənzə tsəgha kiy, mēni pə ghwəmmə mēni kwəma wəzə na, kala dali ma və. Sa nzana, kala dza pə ghwəmmə dalimməy, ta kwəməvə zhimə ghwəmmə dza ghwəmmə, sa ka vəghwə tsa va mēniy. ¹⁰ Ava va tsəgha na kiy, ya war hwəmba kwəməvə ghwəmmə kwaləy, ə pə ghwəmmə mēni wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kwatama kaa ngwarməhimmə nəw ghwəmmə Yesəw li shi.

Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkəwəpə tsa ci

¹¹ Kwa kərni shi nashi ghwəy ni kiy, lə dəvee də'wə ghən tsee tsasliŋwəyshee. A ghwəy mbay sənay, ya tə bəvə bəvə tsa shi.

¹² Ma mbəzliy dikəvashi vaa dzəmbə gəzəŋwəy, war

6:2 6:2 1Kwər 9:21; 2Kwər 11:29 **6:3** 6:3 1Kwər 4:7 **6:5** 6:5 Rm 2:6; 14:12
6:6 6:6 1Kwər 9:11, 14 **6:8** 6:8 Zhj 3:6; 6:63; Rm 8:6, 13 **6:9** 6:9 2Tes 3:13
6:10 6:10 Zhj 13:34; Rm 12:10; 13:8; 14:15; 1Kwər 8:1; vəh. 13; 2Kwər 8:7-8;
Gal 5:6, 13-14; Ef 5:2; Flp 2:2; 1Tes 3:12; 4:9; 1Tim 1:5; Ebr 13:1; 2Pi 1:7 **6:11**
6:11 1Kwər 16:21 **6:12** 6:12 5:2, 11

ghwəy *slanti fə'yasa, kə ghəshiy, mbəzliy dī mənī shiy war ta təbanshi kaa mbəzli gwa'a tsəgha na ghəshi. Ə hazlənī ghəshi va nəghətaa *ka Zhəwifə dzaa sanshi ngəra'wə, sa ka ghəshi ni, war kwataka mətī *Kəristəw vəgha tsəm dza naa mbəliti mbəzli, kə ghəshi. Va tsəgha fambə ghəshi kwəma *sla fə'yasa.

¹³ Ma kwəma gəzee vaa dzəkən shi tsəghay, sa nzana ya ghəshi ghəshi mbəzliy slanti fə'yasa vay, ka nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə ghəshiw. War ta slaslantəwəy fə'yasa, ta mbə ghəshiy vəshi vəshi shi, ka kəli ghən tsa shi lə ghwəy, sa dza ghwəy dānatishi fəti, na nashi kwəma mənī ghəshi ti gwa'a tsəgha. ¹⁴ Ma na nee ta na tsee ghənəy, sə tifa ka vəshee li kala war lə kwəma mətī tsa mətīy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw tə tsəməw. War tə kwəma mətī ci va mətīy nay, shi gəmshī ni nighee shiy ya nimaba shiy tikə tə hidī ni. Ma mbəzli tə hidī kwərakwə ki na, nja shi gəmshī ni ghəshi nashi ni ya va shi dee.

¹⁵ Nana ghala mətīy Yesəw ta mbəzliy, ghala mbə kar ntsaa slanti fə'yasa, lə ntsaa slanti ma va Hyalaw. War zhəghanti piy tsa ghwəmmə ka yəwən na sa dī Hyala gwa'a tsəgha. ¹⁶ Ya tsamaba

ndə na ntsaa nəw gəla tsa tsəgha tsa va kwaliy, nzəyəy zərkə tsa Hyala lə wəzə hwər tsa nzə li, ghəshi lə mbəzli Hyala katan katan ni gwanashi.

¹⁷ Dza nzay, ka dzee dī ndəə səsəəra məhərlee lə zhiniy dəfəw kwəma gəzamtəwəy ya na dibaw. Ma yənəy, ya war veviyerhi tə vəghee niy, a ghəshiy cinti kaa ndə, mava tsa Yesəw Kəristəw nzee, kə ghəshi.

¹⁸ A ngwarməhiraa nəw Yesəw, tifa kərayee, nza ghwəy nza ki, məntəwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanəwəy. *Amin.

**Zliya tsasliti Pøl
kaa ka
Efesø
Kwøma dza
ghwømmø gha
sønataa dzækøn
zliya na**

Ghala vøghwø tsa tsasli Pøl zliya nay, ghøci kwa førshina niy nza na, (nighøm mbø vøh 3:1 læ 4:1). Ðaŋ tsa mbøzliy, ghøci kwa førshina tø hidfi ka Røm na, kø ghøshi. Dzøghwa nihwøti mbøzli ßa na, ghøci kwa førshina tø hidfi ka Shezare na, kø ghøshi.

Kaa mbøzliy nøw Yesøw mbø mølmø Efesø tsasliti Pøl zliya na. Ma mølmø Efesø vay, mølmø dikø na na, tø hidfi Azøy niy nza na. Mbøzli ka zhøghø døvø tø hidfi ghønghøn ghønghøn ka naa sækøø dzømbø, sa nza mølmø va vøgha kwøfa dikø na. Ghala pøtsaa wø Pøl kwa mahkana wø ciy, aa niy nzøyøhwø nzøy mbø mølmø va piya mahkan. A ghwøy dzaa kəsata kwøma va mbø zliya ka kwal Yesøw vøh 19:1 mba'a tø vøh 20:1. Zhini sa kørämti na kwa mahkana wø ci difa na, mba'a niy harvø mbøzliy 'wa kwal kaa mbøzliy nøw Yesøw mbø Efesø ta gøzanshi kwøma. Kwøma va ßay, mbø Zliya ka kwal Yesøw, vøh 20:17-38 na.

*Avanay njasa nøwva
kwøma mbø zliya na:*

Vøh 1 pa' tø vøh 2:1-10 Pøl mbø gøzø njasa møntømmø Hyala wøzø hwør tsa nzø tøreŋw dalala ghwømmø mbøzli nzø; mba'a mbølitømmø søvøri mbø døvø møti.

Vøh 2:11 pa' tø vøh 3:1-21 Pøl mbø gøzøø dzækøn kwømaa niy ghwøbøy Hyala, mba'a vadatiy dzøti ngwøla, nza mbøzli mbøø sønata. Ma zøzø kwøma nzø va vadati Hyala tø ngwøla kiy, mba'a jakøti mbøzliy nøw Yesøw gwanashi ta nza ka hwøhwø tsa kwøtiŋ tsa. Mbøzli ka Zhøwifø læ niy kamaa ka Zhøwifø na, mbøzli kwøtiŋ ghøshi, war Yesøw sa tø ghøn shi gwa'a tsøgha.

Vøh 4 pa' tø vøh 6:1-9 Pøl gøzanshi kaa mbøzliy nøw Yesøw, nza ghøshi nzøyshi jakøjakø, ka ðiva, ka møni shiy tøbø va mbøzli Hyala, læ børci safø tsa Hyala ta møtsøhøva ghøshi kwa kwøma kwa kwøma.

Vøh 6:10-24 Pøl gøzø kaa mbøzliy nøw Yesøw nza ghøshi ßøvø shi mbøz, ghønghøn ghønghøn, shi ßanavøshi Hyala ta dza ta pa læ hyeler mba'a ndø jaka ghøci mazø tsa shi, nza ghøshi tøðanakønshi.

Kwøma dikø na mbø zliya nay, shøndøkø tsa tø Yesøw Køristøw læ mazø tsa møni naa dzækøn mbøzli dikø

dikə ni mə ghwəmə lə ni tike tə hidī, mba'a jakə tsa jakəshi mbəzliy nəw Yesəw ka wəgha kwətiŋ.

Səkwəpə

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kaa ngəŋwəy tsaslee, ghəwəy mbəzli Hyala mbə məlmə Efesə, mbəzliy jakəshi lə Yesəw Kəristəw, ka nəw lə nəfə kwətiŋ. ² Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nʒə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərəkə mbə nʒəy tsa ghəwəy.

*Fal Hyala ghwəmmə ta shi wəzə ni fəyəmmə na tə mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw*

³ Fal Hyala Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghwəmmə, sa nʒana mba'a mərshiy ndammə ya nimaba shi nʒə wəzə ni mə ghwəmə gwanashi tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. ⁴ Hyala ghwəla ta nga hidī tərətəmmə na, ta nza ghwəmmə ka mbəzli nʒə, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. Ta mbə ghwəmmə nʒa dəwdəw kala fəti dzar kwa ghwəmmə kwa kwəma nʒə tərətəmmə

na. ⁵ Sa dītəmmə Hyala kiy, dza na kwatanjata na, mba'a məntəmmə ta nza ka ndərazhi nʒə tə mbərkə sləni ghərati Yesəw Kəristəw. Ava ghənzə na nanzə kwəma tarəti Hyala lə ghwəmmə, səvəri mbə wəzə hwər tsa nʒə. ⁶ Ghənzə tsəgha kiy, fal Hyala ghwəmmə ta zhəhwər tsa nʒə va dalala tsa mənti na tə ghwəmmə, tə mbərkə Zəghwə nʒə va diti na.

⁷ Tə mbərkə miymiy Kəristəw shəkəshi mbəlimmə ghwəmmə, zhini tə mbərkə ghəci Hyala pəlatammə kwəma ghwəmmə jikir na mənti ghwəmmə kwa hwər nʒə. Ava tsəgha cikəvəri Hyala njasa nza dikə tsa zhəhwər tsa mənti na ta ndə ngəri. ⁸ Dzəghwa na səvəri mbə wəzə hwər tsa nʒə va tərəŋw tsa məntəmmə na kiy, mba'a ndammə məhərli tərəŋw lə sənata kwəma tərəŋw diba. ⁹ Ta mbə ghwəmmə sənata kwəma nʒə va niy təkəti na məni nʒə səvəri mbə Yesəw Kəristəw, mba'a niy mbələy. Ghala kwatanjata niy təkəti na məni kwəma va, lə wəzə hwər tsa nʒə. ¹⁰ Ge'i tə kwa kərnī wəghwə dza Hyalaa kərnī məni kwəmaa niy təkəti na va. Ka na dzay, basə basəti shi mə ghwəmə lə shi tə hidī gwanashi,

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: Gal 1:1; Efesø: SləniKY 18:19-21; 19:1 **1:3** 1:3 2:6; 2Kwər 1:3 **1:4** 1:4 5:27; Zhŋ 15:16; 17:24; 2Tes 2:13 **1:5** 1:5 Zhŋ 1:12 **1:6** 1:6 Mt 3:17; Rm 5:2; Kwəl 1:13 **1:7** 1:7 tə mbərkə miymiy Yesəw mbəlishi mbəzli: Kwəl 1:13-14; miymiy: Ef 2:13; Rm 3:25-26; Kwəl 1:20; 1Zhŋ 5:7; dikəy zhanta hwər tsa Hyala ta ndə ngəri: Ef 2:7 **1:9** 1:9-10 1:22; Kwəl 1:16, 20

mba'a fambəshi mbə dəvə Kəristəw, ta mənī mazə ghəciy dzəkən shi kwətiy.

¹¹ Hyala mənī na shiy gwa'a njasa tarəkə na, lə njasa dī na də'wə ghən tsa nzə. Va tsəgha təravənjəy na ghala kwatanjata, njasa niy təkəti na, ta mbə ghəy nza ka shi nzə, tə mbərkə jakəva tsa ghəy lə Kəristəw.

¹² Ta mbə məndiy fal dikə tsa Hyala tə mbərkə ghəy ghəy shiy 'wa vaa banavə nefer ghəy kaa Kəristəw!

¹³ Ghwəy kwərakwə kiy, sa favə ghwəy gəzə Yəwən kwəma katanj na va wəzə na citənjwəy kwal tsaa mbəlinjwəyəy, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw. Dza Hyala ki, mba'a fati lamba nzə tə ghwəy lə Safə tsa nzə dəwdew tsa, njasa niy gəzəkə na va mənī kwatanja. ¹⁴ Nana ki, njana kwəmavə ghwəmmə *Safə tsa Hyala dəwdew tsay, ta kwəmavə shi wəzə ni fənəy Hyala kaa mbəzli nzə dza ghwəmmə. Tə Safə tsa va sənay ghwəmmə, ta kwəmavəshi dza ghwəmmə, pə ghwəmmə. Fəca dza Hyalaa kərkamti mbəlimmə dza ghwəmmə kwəmavə shi va gwanashi. Va tsəgha kiy, fal dikə tsa Hyala ghwəmmə!

Kwəma mananta Pəl

'wəsa kaa Hyala ti

¹⁵⁻¹⁶ Tə mbərkə kwəma va gwanatay, tərənjw mənēy 'wəsa kaa Hyala. Ya hwəmbay, mbə mananta

'wəsa nzee tə ghwəy dība, sa favee njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, zhini tərənjw ghwəy dī mbəzli Hyala. Ya war hwəmba nzee mbə cə'wə kiy, ¹⁷ mbə cə'wə kee nza

va Hyala Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghənzə Didi kwa shəndəkə, a ghənzə bənjwəy Safə tsa nzə, ta sənata kwəma, ka cinjwəy Hyala, ta mbə ghwəy sənata wəzə. ¹⁸ Mbə cə'wə,

kee nza ta mbə ghənzə ghwənamtənjwəy məhərli ghwəy, ta mbə ghwəy sənashi shi harənjwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzlinjə ti shi. Mba'a ta mbə ghwəy sənay njasa nza dimə tə shəndəkə tsa fəy Hyala ta fə dzəti mbəzli

nzə. ¹⁹ Mbə cə'wə kee nza dība ta mbə ghwəy sənay njasa nza tərənjw tsa bərçi Hyala 'yahə'yahəshi, mba'a ndamməshi ghwəmmə mbəzliy banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw.

²⁰ Ghala pətsa zhinikəmə Hyala va Kəristəw kwa kwəli, mba'a bəvəə fəy ka mazə tə kwa bəzəmə nzə mə ghwəməy, bərçi va niy ghərati na sləni va

1:11 1:11 1:4; Rm 8:28-29 **1:13** 1:13 4:30; 2Kwər 1:22; Kwəl 1:5 **1:14** 1:14 2Kwər 1:22 **1:15-16** 1:16 Kwəl 1:3 **1:17** 1:17 5:17; Fir 2:6; Kwəl 1:9-10 **1:18** 1:18 4:4; Kwəl 1:12 **1:19** 1:19-20 2Kwər 13:4; Kwəl 2:12 **1:20** 1:20 SləniKY 2:33; Kwəl 3:1 **1:21** 1:21 6:12; Rm 8:38; Gal 4:8-9; Kwəl 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20

gwanata. ²¹ Sa føy na tifa ki na, ka mæni mazø ghæciy dzækæn hyeler gwanashi, læ dzækæn shi nza bærci vø shi dikæ dikæ ni, læ shi hazlæni mændi vø shi tø hidfi, læ shiy slækæpø tø hidfi gwanashi, mba'a dzækæn slæn shi har mændi slæn tsa shi ya mbø vøghwø tsa sænzænva tsa, ya mbø vøghwø tsa dzaa sækæ. ²² A Hyala bøvø shiy gwanashi, mba'a fanambæshi mbø dövø Kæristøw ta slækæshi ghæci. Dza na mba'a mænti ka ghæn tsa kæn mbæzliy næw Yesøw gwanashi. ²³ Ma mbæzliy næw Kæristøw kwærakwø ki na, vøgha Kæristøw ghæshi. Kæristøw na, tifa ghæci gwanay tsa ci mbø mbæzliy næw, ghæci sa tø hidfi gwanashi ya pa' kwømæfa difa.

2

Wæzø hwør tsa Hyala ndammø ma piy tsa 'war'war tsa

¹ Niy nzay, ya tsøgha niy nza ghwøy tø ghwømænþwøyøy, nja mbæzli bækwø bækwø ni niy nza ghwøy kwa kwøma Hyala, va sa ðanati ma ghwøy fæti mba'a va kwøma ghwøy jikir na. ² Sa niy nzanay, war njasa mæni mbæzli tø hidfi ni næw ma Yesøw niy

mæni ghwøy shiy kwærakwø. Ka ghwøy dzay, ka ði fæti niy nza, ta mæni kwøma ði mazø tsa hyelerøy nzøy dzar mbø safø. Ya tsøgha nzø sanay, *hil tsa va sløwa na mbæzliy ði ma fæti va Hyala. ³ Ghwømmø kwærakwø kiy, tsøgha niy nza ghwømmø gwanammø, njasa nza ghæshi va, ka mæni war shi ði næfø tsa ghwømmø. Ka pøla war mæni shi maw vøgha ghwømmø, læ shi ði mæhærli ghwømmø. Sa niy nza nzøy tsa ghwømmø va tsøgha katanj katanj kiy, va tsøgha niy nza ghwømmø ka mbæzli nza fæti vø shi kwa kwøma Hyala kwærakwø ki, njasa nza nihwæti mbæzli va sana.

⁴ Dzøghwa ki na, dikøy wæzø hwør va Hyala tø ghwømmø. Sa nzana tærænþw ghænþø ðitømmø kiy, ⁵ ya tsøgha niy nza ghwømmø nja mbæzli bækwø bækwø ni kwa kwøma nzø va kwøma ghwømmø jikir na na, dza na mba'a ndammø piy kwasøbø *Kæristøw kwærakwø. Ava va tsøgha kiy, war tø mbærkø zhøhwør tsa Hyala tø ghwøy mbøliþwøy ghwøy sana. ⁶ Søværi mbø jakøva tsa ghwømmø læ Yesøw Kæristøw ndammø Hyala bærciy sati mbø

1:22 1:22 1:10; 4:15; 5:23; Cem 8:7; Kwøl 1:18; 2:19 **1:23** 1:23 vøgha Kæristøw na mbæzli næw: 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kwør 12:4-11, 27; Kwøl 2:19; 2:14, 18; 4:1-6; Kwøl 3:15; Kæristøw na sa tø hidfi gwanashi ya pa' kwømæfa: 3:19; 4:10
2:1 2:1 2:5 **2:2** 2:2 6:12; Zhj 12:31; 14:30; SlæniKY 26:18; 1Zhj 2:16 **2:3** 2:3 5:6, 8; Rm 1:28; Kwøl 3:6 **2:4** 2:4 Rm 8:39; 9:16; Zhk 5:11 **2:5** 2:5 2:8; Rm 3:24; 6:13; Kwøl 2:13 **2:6** 2:6 1:3; Kwøl 2:12; 3:1 **2:7** 2:7 1:7; Rm 5:20

məti, mba'a ndammə məni mazə kwasəbə Yesəw mə ghwəmə. ⁷ Wəzə tsa məntəmmə Hyala va mbə Yesəw Kəristəwəy, ta mbə nihwəti mbəzliiy taa nza, mbə tsahwəti vəghwə tsa dzaa zhikəə sənay njasa nza dikə tsa zhəhwər tsa nzə ta mbəzli, ka tanamti nihwəti shiy gwa'a gwa'a, nə na. ⁸ Sa mbəlitəŋwəy Hyala vay, tə mbərkə sləni ghəratı ghwəy naw, vəli tə gəm vəlitəŋwəy na, war tə zhəhwər tsa nzə tə ghwəy gwa'a tsəgha na. Səvəri mbə sa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa zhəhwər tsa nzə va. ⁹ Məniy mbəli tsa mbəlitəŋwəy Hyala dzar kwa sləni məntı ghwəy, gar nə ndə na: «Tə slənee mbəliree» kə, ka məni fəgəw. ¹⁰ Gha ghwəmmə mənimmə njasa nza ghwəmmə tsa sanay, tə sləni ghəratı Hyala na, səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw məntəmmə na tsəgha. Sa nzana, ghwəmmə də'wə ghən tsa ghwəmmə sanay, sləni ghəratı Hyala nza ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə ghəra na wəzə na sləni. Sləni wəzə na va dza ghwəmməə ghəray, Hyala va də'wə ghən tsa nzə gwəmanti na ghala kwatanata, ta mbə ghwəmməə ghəra nzə.

*Jakəva ka mbəzli kwətıŋ ni tə mbərkə Yesəw *Kəristəw*

¹¹ Nıghətım sənzenvay, *ka Zhəwifə yakəŋwəy məndiw. Ka Zhəwifəy, «Mbəzliiy *slanti fə'yasa nza ghəy na ghəy» kə ghəshi, ma ghwəy na, mbəzliiy slanti ma fə'yasa ghəshi harŋwəy. Fə'yasa slanti ghəshi va tala kiy, sləni məntı ndə ngəri lə dəvə ciy dzəti ndə na. Ghwəy ghwəy ka Efesəy, zəzəvəm njasa niy nza ghwəy kwatanə. ¹² Ghala pətsa vay, mbəzli kərakə kərakə ni lə Kəristəw niy nza ghwəy. Niy nza jakəva tsa ghwəy tıba lə hwəlfə təravə Hyala nja ka Zhəwifəw, ka məlmə niy nza ghwəy və shi. Ma kwəma wəzə na niy pəhəti Hyala ta mananshi kaa mbəzli mbə nanzə va hwəlfə təravə nay, niy nza kwal va ghwəy gar kwəmavəw. Tikə ghwəy niy nza lə nzəy tsa ghwəy tə hidı ni ngar ki na, niy nza na ghwəy kwəma wəzə na fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzlıŋə ti, ta kwəmavə tıbaw. Niy sənata Hyala katanə na ghwəyəw, tsəgha niy nza ghwəy. ¹³ Sa jakəŋwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliiy niy nza va kərakə ni lə Hyala na, ndəkwe

2:8 2:8 Mt 20:15; Zhj 4:10; SləniKY 15:11; Gal 2:16 **2:9** 2:9 Rm 3:28; 1Kwər 1:31; 2Tim 1:9; Tit 3:5 **2:10** 2:10 Tit 2:14 **2:11** 2:11-13 Rm 11:17 **2:11** 2:11 5:8; sla fə'yasa: Gal 5:6; Flp 3:3 **2:12** 2:12 Rm 9:4; 1Kwər 15:19; Kwəl 1:21-22; 1Tes 4:13; kaa mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə niy nza shiy gazəkə Hyala bə kaa ni nzə mbəzliw: 2:19 **2:13** 2:13 mbəzli ndəkwe ndəkwe ni lə ni kərakə ni: 2:17; 3:6; miymiy: 1:7; Gal 1:4

ndækwə zhəghəŋwəy ghwəy li nana. Tə mbərkə miymiy ci va shəkəshi nza ghwəy tsəgha. ¹⁴ Kwatanay ka jaka niy nza ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzəghwa Yesəw mba'a bəkə zərkəə dzəghwa jipə shi, mba'a jakəti ka Zhəwifə lə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka hwəlfə kwətiŋ na. Lə məti ci ngəzlamti na zlaraa niy tihəvərimmə, dza na mba'a banti mbəz tsa kwa jipə ghwəmmə. ¹⁵ Kwəma pəhəti ka Zhəwifə lə shi gəzəpə na məni ghəngən ni gwa'ay, aa paslamtishi, ta mbəə jakəti hwəlfə bakə na va ka hwəlfə 'war'war na kwətiŋ, mbə jakəva tsa shi li. Dza na mba'a faghwa zərkə kwa jipə shi tsəgha ki. ¹⁶ Lə kwəma məti ci va vəgha tsəməy, li paslamti na mbəz tsa kwa jipə hwəlfə bakə na va, li ghəci jakətishi ka vəgha ndə kwətiŋ, zhini mba'a sləkati kwəma kwa jipə shi lə Hyala. ¹⁷ Ava tsəgha səkə Yesəw Kəristəw gəzanwəy Yəwən kwəma wəzə na bəpə zərkə, ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kərakə ni vəgha Hyala, mba'a kaa ngəŋəy ghəy ka Zhəwifə, ghəy ni ndækwə ni vəgha nzə. ¹⁸ War tə mbərkə Yesəw Kəristəw

kwəmavə ghwəmmə kətiva gwanammə dzəvəgha Didi Hyala. *Safə tsa Hyala tsa kwətiŋ tsa kəətitəmmə na ta tsəhə vəgha Hyala.

¹⁹ Ma nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliy kama vaa ka Zhəwifəy, ka səkə səkə, ya ka məlmə nza ghwəy ghwəlaw. War jakə nza ghwəy gwanəŋwəy mbə hwəlfə mbəzli Hyala, mbəzli kəghi tsa nzə gə ghwəy nana kwərakwə. ²⁰ Ghwəyəy nihwəti hərəzli ndəbəti məndi ciki li shi nza ghwəy. Ma ka gəzə kwəma Hyala ghəshi lə *ka kwal Yesəw na, hərəzli fə məndi səfa ciki li shi. Dzəghwa Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci na hakwə tsaa jihəti ciki tsa va ghəci. ²¹ Ghəci mənti na ciki tsa va dzəŋ dzəŋ, zhini tə mbərkə ci ghəci kəlivaə sati. Ta nza ka *ciki Hyala tsa dəwdew tsa, mbə slən tsa ci ghəci Ndə sləkəpə. ²² War tə sa jakayvanwəy ghwəy li nza ghwəy ka nihwəti hərəzli fambə məndi ta nga ciki tsa dza Hyalaa nzəy mbə, lə Safə tsa nzə dəwdew tsa kwərakwə ki.

3

A Hyala cikəvəri shiy niy fəy na tə ghwəbə, ka gəzəshi Pəl kaa mbəzli

2:14 2:14 zərkə: 2:16; 4:3; Kwəl 1:20; hwəlfə kwətiŋ na: 1:23; Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Gal 3:28 **2:15** 2:15 2Kwər 5:17; Kwəl 2:14 **2:16** 2:16 1:23; Rm 5:10; Kwəl 1:20-22 **2:17** 2:17 Ezay 57:18-19; SləniKY 2:39 **2:18** 2:18 3:12; Rm 5:2 **2:19** 2:19 2:12; 3:6; Ebr 12:22-23 **2:20** 2:20 Mt 16:18; 1Kwər 3:10-11; ShiZhnj 21:14 **2:21** 2:21 1Kwər 3:16 **2:22** 2:22 1Pi 2:5 **3:1** 3:1-3 Kwəl 1:25 **3:1** 3:1 fərshina: 4:1; Flp 1:7; Kwəl 4:18; Flm 1, 9

¹ Tə mbərkə kwəma va kiy, mbə cə'wə Hyala nzee tə ghwəy, yən yən Pəl. Avana y kwa fərshina nzee sana sa kalaghwara məndi tə mbərkə kwəma Yesəw *Kəristəw sa gəzanjwəy ya ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ² Ta na navay, a ghwəy favə njasa pəerətəra Hyala lə wəzə hwər tsa nze, ta dzee ta mənī sləni mbə ghwəy. ³ Dzəghwa na mba'a camtəra kwəma shiy niy zəzəti na va ghala kwatanjata ta mənishi, niy fəy na tə ghwəbə niy nza ki. E gəzəkəjwəy kwəmaa dzəkən kwəma va jəwə mbə zliya na. ⁴ War jangə ma ghwəy kwəma vay, ta sənay dza ghwəy dza njasa sənatee kwəma tar Kəristəw, niy fəy Hyala tə ghwəbə. ⁵ Ma niy nzay, niy cikəvəri kwəmaa fəy na va tə ghwəbə Hyalaa dzəti ngwəla kaa mbəzliw. Dzəghwa na nana kiy, mba'a cikəvəri lə Safə tsa nze dəwdəw tsa kaa mbəzli nze dəwdəw ni, nja *ka kwal Yesəw ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala. ⁶ Tə mbərkə Yəwən kwəma wəzə na vay, ta kwəmavə zəmə ghi tsa fəy Hyala kaa mbəzli nze dza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə, jakə lə ka Zhəwifə. Vəgha Yesəw Kəristəw ghəshi gwanashi. Zhini gwanashi ghəshi taa kwəmavə shiy gəzəkə Hyala

bəpə mbə Yesəw Kəristəw. Ava ghənzə na kwəmaa niy fəy Hyala tə ghwəbə.

⁷ Yən kiy, tə wəzə hwər tsa nze ndara Hyala sləni gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. Sləni ndara na vay, bərçi nze na sa va cikəvəri na. ⁸ Yən kiy, yən gwəra na kwa tsee kwal mbə mbəzliy nəw Kəristəw. Ma dza Hyala na, mba'a mənətəra wəzə hwər, dzəghwa na hən ndara gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta dzee gəzanshi kwəma shiy səkə va Kəristəw ka tanamti nihwəti shiy gwa'a gwa'a, kala mbay ndəə sənay bərkətishi. ⁹ Hyalaa ngati shiy gwa'a ghwənara na, ta dzee pəraslanavə kaa mbəzliy dzəkən shiy niy zəzəti na mənī ghala kwatanja mba'a niy ghwəbəyshi. ¹⁰ Ma cimmə Hyala kwəma vaa səvəri nana ki, ə dī Hyala ka kwal nze lə ya nimaba shi ka bərçi mə ghwəməə nashi mbəzliy nəw Yesəw jakəjakə ka mbəzli kwətiŋ, sa ka ghəshi nay jakəva tsa va na, mba'a ghəshi sənay daj tsa kwəma sənata Hyala ghəngən tsa nze. ¹¹ War njasaa niy təkəti na va mənī nze ghala kwatanjatay tsəgha mənī na, lə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə mənī na kwəmaa təkəti

3:3 3:3 3:6 **3:4** 3:4 Rm 16:24; 2Kwər 11:6 **3:5** 3:5 Kwəl 1:26 **3:6** 3:6 kwəmaa niy fəy Hyala tə ghwəbə: 1:9-10; 2:13-14, 18-19; 3:9-11; Rm 16:25; Kwəl 1:26-27 **3:8** 3:8 yən gwəra na kwa tsee kwal: 1Kwər 15:8-10; Gal 1:13-16; Flp 3:6-8; 1Tim 1:12-16 **3:9** 3:9 1:4 **3:10** 3:10 1:21, 23 **3:12** 3:12 Rm 5:2; Ebr 4:16; 10:19

na va. ¹² Sa nzana, mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw Kəristəw tsa va kiy, jakəjakə nza ghwəmmə li. Va tsəgha kwəmvə ghwəmmə kwal, kala hazləni kwa hwər ghwəmmə ya jəw nzə ta dzəghwa kwəma Hyala. ¹³ Va tsəgha sana kiy, ə cə'wəŋwəy ya, əntaa ghwəy taa zhiniy dza her ka zhəyŋwəy lə hwəm, va sa nzee mbə sa ngəra'wə sana tə kwəma ghwəy ma. Sa nzanay, dimə tərəŋw na dza ngəra'wə tsa see tsa tə kwəma ghwəy fatəŋwəy.

*Njasa nza dī tsa dīmmə Yesəw *Kəristəw*

¹⁴ Va tsəgha tsəfəkwəree kwa səfa Hyala sana, ghənzə Didi. ¹⁵ Ghənzə sa səvəri mbəzli mə ghwəmə lə ni tə hidi gwa'a səvəri mbə. ¹⁶ Ə cə'wee ghənzə sa nza bama və tərəŋw, a ghənzə bəŋwəy bərciy dzəmbə nefer ghwəy lə Safə tsa dəwdew tsa, a ghwəy mbəə nza lə bərci, əntaa ghwəy barva kwa kwal tsa nzə. ¹⁷ Zhini mbə cə'wə Hyalee ta mbə Kəristəw nzəy mbə nefer ghwəy sa nzana mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy. Əə cə'wee ta mbə ghwəy dīva kwa jipə ghwəy tərəŋw nja ngwarməmə, kala kədi ma dīva tsa va. ¹⁸ Ma nza ghwəy lə nihwəti mbəzli Hyala

gwanəŋwəy mbəə sənay njasa dītəmmə Kəristəw. Mba'a ghwəy sənay dī tsa dītəmmə na vay, ka kərkəvaw, mbə dīmmə na ya hwəmba, aa diti ya wa ndə, ya kwəma na ndə gwa'a, pə ghwəy. ¹⁹ Zhini mba'a ghwəy sənay dī tsa Kəristəw vay, aa taŋamti sənata kwəma ndə ngəri, pə ghwəy. Ya tsəgha sənay ya ka favə dī tsa va gwanay ndə ngəriw pənəy, war mbə cə'wə Hyala nzee ta mbə ghwəy favə. Ma nza Hyala təhayŋwəy nefer ghwəy vidi vidi, ya lə namaba kwəma nzə gwa'a gwa'a.

²⁰ A Hyalaa mbay ghəratī sləni lə bərci nzə va fambə na mbə ghwəmmə, ka taŋamti shi dəw ghwəmmə və, lə shi təkə ghwəmmə gwa'a. ²¹ Ghənzə tsəghay, ə pə ghwəmməə fal Hyala mbə slən tsa Yesəw Kəristəw, ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw. Fal ghwəmmə ya hwəmba nzə, pa' kwa ndimndim jiji! *Amin.

4

Ka vəgha ndə kwətīŋ mənishi mbəzliy nəw Yesəw

¹ Va tsəgha na ki, yən yən sa kwa fərshina tsa tə sa ghəree sləni kaa Ndə sləkəpə Yesəwəy, ə cə'wəŋwəyee, a nə yay, nəwəm kwəma Hyala njasa

haraŋwəy na ta nəw nɔ. ² Əntaa ghwəy kəli ghən tsa ghwəy ma, ka məhərli pə ghwəy məniŋwəy, yaŋ pə ghwəy kaa kwəma ya namaɓa nɔ. Dim ghən tsa ghwəy tərəŋw, ka sə'wa kwəma ndə, ya tsamaɓa mənti na kwa jipə tsa ghwəy. ³ Ma jakə tsa jakayŋwəy *Safə tsa Hyala va dəwdəw tsa mba'a faghwa zərkə kwa jipə ghwəyəy, jihəkəvaŋwəyəm əntaa jakəva tsa va kərəy kwa jipə ghwəy. ⁴ Ghwəy gwanayŋwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəw va kiy, vəgha kwətij nza ghwəy. Safə tsa Hyala dəwdəw tsa, sa kwətij tsa kwəməvə ghwəy gwanayŋwəy. Shi haraŋwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzliŋə ti shi ɓa na, shiy kwətij ghəshi. ⁵ Ghwəmmə gwanamməy, kwətij na tsa ghwəmmə Ndə sləkəmmə, kaa ndə kwətij ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə, *batem tsa kwətij tsa sa məntəmmə məndi. ⁶ War kwətij na Hyala gwa'a tsəgha, ghənzə dəshi mbəzli gwanashi. Ghənzə məni mazə dzəkən mbəzli gwa'a gwa'a. Ghənzə ghəra sləni lə mbəzli gwa'a, ya pa' kwəmaɓa.

⁷ Vəgha kwətij nza ghwəmmə tsəgha, ma nanzə kiy, ya tsamaɓa ndə mbə ghwəmmə sanay, a

*Kəristəw ɓanavə ni ci bərɔi ta ghəra sləni njasa taranakəshi na. ⁸ Ma kwəma mənti Kəristəw va tsəghay, war njasa niy gəzəkə məndi va mbə zliya na, sa niy ni va: Aa pəhəti ka jaka ci, mba'a dzəməy dzəmə ghwəmə li shi dza na mba'a tahanavə bərɔi ta ghəra sləni kaa mbəzli tikə tə hidɔ, kə niy ni.

⁹ Ma sa nə na va aa dzəməy kəy, njaa dɔ kwəma va gəzə kala ə ghəci səkway tikəə dzəti hidɔ ni dɔ, madɔ na ta gha dzəməə? ¹⁰ Va tsəgha nzana, ma ntsaa səkway vaa dzəti hidɔ kiy, ghəcia saa zhiməy vaa dzəməə dzəti pətsa kərkə ghwəmə ɓa ki, ta mbəə nza, war ghəci sa tɔɓa ya pa kwəmaɓa gwa'a gwa'a. ¹¹ Ava ghəcia saa tahanavə bərɔi va ta ghəra sləni kaa mbəzli ghəngħən ghəngħən njasa dɔ na, dzəghwa na, mba'a ɓanavə bərɔi kaa nihwəti mbəzli ta nza ghəshi ka ka kwal ci, nihwəti na, ta nza ka ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala, nihwəti na, ta nza ka mbəzliy dza ta ci kwəma nɔ kaa nihwəti mbəzliy sənata ma, ma nihwəti na, ta nza ka ka ndəghwə mbəzli ci, nihwəti dɔɓa na, ta nza ka ka ɓananshi kwəma Hyala kaa mbəzli. ¹² Tawa tahanavəshi Kəristəw bərɔi

4:3 4:3 2:14-16; Kwəl 3:14-15 **4:4** 4:4 1:23; 2:18 **4:5** 4:5 Zhj 10:16; 1Kwər 8:6; batem: Mt 28:19; Rm 6:3-4 **4:6** 4:6 1Kwər 12:6 **4:7** 4:7 Rm 12:3, 6; 1Kwər 12:11 **4:8** 4:8 Cem 68:19 **4:9** 4:9 Zhj 3:13 **4:10** 4:10 1:23 **4:11** 4:11 1Kwər 12:28 **4:12** 4:12 1Kwər 14:26

va kaa mbəzli va tsəghay, ta mbə ghəshiy gwəma mbəzli Hyala gwanashi, ta ghəra sləni nzə, mba'a ta mbə ghəshi, ghəshiy mənishi va ka vəgha Kəristəw kwətiŋ kəli dza kwa kwəma kwa kwəma. ¹³ Ma tsəgha kiy, nza ghwəmmə nza jakəjakə gwanammə, tə sa nzana kaa zəghwə Hyala ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə, mba'a ghwəmmə sənay Zəghwə va. Ma nza ghwəmmə mənimmə ka mbəzli təhə təhə ni, mbəzliy kərkamti kwəma gwanata nja Kəristəw ki. ¹⁴ Ghalaba kiy, ka dza ghwəmmə nza nja ndərazhi jəw jəw ni va, ka məndiy ngədfəhwə lə dzərvəw. Mbəzliy pala tsəhwəli va ta ngədfi nihwəti mbəzliy dzəmbə kwəmaa kama ka kwəma Hyala katanəy, ka dza ghəshiy ngədfəhwəmmə lə na shi va bəni kwəma ghəngəhən ghəngəhən na ghalabaw. ¹⁵ Na na ghwəmməy, ta nzəyəmmə dza ghwəmmə tə na katanəy na kwəma Hyala, ka dīva kwa jipə ghwəmmə gwanammə. Ma tsəgha kiy, ta kəli dza ghwəmmə kwa kwəma, ka mənimmə yəm lə Kəristəw. Ghəci na ghən tsa ghwəmmə. ¹⁶ War tə mbərkə ghəci, ghəci ghən tsa va kwəmavə ghwəmmə,

ghwəmmə mbəzliy nəw gwanashi jakəva ka vəgha kwətiŋ, njasa tsəbəti Hyala va vəgha ndə kwa dighesler ci, ta nza ghəci ka ndə kwətiŋ. Ghala pətsa ka shi tə vəgha ndə vaa nza mbə ghəra sləni shi wəzə wəzə njasa təbə ghəshiy mənī gwanashiy, kar nahwəti bəlaa nza gwəŋəta, kala war mbə kəəti ghən tsa shiw. Ava tsəgha na kwəma mbə ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw, kama na war mbə mənī na ci sləni ndə ya wa ndə, zhini ka dīva ghwəmmə kwa jipə ghwəmməy, ta mətsəhə kəli dza ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma, ghwəmmə vəgha Kəristəw va.

Njasa təbə na ndəə nza nana, sa banavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw

¹⁷ Avanta kwəma dēe gəzanwəy mbə slən tsa Ndə sləkəpə: Əntaa ghwəy dzaa zhiniy mənī shiy ghwəla mbə nzəy tsa ghwəy nja shi mənī mbəzliy nəw ma Hyala ma. Ghəshi na nashiy, kwəma gəzanshi məhərli shi va kama ghən tiy nəw ghəshi. ¹⁸ Məhərli shi vay, mbə kwəsli na, kwəma sənata ghəshi tibaw. Caslakə slakə mənī ghəshi ghən tsa shi. Va tsəgha kiy, ka mbay ghəshiy kwəmavə piy tsa 'war'war tsa bəpə Hyalaw. ¹⁹ Ha'wə kwa na shi

møtsø ya jøwøw, mbærəkə zlanay ghəshi ghən tsa shi kaa mēni shi ha'wə ha'wə ni jikirkir ni, ya nimaba shi rəda rəda ni gwanashi na, kala dī ma ghəshiy tēhəva lə mēni shi.

²⁰ Na na ghwəy na ghwəy kiy, niy banavəŋwəy gəla niva shiy mēndi mbə kwəmaa niy bəniŋwəy mēndiy dzəkən *Kəristəwəw. ²¹ A ghwəy favə kwəmaa gəzəvaa dzəkən gwa'a. Ghwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəwəy, a mēndi banavəŋwəy kwəma katan katan na, njasa banavəpə Yesəw. ²² Ghənzə tsəgha kiy, zlayəm nzəy tsa ghwəy kwatanja. Ghalabay, shi dī vəgha ghwəy niy ngədiŋwəy na, mba'a ghəshi niy fambəŋwəy mbə kwəma hwəvə hwəvə na, mba'a ghəshi yadamtəŋwəy. ²³ A pə ghwəy zlatanavə məhərli ghwəy lə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala a ghənzə zhəghantishi ta nza ghwəy 'war'war. ²⁴ Kəsəvəm nzəy tsa 'war'war tsa, saa mēniy ge'i kwa zəzə kwəma Hyala. Ma nza na katan na va kwəma fambəŋwəy mbə nzəy tsa slar tsa təbanta kaa Hyala.

²⁵ Ghənzə tsəgha kiy, zlatam slasla dzərvə, war kwəma katan na pə ghwəy gəzə kwa jipə ghwəy.

Sa nzanay, ka bəlahi tə vəgha Yesəw jakəshi ka vəgha ci kwətīŋ, mənimmə ghwəmmə gwanammə. ²⁶ Mba'a kə nəfə tsa ghwəy satiy va kwəmay, nigə tə ghwəy əntaa ghwəy tərəŋwəy dzəmbə *kwəma jikir na, ka nzəy ghwəy lə nəfə pa' hetihwer ma, ²⁷ əntaa ghwəy dzaa banavə kwal tsa kəriŋəŋwəy dzəti pi kaa *ndə jaka ma. ²⁸ Mba'a kə ndə niy ghəliy, ə kə zlata ghəli va, a ghəci ghəra sləni katan na lə dividivi ci, ta mbəə kwəma ni ci shiy, mba'a ta kwəmavə shiy kəti ka cicikwə. ²⁹ Əntaa ghwəy gəzə kwemerəy həhəərə mbəzli ma, gəzəm war kwəmaa dzaa təbə, gar kətitī nihwəti mbəzli ta kwəmavə bərki mbə nzəy tsa shi lə Hyala. Kwəma gar kətitī mbəzliy fa kwəma ghwəy mbə kwəma kən shi pə ghwəy gəzə. ³⁰ Əntaa ghwəy mēni shiy bə nəfə tsa *Safə tsa Hyalaa sati ma, sa nzanay, li fati Hyala lamba nzə tə ghwəy, lamba fatəŋwəy na va ciŋwəy na njasa dza Hyalaa mbəlantəŋwəy gwa'a gwa'a mbə dəvə kwəma jikir na. ³¹ Ka kəsə ndə ghwəy kwa hwər ma, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka ghwərvə ghwəy ma, ka nanabə ghən tsa ghwəy ghwəy lə gəzə

4:20 4:20 Rm 8:13; Gal 6:8; Kwəl 3:9

1:26-27; 2Kwər 5:17; Kwəl 3:10 **4:25** 4:25 4:16; Zak 8:16-17; Kwəl 3:8-9

4:26 Zhk 1:19-20 **4:28** 4:28 1Tes 4:11

4:30 4:30 1:13-14; Ezay 63:10; Gal 5:25

4:23 4:23 Rm 12:2 **4:24** 4:24 Ghava

4:25 4:16; Zak 8:16-17; Kwəl 3:8-9 **4:26**

4:29 4:29 5:4; Kwəl 3:8; 4:6; Zhk 3:10

kwemer ghyanakə ni ma, ka tsərəva ghwəy ma, gwa'a pə ghwəy banti hwəlfə kwəma ndərəm ndərəm na səvəri mbə ghwəy. ³² Ə pə ghwəy mənə wəzə hwər, ka zhəhwər ta ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, pələta tə ghwəy kwəma jikir na məntəwəy mənə mbə nəfə tsa ghwəy, njasa pələtəwəy Hyala va na ghwəy, tə mbərkə sləni ghərati Kəristəw.

5

Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə wəŋ pi tsa nza ghəshi nana

¹ Ghwəyəy, ndərəzhi Hyala diti na nza ghwəy. Njana nzana tsəgha kiy, mənə pə ghwəy mənə kwəma nja ghənzə kwərakwə ki. ² War dī pə ghwəy ci mbə kwəma mənə ghwəy gwanata. Njasa dītəmmə *Kəristəw va pa' ka zləbati mətiy tə ghwəmmə, mba'a banavə ghən tsa ci kaa Hyala, ka məjə'a shi vələnati mənə kaa Hyala, shi slənəy mənə gwəraa təbanta.

³ Sanay, mbəzli Hyala mənəwəy ghwəy. Sa nzana va tsəgha kiy, shiy nja kar mənə ghwərghwər, lə kwemer rəfa rəfa ni, lə mənə mətse ta shiyəy, ka

təbə mənədiy favə gaka shi mbə ghwəy ghwəla ya kadi kadi nzəw. ⁴ Ya kwemer ha'wə ha'wə ni, lə shi kama ghən ti shi, lə ndi gwəmti gəmgəm nay, ka səkwa gəla ni tsəgha ni va shiy tə miy tsa ghwəy ma. Wəzəba 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala lə miy tsa ghwəy. ⁵ Sənay tə ghwəy, ndə tifa mbə mbəzliy məmənə ghwərghwər, lə kwəma rəfa rəfa na, mba'a dzaa kwəmavə nzəy tə pətsa sləkə Kəristəw, vəgha Hyalaw. Tsəgha na kwərakwə lə ndə mətse, sa nzana, mənə mətse ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw.

⁶ Əntaa ghwəy zləba mənədiy ngədīwəy lə kwemer kama ghən va ti shi ma. War va gəla hwəlfə shi tsəgha ni va gwəra nəfə tsa Hyalaa satiy dzəkən mbəzliy dī ma fəti va və gwanashi. ⁷ Əntaa ghwəy zləba jakəva lə gəla mbəzli tsəgha ni va tepə ma!

⁸ Niy nzay, mbəzliy dza mbə kwəsli niy nza ghwəy. Nana ki sa jakəwəy ghwəy lə Ndə sləkəpə Yesəwəy, mbəzliy dza mbə wəŋ pi nza ghwəy. Va tsəgha kiy, mənəim kwəma nja mbəzliy dza mbə wəŋ pi nana. ⁹ Sa wana gəzee

4:32 4:32 Mt 6:14; 18:22-35; Kwəl 3:12-13 **5:1** 5:1 Mt 5:48; 1Zhj 3:1 **5:2** 5:2 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kwər 8:1; 2Kwər 5:14; Gal 6:10; Flp 2:2; Kwəl 2:2; 3:14-15; shi slənəy mənə kaa Hyala; Gal 1:4; Ebr 10:5-10 **5:3** 5:3-5 Gal 5:19-21 **5:3** 5:3 Kwəl 3:5 **5:4** 5:4 4:29; Kwəl 3:8 **5:5** 5:5 Rm 5:17 **5:6** 5:6 Rm 1:18; Ef 2:3; Kwəl 2:4, 8; 3:6 **5:8** 5:8 niy nzay: 2:3, 11-12; 4:17-18, 22; Kwəl 3:7; Tit 3:3; mbə wəŋ pi: Zhj 8:12; Kwəl 1:13; 1Pi 2:9 **5:9** 5:9 Gal 5:22-23

tsəghay, sa nzana mbəzliy dza mbə waŋ piy, shi wəzə ni ka ghəshiy məni, ka gəzə kwəma tidif na, lə na katan na. ¹⁰ Ghənzə tsəgha kiy, dikəvaŋwəyəm ta pəla bəni sənata naa təbanci kwəma kaa Ndə sləkəpə. ¹¹ Ka tsəhə dəvə ghwəy ghwəy ya jəw dzəmbə məni shi kama ghən va ti shi məni mbəzli mbə kwəsli va ma. Wəzəba ghwazhə ghwazhə kəslanshi ghwəy kwəma shi va məni ghəshi jikir naa dzəti ngwəla. ¹² Na katan nay, a ha'wəə ghəranci kaa ndə va gəzə shi məməni ghəshi va mbəmbə ni, ya kwataka lə miy gwa'a tsəgha. ¹³ Dzəghwa tə pətsa nza waŋ piy, ghwazhəta ka kwəma shi vaa nza tə ngwəla. ¹⁴ Sa nzana ya nimaba shiy na shiy cikəvərivashiy dzəti ngwəlay, ta zhəghəshi dza ghəshi ka shi mbə waŋ pi. Va tsəgha ha ghwəmə kwa cəm, ma pə ghwəmməy: Fərghəŋa di, gha ntsa tə hi, zhakatiŋa mbə məti, a Yesəw Kəristəw mbərəə dzəkən gha nja vici, pə ghwəmmə.

¹⁵ Ava va tsəgha na ki, mənim məhərli ta dza dza ghwəy kwa kwal Hyala, əntaa nzəy tsa ghwəy taa nza nja sa mbəzliy sənata ma kwəma. Wəzəba nza

ghwəy ka ka sənata kwəma na. ¹⁶ Ma vəghwə tsa ndatsə tsay, jikir na, ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy ma, kwəma wəzə na pə ghwəy məni ya hwəmba nzə. ¹⁷ Ma dibay, əntaa ghwəy dzaa mənti ghən tsa ghwəy nja deshəter ma. Təkəm kwəma wəzə, a ghwəy mbəə sənay njasa di Ndə sləkəpə ghwəy məni.

¹⁸ Ka sa shi sa ghwəy gar ghyamtəvaŋwəy ma, shi dza niva shiy ghakəŋwəy tifa kala war fambəŋwəy mbə kwəma gəmgəm naw. Wəzəba zlashi ghwəy nefer ghwəy a ghəshi tihəshi paf paf lə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa na. ¹⁹ Bəm bərçi kwa jipə tsa ghwəy kaa ghən tsa ghwəy lə cemer kwa Zliya Hyala, lə ndəgha waza, mba'a lə nihwəti cemer ghəngən njasa dza Safə tsa Hyala dəwdew tsa ciniwəyshi. Faləm Ndə sləkəpə, ka hanci cəm, ka zləba wəzə lə nəfə kwətini gwanəŋwəy. ²⁰ War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Didi Hyala ta shiy gwanashi, ya hwəmba nzə, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

Njasa təbə nzəy tsa kar zal lə mali ci

²¹ Dim fəti kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Sa nzana mbəzliy di fəti ta

5:10 5:10 Rm 12:2; 1Tes 5:22 **5:13** 5:13 Zhŋ 3:20-21 **5:14** 5:14 Ezay 26:19; 60:1; Rm 13:11; Zhk 5:8 **5:16** 5:16 Kwəl 4:5 **5:17** 5:17 1:17; Rm 12:2 **5:18** 5:18 Fir 23:31-35; Rm 13:13 **5:19** 5:19-20 Cem 33:2-3; Kwəl 3:16-17; Ebr 13:15 **5:21** 5:21-6:9 Kwəl 3:18-4:1; 1Pi 2:18-3:7; 1Tim 2:1-13; Tit 2:1-10; 1Zhŋ 2:12-17 **5:21** 5:21 1Pi 5:5 **5:22** 5:22-24 Kwəl 3:18; Tit 2:5; 1Pi 3:1 **5:22** 5:22 1Kwər 14:34-35

kwøma *Køristøw ghwøy gwanawøy.

²² Avee gøzanwøy ghwøy mi'i, ðim føti va zhørhwøy, njasa ðanci ghwøy kaa Ndø sløkøpø. ²³ Sa nzanay, zal sløwa na mali ci, njasa sløwa Køristøw va mbøzliy nøw kwørakwø. Mbøzliy nøw vay, vøgha ci na ghøshi, shi mbøliti na. ²⁴ Ghønzø tsøghay, war njasa fa mbøzliy nøw Yesøw va kwøma war vø na, tsøgha pø ghwøy ghwøy mi'iy fa kwøma va zhørhwøy, ya namaba kwøma nzø gwa'a.

²⁵ Ghwøy ghwøy zhørhwøy kwørakwø kiy, ði pø ghwøy ði mi'i ghwøy, njasa ðiti Køristøw va mbøzliy nøw, pa' ka zløbavø mæti ta kwøma shi. ²⁶ Mønti na tsøghay, ta mbø ghøshiy nza ka mbøzli Hyala, dza na mba'a yabantishi lø *batem, mba'a lø gøzø kwøma ci. ²⁷ Sa ði na ghøshiy søøkø ta garø kwa kwøma ci, nja makwa dza møndi ta pøhanci, lø møgøla ti shi, war ka mbørø riw riw riw, kala para føti tar kabaka shi gar tsøerøshi ndø. ²⁸ Ava tsøghaa na zhørhwøy kwøma ka ghøshi møni kwørakwø ki. Ghwøy ghwøy zhørhøw, ði pø ghwøy ði mi'i ghwøy njasa ka ndø vaa ði ghøn tsa ci kwørakwø. Ma ntsaa ðiti mali ciy, ghøn tsa ciy ðiti na. ²⁹ A ghwømmø

sønay na kwagwa'a na kiy, ndø tifa kala ði ghøn tsa ciw, war ka zømanci shi zømə, ka ndøghwø, ka ndø møni, njasa møni Køristøw va lø ghwømmø, ghwømmø mbøzliy nøw, ³⁰ sa nza ghwømmø gwanammø bølahi tø vøgha ci. ³¹ A ghwøy sønay njasa niy tsaslitit møndi mbø Zliya Hyala, ma kø møndi niy niy: «Ava va tsøgha dza zal søvøriy ðarvay vøgha kar døy lø mbøghøw, nza ghøshi dzaa jakøshi lø mali ci. Ma nza ghøshi bakanashi mønishi ka vøgha kwøtiŋ» kø møndi niy ni. ³² Ma mbø gøzø kwøma vay, a kwøma tifa dikø tø ghwøbø. Ma vøya nee sa bøkø yay, dzøkøn kwøma Køristøw lø mbøzliy nøw kwøma ci gøzøva kwøma va. ³³ Nanzø ðifay, aa gøzøva kaa ngørhwøy kwørakwø ki. Ya tsamaba ndø ci mbø ghwøyøw, ði køø ði mali ci njasa ði na ghøn tsa ci. Tsøgha mali kwørakwø ða, ka ði føti va zata.

6

Njasa tøbø nzøy tsa ndørazhi lø mbøzliy yakøshi

¹ Ghwøy ghwøy ndørazhiy nøw Ndø sløkøpø kwørakwø kiy, fam kwøma va møtikwøkwørhwøy ghwøy. Sa nzanay, ghønzø na na wøzø

na kwəma. ² Ghənzə na kwa taŋa kwəma gəzəkə Hyala bəpə zhəmə ti, mbə *kwəma pəhəti na gwanata. Sa nə na va: «Fa kwəma va kar dəŋa lə mənə, ³ ghalaba kiy, ma nza gha nza kwəriŋ mbə nzəy tsa gha dzəghwa dən piya gha taa nza tə hidī» kə.

⁴ Gha gha didi kwərakwəy, ka i ndərazhi gha gha lə nabəshi gar sati nəfə tsa shi ma, bananshi kwəma lə məhərli, ka ishi lə kwal njasa citəŋwəy Ndə sləkəpə Yesəw kwərakwə.

Njasa təbə nzəy tsa mevivi lə mbəzliy sləwashī

⁵ Ghwəy ghwəy mevivi, fam kwəma lə gwərgwərə va mbəzliy sləwanwəy tikə tə hidī, ka ha'wə ti shi lə nəfə tsa ghwəy kwətīŋ, njasa ka ghwəy vaa fa kwəma va *Kəristəw. ⁶ Əntaa ghwəy vəshi ta ghəranshi sləni war ghala ka ghəshi nza tifa mbə ndəghwəŋwəy ta mbəə təbanshi gwa'a tsəgha ma. Ghəra pə ghwəy ghəra sləni njasa diti Hyala ghwəy ghəra, lə nəfə tsa ghwəy kwətīŋ, nja mevivi Kəristəw. ⁷ Jihəvam, ta ghəra sləni ghwəy lə nəfə wəzə. Njasa ghəransi ghwəy kaa Ndə sləkəpə kala kaa ndə pə ghwəy nighə. ⁸ A ghwəy sənay, a zhəmə ntsaa ghəratī sləni wəzə na tifa

va Ndə sləkəpə. Ya tsama ndə na gwa'a, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsa.

⁹ Ghwəy ghwəy mbəzliy sləwa mevivi ghwəy kiy, kəsəvəshim wəzə kwərakwə. Ka gəzanshi kwəma ghwəy war lə 'wanə ma. Sənay tə ghwəy, ghwəy li shi gwanəŋwəy njasa nza ghwəy vay, mə ghwəmə na Ndə sləkəŋwəy gwa'a, pə ghwəy. Ghəci na naci kiy, ka ndəgha fəti na tsən bəlaw, yəmshī na mbəzli gwanashi və.

Fir dzəkən shi mbəz banavə Hyala kaa ka nəw Yesəw ta mbəz lə ndə ka jaka

¹⁰ Ma nana kiy, kwa kərnī kwəma na sa dēe na gəzanwəy. Ma pə ghwəy məntiy, nzəyŋwəyəm jakəjakə lə Ndə sləkəpə, pəlam bərçi ghwəy səvəri mbə ghəci sa nza bərçi və tərəŋw kala kədi ma. ¹¹ Bəvəm shi mbəz ndənwəy Hyala gwanashi, ta mbə ghwəy nzəyŋwəy tə pətsa ghwəy, lə ta kamti shi mbəz dza *ndə jaka tsa Hyalaa səəkə ta ghəranwəy li shi, dzar kwa tsəhwəli ci ghəŋghən ghəŋghən na. ¹² Sa nzanay, tsa ghwəmmə mbəz tsa mbəz ghwəmmə na lə mbəzli ka nashi mətse ghwəmmə naw. Ghwəmmə lə hyeler, mba'a lə nihwəti shi ka bərçi, mba'a nihwəti shiy məni mazəə dzəkən

6:4 6:4 Kwəl 3:21 **6:5** 6:5-8 Kwəl 3:22-25; 1Tim 6:1-2; Tit 2:9-10; 1Pi 2:18-21
6:6 6:6 1Kwər 7:22 **6:8** 6:8 2Kwər 5:10; Kwəl 3:24-25 **6:9** 6:9 Kwəl 3:25;
 4:1; Zhk 2:1 **6:10** 6:10 Zhj 15:5; 1Kwər 16:13 **6:11** 6:11-17 2Kwər 10:4;
 1Tes 5:8; Ezay 59:17 **6:11** 6:11 Zhk 4:7 **6:12** 6:12 1:21; 2:2; 1Pi 5:8-9

mbəzli mbə kwəsli tikə tə hidī ni, mba'a lə hyeler dzəy tə ghwəmə, mbəz na. ¹³ Va tsəgha ki, ma pə ghwəy mən̄ti nanay, bəvəm shi mbəz ghwəy ndan̄wəy Hyala gwanashi. Ta mbə ghwəy ka shiy fəca vici dza n̄tsa pa ghwəy jaka liy pəsli tə ghwəy. Ma nza ghwəy nza war miy mbəz, kala zhəghə hwəm tsa ghwəy tifa pa' fəca ka mbəz tsa va kədi.

¹⁴ Gwəmatəvan̄wəyəm. Kəsəvəm gəzə na katan̄ na kwəma, a ghwəy pahamtəvan̄wəy li, ka məjə'a məgapa pəhəva ghwəy li ta mbəz. Dzəghwa pa' ghwəy pakən mən̄i kwəma lə kwal tsa n̄zə, ka məjə'a kwəban̄ tsahi tsa dza səə mbay ma dzəmbəy ti mbə mbəz. ¹⁵ Jihəkəvan̄wəyəm ta dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va bəpə zəkə, ka məjə'a kwəkweher mbə səfa ghwəy. ¹⁶ Banavəm nəfə tsa ghwəy ya hwəm̄ba kaa Hyala. Ma nəfə tsa dza ghwəy vaa banavəy, ka məjə'a gal tsa ta dəvə ghwəy dza naa nza, ta mbə ghwəy ka havə kwa darə, sa ka ndə jaka hən̄wəy li. ¹⁷ Zləbavəm mbəli tsa mbəl̄itən̄wəy Hyala, ka məjə'a gaza fə ghwəy dzəmbə ghən̄ tsa ghwəy ta ndəghwə ci. Dzəghwa mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala ta dəvə ghwəy ka məjə'a kafa'i

ndan̄wəy Safə tsa dəwdew tsa ta mbəz lə ndə jaka.

¹⁸ Shi va gwanashiy, kala cə'wə pə ghwəy mən̄ishi, ka cə'wə va Hyala a ghən̄zə kəət̄in̄wəy. Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəm̄ba njasa ka Safə tsa n̄zə dəwdew tsa cin̄wəy. Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə tepə ma. Ka zlay cə'wə ghwəy ta nihwəti mbəzli Hyala gwanashi ma. ¹⁹ Cə'wə tə ghwəy tə ya kwərakwə, a Hyala mbəə citəra njasa kee gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli lə bər̄ci, kala hazlən̄i kwa hwər tsee. Kwəma wəzə na vay, tə ghwəbə niy fəy Hyala kwatan̄a, dzəghwa na nana mba'a cikəvəri kaa mbəzli. ²⁰ *Kəristəw fəyra na ka kwəsəkə tsa kən̄ kwəma va ta dzee gəzanshi kaa mbəzli. Ya war tsəgha n̄zee kwa dən̄jw sanay, cə'wəm Hyala, a ghən̄zə bəra bər̄ci, ta mbee gəzə kwəma n̄zə njasa di na, ghwazhə ghwazhə, kala hazlən̄i mee.

Kwa kərn̄i səkwpə tsa Pəl

²¹ A ngwarməhira, vanay yən̄ ghwənəghən̄wəy Tishikə ta gəzan̄wəy kwəm̄ee gwanata, njasa n̄zee nana tikə, ya njasa mən̄ee na mən̄ee slən̄i gwa'a, ta mbə ghwəy sən̄ata. Ghəci na zəm̄əmmə tsa mbə nəw Yesəw tsa dee tərən̄jw, n̄tsaa kəsəvə

sləni Ndə sləkəpə bekir dəvə. ²² Ghənzə na kwəma ghwənee ti kaa ngəŋwəy sana, sa dēe ghəciy gəzanwəy njasa nza ghəy tikə, ta mbə nəfə tsa ghwəy dəpəy. ²³ Bəŋwəy zərkə Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw dzəmbə nefer ghwəy gwanəŋwəy, ghwəy ngwarməhiraa nəw Yesəw. Mba'a ndaŋwəy dī ghən tsa ghwəy tərəŋw, mba'a bərci ta mbə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Kəristəw. ²⁴ A ngwarməhira, mənti wəzə hwər tsa nzə Hyala kaa ndə ya tsamaba ndə ci na ntsaa dī kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ ya hwəmba. Ava tība kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Zliya tsasliti Pəl
kaa ka
Filipə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hidi ka Rəm na, kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɸa na, kwa fərshina mbə məlmə Efesə na, kə ghəshi, zhini ma kə nihwəti ɸa na, kwa fərshina mbə Shezare na, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə tsasli Pəl zliya na. Məlmə Filipə vay, va hidi ka Masedəwan, tə hidi ka Erəwpə fa na kwəma. Ghala pətsaa nza Pəl mbə wə kwa baka wə harvə Hyala ghəshi lə Shilasə ta dza ghəshiy dzəti hidi va ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə nay ghalaba niy mənishi ka Filipə ka mbəzliy nəw Yesəw ki. Dənbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ta kəsay nəwər tsa va dza ghwəy lə nəwər tsa dzəkən shiy kəsashi kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Filipə va, mbə Zliya ka kwal Yesəw vəh 16:6-40.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl fal Hyala, ka vəshi ta kwəma ka

Filipə. Zhini na ka gəzəə dzəkən nzəy tsa ci kwa fərshina.

Vəh 2:2-18 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə a ghəshi jakay ghən tsa shi, zhini mba'a ghəshi ɸəti ghən tsa shi jəw jəw kala kəli ma ghən.

Vəh 2:19-30 Pəl təkə ghwənəghə kar Timəte lə Epaferaditə kaa ka Filipə.

Vəh 3:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə əntaa ghəshi dzaa zləɸa kwəma mbəzliy ni va, war ndə nəwti kwəma pəhəpəhə na dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, kə ghəshi.

Vəh 3:12-21 Na ci kwəma di Pələy, sənay dzəkən Yesəw wəzə wəzə gwa'a tsəgha, ka kəsli bali kwa kwəma ta kwəməvə shi fəy na ghən tsa ci ti shi.

Vəh 4 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa, ka vəshi ta sləni mənti Yesəw Kəristəw. Zhini na ka falshi difa ta shi vəlanaghə mbəzli va ta tihə ndərma kən.

Nəwər tsa gwəramti mbə zliya nay, kaa ngəmmə na ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw. Shiy tifa mba'a ghwəmmə tərəhashi mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəwəw, ə pə ghwəmməə vəshi mba'a nəfə tsa ghwəmmə hənuy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw

Yesəw mbə məlmə Filipè

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ghəy lə Timəte, ghəy ghəy ka ghəra sləni Yesəw *Kəristəw tsasli na kaa mbəzli mbə məlmə Filipè mənishi ka mbəzli Hyala, tə mbərkə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw. A səkəwəwəy ghəy, ghəwəy lə mbəzliy 'wanəwəy kwal, lə niy kəətishi gwa'a.

² Məntəwəy wəzə hwər Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndəwəy zərkə mbə nzəy tsa ghəwəy.

Cə'wə Pəl ta mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipè

³ Ya hwəmba, war zəzəti mee dzəkən ghəwəyəy, mbə mananta 'wəsa kee nza kaa Hyala tə ghəwəy. ⁴Cə'wə mee Hyala tə ghəwəy ya hwəmba nzəy, tərənəw ka vəshiy nza mbə nəfə tsee. ⁵Tərənəw yən vəshira, sa nzana mba'a ghəwəy kəətitera mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli. Sa ghati ghəwəy ghala pətsa favə ghəwəy kwəma va, pa' sana sənənva. ⁶E sənay wəzə wəzə, ma sləni wəzə na va ghati Hyala ghəra nze mbə nefer ghəwəyəy, ta nəw ghəra nze dza na, ka kərkamti pa' tə vici dza Yesəw Kəristəw zhəkə ti. ⁷Kwəma lə kwal tsa nze na

vəya yən təkəə dzar ghəwəy tsəgha, sa nzanay, mbə nəfə tsee na kwəma ghəwəy. Ma wəzə hwər tsa məntəra Hyala va ta ghəra sləni vay, aa məntəwəy kwərakwə. Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana mbə kəətira ghəwəy, ya njasa nzee tsa kwa fərshina sənənva, ya ghala vəghwə tsa nzee kwa kwəma mbəzli, ka gəzanshi yəwən kwəma wəzə na, lə katanə bazhə bazhə gwa'a.

⁸Kay, tərənəw dītəwəy ya. A Hyala sənay tsəgha na kə, dzərvəə sla yaw. Njasa diti Yesəw Kəristəw va mbəzliy, tsəgha dītəwəy ya kwərakwə.

⁹Ma shi cə'wee va Hyala tə ghəwəyəy, war a ghənəzə mənti, a dī tsa mbə nefer ghəwəy mətsəhəə kəliva dza kwa kwəma kwa kwəma, vici gwa'a. Ma ghalaba kiy, nza Hyala ndəwəy məhərliy sənata kwəma katanə na, lə naa təra ghalaa dzəghwa na wəzə na kwəma lə na jikir na gwa'a.

¹⁰Nza ghəwəy mbay məni naa təbə kwəma. Ghalaba ki na ma nza ghəwəy nza ka mbəzli dēwdew ni va Hyala, kala nza fəti nza dzar kwa kabaka ghəwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli.

¹¹Nza ghəwəy məni kwəmaa təbanta kaa Hyala. Kwəma vay, Yesəw Kəristəw dza naa

1:1 1:1 Timəte: 1Kwər 4:17 **1:3** 1:3 Rm 1:8-10; 1Kwər 1:4; 1Tes 1:2-3 **1:6** 1:6 2:13; vici səkə tsa Kəristəw: 1:10 **1:7** 1:7 2Kwər 7:3; Ef 3:1 **1:8** 1:8 1Kwər 16:24; 2Kwər 5:14 **1:9** 1:9 Kwəl 1:9-10 **1:10** 1:10 Rm 12:2; Ef 5:27; Ebr 5:14; vici dza Kəristəw zhəkə ti: 1Kwər 1:8; 2Kwər 5:10; Flp 1:6; 2:16 **1:11** 1:11 Zhj 15:8; Zhk 3:17

məni mbə ghwəy, ta mbə məndiy fə bamaa dzəti dikə tsa Hyala, ka fal slən tsa nzə.

*Piy mbə Yesəw *Kəristəw na kwəmaa gwəramti dibədi bə va ndə*

¹² A ngwarməhira, e di ghwəy sənay, ma ngəra'wə tsa kənee tsay, war ta mbə Yəwən kwəma wəzə naa mətəhəva kwa kwəma kwa kwəma na. ¹³ Nighətiməy, ya dəwgerhiy ndəghwə ghi tsa ngwəmna gwanashi, lə mbəzli mbə məlmə na gwa'ay, ndə tifa kala sənay tə mbərkə sa ghəree sləni Kəristəw kəsaghwara məndi kwa fərshina kəw. ¹⁴ E gəzanwəyəy, tərənjw kwəməvə nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw bərçi sa favə ghəshi nza tsa nzee tikə kwa fərshina. Nana kiy, mbə gəzə kwəma Hyala na ghəshi kaa mbəzli, kala hazləni ma.

¹⁵ A nanzəy, a nihwəti mbəzli mbə shi, mbə gəzə kwəma Kəristəw vay, mbə hərhe na ghəshi va sləni ghəratee, ka di njəghəzliwa ghəshi lə ya. Nihwəti ki na, lə nəfə kwətinj ghəshi gəzə kwəma Kəristəw. ¹⁶ Ma na niva mbəzliy, mbə dīra na ghəshi, sa nzanay a ghəshi sənay, a Hyala ndara sləni dza ta gəzəə dzəkən katan tsa Yəwən kwəma wəzə na kwa kwəma mbəzli, kə ghəshi. ¹⁷ Ma niy dza va mbəzli ta gəzəpə kwəma Kəristəw, kala hərhe ghəshi

vəyay, lə nəfə kwətinj gəzə ghəshiw, war ta tanətəra na kwəma di ghəshi. A ngəra'wə tsa nzee tsa mbə tikə kwa fərshina mətəhəvaa dzəkənee na na di ghəshi.

¹⁸ Ma vəya, ta na tsee ghən talay, kwəmaa shashara dzar mbə niva shiyəw. War gəzə ma ghəshi Yəwən kwəma Yesəw Kəristəw wəzə na, ya war lə hərhe mbə nəfə shi na, ya war lə kwəma di mbə nəfə shi nay, kama na mba'a kwəma Kəristəw gəzəta na na vəshee ti. Mbə zhini nzee nəw lə vəshi va dība. ¹⁹ Sa nzanay, e sənay, ma shi va gwanashiy, shiy dzaa kəətītəra ta mbəlira na ghəshi. Ta mbəlira dzee tə mbərkə sa cə'wə ghwəy Hyala tə ya, lə kəəti tsa mərshi Safə tsa Yesəw Kəristəw dəwdew tsa kəətira. ²⁰ Ma na nee kwəma fəy ya ghən tsee ti gəzlinə ka ndəghə lə nəfə tsee gwanayəy, ha'wə tsa dza vaa kama kənee na. Ta na navay, e sənay wəzə wəzə, ya sənənva, ya hwəmbay, ta fə shəndəkə dzee dzəti Kəristəw. Ya ə dzam pəəslitəra, ya ə dzam pəlara. ²¹ Sa nzana, vəya ta na tsee ghənəy. Mba'a pən tə ghwəmə na, war ta Kəristəw nzee tə ghwəmə. Mba'a pən mətira na, ka zhəmə kwəməvəe nava vəya ghalaba tsəgha, sa nzana dzəvəgha Kəristəw yən taa dza. ²² Ma

war ghwelara pən tē ghwēməray, wəzə na ɓa, ta mbee mətəhə kəti mbəzli. Dzəghwa nava kwəma sana kiy, mba'a sətəra, kala zhinee sənata na kee təravə kwəma mbə ghwəla. ²³ Bakə bakə na ghən tsee mbə nava kwəma: Ma na gwəree mawtiy, mətira ta nza ghəy tē pi kwəti lə Kəristəw. Ava na wəzə na, kaa na kee nza tē ghwəməra. ²⁴ Ma naa gwəramti wəzə ɓa na, nza tsəgha tē ghwəməra tē ghwəy, ta mbee kətiŋwəy. ²⁵ Njana nzana, mba'ee sənata kwəma va tsəgha mbə nəfə tseyey, e sənay war ta nzaynza dzee tifa tē ghwəmə lə ghwəy gwanəŋwəy, ka kətiŋwəy, nza ghwəy mbəə kəli kwa kwəma kwa kwəma, ka vəshi mbə nəw kwal Hyala. ²⁶ Ma ghala pətsa dzee zhiniy tsəhəra mbə ghwəy taa nza difa kiy, ta vəshi dza ghwəy tərəŋw, ka fal slən tsa Yesəw Kəristəw, tē mbərkə sa dza Hyalaa zhiniy jakətəmmə lə ghwəy.

²⁷ Ma nanzə kiy ngwarməhiray, njasa banavəŋwəy məndi mbə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw pə ghwəy mənī kwəma. Ghalaba ki, ya ə dzee tsəhəra mbə ghwəy, ya war kala dzee tsəhəra ta nighətəŋwəy na, mba'ee dzaa favə, mbə jihəva nza ghwəy, ta ghəra sləni jakə, lə nəfə kwətīŋ, kə məndi

taa ni. Zhini mba'ee dzaa favə njasa jakəti ghwəy miy tsa ghwəy ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə zləba. ²⁸ Əntaa ghwəy dzaa gwərsə va kwəma mbəzli mbəz ghwəy li shi ya jəw nze ma. Kala gwərsə pə ghwəyəy, ghənzə na kwəma dza Hyalaa canshi li, njasa nza ghəshi ka mbəzli zaza ni. Zhini ghənzə kwəmaa dzaa ciŋwəy mbəli tsa mbəlītəŋwəy Hyala. Kwəma va gwanatay, Hyala bərkəti na. ²⁹ Sa nzanay, ma wəzə hwər tsa məntəŋwəy Hyala va na, kwataka ta mbə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw məntəŋwəy na gwa'a tsəghaw. Əhəŋ, lə ta sa ngəra'wə ghwəy tē mbərkə kwəma ci na difa. ³⁰ Ma mba'a pə ghwəy mbə sa ngəra'wə ta kwəma ciy, mbəz tsa kwətīŋ tsa na sa nza ghwəmmə mbə tsəgha lə ghwəy. Mbəz tsa vay, ghəci na saa nara ghwəy va yən mbə ghala ndimndim niy nza. Zhini ghəci sa favə ghwəy tsa yən mbə tsəva mbə sana ɓa.

2

Məniŋwəyəm nja Yesəw mbə nzəy tsa ghwəy

¹ A ngwarməhira, a ghwəy sənay jakəjakə nza ghwəy lə *Kəristəw ki, ka mətəhəŋwəy bərci jakəva tsa va kwa kwal Hyala na?

Di tsa dītəŋwəy Kəristəw vay, ka mətsəhəŋwəy jihəva na na? Mbə jakəva tsa ghwəy va lə *Safə tsa Hyalay, mbə ghəra sləni na mbə nefer ghwəy na? Ka dīva ghwəy kwa jipə ghwəy na? Ka mənī zhəhwər ghwəy ta mbəzli kwa jipə ghwəy na? ² Ma mba'a kə tsəghay, vanta kwəma dēe gəzanwəy, yəmətīm miy tsa ghwəy kwətīŋ, dīvam kwa jipə ghwəy, jakətīm nefer ghwəy kwətīŋ, zəzə kwəma kwətīŋ na kə sa ghwəy. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, tərəŋw dza vəshiy nza vəya tə ghwəy. ³ Əntaa ghwəy mənī kwəma lə hər hə va tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy ma. Ka mənī kwəma ghwəy ta kəli ghən tsa ghwəy, ya mbə namaba kwəma ka ghwəy mənī ma. Ya wa ndəy, ə kə mənti ghən tsa ci jəwə kwa kwəma mbəzli. War njasa tədanakən nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a ya tə namaba kwəma kə ndəə nighə ghən tsa ci. ⁴ Əntaa tsahwəti ndə nza mbə ghwəy, ka zəzə kwəma war kwataka ta ghən tsa ci ma. Ə pə ghwəy zəzəə dzəkən kwəma nihwəti mbəzli. ⁵ War njasa niy mənī Yesəw Kəristəw va pə ghwəy mənī mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə ghwəy.

⁶ Ma Yesəw Kəristəw naci

ghala nzanay, ghəshivashi niy nza ghəshi lə Hyala.

Əy ma dza na naci ki ya tsəgha nzə na, təkəti na, war yən mənira yəm lə Hyala kəw.

⁷ War mbərəkə zlay na dikə tsa mənī na, mba'a zhəghəti ghən tsa ci jəwə,

mba'a mənīy ka ndə ghərapə sləni.

Dza na mba'a bəvə pa mbəzli,

ka səkəy dzəti hidī war wa'i ndə ngəri.

⁸ Dzəghwa mba'a mənti ghən tsa ci jəwə,

war ka dī fəti va Hyala, pa' ka zləbavə mətiy lə

vəgha tsəmta, ta mbəzli.

⁹ Va tsəgha banavə Hyala dikə tərəŋw ngəciy

dzəkən shiy gwa'a gwa'a ki, dza na mba'a fanati slən

tsaa gwəranti dikə mbə slənəfemer.

¹⁰ Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbə ya wa slən tsa sa

ngati na gwa'a gwa'a, ya mə ghwəmə, ya tə hidī,

ya kwa hidī na gwa'a na, ka tsəfəkwə kwa kwəma ci,

tə mbərəkə slən tsa ci. ¹¹ Mba'a ta mbə məndiy

gəzə gwanashi: «Yesəw *Kəristəw na Ndə sləkəpə» kə məndi.

Ma mbə gəzə tsəgha ki na, Didi Hyala ghəshi taa fal.

2:2 2:2 Zhj 13:34; 1Kwər 1:10-11; Gal 6:10; Ef 5:2; 1Zhj 4:12 **2:3** 2:3 Rm 12:10; Gal 5:26 **2:4** 2:4 1Kwər 10:24 **2:5** 2:5 Zhj 13:15; Rm 13:14; 15:5

2:6 2:6 Zhj 1:1-2; 17:5; Ebr 1:3 **2:7** 2:7 Zhj 1:14; Rm 8:3; 2Kwər 8:9; Ebr 2:14, 17 **2:8** 2:8 Zhj 10:17; Ebr 5:8; 12:2 **2:9** 2:9 SləniKY 2:33; Ef 1:21; Ebr 1:4

2:10 2:10-11 Ezay 45:23; Zhj 5:23; Rm 10:9; ShiZhj 5:13

Nzam ka war pi tsa mbərə kwa jipə mbəzli

¹² A madigahira, ghala pətsaa nza ghwəmmə lə ghwəy tə pətsa kwətiŋ tsay. War mbə dī fəti niy nza ghwəy vəya ya hwəmba. Ghala pətsa nzee tsa kərakə kərakə lə ghwəy dibay, wəzə na ghwəy dī fəti vəya taŋ na kwataŋa va. Ə pə ghwəy hazləni va Hyala, banavəm nefer ghwəy gwanashi kaa sləni Hyala, nza ghənzə mbəə mbəlītəŋwəy. ¹³ Sa nzanay, Hyala ghəra na sləni mbə nefer ghwəy ya hwəmba. Ghənzə ndaŋwəy na bərçi ta dī sləni nżə lə ta mənī nżə gwa'a, ge'i lə kwəma bərkəti na mbə dī tsa nżə. ¹⁴ Nana kiy, ya mbə namaba sləni mənī ghwəy gwa'ay, əntaa ghwəy ngwəngwəzlimə ma, ka kəkə ghəpə ghwəy ma. ¹⁵ Ta mbə kwəma ghwəy nza war sa dewdew na. Kala miy dzar kwa kabaka ghwəy, war ka ndərazhi Hyala, shiy mənī ma jikir ghwəy ta nza kwa jipə mbəzli tə hidī ni ni ngəngədīpə, ka mənī war ndərəm. War mbərə kə kwəma mənī ghwəy mbərə dzəmbə shi nja sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə. ¹⁶ Mbə nżəy tsa ghwəy va mbə shiy, gəzanshim kwəmaa dzaa bəpə piy. Ma sa ka ghwəy mənī tsəgha kiy, fəca dza

Yesəw *Kəristəw zhəkə ta basə ngwəvə na, ma nzee mbəə təhəda va vəshi tə mbərkə ghwəy, sa dzee nata sləni ghərahwee lə kwəma mənəhwee va mbə ghwəy kala kama gəmsi.

¹⁷ Ma nefer ghwəy va banavə ghwəy kaa Hyalay, nja shi slanti ghwəy kaa Hyala na ghəshi, mba'a kə mənī pəəslitəra kiy. Nda nza miymiy ya nza mbə ka shi pasli mənī mbə ta Hyala va kia? Mba'a kə gar mənī tsəghay, ta vəshi dzee tərəŋw, nza ghwəy nza jakə lə ya tə vəshi va. ¹⁸ Ghwəy kwərakwə kiy, vəshi pə ghwəy vəshi, e nza jakə lə ghwəy mbə vəshi va.

Kar Timəte lə Epafəraditə

¹⁹ Sa bərkee neyey, a Ndə sləkəmmə Yesəw dzaa ndara kwal ta ghwənəghəŋwəy Timəte kwa kwəma jəw. A ghəci dzaa nighətəŋwəy, ma ka nza nəfə tsee mbəə dzəghway, sa kee favə gaka ghwəy və njasa nza ghwəy, sa ka na zhəghəkəvay. ²⁰ Nay tsahwəti ntsa zəzə ghəy kwəma kwətiŋ na lee tikə, ka zəzə dzəkən ghwəy kala war ghəciw. ²¹ War zəzə naa dzar ghən tsa shi kwəma gwa'a tsəgha na sa tsəva nihwəti mbə, kala zəzə maa dzəkən sləni Yesəw Kəristəw. ²² A na Timəte na naci kiy, ya

ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy sənay njasa nza na ka ntsaa sə'wa kwəma. A ghwəy nay njasa ghərahwə na sləni kwasəbee, ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. War njasa ka zəghwə vaa ghəra sləni kwasəbə dəyəy, tsəgha mənəhwə na. ²³ Mbə təkə nzee ta ghwənəghənwəy dība, sa kee nay njasa dza kwəma kənee na kərkəva. ²⁴ E sənay, a Hyala dzaa ndara kwal dzaa nza ta tsəhəra də'wə ghən tsee, ta nighətənwəy ɸa.

²⁵ Zhini mba'ee zəzəwə dība kiy ngwarməhiray, wəzə na yən zhiniy zhinəghənwəy zəməmmə Epafəraditə, pən. Saa niy ghwənəkə ghwəy va lə shiy ta kəətira mbə ndərma kənee. Sa səəkə nay, aa ghəratī sləni kwasəbee tərənw, ka kəətitəra mbə kwəma mbəz tsa nzee mbə. ²⁶ Ma ghəcīy, tərənw maw na zha ta zhiniy nanwəy dība. Gwa'a gwa'a məhərli ci ɸarvata tikə, ka zəzə war dzəkən ghwəy, sa nzana, mba'a ghwəy niy favə gwərapəy na, kə məndi. ²⁷ Na navay, gwərapəy niy nza na tərənw, war jəw niy tərmbə na ta mətīy. Dza Hyala mba'a mənti zhəhwər ti, mba'a mbəlīy. Mbə kwəma vay, mənīy zhəhwər tsa Hyala va war ta Epafəraditə gwa'a tsəghaw, lə tə ya ta na, sa

nzana mba'a kə niy mətīy nzay, tsahwəti ngəra'wə na sava dza naa zhiniy mətəshəy zhəkən sa nzee tsa mbə kwa fərshina dība nza. ²⁸ Va tsəgha dēe zhinəghənwəy Epafəraditə sana kyanwkyanw, ta mbə ghwəy zhiniy vəshinwəy li sa ka na tsəhəy. Ghalaba ki na, ma nza məhərlee hənita kwərakwə ki. ²⁹ Sa ka na tsəhəyəy, ka'wəti tə ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərənw, njasa ka ghwəy vaa ka'wə tsahwəti zəmənwəy tsa mbə nəw Ndə sləkəpə. Fə pə ghwəy fanshi gaga ka ha'wə tə gəla mbəzli nja ghəcī ni va. ³⁰ Sa nzanay, a ghwəy sənay, war jəw niy tərmbə na ta mətīy mbə ghəra sləni kaa Yesəw Kəristəw. Ma kəəti niy dza ghwəy kəətira mbə slənee də'wə ghən tsa ghwəyəy, ghəcī kəətitəra na ka məjə'a ghwəy. Dzəghwa mbə sləni va ki na, jəw ghəcī tərmbə ta mətīy.

3

Njasa dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazlənī tība

¹ Naa tərmbə kwəma nana kiy ngwarməhiray, war vəshi pə ghwəy vəshi tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Ma yənəy, ka dalee va zhiniy tsaslinwəy kwəma kwətīn naw, sa nzanay, wəzə na ta mbəə kəətīnwəy kwa kwal

Hyalá. ² Ndèghwè pè ghwèy ndèghwè ghen tsa ghwèy va mbèzliy mèni kwemer jikirkir ni va, kireketi va, shiy ni va: «War ndè *slanti fè'yasa, dza ndè mbay dzèghwa kwèma Hyala kala hazlèni tìba» kè ghèshi. ³ Əy, ma ghènzè nja na tèkè ghèshi va kwèmaa dzèkèn kwèma sla fè'yasa nza tala kiy. Ghwèmmè na shi nza fè'yasa ghwèmmè slasla katanj katanj va Hyala. Ghwèmmè shi mbè nèw kwèma Hyala lè bèrci Safè tsa nzè. Na na ghwèmmèy, ka banavè nèfè tsa ghwèmmè ghwèmmè kaa shi pèhèti ndè ngèri ta mènishiw. War tè mbèrkè slèni ghèrati Yesèw *Kèristèw tè ghwèmmè na na ghwèmmè vèshi. ⁴ E gèzanjwèyèy, ta mbay niy dzee banavè nèfè tsee kaa shi pèhèti ndè ngèri va ta mènishi nza, sa nzana, mbè mènishèè niy nza. War mba'a kè ndè tèkèti mèniy ka ntsaa dzèghwa kwèma Hyala kala hazlèni tìba tè sa nèw na shi pèhèti ndè ngèri ta mènishiy, pèrba yèn niy dza naa mènira gar dzèghwa kwèma Hyala kala hazlèni tìba kèn nza. ⁵ Sa nzana, ndè ka *Izèrayel nzee baw fèrshi. Mbè hwèhwè tsa *Benzhamèj yakèra mèndi. Ntsa mbè hwèlfè mbèzli ka *Ebèrè yèn tsèr tsèr. Tè kwa dèghasa vici ghala yakèra

mèndi na, mba'a mèndi slantèra fè'yasa. Mba'a kè dzar kwa nèw *kwèma pèhèpèhè na *ka Zhèwifè ba na, yèn niy gwèra na tè nèw nzè, sa nzana, ndè Farisa yèn niy nza. ⁶ Ghènzè na kwèmaa niy gwèrèè jahambèvara mbè, pa' ka sanshi ngèra'wè kaa mbèzliy nèw Yesèw niy nza. Tè nèw kwèma pèhèpèhè na kè nzay, cee mèndà ka ntsaa dzèghwa kwèma Hyala kala hazlèni tìba nza. Ka nza fèti dzar kwee nzaw. ⁷ Ma shi mbèrakee vay, nja shiy gwèramti wèzè ni, dzee 'wèra ti shi niy zhèghètishèè kwatànja. Ma nana dìba ki na, war nja shi bèlitéè givèè gèm ti shi zhèghètee niva shiy, war tè mbèrkè slèni ghèrati Kèristèw tè ya. ⁸ Kwataka shi bèlakee va na dìba kiw. Ya nimaba shiy na shiy niy nighètee nja shi pèrshi ni vèya gwa'ay. War nja shi bèlitéè givèè gèm ti shi zhineè nighètishi nana, sa nzana mba'èè sènay Yesèw Kèristèw Ntsaa slèkèra, shi gwèra dimè ti shi gwa'a gwa'a. War tè mbèrkè ghèci zhèghanaveè hwèm kaa shiy niy mawèè gwanashi. War nja shi tè kèsèkè yèn nighèshi, ta mbee nza ka sa Kèristèw, ⁹ lè ta mbè ghèy jakènjèy li ka ndè kwètinj. Ka pèla mèndèè ghwèla ka ntsaa dzaa dzèghwa kwèma Hyala kala hazlèni tìba

lə nəw kwəma pəhəpəhə naw. Sləni mənti Kəristəw va tə yay, ghənzə na sa zləbavee, va tsəgha məniree ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa. Di naa gəzəy, Hyala də'wə ghən tsa nzə məni na ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, kama na mba'a ndə banavə nəfə tsa ci ngəta. ¹⁰ Ma nee kwəma gwəree di gwa'a gwa'ay, war sənay Kəristəw tsər tsər, njasa nza na, mba'a sənata bərçi ci va zhakatiy na mbə məti li shi. Nahwəti kwəma zhinee di bay, jakəra lə Kəristəw mbə ngəra'wə tsa sahwe na, lə mbə məti ci va mətiy na gwa'a. ¹¹ Sa nzana mba'ee fəy ghən tsee gəzliyə, ta zhanakatəra dza Hyala mbə məti kwərakwə, pən.

Kəsli bali ghwəmmə tidid' ta kwəmavə zhəmə va Hyala

¹² Yən tsa nay ghwəy tsay ngwarməhiray, ə nə ya e kərkamti məni kwəma, mba'ee mənira ka ntsa təhə təhə tsa mbə kwəma Hyala, pənəw. Əhəj, war ə na na dikəvaree, ka dza kwa kwəma, lə bərçi ta mbə kərkamti sləni ndara Hyala ta məni nzə. Njasa ka ndə vaa dikəvay ta tsəhə tə pi garə mbə yəmə bali. Ma mənəe tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw *Kəristəw harvəra,

ta nzee ka sa ci. ¹³ A ngwarməhira, nighətēe njasa nzana mba'ee kərkamti sləni ndara Hyala ta məniw. War ma na məniyay, ghən na sa zantēe ta ni ləy hwəm shiy gwanashi, ka nighə war kwataka ni tə kwəma shiy njasa dzee mbay kəsashi gwa'a tsəgha. ¹⁴ Ava va tsəgha kəslee bali tidid' kwa kwəma, ta dzaa kwəmavə zhəmēe va Hyala. Ava ghənzə na sa harvəmmə Hyala ta kwəmavə ghwəmmə mə ghwəmə, tə mbərkə Yesəw Kəristəw. ¹⁵ Ghwəmmə gwanammə ghwəmmə shiy təhəmmə va mbə kwəma Hyala kiy, zəzə kwəma tsəgha na kə sa mbə ghən ghwəmmə. Ma mba'a kə təkə kwəma nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwətītay, Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa ghwənamtəjwəy məhərli ghwəy ta favə kwəma gəzee va ghalaba ki. ¹⁶ Ya war njaaba nay, kwa kwəma pə ghwəmmə dza lə nəw kwal tsa ghwəmmə tsa, war njasa ghati ghwəmmə va, ka sar pa' tə vəghwə tsa. ¹⁷ A ngwarməhira war kwəma mənēe pə ghwəy nighə gwanajwəy, a ghwəy məni tsəgha. Ghəyəy, kwal na sava citəpə ghəy a məndi nəw. Ava va tsəgha kiy, nighəm njasa dza mbəzliy nəwti kwal tsa va, a ghwəy

3:10 3:10-11Rm 6:8-11; jakəva lə Kəristəw mbə ngəra'wə tsa sahwe na: 2Kwər 4:10-11; sənata bərçi zhakatiy Kəristəw mbə məti li: SləniKY 4:2; Rm 5:17

3:12 3:12 1Tim 6:12; 2Tim 4:7; Ebr 12:1 **3:14** 3:14 1Kwər 9:24-25 **3:16** 3:16 Gal 6:15-16 **3:17** 3:17 1Kwər 4:16; 1Pi 5:3 **3:18** 3:18 1Kwər 1:23; Gal 6:12

nəw səəbə shi ki. ¹⁸ E gəzanwəyəy, daŋ na nihwəti mbəzliy mənishi mbə nzəy tsa shi ka ka jaka lə Yesəw, kala zləba ma Kwəma məti ci va vəgha tsəm ghəshi. Kwəma vay, mbəradzəra nzee mbə gəzanwəy, ə zhinee gəzanwəy sana difa, lə wahə kwa mətsee. ¹⁹ Ma gəla mbəzli tsəgha ni vay, war hwər tsa shi na na shi Hyala sənata ghəshi. War ni ha'wə ha'wə ni va shiy na ni gargarə ghəshi ta mənishi. Mba'a ghəshi kəslimbə ghən mbə zəzə war dzəkən shi tə hidī gwa'a tsəgha. Kwa kərkə kwəma niva mbəzliy, ra'i dza Hyalaa zamti piy tsa shi. ²⁰ Ma ta na tsa ghwəmmə ghən, ghwəmmə shiy nəw kwal Hyala kiy, məba mə ghwəmə na na ghwəmmə dəlagwa səəkə ghwəmmə mbə. Nana kiy, war səəkə tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghəci Ndə mbəlimmə na sa ndəghə ghwəmmə. Səəkə mə ghwəmə dza naa səəkə ta bəmmə. ²¹ Sa dza naa səəkəyəy, ta zhəghantəmmə vəgha ghwəmmə na daw bərqi na, kama vəri ti dza na nja na ci va vəgha, lə bama ti. Lə bərqi ci va təfanakən na kaa shiy gwa'a gwa'a ta danci fəti ghəshi dza naa zhəghantəmmə.

4

Kwa kərnī bəni kwəma

Pəl kaa ka Filipē

¹ A ngwarməhira dītee ni tərəŋw ni, garəŋwəyəm lə bərqi mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Tə ghwəy vəshi nəfə tsee. Nja zhəmə kwəmavee mbə slənee nza ghwəy. Tərəŋw mawtee dza ta nighətəŋwəy. ² Ghwəy kiy, kar Evəwdi lə Shintishəy, ə cə'wəŋwəy ya, titihwəm, sləkətim kwəma kwa jipə ghwəy, mba'a ghwəy mənīŋwəy mbəzli kwətīŋ mbə nəw Ndə sləkəpə. ³ Gha kwərakwə kiy ntsee tsa slar tsa nza ghəy li mbə sləni kwətīŋ nay, ə cə'wəŋee, a gha kəəti mi'i va, ta mbə ghəshiy sləkashi. Ma mi'i vay, tərəŋw səəkə ghəshi mbə jihəva ta ghəra sləni kwasəbee mbə gəzəpə Yəwən kwəma wəzə na bakanashi. A mi'i va kəətəhwəra mbə sləni va ghəshi lə kar Kələman, mba'a nihwəti məcərahiy ghərahwə sləni kwasəbee. Ghəshi gwanashiy, tsasli tsasli na slənədemer shi kwa zliya nza slənədemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsa kəfi ma.

⁴ A ngwarməhira, vəshi pə ghwəy vəshi ya hwəmba, tə mbərəkə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Ə zhinee gəzanwəy difa, vəshim. ⁵ Wəzə kə nəfə tsa ghwəy kwa jipə mbəzli gwanashi, ndal tərmbə Ndə sləkəpə

ta zhēghōvaa zhikōw. ⁶ Ka kēslimbē ghēn ghwēy mbē zēzē dzēkēn kwēma ya namaba ma. Ya mbē namaba kwēmay, gēzantam ghēzli kēn ghwēy kaa Hyala, ka mbazlanta miy mbē cə'wē ghwēy. Mbē cə'wē ghwēy vay, kala mananta 'wēsa pē ghwēy. ⁷ Ma nza zērkē tsa Hyala ndēghwētējwēy mēhērlihi ghwēy lē nefer ghwēy mbē jakēva tsa ghwēy lē Yesēw *Kēristōw. Zērkē tsa Hyala vay aa tējēti zēzē kwēma ndē ngēri gwanata.

⁸ Naa tērmēbē kiy ng-warmēhiray, ē pē ghwēy fē ghēn ta ni gaga ni shiy, ni gar fal ni mēndi. Shiy nja shi katanj ni, ni ha'wē mēndi ti shi, mba'a shi slar ni, lē shiy kama ha'wē ha'wē ni, lē shi wēzē ni mbē nēfē, mba'a shiy tēbanshi kaa mbēzli gwa'a. Shi va gwanashiy, ti shi pē ghwēy fē ghēn. ⁹ Shi banavējwēy ya lē shi kēsēvē ghwēy mbē shiy, mēnishim kwaakwa. Ma kwēmaa niy favē ghwēy yēn mbē gēzē, lē shiy niy nara ghwēy mbē mēniy, tsēgha pē ghwēy mēnishi. Ma nza Hyalaa bēmēmē zērkē nzēyta lē ghwēy gwa'a.

Pēl mananshi 'wēsa kaa mbēzli ka Filipē ta vēli vēlanati ghēshi

¹⁰ A ngwarmēhira, mbēradzējwēy nza ghwēy mbē zhiniy dī kētitira,

kalaa kwēmavē kwal ghwēy. Nana kiy, tērējw vēshiree mbē slēn tsa Ndē slēkēpē, sa nzana mba'a ghwēy zhiniy kētitēra va ndērma kēnee. ¹¹ Sa gēzee kwēma va tsēghay, va sa nzee mbē ndērma naw. Ta na tsee ghēnēy, e sēnabēra mbē nzēy tsee, nza shiy vēya, lē kama ghēshi vēyay, war mbē vēshi nzee. ¹² E sēnay nzēy mbē ndērma, e sēnay nzēy tē ngwaba'a. Gwa'a bēnivee sē'wa kwēma mbē nzēy tsee, ya kwēmaba, ya mbē namaba kwēma nzē. Ya ngēsli ngēsli nzee, ya lē mara nzee, ya dānshi na shiy vēya, ya daw na shiy vēya. Mbē shi va gwanashiy, war mbē vēshi nzee. ¹³ E mbay sē'wati ya namaba kwēma gwa'a, sa nzana mbē kētitira *Kēristōw lē bērci ci. ¹⁴ Ya tsēgha nzē kiy, wēzē mēnti ghwēy sa kētitēra ghwēy tsa mbē ngēra'wē tsee.

¹⁵ Ghwēy ghwēy mbēzli mbē mēlmē Filipē kiy, a ghwēy sēnay, ghala pētsaa gha ghēy gēzē Yēwēn kwēma wēzē na mbē ghwēy, saa niy kafēe ta dzara mbē hidi ka Masedōwanēy, nihwēti mbēzliy nēw Yesēw tifa, mba'a ghēshi niy ndara shiy, kala war ghwēyēw. War ghwēy kwētējwēy na shiy niy jakējwēy lē ya, ta kētitiva ghwēmēmē lē ghwēy kwa jipē ghwēmēmē, mbē kētitējwēyēe, mbē kētitira

ghwøy kwørakwə. ¹⁶ Yən ghwəlara mbə məlmə ka Tesalənikə dibay, ɗaŋ səɗa niy vələghəra ghwøy shiy, ta kəətira. ¹⁷ Ya tsəgha gəzee kwəma vay, əntaa ghwøy dzaa zhəghəti, njasa nzana war shiy shi palee va ghwøy ma. Ə dee ghwøy sənay, wəzə hwər tsa məntəra ghwøy vay, a Hyala nay, ta təfətəŋwøy miy dza na tə mbərkə ci, pə ghwøy. ¹⁸ Ə gəzaŋwøy ya, ma shi ghwənay ghwøy va Epafəraditə ta vəlirashiy, cəke' kwəməvəshee. Shi vay, a ghəshi təhamti ghəzliy nza kənee, pa' ka tərmbə shiy ɗaŋ. Ma vəli vəlītəra ghwøy vay, tərəŋw təbanati na kaa Hyala, sa nzanay, ghala mbə lə shi wəzə ni va ka məndiy bəvə ta ta Hyala li shiw. ¹⁹ Hyala ghərantee na sləniy, və na shiy gwəramti gwa'a gwa'a, kala kərkəva ma. Gwa'a dza naa ndaŋwøy ni daw ni shiy va ghwøy, mbə jakəva tsa ghwøy lə Yesəw Kəristəw. ²⁰ War kaa Hyala, Dəmmə tsa mə ghwəmə kə dikə ya pa' hwəmba. *Amin!

Kwa kərnī səkwəva

²¹ A ngwarməhira, ava tsəgha kəray gəzə kwəmee kaa ngəŋwøy. Səkwətəram mbəzli Hyala mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw gwanashi tə məlmə ghwøy. Mbə səkwəŋwøy na ngwarməhira tikə vəghee gwa'a kwørakwə. ²² Mbə

səkwəŋwøy na mbəzli Hyala tikə mbə məlmə nzee na gwanashi. Kwatama mbəzli kəghi tsa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashiy, tərəŋw səkwəŋwøy ghəshi. ²³ Məntəŋwøy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanəŋwøy. Tiba kərayee, nza ghwøy nza ki.

**Zliya tsasli Pəl
kaa ka
Kwələsə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, đanba mbəzliyi ni, ghəci kwa fərshina mbə məlmə ka Efesə na, kala tsəgha na mbə məlmə Shezare, aw na mbə məlmə Rəm, kə ghəshi. Kaa mbəzliyi nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwələsə tsasli Pəl zliya na. Ma məlmə ka Kwələsə vay, tə hidfi ka Azəy na, ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Efesə. Epafərasə ntsa mbə məlmə shi niy gha naa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliyi mbə məlmə Kwələsə va. Ma sa gəzanshi Epafərasə na, mba'a mbəzliyi đan zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw. Ava tsəgha ghatəvashi mbəzliyi nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə va ki. Ma na Pəl də'wə ghən tsa ciy, səəkə ghəshi kwəmay lə mbəzliyi nəw Yesəw mbə məlmə vaw (vəh 1:7 lə 4:12).

Ma Pəl kwa fərshina kiy, mba'a Epafərasə tsa va niy tsəhəy və ta gəzanci shiy kəsashi mbəzliyi nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə. Mba'a gəzanci njasa səəkəshi nihwəti mbəzliyi ta ngədfishi lə bəni nihwəti shiy dzəkən kwəma jijih. Ma kə

ghəshiy: War nəw kwəma Yesəw gwa'a tsəghay, ka nzana mək ta mbəliyi ndəw, ə kə məndiy nəw nahwəti kwəma jiji, ka slanti fə'yasa, zhini ka santa ngəra'wə kaa vəgha, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi na, ə kə ndəw ndəghwə ghən tsa ci va zəmə shi mahalakə ni lə va sa shi mahalakə ni, mba'a nihwəti shiy difa, kə ghəshi. Ma sa favə Pəl kwəma va ki na, na tsaslanaghəshi na zliya na ki.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-14 Pəl səkwə ka Kwələsə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:15-23 Pəl gəzə kaa ka Kwələsə njasa nza Yesəw ka ntsaa tanjanti shi ngati Hyala, mə ghwəmə lə tə hidfi gwa'a. Zhini ghəci dikə tsa mbəzliyi nəw gwanashi.

Vəh 2:4-25 Pəl makə ka Kwələsə va zləba kwəma mbəzliyi bananshi shi gəmgəm ni va.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-6 Pəl bananshi kwəma kaa ka Kwələsə dzəkən nzyə tsa 'war'war tsa, lə dzəkən nzyə kwa jipə shi, lə dzəkən nzyə kəy ghyeghyer shi, mba'a nzyə lə mbəzliyi nəw ma Yesəw.

Vəh 4:7-18 Kwa kəni gəzə kwəma, mba'a səkwəva.

Pəl səkwə mbəzli nəw
Yesəw mbə məlmə Kwələsə
 1 Yən tsasli na zliya
 na, yən yən Pəl, ntsa
 tərəvə Hyala ta nza ka ndə
 kwal tsa Yesəw *Kəristəw,
 ghəy lə zəməmmə Timəte
 tsasliñwəy na. 2 Kaa
 ngəñwəy ghwəy mbəzli
 Hyala mbə məlmə ka
 Kwələsə, ngwarməhinəy
 mbə nəw Kəristəw lə nəfə
 kwətiñ. A səkwəñwəy ghəy,
 məntəñwəy wəzə hwər tsa
 nzə Dəmmə Hyala, mba'a
 ndañwəy zərkə mbə nzəy
 tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa
Hyala, ta ka Kwələsə

3 Ya hwəmba cə'wə ghəy
 Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə
 Yesəw *Kəristəwəy, mbə
 mananta 'wəsa ka ghəy nza
 tə ghwəy. 4 Sa nzanay,
 a ghəy favə njasa banavə
 ghwəy nefer ghwəy kaa
 Yesəw Kəristəw, lə njasa
 dī ghwəy nihwəti mbəzli
 Hyala dība. 5 Sa məni ghwəy
 va tsəghay, sa nzana mba'a
 ghwəy fəy ghən tsa ghwəy
 gəzliñə ta shi mə ghwəmə
 gwəmati Hyala ta bəpəshi
 na. Ma tə kwatañata, ghala
 pətsa tsəhə Kwəma Wəzə
 na va katan na va ghwəyəy,
 a məndi niy gəzañwəy
 kwəmaa dzəkən shi fəy
 Hyala ta bəpəshi. 6 Ava
 tsəgha pəlivərivata Kwəma
 wəzə na vaa dzəmbə mbəzli

tə hidi gwa'a gwa'a ki.
 Ya kwəmafa na, mba'a
 mbəzli zhəghəti məhərli
 shiy banavə nefer shi kaa
 Yesəw. Tsəgha na va
 ghwəy kwərakwə ki. Ya
 ghala pətsaa gha ghwəy
 vaa favə kwəmaa dzəkən
 wəzə hwər tsa Hyala mba'a
 ghwəy sənay katan tsa ci,
 ya pa' ndatsəy, mbə ghəra
 sləni na kwəma va mbə
 nefer ghwəy. 7 Epafərasə
 banavəñwəy na Kwəma
 Wəzə na va. Madiganəy tsa
 tərəñw tsa na. Ka ghəra
 sləni Yesəw Kəristəw nza
 ghəy li. Ghəciy, lə nəfə
 kwətiñ ghəra na sləni Yesəw
 Kəristəw mbə ghwəy. 8 Ava
 ghəci gəzañəy na njasa
 kəətitəñwəy *Safə tsa Hyala
 dəwdew tsa, ta dī nihwəti
 mbəzli.

9 Va tsəgha ki, sa favə ghəy
 kwəmaa dzəkən ghwəyəy,
 mbə cə'wə Hyala nza ghəy
 tə ghwəy vici va vici va.
 Ma mbə cə'wə ghəy na, ka
 cə'wə Hyala a ghənzə mbəə
 ciñwəy shi dī na ghwəy
 mananta, mba'a ndañwəy
 sənata kwəma, ka sənashi
 ni wəzə ni shiy kwa kwal
 tsa nzə lə bərçi Safə tsa nzə
 dəwdew tsa. 10 Ghalaba kiy,
 ma nza ghwəy mbay dza
 kwa kwal tsa Ndə sləkəmmə
 Yesəw Kəristəw njasa dza
 naa təbanci. Ya hwəmba na,
 ka məni shi dza naa dī. Ka
 məni shi wəzə ni ghəñghən
 ghəñghən. Ka mətəhə

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw:Gal 1:1 1:3 1:3 Ef 1:16; 1Tes 1:2-3 1:4 1:4 Ef
 1:15 1:5 1:5 1Pi 1:3-4; Ef 1:13 1:6 1:6 SləniKY 2:41; Rm 1:13; 1Tim 3:16
 1:7 1:7 Epafərasə: 4:12; Flm 23 1:8 1:8 1Kwər 8:1 1:9 1:9-10 Ef 1:17;
 Flp 1:9 1:10 1:10 Ef 4:1; 2:10; Flp 1:27 1:11 1:11-12 Rm 5:2; Ef 1:18

sənata kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma. ¹¹ Mbə cə'wə ka ghəy nza va Hyala, a ghənzə ndaŋwəy bərçi dza kwa bəla gwanata lə bərçi mbə shəndəkə tsa nzə, nza ghwəy mbəə sə'wa kwəma gwanata, ka jihəva pa' tə kwa kərni. ¹² 'Wəsa pə ghwəy mananta kaa Dəmmə Hyala lə vəshi. Sa nzana mba'a ghwənantəŋwəy kwal ta kwəməvə na ghwəy bəla ghwəy mbə shi wəzə ni fəy na tə pətsa waŋ tsa mə ghwəmə, kaa ni nzə mbəzli. ¹³ Tsəgha na, aa zləghwəkəvərimmə mbə dəvə *ndə jaka tsa kəsətəmmə lə bərçi mbə kwəsli, dza na mba'a fambəmmə mbə dəvə zəghwə nzə dī na, nza ghəci mbəə sləkəmmə. ¹⁴ Tə mbərkə zəghwə nzə mbəərəkəmmə Hyala va ndə jaka, mba'a pəlatəmmə kwəma ghwəmmə jikir na.

*Gəzə kwəmaa dzəkən
Yesəw Kəristəw*

¹⁵ A ghwəy sənay kiy ngwərməhiray, ndə tifa mba'a mbay nata Hyala lə mətse ciw. Ma *Kəristəw tsa nay mbəzli va lə mətse shiy, nja Hyala də'wə ghən tsa nzə na. Ghəci na Məkaji kən shi ngati Hyala gwa'a gwa'a! ¹⁶ Sa nzanay, lə Yesəw də'wə ghən tsa ci ngati Hyala ya nimaba

shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə lə ni tə hidfi shiy gwa'a. Shi mbay mətse ndə nashi, lə ni mbashi ma naa nashi gwa'a. Lə Yesəw tsa va ngati Hyala shi nza bərçi və shi dikə dikə ni mə ghwəmə, mba'a shiy sləkəpə, mba'a hyeler, mba'a nihwəti shi ka bərçi gwa'a. Lə Zəghwə nzə va ngati Hyala shi va gwanashi. Dza na mba'a zlashi mbə dəvə ci, ka shi ci! ¹⁷ Hyala ghwəla ta nga hidfiy, tifa niy nza Yesəw ghala ndimndim. Ava tə mbərkə bərçi ci nza shi mənti Hyala ghwəlashi sana. ¹⁸ Ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw. Ghəci 'wamshi na kwal, mbəzliy nəwəy, nja vəgha ci na ghəshi. Tə mbərkə ci kwəməvə mbəzli yəwən piy. Ghəci na Məkaji tsa Hyala. Ghəci gha Hyalaa zhanakati mbə mbəzliy bəkwəshi. Di naa gəzəy, ghəci na Məkaji tsa kən shiy gwa'a gwa'a. ¹⁹ Tsəgha dī Hyala ta mbə ghən tsa nzə cikəvərivay ya mbə nimaba shi məni Zəghwə nzə gwa'a. ²⁰ A Hyala mawti sləka kwəma ta jakəva lə shi ngati na gwanashi, dza kwa Zəghwə nzə. Ma nana kiy, a zərkə kwa jipə nzə lə mbəzli. Ghala məti Zəghwə nzə va vəgha tsəm, ka shikəshi miymiy ci tsahwəy zərkə tsa

1:13 1:13-14 Zhj 5:18; Lk 22:53; SləniKY 26:18; Ef 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 **1:15** 1:15 Zhj 1:18; 2Kwər 4:4; 1Tim 6:16; Ebr 1:3 **1:16** 1:16 1:13; Zhj 1:3, 19; 1Kwər 8:6; Ebr 1:2 **1:17** 1:17 Zhj 1:1; 8:58 **1:18** 1:18 ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw: 2:19; 3:15; Ef 1:22-23; ghəci na məkaji tsa kən shiy gwanashi: SləniKY 4:2; 26:23; 1Kwər 15:20; ShiZhj 1:5 **1:19** 1:19 2:9-10; Zhj 1:16; Ef 1:23 **1:20** 1:20 Rm 3:25-26; Ef 1:9-10, 21; 2:13-16

vaa dzəghwa jipə nzə lə shi mə ghwəmə, mba'a shi tə hidfi. ²¹ Ghwəy kwərakwə kiy ngwarməhiray, kwatəna na, mbəzli tihə tihə ni, ka pa jaka niy nza ghwəy lə Hyala, va *kwəma jikir naa niy təkə ghwəy mbə nefer ghwəy. Dzəghwa tsəgha sləni ghəra ghwəy niy nza. ²² Nana kiy, a Hyala ghwənikə Zəghwə nzə, mba'a mənīy ka ndə ngəri, ta mətī. Lə mətī ci va sləkamti Hyala kwəma kwa jipə ghwəy li nana. Ma mənti Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy nza ka mbəzli dəwdəw ni kwa kwəma nzə, kala kwəma rəda rəda na dzar kwa ghwəy, kala kama məndi gar ndəḡwəy fəti! ²³ Nanzə kiy, ə pə ghwəy garəḡwəy lə bərēci tə kwəma Yesəw va banavə ghwəy nefer ghwəy. Mba'a ghwəy kəsəvə wəzə wəzə njasa banavəḡwəy məndi. Əntaa ghwəy taa zlata nahwəti təkə kwəmaa səkəkə ta tsəkəwamti na fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzlinə ti ma. Kwəmaa favə ghwəy va ghala pətsaa gəzarḡwəy məndi kwəma Yesəw Wəzə nay, ghənzə na Yəwən kwəma wəzə na gəzancim kaa ya tsamaba ndə ci tə hidfi gwa'a. Yənəy, a Hyala təravəda ta gəzə kwəma va kaa mbəzli.

Sləni banavə Hyala kaa Pəl ta ghəra mbə mbəzliy

nəw Yesəw

²⁴ Sənzənvay, mbə vəshi nzee lə ngəra'wə tsa see tə ghwəy. Ma ngəra'wə tsa see tsa tə ghwəy kiy, ə kərnayee ngəra'wə tsa niy tərə mbə sa sahəwə *Kəristəw va ta mbəzliy nəw va mənishi ka vəgha ci. ²⁵ Mba'ee mənira ka ndə ghəra sləni mbə mbəzliy nəw Yesəw. Ava tsəgha na sləni ndara Hyala ta mənī mbə ghwəy. Ma dī na gəzəy, ə ghwənara na ta gəzə kwəma nzə kwa pətsa kəray na kaa mbəzli tə hidfi gwanashi. ²⁶ Kwatəḡatay mbəmbə niy nza kwəma zəzəti Hyala va ta mənī, kala sənata mbəzli. Ma dzəghwa na nana ki na, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla kaa mbəzli nzə ta mbə ghəshiy sənata. ²⁷ Sa nzanay, ə niy dī Hyala canatishi njasa nza shəndəkə tə kwəma nzə va niy ghwəbəy na tərəḡw tsa ci, ta *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma zəzə kwəma ghwəbəy Hyala va niy nzay, ghənzə na Yesəw Kəristəw tsa mbə nefer ghwəy va sənəvna. Tə mbərkə Kəristəw tsa va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzlinə ta nza li tə pətsa nza shəndəkə tsa Hyala. ²⁸ Kwəma Kəristəw tsa va na sa gəzə ghəy kaa mbəzli gwanashi ki. Dzəghwa ghəy ka gəzanshi, ka bananshi shiy lə məhərli wəzə, ta mbəə nza ya wa ntsaa jakəy

1:21 1:21-22 Rm 5:10; Ef 2:12-13; 5:27 **1:23** 1:23 2:7; Ef 3:17; 1Tim 3:16; Ebr 3:6 **1:24** 1:24 2Kwər 1:5; 11:23-29; Ef 3:13 **1:25** 1:25 Ef 3:1-3 **1:26** 1:26-27 2:2; 4:4; Ef 3:6 **1:27** 1:27 shəndəkə: 3:4; Rm 5:2; Ef 1:18 **1:28** 1:28 Ef 4:13 **1:29** 1:29 Ef 3:20; Flp 4:13

lə Yesəw Kəristəw na, mba'a məniy ka ntsaa təhəy kwa kwəma Hyala. ²⁹ Ava va tsəgha ghəree sləni va, ka mbəz, lə bərçi ndara Yesəw Kəristəw va ghəra sləni tərəjw na mbə ya.

2

¹ Sanay, e dī ghwəy sənata njasa nza caslakə tsa sləni nzee mbə ghəra nzə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ka Kwələsə lə ka Lawədishe, lə ta nihwəti mbəzli dājan, shiy sənara ma di. ² Ma sləni tsəvee va mbə ghəra nzə tsəghay, ta mbə ghwəy nza lə bərçi mbə nefer ghwəy gwanəjwəy, ta jakəti ghən tsa ghwəy ka dīva ghwəy kwa jipə ghwəy. E dī ghwəy kwəməvə məhərli sənata kwəma Hyala wəzə wəzə tərəjw, ta mbə ghwəy sənata kwəmaa niy ghwəbəy Hyala va. Kwəmaa niy ghwəbəy na vay, ghənzə na Kəristəw də'wə ghən tsa ci. ³ Kəristəw tsa vay, mbə mbələyvata sənata kwəma wəzə na lə məhərli wəzə na. Ghəci kəətimmə na, ta sənata zəzə kwəma Hyala gwa'a. Ya wa shi dī ndə sənashiy dzəkən Hyalay, aa taa kəsashi və. Ma shi vay, shiy gwəramti wəzə na ghəshi.

⁴ Sa wana gəzanjwəy ya kwəma va tsəghay, vantaa tsahwəti ndə dzaa ghavəə ngədəhwəjwəy lə tsəhwəli ci, va nəw kwal Hyala.

⁵ Ya tsəgha nzee kərakə lə ghwəy sənəzvay, tə pətsa kwətiŋ tsa na məhərli ghwəmmə. Lə vəshi nzee mbə nəfə tsee tərəjw, sa nzana mba'ee favə njasa ghəra ghwəy sləni ghwəy lə kwal, zhini mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy wəzə wəzə kaa Yesəw Kəristəw.

*A ghwəmmə kwəməvə piy tsa 'war'war tsa mbə Yesəw *Kəristəw*

⁶ Njana nzana mba'a ghwəy zləbavə Yesəw Kəristəw, ka Ntsaa sləkəjwəyəy, jakəjakə pə ghwəy li mbə nzəy tsa ghwəy. ⁷ Garəjwəyəm lə bərçi tə Yesəw tsa va, njasa ka fə vaa tsəhə hililijə nzəə dzəmbə hidfi tədəm ta garə ti shi. Banavəm piy tsa ghwəy kaa Yesəw Kəristəw mbə nzəy tsa ghwəy gwanay. Mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa ngəci, njasa niy banavəjwəy mbəzli bənijwəy kwəma Hyala va. Ka mananta 'wəsa tərəjw ya hwəmba kaa Hyala.

⁸ A ngwarmərə, məni tə ghwəy məhərli wəzə, vantaa tsahwəti ndə dzaa ngədītəjwəy lə papala sənashi nihwəti kwemer, kwemer dzərvə dzərvə ni, kala ghən ti shi. Ma kwemer shi vay, kwəma jijihishi na, zhini kwemer va dibay, ta mbəreketi, lə kihə hyeler na ghəshi. Dzar kwa Kəristəw

səəkə ghəshiw. ⁹ Əntaa ghwəy dzaa zləba kwəma shi ma, A na ni Hyala shiy gwanashiy, mbə vəgha Yesəw Kəristəw na ghəshi. ¹⁰ Səvəri mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw tsa va kiy, a ghwəy kwəməvə shiy gwanashi, cesl cesli. Yesəw Kəristəw sləkə na shi nza bərçi və shi, lə hyeler tə hidi gwa'a.

¹¹ Kwatanay, a Hyala niy gəzanshi kaa *ka Zhəwifə ta *sla fə'yasa, nza mbəzli mbəə sənashi, mbəzli nza na ghəshi, kə məndi. Ma ghwəy ghwəy shiy jakəwəy va lə Yesəw Kəristəwəy, aa manati shiy tə ghwəy kwərakwə, nza ghwəy mbəə sənay, mbəzli nza nza ghəy, pə ghwəy. Lə dəvə ndə ngəri mənti na shi va kiw. Yesəw Kəristəw mənti shi na. Shi mənti na vay, ə mbəlantəwəy na səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na, kala məni mazə ghənzəə dzəkən ghwəy ghwəla. ¹² Ghala pətsa məniwəy məndi *bateməy, njasa nzana mba'a məndi laghwəwəy kwa hidi lə Yesəw na. Njasa zhakatiy Yesəw va mbə mətiy, tsəgha zhakatiwəy ghwəy kwərakwə. Sa nzana, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyalaa zhanakati Yesəw va sati mbə mətiy, a bərçi və ta mbay zhanakatəwəy kwərakwə. ¹³ Kwatanay,

nja mbəzliy bəkwəshi niy nighəwəy Hyala, va kwəma ghwəy jikir na. Mbəzliy nəw ma Hyala niy nza ghwəy, niy slaslamti fə'yasa ghwəyəw. Nana kiy, a Hyala zhanakatəwəy mbə məti, a ghwəy kwəməvə piy tsa katan tsa mbə Yesəw Kəristəw. Dzəghwa Hyala mba'a pəlay jikir tsa məni ghwəmmə mbə nəfə tsa nza gwa'a gwa'a. ¹⁴ A ghwəmmə sənay, kwatanay, a ngwəvə Hyala niy nza kən ghwəmmə, tə sa nəwti ma ghwəmmə *kwəma pəhəti na. Ma nana kiy, a Hyala bəhwə kwəma ghwəmmə va jikir na, mba'a fakən kən Yesəw Kəristəw ghala danwəti məndi vaa dzəti tsəm tə ghwəmmə. Ava tsəgha bənti na fəti kən ghwəmmə ki. ¹⁵ Ghala vəghwə tsa məti Yesəw va vəgha tsəməy, a Hyala təfanakən bərçi kaa hyeler lə shi nza bərçi və shi gwa'a. Dza na mba'a pəmətishi kwa kwəma nza nja mevivi. Mba'a 'wəshamtishi kwa kwəma mbəzli gwa'a, ka panavəshi ha'wə.

¹⁶ Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, əntaa ghwəy taa zləba ndəə sləkəwəy ka slanwəy ngwəvə va shi zəmə ghwəy, ya va shi sa ghwəy ma. Ka zləba ghwəy ndəə slanwəy ngwəvə ya va makwaghwa yəwən tir, ya va *vici dəkəva ma. ¹⁷ Ma

kwəma niva shiy gwanashiy, nja məcakwə shiy dzaa səəkə fəyshi Hyala tsəgha, ta mbəə canshi kwəma kaa mbəzli. Ma na katan na kwəma dī shi vaa canshi kaa mbəzli kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci. ¹⁸ A nihwəti mbəzli tifay, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha ci, ka tsəfəkwə kwa kwəma ka kwal Hyala, kə ghəshiy ni. Gəla mbəzli vay, əntaa ghwəy zləba ghəshiy bəŋwəy fəti ma. War lə shi nashi ghəshi kwa shiw ka ghəshiy vəshi, Hyala cinəy na shi va kwa shiw, kə ghəshiy ni. War ka kəli ghən tsa shi gəm tsəgha. Ka zəzə war dzəkən shi tikə tə hidī. ¹⁹ Ghəshiy, jakəjakə na ghəshi lə Yesəw Kəristəw ghəci mazə tsa shi ghwəlaw, Yesəwəy, nja ghən na, ma mbəzliy nəwəy, vəgha ci. Mbəzliy jakəshi lə Kəristəwəy, və kwəma ghəshi bərçi. Tə mbərəkə ghəci jakəshi ghəshi lə nəfə kwətiŋ. Ava tsəgha kəli ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma kwa kwal Hyala, njasa dī Hyala ki. A Kəristəw jakəti mbəzli ci ta mbə ghəciy nza li shi kwətiŋ, njasa ka dəghesler tə vəgha ndə vaa tsəəbəshi ka ndə kwətiŋ lə bəliti.

Ma ntsaa mətiy lə Kəristəwəy, ka sləkəvə shi tə hidī ghwəlaw

²⁰ A ngwarmərə, a ghwəy sənay kiy, mbəzliy bəkwəshi kwasəbə *Kəristəw nza ghwəy gwanəwəy. Va tsəgha na kiy, ka mbay hyeler lə mbəreketiy sləkəŋwəy ghwəlaw. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy, tawa zhini ghwəy zhəmbəŋwəy mbə mənī shiy nja mbəzliy sənay ma Yesəw diba kia? Wa shiy mənishi va, zhanəwəy ghwəy zhəmbə nəw kwəma jijihəwəy, diba kia? Tawa zləba ghwəy məndiy gəzanəwəy gəla shi nə mənī va. ²¹ Shi tsa' ni vay, əntaa gha bəshi ma. Əntaa gha dzəghə nini ma. Əntaa gha dapə nini lə dəvə gha diba ma, kə mənīdia? ²² Gəla kwəma jijihī vay, dzəkən shiy dzaa kərəshi sa ka məndiy ghərahwə sləni li shi gəzə ghəshi kwəma. Ndə ngəri zəzəvəshi na ta bənishi kaa mbəzli. ²³ Ta na navay, mba'a kə ndəə nighə kwəma va na, nja kwəmaa səəkə mbə sənata kwəma ka naa nza. Sa nzanay, ə gəzə na kaa mbəzli a ghəshi jihəvaa dzəmbə cə'wə Hyala, ka zhəghəti ghən tsa shi jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha shi. Shi va gwanashi e gəzanəwəyəy, ka dza ghəshiy kəətitəŋwəy ta mbay ghwəy zhini ghən kaa shi jikir ni maw vəgha ndə ngəriw.

3

¹ Ghwəy kiy, a ghwəy sənay mbəzli zhanakati Hyala sati mbə məti kwasəbə Yesəw Kəristəw nza ghwəy. Va tsəgha na kiy, ta shi mə ghwəmə pə ghwəy fə ghən. Shi vay, tə pətsa nza Yesəw Kəristəw ghəshi. Məba nzəyəy na tə dəvə kwa bəzəmə Hyala. ² War dzəkən shi mə ghwəmə pə ghwəy zəzə ya hwəmba. Ka zəzə ni tə hidī ghwəy ma. ³ A ghwəy sənayəy, mbəzliy bəkwəshi nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a mbələyŋwəy piy tsa ghwəy jakə lə Kəristəw. ⁴ Yesəw Kəristəw na piy tsa ghwəy katan tsa. Sa ka na zhəkəy, ta səkə dza ghwəy dza li gwananwəy kwərakwə lə shəndəkə tsa ci.

Nzəy tsa kwatana lə nzəy tsa 'war'war tsa

⁵ Ghənzə tsəgha kiy, kərakə pə ghwəy fəy mənī shi tikə tə hidī ni gəmgəm ni. Mba'a ghəshi mənishi nja shi bəkwə bəkwə ni mbə piy tsa ghwəy. Kərakə pə ghwəy lə ghwərghwər, lə mənī kwəma rəda rəda na, mba'a mənī shi ha'wə ha'wə ni, lə maw shi gəmgəm ni, mba'a mənī mətse. Sa nzanay, mənī mətse ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw. ⁶ Tə mbərkə shi gəmgəm ni va gwanashi

məmənī mbəzli dza Hyalaa bəkən nəfə kən mbəzliy dī ma fəti ta kwəma nzə va ki. ⁷ Kwatana kiy, tsəgha niy nza ghwəy nja mbəzli va kwərakwə ki. Kwəma jikir na mbə vəgha ghwəy niy sləkəŋwəy na.

⁸ Nana kiy, zlashim shi jikir ni va, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka bə nəfə ghwəy dzəkən mbəzli ma, ka mənī ndərəm ghwəy ma, ka tsəərə mbəzli ghwəy ma, ka gəzə kwəma ha'wə ha'wə na ghwəy səkwa tə miy tsa ghwəy ma. ⁹ Ka slasla dzərvə ghwəy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Sa nzanay, a ghwəy zlay nzəy tsa ghwəy niy nzəy ghwəy kwatana, lə shiy niy mənī ghwəy gwa'a. ¹⁰ A ghwəy kwəmavə nzəy tsa 'war'war tsa nana, Hyala ndanwəy na. Ma nzəy tsa 'war'war tsa vay, Hyala ka naa gwəma njasa səəmə vici, nza ghwəy mbəə nza nja ghənzə, ghənzə saa ngati nzəy tsa 'war'war tsa va, zhini mba'a ghwəy sənata wəzə wəzə.

¹¹ Ava va tsəgha nzana nana kiy, shiy tibiaa tihəvəri *ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Shiy tibiaa tihəvəri mbəzliy *slanti fə'yasa lə mbəzliy slanti maw. Ya mbəzliy tsəhwəlishi ma, lə niy

3:2 3:2 Mt 6:33 **3:3** 3:3 Rm 6:4; 2Kwər 5:14 **3:4** 3:4 Gal 2:20; Flp 1:21; shəndəkə: 1:27; Flp 3:21; 1Kwər 15:43; 1Zhŋ 3:2 **3:5** 3:5-8 Gal 5:19-21 **3:5** 3:5 Rm 6:6, 11; Gal 5:24; Ef 4:19; 5:3 **3:6** 3:6 Ef 5:6 **3:7** 3:7 Rm 1:18; Ef 5:8 **3:8** 3:8 Ef 4:29; 5:4 **3:9** 3:9 Ef 4:22, 25 **3:10** 3:10 Ghava 1:26-27; Ef 4:24 **3:11** 3:11 2:11; Gal 3:28; 1Kwər 12:13

məni kwəma nja mbəzli mbəradzəy, shiy tibaa tihəvərishiw. Ya mbəzli pa'pa ni, lə ni ya ya niy, shiy tibaa tihəvərishiw. War *Kəristəw kwətiy

na ntsa dikə tsa kən shi. Ghəci sa mbə nefer ni ci mbəzli gwanashi. ¹² Mbəzli Hyala nza ghwəy, sa tsəhavəŋwəy na, tə sa dītəŋwəy na. Ghənzə tsəgha kiy, mənīŋwəyəm ka mbəzliy zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka məni wəzə kaa mbəzli, ka kəli ghən tsa ghwəy ghwəy ma, wəzə kə hwər tsa ghwəy, ə pə ghwəy sə'wa kwəma.

¹³ Sə'wa pə ghwəy sə'wa kwəma kwa jipə ghwəy. Mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəmay, pəlayəm mbə nəfə tsa ghwəy. Ya hwəmbay, pəlatam kwəma mbə nefer ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa pəlatəŋwəy Ndə sləkəpə va na ghwəy mbə nəfə ci kwərakwə.

¹⁴ Dzəkən shi va gwanashi kiy, mətsahakənəm dī, sa nzanay, dī na saa dzaa jakətəŋwəy ka mbəzli kwətīŋ. ¹⁵ Zlayəm kwal kaa zərkə tsa ndəŋwəy Yesəw Kəristəw va a ghəci nighəə dzəkən nefer ghwəy. Sa nzanay, ta nza ghwəy ka ndə kwətīŋ harvəŋwəy Hyala gwanəŋwəy, lə ta mbəə nza mbə zərkə tsa va. War 'wəsa pə ghwəy mananta ya hwəmba.

¹⁶ Zlatanavəm kwal kaa

kwəma Kəristəw a ghənzə təhayŋwəy nefer ghwəy tərəŋw. Bənim kwəma Hyala kwa jipə ghwəy, gəzəm kwəma kaa ghən tsa ghwəy, lə sənata kwəma mbə wəzə, lə məhərli wəzə na. Manantam 'wəsa kaa Hyala kwa cəm, lə nefer ghwəy gwanashi. Ka fal slən tsa nzə lə cemer kwa Zliya Hyala, ka ndəgha waza, ka fal lə cemer dza Safə tsa nzə dəwdew tsa cīŋwəy. ¹⁷ Ya wa kwəma məni ghwəy, lə na gəzə ghwəy gwa'ay, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw kə taa nza. Manantam 'wəsa kaa Dəmmə Hyala mə ghwəmə lə slən tsa ci diba.

Njasa dza nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala təbə kwa jipə shi

¹⁸ Favə tə ghwəy, ghwəy ghwəy mi'iy, dīm fəti va zhər ghwəy njasa təbə mi'iy jakəshi lə Ndə sləkəmmə məni.

¹⁹ Ghwəy ghwəy zhər dibay, dī pə ghwəy dī mi'i ghwəy wəzə. Əntaa ghwəy nza ghyanakə mbə nzəy tsa ghwəy li shi ma.

²⁰ Ghwəy ghwəy ndərazhi bay, fam kwəma, ya namaba va mətikwəkwər ghwəy. Ava kwəma dī Ntsaa sləkəmmə ghwəy məni.

²¹ Ghwəy ghwəy didihi bay, əntaa ghwəy dzaa bə nefer ndərazhi ghwəy sati ma. Vantaa vəgha shi

dzaa mətita mbə kwəma dza ghəshiy məni.

²² Ghwəy ghwəy mevivi dibay, di pə ghwəy danshi fəti kaa mbəzliy sləkənjwəy ya mbə namaba sləni gwa'a. Əntaa ghwəy dzaa jihəva ta ghəra sləni war ghala pətsa ka ghəshiy nza tifa, ta mbə ghəshiy falnjwəy gwa'a tsəgha ma. Ə pə ghwəy məni sləni ghwəy lə nəfə kwətinj. Sa nzanay, va Ntsaa sləkəmmə hazləni ghwəy. ²³ Ya wa sləni ghəra ndəy, lə nəfə kwətinj kəə ghəra. Njasa nzana kaa Ndə sləkəmmə Yesəw ghəci ghəra. Ka ghəra ghəci njasa nzana kaa ndə ngəri ma. ²⁴ A ghwəy sənay kiy, Yesəw Ntsaa sləkəmmə də'wə ghən tsa ci dza naa wanjwəy zhəmə ghwəy. Shi wəzə ni fənəy na mə ghwəmə kaa mbəzli ci dza naa bənjwəy. Kaa Yesəw *Kəristəw ghəci dikə tsa ghwəy ghəra ghwəy sləni va. ²⁵ Ma ntsaa dzaa mənti *kwəma jikir na naci kiy, ta kwəməvə zhəmə jikir tsa mənti na va dza na. Ka dza Hyalaa təra ghalaa dzəghwa mbəzli mbə sla ngwəvə nzəw.

4

¹ Kaa ngənjwəy gəzee kwəma na, ghwəy ghwəy mbəzliy sləkə mevivi. Kəsəvəm mevivi ghwəy lə kwal tsa katanj tsa, lə nəfə tsa wəzə tsa pə ghwəy

nzəyngwəy li shi. Sənay tə ghwəy, a Ntsaa sləkənjwəy tifa mə ghwəmə kwərakwə, pə ghwəy.

Kwa kərnı gəzə kwəma Pəl

² A ngwarməhira, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba, Əntaa ghwəy dali va məni 'wəsa tsa ghwəy kaa ngəta mbə cə'wə ma. ³ Ghala pətsa ka ghwəy nza mbə cə'wəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy kwərakwə, nza Hyala mbəə mətəhə ghwəninjəy kwal ta gəzə kwəma nzə ghəy kaa mbəzli. Ta mbə ghəy canakəvəri kwəmaa niy ghwəbəy Hyala mbə *Kəristəw dzəti ngwəla kaa mbəzli. Tə mbərkə kwəma va nzee kwa fərshina sənəzəna. ⁴ Cə'wəram Hyala, a ghənzə bəra bərciy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i kaa mbəzli, njasa təbə na yən gəzə.

⁵ Lə məhərli wəzə na kə nzəy tsa ghwəy mbə mbəzliy nəw ma Yesəw Kəristəw. War kwəməvə ma ghwəy vəghwə ya hwəmbay, əntaa ghwəy zlay kəətishi ma. ⁶ Mba'a pə ghwəy gəzanshi kwəmay, kwəma wəzə na kə dzaa səvəri mbə miy tsa ghwəy, gar tsə'wəta mbə nefer shi. Sənay tə ghwəy njasa ka ghwəy zləbanci kwəma wəzə kaa ntsaa dzaa dəw kwəma va ghwəy.

Kwa kərni səkwəpə tsa Pəl

7 A ngwarməhira, ta ghwəniḡwəy zəməmmə Tishikə dzee. Zəməmmə tsa dee, ghəy li ghəra na sləni kaa Ndə sləkəmmə Yesəw kwa zəərə kwətiḡ na. Lə nəfə kwətiḡ ghəra na sləni va. Ghəci dza naa gəzanḡwəy kwəma taree njasa nza na gwa'a gwa'a.

8 Va tsəgha ghwənee kaa ngəḡwəy, a ghəci gəzanḡwəy njasa nza nzəy tsa ghəy tikə. Nza ghwəy mbəə kwəməvə bərçi mbə nefer ghwəy.

9 Ghəshi lə 'Wəneshim, tsahwəti zəməmmə tsa dī ghwəmmə dza naa dza. Ma ghəci kwərakwəy, ntsaa kəsəvə sləni Yesəw bekir dəvə ci na. Ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy na. Ghəshi dza naa gəzanḡwəy kwəma tikə, ya namaba nzə gwa'a.

10 Mbə səkwəḡwəy na Aristarkə, ntsa nza ghəy li tikə kwa fərshina sənzenva. Mbə səkwəḡwəy na Markə, ntsa nza kar Barnabasəə kwəy məmə li. Sa ka na tsəhəy vəgha ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə, njasa niy gəzanḡwəy ya va.

11 Mbə səkwəḡwəy na Yesəw tsa har məndiy Zhəsətəsə kwərakwə. Mbə *ka Zhəwifəə banavə nefer shi kaa Hyalay, war mbəzli mahkan ni va na shiy ghəra sləni lə ya, ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala

mbəzli. Ghəshi dəpətəra na nəfə tsee.

12 Mbə səkwəḡwəy na Epafərasə, ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy difa. Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw na. Mbə cə'wə Hyala ka naa nza tə ghwəy tərəḡw ya hwəmba, nza ghənzə mbəə garətəḡwəy kwa kwal tsa nzə wəzə wəzə, kala kwəfəghə ma ghwəy. A ghwəy mbəə nza ka mbəzli təhə təhə ni kwa kwal tsa nzə. Mba'a ghwəy sənashi shi dī Hyala wəzə, nza ghwəy mənishi.

13 Yən də'wə ghən tseyey, e sənay njasa tsəva na mbə sləni tərəḡw ta kətiḡwəy ghwəy lə mbəzli ka Lawədishe, mba'a ka Hyerapəlisə.

14 Mbə səkwəḡwəy na madigammə Ləwka tsa dī ghwəmmə, dəkwətər tsa ghwəmmə, mbə səkwəḡwəy na Demasə kwərakwə.

15 Səkwətəḡy tə ghwəy ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə ka Lawədishe. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Nimfa difa, lə mbəzliy basəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa nzə gwa'a.

16 Ma sa ka ghwəy jangamti zliya na gwa'ay, nza ghwəy vələnəvəshi kaa mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw mbə məlmə Lawədishe, nza ghəshi jangəti kwərakwə. Sa ka ghəshi vəlīkəvəḡwəy na shi va tsaslanaghəshee kwərakwə ba na, nza ghwəy

zhiniy jangəti. ¹⁷ Gəzancim
kaa Arshipə a ghəci məni
məhərli, ta mbə ghəciy
ghəra sləni fanambə Ndə
sləkəpə Yesəw Kəristəw va
mbə dəvə ci lə kwal tsa nza.

¹⁸ Yən yən Pəl kiy,
avandaa tsasli kwəma na
dzəghwa tikə lə dəvee, ta
səkwəṇwəy. A səkwəṇwəy
ya. Əntaa ghwəy zamti
ghən ta nza tsa nzee tsa kwa
fərshina ma. Nza ghwəy nza
ki, nza Hyala məntəṇwəy
wəzə hwər tsa nza.

**Kwa taja zliya
tsasliti Pəl kaa ka
Tesalønیکه
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci mbə məlmə Kwərintə na, mbə wə kwa baka wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalønیکه, tə hidfi ka Masedəwan, ndəkwe ndəkwe lə məlmə Filipə tsasli na zliya na. Kwatanjay a Pəl niy ghərahwə sləni mbə məlmə Tesalønیکه va. Mba'a niy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbəba, mba'a ghəshi mənishi ka mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw ki. Ma ləy hwəm ki na, dza *ka Zhəwifə mbə məlmə va ka hərhə va Pəl, mba'a ghəshi təhamti ki. A ghwəy dzaa kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 17:1-14. Ma na Pəl naci kiy, niy kərəta zəzə kwəma ciy dzəkən mbəzliy nəw Kəristəw mbə məlmə vaw. Va tsəgha ghwənay na Timəte ta dza ta kəətishi. Ma sa zhəghəkəvay Timəte na, mba'a gəzanci kaa Pəl dzəkən nzəy tsa mbəzli va. Kala shiy səəti məhərli shi tifa ya tsəgha sahwe ghəshi ngəra'wə. Sa favə Pəl kiy,

ma tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 3 Pəl mbə fal mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalønیکه sa garəshi ghəshi jarjar kwa kwal Hyala, ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə. Mba'a gəzanshi diba njasa mawti na dza ta kwəmay li shi.

Vəh 4:1-12 Pəl mətəzahanshi bərçi kaa ka Tesalønیکه nza ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma lə nəw kwal tsa shi va wəzə. Nza ghəshi nzəy shi wəzə fa.

Vəh 4:13 pa' tə vəh 5:1-11 Pəl gəzanshiy dzəkən səəkə tsa Yesəw ta basə mbəzli ci.

Vəh 5:12-28 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə ka Tesalønیکه.

Səkwəpə

¹ Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte, tsasli na zliya na, kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalønیکه. Səkwəə səkwəwəy ghəy ghwəy mbəzli Didi Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Məntəwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndəwəy zərəkə mbə nzəy tsa ghwəy!

Njasa nza nzəy tsa ka Tesalønیکه lə njasa banavə ghəshi nefər shi kaa Yesəw

² Ya hwēm̄ba cə'wə ghəy Hyalay, mbə cə'wə ka ghəy nza tə ghwəy kwərakwə. War mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza ta kwəma ghwəy gwanəwəy. ³ Tsəhəŋəy ma ghəy kwa kwəma dəmmə Hyalay, war mbə zəzə ka ghəy nzaa dzəkən sləni wəzə na ghəra ghwəy tə sa bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala, lə dzəkən jihə tsa jihəva ghwəy ta sləni va, sa di ghwəy Yesəw Kəristəw, zhini ka zəzə dzəkən fə tsa fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə tərəŋw ta Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. ⁴ Ghwəy ghwəy mbəzli diti Hyala niy ngwarməhiŋəyəy, a ghəy sənay Hyala təravəŋwəy na ta mbə ghwəy nza ka mbəzli nza. ⁵ Ghala pətsaa gəzəŋwəy ghəy va Yəwən kwəma wəzə nay, niy mənta na nja kwəma ka ndə vaa gəzə lə miy gwa'a tsəghaw, lə bər̄ci mbə, ka ghəra sləni *Safə tsa Hyala mbə ghəy niy gəzə ghəy kwəma, mba'a ghəy niy sənay wəzə wəzə, kwəma katanj na sa gəzə ghəy va, pə ghəy. A ghwəy sənay ya nzəy tsa ghəy njasa niy nzana, ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy, ta mbəə kəətiŋwəy niy nzəy ghəy gəla nzəy tsa va.

⁶ Sa dza ghwəy kiy, mba'a ghwəy nəwvə səəbə ghəy, lə sa Ntsaa sləkəmmə. Ghala pətsaa zləbavə ghwəy

kwəma Hyalay, tərəŋw niy sahwə ghwəy ngəra'wə. Ya tsəgha nzə kiy, a Safə tsa Hyala dēwdēw tsa niy ndəŋwəy vəshi dalala ta kwəma va. ⁷ Mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a ghwəy mənəŋwəy ka mbəzliy ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Masedəwan lə shi ka Akay gwa'a. ⁸ Ava war tə mbər̄kə kwəma ghwəy pəlivərivata kwəma Ntsaa sləkəmmə dzəmbə mbəzli daj. Kwataka tə hidī ka Masedəwan lə ni ka Akay na gwa'a tsəghaw. Ya pa' kwəmafay, a mbəzli favə njasa bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala. Sa nzana gwa'a mbəzli favə kwəma va kiy, nahwəti kwəma tība ghwəla gar zhini ghəy mətsahanshiw. ⁹ Ghəshi də'wə ghən tsa shi ka naa sla kwəma ghwəy. Ka gəzə njasaa niy ka'wətəŋəy ghwəy ghala pətsaa nza ghəy mbə məlmə ghwəy, ka gəzə njasa zlay ghwəy kwəma ta mbəreketi mba'a ghwəy zhəghanavə nefer ghwəy kaa Hyala, ka ghəranta sləni ghənzə Hyala katanj na, kwa bəpə piy. ¹⁰ Sa zlay ghwəy ta mbəriy, dzəghwa ghwəy ka ndəghə zhəkə tsa Zəghwə nza va dzaa səəkə mə ghwəmə. Zəghwə nza vay, ghəci na Yesəw tsa zhanakati Hyala va mbə məti. Ghəci mbəlantəmmə

1:3 1:3 5:1-2 **1:4** 1:4 2Tes 2:13, 16
17:5-9; 2Kwər 6:10; 2Tes 3:7, 9 **1:8** 1:8 Rm 1:8
14:15 **1:10** 1:10 5:1-2, 9; Rm 5:9

1:5 1:5 1Kwər 4:20 **1:6** 1:6 SləniKY
1:9 1:9 Zhj 17:3; SləniKY

na va *kwēma jikir na, nēghētaa Hyala dzaa bē nēfēē dzākēn ghwēmme ghala ngwēvēē dza vaa sēākē.

2

Njasa ghērati Pəl slēni Hyala mbē mēlmē Tesalōnikē

¹ A ngwarmēhinjēy, ya ghwēy dē'wē ghēn tsa ghwēyēy, a ghwēy sēnay, tsēhē tsa ghēy va mbē ghwēyēy, gēmēy niy nza naw, pē ghwēy. ² A ghwēy sēnay, madī ghēy tsēhē mbē ghwēyēy, a ghēy sahwē ngēra'wē mbē mēlmē ka Filipē, ka tsērēhwēnjēy mēndi. Saa tsēhēnjēy ghēy mbē ghwēyēy, war ghwēlashi niy nza ka dī ma kwēma ghēy dān. Dzēghwa Hyala mba'a fambēnjēy bērci mbē nefer ghēy, mba'a ghēy gēzanjwēy kwēma nzē wēzē na ya war mbē ngēra'wē tsa va ghēy tsēgha ki. ³ A na kwēma gēzē ghēy kaa mbēzliy, dzērvē dzar mbēw, kwēma gēmēy na mbē nēfē tsa ghēy mbē gēzē nzēw, ndē tība ghēy ngēdī liw. ⁴ Na na ghēyēy, kwēma gēzanjēy Hyala na sa gēzanshi ghēy kaa mbēzli. Kwēmaa dzaa tēbanshi kaa ke ngēriy gēzē ghēyēw, kwēmaa dzaa tēbantā kaa Hyala, ghēnzē saa sēnashi nefer ghēy na sa gēzē ghēy. Sa nzana mba'a ghēnzē

nanjēy mēk gar gēzē kwēma nzē. Va tsēgha fambēnjēy na gēzē Yēwēn kwēma wēzē na va mbē dēvē ghēy.

⁵ A ghwēy sēnay, na na ghēyēy, sēākē ghēy fēynjwēy ghani ta gēzanjwēy kwēmaa dzaa tēbanjwēyēw, sēākē ghēy mēnēhwē kwēma ta kwēmavē shi mbē dēvē ghwēyēw. Ava Hyalaa favē, ghēnzē dza naa ndēgha fēti tē ghēy! ⁶ Sēākē ghēy pēlahwē dikē, a mēndi fēē dzēti ghēy, pē ghēy mbē kwēma ghēy, ya va nihwēti mbēzliw. ⁷ A na nava ghēy kēē dī nzay, a ghēy ni mbēzli dikē dikē ni nza ghēy, pē ghēy. Sa nzanay, *ka kwal Yēsēw nza ghēy. Ya tsēgha nzē kiy, dī nava kwēma ghēyēw. ē na naa zhini ghēy mēninjēy ka mbēzliy njēdī ma kwēma, ka mēni kwēma lē ghwēy njasa ka mēmē kwa ndērazhi vaa mēni lē ndērazhi nzē. ⁸ Kwēma gaga sēākē ghēy mbē dīnjwēyēw. Tē mbērkē dī tsa vay, kwatakā yēwēn kwēma Hyala va wēzē na na saa dī ghēy gēzanjwēy gwa'a tsēghaw, lē piy tsa ghēyēy gwa'a niy dī ghēy ndanjwēy, sa nzanay, tērēnjwēy mawti ghēy kwēma ghwēy. ⁹ A ngwarmēhinjēy, a ghwēy niy nay, ghēy mbē gēzanjwēy yēwēn kwēma Hyala va wēzē nay, tērēnjwēy niy irēhwēvanjēy ghēy

havēghwə lə həvir lə slēni, ta shi zēməə dzəghwa hwər ghəy, vantaā ghəy dzaa fakənjwəy ngəra'wə tsaā pəlanəy shi zēmə. ¹⁰ Ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy ghwəy mbəzliy banavə nefer ghwəy va kaa Yesəwəy kwəma wəzə na niy məni ghəy, ka nəw kwəma lə kwal tsa nza, niy nza kwəma tifa gar ndanəy fəti mēndi mbəw. Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ndəghamti fətiy dzəkən ghəy, mba'a Hyala də'wə ghən tsa nza kwərakwə ba. ¹¹ Ya ghwəyngwəyshi na, a ghwəy sənay njasa niy məni ghəy lə ghwəy gwananjwəy kwərakwə, war njasa ka didi vaa kəəti ndərazhi ci. ¹² War ə niy cinwəy ghəy kwəma ka ghwəy məni kwa kwal Hyala, ka mətəshənjwəy bərci, ka pəla kwal tsaā kəətinwəy ta mbə ghwəy nəw kwal Hyala njasa dī na. Hyala va haranjwəy na ta nza ghwəy li mbə shəndəkə tsa nza tə pətsa sləkə na.

¹³ Zhini bay, zlay məni 'wəsa ghəy kaa Hyala dibaw. Sa wanay, sa nzana ghala pətsaa tsəhənjəy ghəy va mbə ghwəy ta gəzanwəy kwəma Hyalay, a ghwəy niy fa kwəma va, mba'a ghwəy niy zləbavə mbə nefer ghwəy ka sənay kwəma Hyalaa sava katan, kwəmaa səkə va ndə ngəri naw,

pə ghwəy. Ta na navay, kwəmaa səkə va Hyala na. Ghənzə na saa ghəra slēni va mbə ghwəy lə bəliti, ghwəy ghwəy mbəzliy banavə nefer ghwəy va kaa Yesəw *Kəristəw.

¹⁴ Ghwəy kiy ng-warməhinəyəy, kwəmaa kəsashi nihwəti mbəzli Hyala va banavə nefer shi kaa Yesəw tə hidī ka Zhəwde na saa kəsənjwəy va. Njasaa niy sanamiyshi *ka Zhəwifə va ngəra'wəy, tsəgha samiynwəy mbəzli tə hidī ghwəy ngəra'wə kwərakwə. ¹⁵ Ka Zhəwifə vay, ghəshi bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala niy nza, zhini mbəh ghəshi pəəsliti Yesəw Ndə sləkəmmə. Ge'i lə tsa ghəy tsa vəghwə diba kiy, a ghəshi samiynəy ngəra'wə kwərakwə. Ka məni kwəmaa təbanta kaa Hyala ghəshi ya jəwəw. Ka jaka mbəzli gwa'a gwa'a mənishi ghəshi. ¹⁶ Makəə makənjəy ghəshi va gəzanshi kwəma Hyalaa mbəlitishi kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mbə kwəma məni ghəshi va tsəghay, ə kərkamti ghəshi məni kwəma shi jikir na, dzəghwa Hyala mba'a bəti nəfəə dzəkən shi lə ngwəvə nza.

Nzəy tsa ka Tesalēnikē dəpanati nəfə tsa Pəl

¹⁷ A na na ghəy na ghəy kiy ngwarməhiray, ya tsəgha

kama ghəy mbə ghwəy lə vəgha ghəy nanay, war mbə zəzə nza ghəy dzəkən ghwəy. Tərənʷ səəkə ghəy mbə pəla zha ta kwəmay lə ghwəy, sa nzanay, ləy hwəm saa barvanəy ghəy va mbə ghwəy ta vəghwə jəwəy, lə dī zhəghəvaa zhəmbə ghwəy niy nza ghəy. ¹⁸ Va tsəgha niy dī ghəy tsəhənəy mbə ghwəy. Yən də'wə ghən tsee yən Pələy, dən sədee səəkee mbə pəla kwal tsa zha ta nighənəwəy, dzəghwa mba'a *ndə jaka tsa Hyala makəhwə kwal va ghəy. ¹⁹ Ta na navay, gar maw kwəmə nza ghəy lə ghwəy, sa nzanay, mbəzli Hyala nza ghwəy, kwataka tə mbərkə nihwəti mbəzli Hyala fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzlinə ta zhəmə Hyalaw, lə ghwəy ta na kwərakwə. Ghwəy bənəy na vəshiy dzəmbə nefer ghəy, tə ghwəy sənay məndi, a ghəy ghəratī sləni wəzə na, kə məndi. Lə kwəma ghwəy dza ghəy vəshi kwa kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw fəca dza naa zhəghəvaa zhəkə. ²⁰ Tsəgha na nava katan, ghwəy na ni ghəy mbəzli mənishi sli'i ghəy pay ti shi, lə vəshi nza ghəy mbə nefer ghəy tə mbərkə ghwəy.

3

¹⁻² Ma sa nzana mba'a ghəy hyayvanəy, kala səəkə

ghəy favə gaka ghwəy ki na, dza ghəy mba'a ghəy təkəti: «Wəzəba dza ghwəm ghwənanaghəshi Timəte na, mba'a ghwəm nzəyəm kwətim mbə məlmə Aten» pə ghəy. Dzəghwa ghəy tsəgha ki, mba'a ghəy ghwənəghənəwəy Timəte. Ghəci kiy, a ghwəy sənay zəməmmə na. Ntsa ghəra ghəy sləni Hyala li jakəjakə, ta gəzə kwəma *Kəristəw wəzə na kaa mbəzli na. Ma kwəma ghwənəghənəwəy ghəy Timəte tiy, ta mbə ghəciy mətəsavənəwəy bərci, lə ta mbə ghəciy kətitənəwəy nza ghwəy mbə garənəwəy jarjar tə kwəma Hyala banavə ghwəy va nefer ghwəy. ³ Vantaa ndə ya kwətin mbə ghwəy dzaa hwəy zlata kwəma Hyala, va ngəra'wə tsa sanəwəy məndi va. Na navay, a ghwəy sənay ngəra'wə tsa tsəgha tsa vay, nahwəti bəla mbə nzəy tsa ghwəmmə na ghwəmmə mbəzli Hyala. ⁴ Ghala pətsaa nza ghəy va mbə ghwəyəy, a ghəy niy gəzamtənəwəy ta sammə ngəra'wə dza məndi, pə ghəy niy ni. Ghəci na sa kən ghwəy tsa sana njasa niy sənay ghwəy va. ⁵ Va tsəgha nzana, sa sənay ya mbə sa ngəra'wə tsa va niy nza ghwəy pənəy, kala mbayee zhiniy sə'wati nava kwəma. Dzəghwee ki, bən yən ghwənəghə

Timōte kaa ngəjwəy, a ghəci dzaa nighətəjwəy, ta mbee sənay nda garəjwəy ghwəy jarjar tə bə tsa banavə ghwəy va nefer ghwəy kaa Yesəw. Sa nzanay, mbə dza niy nza heree va nəghətaa *ndə jaka tsa Hyala dzaa həərəhwəjwəy, mba'a ghwəy zlata nəw kwəma Yesəw. Ka gha nighə ki na, givə gəmta sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy taa nza.

⁶ Dzəghwa ndəs Timōte zhəkəy sana ki, sa səkə na mbə ghwəy, dza na mba'a slakəjəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa nza na. A ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw gwanashi, mbə dīva nza ghwəy kwa jipə ghwəy, kə. Ma kə bā na: War kən ghəy ka zəzə kwəma ghwəy nza ya hwəmba, tərəjw dī ghwəy zhiniy kwəmay lə ghəy kwərakwə, njasa nza ghəy va war mbə dī zhiniy kwəmay lə ghwəy, kə. ⁷ Ya tsəgha nza ghəy mbə sa ngəra'wə tərəjw kiy ngwarməhinəyəy, war sa səkə Timōte gəzanəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa banavə ghwəy nefer ghwəy gwanashi kaa Yesəwəy, mba'a ghəy kwəmayə bərki mbə nefer ghəy. ⁸ Nana kiy, a her ghəy zhəghwashi sa nzana, mba'a ghwəy garəjwəy jarjar mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə

sləkəpə. ⁹ Sənay ghəy njasa dza ghəy mənī tsava 'wəsa kaa Hyala ta vəshi ndanəy ghwəy naa dzəmbə nefer ghəyəw. ¹⁰ Havəghwə lə həvir nza ghəy mbə cə'wə Hyala tərəjw tərəjw a ghənzə ndanəy kwal ta mbə ghwəmməə zhiniy nay ghən tsa ghwəmmə, zhini mba'a ghəy banavəjwəy nihwəti shi sənashi ma ghwəy kwa kwal Hyala.

¹¹ Ə cə'wə ghəy dəmmə Hyala də'wə ghən tsa nzə, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghəshi gwəmantəjəy kwal tsaa tsəhə mbə ghwəy. ¹² Ə cə'wə ghəy Ndə sləkəmmə a ghəci mətəhəti kəli dī tsa dī ghwəy va ghən tsa ghwəy tərəjw dalala, lə dī tsa dī ghwəy va nihwəti mbəzli dība, nza dī tsa ghwəy nza yəmyəm lə dī tsa va ghəy tə ghwəy kwərakwə. ¹³ Ma ghalaba kiy, ta fambəjwəy bərki dza Ndə sləkəmmə mbə nefer ghwəy, ta mbə ghwəy nza dēwdēw kala fəti dzar kwa kabaka ghwəy kwa kwəma Dəmmə Hyala fəca dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə ghəshi lə mbəzli ci.

4

Naa təbanta kwəma kaa Hyala

¹ Naa tərmbə nana kiy ngwarməhinəyəy, a ghəy

niy banavəŋwəy njasa təbə na mbəzliy nəw Yesəw məni ta təbanta kaa Hyala. Dzəghwa tsəgha ghəwəy məni sənzənva. Sana kiy, a cə'wəŋwəy ghəy tərəŋw lə slən tsa Yesəw Ntsaa sləkəmmə, mətəsəhəm məni kwəma va tsəgha. ² Kwəmaa gəzanəy Ndə sləkəpə Yesəw va, mba'a ghəy banavəŋwəyəy, a ghəwəy sənata. ³ Ma kwəma dī Hyalay, mba'a ghəwəy mənīŋwəy dəwdew, Ka ndəghwə ghən tsa ghəwəy va məni njəfa. ⁴ Ya wa ndə mbə ghəwəyəy, sənay tə ghəci kəsə ghən tsa ci mbə nzəy tsa ci dəwdew lə bama ti. ⁵ Əntaa ghəwəy zlay ndərshiy tsa ghəwəy mbahəŋwəy dzəmbə kwəmaa təbə ma nja mbəzliy nəw ma Hyala ma. ⁶ Əntaa ndə ya tsamaba ci mbə ghəwəy dzaa mananci *kwəma jikir na kaa tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw, ya ka sla mətəsə ta mali ci, ya ka gwəfə shi ci ma. A ghəy niy gəzanəwəy kwəma va wəzə wəzə ghala kwatanata, ma gəla mbəzliy məməni shi tsəgha ni vay, ta basanshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə, pə ghəy niy ni. ⁷ Ta na navay, ta nza ghəwəmmə ka mbəzliy məməni njəfa harvəmmə Hyalaw, ta nza ghəwəmmə ka mbəzli dəwdew ni harvəmmə na. ⁸ Ava va tsəgha nzana ki, ya wa

ntsaa zləba ma kwəma vay, nəghətaa ghəci ni kwəma ndə ngeriy zləba mee kə ma. Kwəma Hyala na sa zləba ma na, ghənzə saa ndəŋwəy Safə tsa nzə va dəwdew tsa.

⁹ A na kwəma dīva kwa jipə ghəwəy, ghəwəy ngwarməmə mbə nəw Yesəwəy, ya kala tsasliŋwəy kwəmee dzəkən nava kwəmay, kwəma tibaw. Sa nzanay, a Hyala də'wə ghən tsa nzə banavəŋwəy dīva kwa jipə ghəwəy njasa təbə na. ¹⁰ Ava ghənzə na kwəma məni ghəwəy sana kaa ngwarməhim mbə nəw Yesəw tə hidī ka Masedəwan gwanashi, ə cə'wəŋwəy ghəy, a ghəwəy zhiniy mətəsəhə dza kwa kwəma kwa kwəma lə dī tsa va. ¹¹ Ə pə ghəwəy jihəva, ta mbə nzəy tsa ghəwəy nza lə zərkə mbə. Ya wa ndəy, ə kəə nighəə dzəkən ni ci shiy, ka məni sləni də'wə ghən tsa ci ta təhə ghəzli kən ghən ci. Njasa niy gəzanəwəy ghəy va ghala kwatanata. ¹² Mba'a pə ghəwəy məni tsəghay, war ta fal kwəma ghəwəy dza mbəzliy nəw ma Yesəw dza tərəŋw! Ya nimaba shiy ghalaba kiy, ka dza ghəwəy ghishi gar dza ghəwəy ta cə'wəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən
mbəzliy nəw Yesəw
bəkəwəshi, lə dzəkən zhəkə
tsa Ndə sləkəpə*

13 A ngwarməhinjəy, ka di ghəy ghwəy kala sənata kwəmaa dzəkən mbəzliy bəkwəshiw. Əntaa ghwəy taa nza cəlikwə, nja mbəzliy fəy ma ghən tsa shi gəzlijə ta zhakati mbə mətī. 14 Ghwəmmə kiy, a ghwəmmə sənay a Yesəw mətīy, mba'a Hyala zhanakati mbə mətī pə ghwəmmə. Njana nzana tsəghay, kwəma tifa ka səmməw, a ghwəmmə sənay, mbəzliy banavə nefer shi ka Yesəw, mba'a ghəshi bəkwəshiy, ta zhanakatishi dza Hyalaa dza, ta nzəy lə Yesəw, pə ghwəmmə.

15 Ma kwəma dza ghəy na ta gəzə sanay, kwəma gəzəkə Ntsaa sləkəmmə Yesəw lə miy tsa ci na, ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy dzaa nza tə ghwəməmmə fəca dza Ndə sləkəmmə Yesəw zhəghəvaa zhəkəy, ka dza ghwəmmə dzammə dzəvəgha Yesəw pərba ghwəmmə kaa mbəzliy bəkwəshiw. 16 Fəcavay, ta gəzəkəvəri kwəma dza Hyalaa dza ta gha məniva shiy, ka mazə tsa ka kwal Hyala dzay, mba'a ngwəmata lala, ka məndi fa ki na, viy təlimə Hyalaa gaka, ka məndi nighə ki na, Ndə sləkəmmə Yesəw mbə səkwa səəkə mə ghwəmə.

Ma mbəzliy niy yivə kwəma Yesəw niy bəkwəshi kiy, pərba ghəshi dza naa zhakatishi mbə mətī. 17 Ləy hwəm ki na, nza Hyala kafammə ghwəmmə niy tərmbə ləməcimmə mbəzli, ta dzaa jakəva məba tə ghwəmə mbə kwələbi li shi, ta mbə ghwəmmə madi gwanammə ta kwəmə lə Ndə sləkəmmə Yesəw mbə safə tsəgha ki. Ma nza ghwəmmə nza gwanammə vəgha Ndə sləkəmmə Yesəw, ya pa' hwəmba ki. 18 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy dəpə ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə kwəma va.

5

Tsakətəvanjwəyəm wəzə

1 A ngwarməhinjəy, a na vəghwə tsa dza shi vaa məniva ti lə vici va gwa'ay, ya kala tsaslijwəy kwəma ghəy dzəkən na, kwəma tifaaw. 2 Sa nzanay, ya ghwəyinjwəyshi na a ghwəy sənay njasa ka ndə ghəli vaa səəkə vətəghə həvir dza vici Ndə sləkəmmə səəkə. 3 Ghala pətsa dza mbəzliy ni, kay, a wahə tifa nana, kwəma tifaagapəw kə ghəshiy, war vətəghə dza ngəra'wəə səəkəy dzəkən shi. Njasa ka ya vaa ghavəə kafəta ta mali lə hwər vətəghə. Ka dza kwal nza va

4:13 4:13-17 5:1-2; 1Kwər 15:51-52 **4:13** 4:13 1Kwər 15:18-19; Ef 2:12 **4:14** 4:14 Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 12, 20 **4:15** 4:15 1Kwər 7:10, 25 **4:16** 4:16 1Kwər 15:23 **4:17** 4:17 Zhj 12:26; Rm 5:17; Flp 3:20 **5:2** 5:2 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mt 24:36; Flp 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; nja ndə ghəli: Mt 24:43; 2Pi 3:10; ShiZhj 3:3; 16:15 **5:3** 5:3 Zher 6:14-15; Mt 24:39

ndə gar zhini ghəciy mbəliy ghwəla kiw! ⁴ Ghwəy, na na ghwəy kiy ng-warməhiñəy, mbəzli mbə kwəsli nza ghwəyəw, əntaa kwəma va dzaa ngalitəñwəy vətəghə, njasa ka ndə ghəli vaa ngaliti mbəzli ma. ⁵ Ghwəy gwanəñwəy na na ghwəyəy, mbəzli mbə wəñ pi nza ghwəy, mbəzli mənəni kwəma havəghwə. Mbəzli ka mənəni kwəma həvir dzar mbə kwəsli nza ghwəmməw. ⁶ Njana nzana tsəgha kiy, na na ghwəmmə na, ka hi ghwəmmə nja nihwəti mbəzli gwanashi ni ma. Tsəmtəmmə pə ghwəmmə nzəyəmmə, ka ya ghən tsa ghwəmmə va shi tə hidi. ⁷ Sa nzanay, həvir ka məndiy hi, ntsaa sahwə shiyəy, həvir ka naa ghi! ⁸ Na na ghwəmməy, mbəzli mbə wəñ pi nza ghwəmmə, ə pə ghwəmməə ya ghən tsa ghwəmmə va shi tə hidi. Ə pə ghwəmmə bənavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw, ka dī nihwəti mbəzli ka məjə'a tsa ghwəmmə kwəbəñ tsahi tsa pakən ghwəmmə ta mbəz. Zhini mba'a ghwəmmə fəy ghən tsa ghwəmmə gəzliñə ta vici dza Hyalaa mbəlimmə ti ka məjə'a tsa ghwəmmə daghwəba tsahi tsa pambə ghwəmmə mbə ghən ghwəmmə ta mbəz. ⁹ Ta na navay ta sammə ngəra'wə təravəmmə Hyalaw, ta

mbəlītəmmə tə mbərkə sləni wəzə na ghərati Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw təravəmmə na. ¹⁰ Yesəw Kəristəw tsa vay, aa mətiy tə ghwəmmə. Ta mbə ghwəmmə nzəy li tə pətsa kwətīñ tsay, fəca dza naa səkə. Ya ghwəmmə bəkwə bəkwə dza naa nza, ya ghwəmmə tə ghwəmməmmə tsətsə dza naa nza. ¹¹ Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy mətəshə bərçi kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ka kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ta kəli kwa kwal Hyala. Njasa nza ghwəy va mbə mənəni sənzənva.

Kwa kərnī gəzə kwəma mba'a səkəwəpə

¹² A ngwarməhiñəy, ə cə'wəñwəy ghəy, dī pə ghwəy dī fəti va mbəzliy ghəra sləni Hyala mbə ghwəy, mbəzli fəy Ndə sləkəmmə kwa kwəma ghwəy ta bəniñwəy shiy. ¹³ Ə pə ghwəy ha'wə ti shi tərəñw, ka dī kwəma shi dalala, ta sləni Hyala ghəra ghəshi kwa jipə ghwəy. Lə zərəkə pə ghwəy kwa jipə ghwəy lə mbəzli.

¹⁴ Ə cə'wəñwəy ghəy dība ngwarməhiñəy, ə pə ghwəy gəzə kwəma kaa ka meredem mbə ghwəy, ka mətəshanshi bərçi kaa mbəzli nza hazlənə mbə nefer shi, kəətim mbəzli daw daw bərçi ni. Ə

pə ghwəy sə'wa kwəma mbəzli gwanashi. ¹⁵ Mənim məhərli wəzə, vantaa ndə mbə ghwəy təkə wa kwəma jikir tsa mananati tsahwəti ndə, lə *kwəma jikir na kwərakwə dība ma. Ya hwəmbay ə pə ghwəy jihəva ta məni kwəma wəzə na kwa jipə ghwəy, lə kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni.

¹⁶ Ə pə ghwəy vəshi ya hwəmba! ¹⁷ Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə Hyala ya hwəmba ma! ¹⁸ War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala ya mbə namaba kwəmaa məniva gwa'a. Ghənzə na kwəma dī Hyala ghwəy mananta, ghwəy mbəzliy jakəŋwəy lə Yesəw *Kəristəw.

¹⁹ Ka makə sləni dī *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa məni ghwəy ma. ²⁰ Ka ndərə kwəma mbəzliy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghwəy ma. ²¹ War nighə pə ghwəy nighə shiy gwanashi. Nza ghwəy təra na wəzə na kwəma mbə shi. ²² Əntaa ghwəy məni ya namaba hwəlfə *kwəma jikir na ma.

²³ Nza Hyalaa bəpə zərkə, məntəŋwəy dəwdəw kwa kwəma nza. Mba'a ndəghwətəŋwəy məhərlihi ghwəy, lə nefer ghwəy, mba'a vəgha ghwəy gwa'a, kala dza rəfaa nza tar kabaka ghwəy ya jəw, fəca vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəkə.

²⁴ Hyalaa harəŋwəy va ta nza ghwəy ka shi nza, ta mənti dza na tsəgha, sa nzanay, ka gəzə kwəma na bakə bakəw.

²⁵ A ngwarməhinəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy kwərakwə.

²⁶ Səkwətim ngwarməhimmə nəw Yesəw wəzə wəzə.

²⁷ Ə cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghwəy janganshira zliya na kaa ngwarməhimmə gwanashi. ²⁸ Ava tība kərayee, nza ghwəy nza ki. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

**Kwa baka zliya
tsasliti Pəl kaa ka
Tesalōnikē
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ghala pətsaa tsasli Pəl kwa baka zliya nay, ghəci ghwəlay mbə məlmə ka Kwərintə nza na, mba'a favə war ghwəlashi na ka Tesalōnikē mbə sa ngəra'wə, kə məndi. Mba'a Pəl favə dibaa dzəkən nihwəti shiy səəvəri məhərli shi dalala. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shiy, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə ta nama ka ghwəmmə zhiniy ghəra slənia? kə ghəshi. Zhini ma kə nihwəti mbəzli bə na, a Yesəw səəkəy mbəradzəy, kə niva. Va tsəgha tsaslanaghəshi Pəl zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanshi kaa ka Tesalōnikē a ghəshi sə'wa ngəra'wə tsa san-shi məndi va.

Vəh 2:1-12 Pəl gəzanshi shiy dzaa məniva ghəngħən ghəngħən ka Yesəw madi ta səəkə.

Vəh 2:13 pa' tə vəh 3:1-5 Pəl fal Hyala ta ka Tesalōnikē. Zhini mbə dəwshi ghəci nza ghəshi

mbəə cə'wə Hyala ti diba.

Vəh 3:6-15 Ma tə kwa kəni kwəma ci kiy, a gəzanshi Pəl kwəma kaa ka Tesalōnikē nza ghəshi nəw lə mənī sləni shi, ka dza kwa kwəma kwa kwəma. Ya wa ndə na, ka ghəra sləni lə dəvə ci ta pəla shi zəmə ci.

Vəh 3:16-18 Pəl səkwə ka Tesalōnikē

Səkwəpə

¹ Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte tsasli na zliya na kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalōnikē. Səkwə səkwənjwəy ghəy ghwəy mbəzli Dəmmə Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw.

² Məntənjwəy wəzə hwər tsa nə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw mba'a ghəshi ndənjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Ngwəvəə dzaa nza tiba fəca dza Kəristəw zhəkə

³ A ngwarməhinəy, ya hwəmbay, war 'wəsa dza ghəy mananta kaa Hyala dalala ta kwəma ghwəy, wəzə na ghəy mananta 'wəsa tsəgha, sa nzanay, kwa kwəma kwa kwəma mətəhə ghwəy bə nefer ghwəy kaa Yesəw, zhini tsəgha ghwəy mətəhə diva kwa jipə ghwəy gwanənjwəy diba. ⁴ Sa nzana va tsəgha

kiy, lə vəshi ka ghəy gəzə kwəma dza kwa ghwəy, sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə jakəva tsa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ghwəy kiy, tərəŋw saŋwəy məndi ngəra'wə, ka irəŋwəy dalala. Ya tsəgha nzə ki na, mba'a ghwəy garəŋwəy jarjar kwa kwal Hyala, war ə ghwəy mətəhə bə nefer ghwəy kaa Yesəw.

⁵ Ava tə kwəma nja sava sənay ghwəmmə njasa dza Hyala ta sla ngwəvə nzə lə kwal tsa katan tsa. Sa nzana va mba'a ghwəy sahwə ngəra'wə ta kwəma Hyalay, ge'i ge'i dza ghwəy nza ta nza mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁶ Ta na navay, lə kwal tsa slar tsa dza Hyalaa slavəri kwəma va. Ta sanamiy ngəra'wə dza naa dza kaa mbəzliy samiŋwəy ngəra'wə va kwərakwə. ⁷ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə sa ngəra'wə va sanay, ta dəkətəŋwəy dza naa dza lə ghəyŋəyshi gwa'a, ghala vici dza Yesəw, Ntsaa sləkəmməə zhəghəvaa səkəkə mə ghwəməə zhəti hidī ni. Ghəshi lə ka kwal Hyala nza bərçi və shi dza naa səkəkə. ⁸ Ta səkəkə dza Yesəw, lə ghwə ka tsə ngad ngad ngad, ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy hazləni ma va Hyala, lə kaa mbəzliy dī ma zləba Kwəma wəzə na va gəzə məndiy dzəkən Ndə sləkəmmə Yesəw. ⁹ Kwəma

dza Hyalaa irətishi liy, ə dza naa zamtishi kwa ndimndim, mba'a təhamtishi kərakəkə lə Ntsaa sləkəmmə kala dza ghəshiy nay njasa nza shəndəkəkə tsa dikəkə tsa mənī Yesəw Ndə sləkəmmə ki. ¹⁰ Fəca vici dza Ndə sləkəmmə zhəghəvaa səkəkə dza kwəma vaa məniva, fəca nava vici dikəkə na va dza naa səkəkə, nza nici mbəzli fal, ka fə dikəkə mbəzliy banavə nefer shiy dzəti gwanashi. Ghwəy kwərakwə kiy, mbə mbəzli va dza ghwəy nza jakəkə, sa nzana mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw sa gəzanwəy ghəy kwəma ci.

¹¹ Ava va tsəgha ka ghəy cə'wə Hyala tə ghwəy ya hwəmba. Ma kwəma ka ghəy cə'wə Hyala tiy, a ghənzə məntəŋwəy ka mbəzli ge'i ge'i ni ta kwəmavə piy tsa kədī ma va harəŋwəy na ti. Mbə cə'wə ka ghəy nza dība a ghənzə kətitəŋwəy lə bərçi nzə, ta mbə ghwəy mənī kwəma wəzə na təkəti ghwəy mənī nzə gwanata, zhini ka kətiŋwəy, nza sləni ghəra ghwəy tə mbərkəkə sa banavə ghwəy nefer ghwəy nza wəzə. ¹² Ghalabā kiy, ta fal slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw dza mbəzli tə mbərkəkə kwəma ghwəy. Zhini ka falŋwəy məndi ta nza, tə mbərkəkə na ci kwəma ba. Kar Hyala ghwəmmə ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw

dza naa mənti kwəma va tsəgha lə wəzə hwər tsa shi.

2

Shiy dzaa məniva ka Yesəw gha zhəkə

¹ A ngwarməhinəy, a ghəy dī gəzanwəy kwəmaa dzəkən vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa zhəkə ti ta basəva ghwəmmə kwa kwəma ci. A cə'wənwəy ghəy, ² Ya ə nə nihwəti mbəzli kaa ngənwəy, a vici dza Ndə sləkəmmə zhəkə ti səkəta kə ghəshi: Ya ka gəzə kwəmaa səkə va Hyala gəzə na tsəgha, ya mbəzliy bəniwəy kwəma Hyala gəzəkə na, ya ə nə məndi, ghəy tsaslikə na zliya ta gəzanwəy tsəgha, kə məndiy, əntaa dzaa nza nza'jəw tsəgha na, mba'a məhərli ghwəy səta, ya her ghwəy na, ka dza ma. ³ Əntaa ghwəy dzaa zləba ndəə ngədiwəy ya dza njaa ma. Ka vici dza Ndə sləkəpəə zhikə ti mənivay, pərba zlay dza mbəzli dən zlay nəw kwal Hyala. Ka ntsaa gwəra va tə məni jikir dza Hyala ta gha zamti dza na, mba'a təzliy. Ma ghalaba ki na, nza vici va səkə. ⁴ Sa ka Ntsaa gwəra va tə jikir səkəy, mba'a fəy ghən tsa ci ka ntsaa tanətə slən shi tsəfəkwə mbəzli kwa kwəma shi, ya Hyala na, ya nihwəti shi bəti mbəzli ka

Hyala na ghəshi. Pa' mbə *ciki Hyala dza naa tsəhəy, ka na dzay, dərəsə nzəyəy mbəba, yən na Hyala, kə dzaa ni.

⁵ E niy gəzanwəy kwəma va niy nza, ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy, zamti ghən ghwəy ti na? ⁶ Nana diy, kwal və ta səkə ta məni kwəma ci vaw, a nihwəti shiy makəti tifa, shi sənashi ghwəy ghəshi. Ma ghala pətsa dza vici bərkəti Hyalaa mənta gwa'a kiy, ma nza Ntsaa gwəramti jikir va civaa dzəti ngwəla ghwazhə ghwazhə ghalaba ki. ⁷ Ta na navay, ya sana na dən na mbəzliy zhini ghən kaa Hyala. Ə na na nzanay, na ci va kwəma na ka dza naa məniva diw. Sa ka Hyala katamti ntsaa makəti va va səkə dza naa məniva. ⁸ Ma sa ka na barvay kiy, ma nza Ntsaa gwəra jikir va dzəti ngwəla wəzə wəzə ki. Ma sa ka Ndə sləkəpə Yesəw zhəkəy na, nza zamti lə safə tsa mbə miy ci, mba'a lə shəndəkə tsa ci ghalaba ki. ⁹ Ma ntsa jikir tsa vay, lə bərçi banavə *ndə jaka tsa Hyala dza naa səkə. Ka na dza na, ka məməni shi səkə ma məndiy nashi, shi mađanə mađanə ni ghəngən ghəngən kwa kwəma mbəzli, ka ngədiwə li shi. ¹⁰ Ya nimağa hwəlfə shi jikir ni tə hidī gwa'ay, war məni dza naa mənishi, ta mbə ghəciy ngədiwə

2:1 2:1-2 1Tes 4:15-17; 5:1-2 **2:2** 2:2 2:15 **2:3** 2:3 1Tim 4:1; 1Zhnj 2:18
2:4 2:4 Ezhek 28:2; Dani 11:36; ShiZhnj 13:5-6 **2:8** 2:8 Ezay 11:4; ShiZhnj 19:15
2:9 2:9 Mt 24:24; ShiZhnj 13:11-13

mbəzliy dzaa zashi. Shiy dzaa mēnti dza ghəshiy zashiy, sa nzana kala dī zləba na katan na va kwəma dzaa mbəlantishi ghəshi, mba'a kə ghəshi niy zləbavə nzay, ta mbəlantishi niy dza Hyala nza. ¹¹ Sa dī ma ghəshi zləba na katan na va kwəma kiy, dza Hyala mba'a banakəshi bərciy banshi zəzə kwəmaa dzaa zamtishi, ta mbə ghəshiy bə nefer shi kaa dzərvə. ¹² Ma mēnti Hyala tsəghay, ta mbə ngwəvəə kəsəy mbəzliy dzaa banavə ma nefer shi kaa na katan na kwəma gwanashi, ka vəshi war ta mēni na jikir na kwəma.

Mbəzli tsəhavə Hyala ta mbəlitishi nza ghwəy

¹³ Ghəy na ghəy kiy ngwarməhinəyəy, ya hwəmba na, war 'wəsa dza ghəy mananta kaa Hyala ta kwəma ghwəy, ghwəy mbəzli diti Ntsaa sləkəmmə va. Ta na navay, ghala kwatanata hidī ghwəla ta ghava tsəhavəŋwəy Hyala ta nza ghwəy ka mbəzli mbəliti na lə bərci Safə tsa nzə dēwdew tsa. Safə tsa va mēntəŋwəy na ka ni Hyala mbəzli. Sa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa na katan na va kwəma, va tsəgha mbəlantəŋwəy na. ¹⁴ Ta mbəlīŋwəy tsəgha haraŋwəy Hyala lə Yəwən kwəma wəzə na va gəzanəwəy ghəy. Ta mbə

ghwəy kwəmavə shəndəkə tsa Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw harvəŋwəy Hyala. ¹⁵ Va tsəgha na kiy, ngwarməhinəyəy, garəŋwəyem tə kwəma Yesəw jarjar. Kəsəvəm shi banavəŋwəy ghəy va mbə nefer ghwəy, ya ni bəniŋwəy ghəy lə miy tsa ghəy, ya ni tsasləghəŋwəy ghəy kwa zliya gwa'a.

¹⁶ Kar Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ciy, a ghəshi dītəmmə tərəŋw. Dzəghwa ghəshi lə wəzə hwər tsa shi, ka bəmmə bərci ya hwəmba, ka kəətimmə ta fə ghən ghwəmmə gəzliŋə ta shiy dzaa səkə wəzə ni. ¹⁷ Nza ghəshi ndaŋwəy neferiy mēni kwəma, mba'a ghəshi ndaŋwəy bərci ta ghəra sləni wəzə na, lə ta gəzə naa təbanta kwəma ya hwəmba.

3

Cə'wəm Hyala tə ghəy

¹ A ngwarməhinəy, a naa tərmbə kwəma dza ghəy gəzanəwəy kiy, cə'wəm Hyala tə ghəy, ta mbə kwəma Ndə sləkəpə Yesəw pəliva a dzəmbə mbəzli tanjan. Ma nza mbəzli dza kwa nahwəti bəla fə shəndəkəə dzəti, njasa nza ghwəy va mbə fə shəndəkəə dzəti kwərakwə. ² Zhini bay, cə'wəm Hyala tə ghəy, a ghənzə mbəlantəŋəy mbə

dəvə ka ndərəm gəmgəm ni va. Sa nzanay, mbəzli gwanashi banavə na nefer shi kaa Yesəwəw.

³ A na Ntsaa sləkəmmə naci, ka gəzə kwəma na bakə bakəw. Ta kətitəŋwəy dza na, nza ghwəy mbəə nza lə bər-ci, mba'a ndəghwətəŋwəy va *ndə jaka tsa Hyala. ⁴ Tə mbərkə sa kətitəŋəy Ntsaa sləkəmməy, mēnti ghən ghəy bakə bakə ta kwəma ghwəyəw, a ghəy sənay mbə mēni kwəma gəzəŋwəy ghəy nza ghwəy, zhini ta nəw ghwəy dza lə mēni nzə ya hwəmba nzə ba.

⁵ Nza Ndə sləkəmmə kətitəŋwəy mbə nefer ghwəy ta mbə ghwəy dī Hyala, ka mbay sə'wa kwəma njasa sə'wahwə *Kərīstəw va.

Wəzə na ndəə ghəra sləni

⁶ A ngwarməhinəy mbə nəw Yesəw, lə slən tsa Yesəw *Kərīstəw Ntsaa sləkəpə gəzəŋwəy ghəy. Kərakə pə ghwəy lə ka mar mbə nəw Yesəw va dī ma ghəra sləni. Niva mbəzliy, ə dī ma ghəshi fəti ta kwəma banavəŋwəy ghəy. ⁷ A ghwəy sənay wəzə wəzə njasa dza ghwəy mēni ta nəw səəbə kwəmaa niy mēni ghəy. Ghala pətsaa niy nza ghəy mbə ghwəyəy, ka mar niy nza ghəyəw ⁸ Niy zəhwə shi zəmə ndə ghəy təgəm mbə ghwəyəw.

Ghəy də'wə ghən tsa ghəy niy tsəva na lə ghəra sləni, havəghwə lə həvir gwa'a, ta mbə ghəy kwəmavə shi zəmə ghəy. Vantaa mēni kwəma kən ghəy dzaa nza kən ndə mbə ghwəy ⁹ Saa niy mēni ghəy va sləni va tsəghay, ə niy kama ghəy gar dəw shi zəmə va ghwəyəw, nza ghwəy mbəə nəw kwəma mēni ghəy va niy nə ghəy.

¹⁰ Ghala pətsaa nza ghəy va mbə ghwəyəy, a ghəy niy gəzəŋwəy, ma pə ghəy niy niy: «War mba'a kə ndə kala dī ghəra sləniy, ka nga shi zəmə ghwəy kaa tsava ndə kwərakwə ma!» pə ghəy niy ni. ¹¹ Sa wana gəzəŋwəy ghəy kwəma va tsəgha sana kiy, sa favə ghəy mēndiy gəzə «A nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ka dī ghəshiy ghəra sləniw, war kakahwə kwəma kən shi nihwəti mbəzli na na shi kwəma mēni ghəshi» kə mēndi. ¹² Gəla mbəzli vay, avanta kwəma gəzənsi ghəy, a ghəshi mēni. Lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kərīstəw gəzənsi ghəy, ə kə ghəshiy ghəra sləni shi lə kwal, a ghəshi pəla shiy dzəghwa hwər shi lə dəvə shi də'wə ghən tsa shi.

¹³ Na na ghwəy na ghwəy kiy, nihwəti ngwarməhinəyəy, ə pə ghwəy nəw lə mēni kwəma wəzə

3:3 3:3 1Kwər 10:13; 1Zhj 5:18 **3:4** 3:4 1Kwər 4:16; Gal 5:10 **3:6** 3:6 3:12; 1Tes 5:14 **3:8** 3:8 1Tes 2:9 **3:9** 3:9 SləniKY 18:3; 1Tes 1:6; dəw kəti 1Kwər 9:4 **3:10** 3:10 1Tes 4:11 **3:11** 3:11 1Tim 5:13 **3:12** 3:12 Ef 4:28
3:13 3:13 Gal 6:9 **3:14** 3:14 1Kwər 5:9, 11

na, ka dali ghwəy və ma.
¹⁴ Mba'a kə tsahwəti ndə
 dzaa nza mbə ghwəy, kala
 dza ghəciy dī fəti ta kwəma
 gəzanḡwəy ghəy mbə zliya
 nay, cati tə ghwəy dəvə tə
 tsava ndə, mba'a ghwəy
 zlay jakəva li, ma nza
 ghəci mbəə sənay kwəma
 gəmgəm na na sa mənTEE
 na, kə. ¹⁵ Ya tsəgha nZə
 dība kiy, əntaa ghwəy taa
 nzəyḡwəy li nja ndə jaka tsa
 ghwəy ma! War ə pə ghwəy
 dzaa gəzanci kwəma njasa
 ka ghwəy gəzanci kwəma
 kaa zəmənḡwəy tsa mbə
 nəw Yesəw ghəci kə mənTI
 *kwəma jikir na.

*Kwa kərni gəzə kwəma
 Pəl*

¹⁶ Ndə sləkəpə Yesəw tsaa
 bə zərkə va kaa mbəzliy,
 ndanḡwəy zərkə ghəci də'wə
 ghən tsa ciy dzəmbə ne-
 fer ghwəy ya hwəmba, ya
 dza kwa namaba bəla gwa'a.
 Nzəyəy tə ghəci lə ghwəy
 gwananḡwəy.

¹⁷ Dzəghwa tə pətsa
 səkwənḡwəy ya tsa mbə zliya
 nay, yən yən Pəl də'wə
 ghən tsee lə dəvee tsasli
 na nava bəla. Tsəgha kee
 tsasli slən tsee dzəmbə ni
 ya zliyahi tsaslee. Ni ya
 tsasli shiy na shi ni. ¹⁸ Ava
 tība kərayee, nza ghwəy nza
 ki. Məntənḡwəy wəzə hwər
 tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw
 *Kəristəw gwananḡwəy.

**Kwa taña zliya
tsasli Pəl kaa
Timəte
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ta bə kaa madigay Timəte tsasli Pəl zliya na. Ma kə kaa har Timəte tsa vay: «Zəghwee» kə. Sa nzana ghəci niy kəətiti Timəte ta banavə nəfə tsa ci ghəci kaa Yesəw, va tsəgha har na tsəgha. Timəte tsa va dibay, ndə mbə mbəzli ghəra Pəl sləni Yesəw li shi niy nza na. Piya dan məniti Timəte mbə ghəra sləni ghəshi lə Pəl tə pi kwəti, cəke' ghəci sənay nzəy tsa Pəl wəzə.

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, məniti pəlay səmə kwa fərshina mbə məlmə Rəm na, ghəci mbə zhiniy təwrə tə hidī ka Masedəwan, kə ghəshi. Ma na Timəte naci kiy, ghəci mbə məlmə Efesə na. Pəl niy gəzanci na nzəyəy mbəba, ta mətəhə bərzi lə ta bəni shiy kaa mbəzli mbəba. Məlmə Efesə vay, məlmə dikə na, ndəkwə vəgha kwəfa dikə na. Dan ka mbəzliy təwrə mbə ta zhəghə dəvə.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: 2:7; Hyalaa mbəlittəmmə: Tit 3:4; fəy ghən gəzliyə: Kwəl 1:26-27

Vəh 1 Pəl gəzanci kaa Timəte nza ghəci makə mbəzli va bəni shi dzərvə dzərvə ni kaa mbəzli, ka gəzəə dzəkən wəzə hwər tsa mananati Hyala ghəci Pəl. Zhini ka gəzə kaa Timəte a ghəci kəsəvə ndəghwə kwəma Hyala wəzə mbə nəfə tsa ci.

Vəh 2 Pəl gəzanci kaa Timəte a ghəci gəzanshi cə'wə Hyala kaa mbəzli, ka gəzanci njasa dza zhər lə mi'iy nzəy mbə jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Timəte njasa təbə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəci sənay tərashi.

Vəh 4 Pəl mbə gəzanci kaa Timəte dzəkən kwəma dza mbəzliy məniti ge'i lə kwa kəni vəghwə. Zhini ka gəzanci a ghəci mbə məniti məhərli lə kwəma dza naa bananshi kaa mbəzli diba.

Vəh 5 pa' tə vəh 6:1-10 Pəl gəzə kaa Timəte dzəkən nzəy tsa mi'i mbəreketi, lə nzəy tsa ka 'wa kwal kaa mbəzli, lə nzəy tsa mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw, lə nzəy tsa ka shiy.

Vəh 6:11-21 Kwa kəni gəzə kwəma Pəl kaa Timəte

Pəl səkwə Timəte

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kar Hyalaa mbəlitəmmə ghəshi lə Yesəw Kəristəw ntsa fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti fəyra na ka ndə kwal tsa Yesəw.

² Kaa ngəŋa gha Timote tsaslee zliya na. Ghay, nja zəghwee yakee katan katan mənija gha, sa kətitəŋee mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw *Kəristəw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Məni tə ghwəy məhərli va mbəzliy bəniŋwəy shiy kama katan ni

³ Ə dee ghaa nzəyŋa mbə məlmə Efesə, njasaa niy gəzəŋee va yən madi ta dzaraa dzəti hidī ka Masedəwan. A nihwəti mbəzli mbə məlmə vay, kwəmaa kama katan na kwa kwal Hyalaa bəni ghəshi kaa mbəzli. Ə pə ghaa makəshi va bəni niva shiy kaa mbəzli. ⁴ Gəzanshi, ka kəslimbə ghən ghəshi kən kwəma mbəzli mbəradzə lə bəbala jijihi, ka dzar ka dzar, kala kərkəva ma ma, pə gha kaa ngəshi. Niva shiyəy, war ghəpə na sa fə ghəshiy

dzəghwa jipə mbəzli tə gəm gwa'a tsəgha. Ka kəəti mbəzli ghəshi ta sənay njasa mbəli Hyala mbəzliw. Mba'a kə ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ta mbəliy dza na.

⁵ Sa wana dza ghaa gəzanshi kwəma va tsəghay, ta mbə ghəshiy di nihwəti mbəzli lə di tsa səkə mbə nefer dewdew ni, ka mənī kwəma wəzə na ghəshi, mba'a ghəshi banavə nefer shi katan katan kaa Hyala.

⁶ A nihwəti mbəzli tibay, mbərkə zlashi ghəshi mənī shi wəzə ni va, mba'a ghəshi kəslimbə ghən war mbə ngəngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa gwa'a tsəgha.

⁷ Mba'a ghəshiy di nza ka *mbəzliy bəni pə kwəma pəhəti Hyala na, a ka sənata ghəshi ya kwəma gəzəpə ghəshi vaw. Ya shi datəvashi ghəshi vaa dzəti bənishi kaa mbəzli na, sənashi ghəshiw.

⁸ A ghwəmmə sənay, ta na *kwəma pəhəti Hyalay, jəw na wəzə mənī kə bəvə ta mənī kwəma bərkəkə Hyala liw.

⁹ Favə tə ghwəmmə wəzə: Na na Hyalay, ta mbəzliy mənī kwəma wəzə na bəkə na kwəma pəhəti naw. Avanashe mbəzli bəkə na kwəma pəhəpəhə na ti shi: Ta mbəzliy lidī kwəma pəhəti na, lə ta ka zhini ghən kala nəw ma kwəma

1:2 1:2 Timote: 1Kwər 4:17; zəghwee: 1Kwər 4:15; 1Tes 2:11; Tit 1:4 **1:3** 1:3 Efesə: SləniKY 20:1mbəzliy bəni pə kwəmaa kama katan na kwa kwal Hyala: 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim 2:16-18, 23-26; Tit 1:10-16; 3:9-11 **1:4** 1:4 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tit 1:14 **1:5** 1:5 1:14, 19; 2:15; 4:12; Rm 12:9; 13:10; 1Kwər 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tit 1:15 **1:6** 1:6 1:4; 6:4, 20; Tit 1:10 **1:8** 1:8 Rm 7:12, 16 **1:9** 1:9-10 Gal 5:19-21

pəhəti Hyala, lə ka ndərəm, lə ka məni *kwəma jikir na, mba'a mbəzliy ha'wə ma tə Hyala, ka ndərə ya nimaba shi dza bəla kwa Hyala. Zhini mba'a ta mbəzliy pəəsli dəshi, ya mbəghəshi, lə ka bəkwəpə gwa'a. ¹⁰ A Hyala banavəshi kwəma pəhəti na diba kaa ka məni ghwərghwər, lə kaa zal tsaa həni lə zal nja mali, lə kaa ka dəl mevivi. Aa banavəshi diba kaa ka slasla dzərvə, lə ka zəzəmə fəlaa dzəkən kwəma sənata ma ghəshi, mba'a ta mbəzliy məni shiy dzava ma kwa kwal Hyala. ¹¹ Kwəma bəniŋwəy ya nay, mbə Yəwən kwəma wəzə na va ndara Hyala mbə dəvee na. Dzəkən Hyala kwa shəndəkə gəzə na kwəma, səəkə va Hyala va ghava təfə miy dzəkən mbəzli.

Pəl mananci 'wəsa kaa Yesəw tə sa zhəhwərti na zhəhwər ti

¹² 'Wəsa nə ya kaa Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, ghəci saa ndara bərçi ta ghəranci sləni cee. 'Wəsa nə ya ngəci, sa nzana, mba'a nighətəra ka ntsa slar tsa dzaa bəvə sləni bekir dəvə, va tsəgha bəvəra na ta ghəra sləni ci. ¹³ Kwatanay, ə niy tsəəree, ka sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy niy nəw, ka tsəərəshi. Dzəghwa Hyala mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya tərəŋw. Saa niy sənata

mee ghalaba sləni jikir naa sa ghəree va pən. Kalaa niy banavə nəfə tsee ya ngəci. ¹⁴ Dzəghwa Ndə sləkəmmə Yesəw, mba'a məniti wəzə hwər tə ya dalala, dza na mba'a ndara kwal ta mbee banavə nəfə tsee, mba'a kəətitəra ta mbee dī nihwəti mbəzli, sa nzana jakəjakə ghəy li.

¹⁵ Avanta kwəma dzee na ta gəzə sənənəvay, kwəma katanə na na, a kə mbəzli zləbavə lə nefer shi gwanashi: A Yesəw Kəristəw səəkəy dzəti hidī ta mbəli mbəzliy məni *kwəma jikir na. Mbə mbəzli vay, yən gwəra naa mənəhwə kwəma jikir na. ¹⁶ Ma dza Yesəw Kəristəw na, mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya, yən yən saa gwəramti vaa mənəhwə kwəma jikir na, ta mbəə canshi kaa mbəzli njasa nza Yesəw ndə sə'wa kwəma. Ma kwəma məniti na va lə ya tsəghay, ta mbəə canshi kaa mbəzli, njasa dza naa sə'wa kwəma ti shi kwərakwə. Sa ka ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw na, nza ghəshi kwəmavə piy tsaa kədī ma. ¹⁷ Fal Hyala ghwəmmə nana ki. Ghənzə na mazə pa' kwa ndimndim, na nanzəy, ka məti naw, ka nata ndə dibaw, war ghənzə na Hyala kwətita. Ə pə ghwəmməə fə shəndəkəə dzəti, ka fə dikəə dzəti ya

hwəmba. *Amin.

2

Pəl mətsahanci bərçi kaa Timote

¹⁸ A zəghwee Timote, avee fambəŋa kwəma na mbə dəvə gha. Ghənzə na kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kwatanjaa dzəkən gha. Kwəma gəzəkə ghəshi vay, zəzə tə ghaa dzəkən, mənta ghənzə ka shi mbəz gha, ta bəŋa bərçi, ta məni sləni wəzə na. ¹⁹ Ma ghala vəghwə tsa dza ghaa məni sləni gha vay, war kaa Hyala pə gha taa zlatanavə nəfə tsa gha. Zləbavə tə gha kwəma gəzəŋa *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa gha. A nihwəti mbəzli tibay, kala zhini ghəshiy dī zləba kwəma gəzanshi Safə tsa Hyala mbə nefer shi. Va tsəgha dī ma ghəshiy zlatanavə nefer shi kaa Hyala ghwəla. ²⁰ Ma gəla mbəzli gəzee vay, mbə shi na kar Himene lə Alekəsandərə. Mbəzli bakə ni vay, e tahanavəshi kaa *ndə jaka tsa Hyala, nza ghəshi mbəə bənivə nzəyshi kala tsəərə ma Hyala ghwəla.

Kwəmaa dzəkən nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala

¹ Avanta kwa taŋa kwəma dee gəzanshi kaa mbəzli, ta məni ghəshi: Ə pə ghwəy cə'wə Hyala, ka mbazlanta miy, ka mananta 'wəsa ta mbəzli gwanashi. ² Cə'wəm Hyala ta mezhizhə, lə ta mbəzli dikə dikə ni gwanashi, ta mbə hidī ghwəmmə nza wəzə, ghenikə nzəy ti shi. Ma mbə nzəy tsa ghwəmmə va kiy, ta mbə dza ghwəmmə nəw Hyala lə nəfə kwətiŋ, ka təbanta nzəy tsa ghwəmmə kaa Hyala. ³ Nava kwəmay, ghənzə na sa wəzə na, ka təbanta tərəŋw kaa Hyala kwa mbəlimmə. ⁴ Tawa təbanta nay, sa nzana ka dī ghənzə mbəzliy mbəlishi gwanashi. Zhini ka dī ghənzə mbəzliy sənata na katan na kwəma. ⁵ Ta mbəzli gwanashi na kwəma va, sa nzanay, kwətiŋta na Hyala gwa'a tsəgha. Zhini kwətiŋəy mətəkwal tsa kwa jipə Hyala lə mbəzli difa. Ntsa vay, ghəci na Yesəw *Kəristəw. ⁶ Ndəs səəkəy na, mba'a zlay piy tsa ci ta mbəə mbəərəti mbəzli gwanashi. Kwəma mənti na vay, ta mbə mbəzliy sənay a Hyalaa dī mbəlishi gwanashi ge'i lə vəghwə tsa bərkəti na va kə ghəshi, mənti na tsəgha.

1:18 1:18 4:14; 6:12; 1Kwər 9:24-25; 2Tim 4:7-8; Zhəwdə 3 **1:19** 1:19 1:5
1:20 1:20 Himene: 2Tim 2:17; Alekəsandərə: 2Tim 4:14; ndə jaka tsa Hyala: 1Kwər 5:5 **2:1** 2:1 Ef 6:18-19; Flp 4:6 **2:2** 2:2 Esd 6:10 **2:3** 2:3 Tit 3:4
2:4 2:4 Ezhek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Pi 3:9 **2:5** 2:5 Nəw 6:4-5; 1Kwər 8:6; Rm 3:29-30; 10:12-13 **2:6** 2:6 Mk 10:45; 2Kwər 5:15; Gal 1:4; Tit 2:14; 1Zhj 3:16; vəghwə tsa bərkəti Hyala: Gal 4:4; Tit 1:3 **2:7** 2:7 ndə kwal tsa Yesəw: 1:11-17; Gal 1:1; 2:7-8; Ef 3:7; 2Tim 1:11

⁷ Va tsəgha fəyra Hyala ka ndə kwal tsa nzə, ta dzaa gəzanshi kwəma va kaa mbəzli. A kə ngəra na: «Mbala bananshi kwəmee kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy sənata na katanj na kwəma, nza ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw» kə. Kwəma gəzee vay, dzərvə mbəw, kwəma katanj na na.

⁸ Ma dəe kiy, ya pa' kwəmabay, ka cə'wə Hyala zhər, ka kafə dividivi shiy dzəta ghwəmə, ta cə'wə Hyala lə nəfə tsa dəwdew tsa. Əntaa ghəshi bə nəfə ma, əntaa zəzə kwəma gəmgəm na nza mbə ghən shi ma.

⁹ Mi'i dibay, ə dəe ghəshiy dza lə shi wəzə ni tə vəgha shi, nanzə kiy, əntaa ghəshi dzaa pa shiy, nza mbəzli mbəə falshi ma. Əntaa ghəshi dzaa ghasləva ya lə mbərə ghən tsa gweramti, ya lə shi ghaslə ka dən gəna, ya lə kwədeler ka dən gəna ma. ¹⁰ Ma ni shi shi ka ghəshi pəla ghasləva li shiy, mənī sləni wəzə na. Ma na mi'iy ni, a ghəy dī fəti va Hyala, kə ghəshiy, avanay njasa təbə na ghəshiy mənī: ¹¹ War gwənjəshi kə ghəshi dzaa nzəyshi, ka fa shi bananshi mənđi va, ka dī fəti ti shi. ¹² Banavə kwalee kaa mali ta bəni shiy ghənzə kaa zhər, ya ta sləwashiw. War

gwənjəshi kə mi'i nzəyshi. ¹³ Sa nzanay, pərba *Adam gha Hyalaa ngati, madī na ta nga *Evə. ¹⁴ Zhini bay, Adam na sa həərəti *ndə jaka tsa Hyalaw, mali na sa həərəti na, ghənzə saa dīti ma fəti ta kwəmaa niy gəzəkə Hyala. ¹⁵ Ya tsəgha nzəy, ta ya ndərazhi dza mi'i, ma nza Hyala mbəlītishi, ghəshi kə dzaa banavə nefer shi kaa Hyala, ka dī nihwəti mbəzli lə nəfə tsa shi dəwdew kwa kwəma Hyala, kala kəli ma ghən tsa shi.

3

Njasa təbə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw nza

¹ Avanta kwəma dze na ta gəzəy, kwəma katanj na na. Mba'a kə ndəə dī mənīy ka ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəwəy, sləni wəzə naa sa tivə na. ² Ma ntsaa 'wa kwal va kiy, ka təbə na mənđiy hanci cəm dza kwa *kwəma jikir na ya jəw nzəw. Mali kwətīnj təbə na və. Ntsaa ya ghən tsa ci va kwəma ghəci, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ka ka'wə ka məlmə wəzə kəghi tsa ci, mba'a mbay bananshi shiy kaa mbəzli wəzə, ava tsəgha təbə na. ³ Əntaa ghəci dzaa nzaa ndə sasa shiy, ka ghi ma, əntaa nzaa ndə ghwampa ghwampay ma. Ndə sə'wa kwəma dī na ghəci kala dī

ma miy, kala mēni ma mētse ta gēna. ⁴ Ghēci dibay, ntsaa mbay kēsəvə mbəzli kēghi tsa ci wəzə, mba'a iti ndərazhi ci, ka ha'wə ghēshi ti, ka dānci fəti wəzə, di na. ⁵ Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana kala mbay kə ndə kēsəvə ni kēghi tsa ci mbəzli wəzəy, njaa dza naa mbay kēsəvə niy nəw Yesəw mbəzli kia? ⁶ Mba'a pə ghwəy di fə ndə ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, əntaa ghwəy fə ntsaa zləbavə kwəma Hyala 'war'war ma. Sa nzana, mba'a kə yəwən ndə mbə kwəma Hyalay, ta kəli ghən dza na. Ka gha nighə ki na, Hyala basanakən ngwəvə njasa basanakən na va kaa *ndə jaka tsa nzə. ⁷ Ma ntsa va dibay, ntsa fal mbəzliy nəw ma Yesəw di na ghēci, kala tsəgha na ta ndərə dza ghəshiy dza, ma ghalaba ki na, tan̄tan̄ dza ndə jakaa kəriṅəhwəə dzəti zamba ci ta mēni kwəma gəmgəm na.

Njasa təbə mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw

⁸ Ma təbə mbəzliy kəəti ka 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw kwərakwəy: Wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi gwanata, kala gəzə ma kwəma ghəshi bakə bakə, kala sa ma tay ghəshi gar ghi shi, kala gwəfə ma gəna va mbəzli. ⁹ Kwəmaa dzəkən banavə nəfə tsa ci ndə kaa Yesəw, sa cikəvəri

Hyala dzəti ngwəlay, mba'a ghəshi ndəghwəti lə nefer shi dewdew. ¹⁰ Mba'a pə ghwəy di tsəha mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəwəy, pərba sləni shi pə ghwəy taa nighəti di, mba'a kə sləni shi wəzəy, nza ghwəy banavəshi sləni va mbə dəvə shi ghalaba ki. ¹¹ Mi'i mbəzli va kwərakwəy, wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi gwanata. Əntaa ghəshi nzaa mi'i ka zəmə mətsəni mbəzli ma, na na shiy, ə kə ghəshiy ya ghən tsa shi va kwəma, mba'a ghəshi kēsəvə sləni shi bekir dəvə ya hwəmba. ¹² Ma ntsaa kəəti mbəzliy 'wa kwal vay, kwətiṅ di na mali və, mba'a ghēci sənay kēsəvə ndərazhi ci lə nihwəti mbəzli kēghi tsa ci wəzə. ¹³ War mba'a kə ghəshi ghərati sləni shi va wəzəy, ta ha'wə dza mbəzli ti shi, ka falshi. A ghəshi taa mbay gəzə kwəma kaa mbəzli, dzəkən nəw kwal Hyala tsaa jakayəmmə va lə Yesəw *Kəristəw kala hazləni ma.

Shiy gwəra dikə ni cikəvərimmə Hyala

¹⁴ Ya tsəgha tsasliṅee zliya nay, mbə bərkə dza nzee ta kwəmə lə gha kwa kwəma jəw. ¹⁵ Ya ə dzee tsəhəra ma tan̄tan̄əy, ta kəətitəṅa dza zliya na, ta mbə ghaa sənay njasa təbə nzəy tsa mbəzli Hyala. Ma mbəzli

Hjala va gəzə yay, ghəci na jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw lə Hyalaa bəpə piy. Mbəzli Hjala vay, ghəshi na shiy kəsəvə kwəma Hjala katan katan, njasa ka shəl vaa nza. ¹⁶ Ma kwəma Hjala va niy nza mbəmbə nay, a Hjala cikəvərimməə dzəti ngwəla nana ki. Ghwəmmə gwanamməy, a ghwəmmə sənata:

Ma sa səkəy Kəristəw dzəti hidfi,

mba'a zhəghəy nja ndə ngəri tsa gwanay tsa.

A *Safə tsa Hjala dəwdew tsa cikəvəri

njasa nza naa ntsa slar tsa,

mba'a ka kwal Hjala nay,

mba'a mbəzli gəzanshi kwəma ci

kaa mbəzli tə hidfi gwa'a gwa'a,

mba'a mbəzli banavə nefer shi ya pa' kwəmafa tə hidfi,

mba'a Hjala kafəghə dzəmə ghwəmə,

mba'a kwəmavə shəndəkə tsa gwəramti.

Kwəma vay, kwəma dikə na tərənw. Ghənzə cimmə na kwal tsa nəw Hjala.

4

Ka bəni dzərvə kaa mbəzli

¹ A *Safə tsa Hjala dəwdew tsa gəzəkə bazhə bazhə, ma ge'i ghala kwa kərnə vəghwəy, ta zlay nəw

kwal Hjala dza nihwəti mbəzliy dza, kə. Ka di fəti ta kwəma dzərvə dzərvə na, ka nəw kwəmaa səkə va hyeler. ² Ka slasla dzərvə lə gəzə kwəma bakə bakə ni va dza naa ngəfəhwəshi. Ma mbəzli vay, ha'wə kwa mətsəshiw, cəke' pənishi ghəshi, kwəma tifa tsə'wə mbə nefer shiw. ³ Ma kə mbəzli vay: Wəzə na ndəə bə maliw, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi fa na: Wəzə na zəmə nihwəti shi zəməw, kə ghəshi. Ma na Hjala nanzə kiy, ta zəməshi mbəzli ngati na shi zəmə va. Va mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, shiy sənata na katan na kwəmay, war mənti ma ghəshi 'wəsa kaa Hjala na, war ka zəmə shishi kala kwəma tifa. ⁴ Sa nzanay, wəzə na shi ngati Hjala gwanashi. Nihwəti shiy mbə shi gar ndərəshi, mənti ma məndi 'wəsa kaa Hjala ti shiw. ⁵ Wəzə dəwdew na shiy ya nimaba, sa gəzəkə Hjala tsəgha, mba'a sa ka ghwəmmə cə'wakən cə'wə kən shi.

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw wəzə tsa*

⁶ War mba'a pə gha bananavəshi kwəma va njasa gəzanee va kaa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, ghalafa na, ta nza dza ghaa ndə ghəra

3:16 3:16 Mt 28:18-19; Mk 16:19; Zhj 1:14; SləniKY 2:33; Ef 1:20-21; Flp 2:6-11; Kwəl 1:6, 23; 2Tim 4:17 **4:1** 4:1-11 1:10 **4:1** 4:1 2Tim 3:1 **4:3** 4:3 bəva: 1Kwər 7:1; zəmə shi zəmə: Ghava 9:3; Rm 14:2; Kwəl 2:21; Ebr 13:9; məni 'wəsa kaa Hjala: Rm 14:6; 1Kwər 10:30 **4:4** 4:4 Ghava 1:31; SləniKY 10:15 **4:6** 4:6 1:10

sləni tsa Yesəw Kəristəw wəzə tsa. Ta sənay dza məndi ntsa təhə təhə tsa nza gha kwa kwal Hyala, kə məndi, sa nzana mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw, lə sa ka ghaa nəw kwəma katan na va bənivə gha. ⁷ Ka fafa kwemer jiji gəmgəm ni va təbanta ma kaa Hyala gha ma. Ə pə ghaa bəni məni kwəmaa təbanta kaa Hyala, ka dza kwa kwəma kwa kwəma li. ⁸ Kəsli bali ta kwəriŋ vəgha ghay, wəzə na, nanzə kiy, ka kəəti ndə na tərəŋwəw. Ma jihəva ta sənata kwəma Hyalay, ava ghənzə na saa kəəti ndə tərəŋw. Sa nzanay, ka kəəti ndə ta nzəy tsa tə hidī sənənva, zhini ka kəəti ndə ta nzəy tsa ci mbə vəghwə tsaa dzaa səkəkə taa dza. ⁹ Ava ghənzə na kwəma katan na, wəzə na mbəzli zləbavə lə nefer shi gwanashi. ¹⁰ Va tsəgha ghəra ghwəmmə sləni lə bərçi, ka jihəva, sa nzana mba'a ghwəmmə fakən məhərli ghwəmmə kən Hyalaa bəpə piy. Ghənzə saa mbəliti mbəzli gwanashi, gaw na mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw.

¹¹ Ava ghənzə na kwəma ka gha bananshi kaa mbəzli wəzə. ¹² Əntaa gha dzaa zləba ndəə ndərənja sa nza ghaa zəghwəŋa, kə ma. Ə pə gha mənija ka ntsa katan tsa, saa canshi kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw.

Wəzə kə kwəma gəzə gha səvəri mbə miy tsa gha, wəzə kə nzəy tsa gha, a pə ghaa di nihwəti mbəzli, ə pə gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala, war dəwdəw kə nəfə tsa gha ya hwəmba. ¹³ Ə pə ghaa jihəva ta janganshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ka gəzanshi kwəma Hyala, war ka canshi kwəma pa' tə vəghwə tsa dzee səkəkə ti. ¹⁴ Əntaa gha sawa bərçi ndənja *Safə tsa Hyala va ta ghəra sləni va li ma. Ghala pətsa gəzənja ka gəzə kwəma Hyala va məni sləni va, lə ghala vəghwə tsa fakən mətikwəkwər va di-vidivi kən gha kwəmavə gha bərçi va. ¹⁵ Ava ghənzə na sləni ka gha jihəvaa dzəmbə ghəra nzə lə nəfə tsa gha kwətij, ta mbə mbəzliy nay njasa dza gha kwa kwəma kwa kwəma mbə ghəra sləni Hyala. ¹⁶ Məni tə gha məhərliy dzəkən dza gha kwa kwal Hyala, lə dzəkən shi bananshi gha kaa mbəzli. Ka nəw lə məni tsəgha kala dali ma ya hwəmba. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta mbəlivə ghən tsa gha dza gha lə mbəzliy fa kwəma gha ta gwa'a.

5

*Njasa ka gha məni kwa kwəma mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw*

¹ Mba'a pə ghwəy lə pəhal zaləy, əntaa gha dzaa nabə lə gwəlan ma. Sahə pə gha dzaa gəzanci kwəma, njasa gəzə gha kaa dəŋa. Mba'a pə ghwəy lə gwəlay, nja kaa ngwarməŋa pə ghaa gəzanshi kwəma.

² Kaa pəhepəhir mi'i pə gha dī gəzə kwəma na, ka gəzanshi nja kaa məhiŋa. Ma kaa mekwikwi mi'i ɸa na, nja kaa zhaməhiŋa, lə nəfə tsa dəwdew tsa pə ghaa gəzanshi kwəma, kala nahwəti zəzə kwəma tifa.

³ Ha'wə tə gha tə mi'i mbəreketi kama ni shi mbəzli ti shi, mba'a gha kəsəvəshi wəzə. ⁴ Mba'a kə ndərazhi va mi'i mbəreketi, ya kəhəhita na ghəshiy, a kə ndərazhi va taa bəniyə nəw kwal Hyala lə mənī wəzə hwər pərɸa kaa mbəzli kəghi tsa shi di. A kə ndərazhi va kəsəvə mbəzli shi dikə dikə ni njasa niy kəsəvəshi mbəzli shi va dikə dikə ni kwatanja kwərakwə. Ava ghənzə na naa təbə kwəmava Hyala. ⁵ Ma mali mbəri kwətita na, kala ndə ti gar kəətiy, war dzəkən Hyala kə dzaa fakən nanzə zəzə kwəma, ka cə'wə havəghwə lə həvir gwa'a, nza Hyala mbəə kəəti. ⁶ Ma nahwəti mali mbəriy nza va, ka mənī shi dī vəgha nzəy, məti məti na kwa kwəma Hyala ya tsəgha na mbə piy. ⁷ Ava ghənzə na kwəma ka gha zazanshi kaa mi'i mbəreketi, vantaa

cəm nza dzar kwa kabaka shi. ⁸ War mba'a kə ndə kala tsəva kən ngwardəhiy, kwatama mbəzli kəghi tsa ciy, a tsava ndə zlay kwal Hyala. Wəzəɸa ntsaa yivə ma Yesəw na kən tsava ndə tərəŋw.

⁹ Mba'a pə ghaa dī ɸahə slənedemer mi'i mbəreketi ta kəətişiy, maliy tanəti piya kwan mətsəkə, kwətiŋ səɸa ghənzə səkə ta zal ghala yakə mənđi pə gha taa ɸahə. ¹⁰ Təbə na dibay, mali ka fal mənđi, tə sləni nzə wəzə na ghəra na, saa iti ndərazhi nzə kwa kwal tsa wəzə tsa. Mba'a kə ka məlmə tsəhəshi kəghi tsa nzə na, mba'a sənay ka'wəshi wəzə, ka yabanshi shidshid mbəzliy nəw Yesəw. Ka kəəti mbəzli tə ngəra'wə, war sləni wəzə na ghənzəə mənī. Ma ghalabay, nza gha ɸahə slən tsa nzə ki.

¹¹ Ma na mi'i mbəreketi ndərazhishi ni diy, əntaa gha ɸahə slənedemer shi na nashi ma. Sa nzanay, a ghəshi dzaa zhiniy dī ɸə tsahwəti zal, ka ghəshi dza na, mbərkə ghəshi zlay nəw Yesəw. ¹² Mba'a kə ghəshiy mənī tsəghay, ta ɸanshi fəti dza Hyala. Sa nzana kala zhini ghəshiy mənđi shiy gəzəkə ghəshi mənishi kaa Hyala. ¹³ Zhini ɸa, sa ka gha ɸahəti slən tsa gəla mi'i tsəgha ni va ya kala dza ghəshiy ɸəhwə zaləy, ta kəslimbə ghən dza ghəshi mbə tətəwrə, ka

dzar kəy ghyeghyer mbəzli, kala ghəra ma sləni. Shiy gwəra dikə ni dibay, ka miy dza ghəshiy nza. Ka njafənjafə miy ta mbə sənata kwəma mbə nefer mbəzli, ka ghəshi dza na, ka zhananshi kwəma njədivə ghəshi va kaa nihwəti mbəzli. ¹⁴ Va tsəgha dēe mi'i mbəreketi ndərazhishi niy zhiniy bə nihwəti zhər, ka ya ndərazhi, ka ndəghwə ghi tsa shi. Ma tsəgha kiy, ka dza ka mbəz ghwəmmə kwəmavə kwal tsa gəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmməw. ¹⁵ Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana mba'a nihwəti mi'i mbəreketi ndərazhishi ni va zlay nəw Hyala, ta nəw *ndə jaka tsa Hyala. ¹⁶ Mba'a kə mali tifa mbə nəw Yesəw ghənzə, lə mali mbəri mbə manhitay, ə kə dzaa kəəti. Əntaa ghənzə zlatanavəshi sləni va kaa mbəzliy nəw ma Yesəw ma. Ma tsəgha kiy, nza mbəzliy nəw Yesəw kəəti kwataka mi'i mbəreketi kama ndə ti shi.

¹⁷ Ma ka 'wa kwalə kəsəvə ghəra sləni wəzə na kwa jipə mbəzliy nəw Yesəwəy, a pə ghwəy fa kwəma və shi, aa təbə məndiy ha'wə ti shi, ka wanshi zhəmə tar kaa ni gwanashi ni, kwatama niy tsəva lə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, lə ka bənipə shiy. ¹⁸ Sa nzanay, tsəgha

gəzəkə Zliya Hyala. Ma kəy: Mba'a pə gha kəsəvə slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy dzəti miy shi vantaa ghəshi pərə ha va ma, kə. Zhini ma kə ba na: Aa təbə məndiy wanci zhəmə ci kaa ndə ghəra sləni, kə.

¹⁹ Mba'a kə ndə səkəkə pati ləvə ta ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw va gha, kwətiy kə kala mənti ghəshi gar bakə, ya gar mahkan, ta ndəgha fəti ta kwəma vay, əntaa gha zləba kwəma ci va ma. ²⁰ Mba'a kə ndə mənti *kwəma jikir nay, ə pə gha iti kwa kwəma mbəzli gwanashi, ta mbə nihwəti mbəzliy tərmbə vaa hazləni va məni kwəma jikir na kwərakwə.

²¹ A Timote, ə cə'wəjēe, kwa kwəma Hyala, lə kwa kwəma ka kwal nza, lə kwa kwəma Yesəw Kəristəw. Məni shiy niy gəzanēe na, əntaa gha təra ghalaa dzəmbə mbəzli ghaa ishi ma. War yəmshi pə gha taa nighə mbəzli gwanashi.

²² Əntaa gha dzaa diva ta fə dəvəə dzəkən ndə, ta ghəra sləni ghəci kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw ma. A pə gha dzaa naghəmti nza tsa ci wəzə, ka gha gha ti. Sa nzana, mba'a pə gha tivə ndə tsəgha lə ghənəy, sa ka na mənti kwəma jikir na na, dzəkən gha dza naa zhəghakənvata. Ndəghwə

tə gha ghən tsa gha wəzə, mba'a gha mənija ka ntsa dewdew tsa.

²³ Əntaa gha dzaa sa kwataka yam ngəri ma. Sa tə gha tay jəw jəw, va hwər tsa gha va gaganja, nza gha mbəə kwəməvə gəna'a.

²⁴ Nihwəti mbəzliy, kar məndiy nay jikir tsa məni ghəshi bazhə bazhə, ya məndi ghwəla ta basə ngwəvəə dzəkən shi. Na na nihwətiy, war ləy hwəm məndi basanakənshi ngwəvə, ka tsa shi jikir civaa dzəti ngwəla. ²⁵ Ma na sləni wəzə na məni mbəzliy, nza'jəw ka məndiy sənata. Ya kala sənata məndi kyanwkyanwəy, fəcahwəti na, ta sənata dza mbəzli. Va tsəgha gəzanee, pərba nzəy tsa ndə pə gha dzaa naghamti di, ka gha gha ti ndə ta sləni, pən.

6

¹ Ya nimaba mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəwəy, ə kə ghəshiy dənshi fəti wəzə kaa mbəzliy sləkəshi. Va nəghətaa məndi dzaa sawa slən tsa Hyala, ka ndərə shi bananshi ghwəm va kaa mbəzli. ² Mba'a kə ndəə mava tsa ntsaa nəw kwal Hyalay, əntaa mava dzaa ni, yəmyəm nza ghəy li sa nza ghəy ngwarməmə mbə nəw Yesəw li, kə, kala dī ma fəti va ntsa ci dikə tsa ma. War ə kə dzaa mətəhə ghəra sləni ci wəzə wəzə,

sa nzanay, mbəzli shi va dikə dikə ni na, a ghəshi banavə nefer shi kaa Hyala kwərakwə, ka məni kwəma wəzə na kaa mevivi shi dīfa. Bananshi kwəma va kaa mbəzli, ka gəzanshi a ghəshi məni tsəgha.

Mbəzli ka bənipə shi gəmgəm ni lə ka bənipə shi slar ni

³ Mba'a kə tsahwəti ndə ghavə bənipə nihwəti shiy kwətishi kala kama ghəshi yəm lə na katanj na va kwəma banavəmmə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw, zhini kala kama ghəshi yəm lə shi bəni ghwəmmə kaa nihwəti mbəzli kwa kwal Hyalay, ⁴ ghən tsa ciy kəli tsava ndə gəməy. Shi sənashi na tīfaw, gwa'a na va zəlghwə kə ghəpə, kala kərə ma li, war ka məni miy lə mbəzli ta nihwəti kwemer ghəngən ghəngən. Ka kwəma ci va dza na, mba'a bəkə hərhe, lə 'wanə mba'a dəghar, mba'a zəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən mbəzli. ⁵ Ka ghəshi dza ki na, ka dzar lə ngərə ghəpə kwa kwəma kwa kwəma. Sa wana nza na tsəghay, sa nzana məhərli jikir na sa mbə ghən shi, kala sənata na katanj na kwəma ghəshi ghwəla. Ma kə zəzə kwəma shiy, war mba'a pə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyalay, ta kwəməvə gəna dza ghwəmmə, kə ghəshi.

⁶ Na katanj nay, ma ntsaa nɔw kwal Hyalay, ndɔ shiy tsa tɔrɔnjw tsa na, war kama nɔfɔ tsa ci mbɔ vɔshi ta ni vɔ shiy. ⁷ A ghwɔmmɔ sɔnay, dirɔnjɔmmɔ sɔɔkɔ ghwɔmmɔɔ dzɔti hidɔ, kala shiy ta dɔvɔ ghwɔmmɔ. War njasa sɔɔkɔ ghwɔmmɔ vay, tsɔgha dza ghwɔmmɔ zhiniy zhammɔ kala shiy ta dɔvɔ ghwɔmmɔ difa. ⁸ Ghɔnzɔ tsɔgha mba'a pɔ ghwɔmmɔ kwɔmavɔ shi zɔmɔ, mba'a shiy paa dzɔkɔn ghɔn tsa ghwɔmmɔy, mɔk na niva tɔ ghwɔmmɔ. ⁹ Ma na mbɔzliy dɔ mɔnishi ka ka shiyɔy, a *ndɔ jaka tsa Hyala dzaa ngɔdɔhwɔshi ta mɔni war shi sɔkwa hwɔtɔl tsa shi ti shi, kala mɔni ma mɔhɔrli ta shiy dzaa ladamti nzɔy tsa shi, ka zamtishi. ¹⁰ Di gɔnay, ghɔnghɔn ghɔnghɔn ka naa banakɔ *kwɔma jikir na kaa ndɔ. Nihwɔti mbɔzli dɔnj zlay na nɔw kwal Hyala sa dɔ ghɔshi gɔna tɔrɔnjw. War ka sa ngɔra'wɔ ghɔshi va kwɔma va mbɔ nefer shi ki.

Pɔl mbɔ gɔzanci kwa kɔrni kwɔma kaa Timote

¹¹ A na na gha gha ntsa Hyalay, ɔ pɔ ghaa ya ghɔn tsa gha va gɔla ni tsɔgha ni va shi jikir ni. ɔ pɔ ghaa pɔla mɔniɔna ka ntsa slar tsa kwa kwɔma Hyala, ɔ pɔ gha nɔwvɔ kwal Hyala

wɔzɔ wɔzɔ, gwanay pɔ gha banavɔ nɔfɔ tsa gha kaa Hyala ya hwɔmba. Di pɔ ghaa dɔ mbɔzli gwanashi, ka sɔ'wa kwɔma, mba'a gha mɔniɔna ka ntsa wɔzɔ hwɔr tsa. ¹² A pɔ ghaa jihɔva ta nɔw kwal tsa *Kɔristɔw lɔ nɔfɔ kwɔtiɔ. ɔ pɔ ghaa fɔ ghɔn ta piy tsaa kɔdɔ ma. Sa nzanay, a Hyala harvɔna ta bɔna piy tsa va ghala vɔghwɔ tsaa niy gɔzɔkɔvɔri gha va kwa kwɔma mbɔzli dɔnj, mba'a ghɔshi sɔnay njasa banavɔ gha nɔfɔ tsa gha kaa Kɔristɔw. ¹³ Avee gɔzanɔna kwa kwɔma Hyalaa banavɔshi piy kaa shi tɔ ghwɔmɔ gwanashi, lɔ kwa kwɔma Yesɔw Kɔristɔw tsaa gɔzɔkɔvɔri kwɔma katanj na va kwa kwɔma ngwɔmna Panwɔsɔ Pilatɔ. ¹⁴ Di fɔti ta mɔni kwɔma gɔzanɔee na mɔni nzɔ, ka zlata nahwɔti gha mbɔ ya kwɔtiɔ ma. Vantaa mbɔzli zɔmɔ mɔtsɔni gha lɔ kwɔma jikir na. Tsɔgha pɔ ghaa mɔni pa' fɔca dza Ndɔ slɔkɔmmɔ Yesɔw Kɔristɔw zhɔghɔvaaa zhikɔ. ¹⁵ Vici dza naa zhɔghɔvaaa zhikɔy, ge'i lɔ vɔghwɔ tsa bɔrkɔti Hyala dza naa nza. Hyala vay, a bɔrci vɔɔ dzɔkɔn shiy gwanashi, ghɔnzɔ na Hyala kwɔtita, vɔ ghava tɔfɔ miy dzɔkɔn mbɔzli. Ghɔnzɔ mɔni na mazɔɔ dzɔkɔn mezhizhɔ gwanashi,

6:7 6:7 Zhɔwbɔ 1:21; NdɔSɔn 5:14 **6:8** 6:8 Fir 30:8-9 **6:12** 6:12 1:18; 4:14 **6:13** 6:13 Mt 27:11-26; Zhɔ 18:28-19:16 **6:14** 6:14 1:3, 18; Flp 1:10; 1Tes 5:1-2 **6:15** 6:15 SlɔniKY 1:7; 2Pi 3:3-9; ShiZhɔ 17:14 **6:16** 6:16 Sɔvɔri 33:20; Cem 104:2; Zhɔ 1:18; Kwɔl 1:15; 1Zhɔ 4:12

zhini ghənzə sləkə mbəzliy sləkəpə. ¹⁶ Hyala va kwətita na kwa va tə ghwəmə. Pətsa nzəyta na tiy, waŋ pi tsaā baməpə tərəŋw na, kala mbə ndəə tsəhəy ti. Ndə tifa mba'a səkəkə nataw, ndə tifa mba'a dzaa nata difaw. Ə kə məndiy fal Hyala ghənzə sa nza shəndəkə və lə bərçi ta kwa ndimndim jiji. *Amin.

¹⁷ A Timote, ə pə ghaa gəzanshi kaa ka shiy tikə tə hidi, əntaa ghwəy dzaa məni fəgə, ka kəli ghən, ghəy ghəy ka shiy na ghəy ki, pə ghwəy ma. Əntaa ghwəy dzaa fəy ghən ta gəna va ghwəy ta məntəŋwəy ghənzə ya namaba kwəma ma, pə gha kaa ngəshi, sa nzanay, sənay ghəshi nda nza gəna shi va zataw. Wəzəba dzəkən Hyala kə ghəshiy fə ghən tsa shi, ghənzə saa bəmmə shiy tərəŋw dalala, ta mbə ghwəmməə vəshi li shi. ¹⁸ Ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi məni kwəma wəzə na, ka məni tərəŋw. Ə kə ghəshiy vəli lə gəna shi va, lə nəfə tsa wəzə tsa, ka təhə kaa nihwəti mbəzli. ¹⁹ Mba'a kə ghəshi mənti tsəghay, shi və shiy mbələy ghəshi ta kwa kwəma tə pətsa wəzə tsa dza shiy mbay ma yidəhwəshi. Ghalabay ta kwəməvə piy tsa katar tsa dza ghəshi.

²⁰ A Timote ə pə gha kəsəvə sləni fambəŋa

Hyala na mbə dəvə gha bekir dəvə. Ə pə ghaa ndəghwə ghən tsa gha va gəzə kwəma gəmgəm na va səkəkə ma va Hyala. Ndəghwə ghən tsa gha va mbəzliy ni va: A ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, mbalaa dzərvə ka ghəshiy bəni kaa mbəzli. ²¹ Ma gəzanee kwəma va tsəghay, sa nə nihwəti mbəzli, a ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, dzəghwa mbərəkə ghəshi zlay nəw kwal Hyala. Ava tifa kərayee, nza gha nza ki. Nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nə.

**Kwa baka zliya
tsasliti Pəl kaa
Timote
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Zliya nay, kwa baka zliya tsasliti Pəl na kaa Timote. Ghala pətsa vay, ghəci kwa fərshina kwa baka səfa ci tə hidfi ka Rəm na.

Tə kwa kəрни zliya nay, mbə gəzə na Pəl dzəkən shiy kəsay. Ghəciy, wəzə nəwhwə na kwal tsa Yesəw. Nana kiy, mbəzli dfaŋ zlay na kwətiy, ghəci na, aa sənay ndəkwə nzee ta məti, kə. Na gəzanci na kaa Timote nza ghəci səəkə ta kwəmay mətse ci li tanŋan (vəh 4:6-22).

Zliya naa kwa kəрни mbə zliyahi tsasləhwə Pəl gwa'a gwa'a.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:3 pa' tə vəh 2:1-13 Pəl məni 'wəsa kaa Hyala ta dī tsa Timote lə ta bə tsa banavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa na dība ka gəzanci kaa Timote a ghəci garəy jarjar kwa kwal Hyala ya mbə ngəra'wə, nza ghəci jihəvaa dzəmbə gəzə kwəma Hyala katan na.

Vəh 2:14 pa' tə vəh 4:1-5 Pəl gəzanci kaa Timote a ghəci ndəghwə ghən tsa ci va mbəzliy pala ghəpəhi gəmgəm ni va kəti ma mbəzli kwa kwal Hyala, kala dzar ma kwa mbəzliy bəni shi dzərvə va kaa mbəzli. Zhini na ka gəzanci a ghəci nəw səəbə Pəl, ka garəy wəzə wəzə tə kwəma bənivə na va ghəci jəwəy.

Vəh 4:6-22 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci mənəhwə na, zhini ka məni 'wəsa ghəci kaa Ndə sləkəpə sa kətiti na.

Pəl səkwə Timote

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ta gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən piy tsa gəzəkə Hyala bənsi səvəri mbə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw. ² Kaa ngəŋa gha Timote tsaslee zliya na. Gha gha zəghwee dītee tərəŋw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nze Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

*Pəl mətəhanci bərci kaa
Timote*

³ 'Wəsa nə ya kaa Hyala ghərantee va sləni lə nəfə

tsee dēwdew, njasa niy mənəhwə jijihira va. Mbə mananta 'wəsa kee nza tē gha. Ya hwəmba cə'wee Hyalay, war mbə cə'wə kee nzaa dzəkən gha, havəghwə lə həvir gwa'a. ⁴ Ka za ghən tsee ta wahə niy wahəhwə gha va tē ya ghala vəghwə tsaa madēe va ta dzaraw. Tərənjw mawtee zhiniy naŋa, ta mbə nəfə tsee vəshiy. ⁵ Ka za ghən tsee dibā ta nəfə tsa gha va banavə gha gwanay kaa Yesəw *Kəristəwəw. Ma kwatanay, pərba kəhəŋa Ləwizə banavə na nəfə tsa nžə kaa ngəci, zhən məŋa 'Wənisə. E sənay, gha kwərakwə kiy, a gha banavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw. ⁶ Va tsəgha gəzanee əntaa ghən tsa gha zay, ə pə ghaa jihəva ta ghəra sləni Hyala lə vəli vəlītəŋa *Safə tsa Hyala. Ghala vəghwə tsaa fakənŋee va dəvə ndaŋa Hyala bərcki va. ⁷ A na Safə tsa nžə va ndammə Hyalay, Safə tsaa mənimmə hwəlikwə naw, bərcki naa bəmmə, ta mbə ghwəmmə ghəranta sləni kaa Hyala, ka bəmmə bərcki ta mbə ghwəmmə dī nihwəti mbəzli, lə ta sənay kəsə ghən tsa ghwəmmə wəzə wəzə.

⁸ Ghənzə tsəgha kiy, əntaa gha ha'wə lə gəzə kwəmaa dzəkən Ndə sləkəmmə kaa mbəzli ma. Əntaa gha ha'wə dibā ya tsəgha nzee

kwa fərshina ta kwəma Yesəw ma. Ə pə ghaa sa ngəra'wə tē mbərkə ta kwəma wəzə na va, njasa see tsa kwərakwə. Ə pə ghaa sa ngəra'wə lə bərcki ndaŋa Hyala va. ⁹ Hyala vay, ghənzə mbəlītəmmə na, zhini ghənzə harvəmmə, ta mbə ghwəmmə mənimmə ka mbəzli nžə. Ma dibay, mbəlītəmmə na tē sləni mənti ghwəmmə wəzə naw. Sa nzana tsəgha ghənzə dī mbəlītəmmə na, sa dī na məntəmmə wəzə hwər tsa nžə. Ghala hidī ghwəla ta ghava tarəkə na mənimmə wəzə hwər tsa va tē mbərkə sləni dza Yesəw Kəristəw ta məni. ¹⁰ Nana kiy, a wəzə hwər tsaa niy tarəkə Hyala va məni kaa mbəzli cikəvərivay dzəti ngwəla bazhə bazhə. Sa nzana mba'a Ndə mbəlimmə Yesəw Kəristəw səkəy dzəti hidī, mba'a 'wəshamti bərcki məti. Səvəri mbə kwəma mənti na va tsəghay, ə dī naa cimmə, mba'a pə ghwəmmə zləbavə kwəma wəzə na vay, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza ghwəmmə.

¹¹ Hyala fəyra na ka ndə kwal tsa nžə, ta gəzanshi kwəma wəzə na va kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ta bananshi. ¹² Tə mbərkə kwəma va nzee mbə sa ngəra'wə sənžənva kwa fərshina. Ya tsəgha nžə kiy, ka hazlənee va

ngëra'wə tsa va tepəw, sa nzanay e banavə nəfə tsee kaa Yesəw, mba'ee sənay, mbə nəfə tsee na, a bərçi və ta ndəghwəti sləni ci va ndara na pa' fəca vici dza naa zhəghəvaa səkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli, pən.

¹³ Ma kwəma katan na va gəzanja yay, gəzanshi kaa nihwəti mbəzli war njasa favə gha va vəya. Gha mbə gəzanshiy, di tə gha mbəzli. Mba'a gha banavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw Kəristəw. Ma bərçi ka ghwəmmə vaa kwəmavə ta mənī tsəghay, sa nza ghwəmmə jakəjakə lə Yesəw Kəristəw na. ¹⁴ A pə gha kəsəvə kwəma wəzə na va ndanja Hyala bekir dəvə. Safə tsa Hyala va fambə na mbə nefer ghwəmmə dza naa kətiŋa ta kəsə nʒə.

¹⁵ A gha sənay, a mbəzli nəw Yesəw tə hidī ka Azəy zlara gwanashi. Mbə shi na kar Fizhel ghəshi lə Erməwzhen. ¹⁶ Ma na 'Wənesifər na naciy, mbə dəpəra nəfə tsee ka naa nza ya hwəmba. Kar naa ha'wə ta dzəvəghee kwa kwəma mbəzli ya tsəgha nzee kwa fərshinaw. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə a ghəci mananatishi wəzə hwər kaa mbəzli kəghi tsa ci gwa'a. ¹⁷ War sa səkəy na tikəə dzəmbə məlmə Rəməy, tərəŋw pəlahwə na pətsa nzee ti wəzə, dza na

mba'a kəsara. ¹⁸ A Timote, a gha sənay kwərakwə njasa kəətəhwəra na, ghala pətsaa nzee va mbə məlmə Efesə. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə, a ghəci mananati wəzə hwər tsa ci, fəca vici dza naa səkə ta mənī ngwəvəə dzəkən mbəzli.

2

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw
Kəristəw lə nəfə kwətiŋ

¹ Na na ghay zəghwee Timoteyey, a pə ghaa sə'wa kwəma mbə sləni gha. Wəzə hwər tsa Hyala va ndammə na mbə jakəva lə Yesəw Kəristəw dza naa ndanja bərçi ta mənī nʒə. ² Kwəma Hyalaa niy favə gha va səvəri mbə miy tsee, yən mbə gəzanshi kaa mbəzli danjəy, bəvə kwəma va, a gha banavəshi mbə dəvə shi kaa mbəzli katan ni gar mbay ghəshiy bananshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə.

³ Mba'a kə ngəra'wə kəsənja tə mbərkə kwəma Yesəw Kəristəwəy, ə pə gha dzaa sa, njasa ka nihwəti mbəzli vaa sa. Sə'wa mbə sləni Kəristəw njasa ka ndə sawji vaa sə'wa mbə mbəz. ⁴ Mba'a kə ndə sawji mbə mbəzəy, wəzə wəzə ka naa ghəra sləni ci, ta təbanci kaa ntsa ci dikə tsa. Kar naa kəslimbə ghən mbə mənī shi mənī mbəzli gəmshī ni dzar mbə məlməw, tsəgha na lə gha kwərakwə ki.

⁵ A gha sənay ba, mba'a kə ndə pəhətəvay ta kəsli bali ta gwəramti, mba'a kə kala kəsli lə kwal njasa dī məndiy, ka dza məndiy wanaghə zhəmə ciw. ⁶ Ndə za tsaa sah wə ngəra'wə dalala mbə zay, pərba ghəci ka naa kwəməvə na ci bəla mbə shi zati na va kwərakwə. ⁷ Təkə tə gha wəzəə dzəkən kwəma gəzanjəe va. Mba'a pə ghaa təkə kwəmaa dzəkənəy, a Ntsaa sləkəmmə taa ndəna məhərli wəzə na ta sənata kwəma dī kwəma va gəzə gwa'a.

⁸ Zəzətiy dzəkən Yesəw Kəristəw, ntsa mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə. Sa pəəsliti məndiy, dza na mba'a satiy mbə məti njasa gəzəkə kwəma wəzə na va. Ghənzə na kwəma wəzə na va gəzee kaa mbəzli. ⁹ War tə mbərəkə ti kee sa ngəra'wə. Mba'a məndi tsaghwara kwa dənjw nja ndə yidi kwəma. Ya tsəgha tsaghwara məndi kwa dənjwəy, ma na kwəma Hyala na, ndə tifa ka mbay tsaghwa kwa dənjwəw. War mbə mətəhə gəzə nə dza nihwəti mbəzliy nza kwa kwəma kwa kwəma. ¹⁰ Ava va tsəgha sə'wee sa ngəra'wə ghəngəhən ghəngəhən. Tawa sə'wee ngəra'wə tsa va kiy, sa dēe nihwəti mbəzli tsəhavə Hyalaa mbəlishi mbə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Ta dza ghəshiy nzyəshi tə pətsa

gwəmati Hyala mbə mazə tsa nə shəndəkə tsa mə ghwəmə pa' kwa ndimndim.

¹¹ Tsəgha dza ghaa sə'wa kwərakwə ki, sa nzana kwəma dzee na ta gəzəy, kwəma katarj katarj na na:

Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə lə Kəristəwəy,

ta piy dza ghwəmmə li kwərakwə.

¹² Mba'a pə ghwəmmə garəmmə jarjar tə kwəma Hyala

ya mbə ngəra'wəy, ta mənə mazə dza ghwəmmə li kwərakwə.

Mba'a pə ghwəmmə ni sənay tsava ndə ghəyəw pə ghwəmməy,

ta gəzə dza na, sənashi nini mbəzli yaw,

kə kaa ngəmmə kwərakwə.

¹³ Mba'a pə ghwəmmə zhəghanavə hwəm kaa kwəma ciy,

na naci na, ka dza naa zhəghə hwəm kaa kwəma ciw.

Sa nzanay, ka mbay naa zhiniy

vərasləti vəraslə kaa ghən tsa ciw.

Njasa ka ndə ghəra sləni nəzə, ka na təbanta kaa Hyala

¹⁴ Zazanshi tə gha kwəma gəzəkəjəe va kaa mbəzliy nəw kwal Hyala. Ma nza ghəshi təkəə dzəkən. Gəzanshi wəzə lə slən tsa Hyala: Ka hə həərəva

ghwøy ta kwemer ghøngħan ghøngħan ni ma, pø gha kaa ngøshi. Sa nzanay, gøla ni tsøgha ni va shiy na, ka dza ghøshiy kætiti ndø ya jøw nzøw. War ø na na dza ghøshiy yidivøri nefer mbøzliy fafashi gwa'a tsøgha. ¹⁵ Ta na tsa gha ghønøy, ø pø ghaa jihøva, nza shi møni gha tøbø kwa kwøma Hyala. Ø pø gha mønija ka ndø ghøra sløni tsa kama shi ha'wø ha'wø ni mbø sløni ci kwa kwøma Hyala, saa canshi kwøma katan na lø kwal tsa nzø kaa mbøzli. ¹⁶ Ma na kwemer gømsi ni va tøbø ma va Hyalay, ka i miy tsa gha ghaa dzømbø shi ma.

Sa nzana, mbøzliy gøzø gøla shi tsøgha ni vay, sahø sahø na, mbøøkø dza ghøshiy zlay kwal Hyala. ¹⁷ Ma kwøma shi va dibay, ø naa zløliva dzar mbø mbøzli nja zhi danwazha tsa nza va tø ndø kala kødi ma. Mbø gøla mbøzli ka ðananshi *kwøma jikir na va kaa mbøzli na kar Himene ghøshi lø Filetø. ¹⁸ Ma mbøzli vay, ka ðananshi kwøma katan na ghøshi kaa mbøzliw, war dzørvaa na ðananshi ghøshi kaa mbøzli. Ma kø ghøshiy: A Hyala zhanakati mbøzli mbø møti mbøradzøta, kø ghøshi. Dza ghøshi mba'a ghøshi søvøri møhørlø nihwøti mbøzli lø kwøma shi va, mba'a niva zlay nøw kwal

Hyala sønznøva. ¹⁹ Ya tsøgha nzø kiy, na katan na kwøma Hyala na ka zhøghøva naw. Ghala mbø lø søfa ciki tsa nzøyta va bølbeløw. A møndi tsaslatiy dzøti søfa ciki tsa va: «A Ndø sløkøpø sønashi nici mbøzli» kø møndi. Zhini ða na: «Ntsaa ni, ntsa Ndø sløkøpø *Køristøw nzee køy, ø kø zlata møni kwøma jikir na» kø møndi.

²⁰ A ghwømmø sønay, mbø ciki tsa ndø shiyøy, ghøngħan ghøngħan na shiy mbøða, tifa kwøkwer møntim tø tsahi mbøzø, tifa kwøkwer 'yesler, tifa kwøkwer gagahi, tifa høløpipi, dza ghaa køsashi. Ni wøzø wøzø ni vay, føca nza makwaghwa tifa ka møndiy bøshiy søvøri. Ma nihwøti va na, ta zømø shi zømø køghi ya hwøm na sløni shi. ²¹ Tsøgha na lø ghwømmø kwørakwø. Mba'a kø ndø zlata møni kwøma jikir na njasa gøzee vay, nja kwakwa tsa møntim va tø tsahi mbøzø ka møndiy bøø søvøri war ta makwaghwa dza naa nza. Ma ntsa vay, sa Hyala dza naa nza, ta bøvø dza Hyala ta sløni nzø. Ghøciy, ya ta namaba sløni wøzø na gwa'a na, war yø ka naa ni.

²² Ø gøzanøe, øntaa gha mømøni gøla shi ði nihwøti gwøla va møni gømgøm ni ma. Tsarakø pø gha zlay kwal tsa gøla shi tsøgha ni

va. Lə kwal tsa nzə pə ghaa nəw kwəma, ya namaba nzə. Kəsəvə kwəma Yesəw Kəristəw, banavə nəfə tsa gha wəzə wəzə. Ə pə ghaa dī nihwəti mbəzli, ka nzəy lə zərkə kwa jipə tsa ghwəy lə mbəzli nza nəfə tsa shi dəwdəw, mbəzliy cə'wə Ndə sləkəpə. ²³ Ma na ghəpəhi kama ghən va ti shiy, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə shi ma. A gha sənay, gəla ghəpəhi tsəgha ni vay, war lə miy ka ghəshiy kərkəva. ²⁴ Ta na ndə ghəra sləni kaa Ndə sləkəpəy, ka təbə na ghəciy mənī miy lə mbəzliw. Na nacy, war wəzə təbə na ghəciy mananshi kaa mbəzli gwanashi. Ka bananshi shiy kaa mbəzli lə məhərli, mba'a sənay sə'wa kwəma shi. ²⁵ Ya ə nza mbəzli tifa kala dī zləba kwəma ciy, mba'a sənay bananshi shiy lə məhərli. Nda nza Hyala ghavəə kəətītishi, mba'a ghəshi zhəghanti nzəy tsa shi, ta sənata na katanə na kwəma. ²⁶ Ya tsəgha kəəsətishi *ndə jaka tsa Hyala nja kwa zhəva, ka mananci kwəma dī na ghəshiy, a məhərli shi wəzə na taa zhəkəta bərkee, ta mbə ghəshiy mbəlīshi səvəri mbə dəvə ci.

3

*Shiy dzaa məniva hidī
ndəkwə ta kərə*

¹ A zəghwee Timote, fə tə gha ghən wəzə ta kwəma dee na gəzəna tikə: Ge'i lə kwa kərni vəghwəy, vəghwə tsa 'yahə'yahə tsa dza naa nza. ² Sa dza naa nza ghalabay, war tsa shi ghən dza mbəzliy dī, ka mənī mətsə tərənw ta gəna, ka vəshi, ka kəli ghən tsa shi, ka tsəərə Hyala, ka dza mbəzliy dī fəti va mbəzliy yakəshiw, ka ghəshi dzay, kala mənī ma 'wəsa kaa mbəzliy kəətītishi, ka dza ghəshiy ha'wə tə shiy dzar kwa bəla Hyalaw. ³ Mbəzli va dibay, jikir dza hwər tsa shiy nza, ka dza hwər tsa shiy zhanshi ta ndəw. War ə dza ghəshiy tsəhtsəhəə dzəkən nihwəti mbəzli, ghwampa ghwampashi dza ghəshiy mənī shiy, ka ndərəm lə mbəzli. Ka dza ghəshiy dī mənī wəzəw. ⁴ Ka nga dafa ta nihwəti mbəzli dza ghəshiy nza, ka mənī war kwəma kama ghən ti, ka kəli ghən tsa shi tərənw. Na nashiy, shiy təbanshi dza ghəshiy dī mənī, kala dī ma Hyala. ⁵ Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mənī ghən tsa shi nja ka nəw Hyala, kala zləba ma na katanə na kwəmaa dzaa bənsi bərki kwa kwal Hyala tsa va. Gəla mbəzli vay, kərakə pə gha zlay kwal tsa shi. ⁶ Nihwəti mbəzli mbə mbəzli vay, ə ka ghəshiy dzakə ghi tsa mbəzli ka dzaa ngədī mi'i daw

daw bər̄ci ni kəsashi ghəshi kəȳba, ta mbə mi'i vaa bəvə kwəma shi va tsəgha. Mi'i vay, ka mən̄i *kwəma jikir naa ghəshi tərəŋw, ka mən̄i kwəma dī vəgha shi. ⁷ Mbə dī bənivə shiy mi'i va na, daw məhərli shi ta sənata na katan̄ na kwəma. ⁸ Gəla mbəzli vay, mbazaa nga ghəshi lə kwəma Hyala njasaa niy mən̄i kar Zhanesə va ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə, * kala zləba ma kwəma Məyizə. Na nashiy, yidī yidī na məhərli shi. Banavə nəfə tsa shi ghəshi katan̄ katan̄ kaa Yesəwəw. ⁹ Ka dza ghəshiy dzavə dza kərakə lə na shi va sləniw, sa dza naa nzay, dāŋ dza mbəzliy fəti ghən ta sləni shi va kama ghən ti, njasa niy fətim va ghən ta sləni kar Zhanesə va kama ghən ti ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə.

Kwəmaa zəzəə dzəkən ya hwəmba

¹⁰ Ta na tsa gha ghənəy Timoteyey, gwa'a gwa'a sənashi gha shi bananshee kaa mbəzli. Gwa'a naghanti gha ya nzəy tsee kwa kwal Hyala. A gha sənata kwəma dēe mbə sləni ghəree. A gha sənay ya njasa banavee nəfə tsee kaa Yesəw, ya njasa sə'wee kwəma gwa'a.

A gha sənay dība njasa dēe mbəzli, njasa kəsəvee kwal Hyala wəzə. ¹¹ A gha sənay njasa sahwəmra mbəzli ngəra'wə dība. A gha sənata kwəmaa səəkə kənee mbə məlmə Antiyəshə, lə mbə məlmə Ikəniyəm, mba'a mbə məlmə Listər gwa'a. Na katan̄ nay, tərəŋw samiyra ghəshi ngəra'wə. Ləy hwəm shi va kiy, a Ndə sləkəpə mbəlikəvərīda mbə ngəra'wer va gwanashi. ¹² Ta na nava na katan̄ nay, ya wa ntsaa dī nəw kwal Hyala wəzə njasa təbə na, tə sa nzee ntsa Yesəw *Kəristəw kəy, ta sanc̄i ngəra'wə dza mbəzli. ¹³ Ma na mbəzliy kəsəvə war mən̄i jikir tsa shi, lə slasla dzərvə shi na shiy, war ə dza ghəshiy dza kwa kwəma kwa kwəma lə kwəma shi gəmgəm na. War ka ngəd̄ishi *ndə jaka tsa Hyala, ka ngəd̄i nihwəti mbəzli ghəshi kwərakwə.

¹⁴ Na na ghay Timoteyey, ə pə gha garəŋa tə shi bənivə gha va wəzə, sənashi gha ka shi katan̄ ni, lə nəfə tsa gha gwanay. Sa nzanay, a gha sənay gəla ntsa bənivə gha va shi va və wəzə. ¹⁵ Kəsəvəshi wəzə, sa nzanay, ghala ghaa zəghwəŋa sənata gha kwəma mbə Zliya

3:8 3:8 Səvəri 7:11, 22; 8:3, 14; 1Tim 6:4-5 * **3:8** 3:8 Kar Zhanesə lə Zhambəresə tsa vay, slənēdemerəy niy fanati ka Zhəwifə kaa ka d̄əfələə niy nga mbaza va lə Məyizə tə hidī Ezh̄ipətə na ghəshi (Səvəri vəh 7:11-12). **3:10** 3:10 Rm 16:24; 1Tim 1:5 **3:11** 3:11 SləniKY 13:50; 14:5; 14:19; sa ngəra'wə: Cem 34:20; 2Kwər 11:23-29 **3:12** 3:12 Mt 16:24; Zh̄ŋ 15:20; SləniKY 14:22; 1Tes 3:3 **3:14** 3:14 2:2; 1Tim 1:10 **3:15** 3:15-16 Zh̄ŋ 5:39; Rm 15:4; 1Tim 4:13; 2Pi 1:21

Hjala. Kwəma mbə vay, ghənzə dza naa citəŋa kwal tsa sənata kwəma, ta mbə Hyalaa mbəlītəŋa, sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw Kəristəw. ¹⁶ Gwanata kwəmaa tsaslita mbə Zliya Hyalay, kwəmaa səkə va Hyala na, na tsasliti mēdi. Zliya vay, wəzə na ta bənimmə kwəma katan na. Mba'a pə ghwəmmə mēnti *kwəma jikir nay, ka cimmə ghənzə, zhini ka zhəghəmməə zhəghwa kwal tsa wəzə tsa, ka bənimmə mēni sləni njasa dī Hyala. ¹⁷ Sa mēni kwəma Hyala va tsəghay, ta mbə ntsa Hyalaa nza gwəma gwəma mba'a kwəmavə shiy dzaa kəti ta mēni sləni wəzə na gwanata.

4

¹ Ə cə'wəŋee mbə slən tsa Hyala lə mbə slən tsa Yesəw Kəristəw a gha gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli. Ə cə'wəŋee tə mbərkə səkə tsa Yesəw Kəristəw ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə ni bəkwə bəkwə ni, ghəci saa dza va ta səkə ta sləkə mbəzli, ² Ə gəzanee, ə pə ghaa gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, ka jihəvaa dzəmbə gəzə nə. War ə pə ghaa gəzanshi. Ya ghala vəghwə tsa dī mbəzli fa nə, ya ghala vəghwə tsa dī ma ghəshi favə gwa'a. Mba'a kə

mbəzliy mēni *kwəma jikir nay, ə pə ghaa nabəshi, ka gəzanshi a ghəshi zlata mēni nə. Ə pə ghaa mətsahanshi bərci ta mēni na wəzə na kwəma. Gha mbə bananshi kwəma Hyalay, ə pə ghaa sə'wa kwəma. ³ Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə dzaa səkəy, vəghwə tsa vay, ka dza mbəzliy dī favə na katan na kwəma mēndiy bananshiw. War kwəma dī vəgha shi dza ghəshiy mēni. Ka ghəshi dza na, tsəha' ghəshi tsəhavə mbəzliy bənipə shiy təbanshi. ⁴ Ka dza ghəshiy dī fa na katan na kwəmaa dzəghwa sləmə shiw. Mbərkə dza ghəshiy zlata na katan na kwəma, ka dzashi ta fafa kwəma jiji.

⁵ Na na ghay Timəteyey, gwəmavə ndəghwə ghən tsa gha wəzə, mbə shiy gwanashi kwa kwəma Hyala. Ə pə ghaa sə'wa ngəra'wə tsa dzəkən gha. Gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. Wəzə wəzə pə ghaa mēni sləni ndəŋa Hyala mbə dəvə gha ta mēni nə.

⁶ Ta na tsee ghənəy, ndal tərə vəghwə tsee ta mətiw. Nja shi ka mēndi vaa dza ta ta Hyala li shi nzee. ⁷ Wəzə wəzə ghərantee sləni kaa Yesəw Kəristəw, ghala mbə ghəy lə ntsaa mbəzəti mbəz tsa wəzə tsa vaw. E kərkamti sləni ndara Hyala ta mēni nə, nja ntsaa kəfamtī kəsli bali ci va

nzee. E nōwti kwal Hyala pa' tē pōtsa kōrkē na kala zhōghanavē hwōmee. ⁸ E sēnay nanay, mbē ndēghēra na zhōmee va Hyala mē ghwēmē, sa nzana mba'ee mōnira ka ntsa slar tsa. Ndē slākēmmē tsaa mōni ngwōvē va lē kwal tsa nzōy, ghēci dza naa bēra zhōmē va. Fēca dza naa sōkē ta mōni ngwōvōē dzākēn mbēzli dza naa bēra. War kaa ngēra dza naa bēra zhōmē va kwētiraw, ya wa ntsaa ndēghē vōghwē sōkē tsa Kōristōw lē nēfē kwētīnōy, ta bānavē dza na kwōrakwē.

Pəl har Timote, ta sōkē dzōvōgha

⁹ A zōghwēe Timote, ē pē ghaa diva ta sōkē tikē dzōvōghee kyanjwkyanjw. ¹⁰ Sa nzanay, a Demasē zlara mba'a dzay dzāmbē mōlmē Tesalōnikē, sa dī na shi tē hidī. Ma Kōresensē naci na, mba'a dzay dzōti hidī ka Galatē, mba'a Titē dzay dzōti hidī ka Dalmati. ¹¹ Kwataka Lōwka na saa tōrmbē vōghee tikē gwa'a tsōgha. Fēca ka gha madiy sōkōy, pōmōkōvē tē gha Markē kwasēbē gha. Sa nzanay, ta kōtītōra dza naa dza tikē mbē slōnee. ¹² Na na Tishikōy, e ghwōnay tsavaa dzāmbē mōlmē Efesē. ¹³ Ghaa sōkōy, tsōhōnā tē gha mbē mōlmē

Tōrōwasē, nza gha dzakē ghi tsa Karpōsē bōvōra kwōban tasli tsee kōyba. Bōvō tē gha Zliyahi kwōma Hyala dība, gaw ni ka hwōta va na ni gwōree dī.

¹⁴ Alekōsandōrē ndē pōsli tsa vay, tōrōjw mōntōra na *kwōma jikir na tikē. Ndē slākēmmē dza naa wanci zhōmē kwōma ci va jikir na. ¹⁵ Ya gha ciy, ndēghwē tē gha ghōn tsa gha vō, nōghōtaa ghēci mōntōnā kwōma jikir na kwōrakwē. Sa nzanay, ka dī naa favē shi bōni ghōy va kaa mbēzli ya jōw tsōtsōw.

¹⁶ Fēca ghee garē kwa kwōma mbēzli tē ngwōvē, ta gōzē kwōma kēn ghōn tsee sōvōriy, ndē tība mba'a niy kōtōhwōraw. Mbēzli gwanashi niy zlara na kwētira. ē cō'wēe Hyala a ghōnzō pōlashi kwa hwōr nzē. ¹⁷ Ya tsōgha niy zlara mōndi talay, niy zlara Ndē slākōpōw. Aa niy kōtītōra, mba'a ndara bōrci, ta mbayee gōzanshi kwōma ci kaa mbēzli kwa pōtsa kōray na, kala hazlōni mbē nēfē tsee ya jōw nzē. Daj *mbēzliy kamaa ka Zhōwifē favē kwōma Hyala fēcava. Ava tsōgha kōtītōra Ndē slākōpō, mba'ee mbōlira va dzōghwa miy zhōl. ¹⁸ Ya namāba kwōma jikir na sōkē naa

4:10 4:10 Flp 2:21; Demasē: Kwōl 4:14; Flm 24; 1Zhj 2:15; Titē: 2Kwōr 2:13

4:11 4:11 Lōwka: Kwōl 4:14; Markē: Kwōl 4:10 **4:12** 4:12 Tishikē: Kwōl

4:7-8 **4:13** 4:13 SlōniKY 20:6 **4:14** 4:14 Mt 16:27; Alekōsandōrē: 1Tim 1:20

4:16 4:16 1:15 **4:17** 4:17 Dani 6:21; Cem 22:22; SlōniKY 1:8; 23:11 **4:18**

4:18 2Kwōr 1:10; Flp 1:19-20

dzəkən yay, e sənay ta mbəlantəra dza Ndə sləkəpə və. Ta ndəghwətəra dza na ta mbayee tsəhəra mə ghwəmə tə pətsa sləkə na. Ə pə ghwəmməə fal dikə tsa Hyala ya hwəmba. *Amin.

Pəl kərnı zliya ci lə səkwə nihwəti mbəzli

¹⁹ Kwa kərnı kwəma dee gəzaŋa kiy Timoteyey, ə dee ghaa səkwətəra Pərishil ghəshi lə zata Akilasə, mba'a gha səkwətəra mbəzli kəghi tsa 'Wənesifər kwərakwə.

²⁰ Erastəy, mbə məlmə Kwərıntə nzəyəy na, na na Tərəfim na mba'ee zlay mbə məlmə Miletə sa nzana gwərapəy ghəci niy nza.

²¹ Na na ghay, ə pə ghaa diva ta səəkə tikə kyanwkyanw, ka vəghwə tasli səəkə. Mbə səkwəŋa na kar Ewbələsə, lə Pəwdesə, mba'a Linəwsə, mba'a Kwələwdiya. Zhini mbə səkwəŋa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə gwanashi.

²² Nana kiy Timoteyey, nza gha nza, ndəghwətəŋa Ndə sləkəpə, mba'a məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci gwanəŋwəy. Tiba kərayee, nza gha nza ki.

**Zliya tsaslati Pəl
kaa
Titə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlikəmə kwa fərshina tə hidfi ka Rəm, ghəci mbə təwrə dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən na, kə ghəshi (vəh 1:5 lə 3:12).

Kaa Titə tsasli Pəl zliya na. Ma Titə nacy, ntsaa nəw kwal tsa Yesəw na, mbə hwəhwə tsa ka Gərekə ghəci (nighəm mbə Galatə 2:3). Aa niy pəhəhwə Pəl mbə dza ta wə ghəngħən ghəngħən. Mba'a mənuy ka ntsaa kəəti mbə sləni ci (nighəm mbə 2 Kwərintə 7:6-16).

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Ma ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, Titə mbə hidfi Kəretə na. Pəl niy zlay na mbəba ta mbə ghəciy kəni sləkati naa niy tərmbə kwəma mbəba. Zhini nza ghəci tivə mbəzliy dzaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi ka Kəretə.

Dzəghwa Pəl ki mba'a cinti njasa ka na təra mbəzli va.

Vəh 2 Dzəghwa Pəl difa ki mba'a cinti kaa Titə njasa dza naa bəni kwəma kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni mbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Titə a ghəci gəzə kaa mbəzli njasa ka ghəshi nzəy tikə tə hidfi, zhini ka gəzanshi, əntaa ghəshi zləba kwəma mbəzliy həərə mbəzli va ta tihəva lə ta nəw kwəma jiji.

Səkwəpə

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ndə ghəra sləni tsa Hyala, zhini difa na, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw yən. Hyala ghwənara na ta dzee ta kəəti mbəzli təravə na, nza ghəshi mbəə banavə nefer shi kaa ngəta, mba'a ta mbə ghəshiy bənivə kwəma nzə katanj na. Na katanj na va kwəma Hyalay, ghənzə cimmə na njasa ka ghwəmmə nzəy ta təbanta kaa Hyala. ² Ma nə ya kaa kwəma mənəe va tsəghay, a mbəzli mbəə fəy ghən gəzlinjə ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza ghəy katanj, kə ghəshi, nə ya. Ghala kwatanjata hidfi ghwəla ta ghavay, a Hyala niy gəzəkə bənsi piy tsaa kədi ma va kaa mbəzli. A na Hyala nanzə kiy, ka sla dzərvə

1:1 1:1-3 ndə kwal tsa Yesəw: 1Tim 2:7 **1:2** 1:2 1Pi 1:3-5; Gal 3:6, 17-18

1:3 1:3 3:4; sa bərkəti na vəghwə: 1Tim 2:6

na tepəw. ³ Ma sa bərkəti na vəghwə tsa va kiy, dza na mba'a cikəvərimmə piy tsa vaa dzəti ngwəla, səvəri mbə kwəma nzə va bənee kaa mbəzli. Ghənzə ghənzə Hyalaa mbəlittəmmə va, fambəra na kwəma va mbə dəvee. «Mbala, a gha dzaa gəzanshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə» kə kaa ngəra.

⁴ Kaa ngəna tsaslee zliya na Titə. Ghay, nja zəghwə yakee mənija gha, sa nzanay, kaa ntsa kwətij tsa banavə ghwəm nefer ghwəm. Məntəna wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala, ghəshi lə Yesəw Kəristəw Ndə mbəlimmə, mba'a ghəshi ndəna zərkə mbə nzəy tsa gha.

Sləni Titə tə hidī ka Kəretə

⁵ Kwəma zlanəe va tə hidī ka Kəretə tiy, a gha sləkati naa niy tərmbəta kwəma ta sləka mbəba gwa'a nə ya. Ma niy dee kiy, mba'a gha tsəhəna dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidī ka Kəretə gwanashi. Sa ghaa dza ya mbə tsamaba jakəvay, mba'a gha dzaa titivə mbəzli ta nza ghəshi ka mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbəba, njasaa niy gəzanəe va. ⁶ Ma ntsa dza ghaa fə ka Ndə 'wa kwal təbə nay, ntsa hanci ma məndi cəm dzar kwa

*kwəma jikir na ya jəw nzə. Mali kwətijta sa və, mba'a ndərazhi ci banavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, wəzə nzəy tsa shi kwa kwəma mbəzli, kala zhini ma ghən ghəshi. ⁷ Ma ntsa fəy məndi ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala na tsava ndə naci. Va tsəgha kiy, ka təbə na məndiy hanci cəm dzar kwa kwəma jikir na ya jəw nzəw. Ka təbə na ghəciy ndə kəli ghən tsa ciw. Ka təbə na ghəciy bə nəfəw. Ka təbə na ghəciy sa sa shiy ka ghiw, ka təbə na ghəciy ndə pəla miyəw. Ka təbə na ghəciy gwəfə shiy va mbəzli dibaw. ⁸ Ma təbə nay: Ndə ka ka'wə ka məlmə ghəci wəzə kəghi tsa ci, ndə məni kwəma wəzə na, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə, dəwdəw nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, ntsaa məni ma kwəma ghwampa ghwampata. ⁹ Ma təbə nay, mba'a ghəci kəsəvə na katanə na va kwəma banavə məndi wəzə mbə nəfə ci. Ma ghalaba kiy, aa taa mbay mətsahanshi bərci kaa nihwəti mbəzli, lə kwəma katanə na va. Zhini dibay, aa taa mbay cikəvəri wəzə mənti mbəzliy dī ma zləba kwəma va vaw, kə.

¹⁰ Ava mbəzli tsəgha ni va pə gha taa ti, sa nzanay, dənə na nihwəti mbəzli tifa, ka zhini ghən ghəshi, war

kwemer gəmgəm ni va kama ghən ti shi ka ghəshiy gəgəzə, ka dadakə mbəzli. Kwatama *ka Zhəwifəə nəw Yesəw gwəramti na kwəma va. ¹¹ War hashi kə məndi dzaa hashay gəla mbəzli va. Sa nzanay, gwa'a gwa'a ka ghəshiy yidivəri nihwəti mbəzli mbə nzəy tsa shi kəghi tsa shi lə shi bənipə ghəshi va. Shi təbə ma məndiy bananshi kaa mbəzli na shi bəbəni ghəshi va kaa mbəzli. Ta nahwəti na kiw, war ta pəlavə gəna shi nə ghəshi kaa kwəma va gwa'a tsəgha. ¹² A tsahwəti *ndə gəzə kwəma Hyala tsa shi ghəshi mbəzli ka Kəretə niy gəzəkə kwəma də'wə ghən tsa ciy dzəkən shi. Ma kə niy niy: «Mbəzli ka Kəretəy, war dzərvə ka ghəshiy slasla, nja shəkwareshi ndrəm ghəshi, ka meredem na ghəshi, war hwər tsa shi na sa sənay ghəshi gwa'a tsəgha» kə niy ni. ¹³ Ma kwəma gəzəkə ntsa va vay, kwəma katanə na. Va tsəgha kiy, gəla mbəzli va na, ə pə ghaa gəzanshi kwəma lə bərçi, nza ghəshi mbəə nəw kwal Hyala njasa təbə na. ¹⁴ Gəzanshi kwəma a ghəshi zлата nəw kwəma jiji ka Zhəwifəə, ka zлата nəw kwəmaa dzəkən mənī dēwdēw va pəhəti mbəzliy dī ma fəti va ta nəw kwəma katanə na. ¹⁵ Mba'a kə

nəfə tsa ndə dēwdēw kwa kwəma Hyalay, ya nimaba shiy na war dēwdēw dza ghəshiy nza və kwərakwə. Ma na mbəzliy yivə ma kwəma Hyala, shi kama nefer shi dēwdēw kwa kwəma Hyalay, shiy tifa dēwdēw və shi na shi kiw. Na na shiy, war shi gəmgəm ni ghəshiy zəzə ya hwəmba. Ya ə mənī ghəshi shi gəmgəm ni na, kwəma tifa shashanshiw. ¹⁶ Ma mbə kwəma shi ka ghəshiy gəzəy: «Mbəzliy sənata Hyalaa gə ghəy» kə ghəshiy ni. Ma sa ka ndəə nighə sləni shi mənī ghəshi gəmgəm na ba na, war nja mbəzliy sənata ma Hyala ghəshiy pəzli. Ka zhini ghən na ghəshi, war shi dī ma Hyala na shi mənī ghəshi, ka mbay ghəshiy mənī na wəzə na kwəma tepəw.

2

Njasa ka mbəzli nza kwa kwəma Hyala

¹ Na na ghay Titəy, kwəmaa dzava lə na katanə na kwəma bənipə məndiy dzəkən nəw kwal Hyala, pə ghaa bananshi kaa mbəzli. ² Gəzanshi kaa pəhepəhir zhər, əntaa ghəshi ghighi ghən tsa shi lə shiy sa, ə kə ghəshi mənishi ka zhər ka məhərli, ka ndəghwə ghən tsa shi, ma nza məndi mbəə fa kwəma və shi. Ə kə ghəshi banavə nefer

shi gwa'a gwa'a kaa Hyala, ka di mbəzli, ka sə'wa kwəma. ³ Tsəgha pə ghaa gəzanshi kaa pəhepəhir mi'i difa. A ghəshi mbəə nza ka mi'i dəwdew nəfə ni kwa kwəma Hyala. Əntaa ghəshi tsəhtsəhəə dzəkən mbəzli ma. Əntaa ghəshi vənəvə sa shiy ghipə tərənəw ma. War kwəma wəzə na ka ghəshi ci kaa nihwəti mbəzli. ⁴ Ava tsəgha dza ghəshiy mbay bananavəshi di zhər shi lə di ndərazhi shi kaa mekwikwi mi'i. ⁵ Ma nza ghəshi mbəə nza ka mi'i ka məhərli, dəwdew nzəy tsa shi, ka kəsə ghi tsa shi bekir divi shi, ka mənə sləni wəzə na kəghi tsa shi, ka di fəti va zhər shi. Ma ghalabay, ka dza mbəzliy kwəmavə kwal gar ndərə kwəma Hyalaw.

⁶ Tsəgha pə gha taa gəzanshi kaa gwəla kwərakwə ba, a ghəshi nza ka mbəzli ka məhərli. ⁷ Gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə kiy Titəy, war kwəma wəzə na pə ghaa mənə, ta mbə nihwəti mbəzliy bəni mənə kwəma wəzə na va va gha. Mba'a pə ghaa bəni shiy kaa mbəzliy, lə nəfə kwətin pə ghaa bənishi. Əntaa gha bəti shi bəni gha va kaa mbəzli nja shi tsabana ma. ⁸ Kwəma katanə na, lə kwal tsa nzə pə ghaa gəzəə səvəri, kala kama ghənzə gar ndərəti ndə, ta mbəə

'wəshamti mbəzliy di ma kwəma ghwəmmə va, sa ka ghəshi nata ma kwəma gar ndərə na mbə kwəma gha va.

⁹ Ma na mevivi mbə mbəzliy, ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi dənshi fəti ya hwəmba kaa mbəzliy sləkəshi, ka mananshi kwəma kaa ngəshi njasa di ghəshi. Əntaa ghəshi dzaa kanshi ghəpə ma, ¹⁰ əntaa ghəshi ghəli ya nimaəba shi mbəzliy sləkəshi va ma. War sləni wəzə na kə ghəshi dzaa mənə, ta mbə mbəzliy sləkəshi vaa sənay, mbəzli slar slar ni na mevivi ghəy ni, kə ghəshi. Ma tsəghay, ta fə dimə dza mbəzliy dzəti kwəma bəni ghwəmmə va kaa mbəzliy dzəkən Hyalaa mbəlittəmmə va.

¹¹ A na Hyalay, aa cikəvəri wəzə hwər tsa mənəti naa dzəti ngwəla, wəzə hwər tsa nzə va dza naa mbəliti mbəzli gwanashi. ¹² Wəzə hwər tsa mənəttəmmə Hyala vay, ghəci citəmmə na zlashi mənə shi gəmgəm ni təbə ma kwa kwəma Hyala, lə zlashi maw shi tə hidī gəmgəm ni. Ta mbə ghwəmməə mənimmə ka mbəzli nza məhərli və shi, ka mənə kwəma slar na lə kwəmaa təbə va Hyala tikə tə hidī ni. ¹³ Ava war tsəgha ka ghwəmmə mənə nana di, kala ndəghə vici wəzə na va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzlinə

ti, sa dza Ndə mbəlimmə Yesəw *Kəristəw vaa səkə ti lə shəndəkə tsa ci ghəci Hyala ghwəmmə dikə na. ¹⁴ Ma Yesəw Kəristəwəy, ə səkəy na, mba'a mətiiy tə ghwəmmə, ta mbəlimmə va kwəma ghwəmmə jikir na gwanata. Ta mbə məntəmmə dəwdew kwa kwəma ci, mənti na tsəgha, nza ghwəmmə nza ka mbəzli ci, ka di məni kwəma wəzə na ya hwəmba. ¹⁵ Ava kwəma ka gha bananshi kaa mbəzli, ka mətəshanshi bərci, ka nabə mbəzliy fa ma kwəma. Ə pə ghaa gəzanshi kwəma kaa mbəzli lə bərci ndaŋa Hyala va. Ka zləba gha mbəzliy ndərə kwəma gha ma.

3

Njasa təbə mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hidfi

¹ A zəmə, gəzanshi wəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw əntaa ghəshi za ghən ta fa kwəma va mezhihə, lə va nihwəti mbəzli dikə dikə ni tə hidfi gwa'a. Ə kə ghəshiy di fəti və shi. War məni kwəma wəzə na kə sa mbə ghən shi ya hwəmba. ² Gəzanshi, əntaa ghəshi dzaa gəzə *kwəma jikir naa dzəkən ndə ya tsamaba ci ma. Əntaa ghəshi məməni miy lə mbəzli ma. War ka mbəzli sayi ni kə ghəshi

mənshi. Ka məni wəzə kaa mbəzli gwanashi.

³ War tsəgha pə ghaa gəzanshi məni, sa nzanay, kwatana na mbəzli kama məhərli mbə ghən shi niy nza ghwəmmə kwərakwə, niy di fəti ghwəmmə va Hyalaw. Mbəzli zaza ni niy nza ghwəmmə. War məni shi gəmgəm ni va səkwa hwətəl tsa ghwəmmə ti shi na kwəmaa niy kavə ghwəmmə. Ka məni war ndərəm, ka hərhe va nihwəti mbəzli. Niy di mətə ghwəmmə nihwəti mbəzliw, ghwəmmə kwərakwə na, niy di na shi ghwəmməw, tsəgha. ⁴ Ya tsəgha niy məməni ghwəmmə ki na, dza Hyalaa mbəlittəmmə va, mba'a citəmmə wəzə hwər tsa nzə, dza na ba, mba'a citəmmə njasa diti na mbəzli gwanashi. ⁵ Mba'a mbəlanttəmmə, sa mənti ghwəmmə sləni wəzə na mbəlanttəmmə na kiw, war təgəm tsəgha mbəlanttəmmə na, sa zhanta hwər tsa nzə tə ghwəmmə. Aa yabantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, mba'a ghwəmmə yammə kwa baka səfa. Dibay, aa ndammə piy tsa 'war'war tsa, dzar kwa Safə tsa nzə dəwdew tsa. ⁶ A Hyala fambəmmə Safə tsa nzə dəwdew tsa tərəŋw

2:14 2:14 3:14; Səvəri 19:5; Ezhek 11:20; Gal 1:4; Ef 2:10; 1Tim 2:6; Ebr 13:12; 1Pi 2:9; 1Zhŋ 3:16 **3:1** 3:1 Rm 13:1-7; 1Pi 1:13-17 **3:3** 3:3 1Kwər 6:11; Ef 5:8 **3:4** 3:4 1:3; 2:10-11; 1Tim 1:1; 2:3; 4:10; Tit 3:6 **3:5** 3:5 Zhŋ 3:5; Rm 6:4; Ef 2:8-9; 5:26; 2Tim 1:9; 1Pi 1:3 **3:6** 3:6 Rm 8:9-16; 1Kwər 6:11; Gal 5:25; Ndə mbəliphə: 2:13; Flp 3:20; 2Tim 1:10; Tit 3:4; 2Pi 1:11; 1Zhŋ 4:14

mbə nefer ghwəmmə, tə mbərkə kwəma mēnti ndə mbəlimmə Yesəw Kəristəw.⁷ Ta mbə wəzə hwər tsa mēntəmmə Hyala vaa zhəghantəmmə ka mbəzliyzəghwa kwəma nze kala hazlənī tība, nza ghwəmmə mbəə kwəməvə piy tsa kədi ma va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti gəzliŋə.⁸ Ma kwəma gəzəkē vay, kwəma katan na na.

Ə dēe ghaa jihəva tərəŋw dzəmbə gəzə kwəma va kaa mbəzli, ta mbə mbəzliyzəbanavə nefer shi kaa Hyalaa mēni kwəma wəzə na ya hwəmba. Ghənzə na na wəzə na kwəma, ghənzə na saa dzaa kəətiti mbəzli.⁹ Ngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa vay, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə ma. Mba'a kə mēndi ghakə kə ghəpə dzəkən bābala jijihijwəyəy, ka dzəmbə tsava ghəpə gha ma. Ka məmēni miy gha lə mbəzli ma. Ka zləba kə ghəpə ghaa dzəkən kwəma pəhəti *Məyizə ma. Niva shiyəy, shi gəmgəm ni na ghəshi, ka kəətiti ndə ghəshiw.¹⁰ Mba'a pə gha nay ndəə həhəərə mbəzli ta tihəvərishiy, ə pə gha nabəti kwa taŋa səda. Kala di fəti kəy, nabəti kwa baka səda dība. Ma sa ghaa nay dība kala di zlata mēni kwəma ci vay, bārvaŋa mbə kwəma ci, zlay kərakə.¹¹ A gha sənay, gəla mbəzli tsəgha ni vay, a

ghəshi zlay nəw kwal Hyala tsa katan tsa. War kwəma jikir na ka ghəshiy mēni. Tə kwəma shi va jikir na mēni ghəshi ka ndə sənay, a ngwəvə kən shi kə ndə.

Kwa kərnī gəzə kwəma Pəl kaa Titə

¹² Mbə bərkə ghwənəghəŋa ndə nze, ta kar Artemasə ghəshi lə Tishikə. Ma sa ka gha nay tsa dzee ghwənəghə ndə mbə shi kwətiŋ tsəhəyəy, nza gha divaa səkə ta kəsara mbə məlmə Nikwəpəlīsə. Mbə məlmə va dzee ta nzəy, ge'i lə tir tasli.¹³ Sa ka kar Zhenasə ndə bənipə *kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə Apələsə madishi ta wə wəshiy, kəətiti shi tə gha wəzə, kala gar ndərma shiy ghəshi ya kwətiŋ mbə kwal.¹⁴ Mbəzliyzə nəw Yesəw va nja ghwəmməy, ə kə ghəshiy bəni mēni sləni wəzə na kwərakwə, ta mbə ghəshiy kəəti mbəzli gar kəəti ni. Mba'a kə ghəshi bənivə mēni tsəghay, ka dza nəw kwal Hyala tsa shiy nza gəməw.

¹⁵ Mbəzli nza ghəy li shi tikə gwanashiy, mbə səkəwəŋa na ghəshi. Səkəwətəŋəy tə gha madigahijəy, mbəzliyzə nəw kwal Hyala va gwanashi. Nza Hyala mēntəŋwəy wəzə hwər tsa nze gwanəŋwəy ki. Tība kərayee, nza gha nza.

3:7 3:7 Rm 3:24 **3:9** 3:9-11 1:10-16 **3:9** 3:9 1:14; 1Tim 1:4 **3:10** 3:10 Mt 18:15-17 **3:12** 3:12 Tishikə: Kwəl 4:7-8 **3:13** 3:13 Apələsə: 1Kwər 1:12 **3:14** 3:14 2:14; 2Kwər 8:8-9; Gal 5:22; Ef 4:28; Kwəl 1:10

Zliya tsasli Pøl kaa Følemøn Kwøma dza ghwømmø gha sønataa dzækøn zliya na

Zliya nay, Pøl kwa fərshina tsasli na kaa Følemøn. Kwøma tsasli na tiy, ta cə'wə Følemøn a ghəci zləbavə ka'wə 'Wəneshim sa mənıy na ka ntsaa nəw Yesəw Kəristəw nana. 'Wəneshim tsa vay, mava tsa Følemøn niy nza na kwatəŋa, mba'a niy hwøy.

*Avanay njasa nəwva
kwøma mbə zliya na:*

Kwəshala 1-7 Pøl mbə vəshi, ka mananta 'wəsa kaa Hyala, ta dı tsa dı Følemøn nihwəti mbəzli.

Kwəshala 8-22 Pøl mbə cə'wə Følemøn a ghəci ka'wəti 'Wəneshim.

Kwəshala 23-25 Səkwəpə.

Pøl səkwə Følemøn

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pøl tsa kwa fərshina tə kwøma Yesəw *Kəristəw. Ghøy lə zəmømmø Timəte tsasliŋa na kaa ngəŋa gha Følemøn, ntsa ghəra ghøy sləni kwətıŋ na li, sa dıti ghøy tərəŋw tsa. ² Zliya na dıbay, kaa mbəzliy basəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa gha ya

hwəmba tsasli ghøy, mba'a kaa zhamømmø Apiya, lə kaa Arshipə kwərakwə ɸa, ntsa nza ghøy li kwa zəərə kwətıŋ mbə mbəz ta kwøma Hyala. ³ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a ghəshi ndəŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwøy.

*Njasa dıti Følemøn
mbəzli Hyala, lə njasa
banavə na nəfə tsa ci kaa
Yesəw*

⁴ A ntsee Følemøn, ya hwəmba cə'wee Hyalay, mbə zəzə kee nzaa dzækən gha, war mbə mənı 'wəsa kee nza kaa ngəta. ⁵ Sa nzana, mba'ee favə njasa dı gha mbəzli Hyala gwanashi, lə njasa banavə gha nəfə tsa gha kaa Ndə sləkəmmə Yesəw. ⁶ Mbə cə'wə nzee va Hyala, a jakəva tsa jakəmmə ghwømmø tə mbərkə sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw mbəə ndəŋa sənashi gwanashi tsa shı wəzə ni kwəməvə ghwømmø mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw wəzə wəzə. ⁷ A zəmərə Følemøn, gəla dı tsa dıti gha va ngwarməhımmə mbə nəw Yesəwəy, tərəŋw ndara na vəshi, zhıni tərəŋw ndara bərcıy dzəmbə nəfə tsee dıɸa. Kwøma jəw səəkə gha mbə mətsahanshi bərcı kaa mbəzli Hyalaw.

*Pøl cə'wə Følemøn ta
kwøma 'Wəneshim*

⁸ A Følemən, ya tsəgha ndara Yesəw bərciy dzəkən gha ta gəzəŋa mənī kwəmaa təbə ghaa mənī tə sa nzee ndə kwal tsa ciy, ⁹ ka dee mənī tsəghaw, cə'wə cə'wə dee cə'wəŋa, a gha mənī kwəma dzee na ta gəzəŋa, tə sa nzana mbə dī nihwəti mbəzli gha. Yən yən Pəl, pəhal zal tsa tezlezl ghən tsa, zhini kwa fərshinee sənzəŋva tə kwəma Yesəw *Kəristəw! ¹⁰ Ə cə'wee kwəma va ghaa dzəkən zəghwee 'Wəneshim. Nja zəghwə yakee mənīy na tikə kwa fərshina, sa nzana mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw tikə vəghee. ¹¹ Kwatanəy, niy nza na gar kəətitəŋaw. Nana kiy, jəw dza naa kəətitəm bakanaməw.

¹² Va tsəgha kiy, avee zhinəghəŋa sənzəŋva, ma ghwəni tsa ghwənəghəŋee tsa 'Wəneshim sanay, njasa tsəhəree kwa kwəma gha də'wə ghən tsee na. ¹³ Yən kiy, e niy dī ghəciy nzəyəy vəghee tikə nza, ta kəətira ghəci, ka məjə'a gha, ghala pətsa nzee tsa tikə kwa fərshina tə mbərkə sa gəzee kwəma wəzə na va kaa mbəzli. ¹⁴ Ya tsəgha mawtee kiy, ka dee yən mənī kwəma kala zləbavə ghaw. Ka dee yən 'yapəŋa ta mənəda kwəma wəzə naw. War va gha dee ghənzəə səəkə mbə nəfə tsa gha.

¹⁵ Təhə tsa təhəvəriŋwəy

ghwəy tsa lə 'Wəneshim ta vəghwə jəwəw, sənay ghwəm nda Hyala mənī na tsəgha, ta mbə ghəciy zhəvəgha gha ta nzəy ghwəy li kwa ndimndiməw. ¹⁶ Sa nzanay, nana na, nja nihwəti mevivi gwanashi ni naw. Aa tanəti bərci nava, zəməm tsa dī ghwəm mbə nəw Yesəw mənīy na. Jəw dītee kwəma ci mbə nəfə tseyew. Təŋəwba gha dza naa dīti, sa nzanay, mava tsa gha niy nza na, zhini nana ba na zəməŋa ghəci mbə nəw Ndə sləkəpə.

¹⁷ Va tsəgha nə ya sana ngəŋa kiy Følemənəy, mba'a pə gha bətəra ka ntsa ghay, ka'wəti 'Wəneshim lə vəshi njasa ka'wətəra gha də'wə ghən tsee. ¹⁸ Mba'a kə niy təvətəŋa kwəma, ya təm tsa gha niy nza na vəy, gəzara, e taa watəŋa sa gha. ¹⁹ Avənanay yən yən Pəl tsasli na kwəma gəzəŋa miy tsee na lə dəvee, ta wavəŋa shi gha va və dzee pən. Sənay tə gha a təm kwəma Hyala tsee va gha pə gha kwərakwə. Sa nzanay, vəya favə gha Yəwəŋ kwəma wəzə na. Gha də'wə ghən tsa gha na tsee təm tsa kən gha. ²⁰ Va tsəgha nə ya kiy zəməy, yan pə gha na gha, ə cə'wəŋee, mənəra kwəma va tsəgha tə mbərkə slən tsa Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Dəpətəra nəfə tsee sa nza ghwəmməə mbəzli kwətiŋ

1:9 9 kwəshala 1; Ef 3:1 **1:10** 10 'Wənishim: Kwəl 4:9; zəghwee: 1Tim 1:2

1:13 13 Flp 2:30 **1:14** 14 2Kwər 9:7; 1Pi 5:2 **1:16** 16 1Kwər 7:22; 1Tim

6:2 **1:19** 19 1Kwər 16:21

ni mbə Kəristəw.

²¹ Ghala pətsa tsasliŋee tsa zliya na sanay, gwa'a sənay ya, ta mənɗa kwəma dəwee va dza gha, pən. E sənay, taŋ kaa na dəwee va va gha dza ghaa mənti. ²² Ma ləy hwəm sa ka gha ka'wəti 'Wənesim kiy, gwəmatəra tə gha ciki kəghi tsa gha. Sa nzanay, sa bərkee na a Hyala dzaa zləbavə cə'wə ghwəy, ta ndara kwal tsa tsəhə vəgha ghwəy dza na.

Kwa kərnɪ kwəma Pəl

²³ A Epafərasə ntsa nza ghəy li kwa fərshina tə mbərkə Yesəw *Kəristəw, səkwəŋa. ²⁴ Tsəgha kar Markə, lə Aristarkə, mba'a Demasə, mba'a Ləwka, mbəzli ghəra ghəy sləni li shi, mbə səkwəŋa ghəshi kwərakwə. ²⁵ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanəŋwəy, tifa kərayee, nza gha nza

**Zliya tsasliti
tsahwəti ndə kaa
ka
Ebərə
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma ntsaa tsasli zliya nay, ndə mbə hwəlfə ka Zhəwifə na, zhini ntsaa nəw Yesəw Kəristəw ghəci difa. Ma ta slən tsa ciy, ndə tibaa sənayəw. Ma kə nihwəti mbəzliy niy, Pəl na, kala tsəgha na Shilasə, kə ghəshi. Zliya nay, kaa ka Ebərə tsaslanaghə məndi. Di naa gəzəy, kaa ka Zhəwifə tsaslitim. Mbəzli vay, a ghəshi niy zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zləbavə Yesəw ka ntsaa mbəlantishi.

Ma sa ghati nihwəti mbəzli mananshi ndərəm sa zləbavə ghəshi nəw Yesəw ki na, ka dī ghəshiy zhəghətəvashi zhəkəy ləy hwəm ta nəw kwəmaa niy pəhanavə Hyala kaa Məyizə ta bə kaa ka Zhəwifə kwatəŋa. Dzəkən sava tsaslanaghəshi ntsa zliya na, ta gəzanshi a ghəshi garəshi jarjar kwa kwal tsa Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətəŋ. Ka gəzanshi njasa nza Yesəw dikəba ghəci kən kwəma pəhəpəhə na. Yesəw tsa vay, ghəci mbəliti na mbəzli lə katanj.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 mba'a vəh 2 Gəzə kwəmaa dzəkən tanj tsa tanjəti Yesəw ka kwal Hyala tə dikə.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-13 Gəzə kwəmaa dzəkən kar Yesəw ghəshi lə Məyizə. Dikəba Yesəw na kaa Məyizə. Mbəzliy niy pəməkəvəri Məyizə va mbə hidfi Ezhipətəy, kwəmavə dəkəva tsa katanj tsa ghəshi va Hyalaw. Ma mbəzliy zləbavə nəw Yesəwəy, ta kwəmavə dəkəva tsa katanj tsa dza ghəshi va Hyala na nashi ki.

Vəh 4:14 pa' tə vəh 7 Gəzə kwəmaa dzəkən kar dikə tsa ka ta Hyala mbə *ciki Hyala ghəshi lə Yesəw. Ma na ka Zhəwifəy, mba'a kə ndəə dī jakəva lə Hyalay, ə ka ndə ta Hyalaa hənəy dəbəkə kaa Hyala di. Ma nana kiy, tsəgha na ghwəlaw. Yesəw də'wə ghən tsa ci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci jakəmmə na lə Hyala. Dikəba ghəci na kaa ka ta Hyalaa ghəra sləni mbə ciki Hyala. Sa nzana na nacy, ka mətī naw, war ghəci na ndə ta Hyala tsa kwa kwəma Hyala ya hwəmba nzo.

Vəh 8 pa' tə vəh 9:1-22 Jakə tsa ka Yesəw vaa jakətəmmə lə Hyalay, jakəva tsa katanj tsa na, tanj tsa kwa tanj

va. Sa nza jakəva tsa vay, Yesəw shəkamti na miymiy ci, nza məndi mbəə jakəshi lə Hyala.

Vəh 9:23 pa' tə vəh 10:1-39 Ma na miymiy Yesəw nashiy, a ghəshi tanəti miymiy dəbəkə. Ka ta Hyalay, piya va piya va ka ghəshiy slasla dəbeker kaa Hyala ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ma na Yesəw naci kiy, kwətin səfa banaghə na ghən tsa ci kaa məti mək tsəgha. Miymiy ci va yabanti na kwəma ghwəmmə jikir na, ta pa' kwa ndimndim kwa kwəma Hyala.

Vəh 11 Gəzə kwəmaa dzəkən njasaa niy banavə mbəzli kwatana nefer shi kaa Hyala wəzə wəzə.

Vəh 12 mba'a vəh 13 Gəzə kwəma kaa mbəzli nza ghəshi bə nefer shi kaa Hyala. Aa gəzanshi na nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma kwa kwal Kəristəw, ma nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa kwəma Hyala.

Mba'a pə ghwəy dī favə zliya ka Eberə na wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsa dzəkən Məyizə, ndə ta Hyala tsa mbə ka Izərayel, mba'a dzəkən sla kiri lə dzəkən Gaska fal məndi Hyala mbə. Mbə zliya pərasli kwəmaa dzəkən slən tsa shiy na shi va gwanashi.

Lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nana

¹ Ma niy nza mbəradzəy, a Hyala niy gəzanshi kwəma kaa jijihimmə, lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə. Dan səfa niy gəzanshi na, lə kwal ghəngən ghəngən. ² Ma ge'i lə kwa kəni vəghwə tsa kiy, lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nzə. Lə Zəghwə nzə va ngati na shi tə hidī lə ni mə ghwəmə gwanashi. Dza na mba'a banavə shi va gwanashi ngəci mbə dəvə ci, a ghəci sləkəshi, ya pa' hwəmba. ³ Tə Zəghwə nzə va sənay məndi njasa nza shəndəkə tsa Hyala. Ghəciy, pa Hyala na we' we'. Lə bərci mbə kwəma gəzə na səkwa mbə miy tsa ci jihəti na shi tə hidī gwanashi. Dzəghwa na mba'a banti kwəma shi jikir na kən ke ngəri, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli dəwdew ni va Hyala. Ma ləy hwəm sa banti na jikir tsa shi na, dza na mba'a dzəməy mə ghwəməə nzəyəy tə dəvə kwa bəzəmə Hyala nza bərci vəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a.

Dikəba Zəghwə Hyala na kaa ka kwal nzə

⁴ Ma Zəghwə Hyala vay, a Hyala banavə shəndəkə dikəba və kaa ka kwal nzə, aa fanati slən kaa Zəghwə nzə va, slən tsa fanati na

vay, dikəba ghəci na kən tsa shi. ⁵ Ta na navay səəkə Hyalaa gəzəkə kaa ndə kwal tsa nzə:

«Gha na Zəghwee,
'wava na tē ndatsəy, Dəja
nzee» kəw.

Səəkə naa gəzəkə dība kaa
*ndə kwal tsa Hyala:

«Yənəy, dəy dzee nza,
ghəci na zəghwee ghəci
kwərakwə» kəw.

War kaa Yesəw niy gəzəkə
Hyala tsəgha. ⁶ Avanta
nahwəti kwəma gəzəkə
Hyala ghənzəə madi ta
ghwəni Məkaji Zəghwə nzəə
səəkəə dzəti hidī:

«Ə kə ka kwalee səəkə
gwanashi,
a ghəshi tsəfəkwə kwa səfa
ci» kə.

⁷ Ma kə Hyala kaa na gəzəkə
naa dzəkən ka kwal nzəy:

«Mbəzli vay, mbəzliy
ghəradā sləni na
ghəshi.

Ghəshiy, nja safə tsa viy na
ghəshi,

zhini nja ghani ghwəə tsə va
ghəshi dība» kə.

⁸ Ma ta na Zəghwə nzə
kwəma naci kiy, a Hyala
gəzəkə nava bazhə bazhə:

«Gha na Hyala,
ta sləkə mbəzli dza gha ya
pa' hwəmba.

Ka məni mazə dzəkən
mbəzli sləkə gha va
lə kwal tsa tidīd tsa.

⁹ Shiy lə kwal tsa shi na shi
dī gha,

ka dī *kwəma jikir na ghaw.

Dzəghwa Hyala, Dəja Hyala
kiy, mba'a təravəŋa,
mbərəkəshi nihwəti mbəzli
nza ghwəy li shi,
mba'a pəərətəŋa ka mazə,
mba'a vəshitəŋa nəfə tsa
gha tərəŋw» kə.

¹⁰ Zhini ma kəə zhəkən
Zəghwə nzə dība na:

«A Ntsaa sləkəpə, ghala
kwatanjata
hidiy ghavay, gha ngatishi
na.

Gha də'wə ghən tsa gha
ngati na ghwəmə fa.

¹¹ Shi ngati gha va gwanashi
kiy,

ta kərəshi dza ghəshiy dza,
war gha tībaŋa tə ghwəmə
na na gha,

ta halishi dza ghəshi njasa
ka ləkwəsahi vaa hal-
ishi.

¹² Ta takwəlamtishi dza gha,
ka ghəshi dzay, mba'a
ghəshi mbəərəkə
nahwəti pa.

Gha na na gha kiy, war
tsəgha dza ghaa nza,

kala mbəərəva pa gha, ya
pa' hwəmba,

pa' kwa ndimndim dza ghaa
nza» kə.

¹³ Dībay, səəkə Hyalaa
gəzəhwə ya kaa tsamaba
ndə kwal tsa nzə na:

«Ndi nzəyŋa tikə vəghəe tə
dəvə kwa bəzəmee,
pa' sa kee mənti ka jaka gha
ka shi kədī gha səfa gha ti
shi» kə,

njasa gəzə na va kaa
Zəghwə nzəw. ¹⁴ A mbəzli
na ka kwal Hyalaa? Mbəzli

mbay ma ndəə nashi na ghəshi, mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala. Ghəshi ka Hyalaa ghwəni ta dza ghəshiy kəəti mbəzli dza Hyalaa mbəli.

2

Ka bəti kwəma gəzə Hyala ghwəmmə nja kwəma gəmta na ma

¹ Ndata tsəgha na kiy ngwarməhiray, ə pə ghwəmmə mətsəhə mənə məhərli tərənw, ta nəw kwəma banavəmmə mənədi va, vantaa ghwəmmə zamti kwal tsa wəzə tsa va.

² Ma kwəmaa niy gəzəkəvata vay, ka kwal Hyala mbəradzə niy gəzə na, mba'a dimə niy dzətita ti tərənw. Ya wa ndə na saa niy dī ma fəti ta mənə kwəma gəzəkə ghəshiy, a mənədi niy slanəkən ngwəvə ge'i ge'i lə dī ma fəti ci va.

³ Nana kiy, a ghwəmmə favə njasa mbəli Hyala mbəzli, ma kwəma vay, aa tanəti kwəma ka kwal Hyala. Mba'a pə ghwəmmə bəti kwəma mbəlipə tsa va nja kwəma gəmta na kiy, njaa dza ghwəmmə mbay mbəlimmə kia? Ta basəmmə ngwəvə dza Hyalaa dza. Ndə sləkəpə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə na njasa mbəlimmə Hyala. Dza niy favə kwəma va va mbəzli və, mba'a ghəshi kəslatəmmə slən

ti. ⁴ Ma ghalaba kiy, mba'a Hyala mənəti kwəma madəna madəna na tərənw ghəngən ghəngən, ta mbə mbəzliy sənata, kwəma katanə na sava, kə ghəshi. Mba'a Hyala va tahaavəshi bərzi Safə tsa nzo dəwdəw tsa, njasa dī na kaa mbəzli nzo.

Yesəw na ntsaa mbəli mbəzli

⁵ Ma ni 'war'war ni va hidfi gəzə ghwəmməy, banavəshi Hyala kaa ka kwal nzo ta mənə mazə ghəshiy dzəkən shiw. Kaa ke ngəri banavəshi na.

⁶ Avanta kwəmaa gəzəta dzəghwa tə tsahwəti pi mbə zliya, a kəy: «A Hyala, a shiy na ndə ngəri zəzə ghaa dzəkən kia?

Wa na ndə ngəri kəəti ghaa?

⁷ Dzəghwa ghay, mba'a gha mənəti jəwba

ghəci kaa ka kwal gha, ta vəghwə jəwə tsətsə.

Zhini gha diba ki na, hənə gha banavə shəndəkə,

nja mazə tsa dibədibə tsa.

⁸ A gha banavə shiy gwanashi, ta sləkəshi ghəci» kə.

Njasa gəzəta na va mbə kwəma Hyala: «A Hyala banavə shiy gwanashi ta sləkəshi ghəci» kəy, mbə gəzə kwəma vay, tsahwəti sə tifaa tərmbə ghwəla kala banavə Hyala va kaa ngəciy dzəmbə dəvə ci ta sləkə ghəciw. Zhini diba kiy, mba'a pə ghwəmmə

nighə sanay, nay ndə ngəri ghwəmməə sləkə shiy gwanashi nanzə diw.

⁹ War ma na na sənata ghwəmməy, ge'i lə vəghwə jəwə tsətsəy, a Hyala niy mənti Yesəw jəwəba ghəci kaa ka kwal nɔə. Dzəghwa na difa na, mba'a mənti ka ntsa difədifə tsa, lə bama ti, tə mbərkə ngəra'wə tsa sahwə na va mbə məti ci va. Di naa gəzə kiy, ta mbəli mbəzli gwanashi mətuy na, sa nzana mba'a Hyalaa zhəhwər ta mbəzli.

¹⁰ Hyalaa ngati shiy va gwa'a gwa'a, zhini ghənzə fəyshi tifa tə ghwəmə ka shi nɔəy, ghənzə mənti na tsəgha, sa ka Yesəw sahwə ngəra'wə mbə mətuy, nza ghəci mbəə kəramti sləni haray Hyala ti wəzə. Sa mənti na va tsəghay, nza mbəzli dən mbəə nza ka ndərazhi nɔə, nza ghəshi təhə shəndəkə tsa nɔə. Sa nzanay, Yesəw na ntsaa dzaa pəmə mbəzliy dzəghwa kwal tsa dza ghəshiy mbəlishi kwa.

¹¹ Yesəw də'wə ghən tsa ci ghəci saa yabanti kwəma mbəzli va jikir na, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli dəwdəw nəfə ni kwa kwəma Hyalay, Didi tsa kwətij tsa na sa shi lə mbəzli yabanti na va. Ava va tsəgha ghəramci ma ha'wə va harshiy ngwərməhiy. ¹² Ma

kə Yesəw tsa vay:

«A Hyala, ta cintishi slən tsa gha dzee

kaa ngwərməhira gwa'a gwa'a.

Ta fal slən tsa gha dzee kwa cəm mbə basəva tsa shi» kə.

¹³ Zhini ma kə ba na:

«Kaa ngəna dzee ndəna nəfə tsee» kə.

Zhini ma kə difa na:

«A Hyala, avanara kwa kwəma gha

ghəy lə mbəzli gha va ndara gha ta mbəlishi» kə.

¹⁴ Mbəzli gəzə Yesəw va kiy, ke ngəri na ghəshi. Va tsəgha mənti Yesəw ghən tsa ci ka ndə ngəri kwərakwə, nja ghəshi. Sa mənti na va tsəghay, ta mbə ghəcuy mətuy ta 'wəshamti *ndə jaka tsa Hyala tsa nza bərci va və ta bəkwə mbəzli. ¹⁵ Kwatanay, ə niy hazləni mbəzli va məti, njasa ka mava vaa hazləni va ntsaa pakə. Nana kiy, a Yesəw mbəərətishi va hazləni məti. ¹⁶ Na katanay, səəkəy Yesəw ta kəəti ka kwal Hyalaw. Ta kəəti mbəzli tə hidī, hwəlfə *Abəraham səəkəy na. ¹⁷ Ava tsəgha na lə Yesəw ki, mba'a mənti ghən tsa ci, ka ndə ngəri, yəmyəm lə ngwərməhiy ya mbə namaəba kwəma, ta mbə ghəcuy nza ka ndə ta Hyala tsa shi dikə tsa. Ndə ghəra

2:9 2:9 Flp 2:8-9 **2:10** 2:10 1Kwər 8:6; 12:2; SləniKY 3:15 **2:11** 2:11 Mt 25:40; 12:50; Zhj 20:17 **2:12** 2:12 Cem 22:23 **2:13** 2:13 Ezay 8:17-18 **2:14** 2:14 2:17; Zhj 1:14; ndə jaka tsa Hyala: Zhj 8:44; 12:31; 1Zhj 3:8; ShiZhj 12:10 **2:15** 2:15 Rm 8:21 **2:16** 2:16 Ezay 41:8-9 **2:17** 2:17 4:14; 5:2; Flp 2:7; 1Zhj 2:2

sləni lə nəfə kwətiŋ ghəci kaa Hyala, ka zhanci hwər tsa ci ta mbəzli, mbə sləni ci va ghəra na. Ma məti mətiy Yesəw va ta pəli kwəma mbəzli jikir nay, ta mbə ghəshiy sləkashi lə Hyala nə na. ¹⁸ Sana kiy, ta mbay dza naa kəətiti mbəzli həərə *ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Sa nzana mba'a ndə jaka niy dzəghəti həərə ci, mba'a sahwə ngəra'wə kwərakwə.

3

*Dikəba Yesəw na kən *Məyizə*

¹ Ghwəy kiy ng-warməhiray, mbəzli Hyala nza ghwəy, ghənzə harvəŋwəy na ta kwəməvə na ghwəy bəla mbə shi wəzə ni mə ghwəmə. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy fakən zəzə kwəma ghwəy kən Yesəw ghəci *ndə kwal tsa Hyala, zhini ghəci dikə tsa *ka ta Hyala. Kaa ngəci banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə. Kwəma ci na sa gəzə ghwəmmə va kaa mbəzli. ² Hyala garəy na Yesəw, bekir dəvə niy kəsəvə na sləni va. Njasa niy nza *Məyizə va ka ntsaa kəsəvə sləni Hyala bekir dəvə ta mbəzli nə gwanashi. ³ A ghwəmmə sənay, falba ndə nga ciki ka məndiy fal kən mbəzli mbə ciki tsa va. Va tsəgha nzana sənzenva kiy, falba

Yesəw faləm kən Məyizə. ⁴ Ya tsamafa cikiy, ndə ka naa ngati. A ghwəmmə sənay kiy, Hyala ngati na shi tə hidī gwanashi. ⁵ Ma na Məyizə naciy, kaa Hyala niy ghəra na sləni, ka gəzanshi kwəma dī Hyalaa gəzanshi kaa mbəzli. Sləni vay, bekir dəvə niy kəsəvə na mbə mbəzli Hyala. ⁶ Ma na *Kəristəw kiy, Zəghwə Hyala na. Mbə dəvə ci na mbəzli Hyala gwanashi, ka zhəghanshi hwəm naw. Ghwəmmə kwərakwəy, mbəzli Hyala va nza ghwəmmə, ghwəmmə kə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw lə katan, ka jihəva ghwəmmə ta kwəməvə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti shi.

Dəkəva dza Hyala ta bə kaa mbəzli nze

⁷ Va tsəgha gəzəkə Hyala lə Safə tsa nze, ma kəy:

«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy,

⁸ əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy caslakə

njasa niy mənti jijihəŋwəy va niy nza ma.

Ghala pətsaa niy nza ghəshi va kwamti mbə gambay,

a ghəshi niy zhini dfa ghən, ka nighəra kwəmee, ta nighə njasa dzee mənī li shi.

2:18 2:18 4:15; Mt 4:1-11 **3:1** 3:1 4:14 **3:2** 3:2 Bəla 12:7 **3:6** 3:6 Zəghwə: 5:8; shi fəy ghwəmmə ghən gəzliŋə ti shi: 3:14; 4:14; 6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kwəl 1:23; Flp 3:20; 2Tim 4:8 **3:7** 3:7-11 Cem 95:7-11 **3:8** 3:8 Səvəri 17:7; Bəla 20:2-5

9 Piya fadə mətsəkə mənti
ghəshi

mbə nata slənee madəna
madəna na niy mənec
kwamti.

Ya tsəgha nzə kiy, ka
nighəra kwəmee
ghəshi niy nza.

10 Va tsəgha satiy nəfə tsee
dzəkən shi tərəjw,

ma pən na: A mbəzli niy,
məhərliy məni kwəma wəzə
na və shiw.

Favə kwəma dəe ghəshiw,
pən.

11 Ma tə kwa kərni kwəma
vay,

mba'a nəfə tsee satiy və shi
tsəgha,

tapə yən mbə zəmə lə fəlata
gwa'a,

ma pən na, ka tsəhəshi
ghəshi na nashi tə
hidī fənəy ya

kaa mbəzlee ta dəkəvw,
pən» kə.

12 Ava va tsəgha na
kiy ngwarməhiray, məni
tə ghwəy məhərli vantaa

tsəhwəti ndə nza mbə
ghwəy, lə nəfə tsa caslakə
tsa, lə nəfə tsa zləba ma

kwəma Hyala, ka na dza
na mba'a zhəyəy ləy hwəm
zlata Hyala kwa bəpə piy.

13 War kwəmaa bə bərce kaa
ghən tsa ghwəy pə ghwəy
gəzə kwa jipə ghwəy ya

hwəmba, vantaa *ndə jaka
ngədfəhwəjwəy ta məni
*kwəma jikir na, ka ghwəy

nighə na mba'a ghwəy
ndəghamti kwəma Hyala.
Sə'wam kwəma vici va vici
va mbə nzəy tsa ghwəy, sa

nzanay, a ghwəmmə sənay a
Hyalaa dī gəzammə kwəma
ndatsə dība.

14 Mbəzli
kwasəbə Yesəw Kəristəw
mənimmə ghwəmmə

lə katan ghwəmmə kə
garəmmə tə banavə nefer
ghwəmmə kaa ngəci, njasa

'wati ghwəmmə va, pa' tə
kwa kərni.

15 Avanta kwəma gəzəkə
Hyala tə Zliya nzə, a kəy:

«War mba'a pə ghwəy favə
gaka məlee ndatsəy,

əntaa ghwəy mənti məhərli
ghwəy caslakə

njasa niy mənti jijihijwəy
va niy nza

mbə gamba, ghala pətsaa
niy zhinida ghəshi va
ghən ma» kə.

16 A mbəzliy niy favə
gaka məli Hyala va, mba'a
ghəshi niy zhananati ghən

kia? Mbəzliy niy səvəriy
*Məyizə va li shi mbə
hidī ka Ezhipətə kwatəna,

ta mbəlishi na ghəshi.
17 Dzəkən nima mbəzli
niy satiy nəfə tsa Hyala

mbə piya fadə mətsəkə
dība kia? Dzəkən niy
niy mənti kwəma jikir na

va. Ghəshi na shiy niy
bakwamtəvashi va mbə
gamba.

18 Ghalaba kiy, a
Hyala niy zəməkə fəla, a kə
niy niy: «Ka tsəhəshi ghəshi

na nashi tə hidī fənəy ya
kaa mbəzlee ta dəkəvw» kə
niy ni. Dzəkən nima mbəzli

niy gəzə Hyala kwəma va
tsəghaa? Dzəkən mbəzliy
niy zhini ghən va niy gəzə

na ba. ¹⁹ A ghwəmmə sənay kiy, kwəməvə tsəhəshi jijihimmə tə hidiy niy fənəyshi Hyala va kaa ngəshi ta dəkəva liw, sa nzanay, niy zləba kwəma nzə ghəshiw.

4

¹ Kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa jijihimmə: «Ta tsəhəşwəy dza ghwəy tə hidī fəyşwəy ya va, ta dəkəva ghwəy» kəy, kaa ngəmmə na ndatsə kwərakwə. Va tsəgha na kiy, mənī məhərli ghwəmmə tərəşw, ka kəslimbə ghən ghwəmmə ma, vantaa ghwəmmə dzaa kwəməvə ma dəkəva fəyəmmə Hyala va. ² Sana kiy, a ghwəmmə favə kwəma Hyala wəzə na njasaa niy favə jijihimmə va niy nza mbə gamba. Ya tsəgha niy favə ghəshi kwəma va kiy. Niy tsəhəshi ghəshi tə hidī va ta dəkəva ghəshi kiw, sa nzanay, sa favə ghəshi kwəma va na, niy banavə nefer shi ghəshiw. ³ Ghwəmmə na na ghwəmməy, ta kwəməvə dəkəva gəzə Hyala va dza ghwəmmə, sa nzana mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Hyala. Ma na jijihimmə, sa niy banavə ma ghəshi nefer shi kaa Hyalay, aa niy gəzanakəshi, ma kə niy niy:

Sa satiy nəfə tsee və shiy, dzee mba'ee zəmanakəshi fəla.

Ka tsəhəshi ghəshi nashi tə hidī fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən, kə niy ni.

Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, tə sa banavə ma ghəshi nefer shi na. A na dəkəva kiy, ya ghala vəghwə tsaa niy nga Hyala hidī na, aa niy nza tifa.

⁴ Kwa Zliya Hyalay, a məndi gəzəkə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva dzəghwa tə tsahwəti pi. A kə məndiy: «Gwa'a ghəramti Hyala sləni nzə mbə vici kwan, ma tə kwa mbərfaşay, mba'a dəkətəvata!» kə məndi.

⁵ Zhini ma kə məndi tə na gəzə ghwəm na zliya difa na: «Ka tsəhəshi ghəshi tə hidī fənəyshee ta dəkəvaw» kə məndi.

⁶ Mbəzliy niy 'wa vaa favə Yəwən kwəma wəzə na va kwataşay, kwəməvə dəkəva va ghəshiw, sa nzanay, niy banavə nefer shi ghəshi kaa Hyalaw. A na nihwəti mbəzliy, a kwal tifa ta kwəməvə dəkəva va ghəshi.

⁷ Va tsəgha zhini Hyalaa fəy nahwəti vici ta dəkəva məndi ti ki, «ndatsə» kə kaa har vici va. Ma ləy hwəm, sa zləbavə ma jijihimmə kwəma Hyalay, mba'a Hyala nzay nza gar piya dāş, mba'a zhiniy 'wati gəzə kwəmaa dzəkən vici va, lə miy tsa *Davitə. Ma kə na:

«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy, əntaa ghwəy taa mənti

məhərli ghwəy
caslake ma» kə.

8 Mba'a kə *Zhəwzəwe
niy pəməghə jijihimmə
dzəti pi dəkəva tsa katan
tsa va nzay, ka dza Hyalaa
maw gəzə kwəma nahwəti
vici dəkəva nzaw. 9 Ava
va tsəgha kiy, a dəkəva
tifa diba ta mbəzli Hyala,
nja dəkəva tsa Hyala va tə
kwa mbərfaña vici. 10 Ya
tsamaba ndə kwəmavə na
dəkəva tsa katan tsa va
Hyalay, ta dəkəva dza naa
dza va ghəra sləni njasa
dəkətəvata Hyala va mbə
ghəra nanzə kwərakwə.
11 Ghənzə tsəgha kiy, a pə
ghwəmmə dikəvammə nza
ghwəmmə mbəə kwəmavə
dəkəva Hyala va. Mənti
məhərli ghwəmmə, vantaa
tsahwəti ndə dī ma fəti
va Hyala, njasa niy dī
ma jijihimmə va niy nza
kwərakwə fa.

12 Ma na kwəma Hyalay,
piy bə na kaa mbəzli, ka
ghəra sləni mbə nefer shi.
Bərcifa və na kən kafa'i
tsaa sla shiy va lə bəla ci
bakanata. Ma kwəma vay,
kar naa tsəhəta pa tə kwa
kərkə nəfə tsa ndə, nja
kafa'i tsaa sla isl va, pa'
tə məltətə. Aa sənay sla
ngwəvəə dzəkən kwəma
maw ndə lə na zəzə ndə
mbə nəfə tsa ci gwa'a.
13 Tsahwəti sə tifa mba'a
mbələyvay kwa kwəma
Hyala, mbə shi ngati naw,

cəke' nashi na. Kaa ngəta
dza ghwəmməə gəzə shi
mənti ghwəmmə gwanashi
kwa kwəma nzə bazhə
bazhə.

*Yesəw na ndə ta Hyala tsa
ghwəmmə dikə tsa*

14 A ndə ta Hyala tsa
ghwəmmə dikə tsa va
ghwəmmə. Ghəci na Yesəw
Zəghwə Hyala. Aa dzay
dzəmə ghwəməə dzəvəgha
Hyala. Ghənzə tsəgha kiy,
wəzəba jihəva ghwəmmə
ta banavə nefer ghwəmmə
kaa Hyala na. Ghənzə
na na ghwəmmə kwəma
nə ghwəmmə wəzə na,
pə ghwəmmə. 15 Ndə ta
Hyala tsa ghwəmmə vay, aa
sənata kwəmaa gagammə, a
zhəhwər tə ghwəmmə, sa
nzana mba'a ghəci də'wə
ghən tsa ci dzəghəti həərə
tsa həərəpə ndə jaka gwa'a
gwa'a, njasa nza ghwəmmə
tsa kwərakwə. Na naci kiy,
niy mənti *kwəma jikir na
naw. 16 Ghənzə tsəgha kiy,
ka hazləni ghwəmmə ma,
ə pə ghwəmməə kətivaa
dzəvəgha Hyala. Ghənzə
saa zhəhwər ta mbəzli. A
hwər tsa nzə taa zhanta
tə ghwəmmə, ka na dzay,
mba'a məntəmmə wəzə
hwər tsa nzə ka kəətimmə
mbə kwəmaa gagammə ya
hwəmba nzə.

5

1 Ya tsamaba dikə tsa *ka
ta Hyalay, mbə ke ngəri

ka mändiy tivə, mba'am fəy ta ghəra sləni Hyala ta mbəzli. A ka naa slasla shiy kaa Hyala, ta pəli kwəma mbəzli jikir na. ² Ma ghəci kwərakwə kiy, ndə ngəri na nja ghwəmmə, kar bərçi ciy məni daw, ka tərəə dzəmbə məni *kwəma jikir na ghəngħən ghəngħən. Va tsəgha ka naa zhəhwər ta mbəzliy məni kwəma jikir na, sa sənay ma ghəshi kwal tsa Hyala. ³ Ma sa nzana, ka ntsa daw bəliti tsa ghəciy, va tsəgha ka naa slanta shiy kaa Hyala, ka slashi ta na ci kwəma jikir na, ka slashi ta na nihwəti mbəzli kwərakwə. ⁴ Ndə tībāa pəlavə mənīy ka dikə tsa ka ta Hyala də'wə ghən tsa ciw. Hyala də'wə ghən tsa nzə ka naa təravə ndə, njasa niy təravə na va *Araŋw kwatāŋa.

⁵ Ava tsəgha na *Kəristəw kwərakwə ki. Ghəci fəy na ghən tsa ci ka dikə tsa ka ta Hyalaw. Hyala niy tərati na, ma kə ngəci na:

«Gha na Zəghwee,
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa
nzee» kə.

⁶ Zhini ma kə dzəghwa tə tsahwəti pi mbə Zliya nzə ɓa na:

«Ndə ta Hyala dza għaa nza
ya pa' hwəmba,
njasa niy nza *Melkisedekə
ndə ta Hyala tsa
kwatāŋa va» kə.

⁷ Ghala pətsaa nza Yesəw tikə tə hidī niy, aa niy cə'wəhwə Hyala tərəŋw lə wahə kwa mətse ci, ka wahə zlanzlan, ta mbə Hyalaa mbəlanti va məti. Aa niy sənay a Hyala taa mbay mbəliti kə. Dzəghwa mba'a Hyala niy zləbavə cə'wə ci va, mbə fa kwəma ghəci niy nza va Hyala. ⁸ Ya tsəgha na ka Zəghwə Hyalay, aa niy bənivə dī fəti səvəri mbə ngəra'wə tsaa sahwə na va. ⁹ Ma sa kəramti na sləni ci lə sa ngəra'wə tsa vay, mba'a mənīy ka ntsa səəkə mbəli tsa mbəzliy dānci fəti dza kwa. Ka ɓanshi piy tsaa kədī ma, ta kwa ndimndim. ¹⁰ Ta na navay, a Hyala garəy ka ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala njasaa nza *Melkisedekə va kwatāŋa.

*Mənim məhərli vanta
ndə zlay kwal Hyala*

¹¹ A ngwarməhira, dāŋ na kwəma tība ta gəzəŋwəy dzəkən kwəma va. Ə na na nzanay, ngahə dza ndə cīŋwəy, sa nzana kala dza ghwəy mbəə favə tanŋaŋ.

¹² A ghwəy bənivə kwəma Hyala mbəradzəŋwəy, gar mənīŋwəy ghwəy ka bənipə kwəma nza. Ma dza ghwəy ki pa' sana na, war ghwəlanwəy ghwəy mbə dī ndəə bəniŋwəy shiy niy 'wa ghwəy bənivə ghala kwatāŋata mbə kwəma Hyala dība. Kala mbə

5:2 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 5:3 5:3 7:27; 9:7; SləniTaH 9:7; 16:6, 15 5:4 5:4
Araŋw: Səvəri 28:1 5:5 5:5 1:5 5:6 5:6 Cem 110:4; Ebr 6:20 5:7 5:7 Mt
26:36-46 5:8 5:8 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Zhŋ 1:34; dī fəti: 4:15; Flp 2:8
5:9 5:9 7:27 5:10 5:10 5:6; 6:20 5:12 5:12-13 1Kwər 3:2

ghwəy favə na difədidə na kwəma Hyala. Mba'a ghwəy məniŋwəy nja mbəzliy 'wa bəni kwəma Hyala. ¹³ Ya wa ntsaa sa 'wa tə məmə ghwəlayəy, vərniŋ'wə na tsava ndə ghwəlay. Di naa gəzəy, təhəy tsava ndə mbə kwəma Hyala diw. Sa nzana kala sənay ghəciy dzəkən na wəzə na kwəma, lə na jikir na. ¹⁴ A na mbəzli təhə təhə niy, shi zəmə bəlbəl ni ka ghəshiy zəmə. Gəzə nzəy, a ghəshi sənabantəvashi mbə məni nava kwəma, mba'a məhərli shi təhəta ta fa kwəma Hyala, mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na kwəma, lə na jikir na gwa'a.

6

¹ Ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəmmə dzar tə na ka məndiy 'wa bənipə kwəmaa dzəkən *Kəristəw ma. Kwa kwəma pə ghwəmmə dza, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy təhəshi mbə kwəma Hyala. Ka dzəy ghwəmmə ləy hwəm ta bəni kwa taŋa kwəma ka məndiy bəni mbə kwəma Hyala ma. Kwa taŋa kwəma vay, shiy nja kar tsa titihwə ta zlata məni *kwəma jikir na, lə banta nəfə kaa Hyala. ² Kwa taŋa kwəma va difay, bəni kwəmaa dzəkən *batemhi ghəngħən ghəngħən, lə kwəmaa dzəkən fə dividiviy dzəkən mbəzli, lə dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə məti,

mba'a dzəkən basə ngwəvə Hyala fəca dza hidiy kərə. ³ Na ka ghwəmmə pəla Hyala kə zləbavə nana kiy, dza kwa kwəma, ta mbə ghwəmmə nza ka mbəzli təhə təhə ni mbə kwəma Hyala.

⁴⁻⁶ A na kwəma, nja kwəmaa dzəkən mbəzliy niy banavə nefer shi kaa Hyala, dza mba'a ghəshi zhiniy zhəghanavə hwəməy, ka zhini ghəshiy zhəghəva ta zhiniy tsa titihwə kaa Hyalaw. Mbəzli vay, a ghəshi niy kwəməvə wəŋ pi tsa Hyala mbə nefer shi. Mba'a Hyala niy banavəshi bərçi ta ghəranta sləni, mba'a ghəshi niy kwəməvə Safə tsa nzə dəwdəw tsa fa. A ghəshi sənay wəzə tsa mbə kwəma Hyala, mba'a ghəshi dzəghəti ghəra sləni lə bərçi dza Hyalaa məni shiy tə yəwən hidī. Ya tsəgha nzə kiy, dza ghəshi mba'a ghəshi zhəghanavə hwəm kaa Hyala. Ka mbay məndiy zhiniy zhəghəkə gəla niva mbəzli ta tsa titihwəw. Sa nzana, ma mbəzli vay, njasa zhini ghəshiy danwə zəghwə Hyalaa zhəti tsəm ta kwa baka səfa, ka sawa kwa kwəma mbəzli gwa'a na.

⁷ Sa ka van nzəmə, mba'a tsə'wəy mbə hidiy, tsəŋwəti ma məndi shiy tə tsahwəti vəh na, kar ghəshiy pəsəshi, ka kəlishi, ka nakəshi, mba'a ndə vəh kwəməvə shi zəmə

tə vəh tsa va. Gəla tsava vəhəy, kar Hyalaa təfanati miy. ⁸ Ma hidī məni ma shiy ti shiy, war tekesli ghəshiy pəsəkə, shiy tība məndiy kwəməvə ti shiw. Ta bazlamtishi dza Hyala. Mba'a ndəti ghwə ti shi.

⁹ Ya tsəgha favə ghwəy ghəy mbə gəzanwəy kwəma va tsəgha kiy ngwarməhiray, a ghəy sənay dza kwa bəla wəzə na nza ghwəy, ta mbəlītəŋwəy dza Hyala. ¹⁰ Ma Hyala na nanzəy, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə na. Ka dza naa zamti ghən ta sləni wəzə na va ghərahwə ghwəyəw. Ka zamti ghən na ta kəəti niy kəətəhwə ghwəy va mbəzli nzə ghala kwatanata, zhini tsəgha ghwəy kəətishi ya pa' ndatsə dibaw. Sa nzana mba'a ghwəy dī Hyala va tsəgha məni ghwəy sləni va tsəgha. ¹¹ Ma dī ghəy kiy, ya wa ndə mbə ghwəy na, ka nəw ghəra sləni va ghəci tsəgha pa' tə kwa kərkə, ta mbə ghwəy kwəməvə shi fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi va Hyala gwanashi. ¹² Ka dī ghəy ghwəy mənīŋwəy ka meredeməw. Səəbə kwəma mbəzliy 'waa banavə nefer shi kaa Hyala, ka sə'wa kwəma kwatanə pə ghwəy nəw. Ma mbəzli vay, ta kwəməvə shi gəzəkə Hyala va bənsi dza ghəshi.

Ka bashiva kwəma

gəzəkə Hyalaw!

¹³⁻¹⁴ A ghwəmmə sənay kwatanə kiy, a Hyala niy gəzanakə kaa *Abəraham: «A Abəraham, yən gəzanə na, ta təfətəŋa miy dzee, nza gha ya ndərazhi, ka kwəməvə jijihī dən tərəŋw» kə niy ni ngəci. Ma sa gəzanakə na tsəghay, mba'a niy zəməkə fəla lə slən tsa nzə. Sa nzana kala ndə tība dikəbə ghəci kən Hyala gar zəmə fəla ghənzə li. ¹⁵ Dzəghwa Abəraham mba'a zləbavə kwəma gəzanakə Hyala va, gwəŋəy ghəci nzəyəy ka ndəghə. Dzəghwa mba'a kwəməvə shi gəzanakə Hyala va ki. ¹⁶ Mba'a kə ndə ngəriy zəmə fəlay, lə slən tsa ntsaa təfanakən ka naa zəmə. Ma sa ka ndə zəməkə fəla tsəghay, nza kwəma kwa jipə shi lə tsahwəti ndə slavərivata ki. ¹⁷ Ava va tsəgha zəməkə Hyala fəlaa dzəkən shi dza na ta bənci kaa Abəraham lə kaa hwəlfə ci gwa'a. Sa dī na mbəzli vaa sənata wəzə, mba'a kə gəzəkə ta bə shiy dzee kaa ndə kəy, tsəgha ka naa nza njasa gəzəkə na va, kə ghəshi. ¹⁸ Di naa gəzəy, shi bakə ni va mənī Hyala, gəzə gəzəkə lə miy tsa nzə, zhini zəmə' kaa fəlay, ka bashiva na teepəw. Sa nzanay, ka sla dzərvə Hyalaw. Ma ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy hwəə dzəvəgha Hyala ta mbəy,

a shi va banavə bərçi kaa nefer ghwəmmə tərəjw, ghwəmmə mbəzliy zlashi shiy va gwanashi, ta garəmmə wəzə wəzə tə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzlinə gəzəkə Hyala bəmmə. ¹⁹ Shi fəy ghwəmmə va ghən gəzlinə ti shiy, nja zlərabazhi tsa dikə tsa vaa kwəfəghə ma tə pətsa nza na, na ghəshi. Tə mbərkə shi va garəmmə ghwəmmə kwa kwal tsa Hyala, jarjar kala zhəghanta ma hwəm. Tə mbərkə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzlinə ti shiy, a ghwəmmə kwəməvə kwal ta dzəvəri mbə gwadə kəlati pətsa nza Hyala ti, ta dzəvəriy jakəva lə Hyala tə pətsa va. ²⁰ Ava ghəci na pətsa 'watəmmə Yesəw kwal dzəmbəy di, tə ghwəmmə. Dzəmbə nay, mba'a məniiy ka ndə ta Hyala tsa dikə tsa, ta kwa ndimndim, njasa niy nza *Melkisedekə va kwatəja.

7

*Kwəmaa dzəkən *Melkisedekə
ndə ta Hyala*

¹ Ma Melkisedekə tsa vay, mazə tsa mbə məlmə Salem niy nza na mbəradzə, ndə ta Hyala tsa Hyala ta ghwəmə niy nza na. Ma tə nahwəti vi na, mba'a *Abəraham niy dzay ta mbəz. Mba'a dzaa 'wəshamti mezhizhə va. Ma ghəci mbə zhəghəvaa səəkə na, mba'a Melkisedekə

tsa va səəkəy dzəghwa kwəma ci. Dza na mba'a təfanati miy kaa Abəraham. ² Dzəghwa Abəraham ki, mba'a bəkəvəri danjwal kwətiŋ kwətiŋ səvəri mbə shiy mənii ma ghəshi mən, mbə shi zləghwəvə na va. Mba'a banavəshi kaa Melkisedekə ki. Kwa tənə shi di slən Melkisedekə tsa vaa gəzəy: «Mazə tsaa nəw kwəma lə kwal» zhini bə na: «Mazə tsa məlmə Salem ghəci» njasa nə mənii «Mazə tsa Zərkə» kə mənii. ³ Ghəci kiy, dəy tsaa yakə tifaw, mbəghəy tifaw, ya jiiy tifaw, Sənay mənii nda hwəm yakə mənii, nda hwəm məti naw. Njasa nza Zəghwə Hyala va na gwa'a tsəgha. Mba'a ghəci ka ndə ta Hyala ta kwa ndimndim.

⁴ Nighətim di, njasa nza dikə tsa mənii Melkisedekə va, kwa vəghwə tsa nzana lə Abərahaməy, ghəci jiiy jijihimmə də'wə ghən tsa ci, hən banavə danjwal tsa ci səvəri mbə shi zləghwəvə na mbə pa. ⁵ A ghwəmmə sənay kiy, war mbəzli mbə takə tsa Levi niy nza naa *ka ta Hyala gwa'a tsəgha. A *kwəma pəhəti Hyala niy banavəshi kwal ta bə danjwal va ka *Izərayel. Ngwardəshi niy nza ka Izərayel ki. Di shi va gəzəy, mbəzli Levi va na, va ngwardəshi niy bə ghəshi danjwal, ya tsəgha niy nza ka Izərayel jijihiy Abəraham

nja ghəshi. ⁶ Melkisedekə tsa gəzə ghwəmmə va naci kiy, ntsa yakə məndi mbə takə tsa Levi naw. Dzəghwa kaa ngəci Abəraham banavə danƙwal tsa ci səvəri mbə shi və. Mba'a Melkisedekə təfanati miy ngəci ki, ghəci sghən Abəraham tsa niy gəzanakə Hyala va, ta ndəna shiy dzee, kə. ⁷ A ghwəmmə sənay, ntsaa təfanci miy kaa ndəy, dikəba ghəci na kən ntsa təfanci na miy. Di naa gəzəy, dikəba Melkisedekə na kən Abəraham. ⁸ Mbəzli mbə takə tsa Leviy, ke ngəri na ghəshi, ka bəkwə. Ghəshi basə na danƙwal tsa bənsi ngwardəshi. Ma na Melkisedekə tsa niy bəvə danƙwal va va Abərahaməy, ndə va tə ghwəmə kala məti ma na, njasa gəzəkə Zliya Hyala va. ⁹ Di kwəma vaa gəzəy, ghalaa niy bənci Abəraham va danƙwal tsa bəti na səvəri mbə shi ci kaa Melkisedekəy, a Levi niy banavə danƙwal tsa ci kaa Melkisedekə kwərakwə. Ya tsəgha nzana kaa hwəlfə ci mbəzli ka Izərayel basə danƙwal tsa shi. ¹⁰ Sa nzanay, ghala pətsa kwəmə kar Abəraham va lə Melkisedekə mba'a niy banavə danƙwaləy, məndi ghwəla ta ya Levi niy nza na, mbə vəgha jijiy Abəraham niy nza na, ghalaba niy banavə na danƙwal tsa ci kaa Melkisedekə ki.

¹¹ A ghwəmmə sənay, a Hyala niy banavəshi

kwəma pəhəti na kaa ka ta Hyala, kaa hwəlfə Levi, nza ghəshi ghəra sləni Hyala mbə mbəzli shi. Ma sləni ghəra ghəshi vay, daw bərci shi ta kərkamti njasa di Hyala. Mba'a kə bərci niy nza və shi gar kərkamti sləni shi va nzay, ka dza Hyala maw ghwəni Yesəw ka tsahwəti ndə ta Hyala nja Melkisedekə nzaw. Mbə hwəlfə *Aranjw ghəci jijiy Levi niy dza naa fəy ndə ta Hyala nza. ¹² Mba'a kə ta Hyala mbəərətəa dzəti tsahwəti ndə kala kama mbə takə tsa Leviy, ta mbəərətəa dza kwəma pəhəpəhə na kwərakwə ki. ¹³⁻¹⁴ Ma nana kiy, a ka ta Hyala mbəərəshi. Aa fəy Ndə sləkəmmə Yesəw ta mbəərə pətsa shi va, ghəciy, ntsa mbə takə tsa Levi naw, ndə mbə tsahwəti takə na. A ghwəmmə sənay, mbə takə tsa ka Zhəwda yakə məndi Ndə sləkəmmə, səəkə ndə nza ka ndə ta Hyala, ya ka ndə fə shiy ta ta Hyala mbə takə tsa shiw. Sa niy gəzə *Məyizə kwəmaa dzəkən ka ta Hyalay, niy gəzəhwə kwəma na dzar kwa takə tsa ka Zhəwdaw.

*Kwəmaa dzəkən Yesəw ndə ta Hyala nja *Melkisedekə*

¹⁵ Kwəmaa gwəramtiy cikəvəri daw niy nza bərci *ka ta Hyala kwatəna ta kərkamti kwəma njasa di Hyala, kə kiy, tsahwəti ndə ta Hyalaa fəy Hyala nja Melkisedekə ghəci. ¹⁶ Ghəci

na nacy, va sa tivə məndiy garəy nja kwəma sləkati məndi, ta nza ghəciy ndə ta Hyala, məniiy na ka ndə ta Hyalaw. Sa nzana lə bərciy piy və, ka va tə ghwəmə pa' kwa ndimndim na. ¹⁷ Ta na nava difay, aa gəzəkəvata mbə Zliya Hyala, ma kəy: Ma ghay, ta nza dza gha ka ndə ta Hyala pa' kwa ndimndim, njasa niy nza ndə ta Hyala Melkisedekə va, kə.

¹⁸ Mbə kwəma va tsəgha kiy, naa niy pəhəta kwəma kwatəna na, vəgha bəla na sa nzana kala bərci və ta kəəti mbəzli. ¹⁹ Ta na navay, kwəma pəhəti Məyizə va na, shiy tifa ghənzəə mənti ta zhəghəti ndə ka ntsa slar tsa kwa kwəma Hyalaw. Nana kwəməvə ghwəmmə shiy tanəti kwəma pəhəpəhə na. Ghəci na Yesəw *Kəristəw, gəzliŋə fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti. Ti dza ghwəmmə mbəə kətivaa dzəvəgha Hyala.

²⁰ Nahwəti kwəma difay, sa fəy Hyala Yesəw ka ndə ta Hyalay, aa zəməkə lə fəlata də'wə ghən tsa nzəə dzəkən kwəma ci. A na takə tsa Leviy, ghala pətsaa niy fəy məndi ka takə tsa ka ta Hyalay, niy zəməkə fəla Hyalaa dzəkənəw. ²¹ Ma na Yesəw na, Hyala gəzəkə na, zəmə kaa fəla: Yən yən kwa sləkəpə gəzəkə na, zəmə kaa fəla,

ndə ta Hyala dza ghaa nza ta kwa ndimndim. Ka zhəghwee kən kwəma gəzəkəe vaw, kə.

²² Di na gəzəy, *sla kiri tsa slati Hyala lə miymiy Yesəw ta jakəva lə mbəzliy, aa tanəti jakəva tsa nzə lə mbəzli kwatəna lə miymiy dəbəkə.

²³ Avanta nahwəti kwəmaa cimmə a Yesəw tanəti ka ta Hyala kwatəna kə difa: Ni kwatəna va ka ta Hyalay, a ghəshi niy bəkwə, ka zlata sləni shi, ka mbəərəshi nihwətiy nza. Di na gəzə na, dəŋ niy nza ghəshi. ²⁴ Ma na Yesəw naci kiy, tsəgha naw. Ka məti na ya hwəmbaw, ndə tifaa mbəərəw. Sləni ci ghəra nay, ta kwa ndimndim na. ²⁵ Ava va tsəgha dza naa mbəlitit mbəzliy kətivaa dzəvəgha Hyala mbə slən tsa ci ya ndatsə, ya pa' hwəmba. Aa mbay mbəlitishi, sa nzana ndə va tə ghwəmə ghəci. Ka cə'wə Hyala ghəci ti shi.

²⁶ Yesəw kiy, ghəci na dikə tsa ka ta Hyala tsa niy təbə tə ghwəmmə ya kwatəna. Sa nzanay, war ghəci na ntsa dəwdew tsa, ka məni *kwəma jikir na na ya jəwəw. A Hyala banti mbə mbəzli jikir ni, mba'a bəghə dzəmə ghwəməə fəy vəgha. ²⁷ Ghəngəhən na lə ka ta Hyalaa niy nza va kwatəna, niva mbəzli dikə

dikə ni mbə ka ta Hyalay, vici va vici va niy slasla ghəshi shiy kaa Hyala va na shi kwəma jikir na, ka ghəshi madfi ta slaslashi ta na mbəzli kwəma jikir na. Ma na Yesəw naci, tsəgha naw. War kwətiŋ səfa banavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Məti ci vay, wəkə na ta banti kwəma mbəzli jikir na, ta kwa ndimndim. ²⁸ A ghwəmmə sənay kwatanay, a mbəzli niy tivə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, njasa niy gəzəkə kwəma pəhəti Məyizə. Ma ka ta Hyala vay, nja ghwəmmə niy nza ghəshi gwanashi, ka məni kwəma jikir na. Lə hwəməy, mba'a Hyala zlata kwəma pəhəti Məyizə va, mba'a zəməkə fəla mba'a fəy zəghwə nzə ta nza ka dikə tsa ka ta Hyala, mba'a mənti ka ntsaa kərkamti kwəma gwanata, ta pa' kwa ndimndim.

8

*Yesəw na tsa ghwəmmə dikə tsa *ka ta Hyala*

¹ Vanta kwəma dikə na mbə kwəma gəzanwəy ya na: A tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala tifa, ghəci na Yesəw. Məba mə ghwəmə nzəyəy na tə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy məni mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. ² Ghəci ghəra na

sləni dikə tsa ka ta Hyala, tə pətsa dewdew tsa va nza Hyala. Kwatanay, a mbəzli niy ngati pi ta ghəra sləni shi ka ta Hyala mbə. Ma pətsa ghəra Yesəw va na ci sləni tiy, mə ghwəmə na. Pətsa mənti Hyala wəzə tsa, də'wə ghən tsa nzə kala kama ndə ngəri mənti.

³ Dikə tsa ka ta Hyala tsa niy nza va kwatanay, ta banta shiy kaa Hyala, lə ta slaslanta shiy niy fəy məndi. Ghənzə tsəgha kiy, Yesəw kwərakwə ghəci tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala na, ta bə shiy dza na kaa Hyala. ⁴ Tikəy tə hidfi kə niy nza nzay, ka dza naa nza ka ndə ta Hyala nzaw. Sa nzanay, a nihwəti ka ta Hyalaa banta shiy kaa Hyala tifa njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa *ka Zhəwifə. ⁵ Ka ta Hyala vay, mbə *Gaska ngatim ta ta Hyala ghəra ghəshi sləni shi. Sləni shi vay, pəghə sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə katanay na na, məcakwə nzə na difa. Məyizə madfi ta nga pətsa vay, Hyala niy gəzanci na, ma kə niy niy: «A Məyizə, a pə gha mənti məhərli wəzə, a gha ngati pətsa va, war njasa citəŋee va mə dəlagwa» kə. ⁶ Sana kiy, sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə na, wəzəba ghənzə

7:28 7:28 5:1-2, 8; 7:19; Cem 2:7 **8:1** 8:14:14; dəvə kwa bəzəmə: 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Cem 110:1; Mt 22:44; SləniKY 2:33; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1
8:2 8:2 8:5 **8:5** 8:5 9:9; 10:1; Kwəl 2:17Gaska latim kaa Hyala: 9:2; Səvəri 25:9, 40 **8:6** 8:6 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Ezay 55:3; Zher 31:31-33; Ezhek 37:26; 1Kwər 11:25

na tərənjw kaa na ka ta Hyala tikə tə hidfi. Sa nzanay, Yesəw na mətəkwal tsa jakə mbəzli wəzə wəzə lə Hyala. Jakəva tsa vay, aa tanəti *sla kiri tsa niy slanti Hyala ta jakəva lə mbəzli kwatəna. Sa nzana shi dī Hyala bəmmə sənənvay, a ghəshi tanəti ni kwatəna.

⁷ Mba'a kə sla kiri tsa kwatəna va niy nzaa sa kama kwəma dzar kwa nzay, niy dza Hyalaa sla kwa baka kiri nza lə mbəzliw.
⁸ A ghwəmmə sənay ya tə nahwəti kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa mbəzli nza. Fəti niy bənsi na mbə gəzə kwəma nza va niy ni:

A tsahwəti vəghwə dzaa nza tifa, kə kwa sləkəpəy, hala vəghwə tsa va na, ta sla yəwən kiri dze lə ka *Izərayel, mba'a lə ka Zhəwda, ta jakəva ghəy li shi.

⁹ Yəwən sla kiri tsa dze va ta slay, ghəngən dza naa nza lə sla kiri tsa kwatəna.

Ghala pətsaa niy kəəsəkəvəree va jijihishi ka Izərayel lə dəvee səvəri mbə hidfi ka *Ezhipətə,

ta jakəva ghəy li shi niy slee kiri tsa va.

Dzəghwa mba'a ghəshi zhəghanavə hwəm

kaa jakəva tsa ghəy va li shi.

Dzəghwee ki mba'ee zlashi tə mbərkə kwəma va kala zəzə mee dzəkən shi, kə kwa sləkəpə.

Yən yən kwa sləkəpə gəzə na kwəma va.

¹⁰ Ma yəwən sla kiri tsa dza ghəy va

ta sla lə ka *Izərayeləy, vanay njasa dza naa nza:

Ghala vəghwə tsa vay, ta fanambəshi kwəma pəhəttee dze mbə ghən shi,

mba'ee tsaslambə mbə nefer shi difa.

Yən dza naa nza Hyala shi, ghəshi na, ni ya mbəzli kwərakwə.

¹¹ Ka dza tsahwəti ndəə nza mbə shi gar gəzə kaa ndə ghalay, ya kaa zəmbəghəy na:

A ntsa, wəzəba sənata gha Hyalaa sləkəpə na, kəw.

Sa dza naa nzay, ta sənara dza ghəshi gwanashi

ya tsa jəw tsa, ya tsa dikə tsa.

¹² Ta pələta kwəma shi jikir na dze mbə nəfə tsee,

ka dze zlata mbə nəfə tsee ghwəla.

Yən yən kwa sləkəshi gəzə na tsəgha, kə.

¹³ Njana nə Hyala yəwən kiriy slee lə mbəzli, kə kiy, aa fəy tsa kwatəna va sla kiri ka tsa pəhal tsa dī naa gəzə ki. Nashi gha shiy halishi, mba'a ghəshi mənishiy shi kwatəna kiy, gwa'a na vəghwə tsa niva shiy.

9

*Sləni *ka ta Hyala tə hidfi lə sləni Yesəw mə ghwəmə*

1 Ghala vəghwə tsaə niy gha Hyala vaa *sla kiri ta jakəva lə mbəzli kwatanay, a Hyala niy banavəshi *kwəma pəhəti na kaa ngəshi, nza mbəzli mbəə sənay njasa dza ghəshiy tsəfəkwə kwa kwəma Hyala. Mba'a mbəzli niy ngati pi ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala mbə. 2 Avana y njasa niy ngati ghəshi *Gaska va. Mba'a ghəshi təhəvəri Gaska va kwa jipəjipə nzə lə gwadə. Ma kwa taña pətsa vay, pətsa Hyala dəwdew tsa, kə məndi slən tsa ci. Mba'a ghəshi fambə gərkəwa mbəba, mba'a tabəl tsa ka məndiy fə peŋ tsa Hyala ti. 3 Ma kwa baka pətsa ləy hwəm gwadə tsa vay, pətsaa gwəra dəwdew tsa, kə məndi kaa slən tsa ci. 4 Mba'a ghəshi fambə shi məntim tə tsahi mbəzə, nza ka ta Hyala ndi shiy zən wəzə ni nja 'wərdi ti shi. Zhini mba'a ghəshi fambə *sərndəkə mbəba, tə hwəm ci lə kwa hwər ciy, mba'a məndi manakən tsahi mbəzə. Sərndəkə tsa vay, ghəci ci na sla kiri tsa slati Hyala li shi. Ma kwa sərndəkə tsa va na, mba'a həlapə mbəzə kwa, lə shi zəməə niy banavəshi Hyala va mbə gamba, *manə kə məndi kaa slən tsa shi kwa həlapə va. Kwa sərndəkə

tsa va dibay, mba'a gəta Araŋw va pəsəkə kəslifi niy nza kwaba. Mba'a hərezli y niy tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi kwaba diba. 5 Tə sərndəkə tsa vay, mba'am vasati shiy bakə lə bəkəbəkəhi nja *ndə kwal tsa Hyala ti shi, nza mbəzli mbəə sənay tə shi va, mbə pətsa ngatim va na Hyala, kə ghəshi. Ma bəkəbəkəhi shi va na, mba'a ghəshi pələkənsi kən sərndəkə tsa va, tə pətsa ka ndə ta Hyala tsa dikə tsaə məsə miymiy dəbəkə ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ava kwəma dəe gəzanwəy jəwə tsətsəə dzəkən pətsa va.

6 Ma sa ngati ghəshi pətsa va lə shiy ghəngən ghəngən tsəgha kiy, ka dzəmbə kwa taña pətsa va ka ta Hyala vici va vici va ta məni sləni shi. 7 Ma kwa baka pətsa Hyala vay, war dikə tsa ka ta Hyala na saa nza kwal və ta dzəmbə ghəci. Kwətiŋ səda ci gwa'a tsəgha ka naa dzəmbə mbə piya. Ma sa ka naa dzəmbəy, lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta dəvə ci ta bəshi kaa Hyala, ta pəli kwəma ci jikir na, lə sa mbəzli y mənti *kwəma jikir na, kala sənata ghəshi. 8 Avanta kwəma dī *Safə tsa Hyala cimməə dzəkən shi va: Kama na

9:2 9:2 Gaska latim kaa Hyala: 8:5; 9:11-12; Səvəri 26:1-30; gərkəwa: Səvəri 25:31-39; tabəl:Səvəri 25:23-30 9:3 9:3 Səvəri 26:31-33; SləniTaH 16:2; Ebr 6:19; 9:7, 12; 10:20 9:4 9:4 tabəl tsa məntim tə tsahi mbəzə: Səvəri 30:1-6; sərndəkə: Səvəri 25:10-16; manə: Səvəri 16:32-35; gəta Araŋw: Bəla 17:21-25; hərezli tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi: Səvəri 25:16 9:5 9:5 Səvəri 25:18-22 9:6 9:6 10:11; Bəla 18:2-6 9:7 9:7 5:3; 9:25; 13:11; SləniTaH 16:2-16

war ghwəlay kə kwa taja pətsa ka ka ta Hyala vaa ghəra sləni shi mbə tıfay, ka kwəməvə kwal nihwəti mbəzli ta dzəmbə kwa baka pətsa vaw, war dikə tsa ka ta Hyala kwətiy na sa nza kwal və. ⁹ Ma sləni ghəra ka ta Hyala va mbə pətsa vay, avanta kwəma di na cimmə ghwəmmə mbəzli ndatsə: Shi ka məndi vaa banta kaa Hyala, lə dəbəkə tsa ka məndi vaa bantay, mək ghəshi ta pəli jikir tsa mbəzliy bə shi vaa səəkə kaa Hyala, ta kwəməvə nəfə tsa dəwdew tsa ghəshiw. ¹⁰ Ma ntsaa bə shi tsəgha ni va kaa Hyalay, a nəw na *kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən shi zəmə lə shi sa, mba'a dzəkən yabə shiy ghəngħən ghəngħən. Ma kwəma pəhəpəhə na vay, dzəkən shi tikə tə hidi na gwa'a tsəgha. Ta vici jəwə tsətsə pəhəti Hyala kwəma va, pa' va vici dza naa mbaranti kwəma pəhəti na va ki.

¹¹ Nanay, a *Kəristəw səəkəy ki, ghəci dikə tsa ka ta Hyala. A ghwəmmə kwəməvə shi wəzə ni mbə dəvə ci. Ma pətsa ghəra na va sləni ci tiy, wəzəba ghəci na tərəjw kaa pətsa kwatana va. Tikə tə hidi na pətsa vaw, mbəzli ngati na pətsa vaw, Hyala ngati na. ¹² Sa dzəmbəy Kəristəw dzəmbə

pətsaa gwəramti dəwdew vay, lə miymiy bəsher, ya lə miymiy məcerir ta dəvə, ta bəshi kaa Hyala dzəmbəy naw. Ghən tsa ciy banavə na kaa məti, mba'a dzəmbəy lə miymiy ci ta bəshi kaa Hyala. Kwətiy səda dzəmbəy na, makə tsəgha ki. Lə miymiy ci va shikəshi mbəlītəmmə na va kwəma ghwəmmə jikir na, ta kwa ndimndim. ¹³ Ma kwatana sa ka mbəzliy cə'wə Hyalay, həj ka ghəshiy bəvə miymiy bəsher mba'a miymiy kəbəhi, ka məsəshiy dzəti vəgha mbəzliy lədamti kwəma pəhəti Hyala. Həj ka ghəshiy bəvə mbəkəwəli sla, hənə ghəshi hənənti, ndi ghəshi ndamti ka ti pəsər tsa vaa dzəti vəgha mbəzli va dıba. Sa ka ghəshi vaa mənə kwəma va tsəghay, ta yabanti ndə va sa hwayvay na va lə kwəma jikir na. ¹⁴ Mba'a kə miymiy dəbəkə mbay yabanti mbəzli va kwəma kən shi jikir na kiy, hanaba miymiy Kəristəw ki na. A ghwəy nay ka mənə kwəma jikir na Kəristəwəw, aa banavə ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Safə tsa Hyala kwa bəpə piy ya hwəmbə kəətiti na. Miymiy ci dza naa yabanti kwəma ghwəmmə jikir na, nza nəfə tsa ghwəmmə nza dəwdew,

kala dza ghwəmməə məni kwəmaa dzaa zantəmmə, nza ghwəmmə ghəra sləni kaa Hyala kwa bəpə piy.¹⁵ Tə mbərkə məti ci va məniiy Kəristəw ka mətəkwal ta jakə mbəzli lə Hyala. A dī na gəzəy, yəwən sla kiriy slati Hyala lə mbəzli. Sənzənvay mbəzli harvə Hyala na, ta kwəməvə shi wəzə ni gəzəkə Hyala bənsi kaa mbəzli nza ta kwa ndimndim dza ghəshi. Tə mbərkə məti mətiiy Yesəw va dza ghəshiiy kwəməvə shi va. Sa nzanay, məti va mbəliti na mbəzliiy mənti kwəma jikir na, ya ghala pətsaa niy jakəshi ghəshi lə Hyala mbə kwatəna jakəva tsa va.

¹⁶ A ghwəmmə sənay, mba'a kə ndə tsasliiti njasa dza mbəzliiy zəmə ghi tsa ciy, sa ka məndiiy nay ghəci mətiiy ka məndiiy gha məni kwəma tsasliiti na va.¹⁷ Sa nzanay, ka mbə ka zəmə ghiy dzəmbəshi mbə zəmə ghi tsa ntsa va ghəci ghwəlay tə ghwəməy diw, war sa ka na mətiiy.¹⁸ Ava tsəgha na ya lə tsa mbəradzə va sla kiri kwərakwə ki. Piyəŋ ka məndiiy slakən miymiiy dzəkən, ta mbə jakəva tsa vaa nza wəzə.¹⁹ Ma niy nza mbəradzəy, pərba kwəma pəhəti Hyala gwanata niy gəzənsi *Məyizə kaa mbəzli gwanashi, njasa niy

gəzənakəshi Hyala. Ləy hwəm ki na, həŋ bəvə miymiiy məcerir lə miymiiy bəsher, mba'a jakətishi lə yam. Dzəghwa həŋ bəvə kəslifi *Isəpə mba'a pəərətishi lə shiti təmbəkə tsa ghəm tsa. Ka yəkwə miymiiy va ghəci lə shi va, ka məsəshiiy dzəkən Zliyahi kwəma pəhəpəhə na va, ka məsəshiiy dzəti mbəzli va gwanashi diba.²⁰ Ma kə ni kaa mbəzli va ghəci mbə məsəshi na: «Ava lə miymiiy məsəŋwəy ya ni sləy Hyala kiri ta jakəva lə ghwəy nza ghwəy danta fəti» kə.²¹ Ka na dza dibay, tsəgha ghəci bəslakən miymiiy va kən pətsa ngatim va ta ta Hyala, lə dzəkən shi ghəra məndi sləni li shi mbəba gwa'a.²² Ma kə kwəma pəhəti Hyalay, bəla dikə na mbə shiiy gwanashiiy, war məndi məsəti miymiiy ti shi ka ghəshiiy nza wəzə va Hyala. Kala mba'a miymiiy shikəshi kiy, ka mbə Hyalaa pələta kwəma ndə jikir naw.

*Lə miymiiy ci shikəshi banti Yesəw *kwəma jikir na kən mbəzli*

²³ A ghwəmmə sənay, sləni niy ghəra *ka ta Hyala va kwatəna mbə pətsa ngatim va ta ta Hyalay, pəghə shi mə ghwəmə niy nza na. A ghəshi niy məsəti miymiiy tə shiiy gwanashi ta mbə ghəshiiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ni katəŋ ni

shiy mə ghwəmə kwərakwə kiy, nihwəti miymiyəy tanəti miymiy dəbəkə dza ghəshiy nza. Miymiy Yesəw *Kəristəw tsaə banavə ghən tsa ci va kaa məti na ghəshi. ²⁴ Dzəmbəy Yesəw dzəmbə pətsa ngati mbəzli ta ta Hyalaw. Pəghə shi katan ni mə ghwəmə na ghəshi gwa'a tsəgha. Ma na Kəristəwəy, dzəmə ghwəmə dzəməy na, tə pətsa nza Hyala. Nanay, kwa kwəma Hyala na mbə cə'wə tə ghwəmmə. ²⁵ Dikə tsa ka ta Hyala mbə *ka Zhəwifəy. Piya va piya va ka naa nza mbə dzəmbə pətsa katan tsa va dəwdəw tsa. Lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta dəvə ci, ma na Yesəw Kəristəw naci kiy, kwətinj səfa banavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Wəkə ghənzə tsəgha. ²⁶ Mba'a kə niy banavə ghən tsa ci kaa məti dən səfa nzay, tərənəw niy dza naa sahwə ngəra'wə ghala ngati Hyala hidī. Ghala vəghwə tsa nza hidī ndəkwə ndəkwə ta kədi səəkəy na, mba'a banavə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti kwətinj səfa, ta pəli kwəma mbəzli jikir na. ²⁷ A ghwəmmə sənay, ya wa ndəy, kwətinj səfa dza naa məti. Ma ləy hwəm na, nza Hyala sla ngwəvəə dzəkən. ²⁸ Ava tsəgha mənta na lə Kəristəw kwərakwə ki. Kwətinj səfa mətīy na ta pəli jikir tsa mbəzli dən.

Sa ka na səəkə tə kwa baka səda ciy, ta pəli kwəma mbəzli jikir na dza naa səəkə ghwəlaw, ta mbəli mbəzliy ndəghə dza naa səəkə.

10

¹ A na kwəma pəhəti Məyizəy, nja məcakwə shi wəzə ni dzaa səəkə va Yesəw na gwa'a tsəgha. Mənti ghəshi ya pəghə kwəma ni katan ni va shiyəw. Ka mbay naa mənti nefer mbəzliy dī kətivaa dzəvəgha Hyala dəwdəw tepəw. Shi slasla məndi va war shi kwətinj ni, zhevi kaa Hyala njasa səəkə piyay, ka mənti nefer mbəzli ghəshi dəwdəw ta dzəvəgha Hyalaw. ² Mba'a kə shi slaslam va kaa Hyala wəkə ta nza nefer mbəzli dəwdəw nzay, a ka ta Hyala niy dzaa zlashi slasla shiy kaa Hyala nza. Sa nzanay, slaslahwə ma ghəshi shiy kwətinj səfa nzay, ka dza mbəzliy favə jikir tsa kən shi mbə nefer shi nzaw. ³ A na shiy niy slaslam va njasa səəkə piyay, slasla shi ma məndi na, kwəma mənti mbəzli jikir na na sa ka ghəshiy zhiniy zazanshi kaa mbəzli. ⁴ Sa nzanay, ya njaa na, ka mbay miymiy slay lə kwəy pəlamti jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala tepəw.

⁵ Va tsəgha niy nə Yesəw Kəristəw kaa Hyala, ghəci

dzaa mađiy səəkəə dzəti hidfi. Ma kə niy niy:

«A Hyala, e sənay, ka dfi shi slaslanja məndi ni, lə shi bəbənja məndi ni ghəngħən ghəngħən ni ghaw.

A gha ngatəra nja ndə ngəri, nzee mbəə ndanja piy tsee.

⁶ Vəshinja gha ta dəbəkə tsa ndindinja məndi, lə ta dəbəkə tsa slaslanja məndi,

ta mbə għaa pəlanay jikir tsa mbəzliw.

Ma na dfi ghay, ka dfi fəti mbəzli va gha.

⁷ Ava va tsəgha nə ya ki: Avanara Hyalee.

E səəkəraa dzəti hidfi ta məni kwəma dfi nəfə tsa gha.

Njasa tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya gha, pən» kə Yesəw niy ni.

⁸ Ghənzə na kwəma gha Kəristəw gəzəkə kaa Hyala, sa nə na va: «E sənay, ka dfi shi slaslanja məndi lə ni bəbənja məndi ghəngħən ghəngħən ghaw. Vəshinja gha ta dəbəkə tsa ndi ndinja məndi lə ta dəbəkə tsa slaslanja məndi ta mbə għaa pəlanay jikir tsa mbəzliw» kə. Ya tsəgha gəzəkə kwəma pəhəpəhə nay, ka təbanta ghəshi kaa Hyalaw.

⁹ Ma kə Kəristəw dibay: «A Hyala, avanara, ta məni kwəma dfi nəfə tsa gha səəkəree dzəti hidfi» kə. Ava tsəgha paslamti Hyala sləni

slasla shiy niy slaslantam va kwatanja nanzə ki, mba'a mbəərəti lə məti Yesəw Kəristəw. ¹⁰ Nanay a Hyala bəhwə *kwəma jikir na kən ghən tsa ghwəmmə, sa nzana mba'a Yesəw mənti kwəma dfi nəfə tsa nzə. Aa banavə ghən tsa ci kaa məti kwətinj səda ta kwa ndimndim.

¹¹ Ka ta Hyalay, tifa ka ghəshiy nza vici va vici va məgarə, ta məni sləni shi. Ka slasla shiy ya hwəmba kaa Hyala. Ya tsəgha nzə kiy, ka nza miymiy dəbəkə wəkə ta banti jikir tsa kən mbəzliw. ¹² Ma na Yesəw Kəristəw naci, war tsər kwətinj səda ci bəvə na ghən tsa ci kaa Hyala ta mətij. Gwa'a, mək nava məti ta pəli jikir tsa mbəzli, ya ta pa' hwəmba. Dza na lə hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy tə dəvə kwa bəzəmə Hyala.

¹³ Sənzənvay, ə ndəghə na vəghwə tsa dza Hyalaa mənti ka jaka ci ka shi kədi na səda ci ti shi. ¹⁴ Sa banavə Yesəw ghən tsa ci kaa məti kwətinj səday, mba'a pəlamti kwəma jikir na kən mbəzli ta kwa ndimndim. Mba'a fəyshi ka mbəzli ci.

¹⁵ Ya *Safə tsa Hyala dəwdew tsay, mbə gəzəmmə na katanj na kwəma va, kə. Sa nzanay, aa gəzəkə:

¹⁶ «Ləy hwəm vəghwə tsa vay, ta sləy yəwən *sla kiri dzee

kwa jipə ghəy lə mbəzlee.
Ta fanambəshi kwəma
pəhətee dzee mbə
ghən shi,

mba'ee tsaslanambəshi mbə
nefer shi dība,

kə kwa sləkəpə» kə.

¹⁷ Zhini ma kə Safə tsa
Hyala dība na: «Ka dzee
zlata kwəma shi jikir na,
lə kwəma təvəti ghəshi
mbə nəfə tsee ghwəlaw»
kə. ¹⁸ Ya sa nzana, mba'a
Hyala pələta kwəma jikir na
məməni məndiy, tawa ka
ndə maw zhiniy ta Hyala
ta pəli kwəma ci jikir na
ghwəla dība kia?

*Kətiva ghwəmməə
dzəvəgha Hyala*

¹⁹ Ava tsəghaa nava ki
ngwarməhira. Tə mbərkə
məti Yesəw lə miymiy ci
shəkəshiy, a kwal ghwəniy
ngəmmə ta səəkəə dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni
tība. ²⁰ Fəca banavə Yesəw
va ghən tsa ci kaa mətiy, a
gwadə tsaa niy kəlāti pətsa
ka Hyalaa nza ti təhəvərivay
bakə mbə. Nana kiy, a
yəwən kwal tsaa kətivaa
dzəvəgha Hyala ghwəniy.
Yesəw də'wə ghən tsa
ci na kwal tsa va, ghəci
bəmmə na piy. ²¹ Yesəwəy,
ghəci na ndə ta Hyala
tsa ghwəmmə dikə tsa.
Ghəci na ghən tsa mbəzli
Hyala. ²² Njana nzana
tsəgha ghənzə kiy, kətiva
ghwəmməə dzəvəgha Hyala

ghwəmmə lə katanj katanj.
Mba'a ghwəmmə banavə
nefer ghwəmmə, kala
zəzə ma nahwəti kwəma
ghwəmmə. Sa nzanay, a
miymiy Yesəw *Kəristəw
banti ha'wə kən ghwəmmə,
ta nza nəfə tsa ghwəmmə
payəy kwa kwəma ci nana
ki. Mba'a yabəntəmmə lə
yam dəwdəw ni. ²³ Fəy ghən
tsa ghwəmmə ghwəmmə
gəzlinə wəzə wəzə ta
kwəma gəzəkəmmə Hyala
va, gəzə ghwəmmə kaa
mbəzli. Sa nzanay, a
ghwəmmə sənay ka gəzə
kwəma Hyala bakə bakəw.
War ta mənti kwəma gəzəkə
na va dza na. ²⁴ Ə pə
ghwəmməə kətiva kwa
jipə ghwəmmə, ta mbəə
bə bərci kaa ghən tsa
ghwəmmə ta dīva kwa jipə
ghwəmmə, nza ghwəmmə
mbəə məni na wəzə na
sləni. ²⁵ Ka zlay səəkə
ghwəmmə ta basəva kwa
jipə ghwəmmə ghwəmmə
mbəzliy nəw Yesəw, njasa
ka nihwəti mbəzli vaa dī
ma səəkə ma. War kətī
pə ghwəmməə kətī ghən
tsa ghwəmmə kwa jipə
ghwəmmə. Sa nzanay, a
ghwəmmə sənay, ndəkəwə
ndəkəwə na vici dza Ndə
sləkəmmə Yesəw səəkə ti.

²⁶ A ngwarməhira, a
ghwəmmə sənata na katanj
na kwəma va Hyala
nana. Mba'a pə ghwəmmə
zhiniy məni *kwəma jikir

10:19 10:19 4:16; 9:8 **10:20** 10:20 gwadə tsaa kəlāti pi: 9:3; Mt 27:51; yəwən
kwal tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala: 2:14-15; 9:14-15; Zhj 14:6 **10:21** 10:21
3:6; 4:14 **10:22** 10:22 Ezhek 36:25; Ef 5:26 **10:23** 10:23 3:6 **10:24** 10:24
13:1 **10:26** 10:26 6:4-6

na læ di ghwəmməy, nihwəti shiy tifa gar slənəyshi ghwəmmə kaa Hyala ta pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə ghənzəw.

²⁷ Ntsaa dzaa mənti kwəma jikir na tsəghay, tərmbə nahwəti kwəma ci kala war ndəghə sla ngwəvə Hyalaw. Ngwəvə vay,

ghwəə gwəramti dza naa nza, ghwəə dzaa ndi ka jaka Hyala. ²⁸ A ghwəmmə niy favə njasa niy nza na mbəradzə. Ya tsamafa ndə niy di ma na fəti ta kwəma pəhəti *Məyizə, mba'a mbəzli gar bakə, ya mahkan gəzəkə, a fəti və, kə ghəshiy, ə ka məndiy pəəsliti, kala zhanshi ma hwər tsa mbəzli ti. ²⁹ Kwa vəghwə tsa

nzana tsəgha məndi niy məni læ ntsaa di ma fəti ta kwəma pəhəti Məyizə kiy, njaa dzam məni læ ntsaa ndərəti Zəghwə Hyala, mba'a nighəti miymiy Yesəw va yabanti nəfə tsa ci dəwdəw, ta jakəti Hyala læ mbəzli, nja shi gəmshi ni, zhini ka sawa *Safə tsa Hyalaa gwəramti wəzə ghəci diba kia? Sənay tə ghwəy, tərənwəba ghəci dza naa sahwə ngəra'wə. ³⁰ A Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, ma kəy: «Yən dza naa basə ngwəvə mbəzli gwa'a. Ta mananati kwəma dzee kaa ntsaa ndərəfa» kə. Zhini ma kə fa na: «Ta basə ngwəvə dza Ndə

sləkəpəə dzəkən mbəzli ci» kə. ³¹ Mba'a kə fəti va ndə tə ngwəvə kwa kwəma Hyalaa bəpə piyəy, kwəma 'yahə'yahə dza naa nza kən.

³² Zəzətim dzəkən kwəmaa nza ghwəy mbə ghala vəghwə tsaa gha ghwəy zləba nəw kwal Hyala. A ghwəy niy sahwə ngəra'wə tərənwə va mbəzli. Ya tsəgha nzə kiy, mba'a ghwəy niy sə'wahwə.

³³ Tə nahwəti viciy, ka tsəərənwəy, fəcahwəti na, ka saɲwəy ngəra'wə kwa kwəma mbəzli. Zhini ka ghwəy dzay, ka dəpə madigahinwəy ka məndiy sanshi ngəra'wə. ³⁴ War mbə slanwəy hwər tsa ghwəy nza ta nihwəti mbəzli kwa fərshina. Sa ka mbəzliy zləghwəhwə shi ghwəyəy, kar ghwəy zləbavə læ vəshi, sa nzana mba'a ghwəy sənay a ghwəy dzaa kwəmavə shiy dzaa taɲətishi, ta kwa ndimndim, pə ghwəy.

³⁵ A ngwərməhira kwa kwal tsa wəzə tsa nza ghwəy, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala, kala zəzə ma nahwəti kwəma. Sa nzanay, ta ndaɲwəy zhəmə tərənwə na dza Hyala.

³⁶ Wəzə na ghwəy mbay sə'wəti kwəma ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma. Ta mbə ghwəy mbata məni na di Hyala va kwəma ghwəy mananta.

10:27 10:27 Ezay 26:11

2:3; 5:8; 9:12; Mt 12:31

10:33 10:33 1Kwər 4:9

6:11-12

10:28 10:28 Nəw 19:15; 2Kwər 13:1

10:30 10:30 Nəw 32:35, 36

10:34 10:34 11:26; 13:14

10:29 10:29

10:32 10:32-34 6:10

10:35 10:35-36 3:6;

Ma tsəghay, a ghwəy dzaa kwəməvə shi gəzəkə Hyala bəjwəy wəzə ni. ³⁷ Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nza, a kəy:

Ndal tərmbə vəghwəw, jəwə tsətsə tərmbə na, ntsaa dzaa vaa səəkəy, ta səəkə dza na,

ka dza naa dzamti vəghwəw.

³⁸ Mbəzlee dzaa mbay dzəghwa kwəmee

kala hazləni mbə nefer shiy, tə mbərkə sa ndara ghəshi nefer shi dza ghəshiy kwəməvə piy tsaa kərə ma.

Ma mba'a kə tsahwəti ndə dzaa tiy mbə shi,

mba'a zhəyəy ləy hwəməy, ka dzee vəshi ta kwəma ciw, kə.

³⁹ Na na ghwəmməy, mbəzliy zhəghətəvashi va zhəy ləy hwəmə kwa kwal Hyala ta zashi nza ghwəmməw. Mbəzliy

banavə nefer shi kaa Hyala nza ghwəmmə. Ma tsəghay, a Hyala dzaa ndammə piy tsaa kəfi ma.

11

Mbəzliy niy banavə nefer shi kaa Hyala kwatəja

¹ Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa sənay lə katan, a shi ndəghee va va Hyala dzaa mənishi, kə. Aa sənay, shi nashi ma na vay, a ghəshi tifa, kə. ² Tsəgha niy banavə mbəzli kwatəja nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala faltishi.

³ Sa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala sənay ghwəmmə, lə gəzə kwəma nza ngati Hyala ghwəmə lə hidfi pə ghwəmmə. Di naa gəzəy, shi nashi ghwəmmə ni na, lə shi nashi ma ghwəmmə ngatishi Hyala.

⁴ Sa nzana mba'a *Abel banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha sləniy na shiy kaa Hyala, ka tanəti ni *Kayən. Sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nza kala hazləni tifa. Mba'a Hyala zləbavə shi banavə Abel, mba'a ghəshi təbanati kaa Hyala. Ya tsəgha mətuy Abel, sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwal tsa wəzə tsaa cimmə na ndatsə.

⁵ Sa nzana mba'a Henəkwə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha bəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmmə, ghəci ghwəla ta məti. Ndə tifa zhəkəə nay, sa nzana mba'a Hyala bəhwəə dzakə ghi tsa nza. Aa tsaslita kwa Zliya Hyala: «Ghala vəghwə tsaa niy nza Henəkwə tikə tə hidfiy, ntsaa mənə shiy təbanta kaa Hyala niy nza na» kəm. ⁶ Mba'a kə ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa təbanta kaa Hyala. Tsahwəti kwal tifa ta təbə kaa Hyalaw. Ndə kəə dī kətivaa dzəvəgha Hyalay, a kə ndə zləbavə lə katan: «A Hyala tifa» kə

ndə, mba'a sənay, a Hyala dzaa banavə zhəmə shi kaa mbəzliy pəla kwal tsa nzə, kə.

⁷ Sa nzana mba'a *Nəwe banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy zləbavə na kwəmaa niy gəzanakə Hyala: «Ta ghwənikə yam dzee tərəjw ta zamti mbəzli. A pə gha mənti kwambəwal» kə. Ya tsəgha niy nashi ma Nəwe shi vay, aa niy diti fəti ta kwəma gəzanakə Hyala. Mba'a niy ngati kwambəwal, mba'a ghəshi dzəmbəshi lə mbəzli ci gwanashi. Mba'a ghəshi mbəlishi va yam va. Sa nzana mba'a ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa bəkə ngwəvə Hyalaa dzəkən nihwəti mbəzli tə hidī. Mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə, kala hazləni tifa.

⁸ Sa nzana mba'a *Abəraham banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy dīvə na fəti ta har tsa Hyala. Mba'a dzay dzəti nihwəti hidī dī Hyala va bānci ka shi ci. Aa madīy kala sənashi ma hidī va ghəci, mba'a tsəhəy. ⁹ Sa nzana mba'a ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy zləbavə nzəyəy ka ndə səkə səkə tə hidīy niy gəzəkə Hyala va bānci. Sa niy kafə na tə tsahwəti pi ta dzəti tsahwətiy, mbə *Gaska niy nzəy na. Kar *Izakə

ghəshi lə *Zhakwapə, shiy niy gəzəkə Hyala va bānsi hidī va kwərakwəy, mbə Gaska niy nzəy ghəshi difa. ¹⁰ A Abəraham zləbavə nzəy mbə *Gaska, sa nzana mba'a fəy ghən ta məlmə dikə na va ngati Hyala. Məlmə dzaa ngəzla ma.

¹¹ Tə sa banavə Abəraham nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha kwəmavə na kwal tsaa yakə Izakə kwa *Sara, ya tsəgha niy nza naa jija, dzəghwa gwa'a gwa'a Abəraham niy halantəvay, kala gar zhini ghəciy yakə zəghwə nza. Tsəgha mənta na, sa sənay na: «A Hyala dzaa mbay mənti kwəma gəzəkə na, sa sla ma na dzərvə» kə. ¹² Ya war tsəgha niy nza Abəraham nja ntsa məti məti tsa va hali ghala pətsa vay, aa niy kwəmavə jijihiy dan tərəjw tikə tə hidī ndəba sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə, lə nja ndarghə kwa həl, pə gha. Kala gar mbə ndəə bəlatishi.

¹³ Dzəghwa mbəzli va gwanashi ki, mba'a ghəshi bəkwəshi, war lə nəfə tsa shi va banavə ghəshi kaa Hyala. Ma ghəshi ta na nashiy, niy kwəmavə shi wəzə ni va gəzəkə Hyala ta bānsi ghəshiw. War ə na naa nashi ghəshi shi va ghəshi ghwəlashi kərakə, mba'a ghəshi vəshishi ti shi. A ghəshi niy sənay,

11:7 11:7 Ghava 6:13-22; Rm 4:3; 1Pi 3:20 **11:8** 11:8 Ghava 12:1-2 **11:9** 11:9 Ghava 35:12, 27 **11:10** 11:10 13:14 **11:11** 11:11 Ghava 17:19; 18:11-14; 21:2; Rm 4:19-20 **11:12** 11:12 Ghava 15:5 **11:13** 11:13 11:9; 13:14; Ghava 23:4; 47:9; Cem 39:13

na nashiy, ka məlmə, lə ka səkə səkə gə ghəy tikə tə hidī ni, kə ghəshi. ¹⁴ Mbəzliy gəzə kwəma va tsəghay, ə citəpə ghəshi na, mbə pəla ni shi hidī na ghəshi ka ni shi, kə ghəshi. ¹⁵ Mbala na ghəshi niy nza mbə zəzə ni səvəri ghəshi va hidī mbə shi nzay, a ghəshi niy dzaa kwəməvə kwal tsa zəghəva zəti shi nza. ¹⁶ Ma dza ghəshi na shi ki na, wəzəba ni tərəw ni va hidī dza ghəshi ta kwəməvə məba mə ghwəmə ghəshi mawti kən ni tikə. Va tsəgha ha'wə ma Hyala ghəshiy har slən tsa nza. «Hyala ghəy» kə ghəshi. Sa nzana mba'a ghənzə gwəmanamtishi na shi məlmə dza ghəshiy nza mbə.

¹⁷⁻¹⁸ Va sa banavə Abərahān nəfə tsa ci kaa Hyala zləbati na kəsəvə zəghwə ci Izakə ta ta Hyala li. Ya tsəgha niy gəzanakə Hyala kaa Abərahān: «Mbə Izakə dza ghaa kwəməvə jijihina» kəy, sa dəw Hyala və ta nighə kwəma ci, nda nza naa dī fəti və na, a Abərahān niy zləbavə slənəy kaa Hyala. Ya tsəgha niy nza Izakə kwətinqəy və. ¹⁹ Sa nzana mba'a sənay a bərzi va Hyala ta mbə zhanakati Izakə mbə məti, kə. Va Abərahān naci, njasa niy mətuy zəghwə ci va, mba'a Hyala zhanakati

mbə məti na.

²⁰ Sa nzana mba'a Izakə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha təfanatishi na miy kaa kar Zhakwapə ghəshi lə *Ezaw njasaa niy sənata na kwəmaa dzaa məniva li shi.

²¹ Sa nzana mba'a Zhakwapə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala ghala pətsaa niy dza na ta mətuy, aa təfanakənshi miy kaa ndərazhi *Zhezhefə bakanashi. Mba'a garəy tə gəta ci ka fal Hyala.

²² Sa banavə *Zhezhefə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy gəzanakə kaa ka Izərayel ghəci ndəkwə ta məti. Ta səvəriwəy dza ghwəy mbə *Ezhipətə taa nza, kə. Mba'a gəzanakəshi njasa dza ghəshiy mənə lə 'yesler ci, sa ka na mətuy dība.

²³ Sa nzana mba'a mbəzliy yakə *Məyizə banavə nifer shi kaa Hyalay, sa yakə ghəshi Məyizə mba'a ghəshi nay ka zəghwə wəzə na, kala hazlənishi ma ghəshi, mba'a ghəshi dzəghwashi kən kwəma gəzəkə mazə ka Ezhipətə, mba'a ghəshi mbələy tir mahkan.

²⁴ Sa nzana mba'a Məyizə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, sa kəliy na na kala zləba ma nza ka zəghwə zha mazə ka Ezhipətə ghəci.

²⁵ Wəzəba sa ngəra'wə kwasəbə mbəzli Hyala Məyizə dīti kən mənə wahə ta vici jəwə tsətsə kəy

11:16 11:16 13:14; Səvəri 3:6; Mt 22:32 **11:17-18** 11:17-18 Ghava 21:12; 22:1-14; Zhk 2:21 **11:19** 11:19 Rm 4:17 **11:20** 11:20 Ghava 27:27-29, 39-40 **11:21** 11:21 Ghava 47:31-48:20 **11:22** 11:22 Ghava 50:24-25; Səvəri 13:19 **11:23** 11:23 Səvəri 1:22; 2:2 **11:24** 11:24 Səvəri 2:10-12

mazə mbə *kwəma jikir na.
 26 Mba'a təkəti, tərənwbə
 tə ngəra'wə tsa dza ndəə
 sahwe va dəghar tikə tē
 hidī njasa *Kəristəw va, dza
 bamaa nza, kən shi dza naa
 kwəmavə gwa'a gwa'a mbə
 hidī ka Ezhipətə, kə. Va sa
 nzana, mbə fə ghən ghəci
 ta shi dza Hyalaa bānci kwa
 kwəma.

27 Sa nzana mba'a bānavə
 nəfə tsa ci kaa Hyala va
 tsəgha mbay naa zlashi
 hidī ka Ezhipətə ka dzay,
 kala hazləni ma ghəci va
 sati nəfə tsa mazə. Kala
 gwərgwərə ma ghəci ya
 jəw nze, njasa nzana garre
 ghəci nata Hyala mbata
 ma məndiy nata tifa kwa
 kwəma ci mbə ndəghwə.

28 Sa nzana mba'a Məyizə
 bānavə nəfə tsa ci kaa
 Hyala va tsəgha 'wakə na
 *makwaghwa Pakə, mba'a
 gəzanshi kaa ka Izərayel, a
 ghəshi slasla shiy, ka bābasli
 miymiy shi vaa dzəti miy
 ceker shi gwa'a, vantaa *ndə
 kwal tsa Hyala tsa nza kwal
 bəkwəpə və səəkəə dzəkə
 ghi tsa shi ta bəkwə ni shi
 Cikwahi key ghyeghyer shi.

29 Sa nzana mba'a ka
 Izərayel bānavə nefer
 shi kaa Hyala va tsəgha
 slavərivashi yam kwa həl
 tsa ghəm tsa, war həlasan,
 dzəghwa mba'a ghəshi
 tənəshiy dzəvərishi nja dzar
 tē hidiy ghwəlishi. Ma sa

dī ka Ezhipətə mənī tsəgha
 na, mba'a yam zhəkəshiy
 pahwəshi.

30 Sa nzana mba'a ghəshi
 bānavə nefer shi kaa Hyala,
 va tsəgha ngəzlay kələm
 tsaa tsəbay məndi məlmə
 Zherikwə li, sa dəzlay
 ghəshi kələm tsa va mbə
 vici mbərfən, ma tē kwa
 mbərfəna vici na, mba'a
 kələm tsa va ngəzlay. 31 Sa
 nzana mba'a *Rahabə mali
 mbə ghi kwa ghwərghwər
 bānavə nəfə tsa nze kaa
 Hyala, va tsəgha zləbavə
 na ka'wəti mbəzli ka
 Izərayelə səəkəshi ta nighə
 kwəma mbə məlmə va,
 mba'a mbəliy shi. Va tsəgha
 niy paslamti ma ka Izərayel
 kwasəbə mbəzliy niy dī ma
 fəti va ta kwəma Hyala.

32 Njaa dzee niy dzəkən
 nihwəti mbəzli kwatəna
 kia? Vəghwə vəya gar
 gəzə kwəmee dzəkən
 ka sla ngwəvə nja kar
 *Zhədiyən, *Barakə, *Sam-
 san, *Zhefəte mba'a mazə
 *Davitə ghəshi lə *Saməyal,
 mba'a nihwəti ka gəzə
 kwəma Hyala kwərakwə
 bə kiw. 33 Sa nzana mba'a
 mbəzli va bānavə nefer
 shi kaa Hyala va tsəgha
 niy mbay ghəshi mbəz,
 ka zəmantī hidī nihwəti
 mbəzli gwa'a gwa'a, ka mənī
 mazə dzəkən mbəzli dza lə
 kwal tsa katən tsa. Mba'a
 ghəshi kwəmavə shiy niy

11:26 11:26 12:2; 13:13 **11:27** 11:27 Səvəri 2:15; 12:41 **11:28** 11:28 Səvəri
 12:1-14 **11:29** 11:29 Səvəri 14:21-29 **11:30** 11:30 Zhə 6:12-21 **11:31**
 11:31 Zhə 2:11-12; 6:21-25; Mt 1:5; Zhk 2:25 **11:32** 11:32 KaSlaNgw 6:11-8:32;
 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam 16:1-1Mezh 2:11; 1Sam 1:1-25:1 **11:33**
 11:33 KaSlaNgw 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dani 6:1-27

gəzəkə Hyala bānsi. Sa ka mēndiy kasambəshi mbə zhəlhiy, mba'a ghəshi kalay miyedfemer zhəlhi va. ³⁴ Dza mba'a ghəshi shirkwamti ghwə pəhəy mēndi, ngad ngad na ta ndishi li. Sa ka mbəzliy pəlashi ta bəkwəshi lə kafa'i na, mba'a ghəshi mbəlishi. Mbəzli daw daw bərçi ni ghəshi ngar na, dzəghwa mba'a ghəshi kwəməvə bərçi shi va Hyala. Mbəzliy bənivə mbəz ka mbay tərənjw tərənjw ghəshi mənishi. Mba'a ghəshi təhanavə bali kaa ka sawji mbəzli pa ghəshi li shi gwa'a.

³⁵ Sa niy bānavə nihwəti mi'i mbəradzə nefer shi kaa Hyala niy zhananakatishi Hyala mbəzli shi mbə məti, ka nashi ghəshi.

Nihwəti mbəzli kwatəna vay, war ngəra'wə niy sanshi mēndi tərənjw, ka bəbəkəwəshi, ta mbə ghəshiy zlata nəw kwəma Hyala. Dza ghəshi na, kala ya ma ghən tsa shi ghəshi nashi, va na tikə məti. Ta mbə Hyalaa zhanakatishi mbə məti, ta dza ghəshiy kwəməvə piy tsaa gwəramti wəzə. ³⁶ Mbəzliy niy bānavə nefer shi va kaa Hyala, ka 'wəshi nihwəti mbə shi, ka di'wə nihwəti lə ghwəda, ka tsashiy dzəghwa dənjw, ka kəəsəshiy dzəghwa fərshina. ³⁷ Ka jaja'wə nihwəti lə hərəzli bak-

wamtishi. Ka nzərə nihwəti mbəzli mbə shi lə hwa bakə mbə bakə mbə. Ka bəkəwə nihwəti lə kafa'ih, niy mənī mēndi li shi. Ka nihwətiy dzay, ka dza kwaba, ka dza kwaba, lə kwəbənjer hwətahi kwəy ya shi tənkesli kən ghən shi, sa kama shiy və shi. Ka mēndiy dzay, ka sanshi ngəra'wə, ka irəshi. ³⁸ Niva mbəzliy, sa shi niy nza nzəy tsa tə hidīw. War təwrə niy təwrə ghəshi dzar mbə gamba nja 'yegwer, lə dzar mbə dəlegwigwi. Ka hihi dzar mbə ləgwə lə dzar kwa ke'wer.

³⁹ Ma mbəzli va gwanashi kiy, mbəzliy niy bānavə nefer shi kaa Hyala niy nza ghəshi. Dzəghwa mba'a Hyala vəshita tərənjw ta mbəzli va ki. Ya tsəgha nzə kiy, kwəməvə nashi shi wəzə ni va gəzanakəshi Hyala bānsi ghəshi na shiw. ⁴⁰ Va wa mənta na tsəgha kiy, tə sa nzana mba'a Hyala tarəkə bəmmə niy gwəramti wəzə va shiy ngəmmə kwərakwə li shi. Ma di na gəzəy, a Hyalaa di ghwəmmə kwəməvə shiy kwa pətsa kəray ghəshi gwanammə li shi.

12

Tə Yesəw pə ghwəmmə fati mətsə ghwəmmə

1 Ghwəmmə sana sənzenva kiy, war dəzlətsəbə tsəbayəmmə

11:34 11:34 Dani 3:23-25 11:35 11:35 1Mezh 17:17-24; 2Mezh 4:18-37
 11:36 11:36 Zher 20:2; 37:15 11:37 11:37 2NəMezh 24:21 11:38 11:38
 1Sam 13:6 12:1 12:1 1Kwər 9:24

dan tsa mbəzliy banavə nefer shi kaa Hyala kwatarjata. Ghəshi ndəghammə na fəti ta mbə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Hyala kwərakwə. Ghənzə tsəgha kiy, zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa shiy dzaa kəriḡəmmə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyala tsa ghwəmmə gwa'a gwa'a. Zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa *kwəma jikir na va ka ghwəmmə dəra maa tərəə dzəmbə. A ghwəmmə mbəə jihəva ta kəsli bali dzati kwa kwəma, ta tsəhə pa' tə kwa kərəkə, kala dza ghwəmməə dali ma. ² War tə Yesəw njasa nzana va pə ghwəmmə fati mətəsə ghwəmmə na ghwəmmə. Tə mbərəkə Yesəw tsa va banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala, ghəci dza naa kətətimmə ta kərkamti banta nefer va ghwəmmə. Yesəwəy, aa yivə sə'wa ngəra'wə, ghala danwə məndi vaa dzəvəgha tsəm ta pəəsli, kala ghəranci ha'wə va gəla məti tsəgha na va vəgha tsəm. Tə sa nzana, mba'a ghəci zəzətiy dzəkən shi dza Hyalaa bānci ta vashānci nəfə tsa ci. Məba na mənəzəy vəgha Hyala tə pi mazə tsa nžə.

³ Təkətim dzəkən Yesəw di, nighəm njasa sə'wahwə na ngəra'wə tsaa niy sancī mbəzliy mənī kwəma jikir na. Ava tsəgha təbə na kwəma vaa kətətiḡwəy, ta

sə'wa ngəra'wə nja ghəci nza kwərakwə. Ka təbə ghwəy zhiniy fə daw bərēciy dzəti ghən tsa ghwəyəw. ⁴ Sa nzanay, mbə mbəz tsa mbəz ghwəy va lə kwəma jikir nay, ntsaa mətīy tifa mbə, mbə ghwəy diw. Njana nzana tsəghay, ka mənī daw bərēci ghwəy ma. ⁵ Ə zamti ghwəy ghən ta kwəma gəzəkə Hyala va, ta mətəsəhəmmə bərēci na? Njasa ka didi vaa gəzə kwəma kaa zəghwə ci gəzammə na kwəma, ma kəy:

«A Zəghwee, war mba'a kə Hyalaa sləkəḡaa inay, ə pə gha zləbavə.

Ka bə nəfə ghaa dzəkən ghənzəə nabəḡa ma.

⁶ Sa nzanay, ə ka kwa sləkəpəə i ntsa dī na, də'wə ka naa də'wə ntsaa mənīy ka zəghwə nžə» kə.

⁷ Njana nzana tsəghay, sə'wa pə ghwəy sə'wa ngəra'wə. Ngəra'wə tsa va cīḡwəy na nza tsa nza ghwəy ka ndərazhi Hyala. Kwəmaa tsava zəghwə tifa mba'a dəy və na, kala dza dəy tsa vaa iya? Ghəci tibaw.

⁸ Va tsəgha i Hyala ndərazhi nžə gwanashi, ma kala inḡwəy kəy, ndərazhi nžə nza ghwəyəw. Ndərazhi kwa tsa nza ghwəy. ⁹ Zəzəvəm njasa ka dəhimmə tikə tə hidīy immə di, war mbə danshi fəti ghwəmməə nza ngəshi tsəgha. Hanaba

Dəmmə Hyala mə ghwəmə ki pə ghwəy ki na. Fəti pə ghwəmmə di və tərəw, ta mbə ghwəmmə kwəməvə piy tsa kərə ma. ¹⁰ Dəhimmə tikə tə hidiy, ta vəghwə jəwə ka ghəshiy immə njasa di nəfə tsa shi. Ma dəmmə tsa mə ghwəmmə nacy, ta wəzə tsa ghwəmmə immə na, ka kəətimmə, ta mbə ghwəmmə nza ka mbəzli dəwdew nja ghənzə, ta kwa ndimndim. ¹¹ Ghala pətsa ka na vaa imməy, nja kwəma 'yahə'yahə na ka ghwəmmə favə, kala vəshi va ghwəmmə. Ma ntsaa sə'wati kwəma vay, ləy hwəm na aa taa sənay wəzə tsa kwəma va, kwəmaa təbanta kaa Hyala dza naa mənə, ka bənci zərkə ghənzə taa nza.

Kwəma ka məndi mənə məhərli dzəkən

¹² Ghwəy ghwəy shiy nəw kwəma Yesəw kiy, jihəvam, pəlhəm, pə ghwəy satıwəy ta dza kwa kwəma kwa kwal Hyala. ¹³ War kwa kwal tsa tidid tsa, pə ghwəy dza. Əntaa mbəzliy cigəzlanə bəti tərə ma, wəzəba mbəlishi ghəshi na, ma nza ghəshi garəshi wəzə kwa kwal Hyala.

¹⁴ Pəlam kwal tsa kwəməvə zərkə kwa jipə ghwəy lə mbəzli gwanashi, zhini ka pəla mənıwəy

ka mbəzli dəwdew ni. Sa nzanay, war ntsa dəwdew tsa na saa dzaa nay Ndə sləkəpə lə mətə ci. ¹⁵ Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy ya kwətiŋ təhwəlay kwəməvə wəzə hwər tsa mənəti Hyala va ta mbəzli. Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy dzaa mənıy nja kəslifi darə 'yaghwakə na, ka na dza na, ka kəli, ka sanshi ngəra'wə kaa nihwəti mbəzli lə darə ci va. ¹⁶ Dıbay, məntim məhərli vantaa ghwəy dzaa mənı kwəma ha'wə ha'wə na. Nəghətaa ghwəy fati ndərə tə shi wəzə ni ndanwəy Hyala nja shi gəmgəm ni, njasa niy mənəti *Ezaw va ma. Sa dza nay, mba'a panavə dikə Məkaji tsa nzana kaa məsakən tsa ci *Zhakwapə, war ta zəmə dafa kwətiŋ səfa ci gwa'a tsəgha. ¹⁷ Dza ləy hwəm dıba kiy, a ghwəmmə favə njasa niy zhini naa pəla təfə miy tsa dəy lə bərce, dza tərəh ghəci tərhay. Ya tsəgha niy nzana, lə wahəta Ezaw niy zhiniy zhimbəyəy, niy mbay dəy zhiniy zhəghanti kwəma gəzəkə na kwa kwəma Hyala ghwəlaw.

¹⁸ Na ghwəmmə dəlagwa dzammə ghwəmmə naa dzəvəghay, dəlagwa tikə tə hidı gar ndənwatə mənəti njasa niy basəshi hwəlfə

12:10 12:10 Mt 5:48; Rm 5:2; Zhk 3:17
12:12 Ezay 35:3 **12:13** 12:13 Fir 4:26
7:15 **12:15** 12:15 Nəw 29:17; Gal 1:6
12:17 Ghava 27:30-40 **12:18** 12:18-19

12:11 12:11 12:14; Zhk 3:17-18 **12:12**
12:14 12:14 12:11; Cem 34:15; 1Kwər
12:16 12:16 Ghava 25:29-34 **12:17**
Səvəri 19:16-22; 20:18-21

ka *Izərayel va ta səda nəzə kwatana naw. Dəlagwa *Shinay niy basəshi ghəshi va ta səda nəzəy. A ghəshi niy nata ghwə mbə tsə mbəba birəw birəw birəw, mba'a ghəshi niy nata kwəsli tərəw tərəw na məba, kalaa nza waŋ pi tifa. Mba'a ghəshi favə səpapəli mbə gaka nja dərəzli van. ¹⁹ Mba'a ghəshi favə gaka təlimə, mba'a ghəshi favə məli Hyala mbə 'waŋə. Dza mba'a hazləni niy kəsəvəshi. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə cə'wə Hyala va nəghətaa ghənzə zhiniy gəzanshi gəla kwəma va. ²⁰ Sa nzana 'yahə'yahə kwəma nəzə va və shi. Ma kə Hyala na: «Mənim məhərli, mba'a kə ndə, ya dəbəkə kwəfaghata dəlagwa vay, mba'am pə'wanti lə hərəzli, paslamti» kə. ²¹ Kay, shiy niy nashi ghəshi vay, tərəw niy dzamti ghəshi her shi, lə *Məyizəy ka gəzə: «Tapə yən dzəmbəra mbə gwərgwərə va hazləni» kə.

²² A na na ghwəy na ghwəy kiy, ta səda dəlagwa har məndiy «Dəlagwa *Shiyanw» səəkə ghwəy garəwəy. Mə pətsa nza məlmə Hyala kwa bəpə piy. Məlmə nə məndi: «Məlmə Zherəwzalem mə ghwəmə» kə məndi. Mbə məlmə va ka vərəm tsa ka kwal Hyalaa basəva gwa'a gwa'a. Ka fal Hyala ghəshi lə vəshi.

²³ A ghwəy jakəwəy lə kwatana ndərazhi Hyala, shi tsasli na slən tsa shi və mə ghwəmə, səəkə dzəmbə dəvə Hyalaa dzaa sla ngwəvə ntsa tə hidfi gwa'a gwa'a səəkəwəy ghwəy. A ghwəy tsəhəwəy kwa kwəma mbəzli dəwdəw ni va Hyala, di naa gəzəy, məcakwə mbəzliy tsəhəshi mə ghwəmmə va Hyala. ²⁴ Dzəvəgha Yesəw səəkəwəy ghwəy. Ghəci ndə dimə ghən tsa kwa jipə Hyala lə mbəzli, li slati Hyala yəwən *sla kiri tsa slati na lə mbəzli tə mbərkə miymiy ci shikəshi. Ni Yesəw va miymiy shəkati məndi tə hidfiy, a ghəshi tanamti ni *Abel va miymiy niy nza.

²⁵ Nana kiy, wəzəba məni ghwəy məhərli wəzə ta di fəti ta kwəma gəzanwəy Yesəw. Ma mbəradzəy, mbəzliy niy di ma fəti va Məyizə tsaa niy gəzəpə kwəma Hyala va tikə tə hidfi niy. Tərəw niy sahəwə ghəshi ngəra'wə. Hanaba ghwəmmə ki, ka ghwəmmə mbəlimmə va ngəra'wə ghwəmmə kala dzaa di fəti kaa Yesəw ghəci tsaa gəzəmmə kwəma səəkə mə ghwəmə na? ²⁶ Ghala pətsaa niy gəzə Hyala va kwəma kaa ka Izərayeləy, a hidfi niy mənəkəfishi. Sana kiy, mbə zhini naa gəzəmmə ndatə: «Ta zhini dzee mənəkəđiti

12:20 12:20 Səvəri 19:12-13 **12:22** 12:22 13:14; Gal 4:26; ShiZhn 5:11; 21:2

12:23 12:23 Lk 10:20 **12:24** 12:24 8:6; 9:12; Abel: Ghava 4:10 **12:25** 12:25

6:4-6; 8:1; Səvəri 20:22 **12:26** 12:26 Səvəri 19:18; Azh 2:6, 21

shiy kwətiŋ səda diba, ka dza naa nza kwataka hidi shi dzee mənjkədiŋi gwa'a tsəghaw, lə ghwəməta dza naa nza» kə. ²⁷ Mbə kwəma gəzəkə na va, nə na: «Ta zhini dzee mənjkədiŋi hidi, kwətiŋ səda diba» kəy. Ta kwəfəghə dza shi ngati na gwanashi, ka zamtəvashi di naa gəzə. War shiy kwəfəghəshi ma dza naa tərə ta kwa ndimndim.

²⁸ Njana nzana mba'a Hyala dzaa ndammə pətsa sləkə na kwəfəghə ma kiy, mananta 'wəsa ghwəmmə, fal ghwəmmə lə nəfə kwətiŋ, ka məni shiy təbanta, ka hazləni və, ka ha'wə ti. ²⁹ Na katanə nay, ma Hyala ghwəmmə na nəw ghwəmmə kwəma nzə na, nja ghwə na, war ka tsə də'wə ghən tsa nzə birəw birəw birəw. Ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzliy məni kwəmaa təbanta ma.

13

Njasa ka mbəzli məni ta mbəə təbanta kaa Hyala

¹ Ə pə ghwəy diŋa kwa jipə ghwəy nja ngwarməmə mbə nəw Yesəw *Kəristəw. ² Əntaa ghwəy zlay ka'wə ndə məlmə lə wəzə, ka fanci gwəci tsa ci kəghi tsa ghwəy ma. Ava tsəgha mənti nihwəti mbəzli niy nza, dzəghwa ghəshi mba'a

ghəshi ka'wəti mbəzli wəzə mba'a ghəshi fənəyshi gwəci tsa shi, kala sənashi mbəzli va ghəshi. Mbalaa ka kwal Hyala na shi va. ³ Zəzəm dzəkən mbəzli kasaghwa məndi kwa fərshina, war njasa nza ghwəy kwa fərshina va li shi kwərakwə. Zəzəm dzəkən mbəzli ghəzlitim, njasa nza ghwəy li shi jakə tə ghəzli ghəzlitishi məndi va diba.

⁴ Ya wa ndəy, ə kə fati bamaa dzəti kwəma gəzə Hyala vaa dzəkən bəva. Mbəzliy bətəvashiy mba'a ghəshi ndəghwəti jakəva tsa shi dəwdəw. Sa nzanay, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzliy məməni ghwərghwər lə dzəkən mbəzliy məni kwəma ha'wə ha'wə na.

⁵ Əntaa ghwəy dzaa banavə ghən tsa ghwəy kaa di gəna ma, war vəshi pə ghwəy vəshi lə ni mbə dəvə ghwəy shiy. Sa nzanay a Hyala gəzəkə, a kəy: «Ma ghay, ka zlanə yaw ta kəetiŋa dzee, ya hwəmba» kə. ⁶ Va tsəgha mbə ghwəmməə garəmmə, ka gəzə lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma.

Hyala kwa sləkəpə na saa kəətira.

Shiy tibee hazləni və shiw.

A shi dza ndə vaa məntəraa? pə ghwəmmə.

12:28 12:28 13:14 **12:29** 12:29 Nəw 4:24 **13:1** 13:1 6:10; 10:24; 13:16; 1Pi 1:22 **13:2** 13:2 Ghava 18:1-8; 19:1-3; Zhəwbə 31:32; Rm 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Pi 4:9; 3Zhh 8 **13:3** 13:3 10:34; Mt 25:36 **13:4** 13:4 1Kwər 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5** 13:5 Nəw 31:6, 8; Flp 4:11-12; 1Tim 6:7-10 **13:6** 13:6 Cem 118:6 **13:7** 13:7 6:12; 1Kwər 4:16

⁷ Zəzə tə ghwəy dzəkən mbəzliy niy 'wanəwəy kwal mbə kwəma Hyala, mbəzliy niy gəzanəwəy kwəma Hyala. Nighətim njasa niy nəw ghəshi kwal Hyala pa' va məti shi. A ghəshi niy banavə nefer shi kaa Hyala. Nja ghəshi pə ghwəy məni kwərakwə. ⁸ Yesəw Kəristəw tsa sənay ghwəy vay, war ghəci va vay niy nzana ya kwatəna, ya ndatsə, ya pa' hwəmba na, ka zhəghəva naw. ⁹ Mənim məhərli wəzə vantaa ghwəy gwəravəə nəwhwə nihwəti hwəlfə kwemer bənipə məndi va ghənghən ghənghən ni, mba'a ghwəy zlay kwal Hyala. Wəzəba ndammə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala va bərciy dzəmbə nefer ghwəmmə na. Nza ghwəmmə mbəə nəw kwəma Hyala ya pa' hwəmba. Shi zəmə zəmə məndi ka naa bə bərci kaa nefer mbə kwəma Hyalaw. Mbəzliy nəwvə shi bəni məndi vaa dzəkən shi zəməy, shiy tifa ghəshiy kəətishiy nzaw.

¹⁰ Ka ta Hyala *ka Zhəwifə va niy ghəra sləni mbə *Gaska Hyala niy nzay, ka zəməvə shi fə ghwəmmə ta ta Hyala ghəshiw. Di naa gəzəy, məti Yesəw va tə ghwəmməy, ka kəətishi naw, sa nzana war kwəma jiji shi na sa fə ghəshi ghən ti. ¹¹ Ka dikə tsa mbə *ka

ta Hyala ka Zhəwifə dzay, tsanə bəvə miymiy saa dza səda tsa slantim ta dəvə ci, ta dzəmbə pətsaa gwəramti dēwdew va, ta bə shiy kaa Hyala, ta mbə Hyalaa pələta kwəma mbəzli jikir na. Ta na sliw tsa dəbəkə tsa vay, pərikə tə ngwəla, kala kama mbə məlmə ka məndiy ndanti. ¹² Ava tsəgha na məti Yesəw va kwərakwə ki, sa nzana mba'a məndi pəməkəvəri mbə məlmə ta pəəsli. Dza mba'a miymiy ci shəkəshi ta mbəə pələta kwəma mbəzli jikir na, lə ta mbə nəfə tsa mbəzli nza dēwdew. ¹³ Njana nzana tsəghay, zlata kwəma jiji ka Zhəwifə ghwəmmə, dzammə ghwəmməə dzəvəgha Yesəw. A ghwəmmə sə'wa ha'wə tsa va jakə li. ¹⁴ Sa nzana, tsa ghwəmmə pi nzəy ta kwa ndimndim va ghwəmmə tikə tə hidfi niw. Gəzlinə kə ghən tsa ghwəmmə ta pi nzəy tsa dza Hyala ta bəmmə mə ghwəmmə. ¹⁵ Njana nzana tsəgha kiy, war fal pə ghwəmməə fal Hyala ya hwəmba tə mbərkə shi mənti Yesəw va tə ghwəmmə. Ka məjə'a ni ghwəmmə shi slaslanta ghwəmmə kwərakwə. Di naa gəzəy, fal Hyala ghwəmmə kwa kwəma mbəzli gwanashi ya hwəmba. ¹⁶ Əntaa ghwəy

13:9 13:9 Rm 14:2; Kwəl 2:20-22; 1Tim 4:3 **13:11** 13:11 9:7; SləniTaH 16:27
13:12 13:12-13 11:26; Mt 27:31-33 **13:14** 13:14 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Flp 3:20; 2Kwər 5:6; 1Pi 2:11; ShiZhj 21:2 **13:15** 13:15 Ef 5:19-20; Cem 50:14, 23
13:16 13:16 Gal 6:10; Flp 4:18

za ghən ta məni kwəma wəzə na ya hwəm̄ba ma. War kəəti pə ghwəy kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə shi va ghwəy. Sa nzanay, ghənzə na slasla shiy təbanta kaa Hyala.

17 Danshim fəti kaa mbəzliy 'wan̄wəy kwal mbə kwəma Hyala, ka məni kwəma cin̄wəy ghəshi. Ghəshiy, mbə ndəghwə na ghəshiy dzəkən piy tsa ghwəy, sa nzanay, ta dəw kwəma dza Hyala və shiy dzəkən. War mba'a pə ghwəy mbə dən̄shi fəti wəzə kiy, ta ghəra sləni va dza ghəshiy dza lə vəshi. Kala dza pə ghwəy dən̄shi fətiy, lə zhə kwa hwər dza ghəshiy ghəra. Tsəgha kə kiy, ka dza sləni shi vaa kəətitən̄wəy ghalabaw.

18 Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəm̄ba tə ghəy. A ghəy sənay mbəzli dēwdew nefer ni nza ghəy, sa nzanay, shi wəzə niy dī ghəy məni ta mbəə təbanta kaa Hyala ya hwəm̄ba. 19 Ə cə'wən̄wəy ya kwataka ta nee bəla dība, a ghwəy cə'wə Hyala tə ya, a ghənzə ndara kwal ta kwəmavə zhəghəvee zhəvəgha ghwəy.

Cə'wə ntsaa tsasliti zliya na

20 A Hyalaa bə zərkəə dzəti hidī zhinikəmə Ndə sləkəmmə Yesəw kwa kwəli. Dzəghwa mba'a mən̄iy ndə

ndəghwə shiy tsa dikə tsa, ta ndəghwəpə, sa nzana mba'a mət̄iy tə ghwəmmə. Ma sa shəkəshi miymiy ciy, mba'a Hyala slati kiri tsa 'war'war tsa, ta kwa ndimndim lə ghwəmmə.

21 Kəətitən̄wəy Hyala, a ghwəy mbəə ghərantə sləni wəzə na dī na. Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa n̄zə dza naa ghəra naa təbanta va sləni wəzə na mbə ghwəmmə lə bər̄ci Yesəw *Kəristəw kwərakwə. Dzəti Yesəw Kəristəw kə mbəzliy fə shəndəkə, ta pa' kwa ndimndim. *Amin.

Kwa kərn̄i gəzə kwəma lə səkwpə

22 A ngwarməhira, ə cə'wən̄wəy ya, zləbatim kwəma na lə vəshi mbə nefer ghwəy. Sa nzanay, kwəmaa dzaa mət̄səhətən̄wəy bər̄ci ta nəw kwəma Hyala na. Ma kwəma tsaslīwəy ya na mbə zliya nay, kwəma bit̄i naw.

23 Ə dēe gəzən̄wəy, a ghwəy mbəə sənay, nanay, a mən̄di pəlay zəməmmə Timəte kwa fərshina. Mba'a kə dzaa tsəhəy tikə vəghee tan̄tan̄əy, ghəy li dza naa dza ghala pətsa dzee vaa madī ta nighən̄wəy.

24 Səkwətəram mbəzliy 'wan̄wəy kwal gwanashi, mba'a mbəzli mbə nəw kwal Hyala gwanashi.

13:17 13:17 Ezhek 3:17; SləniKY 20:28-31; 1Kwər 16:16 13:18 13:18 10:22; Rm 15:30; 2Kwər 1:12; SləniKY 24:16 13:20 13:20 zərkə: 12:14; Rm 5:1; 2Kwər 13:11; sla kiri: 8:6; miymiy: 9:12 13:21 13:21 Ef 2:10; Flp 2:12-13 13:23 13:23 Timəte: 1Kwər 4:17

Mbə səkwəŋwəy na ng-
warməhimmə tə hidi ka
Itali kwərakwə.

²⁵ Məntəŋwəy zhəhwər
tsa nzə Hyala gwanəŋwəy
ki. Tiba kərayee, nza ghwəy
nza.

Zliya tsasliti Zhakə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhakə tsaa tsasliti zliya nay, zəmbəghəy Yesəw na, kə məndi. Ma kə də'wə ghən tsa ciy: «Yənəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala mba'a sa Yesəw Kəristəw nzee» kə. Ləy hwəm sa mətiy Yesəwəy, a Zhakə tsa va niy məniy ka ntsa dikə tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem (nighəm mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 15:13-21, mba'a mbə Galatə 2:12).

Ghala pətsa tsasli na zliya nay, ghəci mbə Zherəwzalem na, kə məndi. Ta vəli kaa mbəzli Hyala ndanishi tə hidfi gwanashi tsasliti na. Mbə zliya nay, dzəkən sləni dza mbəzli Kəristəw məni kaa ghən tsa shi, lə na dza ghəshiy məni kwa jipə mbəzli tikə tə hidfi gəzə Zhakə kwəma. Mba'a kəə dī gəzəə dzəkən kwəmay, lə shi tikə tə hidfi ka naa pəghə, lə shi sənashi ghwəmmə, nza məndi mbəə favə shi dī na gəzə wəzə wəzə. Njasa pəghəti na va ghani ghwəmmə lə radzama mbə miy gədəw, mba'a lə ghwə(vəh 3:3, 6), zhini mba'a pəghəti nzəy tsa

ghwəmmə tikə tə hidfi lə timbətimbəə zlərhəta va tibata (vəh 4:14).

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-8 Gəzə kwəmaa dzəkən sə'wa kwəma, mba'a dzəkən cə'wə Hyala lə nəfə kwətiŋ.

Vəh 1:9-11 Gəzə kwəmaa dzəkən ndə cicikwə lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa.

Vəh 1:12-18 Dza kwama səəkə shiy hərəndə ndəa?

Vəh 1:19-27 Mba'a kə ndə favə gəzə kwəma Hyalay, ə kəə məni kwəma favə na va.

Vəh 2:1-13 Ka təra ghala ghwəy dzəghwa jipə mbəzli ma.

Vəh 2:14-26 Bə nəfə kaa Yesəw lə məni sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw.

Vəh 3:1-12 Gəzə kwəmaa dzəkən ghani ndə ngəri.

Vəh 3:13-18 Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli ka məhərli.

Vəh 4:1-12 Njasa dza mbəzli Kəristəw nzəy kwa jipə shi.

Vəh 4:13-17 pa' tə Vəh 5: 1-6 Gəzə kwəma kaa ka zhəghə dəvə lə ka gəna.

Vəh 5:7-20 Njasa dza mbəzli Yesəw sə'wa kwəma, lə njasa dza ghəshiy cə'wə Hyala kwa jipə shi, ka kəəti mbəzliy shikəshi kwa kwal Hyala.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Zhakə, ndə ghəra sləni tsa Hyala lə sa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw.

Ə səkwəe mbəzli Hyala gwanashi tihəvərivashi dzar tə hidī gwanashi.

Njasa ka ndə sə'wa kwəma mbə ngəra'wə

2 Ma nə ya kiy ngwarməhiray, mba'a kə ngəra'wə kəsanwəy ghəngən ghəngən kiy, vəshi pə ghwəy taa vəshi.

3 Sa nzanay, a ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, pa' ghala pətsa dza ngəra'wə tsa vaa kərəy kiy, ta kwəməvə bərci dza ghwəy ta sə'wa kwəma.

4 Nanzə kiy, mənī tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dali ma, sə'wa tə ghwəy, pa' tə kwa kərnī ngəra'wə. Mba'a pə ghwəy mənī tsəgha kiy, mbəzli Hyala kəkamti kwəma dza ghwəy nza. Shiy tība gar shanashi ghwəy taa nza tsəgha kiw.

Dəw shiy va Hyala lə nəfə kwətīj

5 Mba'a kə kwəma tananati bərci kaa tsahwəti ndə mbə ghwəyəy, dəw ghəci va Hyala, nza ghənzə canati zəzə kwəma wəzə na, nza mənī. Ta canati dza na. Sa nzanay Hyala bānci na shiy kaa ya tsamaba ndə ci, lə wəzə hwər tsa nza. Ka ini ndəw. 6 Mba'a kə ndəw dəw shiy va Hyalay, lə nəfə

kwətīj kəwə dəwshi. Kala mənī ma ghən bakə bakə. Sa nzanay, ntsaa mənī ghən va bakə bakə ghəciy dəw shiy va Hyalay, yəmyəm na nəfə tsa tsava ndə lə ghərakwəli ka safə vaa tsəkwə, ka dzar li kwəkə, ka dzar li kwəkə. 7 Tsa tsəgha tsa va ndəy, əntaa ghəci taa təkə na, e dzaa kwəməvə shiy mbə dəvə Ndə sləkəmmə, kə ma. 8 Sa nzanay, aa mənī ghən tsa ci bakə bakə mbə shi mənī na, kala garəy tə kwəma kwətīj mbə nəfə tsa ci.

Gəzə kwəmaa dzəkən ndə ndərma, lə ndə shiy

9 A ngwarməhira, a kə ndə ndərma tsa mbə nəw Yesəw *Kəristəw vəshi tərənəw, sa nzana mba'a Hyala taa kafakati. 10 Ndə shiy tsa mbə nəw Yesəw kwərakwə bə na, a kəwə vəshi tərənəw, sa nzana mba'a Hyala zhəghəkəy ləy hwəm. Nanzəy, ta mətiy dza ndə shiy njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita tə gamba. 11 Sa ka viciy madita ta mbərə lə bərciy, ə ka kəslifi shiy ni'wə. Ma mbərə ghwə ti shi na, ka shikə tsəgha. Ka nza məgəla ti ghwəlaw. Ava tsəgha dza ndə shiy nza, ghala pətsa ka na kəslimbə ghən kən kwəma shi ci, mba'a dzaa mətiy, njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita.

*Dza kwama səəkə shiy həərə ndəə dzəmbə *kwəma jikir naa?*

12 A ngwarməhira, ə gəzanwəy ya, ma ntsaa sə'wati ngəra'wə va ghəci kəsay, kala zhəghanavə hwəm kaa Hyalay, ə kəə vəshi tərənw. Sa nzana mba'a kə sə'wamti gwa'ay, ta kwəməvə zhəmə ci dza naa dza. Ghənzə na piy tsaa kədi ma, sa gəzəkə Hyala va bənsi kaa mbəzli n zə di na. 13 Mba'a pə gha tərənəa dzəmbə mənə jikirəy, əntaa gha dzaa gəzə na: «Hyala məntərə na» pə gha ma. Sa nzanay shiy tifa gar həərəti Hyala ta mənə jikirəw. Ghənzə də'wə ghən tsa n zə bə na, ka həərə ndəw. 14 War shi təkə ndəə dzəkən shi, ka səkwa n zəghə ci ti shi, ka naa ngədi ndə mbə nəfə tsa ci ta mənə *kwəma jikir na. 15 Ma sa ka n zəghə ndə va mətəhəta dikə ki na, irətə ndə mbə mənə kwəma jikir na ki. Dzəghwa sa ka jikir mətəhəy na, mba'a bənakə mətə, mba'a piy tsa ci zay ki.

16 A ngwarməhira dəe ni tərənw ni, ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy taa zəzə va Hyala səəkə bəzə kən ghəy, pə ghwəy ma. 17 War shiy gwəramti wəzə, shi kama fəti tar bəla shi na shi vəlimmə Hyala səəkə mə ghwəmə. Ghənzə saa

ngati kar vici lə tir mba'a sasərkwəhi mə ghwəmə. Ta na nanzəy, ka mbəərəva na nja vici, ka səəmə, ka pək w mba'a zlanwəy mbə kwəsliw, war wan pi na gwa'a tsəgha na nanzə. 18 Hyala də'wə ghən tsa n zə tarəvə na ndammə piy tsaa kədi ma səvəri mbə kwəma n zə gaga na, ta mbə ghwəmmə n zaa kwa tənə mbə shi ngati na gwanashi.

Mba'a kə ndə favə kwəma Hyalay, ə kəə mənə njasa gəzəkə kwəma va

19 A ngwarməhira, fəti tə ghwəy ghən ta kwəma dzee na ta gəzə wəzə wəzə! Mba'a kə mbəzliy gəzanwəy kwəmay, a pə ghwəy fati wəzə di, əntaa ghwəy dzaa dəranwəy ta zləba ma, əntaa nəfə tsa ghwəy dzaa sati tan tan diba ma. 20 Sa nzanay, ntsa satiy nəfə tsa ci na, shiy təbanta kaa Hyalaa mənə naw. 21 Va tsəgha na kiy, a pə ghwəy zhəghanavə hwəm kaa shi jikir ni mbə nefər ghwəy, zlayəm mənə ndərəm kwa jipə ghwəy. Məntim ghən tsa ghwəy jəw jəw kwa kwəma Hyala, ma nza ghwəy zləba kwəma n zə ndanwəy na mbə nefər ghwəy. Sa nzanay a bər ci va kwəma n zə va ta mbəlantənwəy.

22 Əntaa ghwəy taa bər kə na, war favə ma ghəy

kwəma Hyalaa dzəghwa sləmə ghəyəy, gwa'a na tsəgha, pə ghwəy ma. A aw! Məni pə ghwəy məni shi favə ghwəy Hyala gəzəkəjwəy mbə kwəma nzə gwa'a. ²³ Ma ntsaa favə kwəma Hyala kwataka lə sləmə ci, kala məni may, yəm na lə ntsaa nighəti ghən tsa ci kwa nighə məti, ta nay njasa nza na. ²⁴ Dzəghwa sa zhəghətəvay na na, ka dzay. Dza dəjwəzl zamti ghən ta shi nashi na va mbə kwəma ci tsəgha nza'jəw. ²⁵ Ma na ntsaa dī jangə shi gəzanakə *kwəma pəhəti Hyala wəzə, ka zəzəə dzəkən shi ya hwəmbay, məniy na nja ntsaa favə kwəma va lə sləmə gwa'a tsəgha, nza'jəw zamti ghən tiw. Ta dzaa məni kwəma favə na va dza na na naci. Ta təfanati miy dza Hyalaa dza mbə sləni ci məni na gwa'a. *Kwəma pəhəti Hyala va dəwdew na mbələkəvərimmə na mbə dəvə *kwəma jikir na.

²⁶ Mba'a kə ndə bərkəti ghən tsa ci: «Ma yən neyey, ndə nəw kwal Hyala nzee» kə, zhini ka ndagha kwəma vətəghə vətəghəy kala zəzə may, ava tsava ndə səəti ghən tsa ci. War gəməy nəw na kwal Hyala. ²⁷ Ma ntsaa nəw Didi Hyala lə nəfə dəwdew njasa dī nay, ntsaa fə ghən ta kəəti məzhətiti, lə mi'i mbəreketi dzar mbə

ngəra'wə tsa kən shi na. Ka ndəghwə ghən tsa ci wəzə va nzəghə shi tə hidfi səəkəə dzəmbə nəfə tsa ci, ta məni kwəma jikir na.

2

Ka təra ghala ghwəy dzəmbə mbəzli ma

¹ A ngwarməhira, ma ghwəy ghwəy mbəzliy zləbavə kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw, ntsa nza shəndəkə tiy, əntaa ghwəy dzaa təra ghalaa dzəmbə mbəzli ma.

² Nja pəghə shiy sənzənva: Dzəghwa mba'a mbəzli səəkəshi bakə ta dzəmbə bəsvə tsa ghwəy. Dza tsahwəti ti shi mba'a pakən kwəbənjer tərənəw tərənəw ni, lə ja'wa ka təbə kwa dəvə ci. Ma tsahwəti na, ndə ndərma, mba'a pakən kwəbəj tsa halihali tsa.

³ Dzəghwa mba'a ghwəy ka'wəti tsaa pakən shi tərənəw ni va. Ma pə ghwəy na: «Ndi tikə, nzəyja tə pətsaa gwəramti wəzə» pə ghwəy. Ma kaa ndə ndərma tsa va na: «Garəja tsəgha tarba na na gha. Aw na, mba'a gha səəkəə nzəyja tikə tə hidfi» a pə ghwəy ngəci. ⁴ Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, ghalaa sava tərəghwa ghwəy kwa mbəzli va bəsa. Tsəgha kiy, aa təra ghwəy ghalaa dzəmbə mbəzli lə təkə

1:25 1:25 2:12, 24; Cem 19:8; Zhj 13:17; Rm 8:2; Gal 6:2 1:26 1:26 3:2, 10; Cem 34:14; 141:3 1:27 1:27 Cem 10:14, 18; Ezay 1:17; Mt 25:35-36 2:1 2:1 2:1-9; Nəw 1:17; 10:17; 16:19; 2NəMezh 19:7; Zhəwbə 34:19; Cem 82:2; Fir 24:23; Mt 5:45; SləniKY 10:34; Rm 2:11; 10:12; Gal 2:6; Ef 6:9; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17

kwəma ghwəy va gəmgəm na tikə tə hidi, mənta na nja təkə na Hyala kwəməw.

⁵ A ngwarməhira dēe ni tərənw ni, favə tə ghwəy e gəzanwəy kwəma. Wa Hyala təravə na mbəzli ka ndərma tə hidi, a ghəshi nza ka ka shiy tə zləba kwəma Hyala, nza ghəshi nza mbə mbəzli sləkə na, njasa niy gəzəkə na va sləkə mbəzli nze dī na. ⁶ Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy ndəramti ka ndərma. Ndəba mbəzli nza shiy va və shi sa sanwəy na ngəra'wə gəm, ka kəəsənwəy dzəti ngwəvə nə ya shiki? ⁷ Ghəshi na ka sawa slən tsa Yesəw Kəristəw va wəzə tsa harənwəy Hyala li.

⁸ A Hyala pəhəti kwəma kaa mbəzli sləkə na, saa tsaslita va mbə zliya nze. Ma kəy: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə. Mba'a pə ghwəy kəsəvə *kwəma pəhəti na va bekir diviy, nja mbəzəkəwə na va Hyala tsəgha. ⁹ Mba'a pə ghwəy təra ghalaa dzəmbə mbəzli ta ka'wəshiy, jikir na tsava mənti ghwəy. A *kwəma pəhəti Hyala ndənwəy fəti, sa diti ma ghwəy fəti ta kwəma va. ¹⁰ Ya ə nəwamti ndə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a, dza na mba'a zlata nahwəti mbə kwətin, kala nəwtiy,

diti fəti na ti gwanataw. A ngwəvə Hyala taa nza kən. ¹¹ Nanzəy, a Hyala gəzəkə, a kəy: «Əntaa gha məni ghwərghwər ma» kə. A kə dibay: «Əntaa gha pəsli ndə ma» kə. Ya ə məni ma gha ghwərghwər, mba'a pə ghaa pəsli ndəy, diti fəti gha ta kwəma pəhəti na va gwanataw. Tsəgha na va Hyala. ¹² Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəmmə lə kwəma pəhəti na va mbəlikəvərimmə mbə dəvə *kwəma jikir na. Va tsəgha na kiy, məntim məhərli ta kwəma gəzə ghwəy lə ta shi məni ghwəy. ¹³ Sa nzanay, ka dza Hyalaa məni zhəhwər ta sla ngwəvə dzəkən ntsaa dī ma məni zhəhwər ta nihwəti mbəzliw. Mba'a kə ndəə məni zhəhwər ta mbəzliy, ka dza Hyala slanci ngwəvəw, ta zhəhwər dza na ti kwərakwə.

Banta nəfə kaa Hyala lə ghəra sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw

¹⁴ A ngwarməhira, a nə yay, ya ndə ni: Yənəy, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy, ta mbəliy dza na va gəla nəfə tsa banavə na va kaa Hyala tsəgha tsa na? ¹⁵ Aa nza sənzenva, mba'a nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tifa, kala kwəbenjer

və shi, kala shi zəmə və shi. ¹⁶ Dza sa nashi gha tsəgha, ma pə gha ngəshi na, kətitəjwəy Hyala, mbalam bəghəzlivam, ka zəmə shiy ngəslə ngəslə ghwəy. Mbalam nza ghwəy nza kwəriŋ, pə gha. Ghwəy inti ngwarməhiŋwəy ta shiy tsəgha ki na, wəzə na na? ¹⁷ Ava war tsəgha na lə banta nəfə kaa Hyala kwərakwə ki. War mba'a kə ndə ni, yənəy, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy, wəzə naw. Tə gəm nə na, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə. Njasa banavə ma na na tsəgha.

¹⁸ Ya ndə ni, a tsahwəti ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala. Ma tsahwəti na, ka ghəra sləni gəzəkə Hyala, kəy. Ma dzee ni kaa ntsaa banavə nəfə tsa ci va kaa Hyalay: Citəra nda njaa banavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala, kala ghəra sləni gəzəkə na gha. Ma nzee citəŋa sləni gəzəkə Hyala ghəree, ta mbə ghaa sənay səvəri mbə sləni va, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, pə gha, dzee ni. ¹⁹ A gha zləbavə kwəma nə məndi va kwətinqtaa Hyala, kə məndi. Wəzəa nava, ya hyelerəy, a ghəshi zləbavə kwəma va kwərakwə. Ghəshi na, ka gwərgwərə, ka hazləni və tərəjw.

²⁰ Ma ghay, ntsa caslakə

məhərli tsa nza gha. Ka dī gha yən citəŋa, ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwa'a tsəgha, kala ghəra sləni gəzəkə Hyala ghəci na mək na tsəghaw, pən na? ²¹ Zəzətiy dzəkən jijimmə *Abəraham. Tawa bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni mbə nəfə cia? Sa ghəratī na sləni gəzanakə Hyala na, sa bəvə na zəghwə ci *Izakə, ka dza ta slanti kaa Hyala. ²² Nay gha, sləni ghəratī *Abəraham va na, jakə ghənzə lə nəfə tsa ci va banavə na kaa Hyala kəsa. Sləni ghəratī na vay, ghənzə mənti na Abəraham ka ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala katanj katanj. ²³ Tsəgha ghənzə mənta nja kwəma tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala. Saa ni va: Sa zləbavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala, mba'a banavə nəfə tsa ci, va tsəgha bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, kə. Na har Hyala ka madigata. ²⁴ Ka nay gha tsəgha kəsa, ka ndə nza ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifay, tə sa banavə ndə nəfə tsa ci na gwa'a tsəghaw. Awə, lə sa məni ndə sləni gəzəkə Hyala na difa.

²⁵ Ava tsəgha na difa lə nahwəti məgwəmba kwa ghwərghwər mali nza slən

2:17 2:17 Gal 5:6, 16, 22-24; 1Zhnj 3:18 **2:19** 2:19 Nəw 6:4; hyeler: Mt 8:29; Mk 1:24 **2:21** 2:21 Ghava 22:9, 12; Rm 4:1-5, 13-16, 19-22; Ebr 11:17 **2:23** 2:23 Ghava 15:6; 2NəMezh 20:7; Rm 4:3 **2:25** 2:25 Zhə 6:17; Mt 1:5; Ebr 11:31

tša nʒə vaa *Rahabə. Ghala vəghwə tsaa ghwənikə ka *Izərayel ka kwal shi ta nighə məlmə kar Rahabə vay, mba'a mali va niy ka'wətishi kəghi tša nʒə wəzə. Mba'a cintishi tsahwəti kwal nza ghəshi mbəlishi. Tə sləni mali va va wəzə na mənti na kaa mbəzli va bəti Hyala ka maliy dzaa mbay dzəghwa kwəma nʒə kala hazləni tifa.

²⁶ War njasa ka vəgha ndə vaa nza, piy səvəriy mbə, məti məti kiy. Ava tsəgha na banta nəfə kaa Hyala, kala məni sləni gəzəkə na kwasəbə. Njasa banavə ma ndə nəfə tša ci na tsəgha.

3

Ndəghwətim ghani ghwəy wəzə wəzə!

¹ A ngwarməhira, əntaa ghwəy taa nʒəghəjwəy ta nza dʌŋba ka bəni shiy kaa mbəzli ma, sa nzanay a ghwəy sənay, caslakəba ngwəvə ghwəmmə, ghwəmmə ka bəni shiy kaa mbəzli dza naa nza kaa nihwəti mbəzli.

² Ghwəmmə ghwəmmə ke ngəriy, dalalay məməni ghwəmmə jikir lə kwal ghəngħən ghəngħən. War mba'a kə ndə kala mbəlikə gəzə *kwəma jikir na səvəri mbə miy tša ciy, tsava ndə na ntsaa kərkamti kwəma na. Ntsaa mbəə ndəghwəti ghən tša ci va kwəma gəmgəm na gwanata na

tsava ndə. ³ A ghwəmmə sənay, mba'a pə ghwəmmə fanambə radzama mbə miy tša gədəwəy, nza ghəci mbəə dī fəti ta bəmməə dzəti pətsa dī ghwəmmə ka naa nza. ⁴ Zəzətim dzəkən kwambəwal difa. Ya tsəgha na dikə tərəjwəy, lə shiy jəwə tsətsə ka ntsaa kabəə zhəghə dza kwa pətsa dī na gwa'a. Ya war ə səəkə safə ka zhəghə və na, war ka dzay dzəti pətsa dī na. ⁵ Tsəgha na ghani ndə difa. Ghənzə na shi jəw ni tə vəgha ndə, zhini difa ki na, li ghwəmməə kəli ghən tša ghwəmmə.

A ghwəmmə sənay, sa ka ndəə tsəratī ghwə tə tipə jəwə tsətsəy, kar naa mətəhəta ka ndamti gamba dikə tərəjw. ⁶ Yəmyəm na ghani nata gha va lə ghwə. Ghənzə ka naa bəkə kwəma jikir na kaa ndə dalala. Zhini mba'a ghənzəə lidivəri nʒəy tša ghwəmmə lə gəzə kwəma jikir na va ka naa gəzə. Kar naa lidivəri nʒəy tša ghwəmmə, ka gha tə vici ya ghwəmmə pa' tə vici məti ghwəmmə. Gəzə kwəma jikir na va ghani ghwəmmə nay, va *ndə jaka tša Hyala səəkə na. ⁷ A ghwəmmə sənay a bərci va ndə ngəri ta iti dəbəkə ghəngħən ghəngħən. Ya shi kwamti ghyanakə ni, ya 'yegwerəy zli tə ghwəmə, ya shiy dza lə hwər, ya kərpi

mbə yam gwa'ay, a ndə ngəriy mbay itishi. ⁸ Ma na ghani nanzəy, ndə tifa ya kwətiŋ gar itiw. Ya njaa dzəghə ndə i nzəy, ka iva naw, sa nzanay, ghani ghwəmmə na na, shi gəmgəm ni na. Ghənzə də'wə ghən tsa nzəy, darə kwa pəəsli ndə na. ⁹ Lə ghani ghwəmmə va ka ghwəmməə fal Dəmmə tsa sləkəpə. Zhini li ghwəmməə bazla mbəzli Hyala, shi ngati na war we' ghən tsa nzə difa. ¹⁰ Fal slən tsa Hyala, lə bazla mbəzli na, war lə ghani kwətiŋ na va gəzəva na. E gəzanwəy kiy ngwarməhiray, əntaa ghwəmmə məni gəla shi tsəgha ni va ma. ¹¹ A ghwəmmə sənay yam wəzə ni lə yam ndezhekə niy, ka hwə ghəshi kwa kə'wə tsa kwətiŋ tsaw. ¹² Zhini bay ngwarməhiray, a ghwəy sənay, ma dəŋw daskway, ka mbay naa yati ya shəkənəw, tsəgha hikəni fa, ka mbay naa yati ya daskwaw. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay yam ndezhekə niy zhəghəshi ka yam wəzə niw.

Məhərliy səəkə va Hyala

¹³ Ndə mbə ghwəy mba'a məhərli və, mba'a sənata kwəma na? Mba'a kə tifa, cikəvəri ghəci kaa mbəzli lə nzəy tsa wəzə tsa, lə ghəra sləni wəzə na, kala məni ma fəgə, war lə məhərli.

¹⁴ Mba'a kə ndə ni: «Ndə məhərli nzee» kə, ka hərhə ghəci va nihwəti mbəzli, ka məni shiy war ta tsa ci ghən, ta mbəə tanəti mbəzli gwa'a tsəghay, ghən tsa ciy fal tsava ndə tə gəm, dzərvə ciy slasla tsava ndə.

¹⁵ Ma gəla na tsəgha na va məhərliy, məhərliy səəkə va Hyala naw. Saa səəkə mbə zəzə kwəma tikə tə hidfi lə mbə zəzə kwəma ndə ngəri na nava, va *ndə jaka tsa Hyala səəkə nava məhərli.

¹⁶ Dzəghwa tə pətsa nza hərhə kwa jipə tsa mbəzli, ya tsamaba ndə na, war tsa ci ghən sa təkə naa dzəkən gwa'a tsəghay, nihwəti shiy tifa ka dzava lə kwal tsa shi kwa jipə shi ghwəlaw. Ya tsamaba jikir na ta nza dza na tifa kwərakwə.

¹⁷ Ma na məhərliy səəkə va Hyalay, kwətita na. Ntsaa kwəmavə gəla nava məhərliy, dəwdew na nəfə tsa ci. Ka gəzə kwəma zərkəə dzəghwa jipə tsa mbəzli. Kwəd kwəd nəfə tsa ci. Wəzə nzəy tsa ci lə mbəzli. Ka məni caslakə ghənəw. Ka məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka məni sləni wəzə na. Ka təra mbəzli na ta ka 'wəshiw. Ka dakə mbəzli na lə gəzə kwəma pərikə tə ngwəlaw. Shiy gwəra mbə shi va gwanashi kiy, a kə ndə kwəmavə nəfə tsa dəwdew tsa. ¹⁸ Ma mbəzliy gəzə kwəma zərkəə dzəghwa

3:8 3:8 Cem 140:4; Rm 3:13; Ef 4:29

3:9 3:9 Ghava 1:26-27

3:12 3:12 Mt

7:16 **3:13** 3:13 Rm 12:16

3:14 3:14 1Kwər 3:1-3; Gal 5:20-6:4

3:15 3:15

1:5, 17

3:17 3:17 Mt 5:48; 1Kwər 13:4-7; Gal 5:22-23; Flp 1:9-11

3:18 3:18

Mt 5:9

jipə mbəzliy, ə ka ghəshiy jakə ghen tsa shi lə nihwəti mbəzli ta mbəə nzəyshi wəzə li shi. Na shi sləni mənəni ghəshi gwa'ay, war saa vashanta nəfə tsa Hyala.

4

Ka nza ghwəmməə mbəzliy di shi tə hidi ma

¹ A ngwarməhira, a shiy mənishi va nza ghwəy war lə mbəz kwa jipə ghwəy, war ka həhəərəvaa? Shi səkwa hwətəl tsa mbə nefer ghwəy va ti shi, ngədiŋwəy vici va vici vay, ghəshi ka naa bəkə shi vaa dzəghwa jipə ghwəy. ² Mba'a ghwəy mawti nihwəti shiy na, a kwəməvəshi ghwəyəw. Ka ghwəy dza ki na, ka di bakwamti nihwəti mbəzli ta kwəməvə shi va. Ka maw shiy ghwəy na, ka kwəməvəshi ghwəyəw. Va tsəgha ka ghwəy həhəərəva kwa jipə ghwəy, ka mbəz ki. Ma shiy mənishi kwəməvə ma ghwəy shi di ghwəy va kiy, sa nzana, kala di ghwəy dəwshi va Hyala, a ghənzə bəŋwəyshi. ³ Ya ə dəw ghwəy shiy va Hyala, kala bəŋwəyshi ghənzəy, sa nzana lə zəzə kwəmaa kama wəzə na ghwəy dəwshi na. War ta tihə ghəzli tar tsa ghwəy ghen ghwəy dəwshi gwa'a tsəgha. Ka ini nihwəti mbəzli ti shi.

⁴ Ghwəyəy, ka nəw Hyala ghwəy lə nəfə kwətŋəw.

Sənay ghwəy, ma ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa shi tikə tə hidi na, *ndə jaka tsa Hyala na pə ghwəy sa? Na nava mba'a kə ndəə di banavə nəfə tsa ci kaa shi tikə tə hidiy, a tsava ndə zhəghəy ndə jaka tsa Hyala.

⁵ Əntaa ghwəy bəti kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyala, nja kwəma gəmta na ma. Ma kə kwəma vay: «Ka di Hyala nihwəti shiy nza mbə nefer ghwəmməə dzəghwakən Safə tsa nzə va fambə na mbə nefer ghwəmməə tēpəw» kə. ⁶ Va tsəgha məntəmmə Hyala wəzə hwər tsa nzə dikə tsa, nza ghwəmməə mbəə zhəghanavə hwəm kaa shi tikə tə hidi. Njasa gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy: «Kar Hyalaa di kwəma ka məməni fəgəw. Kaa mbəzliy mənti ghen tsa shi jəw jəw ka naa mənəni wəzə hwər tsa nzə» kə məndi.

⁷ Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy di fəti va Hyala tərəŋw, ka zhananci ghen kaa ndə jaka. Ma ghalabay, nza hwəy kərakəə zlanwəy. ⁸ A pə ghwəy kətivaa dzəvəgha Hyala, nza ghənzə kətivaa dzəvəgha ghwəy kwərakwə. Ghwəy ghwəy mbəzliy mənəni jikirəy, yabantim *kwəma jikir na tə dividivi ghwəy. Ghwəy ghwəy shiy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəlay,

ə pə ghwəy yabanti nefer ghwəy. ⁹ Cəlikwə, pə ghwəy mənijwəy, va kwəma jikir na mənti ghwəy kwa kwəma Hyala. Wahə pə ghwəy wahə, ka təhwəni ghən tsa ghwəy. Ka 'wəshi ghwəy ma, ə pə ghwəy wahə, ka vəshi ghwəy ma, ə pə ghwəy tifəmə. ¹⁰ Məntim ghən tsa ghwəy jəw jəw kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma nza kafakatəwəy.

Əntaa ghwəmmə ndərə nihwəti ngwarməhimmə ma

¹¹ A ngwarməhira, ka zəmə mətsəni nihwəti mbəzli ghwəy ma. Ma ntsaa zəmə mətsəni mbəzli, ka ndərə shiy, tsava ndə na, dzəkən *kwəma pəhəti Hyala gəzakən na *kwəma jikir na, zhini kaa kwəma va ghəci banavə fəti diba. Mba'a kə ndəə bə fəti kaa kwəma pəhəti Hyala kiy, ndə dī fəti ta kwəma va na tsava ndə ghwəla kiw. Ndə sla ngwəvəə dzəkən mənuy na ghalaba. ¹² Hyala kwətita na kwa pəhə kwəma ta nəw məndi, zhini ghənzə kwətita kwa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli. Ghənzə kwətita na sa nza bərci və gar mbay mbəlantəmmə, zhini ghənzə saa dzaa mbay zantəmmə. Gha na gha kiy, a ndə bəti gha ghən tsa gha, bānci gha fəti kaa ndə nja ghaa?

Əntaa ghwəmmə kəli ghən ma

¹³ Favə tə ghwəy kwəma dee na gəzanwəy wəzə di. Ghwəy ghwəy mbəzliy ni va: «Ndatsə, ya həzliməy, ta madī dza ghəy ta wə mbə məlmə tsa' na va, ta dzaa nzəyŋəy mbə, ka mənti piya, ta zhəghə dəvə mbəba, nza ghəy zəməvə gəna tərəŋw» pə ghwəy niy, ¹⁴ sənashi shiy dzaa məniva həzlimə ghwəy, ghwəy shiy gəzə kwəma va tsəgha na? A ghwəy sənay nzəy tsa ghwəy tə hidiy, dəkwə tsətsə na, nja timbətimbəə nza va tə kədi van nza'jəw na, mba'a zata. ¹⁵ Ma niy təbə gəzə kwəma ghwəy nzay: «Mba'a kə Hyala zləbati zlay piy tsa ghwəmmə kwəriŋəy, ta mənī shi tsa' ni dza ghwəmmə, ya ni tsa' ni» ka ghwəy ni nza. ¹⁶ Dza ghwəy kiy, kala gəzə ma ghwəy tsəgha. Ka mənī war fəgə. Ka kəli ghən tsa ghwəy lə kwəmaa səvəri mbə miy tsa ghwəy. Gəla kəli ghən tsa tsəgha tsa va kiy, kwəma gəmgəm na na.

¹⁷ Nay ghwəy na, mba'a kə ndə sənashi mənī shi wəzə ni, kala mənishi ghəciy, kwəma jikir naa mənti tsava ndə.

5

Məni məhərli mbəzli

4:10 4:10 4:6; 1Pi 5:6 **4:11** 4:11 Cem 101:5; 1Pi 2:1 **4:12** 4:12 Rm 14:4; 1Kwər 4:5 **4:13** 4:13-14 Fir 27:1; Lk 12:18-20 **4:14** 4:14 Zhəwbə 7:9-10; Cem 39:6 **4:15** 4:15 SləniKY 18:21; Rm 1:10; 1Kwər 4:19; 16:7 **4:16** 4:16 1Tim 6:17; 1Zhŋ 2:16 **4:17** 4:17 Lk 12:47

ka shiy, va kwəmaa dzaa dzəkən shi

¹ Nana kiy, favə tə ghwəy kwəma dee na gəzanwəy wəzə, ghwəy ghwəy ka shiy. Ghatim təhwəni, ka ngəlvə va ngəra'wə tsaa dzaa səəkəə dzəkən ghwəy. ² A shi ghwəy ghwəbantəvashi. A mbərtə ndəbanti lək wəsahi hwəy gwa'a. ³ Dzəghwa tsahi mbəzə va ghwəy lə gəna ghwəy na, mba'a viya zəmantishi. Viya tə gəna ghwəy vay, ghənzə cinwəy na, ma shi basəti ghwəy va gwa'ay, shi gəmshī ni ghəshi, kə. Ta zəmantī vəgha ghwəy dza viya, njasa ka ghwə vaa ndəhwə ndə. A ghwəy sənay, mbə kwa kərnī vəghwə nzam, zhini bə na war ghwəlanwəy mbə basə shi ghwəy. ⁴ A wanavə zhəmə mbəzliy mənīnwəy shiy səəkə kwamti ghwəyəw. Fam gaka təhwəni mbəzli va, sa bəti ghəshi nəfəə dzəkən ghwəy. A gaka wahə shi tsəhəta va Hyala kwa sləkəpə, sa nza bərci və ka tanjəti ya nimaba shiy gwa'a gwa'a. ⁵ Ghwəy ka shiyəy, mbə ngwaba'a lə mbə vəshi na nzəy tsa ghwəy tikə tə hidī ni, ka zəmə shi dī ghwəy. Dza ghwəy, ndəgha ndəgha, ghwəy ndəghamtəvanwəy, nza Hyala slanwəy ngwəvə,

njasa ka mbəzli vaa kəlamti kibibi ta hənishi. ⁶ Dza mba'a ghwəy banavəshi fəti kaa mbəzliy mənīni ma *kwəma jikir na, ka bakwamtishi. Ghəshi ki na, a zhiniwəy ghən ghəshi ya jəwəw.

A pə ghwəmməə sə'wa kwəma, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə

⁷ A pə ghwəy mənīni kiy ngwarməhiray, kəsətim nəfer ghwəy ta sə'wa kwəma pa' tə vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa səəkə. Zəzətim dzəkən ndə za di, sa ka naa tsəhwamti za kwatanjata ta ndəghə van. Sa ka van ghati nzəmə na, ka tsənwə hwəlfə shiy. Ka naa dza na, ka sə'wa dali mbə kwahə za ci va. Ka ndəghə, ka ndəghə, pa' tə vici dza naa basə shi ci vaa səəkəə jighi. ⁸ Ava tsəgha na lə ghwəy kwərakwə ki. Ə pə ghwəy sə'wa kwəma ta ndəghə Yesəw Kəristəw. Əntaa ghwəy daliwəy tantan ma, sa nzanay, ndəkwə na Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ta zhəghəvaa səəkə.

⁹ A ngwarməhira, ka ngəngəlvəva ghwəy kwa jipə ghwəy ka ghən tsa ghwəy ma. Kala tsəghay ta mənīnwəy ngwəvə dza Hyala. Sanay, ndal tərə ndə mənī ngwəvə ta səəkəw. ¹⁰ A ngwarməhira,

zəzəti tə ghwəy dzəkən ka gəzə kwəma Kwa sləkəpə kwatəna. Saa niy ghwənashi Kwa sləkəpə ta gəzəpə kwəma nzəy, a ghəshi niy sahwə ngəra'wə ghəngən ghəngən, ya tsəgha nzə kiy, a ghəshi niy sə'wahwə. Va tsəgha kiy, nəwəm kwal tsa shi va sana ki. ¹¹ A ghwəmməə mbay gəzə, mbəzli vəshi vəshi ni, təfanatishi Hyala miy na ghəshi, pə ghwəmməə sana, sa nzana mba'a ghəshi sə'wamti ngəra'wə tsa niy nza kən shi. A ghwəy səəkəə favə njasa niy sə'wahwə Zhəwbə ngəra'wə tərəjw. Ma tə kwa kərni ngəra'wə tsa vay, a Kwa sləkəpə niy təfanati miy. Sa nzanay, Hyala na nanzə na, kwa mənəi zhəhwər na ta mbəzli, ka mananshi wəzə kaa mbəzli gwa'a.

¹² Ngwərməhira, avandəə gəzəjwəy nahwəti kwəma dikə na: Ka zəmə fəla ghwəy ma. Əntaa ghwəy zəmə fəla ya lə slən tsa Hyala, ya lə shi tə hidī ma. Ka zəmə fəla ghwəy ya lə nimaba shiy tikə tə hidī ma. Mba'a pə ghwəy zləbavə kwəmay: «Yə» pə ghwəy gwa'a tsəgha. Ma kala zləbavə pə ghwəyəy: «Awə» pə ghwəy gwa'a tsəgha. Kala tsəghay, ta mənəjwəy ngwəvə dza Hyala.

A pə ghwəmməə cə'wə lə

nəfə kwətiŋ

¹³ Mba'a kə tsahwəti ndə mbə ghwəy mbə sa ngəra'wəy, cə'wə Hyala ghəci nza ghənzə kəətiti. Mba'a kə ndə mbə ghwəy lə vəshi mbə nəfə tsa ciy, cəm tsa ci kəə ha, ka fal slən tsa Hyala. ¹⁴ Mba'a kə ntsa shaw tsa mbə ghwəyəy, har mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw ghəci, a ghəshi səəkəə cə'wəti Hyala ti, mba'a ghəshi varanati in lə slən tsa Ndə sləkəpə. ¹⁵ Ma mba'a kə ghəshi cə'wəti Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋəy, ta mbəliti ndə zəlghwə tsa va dza na, ka satiy. Ka Hyala dza na, mba'a pələta kwəma ci jikir na mənəti na. ¹⁶ Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə va kwəma ghwəy jikir na kwa jipə ghwəy. Cə'wəm Hyala ya ta tsamaba ntsa ghwəy kwərakwə, a ghənzə mbəə mbələntəjwəy. Favə tə ghwəy e gəzəjwəy, mba'a kə ntsa slar tsa cə'wəti Hyala lə nəfə kwətiŋəy, a bərzi mbə cə'wə ci va ta mbay mənəti shiy tərəjw. ¹⁷ Təkətim dzəkən cə'wə *Eli va niy nza di. Ndə ngəri niy nza na nja ghwəmməə. Sa niy cə'wəti na Hyala lə nəfə tsa ci kwətiŋ əntaa van taa nzəməy, dzəghwa Hyala mba'a garəti nzəmə van, ghala fəcava pa' tar piya mahkan mba'a tir kwanj.

¹⁸ Ma ləy hwəm difay, mba'a zhiniy cə'wəti Hyala, a van zhiniy nzəmə. Dzəghwa Hyala mba'a pəlay van, mba'a zhiniy ghati nzəmə ki. Ma gha məndiy zavə shiy, ka kəlishi, mba'a ghəshi nakəshi.

¹⁹ A ngwarməhira, mba'a kə tsahwəti ntsa ghwəy zlay nəw kwal tsa katan tsay, a pə ghwəy zhəghəkə dzəghwa kwal tsa ci kwatana. ²⁰ Sənay tə ghwəy, mba'a kə ndə zhəghəkə ntsaa məni *kwəma jikir na kwa kwal tsa nza na va gəmgəm tsa, ta dzəghwa kwal tsa Hyala ghəciy, a tsava ndə mbəliti piy tsa ntsa va va məti. Tə mbərkə kwəma ci vay, a Hyala dzaa pəlanay jikir tsa ntsa va, ya dən niy nza na.

Ava tsəgha kəray gəzə kwəmee kaa ngənwəy, nza ghwəy nza ki.

**Kwa taŋa zliya
tsasliti
Piyer
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Piyer ntsa ta səda Yesəw tsasli na zliya na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci mbə məlmə Rəm na ghalaba, kə ghəshi. Mbə zliya nay, mbə gəzə na Piyer də'wə ghən tsa ciy dzəkən məlmə *Babilanɔw (nighəm mbə vəh 5:13). Ma kə mbəzli va na, fir na sava bəli naa dzəkən məlmə Rəm, kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli na, ghəci mbə məlmə Babilanɔw na katanɔ, kə ghəshi. Kaa mbəzli Kəristəw dzar mbə məlməhi ghəngən ghəngən tsasliti Piyer zliya na. Tə hidfi har məndiy hidfi ka Tərki sənzenva niy nza məlməhi va. A mbəzli Kəristəw mbə məlməhi va sahwə ngəra'wə tərənɔw tə sa nəw ghəshi Yesəw Kəristəw. Va tsəgha tsaslanaghəshi Piyer zliya na ki, nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə na ghəshi. A dfi na mbəzli vaa sənay ngəra'wə tsaa niy sahwə Kəristəw va na ghəciy sa ghəshi kwərakwə, kə ghəshi. Ma sa ka vəghwə pəghəy ki na, nza ghəshi təhə zhimə ghəshi

li. A dfi na mbəzli vaa mənə wəzə tsa shi, ta canshi wəzə hwər tsa Hyala kaa mbəzli.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1:1-12 Piyer zazanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw njasa mbəlitishi Hyala dza kwa məti Kəristəw.

Vəh 1:13 pa' tə vəh 2 Piyer gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa njasa dfi Hyala kwa jipə mbəzli tikə tə hidfi.

Vəh 3:1-17 Gəzə kwəma kaa mi'i lə kaa zhər shi, mba'a kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi.

Vəh 3:18 pa' tə vəh 4 Ya ə sa ndə ngəra'wə tə sa nəw ndə kwal tsa Kəristəwəy, war a kəə sə'wa, əntaa ghəci bə nəfə ma.

Vəh 5 Ma tə kwa kərnə kwəma mbə zliya ci kiy, a gəzanshi Piyer kaa ka 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəw lə kaa mbəzliy nəw Yesəw shi gwa'a, nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa jipə shi.

Səkwəva

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Piyer, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kaa ngəjwəy ghwəy mbəzli Hyala tsəhavə na tsaslee, shiy ndanivərivashiy dzashi, ka mənshiy ka səəkə səəkə tə hidfi mbəzli ghəngən ghəngən. Tə hidfi ka Pənɔ, lə shi ka Galatə, lə

shi ka Kapadəsə, lə shi ka Azəy, lə ni tə hidfi ka Bitini gwa'a. ² Ə səkwəŋwəy ya. A nə yay, waa Didi Hyala mə ghwəmə bərkəti na tsəgha, mba'a tsəhavəŋwəy ghala kwatanata, ma sa kəətitəŋwəy Safə tsa nə na, mba'a ghwəy mənəŋwəy ka shi nə, ta mbə ghwəy danci fəti kaa Yesəw Kəristəw, lə ta mbə miymiy ciy yaŋaməŋwəy kwəma ghwəy jikir na.

Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nə Hyala mba'a ndəŋwəy zərkə mbə nəy tsa ghwəy tərəŋw.

Kwəma fəy mbəzliy nəw Yesəw ghən tsa shi gəzliŋə ti

³ 'Wəsa pə ghwəmmə mananta kaa Hyala, Dəy Ntsaa sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. Sa nzana mba'a mərshiy mənti zhəhwər dalala tə ghwəmmə, ka ndammə piy tsa 'war'war tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti. Ava ghənzə na na ghwəmmə kwəma fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. Ta kwəməvə piy dza ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə. ⁴ Zhini ba, mba'a ghwəmmə fəy ghən ta kwəməvə shi fənəy Hyala kaa mbəzli nə mə ghwəmə. Tə pətsa kama ghəshi gar ghwəbəshi, kala gar lidishi ghəshi, zhini kala gar ndəŋwashi rəfa, məba fəyŋwəyshi na. ⁵ Ghwəy

ghwəy shi ndəghwə bərci nə va dikə ni pa' fəca dza mbəli tsa mbəzliy tsahwə, ge'i lə kwa kərnə vəghwə, ta mbə ghwəy mbəliŋwəy, sa nzana mba'a ghwəy zləbavə kwəma Hyala mbə nəfə tsa ghwəy.

⁶ Va tsəgha kiy, war vəshi pə ghwəy vəshi ta kwəma va, ya tsəgha zhəŋwəy nefer ghwəy va sa ngəra'wer sa ghwəy ghəŋghən ghəŋghən ni. ⁷ Ma kwəma nay ghwəy va ngəra'wer tsəgha ni va kən ghwəy tiy, ta mbəə dzəghətəŋwəy, ta sənay njasa bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na. A ghwəy sənay, ya shiy nja tsahi mbəzə ghəshi shiy kama ta kwa ndimndiməy, kar mənədiy yiwamtishi mbə ghwə, ta mbəə yiwəkəvəri mbəzə wəzə na mbə shi gəmgəm ni. Hanaba nefer ghwəy va bənavə ghwəy kaa Yesəw ghəshi shi nza dimə ti shi va Hyala tərəŋw, taŋ tsahi mbəzə shəkəna. War tsəgha dza mənədiy dzəghantəŋwəy kwərakwə. Ma ləy hwəm sa ka mənədiy dzəghantəŋwəy kiy, ma nza Hyala falŋwəy, ka fə shəndəkə lə dikəə dzəti ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəghəvaə zhikə. ⁸ Sənzənvay, ya tsəgha nay ma ghwəy lə mətsə ghwəy na, war mbə di ghwəy, ya war tsəgha nzana kala mbə

nay mætsə ghwəy na, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy ngəci tsəgha. Va tsəgha nza ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəŋw, kala mbay ndəə bərkəti nava vəshi. ⁹ Sa nzana mba'a ghwəy sənay, ta mbəliy dza piy tsa ghwəy, pə ghwəy, ghənzə kwəma fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti.

¹⁰ Ka gəzə kwəma Hyalaa niy gəzəkə kwəma kaa mbəzli ghala kwatanataa dzəkən shi wəzə ni va niy fəyŋwəy Hyalay, tərəŋw niy pəla ghəshi kwal tsa sənay njasa dza Hyalaa mbəli mbəzli, ka 'yambə ghən tsa shi mbə kwəma va wəzə. ¹¹ Ma sa nzana lə Safə tsa Kəristəw niy nza mbə nefer shi na, ka gəzanshi ghəci: «Sa ka Kəristəw səkəy, ta sahəwə ngəra'wə dza na, ma ləy hwəm na nza ghəci bə shəndəkə tsa ci» kə niy niy. Mba'a ghəshi jahambəvashi mbə pəla kwal tsa sənay vəghwə tsa dza shi vaa məniva ti, lə njasa dza ghəshiy məniva gwa'a. ¹² Dzəghwa ghala mbəradzəta ki na, mba'a Hyala canatishi. Ma kə na: «Ma kwəma ghwəniŋwəy ya na ta gəzəy, ghwəy mbəw. A ghwəy gəzanshi sa mbəzli nə ya gwa'a tsəgha» kə kaa ngəshi. Ma mbəzli gəzə Hyala va kiy, ghwəy na. Dza mbəzliy gəzanwəy Yəwən kwəma wəzə na, mba'a

ghəshi gəzanwəy kwəma va gwa'a. Sa nzanay, lə bərci Safə tsa nza dēwdew tsa banavəshi Hyala ghəshi niy gəzə kwəma va ngəŋwəy. Ya ka kwal Hyala sənay ghwəy vay, mbə dī sənashi shi va ghəshi sana, kala kwəmavə ghəshi.

Njasa ka məndi nza, ka na təbanta kaa Hyala

¹³ Sa nzana va tsəgha kiy, a pə ghwəy gwəmati məhərli ghwəy wəzə ta mbə ghwəy ghəra sləni wəzə na. Məntim məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy, a ghwəy fə ghən war ta shi wəzə ni va dza ghwəy ta kwəmavə fəca dza Yesəw *Kəristəw tsahwə. ¹⁴ Dantam fəti wəzə ya hwəmba kaa kwəma gəzanwəy Hyala. Əntaa ghwəy taa zhiniy zhəghəvaa zhəmbə mənī shiy niy səkə nzhəghə ghwəy ti shi niy nza ghalaa niy sənata ma ghwəy kwəma Yesəw ma. ¹⁵ War njasa nza Hyala ghwəy va harvəŋwəy ta nza ghwəy ka ni nza mbəzli, kala jakəva ma lə jikirəy, war tsəgha pə ghwəy mənīŋwəy kwərakwə kala jakəva ma lə jikir, ya mbə namaba kwəma ghwəy mənī ghwəy. ¹⁶ Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «Ghwəyəy, mənīŋwəyəm ka mbəzliy jakəva ma lə jikir, njasa nzee vaa ntsaa jakəva ma lə jikir» kə.

1:9 1:9 Rm 5:2; 6:22; Ef 1:14

1:19-21 **1:12** 1:12 Ef 3:9-10

1:15-16 SləniTaH 19:2

1:10 1:10-11 Lk 24:46; 1Kwər 15:3-4; 2Pi

1:14 1:14 Rm 12:2; Ef 2:3; 4:17-18

1:15

17 Ghala pøtsa ka ghwøy cə'wə Hyalay: «A Dəņøy tsa mə ghwəmə» ka ghwøy ni kaa slən tsa Hyala. Səņay tə ghwøy nanzə, ma Hyala vay, ghənzə na kwa sla ngwəvə dība. Ka təra ghala naa dzəmbə mbəzli mbə ngwəvə nzəw. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwøy ha'wə ti, ka məni kwəma wəzə njasa gəzəkəņwøy na, ya hwəmba nza ghwøy tikə tə ghwəməņwøy gwa'a.

18 Ma niy nza kiy, kwəma jijhiņwøy niy nəw ghwøy, kwəma gəmta na kwəma va. Dzəghwa Hyala nana ki mba'a mbəərəkəņwøy mbə kwəma va. Ma mbəərə mbəərəkəņwøy na vay, lə shiy gar yidi, ya gar kərəshi nja kar tsahi mbəzə lə kajəhə naw.

19 Awə, lə miymiy Kəristəw mbəərəkəņwøy na. Kəristəw ghəci sa dəwdəw tsa, kala ndərə dzar kwa, nja zəghwə təmbəkə tsa ka məndi vaa ta Hyala li. 20 Ghala kwatanata Hyala ghwəla ta madfi ta nga hidi niy titi na Kəristəw ta mbəli mbəzli, dza na mba'a fəy. Dzəghwa na ge'i lə kwa kərni vəghwə tsa ki na, mba'a ghwənikəvə ta mbəliņwøy. 21 War tə mbərkə kwəma ci kwəmavə ghwøy banavə nefer ghwøy kaa Hyala, Hyalaa zhanakati va mbə məti ka banavə dikə.

Nana kiy, a ghwøy banavə nefer ghwøy kaa Hyala va, mba'a ghwøy fəy ghən tsa ghwøy gəzliņə ta kətiņwøy ghənzə. 22 Ma nana ki, sa nzana mba'a ghwøy yabanti rəda tar ghən tsa ghwøy lə fəti diti ghwøy ta kwəma katanə na va gəzəkə Hyala, sa di ghwøy kwəma nihwəti ngwarməhiņwøy kwa kwal Hyalay, wəzə na nava. Nana kiy, zhinim mətəhəm diva kwa jipə ghwøy tərəņw lə nəfə kwətiņ ki. 23 A ghwøy səņay nanay, mbəzliy yashi 'war'war ni nza ghwøy. Ya tsa yanwøy ghwøy va 'war'war tsay, səvəri mbə didi tsaa məti naw, didi tsaa məti ma yakəņwøy na, lə kwəma ci ndimndim na, saa bənsi piy tsaa kədi ma kaa mbəzli. 24 Njasa gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy:

Ya tsamaba ndə ngəriy, war njasa ka gwəzən vaa nza na.

Ya njaa njaa na məgəla tsa tə gwəzəņəy,

war ghwəliy ma na na, cəke' ka mbəərə ghwə shikəta ti.

25 Ma na kwəma Ndə sləkəpə nanzə kiy,

ka kədi ya hwəmbaw, kə məndi.

Ava kwəma va na sa bəkəvəņwøy məndi va mbə gəzanwøy Yəwən kwəma

1:17 1:17 Ezay 63:16; Zher 3:19; Mt 6:9; 16:27; Rm 2:6; Zhk 2:1; 1Pi 4:5 **1:18** 1:18 Mt 20:28; 1Kwər 7:23; 6:20 **1:19** 1:19 1:1-2; Zhj 1:29; SləniKY 20:28; 1Kwər 5:7; Ef 1:7; Ebr 9:12 **1:20** 1:20 Ef 1:4 **1:21** 1:21 shəndəkə : 5:1; Rm 5:2 **1:22** 1:22 2:17; 3:8; 4:8; Rm 12:9; Gal 6:10; 2Pi 1:7; 1Zhj 4:11 **1:23** 1:23 Zhj 1:13; Ebr 4:12; Zhk 1:18 **1:24** 1:24-25 Ezay 40:6-8; Zhk 1:10-11

wəzə na va gəzanjwəy
məndi.

2

*Nja hakwə tsaa
gwəramtiy jihəti ciki na
Yesəw*

¹ Njana nzana tsəgha
kiy, bəkəvərim ya namaba
kwəma ndərəm ndərəm na
mbə nefer ghwəy gwa'a
gwa'a, ka slasla dzərvə
ghwəy ma, ka dakə mbəzli
ghwəy lə kwəma pərikə tə
ngwəla ma, ka hərəhə ghwəy
va ndə ma, ka tsəhtsəhə
ghwəy dzəkən ndə ma.

² Ma pə ghwəy məniiy, war
kwəma Hyala slar na, pə
ghwəy maw, ya hwəmba
ta mbə ghwəy kwəməvə
bərci kwa kwal Hyala, ta
mbəliŋwəy ki. Njasa ka
vərnjə'wə vaa maw 'wa
tə hati mbəghəy ta sa ya
hwəmba, ta kəli ghəci li.

³ Ta na nava, sa gəzə kwəma
tsaslitii məniiy, a ghwəy
dzəghəti njasa nza wəzə tsa
kwəma Ndə sləkəpə.

⁴ Kətivam dzəvəgha Ntsaa
sləkəpə. Ghəciy, nja hakwə
tsaa piy na. Dzəghwa
mbəzli na, mba'a ghəshi bəti
nashi ki, nja sa gəmgəm
tsa. Ma na Hyala na,
mba'a titi ka sa nza dimə
ti. ⁵ Ghwəy kwərakwə kiy,
məniŋwəyəm nja hərəzliy
piy, kətivam dzəvəgha, a
məndi nga ciki tsa dza *Safə
tsa Hyala dewdew tsaa nzəy

mbə lə ghwəy. A ghwəy
nza ka *ka ta Hyala dewdew
ni, shiy banavə ghən tsa shi
ta ghəranta sləni mbə slən
tsa Yesəw *Kəristəw. Sləni
dza ghwəy vaa ghəranta kaa
Hyala mbə slən tsa Yesəwəy,
ghənzə na nanzə kwəmaa
dzaa təbanta. ⁶ Sa nzanay,
vanta kwəma tsaslitim mbə
Zliya Hyalaa dzəkən, ma kə
Hyalay:

Avee titi ndə ka hakwə tsa
nza dimə ti,

mba'ee fəy ka hakwə tsaa
gwəraa jihəti ciki

mbə məlmə *Shiyanjw.

Ma ntsaa dzaa banavə nəfə
tsa ci kaa ntsa vay,

ka dza kwəmaa mbayəw, kə.

⁷ Va ghwəy ghwəy mbəzliy
nəw Yesəwəy, hakwə lə
dimə ti na sava, ma va
mbəzliy banavə ma nefer
shi kaa Yesəw na:

Ghəci na ntsa nja hakwə tsa
bəti ka ndəbə shiy

ka hakwə tsa gəmgəm
tsa, mba'a ghəshi
ndəghamti.

Dzəghwa na mba'a zhəghəy
ka

ntsaa nja hakwə tsaa
gwəramti jihə ciki, kə.

⁸ Zhini ma kə məndi mbə
zliya dzəghwa tə tsahwəti pi
bəy:

Ma ntsa vay, nja hakwə tsa
tsa mbəzli təhwəni ti
na,

kəlbəaa fəladī shidshid
mbəzli, ka bə tərə
ghəshi ti, kə.

Va wa tsa mbözli tēhwēni tiy, sa nzana kala dī ghēshiy zlēba kwōma gēzəkē Hyala. Ta kwōma va tsēgha niy bērkētishi Hyala ghala kwatanjata.

⁹ Ma na na ghwēy kiy, mbözli Hyala tsēhavē na nza ghwēy, ka ta Hyalaa ghēranta slēni nzē, ghēnzē mazē tsa dikē tsa, mbözli jakēva ma lē *kwōma jikir na, mbözli Hyala ka shi nzē. Hyala harkēvērīnwēy na sēvērī mbē kwēsli, mba'a bānwēy dzēti pētsaa mbērē wēzē tērēnw, ta mbē ghwēy gēzanshi kwōma slēni nzē wēzē na kaa mbözli. ¹⁰ Ma kwatanjay, mbözli Hyala niy nza ghwēyēw, nana kiy, mbözli nzē mēniwēy ghwēy. Kwatanja bay, niy kwēmavē zhēhwēr tsa Hyala ghwēyēw. Ma nana kiy, a ghwēy kwēmavē zhēhwēr tsa va.

Ka ghēra slēni Hyala pē ghwēy mēniwēy

¹¹ A madigahira, ma ghwēyēy, mbözli sēəkē sēəkē ni, ka mēlmēē gē ghwēy tikē tē hidī ni, ē cē'wēnwēy ya, a ghwēy ndēghwē ghēn tsa ghwēy va mēni shi maw vēgha ghwēy. Ma shi maw vēgha ghwēy va kiy, shiy dzaa za piy tsa ghwēy na ghēshi. ¹² Ə kē nzēy tsa ghwēy mēniy, ka

sa wēzē tsa kwa kwōma mbözliy nēw ma Yesēw. Ghalaḃa, ya ka mbözli jikir ni bētēnwēy ghēshiy, war ta nata slēni wēzē na mēnti ghwēy dza ghēshi, ka ghēshi dza na, ka fal Hyala, fēca dza Hyalaa tarēkē canshi kwōma.

¹³ Tē sa nzana mbē nēw kwōma Ntsaa slēkēmē Yesēw *Kēristēw ghwēyēy, fam kwōma va mbözli dikē dikē ni tē hidī gwa'a. Fam kwōma va mazē tsa dikē tsa tē hidī, ghēci sa dikē tsa kēn niy tērbē mezhizhē gwa'a gwa'a. ¹⁴ Fam kwōma va ngwamēnahi fēy mazē tsa dikē tsa va kwērakwē. Ma kwōma fēyshi na tiy, ta i mbözliy mēmēni *kwōma jikir na, mba'a ta fal niy mēni na wēzē na kwōma. ¹⁵ Mbē nzēy tsa ghwēy va lē mbözli gēmgēm ni va sēnata ma kwōma, nzēyshi war mbē tsēhtsēhēē dzēkēn ghwēyēy, ē dī Hyala ghwēy kalay miy tsa shi lē mēni slēni wēzē na kwa kwōma shi. ¹⁶ Mēniwēyēm mbē nzēy tsa ghwēy ka mbözli slēkē ghēn tsa shi. Nanzē kiy, ēntaa ghwēy taa ni ka nama slēkē ghēy ghēn tsa ghēya, pē ghwēy, ka dzanwēy ta mēni kwōma jikir na tsēgha ma. Ka ghēra slēni Hyala pē ghwēy mēniwēy. ¹⁷ Ha'wēm tē

2:9 2:9 1:2; Sēvērī 19:5-6; SlēniTaH 19:2; Nēw 4:20; 7:6; 14:2; Ezay 9:1; 43:21; 61:6; SlēniKY 26:18; Rm 5:17; 2Kwēr 4:6; Ef 5:8; Tit 2:14; Ebr 13:12; 1Pi 2:5; ShiZhhj 1:6; 20:4 **2:10** 2:10 'Wēzh 2:25; Rm 9:25 **2:11** 2:11 1:1, 17; Cem 39:13; Rm 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ebr 13:14 **2:12** 2:12 Ezay 10:3; Mt 5:16; 2Kwēr 5:10 **2:13** 2:13-14 Rm 13:1-7; Tit 3:1 **2:15** 2:15 3:16 **2:16** 2:16 1Kwēr 6:11, 19-20; Gal 5:13 **2:17** 2:17 1:22; 3:16; Fir 24:21; Mt 22:21; Gal 6:10; Flp 2:12

mbəzli gwa'a, ka di kwəma ngwarməhiŋwəy mbə nəw Yesəw, ka hazləni va Hyala, ka ha'wə tə ntsaa sləkə hidfi.

*Nəw səəbə ngəra'wə tsa sahwə Yesəw *Kəristəw ghwəmmə*

18 Ghwəy ghwəy ka ghəra sləni kaa mbəzliy, di pə ghwəy dāŋshi fəti wəzə kaa mbəzli ghəranshi ghwəy va sləni, əntaa ghwəy taa di fəti war kaa ni wəzə hwər ni mbəzli nza məhərli və shi gwa'a tsəgha ma. Di pə ghwəy dāŋshi fəti ya kaa ni jikir məhərli ni mbəzli kwərakwə. 19 Ta na nava, mba'a kə ndə sə'wahwə ngəra'wə mbə kwəma tə sa dānta na fəti kaa Hyala, ya kala fəti və gar sa ngəra'wə mbə kwəma vay, kwəma wəzə na va Hyala. 20 Ma mba'a kə ndə sə'wa ngəra'wə, ya ə də'wə məndi tə kwəma təvəti na kəy, ndə tifa taa ni na, tawa kəw. Ma mba'a kə ndə mbə məni kwəma wəzə na, tapə məndi ka sancı ngəra'wə, ka sə'wa ghəciy, kwəma wəzə na nava va Hyala. 21 Ghənzə na gəla kwəma haraŋwəy Hyala ti. Sa nzana, mba'a Kəristəw də'wə ghən tsa ci sahwə ngəra'wə tə mbərəkə ghwəy kwərakwə. Kwal na sava citəŋwəy na a ghwəy mbəə nəw səəbə ci mbə sa ngəra'wə tsa va tsəgha

ki. 22 Ya tsəgha sahwə na ngəra'wəy, na naci na səəkə naa mənəhwə *kwəma jikir na ya hwəmbaw, səəkə ndəə favə kwəma dzərvə dzərvə na səkwa tə miy tsa ci ghala nza naw. 23 Ghala pətsaa nza na tə hidfiy, mbə tsəərə niy nza məndi, na naciy, niy zhananshi na lə tsəərə kaa mbəzliw, ka sancı ngəra'wə məndi na, kalaa niy gwəlan ghəci, war dighevəy ghəci niy nzəyəy, mba'a zlanay kwəma kən ghən ci kaa Hyala, ghənzə kwa sla ngwəvə lə kwal tsa katan tsa. 24 Kəristəwəy, ghəci bəhwə na kwəma ghwəmmə jikir naa dzəkən ghən tsa ci, lə məti mətıy na sa dāŋwavəgha məndiy dzəvəgha tsəm, ta mbə ghwəmmə nza kala kwəma jikir na tar kabaka ghwəmmə, lə ta mbə ghwəmmə məni na slar na kwəma. Zheher paslanati məndi vay, ghəshi mbəlītəŋwəy na. 25 Sa nzanay, nja tenkesliy zashi niy nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zhəghəkəŋwəy dzəvəgha ndə ndəghwə shiy nana, ndə ndəghwəŋwəy piy tsa ghwəy.

3

Nzəy tsa kar zal lə mali ci

2:18 2:18-3:7 Ef 5:21-6:9 **2:18** 2:18 Ef 6:5-8 **2:19** 2:19-20 5:12 **2:20** 2:20 4:14 **2:21** 2:21 Mt 16:24; 20:26-28; Zhj 13:15; Rm 15:5 **2:22** 2:22 Ezay 53:9; Zhj 8:46; Ebr 4:15 **2:23** 2:23 3:9; Ezay 53:7; Mt 26:55-56, 67; 27:14, 27-31 **2:24** 2:24 Ezay 53:4, 5; Rm 6:2, 11; Kwəl 2:14; Ebr 9:28 **2:25** 2:25 Ezay 53:6; Ezhek 34:5-6; Mt 9:36; Zhj 10:16; Ebr 13:20 **3:1** 3:1 1Kwər 7:16; Ef 5:22-24

1 Ghwøy kwørakwø kiy mi'iy, ə pə ghwøy di fəti va zhər ghwøy. Ta mbə zhər ghwøy nza, ya ə niy di ma ghəshi yi kwəma Hyala na, mba'a nzøy tsa ghwøy zhəghəti məhərli shi ta yivə kwəma Hyala tsəgha. Ya kala dza ghwøy gəzanakəshi kwəma Hyala lə miy tsa ghwøyəy, ² war a ghəshi dzaa nay nzøy tsa ghwøy njasa nzana wəzə tsa ci, lə njasa di ghwøy fəti. ³ Əntaa ghwøy dzanwəy dzəmbə pala təbə lə ghaslə vəgha ghwøy ta mbə məgəlaa nza tə ghəy, pə ghwøy ma. Ghaslə vəgha tsa gəzee vay, shiy nja kar gwəmanti mbərə ghən tsa tərənw tsa, lə pa kwana gwəra gəna ti kwa wəri, lə titi gwa'a, mba'a pakən kwəbənər tə dimə. ⁴ Lə kwəmaa səvəri mbə nəfə tsa ghwøy kə tsa ghwøy məgəlaa civa, lə məni məhərli wəzə na, kala pala ma kwəma. Tsava məgəlay, ka lidiw. Ghəcia məgəla tsa gwəra dimə ti va mali kwa kwəma Hyala. ⁵ Lə gəla məni nava kwəma niy mənishi mi'i ka nəw Hyalaa niy fəy ghən tsa shi ta Hyala mbəradzə, ka mi'i nza məgəla ti shi. Ka di fəti va zhər shi. ⁶ Tsəgha niy nza *Sara. Tərənw səəkə na mbə di fəti va zata *Abərahəm. Pəkw lə ka harhwə slən tsa ci: «A ntsaa sləkəra» kə ngəci. Ghwøy sənzənva

kwørakwə kiy, mba'a pə ghwøy məni kwəma wəzə nay, ghyehi nzə məninqwəy ghwøy. Ghwøy kala dzaa hazləninqwəy ya va namaba kwəma.

⁷ Tsəgha ghwøy ghwøy zhər kwørakwə ba kiy, mbə nzøy tsa ghwøy lə mi'i ghwøy na, sənay tə ghwøy yəm na bərçi mi'i lə ghəyəw, pə ghwøy. Ə pə ghwøy ha'wə ti shi, sa nzanay, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma va dza Hyala ta bənwəy təgəm dza ghəshi kwørakwə nja ghwøy. Tsəgha pə ghwøy məni əntaa shiy dzaa makəti Hyala ta fa cə'wə ghwøy.

Sa ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə na

⁸ Ma nə ya nana diba kaa kwa kərni gəzə kwəma kaa ngənwəy kiy, zəzə kwəma kwətinq na kə sa ghwøy mənta gwənanqwəy. Ə pə ghwøy zhəhwər ta ghən tsa ghwøy kwa jipə ghwøy, dim ghən tsa ghwøy, sa məninqwəy ghwøy ka ngwarməmə, jəw jəw pə ghwøy zhəghəti ghən tsa ghwøy. ⁹ Mba'a kə ndə məntənwəy *kwəma jikir nay, əntaa ghwøy taa ni, war ghəy wati shi ghəy ti lə mananci jikir kwørakwə, pə ghwøy ma. Ya tsəərəə tsəərətənwəy ndəy, ka nə ghwøy, kadiw a ghəy tsəərəvə kwørakwə, pə ghwøy ma. A pə ghwøy təfanci miy. Sa nzanay,

ta mēni tsəgha harvəŋwəy
Hyalā, ta mbə ghwəy
kwəməvə təfə miy tsa nzə.
10 Njasa tsasliṭi mēndi va
mbə Zliya Hyalā, a kə
mēndiy:

Ya wa ntsaa dī ghəciy
kwəməvə nzəy tsa
wəzə tsa war lə vəshi
ghəci mbə nzəy tsa tə hidī
vici gwa'ay,

zlata gəzə kwəma jikir na
ghəci səkwa tə miy ci,
lə sla dzərvə.

11 Mba'a zlata mēni kwəma
jikir na,

ka mēni na wəzə na kwəma.
Ka pəla war kwəmaa dzaa
mənipə zərkə ya
pa' hwəmba gwa'a.

12 Sa nzanay, war kən
mbəzliy nəw kwəma
ci
na məhərli Ndə sləkəpə, ka
fa kwəma dəw ghəshi
və mbə cə'wə shi, ta manan-
shi.

Ma na mbəzliy mēni jikirəy,
tərəd ka naa zhəghanavəshi
hwəm, kə mēndi.

13 A pənəy, wa tsava ntsaa
dza vaa mənīŋwəy kwəma
jikir na, ghwəy kə 'yambə
ghən tsa ghwəy dzəmbə
mēni na wəzə na kwəmaa?

14 Tala kiy, ya war ə saŋwəy
mēndi ngəra'wə tə sa mēni
ghwəy kwəma wəzə na va
dī Hyalay, war vəshi na tə
ghwəy. Va tsəgha kiy, əntaa
ghwəy hazləni va ngəra'wə
tsa dza ndə ngəriy saŋwəy
ma. Ka dza her ghwəy və

tepə ma. 15 Fəm dikəə dzəti
*Kəristəw mbə nefer ghwəy,
ghəci Ntsaa sləkəŋwəy.
Gwəmatəvaŋwəyem wəzə
ya hwəmba ta zləbanshi
kwəma kaa mbəzliy dzaa
dəw kwəma va ghwəy
dzəkən kwəma Kəristəw
na fə ghwəy ghən ti.

16 Nanzə kiy, lə məhərli
wəzə na, ka ha'wə tə mbəzli,
pə ghwəy taa zləbanshi
kwəma. Əntaa ghwəy mēni
kwəma jikir na ma. Ya war ə
dza mbəzliy bətəŋwəy ka ka
yidī kwəmay: Mbəzliy dza
vaa ni wəzə mēni ghwəyəw,
kə ghəshi kaa kwəma mēni
ghwəy va wəzə na kwa kwal
tsa Kəristəw na, ta nza dza
ha'wə kən shi va kwəma dza
ghəshi vaa gəzəkə tsəgha
na. 17 A ghwəy sənay, mba'a
kə ndəə sa ngəra'wə tə sa
mēni ndə kwəma wəzə nay,
wəzəba nava na, Hyalā kə
mawti tsəgha, kən na ka
ndə sa ngəra'wə tə sa mēnti
na kwəma jikir na. 18 A
ghwəy nay Kəristəw də'wə
ghən tsa ciy, sa' sahəwə na
ngəra'wə, ka mətīy, kwətīŋ
səda, war tə kwəma jikir
tsa mbəzli tə hidī gwanashi.
Ghəci kiy, na ci kwəma
jikir na mənəhwə na tibaw,
dzəghwa na mba'a mətīy ta
kwəma mbəzli jikir na. War
ta mbə ghwəy kwəməvə
tsəhə vəgha Hyalā mēnti na
tsəgha ki. Ghəci lə vəgha ci
tikə tə hidī pəəsliṭi mēndi.
Dza Hyalā mba'a zhanakati

3:10 3:10-12 Cem 34:13-17; Zhk 1:26
Mt 5:10 3:15 3:15 1:3-5; Kwəl 4:6
5:6-8; 6:10; Ebr 4:15; 7:27 3:19 3:19-20

3:13 3:13 Rm 13:3 3:14 3:14 4:14;
3:16 3:16 2:15 3:18 3:18 2:21; Rm
Ghava 6:2; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6

mbə məti lə Safə tsa nze dəwdew tsa. ¹⁹ Lə bərçi *Safə tsa Hyala vay, pəkw lə kaa məcakwə mbəzli ta dza Kəristəw gəzanavə kwəma Hyala kwa fərshina. ²⁰ Məcakwə gəzəm vay, shi mbəzliy niy zləba ma kwəma Hyala va niy nza, ya tsəgha niy nza Hyala mbə sə'wa kwəma shi, ka ndəghə nda ka ghəshi zləba kə niy ni, ghala pətsaa niy fədi *Nəwe va kwambəwal. Ghalabay, mbəzli jəwə tsətsə, dəghəsə dəvəshi niy dzashi naa dzəghwa kwambəwal, mba'a Hyala mbəlitishi va yaməə niy zamti mbəzli va. ²¹ Ma yam va kiy, kwəma *batem tsa mənijwəy məndi tsa sana ta mbəlījwəy niy 'wati ghəshi ciy səvəri. *Batem tsa vay, ta yabanti kwəma jikir na tə vəgha ndə mənī məndiw, ta bənavə ghən tsa ci ndə kaa Hyala lə nəfə tsa dəwdew tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti mbəlitəjwəy batem tsa va. ²² Yesəw tsa vay, a zhay dzəmə ghwəmmə mba'a dzaa nzəyəy tə kwa bəzəmə Hyala, ka mənī mazə dzəkən ka kwal Hyala, lə dzəkən nihwəti shi dikə dikə ni mə ghwəmə, lə dzəkən ya nimaba shi nza bərçi və shi gwa'a mə ghwəmə.

4

Nzəy tsa 'war'war tsa

¹ Njana nzana mba'a *Kəristəw sahəwə ngəra'wə lə vəgha ci ghala pətsaa nza na tikə tə hidiy, ghəwəy kwərakwə na, gwəmatəvanjwəyəm wəzə ta zləba sa ngəra'wə tsəgha, nja sa ci va. Sa nzana, mba'a kə ndə mbə sa ngəra'wə lə vəgha ci ta kwəma Hyalay, a tsava ndə təhəvərivay lə mənī *kwəma jikir na. ² Ma ghənzə tsəgha kiy, ghala ndatsə, pəkw ka nzəy tsa ghəwəy kəray tikə tə hidiy, war njasa di Hyala ghəwəy mənī kwəma pə ghəwəy mənī. Əntaa ghəwəy mənī shi səkwa hwətəl tsa mbə vəgha ghəwəy ti shi ma. ³ A ghəwəy sənay, niy nzay, ndimndim niy nza ghəwəy mbə məməni shi di vəgha ghəwəy, njasa nza nihwəti mbəzliy nəw ma Hyala va. Mək na tsəgha ki. Ma ghəwəy ghalaba niy nzay, war ka mənī ghwərghwər, ka mənī mətətsə ta shi ndə, ka sasa shiy ghipə, ka tsə tsə, ka zəmə shiy tərəjwshi, ka ta mbəri, kwəmaa gwəramti mahalakə na va Hyala ki. ⁴ Ma nana ki, sa nanjwəy ma mbəzliy nəw ma Hyala va ghəwəy mbə zhiniy jakəva li shi ta mənī kwəma jikirkir na va mənī ghəshi ghəwəla na. Tapə nava kwəma ka mananshi nja madəja

3:20 3:20 Ghava 6:14-22 **3:21** 3:21 Rm 6:3-4; Ebr 10:22; dəvə kwa bəzəmə: Mt 22:44; Rm 8:34; SləniKY 2:33 **3:22** 3:22 SləniKY 1:9; Ef 1:21 **4:1** 4:1 2:24; 2Kwər 4:10; Gal 5:24 **4:2** 4:2 2:21 **4:3** 4:3 Gal 5:19-21; Ef 2:3; Tit 3:3 **4:5** 4:5 1:17; 2Tim 4:1

ki. Va tsəgha dzəmbəshi ghəshi mbə tsətsəərəŋwəy nana. ⁵ Ava ndəkwə na Hyala mbə səəkə ta sla ngwəwəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə niy bəkwəshi kwərakwə. A ghəshi taa dzəghəti ngəra'wə tsa shi. ⁶ Ava va tsəgha niy gəzanavəshi məndi yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy bəkwəshi, ghala ghəshi tə ghwəməshi, ta mbə piy tsa shiy mbəliy ta kwa ndimndim va Hyala. Ta na məti mətishi ghəshi va kiy, ngwəwə kən mbəzli tə hidī gwanashi na nava, ndə tifa kala dzaa mətiv.

Ghəram sləni lə bərçi ndaŋwəy Hyala

⁷ Avana yəm kiy, ndal tərmbə hidī ta kərəw. Va tsəgha kiy, məni tə ghwəy məhərli wəzə mbə nzəy tsa ghwəy, fərghə fərghə kə məhərli ghwəy, ta mbə ghwəy cə'wə Hyala. ⁸ Mbə kwəma va gwanatay, pərba dī pə ghwəy dīva tərəŋw tərəŋw kwa jipə ghwəy. Sa nzana mba'a pə ghwəy dīva kwa jipə ghwəyəy, ya ə mənti tsahwəti ndə *kwəma jikir na kaa tsahwəti na, ta pəlay dza na mbə nəfə ci. ⁹ Ka'wə pə ghwəy ka'wəva kəy ghyeghyer ghwəy kwa jipə tsa ghwəy lə vəshi, ka məni tifəm ghwəy va ntsa ghwəy ghəci səəkəy dzəkə ghi tsa ghwəy ma.

¹⁰ Ghwəy gwanəŋwəyəy, a Hyala təhavəŋwəy bərçi ta məni shiy ya nimaba. Va tsəgha ki, ya tsamaba ndəy, məhərli kəə məni wəzə ta ghəra sləni lə na ci vəli vəlanavə Hyala ta kəəti nihwəti mbəzli ghəci li. ¹¹ Mba'a kə ndəə *ndə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzliy, kwəmaa səəkə va Hyala kə taa gəzə kaa mbəzli. Mba'a kə ndə mənīy ka ndə ghəra sləni mbə *ciki Hyalay, njasa banavə Hyala bərçi kə dzaa ghəra sləni ci. Tsəgha pə ghwəy məni, ta mbə sləni məni ghwəy gwanataa fə dikə dzəti Hyala, tə mbərəkə sləni ghərati Yesəw *Kərīstəw, ntsa nza shəndəkə ti lə ntsa nza bərçi və ya pa' hwəmbə. *Amin.

*Sa ngəra'wə tə mbərəkə kwəma Yesəw *Kərīstəw*

¹² A madigahira, əntaa ghwəy nighə ngəra'wə tsa dalala tsa tsa dzəghəŋwəy Hyala li nja nahwəti kwəma 'war'war na, kala kama gar dzəkən ghwəy ma. ¹³ Vəshi pə ghwəy vəshi, sa nzanay, ngəra'wə tsaa niy sahəwə Kərīstəw va na sava sa ghwəy kwərakwə. Ma fəca ka Kərīstəw səəkə lə dikə tsa ciy, ta vəshi dza ghwəy kwasəbə kwərakwə. ¹⁴ War mba'a kə məndiy tsəərəŋwəy tə sa nza ghwəy mbəzliy nəw Yesəw

Keristew, ke mendiy, veshi na te ghwey ghalaba na ghwey ki, sa nzana, ghala petsa tsetsaerewey mendi vay, le ghwey na *Safesa Hyala shendake tsa. ¹⁵ Nanzey kiy, entaa nde taa sa ngera'we mbey ghwey, te sa nzana ka nde bakwepo, aw na, te sa gheliti na gheli, ya te sa tevoti na nahwoti kwema, ya te sa 'yambe na miy tsa ci mbe kwema mbazli ma. Gela tsava sa ngera'wey, ta kwema Hyala naw. ¹⁶ Ma mba'a ke mendiy sancy ngera'we kaa nde war te sa nzana ka ntsaa new Keristewey, entaa tsava nde dzaa ha'we ya jow tsetsa va kwema va ma. War 'wesa ke dzaa zhiniy mananta kaa Hyala, sa har mendi ka ntsa Yesaw.

¹⁷ E geyanjwey kwemay, a veyhweta tsa dza Hyala ta sla ngwewo dzaken mbazli seakey, perba te ni nze mbazli ka shi nze dza Hyalaa gha sla ngwewo va. Kwa veyhweta tsa nzana perba te ghewmme ghewmme ni nze mbazli Hyala ghati sla ngwewey, njaa dza naa nza ken mbazliy zleba ma yewen kwema Hyala va wewe naa?

¹⁸ Njasa ne nahwoti kwema va mbe Zliya Hyala: «Kwa veyhweta tsa nza na, ngaheni ne mendiy ni mbazli: "Gheshe na mbazli slar slar ni" ke mendi kwemave mbelishi kiy, njaa dza

ngwewo ken ka nderem le ka meni jikir naa nzaa?» ke. ¹⁹ Ma ghenze tsogha kiy, mba'a ke nde sa ngera'we te sa di Hyala tsoghay, entaa tsava nde dzaa zlata meni kwema wewe na ya tsogha nze ma. Zlanay ghen tsa ci ghesi gwa'a gwa'a kaa Hyala mbe dewe nze, ghenze saa ngati ntsa va. Ka dza Hyalaa zlay tepow.

5

Geze kwema kaa mbazliy 'wa kwal kaa mbazliy new Yesaw

¹ Nana kiy, kaa ngewey, ghwey ka 'wa kwal kaa mbazliy new Yesaw *Keristew dee geze kwema. Yen kwerakwey, nde 'wa kwal tsa va nze njay ghwey. E nay le metsee njasa sawe mendi ngera'we kaa Keristew. E senay ta kwemave dika tsa dza Hyala ta be kaa mbazli nze dze. A ne yay:

² Gwemavem ndeghwe mbazli Hyala ni new kwal tsa nze, ndanjwey na mbe dewe ghwey ta ndeghweshi le wewe. Ndeghweshim le nefeweti, njasa di Hyala. Entaa ghwey dzaa meni njasa 'yapawewey mendi ndeghweshi ma. Entaa ghwey dzaa meni sleni va te sa maw ghwey kwemave shiy ti ma. War njasa nzana, ghwey tarowe meni sleni va mbe nefeweta ghwey pe

ghwøy mæni. ³ Æntaa ghwøy mæni njasa mæni ghwøy mazæ dzækæn mbæzli Hyala ndaŋwøy na ta ndøghwøshi ghwøy ma. War ka mbæzli dza ghøshiy mbay bæni nøy sæøbø shi, ta dza ghøshi nja ghwøy kwa kwal Hyala, pø ghwøy mæniŋwøy.

⁴ Mba'a pø ghwøy mænti tsøgha kiy, sa ka Kæristøy, ghøci ntsaa sløkø ka ndøghwø mbæzli Hyala sæøkø na, ta kwø mavø mægapa pøerø ghøn tøerøŋw na dzaa kærø ma dza ghwøy ghalaba, ghøci na piy tsa kædi ma.

Gøzø kwøma kaa gwøla

⁵ Ghwøy kwø rakwø kiy gwølay, ðim føti va mbæzli dikøba ghøshi ni kaa ngøŋwøy. Ghwøy gwanaŋwøyøy, ka kæli ghøn tsa ci tsahwøti ndø ya tsamafa ci mbø ghwøy ma, ø pø ghwøy kækøti ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy. Sa nzanay, a Zliya Hyala gøzøkø:

Kar Hyalaa zløba kwøma mbæzliy kæli ghøn tsa shiw,

kaa mbæzliy mænti ghøn tsa shi jøw jøw

ka naa mæni wøzø hwø; kæ.

⁶ Ghønzø tsøgha kiy, mæntim ghøn tsa ghwøy jøwø kwa kwøma Hyala kwa bærci, nza ghønzø mbøø fø dikøø dzøti ghwøy føca ka na tarøvø. ⁷ Ya nama

zøzø kwøma nata ghwøy taŋøtøŋwøy bærci gwa'ay, zlatanavøm kaa Hyala kwøtita mbø døvø nzø. Sa nzanay, kæn ghwøy na møherli nzø ya hwømba.

Kwa kærnii gøzø kwøma ghøngghøn ghøngghøn

⁸ Ma pø ghwøy mæntiy, war kæŋø pø ghwøy føy møherli ghwøy ka ndøghwø ghøn tsa ghwøy wøzø. Sa nzanay, mbø dæzlimmø na ndø mbøz tsa ghwømmø, ghøci ghøci *ndø jaka tsa Hyala, nja zhøl, ka pøla kwal ta ngøðimmøø dzømbø mæni *kwøma jikir na, ta mbøø zamti piy tsa ghwømmø, njasa ka zhøl vaa nza mbø zhøzhøni mbø pala sø ta kæsø, ta pøerø. ⁹ Garøŋwøyøm læ

bærci tø kwøma Hyala va banavø ghwøy nefer ghwøy. Ø pø ghwøy zhananci ghøn, sa nzanay, a ghwøy sønay, war tsøgha sa nihwøti ngwarmøhiŋwøy kwa kwal Yesøw tø hidi gwa'a ngøra'wø tsa va kwø rakwø, njasa sa ghwøy va.

¹⁰ Ma løy hwøm ngøra'wø tsa dza ghwøy vaa sahwø gar vici jøw dzaa nza kiy, ma nza Hyalaa gwøranti va tø zhøhwøer kærnii gwømantøŋwøy dø'wø ghøn tsa nzø, ka mæntøŋwøy ka mbæzli gaga ni, mba'a dzaa ndaŋwøy bærci ta mbø ghwøy garø dzøŋ dzøŋ kwa

kwäl tsa nzə. Hyala vay, ghənzə haraŋwəy na, ta mbə ghwəy kwəməvə dikə tsa nzə tərəŋw tsa, pa' kwa ndimndim, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw *Kəristəw. ¹¹ War mbə dəvə Hyala va kə bərçi ya pa' hwəmba. *Amin.

Kwa kərni səkwəva

¹² A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, zliya jəw na na tsasləghəŋwəy yay, ghəy lə Shilasə tsasli na. Ghəci zəməərə tsa mbə nəw Yesəw slar tsa. Ma zliya nay, ə dee mətsəhəŋwəy bərçi li, ka gəzaŋwəy: «Wəzə hwər tsa Hyala va nza ghwəy mbəy, ghəci na sa wəzə tsa, ka zlay nəw ci ghwəy ma» pən, va tsəgha tsasliŋwəy ya zliya na.

¹³ A mbəzliy nəw Yesəw tikə mbə məlmə *Babilanw səkwəŋwəy tərəŋw. Hyala tsəhavəshi na, njasa tsəhavəŋwəy na va kwərakwə. Mbə səkwəŋwəy na zəghwee Markə kwərakwə. ¹⁴ Səkwətim ghən tsa ghwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy, lə hwətəməva nja ngwarməmmə kwa hwər tsa kwətiŋ tsa.

Nzəyəy zərkə tsa Hyala lə ghwəy gwanəŋwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Kwa baka zliya
tsasliti
Piyer
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Piyer ntsa ta səfa Yesəw tsasli na zliya na. Kaa mbəzliy nəw Yesəw tē hidī ghəngħən ghəngħən tsasliti na, aa niy tsaslanaghəshi nahwəti kwa taŋa (nighəm mbə vəh 3:1). Ma ghala vəghwə tsa tsasli na nana zliyyay, aa niy sənay ndal tərēe ta mətīw kə (nighəm mbə vəh 1:14). A dī na mbəzli kəsəvə kwəma Hyala bananavəshi na va bekir dəvə, əntaa ghən tsa shi taa zay ti, va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na ki.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Piyer gəzanshi kaa mbəzli va njasa nza dimə tē har tsa harvəshi Hyala, ka canshi njasa dza ghəshiy mənī sa banavə ghəshi nefer shi kaa Yesəw, ka gəzanshi njasa nza kwəma Kəristəw va ka sa katan na, ghəci Piyer də'wə ghən tsa ci na, ndə ndəgha fəti ta nzəy tsa nzəyəhwə Kəristəw tikə tē hidī.

Vəh 2 Piyer gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi wəzə va mbəzliy bənīpə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə. Ka bənīpə shi vay, kwəma jikir na ghəngħən ghəngħən ka ghəshiy mənī, war ngədi mbəzli Kəristəw ta nəw kwal tsa shi va na na mbəla ghəshi gwa'a tsəgha.

Vəh 3 A gəzanshi Piyer wəzə wəzə, ma Yesəw naci, zhəghəkəvay naa dzəti hidī diw. Sa nzanay, a ndəghə na mbəzli tsati titihwə tsa shi ka na gha səkək.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Shimanjw Piyer, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, zhini ndə sləni tsa cee difa. Kaa ngəjwəy ghwəy shiy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw tərənəw tərənəw njasa banavə ghəy ni ghəy va kwərakwə. Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghəci Hyala ghwəmmə mənī na tsəgha, sa nzana lə kwal tsa nzə ghəci mənī kwəma. ² Məntənəwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala mba'a ndənəwəy zərkə, səvəri mbə səni tsa sənata ghwəy Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw.

*Jihəvam ta mbə nzəy tsa
ghwəy nzaa sa wəzə tsa*

³ A Yesəw *Kəristəw ndammə bərēci ta mbə ghwəmməə sənata Hyalaa

tsəhavəmmə, nza ghwəmmə mbəə nzəy li mbə dikə tsa nzə, lə mbə wəzə tsa nzə. Dza na lə bərci ci dikə ni kiy, mba'a ndammə ya nimaba shiy kama va ghwəmmə ta mbə ghwəmmə kwəməvə yəwən piy, lə ta mbə ghwəmmə dza njasa təbanta na kaa Hyala. ⁴ Ava lə kwal tsa tsəgha tsa ndammə na shi tərəjw ni va niy gəzəkə na bəmməshi ghala kwatanata. Shi vay, shiy lə dimə ti shi tərəjw na ghəshi va ghwəmmə. Ma məniti na tsəghay, ta mbəə nza sa ka ghwəy kwəməvə shi gəzəkəjwəy na vay, nza ghwəy mbay mbəljwəy va shi gəmgəm ni va zapə tikə tə hidī, ma nza kwəma ghwəy nzaa sa kwətīj na lə Hyala. ⁵ Va tsəgha nə ya ngəjwəy kiy, ləy hwəm sa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ə pə ghwəy jihəva ta mbə dza ghwəy təbə kwa kwal Hyala. Zhini difay, nza ghwəy pəla mənījwəy ka mbəzliy sənata kwəma. ⁶ Ləy hwəm sa ka hwəy sənata kwəmay, nza ghwəy pəla mənījwəy ka mbəzliy mbay ndəghwə ghən tsa shi. Ləy hwəm nava ba na, ka mbəzli ka sə'wa kwəma. Ləy hwəm sə'wa kwəma na, ka pəla mənī ka mbəzliy danta fəti kaa Hyala. ⁷ Ləy hwəm dī fəti kaa Hyala ki na, nza ghwəy

pəla mənījwəy ka mbəzliy dīva kwa jipə shi, ka dī nihwəti mbəzli gwanashi. ⁸ Ma sa ka gəla mənī shi tsəgha ni va təhəshi mbə ghwəy tərəjw kiy, ta bəjwəy bərci dza ghəshiy dza, ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma lə mətəhə sənata kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. ⁹ Ma ntsa kama gəla mənī kwəma tsəgha na va mbə nəfə tsa ciy, nja ghwəlfə na. Ka nay pi naw. Dəjwəzł zamti na ghən ta kwəma ci jikir na niy ya banamti Hyala.

¹⁰ Va tsəgha na kiy ngwarməhiray, jihəvam lə bərci ghwəy tərəjw, ta mbə ghwəy kəsəvə mənī kwəma harəjwəy Hyala va, tsəhavəjwəy na ta mənī nzə. War mba'a pə ghwəy kəsəvə mənī nzə tsəghay. Ka dza ghwəy tərəjwəy dzəmbə mənī *kwəma jikir naw. ¹¹ Ghalaba kiy, ghəpə tifa ya jəwəw, ta ghwənamtəjwəy kwal dza Hyala ta dzəti pətsa sləkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə. Ma pətsa va kiy, pa' kwa ndimndim dza ghwəmmə nza ti.

¹² Va tsəgha nzana, war mbə zhinee gəzəjwəy kwəma va. Ya tsəgha sənata ghwəy gwanata, mba'a ghwəy garəjwəy lə bərci tə kwəma katanə na va bənivə

ghwøy. ¹³ Ghala vøghwø tsa nzee tø ghwëmëra tikø tø hidiy, e sënay, wözø na yøn zhiniy gëzanwøy kwëma va ta mbø ghwøy nza fërghø fërghø. ¹⁴ Sa nzanay, e sënay, dikø tərø vøghwø tsee tø hidiw, tsøgha niy gëzara Ndø släkëmmø Yesøw Këristøw niy nza. ¹⁵ Ava va tsøgha dzee jihøva ta mønï ya namabø kwëma mbata bërceë mønï nzø nana. Ta mbø ghwøy zözø kwëma va taa nza, ya hwëmabø nzø, løy hwëm sa kee mëtira.

Mbözliy nay dikø tsa nza Yesøw li læ mätse shi

¹⁶ Kwatanay, a ghøy niy gëzanwøy njasa niy sækøy Ndø släkëmmø Yesøw *Këristøw læ bërci ci dikø ni. Æntaa ghwøy taa bærkø na, kwëma nja mbøraghwøti ka mändi vaa pøghøvø slatønwøy ghøy, pø ghwøy ma. Lø mätse ghøy nay ghøy dikø tsa Yesøw Këristøw. ¹⁷ Ghala vøghwø tsa banci Didi Hyala shëndøkø læ dikø kaa Yesøw Këristøwøy, tifa niy nza ghøy. Mba'a ghøy favø Hyalaa tanøti shiy gwanashi tø dikø ghønzø mbø gëzø, a køy: «Favø tø ghwøy, ava ghøci na zøghwee dee, tərøn wøn vøshi ti» kø. ¹⁸ Ghala gëzø na va kwëma vay, tifa niy nza ghøy dø'wø ghøn tsa ghøy kwasøbø Yesøw Këristøw mø këlän tsa dëwdew tsa. Mba'a ghøy favø gaka mæli

va læ slimim ghøy, ghønzø mbø gëzø kwëma sækø mø ghwëmø.

¹⁹ Sa nata ghøy kwëma va tsøgha ki na, mba'a ndanøy bërci tərøn w, ta zløba kwëmaa niy gëzøkø ka gëzøkø kwëma Hyala va niy nza. Wözøba mønï ghwøy møhøriy dzäkøn kwëma va na kwørakwø. Sa nzana, kwëma vay, nja ghwø kwa gærkøwa vaa tsø ka mønï wan mbø kwøslï na. War ø pø ghwøy mønï møhøriy dzäkøn pa' sa ka pi waliy, fëcava kiy, Yesøw ghøci sasërkwø kwa kädï pi na, ta tsahwøy dza na ta mønïnwøy wan pi mbø nefer ghwøy.

²⁰ Kwa taja kwëma dëe ghwøy sënata wözø wözøy: Kwëmaa niy gëzøkø ka gëzø kwëma Hyala va niy nza mba'a ghøshi tsaslati tø Zliay, søvøri mbø sënata kwëma ndø ngøri niy sækø kwëma vaw, ghøshi læ sënata kwëma shi niy bø na kwëma vaa søvøriw. ²¹ Sa nzanay, kwëma tifa mbø kwëma ghyaghya tsaslati ka gëzø kwëma Hyala, mba'a ghøshi tsaslati læ sënata kwëma shiw. *Safø tsa Hyala dëwdew tsa niy sækøy naa dzømbø møhøri shi, maa niy gëzø ghøshi kwëma gëzanshi Hyalaa søvøri.

2

Kwəmaa dzəkən ka bənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvə

1 Njasa niy tsahwəshi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə va mbə mbəzli Hyala mbəradzəy. Tsəgha dza nihwəti ka bənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvəə tsahwəshi mbə ghwəy nana kwərakwə. Ta səkə dza ghəshi ta bəniŋwəy kwəma dzərvə. Saa dzaa zantəpə. Dzəghwa fiyəkə ghəshi dzaa ndəghamti Ndə bənipə kwəma tsaa niy mbəlantishi mbə kwəma shi jikir na. Mbə kwəma mənī ghəshi va tsəgha nay, kwa kwəma jəw na, ta səkə dza Hyalaa zamtishi. ² Kwal mbə mbəzliy dzaa nza mbə nəw kwəma shi va ha'wə ha'wə naw. Tə mbərkə kwəma shi va tsəgha ki na, ka mbəzli dza ka gəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən kwal Hyala tsa katarj tsa. ³ Ka bənipə kwəma dzərvə vay, tərəŋw ka ghəshiy maw shi mbəzli. Ka ghəshiy dza na, ka slasla dzərvə, ka ngədiŋwəy ta mbəə kwəməvə shi ghwəy. Mbəradzəta slanti Hyala ngwəvəə dzəkən shi, kwa kwəma jəw na kərəp dza naa səkəə zamtishi.

4 Ya ka kwal Hyalaa niy mənī *kwəma jikir na niy nzay, niy zlashi Hyalaw. Aa niy kəəsəvəshi, mba'a shakambəshi mbə ghwə, mba'a niy zlashi

mbə kwəsli dīkwədīkwə na, pa' fəca dza Hyalaa səkə ta mənī ngwəvəə dzəkən mbəzli. ⁵ Ya mbəzliy niy mənī kwəma jikir na mbəradzə ghala vəghwə tsa kar *Nəwe kwərakwəy, niy zlashi Hyalaw. Aa niy ghwənīkə yam təhay pətsa tə hidī, mba'a ghəshi zamti mbəzliy niy mənī kwəma jikir na. War Nəwe ghəci saa niy gəzəpə kwəma katarj na na saa niy mbəliti na, mba'a mbəzli ci mbərfəŋ kwasəbə. ⁶ Mbəzli mbə məlmə *Sədəm lə *Gwəmər dibay, a Hyala niy slakən ngwəvəə dzəkən shi, bərkidə ndamtishi lə ghwə, lə məlmə shi gwa'a. Mbə kwəma va tsəgha kiy, ə camshi na kaa mbəzliy yi ma fəti və, ta mananshi ngwəvə dza na tsəgha, kə. ⁷ Ghala pətsa va na, mba'a Hyala niy mbəliti *Ləwtə. Sa nzana, ntsaa mənī kwəma dī Hyala ghəci. Dalalay Ləwtə niy nza mbə sa ngəra'wə va nəfə tsa ci sa zhanci na, va kwəma jikir na məməni mbəzli. ⁸ Sa nzana, war mbə shi Ləwtə niy nzəyəy tsəgha lə wəzə tsa ci vay, mətsə ci na, mbə nata kwəma shi va jikir na mənī ghəshi, ka favə, na gəzə ghəshi gəzə gəzə na lə sləmə ci vici va vici va. Dzəghwa tərəŋw nəfə tsa ci ka zhanci, sa dī ma na tsəgha ki.

⁹ Ma mbə gəla kwəmaa

məmənta va tsəgha lə mbəzli mbəradzə vay, ə citəmmə na, njasa sənay Ndə sləkəpə, kwal tsa dza naa mbəli ni ci mbəzli səvəri mbə kwəma ngəra'wə tsa kən shi, lə njasa sənay na pətsa dza naa fə mbəzliy mənə kwəma jikir na ti, kala ndəghə vici dza naa sla ngwəvə shi ti ta sanshi ngəra'wə. ¹⁰ Kwatama dzəkən mbəzli nja mbəzliy bəliti mənə va war shi səkwa hwətəl tsa shi ti, dzəghwa mba'a ghəshi zhəghəti dikə tsa Hyala, ka shi kama vəri ti.

Mbəzli ka bənipə nəw kwal Hyala va dza kwa dzərvə na shi gəzanwəy ya va kwəma shi. Ma na nashiy, shi gwərsə ghəshi və tifa ya jəwəw! War kwəmaa kəli ghən tsa shi ka ghəshiy mənə gwa'a tsəgha. Dza mba'a ghəshi fati ndərə tə kwəma mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsəərəshi. ¹¹ Ya ka kwal Hyala, ghəshi shiy tanəti ka bənipə nəw kwal dzərvə va tə dikə lə bərciy, pəla tsəərə mbəzli Hyala va dikə dikə ni mə ghwəmə ghəshi kwa kwəma Ndə sləkəpəw. ¹² Ka dzərvə vay, war kwəma kama ghən tiy mənə ghəshi. Ka mənə shiy nja shəkwadəshi yakə mənədi ta hənishi gwa'a tsəgha. Dza ghəshi tapə dzəmbəshi mbə tsəərə shi kama kwal tsa shi li shi, shi

sənashi ma ghəshi. Na kwa gwa'a nay, ta bakwamtishi dza Hyala, njasa ka mənədi vaa bəkwə shəkwadəshi kwərakwə. ¹³ Ta zhananshi ngəra'wə tsa shi dza Hyala, njasa sanamiy ghəshi va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə. War shi gəmgəm ni dī vəgha shi ka ghəshiy mənə, ka vəshi tərəjw ta mənishi ya havəghwə. Ka ghəshiy dzay, ka nzəy lə ghwəy, ka zəmə shiy kwa pətsa kwətij tsa lə ghwəy. Ha'wə tərəjw nava kwəma tə ghwəy tsəgha ki. Ka ghəshiy dzay ka vəshi ta ngəngədijwəy. ¹⁴ War pala mi'i mbə ghi ta ghwərghwər gwa'a tsəgha na nashi kwəma kavə ghəshi. Ka dali vəgha shi va məmənə shi jikir ni tepəw! War ka pəla ngali mbəzli daw daw bərci ni kwa kwal Hyala, ta shikəshiy dzəmbə kwəma jikir na va. War gəna ka ghəshiy diy dzəghwa jəba shi na nashi. Niva mbəzliy, mbəzli bazlamti Hyala na ghəshi. ¹⁵ Na nashiy, a ghəshi səəməshi kwa kwal tsa katan tsa, ka zləjərəshiy dzəmbə gamba lə dza shi. Mba'a ghəshi nəwhwə səəbə tsahwəti ntsa mbəradzə va, niy nə mənədi *Balam, kə mənədi slən tsa ci, zəghwə Bəwsər. Saa niy dī vaa mənə war kwəma jikir na, ta mbə ghəciy kwəmavə gəna ti. ¹⁶ Dza mba'a Hyala nabəti

Balam *ndə gəzə kwəma Hyala tsa va, va jikir tsa mənti na va. Ghala vəghwə tsa vay, mba'a kwantəmca gəzanakə kwəma nja ndə ngəri, kwəmaa səəkə maa mənta. Mba'a makəti ndə gəzə kwəma Hyala tsa va nəghətaa ghəci məni kwəma dishəti dishəti na va.

¹⁷ Ma gəla mbəzli nja shi gəzanjwəy ya niy, yəmyəm na kwəma shi, lə pətsa mbasəshi yam ti. Yəm ghəshi lə kwələbi van tsa sliy va, mba'a safə pamtishi. A Hyala gwəmanti pətsa dza naa kəlishi kwa, mbə kwəsli tərkwəsl na. ¹⁸ Ka ghəshiy dzay, ka məni fəgə lə pə'wə kwəma kama ghən ti zlanjlanj. Ka məməni shi maw vəgha ndə, ta mbə ghəshiy zhiniy ngədfəhwə mbəzliy niy mbəlikəvashi vaa səvərishi mbə mbəzli mbə kwəsli difa. ¹⁹ Ma ka mbəzliy pə'wə shi va vaa ni kaa mbəzli ka ghəshi vaa ngədiy: «Ghwəyəy, kwəmaa dzaa sləkənjwəy tibaw! Ghwəy dza naa gwəra ghən tsa ghwəy» ka ghəshiy ni. Ya ghəshi də'wə ghən tsa shi, ghəshi ka gəzə kwəma va na, mevivi kwəma jikir na va dzaa zamtishi ghəshi difa ki. Sa nzana, ya namaba kwəma nza bərqi ndə daw vəy, mava tsa nava kwəma na ndə.

²⁰ Mba'a kə ndə niy sənay Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, Ndə mbəlimmə,

mba'a mbəlikəvərivay mbə dəvə bərqi shi tikə tə hididzaa zamtəpə, zhini na, mba'a zhini zhəghəghəvay ləy hwəm ka zhini ghəshiy məni mazə dzəkənəy, kwa kərnə kwəma mbəzli vay, gəmgəmta dza naa nza. Wəzəba na kwa taŋa difa. ²¹ Wəzəbaa niy ghati ma ghəshi sənay kwal Hyala niy nza na, kən na nzana, mba'a ghəshi sənəmanti shi dī Hyala, lə ni dī ma na gwa'a na, dza mbərəkə, ghəshi zлата məni kwəma gəzanakəshi Hyala fa. ²² Ma kwəma mənti ghəshi va tsəgha na kiy, war we' kwəma gəzə məndi va mbə zliya lə fir na. Saa ni va: «Kiri zhiniy zəhwə vənəhwə tsa ci» kə. Zhini na, ma kə fa na: «Ngərdə tsa yabanti məndi dəwdew tsa zhiniy hənambəvay mbə rədibə fa» kə.

3

*Ta zhəghəva dza Yesəw *Kəristəw zhəkə*

¹ A madigahira, avanata kwa baka zliya na sana tsasliŋwəy ya. Ma kwəma pəlee mbə zliyahi tsasliŋwəy ya va bakə ni gwa'ay: Ə dee gəzanjwəy shi sənashi ghwəy mbərədzəshi ta mbəə fərgə məhərli ghwəy ta təkəə dzəkən shi wəzə wəzə. ² Ka dee ghwəy zamti ghən ta kwəmaa niy gəzə ka gəzə kwəma Hyala dəwdew ni mbərədzəw. A Ndə

sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə ghwənikəṇwəy ka kwal ci ta bəniṇwəy shiy. Kwəmaa niy gəzaṇwəy na va səvəri kwa miy shi ta məni ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ti dība ma. ³ Ma kwəma gwərantee dī ghwəy sənata wəzə wəzəy, ge'i lə kwa kərnī vəghwə na, ta tsəhwəshi dza nihwəti mbəzli, ka məməni shi gəmgəm ni dī vəgha shi, mbəzli vay, ta sawaṇwəy dza ghəshi. ⁴ Ma dza ghəshiy niy: «Ya sa nə Yesəw ta zhəghəva dzee zhikə, kə kiy, kwəma na tsəhwə ma na kia? Avanaṇ sanay, a jijhimmə bəkwəshi, shaṇ ghəci ta zhikəy. War njasaa niy nza shiy va ghala ghava hidīy, tsəgha tsəghavashi na ghəshi sana nashi» dza ghəshiy ni. ⁵ Gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi sənay: «Lə kwəmaa səvəri mbə miy nżə niy mənti Hyala hidī lə ghwəmə, mba'a bəkəvəri hidī mbə yam, mba'a təhəvəri kar hidī lə yam» kə ghəshi, lə dī shi zləba ma ghəshi kwəma va. ⁶ Lə yam bəkə naa dzəti hidī niy zamti Hyala kwa taṇa shiy niy nza tikə tə hidī dība. Sa niy səəkəshi yaməy, mba'a ghəshi zləghwəhwə pətsa tə hidī gwa'a gwa'a. ⁷ Tsəgha na kwəma ghwəmə nata ghwəmmə na, lə hidī ni gwa'a sənənva. A Hyala

gəzəkə: «Lə ghwə dza ghəshiy ndiva» kə. Sa nashi ghwəmmə tsa sənənva, Hyala zlazlashi na di, ka ndəghə vici dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli jikir ni dī ma fəti və, ma nza zamtishi gwa'a ki.

⁸ A madigahira, a kwəma tība kwətiṇ kala gar za ghən ghwəy ti: Va Ndə sləkəpəy, piya bələkwə məṇ na, ghala mbə lə vici kwətiṇəw, vici kwətiṇ na, ghala mbə lə piya bələkwə bələkwə məṇəw. ⁹ Ma kə nihwəti mbəzli mbə təkə kwəma shiy: «Ka məni kwəma nżə kwa sləkəpə kyaṇwkyāṇwəw, kwəma gəzəkə na, ta mən dzee kəy, ka məni naw» kə ghəshi. Mbalaa tsəgha na kiw. A na Kwa sləkəpəy, ta məni kwəma gəzəkə na va dza na. Ghwəy ndəghə na. Sa dī na mbəzli gwanashiy səəkə ta tsati titihwə kaa ngəta va kwəma shi jikir na, a ghənzə pəlashi mbə nəfə tsa nżə. Sa nżana kala dī ghənzə ndəə zay ya kwətiṇ.

¹⁰ Ya tsəgha nżə kiy, sa ka vəghwə tsa va bəkəy na, ta zhəghəva dza Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw səəkə. Na katanṇ katanṇ na nanzəy, war vətəghə dza naa səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzəkə ndə ta ghəli. Fəcavay tərəṇw dza mbəzliy favə gaka, ka taṇəti dərəzli van səəkə mə

3:3 3:3 Zhəwdə 18; 2Tim 3:1 **3:4** 3:4 Zher 17:15; Ezhek 12:22; Mt 24:27, 48-51 **3:5** 3:5 Ghava 1:6-9; Ebr 11:3 **3:6** 3:6 2:5; Ghava 7:11-21; Mt 24:37-39 **3:8** 3:8 Cem 90:4 **3:9** 3:9 3:15; 1Tim 2:4 **3:10** 3:10 1Tes 5:1-2; 1Pi 4:7

ghwәмә. Ka ghwәмә dza na, mba'a zata. Mba'a ghwә dzaa sәәkәә ndәhwә shiy dzәy tә ghwәмә gwanashi. Cәke' dza hidі ni, lә shi ti shi gwanashiy zashi kwәrakwә Һa.

¹¹ Njana nzana tsәgha shi va dzaa zamtәvashi kiy, ә pә ghwәy mәni mәhәrliy dzәkәn nzәy tsa ghwәy. Dewdew kә nәfә tsa ghwәy kwa kwәma Hyala, ka dі fәti vә mbә kwәma gwanata.

¹² Ә pә ghwәy ndәghә vici dza Hyalaa sәәkә ti. Dikәvәjwәyәm ta mәni kwәma wәzә na, a vәghwә tsa va mbәә mbatsәvaa sәәkә. Fәca vici va dza ghwәмәә ndita, ka zata kwәdәp. Shi mә ghwәмә gwa'a gwa'a na, mba'a ghәshi ndishi kala tәrә shiy ya jәw. ¹³ Ma kә Hyala kaa ngәmmә kiy, ghalaba na ta zhini dzee ngatәjwәy nahwәti ghwәмә 'war'war na, lә hidі 'war'war ni, kә. Pәtsa vay, ka dza mbәzliy mәni *kwәma jikir naa nza tibaw. War mbәzliy mәni kwәma dі Hyala na shiy dzaa nza tiba. Ava ghәnzә na kwәma ndәghә ghwәmmә sana.

¹⁴ A madigahira, va tsәgha dee gәzәjwәy ki, njana nzana mbә ndәghә vici va ghwәyәy, ә pә ghwәy jihәva ta mәni kwәma wәzә na. Ta mbәә nza, sa ka na sәәkәy na, nza kәsәjwәy dewdew kala kwәma rәdә rәdә

na mbә nzәy tsa ghwәy. Nza ghwәy mbәә kwәmavә zәrkә kwa jipә ghwәy li. ¹⁵ Sәnay tә ghwәy, sa nay ghwәy tsa Ndә slәkәmmә Yesәw Kәristәw kala sәәkә kyaјwkyajwәy, ә dі na mbәzliy kwәmavә kwal, ta tsati titihwә tsa shi ta mbә ghәshiy mbәlishi. A Pәl zәmәmmә tsa mbә nәw Yesәw va dі ghwәmmә tәrәjwә tsaslәghәjwәy kwәma va tsәgha Һa. Hyala Һanavә na sәnata kwәma, ta mbә ghәciy tsasliјwәy kwәma va tsәgha. ¹⁶ Tsәgha ka Pәl gәzә kwәmaa dzәkәn kwәma va kaa mbәzli mbә nihwәti zliyahі ci tsasli ti na dәj ni gwa'a. Mbә nihwәti zliyahі Pәl tsasli ti nay, a kwәma mbә shi caslakәta dalala ta favә ndә. Ka nihwәti mbәzliy sәnata ma kwәma va kama bәrci kwәma Hyala mbә nefer shiy dza na, mba'a ghәshi ghavәә zhәghanti kwәma va. Ka ladamti kwәma dі kwәma vaa gәzә. Tsәgha sәnabәshi ghәshi mbә zhәzhәghә nihwәti kwemer dzar mbә Zliya Hyala dzar kwa kwal tsa gәmgәm tsa. Mbә kwәma mәni ghәshi va tsәghay, ngwәvә Hyalaa mbahә ghәshiy dzәkәn ghәn tsa shi.

¹⁷ Na na ghwәy kiy madigahiray, ava ghәy gәzәjwәy kwәma va, mba'a ghwәy favә gwa'a gwa'a, va tsәgha gәzәjwәy ya. Mәnim

məhərli tərəŋw vanta
 mbəzliy yidi kwəma Hyala
 va ghavəə ngədfəhwəŋwəy
 dzəmbə kwəma shi va,
 mba'a ghwəy taa shikəŋwəy
 gəm. Ka zləba ghwəy
 ghəshiy ngadantəŋwəy tə
 kwəma Hyala kəsəvə ghwəy
 va bekir dəvə ma. ¹⁸ Ma
 pə ghwəy məntiy, mətsəhə
 pə ghwəy mətsəhə kəli
 ka dza kwa kwəma, lə
 nəw kwəma Ndə sləkəmmə
 Yesəw Kəristəw Ntsaa
 mbəlimmə, a ghəci mbəə
 mətsəhə məniŋwəy wəzə
 hwər tsa ci ka mətsəhə
 ghwəy sənay kwa kwəma
 kwa kwəma.

Fal slən tsa ci mbəzli tə
 hidī gwanashi, ghala ndatse
 ka dzar pa' kwa ndimndim.
 *Amin. Ava tifa kərayee ki,
 nza ghwəy nza.

**Kwa taŋa zliya
tsasliti
Zhanj
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma zliya nay, tsasliti slən tsa ci ntsaa tsasli mbəw. Ma kə nihwəti mbəzliy, Zhanj ntsa ta səfa Yesəw tsasli na. Sa nzana, kwəma tsasliti na mbə gha tsasli zliya nay, aa di yəməva lə Yəwən kwəma wəzə na va tsasliti Zhanj, kə ghəshi. Nanzə kiy, gəzəkəvəri Zhanj bazhə bazhə naciw. Nda kaa ka wa tsasliti na zliya nay, sənay məndiw. Ma kə nihwəti mbəzliy, kaa mbəzli ghəngħən ghəngħən tə hidī ka Azəy tsasliti na, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1 pa' tə vəh 2:1-17 Zhanj gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw, a ghəshi nzəy mbə waŋ pi, mba'a ghəshi sənay, a Yesəw pələta kwəma shi jikir na, kə ghəshi. Mbə nzəy tsa shi va kiy, ka di nihwəti mbəzli.

Vəh 2:18-29 Njasa dza ka jakə Kəristəw tsahwəə dzəmbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Njasa dza məndiy sənashi ndərazhi Hyala.

Vəh 4:1-6 Njasa dza məndiy mbay təra ghalaa dzəghwa na katanj na kwəma lə dzərvə.

Vəh 4:7-21 Ntsaa di mbəzliy, Zəghwə Hyala na. Mba'a kə ndəə di Hyalay, ta di ndərazhi Hyala dza ndə kwərakwə.

Vəh 5 Zhanj gəzə njasa təfanakən mbəzliy nəw Yesəw kaa shi tə hidī. Zhini mba'a gəzata kwəma jəwəə dzəkən kwəma gəzəhwə naa dzəkən.

Gəzə kwəmaa dzəkən ntsaa bəmmə piy

¹ Avanaŋəy tsasliŋwəy zliyaa dzəkən ntsa nza slən tsa ciy «Kwəma Hyala» saa bənsi piy kaa mbəzli. Kwəma vay, madī Hyala ta nga shiy gwa'a gwa'a na ghənzə tifa. Ntsa har məndi vaa Kwəma Hyalay, a ghəy favə ghəciy gəzə kwəma, ka nay ghəy lə mətəhi ghəy, mba'a ghəy nay wəzə wəzə, ka dapəhwə lə dividivi ghəy.

² Ghala pətsa səkə ntsa har məndi vaa «Kwəma Hyala» ta civa kaa mbəzliy, a ghəy nay. Va tsəgha ndəgha ghəy fətiy dzəkən, ka gəzanjwəy kwəmaa dzəkən ntsaa bəpə piy tsaa kə di ma. Ntsa vay, vəgha Didi Hyala mə ghwəmə niy nza na, ma səkə Hyalaa

citømmə nana. ³ Shi nashi ghəy lə mətsəhi ghəy, lə shi favə ghəy lə slimim ghəy na shi gəzanjwəy ghəy ni kwəmaa dzəkən shi kwərakwə, ta mbə ghwəy nza kwasəbə ghəy mbə jakə tsa jakənjəy ghəy lə Dəmmə Hyala, mba'a lə Zəghwə nzə Yesəw *Kəristəw. ⁴ Ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta, va tsəgha tsaslinjwəy ghəy kwəma na.

Hyala na wanj pi

⁵ Ma kwəma gəzanjwəy ghəy nay, kwəma favə ghəy va Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ci na. Ma kəy: «Wanj pi na Hyala. Kwəma kwəsli kwəsli na dzar kwa kabaka nzə ya jəwəw» kə. ⁶ Ghənzə tsəgha ki, mba'a pə ghwəmmə ni, mbəzli jakəjakə ni nza ghəy lə Hyala, pə ghwəmmə, dza ghwəlammə ghwəmmə mbə mənə kwəma dzar mbə kwəsli kiy. A ghwəmmə slavə dzərvə ghalaba. Kwəma Hyala katanj na mbə nəfə ghwəmmə ya jəw tsəghaw. ⁷ Ma mba'a pə ghwəmməə ka mənə kwəma mbə wanj pi, njasa nzana va mbə wanj pi Hyala kwərakwə kiy, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə ghalaba ki. Ma nza miymiy Yesəw, Zəghwə nzə yabantəmmə kwəma ghwəmmə jikir na gwanata, kala rəda tar ghwəmmə ghwəla ki.

⁸ Mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka mənə *kwəma jikir na ghəy na ghəyəw» pə ghwəmməy, ava ghwəmmə dzəmbəmmə mbə sla dzərvə kaa ghən tsa ghwəmmə ghalaba ki. Gəzəkə kwəma katanj na ghwəmmə ti ya jəwəw. ⁹ Mba'a pə ghwəmmə tsati titihwə va jikir tsa ghwəmmə kwa kwəma Hyalay, a Hyala dzaa pəlay jikir tsa mənəti ghwəmmə mbə nəfə tsa nzə gwa'a, ka zhəghətəmmə ka mbəzli dəwdew ni. Sa nzanay, Hyala na, a ghwəmmə sənay, ntsa slar tsa na. Kwəma nə na ta mənə dzee kəy, ta mənəti dza na tsəgha. ¹⁰ War mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka mənə *kwəma jikir na nza ghəyəw» pə ghwəmməy, ghalaba na, Hyalaa na zhəghəti ghwəmmə ka kwa sla dzərvə ki. Zləbavə kwəma nzə ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə tsəgha kiw.

2

*Yesəw *Kəristəw na ntsaa dzaa kəətimmə*

¹ A ndərazhee, ma kwəma tsaslinjwəy ya na kwəma na tiy, vantaa ghwəy dzaa mənə *kwəma jikir na nə ya. Mba'a kə kwəma jikir na mbəlita va ndəy, sənay tə ghwəmmə, a gal tsa ghwəmmə tifə, ta kəətimmə kwa kwəma Didi Hyala, ghəci na Yesəw

1:4 1:4 Zhj 15:11

1:5 1:5-7 Zhj 8:12

1:5 1:5 1Tim 6:16

1:6 1:6 2:4

1:7 1:7 3:5; Ezay 2:5; Ebr 9:12; ShiZhj 1:5

1:9 1:9 Cem 32:3-5

2:1 2:1

Rm 8:34; Ebr 7:25

Keristew. Na nacy, ntsa slar tsa na. ² Yesew Keristew de'we ghən tsa ci zlay na ghən tsa ci, mba'a metiy ka shi ta mendi Hyala li shi te mberke ghwemmə. Ta mbə Hyalaa pelayemmə jikir tsa ghwemmə. War ta pəli tsa ghwemmə jikir gwa'a tsəgha naw. Əhən, ta pəlanishi jikir tsa mbəzli te hidi gwanashi metiy na.

³ Mba'a pə ghwemmə diti fəti ta mənı kwəma gəzəkə Hyalay, ghalaba na, a ghwemmə taa sənay, mbəzliy sənata Hyala nza ghwemmə, pə ghwemmə.

⁴ Mba'a kə ndə ni: «E sənata Hyala» kə, dzəghwa kala di fəti ghəci ta mənı kwəma gəzəkə Hyala mənı nzəy, ndə dzərvə gəməy na tsava ndə. Kwəma Hyala katan na mbə nəfə tsa ci ya jəwəw. ⁵ Ma ntsaa di fəti ta mənı kwəma gəzəkə Hyalay, a tsava ndəə di Hyala katan katan. Ava ti dza ghwemməə sənay jakəjakə nza ghwemmə lə Hyala, pə ghwemmə. ⁶ Ma ntsaa ni: «Jakəjakə nza ghəy lə Yesəw» kəy, war njasa niy nza nzəy tsa Yesəw va tikə təbə na ghəciy nzəy kwərakwə.

Nahwəti kwəma 'war'war na

⁷ A madigahira, ma kwəma tsaslēghəwəy ya

nay, mənıta na nja nahwəti kwəma gəzanwəyee 'war'war na ta mənı, kala səkəkə ghwəy favəw. Kwəma səkəkə ghwəy favə na. Kwəma mbəradzəta na va niy nza tifa, mba'a tsəhəta va ghwəy ghala kwatanata na. ⁸ Ya tsəgha nzə kiy, kwəma 'war'war naa tsasliwəy ya te kwəma va. Tə nzəy tsa *Keristew te hidi, lə tsa ghwəy nzəy sənay mənı kwəma katan naa kwəma va, kə mənı. Sa nzana, mbə barvata kwəma mbə kwəsli, ma wan pi tsa katan tsa na, mbə mbərə ghəci nana.

⁹ Mba'a kə ndə ni: «Ntsa mbə wan pi nzee» kə, dzəghwa kala di kwəma ngwarməhiy nəw ghəshi Yesəw li shi ghəciy, ghwəlay na tsava ndə mbə kwəsli. ¹⁰ Ma ntsaa di ngwarməhiyəy, ghəci na ntsa mbə wan pi. Tsava ndə kiy, kwəma tifa dzaa tərəmbəə dzəmbəə *kwəma jikir naw. ¹¹ Ma na ntsaa di ma kwəma ngwarməhiy mbə nəw Yesəw vay, mbə kwəsliy na tsava ndə ki. Mbə kwəsli dza naa dza dza ci, kala sənay ma kwa pətsa dza na, sa nzana mba'a kwəsli ghwəlfay.

¹² Ma kwəma tsasliwəy ya na kwəma na tiy ndərazhi yay, sa nzana, gwa'a gwa'a Hyala

pəlayŋwəy jikir tsa mənti ghwəy mbə nəfə tsa nzə, tə sləni mənti Kəristəw. ¹³ Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tifa ghala kwatarjata. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy gwəlay, sa nzana, mba'a ghwəy təfanakən kaa *ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.

¹⁴ Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma na ti bay ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy sənay Didi Hyala. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tifa kwatarjata. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na ti dibay gwəlay, sa nzana, lə bərçi va ghwəy mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala mbə nefer ghwəy. Dzəghwa, mba'a ghwəy təfanakən kaa ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.

¹⁵ Ka səkwa nzəghə ghwəy ta nzəy tsa tikə tə hidī ni, ya ta shiy jəw mbə shi tikə tə hidī ma. Mba'a kə nzəghə ndəə səkwa ta nzəy tsa tə hidīy, ka dī Didi Hyala na mbə nəfə tsa ciw. ¹⁶ Ma na shi tikə tə hidī gwanashi, shiy nja shi gəmgəm ni maw vəgha ndə ngəri, lə məni mətsə ta shi tə hidī, lə kəli ghən kiy, va Didi Hyala səkə niva shiyəw. Tikə tə

hidī səkə ghəshi. ¹⁷ Kar hidī lə shi məni mbəzli va mətsə ti shi gwa'ay, ta kədishi dza ghəshi. Ma na ntsaa məni kwəma njasa dī Hyala kiy, tə ghwəməy dza naa nza pa' kwa ndimndim.

*Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va ka jaka Yesəw *Kəristəw?*

¹⁸ A ndərazhee, ndal tərmbə vəghwə ta kərə hidīw. A ghwəy niy favə, ma kə məndi niy niy: «Ghala pətsa dza hidīy nza ndəkəwə ta kərəy, ta səkə dza ndə jaka tsa Kəristəw» kə məndi niy ni. Avənay sənənva kiy, kwal mbə ka jakahi Kəristəw tifa, sa səkəshi ghəshiw. Avə va tsəgha sənay ghwəmmə kiy, a vici va səkəta nana ki, pə ghwəmmə. ¹⁹ Ka jaka Yesəw vay, mbə ghwəmmə səvəri ghəshi. Sa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə karkar niy, va tsəgha barvashi ghəshi mbə ghwəmmə. Mba'a kə ghəshi niy nza ka mbəzli mbə ghwəmmə karkar ni nzay, ka dza ghəshiy səvəri shi mbə ghwəmmə nzaw. Ma sa zlammə ghəshi vay, ta mbəə citi nza tsa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə na.

²⁰ Ma ghwəy ta na na ghwəyəy, a Yesəw Kəristəw fambəŋwəy Safə tsa ci mbə nefer ghwəy, mba'a ghwəy sənata kwəma katarj na

gwananwøy. ²¹ Sa sënata ma ghwøy kwëma katan na tsasliwøy ya kwëma tsasliwøy ya na kiw. Sa nzana, mba'a ghwøy sënata na katan na va kwëma, zhini mba'a ghwøy sënay, dzërvë mbë na katan na kwëmaw, pë ghwøy. Va tsëgha tsasliwøy ya. ²² A ndë dzërvë kia? Ya wa ntsaa ni Këristëw Ntsa tivë Hyala na Yesëwëw, këy, ghëci na ndë dzërvë, ghëci na ndë jaka tsa Këristëw ki. Ntsaa zlëbavë ma kar Dëmmë Hyala va, ghëshi lë Zëghwë nzë. ²³ Sa nzana, ya wa ntsaa zlëbati ma Yesëw ka Zëghwë Hyalay, zlëbavë Dëy Yesëw tsa va na kwërakwëw. Ma ntsaa zlëbavë: «Zëghwë Hyala na Yesëw!» këy, aa sënay Didi kwërakwë. ²⁴ Ghënzë tsëgha kiy, kwëma favë ghwøy va ghala kwatanatay, mëntim mëhërliy dzëkën wëzë, mba'a ghwøy kësëvë mbë nefer ghwøy. War mba'a pë ghwøy kësëvë kwëma gha ghwøy vaa favë wëzë mbë nefer ghwøyëy, ghalaba na, mbëzli jakëjakë ni nza ghwøy lë Yesëw, mba'a lë Dëy kwërakwë ba. ²⁵ Ma kë Këristëw kaa kwëma gëzëkëmmë nay: «Ta ndanwøy piy tsa këdi ma dzëë» kë.

²⁶ Kwëma tsaslitënwøy ya nay, dzëkën mbëzliy ngëdinwøy va, ta zamtënwøy

tsaslitee. ²⁷ Na na ghwøy tala kiy, a Yesëw ndanwøy *Safë tsa Hyalaa dzëmbë nefer ghwøy. Njana nzana, mba'a Safë tsa Hyala mbë nefer ghwøy tsëgha kiy, kwal tsa ghwøy tifa lë pëla tsahwëti ndë bënijwøy kwëma ghwëlaw. Sa nzanay, mbë bënijwøy kwëma di Hyala gwanata na Safë tsa nzë va. Ni ghwøy shi bënijwøy na vay, shi katan ni na ghëshi, dzërvë dzar mbë shi ya jëwëw. Va tsëgha kiy, nzëyiwøyëm jakëjakë lë Këristëw, njasa banavënwøy Safë tsa Hyala va.

²⁸ A ndërazhëe, garënwøyëm të jakë tsa jakënwøy ghwøy va lë Këristëw mbë nefer ghwøy, vantaa ghwëmmë taa hazlëni ta nza, fëca ka na sëäkë. Kala dzaa ha'wëw mënimmmë kwa kwëma ci, fëca dza naa sëäkë. ²⁹ Na na ghwøy kiy, a ghwøy sënay ntsa slar tsa na Këristëw pë ghwøy. Va tsëgha na kiy, sënay të ghwøy, ya wa ntsaa mëni kwëma slar nay, Zëghwë Hyala na kwërakwë, pë ghwøy.

3

Ndërazhi Hyala nza ghwëmmë

¹ Nighëtim njasa cikëvëri Dëmmë Hyala më ghwëmë di tsa ditëmmë na dikë tsa ci di, pa' ka harëmmë ghëciy ndërazhi ci. Ta na navay,

ndərazhi ci nza ghwəmmə katanj. Va tsəgha mbə ma mbəzliy nəw ma Yesəw sənammə, ka ndərazhi Hyala, sa nzanay, sənata Hyala ghəshi kwərakwəw.

² A madigahira, nana diy, ndərazhi Hyala mənimmə ghwəmmə. A na kwəmaa taa nza kwa kwəma, nda njaa dza ghwəmmə nzay, sənata nava ghwəmmə diw. Na sənata ghwəmmə gwa'a tsəghay, sa ka Yesəw *Kəristəw tsahwəyəy, ta nza dza ghwəmmə njasa dza na vaa nza ghalaba. Sa nzanay, ta nay dza ghwəmmə njasa dza pa ciy nza wəzə wəzə.

³ Ya wa ntsaa fəy ghən tsa ci gəzlinjə ta nza njasa nza Kəristəw kwərakwə kiy, mba'a mənti ghən tsa ci dəwdəw, njasa nza Yesəw Kəristəw va dəwdəw kwərakwə ki.

⁴ Ya wa ntsaa məni *kwəma jikir na gwa'ay, fətiy dī ma tsava ndə ta *kwəma pəhəti Hyala. Sa nzanay, məni kwəma jikir na na, dī ma fəti va kwəma pəhəti Hyala na. ⁵ A ghwəy sənay kiy, ta yabanti kwəma ghwəmmə jikir na səkəy Yesəw Kəristəw tikə gwa'a tsəgha, ma ghəci na nacy, kwəma jikir na və ya jəwəw.

⁶ Ghənzə tsəgha kiy, ntsaa jakəy kwagwa'a lə Yesəw Kəristəw mbə nəfə tsa ciy, aa zlata məni kwəma jikir na. Ma na ntsaa

nəw lə məni kwəma jikir nay, səkə tsava ndə nay Yesəwəw, sənay Yesəw na dibaw.

⁷ A ndərazhee, ka zləba ghwəy məndiy ngəđinjwəy ma, ya wa ntsaa mənti kwəma slar nay, ntsa slar tsa na tsava ndə, njasa nza Yesəw Kəristəw vaa ntsa slar tsa kwərakwə. ⁸ Ma na ntsaa nzəyəy war mbə məni kwəma jikir nay, tsa *ndə jaka tsa Hyala na tsava ndə. Sa nzanay, ndə məni kwəma jikir na na ndə jaka tsa Hyala naci ghala kwatanjata. Va tsəgha səkəy Yesəw Zəghwə Hyala tikə tə hidī ta mbə zamtī sləni ndə jaka.

⁹ Ma na ntsaa mənīy ka Zəghwə Hyala naci kiy, ka nəw na lə məni kwəma jikir na ghwəlaw. Sa nzanay, lə piy tsa səkə va Hyala na mbə nəfə tsa ci. Ka mbay naa nəw lə məni kwəma jikir na ghwəlaw. Sa nzanay, Dəy na Hyala. ¹⁰ Avānay, njasa təhəvərivashi ndərazhi Hyala lə ni ndə jakə tsa Hyala: War mba'a kə ndə kala dī məni na wəzə na kwəma, kala dī mətse tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw ghəciy, tsava ndə na, mənīy ka Zəghwə Hyalaw.

«Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy!» kə Hyala

¹¹ Avanta kwəma gha ghwəy favə ghala

kwataŋata: «Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy» kə Yesəw. ¹² Nəghətaa ghwəmmə mənī shiy nja *Kayən ma. Ghəci na naci, zəghwə ndə jaka tsa Hyala, jikir kwəma tsa niy nza na. Dza na mba'a pəsliti zəmbəghəy. Ma kwəma pəsliti na zəmbəghəy tsa va tiy, sa nzana kwəma wəzə na zəmbəghəy mənī, ma ghəci ghəci Kayən naci ki na, *kwəma jikir na ghəciy mənī.

¹³ A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, ya əy dī ma mbəzliy nəw ma Yesəw mətse ghwəyəy, əntaa mənīŋwəy nja maŋa ma. ¹⁴ Ghwəmmə na na ghwəmməy, a ghwəmmə sənay, mbəzli bəkwə bəkwə ni niy nza ghwəmmə. Dzəghwa nana na, mba'a ghwəmmə satim mbə mətī, mbə piy ghwəmmə ki. Tə wa sənay ghwəmmə mbəzli mbə piy nza ghwəmmə pə ghwəmməy, tə sa nzana mbə dī kwəma ngwarməhimmə ghwəmmə. Ma ntsaa dī ma kwəma zəmbəghəy vay, ntsa mətī mətī tsa na tsava ndə ghwəlay. ¹⁵ Ma ntsaa dī ma kwəma zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kiy, ndə bəkwə mbəzli na tsava ndə. A ghwəy sənay, war mba'a kə ndə, ndə bəkwə mbəzliy, kwəməvə piy tsaa kədi ma tsava

ndəw. ¹⁶ A Yesəw *Kəristəw dītəmmə, dzəghwa na mba'a səkəy mətīy tə ghwəmmə. Ava tə kwəma ci va dza ghwəmmə sənay, njasa ka ghwəmmə dī kwəma ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw kwərakwə, ta mbə ghwəmmə zləbavə, ya mətī ta kwəma shi. ¹⁷ Sənzənvay, mba'a kə ntsa nza shiy və tərəŋwəy nay tsahwətī zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kala shiy və, dzəghwa kala zhanci hwər tsa ci ti ya jəw, gar katay ghəciy, njaa njaa ka ntsa tsəgha tsa va mbə ni na: «Mbə dī Hyala nzee lə nəfə tsee kwətīŋ» kə kia? Tibaw. ¹⁸ A ndərazhee, əntaa ghwəmmə dzaa gəzə a ghwəmmə dī nihwətī mbəzli, pə ghwəmmə kwataka lə miy gwa'a tsəgha ma. Əhəŋ, ə pə ghwəmmə dī mbəzli mbə nəfə tsa ghwəmmə katan, katan. Ka ci dī tsa vaa səvəri lə mənī kwəma wəzə na kaa mbəzli.

Njasa dza ghwəmmə mbay garə kwa kwəma Hyala kala hazləni tiba

¹⁹ Mba'a pə ghwəmmə dī nihwətī mbəzli tsəgha kiy, ti dza ghwəmmə sənay, mbəzliy nəw kwəma katan na nza ghəy, pə ghwəmmə. Dibay, ghənzə na kwəmaa dzaa bəmmə bərēci, ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tiba. ²⁰ Sa nzana,

ya ə bəmmə nəfə tsa ghwəmmə fəti ta kwəma jikir tsa mənti ghwəmməy, ka dza her ghwəmmə kwa kwəma Hyalaw. A ghwəmmə sənay, a Hyala tanəti nefer ghwəmmə tə sənata kwəma. Kwəma tifa kala sənata gwa'a gwa'aw. ²¹ Ava tsəgha na nava ki, madigahira, kala bəmmə fəti kə nəfə tsa ghwəmmə ta kwəma jikir tsa mənti ghwəmməy. A bərci va ghwəmmə ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tifa ki. ²² Ya nimaba shiy dəw ghwəmmə va Hyalay, ta ndammə shi va dza na kwərakwə ki. Sa nzana mbə dī fəti ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə na məni nžə, ka məni kwəmaa təbanta ba. ²³ Avadata kwəma gəzəkəmmə na, ta məni: Ə pə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw *Kəristəw Zəghwə nžə. Ka dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə njasa gəzəkəmmə Yesəw Kəristəw va. ²⁴ Ntsaa dī fəti ta kwəma gəzəkə Hyala məniy, a jakəy lə Hyala, mba'a Hyala jakəta li kwərakwə. Lə Safə tsa nžə va dəwdew tsa ndammə Hyala, sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, pə ghwəmmə.

4

*Njasa dza ghwəmmə sənay təhəvəri *Safə tsa*

*Hyalalə tsa *ndə jaka tsa Yesəw *Kəristəw*

¹ A madigahira, mba'a kə ndə səkəy dzəmbə ghwəy, lə Safə tsa Hyala nžee, kəy, əntaa ghwəy zləba kwəma ci war tsəgha ma. Ə pə ghwəy dzaa naghəmti wəzə, ta mbə ghwəy sənay nda Safə tsa Hyala na sa və katanj katanj, ka ghwəy gha zləba. Va wa gəzanjwəy ya tsəghay, sa nzana, dənshi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə tsahwəshi dzəti hidī nana. ² Avana njasa dza ghwəy sənay, a Safə tsa Hyala va ndə pə ghwəy: Ya tsamaba ndə na ntsaa dzaa ni: «A Yesəw Kəristəw mənti ghən tsa ci ka ndə, mba'a səkəy tikə tə hidī» kəy. Ava ghəci na ntsa nza Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci. ³ Ma ntsaa ni: «Zhəghəy Yesəw ka ndə ngəri, mba'a səkəy tikə tə hidīw» kəy, tsava ndə na, Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciw. Safə tsa səkə va ndə jaka tsa Kəristəw na sa mbə nəfə tsa ci. A ghwəy niy favə: «Ta səkə dza na» kə məndi niy ni. Aa səkəy dzəti hidī nana ki.

⁴ Na na ghwəy tala kiy ndərazhiyay, mbəzli Hyala nza ghwəy, a ghwəy 'wəshəmti ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa nzanay, bərciba mbə Safə tsa Hyala va mbə ghwəy na kən safə tsa mbə mbəzliy nəw ma Yesəw. ⁵ Ka gəzə

3:21 3:21 2:28 **3:22** 3:22 Zhj 15:16 **3:23** 3:23 Zhj 2:23; 13:34 **3:24** 3:24 4:13; Zhj 14:16; 15:5; Rm 8:5, 9, 14 **4:1** 4:1 2:18; Mt 7:15; 1Tes 5:21 **4:2** 4:2 Zhj 1:14; Rm 10:9; 1Kwər 12:3 **4:3** 4:3 2:18, 22 **4:4** 4:4 5:5 **4:5** 4:5 Zhj 3:31

kwəma Hyala ka dzərvə vay, mbəzliy nəw kwəma tikə tē hidī na ghəshi, sa nzana kwəma shi tikə tē hidī ni na shi kwəma gəzə ghəshi kiy, va tsəgha fə mbəzliy nəw ma Yesəw ghən ta fa kwəma gəzə ghəshi va. ⁶ Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, ndərazhi Hyalaa gə ghwəmmə. Va tsəgha kiy, ntsaa sənata Hyala na, ta fa kwəma gəzə ghwəmmə dza na. Ma na mbəzliy kamaa shi Hyalay, ka fa kwəma gəzə ghwəmmə ghəshi ya jəwəw. Ava tsəgha dza ghwəmmə mbay tihəvəri mbəzliy gəzə kwəma lə Safə tsa Hyala dəwdew tsa, lə mbəzliy gəzə kwəma lə safə tsa ndə dzərvə.

Tə dī tsa dītəpə Hyala sənay ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə

⁷ A madigahira, dī pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə. Sa nzanay, va Hyala səkə dī. Ya wa ntsaa dī Hyala, ka dī nihwəti mbəzliy, Zəghwə Hyala na tsava ndə, aa sənata Hyala. ⁸ Ma ntsaa dī ma Hyala, kala dī nihwəti mbəzliy, sənata Hyala tsava ndə na ciw. Sa nzanay, dī na Hyala də'wə ghən tsa nzə. ⁹ A Hyala ghwənikə Zəghwə nzə dzəti hidī, zəkəwəti ghəci və, ta mbə ghəciy

ndammə piy tsa kədi ma. Kwəma mēnti na va tsəghay, aa cikəvəri dī tsa dītəmmə na wəzə wəzə. ¹⁰ Avana dī njasa njana: Sa nzana mba'a ghwəmmə dīti Hyala pərba ghwəmmə naw. Əhəj, sa nzana ghənzə saa 'waa dītəmmə pərba ghənzə. Dza na mba'a ghwənikə Zəghwə nzə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmmə kwəməvə pəli kwəma ghwəmmə jikir na tə mbərkə mēti ci.

¹¹ A madigahira, njana nzana tsəgha Hyala dītəmmə kiy, ə pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə kwərakwə ki.

¹² A ghwəmmə sənay, ndə tifa mba'a səkə nata Hyala njasa nzanaw. Ya tsəgha nzə, mba'a pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə, jakəjakə na Hyala lə ghwəmmə. Ghalaba kiy, dī tsa nzə va na aa kwəməvə bərzi mbə nefer ghwəmmə.

¹³ Sa ndammə Hyala va Safə tsa nzə dəwdew tsay, ti sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, jakəjakə ghənzə lə ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə. ¹⁴ Ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, a ghəy nay lə mətə ghəy, dəmmə Hyala ghwənikə na Zəghwə nzə ta səkə ta mbəli mbəzli tē hidī. Va tsəgha gəzə

ghøy kaa mbözli katanj na kwöma va, pø ghøy. ¹⁵ Ya tsamaba ndø zløbati na: «Zøghwø Hyala na Yesøw» køy, jakøjakø na Hyala lø tsava ndø, ghøci kwørakwø na, jakøjakø ghøci lø Hyala. ¹⁶ Na na ghwømmøy, a ghwømmø sönay, a Hyalaa ðimmø, pø ghwømmø, mba'a ghwømmø zløbavø ði tsa nzø va.

Di na Hyala. Ma ntsaa ði nihwøti mbözli, ka ði Hyalay, tsava ndø na jakøjakø na lø Hyala, jakøjakø Hyala li kwørakwø. ¹⁷ Mba'a kø ði tsa citømmø Hyala va mbø ghøra sløni njasa ði na mbø nefer ghwømmøy, njasaa niy nza nzøy tsa Yesøw *Køristøw va tikø tø hidfi niy nzay, tsøgha dza tsa ghwømmø nzøy nza ghalaba kwørakwø. Ka dza hazløniy ghørammø kwa kwøma ci føca dza naa basø ngwøvøø dzøkøn mbözli kiw. ¹⁸ Ma ntsaa ði Hyalay, ka nza hazløni mbø næfø tsa ci ya jøwøw. Sa nzanay, gwa'a gwa'a ka ði tsa Hyala va katanj tsa bøkøvøri hazløni mbø næfø ci. Mba'a kø ndøø hazløniy, kwømavø ghøra sløni ði tsa Hyala va mbø næfø tsava ndø njasa ði naw. Ta køsø dza ngwøvø. Sa nzanay, tø kwøma hazløni søkø ngwøvøø dzøkøn ndø.

¹⁹ Ma na na ghwømmøy, a ghwømmø ði nihwøti mbözli, ka ði Hyala. Sa

nzanay, pørbø Hyala 'wa naa ðitømmø. ²⁰ Mba'a kø ndø ni: «Mbø ði Hyala nzee!» kø, dzøghwa kala ði ma møtsø mbözli ghøciy, dzørvøø slasla tsava ndø, ka ði Hyalaw. Kwa vøghwø tsa nzana kala ði mbözli ghøci, ghøshi shi nashi na kwa møtsø ciy, njaa ka na mbø ðiti Hyala nanzø, ghønzø sa søkø ma naa nataa? ²¹ Ma kø Yesøw dø'wø ghøen tsa ci kaa kwøma gøzøkømmø na ta møniy: «Ma ntsaa ni mbø ði Hyala nzee køy, ði køø ði ngwarmøhiy mbø næw Yesøw kwørakwø!» kø.

5

Njasa dza mbözliy næw Yesøw 'wøshamti kwøma tø hidfi

¹ Ya tsamaba ndø zløbati na mbø næfø tsa ci: «Yesøw na *Køristøw tsa tivø Hyala va ta mbølipø» køy, Zøghwø Hyala na. Ghønzø tsøgha mba'a kø ndøø ði kwøma Døyøy, ta ði kwøma nihwøti ndørazhi yakø Didi tsa va dza na kwørakwø. ² Vanay njasa dza ghwømmøø sönay mbø ði ndørazhi Hyala nza ghwømmø, pø ghwømmø: War mba'a pø ghwømmø mbø ði Hyala, ka ði føti ta kwøma gøzøkø nay, mbø ðishi nza ghwømmø. ³ Ma kwøma ði tsa næ ghwømmø va, a ghwømmøø ði Hyala, pø ghwømmøy, ghønzø na ði føti ta kwøma gøzøkø na møni nzø. Talay, 'yahø'yahø

na dī fəti ta kwəma gəzəkə Hyala va mənī nzə va ghwəmməw. ⁴ Sa nzana, ya wa ntsaa mənīy ka Zəghwə Hyalay, ta mbay dza naa 'wəshamti bərci shi tə hidī ni. Sa nzana mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw, va tsəgha dza ghwəmmə mbay 'wəshamti bərci shi tə hidī. ⁵ Wa tsahwəti ntsaa dzaa mbay 'wəshamti bərci shi tə hidī ni kia? Ghəci tība kala war ntsaa zləbati mbə nəfə ci: «Yesəw na Zəghwə Hyala» kəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kwəma Yesəw *Kəristəw*

⁶ A Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci səəkəy dzəti hidī, mba'a dzarəy kwa yam *batem, mba'a miymiy ci shəkəshi ghala pəəsli məndi va. Kwataka dzar kwa yam batem dzarəy na gwa'a tsəghaw, a shəkamti miymiy ci dība. Dzəghwa *Safə tsa Hyala dəwdew tsa də'wə ghən tsa ci, mba'a gəzəkəŋəy kwəma va: «Katan na tsəgha» kə. Ma Safə tsa Hyala naci, ka sla dzərvə naw. ⁷ Mahkan na shiy cimmə, Zəghwə Hyala na Yesəw katan, kə ghəshi. Ma shi vay: ⁸ Ana Safə tsa Hyala, lə yam, mba'a miymiy. Ma ghəshi mahkanavashiy, kwəma kwətiŋ na na sa shi. ⁹ Mba'a kə ndə ngəri ndəghakən fətiy dzəkən kwəma nata

nay, kar ghwəmmə zləba tsəgha na, pə ghwəmmə. Fəti ndəghati Hyala də'wə ghən tsa nzə kiy, aa tanjəti fəti ndəgha ndə ngəri. Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nzə ndəghakən na fəti vaa dzəkən Zəghwə nzə va tsəgha ki. ¹⁰ Va tsəgha na, ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyalay, war ta zləbavə fəti ndəghati Hyala va dza na mbə nəfə tsa ci: «Katan na tsəgha» kə. Ma ntsaa banavə ma nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwa dzərvə dza naa fəy Hyala. Sa nzana, kala zləba fəti ndəghakən naa dzəkən Zəghwə nzə ghəci.

¹¹ Avanta fəti ndəghakən Hyalaa dzəkən kwəma va, a kəy: «Aa ndammə piy tsa kədi ma, səəkə dzar kwa Zəghwə nzə» kə. ¹² Ya wa ntsaa jakəy lə Zəghwə Hyalay, aa kwəmavə piy tsa kədi ma. Ma ntsaa jakəy ma liy, kwəmavə piy tsa vaw.

¹³ Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma va ti, ghwəy mbəzliy banavə nefer ghwəy kaa Zəghwə Hyalay, ta mbə ghwəy sənay katan, a ghwəy kwəmavə piy tsa kədi ma, pə ghwəy.

Kwəmaa dzəkən piy tsa kədi ma

¹⁴ Mba'a pə ghwəmmə dzəghwa kwəma Hyalay, ka dza her ghwəmməw. Sa nzanay, a ghwəmmə

sənay, mbə fa kwəma cə'wə ghwəmmə və na, kama kwəma va ge'i njasa diti na. ¹⁵ Njana nzana mba'a ghwəmmə sənay, mbə fa kwəma cə'wə ghwəmmə və na, pə ghwəmməy, a ghwəmmə sənay kwərakwə kiy, ta ndammə dza na, ya nimaba shi cə'wə ghwəmmə va və, pə ghwəmmə.

¹⁶ Mba'a kə ndə nay tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw mbə mənī *kwəma jikir naa dzaa kama gar mətī ghəci vəy, ə kə cə'wə Hyala ti. A Hyala dzaa banavə piy tsaa kədi ma kaa zəmbəghəy tsa va. Ma kwəma cə'wə gəzee vəy, war ta mbəzliy mənī jikir tsaa kama gar mətī ghəshi və, dza naa nza wəzə. Sa nzanay a kwəma jikir na tifa kwətiŋ gar mətī ndə və. Gəla nava kwəma jikir naa na dza ghwəy cə'wə tiw. ¹⁷ A ghwəmmə sənay, kwəma rəfa rəfa na mənī mənīdi gwa'ay, kwəma jikir na na. Nanzə kiy, kar nihwəti kwemer jikir niy nza tifa na, kala gar mətī ndə və shi.

¹⁸ A ghwəmmə sənay, ya wa ntsaa mənīy ka Zəghwə Hyalay, ka nzəyəy na war mbə mənī kwəma jikir naw. Sa nzanay, war mbə ndəghwə ka Yesəw Zəghwə Hyalaa nza, ka mbay *ndə jakaa kwəmavə kwal tsaa kwəfaghayəw.

¹⁹ A ghwəmmə sənay, na na ghwəmməy, mbəzli Hyala nza ghwəmmə. Ma niy tərmbə mbəzli tə hidī gwanashi na, ni ndə jaka tsa Hyala niva.

²⁰ A ghwəmmə sənay, a Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala səəkəy tikə tə hidī, dza na mba'a ndammə məhərli ta mbə ghwəmmə sənata Hyala katanj na. Dzəghwa mba'a ghwəmmə kwəmavə jakəva lə Hyala katanj na, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw ki. Zəghwə nzə vəy, Hyala katanj na na də'wə ghən tsa ci, zhini ghəci saa bə piy tsaa kədi ma kaa mbəzli difa. Tsəgha.

²¹ Zhini ba kiy ndərazhiyay, mənīm məhərli, vantaa ghwəy dzanwəy dzəmbə ta mbəri. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Kwa baka zliya
tsasliti
Zhanj
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma ntsaa tsasliti zliya nay, gəzə slən tsa ci na mbəw, war a na nə na: «Ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw na» kə. Ma kə mbəzli nashi ki na, Zhanj ntsa ta səfa Yesəw na. Sa nzana nəwər tsa mbə zliya nay, aa dī yəməva lə sa mbə kwa tarja zliya Zhanj va. Dzəkən mbəzli ka slasla dzərvə gəzə na lə dzəkən dī ghən kwa kwal Hyala. Kaa nahwəti mali dikə na ghəshi lə ndərazhi nzə tsasliti Zhanj zliya na. Ma kə nihwəti mbəzli na, ta vəli kaa nihwəti mbəzli Yesəw tsasliti na, kaa mali lə ndərazhi nzə katanj naw, kə ghəshi.

Səkwəpə

¹ Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw tsasli na zliya na kaa ngəja gha mali təravə Hyala, lə kaa ndərazhi gha va dee. Kwataka yən kwətira dīnwəy naw, mbə dīnwəy na ya tsamafa ntsaa sənata kwəma Hyala katanj na gwa'a. ² Sa nza ghwəy lə kwəma katanj na mbə nefer

ghwəy, va tsəgha dīnwəy ya, lə sa nzana, mbə nefer ghwəmmə ghənzə taa nza ya pa' hwəmba.

³ Nza Didi Hyala ghəshi lə Zəghwə ci Yesəw Kəristəw məntəmmə wəzə hwər tsa shi, ka məntəmmə zhəhwər, ka fambəmmə zərkə mbə nefer ghwəmmə. Tsəgha dza shi vaa nza tə ghwəmmə, ghwəmmə shiy nəw kwəma katanj na va, ka dīva kwa jipə ghwəmmə.

*Kwəma katanj na, lə
kwəma dī ghən*

⁴ Ma yənəy, dalala vəshiree, sa favee njasa nəw nihwəti ndərazhi gha kwəma katanj na. Njasa gəzəkəmmə Didi Hyala va mənīy, tsəgha mənī ghəshi. ⁵ A kwajinee

na, ə pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə! Ma kwəma gəzanjwəy ya nay, nahwəti kwəma gəzəkə məndi 'war'war na ta mənīy ghakee tsasliṅwəy tiw. Kwəmaa niy fave ghwəy va kwatanjata na.

⁶ Mba'a pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə, ka dī Hyalay, ghalaba na, mbə dī fəti nza ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va ta mənī. Ma kwəma gha Hyalaa gəzanjwəy kwatanjata ta mənī ghwəyəy: «Dim ghən tsa ghwəy» kə. Ava kwəma dza ghwəy nəw mbə nzəy tsa ghwəy.

⁷ Danj tsahwəshi ka dzərvəə dzəti hidī. Mbəzli vay, ka dī zləba ghəshi a Yesəw *Kəristəw səəkəy tikə tə hidī, ka zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ngəri, kə ghəshiw. Ma ntsaa dī ma vaa zləba tsəgha kiy, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw, ghəci na ndə slaslapə dzərvə ki. ⁸ Va tsəgha na kiy, mənīm məhərli tərənjw. Vantaa sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy nza gəmta, war mba'a ghwəy kwəməvə zhəmə ghwəy gwanata dī na.

⁹ Sənay tə ghwəy, ntsaa fə ma ghən ta nəw kwəma ya hwəmba njasa banavəmmə Yesəw Kəristəw, war dzar kwa tsa ci kwal kwətīy ghəciy dī mənī kwəmay, jakəy tsava ndə ghəshi lə Hyala ya jəwəw. Ma ntsaa nəw kwəma ya hwəmba njasa banavəmmə Yesəwəy, a tsava ndə jakəy lə Didi Hyala mba'a lə Zəghwə nzə. ¹⁰ Va tsəgha nə ya kiy, war mba'a kə ndə səəkəy, ka bəniṅwəy shiy, dzəghwa kala dzaghəvashi shi va lə ni banavəmmə Yesəw Kəristəwəy, əntaa ghwəy taa zləba gəla tsava ndə ghəciy dzakə ghi tsa ghwəy ma! Əntaa ghwəy səkwə ya səkwə nzə ma! ¹¹ Sa nzana, ma ntsaa dzaa səkwətīy, jakə dza ghəshiy nza tə kwəma ci va jikir na lə tsava ndə.

gəzə kwəma

¹² Sənzənva kiy, mbəzliay, danj na nihwəti shi dəe gəzanwəy. Kala dəe tsasliṅwəy shi va tsasli tsasliy dzəti zliya. Ma dī yay, mba'ee tsəhəra vəgha ghwəy də'wə ghən tsee, nza ghwəmmə sləkahwə kwəma kwa mətse kwa mətse, ta mbə vəshi ghwəmmə kərkəta.

¹³ Mbə səkwəja na ndərazhi zhaməja. Zhaməja təravə Hyala va, njasa təravəja na va kwərakwə. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

Səkwəva lə kwa kərni

1:7 7 1Zhnj 2:18 **1:9** 9 1Zhnj 2:23
13-14

1:10 10 Rm 16:17 **1:12** 12 3Zhnj

**Kwa mahkana zliya
tsasliti
Zhanj
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Ma zliya nay, Zhanj ntsa ta səda Yesəw tsasliti na, kə məndi dība. Sa nzanay, aa yəməva lə kwa baka zliya ci. Kaa «Gayəsə» madigay tsa dī na tərəŋw tsatsasliti na, ta mətsahanci bərçi ta məni wəzə, lə ta ka'wə ka məlmə. Mba'a ta tsəhanaghwa səti kwa sləmə madigay, va tsahwəti ntsaa pəla ladamti wəzə tsa kwa jipə mbəzli Yesəw, slən tsa ciy, Diyətərefə.

Səkwəpə

¹ Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw tsasli na zliya na kaa ntsee Gayəsə, madigara tsa deē katanj katanj tsa.

² A madigara Gayəsə, mbə cə'wə nze va Hyala, a gha mbəə mətəhə dza kwa kwəma kwa kwəma ya mbə namaḃa kwəma gha. Ka cə'wə va Hyala, a gha mbəə nza kwəriŋ, njasa nza kwəma mbə nəfə gha va wəzə kwa kwəma Hyala. ³ A nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw səəkə vəgha gha, mba'a ghəshi səəkəə gəzara,

a gha kəsəvə kwəma katanj na va, ka garəŋa ti, ka nəw lə nəfə kwətiŋ, kə ghəshi. Sa gəzəkəra ghəshi tsəghay, dalala vəshiree ta kwəma gha. ⁴ Ma yən, war favə mee njasa nəw ndərazhee kwəma katanj na kwa kwal Hyalay, nahwəti kwəma tība ghwəla mba'a nəfə tsee vəshi ti nja savaw.

Sləni Gayəsə gwəraa təbanati kaa Zhanj

⁵ A ntsee Gayəsə, ghay, e favə mbə tsəva nza gha lə kwal tsa katanj tsa mbə kəti ngwarməhimməə nəw Yesəw. Ya ni ghwəy mbəzli mbə məlmə ghwəy, ya ka məlməə səəkəshiy dzəmbə ghwəy gwa'a, kə məndi. ⁶ Mbəzli kətititi gha vay, ghəshi səəkə naa falŋa tikə, ka gəzə njasa dəhwəshi gha kaa mbəzliy nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy Gayəsəy, ə cə'wəŋee, a gha zhiniy kətitishi njasa təbə na va Hyala, mbə dza ta wə wəshi va. ⁷ Ma kafə tsa kafəshi ghəshi vay, ta gəzanshi kwəma Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli kafəshi ghəshi, kala dī ghəshiy bə shiy va mbəzliy nəw ma Yesəw mbə dza va. ⁸ Ghənzə tsəgha kiy, ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw na, aa təbə ghwəmməə kəti gəla mbəzli tsəgha ni va. Ta mbə ghwəmməə nza jakə li shi mbə ghəra sləni gəzanshi kwəma katanj na va kaa mbəzli ghalaba.

⁹ E niy tsaslanaghə zliya jəwə tsətsə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Ma dza Diyətərefə, sa dī na mənīy ka ntsa dikə tsa mbə mbəzliy nəw Yesəw va na, kala dī ghəciy fa kwəma gəzəkee dzəghwa sləmə ci. ¹⁰ Sa kee tsəhəray, ta cikəvəriŋwəy kwəma ci va jikir na mənī na dzee. Dzərvə ka na vaa slaslaa dzəkən ghəy. Nahwəti *kwəma jikir na mənī na dibay, ka dī naa ka'wə ya ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw sa ka ghəshiy səəkə və dibaw. Ya ə dī nihwəti mbəzli ka'wəshi na, ka makə mbəzli va ghəciy nza va ka'wəshi, ka tihəshi səvəri mbə bəsəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

¹¹ A ntsee Gayəsə, ma pə ghaa mənīy, ka bəni nəw kwəma ntsaa mənī kwəma jikir na gha ma, kwəma ntsaa mənī na wəzə na kwəma pə ghaa bəni. Sa nzanay, ntsaa mənī kwəma wəzə na na, ntsa Hyala na tsava ndə. Ma ntsaa mənī war kwəma jikir nay, sənata Hyala tsava ndəw.

¹² Ma na Demetəriyəsə kiy, ya tsamaba ndə gwa'a na, war mbə fal na. Ya kwəma katanj na va mənī nay, war mbə ci kwəma ci wəzə na naa səvəri. Ya ghwəmmə na, mbə gəzə ghwəmmə: «Ntsa katanj tsa na» pə ghwəmmə. A gha sənay kiy, ka sla dzərvə ghwəmməw.

¹³ Sənzənva kiy ntseyey, danj na nihwəti shi dee gəzəŋa. Kala dee tsasliŋashi, tsasli tsasli dzəti zliya. ¹⁴ Ma dī yay, kwa kwəma jəw na mba'ee tsəhəra vəgha gha də'wə ghən tsee, ma nza ghwəm sləkahwə kwəma ghwəm kwa mətə sə kwa mətə sə.

¹⁵ Nza Hyala ndəŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Mbə səkwəŋa na madi-gahiŋa tikə. Nza gha səkwətəra madigahimmə kwətīŋ kwətīŋ tsa shi kwərakwə ki. Ava tifa kərayee, nza gha nza.

Səkwəva

Zliya tsasliiti Zhəwdə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kaa slən ntsaa nəw Yesəw tsasliiti Zhəwdə. Kwəma gwəra naa tsasli zliya na tiy, ta gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy bənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə, ta mbə mbəzliy nəw Yesəw ndəghwə ghən tsa shi və shi.

Tərənjw gəzəkə Zhəwdə kwəmaa dzəkən shi, ka gəzə njasa dza Hyalaa slanshi ngwəvə (kwəshala 3-16). Dzəghwa diba ki, ka gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəyshi jarjar kwa kwal Hyala (17-23).

Ma tə kwa kərnī ki na, dza Zhəwdə ka fal Hyala kwa mbəlīpə.

Səkwəpə

¹ Yən tsasliñwəy na zliya na, yən Zhəwdə, ndə ghəra sləni kaa Yesəw *Kəristəw. Yən na yən zəmbəghəy Zhakə. Kaa ngəñwəy ghwəy shi diti dəmmə Hyala va tsaslee zliya na, ghwəy ghwəy shi harvə na va ta nza ghwəy ka mbəzli nzo. Mba'a fəyñwəy kaa Yesəw Kəristəw.

² Məntəñwəy zhəhwər tsa nzo Hyala, mba'a ndəñwəy zərəkə mbə nzo tsa ghwəy, mba'a fəmbəñwəy dī tsa nzo mbə nefer ghwəy tərəñw dibə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən
mbəzliy bənipə nəw kwal
Hyala dzar kwa dzərvə*

³ A madigahira, tərəñw səəkē mbə dī tsasliñwəy zliya ta gəzəñwəy kwəmaa dzəkən mbəli tsa mbəlītəmmə Hyala gwanammə. Sa dītee tsəgha ki na, mbay yaa nzəyraw, wəzəba tsasliñwəy ya zliya na, pən, ta bəñwəy bərēci nza ghwəy mbəə jhəva ta kwəma wəzə na va bənavə ghwəy nefer ghwəy. Kwəma wəzə na vay, Hyala bənavəshi na kaa mbəzli nzo, ka dza naa mbəərəva ya pa' hwəmbaw.

⁴ Sa wana gəzēē tsəghay, sa nzana mba'a mbəzliy dī ma fəti va va Hyala ghələmbəvəshi mbə ghwəy. Dza ghəshi ka zhəghə gəzə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala. A Hyala ndapə kwal tsaa mənī ya namaba kwəma ha'wə ha'wə na, kə ghəshi. Mbə kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, a ghəshi ndəghamti Yesəw *Kəristəw ntsa ghwəmmə dikə tsa, zhini ghəci mazə tsaa sləkəmmə kwətiy. Kwatanjata tsasliiti mənđi mbə Zliya Hyala, ta basanakənsi ngwəvə dza

Hyala kaa gəla mbəzli va, kə məndi.

⁵ Ya tsəgha sənashi ghəwəy shi dzee ni ta gəzanəwəy kwəmaa dzəkən shiy, ta zazavəŋwəyshi dee difa. Niy nzay, a Kwa sləkəpə niy kəətiti ka *Izərayel, mba'a bəkəvəriishi mbə hidī ka *Ezhipətə. Ləy hwəm kwəma va na mba'a nihwəti mbəzli niy nza mbə shi, kala banavə nefer shi kaa Hyala. Dzəghwa Hyala mba'a bakwamti niva mbəzli. ⁶ Nihwəti ka kwal Hyala kwərakwəy, mba'a Hyala niy banavəshi bərçi na, ka dī tədanakən ghəshi kaa na Hyala va. Mba'a ghəshi barvashi tə pətsaa fəyshi Hyala. Sa mənti ghəshi tsəgha na, dza Hyala mba'a kəəsəvəshiy tsagh-washi kwa dəŋw, mba'a fəyshi tə pətsa tərkwəsl kwəsl tsa, tifa dza ghəshiy nza ya hwəmba, pa' fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli. ⁷ Zəzətim dzəkən məlmə *Sədəm lə məlmə *Gwəməər mba'a nihwəti məlməhi vəgha shi difa. Mbəzli mbə məlməhi vay, ghwərghwər niy məni ghəshi nja ka kwal Hyala va, ka məməni shi gəmgəm ni, shi kama ndə ngəri gar mənishi. A Hyala shəkambəshi mbə ghwəə kədi ma ya pa' hwəmba. Kwəma vay, sətəiy tsəhaghwa na kwa

sləmə mbəzli nəghətaa ghəshi məni shi tsəgha ni.

⁸ Ya tsəgha nzə kiy, mbəzliy səkəshi vaa dzəmbə ghəwəy na, tsəgha məni ghəshi shiy, sa ka ghəshiy dzay, ka məni ghwərghwər, tsəgha shiwti ghəy shiw, kə ghəshiy ni. Ka zləba ghəshi Hyalaa sləkəshiw, ka ghəshiy dza na, ka fə ndərəə dzəti mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsəərəshi. ⁹ Ya Mishel, ghəci mazə tsa ka kwal Hyala gwanashiy, niy tsəərəhwə *ndə jaka tsa Hyala naw. Niy nza kwatanay, a ghəshi niy zləghwəhwəvashi lə ndə jaka tsa Hyala ta mbəri tsa *Məyizə. Niy kəliti ghən tsa ci Mishel mbə kwəma va kiw, niy banavə fəti na lə gəzə kwəma gəmgəm na kaa ndə jaka tsa Hyalaw. War nza Ndə sləkəpə məni ngwəvəə dzəkən gha, na kwəmaa niy gəzanci na. ¹⁰ A na mbəzli va kiy, ə tsəərə ghəshi shi sənashi ma ghəshi, ka məməni shiy pəmshi pəmshi nja shi mbə gamba. Shiy dzaa zamtishi na niva shiy. ¹¹ A ngərə'wə dzaa nza kən shi, sa nzanay, səəbə *Kayən nəwvə ghəshi. Səəbə *Balam nəwvə ghəshi difa, ka məni kwəma jikir na nja saa niy məni Balam va, ta mbə ghəshiy kwəməvə

1:6 6 1Pi 3:19-20; 2Pi 2:4 1:7 7 Ghava 19:1-24; 2Pi 2:6 1:8 8 2Pi 2:10

1:9 9 Nəw 34:6; Zak 3:2; 2Pi 2:11; Mikayel: ShiZhŋ 12:7 1:10 10 2Pi 2:12

1:11 11 Kayən: Ghava 4:3-8; 1Zhŋ 3:12; Balam: Bəla 22:7, 17; 1Pi 2:15; Kwərə:

gəna. War njasa niy zhini *Kwəre va ghənəy, tsəgha zhini ghəshi ghən kaa Hyala kwərakwə, va tsəgha bəkwə ghəshi.

¹² Ghala vəghwə tsa ka ghwəy basəjwəy ta zəmə shiy jakəjakəy, nja rədaa tekwatəvata va tə kwəban ka ghəshiy nza mbə ghwəy. War shiy ka ghəshiy sa jakə lə ghwəy. Kar ha'wə nza kwa mətəshiy shi ya jəw nzəw. War dzəkən tsa shi ghən ka ghəshiy zəzə gwa'a tsəgha. Ghala mbə shi lə kwələbiy nza va ngəri ni ka safə səəkəə pamtishi, kala nzəmə van ghəshiw. Ghala mbə shi lə fəhiy ya ma va, ya ə mənəy vəghwə tsa ka ghəshiy ya tiw. Ghala mbə shi lə fəhi lakəmə məndi kwa hidfi lə hililijə shi ta, mba'a ghəshi ghwəlishi hyanəw. ¹³ Ghala mbə shi lə yam dazləbə dazləbə niw. Kwəma shi va ha'wə ha'wə nay, tə ngwəlata ka naa nza nja məshəni. War nja sasərkwəə da danjərə va dzar tə ghwəmə na ghəshi. Mbəzli vay, a Hyala gwəmanatishi pətəsa dza naa kəəlishi kwa, mbə kwəslitərkwəsl kwəsl na, tifa dza ghəshiy nzəy pa' kwa ndimndim.

¹⁴ Ghala kwatanjata niy nzay, a Henəkəwə, kwa kwanja jijiy *Adam niy gəzəkə kwəma cinti Hyalaa dzəkən mbəzli va. Ma kə ni niy: «Mbə səəkə na Ndə

sləkəpə lə ka kwal Hyala ci danj tərənəw. ¹⁵ Ta mənəi ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi səəkə na. Ta basanakənsi ngwəvə dza na kaa mbəzliy zləba ma nəw Hyala gwanashi, tə mbərkə shi gəmgəm ni gwanashi mənəti ghəshi kaa ngəci. Sa nzana shi mənəti ghəshi vay, ghən zhini ghəshi kaa Hyala. Ta basanakənsi ngwəvə dza Ndə sləkəpə kaa mbəzliy ha'wə ma va tə Hyala, tə mbərkə kwemer gəmgəm ni va gazəkən ghəshi kən» kə niy ni. ¹⁶ Ava ghəshi na shi gəzə Henəkəwə va kwəma vaa dzəkən shi. Ya hwəmbay, war tifəmmə ka gha kəsashi, war ka ngwənəngwəni. Ya nimaba shi di vəgha shiy, war ə ka ghəshiy mənishi, jəw ka ghəshiy gəzə kwəmaa kəli ghən tsa shiw, ka ghəshiy dzay, ka dakə mbəzli nza mbəzli mbəə zləba mənəi kwəma di ghəshi va.

Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw mənəi lə mbəzli ghəngəhən ghəngəhən

¹⁷⁻¹⁸ Ghala kwatanjata, a ka kwal Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw niy gəzanjwəy kwəmaa dzaa məniva. Ma kə ghəshi niy niy: «Ge'i lə kwa kəni vəghwəy, ta tsahwəshi dza mbəzli, ka ghəshi dzay, ka sawanjwəy, ka mənəi kwəma gəmgəm na di vəgha shi»

kə ghəshi niy ni. Na na ghwəy kiy madigahiray, əntaa ghwəy zamti ghən ta kwəma shi va ma. ¹⁹ Mbəzli vay, ghəshi naa faghwa tihəva kwa jipə mbəzli. Zəzə kwəma tə hidfi na sa mbə ghən shi, *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa shiw.

²⁰ A na na ghwəyəy madigahiray, ə pə ghwəy jihəva ta kəətiva kwa jipə tsa ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəməvə bərci tərəjw mbə kwəma Hyala na dəwdew na banavə ghwəy nefer ghwəy. Ya hwəmbay, ə pə ghwəy cə'wə lə bərci Safə tsa Hyala dəwdew tsa. ²¹ Mbə nzəy tsa ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ta dī tsa dītəjwəy Hyala ma. Tsəgha pə ghwəy nzəy jwəy kala ndəghə vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəhwər tə ghwəmmə, mba'a ndammə piy tsa kədfi ma.

²² A nihwəti mbəzli tibay bakə bakə na ghən tsa shi, zhəjwəy tə hwər tsa ghwəy ta gəla mbəzli va. ²³ Nihwəti bay, kwəmaa dzaa bəghəshiy dzəmbə ghwə na sa məni ghəshi. Ə pə ghwəy kəətishi va nəghətaa ghəshi dzashiy dzəmbə ghwə. Nihwəti mbəzli dibay, kala zhəjwəy hwər tsa ghwəy ti shi, kala hazləni va nəghətaa ghwəy shikəjwəy dzəmbə kwəma shi va jikir na, pə ghwəy taa nza.

Ya kwəbenjer shi va hway-vashi va *kwəma jikir nay, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə va ndəjwəshi.

Fal Hyala ghwəmmə

²⁴ Fal Hyala ghwəmmə ghənzə saa dzaa mbay ndəghwətəjwəy va shikəə dzəmbə kwəma jikir na gwanata. Ə pə ghwəmməə fal, sa nzanay, ghənzə na saa dzaa mbay bəkəvəri jwəy, kala fəti tar kabaka ghwəy, mba'a bəghəjwəy dzəmbə shəndəkə tsa nzə, ka vəshi ghwəy tərəjw. ²⁵ Fal Hyala ghwəmmə, ghənzə na Hyala kwətita. Ghənzə mbəlītəmmə na səvəri mbə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. Ti kə shəndəkə, ka məni dikə, lə bərci və, ka sləkə mbəzli, ghava na tə vəghwə tsa dzəvəriy gwanay, lə sənzenva, pa' kwa ndimndim. *Amin. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Zliyaa dzəkən
Shi nashi Zhaŋ
nja kwa shiw
Kwəma dza
ghwəmməə gha
sənataa dzəkən
zliya na**

Zhaŋ ntsa ta səfa Yesəw tsasliti na zliya na. Sa cinti Yesəw shiy ghəngħən ghəngħən, mba'a gəzanci, tsaslitishi, kə, va tsəgha tsaslishi na. A Yesəw sənay a mbəzliy nəw tə hidiy sa ngəra'wə dalala dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, kə. Va tsəgha ci na shi va kaa Zhaŋ ta mbəə mətsahanshi bərçi.

Mbəzli daf tərəŋw pəlahwə na sənay ghən tsa shi bəlakə Zhaŋ ni ghəngħən ghəngħən mbə zliya na, shiy nja shi nja kəmbə ni va, ya saa dza səfa tsa nza ghən va və mbərfəŋ. Ma kə nihwəti mbəzliy: «Ghənedfemer mbərfəŋ ni vay, mezhizhə na ghəshi» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ba na: «Shi gəzə Zhaŋ ni mbə zliya nay, a shi va mənishi ghala vəghwə tsa ci» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli ba na: «Ghwəla na shi va ta məniva sahə, kwətŋ niva, kwətŋ niva dza ghəshiy məniva ka dzar pa' va kərə tsa hidfi» kə ghəshi. Ya tsəgha nəzə kiy, ntsaa sənashi slar tsa shi va tibaw.

*Avanay njasa nəwva
kwəma mbə zliya na:*

Vəh 1 Njasa nza shəndəkə tsa Yesəw.

Vəh 2 mba'a vəh 3 Zliyahi tsasli Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlməhi mbərfəŋ.

Vəh 4 Njasa nza pi mazə tsa Hyala mə ghwəmə.

Vəh 5 pa' tə vəh 16 Ngəra'wə tsa dzəti hidfi gwanayəy, Hyala pəlay na. Va tsəgha gəzə na kwəmaa dzəkən dimə mbərfəŋ nahə nahə tə miy nahwəti zliya, lə njasa səəkəy ngəra'wə ghala vəghwə tsa balamti Yesəw diməhi va. Mba'a zhiniy gəzəkəə dzəkən ka kwal Hyala mbərfəŋ, shiy dzaa viy təlimə, ka tsahwəti ngəra'wə zhiniy səəkə ba. Zhini mba'a gəzəkəə dzəkən nihwəti ka kwal Hyala mbərfəŋ lə həlepipi ta dəvə shi, tsahwəti ngəra'wə tsa vaa bəkə ghəshi ba. ngəra'wer vay, ta mbəə ci bə nəfə tsa bəti Hyalaa dzəkən mbəzliy zləba ma kwəma nəzə, mba'a ta mətsəhə bərçi kaa mbəzli nəzə nza ghəshi mbəə garəshi wəzə wəzə kwa kwal tsa nəzə bəkəshi Hyala.

Vəh 17 pa' tə vəh 20 Dzəkən bərçi va Hyala, ka tanjəti shiy gwanashi, dza kwa Yesəw Kəristəw ghəci saa təfanakənsi kaa

ka mbəz ci ghəngħən
ghəngħən, lə dzəkən
səəkə tsa Yesəw ta sla
ngwəwə.

Vəh 21 mba'a vəh 22
Dzəkən yəwən ghwəmə
mba'a dzəkən yəwən
hidi, pətsa dza mbəzli
Kəristəw nżəy ti.

*Kwa taŋa kwəma dza
məndiy sənataa dzəkən shi
nashi Zhanj va*

¹ Ma zliya nay, dzəkən
shi cinti Yesəw *Kəristəw
kaa mbəzli ka ghəra sləni
Hyala gəzə na kwəma.
Hyala gəzanci na «canshi
shi va» kə, ta mbə ghəshiy
sənashi shiy dzaa məniva
kwa kwəma jəw. Ava va
tsəgha, ghwənanakə Yesəw
Kəristəw *ndə kwal tsa
Hyala tsa ci kaa Zhanj ndə
ghəra sləni tsa ci ki, ta
canci shi va. ² Dzəghwa
Zhanj ki mba'a gəzanshi
kwəma shi nashi na va
gwa'a kaa mbəzli. Ma kə na:
«Kwəmaa səəkə va Hyala na
sava katanj, Yesəw Kəristəw
gəzə na: "Katanj na kwəma
va" kə» kə.

³ Ntsaa dzaa jangə zliya
na, lə mbəzliy dza vaa
favə kwəma mbə, mba'a
ghəshi diti fəti tiy, vəshi
na ta niya mbəzli. Sa
nzanay, shiy gəzəshi va mbə
zliya va gwanashi na, ndal
tərbə vici məniva tsa shi ta
səəkəw.

*Zhanj səkwə mbəzliy
nəw Yesəw mbə məlməhi*

*ghəngħən
mbərfəŋ*

ghəngħən

⁴ Yən tsasli na zliya
na, yən Zhanj. Kaa
mbəzliy nəw Yesəw dzar
mbə məlməhi ghəngħən
ghəngħən mbərfəŋ tə hidi
ka Azəy tsaslee. Məntəŋwəy
wəzə hwər tsa nżə Hyala,
mba'a ndaŋwəy zərkə mbə
nżəy tsa ghwəy. Ghənzə na
Hyala ghala hidi ghwəla ta
ghava, ghənzə Hyala sana,
zhini ghənzə sa dzaa səəkə
diba. Məntəŋwəy wəzə
hwər tsa ci safə tsa mbərfəŋ
tsa va garəy kwa kwəma
gəzli Mazə Hyala, mba'a
ndaŋwəy zərkə mbə nżəy
tsa ghwəy. ⁵ Məntəŋwəy
wəzə hwər Yesəw *Kəristəw
mba'a ndaŋwəy zərkə mbə
nżəy tsa ghwəy. Ghəci na
ndə ndəgha fəti tsa katanj
tsa, ghəci gha naa sati mbə
məti, ghəci saa məniva mazə
dzəkən mezhizhə tə hidi
gwanashi.

Ma Yesəw tsa vay, aa
dimmə. Ta mbəlimmə
mətiy na. Miymiy ci va
shikəshi tə ghwəmməy,
ghəshi mbəlantəmmə na
mbə kwəma ghwəmmə
jikir na. ⁶ Dza na mba'a
zhəghətəmmə ka nici
mbəzli sləwa na. Dzəghwa
na mbəər mbəərətəmmə
ka hwəlfə mbəzli ka mazə
*ka ta Hyalaa ghəra sləni
kwa kwəma Didi Hyala.
Ghənzə tsəgha kiy, war
Yesəw Kəristəw kə mbəzliy

fal, ka fə dikəə dzəti ya pa' hwəmba. *Amin.

⁷ Nighə tə ghwəy, mbə səkə na mbə kwələbi dzəy tə ghwəmə. Ya wa ndəy, ta nay dza na lə mətse ci. Ya mbəzliy niy dzərəhwə va lə gwapa gwa'a na, war ta nay dza ghəshi. War lə wahə dza naa nza kwa mətse hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi va kwəma ci. Ava tsəgha dza naa məniva. Amin.

⁸ Ma kə Hyala kwa sləkəpəy: «Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a difa» kə. Hyala vay, və gwəramti bərce gwa'a gwa'a. Ghənzə na Hyala ghala hidī ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala sana, zhini ghənzə sa dzaa səkə difa.

Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa Zhanj

⁹ Yən gəzənwəy na kwəma na sana, yən zəmənəwəy Zhanj. Mbəzli kwətij ni mənimmə ghwəmmə lə ghwəy tə mbərəkə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw. Mbə sa ngəra'wə nzeə ta kwəma ci kwərakwə, njasa sa ghwəy va, mbə sə'wa nzeə njasa sə'wa ghwəy va. Zhini mbə mazə tsa ci ghwəmmə gwanammə difa. Yən nee kiy, ə niy kəsəvəra məndi mba'am dzaa ndəghəyra tə nihwəti hidī tə jipə yam, «Patəməsə» kə məndi kaa

slən tsa shi. Sa wana niy ndəghəyram tibay, sa zləbavee kwəma Hyala, ka gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli. ¹⁰ Ma yən tə pətsa ndəghəyra məndi va fəca dəmasə kiy, mba'a safə tsa Hyala səkəy dzəkənee. Fee na, məliy gaka səkə ləy hwəmee nja viy təlimə. ¹¹ Ma kə məli va ngəra na: «A Zhanj, bəvə zliya, laj gəta tsasli shiy, a gha tsasli shi dzee niy ciņa, njasa dza ghaa nashi. Sa ka gha tsaslantishiy, nza gha vəlanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi mbərfənj tə hidī ka Azəy: Kaa mbəzli mbə məlmə Efesə, lə ni mbə Səmirənə, lə shi mbə Pergam, lə shi mbə Tiyatir, lə shi mbə Sardə, lə shi mbə Filadelfi, mba'a shi mbə Lawədishe» kə.

¹² Dzəghwa sa gəzara na kwəma va tsəgha na, tərəd yən zhəghətəvara, ta nay ntsaa gəzara kwəma va. Nighə pən na, kar tə gərkəwahi mbərfənj, shi məntim tə tsahi mbəzə. ¹³ Mba'a shiy dzəghwa tə jipəjipə gərkəwahi va, wa'i zəghwə ndə ngəri, kirip kwəban kən ghən ci pa' mbə hidī. Dza biyakə məndi pəhəti kwəban tsa va sar tə hati ci lə kanda məntim tə tsahi mbəzə. ¹⁴ Njə'wə pə gha kaa shiti mbə ghən ci na, ndəba ghwəpə məgapa

pə gha tezezl tsa shi. War birəw birəw birəw mətsehi ciy mənī, njasa ka ghani ghwə vaa mənī. ¹⁵ Ma shidshid' ci na, ka mbərə nja tsahi bənba 'war səvəri ni mbə ghwə kwa gəzla. Fa' pən kaa gaka zləngwər tsa mēli ci na, ndəba gaka kwa mēdzərə yam, pə gha. ¹⁶ Dza na mba'a kəsəvə sasərkwəhi mbərfəŋ ta dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw miy ti, ka zəmə ya kwa namafa bəla nżə gwa'a. Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka bamə ndə, njasa ka vici vaa bamə ndə ghənzə kwa ghən. ¹⁷ Ma sa nay ya na, bəripə, yən mərə tə pi tifa kwa kwəma ci, nja ntsa mēti mēti tsa. Dza na bəm fati dəvə kwa bəzəmə ci tə ya. Ma kə kaa ngərə na: «A Zhanj, ka hazləni gha ma. Yən na kwa taja mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a difa. ¹⁸ Yən na ntsa tə ghwəməy tsa. Ma yənəy, e niy mətira, dzəghwa mba'ee satira mbə mēti. Tə ghwəmə dze nza ya pa' hwəmba. A bərçi vəyaa dzəkən mēti lə dzəkən pətsa nza mbəreketi ti gwa'a. ¹⁹ Ma shi nashi gha niy məniva tikəy, ə pə gha tsaslitishi. Shiy məniva ni sənznəva, lə niy taa məniva dzaa nza kwa kwəmāy, ə pə gha tsaslitishi

gwanashi. ²⁰ Ma sasərkwəhi nashi gha ni mbərfəŋ ni ta dəvə kwa bəzəmē, ghəshi lə gərkwəhi mbərfəŋ ni ni məntim tə tsahi mbəzəy, vanta kwəma di ghəshi gəzə: Sasərkwəhi mbərfəŋ ni vay, ka kwal nżə təy Hyala mbərfəŋ ta ndəghwə mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va na niva. Ma gərkwəhi mbərfəŋ ni niy, ghəshi na mbəzliy nəw Yesəw, dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va ki» kə.

2

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Efesə

¹ A kə ntsa va ki na: A Zhanj, tsasli kwəma dze na ta gəzanja dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Efesə. A pə gha ngəciy: Avanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsaa kəsəti sasərkwəhi mbərfəŋ ni va ta dəvə kwa bəzəmə ci, ntsaa dza mbə jipə gərkwəhi mbərfəŋ ni va ngatim tə tsahi mbəzə shamshama. ² «Ghwəyəy gwa'a gwa'a sənatee sləni ghəra ghwəy. E sənay mbə jihəva nza ghwəy ta ghəra sləni tərəŋw. Gwa'a sənatee ya njasa nza ghwəy mbə sə'wa kwəmaa gaganwəy. E sənay, ghwəyəy, ka di zləba kwəma mbəzliy mənī

1:15 1:15 14:2 **1:16** 1:16 mbərfəŋ: 4:5; kafa'i: 2:12; 9:15; Ebr 4:12 **1:17** 1:17 1:8; Dani 8:17-18 **1:18** 1:18 Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 25-26 **2:1** 2:1 1:16, 20; Ef 1:1 **2:2** 2:2 2Kwər 11:13; 1Zhj 4:1

*kwəma jikir na ghwəyəw. Ma mbəzliy ni va, *ka kwal Yesəw nza ghəy, kə ghəshi ghavə gəm tsəghay, gwa'a naghanti ghwəy kwəma shi, mba'a ghwəy fəti ghən ta kwəma shi, "ka dzərvə na ghəshi" pə ghwəy. ³ Dalala sə'wa ghwəy kwəma. Mbə sə'wa ngəra'wə nza ghwəy tə mbərkə kwəmee, kala dali ma ghwəy va sə'wa ci.

⁴ Ma nanzə ki ya tsəgha nzəy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dimee: Ghwəyəy, ka dī kwəmee ghwəy ghwəla njasaa niy dī ghwəy va kwatanaw. ⁵ Ava va tsəgha, nana kiy, zəzətim kwəma wəzəə dzəkən nzəy tsa ghwəy va kwatanə, a ghwəy nighəti dzəghwa tə pətsa zhəyŋwəy ghwəy ləy hwəm, nza ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Njasaa niy mənī ghwəy va kwəma kwatanay, tsəgha pə ghwəy zhiniy mənī. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee banti gərkəwa ghwəy tə pətsa nza va. ⁶ War ma kwəma nzee mbə falŋwəy ti na ghwəy ya tsəgha nzəy, war kwəma nzana va, kala dī zləba kwəma bənīpə mbəzli *Nikwəlayitə va ghwəy. Njasa nzee va kala dee zləba gəla kwəma va kwərakwə.

⁷ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci

ghən wəzə ta kwəma dī *Safə tsa Hyala dewdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta banavəshi kwal dzee nza ghəshi ngəli ya fə kwa tsa Hyala ta zəmə. Fə dza ghəshi vaa ngəli ya nzəy, fə kwa bə piy kaa mbəzli na» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Səmirənə

⁸ A kə dība na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanəa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Səmirənə. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsaa gha shiy gwa'a gwa'a, zhini ghəci dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a. Ntsaa niy mətiy, mba'a zhakatiy mbə məti, mbə piy ghəci nana: ⁹ «Ghwəyəy e sənay ngəra'wə tsa nza ghwəy mbə. E sənata ndərma kən ghwəy gwa'a. Ya tsəgha nza kiy, ghwəy na ka shiy tərəŋw ni va Hyala. Kwəma gəgəzə nihwəti mbəzli va gəmgəm naa dzəkən ghwəyəy, gwa'a favee dība. Mbəzliy gəgəzə kwəma va vay, *ka Zhəwifəə gə ghəy, kə ghəshi, mbalaa ka Zhəwifə na ghəshi kiw. Mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala na ghəshi. ¹⁰ Sana sənənəvay, ta sa ngəra'wə

dza ghwøy, øntaa ghwøy dzaa hazlèni ma. Ta kasaghwa nihwèti mbèzli mbè ghwøy dza ndè jaka tsa Hyalaa dzèghwa fèrshina, ta nighè kwèma ghwøy. Ta sa ngèra'wè dza ghwøy dza mbè hi møy. Ma kiy, øntaa ghwøy dzaa zlay nøy kwal tsee lè nøy kwètiñ ya ø bèkwøywøy møydi ma. Ta ndaøywøy piy tsa kèrè ma dzee ka zhèmè ghwøy.

¹¹ Ma ntsa nza slèmè vè ta fa kwèmay, fè tè ghèci ghèn wèzè, ta kwèma dè safè tsa Hyala dèwdew tsa gèzanshi kaa mbèzliy nøyra. Ma mbèzliy dzaa sèvèrishi ka miydalahi, ka dza ghèshiy møyti kwa baka sèdaw» kè, pè gha kaa ngèshi, kè kaa ngèra.

Kwèma gèzè Yesaw kaa mbèzliy nøy mbè mèlmè Pergam

¹² A kè dèfa na: Tsasli kwèma dzee na ta gèzanjaa dzèti zliya, kaa *ndè kwal tsa Hyala tsa ndèghwè mbèzliy nøyra mbè mèlmè Pergam. Ma pè gha ngèciy: Vanta kwèmaa sèvèri mbè miy ntsa nza kafa'i tsa kikw kikw miy tsa, ka zèmè ya dza kwa namaba bèla ci vè. ¹³ «Ghwøyøy, e sènay njasa nza pètsa nza ghwøy va ti sènzønva gwa'a. Pètsa nøyøy ndè jaka tsa Hyala ka møyti mazè tsa ci ti na sava. Ya tsègha nøy, mbè nøyra nza

ghwøy lè nøy tsa ghwøy kwètiñ. Ya ghala vèghwè tsa niy pèasli mbèzli va Antipasè, ntsaa niy ni va ndè nøyra nzee, kè kwa kwèma mbèzli gwanashi mbè mèlmè ghwøy, tè pètsa nza ndè jaka tsa Hyalay, niy zlara ghwøyøw.

¹⁴ Ma nanzè ya tsègha kiy, a nahwèti kwèma tifa mbè nøy tsa ghwøy, kala dèmee: A nihwèti mbèzli mbè ghwøy, ka nøy kwèmaa niy bøyti *Balam va kaa mbèzli kwataya. Balam tsa vay, ghèci niy bananavè na kaa Balakè njasa ka na møyti ta mbè ngadambè mbèzli ka *Izèrayel dzèmbè møyti *kwèma jikir na. Dza na ki mba'a ngadambèshiy dzèmbè zèmè sliw tsa ta møydi møyri li, mba'a dzèmbè møyti ghwèrghwèr. ¹⁵ Dèbay, a nihwèti mbèzli mbè ghwøy kwèrakwè ka nøy shi bøyipè mbèzli *Nikwèlayitè va. ¹⁶ Ava va tsègha, mba'a pè ghwøy dè kwèma yay, ø pè ghwøy tsati titihwè kwa kwèma Hyala, a ghwøy zhèghèti nøy tsa ghwøy. Ma kala tsèghay, ta sèkè dzee dzèmbè ghwøy kwa kwèma jøy ta zamti mbèzli va, lè hwa kwa badèkwè sèvèri mbè miy tsee va.

¹⁷ Ma ntsa nza slèmè vè ta fa kwèmay, fè tè ghèci ghèn wèzè ta kwèma dè *Safè tsa Hyala dèwdew tsa gèzè kaa mbèzliy nøyra.

Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi mbə kwəma vay, ta banavəshi shi zəmə mbələy Hyala dzee. Sa kee dza dibay, vəkə vəkə tatahanavəshi hakwə tsa pay tsa, sar tsasl yəwən slən tə hakwə tsa va. Slən tsa vay, ndə tifa dzaa sənay kala war ntsa bancim va ngəciw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Tiyatir

¹⁸ A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanjaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Tiyatir. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa Zəghwə Hyala, ntsa tsə mətsəhi ci birəw birəw nja ghwə. Ma shidshid ci na, ka mbərə nja tsahi bənba 'war səvəri ni mbə gəzla. ¹⁹ «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a. E sənay njasa di ghwəy mbəzli, lə njasa nəwra ghwəy lə nəfə tsa ghwəy gwanay. Ya njasa sə'wa ghwəy kwəma. Ya njasa jahambəvanwəy ghwəy va mbə ghəradfa sləni yay, cəke' sənayee. Sləni ghəra ghwəy sənənvay, e sənay tərənwbə ghənzə na kən na kwatanja.

²⁰ Ma ya tsəgha nzə kiy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dimee. Kwal tsa banavə ghwəy va kaa mali nə

məndi va Zhezabel, kə məndi slən tsa nzə, ta nzəy ghənzə mbə ghwəy, ka bananshi kwəma dzərvə dzərvə na kaa mbəzliy ghəradfa sləni, ta mbə ghəshiy məni ghwərghwər, ka zəmə dafa mbəriy, ava kwəma dimee.

Maliy gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyalaa gee kəy, dzərvəə slaslanwəy na. ²¹ Mba'ee zlanay vəghwə, ka na tsa titihwə va kwəma nzə va jikir na, a ghənzə zhəghəti nzəy tsa nzə, pən na, di zlay məni ghwərghwər tsa nzə vaw. ²² Ma njana mənira na tsəgha nee kiy, avee taa sləvati tə pi, war sləmahə dza naa nza tə gəzliy həni, ka sa ngəra'wə tərənww. Mbəzli ka na vaa məni ghwərghwər tsa nzə va li shi gwanashiy, ta sa ngəra'wə dza ghəshi tərənww kwərakwə.

War ghəshi dza naa tsati titihwə va ghwərghwər tsa shi va, mba'a ghəshi zlay, dzee zlashi. ²³ Ta bakwamti ndərazhi nzə dzee dza gwanashi difa. Ta mbə mbəzliy nəwra gwanashiy sənay, yən na ntsaa sənata kwəma təkə ndə ngəri, lə na di na mbə nəfə tsa ci ta gwa'a, kə ghəshi. Ghwəy gwananwəyəy, ta nganwəy zhəmə ghwəy dzee, kwətinj kwətinj tsa ghwəy, njasa dza naa nza ge'i ge'i lə kwəma mənti ndə.

²⁴ Ta na na ghwəy, ghwəy nihwəti mbəzliy

nəw Yesəw mbə məlmə
Tiyatirəy, zləbavə nəw gəla
shi jikirkir ni va bənipə mali
va ghwəyəw. Ma shi nə
mbəzli va va: "Shi *ndə
jaka tsa Hyala mbəmbə
ni" kə ghəshiy, zləbavə
niva shiy ghwəyəw. Na na
ghwəyəy, nahwəti kwəma
dzee gəzanwəy mənī nzə
tifa gar dalinwəy ghwəyəw.
25 War garə pə ghwəy
garənwəy tə kwəmee wəzə
wəzə mbə nəfə tsa ghwəy,
ka nəw wəzə, pa' fəca
vici dzee zhiniy zhəghəvaa
zhəkə.

26 Ma mbəzliy dzaa
səvərishi ka miydalahi, ka
kərkamti lə nəw kwəma
dee vay, ta mənishi dzee
ka mezhizhə kən mbəzli
gwa'a gwa'a. 27 Dikə
tsa ndara Dirə vay, ghəci
na sa dzee ta banavəshi
kwərakwə. Mezhizhə
ghyanakə ghyanakə ni dza
ghəshiy nza. Ta 'yapamti
mbəzli dza ghəshiy dza,
njasa ka mənī vaa 'yapə
imbə kwakwa. 28 Kee dza
dibay, mba'ee banavəshi
sasərkwə kwa kədi pi.

29 Ma ntsa nza sləmə və ta
fa kwəmay, fə tə ghəci ghən
wəzə ta kwəma dī *Safə tsa
Hyala dəwdəw tsa gəzanshi
kaa mbəzliy nəwra» kə, pə
gha kaa ngəshi, kə kaa
ngəra.

3

*Kwəma gəzə Yesəw kaa
mbəzliy nəw mbə məlmə
Sardə*

1 A kə diba na: Tsasli
kwəma dzee na ta gəzanjaa
dzəti zliya, kaa *ndə kwal
tsa Hyala tsa ndəghwə
mbəliy nəwra mbə məlmə
Sardə. Ma pə gha ngəciy:
Vanta kwəmaa səvəri mbə
miy ntsa nza *Safə tsa Hyala
tsa mbərfəj tsa və, mba'a
sasərkwəhi mbərfəj ni va
mbə dəvə ci: «Ghwəyəy, e
sənata slənī ghəra ghwəy
gwa'a gwa'a. Nja mbəzliy
kwəmayə piy pəzli ghwəy
kwa kwəma mbəzli, mbalaa
mbəzli bəkwə bəkwə ni nza
ghwəy ki. 2 Ma pə ghwəy
mənīy, fərgəhənwəyəm,
a ghwəy jihəkəvanwəy
ta banta bərci kaa naa
tərəmbəta va bəla vəgha
ghwəy. Vantaa ghənzə
kərnīy mətita. Sa nzanay
e nata njasa nza slənī
ghəra ghwəy. Mənta na
kwaakwa kwa kwəma Hyala
yaw. 3 Va tsəgha, wəzəba
zəzəvə ghwəy na, njasa
niy favə ghwəy kwəma
Hyala kwatəja, lə njasa niy
zləbavə ghwəy. Ma sa ka
ghwəy zəzəvəy, nza ghwəy
tsati titihwə kwa kwəma
Hyala, ka zhəghəti nzəy tsa
ghwəy, mba'a ghwəy zlatə
mənī *kwəma jikir na, ka
nəw mənī war njasa niy gha
ghwəy vaa favə. Ma kala
fərgəhə pə ghwəyəy, ta səəkə
dzee, ka dza ghwəy sənata
vici dzee vaa səəkə tiw. War
vətəghə, dza ghwəy nara
yən tsahwəra, njasa ka ndə
ghəli vaa səəkə dzəkə ndə.

4 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli tifa mbə ghwəy, mbə məlmə Sardə, kala hway kwəbejer shi ghəshi lə rəda. Na niva mbəzliy, a ghəshi mənishi gar panshi kwəbejer tezlezl tezlezl ni va, ma nza ghəy dza li shi kwa zəərə kwətiŋ na. 5 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta panakənsi kwəbejer tezlezl tezlezl ni dzam ngəshi. Ka dzee banti tsa shi slən kwa zliya tsasli mənđi slən tsa mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsa kəđi ma ya njaabaw. Ma sa dzee nza kwa kwəma Dirə ghəshi lə ka kwal ci gwa'ay, ta gəzanshi dzee dza lə miy tsee: "Mbəzlee na shi ni" pən taa ni.

6 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma đi *Safə tsa Hyala dewdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Filadelfi

7 A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanjaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Filadelfi. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsa dewdew tsa katan tsa. Ntsa nza shi ghwəni ciki mazə *Davitə

mbə dəvə ci. Mba'a kə ghwənamti piy, tsahwəti ndə tifa gar kalayəw. Mba'a kə kalay ba na, ndə tifa gar ghwənamtiw. 8 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. E sənay ka daw bərđi nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy ya tsəgha nzəy, war mbə đi fəti ghwəy ta mənđi kwəma gəzanwəyee. Bazhə bazhə gəzəkəvəri ghwəy kwa kwəma mbəzli: "Mbəzli Yesəw nza ghəy" pə ghwəy. Avee ghwənamtəŋwəy miy pi. Ndə tifa mba'a taa mbay kalayəw.

9 Ə gəzanwəy ya, ta mənđi nihwəti shiy dzee kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəy, mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala va. Mbəzliy ni va ka Zhəwifə nza ghəy, kə ghəshi, ka slasla dzərvə gəm, kala kama ghəshiy ka Zhəwifə. Ta kakəvəshi dzee lə bərđi, nza ghəshi səəkə ta tsəfəkwə kwa kwəma ghwəy. Ta sənay dza ghəshi, e điŋwəy, kə ghəshi. 10 Avana, ta səəkə dza ngəra'wə tsa tərəŋw tsa dzəkən mbəzli tə hidđi gwanashi, ta dzəghə kwəma ndə, ya tsamaba ci. Na na ghwəy, ghwəy shiy điti fəti va vəya, mba'a ghwəy sə'wahwə kwəma njasa niy gəzanwəy ya vay, ta ndəghwətəŋwəy dzee va ngəra'wə tsa va. 11 Ndal tərēe ta zhəghəvaa zhəkəw.

3:5 3:5 Mt 10:32; zliya: 13:8; 17:8; 20:15; 21:27; Səvəri 32:32; Cem 69:29; Ezay 4:3; Lk 10:20 3:7 3:7 Ezay 22:22; Mt 16:19 3:9 3:9 2:9; Ezay 49:23; 60:14 3:10 3:10 1:9; Lk 21:19; 1Kwər 10:13; 2Pi 2:9 3:11 3:11 2:10, 25; 22:7, 12, 20; Zak 2:14

Va tsəgha, ə pə ghwəy kəsəvə kwəma favə ghwəy wəzə. Vantaa tsahwəti ndə dzaa zləghwəhwə zhəmə dzee va ta bəjwəy, ghwəy miydalahi. ¹² Ma ntsaa

dzaa səvəriy ka miydalay, ta mənti dzee ka shəl tsa mbə ciki Hyalee. Ka zhəkəvəriy na ghwəla ya pa' hwəmbaw. Kee dzay mba'ee dəhəti slən tsa Hyalee mba'a slən tsa məlmə nzə dikə na ti. Məlmə nzə vay, ghənzə na "Zherəwzalem 'war'war na". Hyala dza naa vələkəghwa səəkə mə ghwəmə. Kee dza difay, mba'ee dəhəti tsee slən tsa 'war'war tsa tə ntsa va.

¹³ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī safə tsa Hyala dewdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Lawədishe

¹⁴ A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanjaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Lawədishe. A pə gha kaa ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nə məndi *Amin, kə məndi slən tsa ci. Ntsaa ndəgha fəti karkar naa dzəkən kwəma mənti Hyala, kala dzərvə kwa miy ci ya jəw. Ntsa ngati Hyala shiy gwa'a gwa'a lə dəvə ci. ¹⁵ «Ghwəyəy, e

sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Ghwəyəy, jahambəvəjwəy ghwəy dzəmbə slənəe gar nə ya kwəram kwəram nza ghwəy pənəw. Zlata məni nzə ghwəy gar nə ya rəniki nza ghwəy pənəw. Ava tsəgha mənijwəy ghwəy. Jəw dəe ghwəy tivə nahwəti kwətij mbə, ka məni nēe kiw. ¹⁶ Ma njana mənijwəy ghwəy bətəbətə, kala jihəva maa dzəmbə sləni, kala zlata məni nzəy, ta təkəvərijwəy dzee səvəri mbə miy tsee.

¹⁷ Ma pə ghwəy kaa na bərkə ghwəy mbə nefer ghwəyəy: "Ghəy na na ghəy na, gwa'a nza ghəy, a ghəy mənijəy. Ka shiy tərəjw ni nza ghəy, nihwəti shi tərhashi ghəy tibaw" pə ghwəy. Mbalaa sənay ghwəy kiw. Ghwəy na shi barcicəkəwə ni, gar zhanci hwər tsa ndə tə ghwəy. Ghwəy na ka ndərma. Dirij dirijwəy nza ghwəy, zhini ghwələfesli ghwəy difa. ¹⁸ Ava va tsəgha dəe gəzanwəy kwəma sana nēe ki, ghwəy kə gar zləbati. Səkəm pavəm tsahi mbəzə rijrij ni yəwamti məndi mbə ghwə vəya. Ma ghalaba kiy, ta mənijwəy dza ghwəy ka mbəzli ka shiy tsərtsər ni. Ndim pavəm kwəbənər tezlezl tezlezl niy dzəkən ghən tsa ghwəy vəya fa, ta mbə ghwəy banti ha'wə

tsa kən ghwøy, va sa nza ghwøy dirinj dirinjhwøy. Ka ghwøy dza dibay, pa' ghwøy pavə ghwə'i mətšə vəya, ta mbə ghwøy nay pi. ¹⁹ Ma yən na neyey, nabə kee nabə ni ya mbəzli dee kwəma shi, zhini ka i shi. Ma pə ghwøy mənti kiy, ə pə ghwøy tsatəra titihwə, mba'a ghwøy zhəghəti nzəy tsa ghwøy, a ghwøy jihəva ta nəw kwəmee wəzə wəzə. ²⁰ Favəm, avanda məgarə miy dəgha, mbə harjhwøy. Ma ntsaa favə gakee miy dəgha ci, dza na bənjə'i ghwənamtəra dəgha ta mbee dzakəy, ta dzakə ghi tsa ci va dzee, ta dzaa nzəyñəy li, ka zəmə shi zəmə ghəy li gwanəñəy jakəjakə.

²¹ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiyy, ta banavəshi kwal dzee ta nzəy vəghee kwa gəzli mazə. Njasa nzee va mənəzəy tə pətsa kwətinj tsa ghəy lə Dirə sana kwa gəzli mazə ci, sa nzee miydala.

²² Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

4

Njasa fə məndi dikəə dzəti Hyala mə ghwəmə

¹ Ma ləy hwəm kwəma gəzara na va, sa nə ya njə'wə, pənəy, kar tə miy dəgha ghwəni ghwəni mə ghwəmə. Ma fee ba na, məli ntsaa niy gəzara kwəma va, niy nza gaka məli ci, war we' gaka viy təlimə mbə gəzara kwəma dība, a kə na: «A Zhanj səmə tikə, e citəña kwəmaa dzaa zhiniy məniva ləy hwəm shi va» kə. ² War ghwəla na nza'jəw *Safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee tsəgha. Nighee na, gəzli nzəy mazə kwa mə ghwəmə tība, mba'a tsahwəti ndə kwa mənəzəy. ³ Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka mbərə kyasə, nja shi ghaslə. Shi har məndiy «Zhasəpə, lə Sardəwan». Ma gəzli nza na va kwa na, dəzlətsəbə ghənzə va bərij. Bərij tsa va na, tərəñw ghəci təbə kwərakwə, ka mbərə njasa ka shi ghaslə vaa nza. ⁴ Dzəghwa dəzlətsəbə nihwəti gəzli gəzli mezhizhə bakə mətšəkə fadəti tsəbay nava gəzli mazə dība. Dərasə dərasə dərasə pəhəpəhir zhər bakə mətšəkə fadəti mənəzəy kwa shi. Lə kwəbənər tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. War pəərə pəərə ghaa nay ghən tsa shi gwanashi lə shi pəərə ghən mazə mənətim tə tsahi mbəzə. ⁵ Ma ge'i dzəghwa tə pətsa nza gəzli mazə va ti, tə jipəjipə tsa

3:19 3:19 Fir 3:11-12; Ebr 12:5-6 **3:20** 3:20 Mt 8:11; Zhj 14:23 **3:21** 3:21 1:6; Mt 22:44; Ebr 8:1 **4:2** 4:2-3 5:7; Cem 11:4; 103:19 **4:3** 4:3 Ezhek 1:26-28 **4:4** 4:4 pəhəpəhir zhər: 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Ezay 24:23; tezlezl tezlezl: 6:11 **4:5** 4:5 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Səvəri 9:24; 19:16; Ezhek 1:13-14

va na, war ə piy wampidi ka ndəməndəmə, ka dərəzli. Mbərfəŋ gərkəwahi tiba kwa kwəma nzə, lə ghwə kwa shi, ngam ngam ngam. Gərkəwahi mbərfəŋ ni vay, ghəshi na safə tsa Hyala va mbərfəŋ tsa mbə nzəy kwa kwəma nzə. ⁶ Mba'a shiy tiba kwa kwəma gəzliy nzəy va, rinrin, nja nighə məti, bəŋw ghəshi ndəba kwəfa dikə na, pə gha.

Zhini ba na, mba'a nihwəti shiy piy tiba fadə, tə jipə shi gəzli nza mazə va kwa, dzar vəgha bəla nzə fadanata ghəshi. Ma shi va na, war mətəhi ghaa nighəma vəgha shi gwa'a gwa'a, dzəghwa kwa hwəm tsa shi lə kwa kwəma shi. ⁷ Ma pa shi va ndəə nighə shiy, tsa kwa taŋa va na, nja pa zhəl. Kwa baka na, nja pa məcar. Kwa mahkana na, nja pa ndə ngəri ghəci mbə kwəma ci. Ma kwa fada na, nja pa zəlikə ghənzə mbə zli tə ghwəmə. ⁸ Ya tsamaba ci mbə shi va gwanashi na, war lə bəkəbəkə kwan kwan və. Paf paf paf ghaa nashi ma bəkəbəkəhi va, va mətəhi, mbəba mbəba lə pərikə pərikəshi gwa'a. Ma ghəshi, ya hwəmba ki na, war mbə ha cəm havəghwə lə həvir gwa'a, kala dəkəva tiba, a kə ghəshiy ni na:

«Gha na Ndə sləkəpə, gha sa dewdewdew tsa,

gha na Hyalaa gwəramti tə bərçi.

Gha na Hyala ghala hidfi ghwəla ta ghava, gha sa tə ghwəmə sana, zhini gha saa taa səəkə fa» kə ghəshi.

⁹ Ava war tsəgha nzəyshi shi fadə ni va, mbə ha cəm ta fal Hyala mənəy va kwa gəzli mazə nzə, sa tə ghwəmə va ya pa' hwəmba. Ma cəm tsa ha ghəshi vay, ta fə bama, ka fə dikəə dzəti, mba'a ta mananta 'wəsa, ha ghəshi. ¹⁰ Ghala pətsa ka shi fadə ni vaa nza mbə ha cəm tsa va tsəgha kiy, ma pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va na, tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghaa nashi ma, kwa kwəma ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ci, ka fal, ghəci saa piy ya pa' hwəmba. Mba'a ghəshi palamti məgapipi pəərə ghən shiy pələyshi kwa kwəma ci. A kə ghəshi na:

¹¹ «A Ntsaa sləkəŋəy, a Hyala ghəy,

gha na saa məninaa ndə bərçi kən shiy gwanashi.

Mək nza gha ta fə shəndəkə mbəzliy dzəti gha,

ka ha'wə tə gha.

Sa nzanay, gha ngati na shiy ya nimaba.

Lə dī gha ngatishi gha.

Gha zləbavə na nza ghəshi tiba» kə ghəshi.

5

Kwəmaa dzəkən zliya nahayəm, mba'a zəghwə təmbəkə tsa Hyala

¹ Zhini, sa nə ya njə'wə pən na, mba'ee nata zliya pəerə pəerə ta dəvə kwa bəzəmə ntsa kwa gəzli mazə va. Ma zliya va na, tsasli tsasli ghənzə mbəba mbəba lə pərikə pərikə gwa'a. Mba'a məndi nahay lə dimə. Dzəghwa mba'am tetekwati dimə mbərfəŋ tiy, nahay.

² Nighee na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa kafəy, ka zlapə ghəci zlanzlanj, a kə na: «Wa ntsaa taa mənuy gar balamti dimə tə zliya naa ghwənamti kia?» kə. ³ Ma ki na, ndə tifa ya kwətinj, ya məba mə ghwəmə, ya tikə tə hidi, ya mbə mbəzliy bəkwəshi, gar balamti dimə va, ka ghwənamti zliya vaa nighəti pətsa mbəba kiw. ⁴ Ma sa nay mee ndə kala tifa ya kwətinj, ta ghwənamti zliya va na, tapə yən dzəmbəra mbə wahə.

⁵ Dza ma kə tsahwəti ndə kwətinj ngəra mbə pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va na: «A Zhanj, tawa wahə gha tay? Nighətima, a ndə tifa. Slən tsa ciy: “Zhəl tsa mbə takə tsa ka Zhəwda, Jijiy mazə *Davitə”. War ghəci

na saa mənuy miydala, gar balamti dimə mbərfəŋ na va tə zliya, ka ghwənamti, ta nighə pətsa mbəba» kə.

⁶ Ma zhinee nighə ki na, zəghwə təmbəkə tifa məgarə kwa jipə gəzli mazə. Tə jipəjipə pəhepəhir zhər va, lə shi fadə ni va piy. War ma ndə nighə zəghwə təmbəkə tsa va na, war njasa niy səəkəm pəəsləhwə. Mbərfəŋ

təlirim, mbərfəŋ mətəhi və. Ma shi mbərfəŋ ni vay, ghəshi na safə tsa Hyala mbərfəŋ tsa ghwənay naa dzəti hidi, ya pa' kwəmafa.

⁷ Dza zəghwə təmbəkə tsa va mba'a madiy, mba'a dzaa bəvə zliya va ta dəvə kwa bəzəmə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki. ⁸ Ma sa bəvə zəghwə təmbəkə tsa va zliya va na, dzəghwa shi fadə ni va piy, ghəshi lə pəhepəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va mba'a ghəshi tsətəfəkwəshi kwa kwəma ci. Lə gəzəpəlihi ta dəvə shi. Mba'a həlepipi məntim tə tsahi mbəzə gyadə gyadə hililinjə zən nja 'wərdi ti shi. Hililinjə zən va nja 'wərdi nay, ghənzə na cə'wə cə'wə mbəzli Hyala. ⁹ Dza ghəshi ka ha cəm tsa 'war'war tsa, a kə ghəshi na:

«Gha na saa mənija gar

5:1 5:1 10:2; Ezay 29:11; Ezhek 2:9-10; Dani 12:4, 9 5:5 5:5 4:4; Ghava 49:9; Mt 1:1; Rm 1:3-4; Ebr 7:14 5:6 5:6:4-6-7; WahəZher: 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Ezay 53:7; Zher 11:19; Zhj 1:29; 1Pi 1:19; safə tsa Hyala mbərfəŋ: 4:5; Zak 3:9 5:7 5:7 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Mezh 22:19; Ezay 6:1; Ezhek 1:26-28; 10:1 5:8 5:8 8:3-4; Cem 141:2; gəzəpəli: 15:2 5:9 5:9 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Cem 96:1

bə zliya na ta balamti
dimə ti va,
ka ghwənamti.

Sa nzanay, a məndi
pəəslitəŋa,

mba'a gha mbaranakə
mbəzli kaa Hyala

lə miymiy gha va shikəshi.

Ya mbə takə ka wa na
ghəshi,

ya kwəma ka waa gəzə
ghəshi,

ya mbə hwəlfə ka wa na
ghəshi,

ya səəkə tə hidī ka wa səəkə
ghəshiy,

cəke' mbaranakəshi gha.

¹⁰ Dza gha mba'a gha
zhəghətishi

ka ni gha mbəzli sləwa gha.

Dzəghwa mbər gha
mbəərətishi

ka hwəlfə mbəzli ka mazə,

*ka ta Hyalaa ghəra sləni
kaa Hyala ghwəmmə,

mba'a ta mənī mazə taa
nzaa dzəkən mbəzli
tə hidī» kə ghəshi.

¹¹ Zhinee nighə bə na,
ka kwal Hyala mbə gaka
tifa. Dəŋ tsa shi na, mba'a
mənti gar bələkwə bələkwə
bələkwə dəŋ kala gar
mbay ndəə mbəramtishi,
dəzlətəbə ghəshi tsəbay
gəzli mazə tsa va, ghəshi
lə shi fadə ni va piy,
mba'a pəhepəhir zhər bakə
mətsəkə fadətī ni va. ¹² Ka
ha cəm ghəshi zlanjlan, a
kə ghəshi na:

«A zəghwə təmbəkə tsaa niy
pəəsliti məndi tsa,

gha na saa mənījaa
ndə bərçi, kən shiy
gwanashi.

A gha mənīja gar nzaa ndə
sənata kwəma,

gar nzaa ndə shiy, lə gar
nzaa ndə bərçi.

Gar ha'wə ndə ya tsamaba ci
tə gha,

ka fə dikəə dzətī gha, ka
falŋa» kə ghəshi.

¹³ Ma zhinee fa bə na, shi
ngati Hyala mə ghwəmə, lə
ni kwakə tə hidī, lə ni kwaba
kwa hidī, lə ni mbə yam,
gwanashi mbə ha cəm, a kə
ghəshi na:

«Fal ntsa mənəy va kwa
gəzli mazə ci,

ghəshi lə ntsa nja zəghwə
təmbəkə tsa va
ghwəmmə.

Ha'wə ghwəmmə ti shi.

Ghəshi na mbəzli nza bərçi
və shi.

Fə shəndəkə ghwəmmə
dzətī shi,

ya pa' hwəmba» kə ghəshi.

¹⁴ Dzəghwa shi fadə ni
va piy: «Amin» kə ghəshi
zləbati. Ma pəhepəhir

bakə mətsəkə fadətī ni va
ghalaba na, mətsəfəkwə
gwanashi kwa kwəma
ntsa mənəy va kwa gəzli
mazə ci, ghəshi lə zəghwə
təmbəkə tsa va, ka falshi.

6

*Kwəma zəghwə təmbəkə
tsaa bali dimə tə zliya
pəərətī məndi va*

¹ Zhini, ma sa nə ya njə'wə
pən na, zəghwə təmbəkə tsa

va madiy ta ghwæni zliyaa bævə na va. Dzəghwa na, bal balamti kwa taŋa nahə mbə dimə mbərfəŋ na va niy nahati məndi. Mba'ee favə tsahwəti sə kwətiŋ mbə shi fadə ni va piy ndəmdəmøy, ndəba dəræzli van ə pə gha: «Ca səkə» kə. ² Ma nighee na, gədəw tsa te-zlezl tsa səvəriy tifa, lə ndə mə dallə, mba'a rigi mbə dəvə ci. Dza mba'a məndi panambə daghwəba miydala mbə ghən ci. Dza na ka tərə kwəshəl ghəci, ta zha ta məni miydala difa.

³ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa baka dimə nahati məndi va. Fee kwa baka sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səkə» kə. ⁴ Mba'a tsahwəti gədəw ghəmøy səvəriy, lə ndə mə dallə. Mba'a məndi banavə kafa'i tsa dikə tsa. Dza mba'a məndi banavə bərci ta həərə mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbəz ghəshi kwa jipə shi. Ka bəkwə ghən tsa shi, kala zərkə tifa.

⁵ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mahkana dimə nahati məndi va. Fee kwa mahkana sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səkə» kə. Mba'a gədəw tsa ngərjəkəjəkə tsa səvəriy, lə ndə mə. Nighee na, ntsa mə va lə tasaw bərkə shiy ta dəvə ci. ⁶ Ma fee na, məliy gaka, war nja məli ndə ngəri səkə mbə shi fadə ni va piy. Ma kə na: «A pə gha dzaa

məniy, ma gəna ka ndə kwəməvə tə sləni vəghwə tsa ci kwətiŋøy, gar pavə ha tasaw kwətiŋøy. Ma cikizl kə na, gar ta er kwətiŋ səda. Ma na kar in ghəshi lə tay nashiy, əntaa niva taa nza caslakə ma» kə.

⁷ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa fadə dimə nahati məndi va. Fee kwa fadə sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səkə» kə. ⁸ Nighee na, gədəw tsa kwərtəhə tsa səvəriy dallə ndə mə. Məti, kə məndi kaa slən tsa ntsa va, mba'a pətsa ka mbəreketiy nza ti kwasəbə. Mba'a məndi banavəshi bərciy dzəkən nahwəti bəla hidī kwətiŋ, sa təhəvərişim fadə mbə. Nza ghəshi bakwamti mbəzli tə nava bəla hidī gwa'a lə kafa'i, mba'a lə ma, lə zəghwə ghəngghən ghəngghən, mba'a lə shəkwadəshi.

⁹ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa cafa dimə nahati məndi va. Njə'wə pən na, piy tsa mbəzliy niy bakwamti məndi tə mbərkə kwəma Hyala lə tə mbərkə sa niy gəzə ghəshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kala hazləni ma. Piy tsa shi va na, ta pətsa ka məndiy fə shiy ti ta ta shi kaa Hyala ghəci. ¹⁰ Ka zlapə kwəma ghəshi zlanzlan, a kə ghəshi na: «A ntsa ghəy dikə tsa, gha na ntsa dəwdəw tsa, gha na ndə sla ngwəvə

tsa katanj tsa. Va tsəgha dəw ghəy, nighə, ndatsəma nza ghəy tikə kia? Hwəm bərkə gha basə ngwəwə dzəkən mbəzli tə hidī, a ghəshi kəsli kərhiy dzəghwa ghəy, sa bakwamtənjəy ghəshi kia?» kə ghəshi. ¹¹ Dzəghwa məndi kaa ya tsamaba ndə mbə shi ki, mba'am banavə kwəbanj tsa tezlezl tsa. Ma kə məndi zləbanshi na: «Kadiwəm di, ndəghətim jəw. Dan na nihwəti ngwarməhinjwəy dza məndiy zhiniy bəkwə tə mbərkə sa ghəra ghəshi sləni ta Hyala njasa nza ghwəy va kwərakwə» kə məndi.

¹² Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa kwanja dimə nahati məndi va dība. Dzəghwa mba'a hidī mənjkədishi gwanashi, lə bərçi tərənjw tərənjw. Njə'wə pə gha kaa vici na, ndəba ləkwəsa ngəri na pə gha ngəri tsa nzə, sa ləvəta na. Tir na, ndəba miymiy pə gha ghəm tsa ci. ¹³ Ma sasərkwəhi tə ghwəmə na, war ka kwətəkwətīy səkwaa dzəti hidī, njasa ka ya daskwaa təhəta ma vaa shikə səkwa mə daskwa, safəə viy lə bərçi. ¹⁴ Gwəravə ghwəmə tsəgha, bətə zata, njasa ka ndə vaa paramti kəshidī. Dzəghwa məndi kaa dəlegwigwi ghəshi lə hidī dzar tə jipə

yam gwa'a, mba'a məndi bantishi tə pətsaa niy nza ghəshi. ¹⁵ Dzəghwa mbəzli gwanashi, mba'a ghəshi mbəmbəshi. Mbəzli nja mezhizhə tə hidī, lə mbəzli dikə dikə ni sləkəpə, lə ka sawji dikə dikə ni, lə mbəzli ka ghi tərənjw tərənjw ni, lə ni nza bərçi və shi mbəzli tərənjw, lə mevivi mbəzli, lə ni yaya ni gwa'a, mbəmbəshi dzar mbə ləgwəhi dəlagwa, lə dzar ta hərəzli. ¹⁶ A kə ghəshi na: «A dəlegwigwi ghwəy lə hərəzli ni, ngazlavam dzəkən ghəy, a ghwəy mbələynej di. Nəghətaa mətə ntsa mənəy va kwa gəzli mazə nanəy, lə vantaa zəghwə təmbəkə tsaa bəti nəfə va dzaa nanəy. ¹⁷ Sa nzanay, a vəghwə tsa gar ci sati nəfə tsa shi ti mənəy, ta mənī ngwəwə dzəkən mbəzli. Va tsəgha na kiy, ndə tība lə bərçi ghwəla mba'a dzaa zhiniy mbay garə kwa kwəma shiw» kə ghəshi.

7

*Mbəzli 144'000 (bələkwə bələkwə mən bələkwə, mba'a fadə mətəkə fadəti ghən kən) fati Hyala lamba nzə ti shi, mbə mbəzli ka *Izərayel*

¹ Ma ləy hwəm nava kwəma ki, nighee na, ka

6:11 6:11kwəbanj tsa tezlezl tsa: 3:5, 18; 4:4; 7:9, 13; 19:8, 14; Ezay 61:10 **6:12** 6:12-13 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Zhəw 2:10; Mt 24:29 **6:14** 6:14 16:20; 20:11; Ezay 34:4; Ebr 1:11-12 **6:15** 6:15 Ezay 2:10, 19, 21; 24:21 **6:16** 6:16 5:7; 'Wəzh 10:8; Lk 23:30 **6:17** 6:17 Zhəw 2:11; Nahwəm 1:6; Səf 1:14-18; Mala 3:2 **7:1** 7:1 9:14-15; Zher 49:36; Dani 7:2

kwala Hyala fadə, garə garə dza kwa bəla slərəpəpi hidī fadfanashi. Ma ghala pətsa garəshi ghəshi va na, mba'a ghəshi daməti safə tsa fadə tsa va, vantaa ghəci viy, ya dzəti hidī, ya dzəy tə kwəfa, ya va kwəfəghə fəhi. ² Ma nighee ba na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala səəkəy kwa ghwəmə, dəmakə lamba Hyala kwa bəpə piy ta dəvə ci. Dza na ka zlapanshi kwəma kaa nihwəti ni fadə ni va ka kwal Hyala, shi banavəshi Hyala va bərqi, ta ladamti shi tə hidī, lə ni mbə yam gwa'a. ³ Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, kadiwəm di, ka lidī shi tə hidī, ya ni mbə yam, ya fəhi ghwəy di ma. Ndəghətim, a ghwəmmə faghwa lamba Hyala kwa dəghan kwəma mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala ghwəmmə» kə. ⁴ Dzəghwa mba'a məndi gəzara njasa nza dāŋ tsa mbəzli dza məndi va ta fə lamba Hyalaa dzəghwa dəghan kwəma shi gwanashi. Ma na dāŋ tsa shiy: Mbəzli bələkwə bələkwə mən bələkwə, mba'a fadə mətəkə fadəti ghən kən, (144'000). Mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka Izərayel na ghəshi gwanashi. ⁵⁻⁸ Mba'a məndi dzaa fati lamba Hyala tə mbəzli təravəm mbə takəhi mən lə bakə ni va. Ya mbə tsama takə na, mbəzli

diwəy mən, mən lə bakə shi fanatishi məndi lamba. Vanay slən tsa takəhi va: Takə tsa Zhəwda, mba'a sa Rəwben, mba'a sa Gadə, mba'a sa Aser, mba'a sa Nefətali, mba'a sa Manase, mba'a sa Shimeyanw, mba'a sa Levi, mba'a sa Isakar, mba'a sa Zabəlanw, mba'a sa *Zhezhefə, mba'a sa *Benzhamen. Tsəghaa takəhi fati məndi va lamba ti shi. Ya mbə tsamaba takəy, mbəzli diwəy mən, mən lə bakə na shi fanatishi məndi lamba va.

Vərəm tsaa basəy səəkə mbə hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi

⁹ Ma ləy hwəm, sa nə ya njə'wə pən difa ki na, kar mətsee tə vərəm ndə ngəri tsaa səəkə ya kwəmaba na tə hidī, ya kwəma ka waa gəzə na, ya hwəhwə ka waba na, ya hwəlfə ka waba na. Kala gar mbay ndəə bəlati dāŋ tsa shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə va, lə kwa kwəma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. War lə kwəbenjer tezlezl tezlezl ni ghaa nashi ma kən ghən shi. Mba'a kəslifi slərpə ta dividivi shi. ¹⁰ Dza ghəshi ka gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Ghwəmməy, war Hyala ghwəmmə va mənəy kwa gəzli mazə nze, ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va na ni ghwəmmə

mbəzliy mbəlītəmmə na
na ghwəmmə» kə ghəshi.

¹¹ Ma ka kwal Hyala
gwanashi na, war gar
gar gar ghəshi garəshi,
dəzlətsəbə ghəshi tsəbay
gəzli mazə, lə shi pəhepəhir
zhər bakə mətəkə fadəti
ni va, mba'a sa shi fadə
ni va piy gwa'a. Dzəghwa,
tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi
tsətsəfəkwəshi, nzəḡw,
nzəḡw, nzəḡw kwəma shi
mbə hidī, kwa kwəma
Hyala, Ka fal ghəshi, ¹² ma
kə ghəshi na:

«*Amin, tsəgha na katanj,
Hyala ghwəmməy,

ghənzə na Hyala kwa fal
məndi pa' kwa ndim-
ndim,

ghənzə na Hyala shəndəkə
na,

kwa sənata kwəma, lə bərçi
və tərəḡw.

Mananta 'wəsa ghwəmmə,
ka ha'wə ti.

War ghənzə na Hyalaa mənī
mazə pa' kwa ndim-
ndim.

Amin» kə ghəshi.

¹³ Ma kə tsahwəti ndə
kwətīḡ mbə pəhepəhir zhər
bakə mətəkə fadəti ni va
ngəra na: «A zəghwee,
mbəzli njaa ni na ni nza
kwəbənər pay pay ni ni kən
shi mbə mbəzli ni baya?
Sənay gha nda kwəma səəkə
ghəshi na?» kə. ¹⁴ Ma
pən ngəci na: «A Ndə
sləkəra, a kwəma sənatee
mbə kwəma va, kala war

gha na saa dzaa sənay kia»
pən. Ma kə ngəra na:

«Ma mbəzli nashi gha niy,
ghəshi na mbəzliy garəshi
lə bərçi kwa kwal Hyala
mbə ngəra'wə tsa tərəḡw
tsa səəkə kən shi ta kwəma
Hyala. Kwəbənər kən shi va
tezlel tezlel ni nashi ghay,
ə yabantishi ghəshi mbə
miymiy zəghwə təmbəkə
tsa Hyala va shikəshi. ¹⁵ Va
tsəgha nza ghəshi gar gar
gar kwa kwəma gəzli Mazə
Hyala, ya hwəmba nzə. War
ka ghəra sləni ngəta mbə
ciki tsa nzə, havəghwə lə
həvir gwa'a. War mbə
ndəghwə shi ntsa mənəy
va kwa gəzli mazə ki. ¹⁶ Ma
ghəshi nashi kiy, ya ma,
ya ndir na, ka zhini naa
ghəranshi ghwəlaw. Ya
viciy, ka dza naa mbərə ta
ndindishi ghwəlaw. Nihwəti
shiy tība dzaa ndindishi, ka
sanshi ngəra'wə ghwəlaw.
¹⁷ Sa nzana, ma ntsa nja
zəghwə təmbəkə tsa va
kwa jipəjipə gəzli mazəy,
ghəci dza naa ndəghwəshi.
Ta pəməghəshi dza naa
dzəməy yaməə bəpə piy. Ka
Hyala dza na, mba'a sadamti
wahə kwa mətəshī» kə.

8

*Zəghwə təmbəkə mbə
bali kwa mbərfaḡa nahə
dimə*

¹ Zhini zəghwə təmbəkə
tsa va mba'a balamti kwa

mbərfaŋa dimə nahati məndi va ti. War sa nə na bal kə na, dzəghwa pətsa tə ghwəmə tsəgha, dəkədəkədəkə nzəyəy. Gar minti mahkan mətsəkə, kala favə gaka nihwəti shiy ndə ya jəw nzə.

² Ma nighee na, ka kwal Hyala garəshi mbərfəŋ kwa kwəma nzə, mba'a məndi ta tahanavəshi təlimim kwətij kwətij ngəshi.

³ Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkə garəy vəgha pətsa ngati məndi tə tsahi mbəzə, ta ndanta shiy ti kaa Hyala. Mba'a həlapə məntim tə tsahi mbəzə ta ndanta hililijəə zən nja 'wərđi kwa kaa Hyala və ta dəvə ci. Dzəghwam dəŋ məndi tanaghwa hililijə dza na va ta ndanta kaa Hyala, a ghəci ndanta tə pətsa ka məndiy ndanta shiy kaa Hyala, kwa kwəma gəzli mazə nzə va, dzavədə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala gwanashi. ⁴ Sa madı inəghwə tsa hililijə va jakə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala va gwa'a ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va kwa kwəma Hyala ki na, ka dzəmə. ⁵ Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a bəvə həlapəə niy nza hililijə va kwa, gyadə ghəci hənzəvə ghwə kwa, kwa pətsa ndanta na va shiy ti kaa Hyala. Sa hənzəvə na na, dza na fəyik,

ndəghakəghwaa dzəti hidı. War sa ndəghakəghwa na na, ghavə shiy tsəgha ka dərazli, ka ndəməndəmə, ka wampidi. Mba'a hidı gərgərəshi.

Njasa viy ka kwal Hyala təlimim

⁶ Ghalaba kiy, mba'a ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va, niy bənavəshi məndi təlimim mbərfəŋ ngəshi ta viyshi gwəmantəvashi gwa'a ta viy shi ki.

⁷ Dzəghwa kwa taŋa *ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə. Ma sa viyata na na, dza kar kwacakasla lə ghwə, mba'a miymiy, dzavədə ghəshi shəkəkəghwavashi səəkə mə ghwəməə dzəti hidı. Ma sa təhəvərim hidı mahkan mbəy, dzəghwa nahwəti bəla kwətij, bərkidə ghənzə ndita. Sa təhəvəri məndi fəhi mahkan mbə dıba na, mba'a nahwəti bəla shi kwətij ndita. Gwa'a gwa'a gwəzən tsa nəbekə tsa ndantəvay.

⁸ Dza kwa baka ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, dzəghwa məndi kaa nihwəti shiy, ndəba dəlagwa dikə na, pə gha ngəshi, war ka tsə ghwə səvəri mbə shi, fəyik məndi ndəghakəghwashiy dzəti kwəfa dikə na. Ma sa təhəvərim həl tsa dikə tsa

8:2 8:2 təlimim: Zhə 6:4, 6; Mt 24:31
4:5; 6:12-13; SləniTaH 16:12; Ezhek 10:2

8:3 8:3 5:8; Səvəri 30:1, 3 **8:5** 8:5
8:7 8:7-12 9:15, 18; Ezhek 5:2, 12

8:7 8:7 Səvəri 9:23-25 **8:8** 8:8 16:3-4; Səvəri 7:20, 21

mahkan mbə na, dzəghwa nahwəti bəla shi kwətiŋ mba'a zhəghəta ka miymiy. ⁹Dzəghwa shiy piy mbə yam ge'i ge'i lə bəlaa zhəghəta va ka miymiy, cəke' ghəshi bəkwəshi kwərakwə. Tsəgha kwambəwaler lidishi, ge'i ge'i lə bəla va kwərakwə ba.

¹⁰Dza kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala tsa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, 'wakəvə sasərkwə dikə na, war ka tsə, baram baram baram ndəba ghwə tə shihwə pə gha, mba'a tərəkəvata səkə mə ghwəmə dzəti kwa mahkana bəla yam kwa hələfemer lə mətsəhi yam gwa'a. ¹¹Slən tsa sasərkwə vay, «shi 'yaghwakə ni». Dzəghwa kwa mahkana bəla yam va sa təhəvərihi məndi mahkan mbə, 'yaghwakə ghwakə ghwakə, ghəshi mənishi. Mba'a mbəzli bəkwəshi tərəŋw war sa sahwe ghəshi yam va, sa nza ghwə'iy bəkwə mbəzli mbə shi.

¹²Dza kwa fada ndə kwal tsa Hyala tsa viy təlimə mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, dza nahwəti bəla kwətiŋ mbə bəla vici mahkan, sa təhəvərim, mba'a shirkwəta. Tsəgha nahwəti bəla tir kwətiŋ sa təhəvərim mahkan mbə shirkwəta diba, zhini tsəgha

nahwəti bəla sasərkwəhi kwətiŋ sa təhəvərihim mahkan mbə diba. War kwəli ghaa nata ma kwa mahkana bəla va shi va gwanashi. Ka mbərə nahwəti bəla vici kwətiŋ havəghwəw. Ka mbərə na kar tir lə sasərkwəhi həvir kwərakwəw. Tsəgha.

¹³Dzəghwa sa nə ya njə'wə pən na, kar tə zəlikə, dzəy tə ghwəmə, məba kərakə. Fee na, ghənzə mbə wa zlanzlan, a kə na: «Waa ngəra'wə, waa ngəra'wə! Avanaŋ sanay mahkan tərmbə nihwəti ka kwal Hyala, ta viy na shi təlimə. Ya wa ndə sa ka na viyata na ciy, ta səkə dza ngəra'wə dzəkən mbəzli tə hidī tərəŋw» kə.

9

¹Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala tsa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma nighee na, sasərkwə tərəkəvata səkə mə ghwəmə dzəti hidī. Dza mba'a məndi banavə shiy ghwəni miy kə'wə tsa tədəm tsa va tərəŋw tsa ta dəvə nza. ²Dza sasərkwə va, bəŋ ghwənamti kə'wə tsa tədəm tsa va ki. Ma sa ghwənamti na na, ghavə inəghwə tsəgha, takwəm kwəm kwəm səməy kwaba. Ndəba inəghwə tsa ndi və'i, pə gha. Dzəghwa na, nza'jəw, dəmbə'wamti vici lə pətsa dzar tə ghwəmə ta gwa'a.

Dzəghwa zhəmbəlbəlbəl pi mənīy. ³ Dzəghwa jər vədəm tsahwəy səəmə kwa kə'wə tsa va, səvəri mbə inəghwə tsa va. Mba'a dzaa pəslambəvay mbə mbəzli tə hidī. Mba'am banaghə bərēci ta ndindi mbəzli nja yiti. ⁴ Ma kə mēndi kaa jər tsa va na: «A jər, mbala, ma sa ka gha tsəhəŋay, əntaa gha taa kwəfəghə nihwəti shi gəmshī ni nja gwəzən, ya fə, ya nimaba kəslifi shiy ma. War ndə ngəri, mbəzli kama lamba Hyala kwa dəghan kwəma shi nahə nahə gwa'a tsəgha, pə gha dzaa sanshi ngəra'wə» kə mēndi kaa ngəci. ⁵ Nanzə kiy, banavə kwal mēndi kaa jər tsa va ta bakwamti mbəzli ghəciw. War ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzli, ge'i ge'i gar tir cifə banavə mēndi kwal gwa'a tsəgha. War njasa ka yiti vaa zhanci kaa ndə ghənzə nditi ndəy, war tsəgha na zhipə tsa shigə ci va ghəci nditi ndə.

⁶ Ghala tir tsa cifə tsa vay, ta dəw məti dza mbəzli tə hidīy dza. Ka dza mətīy bəshi kiw. Tərəŋw ghəshi taa maw məti na, ka hwəta məti taa nza və shi. ⁷ Ma pa jər tsa va ndəə nighəy, war ndəba gədewesli pahamti mēndi ta dza ta mbəz, pə gha. Mba'a shiy mbə ghən shi nja daghwəba tsa məntim tə tsahi mbəzə. Ma pətsa mbə kwəma shi ndəə

nighə na, war nja pətsa mbə kwəma ndə ngəri. ⁸ Ndəba shiti mbə ghən mi'i pə gha kaa shiti shi biti biti tsa shi. Ma sli'i shi na, war nja sli'i zhəl. ⁹ Dzəghwa mēndi kaa pətsa sati kwa hati shi mba'am pahamti lə shiy, nja rəbəci tsa tsati mēndi tə tsahi. Ma ndəə fa gaka bəkəbəkəhi ci na, war njasa ka gaka məwtiti gədewesli vaa nza mbə mbahə shiy, ghəshi mbə diva ta mbəz. ¹⁰ Jər tsa vay, lə shigə na ti kikw kikw kikw, njasa ka shigə yiti vaa nza. Lə shigə shi va dza ghəshiy ndindi mbəzli, ta sanshi ngəra'wə mbə tir cifə. ¹¹ Ma mazə tsaa sləwashiy, ghəci na ndə kwal tsa kə'wə tsa tədəm tsa va, tərəŋw tsa. Slən tsa mazə tsa va lə kwəma ka Ebərəy: «Abadəŋw». Lə kwəma ka *Gərekə na: «Apəliyəŋw». Ma dī slən tsa va gəzəy: «Ndə zapə na» dī na gəzə.

¹² Ava gwa'a kərəy kwa taja ngəra'wə naci ki. Ghwəla na tsahwəti ngəra'wə bakə mbə səəkə.

¹³ Dza kwa kwanja ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata nay, fee na, məli ndəə gaka səəkə dzar kwa bəla fadə na va tə pətsa ngati mēndi va kwa kwəma Hyala. Pətsa vay, tə mbəzə ngati mēndi ta ndanta shiy ti kaa Hyala. ¹⁴ Ma kə gaka

mæli va kaa kwa kwanja ndə kwal tsa Hyala tsa viyata təlīmə va ki na: «A ndə kwal tsa Hyala, mbala pəlashi nihwəti ka kwal fafə ni va pəhəti məndi miy həl tsa dikə tsa va nə məndi, “Efəratə”, kə məndi kaa slən tsa ci» kə. ¹⁵ Dzəghwa məndi ki mba'am pəlashi ka kwal va. Ma ghəshi fadanashiy, Hyala niy pəhətishi na, mba'a gwəməyshi, ta ghəra sləni ghəshi tə piya va, ge'i lə tir tsa va, zhini ge'i lə vici va, mba'a ge'i lə ler va difa. Sləni shiy: Səəkə ta bəkwə nihwəti mbəzli tə bəla kwətiŋ, sa təhəvərishim mahkan mbə. ¹⁶ Nighee na, ka sawji dəŋ tərəŋw səəkəshi tifa mə gədəw mə gədəw. Dza mba'a məndi gəzara dəŋ tsa shi. Ka sawji gar miliyanw bələkwə bələkwə bakə ghəshi (200'000'000). ¹⁷ Ma yən mbə nighə shi va nja kwa shiw kiy, mba'ee nashi gədewesli, lə mbəzli lə mbəzli mə shi. Ma mbəzli mə shi va na, lə kwəbenjer rəbəci kən ghən shi. Ghəm ghəmshi tə nahwəti bəla, tə nahwəti bəla na, nja isl ghwəmə, ma tə nahwəti bəla fa na, nja shamshama. Ma ghənədemer gədewesli va na, war nja ghən zhəl. Ka səvəri ghwə lə inəghwə, mba'a barəwdəw kwa miy shi. ¹⁸ Dzəghwa ngəra'wə tsa mahkan tsa va səvəriy

mbə miy gədewesli va, mba'a zamti nihwəti mbəzli tə bəla hidī kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə. ¹⁹ Gədewesli vay, mbə miy tsa shi lə mbə shigigi shi na ni shi bərce ghəra ghəshi mbəzli li shi. Ma ndəə nighə shigə shi va na, war nja shishi nja shishi, lə ghən lə ghən ti, li ka ghəshiy həəci mbəzli.

²⁰ Ma nihwəti mbəzliy tərəmbəshi kala bəkwəshi va ngəra'wə tsa mahkan tsa vay, ya tsəgha nzə na, tsa titihwə ghəshi kaa Hyala, ka zhəghəti nzəy tsa shiw. War ghwəlashi niy nza ghəshi mbə ki kihə hyeler shi, ka tsəfəkwə kwa kwəma mbəreketi ngati ghəshi tə tsahi mbəzə, lə tə tsahi bənfa, ya ni fəditi məndi tə shəghwə, ya tə hərəzli. Gəla shi vay, shiy nay ma pi, kala favə ma kwəma, kala mbəə dza, na ghəshi. ²¹ Mbəzli va difay, war ghwəlashi niy nza ghəshi mbə bəbəkwə mbəzli, ka məməni mbəl, ka məməni ghwərghwər, ka ghəghəli shi mbəzli.

10

**Ndə kwal tsa Hyala səəkəy lə zliya jəwə ta dəvə ci*

¹ Zhini, sa nə ya njə'wə pən difa na, ndə kwal tsa Hyala tsa difədifə tsa mbə səkwa səəkə mə ghwəmə. Vəgha ci na, lə kwəlefi kən, mba'a bəriŋ pəərə

pæərə dzar ta ghən ci. War ndəba vici pə gha pətsa mbə kwəma ciy mbərə. Ma shidshid ci na, nja ghani ghwə. ² Tasl ghəci kəsəvə zliya jəwə, ghwəni ghwəni ta dəvə ci. Dza na madə kədati səfa kwa bəzəmə ci tə kwəfa dikə na, ma kwa zlebi ci na, madə tə hidfi. ³ Dza na mba'a ngwəmata lala zlanzlanj, ndəba gaka wahə zhəl, pə gha. Sa ngwəmata na lalay, dzəghwa van mbərfənj ghəci dərəzliy, ta zləbanci lala ci va. ⁴ Ma sa kədita gaka dərəzli van tsa va na, mba'ee niy gwəmantəvara, ta tsasli kwəma gəzəkə na mbə dərəzli ci va. Ma fee na, məli ndə mbə gəzara kwəma səkə mə ghwəmə, ma kə na: «A Zhanj əntaa gha tsasli shi gəzəkə dərəzli van va ma, mbələyshi mbə nəfə gha» kə.

⁵ Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsaa niy nay ya va məgarə, mba'a nahwəti səfa ci tə kwəfa dikə na, mba'a nahwəti tə hidfi, kaf kafata dəvə kwa bəzəmə ciy dzəta ghwəmə. ⁶ Ka zəmə fəla ghəci lə slən tsa Hyala tə ghwəmə ya pa' hwəmba. Saa ngati ghwəmə, lə hidfi mba'a shi ti shi gwanashi. Saa mənti kwəfahi lə shi kwa shi gwa'a. Ma kə na: «Shi vay, ta məniva dza ghəshi, sənənvanata. ⁷ Ma sa ka kwa mbərfanə ndə kwal tsa Hyala viy na ci

təliməy, ma nza Hyala kərni məni kwəma nzə mbəmbə na, niy təkəti na məni nzə. Njasaa niy gəzanshi na kaa mbəzli ka ghəra sləni nzə, lə ka Hyala nzə dza na ta məni» kə.

⁸ Fee na, gaka məli niy favee vaa gəzara kwəma səkə mə ghwəmə, mbə gəzara kwəma diba, a kə na: «A Zhanj, mbala bə zliya jəw na va ghwəni ghwəni na ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va, tə kwəfa dikə na nahwəti səfa ci, tə hidfi nahwəti» kə. ⁹ Əŋkwa pən, mba'ee madira, «ndara zliya va» pən kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va. Ma sa dəwee ki, ma kə ngəra na: «Bə a gha pərəhwə. Sa ghaa pərə nanzə kiy, nja mbəzəkəwə dza ghaa favə njəmnyəm tsa nzə mbə miy gha. Ma sa ka gha ndahwə na, ndəba tsəna gha taa favə kwa hwər gha» kə. ¹⁰ Dzee həj yən bəvə zliya va və ta dəvə ci. Mba'ee pərəhwə. War tsəgha ghənzə njasa gəzara na va ki, ndəba mbəzəkəwə yən favə mbə miy tsee yən mbə pərə. Ma sa ndahwee na, ndəba tsəna yən favə kwa hwər tsee.

¹¹ Dza ma kə məndi ngəra diba na: «A Zhanj, ta gəzə kwəma gəzəkə Hyalaa dzəkən nihwəti hwəlfəhi mbəzli tə hidfi danj, lə dzəkən nihwəti hidfi, lə mezhihə shi gwa'a dza gha kaa mbəzli. Ya namaba

ghaniy gəzə mbəzliy, ta gəzanshi kwəma gəzəkə Hyala dza gha» kə məndi kaa ngəra.

11

Ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va

¹ Dzəghwa məndi mba'am ndara gwələvə tsa ka məndiy bərkə shiy li ta dəvee, war nja gəta ghəci. A kə məndi ngəra na: «A Zhanj, mbala a gha dzaa bərkəti njasa nza dikə tsa *ciki Hyala, lə pətsa ka məndi vaa fə shiy ta ta Hyala ti gwa'a. Zhini mba'a gha bəlati njasa nza danj tsa mbəzliy cə'wə Hyala mbəba. ² Ma nanzəy, əntaa gha dzaa bərkə ngwəlaa tərə va kwa kələm tsa va ma. Zlata tə gha nava. Sa nzanay, a Hyala banavəshi tsava pi kaa hwəlfəhi mbəzli ghəngħən ghəngħən, ka ghəshi dzay, ka kəkədi məlmə Hyala dəwdew na mbə tir fadə mətsəkə bakəti.

³ Ta ghwənashi ka gəzə kwəmee va bakə ni dzee. Lə kwəbənər ka məndiy təhwəni mbəri li shi dza ghəshiy nza kən ghən shi. Ka ghəshi dza na, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vici bələkwə bələkwə mən lə diwəy bakə mba'a kwanj mətsəkə ghən kən na va» kə. ⁴ Ma ka gəzə

kwəmee va bakə ni kiy, ghəshi na fəhi bakə ni va har məndiy «*Wəlivə». Mba'a gərkəwahi bakə ni va garəshi kwa kwəma Ntsaa sləkə shi tə hidī gwanashi.

⁵ War mba'a kə ndəə pəla mananshi jikirəy, ta səvəri dza ghwə kwa miy shi, nza ghənzə zamti ka mbəz shi. Ava war tsəgha dza mbəzliy pəla mananshi jikirəy zashi.

⁶ Ma mbəzli va, ghala vəghwə tsa dza ghəshi vaa nza mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzliy, a bərçi taa nza və shi ta garəti van kala nzəmə ghəci. A bərçi taa nza və shi ta zhəghanti yam ka miymiy dība. Ya hwəlfə tsamaba ngəra'wəy, a bərçi taa nza və shi ta bəkəə dzəti hidī, njasa dza ghəshiy dī.

⁷ Ma sa ka ghəshi kədamti gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli kiy, ka saa dza səda tsaa səmə va səkə kwa kə'wə tsa tədəm tsa va tərənɔw tsa dzay, mba'a pəshiy ti shi, ka mbəz li shi. Ka na dza na mba'a bakwamtishi. ⁸ War bələhə bələhə dza mbəreketi shiy nza dzar kwa kwal tsa dikə tsa mbə məlmə dikə na va. Mbə pətsaa niy danjavəgha məndi va Ntsaa sləkə shi vəgha tsəm. «*Ezhipətə» ya «*Sədəm» kə məndi kaa slən tsa məlmə va kwa fir. ⁹ Ma mbəreketi mbəzli va vay, ta nashi

11:1 11:1 21:15 **11:2** 11:2 Cem 79:1; Lk 21:24; 42 tir: 12:6, 14; 13:5; Dani 7:25; 12:7 **11:4** 11:4 Zak 4:1-3, 11-14; Zhj 8:17 **11:5** 11:5 2Mezh 1:10; Cem 97:3; Zher 5:14 **11:6** 11:6 Səvəri 7:17-19; 1Mezh 17:1; Zhk 5:17 **11:7** 11:7 13:1-2; 17:8 **11:8** 11:8 Lk 13:33-34; Sədəm: Ghava 18:20; Ezay 1:10; Ezhek 16:46; Ezhipətə: Səvəri 3:16-19; 7:3-5

dza mbəzli gwanashi dzaa tifa bəlahə bəlahə mbə vici mahkan mba'a reeta. Ya mbə hwəlfə ka wa na ndə, ya tə hidfi ka wa səəkə ndə, ya mbə hwəhwə ka wa yakə məndi ndə, ya kwəma ka waa gəzə ndəy, war ta nashi mbəreketi mbəzli bakə ni va dza ghəshi. Ka dza ghəshiy zləba məndiy lashiw. ¹⁰ Tə rənjw dza mbəzli tə hidfi vəshishi, Ka ta shi zəmə, ka tsə, ka vəli, tə sa nzana mba'am bakwamti mbəzli bakə ni va. Sa niy nzana tərənwwshi mbəzli va niy sanamiyshi ngəra'wə lə shiy niy məni ghəshi va.

¹¹ Ləy hwəm sa kərəta vici mahkan na va mba'a reeta kiy, dza Hyala mba'a viyanambə piy tsa nzə kaa mbəreketi mbəzli bakə ni va. Ma sa tsəhəy piy tsa va mbə shi na, mba'a ghəshi satishiy garəshi. Ya wa ntsaa nata nava kwəma na, mba'a her ci dzashi tərənww. ¹² Ma fa ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va satishi mbə məti na, məli ndə mbə gəzanshi kwəma zlanzlan səəkə mə ghwəmə, a kə na: «A mbəzli ni, ndim, səəmənwwəyəm tikə» kə. 'Wakəvə ghəshi tsəgha, mba'a ghəshi kafəshi, ka dzashiy dzəmə ghwəmə mbə timbətimbə tifa kwa kwəma mbəzliy di ma mətse shi va. ¹³ Ghala

vəghwə tsa va difa na, mba'a hidfi ghati gərgərə tərənww. Dzəghwa bəla kwətij mbə məlmə dikə na va, sa təhətim mən, mba'a ngangazlata. Ma ghala gərgərə hidfi vay, mba'a mbəzli bələkwə bələkwə mbərfən mətsekə bəkwəshi (7'000). Ma niy bəkwəshi ma va mbəzli na, mba'a her shi dzashi tərənww. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala dikə na mə ghwəmə.

¹⁴ A kwa baka ngəra'wə kədiy naci. Mbə səəkə na kwa mahkana ngəra'wə kyanwwkyanww.

*Kwa kərni *ndə kwal tsa Hyala viyata na ci təlimə*

¹⁵ Dza kwa mbərfanə ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə. Ma fee na, məlihi mbə gəzə kwəma lə bərçi lə bərçi səəkə mə ghwəmə, ma kə ghəshi na: «Nana kiy, a mbəzli tə hidfi sənay, kar Hyala kwa sləkəmmə ghəshi lə *Kəristəw tsa tivə na sləkə na mbəzli, kə ghəshi. Mazə tsa shi vay, ta kwa ndimndim na» kə ghəshi. ¹⁶ Ma sa gəzamti məlihi va kwəma na, dza pəhepəhir zhər bakə mətsekə fəfəti ni va, nzəyshi tə gizli gizli mezhizhə kwa kwəma Hyala, mba'a ghəshi tsətsefəkwə shi kwa kwəma Hyala, nzənww nzənww nzənww

11:10 11:10 Zhj 16:20 **11:11** 11:11 Ezhek 37:9-10 **11:12** 11:12 2Mezh 2:11; SləniKY 1:9 **11:13** 11:13 6:12-13; Ezhek 38:19-20 **11:15** 11:15 4:11; Səvəri 15:18; Cem 22:29-30; Dani 2:44; 1Kwər 15:24-28 **11:16** 11:16 4:4 **11:17** 11:17 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amə 4:13; 2Kwər 6:18

kwəma shi mbə hidī, ka fal.
 17 Ma kə ghəshi na:
 «A Hyalaa kwa sləkəpə
 gwəramti tə bərci,
 gha na Hyala ghala hidī
 ghwəla ta ghava,
 zhini gha Hyala sana ba.
 'Wəsaa mənija ghəy ta
 bərci gha,
 sa nzana mba'a gha fambə
 shiy mbə dəvə gha
 gwa'a gwa'a,
 ka mənī mazə ghaa dzəkən
 shi.
 18 Hwəlfəhi mbəzliy niy ka-
 maa mbəzli ghay,
 tərəjw niy satiy nəfə tsa
 shiy dzəkən gha.
 Nana kiy, a vəghwə tsa dza
 nəfə tsa gha
 ta satiy dzəkən shi ti səkəy.
 A vəghwə tsa dza gha ta
 basə ngwəvə tiy
 dzəkən mbəzliy bəkwəshi
 səkəy.
 Vəghwə tsaa səkəy vay,
 mbə vəghwə tsa va dza ghaa
 nganshi zhəmə
 kaa ka ghəra sləni gha,
 mbəzli nja ka gəzə kwəma
 gha kaa mbəzli.
 Mbə vəghwə tsa va dza ghaa
 nganshi zhəmə shi
 kaa mbəzli gha dī fəti va gha
 gwanashi dība,
 ya ni jəw jəw ni, ya ni dikə
 dikə ni gwa'a.
 Ma na mbəzliy bəkwə
 mbəzli va tə hidiy,
 kərəp, dza ghaa zamtishi»
 kə ghəshi.

19 Ma sa kədishi ghəshi
 lə gəzə kwəma va tsəgha
 na, 'wakəvə *ciki Hyala tsa
 dikə tsa mə ghwəmə bəj
 ghwənəmti ghən tsa ci. A
 *sərndəkə tsa fəy məndi shi
 *sla kiri tsa kar Hyala lə
 mbəzli kwa niy nza mbəba.
 Ya wa ndə nana ki na, mba'a
 nay wəzə wəzə. Dza pi ka
 wampidī, ka ndəmndəmə,
 ka dərāzli. Mba'a hidī
 gərgərəshi. Tərəjw kwa-
 cakasla nzəməkəvata səkə
 mə ghwəmə.

12

*Kwəma mali ghəshi lə sa
 nja kəlmbə tsa*

1 Ma nighee ba na,
 nahwəti kwəma mađaña
 mađaña na təzlita dzəy tə
 ghwəmə. Nahwəti mali na
 sava təzlita na. Kwəbaj tsa
 kən na, vici. Mba'a kədāti
 səda nzə tə tir, mba'am
 mananavə salabiy miydala
 tə sasərkwəhi mən lə bakə.
 2 Ma mali va ki na, lə
 hwər ghənzə vəghə ta ya.
 Ka kemahə ghənzə, ma sa
 zhanta zəghwə tərəjw na,
 dza na ka wahə zlanzlanj.

3 Zhəghwa nahwəti
 kwəma mađaña mađaña
 na mba'a təzlita dzəy tə
 ghwəmə dība. Tsahwəti
 sə na sava təzliy na, we'
 kəlmbə ghəci. Ghəməy
 ghəci, ava dikə tsa ci.
 Mbərfəj ghənədemer ti. Lə
 dzakwə mezhizhə lə dzakwə

11:18 11:18 19:5; Cem 2:1-5; 110:5-6 **11:19** 11:19 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5;
 Zhəwbə 38:22-23; sərndəkə sla kiri: 1Mezh 8:1, 6 **12:1** 12:1 Ezay 7:14; 26:17
12:3 12:3 tsahwəti sə wa'i kəlmbə: 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dani 7:7, 24
12:4 12:4 Dani 8:10

mezhihə mbə ghənedemer
ci va. Mba'a təlīmim
məŋ mbə ghənedemer va.

⁴ Dzəghwa na lə shigə ci,
mba'a pavə nahwəti bəla
sasərkwəhi tə ghwəmə
kwətīŋ sa tēhəvərishim
mahkan mbə. Sa pavəshi na
na, mba'a shəkəkəghwashiy
dzəti hidfi. Dzəghwa

na mba'a səkəkə garəy
ndəkəwə ndəkəwə vəgha
maliy kemahə va ta ya. Ta
ndəghə səkwa tsa zəghwə
nzə va. Səkway ma zəghwə
vay, nza bəhwəə ndahwə.

⁵ Dzəghwa mali va, baw
yakə zəghwəə zal. Saa dzaa
məni Mazə tsa ghyanakə
tsaa dzəkən hwəlfə mbəzli
tə hidfi gwa'a gwa'a. Ma sa
nə na baw kə na, nza'jəw
məndi bəhwə zəghwə vaa
dzaa fəy vəgha Hyala,
ghənzə kwa gəzli mazə
nzə. ⁶ Ma na məmə
nanzə ki na, mba'a hwətaa
dzəmbə gamba. Mba'a

nzəyta mbəba, tə pətsa
gwəmanati Hyala ta nzəy
ghənzə ti. Dzəghwa ka
ndəghwə Hyala, ka zəmanta
shi zəmə, mbə vici bələkwə
məŋ lə diwəy bakə mba'a
kwanj mətsəkə ki. (1'260)

⁷ Dzəghwa mbəz pizlə,
ghay mə ghwəmə tsəgha
ki, kwa jipə kar *ndə
kwal tsa Hyala tsa dikə tsa
mə ghwəmə, «Mishel» kə
məndi kaa slən tsa ci, ghəshi
lə sa nja kəlbə tsa va. Ya

wa ndə mbə shi na, lə ni
ci mbəzli ta səfa ci, lə ni ci
mbəzli ta səfa ci. ⁸ Dzəghwa
ndə kwal tsa Hyala tsa har
məndi vaa Mishel, ghəshi
lə ni ci va ka kwal Hyala,
mba'a ghəshi banavəshi
bali kaa kar sa nza kəlbə
tsa va ghəshi lə ni ci va
mbəzli. Kwərec ghəshi

təhəkəghwashiy səkəkə mə
ghwəmə. Kala zhini ghəshiy
kwəməvə pi gar nzəyshi
ghəshi mbəba. ⁹ Dza mba'a
ghəshi ndəghakəghwa sa
nja kəlbə tsa va dikə
tsaa dzəti hidfi. Ghəci na
shishi tsa ndimndim tsa
va həhəərə mbəzli tə hidfi
gwanashi. «Mazə tsa hyeler»
kə məndi kaa slən tsa ci.
Zhini ba na: «*Ndə jaka
tsa Hyala» kə məndi kaa
tsahwəti slən tsa ci.

¹⁰ Ma fəe ba na, məli ndə
mbə gəzə kwəma səkəkə mə
ghwəmə zlanzlan, a kə na:
«Aya, nana kiy, a Hyala
mbələntəpə katanj!

Aa citəpə bərqi mbə mazə
tsa məni na.

Avanay sənzenva kiy, a
*Kəristəw ntsa

tivə na cikəvəri dikə tsa
bərqi ci kwərakwə ba.
Sa nzana, ma ntsaa bānshi
fəti va kaa

nihwəti ngwarməhimmə,
havəghwə lə həvir kwa
kwəma Hyalay,

a ghəshi ndəghakəghwa
səkəkə mə ghwəmə
dzəti hidfi.

¹¹ Ma ngwarməhimmə vay,

12:5 12:5 19:15; Cem 2:9 **12:6** 12:6 1Mezh 17:1-7; 19:5-7; Mt 2:13; 1260
vicihi: 11:2 **12:7** 12:7 Dani 10:13; Zhəwdə 9 **12:9** 12:9 20:2; Ghava 3:1;
Ezay 14:12; 27:1; Lk 10:18; Zhj 12:31 **12:10** 12:10 4:11; 11:15; bə fəti: Zhəwbə
1:9-11; Zak 3:1 **12:11** 12:11 6:9; Mt 16:25; WahəZher: 5:6; 1Zhj 2:14; 5:4

a ghøshi təfanakən kaa sa
nja kəlmbə tsa va.

Sa nzana mba'a miymiy
zəghwə təmbəkə
shikøshi ti shi.

Zhini mba'a sa gəzəhwə
ghøshi kwəma Hyala
kaa mbəzli.

Mba'a ghøshi zləbavə
məndiy bakwamtishi,
tə mbərkə kwəma va.

¹² Va tsəgha na ki,

ma ghwəmə, ghøshi lə ni
məba shiy gwanashiy,
vøshi kə ghøshiy vøshi
tərəjw.

Ma na hidī ghøshi lə
kwəfahi dikə dikə ni
ti shi gwa'ay,

a ngəra'wə kən ghwəy.

Sa nzanay, tə ghwəy səkway
ndə jaka tsa Hyala,

lə nəfə lə nəfə tərəjw.

Sa nzana mba'a sənay
ndal tərmbə vici nee kwəma
ta kədiw, kə» kə.

¹³ Dzəghwa, sa sənay sa
nja kəlmbə tsa va. «Yənøy,
ntsa ndəgha ndəgha tsa nzee
səəkə mə ghwəməə dzəti
hidī nana» kəy, dza na mađ
mađiy ta nəw maliy yakə
zəghwəə zal va. ¹⁴ Ma dza
məndi na, mba'a məndi
banavə bəkəbəkəhi zəlikə
dikə na kaa mali va, a
ghənzə zli li shi, ta dzataa
dzəmbə gamba, dzəti pətsa
nzə va ta zəmantə shiy
məndi mbə piya mahkan
mba'a reeta. Dza təhwəl, sa
nja kəlmbə tsa va təhwəlata
kwəfəghə mali va tə pətsa
va ki. ¹⁵ 'Wakəvə shishi tsa

nja kəlmbə tsa va mba'a
vənəhwəkə yam səəkə ləy
hwər ci, nja ghərakwəli
kwəsəbə mali va, ta mbə
ghøshiy bəhwə. ¹⁶ Dzəghwa
hidī mba'a ghøshi yati mali
va. Sa ghwənamtəvashi
ghøshi, mba'a ghøshi samti
yaməə səəkəshi va ləy
hwər shishi tsa va gwa'a.

¹⁷ Dzəghwa ki, tərəjw sa
nja kəlmbə tsa va bəti nəfəə
dzəkən mali va. Dza na
mba'a zhəghətəvay, ta dza ta
pa ghøshi lə ndərazhi mali
va. Ndərazhi mali va va dza
na ta pa li shiy, mbəzliy dī
fəti ta *kwəma pəhəti Hyala,
mbəzliy nəw kwəma katanj
na va gəzəkə Yesəw, lə nəfə
tsa shi gwanay.

¹⁸ Dza sa nja kəlmbə tsa
va ki, mba'a dzaa garəy miy
kwəfa dikə na.

13

*Kwəmaa dzəkən Shəkwadəshi
bakə*

¹ Zhini, ma nighee
ba na, tsahwəti saa
dza səfa səməy kwa
kwəfa dikə na. Mbərfəj
ghənedemer və, mba'a
təlimim məj dzəmdzəm
mbə ghənedemer ci va. Ma
təlimim məj ni va gwanashi
na, war lə dzakwə mezhizhə
lə dzakwə mezhizhə kwa
ghən shi. Dzəghwa mba'a
məndi tsatsaslati kwəmaa
tsəərə Hyala dzar tə
ghənedemer va gwanashi.

² Ma yən nay saa dza

səda tsa va kiy, sə war we' dəghwava ghəci. Ma shidshid ci na, nja shidshid fawərə. Miy tsa ci na, nja sa zhəl. Dzəghwa sa nja kəlbə tsa va, mba'a banavə nici va bərci, lə mazə tsa mənī na va, lə tsa ci va dikə tsa mənī na dibədibə tsa gwanay, kaa saa dza səda tsa va ki. ³ Ma yən nighə tsahwəti ghən kwətij mbə ghənedemer mbərfəj ni va tə saa dza səda tsa va na, war njasa niy səəkə məndiy kəslamti bəzhehə mənī niy pəəsləy zhini mba'a zhi tsa va kədiy. Dzəghwa mbəzli tə hidī gwanashi, ka nighə nava kwəma nja maɗaŋa, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə nəw saa dza səda tsa va ki. ⁴ Dza ghəshi ka tsəfəkwə kwa kwəma sa nja kəlbə tsa va. Tə sa nzana mba'a banavə bərci ci va kaa saa dza səda tsa va. Zhini tsəgha ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səda tsa va. A kə ghəshi na: «Wa na ntsaa dza vaa yəməva lə saa dza səda tsa kia? Wa ntsaa dza vaa mbəzəti mbəz li kia?» kə ghəshi.

⁵ Dzəghwa mba'a mənī banavə kwal kaa saa dza səda tsa va, ta məmənī kwəma fəgə ci njasa di na. Ka tsəərə Hyala. War tsəgha ghəci dzaa məmənī mbə tir fadə mətəkə bakə ti. (42) ⁶ Dzəghwa na mba'a ghati gəzə kwəma, ka gəzə *kwəma jikir naa dzəkən

Hyala, ka sawa slən tsa nzə, lə pi tsa nzəy na ti, lə mbəzli mə ghwəmə gwa'a. ⁷ Mba'a mənī zhiniy banavə kwal ta dza ghəciy mbəz lə mbəzli Hyala, pa' ka dza ghəciy zəmanavəshi bali. Dzəghwa mba'a mənī zhiniy banavə kwal ta mənī mazəə dzəkən hwəhwə tsa mbəzli tə hidī gwa'a gwa'a, ya mbə hwəhwə ka wa na ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya tə hidī ka wa səəkə ghəshi. ⁸ Ma mbəzli tə hidī gwanashiy, ka tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səda tsa va. War mbəzli tsaslaghwa mənī slən tsa shi ghala hidī ghwəla ta ghava kwa zliya nza slənedemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kədi ma na shiy tsəfəkwə ma kwa kwəma ci. Zliya nza slənedemer shi va kway, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va niy paslamtim na.

⁹ Ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dzee na ta gəzə: ¹⁰ «Ntsa bərkanati Hyala, ghay, kəsə kəsə dza mənīy kəsəhwəŋa na gha, kəy. Katanj dza mənīy kəsəhwə tsava ndə. Ma tsa bərkanati na, gha na na ghay, lə kafa'i dza mənīy pəəslinjə kəy, war katanj katanj dza mənīy pəəsliti tsava ndə lə kafa'i. Ma ghənzə tsəgha kiy, wəzəba jihəva mbəzli Hyala na ta sə'wa kwəma, ka banavə

nəfə tsa shi gwanay kaa Hyala.»

¹¹ Nighee ba na, tsahwəti kwa baka saa dza səfa səvəriy mbə hidfi. Mba'a təlimim bakə mbə ghən ci, war ndəba təlimim gamə, pə gha. Ka gəzə kwəma ghəci. Ma məli ci na, nja sa kəlbə tsa va. ¹² Bərciy nza va, va kwa taŋa saa dza səfa tsa va na, ghəshi shi və kwərakwə. Ka məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ghəci kwa mətsə tsa kwa taŋa va. Dza na mba'a 'yapambə mbəzli, lə shi tə hidfi gwa'a gwa'a mbə tsəfəkwə kwa kwəma tsa kwa taŋa va saa dza səfa. Saa niy kəsləyəm va bəzhehə, dzəghwa mba'a zhi tsa ci va niy kədiy. ¹³ Kwa baka saa dza səfa tsa vay, ɗaŋ mənəhwə na shi maɗaŋa maɗaŋa ni. Ka naa dzay, mba'a bəkə ghwə səəkə mə ghwəməə dzəti hidfi, kwa kwəma mbəzli gwanashi ¹⁴ Ma sa nzana mba'a məndi ɓanavə bərciy məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va kwa kwəma tsa kwa taŋa va saa dza səfa na, dza na tsəgha mba'a ngəɗəhwə mbəzli tə hidfi. Ma kə kaa ngəshi ki na: «A pə ghwəy məntiy: Ngatim pa shiy war we' pa kwa taŋa saa dza səfa tsa va, ta fə shəndəkəə dzəti. Saa niy kəsləy məndi va bəzhehə ya tsəgha nɓə na, ka zhini ghəciy piy» kə. ¹⁵ Dzəghwa saa dza

səfa tsaa gəzə kwəma va va, mba'a kwəmavə bərciy fanambə piy kaa pa saa dza səfa tsa ngati məndi va, we' tsa kwa taŋa va, pəkw ka gəzə kwəma ghəci. Ma kwəma mənti na va tsəghay, ta mbə shi ngatim vaa bəkəwə mbəzliy dzaa di ma tsəfəkwə kwa kwəma shi. ¹⁶ Dzəghwa saa dza səfa tsa va ki, mba'a 'yapambə mbəzli gwanashiy dzəmbə tsasli lambaa dzəghwa ɗəghaŋ kwəma shi, ya tə ɗəvə kwa bəzəmə shi. Ya ndərazhi, ya mətikwəkwə, ya ka shiy, ya ka ndərma, ya mevivi, ya ni yaya ni mbəzli na, cəke' 'yapambəshi mbə tsasli lamba va. ¹⁷ Ma ntsa kama lamba va tiy, ka pavə shiy naw, ka ɗələvə shiy naw, tsəgha. Lamba vay, slən tsa saa dza səfa tsa va na. Slən tsa vay, aa tsasli va lə bəla shiy ɗifa.

¹⁸ Ma kiy, zəzə tə mbəzli kwəma wəzə. Ntsa nza məhərli mbə ghən ciy, ta sənay slən tsa saa dza səfa tsa va va tsasliti məndi lə bəla shiy dza na. Bəla shi vay, slən tsa ndə ngəri na ghəshi: «Bələkwə bələkwə kwanj mba'a kwanj mətsəkə kwanjti ghən kən» na slən tsa va, sa tsasliti məndi lə bəla shiy (666).

14

Mbəzli Hyala mbə ha yəwən cəm, mə ghwəmə

¹ Nighee ba na, zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mə garə mə ghən kəlanj tsa har məndiy «kəlanj *Shiyanjw». Ghəshi lə mbəzli tsaslanagh-washim va slən tsa ci mba'a slən tsa dəy kwa dəghanj kwəma shi. Mbəzli vay, mbəzli bələkwə bələkwə mən, bələkwə mba'a fadə mətsekə fadəti ghən kən, na ghəshi (144'000). ² Ma fee na, məliy gaka səəkə mə ghwəmə, ndəba gaka yam kwa mədzerə yam, pə gha. Zhini gaka va difa na, ndəba dərəzli van, pə gha. Ma yən fa gaka məli va na, ka təbə fa nzə kwa sləmə, njasa ka məndi vaa yəməti zləba tsa gəzəpəlihi. ³ Ma mbəzli bələkwə bələkwə mən, bələkwə mba'a fadə mətsekə fadəti ghən kən shi ni va gwanashiy, gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə Hyala va, lə kwa kwəma shi fadə ni va piy, mba'a kwa kwəma pəhepəhir zhər va gwa'a. Dza ghəshi ka ha yəwən cəm. Tsahwəti ndə tifa mba'a mbay hakə cəm tsa shi va, kala war ghəshi ghəshi mbəzli mbəərəkə Hyala va tikə tə hidī gwa'a tsəghaw. ⁴ Na nashi ghəshi niva mbəzliy, a ghəshi ndəghwəti ghən tsa shi dəwdəw, səəkə ghəshi dzar kwa mi'iw. War dza dzashi kwa zəərə kwa zəərə ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa

Hyala va, ya pa' kwəmafa gwa'a tsəgha na nashi kwəma. Na nashiy, mbəzli kar Hyala ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va na ghəshi. Ghəshi na mbəzli mbəərəkə Hyala mbə mbəzli tə hidī. ⁵ Ma ghəshiy, səəkə dzərvəə səkwata tə miy shi ya kwətiŋəw. Nahwəti *kwəma jikir na dzar kwa kabaka shiw.

Kwəmaa dzəkən ka kwal Hyala mahkan

⁶ Zhini sa nə ya njə'wə pən na, kar tə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala, dzəy tə ghwəmə məba kərəkə, ghəci mbə səəkə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na. Kwəmaa taa nzaa sa kwa ndimndim na ta mbəzli tə hidī gwanashi. Ta gəzanshi ghəci kaa mbəzli tə nihwəti hidī ghəngghən ghəngghən ni, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya hwəhwə ka wa na gwa'a. ⁷ Dzəghwa ka gəzə kwəma ghəci kaa mbəzli zlanjlanj, a kə ngəshi na: «A mbəzli tə hidī gwa'a! Ə pə ghwəy hazləni va Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti. Sa nzanay, a vəghwə tsa dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kətikəvay. Ə pə ghwəy tsəfəkəwə kwa kwəma nzə. Ghənzə na Hyalaa ngati ghwəmə lə hidī, lə kwəfahi, mba'a mətsehi yam gwanashi» kə.

⁸ Dzəghwa kwa baka tsahwəti ndə kwal tsa Hyala,

14:2 14:2 1:15; 15:2; 19:6; Ezhek 1:24-25 **14:3** 14:3 4:4, 6; yəwən cəm: 5:9

14:4 14:4 Zhj 10:4-5 **14:5** 14:5 Ezay 53:9; Səf 3:12-13 **14:6** 14:6 Mt 24:14

14:7 14:7 Cem 146:6 **14:8** 14:8 17:2; 18:2

mba'a tsahwøy tø sæbø tsa kwa tanja va. Tapø ghøci mbø gøzø kwøma, a kø na: «Aya! Gwa'a na kwøma, ngazla ngazla na mølmø *Babilanw dikø na va. Waa ngazla ngazla na. Ghwørg hwøw tsa mbø mølmø Babilanw dikø na vay, cøke' pøslambøvay naa dzømbø hwølfø mbøzli tø hidif gwa'a gwa'a. Aa ghivøri mbøzli lø ghwørg hwøw tsa nzø va, njasa ka tay vaa ghivøri mbøzli» kø.

⁹ Nighee ßa na, tsahwøti kwa mahkana ndø kwal tsa Hyala tsahwøy tø sæbø ni bakø ni va 'waa sækø. Dza na ka gøzø kwøma zlanzlan, a kø na: «Ya wa ntsaa tsøføk wø kwa kwøma kar saa dza søfa tsa va ghøshi lø pa ci va ngati møndi, dzøghwa mba'a møndi tsaslanaghwa lamba ci, ya kwa døghan kwøma ntsa va, ya tø døvø ciy, ¹⁰ ta sa ngøra'wø dza na va Hyala tøरणw. Ka dza naa møni zhøhwøw ti ya ce' tsøtsøw, sa nzanay, tøरणw satiy nøfø tsa nzø. Ya wa ntsaa tsøføk wø kwa kwøma saa dza søfa tsa vay, war ta sah wø ngøra'wø dza na mbø ghwø, lø mbø barøwdøw, kwa kwøma ka kwal Hyala ðewðew ni mø ghwømø, lø kwa kwøma zøghwø tømøkø tsa Hyala va. ¹¹ Ma inøghwø tsa ghwø sa ghøshi va ngøra'wø mbøy,

war mbø takwø sø dza naa nza ya pa' hwømba. Mbøzliy tsøføk wøhwø tsøføk wø va kwa kwøma saa dza søfa tsa va lø kwa kwøma pa ci va ngati møndi, mba'a møndi tsaslanatishi lamba ciy, ka dza ghøshiy kwømavø døkøva tøvøw. War tsøgha dza ghøshiy nza mbø sa ngøra'wø, havøghwø lø høvir gwa'a» kø.

¹² Ma na mbøzliy di føti ta *kwøma pøhøti Hyala, mbøzliy nøw Yesøw lø nøfø tsa shi gwanay ghøshi mbøzli Hyalay, ø kø ghøshiy sø'wa kwøma.

¹³ Ma fee ßa na, møli ndø mbø gøzø kwøma sækø mø ghwømø, a kø na: «A Zhanj ßøvø gøta tsasli shiy, a gha tsasli kwøma dzee na ta gøzøna: Ghava na sønzenva, pa' ka dzar kwa kwømay, mbøzliy zløbavø kwøma Ndø sløkøpø, ka nøw ghøshi lø ghøra sløni pa' ka bøk wøshi mbøy, mbø vøshi dza ghøshiy nza» kø. Sa gøzøkø na tsøgha, ma kø *Safø tsa Hyala kaa zløba kwøma va na: «Yi katanj, tsøghaa nava. Gwa'a kødfamti ghøshi sløni shi, ta døkøva dza ghøshi va sløni ghørahwø ghøshi va tøरणw na. Sa nzanay, mbø ci na sløni ghørahwø ghøshi va, mbøzli wøzø ni na ghøshi» kø.

Njasa dza ka kwal Hyalaa

kərə shi tə hidī

¹⁴ Zhini sa nə ya njə'wə pən dība na, kar tə zhamakwa kwələbi dzəy tə ghwəmə zləlahə. Təzlezlezlezi ghaa nashima. Dzəghwa mba'a tsahwəti sə dzəy tə zhamakwa va mənəzəy war we' ndə ngəri, mba'a daghwəba miydala tsa məntim tə mbəzə mbə ghən ci. Mba'a mbetə ta dəvə ci, ka zəmə mbetə tsa va.

¹⁵ 'Wakəvə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tība bələhwətə səvəriy mbə *ciki Hyala. Tapə ghəci ta gəzanci kwəma zlanjlanj kaa ntsa mənəzəy va dzəy tə zhamakwa kwələbi, a kə ngəci na: «A ntsa lə mbetə tsa, ə pə ghaa kəsli shiy nakəshi ni lə mbetə tsa gha va. Sa nzanay, a vəghwə tsaa məni shiy səəkə kwamti məniy. Ava gwa'a gwa'a nakamtəvashi shiy tə hidī, gar kəsli ghəshi» kə. ¹⁶ Dzəghwa tsa mənəzəy va ndə dzəy tə kwələbi zhamakwa ki, tapə mbə kəsli shi tə hidī lə mbetə tsa ci va. Dza na pənw pənw, kəslamtishi.

¹⁷ Nighee bə na, tsahwəti ndə kwal tsa Hyala səvəriy mbə ciki Hyala tsa mə ghwəmə va, mba'a tsa ci mbetə və kwərakwə, ka zəmə mbetə tsa va.

¹⁸ Zhəghwa tsahwəti ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy dza kwa pətsa ka mēndi vaa fə shiy ti ta pəsanta shiy kaa Hyala. Ma tsava ndə kwal

tsa Hyala naci kiy, ghəci sləwa na ghwə. Dzəghwa na ka gəzə kwəma zlanjlanj kaa ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsaa zəmə va ta dəvə ci, a kə na: «A ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsa ta dəvə ci, ə pə ghaa slasla ya fəhi tə veher tə hidī lə mbetə tsa gha tsa zəmə, sa nzanay, a ghəshi təhantəvashi gwa'a gwa'a» kə. ¹⁹ 'Wakəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a slaslanti ya fəhi tə hidī, lə mbetə tsa ci va. Dza na mba'a bəsəvə ya fəhi va, mba'a dzaa shəkaghwashī kwa tsə'wə tsa ka mēndiy bəsə shiy kwa ta bəsəshi. Sa satiy nəfə tsa Hyala va tsəgha mənti na tsə'wə tsa va. ²⁰ Ma tsə'wə tsa ka mēndi vaa bəsə shiy kway, vəgha bəla niy fəy mēndi, kala kama mbə məlmə. Ma sa kədfi mēndi ya fəhi va ta mbə mēndiy bəsə yam səvəri mbə shi ki na, dza miymiy səvəri mbə shi, war ka hwəə səəmə, ka dzəy tə ngwəla nja ghərakwəli, ka dza kərakə, gar kiləwmetər bələkwə bələkwə mahkan (300). Tədəm tsa həl tsa kəsli ghəshiy, gar pa' tə bazli ndə kwa.

15

Njasa dza ka kwal Hyala mbərfəj, ta bə kwa kərnī ngəra'wə mbərfəj dzəti hidī

¹ Nighee dība na, nihwəti shiy təzlishi 'yahə'yahəshi dzəy tə ghwəmə, ka mənira

mafaŋa niva shiy tərəŋw. Shi vay, ka kwal Hyala na ghəshi mbərfəŋ. Ya wa ndə mbə shiy, lə ngəra'wə kwətiŋ mbə dəvə ci. Ma ngəra'wer mbərfəŋ ni va və shi kiy, ghəshi na kwa kərni ngəra'wer. Sa nzanay, li shi civa kwa kərni bə nəfə tsa Hyalaa dzəkən mbəzli tə hidfi.

² Nighee bə na, nihwəti shiy tifa, riŋriŋ ndəba nighə məti, bəŋw ghəshi nja kwəfa dikə na. Zhini mba'a ghwə mbə shi kabə kabə. Nighee na, mbəzli tifa, mbəzliy mənishi ka miydalahi, sa niy zləba ma ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səfa tsa va ghəshi lə pa ci va niy ngati məndi, zhini kalaa niy zləba ghəshi məndiy tsasli lamba ciy dzəti shi. Gar gar ghəshi gagarəshi tə shi nja nighə məti ni va. Lə gəzhəpipir ta dəvə shi, sa tahanavəshi Hyala. ³ Dza ghəshi ka ha cəm tsa niy ha *Məyizə ndə ghəra sləni tsa Hyala va. Cəm tsa va difay, cəm tsa ntsa har məndi vaa «Zəghwə təmbəkə» na. A kə ghəshi kaa ha cəm tsa va na:

«A Hyala kwa sləkəŋəy,
saa gwəramti tə bərçi
gwa'a gwa'a,

a ta sləni ghəra ghay, dikə
na tərəŋw, wəzə na
tərəŋw,

ka taŋamti shiy gwanashi.

War lə kwal tsa nzə mənī
gha na gha kwəma, ya
hwəmbə.

Ya hwəmbəy, kwəma katanj
na sa mənī gha difa.

Gha sləkə na hwəlfə mbəzli
tə hidfi gwanashi.

⁴ A Ntsaa sləkəŋəy, wa tsava
ntsaa dza vaa ni:

“Gar hazləni nzee va gha
neyew” kəa?

Kwəma səkə tsava ntsaa
dza vaa di ma
fə shəndəkəə dzəti ghaa?

Tsava ndə tifa va kwətiŋəw.
Sa nzanay, gha na sa
dewdew tsa kwətiŋa.

Ta səkə dza hwəlfəhi
mbəzli tə hidfi
gwanashi,

ta tsəfəkwə kwa kwəma
gha.

Sa nzanay, a mbəzli tə hidfi
gwanashi

nata sləni ghəra gha njasa
nza na lə kwal tsa
nzə» kə ghəshi.

⁵ Nighee bə na, *ciki
Hyala tsa mə ghwəmə
ghwənantəvay. Mba'a ciki
Hyala tsa tsati məndi tə
məgapa, niy fəy məndi shi
*sla kiri tsa Hyala lə mbəzli
kwa mbəba. ⁶ Nighee na,
ka kwal Hyala mbərfəŋ ni
va nza ngəra'wer mbərfəŋ
mbə dəvə shi, mbə səvəri,
cidifidifidif, səkə mbə
ciki Hyala tsa va. Lə

kwəbənər tərəŋw tərəŋw
ni, tezlezl tezlezl ni kən ghən
shi. Mba'a məndi pəhəti
kwəbənər va lə kanda tə

mbəzə sar mbə hati shi.
 7 Dzəghwa tsahwəti kwətiŋ
 mbə shi fadə ni va piy,
 kwətiŋ kwətiŋ kwətiŋ ghəci
 tahanavəshi həlepipi kaa
 ka kwal Hyala mbərfəŋ
 ni va, pəya' pəya' pəya'
 nəfə tsa Hyala ti shi, sa
 satiy naa dzəkən mbəzli.
 Hyala vay, mbə piy na ya
 pa' hwəmba. 8 Dzəghwa
 inəghwə takwəs kwəs kwəs
 səəkəy mbə bərçi Hyala, lə
 mbə shəndəkə tsa nžə, paf
 ghəci təhay ciki Hyala. Shanj
 ndə kaa kwal tsaa zhəmbəy
 dzəmbə ciki Hyala ghwəla
 ghala pətsa va. Pa' ghala
 pətsa dza ka kwal Hyala vaa
 kədamtı məni ngəra'wer
 mbərfəŋ ni va bənavəshi
 məndi kwal ta məni shi
 gwa'a.

16

*Ka kwal Hyala mbərfəŋ
 mbə shəkə kwa kərni
 ngəra'wer dzəti hidfi*

1 Ləy hwəm ki, ma fee
 na, məli ndə mbə gaka
 zlanjlanj, səəkə mbə *ciki
 Hyala, mə ghwəmə. Ka gəzə
 kwəma ghənzə kaa ka kwal
 Hyala mbərfəŋ ni va, ma
 kə na: «A ka kwal Hyala
 mbərfəŋ ni ni, mbalam
 shikəm nəfə tsa Hyala va
 satiy pəya' pəya' pəya' tsa
 mbə həlepipi dzəti hidfi.
 Shikəm, sa kwa həlepipi va
 va mbərfəjanavashi» kə.

2 Sa gəzəkə məli va
 kwəma va tsəgha na, dza
 kwa tanja ndə mbə ka kwal
 Hyala va mba'a dzaa shəkati
 tsa və va nəfə tsa Hyala
 mbə həlapəə dzəti hidfi. Ma
 sa shəkati na na, 'wakəvə
 zheher jikir gaga ni ka
 zhipə tərəŋw, mba'a ghəshi
 ndandaghati mbəzli nza
 lamba saa dza səfa tsa va
 va ti shi, shiy tsəfəkwə va
 kwa kwəma pa ci va ngati
 məndi.

3 Dza kwa baka *ndə
 kwal tsa Hyala, mba'a dzaa
 shəkati tsa və va nəfə
 tsa Hyala mbə həlapəə
 dzəti kwəfa dikə na. Ma
 sa shəkati na na, ndəba
 gwəyəm mbəri, pə gha kaa
 yam, sa zhəghəshi ghəshi.
 Dzəghwa shiy piy mbə yam
 va, mba'a ghəshi bəkwəshi
 gwa'a gwa'a.

4 Dza kwa mahkana ndə
 kwal tsa Hyala mba'a dzaa
 shəkati tsa və nəfə tsa Hyala
 mbə həlapəə dzəti yam kwa
 həledemer, lə mətəhi yam
 gwa'a. Ma sa shəkati na na,
 mba'a yam va mbəərəshi
 gwanashi ka miymiy. 5 Fee
 ki na, ndə kwal tsa Hyala
 tsaa sləwa yam mbə fal
 Hyala, a kə na:

«A Hyala, war gha na Hyala
 kwətiŋa.

Dewdew nza gha, gha na
 Hyala

ghala hidfi ghwəla ta ghava,
 zhini gha Hyala sana ba.

Ngwəvə slati gha nay,
ngwəvə lə kwal tsa
nzə na.

6 Ma mbəzli tə hidī niy,
tərəŋw səəkə ghəshi mbə
shəkə
miymiy mbəzli ghaa dzəti
hidī,

lə shi ka gəzə kwəma gha.
Sa dza gha sanay,
mba'a gha banavəshi
miymiy ta sashi
ghəshi.

Jəw mənta kwəma va lə
kwal tsa nzəw» kə.

7 Fee ki na, məli ndə mbə
gəzə kwəma səəkə mə pətsa
ka məndi vaa fə shiy ti ta ta
Hyala, ma kə na:

«Yə katan, Hyalaa gwəramti
tə bərçi,

dzərvə mbə na gha
ngwəvəw,

lə kwal tsa nzə ka ghaa
sla ngwəvəw dzəkən
mbəzli» kə.

8 Dza kwa fafa ndə
kwal tsa Hyala, mba'a dzaa
shəkakən tsa və va nəfə tsa
Hyala mbə həlapəw dzəkən
vici. Ma sa shəkakən na
na, dza vici ghala pətsa va
ki, mba'a kwəmavə kwal
ta ndindi mbəzli tərəŋw
tərəŋw nja ghwə.

9 Ya
tsəgha ndindi vici mbəzli
nja ghwə ki na, a dī tsa
titihwə ghəshi kaa Hyala ka
zhəghəti nzəy tsa shiw, zhini
a dī fə shəndəkə ghəshiy
dzəti Hyalaw. Dza ghəshi,
tapə ghəshi dzəmbəshi mbə
tsətsəərə slən tsa Hyala.
Sa nzana səvəri mbə bərçi

Hyala va ngəra'wə tsa
sanshi ghwə va va səəkə.

10 Dza kwa cafa ndə
kwal tsa Hyala, mba'a dzaa
shəkaghwa tsa və va nəfə
tsa Hyala mbə həlapəw kwa
gəzli mazə saa dza səfa tsa
va. Ma sa shəkaghwa na na,
'wakəvə pətsa mənī na va
mazə ti tərkwəsl, mənīy va
kwəslī. War ə mbəzliy pə
pərə sli'i shi va ngəra'wə
tsa kən shi. 11 Ya tsəgha na
ghəshi mbə sa ngəra'wə va
zheher ti shi va ki na, a dī
tsa titihwə ghəshi kaa Hyala
ta zlata mənī kwəma shi va
jikir naw. War tsəərə na
tsətsəərə ghəshi Hyala mə
ghwəmə, va ngəra'wə tsa
va.

12 Dza kwa kwanə ndə
kwal tsa Hyala mba'a dzaa
shəkati tsa və va nəfə tsa
Hyala mbə həlapəw dzəti həl
tsa dikə tsa. «Efəratə» kə
məndi kaa slən tsa ci. Ma
sa shəkati na na, dza həl tsa
va nza'jəw mbasəy, ta mbə
mezhihə tə hidī dza kwa
ghwəməw kwəmavə kwal
ta tanə ghəshi. 13 Nighee
diba na, hyeler təzlishi tə
pətsa va mahkan, war nja
gwambə nja gwambə gha
nashima. Tsahwəti mbə
hyeler vay, səvəri mbə
miy sa wa'i kəlbə tsa va
səvəri na. Tsahwəti na,
səvəri mbə miy saa dza
səfa tsa va. Ma tsahwəti
tsa va na, səvəri mbə miy
ndə Hyala ndə dzərvə.

14 Hyeler va mahkanashiy,

16:7 16:7 15:3 16:9 16:9 9:20-21; 16:11, 21 16:10 16:10 13:1-2; kwəslī:
Səvəri 10:21-22; Ezay 8:22 16:12 16:12 Ezay 11:15; 44:27; 46:11 16:13
16:13-14 12:3; 13:1-2; Səvəri 8:2; Cem 78:45 16:14 16:14 11:17; 13:13-14;
19:20; Mt 24:24; 2Tes 2:9; mbəzə: 19:11-21

sækə va *ndə jaka tsa Hyala sækə ghəshi. Ka ghəshiy dzay, ka məməni kwəma maɸaɸa maɸaɸa na dzar mbə mbəzli. Ka dza va mezhizhə tə hidī gwa'a gwa'a, ta basətishi, ta dza ta mbəz lə Hyalaa gwəramti va tə bərçi gwa'a gwa'a, fəca vici dza naa ci dikə tsa nzə vaa səvəriy dzəti ngwəla.

15 Ma kə Ndə sləkəpəy: «Favə tə ghwəy wəzə. Yənəy, war vətəghə dzee ta sækə njasa ka ndə ghəli vaa sækəə dzakə ndə. Ma ntsaa dzaa nzəyəy kala bə ma hi, lə kwəbənjer ci kən ghənəy, lə vəshi dza naa nza. Na naci, ka dza naa nza hasəy gar ha'wə ghəci kwa kwəma mbəzli sa kee sækəw» kə.

16 Ma sa dza hyeler mahkan ni vaa basəkə mezhizhə ki na, sækə ghəshi rəsə ghəshi basəyshi tə pətsa har məndi vaa: «Harmagedanjw» lə kwəma ka *Ebərə.

17 Dza kwa mbərfaɸa ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkambə tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapə mbə safə. Ma sa shəkambə na, fee na məli ndə mbə gaka lə bərçi, sækə mbə ciki Hyala, sa sækə na tə pətsa nza gəzli mazə Hyala va. Ma kə na: «Waa gwa'a na kwəma» kə.

18 'Wakəvə pi tsəgha war ka wampidi, ka ndəmndəmə, ka dərəzli. Dzəghwa hidī mba'a ghəshi gərgərəshi tərənɸw tərənɸw. Gəla

gərgərə hidī vay, ghala ngati Hyala ndə ngəri na, sækə hidiy gərgərəhwə gərgərə tsəgha tərənɸw tsa shiw. 19 Ma sa gərgərəshi hidī tsəgha na, mba'a məlmə dikə na va tsatsavərivata mahkan mbə. 'Wakəvə məlməhi tə hidī gwanashi, mba'a ghəshi ngangazlashi. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zəzəvə kwəma *Babilanɸw məlmə dikə na va. Dza na mba'a sanamiy ngərə'wə tərənɸw tərənɸw, sa nzana tərənɸw nəfə tsa nzə satiy dzəkən. 20 Ma hidiy niy nza dzar kwa jipə yam na, ra'i ghəshi zashi. Zhini ra'i kələner kala nashi məndi ghwəla. 21 Dzəghwa kwa cakasla dikə dikə na, ndəba hərambəzli ndəba hərambəzli, mba'a nzəməkəvata sækə mə ghwəməə dzəkən mbəzli tə hidī. Ma shəndəkə tsa nzə kwətij məndiy bərkəy, gar reeta bəhwə 'wəni. Tapə mbəzli dzəmbəshi mbə tsətəəərə Hyala, sa zhanshi kwacakasla va, ka sanshi ngərə'wə 'yahə'yahəy.

17

Kwəmaa dzəkən məlmə bətim nja mali kwa ghwərghwər lə dzəkən saa dza səfa

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza *ndə kwal tsa Hyala kwətij ta ka kwal Hyala mbərfaɸj ni va nza hələpipi mbərfaɸj və shi,

ndəs səəkəy dzəvəghee, ka gəzara kwəma, a kə na: «A Zhanj, ndi e ciŋa njasa dza Hyala ta santa ngəra'wə kaa mali kwa ghwərghwər dikə na va. Kwa ghwərghwər vay, ghənzə na məlmə dikə na va ləy məndi dzəy vəgha hələdemer daŋ. ² Mezhizhə tə hidiy, tərəŋw səəkə ghəshi mbə məni ghwərghwər lə mali va. Zhini tsəgha ghənzə ghyamti mbəzli tə hidi lə ghwərghwər tsa nzə va, njasa ka tay vaa ghyamti mbəzli» kə.

³ War sa gəzəkə na tsəghay, nighee na safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bəghəraa dzəti gamba. Ma yən mbə gamba va ki na, mba'ee nata mali tifa dallə ghənzə mə saa dza səfa. Saa dza səfa tsa vay, ngezhezhez ghəci. Mbərfəŋ ghənedemer ti, mba'a təlimim məŋ mbə shi. Dza mba'a məndi tsatsaslati slənedemer dzar tə vəgha ci gwanata, slənedemer va na, shiy tsəərə Hyala ghəshi. ⁴ Ma mali va nanzə ki na, mba'a pakən kwədeler ka gəna tərəŋw tərəŋw ni. Dzəghwa na ghaslə ghaslə ghaslamtəvata tərəŋw, lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə ghəŋghən ghəŋghən. Mba'a həlapə

mbəzə və ta dəvə nzə. Pəya', kwəma jikirkir na ti, kwəma nja ghwərghwər tsa nzə va ka naa məni. ⁵ Mba'a slən kwa dəghaŋ kwəma nzə tsasli tsasli, slən kala gar sənay bazhə tsa ci mbəzli. Ma kə məndi kaa slən tsa va na: «Məlmə *Babilanw dikə na, mbəghəshi ka məni ghwərghwər lə ka məni kwəma rəfa rəfa na tə hidi gwa'a» kə məndi.

⁶ Ma mali va na, tərəŋwee nata ghənzə ghita sa sahwe na miymiy mbəzli Hyala bakwamti məndi, mbəzliy niy nəw Yesəw lə nəfə kwətiŋ. War sa natee tsəgha na, war ə nava kwəmaa mənda mađaŋa gwa'a tsəgha. ⁷ Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəra na: «A Zhanj, tawa mənija kwəma va mađaŋa shəka?» kə. Ma kə difa na: «Kadiw e citəŋa sləkar tsa kwəma kən mali nata gha na, lə sa kən saa dza səfa tsa nata gha tsa ghənzə mə dallə. Saa dza səfa tsa vay, ghəcivavay na sa nza ghən va ti mbərfəŋ, mba'a təlimim məŋ. ⁸ Ma saa dza səfa tsa nay gha vay, sa tə ghwəməy tsa ka piy niy nza na. Nanay tə ghwəməy na ghwəlaw. Nanzə ki, taa nza kwa kwəma jəwəy, ta zhini dza naa piy. Ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kə'wə tsa tədəm tsa va. Sa ka na səəməy na, ka Hyala

17:2 17:2 14:8; 17:18; 18:3; Zher 51:7; Nahwəm 3:4 **17:3** 17:3 Safə tsa Hyala: 1:10; 21:10; Ezhek 8:3; 40:2; saa dza səfa: 13:1-2 **17:4** 17:4 18:3, 16; Zher 51:7; Ezhek 28:13 **17:5** 17:5 Zher 2:20; 'Wəzh 1:2 **17:6** 17:6 16:6 **17:7** 17:7-8 13:1-2 **17:8** 17:8 13:3; zliya: 3:5

dza mba'a zamti kwa bətə. Ghala ghava hidfiy, a Hyala niy tsaslaghwa slonedemer mbəzliy dzaa piy ta kwa ndimndim kwa zliya. A nihwəti mbəzli tibay, niy tsaslaghwa slonedemer shi naa dzəghwa zliya vaw. Ma sa ka mbəzli kama slonedemer shi va kwa zliya va nay saa dza səda tsa vay, madaŋa dza ghəshiy nata nava kwəma. Sa nzana tə ghwəmə ghəci niy nza, mba'a mətiiy na na, zhini kwa kwəma jəw na, ta zhəkəy ghəci dza difa.

⁹ Ka ndə gha favə shini wəzəy, war ndə nzana lə məhərli və, ka mbata təkə kwəma tərəŋw dza ndəə favəshi. Nighəti sana, ghən tsa nay gha tsa mbərfəŋ tsa tə saa dza səda tsay, dəlegwigwi mbərfəŋ, ghəngghən ghəngghən, Shi nzəyta mali va mə shi na ghəshi. Zhini, mezhizhə mbərfəŋ ghəngghən ghəngghən ghəshi difa. ¹⁰ Ma nihwəti mbəzli cifə mbə mezhizhə mbərfəŋ ni vay, gwa'a na tsa shi vəghwə tsaa məni mazə. Kwa kwaŋa mazə nacy, ghwəlay na sana mbə məni mazə tsa ci. Ma na kwa mbərfəŋa tsaa tərmbə va nacy, ghwəla na tsa ci vəghwə tsa dza naa məni mazə ti ta səəkə. Sa ka vəghwə tsa ci va səəkəyəy, ka dza naa hiy mbə məni tsa ci va mazəw. ¹¹ Ma saa

dza səda tsaa niy nza va tə ghwəmə ka piy, zhini kala zhini ghəciy nza tə ghwəmə sana difay, ghəci na kwa dəghasa mazə də'wə ghən tsa ci. Ghəci fa na, tsahwəti mazə mbə shi mbərfəŋ ni va ghəci niy nza difa, ta zamti Hyala dza, kwa bətə. ¹² Ma təlimim məŋ ni va nashi gha mbə ghən saa dza səda tsa vay, mezhizhə məŋ ghəngghən ghəngghən na ghəshi. Ghwəla na ghəshi ta səəkə ta məni mazə. Sa ka ghəshi səəkəshiy, ta kwəmavə bərqi dza ghəshiy dza, ta məni mazə kwasəbə saa dza səda tsa va, ge'i ge'i gar vəghwə jəwə tsətsə gwa'a tsəgha. ¹³ Ghəshi ghəshi mezhizhə va maŋanavashiy, kwəma kwətiiŋ na na sa mbə ghən shi. Kwəma mbə ghən shiy, ghəra sləni kaa saa dza səda tsa va lə bərqi shi gwa'a gwa'a, ta mbə ghəciy məni mazə, na kwəma mbə ghən shi. ¹⁴ Ma sa ka ghəshiy dzay, ka dza ta mbəz gwanashi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. Ka ntsa va dza ghəshi lə ni ci va mbəzli na, mba'a 'wəshamti shi, sa nzana Ntsaa sləkə mbəzliy sləkəpə ghəci. Zhini ghəci mazə tsaa məni mazə dzəkən mezhizhə. Ni ci va mbəzliy nəw va lə nəfə kwətiiŋəy, mbəzli təravə Hyalaa harvəshi na ghəshi» kə.

¹⁵ Zhini ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəra difa

18

na: «A Zhanj, ma yam nashi gha va mali kwa ghwærghwær va mænzy kæn shiy, mbæzli dan na ghæshi, mbæzliy sæøkø tø hidî ghøngghøn ghøngghøn, ya hwælfø ka wa ghæshi, ya kwøma ka waa gæzø ghæshi.

¹⁶ Ma na tælimim mæn ni va nashi gha, læ saa dza sæða tsa va ta gwa'ay, ka dza ghæshiy dî kwøma mali kwa ghwærghwær vaw, ka ghæshi dzay, mba'a ghæshi papahwø shiy mbø dævø nzø gwa'a gwa'a, mba'a ghæshi zlata dirinjta. Ka ghæshi dza dîba na, banj kæsøti, ka pærø. Sa ka ghæshi pærøvøy, ka ghæshi dza kaa naa dzaa tærmøbø vægha nzø bærkidø ghæshi ndamti mbø ghwø. ¹⁷ Hyala mænti na nza kwøma kwætij na mbø ghøn mezhizhø mæn ni va, ta ghøra sløni ghæshi kaa saa dza sæða tsa va, ta mbø ghæciy mæni mazø. Ma mænti Hyala kwøma va tsøghay, ta mbø mezhizhø vaa mænti kwøma dî na. Ma sa ka saa dza sæða tsa va dza ki na, ka mæni mazø pa' ghala pøtsa ka kwøma gæzøkø Hyala dzøghwata kwa.

¹⁸ Ma na mali nata gha va ta na tsa nzø ghøn kiy, ghønzø na mælmø dikø na va, nza bærci vøø dzækæn mezhizhø tø hidî gwa'a gwa'a» kø.

*Ngwøvø Hyalaa dzækæn mælmø *Babilanjw*

¹ Ma læy hwøm kwøma va ki, sa nø ya njø'wø pæn na. Tsahwøti *ndø kwal tsa Hyala mbø sæøkø mø ghwømø, læ bærci vø tærønw. War ka mbø rø bama tø vægha ci dzar tø hidî gwa'a gwa'a. ² Dzøghwa na ka zlapø kwøma ghøci zlanzlanj, a kø na: «Aya, waa gwa'a na kwøma, a mælmø Babilanjw dikø na va ngazlata. Gwa'a gwa'a ngazlata Babilanjw. Nanay, pøtsaa nzøy tsa hyeler zhøghøta na. Mbø basøva hyeler. 'Yegwer gæmgæm ni gwøramti mbæzliy dîmay, mbøba basøva ghæshi.

³ Sa wana ngazlata mælmø Babilanjwø, sa nzana mba'a ngadambø mbæzli tø hidî gwa'a gwa'a dzæmbø mæni ghwærghwær tsa nzø va, mba'a ghyamtishi li, njasa ka ndø vaa ghyi va tay. Mba'a mezhizhø tø hidî gwanashi dzømbøshi mbø mæni ghwærghwær li. Dzøghwa tærønw ka zhøghø dævø tø hidî mønishi ka ka shiy, tø mbærkø shi nzø va wøzø wøzø ni gwøra ndø ngøriy maw» kø.

⁴ Fee dîba na nahwøti mæli mbø gæzø kwøma sæøkø mø ghwømø, a kø na: «Na na ghwøy ghwøy ni ya mbæzliy.

Səvəriŋwəyəm mbə mbəzli mbə məlmə va. Vantaa ghwəy dzaa dzəmbəŋwəy mbə məni kwəma shi va jikir na. Ka ghwəy nighə na, jakə ghwəy taa nza li shi tə ngəra'wə tsa shi va dza ghəshiy sa kwərakwə ba. ⁵ Səvəriŋwəyəm mbə shi nə ya ngəŋwəy. Sa nzanay, tərəŋwəy na jikir tsa mənti mbəzli va. Zamti ghən Hyala ta kwəma shi va jikir na tepəw. ⁶ War ə pə ghwəy wanshi ngəra'wə tsa shi va kwərakwə, njasaa niy sanamiy ghəshi va kaa mbəzli. Tan kwəma mananati ghəshi va kaa mbəzli pə ghwəy manan-shi. Bakə səfa pə ghwəy dzaa sanamiy ngəra'wə tsa sanamiy ghəshi va kaa mbəzli. ⁷ War ə kə məndi sanamiy shi ngəra'wə tərəŋw. Ka pəzli ghəshi barcicəkwə, ge'i ge'i lə dikə tsaa niy fati ghəshi va tə ghən tsa shi, lə wahə tsaa niy nə'wə ghəshi va kwərakwə. Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy: "Ghəyəy, nja mezhizhə nza ghəy tə pətsa nza ghəy tsa, nahwəti məlmə nza va nja mali mbəri na məlmə ghəyəw. Ka dza ghəy nza ta mbəri ka ghəy nza tepəw" kə ghəshi. ⁸ Sa zəzə ghəshi va kwəma tsəgha nay, ava war vici kwətiŋ dza ngəra'wer ni gwanashiy səəkəə dzəkən shi ki. Ka səəkə zəlghwə, ka bəkəw

mbəzli, zhini ka səəkə ma, dza ghəshiy səəkəə dzəmbə məlmə shi va, tə vici kwətiŋ na. Ka ghwə dza difa na bərkidə səəkəə ndamti. Sa nzana Hyala kwa sləkəpəy, Hyala dikə na. Ghənzə sla na ngwəvə vaa dzəkən shi tsəgha» kə.

⁹ Ma mezhizhə tə hidfi gwanashi niy mənəhwə ghwərghwər mbə məlmə va, ka məni wahə tsa shi mbəy, ta wahə dza ghəshiy dza sa ka ghəshi nay inəghwə takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi, mbə mbəri dza ghəshiy nza ti. ¹⁰ Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə sa dza ghəshiy hazlənishi va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə məlmə va va. Ma kə ghəshi taa ni na: «Akya kya kya kya! Ngəra'wə, gwa'a kwəma məlmə Babilanw dikə na na niy nza lə bərçi tərəŋw ki mbəzlea! War dza mbə ler kwətiŋ gwa'a tsəgha na, gwa'a Hyala manamti ngwəvə gha, gwa'a kwəma gha kərəta na? Əh əhəŋ» kə ghəshi taa ni.

¹¹ Ka zhəghə dəvə tə hidfi kwərakwəy, ta wahə dza ghəshi, mbə mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va ba. Sa kama ndə tifa ghwəla gar səəkə ta pa shi shi va ka ghəshiy dəl. ¹² Ma shi ka ghəshi vaa dələy, shiy nja kar tsahi mbəzə, lə tsahiy məni gəna,

lə nihwəti shi ghaslə nza dimə ti shi, lə tərmiyhi ka gəna ghəngħən ghəngħən, lə ləkwəsahi. Nihwəti difa na, shəghwə ka dimə ghəngħən ghəngħən. Lə shi fəditi məndi dzar tə sli'i ciw, lə tə shəghwə ka bərçi, mba'a ni pəsliti məndi tə tsahi mbəzə, mba'a ni tə tsahi ngəri ni, mba'a tə hakwə. ¹³ Ka zhəghə dəvə va difay, kar ghəshiy dəl shi ka məndiy məniiy dzəmbə er ta mbə ghəshiy nza wəzə, ka dəl 'wərdihi ghəngħən ghəngħən, lə shəghwə zən wəzə. Ka dəl tay, mba'a in, ka dəl hangway, lə ghwəpə gwa'a. Ka dəl slay, lə tənkesli, mba'a gədewesli, lə məwtiti gədewesli va shi gwa'a. Ka dəl mevivi, ka dəl lə piy tsa ndə ngəri ta gwa'a. Ka dza ndə nza tifa gar səkə ta pa shi va gwanashi va ka zhəghə dəvə va ghwəlaw. ¹⁴ Ka ghəshi dza ki na, ka wahə. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa mbəzli mbə məlmə va na: «A kia, a mbəzli mbə məlmə Babilan̄w ki. Nashimam shi mbə məlmə ghwəy ni wəzə wəzə ni niy maw ghwəy lidishi katan̄ ki. Shiy niy nza ni va ghwəy tərən̄w ni, lə wahə tsaa niy mənii ghwəy va na, ra'i niva shiy zashi. Nək kala dza ghwəy zhiniy kwəməvəshi ghwəla ka ghwəy nza. Kay, kwətita nava kwəma ki» kə ghəshi taa ni.

¹⁵ Mbəzliiy niy zhəghə

dəvə va mba'a ghəshi kwəməvə shiy ka mənishi ka ka gəna tərən̄w tərən̄w ni mbə məlmə vay, kərakə kərakə kərakə dza ghəshiy nzəyshi sa dza ghəshiy hazlənishi va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə məlmə va va. Ka ghəshi dza na, ka wahə dzəkən, ta mbəri ghəshi dzaa nza ta məlmə va. ¹⁶ Ma kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, kya kya kya! Ngəra'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Niy nzay, ndəfa maliy pakən kwədeler ka gəna ghəngħən ghəngħən niy nza na. Dzəghwa tərən̄w məndi niy ghaslamti pətsa mbəfa lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə. ¹⁷ Dzəghwa war mbə ler kwətin̄ tsətsə gwa'a tsəgha ki na, kwədəp shi mbə va ndishi ki mbəzlea!» kə ghəshi taa ni.

Ma sa ka mbəzliiy kabə kwəmbəwaler lə mbəzli shi dikə dikə ni, mba'a ka zhəghə dəvə dza kwa kwəmbəwaler va, mba'a ka dza kwa kwəmbəwaler gwanashi dza na, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə kərakə. ¹⁸ Ka ghəshi dzay, ka nighə məlmə va. Ma sa ka ghəshi nay inəghwə takwəm kwəmə kwəmə məlmə va mbə ndi na, ka ghəshi dza ka gəzə kwəma zlan̄zlan̄, a kə ghəshi taa ni na: «Nahwəti məlmə tifa ka yəməva lə

məlmə dikə na naw» kə ghəshi dzaa ni. ¹⁹ Ta mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va, ka ngərə hidiy dzəkən ghən shi, ka gəgəzə kwəma zlanzlan, a kə ghəshi dzaa ni na: «Akyā, ngərə'wə. Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Mbə məlmə na mənishi ka kwambəwaler ka mbəzli ka shiy tərənjw ni nay gha ki mbəzlea! Dzəghwa war bərkidə ndita sana, war mbə ler kwətij gwa'a tsəgha ki! Kay» kə ghəshi dzaa ni.

²⁰ Ma ghwəy na ghwəy ki, ghwəy mbəzli mə ghwəməy, ə pə ghwəy vəshi sa ndamti ghwə va məlmə va. Ghwəy mbəzli Hyala, lə *ka kwal Yesəw, mba'a ka gəzə kwəma Hyalay, ə pə ghwəy vəshi. Sa nzanay, tə kwəma məntənjwəy ghəshi jikir na basanakənshi Hyala ngwəvə va.

²¹ Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ndə kwal tsa Hyala lə bərçi və mba'a madiy, dza na cimbənj bəkən hakwə nja vəna dikə na. Kə bəzləm ndəghaghwa kwa kwəfa dikə na. Ma kə na: «Ava war tsəgha, dza məndiy ndəgha məlmə Babilanjw dikə na va nata ghwəy. War lə bərçi dza məndi ndəgha. Ka dza məndiy zhiniy nata ghwəlaw. ²² Ma mbəzliy niy nza va mbə məlmə Babilanjw, ka tsa gəzhəpipir nihwəti, ka

haha cemer nihwəti, ka viy sherey nihwəti, ka viy təlimə nihwətiy, ka dza məndiy favə gaka shi mbəba ghwəlaw. Ka dza məndiy nashi ka fədi shiy mbə məlmə va ghwəlaw. Ya gaka jəvəna məndi mbə hə liy, ka dza məndiy favə mbəba ghwəlaw. ²³ Ka zhini məndiy nay wan tsa ghwə kwa gərkəwa mbə məlmə va ghwəlaw. Ka məndi nzay, ka dza məndiy zhiniy favə bəva tsa kar mali lə zal mbə məlmə va ghwəlaw. Ma gha gha məlmə Babilanjw kiy, ka zhəghə dəvə mbə gha niy gwəra na, mbə mbəzli ka zhəghə dəvə tə hidiy gwa'a gwa'a kwatənjə. Dzəghwa mbəzli mbə gha dibay, ka məməni shi dimədime ni lə bərçi *ndə jaka tsa Hyala. 'Wakəvə ghəshi kaa məhərli hwəlfəhi mbəzli tə hidiy cəke' ghəshi ngədəhwə lə məni shi shi va» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va.

²⁴ Mbə dəvə mbəzli mbə məlmə Babilanjw nashi Hyala miymiy ka gəzə kwəma nzə, mba'a miymiy mbəzli nzə bakwamti məndi. Zhini mba'a nashi miymiy mbəzli bəkwəhwəm gwanashi tə hidiy mbə dəvə mbəzli mbəba diba. Ava va tsəgha slanakənshi na ngwəvə va tsəgha.

19

¹ Ma ləy hwəm kwəma va, fee na məlihi mbəzli mbə

gaka mə ghwəmə, ndəba
məlihi mbəzliy basəshi
tərəjw, pə gha, ma kə gaka
shi va na:

«Kay, faləm Ndə sləkəpə.

Hyala ghwəmməy, ghənzə
na kwa mbəlipə,

zhini ghənzə sa shəndəkə
na lə bərci və tərəjw.

² Ngwəvə katanj na na nanzə
ngwəvə.

Lə kwal tsa nzə ka naa
sla ngwəvə dzəkən
mbəzli.

Njasa nzana tsa sana,

mba'a basanakən ngwəvə
nzə kaa mali kwa
ghwərghwər na.

Mali vay, gwa'a gwa'a
yidivəri na mbəzli tə
hidi

lə ghwərghwər tsa nzə va.

A Hyala basanakən ngwəvə,
sa bakwanamti na ka ghəra
sləni nzə» kə ghəshi.

³ Zhini ma kə ghəshi ba na:
«Aleləwya war ə pə ghwəy
fal Ndə sləkəpə. Inəghwə
tsaa takwəsə tsa səkə mbə
məlmə dikə na na sa ndiva
nay, ka dza naa kədi ya
hwəmbaw, war tsəgha dza
naa takwəsə pa' kwa ndim-
ndim» kə ghəshi.

⁴ Dzəghwa pəhepəhir zhər
bakə mətsəkə fadəti ni va,
ghəshi lə shi fadə ni va piy,
tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi
tsətəfəkwəshi, ka fal Hyala
mənəy va tə gəzli mazə
nzə, a kə ghəshi na: «*Amin,
tsəgha na katanj, Aleləwya,

fal pə ghwəy fal Hyala» kə
ghəshi.

*Bəli fir dzəkən jakəva
tsa kar zəghwə təmbəkə tsa
Hyala lə mbəzliy zləbavə
kwəma ci*

⁵ Ma ləy hwəm kwəma
va ki na, dzəghwa məli ka
gaka səkə tə pətsa nza gəzli
Mazə Hyala va, a kə na:

«Waa ə pə ghwəy fal Hyala
ghwəmmə,

ghwəy gwanəjwəy ghwəy
mbəzliy ghərantə
sləni,

lə ghwəy mbəzliy di fəti və
gwa'a.

Ya ni jəw jəw ni mbəzli, ya
ni dikə dikə ni gwa'ay,
war ə pə ghwəy fal Hyala
ghwəmmə» kə.

⁶ Zhinee fa ba na, məlihi
mbə gaka ndəba məlihi
mbəzliy basəshi tərəjw,
pə gha. Ma gaka va
dibay, ndəba gaka yam kwa
mədzərə, pə gha yən fa,
zhini gaka va diba na ndəba
dərazli van, pə gha. Ma kə
kaa kwəma gəzə na na:

«Aleləwya, ə pə ghwəy fal
Hyala ghwəmmə,

ghənzə gwəramti na tə bərci
gwa'a gwa'a.

Sa nzanay,

war ghənzə kwətita mənə
na mazə dzəkən shiy
gwanashi sana.

⁷ Waa ə pə ghwəmmə vəshi,
ka gargarə tərəjw,
ka fə shəndəkə dzəti
Hyala.

Sa nzanay, a vøghwə tsa dza
məndiy pəhanci makwa
zøghwə təmbəkə tsa
Hyala va səkəkə.

Ava gwa'a gwa'a pəhantəvata
makwa ci va.

⁸ A məndi bənavə kwal kaa
makwa ci va

ta pakən kwəbaŋ tsa tə
dimə,

dəwdəw ghəci war ka
mbərə wisl wisl wisl»
kə.

Ma kwəbaŋ tsa wəzə tsa
va pakən makwa va kiy,
sləni wəzə wəzə na dī Hyala
ghərati mbəzli Hyala na
sava.

⁹ Ma kə tsahwəti *ndə
kwal tsa Hyala kaa ngəra
na: «A Zhanj, bəvə gəta tsasli
shiy gha a gha tsaslaghwa
kwəma na kwa zliya. A pə
ghay: “Ma mbəzli harashi
məndi va, ta dza ghəshi ta
zəmə shiy mbə pəhə makwa
zøghwə təmbəkə tsa Hyala
vay, vəshi na ta niva mbəzli”
pə gha. Kwəma vay, kwəma
katanj na, Hyala gəzəkəvəri
na lə miy tsa nzə» kə.

¹⁰ Ma sa fayee kwəma
va tsəgha na, dzee mba'ee
tsəfəkwəra kwa kwəma ci,
ta fal. Ma kə kaa ngəra
na: «Am, əhəŋ Zhanjəw,
ka mənī gəla niva shiy gha
ma. Yən tsa nay gha tsay,
ntsaa ghəranta sləni Hyala
nzee kwərakwə, njasa nza
gha tsa sənzənva ghwəy lə
nihwəti ngwarməhiŋaa nəw

Yesəw. Va tsəgha na kiy, ka
tsəfəkwə gha kwa kwəmee
ma, kwa kwəma Hyala pə
ghaa tsəfəkwə» kə. Ma
kwəma cikəvəri Yesəw vay,
ghənzə na ghən tsa kwəma
gəzə ka gəzə kwəma Hyala
kaa mbəzli.

*Ntsa mə gədəw tsa pay
tsa*

¹¹ Ma nighee na, ghwəmə
ghwənita, mba'a gədəw
təzliy payəy, dallə ndə mə.
Ma kə məndi kaa slən tsa
ntsaa mə va na: «Ntsaa mənī
kwəma lə kwal tsa nzə, ntsa
katanj tsa» kə məndi. Na
ci ngwəvə lə tsa ci mbəz
gwa'ay, war lə kwal njasa
təbə na na ghəshi. ¹² Ndəba
ghani ghwə, pə gha kaa
mətsəhi ci. Dza pəər pəər
pəərta məgapa mazə tə
dimə ta ghən tsa ci dāŋ.
Mba'a məndi tsaslati slən
ti. Slən tsa vay, tsahwəti
ndə tifa mba'a sənay kala
ghəci kwətiyəw. ¹³ Dza
kirip kwəbaŋ tsa dikə tsa
kən ghən ci. War miymiy
ghaa nay ma kwəbaŋ tsa va.
Ma slən tsa ntsaa va ki na:
«Kwəma gəzəkə Hyala» kə
məndi. ¹⁴ Mba'a ka sawji mə
ghwəmə kwasəbə, dāl dāl
dāl ghəshi mə gədewesli pay
pay ni. Zhini lə kwəbənjer tə
dimə kən ghən shi, pay pay
shi kwəbənjer va, dəwdəw
ghəshi bə. ¹⁵ Dza mba'a
kafa'i səvəri kwa miy tsa

19:8 19:8 6:11 **19:9** 19:914:12; Ezay 25:6; Mt 22:2; Lk 14:15-16; kwəma katanj
na: 21:5; 22:6 **19:10** 19:10 6:9; 22:8-9 **19:11** 19:11 4:1; 19:2; Cem 72:1-14;
98:9; Ezay 11:4; Ezhek 1:1-3; SləniKY 7:56 **19:12** 19:12 1:14-15; 2:17 **19:13**
19:13, 15 Ezay 63:1-6 **19:13** 19:13 Zhanj 1:1 **19:14** 19:14 6:2-8, 11 **19:15**
19:15 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Zher 25:30-31

ci, kikw kikw kikw ghaa nayma miy ti. Lə hwa va dza naa 'wəshamti mbəzliyl zləba ma kwəma ci tə hidfi gwa'a. Mazə tsa ghyanakə tsa dza naa mənily dzəkən shi. Ka na dzay, ka kəədfishi nja ya fə ka məndi vaa kədi kwa tsə'wə, ta bəsə yam mbə. Ma kwəma dza na vaa mənily tsəghay, ta ci nəfə tsa bəti Hyalaa gwəramti tə bərci gwa'a gwa'a na. ¹⁶ Dza məndi kaa slən tsa ci mba'am tsaslatiy dzəti kwəban tsa kən ghən ci va, mba'a dzar tə dərsə ci. «Mazə tsa mənily mazəə dzəkən mezhizhə gwanashi lə Ndə sləkə mbəzliyl sləkəpə gwa'a gwa'a na» kə məndi kaa slən tsa va.

¹⁷ Nighee ba na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mə garə dzəy tə hwər vici. Dza na ka zlapə kwəma kaa slən igwə tsa zli dzəy tə ghwəmə məba kərakə, a kə na: «A 'yegwerəy zli kərakə ni dzəy tə ghwəmə, waa basəvam səəkə gwanaywəy ta makwaghwa məntəy wəy Hyala. ¹⁸ Səəkəm, a ghwəy tsəy wə sliw tsa tə vəgha mezhizhə tə hidfi, lə sa ka sawji, mba'a sa mbəzli shi dikə dikə ni. Səəkəm a ghwəy tsəy wə sliw tsa tə vəgha ka zlərə gədewesli, lə gədewesli shi ta, mba'a sliw tsa mbəzli gwa'a gwa'a. Ya sa mbəzli yakə məndi yaya ni, ya sa ni papa ni. Ya sa mbəzli dikə

dikə ni, ya sa mbəzli jəw jəw ni gwa'a» kə.

¹⁹ Ma nighee ki na saa dza səfa tsa va ghəshi lə mezhizhə tə hidfi gwanashi, mba'a ka sawji shi, ghəshi basəshi ta dza ta mbəz lə ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, ghəshi lə ni ci va ka sawji kwərakwə ki. ²⁰ Dzəghwa mba'a məndi kəəsəhwə kar saa dza səfa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. Ndə Hyala ndə dzərvə tsa va na saa niy məməni shi madəna madəna ni va kwa kwəma saa dza səfa tsa va, mba'a niy ngəngədəhwə mbəzliyl nza lamba saa dza səfa va ti shi. Mba'a mbəzliyl niy tsəfəkwə va kwa kwəma pa saa dza səfa tsa va. Ma sa kəəsəvə məndi kar saa dza səfa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va tsəgha ki na, mba'am dzaa shəkambəshi ləməcishi mbə ghwə pəhatam tə barəwdəw. Ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. ²¹ Dzəghwa ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, mba'a nzəratil niy tərmbə va mbəzli tə hwa mbə miy tsa ci va. Mba'a 'yegwer tə hidfi gwa'a gwa'a basəkəvashi, ta tsəy wə sliw tsa shi. Bəhə bəhə ghəshi bahantəvashi.

20

Kwəmaa dzəkən piya bələkwə mən (1'000)

¹ Nighee ƒa na, tsahwæti *ndə kwal tsa Hyala mbə səkwa səkə mə ghwəmə, lə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təfəm tsa va, mba'a dəŋw tsahi və ta dəvə ci. ² Dza na tasl dzaa kəsəti sa nja kəlbə tsa va. Ghəci na shishi tsaa niy nza va kwataŋa, sa nə məndi va: «Mazə tsa hyeler»kə məndi, tsahwæti slən tsa ci na: «*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi. Ma sa kəsəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va na, dza na mba'a dzaa tsaghwa kwa dəŋw, ta məni piya ghəci bələkwə mən̄ war tsatsa tsəgha. ³ Ma sa tsamti na na, fiyəkə dzaa ndəghaghwa kwa kə'wə tsa təfəm tsa va. Kə disl kalay kwaba, kap fati gwambə ti, zhini nah nahay, va nəghətaa ndə jaka tsa va taa zhiniy kwəmavə kwal tsaa zhəkə ta hərə hwəlfəhi mbəzli tə hidiy dzəmbə *kwəma jikir na difa. Ma sa ka na mənəhwə piya bələkwə mən̄əy, ma nza məndi zhiniy pəlay taa nza ki. Ə na na nzanay, ka dza naa zhiniy nzata nza sa ka məndi pəlayəw.

⁴ Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na gizlgizl mezhizhə tifa, mən̄zəy mən̄zəy mbəzli kwa shi. Dza Hyala mba'a ƒanavəshi kwal tsaa sla ngwəvə dzəkən mbəzli. Zhini difa na mba'ee nay piy tsa mbəzli bakwamti məndi, tə mbərkə sa zləbavə ghəshi kwəma

gəzəkə Yesəw, lə sa gəzanshi ghəshi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli. Ghəshi na nashiy, zləbavə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəma saa dza səda tsa va, ya kwa kwəma shi mənti məndi va nja pa ciw. Niy zləbavə ghəshi məndiy tsaslanshi lamba ci ya dzəghwa kwəma shi, ya dzəti hwər dividivi shiw. Nighee ki na, mbəzli vaa sati mbə məti shi, ka zhini ghəshiy piy. Dzəghwa ghəshi ka məni mazə kwasəbə Yesəw *Kəristəw dzəkən nihwəti mbəzli. Piya bələkwə bələkwə mən̄ ghəshi mənti mbə məni mazə tsa va.

⁵ Ghəshi na, kwa taŋa mbəzliy ghaa satishi mbə məti mbə mbəzliy niy bəkwəshi. Ma nihwəti mbəzliy tərmbə bəkwə bəkwə niy, war ghwəlashi dza niva mbəzliy nza ka ndəghə piya bələkwə mən̄ na va. Sa ka na kərəta ki na, ma nza ghəshi sati mbə məti. ⁶ Mbəzliy dza vaa gha sati mbə mət̄iy, vəshi na ti shi nashi. A Hyala fəyshi vəgha bəla ta nza ghəshiy mbəzli n̄ə. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwə kwa baka səda ghwəla na nashi kiw. Ka ghəra sləni kaa Hyala lə kaa Kəristəw dza ghəshiy nza. Piya bələkwə mən̄ dza ghəshiy mənti mbə məni mazə kwasəbə Kəristəw.

*Məndi bəzlambə *ndə
jaka tsa Hyala mbə ghwə*

⁷ Ma sa ka ndə jaka tsa Hyala kəramti piya slanavə məndi va bələkwə bələkwə mən na war tsatsa kwa dəŋw, kwa kə'wə tsa tədəm tsa vay, wərət dza məndiy pəlikəm. ⁸ Ka na dza na, ka dzay ta zhiniy ngəngədi hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi. Hwəlfə mbəzli vay: «Ka Gwəgə lə ka Magwəgə» kə məndi kaa slən tsa shi. Ka na dza ki basə basəti mbəzli va ta dza ta mbəz lə Hyala. Mbəzli vay, dəŋ dza ghəshiy nza tərən w nja ndarghə kwa həl. ⁹ Nighee ki na, bəlidfi ghəshi tsahwəshi, dza ghəshi ka tihəva dzar tə hidfi gwa'a gwa'a, dza dəzlətsəbə, ghəshi dəzlay pətsa nza mbəzli Hyala ti, lə məlmə gwəra Hyala vaa di gwa'a. Ma sa dəzlay ghəshi mbəzli Hyala va gwa'a ki na, 'wakəvə ghwə tsəgha bəratatə nzməkəvata səəkə mə ghwəməmə dzəkən shi. Bərkidə ghənzə ndamtishi gwanashi. ¹⁰ Sar məndi kaa ndə jaka tsa Hyala va ghəci ndə ngədipə kwərakwə ki tasl məndi kəsəvə. Dza fiyəkə məndi ndəghatiy dzəti ghwə pəhata məndi tə bərəwdəw, ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. Ghwə vay, dzəmbə niy ndəghambə məndi kar saa dza səfa tsa va ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə

tsa va. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə ghwə va, ka sa ngəra'wə havəghwə lə həvir, pa' kwa ndimndim.

Njasa dza Hyalaa basə kwa kərni ngwəvə n zə

¹¹ Nighee difa na, gəzli nzəy mazə tifa payta, dikə ghənzə. Mba'a ndə kwa mən zəy. War sa ghəvə kar ghwəmə lə hidfi tsəgha na, ra'i ghəshi zazashi tifa kwa kwəma ntsa kwa gəzli va, kala zhini məndiy nashi ghwəla. ¹² Zhini nighee fa na mbəzliy bəkwəshi satishi mbə məti tifa, məgarə məgarə vəgha gəzli mazə va. Mbəzliy bəkwəshi dikə dikə ni, lə ni jəw jəw ni mbəzli gwa'a. Dza bəŋ bəŋ bəŋ məndi ghwaghwanamti zliyah i tifa dəŋ. Dza məndi mba'am ghwənamti nahwəti zliya kwətiŋ difa. Nava zliya kiy, zliya tsaslaghwa məndi slənədemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kədi ma kwa na. Dza Hyala ki mba'a slanti ngwəvə dzəkən mbəzliy bəkwəshi. Ge'i ge'i lə sləniy niy mənəhwə ghəshi tə hidfi niy tsaslaghwa məndi kwa zliya va. ¹³ Ma mbəzliy niy bəkwəshi kwa kwəfa dikə na gwanashi na, cəke' ghəshi zhikəməshi. Niy niy bəhwə məti niy nza tə pətsa ka mbəreketiy nza na, cəke' ghəshi zhikəshi difa. Dza

20:8 20:8 13:14; Zhə 11:4; Ezhek 38:2, 10-12 **20:9** 20:9 Bəla 2; 2Mezh 1:10, 12; Cem 78:68; Ezhek 38:22; 39:6 **20:10** 20:10 19:20 **20:11** 20:11 5:7; 6:14; 21:1; Cem 114:3, 7; Mt 24:35; 2Pi 3:10 **20:12** 20:12-13 3:5; 22:12; Dani 7:9-10
20:12 20:12 Səvəri 32:32

Hyalaa mba'a slakən ngwəwə kən shi. Ya wa ndə na, ge'i lə sləni niy mənəhwə na tikə tə hidī mēndi slanakən. ¹⁴ Dzəghwa mēndi kaa kar mēti ghəshi lə pətsa ka mbəreketiy nza ti ki, laŋ laŋ mēndi bəbəvəshi, dza 'wapə mēndi dzaa shəkambəshi mbə ghwə nja kwəfa na va. Mbəba na kwa baka mēti dza mbəzli vaa mēti gəzə mēndi. ¹⁵ Ya wa ntsa tsaslaghwa ma mēndi slən tsa ci kwa zliya nza slənedemer mbəzliy kwəmavə piy tsa kədi ma kwa na, mba'a mēndi ndəghambə mbə ghwə nja kwəfa na va.

21

Ka shi 'war'war ni dza Hyalaa mēnti shiy gwanashi

¹ Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na, ghwəmə 'war'war na, lə ni 'war'war ni hidī tēzlishi. Ma na kwa taŋa va ghwəmə ghəshi lə ni kwa taŋa va hidī nashi na, gwa'a niy zashi ghəshi. Ya kwəfahi dikə dikə ni na niy tərmbə ghəshiw. ² Nighee dība na, məlmə Hyalaa va har mēndiy Zherəwzalem 'war'war na tēzlita, ka səkwa ghənzə səkə mə ghwəmə, səkə va Hyalaa. Məlmə vay, tərəŋw niy ghaslamti Hyalaa, ka təbə tərəŋw nja maliy

ghaslamtəvata va mēndiy dza ta pəhə kaa zal. ³ Ma fee na, mēli ndə mbə gaka, ka gəzə kwəma zlanzlan səkə tə pətsa nza gəzli mazə va, ma kə na: «Nanay, a Hyalaa mēnti pi nzəy tsa nzə mbə jipə ke ngəri. Ta nzəy dza na mbə shi. Ke ngəriy, mbəzli nzə dza ghəshiy nza. Mbə shi dza Hyalaa nzəy də'wə ghən tsa nzə. Ghənzə dza Hyalaa shiy nza kwətita. ⁴ Gwa'a dza naa sadanamtishi wahə kwa mətə shi. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, ka nza təhwəni mbəri tība ghwəlaw, ka dza ngəra'wəw kəsashi ghwəlaw. Ma niy nza shiy tība kwatanay, gwanashi dza niva shiy zashi» kə.

⁵ Dzəghwa ma kə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki na: «Avanaraa mēni shiy gwa'a gwa'a, ka shi 'war'war ni» kə. Ma kə ngəra na «A Zhan bəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasliti kwəma na. Sa nzana, ma kwəma nay, kwəma katanay na, dzərvə mbə tepəw» kə. ⁶ Zhini ma kə ngəra dība na: «Nay gha na, gwa'a na kwəma. Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən taa kərə shiy gwa'a gwa'a dība. Zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a dība. Ya wa ntsa ghəranici ndirəy, ta tanavə yam dzee

20:14 20:1420:10; 1Kwər 15:26; kwa baka mēti: 2:11 **20:15** 20:15 3:5 **21:1** 21:1 21:5; Ezay 65:17; 2Pi 3:13 **21:2** 21:2 3:12; 19:7; 21:9-22:5; 22:17; Ezay 52:1; Mt 22:2; Gal 4:26; Ebr 11:16; 12:22 **21:3** 21:3 7:15; SləniTaH 26:12; Ezhek 37:26-28; Zak 2:9; 2Kwər 6:16 **21:4** 21:4 7:17; Ezay 26:19; 35:10 **21:5** 21:55:7; 21:1; Ezay 43:19; 2Kwər 5:17; kwəma katanay na: 19:9 **21:6** 21:6 1:8; 7:17; 22:1; Ezay 55:1; Zak 14:8; Zhŋ 7:37

tə gəm. Yam vay, səəkə kwa mətse yam ka bəpə piy dzee tanakəshi. ⁷ Ma ntsaa dzaa məniy ka miydalay, ta banavə shi va dzee. Yən yən Hyala dza naa nzaa Hyala ci. Ma ghəci kwərakwə na zəghwee. ⁸ Ma na mbəzli nja ka hazlinin lə mbəzliy banavə ma nefer shi kaa Yesəw, kar ka məməni shi gəmgəm ni, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ghwərghwər, lə mbəzliy dafanə shiy, lə ka ta mbəri, mba'a ka slasla dzərvə gwanashiy, na nashi na war dzəmbə ghwə nja kwəfa na va pəhata məndi tə barəwdəw dza məndiy shakambəshi. Ava ghənzə na kwa baka məti gəzə məndi va» kə.

Məlmə Zherəwzalem
'war'war na

⁹ Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ, mba'a səəkəy dzəvəghee. Ndə kwal tsa Hyala tsa vay, tsahwəti kwətiŋ ta shiy niy nza va mbərfəŋ ni na. Shiy niy nza va lə həlapə lə həlapə, pəya' pəya' pəya', kwa kərnī ngəra'wə tsa dza Hyala ta sa kaa mbəzli mbərfəŋ tsa kwa shi. A kə ngəra na: «A Zhanj, ndi e dzaa citəŋa makwa dza məndi ta pəhanci kaa zəghwə təmbəkə tsa Hyala» kə. ¹⁰ War sa gəzəkəra ndə kwal tsa Hyala tsa va kwəma va tsəgha na, mba'a

safə tsa Hyala dəwdəw tsa səəkəy dzəkənee. War ghwəla ki na, laŋ ndə kwal tsa Hyala tsa va bəghəraa dzəmə ghən dəlagwa dikə na, yakəyakə na. Ma ghəy mə dəlagwa va na, dza na mba'a citəra Zherəwzalem, məlmə Hyala dəwdəw na, ghənzə mbə səkwa səəkə mə ghwəmə, səəkə vəgha Hyala. ¹¹ Njə'wə pə gha kaa nava məlməy, war ka mbərə ghəzliŋliŋ nja shi ghaslə nza dimə ti shi, zhini nja nighə məti tsa mbərə viciy dzəti, ka nay ghən tsa ci ndə kwa. Shəndəkə tsa Hyala na saa mbərə va tsəgha mbə. ¹² Dzəghwa məndi dəzlətsəbə, məndi tsəbay məlmə va gwanata lə zlara. Dibədibə məndi ndəbəti zlara va, səətə ghənzə ta ghwəmə difa. Dza mən lə bakə məndi fəy miy dəghaa dzəmbə. Mba'am fəy ka kwal Hyala mən lə bakə ta ndəghwə miy dəghahi va. Dza məndi kaa slənedemer takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel tsasl tsasl tsasl məndi tsatsaslati tə miy dəghahi mən lə bakə ni va gwanashi. ¹³ Dzəghwa mahkan mahkan mahkan, məndi fəy miy dəghahi va dza kwa bəlahi məlmə va fadanashi. Mahkan ka dzəghwa ghwəmə, mahkan ka dzəghwa həci, mahkan ka dzəmbə məkwi, mahkan

21:7 21:7 2Sam 7:14; Ezhek 11:20 **21:8** 21:8 2:11; 19:20; 21:27 **21:9** 21:9-22:5 Ezay 54:1-17 **21:9** 21:9 15:1 **21:10** 21:10 17:3; Ezhek 40:2; Mt 4:8 **21:11** 21:11 21:18, 23; Ezay 60:1-3, 19; Ezhek 43:2 **21:12** 21:12-13 7:5-8; Ghava 35:22-26; Səvəri 28:21; Ezhek 48:30-35

ka dzati kwa mæw. Tsøgha.
 14 Ma hørezi fə mændi va sɔfa zlara tsəbay mændi va mælmə va li shiy, hørezi dikə dikə ni mənɟ lə bakə na ghəshi. Dzəghwa mændi kaa slənedemer ka kwal zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mənɟ lə bakə ni, tsasl tsasl mændi tsatsaslati tə hørezi va.

15 Ma ndə kwal tsa Hyala tsa gəzara kwəma vay, mba'a gəta məntim tə tsahi mbəzə və ta dəvə ci. Gəta vay, saa bərkə shiy ghənzə. Ta dza ta bərkə dikə tsa mælmə va, lə miy dəghahi ti va mba'a zlara dəzlay mændi va li dza na li. 16 Mælmə vay, fadə niy nza bəlahi ti. Bəlahi va fadənavashi na, war yəmyəm ghəshi. Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa va ki bərkə bərkanti mælmə va lə gəta mbəzə ci va. Sa bərkanti na na, mba'a kəsaiy biti tsa nzə, kiləwmetər bələkwə bələkwə bakə mətəkə bakəti (2'200). Tsøgha ghəci kəsaiy bənɟw tsa nzə, zhini tsøgha biti tsa nzə dzəta ghwəmə difa. 17 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bərkəti njasa nza biti tsa zlara tsəbay mændi va li, ka dzəta ghwəmə kwərakwə ki. Mba'a kəsaiy biti tsa nzə, metər mbərfənɟ mətəkə bakəti. War njasa sənabəshi mbəzli mbə bərkə shiy bərkəti na shi va.

18 Ma hørezi ndəbətə mændi va zlara va li shiy, *hørezi ka dimə nə mændi:

«Zhasəpə» kə mændi slən tsa shi, na ghəshi. Ma na mælmə va də'wə ghən tsa nzəy, lə tsahi mbəzə rinɟinɟ ni, ka nay ghən tsa ci ndə kwa ngati mændi. 19 Dza mændi kaa sɔfa zlara va məndiy fə ghaslə ghaslə mændi ghaslamti lə *hørezi nza dimə ti shi ghəngən ghəngən. Kwa tanɟ hakwəy, hakwə Zhasəpə, kwa bakay, hakwə Safir, kwa mahkana na, hakwə Agatə, kwa fada na, hakwə Emərəwdə. 20 Kwa cafa na, hakwə 'Wənikəsə, kwa kwanɟa na, hakwə Sardəwan, kwa mbərfanɟa na, hakwə Kərisəlītə, kwa dəghasa na, hakwə Bəril, kwa məsleda na, hakwə Twəpazə, kwa manɟa na, hakwə Kərisəpərasə, kwa mənɟ lə tanɟ na, hakwə Tərkwazə, kwa mənɟ lə bakə ki na, hakwə Amətisətə, tsøgha na ghəshi. 21 Ma gi-zlgizl miy dəghahiy dzəmbə mælmə va va mənɟ lə bakə niy, nihwətə shi tə dimə niy nza ghəshi gwanashi. Pərelə, kə mændi kaa slən tsa shi va. Ma kweler dzar mbə mælmə va na, rayiyi mændi shəkakən tsahi mbəzə rinɟinɟ ni kən shi, ka nay ghən tsa ci ndə kwa shi.

22 Ma sa nighee pətəsa mbə mælmə vay, nay *ciki Hyala tsa ngati mændi ta cə'wə Hyala mbee tepəw. Sa nzanay mbəfa na kar Hyala kwa sləkəpə gweramti

gwa'a gwa'a tē bērci, ghēshi
 lē zēghwē tēmbākē tsa
 nzē va, ka dza mēndiy
 dī ciki Hyala ghwēlaw, ya
 kwēma cē'wē ndēy, tība
 na ghēshi. ²³ Mbē mēlmē
 va dībay, nashi kar vici lē
 tīree mbērēw. Ndē tībaa
 dēw mbērē tsa shi mbē
 mēlmē vaw. Sa nzanay
 mbē mbērē na shēndākē tsa
 Hyala mbēba. Ma zēghwē
 tēmbākē tsa nzē va na, ka
 mēni wāṅ pi nja gērkwēa.
²⁴ Hwēlfē mbēzli tē hidī
 gwa'a gwa'ay, wāṅ pi tsa
 mbē mēlmē va dza naa
 canshi kwal. Ka mezhizhē
 tē hidī dzay, ka sēkē
 dzēmbē mēlmē va lē dikē
 tsa shi ta banta kaa Hyala.
²⁵ Mbē mēlmē vay, ka dza
 mēndiy kēali dēghaw, sa
 nzanay, ka dza vērđiy nza
 tībaw. War havēghwē
 dza piy nza ya hwēmba.
²⁶ War dzēmbē mēlmē va
 dza hwēlfē mbēzli tē hidīy
 sēkē lē dikē tsa shi, lē shi
 wēzē ni tē hidī. ²⁷ Nanzē
 kiy, shi gēmgēm ni na, ka
 dza ghēshiy dzēmbē mēlmē
 vaw. Mbēzli gēmgēm ni,
 lē ka slasla dzērvēy, ka
 dzēmbēshi niva mbēzliw.
 War mbēzli tsaslaghwa
 mēndi slēn tsa shi kwa zliya
 nza slēnedemer mbēzliy
 dzaa kwēmavē piy tsa kēdī
 ma na shiy dzaa tsēhē mbē
 mēlmē va. Zliya vay, sa
 zēghwē tēmbākē tsa Hyala

va na.

22

¹ Dza ndē kwal tsa Hyala
 tsa va ba, mba'a citēra hēl
 tsa nza yamē bēpē piy tsa
 kēdī ma kwa. War rīṅrīṅ
 ghaa nashima. Sēvērī mbē
 gēzli mazē kar Hyala va
 ghēshi lē zēghwē tēmbākē
 nzē va sēkē hēl tsa va. ² Ka
 hwē ghēci dzēy tē jipējipē
 kwal tsa mbē mēlmē va.
 Ma dzēy vēgha hēl tsa va
 pērikē, lē pērikē na, mba'a
 dēṅw fē bēpē piy tsa kēdī
 ma pēsēta. Dēṅw fē vay,
 mēṅ lē bakē sēda ka naa
 yahwē ya mbē piya kwētīṅ.
 Njasa sēkē tir va na, war
 mbē ya ka naa nza. Kēslifi
 ti vay, ghēshi na ghwē'iy
 mbēli hwēlfē mbēzli tē hidī.

³ Slēn tsa shi nē Hyala,
 shi gēmgēm ni na nini
 shiy, kēy, ka kēsashi niva
 shiy ndē mbē mēlmē vaw.
 Mbēba dza gēzli mazē
 kar Hyalaa nza ghēshi lē
 zēghwē tēmbākē tsa nzē
 va. Mbēzli Hyala ghēranta
 slēniy, mbēba dza ghēshiy
 gēlēbē kwa kwēma nzē.
⁴ Ghēshi na nashiy, ta nata
 Hyala dza ghēshiy dza mbē
 kwēma nzē. Lē slēn tsa nzē
 dza ghēshiy nza kwa dēghan
 kwēma shi. ⁵ Ka dza vērđiy
 nza tība ghwēla mbē mēlmē
 vaw. Va tsēgha kiy, ndē
 tība mba'a dzaa tsērē ghwē

21:23 21:23 22:5; Ezay 60:1-2, 19-20; 24:23 **21:24** 21:24 Cem 68:30; Ezay 60:3

21:25 21:25-26 Ezay 60:11 **21:27** 21:27 21:8; 22:15; Ezay 35:8; 52:1; Ezhek
 44:9; 1Kwēr 6:9-10; 2Pi 3:13; zliya nza slēnedemer mbēzliy dzaa kwēmavē piy
 tsa kēdī ma kwa: 3:5 **22:1** 22:1-2 21:6; Ezhek 47:1-12 **22:2** 22:2 21:21;
 fē:2:7 **22:3** 22:3 7:15; Zher 3:17 **22:4** 22:4 14:1; Cem 17:15; Mt 5:8 **22:5**
 22:5 1:6; 21:23; Dani 7:18, 27

dzəti gərkəwa ta nighə piw. Ndə tifa dzaa dī ya mbərə tsa viciw. Sa nzanay, Hyala kwa sləkəpə dza naa mbərə wanj pi tsa nzəə dzəkən shi mbə məlmə va. War mazə tsa shi dza ghəshiy mēni tsəgha, pa' kwa ndimndim.

Kwəmaa dzəkən zhəkə tsa Yesəw

⁶ Dzəghwa ki, ma kə *ndə kwal tsa Hyala tsava ngəra na: «A Zhanj, nay gha na, ma kwəma favə gha na gwanatay, kwəma katanj na, dzərvə mbə tepəw. Hyalaa sləkəpə vəli na safə tsa nzə dəwdew tsa səəkəə dzəkən ka gəzə kwəma nzə kaa mbəzli, ta gəzə kwəma ghəshi kaa mbəzli nzə. Ghənzə ghwənikə na ndə kwal tsa nzə ta səəkə ta canshi shiy dzaa məniva kwa kwəma jəw kaa mbəzliy ghərantā sləni nzə» kə.

⁷ Ma kə Yesəwəy: «A Zhanj, favə tə gha, yənəy, ndal tərē ta zhəghəvaa zhəkəw. Mbəzliy di fəti va ta kwəma citəja Hyala na mbə zliya nay, vəshi na ta niva mbəzli» kə.

⁸ Yən yən Zhanj tsaa gəzə kwəma na tsa də'wə ghən tseyey, yən favə na shi va lə sləmēe, mba'ee nashi lə mətsee ba. Ma sa famtee shi va, ka naghamtishi gwa'ay, tsəfəkwə yən tsəfəkwəra kwa kwəma ndə kwal tsa Hyala tsaa citərashi va, ta

fal. ⁹ Dza ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəj Zhanjəw, ka mēni gəla niva shiy gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ndə ghərantā sləni Hyala nzee kwərakwə njasa nza gha tsa sana, ghwəy lə nihwəti ngwarməhija mbə nəw Yesəw, ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, mba'a nihwəti mbəzliy dī fəti ta kwəma tsasliti mēndi kwa zliya na. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmēe ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə kaa ngəra.

¹⁰ Zhini ma kə ngəra ba na: «A Zhanj, favə gha na, əntaa gha mbəə dzəkən kwəma cikəvərija Hyala na, tsaslaghwa ghaa dzəghwa zliya ma. Ə pə gha dzaa ci kaa mbəzli. Sa nzanay, a vəghwə tsaa niy bərkəti Hyala va, ta məniva shi va ti kətikəvay ndəkəwə ndəkəwə.

¹¹ Nana kiy, ya wa ntsaa ni war *kwəma jikir naa dəe mēni nee kəy, war ə kəə nəw lə mēni kwəma ci va jikir na. Ntsaa ni war kwəma rəda rəda na dəe mēni nee kəy, war ə kəə nəw lə mēni sa ci. Ma tsaa ni ndə, wəzə dəe mēni kə na, ka nəw ghəciy lə mēni wəzə tsa ci. Ntsaa ni, Hyalaa nəwēe lə nəfə kwətiŋ na nee kə dīfa na, war ka zhini ghəciy nəw sa ci» kə.

¹² Ma kə Yesəwəy:

22:6 22:6 1:1; 10:7; 19:9; SləniKY 11:27-28; 13:1 22:7 22:7 3:11; 22:12, 20
22:8 22:8 1:9; 19:10 22:10 22:10 Dani 12:4 22:11 22:11 Ezay 56:1; Ezhek
3:27; Dani 12:10 22:12 22:12 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7;
Cem 28:4; Fir 24:12; Zher 17:10; Mt 16:27

«A Zhanj, ndal teree ta zhəghəvaa zhəkəw. Lə zhəmə mbəzli dzee zhəghəvaa zhəkə. Sa kee səkəray, ka bānshi zhəmə mbəzli. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghərati na dzee bānavə zhəmə ci. ¹³ Yənəy, yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a dība. Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a dība. Tə ya ghava shiy gwa'a gwa'a, zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a dība» kə.

¹⁴ Vəshi na ta mbəzliy yabanti kwəbənər shi dəw dəwdəw. Ghəshi na mbəzliy dzaa kwəməvə kwal ta dzəkə kwa miy dəgha məlmə va. Na na shiy, a kwal və shi ta dza ghəshiy zəmə ya fə kwa bəpə piy tsaa kədi ma. ¹⁵ Ma ka məni kwəma rəda rəda na ghəshi lə ka dafanə shiy, lə ka məni ghwərgwər, lə ka bəkəwə mbəzli, lə ka ta mbəri, mba'a mbəzliy maw kwəma dzərvə dzərvə na, lə ka slasla dzərvə va bay. War pərikəshi tə ngwəla dza niva mbəzliy nza. Ka dza ghəshiy dzəmbəshiy dzəmbə məlmə va nashi tēpəw.

¹⁶ «Yən yən Yesəw də'wə ghən tsee ghwənikə na ndə kwal tsee, kaa mbəzliy nəwra, ta səkə ghəcīy gəzanjwəy kwəma kən

shi va. Yən na ntsa ndəghə ghwəy va niy dza mənđiy yakə mbə takə tsa mazə *Davitə. Yən dībay, sasərkwə kwa kədi pi nzee» kə Yesəw.

¹⁷ Ma kə *Safə tsa Hyala ghəshi lə makwa dza mənđi va ta pəhə kaa zləba kwəma va na: «Yawaa, səkə» kə ghəshi. Ya wa ntsaa favə kwəma vay, «səkə» kə kwərakwə.

Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, səkə ghəcī ta sa yaməə bə piy kaa mbəzli. War tə gəm dza mənđiy tanavəshi kaa mbəzliy dī sa yam va.

Kwa kərni kwəma

¹⁸ Yən yən Zhanj sana kiy, kwəma na sana ciŋwəy ya, a ghwəy mbəə məni məhərli wəzə. Ma ghwəy ghwəy mbəzliy favə kwəma kwa zliya na na cikəvəri Hyalay, nighə tə ghwəy. War mba'a kə ndə mətsahakən nahwəti kwəma kən sa kwa zliya na nay, ta fanakən ngərə'wer gəzə Hyala ni kwa zliya va dza Hyala kwərakwə. ¹⁹ War mba'a kə ndə tamti nahwəti kwəma ya kwətīj səvəri mbə kwəma cikəvəri Hyala na kwa zliya na dībay, ta banti na ci ya fə kwa bə piy kaa mbəzli dza Hyala. Ka dza naa kwəməvə kwal tsaa dzəmbə məlmə Hyala va gəzəkə mənđi kwəmaa dzəkən kwa zliya naw.

22:13 22:13 1:8 22:14 22:14 7:14; Cem 118:19-20; dənjw fə:22:2 22:15 22:15 21:27; Ef 5:5 22:16 22:16 1:1; 5:5; sasərkwə kwa kədi pi: 2:28; Bəla 24:17 22:17 22:17 21:2, 6 22:18 22:18-19 Nəw 4:2; 13:1 22:18 22:18 Nəw 29:19 22:19 22:19 fə: 2:7; zliya: Səvəri 32:32 22:20 22:20 3:11; 22:6; 1Kwər 16:22

²⁰ Avanta kwəma gəzəkə ntsaa ni, katanj na shi va gwanashi, kə. Ma kəy: «Yi katanj, ndal tere ta zhiəkə» kə.

*Amin, tsəgha di na katanj, ə pə ghaa zhiəkə Yesəw Ndə

sləkəŋəy.

²¹ Ma di nay, mba'a Yesəw Ndə sləkəpə mananati wəzə hwər ya kaa tsamaba ndə gwa'a.

Amin. Ava tifa kəray zliya shi nashi Zhanj nja kwa shiw.